

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1932. évfolyamához.

I. Általános tárgyú cikkek.

Cikkek.	
A nagy tisztségről. — Lord Bacon. (Dr. Glatz Ede fordítása.)	1
Goethe kolléga (Halálának századik évfordulójára). — Dr. Berend Béla	77
Az ibolyacsokor. — Dr. Vámbéry Rusztem	97
Rendelet. — Sorix	109
A gyanú öl. — Dr. Vámbéry Rusztem	113
Az igazságügyi tárca költségvetésének vitája. — Dr. Teller Miksa	133
Jus strictum — ius aequum. — Dr. Horváth Barna	165
Változás küszöbén?	209
A jogi ismeretek népszerűsítésének problémája. — Zsoldos Benő	237
Leszállítható-e még az igazságügyi budget? — Dr. Teller Miksa	279

Szemle.

— ?	6
Szent Bürokráciusz	59
A népjóléti minisztérium	63
Hegel	71
Revolver	88
Goethe. — w. r.	100
Igazságügyi eseményekben	112
A kir. Kúria elnöke	135
A cím	143
A közigazgatási bíróság elnöksége	155
Moratórium és juristitium	163
Raspail	180
A látszatadó	187
A közjegyző	191
A magyar jog Csehszlovákiában	199
Az igazságügyi programm szűkszavúsága	231
Hét kemény pontokban	236
A német-osztrák jogi közeledés	272
Karácsony	283
Az igazságügyminiszter karácsonyi nyilatkozatában	288

II. Magánjog.

Cikkek.

Az új kamatrendelet. — Dr. Boydán Géza	2
A keretbiztosítéki jelzálogjog átruházásának kérdéséhez. — Dr. Keresztes Gyula	3
Az ági öröklés és az özvegyi jog. — Dr. Sándorfalvi Pap István	11
A holtak nyilvánítás és ezt követően született gyermekek státusállapota. — Dr. Tóth György	13, 26, 54
Az özvegyi jog. — Dr. Sándorfalvi Pap István	18
Transfermoratórium és külföldi magánjogi valutatartozások teljesítése. — Dr. Linksz Jenő	19
A lakáskérdéshez. — Dr. Tóth László	38
A joggyakorlat ingadozása (Örökjogi tanulmány). — Olchváry Zoltán	41
Mennyiben befolyásolja az 5610/1931. M. E. sz. rendelet a késedelmi kamatra vonatkozó törvényes rendelkezések és az 1923: XXXIX. tc. alkalmazását? — Dr. Gedeon Alajos	50
A kizsákmányoló ügyletek. — Dr. Szladits Károly	53
Van-e ellentét az 5610/1931. M. E. sz. rendelet 5. és 14. §-ai között? — Dr. Boydán Géza	55
A holtak nyilvánítás. — I. Dr. Boydán Géza, II. Dr. Szladits Károly	65
Néhány megjegyzés az 5610/1931. M. E. sz. rendelet 5. és 14. §-aihoz. — Dr. Gedeon Alajos	68
Vita az új lakásrendeletéről. — Dr. Rudolf Loránt	70

	Lap
A pengővédelmi rendeleteknek magánjogi és eljárásbeli intézkedéseiről. — Dr. Görömbey Gusztáv	81
Ági vagyon. — Dr. Ludvig Rezső	85
Hozzászólás a gyermek törvénytelenítésére vonatkozó jogszabályoknak a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában való szigorítása kérdéséhez. — Nagy Antal	89
Gazdasági válság és bérszerződések. — Dr. Barsy Károly	103
Iparengedély és ügyletérvényesség. — Dr. Munkácsi Ernő	113
A veszélyes üzemben bekövetkezett balesetből származó kártérítés elévülési ideje. — Dr. Makra Lajos	134
Igények halmazata (Veszélyes üzem és elévülés). — Dr. Lőw Tibor	140
Megjegyzések a gazdamoratórium-rendeletéhez. — Dr. Marer László	170
Részletügylet és tulajdonjogfenntartás. — Dr. Grossmann László	179
UzSORAS szerződés és kizsákmányoló ügylet. — Dr. Almási Antal	181
A perindítás magánjogi hatályai, a Kúria és Magánjogi Törvénykönyvünk javaslata. — Dr. Tihanyi Lajos	195
Több örökbefogadott gyermek öröklési joga. — Dr. Abraham Mózes	198
Átértékelés. — Ludvig Rezső	221
A számlakövetelésen alapuló jelzálogjogi előjegyzés egyoldalú törlése. — Dr. Komlós Agost	234
Az új adósvédelmi rendelet. — Dr. Marer László	234
Lehetetlenült szolgáltatás választása vagy-lagos kötelemben. — Dr. Szladits Károly	245
Akarathibás megbocsátás. — Dr. Bratmann Pál	259
A magánjogi kódexjavaslat társadalom-politikájáról. — Dr. Blau György	261
A végrendelet megtámadásának kérdéséhez. — Dr. Sándorfalvi Pap István	273
Birtokjogi kérdések az 1932. év gyakorla-tában. (Törvénykezési Szemle.) — Dr. Munkácsi Ernő	280
Mikor köteles az após fia helyett menyét eltartani? (Törvénykezési Szemle.) — Dr. König Endre	282

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

«Devalvációs» kikötés értelmezése	6
Házasságon kívüli gyermek tartása az atya halála után	6
Házasságon kívüli gyermek tartásának kor-határa	6
Ági vagyon bizonyítása	6
Kártérítés	15, 39
A kártérítés mennyisége	15
Az 1900: XXVII. tc. 14. §-a	15
A sajtótörvény 60. §-a	15
A megajándékozottak felelőssége a köteles-részt	34
Lemondás az öröklésről és a végrendeleti juttatás elfogadása	34
A kényszer fogalmához	34
Kárenyhítési köteleesség	34
A veszélyes foglalkozás fogalmához	34
Gazdatiszt hatásköre	35
Hitelbiztosítéki jelzálog	39
Vállalkozási szerződés	58
Baleseti kártérítés	59
A gyámsági törvény	71
Rokonai tevékenység ingyenessége	118
Házasság megtámadása	119
Nótartás mértéke	119
Az elhagyás fogalmához	119
Telki szolgálat alapítása	119
A birtokon visszatartási joga	119
Ági vagyon	119
Közszerepményi jelleg	130
Hozomány	130

	Lap
Teljeskorú házassága	130
Keresethalmazat a házassági perben	130
Kiváltságos végrendelet	130
Özvegyi jog fedezete	130
Megbízott megválasztása	130
Kölcsön átértékelése	130
Növedék	143
Késedelmi kárcamat	147
Gondnokság tékozlás miatt	147
Erkölcstelen ügylet konvalidációja	147
Ellátási szerződés ingyenessége	147
Jóhiszemű beruházások	147
Nemvagyoni kár	147
Bérbeadó szavatossága	148
Hitelkeresetbiztosítéki jelzálogjog törlése	148
Kamatátértékelés	148
Érdekelt veszített eltartási szerződés	148
Sértő kifejezések házastársak között	186
Lemondás a követelésről	186
A jelzálogjog egyetemlegessége	187
Kötelesrész kiszámítása	187
Gazdasági helyzet hatása az özvegyi jogon	187
Özvegy illő tartása	187
Végrendelet alaki hiányainak érvényesi-tése	187
Hatósági engedély telekeldarabolásnál	187
A honorácior fogalmához	187
Ingatlan vételére adott megbízás alakja	187
Lelki kényszer	247
Lehetetlenülés	247
Állami alkalmazottak, mint egyesületi megbízottak felelőssége	247
1900: XXVII. tc. (gazdatiszt felmondása)	260
Szülői felügyelet elmulasztása	287
Tartás tárgyi felelősség alapján	287
Lemondás az özvegyi jogról	287
Végrendelet alakszerűsége	287
Külön vagyon megtérítése	287
Özvegyi jog korlátozása	288
Jáskúnok tömeges öröklése	288
Bérbeadó szavatossága	288
Szecsavágás, mint veszélyes üzem	288
Adóárverésből eredő kárigény fórumai	288
Tárgyi felelősség terjedelme	288

Szemle.

Hatályon kívül helyezte-e és amennyiben a hitelügyi rendelet 24. §-a a Te. 74. §-át? — Dr. Radó Tibor	7
Jogegységi döntvény	131
A kir. Kúria 51. sz. jogegységi döntvénye (perbehívás és elévülés)	163
A kir. Kúria 52. sz. jogegységi döntvénye (kártérítési követelés elévülése)	163
A kir. Kúria 53. sz. jogegységi döntvénye (iparengedély és ügyletérvényesség)	164
A kötelesrészt az általános gazdasági vál-ság miatt csökkenteni kell	283

III. Kereskedelmi jog, váltó- és csődjog.

Cikkek.

Hitelvédelmi problémák. — Dr. György Ernő	17, 31
Az alaptőkeemelés egyes kérdéseiről. — Dr. Kohner Artúr	32
Részvénytársaság átalakulása korlátozt felelősségű társasággá. — Dr. Sichernmann Bernát	37
Effektív külföldi valutára szóló tartozások teljesítése. — Dr. Munkácsi Ernő	42
Az osztalékjog és az 1210/1932. M. E. számú rendelet. — Dr. Viener Miklós Pál	62
A belföldi hitelező valutakövetelése. — N. Szükségrendeleteink és az effektivitási klauzula. — Dr. Erdős István	69
Mikor lehet külföldi hitelezőnek fizetni? — Dr. Haraszt Tibor	94

Lap

A reálzorsora mint bűncselekmény. — *Iff. dr. Nagy Dezső* 184

Az új hitelsértési törvény, 1932. évi IX. tc. gyakorlati alkalmazása. — *Zsoldos Benő* 210

Szemle.

A példaadással 7

A halálbüntetés kérdéseken és feleletekben 160

Lex superflua non loquitur 167

Büntetési rendszerünk reformja 219

Az életfogytig tartó fegyházbüntetés szigorítása 247

Quandoque bonus dormitat Homerus ... 255

VI. Bűnvádi eljárás.

Cikkek.

Pótmagánvádoló-e a fellebbezéssel élő sértett? — *Dr. Balogh István* 30

A St. 43. §-ának a Bp. 574. §-ához való viszonya. — *Dr. Balogh István* 101

«Mon pauvre De Sèze!» — *Dr. Rupert Rezső* 173

Az ügyész vagyoni felelőssége vádindítványáért. — *Dr. Rudolf Lóránt* 246

A büntetőeljárás gyorsításának módjairól. — *Dr. Mendelényi László* .. 269, 276, 285

Szemle.

A statáriumról 176, 218

Statárium és beismerés 212

A főtárgyalások perrendszerűsége. — *Dr. Dombovány Géza* 223

A büntetőparancs szörnyűsége jogkövetkezményeiről. — *Dr. Dombovány Géza* .. 231

A büntetőperек tartamának leszállítása .. 267

VII. Közjog, közigazgatási jog, pénzügyi jog és nemzetközi jog.

Cikkek.

Mentelmi jog és személyes szabadság. — *Vargha Ferenc* 137, 149

A titkos és nyilvános szavazási rendszer befolyása az országgyűlési képviselőválasztások érvényességére. — *Dr. Goltner Dénes* 239, 250

Az ügyész vagyoni felelőssége vádindítványáért. — *Dr. Rudolf Lóránt* 246

Kisiklás a kritikában. — *Dr. Szobonya Béla* 249

A béna ellenbírálát, vagy ... (Válasz dr. Szobonya Béla cikkére) 257

Szemle.

Köztisztviselői szerzett jogok 52

Kereskedelmi levelek illetékezésének kérdése szegényjogos perekben. — *Dr. Nádas László* 60

Kereskedelmi levelek feltételes illetékmentessége 164

Részvénytársaság igazgatóinak illetékekért való felelőssége 164

Kisiklás 223

VIII. Bíróság, ügyészség, ügyvédség, közjegyzőség és jogi oktatás.

Cikkek.

Bifurkáció? — *Dr. Szivessy Lehel* 14

Bifurkáció? — *Dr. Teller Miksa* 49

A kir. ítélőtáblákról. — *Dr. Hetényi József* 61

Bírák és bíróságok. — *Soria* 73

A bírák és ügyészek sorozatos illetménycsökkentései. — *Zsoldos Benő* 101

A bíró hivatása és a mai élet. — *Zsoldos Benő* 127

A bifurkáció sehol sem vált be. — *Dr. Teller Miksa* 157

A Bírói és Ügyészi Egyesület huszonötödik jubiláris közgyűlése. — *Juge* 205

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület létjogosultsága. — *Dr. Juhász Andor* ... 213

Az utolsó órában. — *Dr. Ribáry Géza* ... 233

A zárt ügyvédlétszám kérdése. — *Dr. Menyhárt Gyula* 257

Szemle

Lap

Az Ügyvédi Kamara 7

A budapesti és pestvidéki törvényszék egyesítése 15

Juhász Andor évnyitó beszéde 27

Odiósus védelem 28

Az Ügyvédi Kamara 35

Az összeférhetlenségről 40

A kamarai választások 46

A Budapesti Ügyvédi Kamara évi jelentése 112

Ezer ügyvéd Budára tart 131

Zsitvay Tibor igazságügyminiszter az ügyvédkérdésről 143

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület felterjesztése 171

A bíró 203

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület jubiláris közgyűlése 208

A Budapesti Ügyvédi Kamara választmánya az igazságügyminiszternél. — *T. M.* 223

A kisközgyűlés 243

Lázár Andor igazságügyminiszter az ügyvédi numerus claususról 260

IX. Vegyestárgyú cikkek.

Cikkek.

Törvényjavaslat a társadalombiztosítási bíráskodásról. — *Dr. Goldschmied Mór* .. 33

Okiratok fényképmásolatai. — *Dr. Konrád Ernő* 57

Kartelszerződés és ügyvédi munkadíj. — *Dr. Nádas László* 86

A fakultatív halotthamvasztás Magyarországon. — *Dr. Kulhi Sándor* 97

Jog helyett jogbizonytalanság szerzők és kiadók között (Törvénykezési Szemle). — *Dr. Szalai Emil* 185

A gépirás bírósági vizsgálatáról. — *Ujlaki Béla* 222

Szemle.

A tőzsdebíróóság ügyforgalma 40

Kell-e új törvény a halotthamvasztáshoz? — (*Dr. K. S.*) 95

Ahol még a sommás eljárásnál tartanak .. 107

A régi magyar katonai testi büntetések. — *Zsoldos Benő* 131

Előkészületi cselekmény a szerzői jogban . 187

Clientela. — *Dr. Benkő Gyula* 192

X. Jogirodalom.

Cikkek.

Dr. Vámbéry Rusztem: Az élő mult. — *Dr. Berend Béla* 29

Gordon Ezékiel: Az államfő felelőssége a mai alkotmányos gyakorlatban. — *Dr. B. B.* 46

Schmidt Richárd: A német büntetőjog alapelemei. — *Dr. Auer György* 82

Emlékkönyv Reinhard v. Frank 70 éves születésnapjára. — *Dr. Auer György* ... 82

Dr. Doroghi Ervin: Részvényjogi novella. — *h. d.* 99

Dr. Szeiberling Rezső: A kiskorúak és gondnokoltak külön joga a kapcsolatos jogszabályok keretében. — *Dr. Csorna Kálmán* 169

Dr. Ujlaki Miklós: A magyar jog sorsa az Ausztriához és Lengyelországhoz csatolt területeken. — *Dr. Szladits Károly* ... 179

Jencs Árpád: Vuchetich Mátyás, egy régi magyar büntetőjogász. — *Dr. Dombovány Géza* 196

Dr. Almási Antal: A dologi jog kézikönyve (II. kötet). — *Dr. Munkácsi Ernő* 201

I. Dr. Almási Antal: Das materielle Eherecht Ungarns. — II. Dr. Révay Bódog: Eheverfahren und Eherechtsliteratur in Ungarn. — *Dr. König Endre* 211

Dr. Keresztes Gyula: Magyar Értékpapírjog. — *Dr. Liebmann Ernő* 215

Dr. Markó Jenő: A polgárjogi ítélkezés multja és jövője. — *Dr. Tóth László* ... 228

I. Dr. Barát Sándor, II. dr. Vészi Mátyás: Automobilbaleseti felelősség. *Dr. Marton Géza* 252, 264

Könyvek.

Lap

Szirmai Rezső: Gyilkos vagyok! 28

Grosschmid Fejezeteinek új kiadása 35, 48, 188

Dr. Auer Pál—dr. Mendelényi László: Bűnvádi eljárási jog (IV. kötet) 36

Dr. Horváth Barna: Hegel und das Recht 71

Dr. Káldor Ede: A korlátolt felelősségű társaság előnye 84

Dr. Szilágyi Artúr Károly—dr. Tunyoghi Szűcs Lajos: A mezőgazdasági haszonbérletről szóló rendelet. 88

Dr. Angyal Pál: A büntetőjog kézikönyve (IX. füzet, Btk. VI—IX. fejezetek) 95

Dr. Marton Géza: Bonus paterfamilias 107

Dr. Bernhard Miksa: Az iparrendészeti tilalom befolyása a kereskedelmi ügyletek érvényességére 120

Dr. Horváth Barna: Bevezetés a jogtudományba 124

Dr. György Ernő: Az OHE 1931. évi jelentése 124

Revue des Travaux Scientifiques Tchecoslovaques.— *L. E.* 144

Dr. Pátkai Béla és dr. Vadász Sándor: A mezőgazdasági haszonbérlek bírói megállapítása 148

Dr. Almási Antal: A dologi jog kézikönyve 155

Dr. Pataky Gedeon: A közigazgatási bíróság illeték-határozatai. 155

Freud S.: A mindennapi élet pszichopatológiája. — Bevezetés a pszichanalízisbe. — *L. F. K.* 156

Dr. Szeiberling Rezső: A kiskorúak és gondnokoltak külön joga 168

Dr. Ehrental Aladár: Az állatszavatosági jog 168

Dr. Kováts Andor: A kecskeméti jogakadémia története 180

Dr. Sárfy Andor: A társadalombiztosítási bíráskodásról szóló 1932. évi IV. tc. és a kapcsolatos rendeletek. — *d. — r.* ... 188

Dr. Mezey István: Jogélet a hadifogságban 192

Dr. Harmath Zoltán: Ideiglenes intézkedések 218

Dr. Rónay Károly: A magyar közjegyzőség megalkotása és fejlődése. — *Dr. Korányi Károly* 218

Dr. Némethy Imre—dr. Térfy Gyula—dr. Térfy Béla: Közjog. — *K. E.* 218

Dr. Moór Gyula: Geschichte der Rechtswissenschaften in Ungarn. — Les diverses sources du droit. — *K. E.* 218

Dr. Pongrácz Jenő: Ügyvédi zsebnapló .. 220

Dr. Paulay Gyula: A bűnvádi eljárás bélyegilletékei 224, 229

Dr. Zöldy Miklós: A hitelsértésről szóló 1932. IX. tc. 224, 229

Dr. Balás P. Elemér: Az új uzoratórvény 224, 229

Dr. Petheő Tibor: Az új uzoratórvény .. 224

Határidőnapló (Országos Ügyvédszövetség és Ügyvédotthon Egyesület) 224

Dr. Sonntag Vilmos: Jogtudomány és jogpolitika közjogtudományunkban. — *g. l.* 230

A Deutsche Juristen Zeitung 230

Dr. Schwartz Tibor: A kereskedelmi élet jogszabályai 256

Dr. Keresztes Gyula: Magyar Értékpapírjog 272

Dr. Gábor Gyula: A kormányzói méltóság a magyar alkotmányjogban 283

Előadások.

Mérleg, publicitás és könyvvizsgálat a részvényjogban (Dr. Max Homburger előadása) 47

A II. büntetőnovella és az egvszerűsítési törvény a gyakorlatban. (Dr. Avedik Péix és dr. Ács Jenő (budapesti) előadásai) 64

A fogyatékos jogügyletekről (Dr. Löw Lóránt előadása) 75

A határidők lejáratí napja magánjogi törvénykönyvünk javaslatában (Dr. Tihanyi Lajos előadása) 84

A pénzügyi közigazgatási bíráskodás reformja (Dr. Nagy Dezső Bálint előadása) 131

A jogi oktatás reformja (Az Ügyvédi Kör ankétje, dr. Beck Salamon és dr. Kováts Andor előadása). — *T. M.* 148

Az életbiztosítási jogi ítélkezés (Külley Rohrer Viktor előadása) 260

A büntetőeljárás gyorsításának módjairól. (Dr. Mendelényi László előadása) 268

XI. Külföldi jogélet.

<i>Cikkek.</i>	
A solicitor és az angol bifurkáció. — <i>Dr. Admeto Géza</i>	9
A bifurkáció angol megvilágításban. — <i>Heber L. Hart</i> (<i>Dr. Léderer Lajos</i> fordítása)	65
A házassági bontóper Lettorszában — <i>B. Berent</i>	121
Az «Inn». — <i>Dr. Admeto Géza</i>	125
Az új Csehszlovák Banktörvény. — <i>Dr. Gutman Lajos</i>	207
A «General Council of the Bar» az angol ügyvédi bifurkációról. — <i>Dr. Admeto Géza</i>	225
A bifurkáció Franciaországban. — <i>Edouard Bing</i>	279
<i>Szemle.</i>	
Berlini jogvédőirodák vagyontalanok számára	8
Az angol bíró. — <i>Dr. Admeto Géza</i>	24
A «nyilvános szerződés» érvényessége (angol jogeset)	72

Angol cégstatisztika. — <i>Zsoldos Benő</i>	96
A válóperi bíráskodás Spanyolországban. — <i>Zsoldos Benő</i>	96
Angliában történt	107
Rev. Harold Francis Davidson. — <i>Dr. Admeto Géza</i>	107
Új gyermektörvény Angliában. — <i>Dr. Révész Bódog</i>	108
A kínai büntetőkódex főbb elvei. — <i>Zsoldos Benő</i>	108
Az amerikai hagyatéki eljárás rövid ismertetése. — <i>Kemény Hugó</i>	123
Angliában történt	132
Ügyvédi reklám Németországban	136
Ügynökök háborúja az ügyvédi kar ellen Svájcban	136
Az angol igazságszolgáltatás drágasága ..	136
A fiatalokról szóló angol törvény	188
Magyar jogászok szereplése az oxfordi nemzetközi jogászkonferencián	191
Jog és hatalom. — <i>Zsoldos Benő</i>	192
Angol ügyvéd, angol bíró. — <i>Zsoldos Benő</i> ..	200
A fascista tízéves uralom eredményei az igazságügyi törvényhozás és a jogi intézmények területén. — <i>P. R.</i>	219

Lap	
Az ügyvédség megosztása tárgyi munka-alapon (Németország)	223
Az angol bíró és a női alsóruha. — <i>Dr. Bratmann Pál</i>	224
Angliában történt. — <i>H. K.</i>	284

XII. Személyi közlemények.

<i>Cikkek.</i>	
Szászy Béla (Emlékezés). — <i>Dr. Szladits Károly</i>	145
Cedercrantz †. — <i>Dr. Székács Aladár</i>	189
<i>Szemle.</i>	
Dr. Fürst László kitüntetése	35
Wlassics Gyula nyolvanéves	83
Bachrach Adolf †	119
Theodor Kipp	132
Schreyer Jakab †. — <i>Dr. György Ernő</i>	168
Igazságügyminisztériumi előléptetések ..	208

Nevekszerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1932. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelölik, melyen az illető szerző cikke található.

Lap	
<i>Dr. Ábrahám Mózes</i> budapesti ügyvéd 198	
<i>Dr. Admeto Géza</i> budapesti ügyvéd 9, 24, 107, 125, 225.	
<i>Dr. Almási Antal</i> kir. kúriai bíró, egyetemi c. ny. r. tanár 181.	
<i>Dr. Auer György</i> budapesti kir. ügyész 82.	
<i>Dr. Avedik Félix</i> , a budapesti kir. büntető-járásbíró elnöke 80.	
<i>Ifj. dr. Balázs Dezső</i> budapesti ügyvéd 20.	
<i>Dr. Balla Ignác</i> budapesti ügyvéd 24.	
<i>Dr. Balogh István</i> pécsi kir. főügyész-helyettes 30, 101, 183.	
<i>Dr. Balogh Ernő</i> ny. miniszter, budapesti ügyvéd 73.	
<i>Dr. Barsy Károly</i> budapesti központi kir. járásbíró 103.	
<i>Dr. Barta Jenő</i> budapesti ügyvéd 263.	
<i>Dr. Berczel Aladár</i> budapesti ügyvéd 158.	
<i>Dr. Berend Béla</i> budapesti ügyvéd 29, 77.	
<i>B. Berent</i> ny. igazságügyminiszter, rigai ügyvéd 121.	
<i>Dr. Bernfeld Imre</i> budapesti ügyvéd 22.	
<i>Edouard Bing</i> strassburgi ügyvéd 279.	
<i>Dr. Blau György</i> budapesti ügyvéd 261.	
<i>Dr. Bogdán Géza</i> kir. törvényszéki bíró 2, 55, 65.	
<i>Dr. Böhm Ferenc</i> budapesti ügyvéd 153.	
<i>Dr. Bratmann Pál</i> 224, 259.	
<i>Dr. Czigler István</i> budapesti ügyvéd 147.	
<i>Dr. Csorna Kálmán</i> székesfővárosi íráshelyettes, egyetemi m. tanár 169.	
<i>Dr. Dombóváry Géza</i> budapesti ügyvéd 196, 223, 231.	
<i>Dr. Erdős István</i> budapesti ügyvéd 69.	
<i>Dr. Fazekas Oszkár</i> budapesti ügyvéd 161.	
<i>Dr. Gál Károly</i> bajai kir. ügyész 92.	
<i>Dr. Gáspár János</i> budapesti központi kir. járásbírósi titkár 5.	
<i>Dr. Gedeon Alajos</i> budapesti kir. törvényszéki bíró 50, 68.	
<i>Dr. Geszti Andor</i> ny. kir. kúriai bíró 270.	
<i>Dr. Glatz Ede</i> kir. ítéltáblai bíró 1.	
<i>Dr. Gold Simon</i> budapesti ügyvéd 238.	
<i>Dr. Goldschmied Mór</i> budapesti ügyvéd 33.	
<i>Dr. Goltner Dénes</i> szegedi kir. járásbírósi jegyző 239, 250.	

Lap	
<i>Dr. Görömbey Gusztáv</i> nyiregyházi kir. törvényszéki bíró 81.	
<i>Dr. Grossmann László</i> 179.	
<i>Dr. Gutman Lajos</i> budapesti ügyvéd 207.	
<i>Dr. György Ernő</i> , az OHE igazgatója 17, 31, 168, 193, 206, 226.	
<i>Dr. Haraszti Tibor</i> kisújszállási ügyvéd 94.	
<i>Heber L. Hart</i> londoni ügyvéd 65.	
<i>Dr. Hetényi József</i> budapesti kir. ítéltáblai bíró 61.	
<i>Dr. Hoff György</i> budapesti ügyvéd 242.	
<i>Dr. Horváth Barna</i> szegedi egyetemi ny. r. tanár 165.	
<i>Dr. Iván Miklós</i> budapesti ügyvéd 166.	
<i>Dr. Juhász Andor</i> , a kir. Kúria elnöke 213.	
<i>Dr. Kaufmann Andor</i> 129.	
<i>Dr. Kelemen Frigyes Ottó</i> budapesti ügyvéd 232.	
<i>Kemény Hugó</i> 123.	
<i>Dr. Keresztes Gyula</i> budapesti ügyvéd 3, 152.	
<i>Dr. Kohner Artúr</i> budapesti ügyvéd 32.	
<i>Dr. Komán Ferenc</i> 197.	
<i>Dr. Komlós Ágost</i> budapesti ügyvéd 234.	
<i>Dr. Konrád Ernő</i> budapesti ügyvéd 57.	
<i>Dr. Korányi Károly</i> budapesti ügyvéd 218.	
<i>Dr. Könyg Endre</i> budapesti ügyvéd 211, 227, 246, 282.	
<i>Dr. Kuthi Sándor</i> debreceni ügyvéd 97.	
<i>Dr. Lengyel Aurél</i> ny. miniszteri tanácsos, budapesti ügyvéd 78.	
<i>Dr. Liebmán Ernő</i> budapesti ügyvéd 215.	
<i>Dr. Links Jenő</i> budapesti ügyvéd 19.	
<i>Dr. Lőw Tibor</i> kir. ítéltáblai tanácselnök 140, 177, 189, 275.	
<i>Dr. Ludvig Rezső</i> kir. kúriai bíró 85, 221.	
<i>Dr. Makra Lajos</i> budapesti ügyvéd 134.	
<i>Dr. Mangold József</i> budapesti ügyvéd 111.	
<i>Dr. Marer László</i> budapesti ügyvéd 44, 76, 170, 234.	
<i>Dr. Marton Géza</i> debreceni egyetemi ny. r. tanár 252, 264.	
<i>Dr. Mendelényi László</i> kir. kúriai bíró 269, 276, 285.	
<i>Dr. Menyhárt Gyula</i> budapesti ügyvéd 257.	
<i>Dr. Moldoványi István</i> , a budapesti központi kir. járásbíró elnökhelyettese 25.	

Lap	
<i>Dr. Munkácsi Ernő</i> budapesti ügyvéd 42, 113, 141, 162, 201, 280.	
<i>Nagy Antal</i> szegedi kir. ítéltáblai bíró 89.	
<i>Ifj. dr. Nagy Dezső</i> budapesti ügyvéd 184.	
<i>Dr. Nádas László</i> ny. pénzügyminiszteri tanácsos, budapesti ügyvéd 60, 86.	
<i>Dr. Oláh Antal</i> ócsói ügyvéd 228.	
<i>Olchváry Zoltán</i> , a debreceni kir. ítéltábla elnöke 41.	
<i>Dr. Palágyi Róbert</i> budapesti ügyvéd 117, 128.	
<i>Dr. Sándorfalvi Pap István</i> kir. kúriai tanácselnök 11, 18, 273.	
<i>Dr. Radnai Imre Sándor</i> budapesti ügyvéd 122, 135, 203.	
<i>Dr. Radó Tibor</i> (Győr) 7.	
<i>Dr. Révész Bódog</i> 108.	
<i>Dr. Ribáry Géza</i> budapesti ügyvéd 233.	
<i>Dr. Rudolf Lóránt</i> , budapesti kir. törvényszéki joggyakornok 70, 175, 246, 287.	
<i>Dr. Rupert Rezső</i> budapesti ügyvéd 173.	
<i>Dr. Schleiffer Pál</i> budapesti ügyvéd 219, 241.	
<i>Dr. Schleiffer Sándor</i> szombathelyi ügyvéd 76.	
<i>Dr. Schwartz Tibor</i> budapesti kir. törvényszéki bíró 277.	
<i>Dr. Sichermann Bernát</i> budapesti ügyvéd 37.	
<i>Dr. Szalai Emil</i> budapesti ügyvéd 185.	
<i>Dr. Székács Aladár</i> kir. közigazgatási bíró 189.	
<i>Dr. Szivessy Lehel</i> szegedi ügyvéd 14.	
<i>Dr. Szladits Károly</i> egyetemi ny. r. tanár 53, 67, 145, 179, 245.	
<i>Dr. Szobonya Béla</i> kir. kúriai bíró 249.	
<i>Dr. Tellér Miksa</i> budapesti ügyvéd 49, 133, 157, 279.	
<i>Dr. Tihanyi Lajos</i> budapesti ügyvéd 195.	
<i>Dr. Tóth György</i> kir. kúriai bíró 13, 25, 54.	
<i>Dr. Tóth László</i> budapesti kir. törvényszéki bíró 38, 228.	
<i>Ujlaki Béla</i> 222.	
<i>Dr. Ujlaki Géza</i> budapesti ügyvéd 104.	
<i>Vargha Ferenc</i> ny. koronaügyész 137, 149.	
<i>Dr. Vámbéry Rusztem</i> 97, 113.	
<i>Dr. Viener Miklós Pál</i> budapesti ügyvéd 62.	
<i>Dr. Vermes Ödön</i> győri ügyvéd 217.	
<i>Zsoldos Benő</i> budapesti kir. ítéltáblai bíró 57, 96, 101, 108, 127, 131, 192, 200, 210, 237.	

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Lord Bacon:* A nagy tisztségről. (Fordította *dr. Glatz Ede* kir. ítélőtáblai bíró). — *Dr. Boglár Géza* kir. törvényszéki bíró: Az új kamatrendelet. — *Dr. Keresztes Gyula* budapesti ügyvéd: A keretbiztosítéki jelzálogjog átruházásának kérdéséhez. — *Dr. Gáspár János* budapesti központi kir. járásbírói titkár: Lakásügyi végrehajtások. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 1. sz. — Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1931. évfolyamához.

A nagy tisztségről.

(Lord Bacon.)

A magas tisztséget betöltő ember háromszorosan szolgálja az uralkodónak vagy az államnak, szolgálja a dicsőségnek, végül hivatásának rabja. Így azután sem személyét, sem cselekedetét vagy idejét illetőleg nem szabad. Csodálatos vágy a hatalmat keresni és a szabadságot elveszíteni vagy keresni mások felett a hatalmat és ugyanakkor elveszíteni azt saját maga felett. A tisztségbe való felemelkedés fáradságos, — gyötrelem árán jut az ember nagyobb gyötrelemhez, — néha aljas és tisztességtelen úton éri el a tisztséget. A helyzet maga lejtős, a visszatérés pedig bukás, vagy legalább, ami szomorú dolog, elhomályosulás. Cum non sis, qui fueris, non esse, cur velis vivere. (Ha észreveszed, hogy nem vagy már az, aki voltál, elvész életkedved. Cicero.) A tisztségben levő ember nem tud akkor visszavonulni, amikor akar, és nem akar akkor, mikor már ideje lenne. Nem szereti a magányt, még ha beteg is, kóros is vagy oly betegségben szenved, mely nyugalmat követelne. Olyan, mint a városban lakó öregember, ki szeret a kapuban ülni, habár ezáltal megszólásnak teszi ki magát. Valóban a nagy férfinak a más ember véleményére van szüksége, hogy boldognak érezze magát, mert ha a maga érzése szerint ítél, akkor nem találja a boldogságot, de ha úgy vélekedik magáról, mint mások gondolkoznak róla, és mivel más boldog lenne, ha olyan lehetne, mint ő, akkor a közbeszéd boldoggá teszi, ámbár talán belsőleg az ellenkezőt érzi. Először fedezi fel saját gondját, mégis utoljára fedezi fel saját hibáját. Valóban az előkelő körülmények között élő ember maga-magának idegen, és amíg a foglalkozás zűrzavarában van, nem ér rá testi vagy szellemi egészségét ápolni. Ille mors gravis incubat, qui notus nimis omnibus, ignotus moritur sibi. (Keserű a sorsa annak, ki itt meghal, mindenki jól ismeri, mégis rejtély magának. Seneca.) Ily állásban alkalom nyílik jót és rosszat tenni, e kettő közül az utóbbi átok. Ami a rosszat illeti, jobbik eset, azt nem akarni, második eset, ha a rosszat nem cselekedhetjük.

Azonban a hatalmi vágnak jogos és igazi célja a jócselekedet. Az emberek iránti jó szándék (ámbár isteneknek tetsző), ha cselekvéssé nem válik, kevéssel jobb, mint az álom. Mindehhez hatalomra és tisztségre van szükség, ez biztosítja az előnyt és a parancsoló helyzetet. Az emberi törekvés célja elismerés és hasznos munka, ennek tudata pedig az emberi megelégedés betetőzése. Et conversus Deus, ut aspicerit opera, quae fecerunt manus suae, vidit, quod omnia essent bona nimis. És látá Isten, hogy minden, mit teremtetett vala, ime igen jó — ezután következik a szombat. (Mózes I., 31.)

A tisztség gyakorlásában a legjobb példát tűzd magad elé, mert az utánzás sok tanúságot szolgáltat. Idő multával tartsd magad elé saját példádát és vizsgálj meg magad szigorúan, vajjon helyesen cselekedtél-e. Ne hanyagold el azok példáját, kik ugyanazon tisztséget rosszul viselték, nem azért, hogy ne törődj velük és meg-

rőjad emléküket, hanem azért, hogy lásd magad, mit kell kerülnöd. Újíts azért a nélkül, hogy az elmúlt időt és személyeket le-kicsinyelnéd vagy gyaláznád, de írd le magadnak az eseteket, nemcsak azért, hogy jó példád legyen, hanem hogy követhesd azokat. Vezesd vissza a dolgokat az első intézményre, figyelj meg, hogy miben és hogyan korcsosodtak el, de tanácsot mindkét kortól kérj, a régi kortól arra nézve, hogy mi a legjobb, az újabbtól, hogy mi a legalkalmasabb. Keresd az állandó gyakorlatot, hogy az emberek már előre tudhassák, mit várhatnak, de ne légy túlságosan határozott és tagadó, s fejezd ki magadat világosan, ha el kívánsz térni a szabálytól. Tisztséged jogait védj meg, erre vonatkozó vitára ne adj alkalmat, szerezd meg jogodat inkább esendben és tényleg, mint kiabálva igénnyel és támadással. Az alsóbb tisztségek jogait is védj meg, tartsd tiszteletreméltóbbnak felülről irányítani, mint az egészszel törődni. Tisztséged gyakorlására vonatkozó segítséget és tanácsot karold fel és ne kergesd el a tudósítást hozókat és a közvetítőket, hanem fogadd őket jó szívvel.

A hatalomnak négy főhibája van: a késedelmesség, a romlottság, a gorombaság és az állhatatlanság. Ami a késedelmességet illeti, ne zárkozz el, tartsd be a pontos időt, az elővett ügyet hajtsd végre, és ha nem szükséges, ne keverd össze az ügyeket. A romlottságot illetőleg ne csak a magad vagy cselédeid kezét kösd meg, hogy el ne fogadhassanak valamit, de kösd meg a kérelmező kezét is a felajánlás ellen. A tisztességes gyakorlat véd az első ellen, de a megvesztegetés megvetését hirdető tisztesség véd a második eset ellen is. Ne csak a hibát, hanem a gyanút is kerüld. Bárki legyen is az, ha változékonny és szemelláthatóan változtatja véleményét, feltámasztja a romlottság gyanúját. Ezért mindig, ha véleményedlet vagy a gyakorlatot megváltoztatod, ismerd be azt nyíltan, jelentsd ki a változást előidéző okot is és ne titkolj el semmit.

Szolgát és bizalmas kegyencet, ha megbecsülésükre más nyilvánvaló ok nincsen, rendesen a megvesztegetéshez tartozó kijárónak tekintik. A gorombaság az elégedetlenség szükségtelen okozója. A szigor félelmet kelt, de a gorombaság gyűlöletet szül. A tekintélyből származó tanítás is tekintélyes legyen, ne pedig szégyent-hozó.

Az állhatatlanság még rosszabb, mint a megvesztegethetőség, mert a megvesztegetés csak ritkán fordul elő, de ha valaki befolyásolható vagy ha üres válogatás vezet valakit, úgy sohasem fog ettől szabadulni. Salamon mondja: «Személyt válogatni nem jó, mert még egy falat kenyérért is vétkezhetik az ember». (Példabeszédek 28., 21.) Nagyon igaz, amit régen mondtak: a tisztség mutatja meg az embert. Némelyik előnyösen, másik hátrányosan törtet fel: Omnium consensu, capax imperii, nisi imperasset — mondja Tacitus Galbaról (őt mindenki képesnek tartotta volna az uralkodásra, ha nem lett volna belőle császár), de Vespasianusról azt mondja: Solus imperantium Vespasianus mutatus in melius. (Egyedül Vespasianust változtatta jobbá a hatalom.) Az első nézet a képességre, az utóbbi a modorra és a viselkedésre vonatkozott. Az érdemes és nagylelkű jellem biztos jele, hogy a tisztelet jobbá teszi. A tisztelet pedig az erényt illeti meg vagy legalább így kellene ennek lenni. Mint a ternészetben a dolgok erőszakosan tolnak helyeikre, de ott megnyugszanak, aképpen az erény is erőszakos a versengésben, de a tekintélyt elérve nyugodt és higgadt. Kanyargós lépcső vezet a magas tisztséghez. Ha pártok vannak, jó az emelkedőben lévő ember mellé állani és egyensúlyban

tartani, ha elérte a helyet. Az előzők emlékét tartsd tiszteletben, mert ha ezt elmulasztod, ez tartozásod marad, miért megfizetnek neked, ha elmentél. Ha társaid vannak, becsüld meg őket és inkább hívd őket akkor is, ha nem várják, mintsem hogy kirekeszd őket, ha okkal várják szólításodat. Társalgás közben vagy a kérelmezőkkel szemben ne légy túlságos tekintettel állásodra, és ne hangoztasd azt, inkább mondják, hogy «... ha hivataloskodik. más ember».

Ford.: dr. Glatz Ede.

Az új kamatrendelet.

A Jogtudományi Közlöny 25. számában dr. Török János tollából megjelent cikk és más szaklapokban megjelent különböző írók közleményei arra készítetnek, hogy az új kamatrendelettel szabályozott kérdésekkel még egyszer foglalkozzam.

Ezúttal annak a véleményemnek is kifejezést adok, hogy — bár a rendeletet támadják azért, mert a törvényes késedelmi kamat százalékát fel nem emelte — én a rendeletnek ezt az állásfoglalását helyteleníteni nem tudom, úgyszintén azt sem, hogy az 1923. évi XXXIX. tc. 2. §-ának a kártérítés mértékére vonatkozó rendelkezéseit hatályon kívül helyezte.

Az 1923. évi XXXIX. tc. 2. §-a meghozatalát ugyanis az a körülmény tette indokolttá, hogy a pénz értékében beálló állandó változás, csökkenés a hitelezőket olyan helyzetbe hozta, hogy az adós késedelme miatt a pénz értéktelenedése következtében őket jelentékeny károsodás érte. A törvény a kár felmerültének és összegének bizonyítását kívánta elkerülni, amidőn olyan rendelkezést tett, hogy a pénztartozás kellő időben való megfizetését elmulasztó adós kártérítésre való kötelezettségét és a kártérítés mértékét is — kárfelmerültének bizonyítása nélkül — meghatározta, mert az az elgondolás vezette, hogy a késedelem folytán a hitelezőt feltétlenül — a késedelmi kamat mértékét meghaladó — károsodás éri. A törvény ezáltal a magyar jogban addig ismeretlen — bizonyítás nélkül is követelhető — átlagos kártérítés fogalmát hozta létre. A magyar pénzügy azonban már évek óta állandósult, és csak az utóbbi időben következett be némi ingadozás, s így csak helyeselhető, hogy az 1923. évi XXXIX. tc.-nek ezt a jogrendszerünkbe be nem illeszhető rendelkezését a rendelet alkalmazni nem engedi, miután megszűnt a törvény létrejöttének szülő oka.

A mai gazdasági életben, bár igen magas a kamat, a pénz gyümölcsöző elhelyezése olyan eredménytelen, hogy bármi célra használtassék fel a hitelezett érték, az nemhogy a közforgalomban ma meglévő magas kamatot behozná, de mondhatjuk, hogy még a törvényes késedelmi kamat mértékét sem éri el, s az ilyen terhes hitel igénybevétele csak az adós tönkrevitását eredményezheti. Akkor, amidőn az adós a bármilyen vállalkozásába befektetett, idegen tőke után még 5 % nyereséget sem tud elérni és nem tudna ekkora nyereséget elérni a hitelező sem, nem volna indokolt ezt meghaladó törvényes késedelmi kamat létesítése sem.

A késedelmi kamat nem legkisebb átlagkár és nem ilyen átlagkár megtérítését célozza, amint azt dr. Török cikkében elgondolja. A törvényes késedelmi kamat meghatározása azért szükséges, mert ott, ahol a felek teljesítési határidő kikötése mellett ügyleti kamatot nem kötnek ki (pld. a lejáratig számítandó kamatot a vételárhoz számítják), késedelem esetére nem vélelmezhető a feleknek olyan ügyletkötő akarata, hogy az önkéntelen hitelezés kamatmentesen történjék. Miután pedig az ügyleti kamat a felek megállapodásától függő, a feleknek pedig ilyen irányú megállapodása, miután arra nem gondoltak, nincsen, a törvénynek kellett egy, a felek megállapodásának hiányában alkalmazandó késedelmi kamatlábat megállapítania. Ez a törvényes késedelmi kamat! Természetesen a felek ettől eltérő késedelmi kamatban is megállapodhatnak. Ha pedig a kikötött ügyleti kamat a törvényes késedelmi kamatot meghaladja, késedelem esetére is az ügyleti kamat az irányadó, mert ilyen esetben kétségtelen a feleknek az az akarata, hogy a kikötött ügyleti kamatnál olcsóbban a hitelező hitelt nyújtani nem akart, az adós pedig a kikötött mértékű kamat fizetésére vállalkozott.

Régi jogunkban kétféle kamat fordult elő: kamat és késedelmi kamat; a kártérítési kamat ismeretlen fogalom volt. Úgy a kamat, mint a késedelmi kamat ügyletben szabályozott lehetett: ügyleti kamat és ügyleti késedelmi kamat.

Az előbbi a hitelyújtás meghatározott idejére fizetendő

kamatot jelentette, az utóbbi pedig a késedelem esetére fizetendő kamatot. A törvény a kamatot csak kamatmaximumra korlátozta, törvényes kamatot azonban a felek egymásközi viszonyában nem konstruált s így a hitelyújtás előre meghatározott idejére külön kikötés hiányában kamat nem volt igényelhető, s nem igényelhető ma sem. A késedelmi kamat mértékét azonban a törvény a felek idevonatkozó megállapodásának hiánya esetére meghatározta. (Törvényes késedelmi kamat, 5 %, illetőleg 6 %.)

Amikor a törvényhozó a késedelmi kamat mértékét meghatározta, figyelemmel volt a tőke gyümölcsöző voltára, és arra a mértékre, amely szerint az elért haszonból a munka és a tőke a forgalomban, a gazdasági életben részesedett. A késedelmi kamat mértékének felemelése indokolt volna akkor, ha a vállalkozásban elért nyereségből a gazdasági életben több jutna a tőkének, mint a törvényben megállapított százalék. Ha azonban a mai gazdasági viszonyokat vizsgálat tárgyává tesszük, arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy a késedelmi kamat törvényes mértékének felemelése nem indokolt.

Ma ugyanis az egész vállalati haszon nemcsak hogy nem haladja meg az 5—6 %-ot, de el sem éri, s így nem lehet azt mondani, hogy a vállalkozói haszonból több jutna a tőkére, mint amennyit az egész haszon kitesz, tehát amennyiben a törvényes késedelmi kamat mértékének megváltoztatása kerülné szőnyegre, annak csak leszállítása lehet véleményem szerint indokolt.

Nem egészséges szabadversenyen alapuló helyzet az, hogy a kamat ma oly magas. A kamatláb e magassága csak a hitelt igénybevevők kényszerhelyzetével magyarázható. Az adósok, hogy tönkrementelüket elodázzák és mert a közeljövőben javulást remélnek, oly súlyos feltételek mellett vesznek hitelt igénybe, hogy a hitel egymaga sokkal többbe kerül, mint amennyit a hitel igénybevétele által — még saját munkájuk hozzáadásával is — meg tudnak keresni, s így a magas kamat könnyen az adós tönkrejutását eredményezheti.

Míg a magas ügyleti kamat kikötése esetén az adós saját akarathatározása folytán megy esetleg tönkre, addig a magas, törvényes késedelmi kamat az adós akarától függetlenül idézni elő a tönkrejutást. Márpedig a törvényhozónak nem szabad olyan rendelkezést tennie, mely az állampolgár tönkrejutását eredményezheti. Nem szabad segédkezet nyújtani ahhoz, hogy a tőkés tőkájének kölcsönzése által nagyobb előnyt érjen el, mint amelyet elérhetne azáltal, ha azt maga gyümölcsöztetné, fektetné be vállalkozásokba és még a saját munkásságával is hozzájárulna a gyümölcsöztetéshez.

Az ügyleti kamatláb határtalan magasságának magyarázatát abban látom, hogy a hitelezők nagyarányú tőke elvesztést vesznek számításba, hogy ekként a fedezetlen hitel nyújtásával ért veszteséget pótolják a magas kamattal. Nem egészséges gazdasági állapot, hogy a becsületes hitelképes adós fizesse meg a hitelezőnek azt a veszteséget, amely a hitelezőt a magas haszon elnyerése által ösztönözött meg gondolatlan hitelyújtások következtében éri.

A magam részéről nemcsak hogy a késedelmi kamatot nem emelném fel, hanem még az eddigi 8 %-os kamatmaximumot sem változtattam volna meg és a kamatmaximumot még a kereskedőkre is kiterjeszteném. Az ilyen rendelkezésnek nézetem szerint csak az volna a következménye, hogy az adósok további hitelhez esetleg *egyideig* nem jutnának. Ez azonban valószínűleg csak előnyükre válnék, mert kisebb mértékig válnának passzívakká, és viszonyuk javulása esetén könnyebben teremthetnének újból létezési lehetőséget, míg ha oly terhes hitelt vesznek igénybe, hogy annak terheit viselni képtelenek, elodázzák ugyan tönkrejutásukat, de kizárják egyben a lehetőségét annak, hogy a viszonyok javulása esetén újból talpraállhassanak.

A rendelet megengedi magasabb százaléktű késedelmi kamat kikötését. A törvényes késedelmi kamatot azonban nem emelte fel. Ezt csak helyeselni tudom.

A rendelet egyébként a mai rendeletek sorában támadást nem érdemel. Ha már támadásról van szó, a közelmúltban megjelent törvények és rendeletek arra kivétel nélkül inkább rászolgáltak (a rendelet alkotóinak, szövegezőinek kilétét nem ismerem). Nem mondom ezzel azt, hogy helyesebben és még világosabban szövegezni nem lehetett volna. Minden törvény és rendelet, mint emberi munka, hagy maga után valami kívánnivalót.

Dr. Török János cikke alapján véve figyelemre érdemes munka, rá kell azonban mutatnom néhány tévedésére:

Így elsősorban arra, hogy a késedelmi kamat nem kártérítés; nem átlagkár. Ha már valamely más fogalommal akarjuk megvilágítani: keletkezésére az elvont és elmaradt haszon jogi fogalma vezetett, nem pedig a felmerült kár. Éppen azért nem kell bizonyítani a késedelmi kamatnál kár felmerültét, mert kártérítési jellege egyáltalában nincsen. Késedelmi kamat mellett fennáll a kártérítési igény is. A késedelmi kamat magasságát, miként már előbb kifejtettem, az elmaradt és elvont haszon mértéke szabja meg. Elmaradt haszonnak természetesen csak azt lehet tekinteni, amely a pénz befektetése és nem kölcsönadása útján állhatott volna elő.

Rá kell mutatnom arra, hogy a késedelmi kamat nem a késedelmi kártérítés régi elnevezése. A késedelmi kártérítés a pénzromlással összefüggésben álló újabb fogalom, amely egyébként a szóbanlévő rendelet életbeléptetésével meg is szűnt, mert megszűnt a pénzromlás, ami annak szülőanyja volt. A magasabb és kisebb kártérítés fogalma viszont az átértékelés gondolatával van kapcsolatban, ahol már figyelembe jön egyik részről a vétkeség, a pénz forgatásával elért haszon, a másik részről pedig a pénz értékének csökkenése következtében beállott kár.

A cikkírónak helyes a felfogása abban, hogy a multban az ügyleti kamat mértékére a 8%-os maximum volt az irányadó. Kiegészítendő azonban ez a felfogás azzal, hogy késedelem esetére viszont az 1923. évi XXXIX. tc. 2. §-ában meghatározott kártérítés¹ érvényesen kiköthető volt.

Nem osztom azt az álláspontját, hogy a rendelet hiányos volna a miatt, hogy az adós által fizetendő magasabb és alacsonyabb kártérítés közt különbséget nem tesz. A 12%-ban való maximálás ugyanis nem a hitelezőt akarta megfosztani attól, ami őt megilleti, hanem határt akart szabni a kár felmerültének bizonyítása nélkül megállapított kártérítésnek, mert a rendelethez kétségtelennek látta azt, hogy 12%-ot meghaladó kár általában fel nem merülhetett, tehát a 12%-os maximálást abból az elgondolásból létesítette, hogy 12%-ot meghaladó kártérítés kétségtelenül indokolatlan vagyoni előny lenne a hitelezőre. Nem az adóst akarta jutalmazni és büntetni a rendelet, hanem a hitelezőtől tagadta meg azt az előnyt, amely 12%-nál magasabb kártérítésben rejlik, miután a pénz értéktelenedése már régen megszűnt, az pedig, hogy kár merült volna fel, bizonyítás tárgyává nem tétetett.

Nem helytálló a cikkírónak az a támadása sem, hogy a meg nem fizetett kártérítés 12%-ban való maximálása a nemfizető adós formális jutalmazását jelentené, mert az a körülmény, hogy a rendelet a már megfizetett 12%-ot meghaladó kamattal jellegű kártérítés visszakövetelésére való igényt nem létesíti, abban leli magyarázatát, hogy a kamatfizetési kötelezettség természetes kötelem jellegén — igen helyesen — visszamenőleges hatállyal változtatni nem kívánt. Nem is lett volna helyesíthető, ha azt megtette volna. Régebbi törvényünk ugyanis a törvényes kamatmaximumot meghaladó kamat esetében csupán a jogsegélyt tagadja meg; a megfizetett összeget azonban tartozatlan fizetésnek nem tekinti, csak egy esetben, az adós terhére elkövetett uzsora vétsége esetében. A rendelet 6. §-ában azért rendelkezik úgy, hogy az adós csak az életbeléptetés után lejárat 12%-ot meghaladó kamatszolgáltatást számíthatja be a tőkébe, vagy követelheti vissza, mert a kamatmaximumot meghaladó kamatkötelezettséget visszamenőleges hatállyal nem akarta a természetes kötelem köréből kivonni. A rendelet ugyanis szakít a kamatkötelezettség régi fogalmával és a 12%-ot meghaladóan kikötött kamatot kötelezettségnek egyáltalában nem tekinti.

Téves a cikkírónak az a felfogása, hogy az 1895: XXXV. és XXXVI. tc. 5., illetőleg 6. §-ában maximálta volna a késedelmi kamatot s miként már fentebb említettem, téves az is, hogy ez átlagkártérítés volna. A késedelmi kamat nincsen 5, illetőleg 6%-ban maximálva. A késedelmi kamat maximuma is (kamatmaximum) 8% volt s a rendelet értelmében most 12%.

Alaptalan az az aggodalma is az említett cikkírónak, hogy a rendelet a váltóköveteléseket közjegyzői okiratba foglalt kötelezettséggé fogja átváltoztatni, mert az, hogy a törvényes késedelmi kamat váltónál 6%, nem jelenti azt, hogy a váltótartozásnál ne lehetne 6%-nál magasabb késedelmi kamatot kikötni. A késedelmi kamat mértéke magán a váltón is kiköthető.

Elhibázott az a felfogása, hogy az 1931. október 17. napja előtt meghozott ítéleteket vagy kötött bírói egyességeket, ha abban az 1923. év XXXIX. tc. második §-ban meghatározott kártérítés volt megállapítva, kártérítési részében végrehajtani nem lehet.

Nem helyes az az álláspontja, hogy csak 5%, illetőleg 6% erejéig lehet végrehajtást elrendelni, mert a rendelet 5. §-a világosan úgy rendelkezik, hogy ilyen esetben a tőkének évi 12%-os kárt meg nem haladó mértékig lehet az egyébként végrehajtható okiratot bírói úton érvényesíteni. Ilyen ítéletek esetén 12%-ot meg nem haladó mértékig az ítélet vagy egyesség alapján el kell rendelni a végrehajtást. A végrehajtás elrendelésénél ugyanis a bíróság nem alkalmazza az 1923. évi XXXIX. tc. második §-ának a kártérítés mértékére vonatkozó rendelkezéseit, hanem a végrehajtási törvényt alkalmazza, amikor a végrehajtható okirat alapján végrehajtást rendel el. Az 1923. évi XXXIX. tc. fentebb megjelölt rendelkezéseit az ítélőbíró alkalmazta, amikor az ítéletet meghozta, vagy amikor az egyességet tudomásul vette, azt tehát a végrehajtás elrendelése alkalmával alkalmazni egyáltalában nem kell és nem is lehet. A rendelet 14. §-a azt jelenti, hogy a bíróság nem alkalmazhatja az 1923. évi XXXIX. tc.-nek a kártérítés mértékére vonatkozó rendelkezéseit, vagyis nem hozhat ilyen kötelezést tartalmazó ítéletet és nem vehet tudomásul ilyen egyességet. A végrehajtás során azonban az 5. §-hoz képest 12% mértékig az ilyen kötelezettséget tartalmazó korábbi keletű ítéletek figyelembe veendőek. A jogszabály, amelyen a kötelezés nyugszik, az ítélet meghozatalánál alkalmaztatott és nem a végrehajtás elrendelésénél alkalmaztatik. A rendelet meghozatalával tehát nem a késedelmi kártérítés mértéke szállítottatott le «a törvényes késedelmi kamat, mint legkisebb átlagkár mértékére», miként azt a cikkíró elképzeli. A rendelet egészen mást jelent.

Nem foglalkozom itt a rendeletnek az egyes végrehajtási cselekmények elhalasztására vonatkozó részeivel, úgyszintén a rendelet törvényességének kérdésével sem. Rá kell azonban mutatnom a cikkírónak arra a tévedésére, hogy a rendelet módosítaná az életbeléptetését megelőzően hozott régebbi jogszabályokon alapuló jogerős bírói határozatokat az életbeléptetést megelőző időre kiterjedő hatállyal, vagy hogy azokat hatályon kívül helyezné. A rendelet nem érinti a bírói ítéletek hatályát, csupán olyan rendelkezést tartalmaz, hogy a bár fennálló bírói ítéleteken alapuló kötelezettség teljesítése 12%-ot meghaladó kamat tekintetében bírói úton ki nem eszközölhető. Az ítélet továbbra is változatlanul hatályában marad, megváltoztatva, hatályon kívül helyezve nem lett, csupán az következett be, hogy az ítéletben megállapított igény bizonyos részében bírói úton — végrehajtás útján — nem érvényesíthető. A rendelet éppúgy nem változtatja meg a bírói ítéletet, mint ahogy nem változtatja meg a Üst. vagy a kényszer-egyességi eljárás rendelet sem, pedig kétségtelen, hogy csőd esetén a bírói ítéletnek teljes mértékben érvényt szerezni nem lehet.

Dr. Bogdán Géza.

A keretbiztosítéki jelzálogjog átruházásának kérdéséhez.

Az 1927: XXXVII. tc.-be foglalt jelzálogtörvény gyakorlati jogászai körökben felmerült kívánalmak teljesítésekép a jelzálogjognak messzemenő, külföldön is alig ismert mobilitását kívánta megvalósítani.

A keretbiztosítéki jelzálogjogot illetőleg ez a következőkben nyilvánul:

1. A keretbiztosítéki jelzálogjog másnemű biztosítéki jelzálogjoggá vagy közönséges jelzálogjoggá alakítható át és viszont (Jt. 80. §).

2. A keretbiztosítéki jelzálogjog a biztosítéki okiratban megjelölt jogviszonyon felül, vagy a helyett más jogviszonyokból származó követelésekre is kiterjeszhető (Jt. 80. §).

3. A jogviszonyba az eddigi adós helyébe új adós (Jt. 73. §),

4. vagy az eddigi hitelező helyébe új hitelező léphet (Jt. 70. §).

Az 1—3. pontban felsorolt átváltoztatások a gyakorlatban eddig, tudtommal, nem okoztak kontroverziákat. Annál nagyobb kontroverziák merültek fel a 4. pontot illetőleg.

A jelzálogtörvénynek ez a bizonyos — ma már bátran mondhatjuk ominózus — 70. §-a a hitelezői pozíció átruházásának egy nagyon egyszerű módját kívánta megvalósítani.¹

¹ L. min. ind. 345. l. és Nizsalovszky: A jelzálogjog jogszabályainak magyarázata, 245. l.

A törvény szerint, amennyiben a jogviszony átruházható, a hitelező a jogviszonnal együtt a keretbiztosítéki jelzálogjogot is átruházhatja, s az ily átruházás a biztosítéki okirat átadása kapcsán a telekkönyvbe való bejegyzés nélkül is hatályos. Hogy a törvényhozó mit gondolt, az alig lehet vitás, hiszen a törvényhozók és törvénykészítők, hogy úgy mondjam, hangosan gondolkoztak. Az elgondolás az volt, hogy a kereten belül az egyik hitelező helyébe a legegyszerűbb módon más hitelező léphessen, akire ugyancsak a legegyszerűbb módon a keretbiztosítéki jelzálogjog is átruházható legyen. A cél tehát világos és ha hiba van, az a szövegezésben van.

Szladits volt az első, aki a közölt gyakorlati célú jogszabálynak jogelméleti szempontból való egy látszólagos hibájára először rámutatott² és kifejtette, hogy a törvényhozó átruházható jogviszony alatt nyilván egyoldalúan átruházható jogviszonyt ért. A jogviszony azonban általában egyoldalúan át nem ruházható.

Ezen a nyomon haladva, Bátor Viktor jogászegyleti előadásában³ még tovább ment és két tételt állított fel: 1. hogy a Jt. 70. §-a alapján keretbiztosítéki jelzálogjogot jogviszonnal együtt egyáltalában nem lehet átruházni, tehát a törvényben foglalt szabály «vakszabály», 2. hogy a keretbiztosítéki jelzálogjogot át lehet ruházni a biztosított jogviszonyból eredő követelésekkel vagy azok egy részével. Első tételét Bátor többek közt azzal indokolja, hogy «a jogviszony egy... elméleti képzelet... nem valóság, hanem csak elnevezés», melyet átruházni már fogalmilag is lehetetlen. Második tételét Bátor éleselméjű, de kissé bonyolult okfejtéssel részben a contrario alapon vezeti le, — az okfejtésre itt nem térhetünk ki — okfejtése azonban — szerintem — a törvény szószerinti szövegével, de főleg a törvényjavaslat indokolásában kifejtett elvekkel ellentétben áll.⁴

Ha a Bátor-féle álláspont megáll, úgy a gyakorlatban a keretbiztosítéki jelzálogjog átruházása nem lehetséges. Ha ugyanis a jogviszony átruházása lehetetlen, vagyis a Jt. 70. §-ának erre vonatkozó rendelkezése «vakszabály», a keretbiztosítéki jelzálogjognak a követeléssel való átruházása pedig a törvény szövegével van ellentétben, úgy óvatos hitelezők aligha merik a keretbiztosítéki jelzálogjog átruházását megkockáztatni.

Mint hogy a Jt. 70. §-ának ilyen interpretálása sem elméletileg, sem pedig gyakorlatilag nem kívánatos eredményre vezet, megkísérlem a következőkben — de lege lata — a keretbiztosítéki jelzálogjog átruházásának oly konstrukciót adni, amely jogilag meg nem támadható és gyakorlatilag használható.

I.

Okfejtéseimet egy gyakorlati esethez kapcsolom.

Az a jogviszony, mely a keretbiztosítéki jelzálogjog alapjául szolgál, az esetek túlnyomó többségében hitelviszony, és pedig váltó-hitelviszony, melyben hitelezőkként pénzüintézetek — mint hivatásos hitelnyújtók — szerepelnek. Az az okirat, a váltóbiztosítéki okirat, mely a hitelviszonyt körülírja, az esetek túlnyomó részében ma már azonos szövegű blanketta, melyet a Tébe jogászai már a Jt. 70. §-ában foglaltakra tekintettel szerkesztettek.

Mit mond ez a blanketta a hitelviszonyt illetőleg? Azt, hogy a keret az adós által aláírt váltók alapján hitelező javára keletkező követelések biztosítására szolgál. A blanketta alapján tehát — nézetem szerint — jogviszonnak az a sablonos üzleti összeköttetés tekintendő, melyből kifolyólag a hitelintézet egy ügyfelének kilátásba helyezi, hogy neki esetenként vagy időszakonként megállapítandó feltételek alatt a kereten belül váltókat leszámítol, az ügyfél pedig kilátásba helyezi, hogy váltókat leszámítolásra benyújt.

Most rátérek a gyakorlati esetre.

«A» ügyfél «X» bankkal a hivatkozott Tébe-blanketta alapján hitelviszonyban áll. Váltókat számítottatott le s a váltókat lejáratkor beváltotta. Pillanatnyilag nincsen tartozása. Amikor «X» banknak újabb váltókat mutat be leszámítolásra, a bank közli vele, hogy a hitelt a jövőben egy más intézet «Y» útján fogja nyújtani (pl. egy leányintézet útján). Hasonló az eset, ha az ügyfél maga kíván «Y» pénzüintézethez átmenni.

² J. K. 1929. évf. 236. l.

³ Azóta ez az értékes előadás könyvalakban is megjelent: A keretbiztosítéki jelzálogjog átruházása. Tébe könyvtár, 68. sz.

⁴ Ezt szerző maga is elismeri (i. m. 24. l.) és épp en ezért a törvény módosítására tesz javaslatot.

Ha a Jt. 70. §-át nemlétezőnek tekintjük, akkor az adott esetben «A» ügyfél «Y» pénzüintézet részére új Tébe-blankettát ír alá, annak alapján a keretbiztosítéki jelzálogjogot be kell kebeleztetnie (1 % illeték), «X» banktól törlési engedélyt kell beszereznie, a korábbi jelzálogjogot töröltetni kell, esetleg annak rangsorába az új jelzálogjogot be kell állíttatnia. Ez hosszadalmas és költséges.

A Jt. 70. §-ának szövege értelmében mindez megoldható oly módon, hogy «X» pénzüintézet a Tébe blankettára rövid átruházó nyilatkozatot vezet és a blankettát átadja «Y» pénzüintézetnek.

Vizsgáljuk meg, hogy ezzel szemben minő jogi aggályok merülhetnek fel.

Előrebocsátom, hogy szándékosan vettem olyan hitelviszonyt, amikor a biztosítéki okirat első birtokosának nincs követelése, vagyis követelések átruházásának kérdése teljesen ki van kapcsolva, csak keret van és jogviszony.

A Jt. 70. §-a alapján való átruházással szemben az első ellenvetés az lehet, hogy a biztosítéki okiratban foglalt jogviszony azért nem átruházható, mert a hitelviszony, mint minden jogviszony, «nem valóság», csak «elméleti képzelet». Ez a tétel — mely egyébként Bátornál sem kardinális tétel — szerintem túlzás. A jogtudomány a jogviszony fogalmát, ha nem is határozza meg egységesen, de annak mindig valami realitást ad.⁵ Speciálisan a magyar jogban a «jogviszony» kifejezés tételes törvényekben is mint jogi hatályt szülő valóság van elismerve.⁶ «Elméleti képzeletből» nem lesz követelés, márpedig nem vitás, hogy jogviszonyból származhatnak és az esetek nagy tömegénél származnak is követelések. Hogy pedig a Tébe-blankettában körülírt szerződésből folyó hitelviszony valami reális, az is plauzibilis.

Súlyosabb kifogás az, hogy a jogviszony nem lévén olyan egyszerű valami, mint a követelés, hanem hitelezői és adósi pozíciók összessége, a hitelező szövevényes jogait és kötelezettségeit nem jogosult egyoldalúan átruházni. Ezt a kifogást egyes jogviszonyokban elismerem, ha nem is oly általánosságban mint Bátor, vagyis elismerem, hogy vannak jogviszonyok, melyek a hitelező által egyoldalúan át nem ruházhatók. Ebből azonban nem az következik, hogy ezek a jogviszonyok átruházhatatlanok, hanem csak annyi, hogy az átruházáshoz a jogviszonyban érdekelt többi felek hozzájárulása is szükséges. Még továbbmegyek: a jogviszony «átruházása» nem is helyes elnevezés. Amit ezzel a kitéttel a törvény mondani akar, az dogmatikailag helyesen úgy volna formulázandó, hogy a jogviszonyba a régi hitelező helyébe új hitelező lép. Hogy az összes érdekelt hozzájárulásával valamely jogviszonyba (egyes kivételektől eltekintve, amelyek gyakorlatilag figyelmen kívül hagyhatók) novatio útján valamelyik fél helyébe más fél léphet, az nem lehet vitás. Ha az adósi pozíció változhat, amit a Jt. 73. §-a alapján általában elismernek, akkor a hitelezői pozícióban beállható változást is el kell ismerni, és pedig — Szladits szerint — nemcsak a Jt. 70. §-a, hanem a Jt. 80. §-a alapján is.

Én azonban itt a Jt. 70. §-a alapján állok. Ezen § alapján állva — nézetem szerint — nem vitás 1., hogy a jogviszony vagy egyoldalúan vagy az összes érdekelt hozzájárulásával átruházható és 2., hogy a Jt. 70. §-a alapján bármelyik esetben a keretbiztosítéki jelzálogjog is átruházható az új hitelezőre.

A Bátor-féle állásponttal szemben tehát a különbség az, hogy Bátor a Jt. 70. §-a szempontjából «átruházható jogviszonnak» csak oly jogviszonyt tekint, mely egyoldalúan átruházható (ilyen pedig szerinte gyakorlatilag alig található), szerintem pedig «átruházható jogviszony» az is, mely az összes érdekelt hozzájárulásával átruházható (ilyen pedig gyakorlatilag a legtöbb jogviszony). Ebből folyik, hogy Bátor szerint a Jt. 70. §-ának rendelkezései a jogviszony átruházását illetőleg sohasem lesznek alkalmazhatók, szerintem azonban gyakorlatilag úgyszólván mindig alkalmazhatók lesznek, amikor az érdekelt felek azokat alkalmazni akarják.

Térjünk vissza a konkrét esetre. «X» bank a biztosítéki okiratot (Tébe-blankettát) átruházó nyilatkozattal ellátva Y banknak átadja. Ha «Y» banknak a jogviszony egyoldalú átruházhatósága tekintetében aggályai vannak, «A» ügyféltől a telekkönyvi szabályoknak megfelelő oly okiratot szerez be, mely szerint «A» ügyfél a jogviszony átruházásához hozzájárul. Nézetem szerint azonban adós hozzájárulása már abból a konkludens tényből is megállapít-

⁵ Gyakorlatban a jogviszony leggyakrabban két személy között kötött szerződés következtében ezen két személy között keletkező, jogi jelentőséggel bíró viszony (szerződéses jogviszony), melynek tartalmát a szerződés állapítja meg.

⁶ 1900: XXVII. tc., 1907: XLV. tc. stb.

ható lesz, ha a biztosítéki okiratra való hivatkozással «Y» banknál váltókat tényleg leszámítottat. Megemlítem, hogy a Tébe-blanketta szerkesztői — kik még a jogviszony egyoldalú átruházhatóságának alapján állottak — már gondoltak az adós esetleges kifogásaira és ezért a blankettába oly rendelkezést vettek fel, mely szerint adós elismeri, hogy az okiratban körülírt jogviszony átruházható természetű. A jogviszony átruházását ebben az esetben — nézetem szerint — jogos alapon senki sem támadhatja meg.

Első konklúzió: A Jt. 70., 73. és 80. §-ainak egybevetéséből az következik, hogy a jogviszonyban akár az adós helyébe új adós, akár a hitelező helyébe új hitelező léphet. Míg azonban a Jt. 73. §-a az adósi pozíció változtatásához az összes érdekelt hozzájárulását kívánja, addig a Jt. 70. §-a a hitelezői pozíció változása esetére ezt nem mondja. Kétségtelen, hogy a törvény a hitelezői pozíció átruházását meg akarta könnyíteni (a törvényhozó előtt a közönséges hitelező-adósi viszony lebegett: a hitelező követelését az adós hozzájárulása nélkül engedmény útján átruházhatja, de adós maga helyett más adóst csak novatio útján, hitelező hozzájárulásával állíthat). Szladits és Bátor meggyőztek bennünket arról, hogy a törvényhozó célja nem mindig megvalósítható. Nincs más hátra, minthogy a Jt. 73. §-ának analógiájára azt mondjuk, hogy — oly jogviszonyok esetében, melyek átruházása hitelező által egyoldalúan nem lehetséges — a hitelezői pozícióban beálló változáshoz a jogviszonyban érdekelt összes felek hozzájárulása szükséges, s ez a hozzájárulás az adósi pozíció átruházásának analógiájára (Jt. 73. § 2. bek.) a telekkönyvi szabályoknak megfelelő okiratba foglalandó. A jelzálogtulajdonos hozzájárulását (ha az nem a jogviszonyban érdekelt adós) azonban mellőzhetőnek tartom, mert utóbbi érdekelt félnek nem tekinthető.

Keret és jogviszony átruházása ezek szerint nem lesz mindig oly egyszerű, mint azt a törvényhozó képzelte, de gyakorlatilag az átruházás még mindig gyorsan és egyszerűen lesz lebonyolítható, és főleg a Jt. 70. §-ában biztosított az az előny (mely a Jt. 80. §-a alapján nem áll fenn), hogy a jelzálogjog *telekkönyvi bejegyzés nélkül* is átszállhat, érvényesíthető.

II.

Az eddigi fejtegetések egy konkrét jogesethez kapcsolódtak, de, nézetem szerint, a felállított tétel általános érvényű. Természetesen bonyolultabb az eset, ha a keret átruházásakor követelések is vannak. A jogviszonyból keletkezett követelések ugyanis — ezt a törvény kifejezetten mondja — külön is átruházhatók.

Itt térek át Bátor második tételére, mely úgy szól, hogy: keretbiztosítéki jelzálogjogot csak a biztosított jogviszonyból eredő követelésekkel lehet átruházni. Ezzel a tétellel szembeállítok egy másik tételt, mely úgy szól, hogy: követeléseket azonban jogviszony nélkül átruházni nem lehet, tehát a jogviszony akkor is átszáll, ha a keretbiztosítéki jelzálogjogot követelésekkel ruházzuk át.

Ezt a tételt a következőkkel akarom bizonyítani.

Az átruházott követelések rendszerint nem ú. n. absztrakt követelések és az átruházás nem — hogy úgy mondjam — jogilag légius térben történik. Az engedmény mint a követelések átruházásának rendes módja lényegében a hitelezői pozíció átruházása egy hitelező-adósi jogviszonyban, tehát a követelés átruházása jogviszony-átruházás is. Ez a tétel az élő magyar jogszabályokból folyik.

Az engedménnyel «az új hitelező — az engedményes — lép az eddigi hitelező — engedményező — helyébe» (Mjt. 1218. § 2. bek.). «Az adós az engedményezőhöz való jogviszonyából eredő kifogásait az engedményesnek is ellenveheti» (Mjt. 1229. §) s «az adós az engedményező ellen fennálló ellenkövetelését... az engedményesnek is beszámíthatja» (Mjt. 1230. §). Mi más ez, mint annak kimondása, hogy az új hitelező a régi hitelező helyett a jogviszonyba lép. Ezt a jogelvet a Kúria is ismételtelen kimondta. A Kúria szerint «az, akire az eladó a vételári követelést és az ennek erejéig javára bekebelezett zálogjogot engedményezte, belépett abba a köztörvényi jogviszonyba is, amely az eladó és vevő között fennállott» (K. 572/1906.)⁷ Mintha csak a Jt. 70. §-ára volna szabva

a szabály. Ennek a jogtételnek nemcsak megerősítése, hanem természetes következménye is a Jt. 70. §-ának az a rendelkezése, mely szerint «a hitelezőnek a jelzálogjogot átruházó nyilatkozata magában foglalja a jogviszony átruházására irányuló nyilatkozatot is». Vagyis hiába akar valaki követelést átruházni jogviszony nélkül, a magánjog általános szabályai szerint a jogviszony a követeléssel együtt átszáll, és hiába akar valaki jelzálogjogot átruházni jogviszony-átruházás nélkül, a jogviszony tételes jogszabály folytán (presumptio juris et de jure) a jelzálogjoggal együtt átszáll.

Az előadottak alapján második konklúzióm a következő:

Ha a hitelező a jogviszonyból keletkezett követelésekkel együtt a jelzálogjogot is átruházza, úgy a jogviszony is automatikusan átszáll, vagyis a jogviszony a keretbiztosítéki jelzálogjoggal együtt mindig átszáll.

A Jt. 70. §-ának jelentőségét a jogviszony átruházása tekintetében pedig abban látom, hogy a törvényhozó a keret átruházását lehetővé akarta tenni akkor is, ha követelés még nincsen, illetőleg az egész keret átruházását akarta megengedni akkor is, ha az egész keretet kimerítő követelések még nincsenek.

Dr. Keresztes Gyula.

Lakásügyi végrehajtások.

A lakásügyi korlátozásokról szóló 2222/1931. M. E. számú kormányrendelet 36. §-ának 2. pontja Budapesten és azokban a városokban, amelyekre hatásköre kiterjesztetett, a szabad rendelkezés alatt nem álló lakásokra, lakásrészekre és lakásnak tekintendő helyiségekre vonatkozó végrehajtások foganatosítását — a bíróságok hatásköréből kivéve — továbbra is a lakásügyi végrehajtások lebonyolításával megbízott miniszteri biztos hatáskörébe utalja. Ez a rendelkezés olyan eljárási jogi szabályt tartalmaz, amelyhez a lakás, lakásrész vagy lakásnak tekintendő helyiség átadására, illetve kiürítésére irányuló végrehajtások esetében a végrehajtás foganatosítására hivatott hatóság (bíróság) hatásköre igazodik. Ennek — a mai válságos időkben fokozottabb jelentőséggel bíró — hatásköri jogszabálynak a betartására, illetve helyes alkalmazására nagyon sok gyakorlati jogász (ügyvéd, bíró) ügyet sem vet. Az ebből származó, sokszor nagyon is alapos panaszokra és szociális szempontból megengedhetetlen, káros, az állam és társadalom békéjének megzavarására oly szívesen vállalkozóknak hálás eszközként jelentkező — néha talán szándékosan előidézett — következményekre e helyütt nem kívánok kitérni, csupán jogi szempontból szeretném a jogszabály helyes gyakorlati alkalmazására a figyelmet felhívni.

A fentebb idézett rendelet 36. §-ának 3. pontja előírja, hogy a bíróság, amely a lakkiürítésre irányuló végrehajtást elrendelte, a miniszteri biztos hatáskörébe utalt végrehajtás esetében (Lr. 36. § 2. pont), az elrendelő végzés jogerőre emelkedésének bejárása nélkül, a végrehajtás foganatosítása végett a miniszteri biztost keresi meg. Ebből úgy látszik, hogy azt a körülményt, amelynek alapján meghatározható, vajjon a végrehajtás foganatosítását az arra illetékes bíróság (Lr. 36. § 1. p.) vagy pedig a miniszteri biztos foganatosítja-e, tulajdonképpen a végrehajtás elrendelése alkalmával kell a bíróságnak vizsgálnia és ekkor kell eldöntenie a hatáskör kérdését is. Ezt a döntést rendszerint a felmondó fél oly módon igyekszik megkönnyíteni, hogy az eljárás megindítására szolgáló keresetlevélben előadja, helyesen megállapítja, hogy a lakás szabad rendelkezés alatt áll, a nélkül, hogy megjelölné azokat a tényeket, amelyekre előadását, illetőleg megállapítását alapítja. Ha azután az alperes a perfelvételi határnapon nem jelent meg, vagy pedig — ami szintén gyakori — megjelent ugyan, de egyességet kötve, nem kifogásolta, hogy ez a felperesi megállapítás az egyesébe is belekerüljön, azt a bíróság is sok esetben szankcionálta. E miatt gyakran előfordult, hogy a lakót egy szép napon az utcára rakták ki szabad rendelkezése alatt nem álló lakásából a nélkül, hogy a kilakoltatásról a miniszteri biztosnak tudomása lett volna.

Ez az eljárás a mellett, hogy egy szociális okból hozott törvényes rendelkezés intencióit a legteljesebb mértékben sérti, jogi szempontból is tarthatatlan.

⁷ Hivatkozom egy gyakorlati példára is. Köztudomású, hogy a pénzügyzetek hosszúlejárati törlesztéses kölcsönöket más záloglevél-kibocsátó intézetekre szoktak engedményezni. Sokezer gyakorlati esetben, tudomásom szerint, sohasem merült fel kétség abban a tekintetben, hogy a kölcsönkövetelés engedményezése folytán az engedményes nem valami absztrakt követelési jogot

szerezett, hanem belépett abba a több évtizedes jogviszonyba minden jogokkal és kötelezettségekkel, járulékos kikötésekkel együtt, amely jogviszony egy, az eredeti hitelező és adós közötti terjedelmes szerződésben foglaltatik. A követelés átruházása tehát ezekben a gyakorlati esetekben is vitán felül jogviszony-átruházás.

Az 1912: LIV. tc. 55. §-ának rendelkezéséből ugyanis az tűnik ki, hogy amennyiben a végrehajtási törvény különös rendelkezéseket nem tartalmaz, vagy az itt idézett törvény másként nem rendelkezik, a végrehajtási eljárásban a Pp.-nak a járásbírói eljárásra megállapított szabályait kell alkalmazni. Annak a meghatározásánál tehát, hogy valamely végrehajtás foganatosítására mely hatóság (bíró) bír hatáskörrel, — az e tárgyban intézkedő különös törvényes rendelkezéseken kívül — a Pp. 10., 129. és 124. §-aiban foglalt elvek az irányadók. A Pp. idevonatkozó szabályai szerint pedig hatáskörét a bíróság minden esetben hivatalból vizsgálja és a hatáskör kérdésének eldöntésénél azoknak a *tényállításoknak* a figyelembevételével jár el, amelyeket a felperes (kérelmező) keresetében (kérelmében) előadott és amennyiben azokat ellenfele tagadásba nem vette, illetve a bíróság hivatalos tudomásával vagy a köztudomással nem ellenkeznek, bizonyítás nélkül valónak fogadja el. Mindebből az következik, hogy a fél, midőn keresetében vagy kérelmében hatáskör megállapítása szempontjából releváns tényeket ad elő, ez az előadás nem terjedhet tovább, mint a *tények állítása*, mert e tényállítások alapján történő megállapítás már nem a fél, hanem a bíró feladata.

Szükségtelen tehát felperesnek azzal fárassztania magát, hogy a lakás szabad rendelkezési jellegét adó tényekből — e tények elhallgatása mellett — mindjárt levonja azt a megállapítást, mely szerint a lakás a bérbeadó rendelkezési jogát tekintve ilyen vagy olyan jelleggel bír, mert, miként láttuk, ezt a gondot a törvény a bíró vállaira rakja, a mellett még az is könnyen megtörténhetik, hogy az ilyen *megállapítással* beadott keresetet, illetőleg kérelmet a bíróság hiánypótlás végett vissza fogja adni a premisszák megjelölése céljából. A túlbuzgóság ennélfogva sok esetben nemcsak hiábavaló, de káros is lesz reánézve.

E kérdéssel kapcsolatban vizsgálnunk kell még azt a körülményt is, hogy a bérbeadó mikor köteles előterjeszteni azokat a tényállításokat, amelyeknek alapján majd a lakás kiürítésére irányuló végrehajtás foganatosítására hivatott hatóság hatásköre megállapítandó lesz. Azt hiszem, ha a Pp. 10. §-ának azt a rendelkezését tartjuk szem előtt, amely az ellenfélnek a hatáskör megállapításához szükséges tényállításaira való nyilatkozáshoz jogot biztosít, ezt a kérdést már el is döntöttük akként, hogy erre nézve a bérbeadó akkor tartozik nyilatkozni, amikor az eljárást akár keresetlevél, akár bírói felmondás formájában folyamatba teszi.

Végül még egy körülményre kívánok e kérdéssel kapcsolatban rámutatni. A bíróság hatáskörét tárgyazó jogszabályok nyilvánvalóan közjogi jellegű jogszabályok, amelyeknek érvényesülése a felek akaratától teljesen független. Ezeknek a jogszabályoknak az alkalmazását tehát a lakó sem zárhatja ki oly módon, hogy a bérbeadónak a bíróság előtt a lakás szabad rendelkezési jellege tárgyában előadott *megállapítását* magáévá teszi, mert ezt a kérdést a bíróság hivatalból köteles vizsgálni és amennyiben döntésre alkalmas és az ellenfél által nem tagadott, a bíróság hivatalos tudomásával vagy a köztudomással nem ellenkező tényállítások nem tétettek, a legjobb esetben is kénytelen lesz az elrendelt végrehajtás foganatosítása végett a miniszteri biztost megkeresni, mert hiszen a Lr. 2. §-ának 3. pontja annak a kérdésnek az eldöntését, hogy valamely épületre vagy épületrészre a tulajdonost szabad rendelkezés illeti-e vagy sem, szintén az ő hatáskörébe utasítja.

Dr. Gáspár János.

Szemelvények a felsőbbbíróóságok gyakorlatából.

Előzetes bizonyítás költsége. A Pp. 386. § értelmében az előleges bizonyítás felvételének a költségét ugyan a per költségéhez kell számítani, ámde azzal a tényével, hogy a pert az előleges bizonyításnak hat évvel ezelőtt történt felvételétől a mai napig se indította meg, az alperes meggátolta, hogy a költségviselésének a kérdése eldöntessék. Az alperesnek a per indításához való késedelmessége, kapcsolatban az alperesnek azzal az előadásával, hogy nem perindítást, hanem megigazítási eljárást akart folyamatba tenni, arra enged alapos következtetést, hogy az alperes a pert megindítani nem is akarja.

Az alperes nem tarthatja bizonytalanságban a felperest az előleges bizonyítással okozott költségnek a viselése tekintetében. Jogos ezért a felperesnek az az igénye, hogy az előleges bizonyít-

tással felmerült költség kérdése már most akként rendeztessék, hogy annak a viselésére az alperes köteleztessék, mint aki a költség viselésének a polgári perrendtartás 386. §-ában szabályozott eljárás szerint való elintézését meggátolta. (Kúria P. III. 1699/1931. sz.)

— **«Devalvációs» kikötés értelmezése.** «Akár devalváció, akár lebélyegzés», nem értelmezhető helyesen akként, hogy a folytatólag szereplő, «akár más állami rendelkezés»-sel összefüggésben, állami rendelkezésnek csak a lebélyegzés értendő, míg a devalváció alatt általában a pénz értékcsökkenését kell érteni, annál kevésbbé, mert devalváció alatt sajátlagosan az állami rendelkezés folytán történt pénzürték leszállítást kell érteni. (Kúria P. VI. 7739/1930. szám.)

— **Házasságon kívüli gyermek tartása az atya halála után.** A bírói gyakorlatban állandóan megnyilvánuló jogszabály szerint (Kúria III. 182/1927.) a házasságon kívül született gyermek eltartási kötelezettsége a természetes atya elhalálásával nem szűnik meg, hanem hagyatéki tartozáskép annak hagyatékát terheli, de ez esetben is a házasságon kívül született gyermektartás fejében csak oly összeget követelhet, amilyenek szolgáltatására az apát a hagyaték alapján — saját keresőképességét figyelmen kívül hagyva — a kiskorú törvényes gyermekei a házastársa eltartási kötelezettségének számbavételével lehetne kötelezni. (Ítéltábla P. III. 12,512/1930. sz.)

— **Házasságon kívüli gyermek tartásának korhatára.** Az általános bírói gyakorlaton alapuló jogszabály szerint a házasságon kívül született gyermeket 16. életévének betöltéséig köteles az atya eltartani és e végből tartás gyanánt vagyoni és kereseti viszonyaihoz képest mindazzal ellátni, ami a gyermeknek az anya társadalmi állásához mért megélhetéséhez és e társadalmi állásnak megfelelő nevelése és önálló keresetre képesítő tanítása költségére szükséges. (Ítéltábla P. III. 5032/1931. sz.)

— **Ági vagyon bizonyítása.** Ági öröklési jog megállapításához nemcsak annak a bizonyítása szükséges, hogy a közös törzselődtől ingyenesen vagyon hárult, hanem az is bizonyítandó, hogy a törzselődtől ingyenesen hárult vagyonérték vagy annak egy része az örökgyógy hagyatékában bennfoglaltatik. (Kúria P. I. 3649/1929. sz.)

Szemle.

— ? A spanyol nyelv helyesírása szerint a kérdő mondatoknak nemcsak végére, de elejére is kérdőjelet kell tenni, ami teljesen megfelel a hangsúly logikájának. Logikus tehát, ha annak az évnek a beköszöntőjét, amelyet az elmúlt évnek tapasztalataiból levont következtetések tüzdolnak meg problémákkal, kérdőjellel kezdjük. Szinte kérdőjelerdő mered felénk az igazságszolgáltatás ormairól. Mi lesz az *ügyvédséggel*, amelynek megtépett köntösét hasztalan lobogtatjuk a fórumon? Akarnak-e tudnak-e rajta segíteni, van-e remény, hogy a százszor is beigért munkaalkalmak kereseti alkalmakká fognak materializálódni? Továbbra is ölbetett kézzel kell-e néznünk, hogy a gazdasági életnek elhaló részeivel egy-egy darab szakad le az ügyvédi kar egzisztenciális alapjából? Mi lesz a *bírói karral*, amely töretlen kitartással szenved az amúgyis szükös illetményeinek mind újabb csökkentését? Mikor ér el ahhoz a kritikus határhoz, amelyen túl a legelemibb életszükségletek hiányával kell megküzdenie? Meddig bírja munkakedvét egyensúlyban tartani azzal a megtépett reménnyel, amelytől az előmenetelnek a takarékosági programból származó hiánya fosztotta meg? Regnum fundamentum lehet-e a nélkülözés és a reménytelenség? Csak egy ponton nincs szükség kérdőjelekre; az igazságügyi *törvényalkotásban*, mert itt rendszerint megkapjuk a választ, mielőtt kérdeztünk volna. Nincs türelmesebb papír, mint az Országos Törvénytárá és a Rendeleték Táráé. Nincs hiány javaslatokban sem. Mint a közelmúlt öröksége szerepel az újév törvényhozási folyószámlájának átvitelében a hitelsértési-, az uzsora- és a részvényjavaslat, nem is szólva a kodifikációs bőségszaru esetleges egyéb rejtelméről. Valóságos viviszekciót végeznek a jogi doktorok a súlyosan beteg gazdasági testen. Egyszer a vérkeringését kötik le, másszor

idegrendszerét bénítják meg, hol az anémiáját gyógyítják veseoperációval, hol levágják a végtagjait, hogy műlábakon tanuljon járni. Nehogy pedig kedélybetegségbe ejtsék e beavatkozások a beteget, hivatalos árfolyamon stabilizálják a vérnyomását s az esetleges láz elkerülésére kidobják a hőmérő magánforgalmat. Mondani se kell, hogy a jogi operációk mindig sikerrel járnak, legfeljebb a beteg pusztul el, de az orvosok — hála az égnek — a legjobb egészségnek örvendenek. Így legalább egy kérdésre a sok közül megnyugtató válasszal kecsegtet az igazságszolgáltatásnak ránk sötétlő új esztendeje.

— **A példaadásról**, mint a büntetés kimérését törvényellenesen befolyásoló körülményről, lapunknak mult év december hó 5-i számában a Szemle-rovatban emlékeztünk meg. Megelégedéssel jegyezzük föl, hogy a kir. Kúria II. büntetőtanácsa 1931. évi december hó 7-én 2861/1931. számú ítéletében a következőket jelentette ki: «Nem fogadta el a kir. Kúria súlyosbító körülménynek az alsófokú bíróságok által súlyosító gyanánt felhozott azt a tényt, hogy a hamis tanuzás (hamis eskü) azon a vidéken igen elterjedt és így az elrettentő példaadás a büntetés súlyosbítását teszi szükségessé, — mert a felhozott ez a jelenség vádlott egyéni bűnössége fokát nem érinti — terhére tehát ez súlyosítóként nem mérlegelhető». Örvedetes, hogy a kir. Kúria ezzel az elvi kijelentéssel igazolta föltevésünket, hogy a napilapok ellenkező híradása téves volt, de sajnálatos, hogy még akadnak alsóbíróságok, amelyeknek ily kitanítása szükséges.

— **Az Ügyvédi Kamara** a tiltakozás öreg ágyujával vonult föl a kari reputáció védelmében egy tapintatlan ügyészi kiszólás ellen. Lehet, hogy a kamarának igaza volt, de lehet oly nézet is, amely szerint a védelem ebben az esetben túl nagy jelentőséget kölcsönzött a támadásnak. Aquila non captat muscas. Sajnálattal nélkülözzük azonban ugyanezt az energiát, amikor nem az ügyvédi kar, hanem a materiális védelem sérelméről van szó. Elfelejt a kamara tiltakozni, amikor tanukat megbilincselve állítanak a bíróság elé, amikor az elnök belefojtja a szót, a hatáskör kérdését, törvényadta jogainál fogva, felvető védőbe, amikor a bíróság elfelejt előzetesen védőt rendelni, s az ügyben tájékoztatlan «fogott» védő ki-rendelésével üres formassággá süllyeszti a védelmet. Kétségtelen, hogy az ügyvédi kar igényt tarthat jó hírének tiszteletére, de ez a tisztelet a karnak éppen azért jár ki, mert a perjogi védelem instrumentuma. Amikor tehát magán a védelmen esik sérelem, még indokoltabb lenne a kamara föllépése, tekintet nélkül a sérelem okozójának hivatali rangfokozatára.

— **A cégjog** művelőit a *részvényjog* reformja foglalkoztatja szüntelen. Már nemesak a német törvénytervezet, nemesak a szükségrendelet, de a magyar törvény előadói tervezete is előttük fekszik. A német tervezet persze rendszeres kodifikációban foglal össze régit és újat, a német rendelet ellenben betoldásul csak némely új eszmét valósít meg és ugyanezt teszi szűkebb keretben a magyar előadói tervezet. E különböző célok, feldolgozási módok és reformkeretek ellenére mindhárom kísérlet megvalósítja a *mérleg köteles revízióját*. A kötelező mérlegvizsgálat nélkül a részvénytársaság reformja nem is képzelhető el. Felhozhatók érvek, amelyek bizonyos helyen és időpontban, bizonyos gazdasági viszonyok közt általában a meglévő részvényjogi szabályok megbolygatása ellen szólnak; mondhatni adott esetben, hogy a meglévő gazdasági nehézségeket nem ajánlatos az újítással szükségkép járó jogi nehézségekkel súlyosítani. De ha a reform szükségé eldöntött dolog, a köteles mérlegvizsgálat a legkisebb mértéke a reformnak. A részvénytársaságnak centrális nagy jelentősége a gazdasági életben, az, a miért jogosan volt a gazdaság legfontosabb eszközének (das Hauptinstrument der Wirtschaft) nevezhető, eléggé indokolja működésének fokozott ellenőrzését. A részvénytársaságnál elkövetett hibák és bűnök jelentősége nem hasonlítható egyéb magánvállalatok körében előforduló jelentő-

ségéhez. Míg ott a vállalat összeomlásának hatásai rendszerint csak szűk körre kihatók, a részvénytársaságé a gazdasági életet alapjaiban rendíti meg és gyakran állami beavatkozást tesz szükségessé. Az ellenőrzésnek a régi szervezetben is megvolt a maga szerve a felügyelőbizottságban. Ez most sem szűnnék meg, sőt a törvénytervezetek ezt az intézmény kiépítésével fokozni akarják. De egyrészről a felügyelőbizottság nem alkalmas az ellenőrzés minden fajtájára, másrészről a «több szem többet lát» régi bölcsesége itt is érvényesüljön. Az lehet, hogy a «revizor» sem láthat meg, sem deríthet fel mindent, de egyik eszköze, és pedig erős eszköze lesz a meg-látásnak és felderítésnek.

A revízió gyakorlati megoldásánál a tervezetek és a rendelet minden lényeges kérdésben egyazon elvi alapon állanak. A revizort rendszerint a közgyűlés választja, csak a választás elmulasztásának vagy sikeres megtámadásának esetében nevezi a cégbíróság. Választás és kinevezés is csak a képesítettek köréből történhetik. A revizor így a részvénytársaságon kívül álló személy ugyan, de mégsem oly idegen, mintha a maga közreműködése nélkül kívülről kapná. A revizor feladata nemcsak az évi számadások alaki helyességének, a leltárral, a könyvekkel egyező voltának a vizsgálata, hanem tartalmi törvényszerűségüké is, különösen a mérlegszerkesztési szabályoknak megtartásáé. Lényegében azt kell ekkép kutatni a revizornak, vajjon a számadások a társaság helyzetét a valóságnak megfelelően tárják-e fel. A revizor kívánhatja minden oly felvilágosítás megadását és adat feltárását, amelynek ismerete az ily vizsgálat megejtése céljából szükséges s az igazgatóság köteles különösen megengedni, hogy a revizor a könyveket és iratokat megtekinthesse, a pénztári, értékpapír és áruállományokat megvizsgálhassa. A revizor a vizsgálat eredményéről jelentést tesz, amelyben nyilatkozni köteles különösen arról, hogy a vizsgálatot akadálytalanul folytathatta-e, továbbá arról, hogy a mérleg a törvénynek megfelelő módon tárja-e fel a társaság vagyoni helyzetét. Ez a jelentés nem kerül egész terjedelmében a közgyűlés elé, egészében csak az igazgatóság és felügyelőbizottság ismeri s a lényegéről a mérleget megállapító közgyűlést azután a felügyelőbizottság — a német tervezet szerint az igazgatóság — tájékoztatja. A közgyűlés a mérlegnek megállapításáról csak a revízió megtörténte után határozhat. A revizor a magyar tervezet szerint a rendes kereskedő gondosságára, a német tervezet és rendelet szerint lelkiismeretes és pártatlan vizsgálatra és mindkét tervezet s a rendelet szerint is titoktartásra köteles. A kötelezettségek megsértéséből kártérítési és némely esetben büntetőjogi felelősség is származik.

— **Hatályon kívül helyezte-e és mennyiben a hitelügyi rendelet 24. §-a a Te. 74. §-át?** A «Jogtudományi Közlöny» egyik közeli számának «Szemle» című rovatában megjelent kis cikk szellemesen mutat rá azokra az ellentétekre, melyek a címben megjelölt két törvényszakasz között fennállanak, valamint az ezekből keletkező megoldatlan kérdésekre; a gyakorlat majd jól-rosszul megoldja ezeket a kérdéseket, sajnos, valószínűleg leggyakrabban úgy, hogy a hitelezők újabb behajthatatlan követelésekkel gazdagodnak. Az ellentétek elvi tisztázása azonban semmi esetre sem tekinthető érdektelenné; s ha tán sokan nem is fogadják el az alábbiakban kifejtendő megoldásomat, a helyesre való törekvés mentse esetleges tévedéseimet.

A felmerülő kérdés kétirányú: 1. Lehet-e ingóságokat becsértékük $\frac{2}{3}$ részén alul elárverezni; 2. amennyiben a becsérték túlságosan magasnak mutatkoznék, lehet-e annak leszállítását kérni előzetes sikertelen árverés igazolása nélkül?

Az első kérdés tekintetében a kontroverziák abból fakadnak, hogy míg egyrészt a hitelügyi rendelet 24. §-ának 1. bek. kimondja, hogy ingóságokat 1932. okt. 31-ig a kikiáltási ár $\frac{2}{3}$ -da részénél alacsonyabb áron árverésen nem lehet eladni, másrészről nem helyezi hatályon kívül a rendelet a Te. 74. §-ának 4. bekezdését, mely úgy

rendelkezik, hogy az árverésre kerülő ingóságok, bírósági szakértő által történt megbecslésük esetén, az ily eljárás során megállapított becsérték $\frac{1}{3}$ -ad részén alul el nem árverezhetők. Minthogy azonban a rendelet célja az, hogy az ingóságoknak elköttyavetyélését megakadályozza s az árverési vételár az árverésre kerülő ingóságok reális értékét minél inkább megközelítse; továbbá mivel a Te. 74. §-ának utolsó bekezdését, mely a mezőgazdaság vagy kisipar körébe tartozó ingóságoknak helyhatósági becslése esetén tiltja az így megállapított becsérték $\frac{1}{3}$ részén alul való elárverezést, kifejezetten is hatályon kívül helyezi, nézetem szerint mindezekből helyesen vonható le az a következtetés, hogy a hitelügyi rendelet a Te. 74. §-ának vele ellentétes 4. bekezdését hallgatólagosan hatályon kívül kívánta helyezni.

A második kérdésre nézetem szerint a válasz az, hogy ha a becsérték «leszállítását» nem is, de újból való megbecslését (mely esetben az új becsérték a réginél alacsonyabb is lehet) előzetes sikertelen árverés igazolása nélkül is lehet kérni. A rendelet 24. §-ának 2—3. bekezdése ugyanis a kikiáltási ár felemeléséről rendelkezik s a szöveg összefüggő értelméből kivehetőleg oly esetben biztosítja végrehajthatónak az előterjesztés jogát, amidőn az ilymódon *magasbított* kikiáltási ár miatt maradt az árverés sikertelen. Nem ellentétes ezzel, sőt éppen kiegészíti a Te. 74. §-ának 1—3. bekezdése, mely lehetővé teszi, — előzetes sikertelen árverés nélkül is — hogy a szakértelemmel nem rendelkező becsús által megállapított becsérték hozzáértő bírósági szakértő által helyesbítették felfelé vagy akár lefelé is, a valóságos értéknek megfelelően. A rendelet 24. §-a nézetem szerint a Te. hatályon kívül helyezett 74. § ut. bek. nek az adósok védelmét célzó kiterjesztése kíván lenni a mezőgazdaság és kisipar körébe nem tartozó ingóságok tekintetében.

Dr. Radó Tibor. (Győr.)

— **Berlini jogvédőirodák vagyontalanok számára.** Berlin minden közigazgatási kerületében van legalább egy jogi tájékoztató-hivatal, melyben vagyontalanok díjtalanul nyernek jogi felvilágosítást és jogsegélyt. Felvilágosítást elvileg csak teljesen avatott gyakorlati jogász adhat. Nemesak tájékoztatást nyújtanak, de támogatást és segítséget is, sőt lehetőleg a viták perenkívüli egyesség útján való kiküszöbölésére törekszenek. A huszonhat felvilágosító iroda közül tizenötöt a város tart fenn, tizenegyet pedig a «Gemeinnütziger Verein für Rechtsauskunft» elnevezésű egyesület alapított avval a céllal, mihelyt ezek életképesek, azaz kellő jogkeresőnek állanak rendelkezésre, átadja a város kezelésébe. 41,250 márka évi segítséggel tartotta fenn az egyesület tizenegy tájékoztató irodáját, 146,000 ízben vették igénybe az egyesületet. Az eseteket, négyötödöt meghaladó számban, intézték el *élőszóval*, mégis 38,000 akta készült egy évben. Az ügyek kétötöde kötelmi-jogi vonatkozású, 15%-a családjogi jellegű, 10%-a a perjogra tartozó, a többi ügy megoszlik a jog minden területe között. A községek és bíróságok jelentős tehermentesítését jelentik a hivatalok. A porosz Landtag ezeket a tájékoztató hivatalokat törvényes formában óhajtja bíróságokkívüli hivatalos egyeztető szervek gyanánt a polgári perrendtartás keretébe illeszteni.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknél 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Újlesztendőben is legjobb, leggyorsabb fordítások, másolások, sokszorosítások «Tempónál», Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12.

436

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem** I., Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

Franklin-Társulat nyomdája: Géczy Kálmán.

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntető ívszék elnöke.

Megjelent!

A HITES KÖNYVVIZSGÁLÓK JOGVISZONYAI

A korlátolt felelősségű társaságról és a csendes társaságról szóló 1930: V. törvénycikk végrehajtása tárgyában 45,000/1931. I. M. szám alatt kibocsátott rendelet s az adójavaslat.

Bevezetéssel és magyarázatokkal ellátta

Dr. Sándorfy Kamill

egyetemi magántanár,

a m. kir. igazságügyminisztériumba beosztott kir. kúriai bíró.

Fűzve 3— pengő.

Kapható a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Lampel R. könyvkereskedésében,

VI., Andrassy-út 21.

és minden könyvkereskedésben.

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitáblák
Vegyteni laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzők
Fizikai és chemiai experimentáló szekrények az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarlécek
Mikroskópok és tudományos műszerek
legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattel készséggel szolgálunk

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Admeto Géza budapesti ügyvéd: A solicitor és az angol bifurkáció. — Dr. Sándorfalvi Pap István kir. kúriai tanácselnök: Az ági öröklés és az özvegyi jog. — Dr. Tóth György kir. kúriai bíró: A holtak nyilváníts és ezt követően született gyermekek státusállapota. — Dr. Szivessy Lehel szegedi ügyvéd: Bifurkáció. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.
Melléklet: Ügyvédi Közlöny 2. sz. — Tartalommutató a Magánjogi Döntvénytár XXIV. kötetéhez.

A solicitor és az angol bifurkáció.¹

Az angol ügyvédség bifurkációjának másik osztálya jelenleg a *solicitorokból* áll. A *solicitor*t eleinte mint *attorneyt* ismerték, később jött a *solicitor*, majd a *scrivener* és *proctor*, akik mind részben a bírói eljárásban bizonyos funkciókat végeztek, részben pedig a polgárok perenkívüli jogügyeit látták el. Ezenkívül működtek még az *equity draftsman*, *special pleader* és a *conveyancer*, akik a *bar* tagjai voltak, de még nem avattattak barristerré, azonban a *bar* engedélye alapján annak oltalma alatt (*under the bar*) láttak el bizonyos jogi dolgokat. Ez utóbbiakat a *bar* néhány évtizeddel előtt megszüntette, amennyiben ily működési engedélyt ki nem adott többé, az előbb nevezett jogi ügyvivőket pedig a *Judicature Act 1873.* szüntette meg, illetőleg elrendelte, hogy a törvény életbe lépte napjától (1875. nov. 1.) az *attorney*, *solicitor*, *proctor* és mindazok, kik törvénytől fogva jogosítva vannak a bíróságnál eljárni, ezentúl *solicitorok*nak nevezendők. Érdekes e különféle jogi ügyvivők keletkezésének, fejlődésének és küzdelmeinek története, míg *solicitor* elnevezés alatt elfoglalhatták az angol jogszolgáltatásban azt a helyet, amelyet ma betöltenek és kivíhatták azt a megbecsülést, amelyben ma részesülnek, mely történetet azonban egy cikk keretében még nagy vonásokban sem lehet ismertetni.²

Ez tehát a *modern solicitor*. A magyar jogász a *solicitor*ról csak annyit tud, hogy ő készíti elő a pert, a barrister pedig letárgyalja azt a bíróságnál, pedig a *solicitor* mai működési területe sokkal nagyobb. Működési körébe a legkülönböfélé feladatok elvégzése tartozik, melyeket négy csoportban lehet összefoglalni. *Először* mindenféle jogi, családi és üzleti ügyben hozzáfordulnak tanácsért, ő látja el a hozzáforduló egyszerű embert bizonyos életbölcseességi felfogással, amelyet tanusítania kell azon körülmények közt, amelybe jutott; általában távolartja ügyfelét minden bajtól, amennyiben ez hatalmában áll, és ha bajba jutott, mert tanácsát nem fogadta meg, abból oly olcsón iparkodik kihúzni, amennyire csak lehet. Angliában minden valamirevaló családnak állandó házi *solicitorja* van, amint nálunk annak idején a legtöbb családnak házi orvosa volt. Erre vonatkozólag mondotta *Lord Hannen*: *An honourable solicitor is a family blessing.*³ Azonkívül szerkeszti a kereskedelmi okiratoknak bizonyos nemeit. Működésének *második* köre a *conveyancing*, vagyis ingatlanok átruházására, bérbeadására vagy elzálogosítására vonatkozó okiratok szerkesztése és az egész ügylet lebonyolítása. Ez egy igen nehéz feladat és nagy jogászai képzettséget igényel. Az angol magánjog, de különösen annak

dologi joga s avval kapcsolatos kötelmi joga a maga egészében és összes részleteiben teljesen eltérő a kontinentális jogtól és felette bonyolult, úgyhogy bonyolult és nagyobb értékű esetben a *solicitor* mindig valamelyik barrister jogi tanácsát veszi igénybe. A *conveyancing* különben azelőtt a *bar* hatáskörébe tartozott. Evvel kapcsolatban a *solicitor* ügyfelei vagyonának elhelyezésével, gyümölcsöztetésével, kölcsönök kieszközölésével és evvel összefüggő teendőik elvégzésével is foglalkozik. *Harmadszor* a *solicitor legal agent* (jogi ügyvivő). Ő indítja meg a pert, felkutatja a bizonyítékokat, érintkezik az ügyféllel, szóval előkészíti a pert a szóbeli tárgyalásra és ott képviseli ügyfelét, a pernek a szóbeli tárgyaláson való letárgyalásával azonban meg kell bíznia egy barristert, mert nincs joga, hogy a bírák meghallgassák (*has no right of audience*). *Negyedszer* pedig a lordkancellár felhatalmazhatja a *solicitor*t *affidavit*, esküvel megerősített nyilatkozat felvételére, amikor is a *solicitor* jogosítva van a féltől az esküt kivenni (*commissioner to take oaths*).

A *solicitorok* autonómiája igen korlátolt, amelyet az *Incorporated Law Society* útján gyakorolják. A *solicitor* jelöltségének első napjától *solicitori* gyakorlatának utolsó napjáig törvényes megrendszabályozás és felügyelet alatt áll; kiképzésével, a *solicitori* gyakorlat folytatásához való joga, megbízóihoz való viszonya, díjazása a legapróbb részletekig a törvény által van meghatározva. A *solicitor* csak a törvény által meghatározott és csak ezáltal megszabott összegű díjakat követelheti és veheti fel, mely felszámítása a *taxing master* felülvizsgálata alá kerül. Felülfizetést netáni különösen hálás ügyfelétől nem fogadhat el és azt tőle ügyfele mint érvénytelen donatiót bírói úton is bármikor visszakövetelheti, ha valamikor későbbben ügyfele a pénzben kifejezett hálaadását megbánja. A törvény rendelkezése oly szigorú és azt a bíróság oly szorosan magyarázza, hogy a *solicitor* a felülfizetést vagy ajándékot akkor is tartozik visszaszolgáltatni, ha pl. feleségének nagynénje unokahúgának valami ajándékot ad, amennyiben a *solicitor* felesége nagynénjének valamilyen ügyes-bajos dolgát ellátta volna. A szigorú rendelkezésnek az a célja, hogy a *solicitor* ne csábítsa ügyfele érdekébeni erőszakoskodásra, különböző finták alkalmazására (*sharp practice, snap a judgment*); a *solicitor* kötelessége ugyan ügyfelét híven képviselni és érdekében minden törvényes eszközt felhasználni, szigorúan tilos azonban a bíróságot félrevezetnie, és ha ezt a bíróság megállapítja, úgy rendesen a *solicitori* gyakorlatától megfosztja. Szóval az angol felfogás nem engedi meg, hogy az ügyvéd ügyfele kezében *baculus ac cadaver* legyen, mint azt nálunk nem egyszer oly szomorúan tapasztaljuk. A *solicitor* köteles ügyfelének részletes költségjegyzéket adni, ebben felszámított és megállapított költségeit azonban csak egy hó eltelte után perelheti. A bélyegekért, bírói illetékekért és díjakért személyesen felelős. Meghatalmazott minőségét ma már nem kell igazolnia a bíróságnál, de saját érdekében a *solicitor* rendesen vesz ügyfelétől meghatalmazást, nehogy a költségek fizetésénél letagadja a megbízást.

A *solicitor* kiképzése elméleti és gyakorlati, de nem tudományos; a *solicitor törvénytudó*, a barrister *jogtudó*. A *solicitor*jelölt (*articled clerk*) ötévi gyakorlatot folytat valamely *solicitor*nál, azután az előírt vizsgákat kell letennie, melyek után felvétetik a *solicitorok* jegyzékébe; gyakorlatát azonban csak úgy kezdheti meg, ha kiváltja jogosítványát (*certificate*), mely után meglehetősen magas díj fizetendő az állampénztárba; ezen jogosítványát min-

¹ E cikk összefügg cikkirónak «Az ügyvédi numerus clausus angol vonatkozásai» című, a Jogt. Közl. 1931. okt. 24-én 22. számában megjelent cikkével.

² Edmund B. V. Christian L. L. B.: A short history of solicitors. London, 1896.

³ Egy tisztességes *solicitor* a család áldása. (L. a 2. jegyzet alatt id. m. előszavát és 234. old.)

den évben ugyanazon díj lefizetése mellett újból ki kell váltania, különben nem folytathat gyakorlatot. A solicitor legfeljebb két solicitorjelöltet fogadhat el irodájába, abból a felfogásból indulván ki a törvény, hogy több jelölt esetében a főnök nem tudná megfelelően a hozzá tanulás végett szegődött jelöltet kioktatni és esetleg írónak használna fel. A solicitorok rendszeren, bár nem mindig, társulnak, társas irodát alapítanak és tartanak fenn, amelyet solicitorcégnak is hívnak. A solicitor éppannyira *jogász*, mint amennyire *üzletember* is. A solicitorok a multhoz képest egy tekintélyes és becsült pozíciót vívtak ki maguknak, a multhoz részben megérdemelten, részben meg nem érdemelve szerzett ódiun azonban még mindig tapad rajtuk bizonyos mértékben. A *bar* még ma sem tekinti jogásznak, társadalmi tekintetben is nagy különbség van a két hivatás közt, a solicitorok megkülönböztetett tisztelettel viseltetnek a *bar* tagjaival szemben, amit a solicitor már jelölt korában kell hogy elsajátítsa. A kartársi tekintetek figyelembevételének és a kartársi szolidaritásnak, valamint előkelőségnek azt a pompás képét, a mit a *barnál* látni, a solicitoroknál hiába keresnők. A solicitor számos bírósági állásra, valamint több másnemű közfunkcionáriussá kinevezhető, a bírói szék és az állam magas jogász méltóságai azonban *egyedül a barnak* vannak fenntartva. Enyhült a solicitorok helyzete ma már annyiban, hogy a solicitor, itt ez alkalommal nem részletezhető feltételek mellett befogadtatik valamelyik *Innbe* és így a *bar* tagjává válhatik.

* * *

A polgárok jogi szükségletei ellátásának, a jog érvényesítésének vagy védelmének két, bár együttjáró, de egymástól különböző fázisa: az egyik oldalon az üzleti és többé-kevésbé technikai, a másik oldalon a magasabb tudományos tevékenység, amely a barristernek és solicitornak juttatott működési kör és hivatás közötti, e cikkben és az előző cikkben, sajnos, csak nagyon vázlatosan ismertethetett különbségben testes nyer, már egymagában igazolja minden elfogulatlan jogász előtt a *bifurkáció* szükségességét. A bifurkációt Angliában semmiféle törvény elő nem írta és ma sem írja elő, az századokon át keletkezett, *mert keletkeznie kellett*; ott pedig, ahol nem keletkezett s nincs ma sem, e hiány rajta hagyta jegyét az igazságszolgáltatáson... *this was a natural division instead of an arbitrary one*, mondotta *Mr. Bagehot*.⁴

Az angol jogtörténészek a bifurkáció fejlődésének ismertetése során több azt előidéző okra mutatnak rá. A többi közt arra, hogy a *bar* tagjainak mindjobban derogált olyan dolgok elvégzése, ami ma a solicitorok működési körébe tartozik. Később a bifurkációt avval támasztották alá, hogy a *bar* tagjainak tekintélyét emeli, ha nem végzik azt a munkát, amit az attorney lát el. Újabb időben felhozott angol részről a bifurkáció mellett az, hogy a barrister nem ismervén személyesen a feleket, reánézve ők peres felek csak és a teljesen előkészített ügyet megkapván, azt így egyfolytában áttanulmányozhatja, tehát inkább alkothat magának helyes véleményét a tekintetben, hogy miként kell az ügyet a szóbeli tárgyaláson célravezetően ellátni, mint a solicitor, ki különböző fázison keresztül kísérte az ügy kifejlődését, figyelme ennél fogva sokszor jelentéktelen részletekhez egész öntudatlanul tapad, míg a perdőntő ténykörülményt észre sem veszi, a mellett aggodik ügyfele ügyéért, aki esetleg barátja, de mindenesetre a fizető fél, amely körülmények is sokszor megzavarják tisztánlátását. A solicitornak a barristernek átadott instrukciójában (brief) a legtöbb esetben sok olyan dolog van, amit a barrister nem tart szükségesnek a tárgyaláson felhasználni. Az angolok különben nem sokat fáradoznak azon, hogy a bifurkáció szükségességét vagy célszerűségét elméletileg bizonyítsák; a bifurkáció századokon át fejlődött azzá, ami ma, mindenkor bevált és így a praktikusan gondolkodó angol elméleti elmélyedésre irányuló energiáját más célra használja fel.

Más a helyzet ama kontinentális jogásznál, ki az angol bifurkációt átültetni óhajta. Ő erre két oly indokot lát, amelyre az angol jogász nem is gondol, de nem is gondolhat éppen a sajátos, józan és bölcs igazságszolgáltatási berendezésnél fogva. E két ok a következő.

Az első oknál fogva a bifurkáció úgy az ügyvédség, mint a köz érdekében áll. Az ügyfelet ügyes-bajos dolgában az első lépés a solicitorhoz vezet, ahhoz a solicitorhoz, akit ő ismer, vagy akiről

hallotta, hogy tisztességes, megbízható és lelkiismeretes, vagy akit neki mint ilyet ajánlottak. A peres fél szempontjából a solicitornak más erényekkel nem kell bírnia; az egyik solicitor nem lehet drága, a másik olcsó, mert a törvényes díjnál sem többet nem követhet, sem kevesebbet nem számíthat, nem kell neki kiváló jogásznak vagy nagy szónoknak lenni, — ha solicitor, akkor ő egy törvénytudó és a jogi eljárásokban jártas ember, aki neki mulasztásaiért vagy káros cselekvéseiért anyagilag is felelős — ennyi elég. A fél azonban azt is tudja, hogy ha peres ügye van, az nem minden körülmények közt a solicitor működésével fejeződhetik be. (Bírói hatáskör kérdése.) A solicitor a per előkészítése és a szóbeli tárgyalásra megérezté tétele után a per tárgyalásával egy barristert biz meg. A barristert rendszeren ő választja meg, ha pedig a fél is bele óhajt szólni, e tekintetben szakszerű tanáccsal látja el. A solicitor azt a barristert fogja megbízni, ki az adott per vitelére legalakalmasabb, kisebb és nem bonyolult pert nem a nagytudású és így nagy hírnévnek örvendő *king's counsels* valamelyikéhez fogja vinni, viszont ahol nagy érdekek forognak kockán, ott arra fog törekedni, hogy azok valamelyikét nyerve meg, mert a solicitor jó üzletember is, ő a pert meg akarja nyerni, a barristerválasztásnál tehát tisztán az a szempont fogja vezetni. Hogy ki a képzett, nagytehetségű vagy kiváló barrister, azt nem laikus, hanem a solicitor, mint a jogban jártas ember tudja csak elbírálni, aki a gyakorlatot folytató barristereket mindennap ott látja és hallja tárgyalni a bíróságnál. Bifurkáció hiányában a laikus maga kénytelen választani ügyvédet. Mily alapon választja ki ügyvédjét? Sokszor ismét laikus ajánlata alapján a laikus rokonát, barátját vagy kártyapartnerét stb. vagy azt, akit e célból pártfogásába vett, ajánlja, vannak, akik orsz. képviselőt, bizottsági tagot vagy volt bírót, vagy ügyészt előnyben részesítenek, mert azok szerintük többet tudnak kivívni; a választás alapja az önreklámozás, az újságban szereplés is stb. vége-hossza nem lenne azon szempontok felsorolásának, ha fel akarnók sorolni, melyek a választásnál irányadók s melynél a jogászi tudás és rátermettség volna az irányadó. Kétségtelen ennél fogva, hogy bifurkáció esetében a legképzettebb, legrátermettebb és legkiválóbb ügyvédek érvényesülnek, a jogkereső közönség ügyeit pedig ezek az ügyvédek látják el, aki pedig ezeknek a követelményeknek nem tud megfelelni, dacára annak, hogy abban a jóhiszemű hitben volt — annak számára ott van a a solicitorság, mint refugium.

A második oknál fogva a bifurkáció elsőrangú igazságszolgáltatási érdek, tehát elsősorban közérdek. Alkotmányos államban az államhatalom egyetlen nyilvánulása sem lehet ellensúlyozatlan és így a bírói hatalom gyakorlása, mint az állam hatalom legfélelmetesebb részének érvényesülése sem maradhat ellensúlyozatlanul. Ez ellensúlyozás tényezője a többi közt egy független, magas nivójú és *feltétlen törvénykezési súllyal* bíró ügyvédség. Egy ilyen ügyvédséget pedig csak a bifurkáció termelhet ki. Ha a legkülönböző csoportokba tartozó, egymástól igen különböző, semmi közös pontba össze nem futó, sőt egymással ellenkező természetű és más-más képességet, képzettséget és hajlamosságot feltételező tevékenységet egyféle ügyvédség végzi, ebben az esetben az ügyvédség a maga egészében sohasem lesz a bírói hatalom gyakorlásának az alkotmányos elgondolást fedő ellensúlyozója. Valamint az óraműnél a fogaskerekű ingaszerkezet szabályozza a súlyok mozgó erejét, úgy szabályozza az ügyvédi működés a bírói működés hatalmi erejét, és valamint az óra a fogaskerekű ingaszerkezet nélkül sohasem fogja a helyes és pontos időt jelezni, úgy az ügyvédi működés által ellensúlyozatlan bírói működés sohasem fogja a társadalmi egyensúly megnyugtató helyreállítását eredményezni. Ehhez azonban e célra nevelődött ügyvédség kell, amely csak bifurkáció útján állhat elő. Az angol *bar* hatalom, ha nem is materiális hatalom; az angol bíró a *bar* tagjában képmását látja, mert annak előtte ő is annak tagja volt s nem tudhatja, hogy holnap talán már az is a bírói székben ül, vagy hogy esetleg lordkancellár vagy attorney general lesz; az angol ítélet nem deklaráció, hanem a sokszor napokon át tartó tárgyaláson keletkezik, ott vajúdik mindenki szeme láttára és füle hallatára a *bar* tagjainak effektív közreműködésével, míg megszületik. Az angol állapot messze távol van tőlünk, de a távolság nem elérhetetlen, de mindenesetre megközelíthető. Aki bármi okból elgáncsolja a bifurkációt, az nem akarja a bírói hatalom ellensúlyozását!

⁴ Ez egy természetes és nem egy önkényes megosztás. (Idézve Edmund B. V. Christian fent id. művében. 213. oldal.)

* * *

A bifurkációnak nálunk még sok ellenzője van; a felhozott ellenérvek egyetlenegy sem helytálló, de mindezek megcáfolására a rendelkezésre álló hely megálljt kiált. Miután azonban e lapok hasábjain egy cikk⁵ jelent meg, mely az egész angol igazságszolgáltatási elgondolást és szervezetet, ebben a többi közt a kodifikációtól való idegenkedést, az emberileg elérhető igazság kiderítésére irányuló, józan és bölcs bizonyítási rendszert, a bifurkációt stb. statáriálisan kivégzi, hogy a dogmatikus és beskatulyázó germán «system» nálunk levő uralmát meg ne zavarja — ezúttal csak e cikkben a bifurkációra vonatkozólag felhozottakra tolikodik elő néhány felvilágosító megjegyzés.

Angliában századokon keresztül időközönként mindig akadt egy töredék, amely a bifurkációt meg akarta szüntetni. Így már Cromwell idejében volt egy ilyen törekvés és 1655. évben illyirányú törvényjavaslat be is nyújtott, melyből azonban soha törvény nem lett. Egy szerencsétlen solicitor, nem várván be a törvényjavaslat sorsát, egy alkalommal a Court of Chancerynél a bar részére fenntartott helyen foglalt helyet, az ott levő serjeants-at-law⁶ azonban őt a korláton át kihajították. Az akkori újság a hírt avval hozta, hogy ez esetről később még hallani fogunk, de több szó erről nem esett és a következő száz év alatt ilyen kívánság nem is merült fel.⁷ A bifurkáció eltörlésének gondolatát hol egy meggazdagodott és jólétnek örvendő solicitor bántott hiúságból, hol pedig egy csalódott barrister veti fel. Tehát nemcsak nem általános irányzat Angliában a bifurkáció eltörlése, hanem mindig egy elenyésző kisebbség sohasem magasabb szempontból kiindulva kísérli meg a kérdést felmelegíteni.

A bifurkáció nem drágítja meg általában a peres eljárást, mert a solicitor ügyködhetik a county court- (grófsági bíróság-)nál, a petty sessional court- (a békebírák kis ülésén), a stipendary magistrates (jogász békebírák) előtt, a police court- (ú. n. rendőrbíróság-)nál, a coroner's jury előtt, a bankruptcy court- (csőd bíróság)nál és a commercial court- (a kereskedelmi bíróság)nál, tehát mind oly bíróságoknál, ahol a polgárok ügyeinek zöme elintéződik s így a kereskedelem nem panaszkodhatik, mert a solicitor a kereskedelmi bíróságnál is eljárhat. Sőt a solicitor a parlamenti ügyekben is eljárhat.⁸ Míg a High Court of Justice, a Court of Appeal, a Court of Criminal Appeal, a Judicial Committee of the House of Lords és a of the Privy Council (az államtanács bírósága), valamint az esküdt-bíróságoknál meghallgatásra csak a barristerek találhatnak, vagyis csak ők tárgyalhatnak. Tehát oly ügyek vannak a barristereknek fenntartva, amelyekhez nagy vagy nagyobb jogi érdek és kockázat fűződik. Különbözik a fentebbiekből látszik, hogy a solicitorok ügyködési területe oly nagy, a polgárok jogi szükségletei kielégítésének oly tömegét öleli fel, melyeknél a barrister igénybevétele nem szükséges. A perek vitele Angliában mindig költséges volt és ez helyes is, mert ez gátolta meg, hogy a bíróságok Angliában nem váltak jogi börzévé. Hogy pedig a nagyobb költség miatt a szegény ember ne fosztassék meg joga érvényesítésétől vagy a jogvédelemtől, erről az angol szegényvédelmi törvény, párosulva a bar és a solicitori kar páratlan áldozatkészségével, gondoskodik. A perek kis száma igenis kultúrvívmány Angliában és az angol kifejtett igazságérzetének következménye, nem pedig szükségszerű következménye az óriási (!) perköltségnek. Edmund B. V. Christian e cikk során többször hivatkozott történelmi munkájában, több mint 30 évvel ezelőtt reámutat arra, hogy az angol ma már (tehát több mint 30 évvel ezelőtt) nem oly perlekedő, mint volt, amely részben a peres eljárás hiányai kiküszöbölésének, főképpen azonban nemzeti jelleme változásának eredménye; John Bull — írja — is not the man he was. The stout and sturdy litigants of old times are dying out.⁹ Az a megállapítás pedig, hogy a barrister függ a solicitor-tól, mert éhen halna, ha az nem hoz hozzá ügyeket, nem logikus, mert a solicitornak kell a pert a barristerhez vinni, hogy A.-hoz vagy B.-hez viszi-e, az mellékes, de másrészt bifurkáció hiányában az ügyvéd is éhen halna, ha nem jön hozzá kliens. A bifurkáció egyedül képes az ügyvédséget egy magas piederstálra helyezni, mert

ellenkezőleg ma-holnap ott leszünk, amit az amerikai ügyvédek ambulance chasing és hearse chasingnek neveznek, ez pedig nálunk nem bugaboo. Tévedés az is, hogy a bifurkáció Angliában állami önkény! Angliában a bifurkációról nem volt és ma sincs törvény, tehát nem lehet állami önkény, hanem az angol bírák a fennebb említett bíróságnál a solicitor egyszerűen nem hallgatják meg, nem állnak a tárgyaláson vele szóba.

Nem lehet megjegyzés nélkül hagyni a cikk ama megállapítását sem, hogy az angol bírónál kiválóbb nincs a világon. Ez kétségtelen és ahhoz szó nem fér. De micsoda, szinte megdöbbenő ellenmondás, hogy amidőn a cikk az egész angol jogot, az igazságszolgáltatási elgondolást és szervezetet a magasztos német jog dicsőítése kapcsán a lontárba utalja, megállapítja, hogy az angol bíró világhírű kiváltsága az angol jog és az angol bíró a különleges angol kultúra évszázados fejlődésének termékei, míg néhány mondattal előbb dicséri az angol bírót, hogy ily fogyatékos intézmények mellett az igazságszolgáltatás rendeltetését még be tudja tölteni! A kontinentális, különösen a német dogmatika szellemében nevelkedett jogász előtt megközelíthetetlenül és valami misztikus magasságban lebegnek az angol intézmények mindaddig, míg azokat teljesen és jól át és meg nem értette, mert addig a helytelen következtetések és megállapítások sorozatának láncolata egyenesen végtelen. Az angol bíró világhírű kiváltságának egyik oka igenis a cikk által agyon ócsárolt angol jogi kultúra, a másik pedig az, hogy az angol bírák csakis és kizárólag — nem mint a cikk hiszi, a legkiválóbb jogászokból, — a bar tagjaiból, tehát ügyvédekből nevezhetők ki, és ha Angliában államügyészség volna, az ügyészeket is csak ügyvédből neveznék ki. Az angol bírakat az ügyvédek nevelik és csak hosszú gyakorlat után kerülhet a barrister a bírói székbe, ha arra reflektál; miután pedig Angliában az ügyvédség ketté van osztva (barrister és solicitor) és a bírák csakis a bar tagjai sorából nevezhetők ki, de sohasem a solicitori kar tagjai közül, mert a kettéosztás folytán keletkezett bar foglalja és foglalhatja magában csak azokat a magas kvalitásokat, melyek az igazságszolgáltatás független és pártatlan szolgálatára — akár mint ügyvéd, akár mint bíró — képesítenek, az angol bíró világhírű kiváltsága is igazolja a bifurkációt.

Az idézett cikknek az angol igazságszolgáltatásra vonatkozó egyéb, valamint az angol ügyvédség állapotára nézve tett egyéb szuverén megállapításokra tehető megjegyzéseknek határt szabott a jelen cikk kerete.

Dr. Admeto Géza.

Az ági öröklés és az özvegyi jog.*

Fölmerül az a kérdés, hogy a magánjogi törvénykönyv megalkotásánál kellene-e még valamit és mit kellene még enyhíteni az ági örökösödés rendszerén.

Így szó lehet arról, hogy az ági örökösödést meg kellene szorítani, pl. a nagyszülők (esetleg a szépszülők) ágáig. Továbbá meg lehetne fontolni azt is, nem kellene-e valamit juttatni az ági vagyontól a házastársnak s a másik ágnak (szülőig bezárólag). Ez a szerzeményi örökösnek az ági örökös szemében való kedvezése volna, mint ahogy kedvezése volna az ági örökösnek, ha a szülők a házastárs mellett is kapnának valamit, pl. a szerzeményi vagyon valamely hányadát, de amibe a szülők netalán ági örökségét be kellene számítani.

Áttérve a javaslat egyes intézkedéseire:

Az 1795—1800. §-hoz általában.

A mai jog szerint, ha az öröknyomnak nincs leszármazója, a törvényes öröklés rendje különböző a vagyon minősége szerint, ezért beszélünk szerzeményi és ági vagyonban való törvényes öröklésről, röviden szerzeményi és ági öröklésről.

Ezt a rendszert az Országbírói Ért. 10—12. §-ai elég szerencsésen és elég világosan határozzák meg.

A javaslat is fenntartja ezt a rendszert, de a meghatározás módjában eltér az OBE-t kiindulási pontjától.

Az OBE meghatározásának ugyanis az a lényege, hogy «az apai ágról származott vagyon az apára, az anyai ágról eredt vagyon pedig az anyára száll vissza». (10. §.)

A javaslat kiindulási pontja pedig az, hogy meghatározza, hogy mi az ági vagyon (1795. §), s azután az ebben való öröklés szabályait foglalja szakaszokba.

* Lásd előző közleményt a Jogt. Közl. 1931. évi 31. számában.

⁵ Dr. Auer György: «Az igazságszolgáltatásról Angliában.» (Jogt. Közl. 1931. okt. 31., 23. szám.)

⁶ A barristerek akkori neve.

⁷ L. Edmund B. V. Christian fent id. művét. 85. oldal.

⁸ Az angol alkotmány szerint a private bill-t az illető bizottságban a peres eljárás szabályaihoz hasonló eljárás szerint ügyvéd közbenjöttével tárgyalják le.

⁹ John Bull ma már nem az az ember, aki volt. A régi idők makacs és vakmerő perlekedői ma már kihálóban vannak. (Id. m. 235. old.)

Megfontolást érdemel, hogy az OBE 10. §-nak meghatározásánál maradjunk-e vagy pedig a javaslat kiindulási pontját fogadjuk el.

Nézetem szerint *abszolút értelemben véve ági vagyon nincs*, hanem csak *relatív*e van ági vagyon, t. i. ha ági örökös is van.

Ha *ági vagyonról* szólunk akár a bírói gyakorlatban, akár elméletben, mindig csak így kell ezt érteni.

Az apáról hárult vagyon áginak mondható, ha abban az örökgyó testvére örökölhet a házastárssal szemben, — ellenben nem ági, ha az örökgyónak nincs testvére, hanem az unokatestvére támaszt igényt. Mondhatjuk azt is, hogy arra nézve ági, erre nézve nem ági — de helyesebb, ha azt mondjuk, hogy abban ági öröklésnek van helye vagy nincs helye.

Helytelennek tartom azonban azt mondani, hogy valamely vagyontárgy elvesztette *ági jellegét*, mert *ilyen jelleg nincs*. Nem tapad rá valamely vagyontárgyra az ágiság jellege, pecsétje; azt nem viszi magával a vagyontárgy; csak akkor válik *ágivá*, esetleg több generáción át való örökösödés után, midőn a gyermek nélkül elhalt örökgyó után való örökség esete beáll.

Véleményem szerint az *ági vagyon meghatározását* a javaslatból mellőzni lehetne, s inkább az OBE 10. §-nak megfelelő módon kellene meghatározni azt, hogy *mikor, miben van ági öröklésnek helye*.

Egyébiránt az 1795. § meghatározása — ha fenntartjuk is — módosításra szorul: 1. ki kellene fejezni, hogy a *közös előd* az örökgyónak és az öröklésre hivatottnak kell hogy közös előde legyen;

2. az 1795. § a közös elődről leszálló vagyonról szól; ez azonban nem talál arra az esetre, ha a vagyon a szülőről hárult és a szülő még él, mert ebben az esetben nincs közös előd;

3. a törvényjavaslat az értékelmélet alapjára helyezkedik. Ez a mai jognak nem felel meg. A Kúria gyakorlata szerint, ha az ági vagyontárgy természetben megvan, azt az ági örökös természetben örökli; önként értetik, hogy ha az örökgyó az ági vagyontárgyat teherrel örökölte, ezt a terhet az ági örökös tartozik megteríteni a szerzeményi örökösnek. Ha pedig az örökgyó az ági vagyontárgyat eladta, úgy a vételár lesz az ági öröklés tárgya. Ekkor beszélhetünk hiányzó ági értékről. A gyakorlat a közszerzemény kérdésében sem áll az értékelmélet alapján. Erről most nem kívánok részletesebben szólni.

Az 1796. § szerint: «Ági örökléssel a jogosult követelési jogot szerez a törvényes örökös ellen az ági vagyon kiadására.»

Ez a szöveg úgy tünteti fel az ági örökösöt, mintha nem volna törvényes örökös, mert szembeállítja a törvényes örökössel, holott az *ági örökös is törvényes örökös* és szembenáll a *szerzeményi örökössel*, aki szintén törvényes örökös a másik vagyonrészben. És éppen azért, mert az ági örökös az ági vagyonban törvényes örökös, őt *nem követelési jog* illeti a vele szemben álló szerzeményi örökössel, mert ő *közvetlenül örököl* az ági vagyonban, az közvetlenül reá hárul, a hagyatékot is ennek megfelelően kell átadni: az ági vagyonrész az ági örökösnek, a szerzeményi vagyonrész a szerzeményi örökösnek. Ha vitás, hogy mi az ági, mi a szerzemény, ebben a kérdésben perben dönt a bíróság. Hogy azután melyik támaszt követelést az öröklés alapján őt illető vagyonrész vagy vagyontárgy kiadása iránt a másikkal szemben, az attól függ, hogy melyik van birtokban, melyik tartja vissza a másikat illető vagyont. A legtöbb esetben ugyan a szerzeményi örökös van birtokban, mert ő áll közelebb az örökgyóhoz, pl. a házastárs; de sokszor ellenkező az eset, pl. az örökgyó a házastárstól külön élve a testvérel lakott. A kiadás iránti követelési jog már nem is az öröklési jog körébe esik.

Ezekért az 1796. § fentemlített mondatát *mellőzném*.

De a következő mondatban is zavaróan hat a *törvényes örökös* kifejezés; azért a helyett *szerzeményi örökös* kifejezést tennék, talán inkább ilyen formán: ami a hagyatékban nem ági, abban *mint szerzeményi vagyonban* a szerzeményi örökösöt illeti a törvényes öröklési jog.

Az 1797., 1798. és 1799. §-okban az *érték* szó helyett a *vagyon* szót kellene tenni.

Az 1800. §: «Ági öröklésre jogosult rokon hiányában az ági vagyon a szerzeményi vagyonnal egy tekintet alá esik», nézetem szerint felesleges, mert mint fentebb említettem, abszolút ági vagyon nincs, ha nincs ági örökös, nincs ági vagyon.

Az 1801. § szerint a házastársak közszerzeményéből közös ivadéknak juttatott adományt a szerzeményi közösség meg-

szünte után fele-felerészben mindkét házastársról hárultnak kell tekinteni.

Ez helyes szabály, de nemcsak a közszerzeményre áll, hanem általában: «a házasság alatt adományt — ellenkező adat hiányában — mindkét szülőről hárultnak kell tekinteni», azonban nem az ági öröklés szabályai közé tartozik. A második bekezdése felesleges. A 2022. §-ban hasonló szabály van.

1802. §. «Az ági vagyont a hagyatéki tartozások levonása után fennmaradó tiszta hagyatékból kell kiadni.» Mivel nem az ú. n. értékelmélet alapján állunk, e helyett ezt kellene felvenni: Az ági tartozás az ági vagyont terheli. Ha a szerzeményi teher meghaladja a szerzeményi vagyon értékét, a többlet az ági vagyonra esik.

1804. §-hoz: A természetben meglevő ági vagyontárgyakat rendszerint nem kell értékelni, mert azokat természetben öröklik az ági örökösök. Ezek értékét csak akkor kell megállapítani, mikor az egész ági vagyon értékelésére szükség van pl. aránylagos kielégítés esetében. Beruházás esetében nem az annakfolytán előállott értékelkedést kell levonni, hanem magát a beruházott értéket, mert ezt vonták el a szerzeményből.

1805. §. Ha az örökgyó az ági vagyontárgyat eladta, ennek helyébe a vételár lép s így marad a helyzet akkor is, ha az örökgyó utóbb visszaszerzi (megveszi vagy örökli) ezt a vagyontárgyat. Ez a mai bírói gyakorlat. Ha pedig az örökgyó az ági természetű vagyontárgyat idegennek ajándékozta, ez a vagyontárgy az ági vagyonból kiesik és ezt nem is kell megteríteni. Nincs szükség tehát értékmegállapításra, és pedig akkor sem, ha az örökgyó utóbb visszaszerzi az ági természetű vagyontárgyat. Ez is a mai gyakorlat álláspontja. De a gyakorlat ezt az álláspontot továbbfejlesztette és kimondta, hogy az ágiság akkor is megszűnik, ha az ági természetű vagyontárgy valamelyik tulajdonosról a közös előd valamelyik ivadékára száll ugyan, de olyanra, aki nem áll törvényes öröklési kapcsolatban közvetlen elődjével; például valaki az ő ági természetű házáat végrendeletével nem a testvére vagy testvére gyermekére hagyja (vagy ajándékozta), hanem az unokatestvére vagy ennek a gyermekére, aki utána törvény szerint nem örökölné.

A Kúriának ezt az állásfoglalását kritikával illeti Olchváry Zoltán és azt állítja, hogy ez az álláspont elhajlást jelent a nemzeti iránytól. A Magyar Jogi Szemlében megjelent cikke szerint a Kúria a P. I. 235/1922. számú ítéletével foglalta el először ezt az álláspontot s ezzel eltért korábbi gyakorlatától.

Ez azonban tévedés. A Kúriának említett állásfoglalása régi időből való. Így az 1540/1890. P. számú ítéletében kimondta, hogy nem ági természetű az a vagyon, amelyet az örökgyó apja a feleségének hagyott, ez utóbbi pedig ezt a vagyont a fiának (az örökgyónak) engedte át. A 9344/1895. P. számú ítélet szerint nem ági természetű a szülőkről hárult az a vagyon, amelyet az örökgyó a testvérétől kapott ajándékba. Ez az ítélet tehát még tovább is megy, mint a 235/1922. sz. ítélet, mert e szerint ha az örökgyó törvényes öröklési kapcsolatban volt az ajándékozó testvérrel, abban az esetben ági öröklésnek van helye ebben a vagyonban. A 3910/1902. sz. ítélet szerint nincs ági öröklésnek helye abban a vagyonban, amelyet az örökgyó az anyja testvérétől végrendelet alapján kapott, mikor még élt az örökgyó anyja, aki törvényes örököse volt a testvérenek. A 3169/1910. P. számú ítélet szerint csak a felmenőktől származó ajándék ági természetű, a testvértől származó ajándék ellenben nem ez. Az 5787/1911. P. számú ítéletben találunk először elvi kijelentést, de az előbbieket is, bár elvi kijelentés nélkül, ezen az alapon állanak. Ez az ítélet indokolásában ezt mondja: «Olyan esetben, amidőn a közös törzsről szálló vagyon a közös törzs egyik leszármazójáról végrendelet vagy ajándék útján a közös törzs egy másik leszármazójára hárul ugyan, de olyanra, aki a végrendelet vagy ajándékozó után törvényes öröklésre hivatva nincs, hanem egy távolabbi ághoz tartozik, az ekként áthárult vagyonra a hitvestársi örökléssel szemben ági öröklésnek helye nincs.» Hasonló kijelentést tartalmaz a 3530/1912. P. számú ítélet is. Ezekkel szemben ellenkező értelemben döntött a Kúria a 10,517/1873., 3113/1917. és 2564/1918. sz. ítéletekben.

A Kúria tehát a 235/1922. sz. ítéletével, s ennek a Polg. Jogi Határozatok Tárába való felvételével (567. sz.) nem új irányt kezdett, hanem régi irányt folytatott, és ezzel is enyhítette az ági öröklés merevségét, túlzásait és igazságtalanságait.

Az *ági örökösödés* az *ósiség* helyébe lépett. De míg az *ósiség* gel szemben nem volt meg a végrendeletkezési jog, az ágisággal szem-

ben ez a jog fennáll. Az ősiségnél nem lehetett megváltoztatni a háramlás rendjét, nem lehetett a vagyont kiszakítani az ősiség keretéből, míg az ágiságnál ki lehet szakítani. Arról lehet vitatkozni, hogy melyik az elsőbb, az ősi alapja az öröklésnek, a végrendelet-e vagy a vérség; de ha valamely jogrendszer a szabad végrendelezési jog alapján áll, az öröklést elsősorban ez irányítja. Ha az ágisággal szemben elismerjük a végrendelezési jogát, akkor az örökhagyó egy tollvonással megszüntethet minden ágiságot, s az ágiak csak akkor következhetnek az öröklésben, ha *nincs végrendelet*.

Hogy végrendelezik-e valaki vagy nem, az a körülményektől és az illetőnek az egyéniségétől függ. Az egyik ember hat végrendeletet is alkot, mert fél a haláltól, a másik egyet sem tesz, mert ugyancsak fél a haláltól. Az egyik ember gondos és óvatos, végrendeletet alkot tehát, mert nem tudhatja, hogy meddig él, a másik ember pedig azt hiszi, hogy van még rá ideje, vagy nem is gondol arra, hogy végrendelezze.

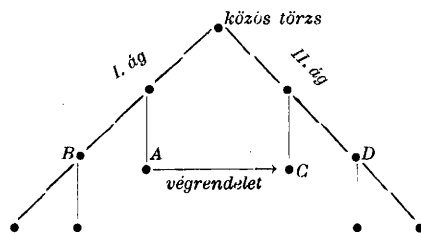
A *feltevés* az, hogy ha nincs végrendelet, az örökösödésre a vérség az irányadó. Az ági öröklési rendszerben nemcsak a vérség, hanem a vagyon *eredete* is fontos. Az ágiság például kizárja a féltestvért, sőt kizárja az édesanyát is, ha a vagyon az apai ágról hárult és az örökséget sokszor a harmadik vagy negyedik unokatestvérnek juttatja. Ez túlzása az ágiságnak, mert az örökhagyó bizonyára közelebb van a féltestvérhez, akivel a gyermekkor együtt töltötte s azután is benső szeretetben volt, mint a távoli, talán sohasem is látott apai oldalrokonhoz. Ha ezen a túlzáson akként segít az örökhagyó, hogy az ági vagyont a féltestvérnek hagyja, aki hozzá vérségben, lélekben közelebb áll, ágiságról szólni nem lehet. Nincs ági öröklés akkor sem, hogy ha az örökhagyó ági természetű vagyonát idegennek, jóbarátjának, keresztyermekének hagyja, mert lélekben ezekhez áll közelebb, vagy ha esetleg jótékonycélra, egyháznak stb. hagyja a vagyonát.

Ha pedig nem a testvérenek (akinek gyermekei vannak), hanem unokatestvérenek hagyja a vagyonát (aki a közös törzshöz tartozik), kérdés lehet, mit jelent ez az intézkedés? Azt jelenti-e, hogy továbbra is az ágiság keretében akarja tartani a vagyont (hisz ettől már eltért), vagy pedig azt jelenti-e, hogy a vagyont ki akarta szakítani az ági öröklés rendjéből?

A Kúria ez utóbbi értelemben válaszolt, azt hiszem, ez a felelete helyes és logikus. Mert az ágiság csak olyan vagyonra nézve érvényesülhet, amely a törvényes öröklés rendje szerint száll az örökhagyóra, vagy ha végrendelet vagy ajándékozás útján annak megfelelően (azt helyettesítve) szállt reá; ha a vagyon ebből a rendből valamelyik előd intézkedése folytán kimozdul, megszakadt az ágiság.

Ha az örökhagyó vagyonát idegennek hagyja, megszűnik az ágiság, ellenben nem vész el az, ha közös törzshöz tartozónak hagyja a vagyont, de a törvényes öröklés rendjének megszakításával: ebben következetlenség van. Az a nézet, amelyik az ellenkező álláspontot vitatja, nem veszi figyelembe, hogy ha ilyen esetben a vagyon ági marad, a további öröklés mégis kimozdul az ági öröklés rendjéből.

Például:

A nem B-nek (testvér), hanem C-nek, unokatestvérenek hagyja a vagyont, pedig B-nek gyermekei vannak és D-nek is vannak gyermekei. Most a gyermektelen C után, ha ági öröklés van, nem a C felesége vagy édesanyja örököl, hanem a vagyon D-re (testvére) száll és nem A testvére, B-re; vagyis átmegy a vagyon a második ágra.

Ez nem elhajlás a nemzeti iránytól és nem idegen bálvány utánzása, hanem igenis az ágiságnak *megszorítása*, hogy ezzel annak túlzásait, figyelemmel az élet fejlődő viszonyaira, enyhítsük és e mellett ez meg is felel az ági öröklési rendszer természetének.

Az 1806. §-hoz: az *eltékozolt* és az *elajándékozott* ági vagyontárgyakat sem kell számbavenni, mert ezek értékét nem kell pótolni a szerzeményből.

Az 1807. § első bekezdése szerint nincs helye ági öröklésnek az örökhagyó házastársával szemben (felesleges azt is mondani; «mint

törvényes örökösével» szemben) olyan ingókra, amelyek az utolsó közös háztartás felszereléséhez tartozik, kivéve a családi arany- és ezüstneműeket, drágaságokat s az ági ingatlanok tartozékait.

Ez helyes szabály és újabb enyhítés a szerzeményi örökös javára.

Az 1807. § második bekezdése szerint nincs helye ági öröklésnek az örökhagyó házastársával szemben oly vagyontárgyak tekintetében, amelyeket az örökhagyó házastársától ingyenes jogüggyellett kapott.

Mint hogy a házastársától ajándékba kapott vagyontárgy az örökhagyó rokonaira nem lehet ági vagyon, ez a rendelkezés felesleges. Ha pedig ez a szöveg arra az esetre vonatkoznék, «amikor az egyik házastárs ajándékot adott a másiknak és ez eltékozolta ági vagyonát, ebben az esetben az ajándékot nem kell annak pótlására adni», a szöveget ennek megfelelően kellene módosítani. A Kúriának újabban van ilyen döntése. De ez olyan speciális eset, amiről nem is kellene külön intézkedni.

Az 1808. § szerint a természetben meglévő ági vagyontárgyat az ági örökös természetben követelheti, ha értéke az ági értéket jelentékenyen meg nem haladja, s ha a többlet megtérítésére az örökös hajlandó. E szerint ki kell számítani az egész ági értéket és az ági tárgy értékét is. Például van egy ági természetű ház, amelynek 10,000 P az értéke; de 8000 P ági teher is van, tiszta ági természetű érték tehát csak 2000 P. Ennél azonban sokkal nagyobb lévén a háznak az értéke, a javaslat szerint nem kaphatja a házat az ági örökös, pedig az örökhagyó a házat az ágról 8000 P teherrel örökölte és a dolog természetéből az következik, hogy az ági örökös kapja meg a házat a 8000 P teherrel együtt. Ez felel meg a Kúria gyakorlatának; és e szerint nem kell a házat megbeesülni, felesleges minden értékszámítás; a megoldás tehát egyszerű és nem is lehet vita arról, hogy mennyi az érték, mennyivel haladja meg az egyik érték a másikat és hogy az ági örökös kész-e a többlet megtérítésére. Mindezeket a kérdéseket kár is vita tárgyává tenni.

A szakasz második bekezdése szerint a másik félnek, a szerzeményi örökösnek is joga van természetben kiadni az ági tárgyat, de nem követelhet ráfizetést. Ez is fölösleges a fentebbi megoldás mellett. A szerzeményi örökösnek ugyanis nem joga, hanem kötelessége az ági tárgy kiadása és az ági örökös köteles a többletet megfizetni.

A *gyakorlat* ez: a természetben meglévő ági vagyontárgyakat az ági örökös örökli; — kivéve, ha a beruházás értéke meghaladja annak értékét, pl. az ági telekre épített ház többet ér, mint a telek, vagy az ági földre telepített szőlő értéke nagyobb a föld értékénél — ebben az esetben a szerzeményi örökös örökli s megtéríti az ági örökösnek az ági — pusztá — teleknek, földnek mostani (az örökség rendezése idején mutatkozó) értékét. Az elidegenített ági vagyontárgyakért az ági örökösnek pénz jár. Az 1808. §-át ennek megfelelően kellene szövegezni.

Az 1810. § méltányos új szabályt tartalmaz és kedvezményt ad az örökhagyó szülőjének a másik szülő ágáról való ági örökösével szemben. Az első bekezdés szövegét azonban így helyesbíteném: «Ha az örökhagyó szülője a szerzeményi örökös, egész életében haszonélvezeti joga van a vagyonra, amire az ági öröklési jog a másik szülő ivadékát vagy távolabbi rokonát illeti.» A második bekezdés, mely a haszonélvezet megszorítására jogot ad az ivadéknak, szintén helyes.

Az 1811. § szerint az ági öröklésre a hagyomány szabályait kell alkalmazni. Ezt mellőzném, mert zavaró hatása lehetne.

Dr. Sándorfalvi Pap István.

A holtak nyilvánítás és ezt követően született gyermekek státusállapota.*

Ezzel a jogi állásfoglalással szemben három ellenvetés tehető: a) Teljesen figyelmen kívül hagyja a holtak nyilvánítás tekintetében a H. T. által előidézett rendszerbeli változást; b) figyelmen kívül hagyja a Pp. ama rendszerét, hogy a holtak nyilvánítás csak vélelmet eredményez az elhalálozás tényével (Pp. 748. §) szemben is. A vélelem nem tény, még a H. T. 73. § 2. bekezdése értelmében sem. c) Feleli, hogy a H. T. 73. és 74. §-nak rendszerbelisége a házasság megszűnésére fikciót állít fel.

* Az előbbi közleményeket lásd a 1931. évi 21., 24. és 27. számban.

Márpedig a H. T. rendszere szerint a házasság csak a halál ténye által szűnik meg, ellenben a holtak nyilvánítás vélelme alapján nem. (Olvasandó a H. T. 73. §-a.)

A H. T. rendszere szerint a holtak nyilvánítás vélelme csak előzménye annak, hogy a házasság megszűnjék azáltal is, hogy az egyik házastárs a másiknak holtá nyilvánítása után házasságot köt. (Olvasandó a H. T. 74. §-a.)

E lap olvasói előtt a jelzett §-ok keletkezése tekintetében e helyen utalok dr. Malonyai cikkére (1931. 3. és 4. sz.).¹⁷

A törvényszöveg keletkezésén túl, most már a törvény rendszerbeli rációját tartva szem előtt, a törvény értelmére nézve igen érdekes irodalmi adalékokat találunk a H. T. életbelépésének nyomában.

Zlinszky: Magyar Magánjogának VI. kiadásában (1897) Reiner János ilymódon tanít: «A meglevő jogi kapcsolat (házasság) megszűnik: 1. az egyik házastárs halálával; 2. valamelyik házastárs holtak nyilvánítása alapján a másik házastárs által kötött új, nem semmis házasság által és¹⁸ 3. bírói ítélet által eszközölt felbontás által. A kir. Kúria gyakorlata ezzel teljesen egybevág kezdettől fogva, tehát a Kúria gyakorlata teljesen azonos az akkori irodalmi állásfoglalással. És különösen egyező dr. Szladits Károly ezidőbeli irodalmi tanításával. «A házasság megszűnése holtá nyilvánítás esetén» c. cikkében¹⁹ a most tárgyalt kérdés fordulópontját képező házasságmegszűnés tekintetében apodiktikus szövegezéssel vallja: . . . a holtá nyilvánítás magábanvéve nem, csak újabb házasságkötéssel kapcsolatban szünteti meg a korábbi házasságot . . . » «A 74. § szerint ugyanis az előző házasság megszűnése nem a későbbi házasság érvényes fennállásától függ, hanem a megszűnés magának az új házasság megkötésének tényéhez fűződik.»

« . . . a holtá nyilvánítás után kötött házasság, ha megtámadható is, megszünteti a korábbi házasságot . . . »

Ugyanebben az időben jelent meg dr. Szladitsnak: A házasságkötés szabályai c. kis tanulmánya is (Grill-könyvtár, VII. f.), amelynek a 28. és 66. lapján teljesen az előző elveket vallja: a bírói ítélettel holtá nyilvánítottak házassága magától nem szűnik meg, de . . .

Az akkori jogélet közvetlen észlelése alapján 1898. évben ekként szóla a később professzorral lett szakértő-tanu: dr. Szladits Károly.²⁰ «És én úgy nézem az akkori idők egybevágó tényeit:

¹⁷ Én a vonatkozó jogtörténeti adatokat a «*Polgári Jog*» 1931. évi 1—2. számaiban megjelent cikkemben hasznosítottam és ugyanott a német jog anyagát és a németországi vonatkozó vitát is ismertettem. Nem mulasztom el Grosschmid Béni: «Házassági törvény» c. munkájára is a figyelmet nyomtatékosan felhívni.

¹⁸ Zlinszky Magánjogának a H. T. életbelépése előtti (1891) kiadását tanulmányozva, a természetes személyiség megszűnését teljes szabadsággal az 1868: LIV. tc. és 1881: LIX. tc. rendelkezései alapján tárgyalja. (Dárday által kiegészített IV. kiad.) A házassági viszony megszűnése tekintetében az akkori egyházi jogi szabályokat ismerteti.

E részben az 1868: LIV. tc. 522. §-a szerint a házasság felbontása céljából a holtá nyilvánítás kérhető volt. A részletekre ma szükségtelen kiterjeszkedni.

Zlinszky Magánjogának (1902) VIII. kiadásában a következő tanításokat találjuk: «Létezik ugyan egy látszólagos kivétel, amide a házassági kapcsolatot és az ezzel járó jogi kötöttséget is a házastársak egyikének ténye szünteti meg; akkor t. i., amikor valamely házastársnak holtá nyilvánítása után és alapján a visszamaradott házastárs új, nem semmis házasságot köt; itt nem a holtá nyilvánítás, hanem a holtá nyilvánítás alapján kötött új, nem semmis házasság szünteti meg az előbbi házasságot; csak hogy ezen megszűnésnek alapja azon jogi vélelem, hogy a holtá nyilvánított házastárs nem élt tovább azon időpontnál, amelyet a holtá nyilvánítási ítélet elhúnyta napjával megállapított; tehát stb. (931. l.)

Szerző a holtá nyilvánítás egyszerű vélelmével (presumptio juris) szemben a házasság megszűnésének fikcióját emeli ki.

De lásd: a *Landrecht* 665—666. §-ait is.

¹⁹ Anyakönyvi Közlemények, 1898. 40. szám.

²⁰ De hogy mindez nemcsak alkalmi állásfoglalás, igazolja az, hogy dr. Szladits: «A magyar magánjog vázlata» c. (Bp. 1902.) kézikönyvében később is ezt tanította: Minthogy . . . a holtá nyilvánítás csak vélelem: annak ellenében be lehet bizonyítani, hogy . . . stb. s az örökösöknek vissza kell adniok az elfoglalt hagyatékot (mi lesz az új házassággal? l. a házassági jogban). «Az, akinek házastársát holtá nyilvánították, új házasságot köthet. De a korábbi házasság pusztán a holtá nyilvánítással még nem szűnik meg; csak akkor, ha a holtá nyilvánított házastárs csakugyan új házasságra lép (feltéve, hogy ez az új házasság nem semmis, H. T. 74. §). (L. 163. l.) «A bírói ítélettel holtá nyilvánítottak a házassága magától meg nem szűnik, de a másik házastársnak szabad új házasságot kötni. Ha ezt az új házasságot megkötötték (feltéve, hogy semmisségi ok az új házasságkötésnél nem jött közbe), a korábbi házasság megszűnik; kivéve, ha stb.» (l. 158. lap). Ez a kézikönyv nemcsak a jegyzői tanfolyamok hallgatóinak, hanem a szigorlónak is rendszeres kézikönyve volt. Dr. Szladits a fenti álláspontját az 1926. évben kiadott pótlékban sem változtatta volt még meg. A Kúria tekintélye ezt az álláspontot támogatta s így a kifejtett jogi álláspont megváltoztatására erkölcsi indíték nem forgott fenn. Az új, kegyetlen kritikájú állásfoglalás pedig — úgy látszik — nem eléggé átgondolt.

az irodalmi állásfoglalásokat és a kir. Kúria gyakorlatát, hogy teljesen egységes felfogás uralkodott a házassági törvény életbelépése utáni időben a tekintetben, hogy az anyakönyvi törvény akkor is ismert rendelkezéseire való tekintet nélkül a családjogi személyes vonatkozások a H. T. 74. § értelmében oldandók meg és hogy a házassági (családi) kötelék az újabb házasságkötésig fennáll.» A kir. Kúriának a fentiekből kitetszően az irodalmi állásfoglalásokkal egyező és a H. T. rendszeréből logikai kényszerűséggel folyó gyakorlatát a legutóbbi időig soha senki kritika tárgyává nem tette és én úgy nézem, hogy a sors iróniája az, hogy éppen dr. Szladits az, aki korábbi állásfoglalásáról megfélemlítve, a saját korábbi felfogását betű szerint képviselő kúriai álláspontot szokatlan és hangon támadja.²¹

(Folyt. köv.)

Dr. Tóth György.

Bifurkáció?

Dr. Mendelényi László kúriai bíró úr, majd dr. Teller Miksa ügyvéd úr a kérdésről írtak. Mendelényi Lászlónak nagy halálával tartozunk, mert az ügyvédség mai helyzetét már régen nem világította meg senki oly határozottan és behatóan, mint ő, és a felvetett gondolat az ügyvédi társadalomban nagy visszhangot keltett.

A mai viszonyok között, amikor a kényszerítő szükség az ország kormányzatát arra viszi, hogy órák alatt hozzon oly törvényes rendelkezéseket, amelyeket normális viszonyok között éveknek előzetes jogalkotó tevékenysége előzte meg, akkor mi, ügyvédek, is méltán kérhetjük, hogy a pusztulás utolsó óraiban gyors elhatározással oldjanak meg oly kérdéseket, amelyeknek megoldása nélkül elpusztul ez az évszázados büszke kar, amelyről Deák Ferenc mondotta: «Ezen tisztelétreméltó kar az, amelynek alkotmányunk fenntartását elsősorban köszönhetjük, melynek alkotmányunk védelméért adóssai vagyunk».

Mindannyian ismerjük Pollák Illés tervezetét. Ismerjük a magyar ügyvédség gazdasági viszonyait és tisztában vagyunk a magyar jogkereső közönség teherviselő képességével is. Jól tudjuk, hogy az ügyvédségnek oly alakban való kettéosztása, mint azt Franciaország, Belgium és Anglia ismerik, nálunk majdnem lehetetlen.

Nem is az a feladatunk, hogy idegen államok jogrendszerét lemásoljuk, hanem hogy azt a mi viszonyainkhoz alkalmazzuk.

Az Ügyvédszövetség szegedi gyűlésén is foglalkoztam már ezzel a kérdéssel és a túlszaporodás szempontjainak szemszögéből igyekeztem a megoldást keresni. Az ügyvédi túlszaporodás azóta még folyton nő.

Előttek fekszik az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet 1930. évi jelentése. Ebből megállapítható, hogy 1930. december 31-én 6195 tagja volt az intézetnek, tehát 6195 gyakorló ügyvéd működött Magyarországon. Az összlétszámból a budapesti kamarára 3168 tag, a vidéki kamarákra 3027 tag esik. Magyarországon négy egyetem működik, s adataink szerint mintegy 1300-ra tehető azoknak száma, akik az egyetemről évenként végbizonyítványt kapnak. Nem túlzok, ha azt mondom, hogy ezeknek a fele az ügyvédi pálya ügyis eltömötté és forgalomra már nem alkalmas közlekedő útjait óhajtja betölteni.

Ennélfogva keresnünk kell, hogy mi a rendezésnek legalkalmasabb módja. Ez pedig, szerény nézetem szerint, az átmeneti bifurkáció. Mégpedig úgy, hogy az ügyvédi oklevél megszerzése után minden ügyvéd 10 évig csak az alsóbíróságnál működhessek és 10 év eltelté után, minden kifogástalan és fedhetetlen ügyvéd, akit a kamara választmánya erre érdemtelenné nem tart, belépessen a felsőbb bírósági ügyvédek sorába és ettől az időponttól kezdve a felsőbb bíróságok előtt tárgyalhasson, de természetesen megmaradhasson alsóbírósági ügyvédnek is.

Az alsóbírósági ügyvéd törvényszéken, táblán, Kúrián, választott bíróság előtt nem tárgyalhat, nem lehet csődötmegmondnok, sem vagyongfelügyelő, köz megbízatást nem kaphat, kamarai választmányi tag sem lehet stb.

A jogkereső közönségnek látnia és tudnia kell azt a különbséget, amely kezdő ügyvéd és olyan ügyvéd között fennáll, aki

²¹ A Kúria elvi állásfoglalásának helyességére nem lehet helytálló argumentum az, ha belső, meggyőző indok nélkül ugyanazt az álláspontot ismétli s ezért szükséges volt dr. Szladits támadó élű kritikájával szemben a Kúria álláspontjának helytállóságát bebizonyítani.

10 évi tapasztalat, erkölcsi és társadalmi küzdelem után védi meg jogi érdekeit.

Az alsóbíróági ügyvédnek ambícionálnia kell azt, hogy a magasabb tagozódásba felemelkedjék. Az alsóbíróági ügyvéd kénytelen lesz a felsőbbíróági ügyvéd közreműködését pereinek lebonyolításánál igénybe venni, amely a munkakörök helyes megosztásához és egészséges társulásokhoz vezet.

A numerus clausus mellett semmi keresete nem volna az okleveles ügyvédnek, amíg a lajstromba fel nem veszik. Ezzel szemben az alsóbíróági ügyvéd, bár szerényebb keretek között, megélhetését megtalálja, viszont a felsőbbíróági ügyvéd, már állásánál fogva is, a társadalomtól megérdemelt nagyobb megbecsülésben részesül, mely megbecsülés a bíróságokkal szemben is érvényre jut.

A francia ügyvéd a «juris consulte» címet és jellegét kapja tizévi gyakorlat után és ettől kezdve jogosult véleményt adni. Belgiumban 5 évig van helyettes ügyvéd és ekkor csak egy felsőbbíróági ügyvéd mellett működhetik.

Angliában, Németországban is megvan a tagozódás. Angliában felsőfok is van, mert az ügyvéd beléphet a «kings counsler» csoportjába. Németországban is csak az lehet a Reichsgerichtnél ügyvéd, akit oda kirendeltek. Amerikában 10 évi gyakorlat után megkapja az attorney címet és ettől az időponttól kezdve képviseli a köztársaságot polgári és büntetőügyekben.

Magyarországon is védelmet kell nyújtani az ügyvédségnek és lehetővé kell tenni azt, hogy a pályán legyen emelkedés.

Ez a javaslat annál kevésbé tekinthető igazságtalannak, mert amíg természetesnek és helyesnek tartjuk azt, hogy az orvos, a mérnök, a joggyakornok, a katonatiszt, teljesen egyenlő jogú oklevelek mellett, csak segédmunkálatokat teljesítenek pályájuk eljén a munkában, tapasztalatban és tudásban kipróbált idősebb kartársak mellett, addig a saját és a jövő generáció jól felfogott, természetesen életérdekeinek teljes mellőzésével, álszeméremből, elvetjük a megoldásnak egyetlen helyes és célhoz vezető útját.

Ez a kérdés azonban szoros összefüggésben van az ügyvédképzés reformjával. Csodálatos az a közömbösség, amellyel a kérdéssel szemben a felsőbb hatóságok, de mi ügyvédek is, telítve vagyunk. Amíg az igazságnak és a jognak érvényesülését követeljük az egész vonalon, addig szemet hunyunk azelőtt, hogy komoly és beható tanulmányok nélkül, komoly és beható tanulmányokat igénylő disszertációk készítése nélkül szerezhethet bárki oklevelet és nem törődünk azzal, hogy az egyetemi évek alatt vagy után gyakorlati ügyvédi tudást csak az az ügyvédjelölt sajátít el, akinek véletlenül szerencséje van és oly irodába kerül, amelyben van munka és amelyben az ügyvéd tényleg foglalkozik a jelöltjével és nem tekinti egyszerű közegnek, aki ingyen vagy félinygen, segédszolgálatos munkát végez.

Komoly jogász és ügyvédképzés elrendelése esetén egy pillanat alatt megfogyatkozik azoknak a jogászoknak száma, akik hivatottság és szorgalom nélkül özönlik el a pályát és megszűnnek azok a panaszkók, amelyeket éppen az egyetemi tanárok is hangoztatnak, hogy ma gyakran azok mennek a jogi pályára, akiknek semmiféle pályához sincs kedvük és hajlamuk.

Ha a felvetett két megoldási módot szerves egészbe összefoglaljuk, akkor megszűnik a pályára való tördulás, felemeljük a kar színvonalát, megszüntetjük a gyilkos versenyt, megoldjuk az idős ügyvédek gazdasági létének problémáját és oly magas színvonalra emeljük a magyar ügyvédséget, amely méltó régi, jó híréhez és méltó a nyugati boldogabb országok ügyvédeinek színvonalához.

Dr. Szivessy Lehel.

Szemelvények a felsőbbíróágok gyakorlatából.

— 1. **A K. T. 350. §-ának** a rendelkezései nem alkalmazhatók olyan esetben, amikor a szerződő felek az áru hiányainak bírói szemle útján történt megállapítása után megállapodnak abban, hogy az eladó az áru hiányait helyrehozza, mert a vevő az ilyen megegyezéshez való hozzájárulással lemondottnak tekintendő a K. T. 350. §-a alapján érvényesíthető jogairól. (Kúria, 1931. szept. 22. P. VII. 1820/1931.)

— 2. **Kártérítés.** A tettes nem igényelheti a felbujtóval szemben annak a kárának akár csak részben való megtérítését is, amely

őt az általa elkövetett büntetendő (tehát törvénybe ütköző) cselekmény folyamánaképe érte. (Kúria, 1931. szept. 29. P. IV. 1362/1930.)

— 3. **A kártérítés mennyisége.** A kir. Kúria állandó gyakorlata szerint százalékos kártérítés esetében nem lehet a munkaképesség csökkenésének arányában megállapított kártérítési összegből levonni azt, amit a sérült megmaradt munkaerejével megkeresett. (Kúria, 1931. okt. 6. P. II. 7514/1929.)

— 4. **A nyugdíjjarandóság** összegére és átértékelésére nézve az 1926: XVI. tc. 1. §-a értelmében a nyugdíjfizetési kötelezettséget megállapító nyugdíjszabályzatban meghatározott pénznem az irányadó, nem pedig az a pénznem, amelyben az özvegyi nyugdíj esedékessége időpontjában a nyugdíj kifizetésére került. (Kúria, 1931. okt. 13. P. II. 7027/1929.)

— 5. **Szolgálati szerződés.** A szolgálati jogviszony kötelmi természeténél fogva a munkaadó és az alkalmazott személyéhez fűződik s nem valamely birtoktesttel függ össze. (Kúria, 1931. okt. 14. P. II. 7348/1929.) Az elbocsátás után kiállított szolgálati bizonyítvány tartalma, az elbocsátás visszavonása nélkül, a felperesek terhére rótt tények megbocsátásának nem tekinthető. (Kúria, 1931. okt. 14. P. II. 7377/1929.)

— 6. **A közvetítő** a kikötött díjat más megállapodás hiányában csak akkor követelheti, ha megvalósul az eredmény, amelynek elérése végett a megbízó a közvetítő tevékenységét igénybevette. A közvetítő az ügylet létre nem jötte esetében költségei megtérítését csak akkor követelheti, ha a megbízó a kellően előkészített szerződés megkötését ok nélkül megtagadta vagy a megbízást ok nélkül felmondotta. (Kúria, 1931. okt. 15. P. VII. 4013/1930.)

— 7. **Tengerészeti ügyekben** és ekként a hajószemélyzet szolgálati viszonyai tekintetében az 1774. évi április 25-én kelt rendelettel kibocsátott Editto Politico di Navigazione Mercantile és ennek kiegészítéseként a francia Code de Commerce-nek a tengeri jogra vonatkozó rendelkezései, tehát a Code de Commerce 433. §-ának az elévülésre vonatkozó rendelkezései az irányadók. (Kúria, 1931. okt. 21. P. II. 7284/1929.)

— 8. **Az 1900: XXVII. tc. 14. §-ának** az a rendelkezése, hogy a szerződő felek gazdálkodásában beállott változás a szolgálati szerződést felbonthatóvá teszi, csak a gazdatisztekre vonatkozik, a gazdaságban alkalmazott mérnökökre nem. Nincs olyan törvényes rendelkezés sem, amely a gazdatisztektől eltekintve más alkalmazottakra is kimondaná, hogy a haszonbérlet megszűnése a szolgálati szerződés felbontását maga után vonja. (Kúria, 1931. okt. 9. P. II. 5742/1930.)

— 9. **Feltevés.** Az egyébként érvényesen létrejött ügylet is hatályát veszti, ha az ügylet a felek által ismert valamely lényeges, vagyis oly feltevéssel létesült, mely feltevés nélkül az ügyletet felek nem kötötték volna meg. (Kúria, 1931. okt. 29. P. IV. 1353/1931. V. ö. Hj. Dt. 24., 13.)

— 10. **Turpis causa.** Elszámolatlanul visszamaradt pénzösszegekről lévén szó, a bírói gyakorlat értelmében a meghiusult ügyletnek esetleg turpis volta sem szolgálhat rendszerint az előbbi állapotba visszahelyezés keretében maradó követelés bírói érvényesítésének akadályául. (Kúria, 1931. okt. 22. P. IV. 2755/1930.)

— 11. **A váltóra** vezetett hamis aláírás, mint eredetileg érvénytelen váltónyilatkozat, utólagos jóváhagyás esetén sem szül váltójogi kötelezettséget. (Kúria, 1931. okt. 29. P. VII. 4649/1930. V. ö. Hj. Dt. 24., 108.)

— 12. **A sajtótörvény** 60. §-ának ama kitétele, hogy a kiadó és a szerkesztőségi tag között fennálló szolgálati viszonyra «egyebekben» az általános magánjog szabályai az irányadók, helyesen csak akként értelmezhető, hogy a magánjogi szabályok csak az előző 57—59. §-okban nem érintett kérdések tekintetében alkalmazhatók, nem pedig a sajtótörvényben szabályozottakra is, mint amilyenek a rögtönös hatályú felmondás esetei. (Budapesti kir. Ítéletábla, 1931. okt. 17. P. VI. 7947/1931.) H. D.

Szemle.

— **A budapesti és pestvidéki törvényszék** egyesítésének a napisajtóban fölmérült tervéről ugyan nem állapítható meg, vajjon hiteles-e, de a gondolat önmagában megfontolást érdemel. Kétségtelennek látszik, hogy mint minden igazgatási koncentráció, költségmegtakarítást és egy-

szerűsítést jelentene. Főösleges illetékességi vitáknak venné elejét, ha Budapestnek igazságügyileg kiszélesített kerületében csak egy polgári- és egy büntetőtörvényszék működne. Másrészt természetesen nem hagyható figyelmen kívül az ügyek túlnyomó részének eltérő jellege, különösen az a körülmény, hogy a büntetőügyek nyomozását a fővárosi esetekben a rendőrség, a vidékiekben a csendőrség folytatja, de ezek a nehézségek a tanácsbeosztások fönntartásával könnyen áthidalhatók. Nem jelentene megterhelést a jogkereső közönségnek, ha polgári ügyekben az Alkotmány-utcai, büntető ügyekben a budai törvényházat kell felkeresnie. Hasonlóképp az ügyvédek nagy többségének munkáját se nehezítené meg, legfeljebb a büntetőügyekkel foglalkozóknak s azoknak, akik főleg vidéki feleket képviselnek, járna több kényelmetlenséggel. De ezen is könnyen lehetne segíteni oly autóbusszjáratokkal, amely a két épületet közvetlenül összeköti. Ami pedig a két fogházat illeti, az amúgyis nagyobb férőhelyű és modern építkezésű pestvidéki fogház megfelelőbbnek mutatkozik a büntetőtörvényszék céljára, föltéve, hogy a Markó-utcai fogháznak modernebb szellemét is áthelyezik a budai oldalra. Mindösszevéve a terv gyakorlati nézőpontból több előnyt, mint hátrányt rejt magában, de talán éppen ezért kétséges, hogy megvalósul-e?*

— **Jogegységi Döntvény.** A kir. Kúria II. polgári tanácsa közölte a Kúria elnökével, hogy elvi kérdésben eltérni kívánja a Polgári-jogi Határozatok Tárába 198. szám alatt fölvetett (P. H. T. I. kötet 370. lap) elvi határozattól. A Kúria elnöke ennek folytán február hó 22-re összehívta a közpolgári ügyekben alakult jogegységi tanácsot. A Polgári-jogi Határozatok Tárába 198. szám alatt fölvetett elvi határozat így szól: «Valamely büntetőügyben hozott és jogerőre emelkedett határozat vagy ítélet az abban eldöntött kérdés tekintetében az utóbb eljáró polgári bíróságra nézve irányadó. A büntetőperben keletkezett jogerős ítélettel eldöntött kérdés pedig az, ha a büntetőbíró megállapítja, hogy az illető terhelt a terhére rótt cselekményt tényleg elkövette; a büntetőbírósnak ily ténymegállapítása tehát a polgári bíróság részéről többé vizsgálat tárgyává nem tehető. Csakis az olyan esetben, ahol a büntetőbíró a terheltnek bűnösségét megállapíthatónak nem találta, lehet hivatva a polgári bíró arra, hogy a vád tárgyává tett cselekmény vagy mulasztás tárgyában a polgári jogi felelősség megállapításának kérdésében a felmentő büntetőbírósnak tartalmától eltérően is ítélezhessék.» A kir. Kúria II. polgári tanácsa pedig a vitás elvi kérdést a következőképpen szövegezte meg: «Valamely büntetőügyben hozott és jogerőre emelkedett marasztaló határozatnak (ítéletnek) az a ténymegállapítása, hogy az elítelt a terhére rótt bűncselekményt valóban elkövette, irányadó-e az utóbb elbírálásra kerülő polgári per bíróságára nézve akkor is, ha a polgári per a büntetőbírósnak határozatában (ítéletében) nem marasztalt, esetleg a bűnvádi eljárásban vagy legalább annak az ítélethezatalat közvetlenül megelőző szakában részt nem vett személy ellen folyik, különösen ha ez a személy a büntető ítélet ténymegállapításának a megdöntése végett a bűnvádi eljárásban nem használt új bizonyítékot érvényesít?» Az ügy előadója a jogegységi tanács ülésében dr. Alföldy Dezső kir. kúriai bíró.

* Lapzárta után közlik a napilapok, hogy hivatalos helyen az egyezés gondolata nem merült fel.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

«Tempo» fordító, sokszorosító iroda ügyvédeknek minden irodai munkát gyorsan, jól, olcsón elvégez. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12.

437

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

Franklin-Társulat nyomdája: Géczy Kálmán.

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntető tvszék elnöke.

Megjelent!

A HITES KÖNYVVIZSGÁLÓK JOGVISZONYAI

A korlátolt felelősségű társaságról és a csendes társaságról szóló 1930: V. törvénycikk végrehajtása tárgyában 45,000/1931. I. M. szám alatt kibocsátott rendelet s az adójavaslat.

Bevezetéssel és magyarázatokkal ellátta

Dr. Sándorfy Kamill

egyetemi magántanár,

a m. kir. igazságügyminisztériumba beosztott kir. kúriai bíró.

Fűzve 3--- pengő.

Kapható a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Lampel R. könyvkereskedésében,
VI., Andrassy-út 21.

és minden könyvkereskedésben.

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitáblák
Vegytani laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzó
Fizikai és chemiai experimentáló szekrények az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarlécek
Mikroskópok és tudományos műszerek
legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Dr. György Ernő*, az OHE igazgatója: Hitelvédelmi problémák. — *Dr. Sándorfalvi Papp István* kir. kúriai tanácselnök: Az özvegyi jog. — *Dr. Linksz Jenő* budapesti ügyvéd: Transfermoratórium és külföldi magánjogi valutatartozások teljesítése. — *Ifj. dr. Batászs Dezső* budapesti ügyvéd: Az új kriminálpszichológia felé. — *Dr. Bernfeld Imre* budapesti ügyvéd: Az ügyvéd büntetőjogi felelőssége. — Szemle. *Melléklet:* Ügyvédi Közlöny 3. sz. — Tartalommutató a Közigazgatási és Pénzügyügyi Döntvénytár XXIII. kötetéhez.

Hitelvédelmi problémák.

I.

A rendkívül súlyos gazdasági és hitelválság teljes mértékben indokolttá teszi, hogy a függő hitelköttelezettségek teljesítése körül súlyos problémák, megoldásra váró nehézségek merülnek fel. Az inflációt követő időben úgy kül-, mint belföldi viszonylatban a hitel relatíve könnyen és jelentős mértékben, de viszonylag — és különösen a békebeli állapothoz mérten — súlyosabb feltételek mellett állott rendelkezésre. A pénz inflációját a hitel inflációja váltotta fel, s ezzel szemben viszont azt az azelőtt alig ismert kockázatot, amit a pénzügyi leromlása a hitelező számára jelent, a kamattételbe belekombinált rizikóprémium juttatta kifejezésre.

Ugyanez a körülmény teremtette meg nyilván azt az azelőtt szintén ismeretlen lényeges marget-et is, amely a rövid- és a hosszulejratú hitelek között a legutolsó évek során mutatkozott. Azt a gazdasági állapotot, amelyre nálunk e viszonylag sok és drága hitel épült, alapjaiban rázkódtatta meg a gazdasági válságnak az a kihatása, mely elsősorban a mezőgazdasági termés értékesítési nehézségei tekintetében kialakult. Valóban joggal bcszélhetünk gazdasági szempontból arról, hogy a magyar mezőgazdaság a mai búzaárak mellett képtelen azokat a terheket viselni, amelyeket egy 30 pengős búzaár alapulvételeivel, józan kalkuláció alapján, vállaltatott magára.

A kérdés megoldása tekintetében a súlyosan kialakult helyzet parancsoló ereje az állampénzügyi intézkedéseknek egész sorát tette szükségessé, amelyek a kötött devizagazdálkodásban, a transfermoratóriumban, a külföldi fizetési forgalom szabályozásában stb. jutnak kifejezésre. A rendelkezéseknek ez a sora azonban szinte kizárólag közhiteli és valutavédelmi célokat szolgál, és az egyesek fizetési kötelezettségét alig érinti. Legfeljebb arról van szó, hogy a külföldi pénznemben vállalt fizetési kötelezettség nem e pénznemben, hanem pengőértékben teljesíthető. Ez azonban valójában az adós számára előnyt nem jelent, mert hiszen e rendelkezés következtében sincs jobb helyzetben, mint amilyenben lett volna akkor, ha a gazdasági krízis súlyos következményei e vonatkozásban nálunk nem jelentkeztek volna.

A gazdasági viszonyok leromlása, a fizetési kötelezettségek teljesítése körül fellépő nehézségek, kellő magyarázatát adhatják annak, ha ezen túlmenően merülnek fel gondolatok a fennálló kötelezettségek teljesítésének valamelyes szabályozása tekintetében. E gondolatmenet arra irányul, hogy megfelelő jogszabályokkal a fennálló kötelezettségek körében nemcsak állampénzügyi szempontból kell új helyzetet teremteni, hanem az egyes adósok számára is biztosítandók hasonló jellegű előnyök. A gazdasági helyzet azonossága folytán e törekvésekkel természetesen nemcsak nálunk, hanem azokban az országokban is találkozhatunk, amelyek hasonló nehézségekkel kénytelenek megküzdenni, mint mi. Német-

országban a gazdasági és jogi tanulmányoknak egész sora foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a Kollektív- vagy az Individuálbankrott, az inzulvenciának automatikus, tömeges, generális jogszabály útján való vagy egyéni kezelés mellett történő lebonyolítása tekinthető-e a helyesebb és megfelelőbb eljárásnak? Meglehető erővel jelentkezik oly felfogás, amely az inflációt követő felértékelési mozgalmat most egy *leértékelési* akcióval kívánna — a gazdasági viszonyok változásának megfelelő módon — felcserélni. Ez a törekvés abból a felfogásból indul ki, hogy amily mértékben indokolatlan volt az, hogy a vagyontárgyak reálértékének változatlansága mellett a pénzügyi leromlásának súlyos következményeit egyedül a pénzhitelező viselje, s ez igazságtalanságot volt hivatva enyhíteni az a felértékelési mozgalom, amely Németországban például az ingatlanra bekebelezett jelzálogos terhek eredeti névértékének 25 %-áig terjedő felértékelésében jutott kifejezésre, úgy most a pénz vásárlóerejének a józan gazdasági számítás mellett előre nem látható rendkívüli emelkedését nem lehet egyedül a pénzhitelező javára szolgáló előnynek meghagyni, hanem az ebből élőálló következményeknél is a méltányos kármegosztás gondolatát kell érvényesíteni. Mellékesen megjegyezve, e törekvések indokolásuk lényegét nem a valutaleromlás gondolatköréből merítik, amint e jelenséggel nincsenek is kapcsolatban. A valutaromlás egy ország pénzügyi pozíciójában jelent eltolódásokat — a pénzügyi leromlása nemzetközi gazdasági jelenség. A valutaromlás mérve, jelentősége számtanilag könnyen lemérhető s ehhez képest annak ellenszerét, legalább is mechanikus jogászai megoldással, relatíve könnyebb megtalálni (Aranypengő!). A pénz vásárlóerejének emelkedése közvetve és nehezebben mérhető folyamat — maga a jelenség is nemzetközi —, az összehasonlítás alapja — meglehetősen bonyolult és vitatható módon — a különböző indexszámítások útján érhető el. Gazdasági és morális indokul e törekvések arra hivatkoznak, hogy a pénzügyi változása következtében a kamatra fizetett összegek a nemzeti összjövedelem lényegesen nagyobb hányadát veszik utóbb igénybe, mint amennyit a felek a hitelügylet kontrahálása alkalmából maguk is intencionáltak.

E mozgalom ehhez képest gyakorlatilag arra irányul, hogy a fennálló tartozások összege bizonyos hányaddal mérsékeltesse, a kamattételek nagyságát, a fizetési beosztásokat valamely kényszerkonverzió az adós számára kedvezőbbre formálja.

Az érintett gondolat, ha nem is elvi alapon, de a viszonyok parancsoló kényszere alatt, tényleg egy s más vonatkozásban, a krízis előrehaladtával, kezd is érvényesülni. Az elvi szempont azonban, amely megfontolásra készíti s amely az előbb említett szembeállításban talál megformulázást, mégis csak az, hogy a fennálló fizetési kötelezettségek teljesítését szabad-e, kívánatos-e generális jellegű rendelkezésekkel felfüggeszteni, enyhíteni, megváltoztatni? Az a válasz, amely Németországban is az arra leg-hivatottabb gazdasági és jogi autoritások részéről elhangzott, világosan juttatja kifejezésre azt a gondolatot, hogy a lehetőség határain belül a Kollektív-bankrottnak az adósok egyes rétegei számára tetszetős jelszavával szembe kell helyezkedni. Helyesen mutat rá Bonn berlini professzor egyik tanulmányában arra, hogy a hitelezők számára az individuális inzulvenciák rendszere mellett mégis fennmarad az a tudat, hogy még ha az adósoknak egész sora sem tud fizetési kötelezettségeinek eleget tenni, az igazán egészséges vállalat hitelezőjének nincs mitől tartania s aki e biza-

lomra igazán méltó, annak nyugodtan lehet hitelezni. A hitelező számára elsősorban a további hitelyujtási készség szempontjából kell biztosítani azt a tudatot, hogy a fizetni tudó adós a gazdasági válság dacára is köteles eleget tenni fizetési kötelezettségének. Ezt a gondolatot tovább is fűzhetjük. A hitelezőnek ezt a hitét és bizalmát nemcsak gazdasági, hanem talán fokozottabb mértékben erkölcsi és jogi vonatkozásokban is erősíteni kell. Alá kell támasztani azt a gondolatot, hogy a jog a megfelelő szankciókat és biztosítékokat az ügyletkötő felek számára abban a kritikus időpontban is nyújtja, amikor ezekre komoly szükség van.

A jognak az a szabálytömege, amely a követelések érvényesítésének, behajtásának lehetőségét biztosítja, elsősorban mint fenyegetés, mint a teljesítésre hajtó motívum bír jelentőséggel. A végrehajtási és ehhez hasonló jellegű jogszabályok legértékesebb hatása — csakúgy mint a büntetőjogiaké — preventív vonatkozásban jelentkezik, abban, hogy alkalmazásuk lehetőségének tudata azt fölöslegessé tevő cselekvésekre készítenet. E jogszabálykomplexumban rejlik motor leállítása az egész gazdasági és jogi apparátus normális működését zavarja meg messzemenően.

Az a hit, amely minden hitelnek alapját képezi, két irányban él minden hitelezőben. Az egyik a gazdasági, az adós bonításába vetett meggyőződés, a másik erkölcsi és jogi, az adós megbízhatóságába vetett bizalom és az a biztonsági érzet, hogy az érvényes jogszabályok alapján az igazságszolgáltatási apparátus a követelések érvényesítéséhez szükséges eszközöket és szankciókat rendelkezésre bocsátja. Azon adósok érdekei szempontjából, akiket a már megkötött hitelügyletek teljesítésével járó nehézségek súlyos viszonyok közé juttathatnak, nem szabad feláldozni azoknak az érdekeit, akik a jövőben akarnak hitelt igénybe venni s akik a hitel alapjának megingatása esetén hitelhez jutni képtelenek. Minden hitelválságnak szinonim kifejezése a bizalmi válság. Márpedig bizalmi válságot csak a bizalom ébresztésével s nem a bizalomhiánynak fokozásával lehet gyógyítani.

Nemcsak a közgazdasági élet egyetemességének, hanem a jogrendnek vitális érdekei is ahhoz fűződnek, hogy a pacta sunt servanda elve a gazdasági krízis idején is a lehetőség határain belül, az erők végső megfeszítéséig megóvassék.

Az adósság visszafizetésének generális jogszabállyal való megkönnyítése azt a lényeges veszélyt rejti magában, hogy ezzel a kedvezményrel olyanok is élnek, akik arra ráutalva nincsenek. Viszont hogy ily rendszer révén a tényleg könnyítésre szoruló és arra érdemes adós az individuális inzulvenciának morális vesszőfutása nélkül jut el céljához, az emberileg igen rokonszenves jelenség lehet, viszont a teljesítések biztosítása szempontjából e könnyed forma súlyos veszélyeket rejti magában. Megszünteti ugyanis azt a sokaknál még igen elevenen ható motívumot, amely az erők végső megfeszítésével hajt a teljesítésre, éppen a meghurcoltatás elkerülése végett. Hiszen az inzulvenciák tömeges fellépése idején sajnos észleljük, hogy a példák tömege ezt a szegényérzetet hogyan gyengíti s hogy egy-egy nagynevű cég bukása hogyan vált ki szükségképpen mindig egy új, kisebb-nagyobb inzulvenciális hullámot: ha neki lehet, nekem se szegény-indokolással.

Nyomatékos gazdasági és jogi indokok szólnak ezek szerint a mellett, hogy azok számára, akik válságos helyzetbe jutottak, nehézségeik megoldására azt az utat kelljen választaniok, amelyet a jogszabályok rendje állapít meg: keresni a közvetlen érintkezést hitelezőkkel, velük létesíteni megegyezést, ennek hiányában az inzulvenciális jog által nyújtott lehetőségek határain belül az egyéni felelősség és helytállás vállalásával lebonyolítani ügyüket.

Dr. György Ernő.

Az özvegyi jog.*

Az özvegyi jog is nagyon sok komplikációt, pert okoz. Többen a felszólalók közül szeretnének is ezen segíteni. Van olyan nézet, amely az özvegyi jog megsabását, korlátozását az ősi alapon (Werbőczy) óhajtana. Mások az olasz joghoz hasonlóan kívánnák szabályozni az özvegyi jogot, amely szabályozás hasonló az osztrák polgári törvénykönyv szabályozásával. Kívánják azt, hogy a férjnek is legyen özvegyi joga és a szülő is kérhesse az özvegyi jog

megszorítását. Mindezek figyelemreméltó megjegyzések és arra mutatnak, hogy az özvegyi jog terén is kellene valamilyen módon enyhíteni a komplikáltságon. Általában az ági öröklés és az özvegyi jog kérdését célszerű lenne bővebb, részletesebb megbeszélésben részésíteni.

1812. §. Ez a kijelentés: «Amennyiben nem ő az örökös», fölösleges, mert önként értendő.

1813. §. Helyesnek tartanám, hogy az örökhagyó szülői is kérhessék az özvegyi jog megszorítását, de ne az ellátásra szoríthassák az özvegyet (mint a gyermek), hanem csak saját ellátásukat kérhessék. A megszorítási jog átruházására nézve egyetérték Alföldy Dezső kúriai bíróval, aki nézetét a Kúria gyakorlatának megfelelően fejtette ki. (Jogt. Közl. könyvtára, 17. sz. 33. lap.)

1814. §. A megszorítás mértékének kérdésében is egyetérték Alföldy Dezső kir. kúriai bíró nézetével (l. ugyanott).

1816. §. E szakasz szerint a férj feleségének özvegyi jogát végintézkedéssel rendezheti. A végintézkedés szót kihagynám, mert a férj feleségének özvegyi jogát élők közti ügylettel is rendezheti, például ajándékozást tesz és ezzel már megszorítja az özvegyi jogot. Ugyane szakasz szerint abban az esetben, ha a házastársak maguk rendezik az özvegyi jogot, az ekként rendezett özvegyi jog megszorítását követelni nem lehet. A kötelesrész sérelme címén azonban az ekként rendezett özvegyi jog megszorítását is lehet követelni, éppen úgy, mint a végrendelettel szemben is.

Az 1817. § fenntartja a mai gyakorlatot, mely szerint az özvegyi jog megszorításának hatálya csak a jogerős ítélettel következik be. Ez annyira meggyökeresedett álláspont, hogy még a második feleség özvegyi jogával szemben is érvényesül, akit pedig csak egy gyermekrészt illet. Ebben a kérdésben nem is volt ingadozás a Kúrián, bár volt ellentétes törekvés is és sokszor vetődött fel ez a kérdés.

De az Alföldy Dezső kúriai bíró által felhozott okokból (l. ugyanott 34. l.), így nevezetesen abból az okból, hogy az özvegy érdekében áll a pernek elhúzása, megfontolandó, nem volna-e célszerű kimondani, hogy az özvegyi jog mértékét megszorító ítélet hatálya visszahat a kereset benyújtásának időpontjára. Ezt az ítéletet a Kúria most konstitutív ítéletnek tekinti; ha az özvegy a per folyamán meghal, a korlátozás kérdésében a határozat hozatalát mellőzi.

Az 1817. § második bekezdése szerint, ha az özvegy az örökhagyóval halála idejében nem élt közös háztartásban vagy egyéb okból nincs birtokban, özvegyi jogának végleges rendezését az örököstől csak azt követelheti, hogy részére a megszorított özvegyi jognak megfelelő illendő tartást szolgáltatassa vagy e végett neki a hagyaték megfelelő részét haszonélvezetre engedje át. A mai jog álláspontja szerint a *különélő özvegyet özvegyi haszonélvezeti jog rendszerint nem illeti*. A Kúria ugyanis a különélést nem érdemtelenség gyanánt fogja fel, mert Werbőczy nyomán abból indul ki, hogy az özvegyi jog főszabálya az, hogy az együttélő, birtokban levő özvegyet illeti a hagyaték haszonélvezete («bennmarad»). De az özvegyi jog a különélő özvegyet is illeti, ha kimutatja, hogy nem az ő, hanem a férje magatartása volt a különélés oka. Ebben az esetben tehát a most jelzett körülmény bizonyítása az özvegyet terheli. Ha ez a bizonyítás sikerül, az özvegyet teljes özvegyi jog illeti, és pedig a férj halálától kezdve, mert ebben az esetben a jogi helyzet ugyanaz, mintha az özvegy a hagyaték birtokában lenne. Nemcsak méltánytalan, de igazságtalan és visszás is lenne, ha ebben az esetben az özvegyet csak megszorított özvegyi jogban részesítenénk és ebben is csak a kereset benyújtásának vagy csak az ítélet hozatalának időpontjától kezdve, holott azért élt külön a férjétől, mert a férj elűzte, talán éppen az ágyasa kívánságára. Különösen visszás és jogfosztó lenne ez az intézkedés abban az esetben, ha leszármazó nem marad, amely esetben nem is lehet korlátozni az özvegyi haszonélvezetet. Az 1817. § második bekezdése helyébe tehát ennek megfelelő rendelkezést vennék fel.

Egészen új rendelkezést tartalmaz az 1819. §-nak az az intézkedése, mely szerint az özvegy új házasságalépése esetében méltányos kiházasítást követelhet az özvegyi joggal terhelt örökségből. Ezt az intézkedést azonban nem tartom egészen aggálytalannak. Jóllehet van ennek a rendelkezésnek elfogadható indoka is, mert nem egy özvegy azért nem megy férjhez, hogy ne veszítse el özvegyi jogát, s így gyermektelenségre van kárthatva, holott kiházasítás esetén férjhez mehetne, mégis azt tartom, hogy az ebben a §-ban foglalt intézkedés már túlhajtása az özvegy jogainak.

* (Bef. közl.) — Az előző közleményeket lásd a Jogt. Közl. 1931. évi 31. és 1932. évi 2. számában.

Az 1820. §, amely szerint az özvegyi jog kiterjed az ági vagyona is, főlegesen, mert ez benne van már az 1812. §-ban, mely szerint az özvegyi jog a hagyatéokra illeti az özvegyet, márpedig az ági vagyona is a hagyatékhöz tartozik.

Helyes az 1821. § első bekezdésének az a rendelkezése, hogy az özvegyi jog a kötelesrészt is terheli. A második bekezdésnek az az intézkedése, hogy a megszorított özvegyi jog nem érintheti az örökös oly ivadékának kötelesrészét, aki az özvegynek nem ivadéka, új rendelkezést tartalmaz; a jelenlegi gyakorlat álláspontja szerint az özvegyi jog törvényes mértéke mindent megelőz. A szakasznak ez az új intézkedése talán csökkentheti azt a diszharmóniát, amely az első házasságból származott gyermekek és a második feleség közt gyakran fölmerül.

Az 1822. §, amely az özvegyi jognak a megajándékozottal szemben való érvényesüléséről szól, általában véve megfelel a mai gyakorlatnak. Ajándékozással nem lehet csorbítani az özvegyi jog törvényes mértékét, az özvegy tehát ebben az esetben tartást vagy annak kiegészítését követelheti. Mellőzném azonban azt az intézkedést, hogy az özvegy követelheti, hogy az adomány tárgyának megfelelő része neki haszonélvezetre engedtesse át; mert a vagyontárgy nincs a hagyatékban (a kötelesrészes sem követelheti az ajándékot természetben) és mert ez bonyolítaná a pert és a gazdasági helyzetet is zavarná. Más a helyzet természetesen akkor, ha az ajándékozott az adomány egy részének természetben való átengedésébe beleegyezik, ez már nem tartozik a törvény keretébe.

Az 1823. §-t egészen mellőzném, tekintettel az 1817. § második bekezdésénél ajánlott módosításra, amely magában foglalja az 1823. §-ban írt esetet is. Egyébként megjegyzem, hogy az özvegyi jogra való érdemtelenség más, mint a nőtartásra való érdemtelenség. Az előbbi esetben az érdemtelenséget a férj emlékét súlyosan sértő magatartás, az utóbbi esetben azonban esetleg kisebb ok is megállapítja. Lehetne esetleg szólni a férj életében elkövetett érdemtelenségről; ezen az alapon csak a férj procedálhat; ha nem lépett fel, örökösei csak akkor léphetnek fel, ha kimutatják, hogy a férj nem tudott az érdemtelenséget megállapító magatartásról, vagy ha tudott, a megfelelő lépések megtételében önhibáján kívül akadályozva volt.

A *méltatlanság* kifejezés helyett ebben a fejezetben is — mint az 1770., 1771. §-okban — az *érdemtelenség* szót használnám, amely megszokott, helyes, jó kifejezés.

Az 1824. § szövege helyett ezt mondanám: «Az özvegy érdemlenné válik az özvegyi jogra, ha a férj emlékét súlyosan sértő magatartást tanúsít. Érdemtelenség alapján az özvegyi jog megszüntetését kérhetik mindazok, akiket az özvegyi jog terheli». Az 1824. §-nak az a kifejezése ugyanis, hogy az özvegy erkölcselen életével válik érdemlenné az özvegyi jogra, nem meríti ki az érdemtelenség eseteit, mert az erkölcsös életet élő özvegy is érdemlenné válik pl. azzal, hogy az örökös szülőit túrhetetlen bánásmódban részesítik vagy a férj emlékét gyalázza. A Kúriának van ilyen döntése. Nem tennék különbséget, hogy «az örökös az özvegyi jog megszüntetését, az ági öröklésre jogosult pedig ági örökségének kiadását követelheti»; mert az ági örökös is örökös; az ági vagyont terhelő özvegyi jog is ugyanolyan, mint a szerzeményi vagyont terhelő özvegyi jog.

Az 1825. § szerint a férjet özvegyi jog nem illeti, de bizonyos esetben tartás jár neki. Ez a kérdés figyelmet érdemel, mert a házasság kölcsönösségéből, a házasság jogi és erkölcsi természetéből következne, hogy a férjet is illesse az özvegyi jognak valamiféle mértéke.

Dr. Sándorfalvi Pap István.

Transfermoratórium és külföldi magánjogi valutatartozások teljesítése.

Sajátos sorsa szükségrendeleteinknek, hogy a külföldi magánjogi valutatartozások vonatkozásában kétségeket engednek.

Alig volt ideje a közvéleménynek és a bíróságoknak, hogy a múlt év augusztusban megjelent 4500/1931. M. E. sz. ú. n. devizarendeletről helyes értelmét a külföldi magánjogi valutatartozások tekintetében tisztázzák, a 6900/1931. M. E. sz. rendelet a transfermoratórium tárgyában már egy újabb problémát vetett felszínre. A rendelet 4. §-a ugyanis kimondja, hogy a külföldi pénzürtékben meghatározott, külföldi hitelezővel szemben fenn-

álló tartozásokra csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével szabad *pengőben* fizetni; a fizetést a hitelezőnek pénzürtékben nyitott vagy vezetett számlájára kell teljesíteni, és a befizetett összeg felett csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével szabad rendelkezni.

Míg a rendelet 1. §-a kizárólag állami címletekre, záloglevelekre és kötvényekre vonatkozik és az ezek utáni fizetésekre rendel el a transfervédelmet, addig a 4. § teljesen általánosságban van tartva és a külföldi kereskedelmi üzleti valutatartozásokra is kiterjed.

Ha a rendeletnek felirata: a külfölddel szemben fennálló egyes tartozásoknak *pengő* értékben való befizetése, továbbá az első három paragrafusnak tartalma nem vetné előre árnyékát a 4. §-ra, úgy az utóbbinak szükségszerűen, a contrario következtetéssel azt az értelmet lehetne tulajdonítani, hogy az első három paragrafusban nem tárgyalt külföldi magánjogi (üzleti jellegű) valutatartozások tekintetében csupán egy új pengővédelmi intézkedést akart létesíteni, ellenben a szövegforgó tartozásoknak külföldi valutában való fizetése meg van engedve.

Minden kétségnek előzetes kizárása végett mindjárt meg kell állapítani, hogy ez a feltevés teljességgel helyt nem álló. A moratóriumrendelet ugyanis a továbbiakban kimondja, hogy a 4500/1931. M. E. sz. rendelet hatályában marad és ugyancsak érintetlenül maradnak a 4550/1931. M. E. sz. rendeletnek 4. és 5. §-ai. Ez annyit jelent, hogy a rendelet első három paragrafusában nem említett külföldi kereskedelmi üzleti valutatartozások teljesítésére nézve *semmiféle változás* nem állott be, és hogy az eddigi, alább röviden összefoglalandó rendelkezések változatlanul érvényben maradnak, és pedig:

1. Külföldi magánjogi, tehát áruüzletből vagy bankári tranzakciókból eredő valutatartozások a kereskedelmi törvény 326. §-a értelmében, a Nemzeti Banknak hivatalos árfolyamán átszámítva, *pengőben* fizetendők és perelhetők, a pengők lefizetése azonban az illető külföldi állampolgár javára valamely banknál csupán a Nemzeti Bank engedélyével lehetséges. Az ilyen számlák a Nemzeti Banknak 1931. augusztus 26-án kelt 9. számú körlevele értelmében «Belföldi számla» megjelöléssel látandók el, ezen számláról kifizetések és átutalások belföldiek javára korlátlanul teljesíthetők, ezen a számlán külföldről küldött pengőbankjegyek, beszedésre küldött váltók, szelvények és kisorsolt értékpapírok jóváírhatók.

2. Ha a belföldi számlán való jóváírás engedélyezését a Nemzeti Banktól nem kérik vagy ez az engedélyt megtagadja, úgy a fizetés pengőben a hivatalos átszámítási árfolyamon mindazonáltal teljesítendő. A fizetett összegek a külföldi hitelezőnek magyarországi meghívottjánál maradnak, és ily esetben az aranypengő nyújt biztosítékot, hogy ezek a pénzek, mielőtt a Nemzeti Bank megfelelő devizakészletek felett rendelkezni fog, az eredeti valutában a hitelező részére átutaltatni fognak. A folyamatban lévő clearingtárgyalások a szövegforgó külföldi államokkal ennek útját egyengetni vannak hivatva.

3. Ha in natura vagy *effektív* valutában való fizetés van kikötve, úgy a hitelezőnek tetszésére van bízva, hogy a teljesítést pengőben, a hivatalos árfolyamon átszámítva kérje és elfogadja. Nincs jogosítva valutát kérni és az adós nincs kötelezve valutában fizetni. Csupán pengőt követelhet a hitelező, ezt azonban mindenesetre kérni fogja, mert aranypengőt kap és az aranypengő folytán nincs kitéve a valutaveszélynek. A különbség azokkal az esetekkel szemben, melyeknél nincs effektív valutafizetés kikötve, csupán abban áll, hogy az adós a pengőösszegnek bírói kézhez való lefizetésével tartozásától nem szabadul. A Nemzeti Bank az ilyen fizetésekre, ha a hitelező a valutaköveteléshez ragaszkodik, halasztást engedélyezhet, s amennyiben a hitelező perel és a keresetben vagy a kereset szóbeli előadásánál nem tér át a pengőre, úgy a per felfüggesztendő és a nemteljesítés nem bír a fizetés megszüntetés jogi konzekvenciáival a csőd, illetve kényszer-egyházi eljárás szempontjából.

A kereskedelmi üzleti valutatartozások teljesítése tekintetében tehát a transfermoratórium semmiféle változást nem idézett elő. A jogi helyzet és joggyakorlat marad tehát a régi. Ily körülmények között csupán az a kérdés merül fel, hogyan került bele ezen félreértésekre alkalmas adható rendelkezés az egyébként elég precíz fogalmazású moratóriumrendeletbe. A válasz erre az, hogy a rendelet elvben kizárni akarta a külföldieknek vagy külföldiek

számlájára való fizetéseket. Az állami címletek, záloglevelek és kötvények utáni tartozási összegeket a Nemzeti Banknál kell a Külföldi Hitelezők Alapja kumulatív számlára teljesíteni. Ez alól állítja fel a 4. § a kivételt, hogy kereskedelmi üzleti valutatartozások a külföldi hitelezők részére, a Nemzeti Bank engedélyével, ezek számlájára pengőben igen teljesíthetők. A rendelkezés igen helyénvaló, mert a külföldi hitelezőknek: szállítónak vagy pénzhitelezőnek nem lehet közömbös, és különösen méltánylandó esetekben meg kell engedni, hogy pengőit saját számlán vezesse.

Ámbár a moratóriumrendelet 4. §-ának értelme a fentiek után kétségen kívül állónak látszik, a jogbiztonságnak mégis javára szolgálna, hogyha a várt végrehajtási utasítás erre a kérdésre vonatkozólag autentikus interpretációt tartalmazna.

Dr. Links János.

Az új kriminálpszichológia felé.*

— Előadás az Országos Ügyvédszövetség miskolci illafüredi Vándorgyűlésén. —

A büntető igazságszolgáltatás állandó problémája, hogy milyen állást foglaljon el a bűnözővel szemben, hogy a büntetés hármasság célja: a megtorlás, fenyegetés vagy javítás közül melyik álljon előtérben, valamint, hogy a büntetés milyen eszközökkel éri el legtekintélyesebben a kitűzött célt.

Ezeknek a problémáknak a megoldásához a bűnöző lelki világának kikutatása útján juthatunk el, amely tartalmazza a bűn genezisének kívül a büntetésnek a bűnözőre való hatását és jelentőségét. A tisztán leíró lélektan csupán anyagot szolgáltathat ezeknek a hatásoknak a megjelenési formájáról, az ily módon szerzett anyag feldolgozása, a benne fellelhető összefüggések és mechanizmusok megismerése segíthet csak el ahhoz a megoldáshoz, amely tervszerű, célszerű és eredményes úgy a bűnöző, mint a társadalom szempontjából.

A leíró lélektan anyagát Freud és Stekel tanításai alapján az alkalmazott pszichoanalízis szedte rendszerbe és állapította meg a mélyebb összefüggéseket. A lélekelemzés a lelki jelenségeket erőösszjáték eredményének tekinti, a lelki jelenségeket dinamikus értékelés és megállapítja, hogy a különböző emberi megnyilatkozások nem elkülönült jelenségek, hanem régebbi lelki történések (események, vágyak, fantáziák, indulatok) eredője. Ezt lelki determináltságnak nevezzük.

A lelki jelenségek *dinamikus értékelése* és a *lelki determináltság* képezik alapját a lélekelemzésnek. Az első megadja a módot, hogy *hogyan keressünk*, a második az *anyagot*, hogy mit keressünk. Ez a munkamódszer aztán rávezetett sok összefüggésre, amelyek közül talán a legnagyobb az, hogy az ember lelki életében éppúgy végigmegy a fajfejlődés egyes szakaszaiban, mint testi életében. Megszületik mint ösztönös, vad lény, főmozgatója, irányítója az agresszió: mindent megszerzeni és mindent bekebelezni. Csecsemőkorában ez kevésbé nyersen jelenik meg, mint gyengeségének, helyhez kötöttségének eredménye. A megszerzés és bekebelezés sajátos élvezési mozzanatokkal van összekötve, amelyekben az erotikus élet őstét fedezzük fel a nélkül, hogy annak szexuális jellege volna egyelőre. Az e tendenciákkal kapcsolatos agresszivitás és hatalomra való törekvés bizonyos fokozódást mutat a gyermek növekedésével mindaddig, amíg olyan mértékűt nem ér el, hogy a környezet ellenállását kihívja. A környezet ellenkezése, amely a nevelés és fenyegetés formájában jelenik meg és a gyermek ki-kirobbantó agressziója között harc indul, amely olyan formákban oldódik fel, hogy a gyermek a közösséghez, a társas élethez alkalmazkodik, vagy legalább is igyekszik alkalmazkodni, mert az alkalmazkodás biztosítja számára a szülők szeretetét. Csak néha-néha csillan fel, mint egy-egy szikra, az agresszió, egy rosszság vagy indulatkitörés formájában, jelezve, hogy parázs van a hamu alatt.

A környezet tehát lemondást követel: lemondást önkéntes, ösztönös megnyilatkozásokról. A lemondások ellenértékéért a környezet a szeretetet adja. Ha a gyermek jó, azaz lefojtja ösztönös feszültségét, akkor a szülők szeretik őt. Ennek a szeretetnek a biz-

tosítása arra készíti a gyermeket, hogy önmaga igyekezzen cselekedeteit ellenőrizni, érzelmi megnyilatkozásait megnyirbálni, kiépít magában egy kritikai lelkitényezőt, amelyet az elemző lélekkutatás *Énfelettesnek* nevez. Az Énfelettes tartalmazza azokat a *tanításokat, rendszabályokat, korlátozásokat*, amelyeken belül az Énnek mozognia kell, hogy összeütközésbe ne kerüljön eleinte a családdal, később a társadalommal, az Énfelettes felügyeletet gyakorol az ösztönök felett. Röviden: az Énfelettes tartalmazza azt, *amit morál, etika, lelkiismeret* néven szoktunk emlegetni. Az ember lelki világa így hármasság tagozódik: alapul szolgál az Ösztön, ahogy és amilyenek születünk, ellenőrző tényező az Énfelettes, amilyenek lennünk kell vagy lenni szeretnünk és a kettő között az Én, amilyenek valóban vagyunk, ahogy a külvilág számára megjelenünk.

Vizsgáljuk meg, hogy a lelki szerkezet hármasság tagozódása miként értékesíthető a bűnös megértése szempontjából. A fentvázolt hármasság tagozódás, mint megállapítottuk, a fejlődés eredménye. Ennek a fejlődésnek minden pontján felléphetnek zavarok. Túlszigorú Énfelettes mértéktelenül korlátoz minden ösztönös megnyilvánulást. Vagy túlerős ösztönök kerülő úton keresnek kielégülést. Ilyen kerülő út az idegesség nevezett betegségi tünet, a hisztéria, kényszerbetegség. A bűnös is ilyen lelkifejlődésben megzavart ember. Fejlődése legkülönbözőbb szakaszaiban felléphetnek zavarok. E zavaró mozzanatok mechanizmusát, továbbá azt, hogy a büntetés megértéséhez az előzmények ismeretén kívül az is elengedhetetlen, hogy a bűnöző magatartását a büntetés és az ítélet után megfigyeljük, Lefebvre asszony esetével akarom bemutatni, annál is inkább, mert azt a francia Bonaparte Mária irodalmilag feldolgozta.

Lefebvre asszony rendkívül szigorú és mélyen vallásos nevelésben részesült, 24 éves korában szülei kezdeményezésére házasságot köt. Házasságából egy korszulött, életképtelen leánynak kívül két fia született. 48 éves korában súlyos hipochondriás állapot kezdődik. Idősebbik fia 34 éves korában megnősül, az anya ettől kezdve, ámbár nem ellenezte fia házasságát, elviselhetetlenné válik, lehetetlenné teszi az együttélést menyével. 1925-ben állapotos lesz a fiatalasszony. Az anya látszólag kiengesztelődik iránta és ebben a kiengesztelődött hangulatban, a fia vezette autóban agyonlővi áldott állapotban lévő menyét. A lillei törvényszék halálra ítéli, az ítélet kegyelem folytán életfogytiglani fegyházra változott át.

Egyike az azoknak az eseteknek, amelyek a szemléldők számára borzalmasságát felülmúló módon rejtélyes is. És sokszorosán meglepő, hogy a szigorú nevelésben részesült gazdag és vallásos asszony, nemhogy lelkiismeretfurdalást nem érez a tett után, sőt súlyosan hipochondriás állapota a börtönben megjavul, kínzó álmatlansága, amely otthon kényelmes ágyában üldözte, a börtön kemény fekhelyén üdítő és nyugodt alvásnak ad helyet és az asszony határozottan boldog, olyan boldog, milyen életében talán sohasem volt.

Egyszerűnek látszanék az esetet a bosszúra visszavezetni, amelyre következtetni enged Lefebvre asszony ama kijelentése, hogy küldetést teljesített akkor, amikor fiát így megszabadította feleségétől. Eltekintve attól, hogy a fiú boldogan élt házasságában, tehát a fiú érdekének előtérbetolása az anya részéről inkább saját indulatainak, többek között gyűlöletének leplezésére szolgál, a bosszúnak és gyűlöletnek olyan mértékével állunk szemben, amely határos az elmezavar egyremély megnyilvánulásaival.

Azt a kínálkozó magyarázatot azonban, hogy a tettet pillanatnyi elmezavarban követte el, még sem lehet megragadni, mert pillanatnyi elmezavarra számítva, senki sem vásárol hetekkel előbb fegyvert és nem hordja azt táskájában töltött állapotban.

A fentvázolt esetben kérelmetlenül tör fel az a kérdés, honnan származik a gyűlöletnek és bosszúvágnak az a mennyisége, amely át tudja törni az etikai és vallásos hátaikat és miért épp a menyének személyében csúcsosodik ki a gyűlölet és bosszú tárgya.

Sőt éppen akkor, amikor a fiatalasszony a lebetegedéshez közeledett. A nélkül, hogy Lefebvre asszony életét részletezném, ki kell emelnem néhány jelentős mozzanatot: Gyermekkorában apját istenítette, viszont anyjával szemben vegyes érzelmekkel viseltetett, amelyek úgyszólván nyílt ellenségeskedésé fajultak, amikor anyja másállapotba került. Különösen az anyja második terhessége volt gyűlöletes számára és ezt az érzést átvitte a megszületett hűgára. Házasságában hidegnek mutatkozott és elhelyez-

* Irodalom: Freud és Stekel munkái, Reik: Geständniszwang und Strafbefürfnis. Alexander—Staub: Der Verbrecher und seine Richter. Alexander: Psych. Hygiene und Kriminalität. Wittels: Die Welt ohne Zuchthaus. Bonaparte: Der Fall Lefebvre. Bohne: Psychoanalyse und Strafrecht. Birnbaum: Kriminalpsychopathologie. Ferenci: Értekezések és előadásai. Az 1911. évi orsz. Jogászyűlés irományai stb. stb.

kedését a világban csak akkor találta meg, amikor fiai születtek. Különösen az idősebbiket bálványozta. A fiú nősülése aztán újra kirántotta alóla a talajt, menyében ellenséget látott, aki a szeretett fiút tőle elrabolja, sokszorosan akkor, amikor a meny állapotossága révén a fiút még jobban magához kapcsolja. A helyzet számára már ismert, a kárszenvedő fél mindig ő. Az anya megzavarta az imádott apához, a meny az imádott fiúhoz való viszonyt. A hűg elvonta tőle a szülők szeretetének egy részét, a születendő unoka nyilván ezt fogja tenni a fiával. A meny személye tehát számára érzelmileg összetett személylé válik: benne van az anya, a hűg személye is, a gyilkosság ténye nemcsak a menynek, hanem azoknak is szól, régi bosszúvágy nyert tehát kielégülést. A gyilkosság tényleges tartalmán kívül szimbolikus jelleggel is bír, éppúgy, mint a fentebb jelzett módon a neurotikus tünetek.

A kielégülés mozzanata majdnem elegendő volna annak a megértésére, hogy a börtönben miért érzi magát oly jól, hogy szinte megfiatalodik. Szubjektív jó érzése, a bűnbánás legkisebb nyomának hiánya mégis annyira visszataszító, hogy önkénytelenül kutatni kell, nincs-e még valami lelki tényező a háttérben, amely mélyebben indokolná viselkedését, mint az egyszerű kielégülés motívuma. Összehasonlítva a vázolt esetet másokon és főleg a neurotikusokon szerzett tapasztalatokkal, meg kell állapítanunk, hogy azok úgy viselkednek, mint akik érzik, hogy a büntetést megérdemelték. Ehhez az érzéshez azonban elengedhetetlenül szükséges, hogy az illető magát bűnösnek is érezze. Ezt a mozzanatot feltaláljuk abban a lelki tényezőben, amelyet a lélekelemzés nyelvén büntudatnak nevezünk.

Nyílt kérdés, hogy a büntudatból mennyi és milyenfajta az, amit születésünkkel magunkkal hozunk. A bűnöző megértése szempontjából a szerzett büntudat a lényeges, melynek kialakulására az Énszerkezet fentebb vázolt kifejlődése közben bőven nyílik alkalom. A fejlődő Én számtalanszor kerül összeütközésbe a környezet kívánságaival, ezek az összeütközések tovább tartanak akkor is, amikor a környezet szeretetének biztosítása érdekében az egyén önmagában kiépíti az ellenőrző lelki tényezőt, az Énfelettest. Ez időszakban az összeütközések az egyénben magában zajlanak le. A környezet viselkedése és magatartása az egyénnel szemben azt eredményezi, hogy az ösztönös megnyilvánulások bűnnek látszanak, legyenek ezek a megnyilvánulások akár szexuális, akár kriminális vagy destruktív-agresszív megnyilvánulások (bosszú, irigység). Minthogy az Énfelettes bíráló magatartásának célja az, hogy az egyént olyan cselekedetektől távolítsa, amelyek a környezet, mondjuk a szülők szeretetének elvesztését vonják maguk után, ezek a harcok és az ösztönös cselekedetekkel, mint bűnökkel való szembenállások folytatódnak az egyénben magában és a tudatos vagy rejtett büntudat kialakulásához vezetnek. Ez a küzdelem dramatizálódik az egyénben magában, amikor törvényt ül önmaga felett oly módon, hogy ő a vádlott, a vádló, az ítélőbíró, sőt a végrehajtó közeg is. Ez azt jelenti, hogy vagy előlegezi a büntetést különböző formában: neurotikus tünettől — pl. fájdalokkal vagy vezeklési rendszabályokkal, adakozással és ily módon tehermentesítve bizonyos életkívánságoknak eleget tehet — vagy pedig ténykedéseivel, pl. a bűncselekménnyel kikényszerít egy kívülről jövő büntetést, amelyben elszenvedi egyszersmind a saját szubjektív megítélése szerint vagy tudattalanul átértett bűnnek büntetését. Ez ahhoz az ellentmondáshoz vezet, hogy valaki *súlyos deliktumot követ el büntudatból, bűnözővé válik büntudatból, hogy az elszenvedett büntetés által büntetés szükségletét, bűnhődési vágyát kielégíthesse.* Ez magyarázza meg Lefébvre asszony sajátos viselkedését a börtönben. Vagy pedig egy önbüntetői törekvés nyilvánul meg különböző ideges tünetek formájában, vezeklési rendszabályokban, sőt öngyilkosságban. Az ideges tünet és adott esetben a bűncselekmény is tehát pótképződmény az elfojtott törekvések eredeti formája helyett, azonkívül önbüntetés és egyszersmind vallomástétel, beismerés is azokról. Az ösztönös, egyszerű megnyilatkozási vágy ugyanis a büntudat által vallomássá minősül és a vallomáskényszerben nyer kifejezést. Azért beszélünk vallomáskényszerrel, mert alapját egy elsődleges lelki kvalitás: a közlési vágy képezi, amely az Én-szerkezet fejlődése közben módosul vallomáskényszerre. Ennek alapján közölnünk kell ami bennünk van, bármily erkölcsi értékelés alá essen is, mert:

1. a vallomás mint gyengített ismétlése a tettnek, felszabadító hatású, minthogy megnevezhetetlen és meghatározatlan törekvések kaptak általa határozott alakot;

2. a vallomás által a büntudat is részleges kielégülést nyer, körülbelül azon a módon, ahogy a gyermeknek is büntetlenséget vagy viszonylagos büntetlenséget biztosítanak, ha tettét bevallja. Így a vallomás vonja magára a büntetés, illetve a bűnhődés egy részét.

Ezért van az, hogy amikor a bűnös vagy a szubjektív magát bűnösnek érző egyén értelmileg leplezni akarja a tettét, kifejező mozdulataival, elszólásaival, feledékenységgel, elügyetlenkedéssel elárulja magát. Így válik érthetővé, hogy tulajdonképpen mi történt akkor, amikor a bűnöző be is vallja tettét, hiszen a vallomás, Hans Gross megállapítása szerint, nagyon sajátos jelenség, mert az ember ilyenkor nyitott szemmel tesz valamit, ami kárára van, de a hamis vallomások és önvádlatok is érthetővé válnak, ezek számos esetben szintén a vallomáskényszerre vezethetők vissza, amelynek gyökere az annullált (tudomásul venni nem akart) büntudat.

A bűnöző a vallomás pillanatáig tehát súlyos lelki harcot vív. Egyfelől a büntett értelmi tudata, valamint annak tudattalan jelentősége, mint bizonyos lelki helyzetnek a folyamánya, másfelől az értelmi leplezésre, eltitkolásra való törekvés, a tudattalan vallomáskényszerrel képezik ennek a súlyos lelki harcnak tényezőit. Érdekes, hogy az irodalomban már régen feldolgozták ezt a helyzetet (Raskolnyikov), az irodalom itt is, mint annyiszor, megelőzte a tudományt. Ez az ellentmondással teli helyzet magyarázza pl. a bűnös visszatérését a tett színhelyére. Ennek magyarázata ugyancsak a tudattalan vallomáskényszer, ezenfelül az itt nem ismertethető ismétlési kényszeren kívül egy kivételési törekvés kiélése, élvezni az izgalmat, amit a tett kiváltott, egy védekezési reakció, ellenőrizni, hogy mennyit fedeztek fel, mit fedeztek fel, vagy pedig egy annullálási kísérlet: «én ezt nem követtem el» a tett helyén való megjelenésével mintegy meggyőződést akar szerezni, hogy valóban elkövette-e a tettet?

A vallomásnak nemcsak a bűnösre, de az ítélkező társadalomra nézve is jelentősége van. A vallomás a bűnös azon beismerését is jelzi, hogy a büntetésre méltónak érzi magát és ezáltal megkönnyíti a társadalom feladatát. A vallomás megtagadása viszont azt a benyomást kelti, mintha a tettes tagadná a társadalom ama jogát, hogy ítéletet mondjon felette. A bűnöző vallomástétele tehát a társadalomra nézve is tehermentesítést jelent, éppúgy, mint a bűnözőre nézve. Ezt a tehermentesítést, a kollektív büntudat enyhülését jutalmazza azután a társadalom a tett enyhébb megítélésével.

Alexander gyakorlati szempontból normál és pszichopatiás bűnözőt különböztet meg a szerint, hogy mennyi a bűncselekményben a célszerűség momentum. A normál bűnöző tettét mindig alaposan és kézzelfogható módon indokolja. A pszichopatiás bűnözőnél ezzel szemben a tett határozottan célszerűtlen vonásokat mutat, ismétlődő és lelkileg ellentmondó helyzetet teremt magára a bűnözőre nézve. Ez a diagnosztikai triász: célszerűtlenség, az ismétlődés és a lelkikonfliktus feltalálható a neurotikus betegnél is, bűncselekménynél azonban fellép egy negyedik motívum is: a teljes értékű cselekedet. A célszerűség, mint diagnosztikai tényező, vita tárgya lehet, ugyanis kérdés, hogy különböző társadalmi osztályokból kikerülő, de azonos bűncselekedeteket elkövetőket pusztán azért minősíthetünk-e normál bűnözőknek vagy pszichopatiás jellemnek, mert az egyik társadalmi elhelyezkedésénél vagy vagyoni helyzeténél fogva több vagy kevesebb célszerűségi mozzanatot tud-e felhozni tette magyarázatául. Például: a jómódú értéktelen holmikát eltulajdonító kleptomániás és a szegénysorsú tolvaj. Arra az előző fejtegetések mindenestire feljogosítanak, hogy beszéljünk: 1. kriminális karakterű bűnözőről, ahol a gyenge Énfelettes nem gátolja a bűnöző hajlandóságok felszínre törését. Ez a típus nem kap a lemondása ellenértékéül pótkielégülést, kiájtottnak érzi magát, tehát szabad folyást enged bűnös törekvéseinek és meg is tudja indokolni azt, amit csinál;

2. olyan bűnözőről, akinél a kriminális cselekedet szimbolikus és neurotikus tünettől egyenlő értékű, illetve neurotikus tünettől helyettesít. Ilyen pl. a kleptomániás. Nagyon kevés vagy semmiféle célszerűségi mozzanatot nem ad és a legjobban gyógyítható éppen a betegség jellegénél fogva;

3. olyanról, akinél a kriminális cselekedet pótcselekedet jellegű. A képzelet világát betöltő vagy a képzeletben valamikor jelen volt, de onnan is száműzött cselekedetet hajtja végre esetleg más formában és esetleg más tárgyon. Ilyen az indulati cselekedet,

az indulati gyilkosság, mint azt pl. Lefèbvre asszony esetében láttuk ;

4. végül a büntudatból bűnözőről, aki azért követ el valamely bűncselekményt, hogy büntetést kényszerítsen ki.

A 2., 3. és 4. alatt ismertetett csoportok sajátosságai különböző módon vegyülve jelenhetnek meg a bűnözőben, amikor is az uralkodó jelenség adja meg a bűnöző jellegét és főképp ezek azok, akiket az eddigi kriminálpszichiatriai véleményezések megfelelően minősíteni nem tudtak.

Ezek a felismerések nem téveszthetik el hatásukat a büntetés kiszabásánál. Kétségtelen ugyanis, hogy adott esetben a büntetés elveszti büntetés jellegét, ami annyit jelent, hogy a bűnöző intellektuálisan tudja, hogy mit követett el és értelmileg tudja, hogy ezért büntetést kell elszenvednie, de sejtelve sincs róla, hogy a bűn és büntetés számára érzelmileg mit jelentenek. Ezért nincs a börtönnel javító hatása, sőt fenyítő hatása is kétséges, mert bajos volna azt állítani, hogy pl. Lefèbvre asszony túlságosan megfenyítettett, amikor életében soha még olyan jól nem érezte magát, mint a börtönben.

A büntetés tulajdonképpen akkor kezdi meg igazi célját teljesíteni, amikor a bűnös érzelmileg is felismerte, hogy bűnének mi a jelentősége. Az analitikai felismerésnek tehát már a bűnvádi eljárás területén is érvényesülni kell, a bizonyító eljárásnak nemcsak a tett külső körülményének pontos felépítésére kell szorítkozni, hanem ki kell terjeszkedni a tettes lelki szerkezetére, a pszichikai nyomokra.

Az előzetes eljárásnál nem mellőzhető ennél fogva a bűnöző lelki elemzése, mert csak így ismerhetők fel azok a lelki mozzanatok, amelyek a tettet úgyszólván létrehozták. Ennek az elemzésnek, mint azt *Bohne* professzor: *Psychoanalyse und Strafrecht* című tanulmányában megállapítja, ki kell bontakoznia a *freudi* iskola nagy exaktségéből és inkább a *stekeli* irányzathoz kell közelednie. Ehhez azonban mindenekelőtt a bírónak, ügyésznek és védőnek kell analitikusan képzettnek lenni. És pedig alaposan képzettnek, hogy munkájuk ne legyen olyan naiv, bátortalan kísérlet, mint pl. a Boulterné esetében elhangzott pszichiatriai vélemény. A lélek-elemzésnek mindenekelőtt a büntudat kiderítésére kell irányulnia, amely a bűncselekményt megelőzi, sőt amelyből az származik.

A büntetés kiszabásánál a megtorlás motívuma kétségtelenül uralkodik és a fenyítésre vagy javításra való hivatkozás csupán annak burkolására szolgál. A bűnös hajlamok ugyanis minden ember lelkének mélyén ott élnek és joggal elvárhatja a társadalom minden egyes tagja, hogy ha ő le tudott mondani e tendenciák megnyilvánulásáról, úgy tudjon más is lemondani, vagy nyerje el büntetését.

Amint a vallomásnál, úgy a büntetésnél is szerepet játszik a bűnöző és a társadalom szempontja. Tudjuk, hogy elgondolásaink és tapasztalataink szerint a bűnöző szempontjából a büntetésnek javító hatása nincs, elriasztó hatását a megelőzés szempontjából *Aschaffenburg* ugyancsak kilátástalannak tartja és bizonyítja, hogy a büntetéstől való félelem nem tart vissza a bűnözéstől. A társadalom megvédése, mint harmadik szempont, ez alapon vezető kriminalisták statisztikája szerint szintén elesik, mert ha az elzárás tartalmául a veszélyesség mértékét vesszük alapul, úgy a legtöbb bűnözőt életfogytiglan börtönben kellene tartani. Másfelől a büntetésnek társadalomlélektani jelentőségét nem szabad számításon kívül hagyni. A bűnös megbüntetése ugyanis a tömeg agressziós, szadisztikus ösztönáramlásainak a levezetését biztosítja. Az, amit a tömeg *jogérzésének* vagy *igazságérzésének* nevezünk, java-részt nem más, mint *tudattalan bosszú és megtorlási szükséglet*. Egy másik része ennek az igazságérzésnek az a *megegyezés*, hogy részint zavartalanul élvezhesse azokat a kompenzációkat, amelyeket az ösztönlemondások ellenértékeképpen kap, részint hogy senki se hághassa át azokat a korlátokat büntetlenül, azaz ne jusson olyan ösztönkielégítés lehetőségéhez, pl. büntett által, amelytől a tömeg meg van fosztva.

Nem könnyű azokat a kívánságokat megvalósítani, amelyeknek nagy kriminológusok szinte ihletett megérzéssel régen hangot adtak. *Baumgarten* az 1911. évi jogászyűlésen a legmodernebb felfogás mellett tör lándzsát akkor, amikor az érzelmi elemekre különös súlyt fektet. *Liszt* pedig a bűnözőt feltétlenül gátolt «unfrei» embernek tekinti már, akinek bűne elkerülhetetlen és szükségszerű eredménye adott feltételeknek. Szerinte a büntetőjognak nem is lehet más alapja, mint a determinizmus. *Bohne*

professzor deferál *Freudnak* és *Stekelnek*, a két vezető analitikusnak és *Reik* munkásságát komoly figyelemreméltónak tartja.

Birnbaum berlini egyetemi tanár is megállapítja Kriminálpszichopatológiájában, hogy az eddigi kriminológiai tudományok, sem az antropológiai, sem a biológiai (örökléstani, konstitúciós) kutatások megbízható és félreérthetetlen irányelveket nem adtak, továbbá az eddigi kriminálpszichopatológia csak leíró anyagot szolgáltatott, mert a belső dinamizmust nem tudta kellőképp fel dolgozni, ennél fogva a természettudományi alapon álló kriminológiának kifejlődését csakis a lélektani kutatásoktól várja.

Mindezek vázlatos felsorolása után nem akarhatok szabályokat adni, nem teszek javaslatot sem a követendő eljárásra és vita-felületeket sem akartam nyújtani, mindezekre más megfelelő alkalom lesz. A most már hatalmas anyagból mutattam be szemelvényeket, hogy a kutató tudósok munkásságából izelítőt adva az érdeklődést felkelthessem olyan tudományos elgondolások iránt, amelyek egyre követelőkben sürgetik, hogy méltó helyhez jussanak a jogtudományban és igazságszolgáltatásban. Gyakorlati kutatásaink számára meg kell nyílni az eddig elzárt kapuknak, mert *Bohne* professzor szavai szerint, ha a kriminálpszichológia nem mélyed el, ha a tettet megelőző lelki feszültséget nem veszi elsősorban figyelembe, ha nem tekinti a homályos impulzusok alatt való szenvedést, a tettet megelőző büntudatot, az indulati cselekedetek lelki előzményeit, csak a felszínen fog maradni és csupán mint leíró kriminálpszichológia a bűncselekményről való tudásunkat nem gyarapítja.

Szögezzük le, hogy büntetni kell, ennek a büntetésnek azonban olyan formát kell találni, mely egyfelől nem tesz tönkre egész életre, másfelől nem képez megnyugtató és kielégítő életlehetőséget, mint Lefèbvre asszony esetében. A tettesnek mindenesetre előtérbe kell jutnia a tettel szemben és törekvéseinket röviden úgy foglalnám össze, hogy amint az orvos a beteget gyógyítja és nem a betegséget, úgy az igazságszolgáltatásnak — amint ez a törekvés gyakorlatilag is némiképp kifejezést nyert már — a tettet kell büntetni és nem a tettet.

A lényeg tehát, hogy az új kriminálpszichológiának kell meg szabnia a büntetés különböző olyan formáit, amelyek nem jelentenek aránytalan nagyobb szenvedést, mint hasznot. Az új kriminálpszichológia meg tudja állapítani, melyik az a bűnöző, kinek veszedelmessége a társadalomra nézve a megtorlást is jelentő elkülönítést követeli, melyik az a bűnöző pedig, amelyik a nem éppen malum-mentes zárt intézetet igényli. A társadalom szempontjából lényeges ugyanis, hogy valóra ne váljanak a német kriminálista *Joelnek* szavai, melyeket az említett jogászyűlésen *Vámbéry Rusztem* idézett :

«Ich sehe schon die lieben Raubmörder und die zarten Einbrecher von weissen Samaritanerinnen geführt, in hellblauen Kutten mit frommen Augenaufschlag durch zierliche Klostergarten wandeln in stille Eckchen, wo sie ihre «impulsiven Nerven-erregungen» naturnotwendig entladen können. Da ist allerdings die Strafe kein Übel mehr und keine Marter und keine Knechtschaft.»

Adjanak módot hivatott tényezőink, hogy amikor mindnyájan érezzük, hogy a mai igazságszolgáltatás sem tudásunknak, sem igazságérzetünknek nem felel meg, hogy mintegy klinikai kutatással készíthessük elő a mainál sokkal tökéletesebb büntető-rendszereket.

Ifj. dr. Balázs Dezső.

Az ügyvéd büntetőjogi felelőssége.

Fűtetlen irodai helyiség, elárvult ügyvédjelölti íróasztal, szinte elnémult, kattogását alig-alig hallható írógép, ügyiratok helyén adóintések és árverési hirdetések, hónapok óta foganatosításra váró végrehajtási végzések : 1931 telén az ügyvédsors Magyarországon.

Romhalmaz. Szorongó érzés vesz rajtam erőt, ha átlépek egy-egy ügyvédi iroda küszöbét.

A feltartóztatlan pusztulás epidémikus jelei ott, ahol alig egy-két évvel ezelőtt még az élet eleven lüktetése s a munka mámorea diktált egyre erősebb iramot. Tespedés, lassú agónia, belefásult elmerülés az összecsapó hullámok között, — temető.

Mindenki tönkrement. Ügyfél és ügyvéd egyaránt. És amikor a magyar ügyvédi kar utolsó halálhörgése száll az «illetékesek»

és a közvélemény felé, szabad-e egyéb bajainkról, sérelmeinkről, az ügyvédi szólásszabadság egyre merevebb értelmezéséről beszélnünk.

Szabad. Kell. És beszélünk is.

Mert «ahova az ügyvéd be nem teheti a lábát, ott nincs jog», mondta a magyar ügyvédség egyik legkimagaslóbb alakja, Vázsonyi Vilmos. És hogyan haladjon amúgyis sikamlós útján az, aki nem vetheti meg keményen a lábát, mert attól kell tartania, hogy bármely pillanatban besüppedhet alatta a talaj? Hogyan szálljon ma sikra idegen érdekekért önérzetesen, elszántan, törvényismeretének és tudományos felkészültségének megnyugtató erősségére támaszkodva az, aki holnap talán maga is védelemre szorul?

Ezért *kell* még a mai rettenetes kenyérgondok közepette is kibontanunk a zászlót az ügyvédi immunitás törvényes elismerése érdekében.

* * *

El soraim megírásának közvetlen apropóját a Kúriának egy legutóbb meghozott határozata adja meg. Kimondta ugyanis a kir. Kúria, hogy «nem szünteti meg a vádlott (ügyvéd) személyes felelősségét az a körülmény sem, hogy ő a feljelentést, mint ügyvéd, meghatalmazotti minőségben tette.» (B. III. 4147/1931. sz.)

Az ezen állásfoglalásra okot szolgáltató konkrét ügyben pedig az volt a rövid tényállás, hogy egyik kollegánk ügyfele kérésére bűnvádi feljelentést szerkesztett, amelyet azután szignatúra nélkül, az ügyfél sajátkezű aláírásával ellátva nyújtott be. A Kúria megítélése szerint egy, az ügy jelentőségének elbírálása szempontjából fontos körülményt a feljelentés elhallgatott, amiről pedig az azt szerkesztő ügyvédnek is tudomása volt, s így az ezen elhallgatásban kifejezésre jutott gondatlanság következtében a Kúria a Bv. 20. §-ában meghatározott vétség alkatelemeit megvalósítva látta.

Amidőn az ügyvéd még szignatúrájával sem lát el egy beadványt (amire egyébként számos elfogadható oka lehet), eléggé demonstrálja, hogy magát a beadvány tartalmával nem azonosítja s az abból folyó törvényes felelősséget sem hajlandó viselni. Az ügyvédi hivatás keretei közé tartozó jogsegélyszolgáltatás pedig nem csupán a forensis praksziszból áll, s igazán nem kifogásolható, hogy az ügyvéd a hozzáfutó és jogtudói képességeit igénybe venni kívánó ügyfelet akár szóbeli, akár pedig írásbeli direktívákkal ellátja s további kívánságára az ügyfél helyett annak előadásait írásba is foglalja. Az ügyfél stílizálási képességének esetleges hiánya igazán nem eredményezheti azt, hogy az ügyvéd a legtöbb esetben egészen jelentéktelen díjazás ellenében ügyfelének előadásaiért a felelősséget magára vegye, s az talán mégsem követelhető, hogy a kritika és ellenőrzés lehetősége nélkül dolgozó ügyvéd a saját hátát szolgáltatassa ki céltáblául minden majdani támadással szemben.

Még ha azonban adva is volna a kritika lehetősége, az ügyvéd személyes felelősségét még az esetben is kizárandónak tartom. Mert miképpen védekezzék az ügyvéd a leselkedő veszedelmekkel szemben, ha nem éppen azon legmesszebbmenő elővigyázatossági intézkedése útján, hogy a szerkesztett beadványt ügyfelével sajátkezűleg iratja alá. Hát nem elég, ha az ügyvéd figyelmezteti ügyfelét, hogy az írásban foglalt előadásokat nevével fémjelezni nem hajlandó? Hiszen gondoljunk csak arra, hogyha az ügyvéd megtagadná ügyfele kívánságának teljesítését, a már cselekvésre elhatározott ügyfél számára talán mégsem volna probléma, hogy adatait és okfejtéseit ismeretségi körében bárki által is írásban lerögzíttethesse. Vagy helyesebb lenne talán, ha az ily beadvány valamely zugírász konyhájában látna napvilágot?

Mindezen elgondolások azt a felfogást váltják ki belőlem, hogy legfelsőbb bíróságunknak fentebb idézett és az ügyvédség vitális érdekére való tekintettel elvi jelentőségűnek tekinthető dekrétuma szó nélkül nem hagyható. Nem hagyható pedig különösen azért sem, mert az ilyenek megnyilvánult bírói felfogás alsóbíróságunkat is bizonyára hasonló állásfoglalásra fogja ösztökélni, a vádhatóság is egyre több ügyvédet fog majd az ellenük emelt vádakkal szemben való védekezésre kényszeríteni és senki sincs, aki ma megmondhatója annak, hogy «a kilőtt nyíl hol áll meg, kit hogyan talál meg».

Többet már nem tehet az ügyvéd, minthogy megtagadja szignatúráját. És ha még ez is éppen ellene fordítható s e körülményből rosszhiszeműsége deriválható, úgy valóban elérkeztünk

oda, hogy az amúgyis örökösen aláaknázott területen mozgó ügyvéd — veszélyes foglalkozást űz a mások érdekében, s a «veszélyes üzemek» közé ez a hivatás nyugodtan besorozható.

Fel kell itt említenem a sajtójog speciális rendelkezéseit is. Ha az ügyvéd például ügyfele kérésére az őt ért támadással szemben körlevelet szerkeszt, amelyet az ügyfél azután sokszorosítva eljuttat az érdekeltekhez, a St. 33. §-a alapján az ügyvéd mint szerző külön felel.

Hát jól van ez így? Rendben van ez így? Hát nincs törvényünk, nincs oly jogszabály, mely az ügyvéd felelősségét kizárná?

Az Ür. 62. §-a kimondja, hogy mindabból amit az ügyvéd a maga meghatalmazása alapján ír, mond, tesz, cselekszik, ügyfele lesz jogosítva és kötelezve. Ugyanitt felhívható az Ür. 52. §-a is.

E tételes rendelkezések pedig azt teszik kétségtelenné, hogy az ügyvédi funkció teljesítésének ideje alatt az ügyvéd a maga önálló jogalanyiságát, külön személyiségét elveszti, s ahogyan önmaga számára jogokat nem nyer, úgy az ügyfélre háruló kötelezettségeket sem vállalja magára. És amikor a polgári perben felállunk és a saját nevünkben «egyes szám első személy»-ben beszélünk, ugyan akad-e valaki, aki ebből az ügyvéd saját érdekelttségére vonna következtetést?

Ha pedig civiljogilag nem lép kötelembé az ügyvéd, nem lehet beletörődnünk abba, hogy a büntetőjogi következmények éppen őt vagy őt is érik. Elvégre az alanyi bűnösség kérdése legalább is oly óvatossággal kezelendő, mint a civilis jogalanyiság problémája, s talán mégsem pluspetitio, ha az ügyvéd a maga megbízotti jogviszonyának figyelembevételét kéri.

Azt lehetne erre mondani, hogy bűncselekményt megbízásból sem szabad elkövetni. Szorosan idevág az ügyvéd feleletrevonásának az a kirívó esete, amellyel éppen a közelmúltban találkoztam.

A kar egyik köztisztelőben álló, általános becsületet élvező tagját felkeresi egyik ügyfele, bemutat neki egy idegen urat és előadja, hogy az illetővel, akinek földbirtoka van, a birtok parcelválása tekintetében finanszírozói együttműködésre óhajt lépni. Megállapítják az ő parcellánkénti haszonrészeseledését, s balsorsú kollegánk a felek akaratmegegyezését szerződésbe foglalja.

Rövid idő múlva összevesznek a felek és a földbirtok tulajdonosa uzsora vétsége miatt feljelenti a finanszírozót. Az ügyvéd tanuként hallgattatik ki, majd amikor így kiderül, hogy ő készítette a szerződést, az ügyészség az ügyvédet mint bűncselekmény elkövetőjét, az ügyészség az ügyvédet mint bűncselekmény elkövetőjét. A vizsgálóbíró az ügyészség kérelmére el is rendeli és le is folytatja a vizsgálatot. E pillanatban a kérdés elvi szempontjából közömbös, hogy a bűnvádi eljárás a közben kibocsájtott amnesztiarendelet folytán megszűnt kollegánk ellen, az sem fontos e helyütt, hogy igazán nem egyszerű munkájáért kartársunk mindössze negyven pengő díjazásban részesült, a lényeges most csupán az, hogy a fentebb ismertetett szerződéskészítői tevékenysége miatt «terhelt» volt, vizsgálat és meghurcoltatás alatt állott egy kartársunk.

Minden büntetőjogász elismeri, hogy az uzsora egyike a legnehezebben elbírálható bűncselekménynek. Amikor alanyi előfeltétel a szorultság, könnyelműség vagy tapasztalatlanság, és tudjuk, hogy a büntetőjogi gyakorlat élesen megvonja a határvonalat még a szükséghelyzet és a szorultság közt is, s a büntetőséghez a szükséghelyzetnél *többet* kíván, lehet azt elvárni, hogy az ügyvéd e kérdésben nyomban eligazodni képes legyen? Vagy gondoljunk csak arra, hogy mily sokoldalú kereskedelmi ismeretre és szakkérdésekben való teljes jártasságra van szükség ahhoz, hogy felismerhető legyen, mikor «szembeötlő» az aránytalanság a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között, nem is szólva azon értelmezési kérdésnek sokszor rendkívüli megoldási nehézségeiről, hogy egyszerű hitelnyújtás vagy nyereszkeségi célból történt részesedéssel kapcsolatos finanszírozás forog-e szóban. De ha most mindezt ki is kapcsoljuk, joggal kell tiltakoznunk és szavunkat felemelnünk az ellen, hogy az ügyvéd hivatásszerű szerződéskészítői működése bűnvádi tevékenységnek deklaráltságát.

Az ilyen, sajnos nem sporadikus esetek és az egyre gyakrabban megnyilatkozó hasonló jelenségek az ügyvédi immunitás kiküszöbölését kötelességünké teszik. Az ügyvédi kar talán maga sem gondol arra, hogy amúgyis nehezen fenntartható egzisztenciáját, becsületét,

kiharcolt tisztas hírnevét a bármely pillanatban bekövetkezhető összeomlás veszélye fenyegeti, s ezért tartom kívánatosnak, hogy legalább a «hodie mihi» tétele rázzon fel bennünket a hallgatásból.

Ha pedig a jelenleg hatályos jogszabályaink nem nyújtanak módot az immunitás elismerésére, úgy sürgős törvényhozási intézkedésre van szükség. Nem a felelőtlen bűnözés becikkelyezése után vágyom, mert magam is osztom azt a bírói álláspontot, hogy az ügyvéd sem nyerhet privilégiumot bűncselekmények elkövetésére. De igenis vallom és hirdetem, hogy amikor az ügyvéd *mint ügyvéd jár* el, amikor az ügyfele nevében és érdekében cselekszik: csak mint ügyvéd legyen felelősségre vonható.

Fegyelmi úton. Fegyelmi hatóságunk sorsunk, egzisztenciánk, életünk és halálunk ura. Ez a tudat amúgyis féken tartja ösztöneinket, zabolázza magatartásunkat és elkerülteti a kisiklásokat. Ha pedig mégis büntetni kell, példás megtorlással reánk sujthat ítélőszékünk keze.

De mindenki szélfogója nem lehetünk.

Az orvos sem viszi saját bőrét a vásárra. Az ügyvéd sem teheti ezt.

Dr. Bernfeld Imre.

Szemle.

— Az angol bíró nem ellenfele a vádlottnak, nem vitatkozik vele, nem gúnyolja és nem terrorizálja, a védelmet nem kopogja le, nem fojtja bele a szót a védőbe, midőn az törvényadta jogánál fogva előterjesztést akar tenni, hanem órákon, sőt napokon át feszült figyelemmel hallgatja a vád és védelemnek a bizonyítékokkal és érvekkel vívott küzdelmét, hogy azután tárgyilagosan és minden perdöntő körülményre kiterjedőleg az esküdteket irányíthassa. A vádlottnak csak a vádlóval szemben kell védekeznie, ki egyedüli ellenfele. A nagy ünnepélyességgel lefolytatott angol esküdtbírói tárgyalások a laikusokra mindig mély benyomást tesznek. Ezt fokozza az az ünnepélyes bevonulás és fogadtatás, melyben a vidéken tartandó esküdtbírói tárgyalás vezetésére a Londonban székelő birodalmi bíróságnak kiküldött bírója részesül. A mondottak illusztrálására szolgáljon egy régebbi felette jellemző eset. Egy apa elvitte serdült fiát egy esküdtbírói tárgyalásra, hogy annak ünnepélyessége az ő lelkében is az igazságszolgáltatás mélyes jelentőségének benyomását keltse. *Mr. Baron Cleasby* bíró vezette a tárgyalást. A látottak és hallottak mély benyomást tettek a fiúra, de különös csodálkozással szemlélte a bírói emelvényen teljesen mozdulatlanul ülő, skarlát talárban és hosszú fehér parókában levő alakot. Hosszú idő múlva ez az alak (a bíró) egy kissé mozgott a székeben, mire a fiú hirtelen keletkezett csodálkozásában elkiáltja magát: *Why, father, it's alive!* (Nini! apa, él!) *Sapientia sal.* (Az adat közölve: *The Solicitors' Journal*, 1931. jún. 20., 405. oldal.)

Dr. Admeto Géza.

— Biztosítási végrehajtás perköltségekre. Felperest a járásbírói keresetével elutasította és a perköltségek megfizetésére kötelezte. Alperesi ügyvéd a fellebbező alperes ellen a perköltségek erejéig biztosítási végrehajtást kért, amely kérelemnek a járásbírói — szemben az e részben kialakult gyakorlattal — helyt is adott. A budapesti fellebbviteli törvényszék 21. Pf. 2626/1931. sz. határozatával (I. Magyar Törvénykezés 1931. 205. lap) a biztosítási végrehajtást elrendelő végzést helyben is hagyta.

Semmi sem biztos tehát, sőt minden bizonytalan! Valóságos dogma, — vagy legalább is ennek tartottuk — hogy az egyedül perköltségekben marasztaló ítélet alapján nincs biztosítási végrehajtásnak helye, mert hiszen, amennyire a Végrehajtási Törvény idevágó 223. § 2. és 224. §-a kapcsán a törvény- és döntvénytárakban közölt döntésekből látom, mindjárt e törvény életbelépte

után már ezen álláspontra helyezkedtek bíróságaink. És íme, egy döntés diametriális ellentétességgel szembeáll a félszázados gyakorlattal.

De helyes, hogy így történt! Mert ha a nem jogerős ítélet *prejudiciumot* ad arra, hogy mi a felek közti igazság, és ez alapon biztosítási végrehajtást enged akár 10, akár 10,000 P tőke és kamatai erejéig, éppúgy végrehajtást kell engednie a perköltségek követelés erejéig is. Az ítélet arra, amit megítél, — akár tőke, kamat vagy költség a neve — *védelmet* akar adni, a biztosítási végrehajtás védelmét, ám a felhívott törvényhelyek, valamint a Ppé.-nek helyükbe lépett rendelkezései nem rekesztették ki e védelemből a perköltségeket sem (más az *előzetes* végrehajthatóság hiánya, Pp. 415. ut. bek.); nincs tehát a biztosítási végrehajtás elrendelésének ily esetben sem törvényi akadály, márpedig ahol a törvény nem disztingvál: *nec nostrum es distinguere*. Ezért, és mert a gyakorlat *gazdasági* háttere is téves, amennyiben ebből a «csak költség»-ből a társadalomnak egyik osztálya él meg, nem lehet olyan álláspont helyes, amely a költséget jogvédelemre nem méltó érdekként kezeli.

Kövessük tehát azon kartársunk példáját, aki — szemben az állandó gyakorlattal, amelynek azonban törvényes tilalomban gyökerező alapja nincs — újabb bírói kogníció tárgyává tette ezt a nekünk nagyon is jelentős kérdést, kedvező döntést eszközölve ki, és ne mulasszuk el az elutasító végzést megfolyamodni és idejét mult álláspontjára rámutatni.

Balla Ignác.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és állásukeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Kamarai választáshoz körlevelek, hiteles és magánfordítások, mindenféle írásmunka: «Tempó»-nál Koháry-utca 4. Telefon: 13-2-12.

438

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a legutolsó változásokat feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedévenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25— P, egészvászonkötésben 30— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Moldoványi István, a budapesti központi kir. járásbíró elnökhelyettese: A Te. első éve a budapesti központi kir. járásbírósnál. — Dr. Tóth György kir. kúriai bírósági elnök: A holtak nyilváníttatás és ezt követően született gyermekek státusállapota. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 4. sz. — Tartalommutató a Hiteljogi Döntvénytár XXIV. kötetéhez.

A Te. első éve a budapesti központi kir. járásbírósnál.

Keves olyan igazságügyi törvény van, amely körül életbeléptetése előtt olyan sok vita hangzott, olyan pedig aligha van, melyet életbeléptetése után annyit támadtak, mint a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930:XXXIV. tc.-et. Azt hiszem tehát, érdeklődésre tarthat számot, ha mint az ország legnagyobb járásbírósnak egyik vezetője, e törvény alkalmazása körül szerzett tapasztalataimról beszámolok.

Beszámolóm nem rendszeres ismertetés, hanem csak egyes kérdésekkel, amely kérdésekre adott feleletek számszerű adatokkal könnyen ellenőrizhetők, kívánok foglalkozni, és ezért a beszámoló is csak egy töredékét képezheti a szóbanforgó törvény bírálati anyagának.

Sokat támadták a Te. 49. §-át, amely a 400 pengőt meg nem haladó követelésekre nézve általában véve kimondotta, hogy azok csak fizetési meghagyás útján érvényesíthetők. Az ügyvédi munkadíjak csökkenésétől eltekintve, főképpen azt hozták fel ellene, hogy most később fog a hitelező mulasztási ítélethez jutni.

A fizetési meghagyásos értékhatár emelkedése következtében az ellentmondások aránya az eddigi 23 %-ról 29 %-ra emelkedett, és így kétségtelen, hogy ennél a többszázaléknál később jut a hitelező ítélethez, mint azelőtt. Ez a százalékkülönbség azonban számokban csak körülbelül 10,000-et tesz ki, míg ezzel szemben az első tárgyalásra kitűzött perek száma a tavalyi 192,771-ről 166,206-ra apadt, holott a perek, váltóperek és fizetési meghagyások együttes száma 1931-ben csak 3500-al volt kevesebb az 1930. évinél (320,167 és 316,640). Tehát 1931-ben 150,433 peres ügy nem került bíró elé, míg 1930-ban csak 127,396, vagyis az 1 %-kal kisebb érkezés mellett is 23,000-rel több per nyert tárgyalásra való kitűzés nélkül végleges elintéztést, és így már ebből is arra kell következtetni, hogy a fizetési meghagyásos kényszer kiterjesztése több hasznot hozott a hitelezőnek, mint amennyi kárt okozott. A fizetési meghagyások javára figyelembe kell venni ezenfelül azt is, hogy a Te. az ellentmondás beadási határidőt a kézbesítéstől számított 15 napra korlátozta.

Az a fentebb említett körülmény, hogy az első érdemleges tárgyalás bizonyos 400 pengőt meg nem haladó ügyekben csak később tartható meg, a pertartamra sem gyakorolt kedvezőtlen hatást, mert a három hónapon belül befejezett ügyek arányszáma az 1930. évi 62 %-ról 1931-ben 63 %-ra emelkedett.

A Te. a járásbírósnál az értékhatárt a törvényszékek munkaterhének csökkentése érdekében 3000 pengőre emelte fel. Joggal felmerülhet tehát a kérdés, hogy ez az értékhatáremelés mivel növelte a járásbírósnál a munkaterhet? 1930-ban 2000 pengőn felüli per 3734, 1931-ben 9195 érkezett a központi kir. járásbíróshoz. Ezek az ügyek csekély kivétellel mind perré alakultak, amit mutat az, hogy abban az esetben, ha a kiosztásra kerülő perek arányszáma

a tavalyi 42·17 % maradt volna, akkor 1931-ben 5500 perrel osztottak volna ki kevesebbet a tényleg kiosztottnál, vagyis ez a kiosztási többlet majdnem hajszálnyira megegyezik a 2000 pengőn felüli perek számának emelkedésével. Kizárólag ennek tulajdonítom tehát, hogy a kiosztott perek arányszáma 45·5 %-ra emelkedett.

Ugyancsak ennek tulajdonítható, hogy 1931-ben 100 érdemleges végítéletre 145 bizonyítást elrendelő végzés esett az 1930. évi 139-el szemben. Amennyiben tehát a Te. az értékhatár felemelésével egyidejűleg a fizetési meghagyásokra vonatkozó rendelkezéseket nem tartalmazta volna, akkor az értékhatár felemelése lényeges munkatöbbletet jelentett volna a járásbírósnak.

A járásbírósnak tehermentesítését célozta a Te. 21. §-a, mely módot nyújtott arra, hogy a bíróság az előleges bizonyítás felvételének fogantatását a kir. közjegyzőre bízassa. A központi kir. járásbírósnál az ilyen ügyek több mint 99 %-ában éltek ezzel a felhatalmazással és ennek következtében a megkeresési csoportból egy ítélőbíró elvétele lehetővé vált.

A peres felek, illetve szegényjogos perekben a kincstár költségeit kívánta csökkenteni a Te. 17. §-ának az intézkedése, hogy bizonyos perekben a tanukat rendszerint lakóhelyükön, illetve a községi bíróság útján kell kihallgatni. A Te.-nek ez a rendelkezése úgy látszik még csak kisebb mértékben ment át a bírói tudatba, mert a központi kir. járásbírósnál ezt eddig mindössze 70 esetben alkalmazták. Ezzel szemben meg kell állapítani, hogy a Te. 19. és 20. §-ainak a szakértőkre vonatkozó rendelkezései lényeges költség megtakarítást hoztak magukkal. A központi kir. járásbírósnál ugyan 1930 végéig szegényjogos ügyekben átlag 24,000 pengőt fizetett ki évenként a szakértők és tanak díjai fejében. Ez az összeg pedig 1931 első felében 9200 pengőre, míg második felében 2500 pengőre csökkent. A múlt év első felében a csökkenés azért volt kisebb mértékű, mert ebben az időben még a múlt évben megállapított díjak kerültek leginkább kifizetésre.

Sok panasz hangzott el a végrehajtható kiadmányok bevezetésével kapcsolatban is.

Véleményem szerint ezek a panaszok csak kis mértékben alaposak, mert kétségtelen, hogy a bírósági irodák működését a végrehajtható kiadmányok bevezetése könnyebbé tette, az a körülmény pedig, hogy az 1930. év 150,000 végrehajtási kérvényével szemben 1931-ben 140,000 végrehajtható kiadmány kiállítását kérték és ezenfelül még 75,000 végrehajtási kérvényt adtak be, arra mutat, hogy a végrehajtható kiadmányok kiállítása a felekre nézve sem jelent többletmunkát, vagy ha azt is jelent, ezt a többletmunkát szívesen viselik. Nehézséget az okozott, hogy főképpen eleinte a felek nem voltak teljesen tisztában azzal, hogy mikor kell végrehajtható kiadmány kiállítását és mikor kell kérvénnyel végrehajtást kérni. A helytelen benyújtás címén történő visszautasítások a végrehajtható kiadmányoknál az érkezés 3—4 %-át, a kérvénnyel beadott kielégítési végrehajtási kéréseknél 10—15 %-át teszik. Különösen ez az utóbbi szám olyan magas, hogy a vonatkozó szabályoknak bizonyos mértékű egyszerűsítése kívánatosnak mutatkozik.

A végrehajtható kiadmányokat illetőleg kötelességemnek tartom még kiemelni, hogy azokat a benyújtás keltétől számított két, illetve három nap elteltével vehetik át a felek, és hogy ettől eltérés csak kivételesen szokott előfordulni.

A bírósági irodák további tehermentesítését kívánta elérni a Te. 65. §-a, amely a 25 pengőt meg nem haladó követelések tekin-

tetésben a végrehajtást általában véve a községi előljáróságok hatáskörébe utalta. Ez a rendelkezés a végrehajtási ügyek számát 10%-kal csökkentette. Hogy a végrehajtási ügyek száma mégis további 14%-kal csökkent, a Te. egyéb rendelkezéseinek tulajdonítom.

Kétségtelen, hogy ez a felsorolás nem teljes. De azt hiszem, hogy e rövid ismertetés keretében felsoroltak is meggyőzték az érdeklődőt arról, hogy a Te. rendelkezéseinek egy része tényleg megkönnyítette a bíróságok munkáját. Ami a budapesti központi kir. járásbíróságot illeti, a bírói létszámnak 3-mal történt apadása mellett meg kell állapítani, hogy ügymenete javult, mert hiszen, hogy másra ne mutassak rá, a folyamatban lévő perek száma már csak 13·8 %, vagyis az országos átlagon aluli és a folytatólagos tárgyalások átlagos határnapja is lefogyott 32 napra. Ezenfelül a leírási hátralék is jóval kisebb szokott lenni a napi érkezésnél. A szerelési hátralékok pedig, az irattártól eltekintve, majdnem teljesen eltűntek. Igaz ugyan, hogy az irodák rendbehozatalát az ügyvédi vétívek bevezetése és az értesítéseknek ezáltal bekövetkezett csökkenése, a bírói munka eredményességének emelkedését pedig a gépiroszolgálat javulása is előidézte, azonban a javulást még ezek mellett is jórészt a Te. különböző intézkedéseinek köszönhetjük.

Dr. Moldoványi István.

A holtak nyilvánítt és ezt követően született gyermekek státusállapota.*

Dr. Szladits újabb állásfoglalásának belső indokain kívül a saját jogászai fajsúlyán túl még az az erőssége is megvan, hogy magánjogi kodifikációnak másik vezérfőnöke: dr. Szászy is congruens véleményen volt. (Jogállam, 1931. 3—4. füzet.)

Éppen ezért fokozott figyelmet fordítottam dr. Szászy amaz intelmére, hogy: a bíróságnak is arra kell törekednie, hogy a törvény szövegei magyarázatából és a törvényhozó helyesen értelmezett intenciójából olyan következtetéseket vonjon le, amelyek számot vetnek az intézmények céljával, természetével és az élet gyakorlati szükségleteivel s nem okoznak szükségtelen és indokolatlan zavart a jogviszonyok megítélésében (140. l.).

Valóban az élet bölcs bírása mindezt szem előtt kell hogy tartsa, azonban kérdelem: a polgárok és az érdekeltek szempontjából a minden társadalom alapját képező család és ennek erkölcsi tartalmát védő intézmények kisebb jelentőségűek volnának, mint a holtak nyilváníttással kapcsolatos néhány természetes gyermek ideiglenes tartása? Én úgy gondolom, hogy a kir. Kúria átfogóbb nézőpontot képvisel, mint a holtak nyilváníttással kapcsolatos anyakönyvezési nézőpont!

A két intézmény célja, rendeltetése egymással szembeállítva összehasonlítást nem tűr és a két intézmény egymással való kapcsolatában a holtak nyilváníttása az egész életre kötött házasság mellett alárendelt, kisegítő intézmény!

A gyakorlati szükségesség a család zárt erkölcsi tartalmának a védelmét ma fokozottabban követeli, mint az ideiglenes tartásra szoruló emberiességi szempontból kielégítést nyújtó igényének a törvény rendszerével szemben való erőszakolását.

A Szladits—Szászy-féle állásfoglalás értelmében a H. T. 73. § 2. bekezdésében foglalt *vélelem* egyenlő lévén a halállal s minthogy ez a rendelkezés a házasság megszűnéséről szóló 73. §-ban van elhelyezve... ez a rendelkezés a házasság megszűnésének kérdésével kapcsolatban nem jelenthet mást, minthogy a holtak nyilváníttó határozat, mint a házasságot megszüntető *halálnak* különleges vélelmi erejű bizonyítéka, a házasság megszűnésének vélelmét állapítja meg. (Szászy.)

Szladits szerint pedig: «A holtak nyilváníttó ítélet... teljes hitelűen bizonyítja a házasságnak az eltűnt házastárs halálával való megszűnését».

Az kétségtelen, hogy a házasság megszűnését maga után vonó *halál* syllogisticus levezetését tetszetően állították be a most említett írók, azonban a holtak nyilváníttással kapcsolatos házasság megszűnésénél a H. T. 74. §-nak a gondolatláncolatból való kihagyása logikai falsumra vezet. *Mindkét jogász okfejtés emez egyetlen okból tarthatatlan és hibás.*²²

* Az előbbi közleményeket lásd a 1931. évi 21., 24., 27. és 1932. évi 2. számában.

²² Dr. Czizlányi Aladár pécsi táblai tanácsjegyző úr megbeszélésével közlebről azért nem találom szükségesnek foglalkozni, mert szerinte: «a holtak

A Szladits—Szászy okfejtés szerint a házasság megszűnik:

1. 73. § a) az egyik házastárs halálával,
2. b) bírói felbontással,
3. 73. § II. bekezd. a halált jelentő holtak nyilváníttással és
4. 74. § azáltal is, ha az egyik házastárs a másiknak holtak nyilváníttása után házasságot köt.²³

Én úgy látom, hogy az anyakönyvi szemlélet teljesen elhomályosította a cikkírók előtt a 73. § a) pontjához zárójelben tett 74. §-t. Ezt nem a kézikönyvek kiadói tették oda tájékoztatóul, hanem a törvényhozó. Mármost minő célkitűzés lebegett volna a törvényhozó szeme előtt a H. T. 74. §-nak megszerkesztésénél, ha helytálló volna a Szladits—Szászy-féle felfogás a tekintetben, hogy a H. T. 73. § II. bekezdésében kifejezésre juttatott *vélelem* is házasság-megszűntető hatályt eredményez?! Akkor teljesen felesleges lett volna a H. T. 74. §-a, mert ha a «holtak nyilváníttás» által a házasság megszűnt, akkor nem *szűnhetik* meg újból ugyanaz a házasság csak azért, mert a holtak nyilváníttott házastársa házasságot köt.²⁴

A H. T. egész rendszere ellentmond annak, hogy oly házasságot nyilváníttson megszüntnek (74. §), amely már nem áll fenn, mivel Szladits—Szászy szerint a «holtak nyilváníttás» által már megszünt. (73. § II. bekezdés.)

De az efféle jogi okoskodás helytállóságát a kérdéses törvényszövegek egybevetése ki is zárja, mert ha a törvényhozó a «holtak nyilváníttás» a házasság megszűnése okából a «halál» tényével azonosítani akarta volna, akkor a 73. § a) pontjánál a 73. § II. bekezdésére tett volna utalást és nem a 74. §-ra.

A törvényszövegek rendszerbelisége szerint nem a Szladits—Szászy-féle *négy* házasság megszűnése lehetőség van, hanem a H. T.-ben szabatosított *három* megszűnési lehetőség:

a) az egyik házastárs halála, b) a bírói felbontás és c) holtak nyilváníttása után a másik fél által kötött házasság.

A sokszor idézett: ... azáltal is ... az előbbi fejtegetésekből kitetszően nem a 73. § II. bekezdése alapján vitatott lehetőségre és nem a 73. § a) és b) pontjainak eseteire vonatkozik, hanem a H. T. 73. § a) és b) pontja után a 74. §-ban szabályozott lehetőségre.

Ez a lehetőség pedig csak a holtak nyilváníttása esetében állhat be, mert ha a holtak nyilváníttása után a *halál ténye* derül ki, akkor a házasság a H. T. 73. §-a) pontjában írt okból szűnik meg.

Ha pedig a holtak nyilváníttott életbenléte derül ki, akkor a megfelelő okok alapján a 73. § b) pontja nyerhet alkalmazást.

A c) pontra (74. §) csak akkor kerül a sor, ha a másik házastárs a holtak nyilváníttása után házasságot köt s erre vonatkozik: megszűnik a házasság azáltal is stb. ...²⁵

nyilváníttás jogilag ugyanazon hatállyal bír, mint a halál (ozás), a H. T. 74. §-ának egyetlen speciális vonatkozású esetét kivéve» s helyes álláspontjával szemben mégis azt mondja: a holtak nyilváníttott egyén házastársa újabb házasságon kívül született gyermek tartási igényének (Pp. 1. §) a találkozása — a jelen esetben teljességgel *vélelmen* és *látszólagos*. Ezen két jogterület semmiféle vonatkozásba nem hozható egymással ezen pereknél.

Ez a nézőpont teljesen figyelmen kívül hagyja a család jog ama sarkalatos tételét, hogy: a házasság jogi fennállása alatt született gyermek törvényes mindaddig, amíg a törvényesség az érdekeltek által megtámadva nincs és a bíróság a gyermeket törvénytelennek nem nyilváníttja. A vita éppen ebből ered és a kérdések találkozása nem véletlen, nem látszólagos, hanem joglogikailag szükség-szerű!

²³ a) A gyakorlatban adódnak esetek, amikor az anyakönyvvezető még az újabb házasságkötés után se akart a holtak nyilváníttott házasság kötésénél közreműködni.

A «Magyarság» 1931. szeptember 3.-i számában jogi problémának közölte le azt az esetet, hogy az anyakönyvvezető Zs. M. hadifoglyot nem akarta összeadni, mert *holtak volt nyilváníttva*, azonban az első felesége még él s attól nem lett törvényesen elváltva.

De a híradás szerint tény az is, hogy az első feleség a holtak nyilváníttása után férjhez ment és ebből a házasságból gyermekek is származtak.

Az eset jogilag egyszerű. A holtak nyilváníttás a *visszatérés tényével* hatályát veszítette és a hadifogoly házassága (bontóper nélkül) a H. T. 74. §-a értelmében úgy a férjre, mint az asszonyra nézve megszűnt. A hadifogoly összeadandó lett volna, mert bigámia nem létesül. A hadifogoly bontóper nem kell hogy folyamatba tegyen. Ezt a példát csak azért hoztam föl, hogy a gyakorlati élet a Szászy—Szladits-féle teóriát éppen nem honorálja, sőt azzal ellentétes irányban fejt ki új nézőpontokat.

b) A türelmes olvasót kérem kell a törvényszövegek közvetlen olvasására.

²⁴ Ez utóbbi megszűnéséről dr. Szladits is azt mondja, hogy: nagyon jól tudjuk.

²⁵ A kiváló kriminálista: dr. Mendelényi László a kettős házasság szempontjából a H. T. 73. és 74. §-ait ekként analizálja: «A 73. és 74. §-nak egybevetéséből nyilvánvaló, hogy pusztán a holtak nyilváníttással a házasság nem szűnik meg, hanem csak akkor, ha az *egyik* házastárs a *másiknak* holtak nyilváníttása után házasságot köt (kivéve stb.).

Az *egyik* tehát a házasságot köt, nem követ el kettős házasságot akkor sem, ha a holtak nyilváníttott még életben is van (de természetesen ezt az *egyik* nem tudja). De a *másik* sem követ el kettős házasságot, ha hazatérően, megtudja, hogy

A H. T. 74. §-nak ez a rendelkezése is kizárja a Szladits—Szász-
féle amaz értelmezést, hogy a H. T. 73. § 2. bekezdése esetében há-
zasságot megszüntető halállal állhatnánk szembe. A H. T. 12. §
szerint: «nem köthet házasságot, akinek korábbi házassága *meg
nem szűnt*... Holttányilvánítás esetében pedig a 73. és 74. §-ok
rendelkezése irányadó.»

Az adott esetben az és nem diszjunktív, hanem konjunktív ér-
telemmel veendő, vagyis a H. T. 73. §-nak a holttányilvánításról
rendelkező része és a 74. § rendelkezése együttesen kell hogy fenn-
forogjanak a tekintetben, hogy megszünt házasságról lehessen szó.
A holttányilvánított házastársa köthet házasságot, mert a tör-
vény ezt megengedi, de a holttányilvánítottal való családi kötelék
nem a holttányilvánítással szakad meg, hanem a H. T. 74. §-ban
szabályozott új házasságkötéssel.²⁶

az egyik már újabb házasságot kötött, mert a házasság a 74. §-a értelmében meg-
szűnt (mindkét félre nézve).

A házasság ugyanis nem szűnhetik meg csak az egyik félre nézve.»

Ez utolsó mondat világít rá a Szladits—Szász-féle felfogás hibás voltára,
mert ha a holttányilvánított házastársa még nem kötött házasságot, ha a hazatérő
házastárs házasságot kötne, akkor kettős házasságot követne el. Ez a büntető-
jogi nézőpontnak szükségszerű következménye. A házassági jog szempontjából
kétségtelen, hogy a holttányilvánított visszatérése esetén az előbbi házasság
minden külön eljárás nélkül folytatható, ha újabb házasságkötés ezt ki nem zárja,
mivel a holttányilvánítás önmagában a házasságot meg nem szünteti.

Vámbery Rusztem: A házasság védelme a büntetőjogban c. munkájában
a kettős házasság elméleti hátterének megvizsgálása után részletesen fejtegeti a
házasságtörés groteszk eseteit (378. l.). A holttányilvánítással kapcsolatban a
H. T. 74. § szerint arra az eredményre jut, hogy a holtnak nyilvánított életben-
létere vonatkozó rosszhiszeműség esetén az első házasság érvényes s a rosszhisze-
mű újabb házasságra lépő fél a kettős házasság és a házasságtörés anyagi
halmazatában lesz elítélhető (379. l.) Házasságkötés nélkül az előző házasság
tehát ebben a beállításban sem szűnik meg, hisz akkor nem volna kettős házasság.

²⁶ A Kúriának ezt a következetesen alkalmazott álláspontját a magyar
jogirodalom is egyértelműen támogatta.

a) Tóth Gáspár: A magyar házassági jog (1896) c. munkájában: «Külön-
ség van mégis a megszűnés e két oka között, mert míg a *halál* feltétlenül véget
vet a házasságnak, a holttányilvánítás csak *oly feltételek* alatt, ha a holttányilvánít-
ás után az elhaltak vélelmzett személy házastársa új házasságot köt, mert
e nélkül nincs ok arra, hogy az előbbi házasság megszüntnek tekintessék; további
feltétel stb. . . .

A holttányilvánítás . . . akként jelentkezik, mint a feltétlen érvénytelenítő
kettős házassági akadály elhárítási módja» (94. l.).

b) Vecsekő József: «A magánjog rendszere» c. (Bp. 1906) összehasonlító
értékes munkájában (675. l.) a holttányilvánítás jogtörténeti hátterének meg-
vizsgálása után ezt tanítja: a holttányilvánító ítélet jus facit inter omnes s így
arra hivatkozhatik mindenki.

A holttányilvánító ítélet deklaratív jellegének kiemelkedésével, annak
joghatásait részletesen vizsgálva, . . . egyebek után ezeket mondja: a családban
ezeken kívül még főleg a házassági jog tekintetében, nevezetesen a *házassági
köteleket* illetőleg bír a holttányilvánító ítélet nagy jelentőséggel.

Általános elv lévén, hogy a holttányilvánító ítéletnek e téren is ugyanazon
hatálya van, mint az elhalálozásnak. Az általános jogi elvek szerint ugyanis a
holttányilvánítással a fennálló házassági kötelék megszűnik. A nő visszakövetel-
heti hozományát, visszakövetelheti hitbérét, valamint közszereményét és újból
házasságot köthet.

A most említett elvek azonban a legújabb magyar jogban, valamint a
modern német jogban *nem nyernek feltétlen elismerést*.

Ami ugyanis a magyar jogot illeti, e tekintetben a házassági jogról szóló
1894: XXXI. tc. *megváltoztatta* előbbi jogunk amaz intézkedését, hogy a holttá-
nyilvánító ítélet a fennálló házassági köteleket megszünteti. Az új törvény szerint
ugyanis a holttányilvánító ítélet a fennálló házassági köteleket nem szünteti meg.
Ennek dacára azonban a törvény megengedi a másik házastársnak egy új há-
zasság létesítését. Ezen új házasság pedig a régi házassági köteleket megszünt-
teti. Utal a H. T. 74. §-ra és a modern német jogszabályokra és folytatja:
«A fentemlített törvényeknek ezen intézkedései azonban csakis a házastársak köz-
ötti *személyes* viszonyokra vonatkoznak, a vagyoni jogi viszonyokat azonban
nem érintik s így jöhetnek a holttányilvánító ítélet által a *házasság nem szűnik
meg, vagyoni jogi szempontból az mégis megszüntnek tekintendő*» (675—695.
lap.).

c) Dr. Zachár Gyula: «A magyar magánjog aaptana» c. (Bp. 1912) mun-
kájában ezt tanítja: «A holttányilvánítás — mint fennebb mondtuk — csak
részben azonos joghatálya a halállal. Így nevezetesen az 1894: XXXI. tc. 74. §-a
kimondja, hogy a házastárs holttányilvánítása *önmagában* még nem szünteti
meg a házassági köteleket, hanem csak akkor, ha az egyik házastárs a másik-
nak holttányilvánítása után *újabb házasságot köt*. Éppen ezért a házastárs csak
örökös minőségében kérheti házastársának holttányilvánítását, nem pedig a
házassági kötelek feloldása céljából» (14. l.).

d) Dr. Kolosváry Bálint: «A magyar magánjog kézikönyve» c. (Bp. 1911)
munkájában ezeket tanítja: «A holttányilvánítás annyiban kiegészítő intézmény,
amennyiben a haláleset vélelmszerűen kétségtelennek, valósággal bekövetkezett-
nek vétetik, a nélkül, hogy maga a halál megtörtént bizonyítható volna . . . Így
a holttányilvánítás joghatálya = a halál joghatálya . . . Egyedül a házasság
tekintetében van jogunkban *némi zavar*, amire annak helyén még visszatérünk»
(205. l.).

Kolosvárynál erre a *némi zavarra* a következő felvilágosító tanítást találjuk:
«A holttányilvánítás maga a holttányilvánítottal való házasságot nem
szünteti meg közvetlenül. Tudjuk, hogy az eltűntnek halálát az ítélet csak véle-
lemként veszi fel s így az illetőnek életbenléte feltétlenül kizártnak nem tekint-
hető. Ha azonban a hátramaradt házastárs a holtnak nyilvánító ítélet alapján
újra házasságra lép: *ez a második házasság az eltűnttel való korábbi házasságot
megszünteti*. Kivéve: ha az új házasságot kötő felek bármelyike stb. . . » (842. l.).
Dr. Kolosváry ezt a tanítását az 1927. évben kiadott Magánjogában is teljes
tisztaságában fenntartja a 201. és 1002. sorszámú pontok alatt.

e) Jancsó pedig (Fodor-magánjog, IV. 293. l.) tömören azt tanítja: «A való-

Ez okfejtésből foly, hogy a házasság a H. T. 73. § a) és b) pont-
jaiban megszabott eseteken kívül a holttányilvánítás után és *ennek
hatályos fennállása esetében* csak az életben maradt házastárs házasa-
gkötése által szűnhetik és szűnik meg.

Ez — bármily képtelen következtetésnek tartotta is Szász —
a törvény rendszere folytán csak így helytálló, mert a státus-
perjogi természete szerint a holttányilvánított bontóperbe nem
vonható. Ha pedig a dr. Szladits—Szász-féle okfejtés szerint holt-
nak nyilvánítás esetében a házasságot megszüntető ok az eltűnt
halála volna, akkor a bontóper a Pp. 676. §-a értelmében érdemben
nem folytatható.

(Bef. köv.)

Dr. Tóth György.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **Kezesség.** Másnak kötelezettségeért való helytállásra vonat-
kozó kijelentéseket kiterjesztőleg magyarázni nem lehet. (Kúria,
1931. nov. 3. P. IV. 3327/1929.)

2. **Váltói együttkötelezés** alapján külön megállapodáson ala-
puló jogviszony, különösen közösen vállalt kezesség hiányában,
a váltókötelezettek köztörvényi úton egymás ellen nem léphet-
nek fel. (Kúria, 1931. nov. 3. P. VII. 8602/1930.)

3. **A tévedés** a szerződést egymagában nem teszi semmissé,
hanem csak feljogosítja a tévedőt, hogy bizonyos előfeltételek alatt
szerződési nyilatkozatát megtámadja. Rendszerint ilyen előfeltételek
a megtámadhatóságnak, hogy a tévedést a másik fél okozta vagy
a szerződésalkotásnál felismerhette. (Kúria, 1931. nov. 11. P. VII.
1992/1931. V. ö. Hj. Dt. 24,119.)

4. **Szolgálati szerződés.** Szerződésileg megállapított fixösszegű
javadalmas esetén a munkaadó a megállapított fizetést az üzem
beszüntetése okából egyoldalúan leszállítani nem jogosult. (Kúria,
1931. nov. 24. P. II. 2119/1931.)

5. **A szolgálati szabályzatnak** azzal a rendelkezésével szemben,
hogy az igazgatóság előleges engedélye nélkül nősült tisztviselő
özvegyének nincs nyugdíjigénye, az ily özvegy nyugdíjkievetelésé-
nek megalapozására nem hozható fel az, hogy a körülmények sze-
rint a kérelem előterjesztésének esetében az igazgatóság az enge-
délyt valószínűleg megadta volna, továbbá hogy az özvegy a
szabályzatról nem tudott s végül a méltányosság sem, mert a *szer-
ződésben elvállalt kötelezettséget nem lehet méltányosság alapján olyan
esetre kiterjeszteni, mely esetre azt a fél a szerződés szerint nem vál-
lalta*. (Kúria, 1931. nov. 25. P. II. 7802/1930.) H. D.

Szemle.

— **Juhász Andor évnyitó beszédében** megemléke-
zik arról, hogy ötven évvel ezelőtt, 1882. január 1-én olvasz-
totta össze az 1881: LIX. tc. a kir. Kúriának külön semmitő-
széki és legfőbb ítélőszéki osztályát.

Nagyon érdekes és megkapó, amit a Kúria elnöke a régi
Kúriáról, Mailáth Györgyről (a Kúria utolsó elnökéről, aki
az országbírói méltósággal fel volt ruházva), a kiegyensúlyo-
zott bírói lélekről mondott, beszédének bennünket legjobban
érdeklő része mégis az, amely a bírói szervezetre vonatkozó
reformmozgalmakkal foglalkozik. Minthogy a napilapok a
beszédnek éppen ezen legfontosabb részéről nem emlékeztek
meg, szószerint közöljük:

ságos halállal a H. T. szempontjából csak bizonyos feltételek mellett egyenlő
hatású: a vélelmezett halál.»

f) A Szladits—Szász-féle felfogás eredete tekintetében már Balogh Elemér
reámutatott arra, hogy Endemann helytelenül fejezi ki magát, mikor azt mondja,
holttányilvánítás esetén az újabb házasságkötéssel a *halál vélelméből* a halál
fikciója lesz (125. l.).

Ugyanígy Szladits—Szász is a holttányilvánítás vélelmét a halál fikció-
jává akarnák tenni.

Balogh részletes fejtegetésének is a minket érdeklő eredménye az, hogy:
csak a visszamaradt hitves új házasságkötése szünteti meg az előbbi házasságot —
netáni visszatérés esetén — a *holttányilvánított* házasságkötése szempontjából
is, mert ő csak ezzel nyer jogot az új kötésre. Ellenkező esetben nemcsak új
házasságra lesz semmis, de mint bigamista büntetettik is.

g) Végezetül csak arra mutatok rá, hogy a parlamenti jogügyi bizottság
jelentése szerint: a holttányilvánítás a házassági köteleket nem oldja fel.

«Igen kívánatos volna, ha arra hivatott szakférfiú tüzetesen és átfogóan ismertetné s bíráló megítélésben részesítené egész bírói szervezetünknek újabbkori kialakulását. Ezzel talán el lehetne érni azt a célt, hogy a *racionalizálás jelszava alatt még a gondolata se merüljön fel olyan reformnak, amely egy-séges bírósági szervezetünknek egyik-másik alkotórészét vég-szükség és célszerű pótlás nélkül megsemmisíteni kívánja.*

Csak ahhoz értő és rendkívül óvatos kezekkel szabad hozzányúlni igazságszolgáltatásunk sok viharral dacolt struktúrájához, hogy az továbbra is sziklavára maradhasson a jognak és az igazságnak.»

— **Odiosus védelmet** sem az ügyvédi rendtartás, sem az ügyvédi etika nem ismer. Mindkettőnek félreértése, ha egy tragikus véget ért kollégánknak gyilkossági ügyében ismét felmerült az odiosus ügy zavaros fogalma, mint ahogy felmerült annak idején a kommunista bűnügyek alkalmából. Nincs oly jogi vagy erkölcsi szabály, amely az ügyvédet arra kötelezné, hogy csak hivatalból történt kirendelés esetében vállalhassa annak a vádlottnak a védelmét, akinek cselekménye akár az egész társadalomnak, akár a társadalom egy részének érzése szerint különösen gyűlöletes. Sőt ellenkezőleg, minél gyűlöletesebb, annál inkább védelemre szorul. Mint ahogy az orvos sem tagadhatja meg segítségét a beteg-től s nem küldheti a közkórházi rendelőbe azon a címen, hogy a betegsége különösen undorító. Sőt még a világháborúban sem tettek az ú. n. kultúrnépek különbséget a saját csapatjukbeli és a leggyűlöltebb ellenséges sebesülteknek nyújtott támogatás közt. Ez éppúgy hozzátartozott a *règles du jeu*-höz, mint a védelem a bűnvádi perrendtartás szabályaihoz. Lehetnek ugyan büntető ügyek, amelyekben a védő különös rokonszenvet érez a vádlott iránt, de a büntetendő, tehát szabály szerint antietikus cselekménynek természete zárja ki, hogy a védő a cselekménnyel szimpatizáljon. Bármily különböző és változatos okai lehetnek — a jogkérdésnek érdekességétől a kecsegtető honoráriumig — annak, hogy az ügyvéd védelmet vállaljon, a mondottakból mégis következik, hogy az ügynek antipatikus volta nem szolgálhat okul, hogy a védelmet ne vállalja vagy éppenséggel ne vállalhassa. *A priori* ugyanis, ha csak a védő nincs meggyőződve a vádlott ártatlanságáról, minden büntető ügy antipatikus, sőt minél súlyosabb, annál antipatikusabb, de, miként éppen a kötelező védelem eseteiből következik, éppen a legsúlyosabb esetekben van leginkább szükség a védelemre, tehát e köteleltséget az egyéni érzelnek legyőzésével vállaló védő aligha érdemelhet erkölcsi rosszalást. Legkevésbé jogosult pedig a megkülönböztetés, hogy odiosus bűnügyek védelmét csak kirendelés alapján illik vállalni. Ha a kirendelt védő nem tudja legyőzni az ügy iránt akár kari szolidaritásból, akár más okból származó ellenszenvét, akkor rosszul, tehát köteleltséggellenesen teljesíti hivatását, ha pedig köteleltségszerűen le tudja győzni, úgy igazán közömbös lehet, hogy ezt a hivatásából eredő önuralmat azért gyakorolja, mert kirendelték, vagy azért, mert vállalta a védelem ellátását. Annak oka, hogy az odiosus védelem vállalásának erkölcsi kétsége felmerül, csupán az ügyvéd egyéni és hivatási szerepének differenciálatlanságában rejlik. Ha az ügyvéd mint magánember számára lehetnek is odiosus ügyek, de az ügyvéd, aki akkor is, amikor az ügy védelmét önként vállalja, *publicum officium*-ot tölt be, éppoly kevésbé befolyásolható magát egyéni érzelmeiktől, mint a kir. ügyész, aki a legrokonszenvesebb ügyben is köteles vádat emelni, ha azt a törvény és a hivatali köteleltség parancsolja. Abból az előnyből pedig, hogy az ügyvéd nem köteles oly ügyet vállalni, amely bármilyen okból

egyéni izlésének megfelel, valóban nem származhatik számára erkölcsi hátrány az ügy vállalásában, amely kartársai izlésével ellenkezik. Izlés fölött nem lehet vitatkozás így esztétikai érvek nem dönthetik el az ügyvédi etika kérdéseit sem.

— **Gyilkos vagyok!** egy kis regény címe, amely *Szirmai Rezső*-nek, az *Est*-lapok törvényszéki tudósírójának tollából jelent meg. Nem szoktunk regénybírálattal foglalkozni s még az sem indokolná e megemlékezést, hogy a történetben, amely egy törvényszéki főtárgyalás keretében drámai erővel pereg le, a költői alkotás és a valóság határai szinte elmosódní látszanak. *Life is stranger than fiction* — az élet különösebb a költészetnél. Egy nyomorral küzdő ember, hogy családjának pénzt szerezzen, vállalja a felelősséget a gyilkosságért, amelynek áldozatáról a főtárgyalás során derül ki, hogy a «beismerő» strohman-gyilkos leánya volt. Ez a regény témája, de valójában nem a főtárgyalás a keret, hanem a téma szolgál keretül a bűnvádi eljárás ama fogyatékoságainak bemutatására, amelyek a szereplők emberi fogyatékoságaiban gyökereznek. Mindmegannyi kabinetalak: a tárgyalás előtt anekdotázó bíró, a fölényes ügyész, az alázatos védő, a «beismeréshez» ragaszkodó elnök, de szerencsére mégis csak kivételesek. Nem kivétel azonban a főtárgyalás külsőségeinek ólomszürke sablonja, amelynek fojtó levegője a regényből élethűen árad ki. *Szirmai Rezső*, mint vérbeli költő, megérezte, hogy az ítékezés voltaképp művészet. Keserű szatirájának célja, hogy az életet közelebb hozza e művészet-hez s hogy a tárgyalás mindennapi rutinjában ne sikkadjon el az eleven ember. Regényének «perrendszerúsége» sem eshetik kifogás alá, legfeljebb a címlap, amely a vádlottat a Bp. 301. § 2. bekezdésével ellentétesen bilincsből ábrázolja az elnöki emelvény előtt. De, mint már mondtuk: *life is stranger than fiction* és, sajnos, megtörténik, hogy megbilincselte vádlottak nemcsak regényekben fordulnak elő.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér** Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvédjelölt, behajtási gyakorlattal, egyelőre 3—4 pengő napi-díjjal, megfelelés esetén állandó alkalmazásra nagyobb kereskedelmi vállalatokhoz azonnali belépéssel felvétetik. Írásbeli ajánlatokat eddigi működés megjelölésével e lap kiadóhivatalához «Ügyvédjelölt» jelige alatt kérjük.

Kamari választásnál bármely pártállású ügyvédek egyben meg-egyeznek. Írásmunkáikat «Tempo» irodában végeztetik. Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12.

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a legutolsó változásokat feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyed-évenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25.— P, egészvászonkötésben 30.— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JURISZTIKA TUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Berend Béla budapesti ügyvéd: Dr. Vámbéry Rusztem: Az élő mult. — Dr. Balogh István, pécsi kir. főügyész helyettes: Pótmagánvádoló-e a fellebbezéssel élő sértett? — Dr. György Ernő, az OHE igazgatója: Hitelvédelmi problémák. — Dr. Kohner Artúr budapesti ügyvéd: Az alaptörvény egyes kérdéseiről. — Dr. Goldschmied Mór budapesti ügyvéd: Törvényjavaslat a társadalombiztosítási bíráskodásról. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle. *Melléklet:* Ügyvédi Közlöny 5. sz. — Tartalommutató a Büntetőjogi Döntvénytár XXIV. kötetéhez.

Dr. Vámbéry Rusztem: Az élő mult.

(Politikai téveszmék. — Társadalmi babonák. — Pantheon kiadás. 1931.)

S megint élek, kiálto'k másért.
Ember az embertelenségben,
Adj: A halóttak élén.

E lapban csak a kötelező szerkesztőségi fejelem megsértésével látnak világot e sorok. A cikkért, mely tudta nélkül jelenik meg, nem felel a felelős szerkesztő. De képmutatás volna és a közönséggel szemben bűnös figyelmen kívül hagyás elhaladni említetlenül a könyv mellett pusztán azért, mert szerzője jegyzi e lapot vagy az ő egyéni érzékenysége inkompatibilisnek véli e helyütt a recenziót.

Vető mulasztás volna ez különösen ma, amikor tudományos szemléinkben és a napilapok sivatagában — a szabályt erősítő, tiszteletreméltó kivételekről meg nem feledkezve — néma, dermedt vagy közömbös agyonhallgatásban részesül minden, ami nem az uralkó hatalom szellemi irányzatának, a lapnak vagy a lapvállalkozónak érdekét szolgálja ki. És ezen az állapoton nem változtat oly csekély zavaró nüánsz sem, hogy a könyv egyébként útjelző és emlékeztető mérföldköve a magyar kultúra történetének.

Ez a 435 oldalas vaskos kötet pedig, mely Vámbéry Rusztemnek tizenöt hatalmas szociológiai és jogi tanulmányát foglalja magában és egybe, ilyen maradandó gránit-mérföldkő. Hazánkban a társadalomtudomány kényes területén a szabad és elfogulatlan tudományos kutatásnak ma magányosan világító fárósza. Tudományos becsén kívül tehát ritkasági értéke is van. A tanítás szabadságának mai szomorú világában csak a katedra elvesztése árán íródhatott meg ez a könyörtelen őszinteségű könyv. (És így lehet az egyént ért rossz oly erő, mely jót idéz elő.)

Hogy mi a könyv tartalma, arra a legjobban az egyes fejezetek címei adnak választ: Világnézet. — Az új és a régi küzdelme. — Társadalmi csökevények. — Van-e haladás? — Az örök erkölcs. — A vallás, mint az erkölcs őre. — Fajelmélet. — Azok a gonosz zsidók. — Hazafiság és nemzetköziség. — Jog és gazdaság. — Az értelmiség szocializmusa. — A hiúság vására. — Úr és kalmár. — Az istenítélet paródiája. — A nemek demokráciája. — E címekből talán, melyek frissebbek és irodalmibb zengésük van, mint ahogy azt tudományos munkáknál általában megszoktuk, úgy tetszhetnék, hogy a könyv talán inkább publicisztika, mint oknyomozó tudomány. És erre engedhetne következtetni esetleg az is, hogy a szerző a «destruktív» politikai szociál-szabadelvűség és demokrácia magyar táborához számít. Bár sohasem volt politikus, legalább is sohasem volt az exigenciák politikusa, és világnézeténél igazán és becsületesebben konstruktívabbat elképzelni sem lehet.

Csakhogy ez csupán kellemesen csalóka látszat. A mű kétségen felül a legmagasabbrendű szellemi örömök kincsesháza, és a beskatulyázás kérdése legfőképpen a műfaj mániákusainak okozhat gon-

dot. Igaz, szerző maga munkáját «readable book»-nak nevezi, mely nem az ú. n. tudomány nehezen emészthető németes tolvajnyelvén beszél és nem bővíti terjedelmét a gondolatrestség tunya közhelyei sem. Irálya friss és könnyed, epigrammatikus éllel, maradéktalanul és egyéni zengéssel jut kifejezésre a mondanivaló. A szerzőnek szétágazó tudása és áttekintése, óriási olvasottsága, mely azonban sohasem fitogtat, hanem csak a tartalom egyéni fogalmazását van hivatva erősíteni, érvelésének és dialektikájának biztonsága, éppúgy, mint az adatok, megfigyelések és bizonyítékok gazdagsága, mintha a kifogyhatatlan bőség szarujából ömlenének el, — besugározzák a könyvnek minden oldalát. De azért mégsem publicisztika. Annak túlságosan súlyos és fajsúlyos — még a legnehezebb értelemben vettnek is. Bizonyos, hogy nem az a részletkutatásban kimerülő és sokszor a fáktól az erdőt elvesztő tudomány, amelyen — mint éppen Vámbéry mondja — «kéjes vonaglás rezdül végig, ha egy főnői ékírásból egy törzsfő nevének új változatát sikerült kibetűzni». Hanem tudomány abban az elsőrendű értelmében, mert a társadalom, a jog, az erkölcs, a kultúra és tömeglélektan jelenségeinek boncoló és egyben szintetikus vizsgálata, kutatásai célzatmentesek, logikája nem ismeri a lóugrást, és mindezek ellenére, illetőleg mindezek felül: az egyes önálló tanulmányokat nem szándékolatlan, hanem akaratlanul adódott *egységes* — idealista és optimista — *világszemlélet* fűzi össze.

A könyvnek tételei és eredményei nem újak. De e tételek — «minden új, ami örök» — akár ha más társadalombúvárok kutatásainak eredményei, akár csupán közkeletű vagy «veszedelmes» és tagadott igazságok, *csak e könyv révén*, annak kápráztató eszme- és adatbősége és az ezzel együttjáró magáraeszméltetés és meggyőző érvelés segítségével jutnak igazi érvényre és *kapják meg azt a tudományos reliefet*, mely alkalmassá teszi e munkát, hogy valóban győzelmesen oszlassa el a társadalom fejlődését lekötő téveszméket és babonáknak hatalmát.

Azt hiszem, nem baj és nem csökkentheti a könyvnek értelmét, ha pl. az első tanulmányban vezérlő motívuma a patinásan örök igazság: «az emberi gondolat — az emberszeretet». Vagy ama másik megállapítása: «ami az állati és emberi világnézetet jellemzi: az egyiknek bizalma az erőszakban, a másiknak hite a szellem erejében». És: «Ha az emberi társadalomban az erőszak harca, mint az állatiság fejlődésének elve, mindinkább a háttérbe szorult is, és a fizikai fegyverek helyébe mindinkább a szellemi fegyverek léptek, úgy a nagy többség társadalomszemlélete mégis a már túlhaladott kultúrfajok varázsa alatt ál... Amit köznapi nyelven reakciós gondolkodásnak nevezünk, az többnyire az erőszakba vetett hitnek és az ebből levont következtetéseknek a kisugárzása.» Szerző — az igazi humanizmusnak tudós apostola — persze levonja tételéből az elháríthatatlan konkrét következtetést is: «vannak ugyan még fasiszta, bolsevisták és egyéb trogloditák, akik az erőszak atavisztikus elvének hódolnak...»

Szakmai szemszögből e lap olvasóit nyilván elsősorban a kötetnek jogi vonatkozású tanulmányai érdeklik. A jogász Vámbéry sohasem volt csak jogász, mint ahogy sohasem voltak csak-jogászok Beccaria, Tarde, Anton Menger vagy akár Ihering sem. Lehet, hogy elfogyott a kedve és hajlama a jogi bolhavadászathoz, de annál mélyebben és átfogóbban merült el a jog lényegének és fejlődése történetének vizsgálatába. Jog és gazdaság című tanulmánya kiegyenlítő megoldás a történelmi materializmus dogmája és a légtüres térben dialektizáló jog-jogászok álláspontja között. Gondolat-

menete szerint előítélet csupán, hogy a jog a társadalom tagjainak közös egyetértéséből ered, mert az etnográfiai és kultúrtörténeti tapasztalatok szerint a jog a történelem során mindenekelőtt a társadalmi erőviszonyok eredője, és nem, miként feltehető volna, a többség hatalmának a kifejezője, hanem a kevesek hatalmáé, akik éppen a jog segítségével igyekeznek érdekeiket a tömegek ellen biztosítani. Az erkölcsi, bölcsészeti, vallási és jogi eszmék is a társadalom fejlődésének eredményei, nempedig mozgató erői. Ehhez képest a jogszabályok is mindenütt és mindenhol a gazdasági élet jelenségeinek tükörképei. Ott, ahol a földbirtok van túlsúlyban, a jog szükségképpen a földbirtok érdekeivel áll összhangban, más országokban, ahol az ingó tőke uralkodik, a tulajdonra és szerződésre, a magánjog eme alapvető két pillérére vonatkozó jogszabályok a kereskedelem és az ipar tényezőinek az érdekeit szolgálják. Nomád népek, amelyek új legelőik használata végett helyről-helyre vándoroltak, a magántulajdont csak nyájakra és egyéb ingóságokra ismerték el, ellenben a földtulajdont csupán a közös tulajdon alakjában ismerték. A munkajognak két alapvető intézménye: a szervezet (kollektív szerződések) és a munkabeszüntetés, *mint bűncselekmény* kezdte meg pályafutását. Évszázadokig tartott, amíg a kamatszédést — kánonjogi büntett — sikerült a kereskedelemnek törvényesen védett jogintézménnyé változtatni. A nőnek úgy növekszik személyes szabadsága és gazdasági függetlensége a házasságban, ahogyan hozzájárul a gazdasági lét fenntartásának terhehez. *Vámbéry* azonban nem vesz át megnézetlenül semmiféle dogmatikát és elfogulatlan vizsgálódásai során megállapítja, hogy a jogalkotó hatalomnak is határt szabnak nemcsak az uralom alatt álló osztályok ellenállásának csökkentése, hanem a közös érdekek is, amelyeknek védelmére a hatalmat monopolizáló kisebbség éppúgy rászorul, mint a politikai hatalmat nélkülöző többség. Mert élet, egészség, becsület, sőt még a tulajdon is a proletárnak éppoly értéket jelentenek, mint a tőkepénzesnek, s ez az oka, hogy a büntetőjognak számos rendelkezését az osztályérdek kevésbé befolyásolja, mint a magánjog szabályait, amelyek mindenekelőtt vagyoni jogiak. Arra a végső eredményre jut tehát, hogy oly szabály, amely nincs összhangban a fennálló gazdasági feltételekkel, — a törvényhozó hadüzenete a társadalom ellen — nem válik joggá, még ha törvénybe iktatják is, és ilyenkor a törvény előbb-utóbb mindig vereséget szenved. De a jog formájával kepezett erőszak nem egyszer oly befejezett ténnyet teremt, amelyek magukat a gazdasági erőviszonyokat változtatják meg. Az a tény pedig, hogy a jog azonos gazdasági állapotok ellenére különböző népeknél különbséget mutat, igazolja, hogy *szellemi tényezők is befolyásolják a jog keletkezését, és ezek között magának a jognak is tekintélyes szerep jut* annál a hatáznál fogva, amelyet a jog a gazdasági élet fejlődésére gyakorol. De a jog keletkezésének és fejlődésének magyarázatánál sem mondhatunk le az *igazságosság* gondolatáról, amely nem gazdasági, de emberi fogalom, amely a gazdasági feltételektől eltérően *nem természeti, hanem társadalmi eredetű*, és kell, hogy a jelen és a jövő jogának kialakításánál az igazságosság a gazdasági feltételekben gyökerező hatalommal szemben is érvényesülhessen.

De elég az ismertetésből. Minden ismertetés — önkéntelen hamisítás, és híján van az eredeti zamatának és szárnyalásának. A tanulmányok közül a jog szűkebb birodalmának határvonalán belül esik még egy kitérés a kriminológiai értekezés a zsidók kriminalitásáról, amely a környezetnek, hivatásnak, vagyoni viszonyoknak, településhelyének a bűnözési arányára kihatását példázza, szemben a fajelmélet burkában jelentkező váddal és előítélettel. Továbbá «Az istenítélet paródiája» címen írt bölcs és ötletes fejtegetés «a párbajtílalom és a párbajkényszer ellentétében legalizált képmutatás»-ról, a becsületlátszat megóvásának osztálydivatáról és a becsület jogi védelmének tárgyáról. De *Vámbéry*t nem lehet ismertetni. *El kell olvasni a könyvet.*

Nem volna teljes a beszámoló gyönyörűsége ellenmondás és kifogások nélkül. Bizonyára lesznek, — hogyne lennének — akik túlzásokat fognak fölfedezni a könyvben és támadni fogják a *Vámbéry* igazságainak igazságát. És valóban lehet, hogy ez igazságok egyike-másikáról megállapítható, hogy csak a szerző hívó idealizmusa és rokonszenve magasztosítja tudományosan igazolt tétellel azt, ami voltaképp csak igazságosságra törekvő vágyának üdítő álomképe vagy *nyíltan* érző lelkének sejtett óhajta. De ez az idealizmus mindig termékeny és rokonszenve csak azé, ami igazán rokonszenvre méltó és amiben hinni és érte küzdeni érdemes. «*A haladás hitéből ered a haladás valósága*», — mondja a szerző — és e hit,

ez etikus életirány megteremtésének és kiterelvényesedésének előfeltétele a fölvilágosítás eredményességébe vetett bizalom. Mert — most a zárószót idézem — «nem az rombol, aki a fejlődés zavartalan menetét igyekszik biztosítani, . . . aki a múlt és jövő tekintélyeinek ellentétében a szellemi szabadság építőerejét *hívó segítségül . . . az igazán konzervatív*. Ellenben felforgató forradalmár az, aki erőszakkal fojtja el a bírálatot és zsandárral üldözi a gondolatot, lázadó Isten és ember ellen, aki a halhatatlan szellemiségnek örök ritmusát próbálja megzavarni . . .»

Ezért volt szükség erre a könyvre, ezért kellett megírni ma, az áruló írástudók népszerűsége és az emberiség elleni merényletek idején, ezt a könyvet. Hogyan is mondja két beszélgető kuruc a tábornok mellett:

Most áruk csupán van zsoldosoknak
Az bús harcson kik csak somolyognak.

És mintha korunkról és a szerzőnek harsogta volna a költő:

Sötét a világ, kell tűz, ha lobnyi,
Kell a gyújtáshoz mindég újból fogni.

Dr. Berend Béla.

Pótmagánvádló-e a fellebbezéssel élő sértett?

A kir. Kúria az 1931. évi február hó 10-én B. II. 2383/1930. sz. határozatában (DBtár XXIV. k. 172. sz.) elvi élel jelentette ki, hogy az a sértett, aki a felmentő ítélet ellen perorvoslatot jelent be oly esetben, amikor a közvádló nem élt perorvoslattal, nem tekintendő pótmagánvádlónak.

Meggyőző érvekkel mutatta ki *dr. Degré Miklós* (Magyar Jogi Szemle, XII. évf., 230. old.) ennek a felfogásnak téves voltát s utalt *dr. Mendelényi Lászlónak* «A perorvoslatok és a felsőbbbíróóságok előtti eljárás» című művében a 33—34. oldalon e kérdéssel hasonló irányban foglalkozó kimerítő okfejtésére.

E helyütt a büntetőjog két illusztris művelője által felhozottakon felül még csak arra bátorodom reámutatni, hogy a kir. Kúriának jelzett felfogása a Bp. 1. §-ában lefektetett azzal az alapvető tétellel is ellentétben van, amely szerint bűnvádi ügyben bírói eljárás *csak vád alapján* foghat helyet. A felsőbbbíróóság előtti eljárásnál is irányadó ez a szabály szükségszerűen vonja maga után azt, hogy *ott is kell vádnak lenni, amelyet valaki képvisel*. Ha azonban a közvádló a felmentő ítéletben megnyugodott, ez azt jelenti, hogy a további vád képviselésétől eláll. Ezt a kir. Kúria a B. H. T. IX. k. 914. sz. alatt közölt 22. számú jogegységi döntvényében ki is monddta: «a vád képviselésének fogalma alá esik a perorvoslati jog gyakorlása is». Az ezen döntvény alapjául szolgáló 1661/1924. sz. határozat pedig, melynek álláspontját a döntvény magáévá tette, még határozottabban mondja: «a közvádló megnyugvásának az általa képviselt vád elejtésével azonos hatálya van». A sértett perorvoslatát tehát a felsőbbbíróóság csakis akkor teheti érdemi felülvizsgálat tárgyává, ha azt a vádképviselő átvételének tekinti, mert különben nincs vád s így hiányzik a bűnvádi eljárásnak törvényes alapja. Ha pedig a vádképviselő átvételéről van szó, akkor az azt átvevő sértettnek a Bp. nomenklatúrája szerint pótmagánvádló a neve (Bp. 42. §, ut. bek.).

Már az 1931. évi március hó 12-én B. IV. 2726/1931. sz. alatt kelt határozatában (B. J. T. LXXXIII. k. 86. o.) a kir. Kúria is erre az álláspontra látszott helyezkedni, amikor a sértettnek fellebbezéssel élő képviselőjét egyszerűen mint a pótmagánvádló képviselőjét jelölte meg. A legújabbban 1931. évi szeptember hó 23-án I. 1367/1931. számú határozatában azután ezt az álláspontot teljes határozottsággal kifejezésre juttatja. Ebben a határozatban ugyanis a «sértett, mint pótmagánvádló» semmisségi panaszát, mint a törvényben kizárt perorvoslatot azon az alapon utasította vissza, hogy «a sértett, mint pótmagánvádló semmisségi panaszát személyesen jelentette be és indokolta, márpedig a Te. 104. §-a értelmében a kir. törvényszék előtti ügyekben a magánvádat rendszerint ügyvédnek kell képviselni, s azok az esetek, amelyek e szabály alól kivételt engednek, jelen esetben nem forognak fenn».

Amint e határozatból is kiviláglik, a kérdés mikénti eldöntésének különös gyakorlati jelentősége van a Te. 104. §-ának alkalmazása szempontjából.

Ugyanis ha a sértett azáltal, hogy a felmentő ítélet ellen per-

orvoslatát bejelenti, nem válnék pótmagánvádlóvá, úgy nem vonatkozhatná reá a Te. 104. §-ának rendelkezése. Tehát úgy a perorvoslat bejelentésére, írásbeli indokolására, mint a felsőbb bíróság előtt az ítélet megváltoztatása érdekében a felszólalásra személyesen is jogosítva lenne.

Az adott esetben azonban a kir. Kúria éppen azon az alapon utasította vissza a sértett által személyesen bejelentett és írásban is indokolt semmisségi panaszt, mert őt pótmagánvádlónak tekintette, akire a Te. 104. §-ában foglalt rendelkezés is irányadó.

A kir. Kúria határozata, amely arra az esetre szól, amikor a kir. főügyész perorvoslatát a koronaügyész visszavonta és sértett, így jutott abba a helyzetbe, hogy perorvoslatát bejelentse, — szerény nézetem szerint — nem zárja ki azt, hogy amennyiben a fő- vagy a fellebbviteli tárgyaláson hozott felmentő ítéletben a közvádló megnyugodott, az ott személyesen jelenlevő sértett, mint pótmagánvádló, perorvoslatát joghatályosan bejelenthesse. Ugyanis a közvádló megnyugvása a fentiek szerint a vádelejtéssel lévén azonos joghatályú, s ez tárgyaláson történvén, a Te. 104. §-ának 2. bekezdése alkalmazásának nincs akadály.

Mint hogy pedig a fellebbviteli főtárgyaláson a pótmagánvádló jelenléte nem szükséges és meg nem jelenése nincs jogkövetkezményekhez fűzve (Bp. 412. §), a sértett, mint pótmagánvádló által személyesen bejelentett perorvoslat ez esetben minden további nélkül felülbíráható.

Hasonlóképpen nincs akadály annak, hogy amennyiben a sértettet a fő- vagy fellebbviteli tárgyaláson ügyvéd képviseli s a felmentő ítélet ellen a közvádló perorvoslatot jelent be, e mellett a közvádló perorvoslatának visszavonása esetére a sértett képviselője is bejelentse feltételes perorvoslatát. Ezt a kir. Kúria is megengedhetőnek tartotta a B. J. T. LXXXIII. k. 86. oldalon közölt határozatában.

Abban az esetben azonban, ha a felmentő ítélet ellen a közvádló perorvoslattal él és a sértett ügyvédi képviselő nélkül személyesen jelen van, a Te. életbeléptetése előtt állandóan követett s helyesnek tartott az a gyakorlat, mely szerint a sértett felhívott annak kijelentésére, hogy a közvádló perorvoslatának visszavonása esetére kíván-e perorvoslattal élni, több helyt nem álló. Hasonlóképpen a jelen nem levő sértett sem hívható fel ily kijelentés megtételére az ítélet kézbesítése mellett.

Ugyanis a közvádló perorvoslattal élvén, a sértettnek fellebbezési jogosultsága ekkor még nyugszik, s ez csak akkor éled fel, ha a közvádló perorvoslatát visszavonják. Ez pedig nem a tárgyaláson történik, s így a Te. 104. §-ának 2. bekezdése alkalmazást nem nyerhet.

A sértettnek arravaló kötelezése pedig, hogy ezt az esetleges perorvoslatát is ügyvéd által képviselve jelentse be, méltánytalan lenne, mert arra az esetre, ha a közvádló perorvoslata hatályban marad, a sértettre szükségtelen költséget róna.

Véleményem szerint tehát most már oly esetekben, ha a sértett nem képviselteti magát ügyvéddel a tárgyaláson, vagy sem ő, sem képviselője nincs jelen, meg kell várni, amíg a kir. ügyészség hierarchikus szervezetében a felsőbb fórum a közvádló perorvoslatának fenn- vagy fenn nem tartása kérdésében nyilatkozik, s csak ha a perorvoslatot visszavonja, akkor hívandó fel a sértett perorvoslati jogának gyakorlására, amit azonban most már csak ügyvéd által képviselve tehet.

Ha pedig a sértett személyesen nyilatkozott, ez a nyilatkozata jogilag nemlétezőnek tekintendő s a fentebb említett felhívás ez esetben sem maradhat el.

Ez mindenesetre hosszadalmasabb eljárás az eddiginél s ellenkezik a Te. által a törvény címében is kifejezésre juttatott cél megvalósításával, de más megoldást találnom nem sikerült.

A kir. Kúria most ismertett határozatára még csak azt kívánom megjegyezni, hogy talán indokoltabb lett volna a sértett által bejelentett perorvoslat visszautasítását arra alapítani, hogy azt *arra nem jogosított személy tette*, mint arra, hogy a törvényben ez a perorvoslat kizárt. Hiszen a sértett perorvoslati joga a Bp. 385. § III. 2. b) pontja értelmében biztosítva van, ezt azonban a Te. 104. §-a értelmében most már csupán ügyvéd útján gyakorolhatja. Ha tehát személyesen gyakorolja, ezzel nem a törvényben kizárt perorvoslattal él, hanem arra nincs jogosultsága.

Dr. Balogh István.

Hitelvédelmi problémák.*

II.

A fizetésképtelenségek számának alakulása nyomon követi az általános gazdasági helyzet fordulatait. Az 1931. év elég kedvezően indult ebből a szempontból, annak első negyede a felmerült fizetésképtelenségi esetek számának körülbelül 25 %-os csökkenését mutatja. Az igazi fordulat júliussal állott be, s az azóta kialakult gazdasági helyzet teszi érthetővé, hogy az 1931. év fizetésképtelenségi adatai sorában a magán- és kényszeregyességi esetek száma az előző évhez viszonyítottan 36 %-os, ez ügyek passzívái pedig 9-9 %-os emelkedést tüntetnek fel. Amikor a konjunktúrakutatás szerte a világon az inzulvenciák számszerű alakulását a gazdasági helyzet megvilágítására szolgáló tipikus jelzőszámok sorába helyezi, amikor szinte közhellyé vált az, hogy a fizetésképtelenség a gazdasági viszonyok alakulásának kifejezője, olyan, mint a láz, amely a szervezetben rejlő betegséget jelzi, akkor fölsőleges lenne arról beszélni, hogy az inzulvenciák többé-kevésbé nagyszámú jelentkezését nem az egyes fizetésképtelenségi jogintézmények váltják ki, ezek csak az edények, amelyek a felmerülő eseteket fel fogják.

A jogász számára mégis elsőrendűen fontos feladat, hogy közelebbről megnézze azt, milyen jogi formákban jelentkeznek a fizetésképtelenségi esetek, a különböző jogintézményeket mily mértékben és arányban veszik igénybe az inzulvenciális lebonyolítások. Ennek a munkának az elvégzése a német jogirodalomban hangsúlyozott *Rechtstatsachenforschung* jegyében, egyébként a jogélet szélesebb területein is, termékeny és hasznos feladat volna. Valóban, a jogszabályok absztrakt analízisén túlmenőleg nemcsak a gyakorlat, hanem az elmélet számára is döntő fontosságú annak megállapítása, hogy valamely jogszabály a gyakorlatban hogyan vált be s a közönség hogyan él az egyes jogintézmények által szolgáltatott lehetőségekkel. Az egyes jogszabályok, jogintézmények jelentősége, helyénvalósága itt kapja meg a végső szankeiót: azt a választ, amelyet a mindennapi élet gyakorlata ad meg.

Ha ebből a szempontból, a fennálló jogintézmények gyakorlati igénybevételének szemszögéből nézzük a fizetésképtelenségi joganyag immár elég széleskörű institúcióit, úgy megkülönböztetett érdeklődéssel kell szemügyre vennünk azt a helyzetet, amely a csőd körül kialakult. Az első szembetűnő körülmény az, hogy amíg a fentebb közölt adatok szerint a fizetésképtelenségek száma általában emelkedést mutat, addig a csődöké csökkent, — 1931-ben az ország egész területén 363 csődeset merült fel, szemben az 1930. év 476-ra rúgó csődjével. Annak felemlítése, hogy a 850/1931. M. E. számú rendeletnek 1931. februárjában történt életbeléptetése a kényszeregyességi likvidációk számára szélesebb körű lehetőséget biztosított, nem adja meg a választ a kérdés lényegére — hiszen a probléma éppen az, hogy miért élnek inkább az érdekelt felek — kétségen kívül spontánul ható s a jogintézmények természetében rejlő okoknál fogva — a kényszeregyességgel, mint a csőddel?

Közelebb jutunk a válasz megadásához, ha megvizsgáljuk azokat a számszerűségeket, amelyek például a budapesti kir. Törvényszék csődstatisztikájából adódnak. A megnyitott csődök száma 1931-ben a Törvényszéken 94-re rúgott, — hogy e szám elég szerény, ezt az világíthatja meg a legjobban, hogy ugyanezen idő alatt ugyancsak a budapesti Törvényszéknél 691 ügyben indult meg kényszeregyességi eljárás. Az is kétségtelen, hogy a megnyitott csődök számának jelentős hányada a létrejött vagy teljesedésbe nem ment kényszeregyességekből adódik — a csődnyitás ez ügyekben mint másodlagos betegségi tünet jelentkezik, s a megfeneklett kényszeregyességi eljárásnak vált a levezetőjévé.

Ezzel szemben, ha a csődstatisztika adatait tovább vizsgáljuk, az a meglepő kép tárul elénk, hogy e jogintézmény, amely a gyakorlati alkalmazás szempontjából oly lényegesen háttérbe szorult, impozáns szám adatokkal jelentkezik a budapesti kir. Törvényszék nyilvántartásának egy másik rubrikájában, ott, ahol a bírósághoz beérkezett csődnyitás iránti kérvények regisztrálásáról van szó. Ennek adatai szerint ugyanis a budapesti kir. Törvényszékhez az 1931-es év során 3819 csődnyitás iránti kérvény érkezett be. Ez adat talán azt az ügyvédet, aki a csődbíróság folyosóján gyakrabban szokott megfordulni, nem is lepi meg oly nagyon, látva azt, hogy

* Az előző közlemény megjelent a Jogtudományi Közlöny 1932. évi 3. számában.

az egyes csődbírák társasági délelőtti a járásbírói felhívási napokhoz hasonló mozzalmas képet mutatnak. Ha a csődnitási kérvények útját nyomom követjük, úgy a következő kép tárul elénk. A beadott 3819 csőd kérvényből 2222 olyként talált elintézésre, hogy vagy a csődnitási kérvényt vonták vissza a hitelezők, vagy a tárgyaláson a felek egyike sem jelent meg. A vagyontalansági esküt 564 esetben tették le az adósok, a fennmaradó szám a még függő esetekre esik.

Ha e számszerűségeket egybevetéséből a csődintézmény ezidőszerű gyakorlati jelentőségére a megfelelő diagnózist megállapítani kívánjuk, úgy annak lényegét körülbelül a következőképp fejezhetjük ki: *a csőd, mint a fizetéseképtelenségi esetek gazdasági lebonyolításának instrumentuma, valójában elvesztette jelentőségét, — számottevő alkalmazásra mint fenyegetés talál.*

Ennek a tényleges helyzetnek a kialakulásában több lényeges körülmény játszik szerepet. Abban, hogy a hitelezők a csődnitási iránti kérelmek előterjesztésével oly tömegesen operálnak, nagy része van annak a tartózkodó magatartásnak, amely, elsősorban a kommersziális életben, a perittel szemben mutatkozik. A leglényegesebb okát ennek abban látom, hogy a mai gazdasági viszonyok fokozott gyorsaságú ritmusával szemben — a perek lefolytatásának tempóját az érdekeltek aránytalanul lassúnak érzik. Aki az üzleti életben benne van, jól tudja, hogy éppen e megfontolás alapján egyes esetekben mily egyezkedési áldozatokra képesek az érdekelt felek, csak hogy a pert elkerüljék. S ami ma talán a leglényegesebb veszély: a perindítás időpontjában még jó bonitású ellenfélnek a per befejezéséig könnyen beállható vagyoni leromlása. Ezek a körülmények játszik a döntő szerepet abban, hogy azoknak a hitelezőknek jó része, amely a csődnitási iránti kérelem előterjesztéséhez szükséges jogtechnikai lehetőségek birtokában van, úgy tesz, mint a nagyon elfoglalt emberek a regényolvasásnál, mindjárt a végén kezdi, az utolsó fejezetnél: a behajtás ultima rációjánál, a csőd megkérésénél. Itt azután valóban drámai gyorsasággal halad a végkifejlet: adós vagy megijed — s ha tud, fizet, vagy leteszi a vagyontalansági esküt, vagy kényszeregyességet kér maga ellen. Csak éppen a csőd tényleges megnyitására kerül a legkritikább esetben a sor, amire egyébként — a döntő pillanatban — a hitelező is megfelelő figyelemmel van s rendszerint az általa előterjesztett kérelem teljesedésbemenéséig jobban tart, mint maga az adós.

Lényegében a köztudatban az a kép él a csődről, hogy az az adós számára morálisan kellemetlen *capitis deminutio* jár, gazdasági jelentőségében azonban a hitelezői érdekek szempontjából a követelések teljes elvesztésével egyértelmű. Sőt ha megvolna a mód arra, hogy évtizedekre visszamenőleg az összes csődesetek pontos statisztikáját a II. oszt. hitelezők kielégítési lehetőségére való figyelemmel elkészítsük, úgy egész biztosan számszerűleg kimutatható lenne, hogy e hitelezői kategória — amelynek gazdasági jelentősége pedig a legnagyobb — *nagyobb összeget fizetett vissza a csődmegtámadási perek folytán, mint amennyit a felosztásokból kapott.*

Ily körülmények között szinte érthetetlennek kellene találni azt a jelenséget, hogy néhány évenként — rendszerint az ügyvédi kamarai választásokat közvetlenül megelőző időszakban — egyes ügyvédi körök részéről visszatérően felhangzik a kérdés: kényszeregyesség-e vagy csőd — s hogy ugyanezen oldalról a válasz is rendszerint úgy szól, hogy a kényszeregyesség eltörlésével a csőd egyeduralmát kellene visszaállítani.

Pedig a kérdés szorosán vett ügyvédi vonatkozásaitól eltekintve, amelyhez még talán lesz módomban hozzászólni, a lényeg itt mégis csak az, hogy *a fizetéseképtelenségek lebonyolításához, éppen a jelen viszonyok között fűződő nagy gazdasági érdekekre való figyelemmel, melyik inszolvenciális lebonyolítási mód bizonyul eredményesebbnek, — talán óvatos fogalmazással kifejezve — melyik a kevésbé rossz, kevésbé értékromboló.*

S hogy e részben a csődeljárás érvénybenlétének évtizedei alatt a legrosszabb módon vizsgáztatták le, azt a statisztikai adatok alapján leszűrődött egységes közfelfogás igazolhatja. Azok számára, akik, legalábbis a választási hadjárat hevében, a csőd prioritása mellett foglalnak állást, azt a kérdést lehetne feltenni, hogy miért nem érvényesítik e felfogás hívei álláspontjukat a gyakorlatban, amikor mint adós vagy hitelezői képviselők járnak el. Tapasztalatom e részben ugyan az, hogy a konkrét fizetéseképtelenségi ügyek intézésénél eddig még nem igen találkoztam oly ügyvédi felfogással, amely a csődlebonyolítást gazdaságilag megfelelőbbnek találta

volna a kényszeregyességénél. S amikor ezzel szemben — elvi alapon — a csőd dícséretét olvasom, önkéntelenül az jut eszembe, amit egy szellemes írók mondott abban az időben, amikor nálunk is megindult egy-két olyan futurista lap, amely a be nem avatottak számára teljesen érthetetlen szövegű közleményeket hozott. Sok nehezen vagy alig érthető cikket találni e lapokban, de amikor az előfizetési felhívásról van szó, arról, hogy hova és mily összeget kell az előfizetőnek beküldenie, akkor a fogalmazás mindenki által érthető és világos. Bizonyos analóg helyzet fennáll a csődért lelkesedők elmélete és gyakorlata között is. Amikor valamely konkrét eset intézéséről van szó, amikor az általánosságokból az adott ügy elintézésére kell áttérni, akkor minden elvi felfogás háttérbeszoritásával, tapasztalatom szerint, felek és képviselők az esetek túlnyomó számában mindent megtesznek, hogy a csődön kívül eső gyakorlati lehetőségeket kimerítsék s igen érthető módon optálnak a csőd elkerülését lehetővé tevő lebonyolítások mellett. Ez a kétségtelen tény, amit a fentebb közölt fizetéseképtelenségi statisztika számszerűen is illusztrál, a jól felfogott érdekvédelemből fakadó gyakorlat helyénvalóságának ékesen szóló bizonyítéka.

Dr. György Ernő.

Az alaptőkeemelés egyes kérdéseiről.

1. A német részvényjogi tervezet (1930. évi) előírja, hogy az alaptőkefelelő kimondó közgyűlési határozat a cégbíróságnál bejegyzés végett bejelentendő (148. §) és külön bejelentendő ugyancsak bejegyzés végett a megtörtént alaptőkefelelő (154. §). Ugyanezt az álláspontot foglalja el a legújabb (1931. évi) tervezet is.

Ezzel szemben a jelenlegi magyar cégbírósági gyakorlat szerint a közgyűlési határozat *külön* bejegyzésének helye nincs, hanem a közgyűlés határozata, a vonatkozó alapszabálymódosítás és a felemelt alaptőke feltüntetése a cégjegyzékben *uno ictu* akkor történik meg, amidőn az igazgatóság a felemelt alaptőke teljes befizetését igazolja és oly igazgatósági ülési jegyzőkönyvet produkál, amely szerint az összes kibocsájtott új részvények ellenértéke valóságban befolyt.

A budapesti törvényszék, mint cégbíróság, azt a gyakorlatot folytatta régebben, hogy külön bejegyzés tárgya volt a közgyűlési határozat és külön bejegyzés tárgya a lebonyolított alaptőkeemelés. Vagyis a német tervezet álláspontján állt.

Véleményünk szerint ez volt a helyesebb álláspont és indokoltan tartanók, ha a magyar részvényjogi reform ezt a régebbi magyar bírói gyakorlatot visszaállítaná. Közhiteli szempontból indokolt a közgyűlési határozat külön cégbírói feltüntetése. Az, aki a részvénytársaság iránt érdeklődik, tudja meg, hogy a részvénytársaság közgyűlése alaptőkeemelést határozott el, és hogy ez az alaptőkeemelés még nincs végrehajtva. De a jelenlegi magyar bírói gyakorlat nem egy esetben nehézségeket gördít az alaptőkeemelés elé. Pl. ha külföldi érdekeltség az alaptőkeemelésben való tényleges részvételt (a befizetést) attól teszi függővé, hogy előbb e tárgyban a közgyűlés törvényszerű határozatot hozzon s ez neki bírói határozattal igazoltassék. Ily esetben szükségesnek mutatkoznék a határozatnak a cégbíróság által történt tudomásulvétele és a cégjegyzékbe való bejegyzése, amidőn is az alaptőkeemelés lebonyolítása később következne be.

Végül a régi magyar bírói gyakorlatban tulajdonképpen in nuce az autorizált alaptőke intézménye is benne rejlik abban az esetben, amidőn a közgyűlési határozat az igazgatóságra bízta bizonyos korlátok között az elhatározott alaptőkeemelés valóságos keresztülvitelét, és amidőn az ily közgyűlési határozatnak bejegyzése útján tulajdonképpen azok a joghatások valósultak meg, amelyek körét a német tervezet „genehmigtes Aktienkapital”-nak nevezi.

2. Meg kellene gondolnunk: nem mutatkoznék-e célszerűnek a társaság szanalása céljából véghezvitt alaptőkefelelőre különleges szabályokat létesíteni. A hitelező, aki időlegesen és kamat ellenében hagyta tőkét a társaságnál, hajlandó (vagy kénytelen) véglegesen és osztalék ellenében tőkét a társaságnak átengedni. Gyakori az ily alaptőkefelelő szanalandó vállalatoknál, a nélkül, hogy akár a közgyűlési határozatban, akár egyébként formailag kifejezésre jutna az alaptőkefelelő e célja, és az alaptőkefelelő általános rendelkezéseivel és formájával ta-

karják be rendszerint az ilyfajta alaptőkeemelés is. A hitelező tehát formailag befizeti az új részvény ellenértékét, más oldalt ugyanazt az összeget követelése kiegyenlítésére visszakapja. Azt hisszük, ily esetekre lehetne különleges szabályokat létesíteni, melyek lényege az lenne, hogy az ily szanalási alaptőkeemelésnél a részvényeseknek biztosított elővételi jog nem gyakorolható ugyanúgy, ahogy a fúzió céljából történő részvénykibocsátásnál ez általában elfogadott. Szükségesnek mutatkoznék esetleg egy bizonyos arány meghatározása az eddigi alaptőke és a hitelezők alaptőkévé átalakítandó követelése között ahhoz, hogy a kedvezményes szabályok igénybevehetőek legyenek. Úgy gondolnók, hogy a hitelezők alaptőkévé átalakítandó követeléseinek vagy az alaptőke összegét kellene elérniök, vagy annak egy igen jelentékeny hányadát (pl. felét, háromnegyed részét).

3. A német tervezetek a parin alóli kibocsátás tilalmának álláspontjára helyezkednek.

Azok a tekintélyes vélemények, amelyek nálunk ezt az álláspontot helyeslik, nyitott kérdésnek tartják, vajjon lehet-e befizetés nélkül a tartalékból vagy a nyereségből az alaptőkét emelni, azaz a törvény által ebből ki nem zárt tartalékot új alaptőke képzésére fordítani.

Úgy véljük, hogy e két kérdés el nem különíthető egymástól, hanem hogy az, aki szigorúan a parin alóli kibocsátás tilalma mellett foglal állást, a tartalékból vagy nyereségből való alaptőkeemelés is kell hogy ellenezze. Hiszen tulajdonképpen a parin alóli részvénykibocsátásnak egyik esete a tartalékok terhére történő részvénykibocsátás.

A magyar bírói gyakorlatban oly tilalommal nem találkozunk, amely arra irányult volna, hogy tartalékok vagy nyereség terhére alaptőkeemelés nem eszközölhető. A 7000/1925. P. M. számú, a mérlegfelértékelésről szóló rendelet 5. §-a pedig a tőketartalékra vonatkozóan kifejezetten megengedi, hogy az legfeljebb 30 %-ig alaptőkefelemelés céljából felhasználható legyen, ha az alaptőkefelemelés 1932. évi december hó 31-ig határozottatott el (eredetileg 1930. december 31-ig, de a 156,325/1930. P. M. sz. rendelet 2. §-ával a fenti időpontig meghosszabbítva).

Miután pedig a parin alóli kibocsátásnál mérlegtechnikailag a névérték és a kibocsátási ár közötti különbözet valamivel fedezendő (hacsak veszteségegyenleggel nem kívánna a részvénytársaság a különbözetet egy jobb jövő nyereségének reményében fedezni, ami szerintünk általában aggályos), úgy gondoljuk, hogy a parin alóli kibocsátást mindazokban az esetekben meg kellene engedni, ahol a különbözet fedezéséhez szükséges tartalékok vagy egyéb mérlegszerű tételek rendelkezésre állanak. Természetesen nem lehet olyan tartalékokról vagy alapokról szó, amelyeknek speciális rendeltetésük van, mint például értéksökkenési, felújítási, háramlási tartalékok. Nem lehet a rendes tartalékoknak azt a minimális részét igénybevenni e célból, amelyek alapszabály vagy törvényes intézkedések szerint a rendkívüli veszteségek fedezésére vagy pedig egyéb célra szolgálnak. Amennyiben azonban a részvénytársaság rendelkezik oly tartalékokkal vagy mérlegszerű egyéb tételekkel, amelyek szabad felhasználásának akadálya nincs, úgy ezek a parin alóli kibocsátás céljából legyenek igénybevehetőek. Esetleg óvatosságból ne 100 %, hanem csak egy bizonyos meghatározandó százalék erejéig. Az ily kibocsátásoknál a régi részvényesek elővételi joga feltétlenül respektálandó még akkor is, ha az alapszabályok szerint őket elővételi jog nem illetné. Amennyiben pedig az elővétel nem gyakoroltatnék, úgy a 7000/1925. P. M. sz. rendelet 5. és 14. §-ában foglaltakhoz hasonló szabályokkal kellene biztosítani az elővételt nem gyakorló részvényest arról, hogy azt a különbözetet, amely az értéksökkenésnél a kibocsátási ár felett esetleg elérhető, meg fogja kapni.

Dr. Kohner Artúr.

Törvényjavaslat a társadalombiztosítási bírászkodásról.

Ez a javaslat is osztozott az utóbbi évek javaslatainak sorsában; megjelenése előtt a szakköröknek — talán az érdekelt bíróságok kivételével — véleményezés céljából nem küldték meg, ezenfelül alig hogy benyújtott, a képviselőházi bizottságok már tárgyalás alá vették, s nem lehetetlen, hogy mire ezen vázlatos ismeretetés megjelenik, azt már le is tárgyalták.

A javaslat főbb rendelkezései:

1. Megszünteti a budapesti kir. munkásbiztosítási bíróságot, valamint a munkásbiztosítási felsőbíróságot. Az elsőfokú bírászkodást az igazságügyminiszter által ily hatáskörrel felruházandó járásbíróságokra, az egyfokú másodbírászkodást pedig a budapesti kir. Ítéltáblára ruházza.

A budapesti központi kir. járásbíróságnak ezzel a hatáskörrel való felruházása nem hagyható a rendeleti útra, hanem a törvényben kell ezt megállapítani, mert a javaslat ennek a bíróságnak kizárólagos illetékességét is megállapítja, s e mellett egyéb rendelkezéseket is tartalmaz ezen járásbíróság tekintetében.

2. Megszünteti az ülnöki intézményt. Sajnálni lehet csak, hogy a bizottsági tárgyalások során az igazságügyminiszter ezt a helyes rendelkezést elejti. Ha már taktikai okokból ezen rendelkezés ellen némely oldalról fel is szólaltak, ennek nem lehet az a következménye, hogy az ülnöki rendszert eddigi alakjában fenn tartásák, hanem fakultatívvá kell tenni az eddigi obligatórius ülnöki intézményt, s a munkavállalónak joga legyen ülnökök alkalmazását kérni a bírósághoz kerülő első beadványában. Ha ezt nem teszi, úgy a bíróság ülnökök nélkül határoz.

3. Kiveszi a társadalombiztosítási bírászkodás alól az 1927. évi XXI. tc. 90. §-án alapuló s a munkaadó ellen az intézet által nyújtott segélyezésen túlmenő kár megtérítése iránti kereseteket, valamint a kihágási bírászkodást.

Egyik rendelkezés sem helyeselhető, az első azért, mert mindkét perben lényeges szerepet játszik az okozati összefüggés és a keresőképeségcsökkenés foka, s nem indokolt, hogy ezzel a kérdéssel — esetleg párhuzamosan — két bíróság foglalkozzék. Ezenfelül még azért sem, mert a javaslat más oly kérdéseket is — amelyek nem tisztán társadalombiztosítási jellegűek — ide utal, így például a 48. §-ban az 1874 : XVIII. tc. alapján régebben megítélt járadék felemelése vagy leszállítása iránti pereket.

A kihágások elvonására felhozott indok, hogy ezek nem igénylik a társadalombiztosítási joganyag beható ismeretét, nem helytálló, mert — hacsak az 1927 : XXI. tc. 206—212. §-ában megállapított kihágásokat vesszük figyelembe — minden további nélkül megállapítható, hogy ezek elbírálásához nem ugyan az 1927 : XXI. tc. összes, hanem számos rendelkezésének, de meg az ezen kihágások elbírálásánál figyelembe jöhető többi szakaszok értelmezése körül kifejlődött bírói gyakorlat beható ismeretére van szükség.

Ezek elvonására az sem szolgálhat okul, hogy a budapesti központi járásbíróság büntető ügyekkel nem foglalkozik, mert amint a cégbíróság ítélkezik kereskedelmi vétség eseteiben, úgy ítélkezhet a központi járásbíróság társadalombiztosítási kihágási ügyben is.

Végül még az esetek csekély számára való tekintettel sem indokolt ezek elvonása; a budapesti munkásbiztosítási bíróságnál az elmúlt évben körülbelül 100, a felsőbíróságnál pedig körülbelül 55 kihágási ügy volt.

4. A munkásbiztosítási bíróság eljárása eddig rendeletileg volt szabályozva, s örömmel kell fogadni, hogy ettől az igazságügyminiszter eltért s az eljárást is törvényileg szabályoztatja.

5. Az indokolás szerint a javaslat 22. §-a egyezik a 44,200/1921. I. M. rendelet 22. §-ával, ezzel szemben meg kell állapítani, hogy a javaslat mellőzte a rendelet 22. § 2. bekezdésének át vételét.

A 23. § indokolásából kivehetőleg ennek mellőzése szándékosan történhetett. A rendelet 22. § 2. bekezdése a következőket tartalmazta: «A tényeket és bizonyítékokat ezekben a perekben mindig hivatalból figyelembe kell venni».

Semmi szükség arra, hogy a bíróság gyámságot gyakoroljon az amúgyis megfelelő szervezettel bíró intézetek vagy munkaadó felett, s ezért ezen szakasz, illetve rendelkezés mellőzése csak közmegelegedésre szolgálhat.

Célszerű lett volna az indokolásban ezt különösen is megemlíteni.

6. Újítást tartalmaz a javaslat 26. §-a is. Az eddigi eljárási szabályok szerint vagy a törvényszéki, avagy a bírósághoz kinevezett orvos volt szakértőként alkalmazható, addig az új rendelkezés — bár a felek meghallgatását nem rendeli el — lehetővé teszi a közös szakértő alkalmazását is, ami a felekre csak megnyugvással s a bíróságra munkamegtakarítással járhat.

7. Nem helyeselhető a 27. §-nak az ítélet közlésére vonatkozó része, éspedig azért, mert semmi elfogadható indoka nincs annak, hogy az egyik féllel az ítélet kihirdetés útján, a másik féllel pedig

kézbcsítés útján közöltessek. A munkavállaló részére az ítéletnek kézbcsítése semmiféle több költséggel sem jár, s ezért az neki is kézbcsítendő lenne.

Hiányos ezen rendelkezés még azért is, mert ugyanabban az elbábanban, mint a javaslat 41. §-ában felsorolt intézetek, részesítendő azon üzem is, amely az 1927 : XXI. tc. 58. §-ában fel van sorolva s amely üzem alkalmazottainak balesetbiztosítási kötelezettsége szünetel.

8. Semmi sem indokolja az ítéletek végrehajthatósága tekintetében a javaslat 28. §-ában foglalt eltéréseket. Ezen rendelkezések nagyjában megfelelnek a 44,200/1921. számú rendelet 29. §-ának. Azonban ezen rendelet intézkedései, szemben az akkori jogállapottal, előnyt jelentettek a munkavállaló javára, időközben azonban az 1925 : VIII. tc. 14. §-a az ítéletek előzetes végrehajthatóságát kiterjesztette a baleseti kártérítési igényekre is, úgyhogy a rendelet intézkedéseinek a törvénybe való átvétele most viszont ezek terhére hátrányt jelent. Semmi elfogadható indoka sincs annak, hogy a munkavállaló a pénztárral vagy munkaadóval szemben hátránysabb helyzetben legyen e tekintetben, mint az idegen fél van a kártérítésre kötelezettel szemben.

Ezenfelül még azért is indokolatlan a javaslat ezen rendelkezése, mert a 3. § szerint az 1927 : XXI. tc. 90. §-án alapuló kártérítési keresetek a rendes bíróság elé tartoznak, úgyhogy ezen kártérítés előzetesen végrehajtható lenne, míg az alapjáradékra ez nem állna.

9. A 29. §-nak a perköltségekre, valamint a 44. §-nak a bélyegmentességre vonatkozó rendelkezései kiterjesztendőek lennének azon munkavállalókra is, akiknek balesetbiztosítási kötelezettsége szünetel, igényeiket nem a biztosítóintézet, hanem a munkaadó ellen kell érvényesíteniök (5. §), s e mellett még az is kimondandó lenne, hogy ez a mentesség a meghatalmazásra is kiterjed.

10. Súlyos kifogás alá esik a javaslat 31. §-ának a táppénz, terhességi, szoptatási és gyermekágyi segélyek iránti ügyekben a fellebbezést kizáró rendelkezése. Semmivel sem indokolható, hogy az elsőbíróság ezekben az ügyekben végleges határozatot hozhasson — tekintet nélkül az összegre — s ezt a 45. §-ban létesíteni szándékolt orvosi döntőbizottság határozata sem indokolhatja, mert a munkavállaló nem zárható el annak bizonyítása elől, hogy akár előbb, akár pedig később nem volt-e keresetképtelen beteg.

Kétségtelen ugyan, hogy mindazon anomáliák, amelyeket a javaslat e tekintetben felhoz, s amelyek kiküszöbölése céljából állítja fel a döntőbizottságot, fennforognak, de ezek megszüntetésére a javaslat rendelkezései nem alkalmasak.

11. Különös rendelkezést tartalmaz a 46. § is a mai törvény hatálya alatt beadott jogorvoslatok tekintetében, ezeket a budapesti kir. ítélőtábla — ha a jogorvoslat az új törvény értelmében ki van zárva — visszautasítja.

Vagyis visszaható erővel ruhazza fel a törvényt, s mindezt egyedül a nagy hátralék gyorsabb feldolgozásával indokolja.

Különös indok; talán ha a minisztérium vizsgálta volna, mi idézte elő a nagy hátralékot, személyzetsaporítás nélkül is kiküszöbölhette volna a hátralékot, s az okok megszüntetése helyett nem kellett volna az ügyek felülvizsgálatát megszüntetni.

Dr. Goldschmied Mór.

Szemelvények a felsőbíróságok gyakorlatából.

— **A megajándékozottak felelőssége a kötelesrészért.** A megajándékozottak a kötelesrészért az ajándékozás megfordított sorrendjében felelnek, vagyis elsősorban felel a legutóbb megajándékozott, és ha az ennek ajándékozott értékéből a kötelesrész ki nem telik, a hiányért az ajándékozások fordított sorrendjében felelnek a többi megajándékozottak. De ha a felelősség az ajándékozások fordított sorrendjében a család körében megajándékozottra kerül és a család körében más — bár különböző időben kedveményezett — megajándékozott is van, az ebben a családbelire háruló felelősségben ajándékaik arányában a család körében megajándékozottak egymás közt mindannyian osztoznak, úgy azonban, hogy ezeknél ajándéknak csak a törvényes örökrészeket meghaladó juttatások tekintendőek. (Kúria, P. I. 4695/1929. sz.)

— **Lemondás az öröklésről és a végrendeleti juttatás elfogadása.** A 207. és 807. számú polgári jogi elvi határozatok egymást kiegészítő értelme szerint a lemondó örökös örökösársára javára

történt lemondása a végrendeleti juttatás elfogadásában csak abban az esetben gátolja feltétlenül, ha a lemondás örökösársával szemben (t. i. az örökösársával kötött szerződésben) történt, ellenben az örökösársával kötött szerződésbe foglalt lemondása csak akkor, ha a szerződésben a lemondás által kedvezményezett örökösárs is résztvett, vagy ha a lemondó örökös ezzel az örökösársával hasonló tartalmú külön megállapodást létesített. (Kúria, P. I. 1744/1930. sz.)

— **A Felülvizsgáló Hivatal hatásköre.** Az 1930 : XVII. tc.-be iktatott Magyar-csehszlovák Egyezmény 22. cikke szerint az Egyezmény V. fejezetének hatálya alá eső tartozásokra és követelésekre nézve bírói eljárásnak helye nem lehet. Az Egyezmény 13. cikkének 4. bekezdése szerint nem tartoznak az V. fejezet szerint rendezendő tartozások és követelések közé azok, amelyeknél a két Hivatal egybehangzó határozattal megállapította, hogy nem esnek az V. fejezet rendelkezései alá. Ha tehát e két Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal valamely követelés tekintetében egyértelműen megállapította, hogy az nem esik az Egyezmény V. fejezetének hatálya alá, akkor arravatkozóan a rendes bíróság eljárásának nincs akadály. (Kúria, P. I. 8177/1930. sz.)

— **A kényszer fogalmához.** Sem az alperes által felhozott az a körülmény, hogy abban az időben banküzetének tönkremenetele folytán nehéz anyagi helyzetbe került s fivérének kölcsöneire volt rászorulva, sem az a körülmény, hogy restelt mástól kölcsönököt kérni, nem alkalmas a szabad akarathatározási képességet kizáró kényszerhelyzet s a szorult anyagi helyzet jogellenes kihasználásának megállapítására. (Kúria, P. I. 3005/1931. sz.)

— **Hatáskör törvényes gyermektartásdíj iránti követelés tekintetében.** A hatásköri bíróságnak az 1928. évi november hó 12. napján 1928. Hb. 51/8. szám alatt hozott határozata értelmében a törvényes gyermektartásdíj lejárt részleteinek megtérítése iránt támasztott követelés elbírálását nem lehet azon a címen a rendes bíróság hatáskörébe utalni, hogy az önjogú személy részéről önjogú személy ellen támasztott vagyoni jogi követelés, és hogy közelebről jogalap nélküli gazdagodás vagy tartozatlan fizetés, tehát a családjogi jogcímtől különböző kötelmi jogi jogcím forogna fenn. Mert még ebben az esetben is a már lejárt tartásdíjak iránt indított perek legnagyobb részében az a kérdés várna elbírálásra, hogy terheli-e a szülőt tartási kötelezettség, s ha igen, minő arányban és mily összegben. Márpedig ezeknek a kérdéseknek elbírálását az 1894 : XXXI. tc. 96. és 97. §-ai az ott meghatározott feltételek mellett kizárólag a gyámhatóság részére tartja fenn. (Kúria, P. III. 7425/1930. sz.)

— **Kárenyhítési kötelesség.** Eltekintve attól, hogy a tiltott cselekmény elkövetéséből eredő kárkövetelés mértékére nincs befolyással a jogosított fél részéről a kárenyhítés elmulasztása, nem kétséges, hogy a súlyos, sőt életveszélyes koponyatörést szenvedett felperesnek fokozottabb gondozásra és ápolásra volt szüksége, amelyet föltehetőleg inkább szolgáltatathatott a magángógyintézet, mintsem a közkórház. (Kúria P. VI. 312/1930. sz.)

— **Előkérdés és «alap».** A Pp. 506. §-a kimerítően sorolja fel azokat az eseteket, amelyekben a fellebbezési bíróság az ügyet az elsőbírósághoz visszautasítja vagy visszautasíthatja. Ezek az esetek, mint kivételes intézkedések, sem analógia, sem egyéb címen ki nem terjeszthetők. A jelen perben az alap és mennyiség szerint vitás követelés esetében követhető eljárás alkalmazása történt. Az erre vonatkozó rendelkezés azonban nem alkalmazható a fennforgó esetben, mert nem oly esetről van szó, amikor a Pp. 391. §-a értelmében az alap fennállását közbeszóló ítélettel lehet előzetesen megállapítani. A keresetváltoztatás fennállása a jelen esetben a követelhetés *előkérdése* ugyan, de nem tekinthető a Pp. 391. §-ában jelzett oly *alapnak*, amelynek elbírálására a közbeszóló ítélet is szolgálhat és a további eljárás keretében már csak a mennyiség kérdése volna eldöntendő. (Kúria, P. V. 7721/1929. sz.)

— **A veszélyes foglalkozás fogalmához.** Köztudomású, hogy az egyszerű földműves emberek a fertőzés veszélyének a felismerésére, valamint az annak megelőzésére szolgáló óvintézkedések megfelelő keresztülvitelére, az ehhez szükséges értelmiség és tanultság hiányában, rendszerint nem képesek. Ezt alperesnek, mint falun élő és gazdálkodással foglalkozó egyénnek, foglalkozásánál fogva tapasztalatból tudnia kellett. A köteles gondosság követelményeinek tehát alperes nem tett eleget azzal, hogy cselédeit, akik az ő rendelkezése folytán egy tehén hullájának a megnyúzásával és felbontásával, tehát olyan munkával foglalkoztak, amelynél könnyen szerezhetek veszedelmes fertőzést, az ennek megakadá-

lyozására és a metalan mégis bekövetkezett fertőzés következményeinek az elhárítására szükséges teendők felől kioktatta és az adott utasítások megtartására felhívta, hanem utasításainak a megtartását maga is szorgosan ellenőrizni tartozott volna. (Kúria, P. II. 6708/1929. sz.)

— **Gazdatiszt hatásköre.** Az 1900: XXVII. tc. 2. §-a értelmében az, aki valamely gazdaságban mint gazdatiszt alkalmazva van, eltérő intézkedés hiányában feljogosítottan tekintetik azokra a cselekményekre, melyek a gazdálkodás folytatásával az *ilyen* gazdaságban és az ilyen alkalmaztatással rendszerint járnak. A törvénynek ebből a rendelkezéséből kétségtelenül kitűnik, hogy a gazdatiszt képviselői jogköre nem az egyes gazdaságok változó és különös viszonyai szerint igazodik, hanem arra a hasonló terjedelmű és hasonló termelési ágakkal foglalkozó gazdaságok általános körülményei és szükségletei az irányadók. A törvénynek ezt a helyes értelmét juttatja kifejezésre a törvény szövege, amely «*az ilyen gazdaságban*» — nem pedig «*abban a gazdaságban*» — a gazdálkodás folytatásával rendszerint járó cselekményekre jogosítja fel a gazdatisztet. (Kúria, P. II. 6743/1929. sz.)

Szemle.

— **Az Ügyvédi Kamara** nem érte be annak megállapításával, hogy a születések korlátozásának kérdésében ügyvédek és orvosok részvételével rendezett vitát tévesen hirdették az Ügyvédi Kör helyett a Kamara helyiségébe, hanem erkölcsi reputációjának megóvására szükségesnek látta kijelenteni, hogy a *birth control* témájához semmi köze nincs, attól teljesen távol áll. Igaz ugyan, hogy a Kamara nem püspöki konzisztórium, hanem többek közt a jogfejlődés kérdéseivel hivataloszerűen foglalkozó testület, mégis érthető, ha még a lehetőségét is megtagadja annak, hogy a Kamara nagytermének szűzi füleit oly kényes kérdésnek vitája, mint aminő a születések korlátozása, megbánthassa. Ha a közismert petrolőrökből, bolsevistákból és egyéb istentagadók-ból álló angol lordok háza néhány év előtt odáig vetemedett is, hogy a születések korlátozása mellett foglaljon állást, a Budapesti Ügyvédi Kamara lojálisabb alakulat, semhogy akár csak passzivitással is követhetné az angol lordokat az erkölcsi züllés lejtőjén. Bár a viszonylag alacsony születési arányszámú Dánia, Norvégia vagy Svájc eléggé bizonyítja, hogy a nemzeti kultúra és a jólét magas foka nem függ a népszaporaságtól, bár a húszmillió munkanélküli még a legvérmesebb ipari kapitalizmusnak az ipari tartalékhadseregére irányuló igényeit is meghaladja, bár a háború technikai tökéletesedése Oroszország példáján *ad oculos* beigazolta, hogy a mégannyi millióból álló gőzhenger sem bír gázokkal, aeroplánokkal, tankokkal és egyéb «*kultúrvimányokkal*» eredményesen szembeszállni, bár még a népszaporodásban utolsó helyen álló Franciaországnak sikerült magát a militaristaállamok közt az első helyre feltornáznia s bár még egy sereg más érveléssel bizonyítható, hogy az Úrnak Ábrahámmalhoz intézett, az égnek csillagairól és a tenger fővénnyéről szóló példázata sokat veszített egykori aktualitásából, az Ügyvédi Kamara, mint az ó-testamentomi hagyományok hűséges őrizője, még a helyiség közösségének gyanúját sem vállalhatja azokkal az elvetemült forradalmárokkal, akik egy jogszabály megváltoztatásának lehetőségéről merészkednek tanácskozni. Ha a budapesti büntetőtörvényszéknek egyik megértően okos tanácsa legutóbb döntésével megállapította is, hogy az *à tout prix* népszaporodás nem mindig felel meg a társadalom érdekeinek, az Ügyvédi Kamara mégsem követheti ezt az extravaganciát, mert a Kamara végre is konzervatív testület. Évtizedeken át sikerült konzerválnia tisztikarát, választmányát, sőt még az ügyvédnyomor konzerválásában is némi sikert ért el, tehát egészen logikus, ha erélyesen állást foglal az erkölcsi és jogi szabályok változatlanosságát fenyegető eretnekek ellen. Már csak azért is, hogy a közelgő kamarai választásokra való tekintettel hangsúlyozza hasonlatosságát

Anatol France mágusához, aki öreg volt és bölcs, tehát nem szerette az újdonságokat.

— **Grosschmid Fejezeteinek új kiadása.** *Grosschmid Béni*, a magyar magánjog legnagyobb mestere és korunknak egyáltalán egyik legélesebb jogász elméje, 1931. november 6-án töltötte be 80. életévét. Az egész magyar jogászvilág meleg szeretettel ünnepelte őt.

Tanítványainak szűkebb köre: egyetemi tanárok, bírák, ügyvédek elhatározták, hogy az évfordulón a magyar jogászság hátlájának a Mesterral szemben a szokásos ünnepeléseken felülemelkedő módon fognak kifejezést adni. Nem bankettel, küldöttséggel, szónoklatokkal, de mégcsak nem is a már szintén sablonos «*emlékkönyvvvel*» akarnak jubilálni, hanem Grosschmidet magát hozzák a magyar jogászközönségnek: a Mestert az ő halhatatlan alkotásában: a *Fejezetekben!*

Grosschmid sorsa közös sok zseni sorsával, akiket az emberek elismernek, magasztalnak, de nem ismernek. A Fejezetek stílusának hallatlan tömörsége, a gondolatok kifejezésének szokatlan technikai eszközei, a végeredményben szinte tökéletes összhangba olvadó eszmék rapszódikus előadásmódja a jogászközönség igen nagy része számára megközelíthetlenné tette magánjogunknak ezt a leggazdagabb kincsesházát.

A tanítványok fentemlített szűkebb csoportja úgy véli Grosschmidet legméltóbban ünnepelhetni, ha ennek a hatalmas műnek eddig nehezen hozzáférhető gondolatait a magyar jogászság széles körei előtt is feltárja és megismerteti. Ezt a feladatot olyképpen kívánja megoldani, hogy a Fejezeteket — változatlan szövegben — újból kiadja és a műhöz külön kötetben oly bevezető magyarázatokat csatol, melyek az egyes fejezetek tartalmát, gondolatmenetét könnyen érthető nyelven, egyszerű előadásban, röviden összefoglalják akként, hogy ezeknek a magyarázatoknak az elolvasása után az eredeti szöveg áttanulmányozása ne okozzon nehézséget. A magyarázatok feltűntetik ezenkívül a tárgyalt kérdéseknek újabb alakulását a Fejezetek előző kiadásai óta kifejlődött bírói gyakorlatban, törvényalkotásban és irodalomban; végül mindenütt rámutatnak Grosschmid tételeinek tudományos és gyakorlati jelentőségére.

Ennek a tervnek a megvalósítása már folyamatban van. A szerkesztő-csoport — melynek tagjait alant soroljuk fel — már hosszabb ideje dolgozik a magyarázó szöveg összeállításán, és a munka rövidesen befejezéshez jut.

A terv sikere azonban anyagi előfeltételeket is kíván. A mai viszonyok között csak abban az esetben van kilátás a mű kiadására, ha megfelelő számú előfizető előre biztosítható.

A szerkesztőbizottság számít a magyar jogászvilág elitjének megértésére és támogatására. Kérésével elsősorban azokhoz fordul, akiknél tudományos és gyakorlati működésükkel elért előkelő pozíciójuk az ideális törekvések iránt közismert fogékonyságuk révén erre a megértésre jogosult reménye lehet. A *pécsi* egyetem *Faluhelyi Ferenc* professzornak a Jogászegylet Grosschmid-ünnepén bejelentett indítványára tíz példányban rendelte meg a művet könyvtára és jogi kari szemináriumai részére. Ha ez a példa követésre talál, rövidesen együtt lesz az előfizetéseknél az a száma, amely a korszakos műnek és glosszájának megjelenését biztosítja.

A szerkesztőbizottság tagjai: Dr. Almási Antal kir. kúriai bíró, egyetemi magán- és címzetes rendkívüli tanár, dr. Baumgarten Nándor nyug. kir. közigazgatási bíró, egyetemi c. rendkívüli tanár, dr. Bátor Viktor ügyvéd, dr. Blau György ügyvéd, dr. Besnyő Bernát ügyvéd, dr. Beck Salamon ügyvéd, dr. Dezső Gyula egyetemi magántanár, jogakadémiai ny. r. tanár, dr. Frigyes Béla tőzsdetitkár, dr. Fürst László kir. törvényszéki jegyző, dr. Löw Lóránt ügyvéd, dr. Kuncz Ödön egyetemi nyilvános rendes tanár, dr. Markos Olivér kir. ítéltáblai bíró, dr. Menyhárth Gáspár egyetemi nyilvános rendes tanár, dr. Meszlény Artúr m. kir. kormányfőtanácsos, egyetemi c. rendkívüli tanár, ügyvéd, dr. Nizsalovszky Endre egyetemi nyilvános rendes tanár, dr. Nyulászi János m. kir. kincstári főtanácsos, ügyvéd, dr. Reitzer Béla ügyvéd, dr. Schwarz Bertalan egyetemi nyilvános rendes tanár, dr. Személyi Kálmán egyetemi magántanár, ügyvéd, dr. Szladits Károly egyetemi nyilvános rendes tanár, dr. Tóth Lajos egyetemi nyilvános rendes tanár.

— **Dr. Fürst Lászlót**, lapunk kitűnő munkatárát, a Baumgarten-alap igazgatótanácsa irodalmi működése elismeréséül ezer pengő jutalomdíjban részesítette. Örülünk, hogy ez a kitüntetés a tudós fiatal jogásznemzedék egyik legkiválóbb tagját érte, és

reméljük, hogy ez az elismerés buzdításul fog szolgálni sokatigérő további tudományos munkásságára. A Baumgarten Ferenc Irodalmi Alapítvány alapító oklevelének szabályai szerint az alapítvány jövedelmei lehetőleg egyenlő arányban fordítandók szépírók és tudományos írók támogatására. Tudományos írók azonban díjazásban csak akkor részesülhetnek, ha műveik forma és stílus tekintetében irodalmi értékkel is bírnak. A díjak kiosztása pályázat kiírása nélkül történik. A díjakat egy kéttagú kuratórium ítéli oda, mely egy jogászból és egy íróból áll. A díjak odaítélése egy nyolctagú — írókból és tudósokból álló — irodalmi tanács közreműködésével történik. A díjazás célja: komoly, kulturális törekvésű és eszményi célokat szolgáló írók munkásságának támogatása. Fürst László díjának odaítélésénél irányadó szempont volt a szerző művének önálló, új utakat kereső törekvése, a műnek filozófiai iskolázottságra valló felépítése és irodalmi színvonalú előadási módja. A díj kiadásával az alapítvány dokumentálni akarta, hogy a tudományos irodalom minden ágára figyelemmel kíván lenni és serkentőleg akart hatni a jog- és politikai tudományoknak — a háborús évek óta nélkülözött — irodalmi művelésére.

— **A bünvádi eljárási jog** Auer—Mendelényi kommentárjának most megjelent *negyedik* kötete, amely a Bp. XXI—XXVIII. fejezeteinek magyarázatát öleli fel, *Mendelényi László* tollából származik. Mint ahogy egy gót- vagy barokkstilű épület minden egyes részénél nem szükséges külön kiemelni, hogy az gót v. gy. barokk, úgy voltaképp nincs szükség annak hangsúlyozására, hogy újabb büntetőjogi irodalmunknak ebben a monumentális alkotásában az egyes kötetek méltó alkotórészei az egésznek. Törvény, irodalom és joggyakorlat ebben a kötetben is harmonikus egységgé olvadnak össze, s ez a kötet is mintaképe mindannak, amit egy jó kommentártól várunk, amely nem ott ér véget, ahol a törvény magyarázatának nehézségei kezdődnek. Minthogy Auer és Mendelényi munkája a Bp. fejezeteinek sorrendjéhez kötött, a most megjelent 170 oldalas kötet különböző témákat foglal egybe, amelyek közül az újrafelvétel, a kiadás és a magánjogi igény kérdései jogászilag legjelentősebbek. Mendelényi kommentárjában nem éri be azzal, hogy a bírói gyakorlatban fölmerült kontroverziákat a Bp. egészének szellemében megoldja, hanem kiterjeszkedik a törvény és a gyakorlat bírálatára is, úgyhogy a kommentár egykoron kiinduló pontja lesz a Bp. revíziójának is. Mint az előző kötetek, úgy a most megjelent is mintaképe a jogász stílus világosságának, amely a gondolatok világosságát és a szerző logikai készségét tükrözi. Mendelényi könyve, amely bünvádi eljárási jogunk multjának legnemesebb veretű hagyományait a jövő jogpolitikai követelményeivel köti össze, egyszermind bizonyítéka a konstruktív építőmunka lehetőségének abban a korban, amelyben tisztavirágéletű törvények a bünvádi eljárási jog épületének lebontásával próbálkoznak. A könyv az Athenaeum r.-t. kiadásában jelent meg.

Közgazdaság.

— **A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank** 1931. üzletévről 5.597,359-27 P tiszta nyereséggel zárult, az 1930. évi 5.938,510-63 P-vel szemben. A rendes évi közgyűlésnek javasolni fogják, hogy az 1931. évi osztalék kifizetésére 2.500,000 P, vagyis részvényenként 5 P (mult évben 7 P) fordítassék, továbbá hogy a rendes tartalékalap 1.000,000 P-vel, az alkalmazottak segélyalapja pedig 60,000 P-vel javadalmaztassék. Az 1932. üzletévre pedig 997,370-81 P nyereség vitessék elő. A takarékbetétek összege végeredményben 51.852,000 P, vagyis 21%-os betétemelkedést mutat. Az igazgatóság megemlékezett arról, hogy éppen 50 esztendeje annak, hogy Weiss Fülöp elnök a bank kötelékébe lépett, akit ezen jubileum alkalmából meleg ünneplésben részesített. 442

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Kamarai választáshoz körlevélek leggyorsabban, legolcsóbban «Tempo» irodában készülnek. Koháry-u. 4. Tel. 13-2-12. 441

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel. : 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel. : 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel. : 20-3-95.)

HIRDETÉSEK.

Legközelebb megjelenik

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

„ budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Megrendelhető a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében.

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Lampel R. könyvkereskedésében.

VI., Andrásy-út 21.

és minden könyvkereskedésben.

Megjelent!

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉRE

Pontos és a **legutolsó változásokat** feltüntető adatokkal. Különözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedévenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25— P, egészvászonkötésben 30— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Mindennemű
**természettani, természetrajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert**
legelőnyösebben szállít

CALDERONI mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Sichermann Bernát budapesti ügyvéd: Részvénytársaság átalakulása korlátolt felelősségű társasággá. — Dr. Tóth László budapesti kir. bírósági elnök: A lakáskérdéshez. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 6. sz. — Tartalommutató a Perjogi Döntvénytár XVI. kötetéhez.

Részvénytársaság átalakulása korlátolt felelősségű társasággá.

A közgazdaság követelménye és így gazdasági szükségletnek felel meg, hogy a máskülönben életképes vállalat fennmaradjon és működését zavartalanul folytathassa még akkor is, ha a vállalat tulajdonosának személyében változás következik be, akár szükség-szerűen, pl. haláleset folytán, akár pedig ügyletileg történt átruházás következtében. A tételes jog feladata olyan jogszabályokról gondoskodni, amelyek ilyen változás esetén magának a vállalatnak fenntartását és zökkenésnélküli folytatását nemcsak lehetővé teszik, de meg is könnyítik; áll ez különösen olyan esetben, amelyben a vállalat tulajdonosának személye — gazdasági szemmel nézve — nem is szűnik meg, hanem csak átalakul, más alakot ölt. Az 1930: XXX. tc. alkotója is ezen feladatot kívánta a törvény 103—105. §-aiban megoldani, lehetővé tenni, illetőleg megkönnyíteni óhajtván részvénytársaságnak, illetőleg szöv. tkezetnek korlátolt felelősségű társasággá való átalakítását.

Az ezen szakaszokban megkísérelt megoldás azonban sikerültnek nem mondható, már kiinduláspontjában sem. Ezen szakaszok szerint u. i. a törvényalkotó elgondolása az volt, hogy az illető részvénytársaság (szövetkezet) *feloszlik*, elemeiből új kf. társaság alakul, amelyre azután a *feloszlott* társaság vagyona (vállalata) átháramlik. Ezen elgondolás dogmatikailag helyes lehet, gyakorlatilag azonban nem célszerű, mert különösen pénzügyi jogi szempontból oly nehézségeket okoz, amelyek mellőzhetők, ha a művelet gazdasági természetének megfelelőleg abból indulunk ki, hogy a részvénytársaság (Szövetkezet) *nem oszlik fel*, hanem vagyoni jogi alanyiségének változatlan fenntartása mellett csak külső alakjában módosul, vagyis kf. társasággá átalakul, egyébként azonban tovább él és működik, amit az új német r.-t. javaslat 233. §-a akként fejez ki: «Vom Zeitpunkt der Eintragung der Umwandlung an besteht die Gesellschaft als Gesellschaft mit beschränkter Haftung weiter.» Nem történik tehát vagyonátruházás vagy vagyonátzállás, éppoly kevésbé, mintha pl. a cég szövege módosul. Az átalakulásnak jogi következményei így önként adódnak. Nem mondhatók sikerültnek ezen szakaszok további rendelkezései és szövegezésük sem, bizonyára a célszerűtlen kiinduláspont folytán. Így a 103. § első bekezdésének 1. pontja második mondatában azon esettel foglalkozik, amidőn a kf. társaság törzstőkéje nagyobb mint a r.-t. befizetett *alaptőkéje* és azt tételezi fel, hogy ilyenkor a különbözet fedezésére új törzsbetétek lesznek alakítandók; holott a következő 2. és 3. pontokból kitűnőleg az átalakuló társaság *tiszta vagyonából* kell kiindulni, és új törzsbetétek alakításáról csak akkor lehet szó, ha a kf. társaság törzstőkéje a részvénytársaságnak külön közgyűlésen megállapított mérleg szerint kimutatótt *tiszta vagyonát* meghaladja.

Hogy pedig a szövegezés sem világos, arról tanuskodik a Glücksthal—Huppert-féle kommentár, amely szerint (99. l.) az átalakulás megtörténhetnék akkor is, ha a «felhívott részvényesek-

nek kevesebb mint 75%-a nyilatkozott késznek arra, hogy a r.-t. vagyonából öt illető résszel, mint törzsbetéttel, az új társaságba tagként belép»; holott e szakasznak valódi értelme szerint — amint ezt dr. Lőw Tibor (Jogtudományi Közlöny múltévi 31. számában) helyesen kifejtette, az átalakulás egyáltalán csakis az alaptőke háromnegyedrészt képviselő részvényesek hozzájárulásával történhetik. Vagy hogy még egy példát említsek. Ugyancsak dr. Lőw Tibor említett cikkében azt igyekszik kimutatni, hogy a 45,000/1931. sz. végr. rend. 27. §-a ellentétben áll a törvénnyel, midőn kijelenti, hogy csak oly r.-t. alakulhat át, melynek alaptőkéje már teljesen be van fizetve, holott a rendelet a törvénynek — általa is felhívott — 103. §-a 1. bekezdése 1. pontjának azon kifejezését «befizetett alaptőkéjét» nyilván úgy magyarázza, hogy olyan alaptőkééről van szó, amely egészen és nem részben van befizetve (inellékesen megjegyezve: a rendelet álláspontja in merito helyes, mert különben bonyodalmat okozna azon kérdés, hogy mi történjék a fennállott részvényhátralékkövetelésekkel? Azok egyszerű elejtése veszélyeztetné a hitelezők érdekét).

De nézzük most már azon gyakorlati kérdést, hogy a törvény, illetve a végr. rendelet jelenlegi rendelkezései alapján miként járjunk el az átalakítás körül.

Mindenekelőtt megállapítandó, hogy mit *ne* tegyünk. Így lehetőleg ne csináljuk az átalakítást úgy, hogy az új törzstőke kisebb legyen mint a r.-t. alaptőkéje, mert különben a 104. § 2. bekezdése szerint a hitelezőket követeléseik bejelentésére kellene felhívni, és a jelentkezőket — ha az átalakuláshoz hozzá nem járultak, recte ha követeléseik előzetes kielégítését követelik — ki kell elégíteni vagy biztosítani (mikor az egyiket, mikor a másikat?); ami adott esetben katasztrofális hatással lehetne. Ha tehát pl. a mérlegszerinti vagyon nem fedezné az alaptőkét, akkor célszerűbb lesz előzetesen az alaptőkét a K. T. 209. § szerint leszállítani vagy pedig a különbözetet új törzsbetétek befizetésével kiküszöbölni.

Ne kezdjük továbbá az átalakítási műveletet a részvénytársaság feloszlásának kimondásával, mert különben nem tarthatjuk be esetleg a 103. § 1. bekezdése 4. pontjában előírt határidőt; — különösen az 1—3. pontokra való tekintettel — nem is említve azt, hogy a feloszlás kimondását, ha pl. kellő számú tag belépésre nem jelentkezett, a jelenlegi jogszabályok szerint visszacsinálni nem lehetne.

Tegyük fel most már, hogy egy 1000 darab részvényre oszló 100,000 pengő alaptőkéjű részvénytársaság átalakítását látná célszerűnek a r.-t. igazgatósága. Akkor elsősorban elkészítendő a társaság mérlege valamely lehetőleg közelmúlt vagy közeljövő napra («a mérleg készítési napjának értékével» homályos kifejezés bizonyára így értelmezendő) és vizsgáltsék felül oly könyvvizsgálóval, akit az id. végr. rendelet mármint is «hites»-nek elismer. Tegyük fel, hogy a mérleg 120,000 pengő tiszta vagyont tüntet fel, egy részvényre tehát 120 pengő vagyonrész esnék. Erre közgyűlést hívunk össze, mely megfelelő napirend alapján az id. bekezdés 3. pontban előírt többséggel meg fogja állapítani a mérleget és az egy részvényre eső vagyonrészt és ez alapon el fogja határozni az átalakulást a bemutatott társasági szerződés-tervezet alapján.

Itten azonban kettős nehézséggel állunk szemben. Az egyik, hogy a közgyűlés határozata a K. T. 174. §-a értelmében megtámadható; igaz, hogy az id. bekezdés 3. pont a megtámadás határidejét 30 napra korlátozta (sajnos, eltérőleg a tervezettől, mely a részvé-

nyek egytizedének birtokától tette volt függővé a megtámadási jogot, a megtámadáshoz akár egy részvény birtoka is elegendő), de hallgat a megtámadási per indításának következményeiről; de lege lata a perindítás egymaga nem bír felfüggesztő hatállyal az átalakítás foganatosítására, ha pedig az átalakítás már megtörtént (bejegyeztetett), a megtámadás utólagos sikere nem érintheti magát az átalakítást (l. a törvény 15. §-át is), legfeljebb kártérítési igény alapjául szolgálhat. Mindazonáltal az óvatos igazgatóság be fogja várni a 30 napos határidő leteltét, illetőleg a megtámadási per elmaradását. A másik nehézség, hogy a 103. § 2. bekezdés szerint az új kf. társaság bejegyzéséhez szükséges a törv. I. fejezetében foglalt rendelkezések megtartása; márpedig az I. fejezet szerint a kf. társaság létesülésének alapkövetelménye a társasági szerződés, melynek érvényességéhez viszont valamennyi tagnak aláírása szükséges (2. §); hogyan szerzendő meg azonban azon egynegyed rész alapítóként képviselő részvényesek aláírása, akik az átalakuláshoz hozzá nem járultak, de a 103. § 1. bek. 2. pontja szerint mégis «beléptek»-nek tekintendők? Nyilván sehogy; e szerint kell tehát, hogy a a közgyűlés elé terjesztett, ezáltal elfogadott szerződéstervezet az I. fej.-nek megfelelő érvényes társasági szerződésnek tekintendő legyen.

Ebből következik, hogy a közgyűlés elé terjesztett szerződéstervezet gondosan a törvény egyéb követelményeinek, a vállalat és a tagok érdekeinek megfelelőleg és minden kérdésre kiterjedőleg lesz elkészítendő. E részben elsősorban az egyes tagok törzsbetének meghatározása fog nehézségbe ütközni. A 103. § 1. bek. 2. pontja szerint ez a meghatározás nagyon egyszerűnek látszik. Ezen pont értelmében ugyanis a részvényesek felhívandók, «hogy a részvénytársaság vagyonából őket illető *vagyonrész*szel, mint *törzsbeté*ttel, az új társaságba tagként belépjenek»; e szerint tehát a törzsbetét egyenlő volna a vagyonrészszel, vagyis az adott esetben 120 pengővel. Igen ám, de az előző pont utolsó mondata szerint «a 17. §-nak a törzstőke és a törzsbetét összegére vonatkozó rendelkezései ilyen esetben is alkalmazandók»; vagyis «mindegyik tag törzsbetének legalább 1000 pengőt kell kitennie»; az adott esetben tehát az egy-egy részvényre eső vagyonrész (120 P) mégsem adhat egy törzsbetétet, ilyen 1200 P névértékkel csak 10 részvény, illetőleg a 10 részvényre eső vagyonrész alkothat; tehát az új társaságnak lesz 100 db törzsbetéte à 1200 P.

Mi történjék azonban azon részvényesekkel, kiknek 10-nél kevesebb részvénye van? Egyszerű megoldásnak kínálkozik rész-törzsbetétek alakítása; tehát egy-egy részvénynek 1—1 tized törzsbetét felelne meg; ez ugyan nem felelne meg a törvény 17. §-ának, vagyis az ezer pengő törzsbetét minimumnak; azonban a törvény 124. §-a éppilyen esetre adott a kormánynak felhatalmazást a törvénytől eltérő szabályozásra. A kormány ugyanis, úgy látszik, a minimumnak ilyen kivételes leszállításához folyamodni nem akart; a részvényösszevonást és ezzel együtt az össze nem vonó részvényesek kizárását sem akarta alkalmazni; ezek helyett a hivatkozott végr. rendelet a törvény 27. §-a analógiájára *kényszerüzletrész* (nem törzsbetét) közösséget konstruál a törzsbetétminimumon alól maradó részvényesek számára, kimondván 30. §-ában, hogy az illető részvényes *hányadüzletrész* (nem *hányadtörzsbetétes*!) tag lesz és az átalakulást kimondó közgyűlés köteles megállapítani, hogy mely részvényesek kapnak együttvéve egy — az egész törzsbetétnak megfelelő — üzletrészt; tehát az adott esetben azon közgyűlés, amely véglegesen fogja kimondani az átalakulást (amely tehát a 103. § 1. bek. 2. pontja alapján történt felhívás eredményéből már tudni fogja, hogy mely számú részvénynek tulajdonosai jelentkeznek a belépésre), ki fogja mondani azt is, hogy pl. a 36—40., 71., 75., 80., 86. és 90. sz. részvényekre eső vagyonrészek együttvéve fognak alkotni egy üzletrészt, az eddigi tulajdonosok pedig a törv. 27. §-ában körülírt jogállásba kerülnek. Ezen eshetőségről is tehát a társasági szerződéstervezetben gondoskodni kell, ha csak nincs biztosítva az, hogy ilyen *hányadüzletrészekre* szükség nem lesz. (Igénytelen nézetem szerint az ilyen *kényszerüzletrész*-közösség alakításánál mégis csak célszerűbb lett volna ilyen kivételes esetekre a résztörzsbetét és *hányadüzletrész* alakításának megengedése.)

Ha már most mindezen nehézségeken átesve, a közgyűlés a mérleget és az egy-egy részvényre eső vagyonrészt, valamint a társasági szerződés tervezetét megállapította, következik a törvény 103. § 1. bek. 2. pontjában előírt belépési nyilatkozatok beszerzése. Itten azon nehézséggel találkozunk, hogy a nyilatkozónak

részvényesi minősége is igazolásra szorul. A névre szóló részvényeknél segítene talán a K. T. 173. §-a, illetőleg a részvénykönyv igazolása; azonban ez is csak formális igazolásnak volna tekinthető; materiális bizonyítékot csakis a megfelelő (névre szólóknál a kellő forgatmányokkal ellátott) részvényeknek a társaságnál vagy az ezáltal megjelölt helyen letett részvények szolgálhatnának; azért a belépési nyilatkozatok kapcsán a megfelelő részvények letétele és ennek igazolása követendő lesz. Ha ilyen módon az alapítóke háromnegyed részét képviselő részvények letétele mellett az ezekre vonatkozó belépési nyilatkozatok beszeresztettek, a mérlegmegállapító közgyűlést követő 30 napon túli időre második közgyűlést kell összehívni a társulati szerződés végleges megállapítására, esetleges *hányadüzletrészek* alakítására, az átalakulás végleges elhatározására és a feloszlás kimondására szóló napirenddel; ezen közgyűlés határozatképességére irányadók az alapszabályoknak az alapszabály módosítására és a feloszlás kimondására vonatkozó netaláni korlátozó rendelkezései. Ezen közgyűlés határozata alapján kell azután 30 napon belül (103. § 1. bek. 4. pont) az átalakulás és a törvény 12. §-ában körülírt körülmények bejegyzését kérelmezni.

A kétszeres közgyűlés csak oly módon volna kikerülhető, ha már az első közgyűlés megtartása előtt tételnéközzé alapszabályszerű hirdeteménnyel a hites könyvvizsgáló által megvizsgált mérleg és ez alapon kiszámítandó vagyonrész, valamint a részvényesekhez intézett belépési felhívás, és ha az alapítóknak legalább háromnegyed részét képviselő részvényesek még ezen közgyűlés előtt a megfelelő részvények letétele és a társasági szerződéstervezet aláírása mellett nyújtották be — a közzétett mérleget és vagyonkiszámítást is tudomásulvevő — belépési nyilatkozatukat; a gyakorlatban ezen rövidebb eljárás aggály nélkül különösen akkor lesz foganatosítható, ha valamennyi részvényes jelenti be ilyen módon belépését.

Dr. Si. Hermann Bernát.

A lakáskérdéshez.

Immár szerencsésen elérkeztünk ahhoz a ponthoz, hogy Budapesten négy kategóriába tartoznak — kötöttség — szabadság tekintetében a lakások.

A kötöttségnek jogi vagy erkölcsi gyökere soha nem volt. Korántsem azért nyúlt hozzá az államhatalom kemény kézzel a háztulajdonosok addig érintetlen, sőt sok tekintetben privilegizált jogaihoz, mert a közvélemény jogi és erkölcsi érzéke, megnyilatkozása a háztulajdonosi jogok korlátozását követelte volna, hanem azért, mert az egyik oldalon a lakástermelés elmaradása, a másik oldalon pedig a fokozottabb igénybevételek soha el nem képzelt lakáshiányt szültek. Ez a lakáshiány egyedül volt az oka annak, hogy a lakások szabadforgalma annak idején szükségszerűen megszünt.

A szabadforgalom visszaállítására irányuló mozgalmak eddig mindannyiszor vereséget szenvedtek, mert hiszen az egészen nagy lakások felszabadítása a gyakorlati élet szempontjából a semmivel volt egyenlő. A szabadforgalom megtagadása mindig azzal az indokkal történt, hogy még ideje nem érkezett el: nincs elég lakás. Csak a legutóbbi időben hallottunk e mellé még egy másik argumentumot is: nem szabadíthatók fel a lakások azért, mert ez csak a kötött lakásokban lakók anyagi megterhelésével, esetleg romlásával következhetnének be.

A lakáshiánnyal, mint a szabadforgalmat kizáró tényezővel ma már számolni nem kell és nem szabad. Soha annyi üres és kiadó lakás nem volt a fővárosban, mint éppen a mai időkben. Ezt a tényt bizonyítani sem kell, elég a tarkálló kapukra s a napilapok hirdetési rovataira utalni, de ugyanezt a tényt állapítják meg a hivatalos és az érdekcsoportbeli kimutatások is.

Egyedüli érv marad a kötöttség mellett az az elgondolás, hogy a kötött lakások lakói a teljes szabadforgalomra áttérésnél gazdaságilag hátrányos helyzetbe kerülnek.

Ez lehetne szempont abban az esetben, ha a helyzet ma az volna, hogy tényleg a gazdaságilag legmostoháiban ellátott réteg lakna kötött lakásokban.

A helyzet azonban nem ez. Már maga az a körülmény, hogy a bérleti viszony ugyanazon felek között évek hosszú során át áll fenn, arra mutat, hogy a bérlő gazdasági egyénisége szolid alapokon nyugszik s nagyobb megrázkódtatások az utóbbi években nem érték.

Vajjon azok-e a gazdaságilag leggyengébbek, akik a nehéz éveken akként jutottak át, hogy egzisztenciájuk alapja szolidan, biztosan megmaradt?

Mennyivel hátrányosabb helyzetben vannak azok a tömegek, amelyek az elmúlt években kezdődő és még most is tartó súlyos és egyre súlyosabbá váló gazdasági helyzetből még azzal is részt kértek, hogy gazdasági létük alapját, állásukat, alkalmazási, érvényesülési lehetőségüket egyszer vagy többször is elvesztették?

A felelet nem nehéz. Ez utóbbiak kétségtelenül a gazdaságilag gyengébbek. Az sem szorul magyarázatra, hogy ez a gazdaságilag gyengébb néhányszor felborított egzisztenciájú tömeg *nem* lakik kötött lakásokban, hiszen az egyszer vagy többször is felbomló egzisztencia elsősorban a kötött lakást semmisítette meg.

Azon a tömegen, amely segítségre leginkább rászorul, a lakások kötöttsége nem segít, mert ez a tömeg a kötött lakásokból már rég kint van.

Nincs pontos statisztika arról, hogy *kik* is laknak most még kötött lakásokban. Az incidentaliter felmerült esetek nagy tömegében azonban azt látjuk, hogy nagy általánosságban a gazdaságilag aránylag jobban felszereltek bérlői a kötött lakásoknak (magasabb állású köz- és magántisztviselők, magasabb rangú nyugdíjasok stb.). Olyanok tehát, akik a közelmúlt zivatarait ki tudták állani a nélkül, hogy kisebb lakásba kényszerültek volna és a nélkül is, hogy a bérfizetés tekintetében komoly bajokba jutottak volna. Van azután még egy réteg — statisztika persze erről sincs, de nem is igen lehet — amely egzisztenciáját éppen a lakás kötöttségére s ezzel kapcsolatban olcsóságára alapítja. E rétegnek tagjai olcsó kötöttbérű nagy, társadalmi és gazdasági elhelyeztettségükkel arányban nem álló lakásokat bérelnek, de legtöbbször: a konyhában és cselédszobában laknak s a lakás többi részét albérletbe adják.

Ezek az albérletek nem olcsóbbak, mint a nem kötöttbérű lakásokban levő albérletek, az albérleti összeg tekintetében a currens árakhoz igazodnak, de éppen magának a lakásnak alacsony kötött bére folytán a bérlőnek igen tekintélyes jövedelmet biztosítanak.

A lakások kötöttsége tehát csak a két csoport érdekében áll még fenn.

A kérdés most már az: vajjon indokolt-e, hogy e csoportok érdekét a háztulajdonosok érdekei fölé helyezték?

Hogy ma valakinek kötött lakása van, az többé-kevésbé a körülmények szerencsés összejátzásának eredménye, s bár a kötött jó lakás kétségtelenül előnyt jelent, ennek további fenntartására jogi, erkölcsi vagy szükségszerű indok fel nem hozható.

Ez tehát az érem egyik oldala: a kötöttség megszüntetésének ideje elérkezett. Hogy ennek az adóbevételek, a lakástermelés stb. tekintetében milyen előnyei vannak és lehetnek, azt az itt érintett érdekképviseletek már eléggé nyilvánosságra hozták, ezzel tehát foglalkozni nem kell.

Van az éremnek azonban másik oldala is.

A lerontott gazdasági élet által sújtott, a megélhetés ezer bajával küzdő polgárok súlyos bértérheket nem bírnak el.

Meg kell találni a módot arra, hogy a fák ne nőjjenek az égig: a bérek ne emelkedjenek a kívánatos mértéken felül.

Erőszakos beavatkozást osztrák, német vagy román mintára nem találnék célravezetőnek, mert az erőszakos beavatkozás hátrányai rendszerint nem állanak arányban a célzott előnyökkel.

Alkalmasnak mutatkozik azonban a felszabadítással kapcsolatban egyébként is szükségesnek jelentkező bérmegállapítási eljárás.

A felek — értve alattuk a továbbiakban is a bérbeadót és a bérlőt — bérmegállapításért az illetékes bírósághoz fordulhatnak. A bíróság kiküldött tagja a *helyszínen* eljárva a bért megállapítja. Ennek a megállapításnak a kötött lakásoknál elsősorban is az a hatálya volna meg, hogy a kötöttség ezzel elenyészne. A második és minden esetben beálló hatás az volna, hogy a megállapítás időpontjától kezdődően csak a megállapított bér volna fizetendő. Érintetlenül maradna azonban a feleknek az a joga, hogy a köztük fennálló szerződés különben teljes érvényű lehetőségeit kihasználva, megfelelő módon és időben a bérleti viszonyt megszüntessék felmondás útján.

Tehát a felek a bérmegállapító határozatot csak annyiban kötelesek respektálni, hogy a felmondással a megszüntetés időpontjáig feltétlenül ez a bér az irányadó. Csak ezt lehet követelni s csak ezt kell fizetni.

A jogerős bérmegállapító határozatot a bíróság közölné az illetékes adóügyi hatósággal, amely azt feljegyezné, s amennyiben

a bérleti viszony a megállapítás dacára továbbra is fennmarad vagy a megállapított bérösszeg mellett jön létre új bérleti szerződés, az adók a bérmegállapítás időpontjától kezdve az eddigi kulcs szerint a *megállapított* bérhez igazodnának.

Ha azonban a bérbeadó arra az álláspontra helyezkednék, hogy a jogerősen megállapított bér kevés és a bérleti szerződést megszüntetve magasabb bérösszeg mellett létesítene újabb bérleti szerződést, ennek csak az lenne a következménye, hogy a *többletbér magasabb* adókulcs alá esne.

Egy példán könnyebben követhető ez az elgondolás.

Az évi bér 2000 pengő. A bérlő az évi bérnek 1600 pengőben megállapítását kéri. A bíróság jogerősen 2000 pengőben állapítja meg a bért, mire a bérbeadó a legközelebbi felmondási lehetőségnél felmond, a bérleményt 2200 pengőért adja ki. 2000 pengő után az eredeti eddigi kulcs szerint fizet adót, a többlet 200 pengő után azonban magasabb kulcs szerint, és pedig akként, hogy ebből a 200 pengős többletből érdemleges összeg az adó levonása után meg ne maradjon.

Nagy vonások ezek csak, a részletezés most nem e helyre való. Készséggel elismerem azt is, hogy elgondolásomban vannak zökkenők, hiányok, azonban szükséghelyzettel kell számolnunk ma is, s a szükségkövetelte intézkedések sohasem simulnak be teljes harmóniával a meglévő jogrendszerbe. *Dr. Tóth László.*

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **Kártérítést** szülők a gyermekük elhalálzásából folyólag csak az esetben követelhetnek, ha mint vagyontalan és munkát és keresetképtelen egyének a gyermekük által való eltartásra voltak utalva és az őket elhalálzásakor tényleg el is tartotta. (Kúria, 1931. nov. 25. P. II. 2170/1931.)

2. **A hitelbiztosítéki jelzalog** a telekkönyvi bejegyzések alapján szolgáló okiratok szerint oly váltóhitel biztosítására engedélyezett, amelyet M. M. és felesége, valamint F. N. és felesége együttes aláírásukkal ellátott váltók alapján vesznek fel, az egyedül F. N. és felesége részéről felvett kölcsönösszegekkel kezelt hitelviszony ezért nem azonos a biztosítási okiratokban létesíteni szándékolt hitelvisztonnyal. (Kúria, 1931. dec. 2. P. VII. 3056/1930.)

3. **Kényszernek**, amely a megállapodás megtámadásának alapjául szolgálhat, nem tekinthető, ha a vagyongazdálkodó tisztéről csak oly feltétellel volt hajlandó lemondani, ha elszámolását elfogadják. (Kúria, 1931. dec. 2. P. VII. 4596/1930.)

4. **A szolgálati viszonynak** lényeges ismérve, hogy a munkavállaló a tevékenységét vagy egy részét a munkaadó részére a háztartása, gazdasága vagy üzlete körében teljesítendő szolgálatokra ellenértékért állandóan lekösse, amely ellenérték előre meghatározott állandó összeg, ügyletekért elért jutalék vagy felár is lehet. (Kúria, 1931. dec. 3. P. II. 6778/1929.)

5. **A fegyelmi bíróságnak** a rendes bíróságok felülvizsgálata alá nem eső autonóm jogkörébe tartozik a munkavállaló terhére rótt cselekmények valóságának a bizonyítékok mérlegelésén alapuló megállapítása. Az újrafelvétel szabálytalansága is csak akkor állapítható meg, ha a fegyelmi bíróság az ügy lényegére tartozó olyan bizonyítást szabályellenesen mellőzött, amely a munkavállaló javára kedvezőbb döntést eredményezhetett volna. (Kúria, 1931. dec. 11. P. II. 7836/1929. V. ö. H. J. Dt. 24,131.)

6. **Kamat.** 1. Azzal, hogy az alperesi bankcég a kapott készpénzkölcsönért járó ú. n. kosztkamatot, továbbá az értékpapír-kölcsönökért a heti ú. n. kölcsöndíjat a kikötött mértékben felperesnek tudtával javára írta, e járulékok, még ha egészben kamatszámba mennének is, alperes bankári üzletkörére tekintettel olybá veendő, mintha a felperes azokat a jóváírások felvette és kamatozó tőkeként alperesnek nyújtotta volna. Márpedig a kikötött mértékben megfizetett túlzott kamatot nem lehet sem visszakövetelni, sem a tőkébe beszámítani. (1877:VIII. tc. 5. §; 5610/1931. M. E. sz. rend., 5. §, 3. bek.) — 2. Az 5610/1931. M. E. sz. rend. 5. §-a értelmében az 1923:XXXIX. tc. 2. §-án alapuló kámkamat a rendelet életbeléptetését (1931. okt. 17.) megelőző időre jelenleg is megíthető az évi 12%-ot meg nem haladó mértékig. (Kúria, 1931. dec. 16. P. IV. 5477/1930.)

H. D.

Szemle.

— Az összeférhetetlenségről szóló 1901:XXIV. tc., amelyet a Szilágyi Dezső egyéniségében megszemélyesített politikai tisztességnek köszönhetett a magyar jogfejlődés, az ügyvédképviselők tevékenységének nem szabott szűkebb határokat, mint más képviselőknek (14. §) és az összeférhetetlenségi eseteket ügyvédi vonatkozásban csupán azzal a tilalommal toldotta meg (5. § 11. p.), hogy a képviselő ne lehessen állami segélyben részesülő vállalat jogtanácsosa. Egy lépéssel tovább ment az 1930: XVIII. tc., amely a budapesti törvényhatósági bizottságnak ügyvédtagjait eltiltotta, hogy a municípium hatóságainál ellenszolgáltatás fejében egyáltalán el- vagy közbenjárhassanak (26. §). Mindkét rendelkezés annak idején kiváltotta a jövedelmező privilégiumok hasznélvezőinek érthető felháborodását, amely szívüknek mélyéből, sőt még ennél is nagyobb mélységből: a zseb feneketlenségéből fakadt. Ebből a *contrario* következik, hogy az igazságügyminiszternek az összeférhetetlenség szigorítását célzó javaslata ama kivételes alkotások közé tartozik, amelyeket jogpolitikai irányunk sérelme nélkül is módunkban áll örömmel üdvözölni. Még abban sem látnánk okot a felháborodásra, ha a hatalmak megosztásának végső logikai következményeképp az ügyvédi gyakorlat éppoly inkompatibilissé válna a törvényhozói hivatással, mint ahogy a bírói vagy közhivatalnoki tisztség összeférhetetlen. Annál kevésbé kifogásolható tehát a javaslat rendelkezése, amely közigazgatási és adóügyekben zárja ki a képviselőt az ügyvédi gyakorlatból. Hogy jólkereső ügyvédek ilyképp esetleg nem fogják a törvényhozói szerepet ambicionálni, az kisebb baj, mintha azért ambicionálnák, hogy még jobban kereső ügyvédeké váljanak. Bármily kívánatos is, hogy kiváló képzettségű jogászok vegyenek részt a parlament munkájában, a tapasztalat, sajnos, azt bizonyítja, hogy a hivatást üzletileg eredményesen kamatoztató ügyvédek a jogi tudásnak tökegyűjtésében nem mindig dicsekedhetnek ugyanily sikerekkel. Viszont a «kérlek, kegyelmes»-sel súlyosított bürokratikus államszervezetünkben mérhetetlen erkölcsi kárt okoz a jólkereső közönségben — okkal-e vagy ok nélkül, nem keresük — meggyökeresedett hit, hogy az ügyvédi eljárás csak mint kijárási lehet eredményes. Ez a hit termelte ki a képviselőséget, mint ügyvédarisztokráciát, amelynek lebontása éppúgy érdeke a közönségnek, mint az ügyvédségnek. Nem abban az anyagi kárban látjuk tehát a veszedelmet, amelyet az új összeférhetlenségi törvény néhány ügyvédnek okoz, hanem abban a nehézségben, amellyel a jogszabály gyakorlati kijárási megakadályozható. Nehezen lehet ugyanis elejét venni oly társulásnak, amelyben a képviselő mint presztízs-szentlélek lebeg a gyakorlatot ellátó kollégájának működése fölött. Ezt csupán oly közigazgatási praxis zárná ki, amelyben a «kérlekalásssan» nem kerekedhetik a jogi érvek fölé, amihez nem elég, hogy az összeférhetlenségi ügyekben — helyesen — bíróság döntsön, hanem szükséges, hogy alsófokon is meghonosuljon a közigazgatási bíráskodás, a feudális patriarchális csökevények pedig száműzessenek megérdemelt nyugvóhelyükre: a középkor múzeumába.

— A tőzsdebírók 1931. évi ügyforgalmi kimutatása elkészült. Az elintézetlen ügy száma a legutóbb beérkezett közlés szerint 498. Ez a jelenség igen érdekes azzal szemben, hogy az ügyintézés gyorsasága szempontjából még négy-öt évvel ezelőtt is sok jogosult panasz hangzott el. A háborús és a háborút követő idők peráradatával a tőzsdebírók legteljesebb erőfeszítés mellett sem tudták megválasztani, és volt idő, amikor az elintézetlen ügyek

száma az ötezret is meghaladta. A hármastanácsi rendszer, az egyesbíráskodás, az állandó tanácsok intézménye és a titkár előtti tárgyalások rendszeresítése a tőzsdebírók munkateljesítményét igen lényegesen fokozták; ezzel párhuzamosan a konjunkturális idők megszűntével az ügyforgalom is lényegesen csökkent; e kettős hatások következménye, hogy a tőzsdebírók ma már ügyhátralék nélkül dolgozik, és az ügyek túlnyomó része egy-két hónapon belül elintézésre nyer. Az 1930. évben beérkezett kereseteknek 44, az 1931-ben érkezetteknek pedig 49%-a egy hónapon belül nyert elintézésre. Mindenesetre vannak ügyek, amelyekben az elintézés az ügy természete vagy a felek magatartása miatt tovább tart, de ezek száma is aránylag alacsony; hat hónapnál hosszabb időt az elintézés az 1930-as ügyeknek csak 22%-ában, az 1931-es ügyeknek csak 25%-ában vett igénybe. Bár az ügyintézés gyorsasága szempontjából a kir. bíróságoknál is erős haladás látszik, a tőzsdebíróknál mutatkozó ez az öröndetes változás bizonyára fokozott mértékben fogja ráterelni az érdekeltek figyelmét a tőzsdebírókra, különösen olyan ügycsoportokban, amelyeknél a szakszerűség szempontja az ügyintézés gyorsaságának szempontjával egyenlő mértékben fontos.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és állásukeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Budai ügyvél regietársat keres. Ajánlatokat a kiadóba. 443
Minden ügyvéd, bármilyen pártállású, «Tempo»-ra szavaz irodai fordítási, leírási, sokszorosítási munkáinál. Tel.: 13-2-12. Koháry-u. 4. 444

HIRDETÉSEK.

Legközelebb megjelenik

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŪJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvázsonkötésben 18 pengő.

Megrendelhető a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Lampel R. könyvkereskedésében,
VI., Andrássy-út 21.

és minden könyvkereskedésben.

**Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Ruzstem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L. Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Olchváry Zoltán*, a debreceni kir. ítélőtábla elnöke: A joggyakorlat ingadozása. — *Dr. Munkácsi Ernő* budapesti ügyvéd: Effektív külföldi valutára szóló tartozások teljesítése. — *Dr. Mahrer László* budapesti ügyvéd: Mennyiben legyen kötelező a büntetőbíró ítélete a polgári perben? — *Jogirodalom. Dr. B. B.*: Gordon Ezékiel. — *Szemle. Melléklet:* Ügyvédi Közlöny 7. sz. — *Hiteljogi Döntvénytár XXV. 1.*

A joggyakorlat ingadozása.

(Örökjogi tanulmány.)

Azok a bírói határozatok, amelyek az érvényben álló jogszabályokkal, vagyis az élőjoggal ellenkeznek, nyilván tévesek. Az ilyen határozatokból érvényes és állandó joggyakorlat nem keletkezik. De ha a bíróságok az elfoglalt álláspont téves voltát huzamosabb időn át sem észlelik és előforduló esetekben téves döntésüket meg is ismétlik: ezzel átmenetileg jogbizonytalanságot teremtenek, amint azt már e Közlöny múltévi 8. számában érintettem. A jogbizonytalanság pedig legalkalmasabb talaja a perlekedési hajlam szításának és terjedésének. Ezért a bírónak a legalaposabb körülményekkel kell eljárnia a jogalkotásnál s nem szabad túllépnie annak törvényes korlátait.

Ezidőszerint öröklési jogunkban, közelebről az ági vagyon és kötelezés kérdésében fordultak elő téves határozatok, amelyekre, valamint az orvoslás módjára is, említett tanulmányomban a figyelmet ráirányítottam.

Ennek megtörténte után e szórványos határozatoknak nagyobb fontosságot mindeddig nem kellett tulajdonítanom; most azonban úgy vélem, hogy bizonyos jelentőséget nyert ez a kérdés azért, hogy a kir. Kúria örökösödési tanácsának az elnöke e Közlöny múltévi 31. és folyó évi 2. számában megjelent cikkeiben az ági vagyonra vonatkozó téves határozatokat úgy tünteti fel, mintha azok helyesek volnának és a mai állandó joggyakorlat azok alapján már ki is alakult volna.

A cikkíró álláspontja erre nézve valóban meglepő. Annak előrebocsátása után ugyanis, hogy az ági öröklés a magyar öröklési jognak éppen a legszebb díszje, a legjellemzőbb, legeredetibb alkotás stb., egyszerűen kijelenti, hogy a joggyakorlat az ági örökösödés hátrányait, túlzásait, igazságtalanságait és merevségét fokozatosan nyesegette, javította, enyhítette.

Hogyan, hát lehetséges volna ez? merül fel önként a kérdés; hát csupán a bíró tetszésétől függene az, hogy az öröklés jelenleg hatályban levő szabályait, amelyek sokszáz éves régi tételes szabályokon alapulnak (amelyek az Ideiglenes törvénykezési szabályok bevezető része szerint a jogfolytonosság megszakítása után szükségessé vált módosításokkal és kiegészítésekkel hatályukba visszahelyeztettek) s amelyek népünk jogi meggyőződésében olyan mélyen gyökereznek, egyszerűen megváltoztassa, korlátozza vagy kisebb terjedelembre szorítsa s az ági öröklés rovására a hitvestárs öröklési jogát egyszerűen kiterjessze?

Azt természetesen lehet vitatni, hogy elvileg helyes-e az ági öröklés, s hogy nálunk eltörölhető vagy szűkíthető volna-e az ági öröklés káros következmények nélkül? De ezekben a kérdésekben egyedül a törvényhozás dönthet. A bírónak azonban alkalmazni kell az érvényben álló jogszabályokat akkor is, ha elvileg nem, vagy nem egészen ért azokkal egyet, ellenkező esetben az 1869: IV. tc. 19. §-át sértené meg. Tehát csak akkor alkothat a bíró új jogszabályt, ha az érvényben álló szabályok hiányosak vagy elavultak. Azt

azonban, hogy valamely törvényes jogszabály elavult, kimerítő indokolással kétségtelenül meg kell állapítania s a jogalkotás szükségét erre kell alapítania.

Az ági öröklés természetével és alapelveivel ellenkező, érdemleges indokolás helyett csak egyszerű kijelentést tartalmazó téves határozatok nem ily esetre vonatkoznak, sőt azokban még utalás sincs sem a korábbi ellentétes joggyakorlatra, sem az új jogalkotás szükségére. Ily eset fennforgását egyébként a cikkíró sem állítja, mert hisz csak az ági öröklés túlzásait, merevségét stb. hangoztatja.

Ide tehát, utalva korábbi cikkeim tartalmára, egyszerűen pontot tehetnék s nyugodtan várhatnám annak az időnek bekövetkeztét, amikor a kir. Kúria jogegységi döntvény hozatalával véget fog vetni a jogbizonytalanságnak. Mivel azonban az illusztris helyet betöltő cikkíró a téves határozatok helyességét, sőt még azt is vitatja, hogy a mai bírói gyakorlat az ági öröklést újabban még kisebb terjedelembre szorította, mert szerinte a mai gyakorlat az úgynevezett értékelméletet (amelyre a Ptk. javaslat is helyezkedik) eljettette; továbbá azt vitatja, hogy az örökhagyó által ellenérték nélkül elidegenített ági vagyontárgyat az ági vagyonból kiesettnek kell tekinteni s annak értékét nem is kell a szerzeményből visszatéríteni: szükségesnek tartom, hogy a cikkírónak azokkal a nézeteivel és okfejtéseivel is foglalkozzam röviden, amelyek a Ptk. javaslat bírálatára irányuló cikkeiben az ági öröklés jelenlegi szabályait tárgyazzák.

Cikkírónak az az álláspontja, hogy «az értékelmélet a mai jognak nem felel meg», egy olyan sarkalatos tévedésen alapszik, amelyre további téves konzekvenciái is nagyrészt visszavezethetők.

Az Id. Tvk. Szab. 10. §-a ugyanis kifejezetten úgy rendelkezik, hogy az ági vagyon kiszámításánál nem az egyes vagyontárgyak külön-külön, hanem az apai vagy anyai ágról szállott vagyon értéke veendő alapul. Ettől tehát eltérni ezidőszerint nem is lehet. De ha a jelenleg hatályban levő szabálytól el is tekinthetnénk, bárminő más számítási mód mellett, hogy ellenkeznek a magyar ági öröklésnek az alapelveivel, komplikációra, sőt sok esetben igazságtalan elbánásra vezetne.

Szolgáljanak ennek megvilágítására az alábbiak.

Cikkíró szerint az a szabály, hogy az örökhagyó által eladott vagyontárgy helyébe a vételár lép, az értékelmélet elejtése és illetve az értékelés szükségtelen volta folytán akkor is alkalmazandó, ha az örökhagyó az eladott vagyontárgyat utóbb (még házasságralépése előtt) visszaszerzte és az a hagyatékában megvan. Ennek bizony gyakori következménye lenne az, hogy a hitvestárs elesnék a szerzeményhez való öröklési jogától. Ez az eset mindenkor beállana, ha az örökhagyó magas áron adott el valamely vagyontárgyat és alacsony áron szerezte azt vissza. Pl. ha az örökhagyó az öröklött birtokát eladta 20,000 P-ért s utóbb a föld árának esése idején visszavásárolta ugyanazt 12,000 P-ért s a hagyatékban megvan az öröklött birtok természetben és azonfelül 8000 P készpénz is: akkor a közös törzsről háramlott s a hagyatékában meglevő birtoknak, jelenleg érvényben levő szabályaink szerint, az ági örökösre, a 8000 P készpénzre pedig, mint szerzeményre, a hitvestársra kell szállania. A cikkíró szerint azonban az elidegenített ági vagyon helyett a hitvestársnak a 20,000 P vételárát kell fizetnie s így — mivel a visszaszerzett birtok értéke csak 12,000 P — kénytelen lesz a 8000 P szerzeményt is átengedni az ági örökösnek. Szóval a cikkíró elmélete

szerint az járna jól, akire nézve az árhullámszás kedvezően alakult ki, ez pedig a mai időben különösen kiszámíthatatlan. Aligha tévedünk e helyütt annak megállapításában, hogy a cikkíró ennek az elméletnek a következményeit nem minden irányban vette számításba.

Ami mármost azt illeti, hogy az elajándékozott vagy eltékozolt ági vagyontárgyat a hagyatékából kiesettnek kell tekinteni s az így elidegenített vagyon értékét a szerzett vagyonból nem kell megtéríteni, szóval, hogy ily esetekben nincs többé redintegratio: * ilyen vagy akár ehhez hasonló más, s a ma hatályban levőktől eltérő új szabályt a törvényhozó alkothat ugyan, ha azt célszerűnek s egyben öröklési jogrendszerünk lényeges megváltoztatását szükségesnek tartja; erre azonban a bíróság nincs hivatva.

De vizsgáljuk meg, vajjon helyes és főként célszerű volna-e ez az intézkedés és általában az ági öröklésnek ilyirányú megszorítása?

Az a szabály, amely szerint szerzemény csak akkor van, ha a hagyaték túlhaladja a közös törzsről háramlott vagyon értékét, az ági vagyon mennyiségének meghatározására és kiszámítására nézve a legegyszerűbb módot nyújtja. Minél több kivételt teszünk, a kiszámítás annál bonyolultabbá válik; de különben is kivételt csak fontos okból lehet engedni. Ez az eset azonban nem forog fenn, mert a törvényes örökös (rendszerint a túlélő házastárs) az összes szerzeményi és közszerzeményi javakat örökli, az özvegy pedig az ági vagyont is holtáig haszonélvezi, róla tehát a törvény nagylelkűen gondoskodik. Arra kell ennél fogva következtetni, hogy az említett kivételes intézkedés bevezetését — nyilván idegen jogrendszerek hatása alatt — inkább csak azok a jogászok kívánják, akik az ági örökösödés intézményének nem pártolói. Ezek azonban nem tették kellő mérlegelés tárgyává, hogy a kivételes intézkedésnek a gyakorlatban mi lesz majd az eredménye s hogy a gyakorlati alkalmazás nem fog oly símán menni, nem lesz oly egyszerű, mint a kitervezés.

Mert az a lehetőség, hogy a bírói út felhasználásával anyagi előny érhető el, a perlekedési hajlamot éleszteni s a pereket ugyan-csak szaporítani fogja; sűrűn vita és bizonyítás tárgya lesz majd, hogy az örökgyó, aki évtizedeken át önálló gazdálkodást folytatott, ajándékba adta-e vagy eltékozolta-e, vagy pedig ellenértékért idegenített-e el a hiányzó vagyontárgyakat. Az idő múlásával az ily tényállások valóságának vagy valótlanságának a bizonyítása egyaránt felette nehéz; az eredmény rendszerint semmi, de a perlekedésnek nincs vége-hossza, mert az eseteknek előre kiszámíthatatlanul sokféle változata, amelyet a kapzsi leleményesség bizonyára kiaknáz majd, mindig újabb tápot ad a pereskedésnek.

Hasonló lenne az eset, ha valóban képződhetnék olyan gyakorlat, amely szerint annak a vagyontárgynak az értékét sem kellene megtéríteni a szerzeményből, amelyet az örökgyó végrendeletében elhagyományozott. A végrendelet érvényét különben is sűrűn megtámadják perrel; de továbbnövekednék az ily perek száma, ha a végrendelet szövegének mikénti értelmezésére vonatkozó jogviták alapjai kibővíthetők volnának annál a körülmény-nél fogva, hogy egyes bírói határozatok a törvényes jogszabálytól vagy annak célzatától eltértek.

Pusztán ezeket a következményeket figyelembe véve, bizonyára még akkor sem lenne célszerű ily gyakorlat állandósítása, ha érdemben a cikkíró álláspontja, amelynek érvényesítéséért nagy küzdelmet kellett folytatnia, helyes volna, illetve ha álláspontját nemcsak azzal a célkitűzéssel támaszthatná alá, hogy az ági öröklést korlátok közé kell szorítani. Mert ettől a célzattól eltekintve, csupán abból a körülményből, hogy az örökgyó egyes vagyontárgyairól rendelkezett ugyan, de a nélkül, hogy a vagyonában való öröklést szabályozta volna: nem lehet okszerűen arra következtetni, hogy ági örökösét meg akarta volna rövidíteni.

Végre is az elajándékozás vagy ingyenes juttatás esetét a redintegratio szempontjából nem lehet azzal az esettel azonos elbírálás alá vonni, amikor valamely öröklött vagyontárgy az örökgyó hibáján kívül megsemmisül vagy elpusztul, mert az első esetben a hiány pótlásának a szüksége és kötelezettsége az

örökgyó tényének a következménye, az utóbbi esetre azonban csak azt a magánjogi szabályt lehet megfelelően alkalmazni, hogy a véletlen kár a tulajdonost éri, mert a kár akkor is bekövetkezhetett volna, ha az illető vagyontárgy már az elpusztulás előtt az ági örökösök tulajdonába jutott volna.

A cikkíró vitatja még, hogy a P. I. 235/1922. számú (567. sz. elvi) határozat nem első új állásfoglalása a kir. Kúriának, mert számos hasonló régebbi határozatai is vannak. Mivel azonban elismeri, hogy a régebbieket követően még 1917 és 1918-ban is hoztak ellentétes határozatok: helyes volt a Magyar Jogi Szemle 1929. évi 5. számában foglalt az a megállapításom, amely szerint az újabb gyakorlat ezzel az elvi határozattal vette kezdetét.

Ennek a határozatnak a tévességét, elméleti jogászok véleményével is alátámasztva, kimutattam, arra is utalva, hogy az a döntés lényegére indokolást egyáltalán nem tartalmaz, csupán annak kijelentésére szorítkozik, hogy ily esetben ági öröklésnek helye nincs. A cikkíró most védelmébe veszi a téves gyakorlatot s egy kirívónak látszó példával igyekszik is annak helyességét igazolni; annak a megindolására azonban, hogy ezt a téves döntést az Id. Tvk. Szab. 10. §-ának rendelkezésével és az ági öröklésnek a törzsközösségen nyugvó alapelvével valóban össze lehet-e egyeztetni? ki nem terjeszkedett.

Így erre nézve céltalan volna tovább folytatnom a vitát, illetve a bírálatot, ezért a cikkírónak még csak arra az álláspontjára térek ki, amely szerint az ági öröklésnek igazságtalanságait hangoztatja, amelyeket az állítólagos túlzásokkal együtt egyszerűen le akar nyesegetni.

Ez a kérdés bizonyára csak a hazai jogállapot és életviszonyok alapján bírálható el, mert hisz amily felháborodást keltene pl. Franciaországban az ági öröklés törvénybeiktatása, hasonló hatást váltana ki nálunk annak eltörlése. A nagyvárosi elemektől eltekintve, egész lakosságunk igazságosnak tartja ezt a rendszert. A magyar család nagy méltatlanságnak tartaná, ha a családi vagyont idegen család tagja, pl. a gyermektelen családtag házastársa, a törvénytől fogva tulajdonjoggal örökölhetné. Biztosan lehet ennél fogva arra következtetni, hogy ha az ági öröklést a törvényhozás eltörlőné (vagy akár a cikkíró álláspontja szerint lényegesen módosítaná), akkor az örökgyók még életükben házassági szerződések kötése, lemondó és egyéb nyilatkozatok készítése, végrendelet tétele útján és sok más módon törekednének elérni azt, hogy a családi vagyon átszállását jogi meggyőződésüknek, vagyis az ági öröklés szabályainak megfelelően biztosítsák. El lehet képzelni, hogy ebben az esetben a pereknek mily óriási lavinája indulna meg és zúdulna a bíróságokra.

A magyar ági öröklés, amelyről cikkíró is nagy elismeréssel ír, harmonikusan és szervesen illeszkedett belé öröklési rendszerünkbe, annak tárgya és terjedelme, szoros kapcsolatban a törvényes és hitvestársi öröklés szabályaival, pontosan és a legegyszerűbb módon meg van határozva, sőt szabatosan körül van határolva. Az ági öröklés megszorításának tehát csak egy célszerű módja lehetne, t. i. ha a vérrokonságnak a végtelenség felé nyitott határait a szép- vagy nagyszülőkre korlátozzuk.

Minden másirányú lényeges változtatás, még törvényhozási úton is, csak öröklési rendszerünk összhangját bontaná meg s csak zavart okozna és káros következményekkel járna. Szerencsére ez a veszély nem fenyeget, mert lényeges módosításról a legalaposabban előkészített Ptk. törvényjavaslatban szó sincs, s így egy-két olyan téves bírói határozat, mint a fennebb felhívottak s amelyeknek a cikkíró oly alapvető fontosságot látszik tulajdonítani, okozhat ugyan a gyakorlatban egy bár sajnálatos, de azért csak átmeneti jellegű ingadozást, azonban nem kell tartanunk attól, hogy azok alapján olyan állandó és valóságos joggyakorlat alakulhatna ki, amely törvényes szabályokat rontana le.

Olchváry Zoltán.

Effektív külföldi valutára szóló tartozások teljesítése.

Az a jogszabályanyag, ami az 1931:XXVI. tc.-ben kapott felhatalmazás alapján rendeletek formájában a magyar élőjog része lett, elsősorban származását illetően hasonló a háború alatti és a háború utáni inflációs időkben keletkezett jogszabályokhoz. Akkoriban magánjogi jogszabályok a *háború esetére szóló kivételes*

* Ilytartalmú kijelentés foglaltatik a kir. Kúriának 1927. június hó 21-én hozott P. I. 3257/1926. sz. határozatában, amelyre dr. Szladits megjegyzi, hogy nagyon aggályos és elfogadhatatlan új tétel, mert voltaképp szakít a redintegratio elvével (M. D. XX. 123. lap). Ellenkező határozatot közöl a Jogi Hírlap I. 24. számában (P. I. 8651/1926., Pap. 1927. III/29.). L. még Fabinyi M. Mjog. Grill, V. 115. lap.

intézkedésekről alkotott törvény felhatalmazása alapján keletkeztek rendeletek formájában; de a háborús jogalkotási rendszer átültetődött a *mai fegyvertelen háborús korszakba* és ismét ott tartunk, «a gazdasági és hitelélet rendjének, továbbá az államháztartás egyensúlyának biztosítása» végett nap-nap után rendeletek léptetnek életbe oly új magánjogi szabályokat, amelyek a magánjog eddigi rendjével ellentétben állanak.

Az új jogszabályok tartalmilag is hasonlóak a háborús szabályokhoz. Mindkettőnek szülőanyja: a válság, a zárt gazdasági terület, vis major, a gazdasági lehetetlenülés...

Az új jogszabályoknak a *jogélethez gyakorolt hatása is hasonló*. Érdekes megfigyelni, hogy a rendeletek, amelyek bőven ontják a közigazgatási és büntetőjogi szabályokat, ott, ahol a magánjogi következmények levonására kerül a sor, egyszerre szűkszavúakká válnak. Mintha csak éreznék, hogy könnyű kimondani a különböző tilalmakat és korlátozásokat és nem nehéz feladat ezeket büntető rendelkezésekkel ellátva, a tárgyi közigazgatási és büntetőjog részévé tenni, *de sokkal nehezebb rendezni azokat a magánjogi és hitelviszonyokat, amelyek sorában az új jogszabályok bizonytalanságot és új helyzetet teremtettek*. A rendeletek a korlátozások következményeit főleg *perjogi intézkedésekben* határozzák meg és ezekkel gondolják a jogéletben beállott zavart megszüntetni. Ide utalnak az ilyenmű kifejezések: «a jelen rendelet hatályának artama alatt tartozás miatt *bírói eljárást indítani* nem lehet» (6900/1931. M. E. r. 1. §), vagy «a követelés iránti pert a tilalom, illetőleg az elhalasztás tartamára *fel kell függeszteni*» (4550/1931. M. E. r. 5. §) stb. E rendeletek azonban nem adnak útmutatást azokra az esetekre, amelyek a korlátozó intézkedések következményeiként a gazdasági életben tömegesen merülnek fel s amelyek perviták alakjában a bíróság elé kerülnek és eldöntésre várnak. *A bíróságok a felmerült perviták tekintetében nagyon hasonló helyzetben vannak ahhoz, amikor a háború alatt és közvetlenül utána a gazdasági lehetetlenülés és a valorizációs tanok forrtak a joggyakorlat talajában* és érlelődtek kialakult jogszabályokká. Akkor is, most is a jogszabályt alkotó hatalom csaknem egészében a tudománynak és a bírói gyakorlatnak engedte át a felmerült kérdések megoldását. Az anyagi igazság érvényesítése most sem lesz könnyebb feladat, mint annak idején volt, bár kétségtelen, hogy éppen az említett előzmények során kialakult joggyakorlat némileg útmutatásul szolgál a deflációs gazdasági életben felmerült perviták megoldásához.

Az alábbiak során megkísérlem a jogtudományban kikristályosodott fogalmak és az eddigi joggyakorlat felhasználásával egyes kérdéseket megoldani.

Az első alapvető kérdés, hogy a magyar adós az effektív külföldi valutára szóló, magyar hitelezővel szemben fennálló tartozását teljesítheti-e pengő fizetésével, illetőleg a pengőfizetést a magyar hitelező köteles-e elfogadni?

Mint ismeretes, a 4550/1931. M. E. számú rendelet a külföldi fizetési eszközökben teljesítendő fizetéseket megtiltja, illetőleg a Nemzeti Bank engedélyétől teszi függővé. Lényegesnek tartom, hogy az idevonatkozó jogszabályt, a rend. 4. §-át idézzem: «A jelen rendelet hatálya alatt külföldi fizetési eszközben fizetéseket csak a Magyar Nemzeti Bank útján vagy hozzájárulásával szabad teljesíteni és pengőösszegeket külföldi fizetési eszközre csak a Magyar Nemzeti Bank útján vagy hozzájárulásával szabad átváltani. A Magyar Nemzeti Bank olyan esetekben, amelyekben a közérdek megkívánja, a külföldi fizetési eszközben teljesítendő fizetéseket és pengőnek külföldi fizetési eszközre átváltását a jelen rendelet hatályának megszűnéséig terjedő időre elhalasztja vagy a halasztásra engedélyt adhat. *Ha az adós a jelen szakaszban foglalt rendelkezések folytán fizetési kötelezettségének eleget nem tehetne, nem esik késelelembe abból az okból, mert kötelezettségét a Magyar Nemzeti Bank által adott halasztás tartama alatt nem teljesíti.*»

E rendelet fenti szövegéből mindenekelőtt az tűnik ki, hogy aki külföldi fizetési eszközzel tartozik, köteles megkísérlni a Nemzeti Bank engedélyének elnyerését, mert az alkalmazható anyagi és perjogi kedvezményeket csak az eredménytelen megkísérlés esetén veheti igénybe.

A rendelet szövegéből minden további következtetés nélkül azt a jogszabályt is megállapíthatjuk, hogy a Nemzeti Bank által adott halasztás tartama alatt, vagy ami azzal egyenlőnek mutatkozik, a Nemzeti Bank megtagadó határozata folyományaként, *beáll az adós exculpatiója a késelelem következményei alól*, az adós tehát ily esetben «nem esik késelelembe».

Meg kell jegyeznem, hogy fejtegetéseim során egyelőre figyelmen kívül hagyom azt az esetet, amikor az adós kötelezettsége az ú. n. transfermoratórium-rendelet (6900/1931. M. E.) 3. §-a alá eső tartozás, amely tartozást, mint ismeretes, az adós pengőben köteles a «kötvények, illetőleg záloglevelek kibocsájtójánál letenni és az ellen az adós ellen, aki a megfelelő összeget pengőben letette, bírói eljárást indítani nem lehet».

Egyelőre tehát csak azt az esetet tartom szem előtt, amikor magyar állampolgárnak vagy Magyarországon lakó, illetőleg települési bírósági személynek effektív külföldi pénzürtékre szóló oly tartozása esedékes, ami nem esik a transfermoratórium-rendelet 3. §-a alá.

Mikor állhat ez az eset elő?

A K. T. 324. §-a szerint a pénzbeli tartozások, a forgatható és a bemutatóra szóló papírokon alapuló tartozások kivételével, «Bring Schuld»-ot képeznek s ezért a teljesítési hely más kikötés hiányában a hitelező lakhelye. Ez a jogszabály, figyelemmel a K. T. 326. §-ának első bekezdésére és a második bekezdése első mondatára, azt eredményezi, hogy amikor a hitelező külföldön lakik, a magyar adós akkor is effektív külföldi valutában tartozik fizetni, ha a külföldi fizetési eszköz effektivitása nem is köttetett ki. Ha pedig a teljesítési hely belföld (ami nyilván külföldi hitelező esetén alig fordul elő és csakis ezt kimondó ügyleti kikötés esetén lehetséges) s az effektivitás nem köttetett ki, akkor az adós a K. T. 326. §-a értelmében országos (belföldi) pénznemben teljesíthet, a teljesítési helyén, a lejárat napján jegyzett árfolyam szerint. Nem kétséges, hogy ily esetben az adós a Nemzeti Bank hivatalos árfolyama szerint pengőben fizethet, mert a 4500/1931. rend. 6. §-a szerint: «Mindazon esetekben, amikor fennálló jogszabályok vagy ügyletek rendelkezései szerint a budapesti Tőzsde deviza- és valuta-jegyzései irányadók, a Magyar Nemzeti Bank hivatalos árjegyzései értendők».

Nehézség tulajdonképpen tehát azoknál az eseteknél áll elő, amikor a teljesítési hely a magyar adóssal szemben külföld, vagy belföld ugyan, de a külföldi valuta effektivitása kikötött.

A magyar adósnak effektív külföldi pénzürtékben meghatározott tartozásai többnyire kétféle eredetre tekintenek vissza: vagy áru- vagy kölcsöntartozások. Mindkét esetben a külföldi valutára szóló fizetési kötelezettség már a külföldi hitelező lakhelye folytán fennáll, bár a kölcsöntartozásoknál bizonyos ellentmondást teremt az a helyzet, hogy a magyar adós kezéhez rendszerint tényleg pengőt olvastak le, mert maga az adós vagy az ő rendeletére a külföldi hitelező a kölcsönadott valutát két pengőre váltotta át. Ezzel a helyzettel kapcsolatos viták azonban más térre tartoznak.

Legközelebről azonban azok az esetek érdekelnek, amikor magyar adósnak magyar hitelezővel szemben keletkeztek effektív külföldi pénzürtékre szóló tartozásai, amikor is a külföldi valuta effektivitásának kikötése többnyire a pengő iránti bizalmatlanság kifejezése volt. Ezekben az esetekben az effektív külföldi valutának kikötése valorizációs célt szolgál, amely célt generaliter megvalósította az aranypengő bevezetése. Ezenkívül nem hagyható figyelmen kívül, hogy az idetartozó kölcsönügyletek eseteiben a kölcsönadónak rendszerint sohasem volt birtokában effektív külföldi valuta, ilyent a kölcsönvevő kezéhez sohasem kapott; a kölcsönadó Magyarországon él, tehát és különösen a devizakorlátozó rendelkezések folytán csak pengőt használhat. Mindezekre való tekintettel *gazdasági szempontból* nem méltányolható a hitelező az a követelése, hogy effektív külföldi valuta szolgáltatása nélkül követelése kiegyenlíthető ne legyen. Annál is inkább állítható ez, mert ha a hitelező effektív valutát kapna, azt a fennálló rendeletek értelmében nyomban a Nemzeti Bank rendelkezésére kellene bocsájtania.

Amíg a devizakorlátozások a hitelező helyzetére ily befolyást gyakorolnak, *az adósok gazdasági helyzete annál kétségbeejtőbb*. A valutatartozás legtöbbször ingatlanra van bekebelezve, amelyet törlési engedély hiányában mobilizálni nem tudnak. Minthogy az a felfogás él, hogy az adós tartozása az esetleges lejárat és pengőben való felajánlás dacára változatlanul fennáll, az adós kénytelen fizetni a magas szerződési kamatot (10—11 %-ot gyakran), ami a mai üzletlenség korában magában is alkalmas arra, hogy az adós tönkrehajtását eredményezze.

A jogász érzi, hogy itt valami nincsen rendjén; a papírosjog összeütközik az anyagi igazsággal!

Jogelméletileg elsősorban az a kérdés döntendő el, hogy az effektív külföldi valuta szolgáltatására kötelezett belföldi pengővel hatályosan teljesíthet-e? A kérdés sarkpontja tulajdonképpen ott van, vajjon a devizarendelet tilalma következtében és a Nemzeti Bank megtagadó határozata folytán állítható-e, hogy az adósra nézve az idegen valutában meghatározott fajlagos kötelelem átalakult zártfajú kötelelemmé?

Vitán felül áll, hogy az effektív külföldi valutában teljesítendő kötelmet pénzfajtkötelemmek tekinthetjük, ellentétben az effektívítás kikötése nélkül belföldön teljesítendő valutatarozással, amelyet országos pénznemben (pengőben) egyenlíthetünk ki.

Az elvont pénztartozásra fennáll magánjogunk az a szabálya, hogy az alanyilag nem lehetetlenülhet s ez kifejezésre jut a Mtj. 1136. §-ában.

Viszont a pénzfajtkötelemmel alkalmazhatónak mutatkozik a Mtj. 1138. §-ában kifejezésre jutó az a jogszabály, hogy «az adós felszabadul a teljesítés kötelezettsége alól, ha a szolgáltatás hibáján kívül oly körülménynél fogva, amelyért nem felelős, általában vagy csak órá nézve lehetetlenné válik».

A fajlagos kötelemmek zártfajúvá való átalakulásával és ezzel kapcsolatban az alanyi lehetetlenülés elismerésével már találkozunk a háború alatt és utána kifejlődött gazdasági lehetetlenülésre vonatkozó judikatúrában. Amíg a háború előtti joggyakorlat csak a tárgyi lehetetlenülést ismerte, az új judikatúra szerint az alanyi lehetetlenülés is mentesít és az idevonatkozóan kialakult jogszabály világot vet a tárgyalás alatt álló kérdéseinkre is. Hogy is fejezte ezt ki a Kúria? «A szolgáltatás lehetetlenné válik nemcsak akkor, ha az természeti okokból általában lehetetlen lesz, hanem akkor is, ha a lehetlennéválás csak a szerződő félre nézve következik be.» (K. P. II. 6013/1915., M. Dár X. 26.) Ennek a jogszabálynak alkalmazása azt jelentené, hogy a devizakorlátozó rendeletek folytán az effektív külföldi valuta szolgáltatása az illető magyar adósra nézve lehetlenné vált, mert jelenleg a külföldi valutát meg nem szerezheti. S mi ennek a következménye?

Magánjogunkban találkozunk oly jogszabállyal, amely az esetre rendelkezik, amikor valamely korábban hozzájutható pénznem a forgalomban többé meg nem kapható. A Mtj. 1107. §-a azt mondja: «Aki oly pénznemben van fizetésre kötelezve, amely a fizetés idején már nincs forgalomban, a fizetést úgy köteles teljesíteni, mintha a pénznem nem lett volna meghatározva». Ez azt jelenti, hogy a lehetetlenülés folytán a pénzfajtkötelezés helyébe az elvont pénztartozás lépett, ami országos pénznemben (pengőben) teljesíthető. Természetesen ilyen esetben is a külföldi valuta tekintendő kirovó pénznemnek, csak a lerovó pénznemben állott elő változás.

A jogéletben előforduló ezekre az esetekre mondhatni profétikus előrelátással világít rá dr. Almási Antal «Kötelmi Jogában» (első kiadás 40. és köv. oldalain), amikor megállapítja, hogy a fajlagos kötelemmek zártfajúvá való átalakulása a «válságok magánjogának állandó tétele maradt». Továbbá: «Válságok idején e szerint minden fajlagos kötelelem mindegy törvényszóval zártfajúvá lesz.» Ez a megállapítás azt jelenti, hogy a gazdasági piac elzárkózottsága folytán (a külföldi valuta vételének tilalma, behozatali tilalom, átváltási tilalom stb.) a válság tartamára a bírói gyakorlat a fajt a teljesítés államának kerületére korlátozza.

Megjegyzem, hogy a fenti gondolatmenet analógiáját találja az «aranyban teljesítendő fizetések» tárgyában kibocsájtott és az 1925: XXXV. tc. alapján most is hatályban levő 950/1923. M. E. rendelet intézkedéseiben.

Az új aranyrendelet (410/1932. M. E. r.) látszólag ellentmond a fentkifejtett felfogásnak, de közelebbről nézve még megerősíti azt. Ellentmond annyiban, hogy a 410/1932. sz. rendelet a hitelezőnek megadja azt a jogot, hogy az aranyban teljesítendő kötelmeknél a teljesítést elhalasztassa és ez esetben az adós pengő fizetésével nem mentesülhet. Ha mármost analógiát vonnánk az effektív aranyban és az effektív külföldi pénznemben teljesítendő kötelmek között, az analógia fenti álláspontomban kifejtettekkel ellenkező jogszabálymagyarázathoz juttatna el. De ez az ellentét csak látszólagos, sőt a 410/1932. sz. rendelet még megerősíteni látszik a fentiekben kifejtett álláspontot. Elsősorban azért, mert lényeges különbség van a lehetetlenülés szempontjából az aranyban és a külföldi valutában teljesítendő tartozások között. Az arany belföldi forgalmát semmilyen jogszabály nem tiltja, míg a külföldi valutához a Nemzeti Bank megkerülésével csak a legsúlyosabb büntetőszabályok megsértésével lehetne jutni, tehát ezekhez nem lehet jutni. Vagyis míg a külföldi valutára a lehetetlenülés fennáll, addig

az arany kapható, csak drágán. Ez is eredményez bizonyos fokú lehetetlenülést, amit a 410/1932. sz. rendelet azzal fejez ki, hogy a hitelező effektív aranyban jelenleg nem követelheti a kötelelem teljesítését.¹ Az analógia alkalmazhatatlanságát az is mutatja, hogy az új aranyrendelet a külföldi fizetési eszközökre vonatkozó korábbi jogszabályokat, különösen a már idézett 4550/1931. rend. 4. §-át kifejezetten fenntartja, holott ha az aranyrendeletben foglaltakat ki akarná terjeszteni, azt kétségtelenül kifejezésre juttatna volna (l. a 410/1932. sz. rendelet 3. §-át).

Konklúzióm tehát odairányul, hogy magasabb szempontból tekintve, a gazdasági érdekeket, kiegyenlítő igazság és a jogelmélet egyaránt azt követeli, hogy a magyar adós magyar hitelezővel szemben fennálló valutatarozását pengővel egyenlíthesse ki.

Érdekes vitát vet fel ezeknél az ügyleteknél a kamatkérdés is!

Az adós effektív valutával tartozik; a követelés a devizakorlátozó rendeletek hatályának tartama alatt lejárt; az adós effektív valutával fizetni nem tud. A 4550/1931. M. E. rend. 4. §-a szerint «nem esik késelemben» az adós, dacára annak, hogy nem teljesített. Függetlenül attól, hogy az előbbieknél során kifejtettek szerint elismerjük-e az adós jogát általában, vagy bizonyos esetekben ahhoz, hogy pengőben teljesítsen, felmerül a kérdés, hogy a követelés lejárta után tartozik-e az adós késedelmi kamatként szerződési kamatot, vagy a törvényes kamatot fizetni, illetőleg egyáltalában kamat fizetésére köteles-e?

A kérdésnek fontos gazdasági háttere van. Az adós számolt azzal, hogy a magas szerződési kamatot az előtte ismert lejáratig fogja csak fizetni, erre tartalékolta is a pengőt, most bekövetkezett a lejárat, de a tőkét kifizetni nem tudja s előtte áll az a veszély, hogy a magas szerződési kamatot tovább fizesse.

Ismeretes, hogy az 1895: XXXV. tc. 1. §-a szerint: «ha 5%-nál magasabb kamat van kikötve, ez a felek más megállapodásának hiányában az adós késedelme esetén tovább folyik». Amde a 4550/1931. sz. rendelet szerint az az adós, aki a devizakorlátozó rendelet folytán nem tud teljesíteni, «nem esik késelemben». Késedelem nélkül pedig nincs késedelmi kamat és azt az adóst, aki saját hibáján kívül nem tud effektív valutában teljesíteni, nem lehet büntetni azzal, hogy a magas szerződési kamat fizetési kötelezettsége tovább tartson.

Mi tehát a megoldás?

Ha a joggyakorlat arra az álláspontra helyezkedik, hogy adott esetben a hitelező köteles volt a pengőt teljesítésül elfogadni s nem tette, beáll a hitelező késedelme és az adós a lejárat után kamatot fizetni nem tartozik. Ha pedig az adós nem volt köteles pengőben elfogadni a teljesítést, akkor is össze kell egyeztetni azt a jogszabályt, hogy az adós ily esetben «nem esik késelemben» azzal a másik jogszabállyal, hogy a «kamata a tőke használatára fejében járó megtérítés», vagyis az adóst kötelezni kell, hogy a hitelezőnek kiadja azt a hasznat, amit a tőke használatáért kapott. Ha az adós igazolni tudja, hogy az esedékessé vált tőkét kifizetésre készen magánál tartotta vagy bírói letétbe helyezte, akkor mentesítendő lenne a kamat fizetése alól.² De ha az adós a tőkét kihelyezte és a kamatokot élvezte, alaptalan gazdagodás címén kötelezendő lenne a részére befolyt kamat kiszolgáltatására, amelynek legmagasabb mértéke a törvényes kamat, vagy ha a szerződési kamat ezt meghaladja, úgy az utóbbi.

Dr. Munkácsi Ernő.

Mennyiben legyen kötelező a büntetőbíróság ítélete a polgári perben?

(A 198. sz. E. H. megváltoztatásának kérdéséhez.)

Mint a Jogtudományi Közlöny f. évi 2. száma közölte, a kir. Kúria II. sz. polgári tanácsának kezdeményezésére a jogegységi tanács elé kerül az a kérdés, hogy a P. H. T.-ba 198. szám alatt felvett elvi határozat továbbra is fenntartassék-e. Bár a jogegységi tanács a legközelebbi jövőben fog e felől határozni és döntése

¹ Ezenkívül egy gyakorlati különbség áll fenn az effektív külföldi valuta és az effektív aranyban teljesítendő kötelmek között. Míg az effektív külföldi valuta bekebelezhető volt, addig az 1927: XXXV. tc. életbeléptetése óta az effektív arany nem, csak annak pénzbeli egyenértéke; sőt a pénzbeli egyenérték megállapítására irányadó időpontokat és a teljesítés egyéb módozatait a telekkönyvi bejegyzés alapjául szolgáló okiratban kell megállapítani (1927: XXXV. tc. 7. §).

² Természetesen az adós ily esetben is köteles a hitelező kívánságára, de a hitelező veszélyére az esedékessé vált tőkét a hitelező által kívánt módon gyümölcsözően elhelyezni és az így nyert kamatokot hitelezőnek kiszolgáltatni, mindenesetre a szerződési kamatláb mértékéig.

nyilván ezúttal is ki fog terjeszkedni az eldöntendő kérdés minden vonatkozására, talán mégis érdemes ezzel a kérdéssel kapcsolatban néhány szempontot e helyütt is felvetni.

Mint ismeretes, az említett elvi határozat azt mondja ki, hogy a büntetőbírók bűnösséget megállapító jogerős határozata az utóbb eljáró polgári bíróságra nézve irányadó abban a kérdésben, hogy a bűnösnek kimondott személy a terhére rótt cselekményt tényleg elkövette, viszont felmentés vagy megszüntetés esetén a polgári bíróság a magánjogi felelősség kérdésében szabadon határoz. Azt az ítéletet, amelyben ez az elvi kijelentés foglaltatik, a kir. Kúria 4217/1906. szám alatt 1907-ben hozta és ez annak idején mint a VII. sz. polgári tanács 5. számú elvi jelentőségű határozata jutott nyilvánosságra. 1907-ben tehát a kérdés már deklaráltan, elvi határozat formájában, el volt döntve. Ha azonban visszapillantást vetünk az ezt megelőző évek joggyakorlatára, látjuk, hogy a kérdés az 1907 előtti évek judikatúrájában felettébb vitás volt. Egy esetben pl. a szegedi tábla úgy döntött, hogy a büntetőbírói ítélet még felmentés esetén is köti a polgári bíróságot; a kir. Kúria viszont ugyanebben az ügyben (K. 4165/1898.) elvként kimondotta, hogy a büntetőbírók határozata a polgári bíróságra nézve egyáltalán nem irányadó. Más esetben pedig a bűnösséget kimondó ítélet teljes figyelmen kívül hagyásával, egyedül a polgári per adatai alapján marasztal. A későbbi években már különbséget tesz a gyakorlat a bűnösséget megállapító és felmentő ítélet közt és egy 1905-ből eredő határozat kimondja, hogy az előbbi mindig köti a polgári bíróságot, 1907-ben pedig az I. polgári tanács 13. sz. elvi jelentőségű határozata megállapítja, hogy felmentés esetén a magánjogi igény alapjául szolgáló tényeket a polgári bíróság önállóan bírálja el. Ugyanezen évben hozta meg a kir. Kúria 4217/1906. sz. ítéletét, amelynek idevonatkozó részét a polgári jogi bizottság 198. szám alatt vette fel az elvi határozatok tárába és amely a kérdést véglegesen döntötte el.

Magát ezt az ítéletet egy eséplőgép üzemével kapcsolatos kártérítési perben hozta a kir. Kúria, de az elvi határozat alkalmazási területe messze túlterjed a veszélyes üzemek körén, mert hiszen a benne foglalt szabály minden olyan esetre vonatkozik, amelyben a büntetendő cselekményhez polgári bíróság útján érvényesíthető magánjogi következmények fűződnek. Így pl. a kettős házasságot megállapító büntető ítélet irányadó a házasság felbontása vagy semmissé nyilvánítása iránti perben, vagy ha a büntetőbírók a vádlottat a bekebelezési engedély meghamisításában bűnösnek mondta ki, ez az ítélet irányadó lesz a telekkönyvi bejegyzés törlése iránti perben stb. Mindezekben az esetekben előfordulhat, hogy a bűncselekmény elkövetéséből eredő magánjogi következmények olyan személyekre is kihatnak, akik a büntető eljárásban nem vettek részt. Így a soffőr által elkövetett gázolásért az autó üzembentartója felel (aki maga bűncselekményt nem követett el), a kettős házasság deliktuma esetén semmis lesz a jóhiszemű második házastárs házassága, s ha törlik a hamis bekebelezési engedély alapján bejegyzett tulajdonjogot, ezáltal esetleg elveszti jogát az a jóhiszemű harmadik személy is, aki az ingatlant később szerezte meg attól, aki a hamisítvány alapján jutott a telekkönyvbe.

A 198. E. H. értelmében a büntetőbírók ítélete az ilyen harmadik személyek ellen folyó perekben is irányadó. Ez azonban sokszor a legvisszásabb eredményre vezet, mivel lehetetlenné teszi, hogy a harmadik személy — aki a büntető eljárásban részt sem vett — a büntető ítélet megállapításainak helytelen voltát bizonyíthassa. Könnyen előfordulhat pl., hogy a soffőr, aki gázolás útján testi sértést követett el, a büntetőperben nem védekezik megfelelően s a büntetőbírók az összes enyhítő lehetőségek felhasználásával mindössze néhány pengő pénzbüntetésre ítéli. A megijedt vádlott — örülve az enyhe büntetésnek — nem fellebbez, viszont a baleset folytán megsérült hegedűművész, akinek egyik ujja béna maradt, kártérítés címén nagyszámú évi járadék iránt perli az autó tulajdonosát. Ebben a polgári perben a 198. E. H. szerint a bíróság nem bocsátkozhatik annak vizsgálatába, hogy valóban gondatlan volt-e a soffőr, vagy pedig a balesetet *kizárólag* a sérült önhibája okozta-e. Hiába ajánlja fel erre nézve az autótulajdonos-alperes a bizonyítást és hiába állanak rendelkezésére az összes bizonyítékok, amelyekkel a büntető ítélet téves megállapításait megdönthetné: a polgári bíróság ezeket nem veheti figyelembe, hanem — a 198. E. H. értelmében — a büntető ítélet alapulvételével marasztalnia kell az alperest, aki a felperesnek

életefogytaig járadékszerű kártérítést fog fizetni. Ez alól csak a büntető ítéletnek újrafelvétel folytán történő hatályon kívül helyezése esetén szabadulhatna. Csakhogy a Bp. szerint ő, aki a büntető eljárásban nem vett részt, újrafelvételt nem kérhet és ha az elítéltet vagy a Bp. 447. §-ában felsorolt más személyt nem sikerül rávennie arra, hogy újrafelvételt indítványozzon (amint ez pl. a gázolás miatt elbocsátott soffőrrel szemben aligha fog sikerülni), vagy ha az elítélt ismeretlen helyen tartózkodik vagy meghalt és a Bp. szerint újrafelvétel kérésére jogosult személyek nem találhatók fel: akkor a marasztalt felet semmi sem mentesítheti többé a súlyos kártérítési felelősség alól.

Ha mindehhez még hozzávesszük, hogy a bírói gyakorlat (így K. 257/1926.) szerint a 198. E. H. akkor is alkalmazandó, ha a büntető ítélet kihágási ügyben rendőrhatalóság hozta, — amelynek eljárásában azok a kautélák, amelyek a bíróságok működését körülveszik (így az ügyvédi képviselő is), alig érvényesülnek — akkor nem lehet kétséges, hogy a jelenlegi jogállapot okvetlenül változtatásra szorul.*

* * *

A jogszolgáltatás egysége megkívánja, hogy a polgári bíróság a büntetőbírói ítéletet a maga eljárásában figyelembe vegye. Az irodalomban régóta megnyilvánult kívánság, hogy «minden állami hatóság egy más állami hatóság határozatát elismerje és a körülményekhez képest a saját eljárása alapjául elfogadja». Ezt az elvet juttatja érvényre a 198. E. H. is. Bármilyen fontos legyen is azonban ennek az elvnek a gyakorlatban való keresztültelése: érvényrejuttatása mégsem válhatik az anyagi igazság sérelmére. De lege ferenda nem engedhető meg, hogy pusztán ennek az elvnek az érvényesítése végett a polgári bíróságok olyan esetekben is kötve legyenek a büntető ítélethez, amikor ennek helyét nem álló volta perrendszerű bizonyítékokkal kimutatható. Tehát ha *szabályként* elismeri és alkalmazza is a jogalkotás a fentidézett principiumot, *kivételképpen* mégis meg kell engedni az ettől való eltérést és nem lehet elzárni az érdekelt felet attól, hogy a büntető ítélet hibás ténymegállapításait *ellenbizonyítás útján* megdöntse s ezáltal súlyos és méltánytalan magánjogi következmények alól szabaduljon.

A 198. E. H. ilyen irányú megváltoztatásának annál is kevésbé lehet akadály, mert az abban foglalt merev szabály a polgári jogszolgáltatás egész szellemével és tételes intézkedéseivel is ellentétben áll. Itt mindenekeelőtt a Pp. 270. §-ában elfogadott szabad bizonyítási rendszerre kell utalnunk, amelynek elvi alapjait klasszikusan szövegezte meg egy ítéletében a kir. Kúria. E szerint: «... a bíróság ténymegállapításainál a *törvényben* kötelezőleg kijelölt bizonyítási szabályoktól eltekintve, a *bizonyítékok felhasználásában nincs korlátozva*, hanem valamely tény valóságát vagy valótlanságát a tárgyalás és a bizonyítás egész tartalmának szorgos méltatása alapján lévén hivatva megítélni, meggyőződését az arra alkalmasnak talált bizonyítékoknak és perbeli adatoknak szabad mérlegelésével alkotja meg, és csak arra van kötelezve, hogy azokat az okokat, amelyek a tények valósága vagy valótlansága iránt meggyőződését előidézték, ítéletében tüzetesen előadja». Nem lehet kétséges, hogy ezzel az elvvel szöges ellentétben áll egy más hatóság ítéletében foglalt ténymegállapításoknak minden érdemleges vizsgálat és mérlegelés kizárásával való elfogadása és alapulvétele az ítélezésnél.

A bizonyítékok szabad mérlegelésének elvét a Pp. 315. §-a a közokiratok tekintetében áttöri ugyan, de a 316. § szerint az ellenbizonyítás itt is meg van engedve. Ezekkel a tételes szabályokkal is ellentétben áll a 198. E. H., amely egy közokiratot (a büntetőbírók ítéletét) az ellenbizonyítás kizárásával feltétlenül irányadónak mond ki a polgári bíróságra nézve. Fel lehetne itt hozni azt az ellenvetést, hogy a bírói ítéletet — eltérően más közokiratoktól — eljárásában független hatóság hozza létre, mindkét

* A bírói gyakorlat néha megkísérelte ugyan, hogy némileg enyhítsen a 198. E. H. merev szabálya által előidézett méltánytalan helyzeten. Így a Budapesti Tábla egy ízben (1295/1914.) kimondotta, hogy «a bűnösségnek a büntető eljárás során történt megállapítása a kártérítési perben kötelező kiindulási alapul szolgál és így újból felül nem bírálható, de csak abban az esetben, ha a büntető eljárásban az ott megállapított cselekmény és a polgári kártérítés alapjául szolgáló eredmény közti okozati összefüggés is kimondott». A kir. Kúria egy régebbi ítélete (K. II. 4954/1915.) szerint pedig «a büntetőbíróknak az a határozata, amely a munkaadó gondatlanságát az alkalmazott balesetének előidézésé körül megállapította, a polgári bíróságot is köti ugyan, de nem zárja ki az alkalmazott gondatlanságának megállapítását és a kár megosztását».

érdekelt fél tüzetes meghallgatása, bizonyításfelvétel és nagyobbára több fórumon történt elbírálás eredményeképpen, s hogy éppen ezért az ilyen különleges kautélák mellett létrejött közokiratnak még nagyobb bizonyító erőt kell tulajdonítani, mint amilyennel a törvény a közokiratokat általában felruhazza. E szerint tehát helyes lenne a 198. E. H. szabálya, amely a büntetőbírói ítélet bizonyos ténymegállapítását az ellenbizonyítás kizárásával feltétlenül irányadónak jelenti ki. Ezt a felfogást azonban tételes jogszabály dönti meg. A Bp. 7. §-a ugyanis kimondja, hogy ha annak megállapítása, hogy forog-e fenn bűncselekmény, valamely magánjogi kérdés előleges eldöntésétől függ, ebben a büntetőbírói ítélet határoz és e kérdés eldöntésénél a büntetőbírói ítéletet nem köti a polgári bíróságnak arravonatkozó korábbi, jogerős határozata sem. Ez tehát *törvényes szabály*, amely semmiféle kényszerítő jellegű bizonyítóerőt nem tulajdonít a jogerős bírói ítéletnek. S ezt a rendelkezést a Bp. 7. §-hoz fűzött miniszteri indoklás többek közt éppen a bizonyítékok szabad mérlegelésének elvére vezeti vissza. Mivel pedig ez az elv a Pp. 270. §-ában a polgári bíróság ítéltetésére is ki van mondva: kívánatos, hogy megfelelő érvényesülése ezen a téren is biztosítva legyen.

* * *

A fentkifejtettek szerint az állam tekintélye és az állami szervezet különböző irányú funkcióinak összhangja is megköveteli, hogy a marasztaló büntetőbírói ítéletet a polgári bíróság saját eljárásának alapjául elfogadja. Ez azonban csak addig történhetik, míg a büntető ítélet alapultvétele az anyagi igazságot nem sérti. Méltányossági és dogmatikus szempontok egyformán a mellett szólnak, hogy a polgári perben — legalább is az olyan fél számára, aki a büntető eljárásban ügyfélként részt nem vett — legyen megengedve az ellenbizonyítás a bűnösséget megállapító ítélettel szemben s ez annál is inkább indokolt, mert, mint a fentiekből kitűnik, mielőtt a jelenleg érvényben lévő E. H.-ban megnyilvánult felfogás a judikatúrát megkötötte, bírói gyakorlatunk is erre az álláspontra hajlott.

Dr. Mahrer László.

Jogirodalom.

Gordon Ezékiel.

(La responsabilité du chef de l'État dans la pratique constitutionnelle récente. — Paris, 1931. Az államfő felelőssége a mai alkotmányos gyakorlatban.)

Mióta korunk gyökeres államjogi változásai nyomatékosan igazoták a destruktív tételt, hogy a sikeres forradalom közjogot teremt, a balsikerű lázadás viszont bűncselekménynek minősül, a dogmatikus jogtudomány érdeklődéséből háttérbe szorult közjogi részletproblémáknak a feszegetése. Hovatovább általánossá lett a sajnálatos felismerés, hogy a közjog elsősorban nem jogi megfontolásoknak, hanem a mindenkori hatalmi tényezőknek az eredője. Mégis: nemcsak hasznos, de megkapóan érdekes szerzőnek 300 oldalas vaskos könyve, mely kristálytisztá francia világgosszággal keresztülvitt összehasonlító elemzését adja a háború után alakult új államok és a régi monarchiák helyébe lépő új köztársaságok alkotmányainak. Gordon I. Hatscheknek az új német államjog rendszerét tárgyaló munkája alapján a köztársasági alkotmányoknak három főtípusát különbözteti meg. Az első a végrehajtóhatalom és a törvényhozás teljes különválasztásán alapul. Az államfőt (elnököt) nem a törvényhozás választja. A kormány nem a parlamentnek felelős minisztérium, hanem az elnök saját kabinetje, a miniszterek nem is tagjai a parlamentnek. Az elnöknek nincs parlamentfeloszlató joga. A második típus a parlamentáris köztársaság. Az elnököt a törvényhozó testület választja. A parlamentnek felelős kormány fejt az elnök a többségi pártokból jelöli ki. A parlament a kormányt bizalmatlansági szavazatával megbuktathatja. Az elnök a parlamentet feloszlathatja. A harmadik típus a közvetlen demokrácia köztársasága. Az arányos választási rendszer alapján megalakult törvényhozó testület választja meg a direktóriumszerű kormányt, mely egyszersmind az államfő szerepét viszi. Így a törvényhozás és végrehajtóhatalom nincsenek szétválasztva, a kormány a törvényhozás egyenes megbízottja. A felelősség kérdése elesik, a kormány intézkedései ellen egy fellebbezés van népszavazás (referendum) útján. Az első típusnak teljes megvalósulása az Egyesült-Államok alkotmánya,

a másodiké a francia, a harmadiké a svájci köztársaság. Úgy az Egyesült-Államok, mint a francia köztársaság alkotmányának eredete közös: alapja mindkettőnek az angol alkotmány, egy-egy különböző fejlődési fokán.

A háború és a forradalmak után alakult köztársaságok előtt ez a három mintakép állott. Az egyes országok speciális viszonyainak megfelelően eklektikus módon épültek fel a tipikus elemekből az új alkotmányok és akkor fontos szerepe volt az államfő felelőssége kérdésének. A radikális elemek szemében az államfő a monarchikus uralkodók utódának látszott, akinek jogkörét minél szűkebbre, felelősségét minél erősebbre szabni igyekeztek, a konzervatív elemek viszont az államfő tágabb jogkörében látták az erős végrehajtóhatalom biztosítékát. A nyugati mintákon kívül mint legnagyobb-részt elijesztő példa állott az új államok előtt a szovjetköztársaság. Ezért «azokban az államokban, amelyek a legerősebben érezték a bolsevizmus veszedelmét, mint Finnországban és Magyarországon, a mérleg a konzervatív erők felé billent».

Az alapfogalmak tisztázása és a történelmi perspektíva feltárása után Gordon alapos elemzését nyújtja az államfő szerepének, jogkörének, közjogi és büntetőjogi felelősségének az egyes alkotmányrendszerekben, a német irodalom alapos felhasználásával, amit a részletes bibliográfia tanúsít. Magyarországról, a magyar demokráciáról, az új demokráciáról szóló összehasonlító tanulmányban a szövszerint idézett mellékmondaton kívül több mentio non fit.

Dr. B. B.

Szemle.

— **A kamarai választások** harci zaját igazán nem kell e helyről is éleszteni. Nem szoktunk az ügyvédi kamara beléletének személyi kérdéseivel e helyütt foglalkozni, annál kevésbé, mert melléklapunk: az Ügyvédi Közlöny bő teret nyújt ismertetésükre. Most is csupán azért tesszük szóvá a választások személyi oldalát, mert a kamarai pártok közt, sajnos, nincsenek elvi ütközőpontok. Valósággal tévedésbe ejtő, ha az elvont megjelölések mögött személyi érdekeket és hiúságot szolgáló apró intrikák húzódnak meg. Még az egymással látszólag szemben álló két jelöltcsoport jelszava sem felel meg a szokásos szóhasználatnak: a kormánypárti jelöltek éppúgy nem kivétel nélkül kormánypártiak, mint ahogy az ellenzéki lista sem százpercentig ellenzéki. Ily személyi kompromisszumok azonban csak az elvi álláspontot kompromittálják, ha ily álláspontról egyáltalán szó lehetne. Abban egy pillanatig sem kételkedünk, hogy az összes pártok az ügyvédség anyagi és erkölcsi helyzetének javítására törekszenek, de, sajnos, egyik párt vagy csoport sem élezte ki, hogy oly tisztikarra és választmányra van szükség, amely az eddiginél több energiával, több gerincességgel és több bátorsággal száll sikra az egyetemes ügyvédi érdekekért s kevesebb megalkuvás nélkül igyekszik visszaverni az ügyvédség ellen közvetlenül — vagy a törvényhozás szabályainak módosításával közvetve — irányított támadásokat. Ha az ügyvédi karnak pártjaiban megnyilatkozó kollektív akaratnak nem sikerült is a jelölésekben a kar kétségtelen többségének azt a meggyőződését kifejezni, hogy a kamarának eddigi túlzott lojalitása kudarcot vallott a kari érdekek védelmében, amelyek egyszersmind az elfogulatlan igazságszolgáltatásnak is érdekei, remélhető, hogy a közgyűlésen megnyilvánuló egyéni akaratok összessége mégis oly választmányt fog mandátummal fölruházni, amely frontváltást jelent egy boldogabb ügyvédi jövő irányában.

— **A magyar adósnak a magyar hitelezővel szemben** fennálló effektív külföldi valutában teljesítendő kötelezettségének kérdésében ítéletet hozott a budapesti kir. Törvényszék VII. P. 48,045/1931/6. szám alatt. Felperesek alperesnek effektív dollárral tartoztak, ami telekkönyvileg biztosítva volt. Alperes hivatalos árfolyam szerint átszámítva pengőben a bíróságnál letétbe helyezte a dollártartozást és felperesek ellen keresetet indított a törlési engedély kiadása végett. A bíróság felperesek keresetének helyt adott és a szóbanforgó jogkérdést a következő indoklással döntötte el:

«Amennyiben korlátozó rendelkezések felpereseket a teljesítésben nem akadályoznák, a jogvita eldöntésénél irányadó K. T. 326. §-ának rendelkezése értelmében joghatályosan csak valóságos dollárjegyekben fizethetnének, a kötelelem alól csak ily módon eszközölt fizetés alapján mentesülnének.

A hivatkozott 4550/1931. M. E. számú rendelet ismertett rendelkezései azonban velük szemben vis majorként jelentkeznek, mert a Magyar Nemzeti Bank effektív dollár iránti igényüket nem teljesítette, s így törvényes keretek között nem áll módjukban a kikötött módon fizetni, jóllehet tartozásuk egy része ily módon rendelkezésükre áll.

Abban az esetben, ha a kikötött külföldi pénznem forgalomban már nem lenne, a lejáratkor számolási egységet ezért már nem képezne, ugyancsak a K. T. 326. §-ának rendelkezései alapján felperesek az utoljára jegyzett árfolyam szerint országos pénznemben — pengőben — nyilvánvalóan joghatályosan teljesíthetnének.

Következményeiben ezzel teljesen azonos az is, hogy az adóst a kikötött pénznemben való effektív fizetésben érvényesen kibocsátott tiltó rendelkezések akadályozzák és teszik lehetetlenné, hogy vállalt kötelezettségének a szerződés szerinti módon és alakban tegyen eleget. A 4550/1931. M. E. számú rendelet alapján fennálló helyzet ugyanis az, hogy felperesek effektív dollárban nem fizethetnének még akkor sem, ha tartozásuk összegét ily módon tartották volna a lejárat idejére alperes rendelkezésére, mert köztudomás szerint abban az időben a valutabeszolgáltatás kötelezettsége már fennállott, felperesek tehát tartoztak volna az alperes rendelkezésére tartott effektív dollárt a Magyar Nemzeti Banknak beszolgáltatni vagy legalább is felajánlani, eltekintve attól, hogy a fizetés ez esetben is csak a Magyar Nemzeti Bank hozzájárulásával lett volna teljesíthető. Azon körülményt, hogy a felperesek e részben a kellő gondosságot tanúsították is, igazolja azon körülmény, hogy a fizetéshez szükséges összeget effektív dollárbetétként helyezték el.

Felperesek kötelemszerű teljesítését akadályozó fenti rendelkezés a gazdasági és hitelélet rendjének, továbbá az államháztartás egyensúlyának biztosítása érdekében bocsátott ki, s így ezidő szerint legalább is bizonytalan, hogy meddig lesz hatályban.

Felperesek jogos magánérdekét sértené tehát az, ha fizetési kötelezettségüknek önhibájukon kívül eleget tenni nem tudnának, s ezzel lehetetlenné válik részükre az, hogy ingatlanukat a jelzálogjog alól tehermentesítsék és ezzel annak korlátlan tulajdonsaivá váljanak.

Ebben a vonatkozásban vizsgálva a 4550/1931. M. E. számú rendelet további intézkedéseit, kétséget kizáróan megállapíthatók, hogy a törvényhozó a más módon való fizetést, illetve teljesítést — például beszámítás útján vagy pengő értékben — nem tiltotta el, amennyiben a korlátozó intézkedések alá tartozó és belföldi ügyfelek között fennálló kötelemeik teljesítését egyidejűleg nem függesztette fel, amit kétségtelenül megtett volna, ha a rendelet érvényének tartamára úgynevezett nyugalmi állapotot kívánt volna létesíteni.

További rendelkezéseket ugyanis csak az adósok érdekében bocsátott ki, kimondván, hogy ha az adós az abban foglalt rendelkezések folytán fizetési kötelezettségének eleget nem tehetne, nem esik késelelembe abból az okból, mert kötelezettségét a Magyar Nemzeti Bank által adott halasztás tartama alatt nem teljesítheti, s ilyen esetben a behajtási pert fel kell függeszteni, végrehajtás pedig el sem rendelhető.

Még élénkebben világítja meg, illetve támasztja alá a fenti megállapítást a külfölddel szemben fennálló tartozásokra vonatkozóan kibocsátott 6900/1931. M. E. számú rendelet. Ebből ugyanis már kétségtelenül kitűnik az, hogy az abban foglalt rendelkezések a hitelezők jogait semmiféle irányban nem érintik (1. §), hanem csak felfüggesztik mindaddig, amíg az hatályban van, ezért az adósok a külföldi pénznemben fennálló tartozásuk pengőben átszámított ellenértékét letenni kötelesek (1. és 3. §-ok), míg a 4. §-ban megállapított esetekben a pengőben való fizetést is csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével szabad teljesíteni.

Ezen rendelkezésekből kitűnik ugyanis az, hogy a magyar kir. kormány a külföldi hitelezők és a belföldi adósok közötti jogviszonyoknál bizonyos nyugalmi állapotot kívánt létesíteni, aminek tartama alatt nemcsak a követelések igénylése, illetve behajtása szünetel, hanem az adósok sem teljesíthetnek. Igaz

ugyan, hogy ezen rendelkezéseket különleges okok indokolják, ami ennek a pernek a keretébe már nem tartozik, itt a lényeges csak az, amit a kir. törvényszék fentebb már kiemelt.

Mindezek után a kir. törvényszék megítélése szerint felperesek jogszerűen és joghatályosan ajánlották fel alperesnek a pengőértékben való fizetést.»

— **A Magyar Jogászegylet Gazdaságjogi Intézete dr. Oswald István** kúriai másodelnök elnöklete alatt ülést tartott, amelyen **dr. Max Homburger** karlsruhei ügyvéd, neves német részvényjogi szakíró tartott előadást a *Mérleg, publicitás és könyvvizsgálat a részvényjogban, különös tekintettel a német és a magyar reformtörekvésekre* címmel. Az előadásnak, amelynél a hazai jogásztársadalom és közgazdasági körök kitűnőségei nagy számban vettek részt, gondolatmenete röviden a következő:

A háború befejezése óta majdnem valamennyi európai államban mozgalom észlelhető a részvényjog megreformálására. Ennek a törekvésnek különböző okai és különböző céljai vannak, de megállapítható, hogy a régi formák ma már nem megfelelőek az új gazdasági fejlődéshez. Bizonyos az, hogy a tőkés körök most megnyilvánuló bizalmi válságát csökkenteni lehetett volna, ha az egyes részvényes erősebb mértékben érezné biztosnak az ügyvezetést, a vállalat ügyeinek ellenőrzését és egy valóban nyilvános és becsületes mérlegkészítést és jelentésszerkesztést biztosítottak látna. Vizsgálendő, hogy vajjon az egyes államokban a board-rendszer vagy a kéttagozású rendszer a jobban megfelelő; katasztrófák mindkét szisztéma körében egyformán fordultak elő.

Nem a rendszerben van a hiba. Pontosabb, hogy az ügyvezető és a képviselőre jogosított szerv mellett legyen egy ellenőrző szerv is, amely alkalmas és hivatott arra, hogy az üzletvezetésre felügyeljen. Erre a felügyelőbizottság alkalmas, ha tőle nem túlsokat várnak és ha nem túlsóttan vesz részt az üzletvitelben. Szükséges, hogy ennek kötelezettségei körét korlátozzuk úgy, amint azt a magyar javaslat teszi; szükséges továbbá, hogy hibájával legyen felróható, ha egyes esetekben kellő időben nem fordul szakértőhöz; a magyar törvényjavaslat ezt is előírja. E mellett az egyes tagok jogait lényegesen meg kell erősíteni úgy, amint azt most Németországban a törvény írja elő. A felügyelőbizottság tudakozó joga mellett, ami egyúttal számára kötelezettséget is jelent, meg kell lennie az igazgatóság ama kötelezettségének is, hogy szabályszerű jelentéseket készítsen, amelyeket a felügyelőbizottságnak kell átdolgoznia. Ugyanis majdnem tipikus jelenség, hogy a felügyelőbizottság valamely szerencsétlen fordulat után kijelenti, hogy ennek okait és előzményeit nem ismerte.

Mindezekhez az évvégi revízióknak kell járulnia, amelyeket valamely független szervnek, akinek semmi kapcsolata nincs az ügyek vitelével, kell elvégeznie. A revízió nem foglalkozhat az ügyvitel célszerűségével, de az ilyirányú kritikát a többi szervek vegyék szívesen. A magyar javaslat jobb, mint a német törvény, mivel ez a revíziót, mint valóban kötelező és obligatórius intézkedést írja elő. A német minta szerint azonban szigorú szabályokat kell hozni a tekintetben, hogy a revizorok abszolút objektivitása és függetlensége biztosítható. Érdekesek a revíziós jelentésre és az attest-re vonatkozó határozmányok; e tekintetben különösen az angol jogfejlődés és a román-latin nemzetek gyakorlata tartalmaz értékes és felhasználható anyagot. E kimerítő revizori jelentés nincs a nyilvánosság számára szánva, annál is inkább azonban az attest. Hogy ezután a felügyelőhatóság a revizorok mellett mint mérlegfelülvizsgáló szerv maradjon meg és milyen kötelezettségekkel: ezt a kérdést nem könnyű eldönteni.

A folyó ügyvezetés és a mérlegrevízió ellenőrzésére olyan szabályokat kell alkotni, amelyek a valóságos és tiszta jelentéstételt és mérleget biztosítják. Az üzletjelentés nemcsak a részvényesek részére van szánva, de a hitelezők és a nyilvánosság számára is. A mérleggel kapcsolatosan ajánlható, hogy ennek tagolódását német mintára jogszabály írja elő; elengedhetetlen, ha valamely államban koncernképződés áll elő; ilyen esetben a koncernkapcsolatok a megfelelő szervek által külön is figyelendők és a jelentésbe felveendők. Mindezeknek nyilvánossághozatala azonban nem mehet oly messzire, hogy ezáltal a társaság vagy a nyilvánosság érdekei jelentékenyen károsíthatóssanak; de a hallgatás joga nem jelent egyúttal felhatalmazást arra, hogy valótlán mondassék. Németországban és Magyarországon az igaz és tiszta kép adására való kötelezettség általános normákban van szabályozva és ez a legjobb út. Ezzel a titkos tartalékok problémáját nem érintjük.

Mindezek az intézmények alkalmasak arra, hogy az üzletév alatt jobb ellenőrzést és hatásos publicitást biztosítsanak. Nem szabad azonban magunkat illúziókban ringatnunk. Büntetendő cselekményekkel és raffinált hamisításokkal szemben gyorsan ható eszközök nincsenek. Az a tény azonban, hogy az előírások megvannak, a szigorú büntető fenyegetésekkel kapcsolatosan preventíve fog hatni. E kérdéskomplexum tekintetében is az angol jogfejlődés számíthat a legnagyobb érdeklődésre: az ellenőrző és a revizori szervek ne véredek legyenek, de házörző kutyák, olyanok azonban, amelyek valóban őrzik a házat.

Kitűnőek az új skandináv részvényjogi törvények; ezek annak a kérdésnek megvitatására is sarkallnak, hogy vajjon nem volna-e szükséges a bankrészvénytársaságok részére külön törvényt hozni. Ausztriában már végeztek ilyirányú kísérletet, amely azonban csak a nagyrészvényesek felelősségének problémáját élezte ki, ami viszont a német és a magyar tervezetben egyformán szintén kifejezésre jut.

A részvényjog bármilyen új felépítésének előfeltétele mindenestre az, hogy a legszélesebb körben és terjedelemben minden vonatkozásban a hűség és bizalom, a morál és az etika elvei hasáksák át.

— **Nyugdíj.** Az Aradi és Csanádi Egyesült Vasutak R.-T. (Acsev) szolgálatából az Alföldi Első Gazdasági Vasút R.-T. (Aegy) szolgálatába átlépett alkalmazottaknak a nyugalombavonulás esetére, haláluk esetén pedig özvegyeiknek és árváiknak fennmaradt joguk az Acsev nyugdíj- és nyugbérintézetével szemben a nyugdíjintézeti alapszabályok szerint kikötött nyugellátásra. Az alapszabály 10. §-ának 10. bekezdése értelmében pedig az Acsev kezessége nemcsak a nyugdíjalap vagyoniáig terjedt, hanem arra az esetre, ha a nyugdíjalap jövedelmei a nyugdíjigényeket nem fedeznék, a hiányzó összeget saját egyéb jövedelméből tartozott volna fizetni. Azok a nyugdíjterhek és kötelezettségek, amelyek a Magyarországra eső jogosultakkal szemben az Acsevet és annak nyugdíjintézetét terhelték, az Acsev magyarországi üzletét átvevő Szeged—Csanádi Vasút R.-T.-ra szállottak át. (Kúria, 1931. dec. 10. P. II. 7762/1929.)

— **Grosschmid Fejezeteinek új kiadását** bejelentő, 5. számukban megjelent közleményünk kiegészítésül közöljük, hogy a *Fejezetek* új kiadásának előfizetési ára a magyarázatokkal együtt 120 P. (Magyarázatok nélkül nem kapható.) Megrendelhető Grill Károly könyvkiadóvállalatánál, V., Váci-utca 78—80.

Közgazdaság.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület igazgatósága megállapította az 1931. évi üzletévi mérleget és üzleteredményt s elhatározta, hogy a február 16-án tartandó 92. évi rendes közgyűlésének javasolni fogja a 2.536,190.47 pengőt tevő tiszta nyereségnek következő módon leendő felosztását: Osztalékra fordítassék minden részvény után 8 pengő, vagyis 200,000 darab részvény után 1.600,000 pengő, adassék a rendes tartalékalapnak az alapszabályszerű 124,227.97 pengő helyett 250,000 pengő, az ingatlan-értéksökkenési tartalékalapnak 100,000 pengő, a nyugdíjtartalékalapnak 100,000 pengő, köz- és jótékonycélokra 15,000 pengő, a felügyelőbizottság és a választmány tagjainak tiszteletdíjára 31,675 pengő, a tisztviselők külön jutalmazására 120,000 pengő, a fennmaradó 175,287.50 pengő pedig az 1932. évi nyereség- és veszteségszámlára vitessék át.

445

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Kamarai választások most következnek. Összes pártok és ügyvédek csak egyben egyeznek: legjobb, legolcsóbb, leggyorsabb leírások, sokszorosítások «Tempó»-nál, Koháry-u. 4. Tel.: 18-2-12.

446

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŪJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró

szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a legutolsó változásokat feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedévenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25— P, egészvászonkötésben 30— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrássy-út 21.

Mindennemű

**természettani, természettajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert**

legelőnyösebben szállít

CALDERONI mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk.

**Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.

(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd: Bifurkáció? —
Dr. Gedeon Alajos budapesti kir. törvényszéki bíró: Mennyiben befolyá-
solja az 5610/1931. M. E. számú rendelet a késedelmi kamatra vonat-
kozó törvényes rendelkezések és az 1923:XXXIX. tc. alkalmazását? —
Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 8. sz. — Büntetőjogi Döntvénytár XXV. 1.

Bifurkáció?

A bifurkációmozgalomról írt cikkemben (Jogtudományi Köz-
löny, 1930. évf. 30. sz.) kimutattam, hogy 1882-től 1931-ig az
egész ügyvédi kar visszautasította a kettéosztás gondolatát.

Vajjon nem kell-e a kar mai súlyos helyzetében mégis foglal-
koznunk Del'Adami és Pollák Illés javaslatával? Vajjon nem kell-e
megszívlelnünk Mendelényi László tanácsát?

Előző cikkemben kifejtettem, hogy a bifurkáció megvalósítá-
sának egyik legnagyobb akadálya hazánk szegénysége. Reámuta-
tott erre Pollák Illés 1901-ben, Králik 1903-ban. Szavaikat idéztem
előző cikkemben. Amit harminc év előtt mondtak, az százszorosan
illik a mai viszonyokra. Pollák Illés az 1901-i ügyvédgyűlésen
mondotta, hogy a magyar per nem bír meg két ügyvédet. Hason-
lítsuk össze az ország mai gazdasági helyzetét a 30 év előttivel és
akkor megkapjuk a választ, elbír-e a magyar per ma két ügyvédet.
A bifurkáció hívei azt mondják, hogy a bifurkáció nem szaporítja
a költséget, hanem csak megosztja a per költségét két részre.
Alább ki fogom mutatni, hogy ez az érvelés téves.

Második érvem a bifurkáció ellen, hogy a kettéosztásnak csak
ott van értelme, ahol az igazságszolgáltatásban a szóbeliségnek
döntő szerepe van, és ekkor is csak azon feltétel alatt, ha a kétféle
ügyvédnek nem azonos a kvalifikációja.

Értelme lehet tehát Angliában, ahol polgári perekben a barris-
terek tárják a bíró elé a per egész anyagát, ahol a barristerek veze-
tik a tárgyalást, ahol a barristerek teljesen szabadon tartják órák,
sőt napokon át a keresztkérdések tüzeiben a tanut, ahol a bíró az
ítélet meghozataláig csak szemlélője, figyelője a barristerek harcá-
nak és ahol mindezen okokból polgári perekben is nem ritkák a
40—50, sőt 70 napos tárgyalások (l. Auer cikkét, Jogtudományi
Közlöny, 1931. évf. 202. l.).

Értelme lehet a kettéosztásnak Franciaországban, ahol a
tárgyalásig a bíró nem is ismeri a per anyagát, hanem az avocat
plaidoyer-jából kapja az első impressziót. A francia igazságszolgál-
tatásban még ma is nagy szerepe van a szónoklatnak, nemcsak
büntető, hanem polgári ügyekben is. Belgiumban a bírák — a
semmitőszéket kivéve — a tárgyalás előtt aktát nem látnak és csak
az avocat-k előadásából ismerik meg az ügyet.

De nálunk? Hogyan vagyunk ma a szóbeliséggel? Ügyvéd-
jelölti éveimet beszámítva immár közel negyvenéves gyakorlatra
tekinthetek vissza. Ezen negyven év alatt a szóbeliségnek négy
korszakát láttam. 1915. január 1-ig nagy perekben a tiszta írás-
beliség uralkodott, az előző számú volt. 1915. január 1-én a
Pp. életbeléptette — igen rövid időre — a tiszta szóbeliséget.
Plósz elgondolása szerint a bíró csak azt vehette figyelembe, amit
saját fülével hallott. Rövid pár év után, körülbelül 1919 vége óta
a vegyes rendszer lépett életbe: az ügyvéd annyi előkészítő iratot
adhatott, amennyit akart, de beszélhetett is annyit, amennyit akart.
És ma? 1931. január 1-je óta a Te. 14. §-a szájkosarat tett előkészítő
iratainkra, viszont az egyesbíró a törvényszéknél csak azt kérdezi,

kívánnak-e a felek még valamit előadni. A nyilvános előadásra
kerülő fellebbezési és felülvizsgálati ügyeknél az ügyvédnek ügy-
szólván csak statiszta szerepe van, az egyéb felülvizsgálati tárgya-
lásoknál pedig — tisztelet a kivételeknek — rossz néven veszik, ha
az ügyvéd öt percnél tovább beszél. A négy korszakot tehát rövi-
desen így jellemezhetem: 1915-ig tiszta írásbeliség, 1915—1919-ig
tiszta szóbeliség, 1919—1931-ig vegyes írásbeli, szóbeli rendszer és
1931 óta korlátozott írásbeliség és túrt szóbeliség. Ma tehát írni csak
keveset szabad, beszélni még kevesebbet.

Milyen szerep várna ebben a légkörben a magyar barris-
terre? Henri Robert, a francia ügyvédek legkiválóbbja «Le palais
de justice» című könyvében panaszkodik arról, hogy a francia
büntetőbíráskodás mily sommásan intézi el a tettenért bűn-
öket. «Le tribunal va toujours son plain d'enfer. C'est la justice
à la vapeur».

Amit a francia igazságszolgáltatásnak egy kis szelvényéről
mond a nagy francia ügyvéd, azt mi elmondhatjuk a mi igazságsz-
olgáltatásunk egész frontjáról: C'est la justice à la vapeur.
Lefordíthatatlan, de talán megközelítem a «türelmetlen igazságsz-
olgáltatás» szavakkal.

Milyen szerepe volna a magyar barristernek a türelmetlen
igazságszolgáltatás keretében? Azt hiszem, nem véletlen, hogy
két kiváló kriminalista, Pollák Illés és Mendelényi László lelke-
sednek a kettéosztásért, ellenben Králik Lajos, a nagy civilista
ellene foglalt állást. Pedig akkor még a «szóbeliség» nem jutott
uralomra nálunk. Hát még ha megérte volna Králik a mai
«szóbeliséget»

Nem lehet kétséges, hogy ami Angliában és Franciaországban
talán (de csak talán) bevált, mert ott az élő szónak még döntő
jelentősége van és ott kétféle a barrister — solicitor, illetve avocat —
avoué előképzettsége, az nálunk máresak azért sem valósítható
meg, mert ritka kivételtől eltekintve az ügyvédnek nincs alkalmá,
hogy minden szónoki forma és dísz nélkül legalább annyit nyugod-
tan elmondhasson, amennyit az ügy érdekében okvetlenül el
kellene mondania.

Nem egyéni nézetnek adok kifejezést, midőn ezt leírom. Az
egész ügyvédi karnak ez a tapasztalata és panasza. Vannak kivé-
telek. Van tanácselnök, aki nemcsak türelemmel, hanem, ha a
felszólalás arra érdemes, figyelmesen és érdeklődéssel hallgatja
meg az ügyvédet.

De ezek kivételek. Ezekre a kivételekre támaszkodva annál
kevésbé lehetne a bifurkáció intézményét felépíteni, mert nálunk
a felülvizsgálat jogorvoslata úgyszólván kizárja a szóbeliséget.
Ismert anekdóta szerint ami a felülvizsgálati kérelemben benn
van, azt felesleges előadni, ami nincs benne, azt nem lehet elő-
adni. Egész perrendünket át kellene építeni, hogy barristerekre
szükség legyen. De ha ma átépítenék a perrendet, akkor az oly
irányban történék, hogy — még kevésbé volna szükség barris-
terekre.

Mindennél fontosabb azonban az a kérdés, miképpen oszlanék
meg a felső- és alsóbíróági ügyvédek jövedelme. Hangsúlyozom,
hogy az alábbiakban az 1931 előtti állapotokról beszélek, mert a
mai ügyvédi jövedelem kettéosztása a bibliai csodák sorába tar-
toznék. Van ügyvéd, aki érdemleges tárgyalásokért a bíróság
által megállapított díjakból meg tudna élni? Oh igen: Budapesten
talán két tucat, vidéken (az egész országban) még annyi sem.
Tudvalevő, hogy a legfelsőbb bíróságnál egy-egy tárgyalás átlagos

munkadíja nyolcvan pengő, néhány százpengős munkadíj (nagy ügyekben is) ritkaság, ezerpengős vagy azt meghaladó munkadíj nagy esemény. Lehet ily alapon felsőbbíróvási ügyvédséget szervezni? Nézetem szerint nem.

Már a járásbíróvási értékhatár legutolsó felemelése előtt is a peres ügyeknek 90%-a került a járásbíróvási elé. Azóta ez a százalék még nagyobb lett. De ha az ügyvédek egy részét kizárnák a törvényszéki perek képviselőiből, akkor még nagyobb mértékben divatba jönne, amit most is megtesznek a kis járásbíróvási székhelyeken ügyködő ügyvédek: felperesi és alperesi ügyvéd egyetértőleg járásbíróvási előtt folytatnák le a törvényszék hatáskörébe tartozó pereket. Persze ezen is lehetne segíteni — megint csak a perrend átépítésével. Lehet arra számítani, hogy az egész perrendet átépítik — az ügyvédi kar egy kis töredékének, a felsőbbíróvási ügyvédeknek kedvéért?

Egy kis töredék kedvéért, mert Budapesten nem sok ügyvéd fogja magát felvétetni a felsőbbíróvási ügyvédek jegyzékébe — vidéken pedig egy sem.

És most visszatérek a kettéosztás költséges voltának kérdésére. A kettéosztás barátai azzal érvelnek, hogy a kettéosztás nem fogja költségesebbé tenni a pert, mert a két ügyvéd között meg fog oszlan a költség, mely addig is felmerült.

Ámde a magyar barristernek felkopna az álla, ha abból a költségből kellene megélnie, amit a felsőbbíróvási ma megállapítanak. A kettéosztás tehát csak úgy volna lehetséges, ha az érdemleges munkát a bíróság sokkal jobban értékelné, mint eddig. Ezt az ügyvédi kar 1875 óta nem tudta elérni sokkal jobb gazdasági viszonyok között. Lehet erre számítani ma? Tehát megint gyökeres változásra volna szükség, oly változásra, melyről mindenki, de főleg a kamarák beavatott vezetői jól tudják, hogy belátható időn belül ki van zárva.

Befejezésül még egy érvt a kettéosztás ellen: nézetem szerint az ügynek, az ügyfélnek az esetek tekintélyes részében nem is válik előnyére a képviselőnek fokozatos megosztása.

Előző cikkemben idéztem Králik szavait: «a per sorsa nem az ékesszóláson dől el, hanem azon, hogy az információ a féllel óvatos, körültekintő módon lett légyen felvéve, az eset helyesen konstruálva, a jogcím jól megválasztva, a bizonyítási anyag teljesen beszerezve».

Ha az alsófokú ügyvéd rosszul indította meg a keresetet, a felülvizsgálati ügyvéd az esetek túlnyomó részében nem tudja jóvá tenni a hibát. Így volt ez már harminc évvel ezelőtt is a béke boldog éveiben. Azóta az élet is, a joganyag is sokkal komplikáltabb lett. Számítalan esetben nem elég, ha a felperes jól megválasztja a jogcímet, nem elég, ha jól megszerkeszti a keresetet, hanem a per vezetésénél is minden lépésre, minden szóra vigyázni kell. Sőt maga a per tárgya sem holt anyag, amely a per egész folyamata alatt változatlan marad, hanem módosul, fejlődik, változik. Újabban a visszaható törvények és rendeletek gondoskodnak arról, hogy még a jogi szabályozás is változik a per folyamata alatt. A jól megindított pert is el lehet rontani úgy, hogy azt semmiféle geniális barrister nem tudja többé megnyerni. És fordítva: az elsőfokon megnyert pert a geniális barrister is elronthatja, ha nem sajátítja el az anyagot úgy, mintha kezdettől fogva vezette volna. (Ami egymagában kell, hogy megdrágtítsa a pert.)

Súlyos hiba volna tehát nálunk a járásbíróvási perekből kizárni a barristert, holott a perek több mint kilencven százalékának sorsa ott dől el. És viszont nem helyes eltüntetni az alsóbíróvási ügyvédet (a kivételekkel cikksorozatomban végén fogok foglalkozni) attól, hogy a pert végigvezesse. Mert senki sem alkalmasabb arra, hogy a pert kezében tartsa, mint az, aki azt felépítette, aki annak minden csínját-bínját ismeri, aki napokon, heteken, hónapokon keresztül az ügy minden részecskéjét ügyfelével megbeszélte.

Összefoglalva érveimet: a) szegények vagyunk, tehát ne drágtítsuk meg a pert bifurkációval, b) a magyar barrister nem érvényesülhetne a mi türelmetlen igazságszolgáltatásunk keretében, c) a magyar barrister nem tudna megélni, mert az érdemleges munka kellő díjazásban nem részesül. Külön cikkben fogok foglalkozni a külföldi tapasztalatokkal és azzal a kérdéssel, célszerű volna-e a fiatal ügyvédeknek néhány évig a felsőbbíróvási előtt való tárgyalásokról elzárni.

Dr. Teller Miksa.

Mennyiben befolyásolja az 5610/1931. M. E. sz. rendelet a késedelmi kamatra vonatkozó törvényes rendelkezések és az 1923:XXXIX. tc. alkalmazását?

Az 5610/1931. M. E. sz. kormányrendelet megjelenése előtt az ipari, kereskedelmi, de főleg mezőgazdasági érdekképviselők részéről állandó panasz tárgyát kepezte a kamatok magassága, mert a hitelek megvonásában és korlátozásában jelentkező bizalmi válság, továbbá a mezőgazdasági termények katasztrofális áresése folytán a fogyasztásban beállott nagymértékű csökkenés mellett az ipar, kereskedelem és főleg mezőgazdaság válságát a túl magas kamatokra vezették vissza.

Ez készítette azután a kormányt az 5610/1931. M. E. sz. rendelet (alábbiakban kamatrendelet) kiadására.

A kamatrendeletben foglalt intézkedések egybevetéséből nyilvánvaló, hogy a rendelet kibocsátásával a kormány az adósokra már-már elviselhetetlen kamatterhek csökkentését célozta.

A túl magas kamatok csökkentése végett a rendelet 5. és 6. §-ai a bírói ítéleten (bírói egyességen), szerződésen vagy bármely más magánjogi jogcímen alapuló kamatkövetelések bírói úton való érvényesítését *oly módon korlátozták*, hogy a rendelet életbelépése előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában még fennálló kamatkövetelést csak a tőkének évi 8%-át, viszont a rendelet életbelépése után lejáráó kamatkövetelést csak a tőkének évi 12%-át meg nem haladó mértékéig érvényesítheti a hitelező. A kamatrendelet 5. és 14. §-aiból nyilvánvaló, hogy a kormány nem kívánta továbbra is fenntartani a rendelet életbelépése után a hitelezőt késedelmi kamat helyett az 1923:XXXIX. tc. alapján megillető kártérítést (alábbiakban röviden kártérítés) sem, amely a kár bizonyítása nélkül járt a hitelezőnek, mert a rendelet 14. §-ában akként rendelkezett, hogy a rendelet életbelépése után a késedelmi kamatot meghaladó kár megtérítését a hitelező az általános jogszabályok szerint követelheti, vagyis csak a kár összegének és felmerültének *bizonyítása esetén*.

A kamatrendelet 14. §-ával látszólag ellentétben áll az 5. §, amely az 1923:XXXIX. tc. alapján — *tehát a kár bizonyítása nélkül* — járó, a rendelet életbelépése előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában még fennálló kártérítés bírói úton való érvényesítését viszont a rendelet *életbelépése után is megengedi* a hitelezőnek.

A 14. és 5. §-ok közötti ellentét azonban felfogásom szerint csak látszólagos.

Nem tételezhető fel ugyanis a rendelet alkotóiról, hogy a 14. § szövegezésénél nem lettek volna a megelőző 5. §-ban foglalt rendelkezés tudatában. Ha pedig a dolog így áll, akkor kétségtelen, hogy a 14. §-on *általános* rendelkezése alól, amely szerint a rendelet életbelépése után a hitelező a késedelmi kamatot meghaladó kár megtérítését csak a kár bizonyítása esetén követelheti, kivételt képez az 5. § szerint az az eset, amidőn a hitelezőnek az 1923. évi XXXIX. tc. rendelkezései szerint — *tehát a kár bizonyítása nélkül* — van a *rendelet életbelépése előtt lejárt* ily kárkövetelése és ennek érvényesítését a rendelet életbelépése után is megengedi azzal a korlátozással, hogy a kártérítés mértéke 12%-ot nem haladhat meg.

A kétségeket az idézi elő szerintem, hogy a kamatrendelet 14. §-a nem utal kifejezetten arra, hogy annak rendelkezése alól kivételt képez az 5. § esete, ami azért maradhatott el, mert a két szakasz egybevetéséből ez nyilvánvaló.

A kamatrendelet életbelépésének napjától a hitelező által bírói úton érvényesíthető késedelmi kamat, illetve kártérítés tekintetében tehát a helyzet a következő:

A hitelező által bírói úton érvényesíthető késedelmi kamatok tekintetében a kamatrendelet 5. és 6. §-ai intézkednek.

A rendelet életbelépése előtt, tehát 1931. október 17. előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában még fennálló *kamatkövetelést* a hitelező akár bírói ítéleten (bírói egyességen), akár szerződésen vagy bármely más magánjogi címen alapul, — *tehát akár meg volt már jogerős bírói határozattal az életbelépés napján állapítva, akár nem* — a rendelet életbelépése után bírói úton az 5. § alapján csak a tőkének évi 8%-át meg nem haladó mértékéig, viszont a rendelet életbelépése után lejáráó kamatokot a 6. § alapján csak a tőkének évi 12%-át meg nem haladó mértékéig érvényesítheti.

Ez tehát azt jelenti, ha a rendelet életbelépésének időpontjában a késedelmi kamat jogerős bírói határozattal meg volt már állapítva, a megállapított kamatot a rendelet életbelépése napjáig csak évi 8 %-ot meg nem haladó mértékig, a rendelet életbelépése utáni időre pedig csak évi 12 %-ot meg nem haladó mértékig lehet bírói úton érvényesíteni.

Ha pedig a kamat a hitelező javára jogerős bírói határozattal a rendelet életbelépése napján megállapítva még nem volt, a rendelet életbelépése napjáig 8 %-ot meg nem haladó mértékig, a rendelet életbelépése utáni időre pedig évi 12 %-ot meg nem haladó mértékig a *kikötött kamat*, kikötés hiányában pedig úgy a rendelet életbelépése előtti, mint a rendelet életbelépése utáni időre csak a törvényes (5 %, illetve 6 %) késedelmi kamat *ítélhető meg a rendelet életbelépése után*.

Ha pedig a hitelező a késedelmi kamatot meghaladó kártérítést kíván érvényesíteni a rendelet életbelépése után, a késedelmi kamatot meghaladó kár megtérítését a rendelet 14. § szerint az általános jogszabályok szerint követelheti, vagyis *bizonyítania kell* a kár felmerültét és összegét, a kár bizonyítása esetén azonban az 1923. évi XXXIX. tc.-ben megállapított mértéken felül is igényelhet kártérítést, mert az 1923 : XXXIX. tc.-nek a késedelmi kamat helyett megállapítható kártérítés *mértékére* vonatkozó rendelkezései a 14. § értelmében a rendelet életbelépése után már nem alkalmazhatók.

Azon tartozások után, amelyek az 1923 : XXXIX. tc. hatálya alá estek, amelyek után tehát az adós késedelem esetén az 1923. évi XXXIX. tc. alapján kártérítéssel tartozott a hitelezőnek, — a rendelet 5. §-ában foglalt is a 14. § általános rendelkezéseivel szemben kivételt képező rendelkezés alapján — a hitelező a rendelet életbelépése előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában még fennállott kártérítési követelést a rendelet életbelépése után is érvényesítheti bírói úton, azonban csak a tőkének évi 12 %-ot meg nem haladó mértékig, éspedig a kár bizonyítása nélkül.

A rendelet 5. §-ának ezen intézkedése nem vonatkozik tehát azokra a pénztartozásokra, amelyek az 1923 : XXXIX. tc. hatálya alól ki voltak véve, ezen tartozások után tehát a hitelező a rendelet életbelépése előtt időre is csak a kár felmerültének és összegének bizonyítása esetén igényelhet a rendelet életbelépése után kártérítést, éspedig a rendelet 14. § alapján az 1923 : XXXIX. tc.-ben megállapított mértéken felül is.

Tudtommal a bíróságok ítélezésében túlnyomórészt ezen álláspont jut kifejezésre és erre az álláspontra helyezkedett a kir. Kúria is legutóbb hozott ítéletében (VII. 6774/1931., — II. 7676—1929., — VI. 1984/1930.). Ezen ítéletekben a kir. Kúria 1931. október 17-ig megítélte az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-a alapján járó kártérítést, 1931. október 17-ét követő időre pedig csupán a törvényes késedelmi kamatot ítélte meg.

Ezen kérdésekkel kapcsolatban röviden foglalkozni kívánok dr. Pethő Tibor és dr. Bogdán Géza ellentétes álláspontjaival.

Dr. Pethő Tibor a Kereskedelmi Jog f. évi 1. számában megjelent cikkében arra az álláspontra helyezkedik, hogy a kamatrendelet életbelépése előtt lejárt követeléseknél a kamat helyett igényelhető kártérítés a rendelet 5. §-a alapján nemcsak 1931. október 17-ig, hanem folytatólag ezen időpont után is jár.

Dr. Pethő Tibor ezen nézetét nem osztom, azt a megállapítását pedig, hogy az általa kifejtett ezen álláspont nem vitás, már a kir. Kúria fenti ítéleteire tekintettel is egyenesen meglepőnek tartom.

Nézetem szerint a kamatrendelet 14. §-ában foglalt általános szabály alól az 5. § első bekezdésének második mondata kivételt állapít meg, mint kivételes rendelkezés pedig szorosán magyarázandó, de nézetem szerint az 5. § szövegezéséből is kétségtelen, hogy csupán a rendelet életbelépése, tehát 1931. október 17. előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában még fennálló magasabb, illetve mérsékelt kártérítés érvényesítését engedi meg, a rendelet életbelépése után lejáráó kártérítésre tehát a rendelkezés nem terjeszthető ki.

Ugyancsak nem osztom dr. Pethő Tibor azon nézetét sem, hogy az 1923 : XXXIX. tc. hatályon kívül helyezte a V. T.-nek a váltótőke után a lejáráó követelhető késedelmi kamat mértékére vonatkozó 50. és 51. §-ait.

Dr. Pethő Tibor ezen álláspontját azért sem tudom magamévá tenni, mert az 1923 : XXXIX. tc.-nek a rendelkezései is ellentmondanak annak.

Abból, hogy az 1923 : XXXIX. tc. 7. §-a a fennálló jogszabályoknak a késedelmi kamatra vonatkozó és az 1923 : XXXIX.

tc.-el ellenkező rendelkezéseinek alkalmazását — amelyek közé a V. T. 50. és 51. §-ai is tartoznak — csupán a törvény hatályossága alá tartozó tartozásokra zárta ki, az következik, hogy a törvény 8. §-ának első bekezdésében felsorolt különböző pénztartozásokra, valamint a 4. § utolsó bekezdésében felsorolt tartozásokra, amelyek az 1923 : XXXIX. tc. hatálya alól ki lettek véve, továbbra is hatályban maradtak a késedelmi kamatra vonatkozó korábbi törvényes rendelkezések. A vasúti Üzletszabályzaton alapuló, külföldi pénznemre szóló stb. tartozások után tehát eddig is csak a törvényes 5 % késedelmi kamat volt megítélhető. E szerint az 1923 : XXXIX. tc. a késedelmi kamatra vonatkozó korábbi törvényes rendelkezéseket nem helyezte hatályon kívül, hanem csupán korlátozta, illetve felfüggesztette ezeknek az alkalmazását időlegesen, a törvény 9. §-ában megállapított kétévi időtartamra a tartozásoknak a törvényben felsorolt körére.

Ebből viszont következik, hogy az 1923 : XXXIX. tc. hatályának megszűntével a késedelmi kamatra vonatkozó korábbi jogszabályok — tehát a V. T. 50. és 51. §§-ai is — általában újból alkalmazást fognak nyerni.

Ugyanez az eset most a kamatrendelettel kapcsolatban. A kamatrendelet sem helyezte hatályon kívül az 1923 : XXXIX. tc.-et, hanem csupán korlátozta annak alkalmazását az 5. § szerint a kamatrendelet életbelépése (1931. október 17.) előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában még fennálló kártérítésre. Ebben a vonatkozásban tehát az 1923 : XXXIX. tc.-nek a kártérítés mértékére vonatkozó rendelkezései is alkalmazandók azzal a korlátozással, hogy a kártérítés nem haladhatja meg a tőke évi 12 %-át. Minthogy pedig az 1923 : XXXIX. tc.-nek a kártérítésre vonatkozó rendelkezései az 1931. október 17-e után nem alkalmazhatók többé, ebből következik, hogy az 1931. október 17. után újból alkalmazandók — természetesen az 5 §-ban foglalt kivételes esettől eltekintve — a késedelmi kamatra vonatkozó korábbi törvényes rendelkezések, tehát a V. T. 50. és 51. §-ai is.

A továbbiakban dr. Pethő Tibor arra az álláspontra helyezkedik, hogy a kamatrendelet 14. §-a csupán az 1923 : XXXIX. tc.-nek a magasabb és mérsékelt kárkamattal érvényben lévő mértékére és e mérték megállapításának módjára vonatkozó szabályait helyezte hatályon kívül és ebből azt a következtetést vonja le, hogy lejárt váltókövetelések után ezután is a kár bizonyítása nélkül kárkamattal ítélandó meg, éspedig nézete szerint a rendelet által megállapított maximális kamattal, vagyis évi 12 % mértékig.

Ezen nézetet dr. Pethő Tibor a kamatrendelet 14. §-ának szövegéből vonja le.

Tény, hogy a kamatrendelet 14. § első mondata nem magának az 1923 : XXXIX. tc.-nek, hanem csupán az 1923 : XXXIX. tc.-nek a kártérítés mértékére vonatkozó rendelkezéseinek további alkalmazását tiltja a rendelet életbelépése után. A 14. § ezen rendelkezése azonban kapcsolatos ugyanezen § azon további rendelkezésével, mely szerint a késedelmi kamatot meghaladó kár megtérítését a hitelező az általános jogszabályok szerint követelheti. A két mondatban foglalt rendelkezést egybevetve, azok nézetem szerint helyesen csak akként értelmezhetők, hogy a rendelet életbelépése után a hitelező részére — az 5. §-ban foglalt kivételtől eltekintve — a késedelmi kamatot meghaladó kártérítés a kár bizonyítása esetén az 1923 : XXXIX. tc.-ben megállapított mértéken felül is megítélhető.

Elfogadva dr. Pethő Tibor azon álláspontját, hogy jelenleg is fennállanak az 1923 : XXXIX. tc.-nek a magasabb és mérsékelt kártérítés megkülönböztetésére vonatkozó rendelkezései, felmerül a kérdés, mi jelenleg ezen kártérítésnek mértéke? Minthogy erre nézve a kamatrendelet intézkedést nem tartalmaz, a kártérítés mértékének megállapítása a bíró belátásától függne. Hogy a kamatrendelet ezt célozta volna, annak megállapítására annak intézkedései alapot nem nyújtanak.

Ugyancsak tévesnek tartom dr. Bogdán Gézának a kamatrendelet 14. §-ával kapcsolatban elfoglalt azon álláspontját is, hogy e § rendelkezése folytán a hitelező a rendelet életbelépése után az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-a alapján késedelmi kamattal helyett kártérítést már egyáltalában nem, tehát az esetben sem igényelhet, ha a kártérítés iránti igénye a rendelet életbelépésekor még fennállott és a kár igazolása hiányában úgy az 1931. október 17-ét megelőző időre, mint az ezt követő időre, csak a törvényes (5—6 %) késedelmi kamattal ítéhető meg. Dr. Bogdán Géza ezen megállapítását ugyancsak a rendelet 14. §-ának szövegezésére alapítja.

A kamatrendelet 14. §-ának ily értelmezése azonban ellentétben áll a rendelet 5. §-ával, ezen ellentétet nyilván érzi is dr. Bogdán Géza és azt az 5. § oly értelmezésével igyekszik áthidalni, hogy az 5. § alapján érvényesíthető, tehát a rendelet életbelépése előtt lejárt és életbelépésekor még fennálló kártérítésre a hitelező csak a kár bizonyítása esetén tarthat igényt, de akkor is csak a tőke 12 %-a erejéig. Ezen álláspont azonban a nézetem szerint helytelen.

A kamatrendelet 5. § első bekezdésének világos félre nem magyarázható rendelkezésének értelme az, hogy a hitelező az 1923. évi XXXIX. tc. alapján — tehát a kár bizonyítása nélkül — őt megillető, a rendelet életbelépése előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában még fennálló kártérítést a rendelet életbelépése után is érvényesítheti bírói úton.

A kamatrendelet 5. §-a ezen kártérítés érvényesítését, a mérték tekintetében tett korlátozástól eltekintve, feltétlenül biztosítja a hitelezőnek és annak érvényesítését nem köti a késedelmi kamatot meghaladó kár bizonyításához.

De nézzük, mi volna dr. Bogdán Géza álláspontjának gyakorlati következménye.

Dr. Bogdán Géza álláspontjának elfogadása esetén az a hitelező, akinek javára a kamatrendelet életbelépése előtt a bíróság jogerős határozatban az 1923. XXXIX. tc. 2. §-ában megállapított kártérítést ítélte meg, ezen kártérítés csupán a törvényes kamattal (5 % illetve 6 %) erejéig érvényesíthetné, mert a per bejártán fejezve, a hitelezőnek nem áll módjában a késedelmi kamatot meghaladó kárt bizonyítani. Ezzel szemben az a hitelező, akinek ugyancsak a rendelet életbelépése előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában fennálló, de még jogerős bírói határozattal meg nem állapított ily kárkövetelése van, kedvezőbb helyzetbe jutna, mert módjában állana a per során a késedelmi kamatot meghaladó kár felmerültét bizonyítani, s ez esetben részére évi 12 %-ot meg nem haladó kártérítés volna megítélendő.

Nem tételezhető fel, hogy a rendelet a hitelezőket attól féltételeztesse, hogy követelésük tekintetében a rendelet életbelépésekor volt-e már jogerős határozat vagy sem, két különböző csoportra kívánta volna osztani.

A kamatrendeletet a bíróságok is annyira különbözőképpen értelmezik és alkalmazzák, hogy a jogbizonytalanság megszüntetése céljából magam is szükségét látom jogegységi határozat hozatalának.

Dr. Gedeon Alajos.

Szemle.

— **Köztisztviselői szerzett jogok.** A német alkotmány szerint a köztisztviselők szerzett jogai sérthetetlenek. (Die wohlerworbenen Rechte der Beamten sind unverletzlich.) Ennek az alkotmányszabálynak a jelentősége vitássá vált és értelmezésével a német birodalmi törvényszék foglalkozott. A tisztviselők fizetéséről szóló, még a weimari alkotmányt megelőző időből származó, oldenburgi tartományi törvény azt a fenntartást tartalmazza, hogy a megállapított fizetések törvénnyel megváltoztathatók. Az volt a vitás kérdés, vajjon az alkotmányba felvett tétel kizárja-e annak a lehetőségét, hogy a tartományi törvényben ily fenntartással megállapított illetmények tartományi törvénnyel csökkentésnek. A birodalmi törvényszéknek ítélete 1931. július 10-én kelt, de csak 1931. december hóban adatott ki, ily soká tartott az indokok megszövegezése.

Ez indokok szerint az alkotmányszabály hordereje attól függ, hogy a tartományi törvény a tisztviselői fizetéseket fenntartással vagy a nélkül biztosítja-e. Ha a tartományi törvény — mint a vitás esetben a már az alkotmány életbelépte előtt — azt tartalmazza, hogy a köztisztviselői illetmények tartományi törvénnyel módosíthatók, akkor az alkotmány is csak az ekkép módosítható jogot védi meg, mint szerzett jogot. De a szerzett jogokhoz nemcsak az illetmények tartoznak, hanem más nem vagyoni jogok is, mint a cím és rang joga, s különösen az az igény is, hogy a köztisztviselő hivatalában megmaradhasson. A köztisztviselői tiszt lényege ugyanis, hogy a köztisztviselő a kinevezés tényé-

vel állandó és rendszerint felmondással meg nem szüntethető élet- és jogviszonyba jusson az állammal. A tisztviselőt a hivatalbanmaradás lehetőségétől fosztaná meg azonban az említett jognak oly kezelése, amely megvonná tőle az állásának megfelelő létfenntartás eszközeit. A köztisztviselő annak a kötelezettségének, hogy minden erejét az állam szolgálatának szentelje, csak úgy tehet eleget, ha az állam leveszi vállairól a megélhetés gondját. A megfelelő díjazásnak megvonása ekkép (Entziehung der standesgemässen Unterhaltsrente) a hivatali viszonyoknak rendszerint meg nem engedett megszüntetését jelentené. Az alkotmány tehát a tartományi és közönséges birodalmi törvényekkel szemben a közhivatali szolgálat lényeges alapjainak fennmaradását biztosítja. Ez alapokhoz tartozik a hivatali szervezet egész rendje és megfelelő díjazás biztosítása. (Gewährung einer standesgemässen Unterhaltsrente), amely a tisztviselői állás rangjának és az állással egybekötött felelősségnek megfelel. Ha a fizetéscsökkentésnek az előzők szerint fenntartott joga ezt a csökkentést oly módon és mértékben teszi lehetővé, hogy a köztisztviselői szolgálat említett alapjaiba ütközik, s különösen a hivatali állásnak megfelelő létfenntartási lehetőségét megszünteti (den der Amtsstellung angepassten standesgemässen Unterhalt schmälert), amely létfenntartási eszközök mértékének meghatározásánál az általános életviszonyok, a pénz vásárló ereje és a közgazdasági viszonyok általában figyelembe jönnek, a fizetéscsökkentés az alkotmányba ütköző.

Nagyon érdekes ez a határozat, amelyről azt mondja Walter Jellinek, hogy a hivatalnokok ezreit visszahódította a német államnak. A határozat azt tanúsítja, hogy a német birodalomban a legsúlyosabb államgazdasági helyzetben is fennmaradt a jog uralma s megmaradt a lehető s a lehetetlen megkülönböztetéséhez szükséges tárgyilagosság.

A magyar bírói fizetéseknek a leszállításánál senki sem törődött az 1869. IV. tc.-nek azzal a szabályával, hogy a bírói fizetését törvényben kell megállapítani, s hogy: «a kinevezett bírónak megállapított fizetése le nem szállítható», amivel szemben az állami kiadások csökkentésére irányuló felhatalmazás törvényszerűség szempontjából sem kellő alapja a csökkentésnek.

Közgazdaság.

A Magyar Leszámloló és Pénzváltó Bank igazgatósága megállapította az intézet 1931. üzletvéli mérlegét. A válságos viszonyokra való tekintettel az intézet az idén a megszokottnál is szigorúbban érvényesítette az óvatos értékelés szempontjait és ennek megfelelően úgy határozott, hogy a közgyűlésnek 4 pengő osztalék kifizetését fogja javasolni a tavalyi 7 pengővel szemben. A fenti elvek követésével felállított mérleg 1.787,780.43 pengő tiszta nyereséggel zárul (1930-ban 2.507,659.50).

A Magyar Olasz Bank 1931. évi üzleteredménye tanulságosan demonstrálja, mennyire helyes volt pénzügyi intézkedéseinknek az «immobil» érdekeltségeket idejekorán leépíteni. Ennek az előre látó üzleti politikának köszönheti az intézet, hogy nincsenek «befagyott» hitelei, és mobilitása tavaly, a bankzárlat évében is kifogástalan maradt. Az 1931. évi mérleg szerint a tartalékolások és a követeléseknél kimutatott 322,421.19 pengő összegű leírások után a tiszta nyereség 1.963,922.61 pengőt (1930-ban 2.931.115.63 P) tesz. Az igazgatóság a közgyűlésnek azt a javaslatot fogja tenni, hogy a tiszta nyereségből részvényenként 3 pengő (1930-ra 5 P), vagyis a részvények névértéke után számítva 6 százalékos osztalék fizetessék.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és állásukeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Kamarai választásoknál «Tempo» iroda győzött: legszebb körlevelek ott készültek. Fordítások, másolások. Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Dr. Szladits Károly* egyet. ny. r. tanár: A kizsákmányoló ügyletek. — *Dr. Tóth György* kir. kúriai bíró: A holtak nyilváníts és ezt követően született gyermekek státusállapota. — *Dr. Bogdán Géza* budapesti kir. törvényszéki bíró: Van-e ellentét az 5610/1931. M. E. sz. rendelet 5. és 14. §-ai között? — *Zsoldos Benő* budapesti kir. ítéltáblai bíró: Külföldi letartóztatásnak (kiadatási fogság) a hazai szabadságvesztés-büntetés tartamába való beszámítása. — *Dr. Konrád Ernő* budapesti ügyvéd: Okiratok fényképmásolatai. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 9. sz. — Magánjogi Döntvénytár XXV. 1.

A kizsákmányoló ügyletek.

A képviselőház előtt fekvő uzsorajavaslat az uzsora mellett a kizsákmányoló ügyletekről is rendelkezik. Az ilyen alkalmi szabályozás, amely egyes rendelkezéseket kiszakít a magánjogi kódex rendszeréből, mindig bizonyos darabossággal és hézagossággal jár. A kizsákmányoló ügylet érvénytelenségének alapelvei bírói gyakorlatunkban különben is elegendőképpen kifejlődtek, és talán szerencsésőbb megoldás lenne, ha e kényes kérdés törvényes szabályozás nélkül egyelőre a gyakorlatban és az irodalomban érlelődnek tovább. Másfelől megértem, hogy a törvényhozó a kizsákmányoló szerződés felemlítésével elejét akarja venni annak az esetleges «a contrario» érvelésnek, amely az uzsora újabb törvényes meghatározása mellett egyéb kizsákmányoló szerződéseket magánjogi-lag érvényeseknek tekinthetne.

Mindenképpen feltétlenül helyeslendő, hogy az igazságügyi bizottság a kizsákmányoló szerződést nem semmis, hanem *megtámadható* ügyletnek minősíti. E tételnek a törvényben való meg rögzítését haladásnak tekintem a magánjogi kódexjavaslattal szemben is. A kizsákmányoló szerződés nem tárgyánál fogva, hanem az akarathány okából érvényteleníthető. Ennek leghelyesebb alakzata pedig nem a felemás és nehezen kezelhető «viszonylagos semmisség», hanem a megtámadhatóság. Am éppen ezért feltétlenül törölni kellene a bizottsági szöveg 8. §-ának bevezető mondatában foglalt *clausula salvificatoria*-t («amennyiben az általános magánjog szabályai szerint nem semmis»). Ez a fenntartás vagy azt kívánja jelenteni, hogy nem kell megtámadni a kizsákmányoló szerződést, ha az más oknál fogva amúgyis semmis: ez esetben ez a fenntartás merő tautológia. Vagy pedig azt kívánja kifejezni ez a mondat, hogy a szerződés kizsákmányolás okából elvileg megtámadható ugyan, de semmis is lehet, ha a bírói gyakorlat ugyanebből az okból semmisnek tekinti; ebben az esetben a fenntartás egyfelől indokolatlan abdikálás a törvényhozó szuverén elhatározásáról, másfelől a legtágabb jogbizonytalanság forrása lehet. A törvényhozó feladata, hogy válasszon a semmisség és a megtámadhatóság szerkezete között; ha pedig választott, úgy ehhez a bírói gyakorlatnak feltétlenül alkalmazkodnia kell. Az, hogy a bírói ítéletek a kizsákmányoló szerződést egyszer semmisnek, másszor megtámadhatónak mondják, nem öntudatos különböztetés, hanem az írott jogszabály hiányából folyó érthető ingadozás. Ennek az ingadozásnak azonban mindenesetre véget kell vetni, mihelyt írott jogszabály rendezi a kérdést.

Nagyon helyes az is, hogy a javaslat egyévi objektív határidőt szab a megtámadásra a szerződés megkötésétől számítva. Bírói gyakorlatunk határozottan megállapított megtámadási határidő hiányában is oda hajlik, hogy a megtámadással való egy év körüli megokolatlan késlekedés az akarathányon alapuló meg-

támadási jogot megszünteti (I. Mjogi Dtár, XVII., 61.). Törlendőnek tartom azonban azt a szubjektív határidőt, amely szerint ha a kizsákmányolt «kényszerhelyzet» tartós volt, az egy évet a kényszerhelyzet megszűntétől kell számítani. Mindenekelőtt ez a minősítés a kizsákmányolás ismérvei közül sem a könnyelműségre, sem az értelmi gyengeségre, sem a tapasztalatlanságra nem illik rá. Valójában a bizalmi helyzetekre sem. Mindeme helyzetek megszűnése időbelileg körül nem írható. De még a szorult vagy függő helyzet esetében sem indokolt ez a szubjektív határidő, amely mellett a már lebonyolított szerződés meghatározhatatlan időig maradna bizonytalanságban. Még ha meghagynák is (kifejezetten a szorult vagy függő helyzetekre korlátozva) ezt a szubjektív időhatárt, akkor is legalább bizonyos objektív határidővel kellene azt korlátozni (3—5 évi maximummal).

Am a megtámadási határidőnek erre a szubjektív meghosszabbítására egyáltalán nincs is szükség. Helyesen rendeli a javaslat 9. §-a, hogy kifogás útján, excipiendo az adós bármikor élhet megtámadással, ha a hitelező a kizsákmányoló szerződés alapján követelést támaszt ellene. Habár a szerződés a kölcsönös szolgáltatások teljesítésével le lett is bonyolítva, az egyévi megtámadási határidő eltelte után is még mindig megmarad a kárvallott kizsákmányolt-nak az a joga, hogy tiltott cselekmény címén a jóerkölcökbe ütköző károkozás alapján követelhesen kártérítést a hitelezőtől.

A svájci kötelmi jogi törvény 21. cikke a kizsákmányoló szerződés megtámadására szánt egy évet minden esetben a szerződés kötésétől számítja; *Oser* kommentárja hozzáteszi, hogy még az egy év is aránylag hosszú és nem indokolt annak szubjektív mozzanatoktól függő meghosszabbítása.

Általában a kizsákmányoló ügylet érvénytelenségét azért kell különös kautélákkal körülövezni, mert köztudomású, hogy a kizsákmányolás gyakran nem valóság, hanem csak ürügy az alkalmatlanná vált szerződéstől való szabadulásra; zsarolási eszköz, amellyel a csalódott fél magának utólagos előnyöket próbál szerezni. Senki sem védheti a kizsákmányoló eljárását; de vigyázzunk, hogy a kizsákmányolás elleni védekezés szándéka ne vezessen a szerződés biztonságának újabb megrendítésére.

A kizsákmányoló szerződés érvénytelenségének szabályozásánál sohasem kell szem elől téveszteni, hogy a kizsákmányolt-nak erre az érvénytelenségre materialiter nincs is szüksége, mert hiszen a szándékos kizsákmányolás mindig egyúttal a jóerkölcökbe ütköző károkozás is, amely kártérítésre kötelez. Az ügylet érvénytelenítése e mellett csak technikai könnyebbség annak megelőzésére, hogy ilyen károkozás be ne álljon.

Az in integrum restitutio szabályainak részletezése helyett (javaslat 9. § 2. bekezdés) elegendő lenne az utalás az alaptalan gazdagodás visszatérítésének szabályaira. Mindenesetre kellő kifejezésre kell juttatni, hogy a kölcsönös szolgáltatások visszatérítése mindkét felet egyenlőképpen terhelik.

Világosan ki kellene fejezni azt is, hogy ha kétoldalú szerződés dől meg kizsákmányolás címén, ez mindig az *egész* ügylet megdőlését vonja maga után és hogy a megtámadás sohasem használható fel arra, hogy a megtámadó fél megtarthassa a másíknak szolgáltatását a saját részéről adott értékek megfelelő leszállításával. Ezzel kapcsolatos az is, hogy az ügylet *részleges* megtámadása esetében az egész szerződésnek meg kell dőlnie, ha csak ki nem tűnik, hogy a felek a szerződést a megdőlő rész nélkül is megkötötték volna, amire nézve természetesen mind a két fél intencióit egyfor-

mán számba kell venni. Ez egyébiránt a kódexjavaslat 1020. §-ának helyes értelme is, habár eszakashoz szövege részben nem kifogástalan.

Mindez okokból nagyon kívánatos lenne, ha az uzsorajavaslatnak ezt a részét az igazságügyi kormány újabb tüzetes vizsgálatnak vetné alá és csak úgy bocsátaná a képviselőház plénuma elé tárgyalásra.

Dr. Szladits Károly.

A holtak nyilvánítás és ezt követően született gyermekek státusállapota.*

A gyakorlati jogász logikai gondolkozása a H. T. 74. §-ban foglalt ezt a rendelkezést: «megszűnik a házasság *azáltal is . . .*» a holtánnyilvánítás hatályosulása esetén semmi körülmények között nem vonatkozathatja a H. T. 73. § a) pontjában meghatározott bebizonyított halálra, vagy a b) pont szerinti bontásra. A törvény szövegének egymásutánjából, célkitűzéséből, szóhangzatából és nyelvészeti értelmezéséből mintegy kicsapódik az az értelem, hogy a házasság a halálon és bontáson felül még valamely *más módon is* megszűnik s ez a mód: a H. T. 74. §-ban szabályozott megszűnés.

Ha pedig dr. Szász ama vélekedését és álláspontjának támogatására felhozott okfejtését nézzük, hogy: «a 74. § csak egy valósággal fennálló házasságra vonatkozatható, mert csak egy *valósággal* fennálló házasság szűnhetik meg», akkor eme vélekedés éppen a Kúria álláspontját erősíti a tekintetben, hogy a holtánnyilvánítás önmagában a házasságot nem szünteti meg s így a H. T. 74. §-a értelmében az újabb házasságkötésig — kontrapunkció — *jogilag* fennálló házasságról van szó. A H. T. rendszere szerint a házasság megszűnése tekintetében a *valósággal* fennálló és *jogilag* fennálló házasság között különbség nincs.²⁷

A Szladits—Szász-féle felfogás helytállósága ellen szól az általuk sem kifogásolt az a tétel is, hogy a holtánnyilvánított életbenléte és visszatérése esetén a másik házastárral a házassági életközösséget minden jogi formáság nélkül felveheti és folytathatja, ellenben ha a *holtánnyilvánítás* önmagában a házasságot megszüntető hatállyal bírna, a visszatérő házastárs a házassági életközösséget már törvényes házastársként nem folytathatná, mert az egyszer megszűnt házasság önmagától újra nem éled. Solemnis ügylet hozhatja csak létre.

A holtánnyilvánított esetleges életbenléte esetén mással való házasságkötés által a Btkv. 251. §-ban megszabott kettős házasság büntetést követné el, ha a felesége a H. T. 74. § szerint újabb házasságot nem kötött volna.

A Kúria álláspontjának helyessége annál erőteljesebben, csi-szoltabban és áttetszőbben nyomul előtérbe, minél aprólékosabban boncolgatjuk a H. T. 73. és 74. §-nak gyakorlati jelenségeit, és én úgy nézem, hogy a mi jogrendszerünk szerint a gyakorlatban éppen a Szladits—Szász-féle felfogás idézne elő kiszámíthatatlan és indokolatlan zavart és bizonytalanságot.

Dr. Szász okfejtése rendén külön kifogásolja a holtánnyilvánítás hatályának a vagyoni jogi és személyi viszonyokra vonatkozó megkülönböztetését.

Szerinte: «oly különböztetésre, hogy a holtak nyilvánító ítélet halálmegállapító hatálya csak a vagyoni jogviszonyokra vonatkozik, ellenben a státuskérdésekre nem, a házassági törvénynek egy rendelkezése sem nyújt alapot».

Ezzel szemben utalok a fenthivatkozott jogi írók okfejtésére és ezeken felül Balogh Elemér monográfikus munkájának beosztására, amely szétválasztva tárgyalja: a) a holtánnyilvánítás *személyjogi hatásait*, b) a holtánnyilvánítás vagyoni jogi hatásait és c) az újlagos házasságkötést — holtánnyilvánítás esetén.

E rendszer megfelel a magyar magánjog objektív szabályainak.

A holtánnyilvánítás személyjogi hatása a gyám, gondnokrendelés kérdését tolja előtérbe és a születés törvényességének megtámadhatóságát váltja ki inter partes.

Vagyonjogi vonatkozásban az öröklés szabályai és a családi vagyonjog rendelkezései éreztetik hatóerejüket.

A házasság megszűnése tekintetében fennálló kivételes rendelkezés éppen a vita gócpontja: a H. T. 74. §-a.

* Bef. közl. — Az előbbi közleményeket lásd a 1931. évi 21., 24., 27. és 1932. évi 2. és 4. számában.

²⁷ Más vonatkozásban természetesen a jogilag fennálló házasság és az életközösségben nyilvánuló valósággal fennálló házasság joghatásai tekintetében sokszorú különbség van.

A fent részletezett jogtörténeti előzmények is arra mutatnak, hogy a holtánnyilvánítás joghatása más vagyoni jogi vonatkozásban és más különösen a házasság megszűnése tekintetében. A gyakorlati esetek is ezt mutatják.

A kifejtettek után nem gondolnám, hogy a kérdés élének jogász megítéléséhez és a vitás álláspontok egyikéhez vagy másikához való csatlakozás szempontjából további részletezésre volna szükség, de megjegyzem, hogy ez a vita folytatható volna a végtelenségig a szerint, hogy a magyar magánjog rendszerében hol az *egyik*, hol a *másik* intézmény szabályaiból indulunk ki és a szétválasztandó dolgokat összezavarjuk és a jogi rendszer kapcsolatait szétválasztjuk.

Én azonban már előző tanulmányomban kiemeltem, hogy a holtak *nyilvánítás után* 10 hó elteltével *született gyermek kétséget kizáróan törvénytelen*, ha ezt a kérdést a házasság jogi fennállásának — tehát a H. T. 74. §-nak — kikapcsolásával nézzük. Ez egyszerű és világos. E felett nem lehet vitázni és kár minden kis betűért.

De az is vitán felül álló tétel, hogy: a gyermek státusállapota a házasság fennállásától függ.

A holtánnyilvánítás jogi hatása feletti vita tehát gyakorlatilag arra redukálódik, hogy: a) a holtánnyilvánítás után 10 hó elteltével született gyermeket elvileg a H. T. 74. §-ban foglalt fikció folytán törvényesnek kell-e tekinteni, s azután a születés törvényességét esetleg megtámadni, vagy b) a holtánnyilvánítás után 10 hó elteltével született gyermeket törvénytelennek kell-e anyakönyveztetni s azután őt kényszeríteni arra, hogy a magánjogi törvényeknek megfelelően a törvényes származás fikcióját érvényesítse.

A H. T. 74. §-ban foglalt fikció ezt a problémát megoldotta. Állásfoglalásomat kifejtettem. Ha a ma kodifikátorai úgy látják, hogy az a konstrukció, amely a házasság jogi fennállásának vélelmet biztosítja, a természettudományias felfogás elterjedése és irányító ereje folytán a mai társadalmi berendezkedésnek nem felel meg, akkor a H. T. vonatkozó rendelkezéseit változtassák meg, de amíg a nagy Szilágyi Dezső és nagyértékű munkatársainak törvénykonstrukciója a Corpus Juris Hungarici egyik legértékesebb normája, addig a Kúria állásfoglalását tartom a mai polgári társadalom helyes és indokolt családvédelmi irányzatának.

A férj holtánnyilvánítása után született gyermek jogállapotában is a jogrend biztonságára, szilárdságra kell hogy a vezető motívum legyen. A túlhajtott természettudományias felfogás az erkölcsi jogrenden felépült társadalomban nem érvényesülhet, amint a marxista társadalmi berendezkedés sem engedi érvényesülni a polgári erkölcsön alapuló társadalmi jogrendet. Ezért a férj holtak nyilvánítása esetén nem a születés fizikai ténye és az ezt előidéző körülmény a döntő, hanem a *születés tényének a fennálló jogrendbe való törvényes elhelyezése*.

Az erkölcsi jogrend kényszere nevelt minket kultúregyéneké és a mai kultúra — akárhogy nézzük — sok természetellenes jelenség és egyben igen szigorú jogrend eredménye.

A monogamikus családi jogrendszernek, köztudomásúlag, csak vélelme, hogy a házasság jogi fennállása alatt született gyermek a házastársak kizárólagos nemi érintkezésének az eredménye. A természet törvénye ezt — a nő magatartása folytán — napról-napra meghazudtolja. A jogrend azonban a fikciót fel nem adhatja s csak azt a koncessziót teszi, hogy a születés törvényessége megtámadható. A megtámadás által elérni kívánt törvénytelenítési célzatot azonban a törvény egész a nemi érintkezés lehetetlenségének s illetve a nemzés nyilvánvaló lehetetlenségének határáig megnehezíti (Mt. 181. §). A kifejtettek után a mai objektív jogszabályok irányvonalában reá találunk oly megoldási lehetőségre is, amely a magyar magánjog rendszerében a törvényesnek vélelmezett, de nem a férj által nemzett gyermekek helyzetét is a szociális elgondolás szerint javítja.

I. A 16. sorsz. elvi határozat szerint: a gyermek törvényes származását (mindenkivel szemben hatályos módon) egyedül a férj van jogosítva megtámadni és ez a jog a férj örökösire csak abban az esetben száll át, ha a férj a gyermek létezéséről tudomással nem bírt, vagy . . .

Ez a jogszabály az örökösödési perekben is alkalmazandó.²⁸

²⁸ A férjen kívül, ezidőszent, minden támadásra jogosított fél *harmadik* személynek tekintendő és a Pp. 701. § értelmében az ezek által érvényesíthető s a 16. sorsz. elvi határozatban megszabott jog a Pp. rendelkezései értelmében csak a perben álló felek között való hatályossággal érvényesíthető. (P. III. 7385—1927—1928. IV/23.)

II. A házasság jogi fennállása alatt született törvényes gyermekek tartása iránt mindaddig, amíg a gyermek törvénytelennek kimondva nincs, a *nemzés* ténye alapján sem az anya, sem a gyermek ideiglenes tartási igényt a házassági kötelék keretén kívül álló nemzével szemben nem érvényesíthet.²⁹

Áll ez a tétel az életben levő férjre is.

III. A férj holtánnyilváníttása után a házasság a másik fél új házasság kötéséig jogilag fennáll s eként a gyermekek törvényesek.

a) A gyermekek törvényességét azonban inter partes joghatállyal megtámadhatják mindazok, akik a gyermekek törvénytelenességétől függő jogukat érvényesíteni kívánják (Pp. 701. §).

b) Kérdés, hogy az anya és a törvényesnek vélelmezett gyermek között való örökösödési igény összeütközése esetében az anya jogosított-e az örökösödési igény támasztása alapján a törvényteleniséget felvetni és bíróilag kimutatni?

A jogrend és a társadalmi erkölcsi felfogás alapján kettős megoldás lehet: az anya kérelme alapján a törvényteleniség kimondható is, nem is.³⁰

IV. A holtánnyilváníttás előtt és holtan nyilvánítás után, de az anya újabb házasságkötéséig született gyermekek *tartási igényének kérdésében* a jogi konstrukció más.

a) A természetes nemzével szemben a gyermek törvényességének vélelme folytán a *nemzés* ténye alapján tartási per sikerrel nem indítható.

b) A jogfejlődés szempontjából a kir. Kúria már 1904. V. 7-én kelt határozatában ezt *mondja*:

Mindaddig, amíg a *jogilag* fennálló házasság tartama alatt született gyermek törvénytelenége az illetékes bíróság által jogerős ítélettel kimondva nincs, más férfi a *közösülés* ténye alapján tartás iránt perbe nem vonható (1903. G. T. 778.).

Ez elvi szempontok mellett a gyermek törvényteleniségének kimondatása a gyermek érdekében megengedendő s ehhez a megoldást a Mt. 181. § II. bekezdése és a 188. § rendelkezései adják is.

A holtánnyilváníttás *előtt és után* született, azonban természetudományias ismereteink szerint nyilván nem a fikció szerinti apa által nemzett gyermekek jogosultak a *saját* törvényességüket megtámadni, ha

a) a férj a fogamzás egész ideje alatt távol volt, vagy

β) olyan esetben, mikor más érdekelték is hivatkozhatnak arra, hogy a gyermek nem törvényes származású (Mt. 186. §).

²⁹ Ez a svájci törvény álláspontja is.

³⁰ 1. A problematikum eset egyik fordulata a M. Dtár III. 58. sz. alatt közölt döntésben olvasható. A magyar törvények és törvénykezési gyakorlat szerint csak az *apa* és ennek netán létező többi leszármazói jogosultak a gyermek, illetve testvér törvénytelen születését kimondatni a *családi név* vagy családi vagyon érdekében, de más nem, s így a *későbbi feleség* sem. Erre utal Almási I. k. 215. l. 3. jegyzetében. (Mj. Dtár II. 100. Kúria 681/1906.)

A gyermek és *édesanyja* között fennforgó ily esetet egyet ismerek. Dr. Almási utal az I. k. 215. lapján erre (Grill II/11. 322. l.).

a) A Kúria itt a fentiekben elég részletesen fejtegetett azt a kijelentést teszi, hogy: az anya saját *elhalt* gyermeke származásának törvényességét *önálló*, vagyis oly keresettel meg nem támadhatja, mely érdemileg a törvénytelen származásnak megállapítására s így a *családi állásnak mindenkinél szemben hatályos megváltoztatására van irányozva* (1901. IX. 24. 3098. sz.). Ez logikus folyománya annak a tételnek, hogy ily per indítására csak a férj jogosult.

De a fenti ügyben a szegedi tábla helyesen mutatott rá, hogy a meghalt gyermek ellen ily per nem is volt folytatható, — mert a *gyermek* perben álló kell hogy legyen — ha képviselőt által is (Pp. 697. §). A gyermek halála esetén a Pp. 700. §-a szerint a per érdemben nem folytatható.

b) A fennforgó kérdés nem *contra omnes*, hanem inter partes, anya és gyermek közötti per volna. Ez a Pp. 701. § rendelkezéséhez igazodik perjogilag, tehát az *anyag* jog értelmében való döntés motiválása a lényeges.

c) Dr. Kovács M. szerint a 16. sorsz. elvi határozatban foglalt előfeltételek fennforgása esetén a férj halála után az anya és gyermeke között is keletkezhetik a törvényesség kérdését támadó per. Utal a Pp. 130. §-ra és Gaupp—Stein alapján Hamburg Rsp. 12., 18., Polg. Rsp. 8., 345. (1355. oldal 11. jegyzet).

2. A P. Jogban (1931. II. 60. l.) elfoglalt álláspontom szerint: Akik a gyermek érdekét fontosabbnak tartják, az anya jogosultságát, az etikai szempontok által vezéreltetve, a vagyon megszerzhetése céljából nem ismerhetik el.

Akik a jog következetes alkalmazását tartják szem előtt, az anyának, mint feleségnek, tehát törvényes öröklésre hivatott házastársnak a gyermek törvényességét támadó jogosultságát el kell hogy ismerjék.

Ezúttal határozott álláspontot juttatok kifejezésre és erkölcsi szempontból az anyát a *saját ténye* folytán a megtámadásra jogosultak közül kizárandónak tartom. A gyermek születése körül az anya erkölcstelen magatartást tanúsított és humánus elgondolással csupán a jogi fikció biztosította a gyermek törvényességét. A gyermek a világra jövele körül vétlen, ellenben az anya *vétkes*. Az anya a saját vétkes magatartása alapján a vétlen gyermekével szemben vagyoni előnyhöz nem juttatható.

3. A svájci törvény 316. §-a így rendelkezik:

War die Mutter zur Zeit der Empfängnis verheiratet, so kann eine Vater-schaftsklage nur erhoben werden, nachdem das Kind durch den Richter unehelich erklärt worden ist.

Ezt a generális tételt *sértették* meg a pécsi és budapesti kir. ítélőtáblák — mesterkélten okoskodással — a már ismertett ideiglenes tartási perben.

Cselekvőképtelen gyermek helyett azonban a gyámhatóság jóváhagyásával törvényes képviselője élhet a megtámadás jogával.

Ha a törvényesség megtámadását a törvényes képviselő elmulasztotta, cselekvőképtelenségének megszűnte után... «a gyermek a megtámadás jogát éppúgy gyakorolhatja, mintha cselekvőképtelensége idejében nem lett volna törvényes képviselője».

Íme, a Kúria álláspontját oly átgondolás nélkül támadók részére is kéznél van a törvény rendszerébe már beleillesztett *megoldási módozat*.

Az apa holtánnyilváníttása esetében tehát a törvényesnek vélelmezett kiskorú tartásának érvényesítése legegyszerűbben akként menne teljesebbé, hogy az illetékes árvaszéknél a gyermek törvényességének megtámadására a felhatalmazás kikértevé: a gyermek nevében a saját törvényességének megtámadása iránt indítandó perbe a *nemző* is bevonatnék s inter partes a törvénytelen-ség kimondásával egyidejűleg a *nemző* tartási kötelezettsége is megállapíthatnék és egyben a tartás fizetésére is köteleztetnék.

Én úgy nézem, hogy az ily irányú perek éppoly gyorsan átmennének a jogászai köztudatba, amint ezt a csábítás esetében az *erkölcsi kár* iránti perek beindításánál észlelhetjük.

Ez a felállított konstrukció igen egyszerű és a család jog rendszerében játszi könnyedséggel beilleszthető hatásos formula.

A magyar ügyvédi kar figyelmeztet felhívom, hogy a holtan nyilvánításos esetekben ezen az úton célirányos volna a tartási pereket beindítani és látni fogják, hogy a külföldi mesterkélten magyar-*zat* és jogászai utánérzés helyett a magyar bírói génusz kitermeli azt a jogi helyes formulát, amely a család erkölcsi védelmét nem veszélyezteti.

Ezekre ily részletességgel azért terjeszkedtem ki, mert a jogászai rendszeres gondolkozás talán maradandóbb eredményre fog vezetni, mint a cikkem elején jellemzett jogászai impresszionizmus és perszonalizmus.

Magyar jogász előtt tisztán áll, hogy a magyar magán jog rendszerében az irányzat a *születés törvényességének védelme!* Ez az állam és társadalom erkölcsi reputációját érintő nagy elv, amellyel szemben a pécsi és bpesti táblák jelzett döntéseit a magyar magán jog rendszerétől való elhajlásnak, téves irányzatnak tartom!

A magyar Kúria eddigi gyakorlatát úgy a jogászai közvélemény, mint a szélesebb társadalom évtizedeken át megnyugvást biztosító megértéssel fogadta, mert érezte, hogy a polgári erkölcsi jogrend a családot olyan kényszerítőleg ható jogszabályokkal bástyázta körül, amely jogi rendezés a természettudományias nyers felfogásnak az egyeseken esett sérelem okából, éppen a társadalmi erkölcs védelmére tekintettel, nem engedhet.

A kir. Kúria a törvénytelen gyermekek jogi helyzetét lassan, fokozatosan és jogrendszerbe illő szilárdsággal fejlesztette ki.

A most tárgyalt kérdésben is, úgy nézem, a kir. Kúria a jogrendszerbe illő formulát feltétlenül ki fogja termelni, mihelyt a kérdés alkalmas formába eleibe kerül s akkor a céltalanul felkavart jogászai porfelhő elszáll, mintha nem is lett volna.³¹

Végezetül pedig kodifikátor irótársaimnak Madách mondását idézem:

Mi könnyű törvényt írni pamlagon

— Könnyű ítélni a felületesnek —

És mily nehéz, ki a szívet kutatja,

Méltányolván minden redőzetét.

Dr. Tóth György.

Van-e ellentét az 5610/1931. M. E. számú rendelet 5. és 14. §-ai között?

Dr. Gedeon Alajos törvényszéki bíró cikkének * arra a részére, melyben álláspontom «helytelen»-nek minősítve a címben megjelölt rendelet (továbbiakban: R.) 5. és 14. §-ai között mindenáron ellentétet keres és vél feltalálni, a következőkben válaszolok s igyekezem álláspontom helyességét kimutatni.

Ellentétet, ellenmondást a két szakasz között én nem találok.

³¹ A nyilvános könyvtáraknál szokásos eljárásához híven e helyen is megköszönöm Orosz Imre igazgató úrnak, a Kúria, a bpesti Tábla és Koronaügyészség egyesített könyvtára kezelőjének és Márkus József segédtiszt úrnak, hogy szakcikkeim megírásához nemcsak a kezelésük alatt levő könyvtárból, hanem szükség esetén más nyilvános könyvtárakból is a legnagyobb szakértelemmel, előzékenységgel, gondossággal és szeretetteljes figyelemmel segítettek összeszedni a kívánt forrásmunkákat.

* Megjelent e lap folyó évi 8. számában.

A 14. § világosan, félreértést nem tűrően, kötelezően rendeli: «A jelen rendelet életbelépése után (nem utáni időre, hanem után!) az 1923 : XXXIX. tc.-nek a késedelmi kamat helyett megállapítható kártérítés mértékére vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatók; a késedelmi kamatot meghaladó kár megtérítését a hitelező az általános jogszabályok szerint követelheti.»

Mit jelent ez a rendelkezés?

Jelenti egyrészt azt, hogy az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-ában meghatározott kártérítési mértéket X/17. napja óta* egyáltalában — sem az azelőtti, sem az azutáni időre vonatkozólag — alkalmazni nem lehet, másrészt pedig, hogy a késedelmi kamatot meghaladó kár megtérítését a hitelező az általános jogszabályok szerint követelheti, vagyis úgy, ahogy az 1923 : XXXIX. tc. meghozatala előtt — béke időben — követelhetette. Követelhetette és követelheti a hitelező az adóstól a késedelmi kamatot meghaladó tényleg felmerült és bizonyított kárának a megtérítését akár a tőke követelésével együtt, akár külön kereset útján. Érvényesítheti tehát igényét akkor is, ha a késedelmi kamatot vagy — még az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-ának alkalmazhatása idejében a késedelmi kamat helyett érvényesíthető — kártérítési igényét már érvényesítette (az 1923 : XXXIX. tc. 5. § második bek. szövege: «ez a törvény nem zárja ki, hogy a hitelező a 2., a 3., és a 4. § alapján járó összesen felül bizonyított magasabb kárának megtérítését az ált. jogszabály szerint követelhesse»).

Az általános jogszabályok szerint való követelhetés azt jelenti ugyanis, hogy az igény a tényleg felmerült kár mennyiségének bizonyítása mellett érvényesíthető (nem pedig bizonyítás nélkül!). Úgy hiszem ez éppen elegendő indok annak az álláspontnak igazolására, hogy X/17. óta kártérítést bizonyítás nélkül megítélni nem lehet sem az azelőtti, sem az azutáni időre, mert a 14. § ilyen megkülönböztetést nem tesz. Egész határozottsággal mondja ki a R., hogy az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-a (a bizonyítás nélküli kártérítés) többé nem alkalmazható, ha tehát még alkalmazást nem nyert, most már nem alkalmazható.

A kir. Kúria 1984/1930. számú határozatának indokát nem abban látom, hogy a 14. és 5. §-ok egymásnak ellenmondának, hanem abban, hogy a kir. Kúria úgy tekinti, hogy az első- és másodfokú bíróság által már korábban alkalmazott jogszabályt (az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-át) *ő nem* alkalmazza akkor, amikor a már alkalmazott jogszabály szerint meghozott ítéletet meg nem változtatja. (Ezt az indokot komolyan vitathatónak tartom, mégsem tudom magamévá tenni, mert jogi felfogással nem egyezik.)

Dr. Gedeon ez álláspontommal szemben nemes egyszerűséggel megállapítja, hogy a R. 5. §-a az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-ának alkalmazhatóságát X/17. előtti időre feltétlenül biztosítja és érvényesítését nem köti a késedelmi kamatot meghaladó kár bizonyításához. Sajnos, különbözők vagyok kénytelen a cikkírónak erre vonatkozó indokolását, s így ezt az állítást nem indokok megdöntésével, hanem a R. szövegével kell megcáfolnom.

A 14. § határozottan megjelöli a kárigény érvényesítésének módját, amidőn azt mondja, hogy az ált. jogszabályok szerint követelheti..., tehát nem bizonyítás nélkül! Az 5. §-ban ezzel szemben nem találtam a legszorgosabb kutatás mellett sem olyan rendelkezést, mely a kár felmerültére és mennyiségére való tényállás bizonyítását szükségtelenné tenné (kivétel természetesen, ha a felek között nem vitás, hogy az igényelt kár felmerült).

Dr. Gedeon kartársam nem helyesen fogja fel az 5. § értelmét, álláspontom gyakorlati következményét pedig éppen «helytelenül» ítéli meg és hibásan fejtegeti.

Az én álláspontom mellett ugyanis, ha a bíróság az 1923. évi XXXIX. tc. 2. §-át már alkalmazta és e szerint kártérítést ítelt meg, ezt az igényt a hitelező nem csupán a törvényes kamat erejéig érvényesítheti, miként azt Gedeon álláspontom gyakorlati következményeként kifejti, hanem az 5. § korlátai között, vagyis a tőkének évi 12 %-át meg nem haladó mértékig. (Csak alkalmazni nem lehet a 2. §-t, de ha már alkalmazva lett, ez az alkalmazás, az ezen alapuló ítéleti rendelkezés hatályát nem veszti, csak 12 %- mértékére korlátoztatott.)

Álláspontom elfogadása nem jelenti azt, miként Gedeon szintén hibásan fejtegeti, hogy az a hitelező, aki igényét korábban érvényesítette és X/17. előtt jogerős bírói határozatot nyert, kedvezőtlenebb helyzetbe kerülne, mint az a hitelező, aki ugyan-

olyan igényt későbbben érvényesít. Egyrészt ugyanis a már jogerős ítélettel biztosított igény ugyanolyan mértékig, vagyis 12 % mértékig érvényesíthető bírói uton is (végrehajtás, árverés stb. elrendelhető 12 % mértékig), másrészt pedig, ha több kárt szenvedett el, mint amennyi javára az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-a alkalmazása mellett megállapított, e többletkár megtérítésére vonatkozó igényét a hitelező külön per útján is érvényesítheti. E jogát biztosította az 1923 : XXXIX. tc. 5. § második bekezdése; biztosítják az általános jogszabályok is, amelyekre a R. 14. §-ában hivatkozik is (nálunk nem az a jogállapot, amit Németországban teremtett új kamattörvényük, hogy t. i. a kártérítés csak a tőkeköveteléssel együtt volna érvényesíthető; a mi törvényeinkben ilyen rendelkezés nincsen).

Tévesen írja Gedeon, hogy álláspontom elfogadása mellett a hitelező késedelmi kamat helyett kártérítést már egyáltalában nem érvényesíthetne, ha fennállott is X/17. előtt ez az igénye!? Én ilyen állítást soha nem tettem. Mindig csak azt állítottam cikkeimben, hogy az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-a, vagyis a kártérítésre vonatkozó mérték (csak a mérték!) nem nyerhet alkalmazást. De vitattam mindig, hogy a kártérítési igény fennáll, azt a hitelező érvényesítheti is, igényelhet késedelmi kamat helyett kártérítést, de nem az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-ában meghatározott *mértékben és módon*, nem a kár felmerültének bizonyítása nélkül, hanem tartozik *most már* kárának felmerültét az általános jogszabályokhoz képest bizonyítani. A kártérítési igényt nem az id. törvény 2. §-a szabályozza, hanem annak 1. §-a. A 2. § csak a kártérítés mértékét jelöli meg. Az 1. §-ban szabályozott kártérítési igény továbbra is érvényesíthető, csak a 2. § szerinti mérték alkalmazása záratott ki, vagyis megszűnt a bizonyítás nélküli kártérítés.

Fenntartom azt az álláspontomat, hogy ha a hitelezőnek kára nincsen vagy azt bizonyítani nem tudja, most már az X/17. előtt lejárt időre is bizonyítás nélkül csak a törvényes késedelmi vagy ügyleti késedelmi kamat ítélhető meg. Ezt az álláspontomat a R. 14. §-a kifejezett rendelkezésére alapítom, amit az 5. § meg nem dönt, mert — s ezt nem tudom eléggé hangsúlyozni — az 5. és 14. §-ok között ellentét, ellenmondás nincsen.

Nem ellentétet érzek én, amikor az 5. § helyes értelmét felfogom és abba a benne nem levő rendelkezést belemagyarázni nem kívánom! Tévesen tételezte fel tehát Gedeon, hogy én «áthidalást» kerestem, amikor azt írtam, hogy a hitelező kárigényét a X/17. előtt lejárt időre is érvényesítheti az ált. jogszabályok szerint. Áthidalást erre vonatkozólag keresnem egyáltalában nem kellett, mert ez a rendelkezés a R. 14. §-ából, amely időbeli korlátozást nem tartalmaz, kifejezetten kitűnik. Az pedig, hogy az X/17. előtt lejárt időre a kárigény az 1923 : XXXIX. tc. 5. §-ának második bekezdésével és az ált. jogszabályokkal ellentétben csak 12 % mértékig érvényesíthető, a R. 5. §-ának kifejezett korlátozó rendelkezésén alapszik. A R. 5. és 6. §-a korlátokat állít; az 5. § az X/17. előtt lejárt időre, a 6. § pedig az azutáni időre vonatkozólag. Az 5. § korlátot állít úgy a kamatra, mint a kártérítésre, a 6. § azonban csak a kamatra, a kártérítésre nem. Ebből az következik, hogy míg a kamatigény úgy az X/17. előtt lejárt, mint az azt követő időre csak korlátok között (5., ill. 6. § korlátai között) érvényesíthető, addig a kártérítési igény az X/17. előtt lejárt időre az 5. §-ban írt korlátok között, s miután a 6. § a kártérítési igényre korlátot nem szab, az X/17. utáni időre felmerült kár minden korláttól mentesen érvényesíthető.

Nem kell ellentétet és ellenmondást keresni ott, ahol nincsen. Nincs szükség arra, hogy a R. szövegébe ellenmondást magyarázzunk bele. Nem is fog ellentétet látni az, aki az 5. § első bekezdését kamat- és kártérítési korlátnak, a 6. § első bekezdését pedig csak kamatkorlátnak tekinti. Márpedig ezek a rendelkezések csak korlátozást, maximálást és ennél többet semmi mást nem tartalmaznak («meg nem haladó mértékig lehet érvényesíteni»).

Nem tudom, hogy Gedeon milyen szövegből meríti azt a nézetét, hogy «félre nem magyarázható, világos rendelkezése» az 5. § első bekezdésének az, hogy a hitelező az 1923 : XXXIX. tc. alapján, tehát kár bizonyítása nélkül őt megillető igényét X/17. után bizonyítás nélkül is érvényesítheti. Először is: az 1923 : XXXIX. tc. 1. §-a, mely a kártérítési igényre vonatkozik, egy szóval sem mondja, hogy a kártérítés a hitelezőt kár bizonyítása nélkül illetné meg, másodsor pedig: a 2. §, mely kár felmerültének bizonyítása nélkül kártérítési, illetőleg kármegosztási mértéket határoz meg, a R. 14. §-a folytán már nem alkalmazható. Meg-

* A R. életbelépésének napja 1931. okt. 12. napja.

maradt azonban az 1. §-ban szabályozott igény. Ez az igény érvényesíthető is, de nem a 2. §-ban írt mértékben — bizonyítás nélkül, hanem az 5. § első bekezdésének rendelkezése szerint — a R. 14. §-ának is megfelelően — az általános jogszabályok szerint, tehát kár felmerültének bizonyítása mellett. Nélkülözni vagyok kénytelen az 5. § első bekezdésének azt a «felre nem magyarázható» rendelkezését, melyre Gedeon nézetét alapítja. Hol mondja az 5. § azt, hogy a hitelező az X/17. előtt lejárt és még fennálló kártérítési igényét X/17. után is az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-ban írt mértékben érvényesítheti. Csak akkor volna ellentét az 5. és 14. § között, ha az 5. § ilyen rendelkezést tartalmazna. Az 5. § első bekezdése azonban ilyen rendelkezést nem tartalmaz, hanem csak azt mondja: «ha pedig az adós késedelmi kamat helyett az 1923 : XXXIX. tc.-ben foglalt rendelkezések szerint» (t. i. az 1. §) «kártérítéssel tartozik a hitelezőnek, a jelen rendelet életbelépése előtt lejárt és az életbelépés időpontjában még fennálló ilyen követelést a jelen rendelet életbelépése után bírói úton csak a tőkének évi 12 %-át meg nem haladó mértékig lehet érvényesíteni». Én ebben csak maximálást látok; azt, hogy 12 %-ot meghaladó kár nem érvényesíthető; nem tudom azonban ebből azt olvasni ki, hogy bizonyításra szükség nincsen. Ezzel szemben azonban a 14. §-ból világosan ki kell olvasnom, hogy a kártérítést a hitelező az általános jogszabályok szerint követelheti; az általános jogszabályok szerint pedig kártérítést kár felmerülte nélkül, illetőleg bizonyítás hiánya esetében érvényesíteni nem lehet.

Tudom, hogy ismétlésekbe bocsátkoztam, szándékosan tettem, habár közleményem szabatosságának és tömörségének rovására történik is. Nehogy azonban e lap olvasóit untassam, hivatkozom csupán arra, hogy álláspontomat egy másik nézőpontból is kifejtettem és példákkal is alátámasztottam a Magyar Jogi Szemle f. é. márciusi számában megjelent közleményemben.

Dr. Bogdán Géza.

Külföldi letartóztatásnak (kiadatási fogság) a hazai szabadságvesztésbüntetés tartamába való beszámítása.

Büntetőtörvénykönyvünk 94. §-a tudvalevően aképpen intézkedik, hogy a vizsgálati fogságnak a vádlott hibáján kívüli hosszú tartamát a szabadságvesztés- vagy pénzbüntetésbe be kell számítani. Amiből tehát nyilvánvalóan következik az, hogy amennyiben az ítéletet megelőző fogvatartás tartamának hosszabb időre való terjedését a bűnvádi eljárás meghiusítására törekvő vádlottnak saját magatartása eredményezte: a fogvatartási idő beszámításának nem lehet helye. Ez utóbbi eshetőség megfelelő illusztrálására csupán felemlítem itt Kúriánknak egy konkrét esetben nyilvánított azt az állásfoglalását, mely helyesnek nyilvánította a vizsgálati fogság beszámításának mellőzését akkor, mikor a vádlott egy elmeegógyintézetben tartását azzal a magatartásával idézte elő, hogy tébolyodottságot színlelt és ennél fogva a vizsgálati fogság hosszú tartama a vádlottnak saját hibájából származott.

Per analogiam semmi kétséget sem szenvedhet a beszámítás megengedhetőségének vagy mellőzésének kérdése abban a ma már — sajnos — mindegyre gyakoribbá váló esetben sem, mikor a bűnvádi eljárás alá vont egyén éppen a büntetőjogi felelősségrevonás kikerülése és meghiusítása céljából külföldi területre szökik és a folyamatba tett extradicionális eljárás során megkeresett külföldi hatóság részéről letartóztatásba kerül. Itt is vitán kívül kell állania annak, hogy az ilyen fogvatartás időtartamának a hazai büntető-ítéletben a kiszabott szabadságvesztésbüntetésbe való beszámítása is kizárólag csak abban az eléggé ritka esetben foghat helyet, ha a letartóztatási idő hosszabb terjedelmének csakis az elítélt hibája és jogszabályellenes szándékos magatartása volt az oka.

Ezt a kétségtelenül helyes és a Btk. 94. §-ában lefektetett alapelvnek is mindenben megfelelő álláspontot a jogirodalom általában már nem is szokta vita tárgyává tenni. Ámde alsóbírói gyakorlatunk még mindig többször beleütközik a jelzett szabály határaiba és ezúttal e néhány sor közrebocsátásának is legfőképpen annak tapasztalása szolgál indokául, hogy egyes alsóbírói gyakorlatunk olykor még abban az esetben is minden különösebb vizsgálódás és mérlegelés nélkül kitöltöttek veszik a kiszabott szabadságvesztésbüntetésből a külföldi letartóztatás tartamát, amikor az ügy adatai

teljes mértékben nyilvánvalóvá teszik, hogy arra a fogvatartásra a vádlott saját hibája és magatartása szolgáltatott okot.

Éppen így volt legutóbb az előadásomban fellebbviteli fő-tárgyalás alá került egyik foglyos ügyben, melyben az elsőfokon eljáró kir. törvényszéknek a közvádoló részéről ebben a részben is fellebbezett ítélete minden indoklás nélkül egyszerűen egész terjedelmében beszámította a wieni hatóságok részéről foganatosított másfélhavi kiadatási fogvatartást egy olyan vádlott javára, ki a bűnvádi nyomozás befejezése és a vádirat benyújtása után Ausztriába szökött, aki tehát már ezzel a magatartásával is feltétlenül bizonyossá tette azt, hogy magát a magyar büntetőigazságszolgáltatás alól kivonni s az ellene indított bűnvádi eljárás sikerét meghiusítani törekedett. A kir. ítélőtábla az ügy felülvizsgálatánál ezt a beszámítási intézkedést — mint minden más hasonló esetben is — természetesen mellőzte, s vádlott javára az ítéletben az ott megállapított szabadságvesztésbüntetésből csupán a magyar területen kiállított előzetes letartóztatás tartamát nyilvánította kitöltöttnek. Bár mostani tárgyunkkal szorosabb összefüggésben nem áll, csupán mellékesen jegyzem meg, hogy ugyanebben az ügyben, ugyanezzel az ítélettel szemben a kir. ítélőtábla az ország területéről való kitiltást és a visszatéréstől örökre eltiltást szintén mellőzte, mert bár a könyvkötőmesterséget folytató vádlott román állampolgár s a felesége és gyermekei ezidőszerint Újvidéken, tehát szerb megszállt területen élnek: a már több, mint tíz év óta állandóan Budapesten lakó vádlott iparűzéséhez szükséges műhelye, gépei és vevőköre — mint azt a fellebbviteli fő-tárgyaláson igazolta is — a fővárosban vannak s így a kitiltás egyenesen a létfenntartását veszélyeztetné.

A bűnvádi eljárás eredményének meghiusítása célzatával külföldi területre szökött vádlott ottani letartóztatásának kérdését illetően a gyakorlatban előfordulhat, amint hogy a világháború óta kellően még nem rendezett viszonyossági esetekben elő is fordul nem egyszer, hogy a szabályszerűen kibocsátott elfogatóparancs folytán foganatosított letartóztatás időtartama az illető külföldi hatóság késedelmessége vagy nemtörődömsége folytán hosszabb időre kitolódik, bár a megkereső magyar bíróságok a Bp. 476. §-ában kötelezőleg előírt határidőket pontosan betartva, a kiadatás iránti alakszerű megkeresés alapjául szolgáló iratokat idejében meg is küldik — legfőképpen abból az okból, mert a megkeresett állam nem tekinti eléggé sürgősnek azt, hogy a kiadatás kieszközölése céljából rendelkezésére bocsátott adatok alapján mielőbb elbírálja: fennforognak-e vagy sem a kérdéses esetben a kiadatás engedélyezhetőségének feltételei? Ilyen esetben aztán, miután a büntetett külföldi fogvatartásának hosszabbra nyúlt tartama már teljesen kívül esik a kiadott egyén saját hibáján vagy magatartásán, a hazai ítéletben ennek a hosszabb letartóztatásnak megfelelő aránylagos része (de akkor sem annak egész terjedelme) a kiszabott szabadságvesztésbüntetésbe beszámítható. A vádlott cselekvőségén kívül eső ez a hosszadalmasság előfordulhat a kiadatás iránt diplomáciai úton támasztott megkeresés eseteiben is (természetesen a most itt tárgyalt esetekben sohasem politikai jellegű bűncselekmények üldözéséről van szó), mert sajnálatos bírói tapasztalat még a mai időkben is, hogy a külföldi hatóságok nem mindig tekintik soronkivüliséget igénylő és arra joggal számot is tartható ügynek a magyar bíróságoknak akár hasonló, akár más tárgyú megkereséseit.

A jelzett és más hasonló speciális eseteken kívül tehát nem lehet helye a kiadatási fogság semminemű beszámításának sem, eltekintve már attól is, hogy bizonyos esetekben a hazai bíróságok által vádlottra kiszabott esetleg súlyosabb (fegyház-, börtön-) büntetésből nem lehet arányos mértékben kitöltöttek nyilvánítani az olyan fogvatartást, melyet egy aránytalanul enyhébb bánásmódot nyújtó külföldi letartóztatási intézetben hajtottak végre. A vétkes szándékból más állam területére átszökött egyén éppen e magatartása folytán a beszámítás kedvezményét semminő jogos vagy méltányossági alapon nem igényelheti. Zsoldos Benő.

Okiratok fényképmásolatai.

Az okiratokról készülő, az eredetit tökéletes hűséggel megjelenítő fényképeknek a gyakorlatban egyre jobban terjedő felhasználása felveti az ilyen fényképmásolat, mint perbeli bizonyítási eszköz jogi jelentőségének kérdését.

Érezzük, hogy amikor fényképezési úton az eredeti okirat-

ról olyan másolatot, helyesebben képet kaphatunk, amely nemcsak az okirat tartalmát, hanem *alakját is* a legteljesebb precizitással tárja elénk, akkor az ilyen «másolat»-nak azzal szemben, amit eddig másolat alatt értettünk, más jogi jelentősége van. Elegendő, ha a különbség lényegének kidomborítása végett reámutatunk arra, hogy minden okirat egyszersmind szemletárgy is. Az eredeti okiratot természetes hűséggel visszaadó fénykép az okirat szemletárgyi jelentősége szempontjából szinte ugyanazokat az elemeket fogja megvalósítani, mint maga az eredeti okirat. Ebből az okból tehát a fényképmásolattól, mint bizonyítási eszköztől, a géppel vagy kézzel készült iratmásolaton túlmenő jelentőséget a perbeli bizonyítás szempontjából elvitatni nem lehet.

A német legfelsőbb bíróság gyakorlatában találkozunk azzal az állásponttal, amely szerint kereskedelmi leveleknek műszaki úton készülő másolatai (az eredetivel együtt átűtő papiros felhasználásával készülő, vagy az eredetiről présben készülő másolat, illetve levonat, amely az eredetin lévő aláírásokat is hűen visszaadja) olybá tekintendők, mint az eredeti okiratok. A német Reichsgericht utóbb ezt az álláspontját olyképpen módosította ugyan, hogy az ilyen másolatokat nem eredeti okiratnak, hanem az eredeti másolatának tekintette; ez azonban a korábbi állásponttal szemben inkább csak formai és nem lényegbeli különbséget jelent.

Ha elfogadjuk azt az elméletet, hogy műszaki úton (pl. az írás festékanyagának nedvesség útján történő levonásával) az eredetivel azonos jogi jelentőséggel bíró okirat-másodpéldány, tehát egy második eredeti példány készíthető, úgy a fényképezési úton történő utánképzésnek feltétlenül ilyen jelentőséget kell tulajdonítanunk.

A nélkül, hogy a fényképmásolatokkal való bizonyításnak a fenti megfontolásból adódó kérdéseivel de lege ferenda ezúttal foglalkozni kívánnánk, a következőkben arra akarunk reámutatni, hogy az ilyen másolatoknak már de lege lata is milyen gyakorlati jelentősége van, illetve lehet.

A közokiratról készült egyszerű másolat alapján a bíróság nem fogja megállapíthatni, hogy a másolatnak megfelelő tartalmú eredeti okiratot a közhatóság valóban kiállította-e, mert az ilyen egyszerű másolatra a jóhiszeműen védekező ellenfél sem tehet a pert előbbre vinni alkalmas nyilatkozatot. Hiteles másolat hiányában, de mégis fényképmásolat bemutatása esetén a nem rosszhiszeműen védekező ellenfél az eredeti okirat létezését már kevésbé fogja tagadásba venni és így a tényállás tisztázása gyorsabban fog történhetni, mintha a bíróságnak az esetleg csak körülményesebben elérhető eredeti közokirat beszerzésével kellene foglalkoznia.

A magánokiratot a bíróságnak általában eredetiben kell bemutatni. A magánokirat hiteles másolatáról sem állapítható ugyanis meg, hogy az eredetin lévő aláírások valódiak-e. A magánokirat hiteles másolatánál tehát nagyobb erejű bizonyítási eszköznek tekinthető annak fényképmásolata, minthogy utóbbin az eredeti aláírások, kézzel írott okiratnál pedig a kiállító kézírása is felismerhető.

A bíróság a Pp. 270. §-a szerint ítéli meg, — mondja a Pp. 320. §-a — hogy az okiraton lévő törlek, vakarások és más külső hiányok vagy rendellenességek mennyiben csökkentik vagy szüntetik meg egészen az okirat bizonyító erejét. Ezen szakasz alkalmazása tekintetében, amikor a bíróság megítélésénél nemcsak az okirat tartalma, hanem annak külső alakja is jelentőséggel bír, a fényképmásolat fontos szerephez jut. Fontos lesz ez a szerep akkor is, ha a hiányos külalakú okiratról hiteles másolatot mutatnak be, mert a hiteles másolat, még ha záradékában utal is az alaki hiányokra, a bíróság megítélésénél szerepet játszó szemletárgyi elemeket (közvetlenség elve) megjeleníteni nem tudja. Még fontosabb szerephez fog jutni a fényképmásolat ilyen esetben akkor, ha az eredetiről hiteles másolat nem áll rendelkezésre.

A kereskedelmi könyvekkel való bizonyításnál a fényképmásolat a bíróság és a felek munkáját megkönnyítésére alkalmas. A kereskedelmi könyveknek a bíróságon való felmutatása, különösen amikor csak egyes tételekkel való bizonyításról van szó, igen körülményes. A Pp. ilyen esetben meg is engedi, hogy a bizonyító fél csak a vonatkozó tételek hiteles kivonatát mutassa be. Ilyen kivonat bemutatása esetén is azonban a bíróság a Pp. 324. §-a szerint az ellenfél kérelmére, sőt hivatalból is elrendelheti mégis a könyvek megismerését. Az ilyen szemlével járó költség és fáradtság elkerülhető lesz, ha a hitelesített, könyvkivonat mellett a könyv megfelelő oldalainak fényképmásolatát is bemutatja a bizonyító fél.

Ugyanígy gyorsíthatja és olcsóbbá teheti az eljárást a fényképmásolat a Pp. 331. §-ának esetében, amikor is a bíróságnak az okirat eredetijét a bíróságon kívül azért kell megismerlennie, mert az okiratnak a perbíróság elé vitele nem lehetséges, vagy mert ez az okirat fontossága és az elveszés vagy megsérülés veszélye miatt aggályosnak mutatkozik.

Az anyagi igazság kiderítése érdekében különösen jelentékeny szerep vár a fényképmásolatokra azokban az esetekben, amelyekben a bíróság a bizonyító fél kérelmére az ellenfelet kötelezheti a birtokában lévő okirat felmutatására, az ellenfél azonban vagy tagadja az okirat létezését, vagy azt a körülményt, hogy az okirat birtokában van, vagy pedig azt, hogy az eredeti okirat tartalma fedi a bizonyító fél által megjelölt tartalmat. A bírói szabad mérlegelésnek egészen más tárgyi alapja és lehetősége lesz ilyen esetben akkor, ha a bizonyító fél az általa létezőnek vitatott okiratot nemcsak tartalma szerint fogja megjelölni, hanem annak fényképmásolatát fogja a bíróságnak bemutatni.

Hasonlóan fontos szerep vár a fényképmásolatokra a Pp. 338. §-ának alkalmazása tekintetében is. Ezen törvényhely szerint azt, hogy az írás vagy az aláírás valódi-e vagy hamis, más oly írással való összehasonlítás útján is lehet bizonyítani, amelynek valódisága nincs kétségbevonva vagy be van bizonyítva. Lehetséges, hogy ilyen kétségtelenül valódi írással a bizonyító fél nem fog rendelkezni, de rendelkezni fog annak fényképmásolatával, amely másolat útján éppen úgy eljuthat majd az elérni kívánt eredményhez, mint az eredeti kézírás útján.

Úgy véljük, hogy a kérdés perjogi törvényes szabályozását a fényképmásolatokkal, mint bizonyítási eszközzel foglalkozó bírói gyakorlat fogja előkészíteni. A gyakorlat kiforrása előtt az ilyen szabályozás nem is lehetne szerencsés.

A fényképmásolatokkal kapcsolatosan volna mégis már most egy jogszabály alkotási javaslatunk, és pedig abban az irányban, hogy a fényképmásolat által nyújtott előnyök (*alaki hűség*) összekapcsoltsanak a hiteles iratmásolat által nyújtott előnyökkel (*eredeti létezésének bizonyítása*) és ilyképpen egy olyan okirati bizonyítási eszköz teremtsék, amely *több* mint a fényképmásolat, és *több* mint a hiteles másolat, annyi, mint a kettő együtt, mert minden irányban alkalmas az eredeti helyettesítésére. A *hiteles alaki* fényképmásolatra gondolunk. Ezt természetesen nem úgy képzeljük, hogy valamely hatósági jellegű intézmény készítsen fényképmásolatokat, hanem adassék törvényes mód arra, hogy azok a hiteles helyek, amelyek jelenleg valamely okiratmásolat hitelességét igazolhatják, ilyen igazoló záradékkal láthassák el az okirat fényképmásolatát is.

Utalunk egyébként arra, hogy Németországban a hiteles fényképmásolat, és pedig a közokiratról készült hiteles fényképmásolat már a gyakorlati megvalósulás stádiumába lépett. A berlini Amtsgericht, amely az elhalt közjegyzők által felvett közokiratokról a feleknek kiadományokat szolgáltat ki, ezt olyan alakban teszi, hogy a közokiratról fényképmásolatot ad ki. A fényképmásolat hozzá van fűzve egy ívhez, amely a hitelesítési záradékot tartalmazza.

Dr. Konrád Ernő.

Szemelvények a felsőbbbíróságok gyakorlatából.

— 1. **Osztalék.** A részvénytársasági alapszabályok korlátozzhatják ugyan a tiszta nyereség felosztását azzal, hogy bizonyos célokra meghatározott összeg levonását rendelik, de a közgyűlés többségének szabad tetszésére nem bízhatják azt, vajjon a tiszta nyereségnek az alapszabályszerű levonások után fennmaradó részét is kizárni kívánja-e a felosztásból; *a tiszta jövedelemből a vállalat létevérdéke által megengedett bizonyos fokú részesezés a részvényhez fűződő alapvető jog* ugyanis, és a többség jogköre nem terjedhet annyira, hogy a részvényestől elvonja a tiszta nyereségnek azt a részét is, amely az üzleti év végén a részvénytársaság valódi érdekeinek veszélyeztetése nélkül felosztható. (Kúria 1931. dec. 23. Pk. IV. 3988/1931. V. ö. Hj. Dt. 24., 98.)

— 2. **Vállalkozási szerződés.** Az anyagi jog értelmében oly esetben, amelyben a vállalkozó nem fejezi be a vállalt munkát, csak teljesített munkájának a munkabérben jelentkező aránylagos ellenértékét követelheti. (Kúria 1931. dec. 22. P. II. 7976/1929.)

— 3. **Szolgálati szerződés.** Olyan törvényes rendelkezés nincs,

amely a vasúti alkalmazottat államjogi változás esetén a szolgálati szerződésnek a nyugdíjjogosultsága épségbentartásával egyoldalú megszüntetésére feljogosítaná. Az alperesi vasútnak román uralom alá kerülése tehát felperest a szolgálat abbahagyására fel nem jogosította. (Kúria 1931. dec. 11. P. II. 7839/1929.)

— 4. **Baleseti kártérítés.** A munkaadó azzal, hogy a szolgálatban megsérült munkavállalót jobbkarjának elvesztése után, vagyis csökkent munkaképességgel újból alkalmazta, utóbb pedig e szolgálat alapján a követelt baleseti járadéknál nagyobb nyugellátásban részesítette, a keresetképeség csökkenéséből eredő vagyoni hátrányt önként megszüntette és a munkavállalót kárpótolta. (Kúria 1931. dec. 15. P. II. 7682/1929.)

— 5. **Vétel.** A teherautomobilnak a rendelkezésre bocsátás után néhány esetben a felperes által való alkalmi használata — tekintettel arra a tényállásra, hogy a felperes még a rendelkezésre bocsátás előtt a vételár nagyobb részét kifizette, az alperes ellenben a rendelkezésre bocsátást el nem fogadta és így a felperest nem hozta abba a helyzetbe, hogy más teherautomobil vehessen — nem járhat azzal a következményekkel, hogy a felperest a rendelkezésre bocsátástól elállottnak lehetne tekinteni. (Kúria 1931. dec. 17. P. IV. 4047/1930.)

— 6. **Tisztességtelen verseny.** Alperes a hibás árut mutató nagytömegű ábrázolattal kapcsolatos ósárló kijelentéseiből közleményeiben azt a következtetést vonja le, hogy mindig csak az ő, egyúttal kifogástalannak feltüntetett áruját kell kérni. Márpedig ha való is saját árujának kifogástalansága és való, hogy a kereskedelmi forgalomban akad az ábrázoltnak megfelelő hibás áru is, e közleményének, az ábrák és szöveg egybevetéséből, az a valóságnak semmiképp meg nem felelő értelem tulajdonítható, hogy egyedül ő gyárt kifogástalan minőségű pótkávé. Nyilvánvalóan helyes tehát eljárásának a Tvt. 2. § 2. bekezdésébe ütközőként minősítése. (Kúria 1931. dec. 22. P. IV. 4416/1930.)

H. D.

Szemle.

— **Szent Bürokráciusz** nem tartozik ugyan a magyar szentek sorába, de tisztelete az ausztriai államkapcsolat felbomlása óta nálunk még fokozódott. Szülőhazájában, Ausztriában, mindinkább erélyessé válik a hangnem, amelyben követelik, hogy a közigazgatás egyszerűsítése az álszentet fossa meg a közönségnek sérelmére bitorolt jogaitól. Nemrég olvastuk, hogy a fennálló szabályok szerint az iparüzés jogáért öt különböző hivatalhoz kell folyamodni s a cikkíró epés gúnnyal említi, hogy öt instancia dönt oly fontos kérdésekben, mint pl. hogy a bádognak szabad-e az ereszt bemázolnia, amelyet a házhoz erősített, szabad-e a lakatosnak a magagyártotta lakatot nikkellel bevonni vagy a péknek a tekercest (vulgo: kifli) mazsola helyett dióval is tölteni? Egy fűszerest engedély nélküli gyufaárúsítás miatt három silling pénzbírságra ítélték, amelyet a másodfokú hatóság öt sillingre emelt fel, míg a legfelső jövedéki bíróság — hattagú tanács a pénzügyminisztérium három tanácsosával — a pénzbírságot ismét leszállította három sillingre. Egy minisztérium 36 garas portót hajtott be, ami nemcsak három hónapig tartott, de ezenfelül, minthogy a hatóságok, amelyekhez az ügyirat eljutott, nem élveznek portómentességet, a behajtás eddig pusztán postadíjban a behajtandó összeg hatszorosába került. Hamarjában nem tudjuk megállapítani, hogy mindezek a felpanaszolt esetek nálunk is előfordulhattak volna-e, mert nem született még meg az a jogi szaktekintély, aki kezét nyugodtan szívére téve, azzal hivalkodhatna, hogy magát közigazgatásunk összes berkeiben kiismeri. Azokban a berkekben, amelyeknek buja bozótját nap-nap után öntözi és dagasztja a rendeletzapor. Ausztriában egy következtetést legalább levontak a közigazgatási galimaliászból: «lépítetek» a takarékosági kormánybiztost, akinek hatáskörébe a közigazgatás egyszerűsítésének reformja tartozott. Magyarországi kollégáját még csak nem is kellett lépíteni. Két év óta «tanulmányozza» a kérdést s ezzel stílusosan beilleszkedett abba a közigazgatási rendszerbe, amelynek egyszerűsítésével megbízták. Úgy látszik nincs hatalom, amely a rendelet-

áradatnak gátat tudna vetni s így az ügyvédek a közönséggel vállvetve fuldokolnak az áradatban. Szent Bürokráciusznak ugyanis, mint minden szentnek, maga felé hajlik a keze és egészségtelen életösztonéval berzenkedik minden oly kísérlet ellen, amely létét veszélyeztethetné. Mégis különböző forrásokból fakadó minden gazdasági nyomorúságunknak gyógyításához az első lépés a közigazgatásnak leegyszerűsítése és összhangja azzal a józan ésszel, amelyet a patriarchális közigazgatásból éppen azok nem tudtak átmenteni, akik tele-torokkal hirdetik a történelmi szellemet, de a történelemből csak a Bach-korszakot ismerik. Ha ezt a reformot valamely váratlan csodatétel végre nem hajtja, a jövő század francia vagy angol történésze fogja megírni, hogy élt egykor a Duna-Tisza közén egy életerős, egészséges, tehetséges nép, amely belefulladt a saját közigazgatásába.

— **Jogegységi döntvény.** A kir. Kúriának a váltó-, kereskedelmi- és csődügyekben alakított jogegységi tanácsa a folyó évi április hó 9. napjára kitűzött ülésében a következő vitás elvi kérdést fogja eldönteni: «A kényszerjegyeségi eljárás során a vagyonszelvény- és az Országos Hitelevő Egylet díjait az összes követeléseknek, tehát a külön kielégítésre, az előnyös kielégítésre jogosult és a hányadrészes hitelezők követeléseinek kielégítésére rendelkezésre álló tiszta vagyon alapján, vagy csupán a hányadrészes hitelezők kielégítésére szolgáló úgynevezett szabad vagyon alapulvétele mellett kell megállapítani?»

— **A cégjog köréből.** 1. *Részvénytársaság.* a) Ha az alaptőke fele elveszett, az igazgatóság a K. T. 187. §-ában előírt kötelezettsége elől nem térhet ki azzal, hogy az alaptőke hiányzó részének megfelelő leszállítást, majd alaptőkefelemeléssel kiegészítést javasolja. Ezekről a tárgyakról a közgyűlés csak akkor határozhat érvényesen, ha a meghívóban e célból világosan felemlített fennállás vagy feloszlás kérdésében előzőleg határozott és a fennállás mellett döntött. Olyan bírói gyakorlat, amely a K. T. 187. §-át csak az alaptőke több mint felének elveszte esetében alkalmazná, nincs. — b) Az értékesítési tartalék az időközben csökkent értékek leírata, ezért ez a tartalék, mint az értékükben csökkent vagyontételek ellentétele, tényleges vagyonszámba nem vehető. — c) A K. T. 147. §-ába ütközik az a határozat, amely csak az elsőbbségi részvények névértékét állapítja meg angol fontba, a törzs-részvényeket nem. A kétféle valuta eltolódása a különböző fajta részvények névértékülönbözetét okozhatja ugyanis, és így a részvények egyenértékűsége megszűnik. — d) Méltánylandó körülmények esetében kellő korlátok között megengedhető, hogy az elsőbbségi részvényesek többes szavazati jogot nyerhessenek akkor is, ha ezt a jogot nem már az alakulás alkalmával, hanem a társaság fennállása idején hozott közgyűlési határozat létesítette. (Budapesti Ítéltábla 1931. dec. 17. P. VI. 11,052/1931.)

2. *Szövetkezet.* a) Sem a K. T. 225. §-a, sem egyéb törvényes rendelkezés nem teszi kötelezővé annak az alapszabályi megállapítását, hogy a közgyűlési meghívóban miképp kell megjelölni a közgyűlés tárgyát. A szövetkezet alapszabályi rendelkezés nélkül is köteles alkalmazkodni a bírói gyakorlatban elfogadott szabályokhoz. — b) Valamennyi igazgatósági tagnak az igazgatósági ülésre való szabályszerű meghívása az igazgatósági ülés határozatképességének természetes előfeltétele. Éppen ezért nem szükséges az alapszabályoknak ilyen kiegészítése. — c) Az az alapszabályi rendelkezés, amely a hirdetmények közzétételének mikéntjét csak általánosságban valamely helyi lapban való közzétételben jelöli meg, törvényszerűnek nem tekinthető, mert ehhez meghatározott lapnak névszerint megjelölése szükséges, amelyet, megszűnése esetén az 1925. VIII. tc. 50. §-a értelmében a hivatalos lap pótol. — d) A nyereségnek a tagok között miként (pl. fejenként, üzletrészek, vásárlások stb. arányában) felosztása a közgyűlés szabad elhatározására nem bízható, mert a K. T. 225. §-a értelmében a nyereség és veszteség kiszámításának módját legalább is a K. T. vonatkozó rendelkezéseire utalással és az alapszabályszerű levonások után fennmaradó tiszta nyereségnek az egyes tagok között felosztása módozatait az alapszabályokban meg kell állapítani. — e) A K. T. 252. §-a értelmében az alapszabályokban kell megállapítani azokat az elveket is, amelyek szerint a felosztott szövetkezet vagyonaiból a tartozások kielégítése után fennmaradó összeg a szövetkezeti tagok között felosztható. (Kúria 1931. dec. 23. Pk. IV. 5823/1931.) — f) Nincs jogi akadálya annak, hogy a szövetkezet az ügyvezető

bizottság nem igazgató tagjainak szolgálata és különösen a szolgáltatból való elbocsátása feltételeit az igazgatóság tagjaival szemben fennálló szerződéses viszonyához hasonlóan rendezze és ezt az alapszabályokban is megállapítsa. — g) Az alapszabályoknak a rendes és rendkívüli közgyűlés helyére vonatkozó kifejezett rendelkezése mellett nincs szükség oly alapszabályi rendelkezésre, hogy a közgyűlés megtartásának helyét a közgyűlési meghívóban is megjelölni és közölni kell. — h) Nincs törvényes akadálya annak az alapszabályi intézkedésnek, amely az évi mérleg közzétételének módját a közgyűlést megelőző nyolc napon át a szövetkezet üzlet-helyiségében közszemlére kitételben állapítja meg. (632. E. H.) (Kúria 1931. dec. 23. Pk. IV. 4721/1931.)

— **Kereskedelmi levelek illetékezésének kérdése szegényjogos perekben.** Legutóbbi időben többszörösen előfordult, hogy az adóhatóságok leleteket vettek fel szegényjogon megindult perekben, amelyben kereskedelmi levelek lettek csatolva és nemcsak az illeték lett kiróva, hanem a felet még bírsággal is sújtották. Az adóhatóságok e részben azon állásponton vannak, hogy tulajdonképpen okirati illetékről van szó, az okirati illetékekre pedig a szegénységi jog nem terjed ki. Az adóhatóságoknak ez az álláspontja ellenkezik az illetékdíjjegyzék 85. tételének 12. pontjával, amely kimondja, hogy azon személyek, akiknek szegénysége hiteles bizonyítvánnyal bizonyítva van, saját peres és nem peres ügyekben és az ahhoz szükséges segélyiratok és bizonyítékok tekintetében a bírói, illetőleg közigazgatási eljárásban személyes illetékmentességet élveznek. Kétségtelen, hogy a kereskedelmi levelek a perekben segélyirat és bizonyítékoknak tekintendők és a törvénykezési illetékekről szóló 1914: XLIII. tc. 75. §-a értelmében is a szegénységi jog kiterjed mindazokra az iratokra és bírói határozatokra, amelyeknek illetéke a szegénységi jogban részesült felet akár az elsőfokú, akár a fellebbezési, akár a végrehajtási eljárásban terhelné. Semmi kétség sem férhet ahhoz, hogy iratok alatt kereskedelmi levelek is értendők, valamint ahhoz sem, hogy ezen illeték viselésének kötelezettsége a becsatolással kezdődő, terhelné a felet, ha szegényjogon való pervezetési jog el nem ismerttetett volna. Azon körülmény, hogy tulajdonképpen a kereskedelmi levelek nem törvénykezési, hanem okirati illeték alá esnek, nem képezhet e tekintetben akadályt, mert hiszen például a meghatalmazási bélyeg is okirati bélyeg és erre nézve a közigazgatási bíróság már elvi jelentőségű határozataival kimondotta, hogy szegényjogos perekben meghatalmazási bélyeget ragasztani nem kell. A törvény intencióival teljesen ellenkező volna továbbá, hogy pl. valaki teljesen tönkremenvén, egy 10,000 P-ig terjedő igényének érvényesítéséhez becsatolandó kereskedelmi levél után 300 P illetéket kellene lerónia, ami igényeinek érvényesítését lehetetlenné tenné. E kérdésnek a tisztázása igen nagyjelentőségű, mert most számos kereskedő ember van, ki egész vagyonát elveszítette és szegényjogon érvényesíti egyes igényeit. De fontossággal bír ez a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. tc.-nek a szegénységi jogról szóló 8. §-a folytán is, melynek értelmében, ha a perben az egyik fél szegénységi jogban részesül, akkor ellenfelét a Pp. 112. §-ában foglalt feltételek nélkül is megilleti az a jog, hogy az illetéknek arra a részére nézve, amelyet kizárólag a szegénységi jogban részesülő fél keresete vagy viszontkeresete következtében kellene lerónia, egyelőre fel van mentve az ügyben felmerülő akár bélyeggel, akár készpénzben lerovandó illetékek lerovása alól. Sem a most idézett törvény, sem a régebbi rendelkezések nem tesznek különbséget törvénykezési és okirati illeték között. Ezen kérdés a közigazgatási bíróságnál eddig tudomásunk szerint még döntés alá nem került, de úgy hisszük, hogy az adóhatóságok ezen döntés bevétele nélkül is csak a törvény szellemének megfelelőleg járnának el, ha a leletezést ily esetekben mellőznék. *Dr. Nádas László.*

APROHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknek 10 fillér. Aprohirdetések előre fizetendők.

Ügyvédek leghűbb munkatársa: másol, leír, sokszorosít, fordít: «Tempo» iroda. Koháry-u. 4. Tel: 13-2-12.

450

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŪJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a legutolsó változásokat feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedévenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25.— P, egészvászonkötésben 30.— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Mindennemű
természettani, természetráji és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert
legelőnyösebben szállít

CALDERONI mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk.

**Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem I.**, Bére-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vallas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Dr. Hetényi József* budapesti kir. ítélőtáblai bírósági elnök: A kir. ítélőtábláról. — *Dr. Viener Miklós Pál* budapesti ügyvéd: Az osztalékjog és az 1210/1932. M. E. számú rendelet. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 10. sz. — Közigazgatási és Pénzügyügyi Döntvénytár. XXIV. 1.

A kir. ítélőtábláról.*

Hónapok óta intézkedés intézkedést követ az állam megrendült pénzügyi helyzetének orvoslása, a költségvetés egyensúlyának helyreállítása céljából. Minden intézkedést a hírek tömege előz meg és követ. Ezeket a híreket, amelyek rendszerint kedvezőtlenek és amelyek a nagyközönségre, természetesen elsősorban a közvetlenül érdekeltkre izgatón hatnak, rémhíreknek is nevezhetjük. A rémhírek terjesztésének megakadályozása hajótörést szenved. Az érdekelttek inkább hisznek a rémhírterjesztőknek, mint a «legilletékesebb hely» megnyugtató nyilatkozatának. Ennek okát abban lelhetjük meg, hogy túlságosan gyakori, hogy a rémhír, annak felbukkanásakor történt erélyes megcáfolása dacára, valóra vált.

A jogászörökben újabb rémhír kering. Szól pedig a kir. ítélőtábla megszüntetéséről.

A magyar jogászság nem hisz és nem akar hinni e híreknek. Nem hiszi, hogy azok a nagy tudású, az igazságszolgáltatás ügyét lelkükön viselő, nagybefolyású férfiak, akiket a magyar jogászság az igazságszolgáltatás elhivatott vezéreinek tekint, egy pillanattal is komolyan gondoltak volna a kir. ítélőtábla megszüntetésére, és nem hiszi, hogy ezeknek a vezéreknek nem volna befolyásuk és hatalmuk arra, hogy a kizárólag pénzügyi tekinteteket szem előtt tartó, az igazságszolgáltatásban rejlő nagy értékek iránt érzékkel nem bírósági, az igazságszolgáltatást egyszerű tisztviselő munkának tekintő tényezők esetleges törekvéseit meggyűlölték.

A magyar jogászságnak nagy a bizalma a vezérekben.

Úgy érzem, hogy mégis meg kell írni e sorokat. Úgy érzem, hogy a magyar jogászság ezrei nevében szólok, úgy érzem, hogy a jogát és igazságát kereső közönség százazrei érdekében beszélek, úgy érzem, hogy a vezérek esetleges harcát könnyíti az a tudat, hogy sokezer főt számláló sereg sorakozik mögöttük.

* * *

Súlyos időket élünk. Mindenkit át kell hogy hasson annak a gondolata, hogy az áldozatok meghozása terén el kell menni a végső határig. De azoknak, akiket a sors kegyes vagy kegyetlen keze az állam életének a vezetésére rendelt, meg kell találniok azt a végső határt, amelyen túlmenniök a rombolás veszedelmé nélkül nem szabad és nem lehet.

Az ólomsúllyal reánk nehezülő pénzügyi bajok elmúlhatnak. Meggyőződésem szerint el is fognak múlni. A sötét gond nem lokális természetű. Az emberiséget józan esze, természetes ösztönből fakadó élniakarása vissza fogja vezetni rendes kerékvágású

* Állandóan felbukkan az a hír, hogy az igazságszolgáltatás terén további egyszerűsítések várhatók és elsősorban a kir. ítélőtábla megszüntetésének terével foglalkoznak az illetékes körök. Még mielőtt az igazságügyminiszter a budapesti kamara küldöttsége előtt kijelentette, hogy a peres eljárás további egyszerűsítését nem tervezi, felkértük *dr. Hetényi József* ítélőtáblai bírósági elnök urat, fejtsse ki, miért volna végzetes hiba a tábla leépítése. A miniszteri nyilatkozat dacára nem tartjuk feleslegesnek a kitűnő és meggyőző cikk közzétételét.
(Szerk.)

pályájára és az emberiség meg fog szabadulni attól a lidérenyomástól, amely tiszta látását és az egymásrautaltság megcáfolhatatlan törvényeinek felismerését most elhomályosítja... És amikor a különböző nemzetek fiai ismét tudatára ébrednek, — talán nem messze jövőben — hogy a gyűlölet, a féltékenység, az irigység csak romlást, a kölcsönös megbecsülés, az együttműködés boldogulást, haladást és fejlődést jelent, akkor megszűnnek a bajok és hazánk egeről is eltávolodnak a sűrű fellegek.

De az a nemzet, amely múltó bajok orvosságaként a legnagyobb erkölcsi értékeit feláldozza, az a nemzet elpusztul a feltámadás minden reménye nélkül.

* * *

A jog és igazság az állami lét alapja. Minden államnak elsősorban arra kell törekednie, hogy a jog és igazság uralmát az államéletének minden vonatkozásában biztosítsa. Gondoskodnia kell tehát olyan szervezetről és a szervezetnek olyan szerveiről, amelyek a jog és igazság uralmának megvalósítására törekszenek és ezt az uralmat megválasztani képesek.

Nagy elődök nagy munkássága, ügy-, igazság- és hazaszeretete, a külföldi fejlődés figyelembevételével, de a nemzet őseréjéből merítve, hatalmasan kiépítette igazságszolgáltatási szervezetünket. Ez a szervezet nehéz idők nehéz próbáit állotta ki és állami életünk legnagyobb értékei közé tartozik. Ezt a nagy erkölcsi értéket meg kell védenünk. Meg kell védenie mindenkinek. Nemesak a magyar jogászságnak, hanem a magyar állam minden tagjának, mert a szervezet haldoklása vagy részleges elhalása a jogállam sírját ássa meg.

E szervezethez még a végső takarékoság pillanatában sem szabad nyúlni. Meg kell találni a módot, hogy a takarékoság, amelynek sok érvényesülési lehetősége van, magát a szervezetet meg ne támadja, mert a szervezet megtámadása oly pusztulást jelentene, hogy még azok is, akik a takarékoság nevében és jóhiszeműen a bajt felidéztek, megdöbbenének a kép láttára.

* * *

A kir. ítélőtábla az igazságügyi szervezetben igen fontos szerepet töltenek be, igen előkelő helyet foglalnak el, az igazságszolgáltatás épületének egyik főpillérét képezik és jogszolgáltatás körüli feladatukat kitűnően betöltötték. Azok, akik az épület ezen egyik főpillérének eltávolítására gondolnak, maguk sem találnak kifogásolnivalót a kir. ítélőtábla működésében, csak szegénységünkre és takarékosági kötelességünkre hivatkoznak. A kir. ítélőtábla megvédésének szükségessége tehát fenn nem forog. A kir. ítélőtábla különben megvédi önmagukat. Elég, ha a «Felsőbírók elvi jelentőségű határozatainak gyűjteményére» utalunk. Aki e köteteket forgatja, a határozatokat olvassa, el nem múló hálával adózik azért a nagy odaadó, önfeláldozó, fáradságot, gondot nem kímélő munkáért, amelyet a kir. ítélőtábla, a legfelsőbb bíróság mellett, a jog magyarázása, kiegészítése, kiépítése és jogszolgáltatásunk fejlődése körül nyújtottak.

És ha a kir. ítélőtábla megvédésre nem is szorulnak, mégsem mulaszthatom el, hogy egypár egészen halvány esetvonással meg ne fessek azt a képet, amely az ítélőtábla megszüntetése után elibénk tárulna.

Igazságszolgáltatási szempontból a kir. ítélőtábla megszüntetése azt jelentené, hogy az ügyek túlnyomó részében a kir. törvényszékek végső fokon határoznának.

Öszinte szeretettel, nagy ragaszkodással, igaz tisztelettel viseltetem igazságszolgáltatásunk ezen másik kitűnő szerve: a kir. törvényszékek iránt. Magam is még nem rég az ország első polgári törvényszékének voltam egyik szerény tagja. Láttam azt a nagy munkát, amelyet fáradságot nem ismerő bírótársaim elvégeztek. Közvetlen közelről tapasztaltam azt a nagy lelkiismereti tépelődést, amely embertársaik ügyének elbírálásakor gyötörte őket, és mindennek dacára a kir. törvényszékeket nem tartom alkalmasoknak arra, hogy nagyfontosságú ügyek nagy tömegében végső fokon fellebbezhetetlenül döntsenek. Személyi szempontok gátolnak, hogy ezt az álláspontomat bővebben kifejtsem. A magam igazolására csak annyit, hogy hét évvel ezelőtt ugyan-e lap hasábjain megírt cikkemben ugyanezt az álláspontot foglaltam el.

Ha ez az álláspontom helyes, úgy ebből az következik, hogy az ügyek legnagyobb részében az igazságszolgáltatásnak oly visszafejlesztése áll be, amelynek hatásai, hogy legenyhébben fejezzem ki magam, jogi, közgazdasági, erkölcsi szempontokból beláthatatlanok.

A kir. ítélőtáblák megszüntetése esetére, mint megoldási mód jelentkezhethet, hogy az ügyek nagy része közvetlenül kerüljön legfelsőbb bíróságunk: a kir. Kúria elé.

Ezzel a megoldási móddal lényegében nem is kellene foglalkozni. Az ügyek nagy tömegének a kir. Kúria elé bocsátása legfelsőbb bíróságunknál olyan bírói létszámot igényelne, amely felémésztené a kir. ítélőtáblák megszüntetésével elérhető megtakarítást. Azok, akik a kir. ítélőtáblákat kizárólag takarékosági okokból óhajtják megszüntetni, egyáltalán nem gondolnak arra, hogy az ily módon megtakarított összeg ismét, bár más formában, igazságszolgáltatási célokra fordíttassék.

De ha már ez a kérdés egyáltalán felvethető, nem zárkozhatom el annak a vizsgálata elől, hogy helyes megoldásnak volna-e tekinthető a kir. Kúriának az ügyek tömegével való elárasztása?

A válasz nézetem szerint csak nemleges lehet.

Legfelsőbb bíróságunk főhivatása a jogszabályok magyarázatán felül a jogszolgáltatás irányítása, hiányzó jogszabályoknak az élő jog forrásából pótlása, a jogegység lehető megvalósítása.

Ennek a hivatásának legfelsőbb bíróságunk csak konkrét esetek elbírálása kapcsán felelhet meg, mert csak a konkrét esetek elbírálásánál mutatkozik teljes tisztaságában az alkalmazott jogszabály hatályosabb ereje és következménye, de ennek a magas hivatásnak a teljesítése, úgy az egyes ügyekben, mint a jog és egyéb tudományokban való legteljesebb elmélyedés követelményével áll elő. A kir. Kúria túlterhelése tehát a perek elintézésének oly torlódását eredményezné, amely közel áll ahhoz, amit a jogszolgáltatás csődjének neveznek. Azt legfelsőbb bíróságunk már megmutatta, hogy a túlterhelés az elmélyedés rovására nem eshetik.

Az ügyek nagy tömegének elintézésével tehát legfelsőbb bíróságunk meg nem terhelhető.

Gyakran esik szó mostanában az egyfokú jogorvoslatnak az egész vonalon való megvalósításáról. Ismétlésekbe bocsátkozás elkerülése érdekében nem kívánom e cikk keretében az ezzel járó veszélyeket részletezni, csak arra szeretnék a fentmondottakkal kapcsolatban rámutatni, hogy az egyfokú jogorvoslatnak a kir. Kúria által történő elintézése a legfelsőbb bíróságot elvonná nagyfontosságú, nehéz és kizárólag reá tartozó és általa megvalósítható feladatától. A legfelsőbb bíróságnak nem hivatása a per ténykedésének az egész vonalon való felülbírlása. Európának egy állama sincs, amely legfelsőbb bíróságát ily jogszolgáltatási munkával terhelné.

Szeretném hinni, hogy apró részletek kifejtése nélkül is a fentiekből megállapítható, hogy igazságszolgáltatási szempontból a kir. ítélőtáblák megszüntetése pótolhatatlan ürt hagyna maga után.

De a kir. ítélőtábláknak és a táblák elnökeinek a jogkereső közönség által külsőleg fel nem ismert nagy adminisztratív hatáskörük van.

A kétévénként megtartandó elnöki vizsgálatoknak, a bírák munkáját felbecsülő és ily módon a helyes succrescentiáról gondoskodó minősítésnek, a fegyelmi bíráskodásnak oly nagy a jelentősége a bíróságok kormányzása körül, hogy ezeknek elmaradása a jogszolgáltatás zavartalan működését legkomolyabban veszélyeztetné. Mindezeknek a kir. Kúriára bizásáról komolyan szó sem lehet. A közvetlen felügyeletnek és az ezzel járó adminisztratív tevékenységnek a végrehajtó hatalomra bizása a bírói függetlenséggel sem elméletileg, sem gyakorlatilag össze nem egyeztethető.

* * *

Ha azokkal a nagy veszélyekkel, amelyeket a kir. ítélőtáblák megszüntetése az igazságszolgáltatásban felidézne, összevetjük a megtakarítható összeget, az annyira eltöpreml, hogy az ily takarékoság inkább bűn, mint erény. Sőt ha figyelembe vesszük, hogy az ítélőtáblákon ezidőszerint működő bírák és egyéb személyzet más bíróságoknál volnának elhelyezendőek és hogy a jogorvoslatok korlátozása a törvénykezési illeték csökkenését is maga után vonja, talán még megtakarítás sem jelentkezik. Rombolás történik tehát a nélkül, hogy a rombolásnak bármily ellenértéke mutatkoznék.

* * *

Sokszor ok és cél nélkül utánozzuk a külföldet, a helyett, hogy az ezeréves nemzet génuszából merítenénk. Az intézményéhez ragaszkodó nemzet nem kívánja a kir. ítélőtáblák megszüntetését, de azoknak, akik állítólag a rombolás munkájára készülnek, felhívom a figyelmét arra, hogy a külföldön a kir. ítélőtábláinkhoz hasonló bíróságok megszüntetésének még a gondolata sem merült fel. A legyőzöttességünkben osztályostársunk, szegénységünkben hozzánk hasonló Ausztriában is legfeljebb arra gondolnak, hogy egy Oberlandesgerichtet megszüntessenek. Ahhoz, hogy összevonás útján nem lehetne nálunk is egy-két táblát megszüntetni, mint magát a szervezetet nem érintő kérdéshez hozzászólni nem kívánék.

* * *

Bizunk és remélünk, hogy azok, akik igazságszolgáltatási szervezetünk megvédésére hivatottak, megvédik a nemzeti tradícióval összenőtt felsőbb bíróságunkat: a kir. ítélőtáblákat.

Dr. Hetényi József.

Az osztalékjog és az 1210/1932. M. E. számú rendelet.

Az osztalékjog a részvénytársaság gazdasági és jogi dinamikájának legfontosabb tényezője. Eltekintve a pusztán rendészeti célokat szolgáló szabályoktól, a részvénytársaság belviszonyait rendező jogtétel a logikai felépítés átnézetében mind az osztalékjog centrális kérdésébe kapcsolódnak. Az osztalékjog körül exponálódnak a részvényjog teoretikus vitái és az osztalékjog síkjában fekszenek a részvényjogi reformtörekvések is. Akik a kisebbség jogainak fokozott biztosítását követelik, olyan jogi rendezést tartanak szem előtt, amely a kisebbségnek módot ad rá, hogy a részvénytársaság ügyvitelébe betekintve, az osztalékjog elvi (alapszabály, közgyűlés) garanciáin túlmenőleg gyakorlati kautélákkal is körülbástyázhassa osztalékjogát. Elnagyolva azt is lehetne mondani, hogy a részvényjog reformja körül dúló harc nem más, mint vita az osztalékjog kautéláiról. Kétségtelen tehát, hogy a technikus értelemben vett osztalékjogot vagy pláne annak egyik-másik részletét átfogó reform nélkül önállóan módosítani nem lehet. Az 1210/1932. M. E. számú rendelet mégis ezt tette. Igaz, hogy csupán az 1931. június 30. napja után záródó üzletév nyeresége hovaforrását vont a szabályozása körébe, a szabályozás mikéntje azonban gondolkodóba ejt. Az állandósuló ideiglenességek korában érdemes egy pillantást vetni erre a rendeletre, amely az osztalékjog kérdésében 1932-ben jogforrásul szolgál.

Az 1210/1932. M. E. számú rendelet lehetővé teszi, hogy az 1931. június 30. napja után záródó üzletév nyeresége, ha ezt az *óvatosságot* üzletvezetés úgy kívánja, osztalék és tantième fizetésének mellőzésével új számlára vihető át. A közgyűlés ily határozatot még akkor is hozhat, ha az alapszabályok rendelkezései szerint a kimutatott nyereségből elsősorban osztalékot vagy az igazgatóság tagjai részére díjazást vagy nyereségrészesedést kell fizetni. Az 1210/1932. M. E. sz. rendelet alapján hozott közgyűlési határozatot nem lehet megtámadni azon az alapon, hogy az osztalék vagy jutalék kifizetésének mellőzését *óvatosságot* üzletvezetés nem tette szükségessé.

Kétségtelen, hogy a rendelet megalkotója felismerte a súlyos gazdasági válság jelentőségét és befolyását a részvénytársaságok osztalékpolitikájára. A rendeletből azonban az tűnik ki, — és ez nem egyedül jogászai észrevétel — hogy ennek a súlyos problémának csupán egyik oldalára fordította figyelmét és erre is csak a közgyűlési évad derekán, amikor a részvénytársaságok egy része már megtartotta közgyűlését és határozott a legutóbbi üzletév nyereségének hovaforrásáról esetleg olyan módon, ahogy a ren-

delet megjelenése után nem határozott volna. (A felhatalmazási törvény megalkotásának egyik legfőbb indoka az volt, hogy a szokatlan mérvű válság sokszor gyors intézkedéseket tesz szükségessé, amelyek a parlamentarizmus retortáin áthaladva, megkésetten hatástalanok maradnának. Vajjon február 20. előtt nem forogtak még fenn az 1210/1932. M. E. sz. rendelet gyors megalkotását szükségessé tett körülmények?) A gazdasági válság súlya a részvénytársaságot fokozottan óvatos osztalékpolitikára kell hogy ösztökélje, és ha ennek a fennálló jogszabályok útját állják, indokolt a rendeleti beavatkozás. A gazdasági forgalom biztonsága megköveteli, hogy nemcsak a fiktív osztalékok fizetése szűnjék meg, hanem a valóságos nyereségek is — legalább részben — tartalékoltassanak és a következő üzletév várható meg-
rázkódtatásainak eleve kivédésére fordítottassanak. Ugyanaz a gazdasági válság azonban az osztalékjog fokozott védelmét is megköveteli. A Kúria részvényjogi gyakorlatában a kisebbség osztalékjogának védelmét azzal szokta indokolni, hogy ha többségi határozattal az osztalékjogot lényegében csorbítani lehetne, akkor a kisebbség részvényei feladására kényszerítették. A Kúria tehát védte a kisebbségnek a részvénytársaságban megmaradáshoz fűződő érdekét, amikor ez nem volt a részvényes anyagi érdekeiből folyó sine qua non. Ma, amikor a részvényesek visszerterhes átruházása majdnem lehetetlen, az osztalékjog megesorbitása nem «a részvények feladását» vonná maga után, hanem esetleg a részvényes vagyoni romlását is. A válság tehát kettős feladat elé állította a rendelet megalkotóját: a szükséghez képest expedienst találni a fokozott tartalékolás számára ott is, ahol ezt az alapszabályok lehetővé nem teszik és egyben a részvényes gyakorlatban megnehézült mobilitású tőkéje számára a valóságos nyereségnek megfelelő rentabilitást mindaddig biztosítani, amíg ez a részvénytársaság és a vele jogviszonyban állók jogos és védendő érdekeivel nem ellenkezik.

Az 1210/1932. M. E. sz. rendelet az első feladatot akként teljesítette, hogy ezáltal a másodikat — az osztalékhoz fűződő jog védelmét — teljességgel illúzióruhá tette. A rendelet ugyanis lehetővé tette, hogy a részvénytársaság egyszerű közgyűlési határozattal a jóléti alapok dotálása és tartalékolások után fennmaradó nyereséget új számlára előre vigye. Ez az osztalékjog súlyos sérelméhez vezethető többségi jog elvben korlátolt, gyakorlatban azonban korlátlan. Elvben korlátolt, mert a rendelet az említett határozat feltételül szabja, hogy azt «az óvatos üzletvezetés ügy kívánja». Gyakorlatban korlátlan, mert a részvényes megtámadó perben nem igazolhatja, hogy az osztalék kifizetésének mellőzését óvatos üzletvezetés nem tette szükségessé. Elég tehát, ha az igazgatóság a nyereség előrevitelét a rendeletre utalással vagy a rendelet szavainak ismétlésével indítványozza és a közgyűlés többségi határozattal ezt érvényesen elhatározhatja.

A Kúria részvényjogi gyakorlatának egyik legjelentősebb tételét húzza keresztül — hatsak időlegesen is — a most tárgyalt rendelet. Az osztalékjog garanciáját a bírói gyakorlat éppen abban látja, hogy a nyereségkiszámítás és felosztás módozatait az alapszabályoknak kell tartalmazniuk és azoktól a közgyűlés többségi határozattal el nem térhet. Korlátozva van azonban a közgyűlés többségének joga még abban az irányban is, hogy az osztalékjogot garantáló alapszabályrendelet egyszerű többségi határozattal indokolatlanul nem módosítható. Elég a Jogtudományi Közlöny f. évi 9. számában idézett döntésre hivatkozni, mely szerint «a tiszta jövedelemből a vállalat létérdeke által megengedett bizonyosfokú részesedés a részvényhez fűződő alapvető jog és a többség jogköré nem terjedhet annyira, hogy a részvényestől elvonja a tiszta nyereségnek azt a részét is, amely az üzleti év végén a részvénytársaság valódi érdekeinek veszélyeztetése nélkül felosztható». (Pk. IV. 3988/1931.) Ez a döntés elvi tisztasággal határolja körül az osztalékhoz fűződő csorbíthatatlan kisebbségi jogot és egyben a vállalat «létérdeke» és «valódi érdekei» hangsúlyozásával elvi kimondását tartalmazza annak a tételnek is, hogy az osztalékjog szükségszerű korlátozást szenved a részvénytársaság «valódi érdekei» által, amelyek a nyereség egy részének rezerválását indokoltá tehetik.

Amikor a «részvényhez fűződő» ezt az «alapvető jogot» az 1210/1932. M. E. sz. rendelet ötletszerűen felfüggesztette, figyelmen kívül hagyta azt a körülményt, hogy a részvénytársaság nem szükségképpen nagyvállalati forma és nem szükségképpen tömeges tőkeegyesülés. Bérházaktól kezdve, kereskedelmi üzleteken keresztül az ú. n. családi részvénytársaságokig számtalan denaturált rész-

vénytársasággal találkozunk. Ezekben a részvénytársaságokban a többség és kisebbség szerepét sokszor egy-egy érdekeltség vagy éppen egy-egy fizikai személy veszi át. Most ezeknek módjukban áll az 1210/1932. M. E. sz. rendelet alapján «óvatos üzletvezetés»-re hivatkozni és — ha mást nem — az elmúlt üzletév nyereségének a másik érdekeltségre vagy fizikai személyre eső részét mint kamatmentes kölcsönt felhasználni. A kisebbség tehetetlen az ilyen határozattal szemben és — bár ebben a kérdésben a rendelet hallgatása kétséget hagy fenn — nem segíthet rajta felügyeleti jogkörében a cégbíróság sem. A cégbíróság peren kívül hivatalból nem vizsgálhatja az «óvatos üzletvezetés» kívánalmait, mert ez olyan szakkérdés, amelyet a közgyűlési jegyzőkönyv és annak csatolmányai alapján elbírálni nem tud. A cégbíróság különben is csak azt vizsgálhatja, hogy a közgyűlési határozat nem ütközik-e törvénybe vagy alapszabályokba, márpedig abban az esetben, ha a közgyűlési határozat a nyereség előrevitelét az «óvatos üzletvezetés» kívánalmával indokolja, forma szerint törvénybe ütköző határozatról nem lehet szó, érdemben pedig — a megtámadó kereset kizárásával — a rendelet vonja el a kritérium vizsgálatának jogát. Ahhoz a komikusnak mondható konklúzióhoz kell tehát jutnunk, hogy a cégbíróság csak abban az esetben semmisíthetné meg a nyereség előrevitelét célzó közgyűlési határozatot, ha az az 1210/1932. M. E. sz. rendelet vagy az abban foglalt kritérium felemlítése nélkül hozott volna meg.

Ha már a rendelet az e címen indítható és esetleg csupán a részvénytársaságok intern ügyvitelét és vagyoni állását kipellengérezni szándékoló pereket lehetetlenné akarta tenni, legalább kvalifikált kisebbség számára biztosítani kellett volna a megtámadó jogot. Alig hihető, hogy akár a részvénytársaság öncélúsága gondolatának legelfogultabb képviselője is ezt a kívánságot nem tartaná méltányosnak.

A relativitás elve egyébként újból beigazolást nyer. Mert a hasonló válságot sínlyó Németországban a 4. sz. szükségrendelet éppen «a gazdaság és pénzügyek biztosítása érdekében» a Bilanzprüfer intézményét, a kötelező mérlegfelülvizsgálatot valósítja meg ugyanakkor, amikor az 1210/1932. M. E. sz. rendelet még az osztalék mellőzésének perbeli felülvizsgálatát is kizárja.

Dr. Viener Miklós Pál.

Szemle.

— **A népjóléti minisztérium megszületésekor,** tizenöt évvel ezelőtt, amikor az 1917 : XI. tc. a szociális olajcsepp látszatát hullajtotta a világháború vérzivatarába, a következőket írtuk:

«Mit jelentsen ez? Talán hallgatag beismerést, hogy a végrehajtó hatalom eddig nem a népjólétét szolgálta? Mi úgy tudtuk, hogy az összes minisztériumok, mindegyik a maga reszortjában, a magyar állampolgárok egyetemének érdekét igyekeznek, a legjobb tudásuk és tehetségük szerint, megvalósítani. Talán tévedtünk volna? Ha pedig a népjóléti minisztérium valamilyen szociálpolitikai kigondoló különítmény kíván lenni, akkor kétszeres okunk van a gyanakvásra. Az ilyen lessék-lássék szervezetnek «véleményező» hatásköre csak arra jó, hogy kerékkötője legyen a reformok végrehajtásának. Ha viszont munkásügyi minisztérium lesz, mint Franciaországban vagy Angliában, akkor nevezzük a gyermeket a maga nevére. Ha azonban csupán egy állami hivattal több, amelybe megbízható grófi vezetés alatt úricsaládok gyermekeit el lehet helyezni, akkor az új minisztérium terve talán kissé anakronisztikus gondolat. Nem új ügyek várnak elintézésre, hanem csupán új nézőpontok érvényesülése az elintézésben. És ezeknek az új nézőpontoknak a már meglévő minisztériumokba kell behatolni új emberek segítségével. Minden miniszter előszobájában figyelmeztető táblára van szükség e felirással: «elavult nézeteiket és előítéleteiket tessék idekint hagyni». Akkor a régi emberek is újakká fognak alakulni és az egész kormány nem lesz egyéb, mint: népjóléti minisztérium.»

Nincs okunk, hogy e, sajnos, bevált kritikai jóslatból bármit is elvegyünk. Franciaországban öt minisztériumot

törölt el egy tollvonás nálunk még most is kétséges, hogy e halvaszületett minisztérium meg tud-e halni? Eddigi rövid életében nem sok örömet okozott annak a népnek, amelynek nevét *ad ostentationem* címében viselte, de annál több keserőséget azzal a *jóléttel*, amelyet illetéktelenül juttatott egyeseknek. Még az OTI-t is beleértve sem járt működése oly haszonnal, hogy életének mérlegén kiegyenlíthetné azt a kárt, amelyet a legfőbb kormányzatnak szeplőtleniségébe vetett hit megrendítésével okozott. Szerencsére a felelős magyar minisztériumnak nemzeti hagyományai Deák Ferencben, Kossuth Lajosban, Horváth Boldizsárban, Szilágyi Dezsőben és kortársaikban mélyebben gyökereznek, semhogy ily tiszavirágéltű vad hajtásoknak penésze megtámadhatná. De annak a minisztériumnak, amelyben az államtitkár és a miniszteri tanácsos a kriminális visszaéléseknek egymás fejébe vadosított vádjait a lovagiasság védőpajzsa alá próbálják eltüntetni, el kell tűnnie, hogy úgy ellefelejsük, mintha meg született volna. Ezt nem mi követeljük, hanem megköveteli a magyar adminisztráció tisztessége.

— **A II. büntetőnovella és az egyszerűsítési törvény a gyakorlatban** cím alatt február hó 26-án a *Bűnügyi Védők Egyesülete Zboray Miklós* elnöklésével előadó-estét rendezett, amelyen nagyszámú bírói és ügyvéd-jogászközönség jelent meg. Miután *Kállay Miklós* táblai tanácselnök családi gyásza folytán hirdetett előadását elhalasztani volt kénytelen, az első előadó *Avedik Félix*, a budapesti kir. büntetőjársírbíró elnöke volt. *Avedik* előadásában bevezetőleg rámutatott a két törvény jó intézkedéseire. Hiányolta viszont, hogy a büntetőparancs kibocsátására nézve a törvény a *bírónak mérlegelési lehetőséget nem biztosított*, miáltal gyakran éppen az eljárás gyorsasága tekintetében a büntetőparancs kibocsátásának kedvezőtlen kihatása jelentkezik. Egyébként a budapesti büntetőjársírbírósnál az *1931. évben 2659 büntetőparancs vált jogerőssé*, ami a kibocsátott büntetőparancsok 42 %-ának felel meg. Fiskális szempontokból előadó nézete szerint a Te. 118. §-ának a főmagánvádló költségelőlegezési kötelezettségére vonatkozó rendelkezése helyesbítésre szorul, mert csak a tanu és szakértő díjaira vonatkozik, holott ezeken kívül sok más költség is merülhet fel. A magánvádas ügyekben és a magánjogi igény érvényesítésénél kötelezővé tett ügyvédi képviselői kényszerből a szakképzett jogászok közreműködése folytán kedvező jogszolgáltatási eredményt tapasztalt. A 110. §-szal szemben, mely az ügyészséget feljogosította, hogy törvényszéki ügyben is a tárgyalás kitűzését a bűncselekmény elkövetési helye szerint illetékes jársírbírósnál kérheti, hangsúlyozta, hogy a rendelkezés az 1869. évi IV. tc. 20. §-ában lefektetett alkotmányjogi biztosítékot érinti, mely kimondja, hogy senkit illetékes bírójától elvonni nem lehet. Végül behatóan foglalkozott a Te. 120. §-ában adott meghatalmazás alapján kibocsátott 7400/1931. P. M. számú rendelettel, mely rendelkeznek a bűnyekben lerovandó illetékek tárgyában hozott rendelkezései hiányosak, hibásak és így sok vitára adnak alkalmat.

Ezután *Ács Jenő* (budapesti) ügyvéd előadó kifejtette, hogy az ügyvédségnek bizalmatlansága az egyszerűsítési törvényekkel szemben nagy mértékben indokolt. Az egyes bíróságok kiterjesztett működésével kapcsolatban előadó nézete szerint az előzetesen támasztott aggályok csak részben igazolódtak be, amennyiben feladatuknak általában jól megfelelnek. Nem vált be azonban a bűncselekmények bizonyos csoportjának, pl. az összes családi ügyeknek egyesbíró elé utalása, mert gyakran fordulnak elő igen komplikált tényállású ügyek. A vádirat elleni kifogások kizárása a gyakorlatban megakadályozta az ügyek megrostálását és az ítélőbíróra háritotta azon feladatok elvégzését, amelyeket előbb a vádtanács végzett. A kifogásokat helyettesítő észrevételek meghonosítása sem hozta meg a kívánt eredményt, mert a bíróságok túlterheltségük folytán az észrevételeket önállóan nem dolgozzák fel, illetőleg nem veszik figyelembe. A Te. 111. §-a körül keletkezett vitával foglalkozott, majd a 113. §-szal kapcsolatban arra mutatott

rá, hogy előfordul, hogy az ítélet kihirdetése után a vádlottra hatni igyekeznek abban az irányban, hogy a perorvoslat használatától álljon el, ami helytelenítendő. A csatlakozás intézménye sem éri el azt a célt, amelyre alkottatott. A kir. ítélőtábla gyakorlatában is vannak egyenlőtlenések azáltal, hogy egyes tanácsok majdnem minden ügyüket tanácsulésen intézik el, más tanácsok pedig tárgyalást tartanak. Felszólalását azzal fejezte be, hogy a Bp. rendelkezéseinek-mielőbbi teljes visszaállítását és az egyszerűsítések megszüntetését kell kívánni.

A hallgatóság mindkét előadást nagy tetszéssel fogadta. Az egyesület az ankétet folytatni fogja.

— **Felülfoglaltatók felelőssége a zárgondnoki díjak tekintetében.** *Medzihradzky Jenő* tvszéki tanácselnök szerkesztésében megjelent *Jogesetek a JT. és Te. köréből* című havi folyóiratának negyedik számából vesszük át a budapesti törvényszék 21. tanácsának alábbi határozatát:

Az 1930. évi június hó 18. napján készült Pk. V. 657,826/1930. számú végrehajtási jegyzőkönyv adatai arra engednek következtetni, hogy a lefoglalt és a zárgondnok őrizetére bízott ingóságok túlnyomó része kereskedelmi árucikk.

Az 1881 : LX. tc. 75. §-ának 3. bekezdésében foglalt rendelkezésénél fogva azonban minden esetben, amikor a végrehajtható a szoros zár alkalmaztatásának mellőzésére irányuló kifejezett nyilatkozattételt elmulasztja, a bíróság kiküldöttje hivatalból köteles a lefoglalt kereskedelmi árucikk jellegű ingóságokat szoros zár alá helyezni. Az idézett jogszabály helyes alkalmazása viszont azzal az okszerű következménnyel jár, hogy mindazokat a végrehajthatókat, akik a lefoglalt kereskedelmi árucikkekre vonatkozó zálogjogszerzés alkalmával az 1881 : LX. tc. 75. §-ának 3. bekezdésében előírt nyilatkozattételt elmulasztották, ezeknek az ingóságoknak szoros zár alá helyezése esetében a zárgondnokkal szemben az aránylagos díj- és költségelőlegezések kötelessége terheli. (Bp. Tsz. 21. Pf. 15,676/1931.)

A kifejtett indokolás alapján a kir. törvényszék az alapfoglatató által bevezetett zárgondnok díjainak előlegezésére az egyes végrehajthatók érdekében fennállott szoros zár tartamának és az egyes végrehajtási eljárások tárgyának és értékének figyelembevételével a felülfoglaltatókat is arányosan kötelezte, bár a felülfoglalások alkalmával a szoros zár alkalmazását kifejezetten nem kérték, de annak mellőzését sem kívánták.

Közgazdaság.

Az Angol-Magyar Bank Rt. igazgatósága megállapította az 1931-i üzletév zárószámadatait. A kimutatott tiszta nyereség az eszközölt leírások és tartalékolások után 1.750,117-16 pengő, melynek felosztása tekintetében az igazgatóság azt a javaslatot fogja a közgyűlés elé terjeszteni, hogy osztalékra 5%, vagyis részvényenként 2-50 pengő, összesen tehát 1.150,000 pengő fizetessék ki, a tartalékalap gyarapítására 150.000 pengő és a nyugés a kegydíjalapok növelésére 250,000 pengő fordíttassék, míg a fennmaradó 200,117-16 pengő az 1932. üzletév számlájára vitessék át. A betétállomány az év végével 65-5 millió pengőtt lett ki.

452

APROHIRETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

«Tempo» ügyvédek legjobb munkatársa, diktálásoknál, leírásoknál, sokszorosításoknál, hiteles- és magánfordításoknál. Koháry-u. 4. Tel.: 13—2—12.

451

Utcai szoba kettéosztható, külön előszobával irrodának kiadó. Apponyi-tér 1., IV., 33. jobb főlépcső.

453

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem** I., Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Heber L. Hart K. C. L. L. D.: A bifurkáció angol megvilágításban. (Dr. Léderer Lajos budapesti ügyvéd.) — I. Dr. Bogdán Géza budapesti kir. törvényszéki bíró, II. Dr. Szladits Károly egyet. ny. r. tanár: A holtaknyilváníítás. — Dr. Gedeon Alajos budapesti kir. törvényszéki bíró: Néhány megjegyzés az 5610/1931. M. E. számú rendelet 5. és 14. §-aihoz. — N.: A belföldi hitelező valutakövetelése. — Dr. Erdős István budapesti ügyvéd: Szükségrendeleteink és az effektivitási klauzula. — Dr. Rudolf Loránt, a budapesti közp. kir. járásbíró: Vita az új lakásrendeletéről. — Szemelvények a felső bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 11. sz. — Perjogi Döntvénytár. XVII. 1.

A bifurkáció angol megvilágításban.

A Jogtudományi Közlöny szerkesztőségének felkérésére felkerestem az angol barristeri kar egy kiváló tagját, hogy véleményét kikérjem a magyar ügyvédséget érdeklő bifurkáció kérdéséről. Ismertettem vele *Mendelényi László* kir. kúriai bíró úr cikkét és e lap hasábjain megjelent közleményeket.

Heber L. Hart barrister King's Counsel, a londoni barristerek egyik legkiválóbbja, neves kereskedelmi jogász, több jogi munkának szerzője (legismertebb: *The Law of Banking*), a brit-magyar döntőbíró tagja, arra a kérdéseimre, hogy helyesnek tartaná-e, hogy ott, ahol egységes az ügyvédi kar, angol minta szerint kettéosztassák és meg van-e elégedve az angol ügyvédi kar a kettéosztással, vagy van-e reformmozgalom a barrister és solicitor-kar egyesítése érdekében, következő nyilatkozatot volt szíves tenni:

Az angol jogászok vezetőférfiai is sűrűn foglalkoznak ezzel a problémával. Míg azonban Önök Magyarországon a felosztás gondolatával foglalkoznak, addig mi az egyszerűsítés, az egyesítés és olcsóbbítás kérdéséről tárgyalunk. A mai rendszerünk rendkívül megdrágítja a pereskedést, szinte lehetetlenné teszi a polgári igazságszolgáltatást.

Az Angliában uralkodó bifurkáció, amely az ügyvédséget barristerekre és solicitorokra osztja, a jelen időben tulajdonképpen csupán csak formalitás és azt a pozícióbeli különbséget, amely a barristerek javára mutatkozik, a barristerek nem annak köszönhetik elsősorban, hogy a barnak tagjai, hanem túlnyomórészt egyéni kvalitásaiknak, közéleti szereplésüknek és annak a körülménynek, hogy a solicitorok végzik el a «litigation» (pervezetés) túlnyomó részét, és így a barristereknek bőven van idejük arra, hogy továbbképezzék magukat.

Magán a barristeri osztályon belül is mutatkozik bizonyos bifurkáció, mert nem elég barristernek lenni és a barristerség nem jelenti azt, hogy a solicitorok érdemre való tekintet nélkül minden egyes barristert egyenlő mértékben vennék igénybe. Bizonyára meg lesznek lepve a magyarországi kartársak, ha tudomást szereznek arról, hogy az angol barristerek többsége igen rossz viszonyok között él, sőt nagyon sok nyomorog. Így tehát ha az angol példát nézzük, a feltett kérdésre nem adhatunk igenlő választ, mert a bifurkáció a helyett, hogy megkönnyítené, még súlyosbítaná a magyar ügyvédség helyzetét.

Ami az angolországi egységesítő mozgalmat illeti, minálunk, ahol minden reform hosszú időnek és hosszú küzdelemnek az eredménye, remélem, végül is az egységesítés gondolata diadalmasodni fog úgy az igazságszolgáltatás, mint az ügyvédi kar érdekében. De ez szerintem Angliában csak pár évtized múlva fog

bekövetkezni. Önöknek azt tanácsolom, hogy ne kövessék az angol példát, amely egészen más viszonyok között jött létre és ma már csak súlyos megterhelést és akadályt jelent a jogérvényesítés terén. Az angol vezető publicisztika napirenden tartja ezt a kérdést és a barrister és a solicitor közötti válaszfalak ledöntését célzó mozgalom egyre nyer népszerűségben.

Még ki kell térnem arra, hogy a nyilvános érintkezés a barristerek és solicitorok között azért korlátozott, mivel még a látszatát is kerülni akarja a két kar, hogy a személyes érintkezés bármilyen befolyással lehet a solicitorokra az ügyek átadása tekintetében. De téves a kontinensen elterjedt az a nézet, mintha közéleti pozíció, társadalmi rang és tudományos képzettség áthidalhatatlan akadályokat állítana fel a barristerek és a solicitorok között. Persze hatáskör szempontjából megvan a differenciálódás.

Dr. Léderer Lajos.

A holtaknyilváníítás.

I.

Dr. Tóth György kir. kúriai bíró úrnak a Jogtudományi Közlöny f. évi 4. számában közzétett értekezése, mely arra mutat, hogy a felvetett kérdés nyugvópontja még mindig nem jutott, arra készítem, hogy azt a közleményemet, amelyet megboldogult Szászy Bélának a Jogállam 1931. évfolyam 3-4. füzetében fenti cím alatt megjelent cikkére vonatkozólag még annak idején megírtam, de közzétenni elmulasztottam, most — kiegészítve dr. Tóth György ó méltósága fentemlitett cikkével kapcsolatban felmerült néhány kérdéssel — közlétegyem.

Dr. Szászy Béla álláspontját, mely teljesen fedi a Szladits és Nizsalovszky álláspontját is, helyesnek tartom minden tekintetben. Magam is úgy gondolom, hogy a felvetett kérdés tisztázott,* magyarázatra nem szorul; indokolását csupán kiegészíteni vagy talán inkább tovább megvilágítani kívánám az alábbiakkal.

A H. T. 74. §-a nincsen ellentétben azzal a világos jogelvvvel, hogy a holtaknyilváníítás éppúgy, mint a halotti anyakönyvi bejegyzés a megtörtént haláleset deklarálása és a holtaknyilváníító határozattal vélelmezett haláleset — az ellenkező bebizonyításáig — a halotti anyakönyvi bejegyzéssel igazolt halálesettel teljesen azonos jelentőségű ügy családjogi, mint öröklési szempontból.

A holtaknyilváníítás (a halál vélelme) következtében beáll az öröklés és megszűnik a házasság, mindkettő azonban a vélelem valóságától függő hatállyal, azaz ha utóbb bebizonyul az, hogy a haláleset nem, vagy nem akkor következett be, amely időpontot a bírói határozat megjelölt, a már beállott öröklés hatályát veszti, a vélt örökös a hagyatékot kiadni tartozik és a házasság is fennállónak tekintendő (hacsak időközben jóhiszeműen újabb házasság nem kötött).

A H. T. 74. §-ában foglalt rendelkezésre szükség volt azért, mert ha nem mondtotta volna ki a törvény, hogy a holtaknyilváníítás alapján jóhiszeműen kötött új házasság a korábbi házasságot megszünteti, a holtaknyilváníítás megdőlté után, vagyis a holtaknyilváníítás ellenére bebizonyult életbenlét esetében igen kényes helyzettel, két házassággal állnánk szemben, melyek közül a

* Cikkem közzétételét is annak idején azért mellőztem, mert Szászy és Szladits közleményeiben felhozott érveket tökéletesen meggyőzőeknek találtam.

későbbi házasságot kellene érvénytelennek (H. T. 12. §) tekinteni, a H. T. 74. §-a tehát ezt a lehetetlen helyzetbe való jutást zárta ki, amikor törvény erejével kimondja a korábbi házasságnak a később jóhiszeműen kötött házassággal való megszüntését. Lényeges a jóhiszeműség, különben az újabb házasság nem lesz a 74. §-ban meghatározott hatályú és a korábbi házasságot nem szünteti meg.

A H. T. 74. §-a az örökösödési jogra is kiható rendelkezés, mert például ha a jogerős határozatban valaki *A* holtaknyilvántatott s a határozatban a vélelmezett halál időpontjául, mondjuk, 1920. november 1. napja volt megjelölve, s a holtaknyilvántatott házastársa, *B*, 1923. április 1-én jóhiszeműen *C*-vel újabb házasságot kötött, utóbb azonban bebizonyult, hogy *A* 1920. évi november 1. napja után is még életben volt és csak 1926. évi május 1-én halt meg az utánamaradt szerzeményi vagyona *B* nem örökölt, mert a 74. § rendelkezése folytán a házasság, mely *A*-val fennállott, csak az újabb jóhiszemű házasság megkötésével: 1923. évi április 1. napján szűnt meg tekintettel arra, hogy a vélelem megdőlt, azaz bebizonyult, hogy *A* még életben volt *B*-nek *C*-vel történt házasságának megkötése után is, s így amikor *A* meghalt és utána az öröklés megnyílt, a házasság már fenn nem állott (hitvestársi öröklés tehát ebben az esetben nincsen, s így lemenő hiányában az oldalrokonok örökölnék); *B*-nek *C*-vel kötött házassága azonban érvényes marad, s ha *C* is elhalálozott, utána *B* mint házastárs örökölt. Egészen másképp alakulna azonban a jogi helyzet az itt felhozott példában, ha a 74. § nem léteznék: a tényleges haláleset napjával (1926. május 1.) beállna az öröklés a holtaknyilvántatott *A* javaira hitvestársi öröklés címén, örökölné utána *B* házastárs, *B*-nek *C*-vel kötött házassága azonban érvénytelen volna s a *C* után örökölt, netalán már birtokba is vett vagyont kiadni tartoznék.

Még különösebb helyzet állna be, ha *B* halna el és szerzett vagyona *A* és *C* tartának igényt, mégpedig *A* a *B* haláláig fennállott korábbi házasság, *C* pedig a jóhiszemű putatív házasság alapján.

Már hallom is azt az ellenvetést elhangzani, hogy a holtaknyilvántatás jogi tényét *másként* lehet vagy kell elbírálni öröklési és megint másként családjogi szempontból, ezzel az állásponttal szemben azonban — bármily magas helyről jönne is — legyen szabad azt a véleményemet kifejezésre juttatnom, hogy **nem lehet meggyőzően megindokolni** és így **nem lehet tovább fenntartani** az olyan álláspontot, mely a holtaknyilvántatás bírói határozattal deklarált halálnak más jogi hatást tulajdonít a családjogban és mást az öröklési jogban. A kir. Kúria az öröklési jogi viták eldöntésénél a holtaknyilvántatás határozattal kimondott halálnak éppoly jogi hatást tulajdonít, mintha a haláleset hal. anyakönyvi kivonattal volna igazolva: a házasság megszüntéséből folyó öröklési igényt megállapítja. Ha tehát a Kúria a státusperekben a holtaknyilvántatás határozattal deklarált halált házasságmegszüntető jellegűnek nem tekinti, önmagával jut ellentétbe, s ha a két tanács az ellentétes határozatokat fenntartani kívánja, jogegységi határozat kiészakölzse volna kívánatos, mert az itt szóbanlevő vélelmezett halál *a jogban* — úgy családjogi, mint öröklésjogi vonatkozásban — ugyanazt a jogi hatást kell hogy szülje.

Hiszen az öröklési jogban sincsen külön rendelkezés a holtaknyilvántatás esetére, s mégis beáll az örökösödés! Beáll pedig azért, mert a holtaknyilvántatás (a bekövetkezett halál vélelme) a vélelem megdőltéig a bizonyított halállal egyenhatályú. Nem lehet tehát a H. T. 74. §-ának mélyértelmű lényeges rendelkezéséből olyan következtetést levonni, hogy a bírói ítélettel deklarált halállal a házasság nem szűnt volna meg, mert a helyes értelmezés az, hogy a vélelmezett halállal a házasság — a vélelem meg nem dőlésétől függő hatállyal — megszűnt.

* * *

A vélelmezett halál és az anyakönyvezéssel bizonyított haláleset között a bizonyítási eszköz tekintetében különbség nincsen, mert éppoly bizonyítható a hal. anyakönyvvel szemben az, hogy a halottként anyakönyvezett a közokirat ellenére életben van, mint az, hogy a holtaknyilvántatott él. Végeredményében a hal. anyakönyvi kivonat is a halál beálltát deklarálja éppoly, mint a holtaknyilvántatás határozat. Mind a kettő csak bizonyítási eszköz. A jogmegszüntető és jogkeletkeztető tény maga a bekövetkezett halál. A házasság a haláleset anyakönyvezése esetében is és a holtaknyilvántatás esetében is a *halállal* szűnik meg, mindkét esetben azonban az ellenkező be nem bizonyítástól függő hatállyal.

A halálesetek e két deklarációja között mégis van különbség, mégpedig igen lényeges, ezt a különbséget azonban a törvényhozásnak *meg kellene szüntetnie*, mégpedig oly módon, hogy a H. T. 74. §-ának hatályát *a halotti anyakönyvi kivonattal igazolt halál esetében jóhiszeműen kötött újabb házasságra is kiterjeszti*. Ezt a kiterjesztést esetleg a joggyakorlat is hivatva lehet elvégezni!!! Kívánatos volna ez a kiterjesztés azért, mert a háborúval kapcsolatban történt esetekben a hadvezetőség által kétségtelennek megállapított és anyakönyvezett haláleset nem következett be. Előfordulhat, hogy a katona személyi adatai elcseréltek stb. Mármost, ha ilyen esetben a holtaknyilvántatott személy felesége mással házasságot kötött, semmi ok nincs arra, hogy ez a házasság más elbírálás alá vonassék, mint a holtaknyilvántatott házastársának újabb házassága.

* * *

A H. T. 74. §-a valóban egy új házasságmegszüntető körülményt konstruál, mert ha a holtaknyilvántatott nem halt meg, azaz a vélelem megdőlt, a házastárs pedig jóhiszeműen újabb házasságot kötött, a korábbi házasság a 74. § értelmében megszűnt. Ilyen esetben tehát a korábbi házasságot az újabb házassággal kötés ténye szünteti meg. Ha azonban a holtaknyilvántatott életbenléte nem bizonyult be és a házastárs újabb házasságot kötött, a korábbi házasság nem ezzel az újabb házassággal kötéssel és nem ennek az időpontjában, hanem a holtaknyilvántatás határozatban megjelölt időpontban bekövetkezettnek *vélelmezett halál által* szűnt meg. A holtaknyilvántatás esetében tehát a házasság megszűnt azzal a halállal, melyet a holtaknyilvántatás során a bíróság deklarált (természetesen amennyiben nem bizonyult be, hogy a haláleset nem következett be, figyelemmel ugyanis éppen arra, hogy a házasságot nem a holtaknyilvántatás, hanem a halál szünteti meg). Az életbenléti bebizonyítása esetén a vélt örökös az élő vagyontat visszaadni tartozik, házastársa pedig újabb házasságot már nem köthet, de — ha előbb jóhiszeműleg már újabb házasságot kötött, bár korábbi házastársa még életben van — előbbi házassága mégis megszűnt, mégpedig a 74. § értelmében, de megszűnt ez a házasság vagyonszempontból is.

A H. T. 74. §-a tehát egy külön megszüntető okot konstruált; nem azonban a holtaknyilvántatást, hanem az újabb, jóhiszemű házassággal kötést. Nyilvánvaló tehát, hogy a holtaknyilvántatás során hozott határozatban megjelölt időpontot tíz hónapot meghaladólag született gyermek törvénytelen mindaddig, míg bebizonyítást nem nyer, hogy a holtaknyilvántatás ellenére a halál egyáltalában nem, vagy csak később következett be. A gyermek tehát házasságon kívül született ugyancsak a holtaknyilvántatás határozat meg nem döntésétől függő hatállyal. Az ilyen gyermeket tehát törvénytelennek kell anyakönyvelni. Megszűnik azonban a gyermek házasságon kívül született jellege, ha bebizonyul, hogy a holtaknyilvántatás ellenére a házastárs még életben van, s így a házasság — haláleset hiányában — nem szűnt meg. Ha az életbenléti bebizonyul, a gyermeket mindaddig, míg nem törvénytelenítetik, törvényesnek kell tekinteni s az anyakönyvet ilyen esetben ki kell javítani. Lényeges ez a jogelv a házasságon kívül született gyermek tartására vonatkozó kötelezettség elbírálásánál, amikor a holtaknyilvántatott házastársának utóbb gyermeke születik és azt, aki vele a vélelmezési idő alatt érintkezett, a gyermek tartására kívánja köteleztetni.

* * *

Dr. Tóth Györgynek azt a megállapítását: «ha a holtaknyilvántatás után a halál ténye derült ki, akkor a házasság a H. T. 73. § a) pontjában írt okból szűnik meg», én így szövegezem: «ha a holtaknyilvántatás után nem bizonyul be, hogy a halál be nem következett, akkor a házasság a H. T. 73. § a) pontjában írt okból szűnik meg».

A nézetem ugyanis az, hogy *nem a halál tényének kell kiderülnie*, hanem annak, hogy a holtaknyilvántatás ellenére *haláleset nem történt*. Ha ez bebizonyul, csak akkor kerülhet sor a H. T. 74. §-ára. Addig tehát, amíg a holtaknyilvántatott életbenléte ki nem derült, illetőleg a holtaknyilvántatás határozatban lefektetett vélelem meg nem dőlt, a 74. § alkalmazása *sorra nem kerülhet*. Mindaddig tehát, amíg a haláleset vélelme megdőltve nincsen, a házasságot a 73. § a) pontja alapján kell megszüntetnek tekinteni.

Olyan esetben, amidőn a holtaknyilvántatott előkerült, megdőlt a haláleset vélelme és az örökösödés sem áll be, viszont a

74. § esetében a házasság megszűnt és a házasság megszűntéből eredő nem örökösödési, hanem házassági vagyoni jogi igények (közszerzemény, különvagyon, hozomány stb.) érvényesíthetőkké válnak.

Ha a holtaknyilvánított életbenléte derül ki, nem a 73. § b) pontja nyerhet alkalmazást, amint azt dr. Tóth György mondja, hanem a 74. §, mert a 73. § b) pontja a holtaknyilvánítással a legcsekélyebb kapcsolatban sincs. Nem is lehet! A holtaknyilvánított életbenléte kiderülte esetén csakis annak megvizsgálásáról lehet szó, hogy a másik házastárs kötött-e jóhiszeműen újabb házasságot. Mert ha kötött, ezáltal a korábbi házasság az újabb házasságkötés időpontjával (nem a holtaknyilvánítás időpontjával!) a 74. § alapján szűnik meg. Ha pedig újabb házasság létre nem jött, — miután haláleset nem történt — a házasság továbbra is változatlanul fennáll, a holtaknyilvánító határozat érvényét veszti. Nem is tudom elgondolni, hogy a 73. § b) pontja miként nyerhetne alkalmazást, mert vagy megszűnt a házasság az újabb házasságkötéssel, vagy újabb házasság hiányában az fennáll; a holtaknyilvánítás nem bontó ok, tehát a 73. § b) pontja a holtaknyilvánítással semminemű kapcsolatban nincsen s nem is lehet!

* * *

A H. T. 12. §-ának az a rendelkezése, hogy holtaknyilvánítás esetében a 73. és 74. §-ok rendelkezése az irányadó, nem jelent és nem jelenthet mást, mint azt, hogy ha a holtaknyilvánított életbenléte nem bizonyult be, a házasság a 73. § a) pontja értelmében megszűnt. Ha pedig a holtaknyilvánított előkerült, a 74. § nyerhet alkalmazást.

Az igaz, amint Tóth György mondja, hogy a családi kötelék nem a holtaknyilvánítással szakad meg, ámde *megszűnik* holtaknyilvánítás esetében a bekövetkezett, deklarált *halállal*, amennyiben pedig a holtaknyilvánítás ellenére a halál nem következett be, megszűnhet a H. T. 74. §-ában szabályozott házasságkötéssel.

* * *

Holtaknyilvánítás esetén a házasság elsősorban és legnagyobb-részt a 73. § a) pontja alapján szűnik meg és csak kivételes eset, amikor a 74. § értelmében szűnik meg, s ez a kivételes eset akkor következik be, ha a holtaknyilvánított életbenléte csak akkor derül ki, amikor házastársa jóhiszeműen már újabb házasságot kötött.

* * *

Dr. Tóth György által képviselt az az álláspont, hogy holtaknyilvánítás esetén a házasság csak az újabb jóhiszemű házasság megkötésével szűnik meg, *tarthatatlan*, mert ha a holtaknyilvánított házastársa újabb házasságot nem köt, akkor a házasság a másik házastárs haláláig fennállónak kellene hogy tekintessék és a hitvestársi öröklés nem nyílnék meg, de nem nyílnék meg a közszerzeményi igény érvényesíthetőségének joga sem, s így ha a holtaknyilvánított házastársa újabb házasságot nem köt, ezek a kérdések a másik házastárs haláláig tisztázhatók nem volnának. Például a holtaknyilvánított házastársa és gyermeke van s az asszony újabb házasságot nem köt. Minthogy Tóth György szerint a házasságot fennállónak kellene tekinteni, az együttélés alatt szerzett ház és földek tulajdonjoga tisztázható nem volna, mert a közszerzeményi igény érvényesítése nélkül, ha az ingatlan csak a férj vagy csak a feleség nevében áll, a hagyatéki eljárás a jogszabályoknak megfelelően lefolytatható nem volna, szerzőfélnek ugyanis, ha az ingatlan nem a holtaknyilvánított nevében áll, a holtaknyilvánított házastársát kell tekinteni, a holtaknyilvánított gyermeke öröklési igényét nem érvényesíthetné, mert a közszerzeményi igény csak a házasság megszűnése után érvényesíthető, a házasság pedig Tóth György szerint még mindig fennáll. Ilyen esetben az örökös — a gyermek — örökrészehez nem juthatna hozzá. Viszont ha az együttélés alatt szerzett vagyon a holtaknyilvánított nevében áll, szerzőfélnek őt kell tekinteni s miután Tóth György felfogása szerint a házasság meg nem szűnt, a másik házastárs közszerzeményi igényét nem érvényesíthetné s túrni volna kénytelen, hogy a holtaknyilvánított házastársának pl. első házasságából született gyermeke a közösen szerzett vagyont teljes egészében birtokba vegye, s ha a holtaknyilvánított fél az asszony, a férj még csak haszonélvezeti jogot sem gyakorolhatna a feleségével együtt szerzett vagyon felett, azt teljes egészében mostohagyermeké örökölné. Miután azonban örökösödési perekben *nem ilyen* gyakorlatot folytat a

kir. Kúria, hanem éppen az ellenkezőt, vagyis a házasságot megszüntnek tekinti, akkor nem lehet a házasságot családjogi szempontból sem meg nem szűntnek tekinteni.

Dr. Bogdán Géza.

II.

A magam részéről teljesen egyetértek *Bogdán* tisztelt barátomnak a holtaknyilvánításra vonatkozó szabatos fejtegetéseivel, melyek csak megerősítenek abban az álláspontomban, hogy ebben a kérdésben semmiféle problémával nem állunk szemben. Ez az egész irodalmi vita nem egy probléma, hanem egy félreértés körül forog. *Dr. Tóth György* kedves barátom fáradhatatlan kitarással házassági kérdést vél látni ott, ahol mi, többiek, valamennyien pusztán eljárási jogi kérdést látunk. Ő egyszerűen összetéveszti a holtaknyilvánítás *bizonyító erejét* a holtaknyilvánítás *magánjogi kihatásával* a házasság megszűnésére. Soha senki nem állította azt, hogy a holtaknyilvánítás egymagában megszünteti a házasságot, ha a holtaknyilvánított életben maradt; ellenben *Tóth* barátom nem akarja tudomásul venni, hogy a holtaknyilvánító ítélet — mind a peres, mind a perenkívüli eljárásban — közokirati teljes bizonyító erővel tanúsítja a holtaknyilvánított halálát és ezzel házasságának *halál útján beállott* megszűnését. Nem a H. T. 74. §-áról van itt szó, hanem a Pp. 734. §-ának utolsó bekezdéséről. A holtaknyilvánító ítélet ugyanolyan erővel bizonyítja a halált, mint a halotti anyakönyv. Mert hiszen a törvényes vélelem ugyanígy kötött és teljes bizonyítás, mint a közokirat. Különböző is a holtaknyilvánítás a halotti anyakönyvbe bejegyzendő (akvi tv. 74. §), s ettől fogva halotti anyakönyvi bejegyzésként szerepel. Igaz, hogy a holtaknyilvánítással szemben ellenbizonyításnak van helye; de ugyanennek van helye a halotti anyakönyvvel szemben is. A holtaknyilvánítás magában nem teszi az eltűntet halottá; de a halotti anyakönyvi bejegyzés sem teszi halottá a tévesen halottként bejegyzettet. A *Tóth*-féle tézis szerint minden özvegyasszonynak gyermekét a halott férj törvényes gyermekéül kellene bejegyezni, amíg csak az özvegy újból férjhez nem ment; mert hiszen a halotti anyakönyvi bejegyzés éppúgy tévesnek bizonyulhat, mint a holtaknyilvánítás.* Ezzel szemben a mi tézisünk az, hogy sem a téves holtaknyilvánítás, sem a téves halotti anyakönyvi bejegyzés nem szünteti ugyan meg a házasságot; de mindaddig, amíg tévességük ki nem derül, egyaránt bizonyítják a holtaknyilvánított, avagy halottul bejegyzett személynek halálát. Ámde a halál bizonyításával a házasság megszűnése is bizonyítva van; márpedig a házasság bizonyított megszűntét követő 10 hónapnál később született gyermeket nem lehet törvényesnek tekinteni. Utóbb előkerülhet ugyan a holtaknyilvánított; amint előkerülhet az is, akit halottnak jegyeztek be az anyakönyvbe. Ilyenkor természetesen megdönthetők mindazok a következmények, amelyek a vélt halálhoz fűződtek, kivéve ha közben a H. T. 74. §-ának esete állott be. A gyermek, akire nézve addig a holtaknyilvánító ítélet folytán törvénytelen származás bizonyult reá, ez esetben ismét törvényes származásának lesz tekintendő, amíg csak az életben levő férj nem törvénytelenített. Ebben azonban nincsen semmi feltűnő; ez egyszerűen bizonyítás és ellenbizonyítás kérdése. Jól tudom, hogy a férj életében felesége gyermekét csak státusperrel lehet törvénytelen származásának kimondatni. De a férj halála után a Pp. 701. §-a értelmében nincs többé ilyen státuspernek helye. Márpedig a holtaknyilvánítás éppen a férj halálát bizonyítja.

Megengedem, hogy a kérdés megoldása esetleg más lehetett az 1868 : LIV. tc. alapján, amely kétféle holtaknyilvánítást ismert: egyet házassági, egyet öröklési jogi szempontból (id. tc. 522. §). E törvény keretében talán lehetett arról szó, hogy a házasságvédő közbenjötté nélkül kimondott holtaknyilvánítás nem bizonyította a házasság megszűnését; erről most nem akarok vitatkozni. De semmi esetre sem lehet erre az álláspontra visszanyúlni a H. T. 132. §-a után, amely a házassági kötelék feloldása végett kérhető külön holtaknyilvánítást megszüntette és kifejezetten kimondta, hogy az öröklést várományosok kérelmére hozott holtak-

* Nem akarok kitérni a *dr. Bogdán* cikkében felvetett arra a kérdésre, hogy a H. T. 74. § szabályát ki kellene-e terjeszteni a halottként való téves anyakönyvi bejegyzésre is? Véleményem szerint e részben az analógia nem teljes. A holtaknyilvánítás sokkal több időbeli, nyilvánossági és eljárási kautélával van körülövezve, mint az anyakönyvezés, és ez a különbség igazolhatja e részben a különböző elbánást.

nyilvánító ítélet *egyenlő hatályú* a házastárs kérelmére hozott holtaknyilvánító ítélettel.

Hogy a holtaknyilvánító ítélet a halál tényét az anyakönyvvezető előtt éppúgy bizonyítja, mint a perben, az semmiképpen nem lehet kétséges. Hiszen a H. T. 73. § második bekezdése éppen azért ismétli meg az 1881 : LIX. tc. 90. §-ában foglalt vélelmet, hogy a holtaknyilvánítás bizonyító erejét — netalán ellenkező felfogás ellenére — a perenkívüli eljárásban (tehát a házasságkötési és az anyakönyvi eljárásban) is biztosítsa.

Az a kérdés tehát, vajjon törvényesnek tekinthető-e az a gyermek, aki a holtaknyilvánított férjnek a feleségétől a vélt halál napját követő 10 hónap eltelte után született: nem magánjogi, hanem eljárási jogi kérdés. Az egész «kérdés» pusztán a törvényes vélelem bizonyítóerejének félreismeréséből keletkezett; de ezen a módon aztán sikerült is a «kérdést» csaknem a kibonyolíthatatlanságig összekuszálni. Azért a legnagyobb elismerés illeti a budapesti kir. ítélőtáblát, mely multévi április hó 23-án hozott P. III. 1292—1931. számú ítéletében (Mjogi Dtár XXIV. 94. sz.) a kérdés illetően elhomályosítása után is megőrizte tisztánlátását. E hibátlan okfejtésű ítélet és Szász Béla döntőerejű tanulmánya (Jogállam, 1931. 3—4. sz.) után nem is kellett volna többé felszólalnom. Hogy mégis megtettem, onnan van, mert *Tóth György* barátom nem hagyta a vitát nyugvópontozhoz jutni, és attól kellett tartanom, hogy állhatatos támadásaival szemben hallgatásomat félremagyarázzák. De most már a magam részéről véglegesen lezártak tekintem a vitát, mely máris túlon túl vette igénybe a magyar jogász-közönség türelmét olyan kérdésben, amelynek sohase lett volna szabad vitássá válnia.

Dr. Szladits Károly.

Néhány megjegyzés az 5610/1931. M. E. sz. rendelet 5. és 14. §-aihoz.

A Jogtudományi Közlöny f. évi 8. számában az 5610/1931. M. E. számú rendelettel kapcsolatos vitás kérdésekhez a szükséges objektivitással abban a feltevésben szoltam hozzá, hogy so-raim talán hozzá fognak járulni a vitás kérdések tisztázásához és cikkem esetleg oly meggyőző ellenérveket fog kiváltani, amelyek alkalmasak az általam elfoglalt álláspont megdöntésére.

Aki cikkemet gondosan elolvassa, láthatja, hogy bár a rendelet 5. és 14. §-nak szövegezését nem tartom elég szerencsésnek, a két szakasz rendelkezései között ellenmondást nem látok, ellenkezőleg a mások által felfedezni vélt ellentmondásról is azt állapítom meg cikkemben, hogy az *csak látszólagos*.

Nagyon meglepőnek tartom tehát az általam alaposságáról ismert dr. Bogdán Géza tollából a lap f. évi 9. számában megjelent válaszcikk azon megállapítását, hogy én az 5610/1931. M. E. számú rendelet (kamatrendelet) 5. és 14. § közt *mindenáron ellentétet keresek és vélek feltalálni*, nem kevésbé azt a tényt, hogy dr. Bogdán Géza cikkében oly kijelentéseket, illetve téves megállapításokat tulajdonít nekem, melyek cikkemben nem foglaltatnak.

Vitás jogi kérdéseket csak objektív vita keretében tartok tisztázhatónak, a szembenállók álláspontjának tiszteletbentartása mellett, mindennemű személyes élű aposztrofálás mellőzésével.

Nem kívántam e kérdéssel újból foglalkozni és dr. Bogdán Géza cikkére sem kívánok részletesebben nyilatkozni, egyrészt mert álláspontomat előző cikkemben már részletesen kifejtettem és megindokoltam, másrészt mert dr. Bogdán Géza cikkében álláspontom megdöntésére alkalmas érveket, sajnos, nélkülözni vagyok kénytelen, félreértések elkerülése végett azonban szükségét látom mégis néhány megjegyzésnek.

Először is leszögezni kívánom, hogy cikkemben nem foglaltatik oly állítás, hogy dr. Bogdán Géza «álláspontjának elfogadása mellett a hitelező késedelmi kamat helyett kártérítést már egyáltalában nem érvényesíthetne». Dr. Bogdán Géza cikkem egyik mondatából (51. oldal utolsó bekezdés) ragadja ki ezt a részt. Úgy látszik, elkerülte figyelmét ugyanazon mondat folytatása, amely igenis híven adja vissza Bogdán azon álláspontját, hogy «a kár igazolása hiányában úgy az 1931. évi október 17-ét megelőző időre, mint az ezt követő időre csak a törvényes (5—6 %) késedelmi kamat ítéltető meg a rendelet életbelépése után»...

A dr. Bogdán által vélt tévedésbe már azért sem eshettem, mert cikkét, mielőtt arra válaszoltam, kellő figyelemmel olvastam el.

Meglepő az is, hogy dr. Bogdán Géza nem találta cikkemben azon álláspontom indokolását, hogy a kamatrendelet 5. §-a az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-ának alkalmazhatóságát 1931. évi október 17-e előtti időre a késedelmi kamatot meghaladó kár bizonyítása nélkül biztosítja, holott cikkem 4—7. bekezdéseiben a kellő részletességgel indokolom ezen álláspontomat.

Hogy pedig a kamatrendelet 5. §-ának rendelkezése világos, félre nem magyarázható és annak nem lehet oly értelmet tulajdonítani, hogy a hitelező az 5. §-ban említett kártérítést a rendelet életbelépését megelőző időben csak a kár bizonyítása esetén igényelheti, annak igazolására az előző cikkemben foglaltakon felül még arra hivatkozom, hogy a kamatrendelet 5. §-a kifejezetten az 1923 : XXXIX. tc.-ben foglalt rendelkezések szerint járó kártérítésről beszél és az 1923 : XXXIX. tc. szerint járó, tehát nem az általános jogszabályok szerint érvényesíthető (R. 14. §) kártérítés bírói úton való érvényesítését engedi meg a rendelet életbelépése után is, márpedig nem vitás, hogy az 1923 : XXXIX. tc. szerint járó kártérítés a kár bizonyítása nélkül illeti meg a hitelezőt, az 1923 : XXXIX. tc.-el ellentétes oly rendelkezést pedig, hogy a kárt bizonyítani tartozik a hitelező, az 5. § nem tartalmaz, de nem is tartalmazhat, mert az ellentétben állana az 5. §-ban foglalt rendelkezéssel.

Hogy a kamatrendelet 14. §-ában foglalt azon általános rendelkezéssel szemben, miszerint a kamatrendelet életbelépése után a késedelmi kamatot meghaladó kár megtérítését a hitelező az általános jogszabályok szerint — vagyis a kár bizonyítása esetén — követelheti, a rendelet 5. §-a kivételesen megengedte a rendelet életbelépése előtt lejárt, életbelépésének időpontjában még fennálló, az 1923 : XXXIX. tc. 2. §-ában meghatározott kártérítésnek érvényesítését a kár bizonyítása nélkül a rendelet életbelépése után is, annak indoka nézetem szerint az volt, hogy a kártérítés kérdésében a rendelet *nem kívánt visszaható erővel intézkedni*, ezért a rendelet életbelépése napjáig már lejárt kártérítés érvényesítését a korábbi jogszabályok, vagyis az 1923 : XXXIX. tc. alapján — tehát a kár bizonyítása nélkül — a rendelet életbelépése után is megengedte mégis azzal a korlátozással, hogy a kártérítés mértéke nem haladhatja meg a tőkének évi 12 %-át.

Dr. Bogdán Géza álláspontja és az én álláspontom közt eltérés tulajdonképpen csak abban a kérdésben van, hogy az 1931. évi október hó 17-ig lejárt kártérítés érvényesítését a hitelező csupán a kár bizonyítása esetén, avagy annak bizonyítása nélkül érvényesítheti-e a rendelet életbelépése után, az ezen kérdésben felmerült ellentétes nézeteket pedig teljesen tisztázottnak és minden oldalról megvilágítva látom.

Dr. Gedeon Alajos.

A belföldi hitelező valutakövetelése.

Dr. Munkácsi Ernő ügyvéd úr cikke az effektív külföldi valutára szóló tartozások teljesítéséről e lap 7. számában, kapcsolatban a Pester Lloyd február 13-i számában megjelent hasonló tárgyú cikkével és a budapesti kir. törvényszék VII. P. 48,045/1931/6. számú ítéletével (e lap 7. száma) rendkívüli érdeklődést érdemel.

Nagyon igaza van ugyanis a cikkíró úrnak abban, hogy nagyszámú szükségrendeletünk a hiteléletben tilalmakat és büntető rendelkezéseket állít fel, de ugyanakkor nem rendezi kellően az ezek által érintett magánjogi és hitelviszonyokat.

A cikkíró úr — főképp a Pester Lloydbeli értekezéséből kitűnőleg — ezúttal kirekeszti azokat az effektív valutára szóló követeléseket, melyek alapján kötvények bocsáttattak ki s a hitelező külföldi, mert elismeri, hogy az ezek körüli problémák nemzetközi vonatkozásúak, devizapolitikai kérdésekkel és az ország jövőbeli hitelképességével fűgnek össze.

Ellenben tárgyalni és eldönteni kívánja a magyar hitelezőnek magyar adóssal szemben nem kötvény alapján keletkezett effektív külföldi valutára szóló követeléseit.

Nagy alaposságú és kiváló elmeélű gondolatmenetének az az eredménye, hogy «a gazdasági érdekeket kiegyenlítő igazság» és a jogelmélet követelése szerint az adós az ilyen tartozásokat ma pengőben egyenlíthesse ki.

A belföldi hitelező szerinte a K. T. 326. § 2. bek. 2. mondata alapján nem követelhet effektív valutát, hanem túrni tartozik, hogy az adós mármost pengőértékben joghatályosan teljesítsen s ez alapon a hitelező javára bekebelezett jelzálogjog is töröltessék.

Effektív külföldi valutát ugyanis az adós rendszerint nem kapott kézhez, a hitelező valorizációs célját az aranypengő megvalósította.

A kikötött pénznem a fizetés idején a devizakorlátozások miatt «nincs forgalomban», a valutában való teljesítés tehát lehetetlenült, s így országos pénznemben lehet fizetni.

Lényegileg ugyanez a felfogása a fentidézett budapesti törvényszéki ítéletnek. A vevő «jogos magánérdekét» sértené, ha az effektív valutában bekebelezett vételárhátralék terhe alól ingatlanát nem tudná tehermentesíteni. Az eladó nem károsodik, mert lejáratkor amúgyis fennállott a valutabeszolgáltatás kötelezettsége.

* * *

Attól tartok, hogy a fenti felfogások a kérdés egyoldalú megítélésében veszedelmes következményekre vezethetnek, amelyek nem állnak arányban azzal a hátránnyal, amely alól a fenti ítélet és a cikkíró úr az adóst sietve mentesíteni óhajtja.

Nincs oly jogszabályunk és a szükségrendeletek sem tartalmaznak ilyet, amely a belföldi adóst a belföldi hitelezővel szemben *mentesítene* az effektív valuta fizetésének kötelezettsége alól.

A 4550/1931. M. E. számú rendelet 4. § 2. bekezdése szerint a Nemzeti Bank csupán *halasztást* adhat a külföldi pénznemben teljesítendő fizetésre, de nem adhat végleges felmentést.

A 410/1932. M. E. számú rendelet 2. §-a szerint a *hitelezőnek* joga van azon fizetés elhalasztását kívánni, amelyet a valósággal arany fizetésére kötelezett adós pengőértékben kíván teljesíteni. Ily esetben tehát az aranyadós nem mentesíthető, mint erre dr. Munkácsi maga is hivatkozik.

Mi indokolja, hogy az effektív valuta követelője hátrányosabb helyzetbe kerüljön, mint az aranyhitelező?

A 6900/1931. M. E. számú rendelet kifejezetten egyévi időtartamra hozatott, és ámbár hatálya belföldi hitelezőkre is kiterjed, külön kiemeli a rendelet (1. 1. § és 3. §), hogy rendelkezései a *hitelező* bármely *jogát a rendelet hatályának megszűntén túl nem érintik*.

Minden arra mutat s ebben bízunk is kell, hogy a deviza-szükségrendeletek átmeneti szabályok jellegével bírnak és szerzett jogától senkit megfosztani nem akarnak. Azt hiszem, felesleges ennek gazdasági okára és az ellenkező felfogás pusztító hatására kitérni. Ha a pengő virágkorában nem nélkülözhetjük az effektív valutában való hitelezést, alig hihető, hogy ezt a jövőben nélkülözhetjük. Az ismertett felfogások kivégzik a jövőre is az ily lehetőségeket, amelyekről talán valamikor hitelületünk talpraállása függhet.

Nagy tévedésekre vezet kizárólag a hitelezők honossága szerint disztinválni. A külföldi hitelező is elsősorban azt nézi, hogy *joggyakorlatunk ad-e védelmet az effektív valutára szóló kikötésnek, mint ilyennek*. Ha azt látja, hogy a belföldi hitelezőt ily kikötésről *utóbb* elütik, joggal bizalmát veszti. «Hodie mihi, cras tibi.» Ez sokkal károsabb állapot, mintha a törvény tiltaná a külföldi pénznemre szóló bekebelezést.

Senki sem fogja kívánni, hogy az adóst ma lehetetlen szolgáltatásra kötelezzük.

De miért ez a nagy sietség? A hitelező csendben van, tudja, hogy ma nem követelhet. Miféle szempont szól a mellett, hogy az adós fizető türelmetlenségének bírói segínyt nyujtsunk? Ha a hitelező kihasználja a konjunktúrát, sarkában az uzsora vádja. Az adós nyugodtan félrelökhesse akarata szabad elhatározásán s a rizikók teljes ismeretén alapuló kötelezettségét csak azért, mert ez az ő konjunktúrája? Ez a «jogos magánérdek?» Ezek a megszorult adósok?

A kir. Kúria rövid virágzásunk legszebb éveiben s a legmagasabb földárak idején a tulajdonostársak adáz túlekedése és a közönség tarthatatlansága ellenére is nem egyszer kimondta, hogy *az idők még mindig alkalmatlanok a tulajdonközösség megszüntetésére*. (P. V. 7220/1929. Magánjogi Dtár XXIV. kötet 15. old.); (P. V. 7072/1927. XXII. kötet 142. old.)

Az effektív dollárért vásárolt villa hátralékos vételárának megfizetésére vajjon alkalmasabbak a mai devizaszegény idők?

Dr. Munkácsi azzal is érvel, hogy a hitelező valorizációs célját az aranypengő megvalósította. Ezt kétségbe kell vonnom. A 4560/1931. M. E. számú rendelet 1. §-a csak a pengőértékben meghatározott pénzköveteléseket tekinti aranypengőben meghatározottnak. Semmilyen lehetőséget nem látok arra, hogy effektív dollárkikötésre is alkalmazhassuk ezt a rendelkezést.

Egyébként is tartozik a hitelező ilyen oktroj-valorizációt elfogadni? Még érteném, bár nem helyeselném, ha dr. Munkácsi *alkalmasabb időben* azzal érvelne, hogy mert az effektív valutát «rendszerint», (mint mondja) nem olvasták le, csak számolási értékéről volna szó a K. T. 326. § 2. bek. első mondata alapján, amely az «országos pénznemre» lesz ezért átszámítandó. De ha leolvasták az effektív valutát? Erre ki sem tért a cikkíró úr. Lehet ezenfelül ma az aranypengőt országos pénznemnek tekinteni?

* * *

Nem szabad szem elől tévesztetnünk, hogy ártunk a pengőnek és az ország megtépett hitelének minden olyan közhatalmi intézkedéssel, sőt tudományos felfogással is, amely külföldi valutában meghatározott követelést a szerzett jogok elnyomásával siet pengőre konvertálni. Ártunk vele főképp a pengő mai — higyjük, hogy csak átmeneti — gyengeségi állapotában. Fokozzuk vele a külföldi hitelezők nem alaptalan bizalmatlanságát és ellenséges érzületét. Aki olvasta tekintélyes angol kötvénykibocsátással foglalkozó cégek szokatlanul agresszív és a szerződésszegés vádjával telített állásfoglalását a közelmúltban, erről jobban lesz informálva.

Minden bírói ítélet, bárha belföldi hitelezővel szemben is hozatott, amely *ma* rontja valamely külföldi valutában meghatározott követelés pozícióját, az ország hitelének és boldogulásának további megrontását segíti elő. Fokozottan akkor, amidőn nem is alkalmas az eléggé kemény szükségrendeleteket, hanem azokon túlmenve, már most akar törvényrontó joggyakorlatot inauguralni. Ennek is megjöhet az ideje. De addig várjon a villatulajdonos úr, mint ahogy mi mindnyájan nem teszünk egyebet, mint várunk és vártak a háború vagyonszertettjei.

N.

Szükségrendeleteink és az effektivitási klauzula.

Dr. Munkácsi Ernő a Jogtudományi Közlöny 1932. évi február 13-i számában «Effektív külföldi valutára szóló tartozások teljesítése» cím alatt megjelent cikkében főként elméleti és méltányossági megfontolások alapján arra a következtetésre jut, hogy magyar adós magyar hitelezővel szemben fennálló effektív valutatartozását pengővel egyenlítheti ki. A cikkíró nem nyilatkozik azonban egészen határozottan arra nézve, hogy ezt a kérdést de lege lata a fenti értelemben eldöntöttnek tekintie-e, mert egyes kijelentéseiből arra is lehet következtetni, hogy nézete szerint egy jelenleg érvényben lévő, de helytelen és főként méltánytalan szabályozás szoruló módosításra. Ennek a várakozásnak megfelel a Jogtudományi Közlöny ugyanazon számában közölt figyelemreméltó törvényszéki ítélet, mely a cikk argumentumait újabb nyomás okfejtésekkel támasztja alá.

A nagymértékben aktuális probléma vizsgálatánál mindenekelőtt szigorúan ketté kell választani a jelenleg érvényes jogszabályok *analízisét* és azok *bírálatát*. Először a mai jogi helyzet tisztázandó és csak azután jöhet szóba, hogy gazdasági exigenciák és méltányossági szempontok annak módosítását szükségessé teszik-e.

I. A 4550/1931. M. E. számú rendelet a szóbanforgó kérdést kifejezetten egyik irányban sem dönti el, ez azonban nem jelenthet egyebet, mint azt, hogy az eddigi szabályozás továbbra is érvényben marad. A rendelet kereskedelmi törvényünk alapvető fontosságú 326. §-át nem helyezi hatályon kívül, annak alkalmazását nem is függeszti fel, csupán azt mondja ki, hogy az effektív külföldi valutának fizetésére kötelezett adós «nem esik késedelembe abból az okból, mert kötelezettségét a Magyar Nemzeti Bank által adott halasztás tartama alatt nem teljesíti». Ez a rendelkezés nyilvánvalóan speciális, ideiglenes és szükségrendeletjellegű szabályozást képez; az ilyen jogszabályt nem lehet kiterjesztően magyarázni és abból olyasmit kiolvasni, aminek a kimondását a rendelet — kétségek nélkül szándékosan — mellőzte.

Az eredetileg elvállalt kötelezettség teljesítésének törvényes tilalma vagy lehetetlenülése persze a fentiek ellenére is liberálná a belföldi adóst belföldi hitelezőjével szemben az effektív valutában való teljesítés alól. Csakhogy az effektív valutában való fizetésre általános jellegű tilalom nem áll fenn; az ily fizetés a Nemzeti Bank engedélyétől van függővé téve és fogalmilag egyáltalában nem kizárt dolog, hogy a Nemzeti Bank valamely konkrét esetben az engedélyt meg fogja adni vagy az engedély megtagadása

után később mégis hozzájárul az effektív valutában való fizetéshez, tekintve, hogy határozatai mindig csak az adott időpontra vonatkoznak. Az effektív valutában való fizetés tehát elvben tiltva nincs.

Éppígy nem lehet az effektív valutára szóló kötelezettség teljesítésének lehetetlenülését sem megállapítani, és ha ez a teljesítés az esetek nagy részénél az esedékesség időpontjában nem is lehetséges, ez csak *időleges lehetetlenülés*, mely a teljesítés elhalasztására okot adhat ugyan, de a kötelezettség tárgyának kényszerű megváltoztatására nem. Elvégre a gazdasági helyzettel szemben gyakorta megnyilvánuló pesszimizmus mégsem terjedhet odáig, hogy a mai kényszergazdálkodást örökérvényűnek kelljen felfognunk.

Márpedig ha a tilalom csak egyes esetekre szól és a lehetetlenülés csak időleges, akkor nem lehet helytálló a Mtj. 1138. §-ára való hivatkozás sem, mely szerint «az adós felszabadul a teljesítés kötelezettsége alól, ha a szolgáltatás hibáján kívül oly körülménynél fogva, amelyért nem felelős, általában vagy csak órá nézve lehetetlenné válik». Ez a jogszabály ugyanis csak a teljes és végleges lehetetlenülésre volna alkalmazható.

A Mtj. 1107. §-ára sem lehet alapítani azt a felfogást, hogy effektív valutatartozás pengővel kiegyenlíthető, mert ez a szakasz a forgalomból kivont pénznemekről szól («melyek a fizetés idején már nincsenek forgalomban»), vagyis melyekről kétségtelen, hogy egyáltalában, tehát az esedékesség időpontja után sem lesznek megszerezhetőek.

Ezek után vegyük szemügyre azokat a jogszabályokat, amelyek analógiája mind arra mutat, hogy a törvényhozó belföldi hitelezővel szemben fennálló effektív valutatartozások tekintetében *fakultatív nyugalmi jellegű állapotot akar előidézni*, tehát a hitelező tetszésétől teszi függővé, hogy a pengőfizetést teljesítésül elfogadjja-e vagy pedig hozzájárul a teljesítés elhalasztásához.

A 6900/1931. számú rendelet úgy a külföldi, mint a belföldi hitelezőkkel szemben fennálló kötvényesített tartozásokra nézve kimondja, hogy az adósok tartozásaiknak pengőre átszámított értékét letétbe helyezni kötelesek, «a nélkül azonban, hogy ez a hitelező bármely jogát a jelen rendelet hatályának megszüntén túl érintené».

A 410/1932. számú rendelet szerint a hitelező a pengőben való teljesítés helyett a valóságos aranyban vagy az aranyérmékben megállapított kötelezettség teljesítésének elhalasztását is kívánhatja.

Ezek a rendelkezések azt a szempontot is felvetik, hogy méltánytalan volna az effektív valutában szerződött hitelezőt hátrányosabb elbánásban részesíteni, mint a zálogleveles hitelezőt, vagy azt, aki a teljesítést valóságos aranyban kötötte ki.

Végül a 4550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-a egészen félreérthetetlen módon dokumentálja annak a felfogásnak a helyességét, hogy az effektív valutatartozás pengőben nem egyenlíthető ki. A rendelet ezen szakasza ugyanis a peres, illetve végrehajtási eljárás és általában a törvényes behajtási lépések felfüggesztésére ad módot, nyilván azért, mert a Nemzeti Bank engedélye nélkül az adós effektív valutában úgysem teljesíthetne. Ha a rendelet intenciója az lett volna, hogy az adós pengőben kiegyenlítheti tartozását, úgy az kifejezésre is jutott volna és a rendelet kimondta volna, hogy az eljárást csak az eredeti követelés pengő ellenértékére lehessen folytatni. De ilyen rendelkezés nincsen. Azt viszont a legnagyobb képtelenség volna feltételezni, hogy az adós pengőben sem tartoznék fizetni és így hitelezője hátrányosabb helyzetbe kerülne annál a hitelezőnél, aki az effektivitást nem kötötte ki. Ilyen körülmények közt mi értelme lehet az eljárás felfüggesztésére vonatkozó rendelkezésnek? Nyilván csak az, hogy az adós kötelezettsége továbbra is effektív valutában áll fenn és csupán a teljesítés elhalasztására van módja.

II. A fentiek szerint a helyzetet de lege lata tisztázottnak lehet tekinteni: a mai szabályozás szerint az effektivitási klauzula érvényes és ennél fogva az adós effektív valutatartozását nem egyenlítheti ki pengővel. Más kérdés ennek a jogállapotnak a bírálata, mely úgy dr. Munkácsi Ernő cikkében, mint a fent hivatkozott törvényszéki ítéletben nagy szerepet játszik. Tény, hogy az adósnak a mai katasztrofális helyzet következtében a valutatartozásokra vonatkozó szabályok szerint bizonytalanságban kell maradnia, ha a hitelező a pengőben való fizetést kiegyenlítésül nem fogadja el. De az is biztos, hogy ennek a kérdésnek elbírálásánál egyéb szempontokat is figyelembe kell venni.

Elsősorban azt, hogy a szerződésben, melyben az effektivitás kikötött, a valutáris rizikót az adós vállalta el és a szerződéses rendelkezésnek lehetőleg érvényt kell szerezni: ennél fogva ha a hitelező az eredetileg kikötött teljesítés elhalasztásához hozzájárul, úgy nem indokolt őt egy más teljesítés elfogadására kényszeríteni. Végül már csak azért sem lehet a valutáris kockázatot kizárólag a hitelezőre hárítani, mert azt a hitelező, aki az esetek tekintélyes részében maga is adós, legtöbbször külföldi hitelezőjével szemben feltétlenül tovább kénytelen viselni.

Az utolsó évek törvényhozásában, de különösen rendeletalkotásában túlteng az adósvédelem. Távol áll tőlünk, hogy ezzel szemben a hitelező fokozottabb védelmét sürgessük, mert fontos közérdek, hogy a gazdasági egzisztenciák nagy tömege túlélhesse a mai kritikus időket. De a legfontosabb közszempont, éppen a súlyos helyzetre való tekintettel, a nemzeti vagyon értékcsökkenésének elkerülése és ez egyértelmű a legteljesebb valorizációra való törekvéssel. Ezt a törekvést bírói gyakorlatunk az inflációs évek óta mindig honorálta, annyira, hogy valorizációs törvényünket köztudomás szerint tulajdonképpen a bíróságok által praktizált, méltányossági alapon nyugvó valorizáció körének szűkítésére hozták. Az aranypengőrendelet is módot ad arra, hogy a hitelező követelését nemcsak aranypengő alapon, hanem egyébként is, tetszése szerinti módon valorizálhassa, ami végeredményben a nemzeti vagyon védelmét célozza. Ezért nem volna indokolt, ha a bíróságaink a gazdaságilag látszólag gyengébb fél védelmét odáig vinnék, hogy az a kikötött ellenszolgáltatás értékének teljes és a felek eredeti szándékának megfelelő biztosítását veszélyeztesse. Az esetben tehát, ha a felek nem egyeznek meg a pengővel való teljes kiegyenlítésben, a hitelező méltányos érdekét védi az a szabályozás, mely módot ad a kötelezettség teljesítésének elhalasztására. Az adós viszont ily esetben kamatterheit a pengőfizetéssel csökkentheti; ezáltal őt csupán a kivételes rendelkezések megszüntekor mutatózó esetleges differencia és annak szerződéses kamata terhelné.

Dr. Erdős István.

Vita az új lakásrendeletéről.

Február 2-án jelent meg az új 888/1932. M. E. sz. lakásrendelet, mely igen sok vitára adott máris alkalmat. Vita anyagául az szolgál, hogy a rendelet megadja a havi részletfizetési kedvezményt most már minden bérhelyiségre, azonban nem intézkedik arról, ha a bérlő az első vagy második havibért nem fizette meg, vajjon az összes hátralékos negyedévi bér esedékessé válik-e vagy sem? Avagy más szavakkal — figyelemmel a Vht. 225. §-a alapján kérhető biztosítási végrehajtásra — lejárnak tekinthető-e ilyen esetben az egész negyedévi bérösszeg és ennek folytán annak egészére rendelhető-e el a biztosítási végrehajtás, avagy csupán egyhavira?

A rendelet interpretációjából arra a következtetésre kell jutnunk, hogy csupán az egyhavi bér tekinthető lejárnak késedelmes bérfizetés esetén is, és ennek folytán csupán arra és azt megelőző havibérösszegekre rendelhető el a biztosítási végrehajtás, mellyel a bérlő adós maradt és csupán ezek a havibérösszegek peresíthetők. Ugyanis a rendelet a részletfizetési kedvezmény elvesztését nem mondja ki, márpedig állandó bírói gyakorlatunk értelmében ott, ahol bármely részlet elmulasztása esetén a részletfizetési kedvezmény elvesztése kifejezetten kimondva nincs, az egész összeg elmulasztás esetén nem válik esedékessé.

Ezen magyarázat ellen argumentálni lehet azzal, hogy a 84,165/1929. IV. B. M. rendelettel jóváhagyott Bpest székesfővárosi lakásügyi pótrrendelet 1. §-a, valamint a 222/1931. M. E. rendelet 7. §-a kifejezetten kimondja a részletfizetési kedvezmény elvesztését és ezen rendelkezések hatályban vannak.

Ezt az interpretációt azonban megcáfolja az a megfontolás, hogy a régebbi lakásrendeletek ellenkező rendelkezései nem konkurálhatnak az újabb rendelettel. Az újabb rendeletnek korántsem kell kimondania a régebbi rendeletek hatályon kívül való helyezését, a később keletkezett jogforrás eo ipso hatályon kívül helyezi a korábbiaknak vele ellentétes rendelkezéseit. Ez egészen önként értendő dolog. Hogy egyes esetekben mégis kimondja a törvény vagy rendelet a régebbinek hatályon kívül való helyezését, ezt részint csupán a zavar elkerülése, a jogbizonyosság megerősítése végett teszi; részint pedig valami különös célja van vele, mint pl. volt a törvényhozónak akkor, midőn a Pp. 3. §-ában a Pp. életbelépte

előtti minden olyan jogszabályt, melyek a Pp., ill. Ppé. által szabályozott kérdésekre vonatkoznak (tehát nemcsak a velük *ellentéteseket!*) hatályon kívül helyezte, ezzel akarván biztosítani a Pp., ill. a Ppé egyeduralmát. Márpedig jelen esetben a 888/1932. M. E. számú rendelet későbbi keletű, és így eo ipso hatályon kívül helyezi a vele ellentétes 84,165/1928. B. M. sz. rendelettel jóváhagyott Bpest székesfővárosi lakásügyi pótrrendelet 1. §-nak erre vonatkozó részét.

Ez az új 888/1932. M. E. sz. rendelet azonban nemcsak ezt a fenti rendeletben biztosított részletfizetési kedvezmény elvesztésének kimondását helyezte hatályon kívül, hanem hatályon kívül helyezte a 2222/1931. M. E. sz. rendelet 7. §-nak erre vonatkozó részét is, mint vele ellentézőt. Ugyanis a jelen rendelet nem tesz különbséget kötött vagy szabadforgalmú bérhelyiség között.

A kamatokra vonatkozólag a rendelet már másként intézkedik, mert kifejezetten fenntartja a korábbi rendeletek kamatokra vonatkozó rendelkezéseit.

Fentiek alapján tehát a bérnegyed első hónapjaiban a részletfizetések elmulasztása esetén nem válik esedékessé, illetve nem tekinthető lejárnak a negyed későbbi hónapjainak bére. *Ezt az álláspontot tették magukévá a bpesti központi kir. járásbíróóság csoportfőnökei is.* Ennek folytán a bpesti központi kir. járásbíróóság perszociportjai a Vht. 225. § alapján elrendelt biztosítási végrehajtások esetén nem az egész negyedévi bérré rendelik el a végrehajtást, hanem csupán a lejárt havibérrészletekre.

Egészen más kérdés, hogy a törvényhozó az ilyen rendelkezéssel elérte-e a kívánt szociális és gazdasági célt? Abban a tekintetben, hogy a mai világválságban, a gazdasági életünk maifennakadásában, a bérlő nem köteles negyedévenként előre fizetni a bért, hanem havirészletekben is fizetheti; továbbá hogy az egyhavi bérösszeg fizetésének elmulasztása esetén nem válik az egész hátralékos összeg esedékessé, a törvényhozó feltétlenül szociális missziót teljesít, védelmezve a kis egzisztenciákat. Azonban ezzel az egyszerű rendelkezéssel szaporítja az eljárási költségeket a gazdasági bajokat súlyosan érző, bérét pontosan fizetni nem tudó bérlő terhére. Ugyanis abban az esetben, ha a bérlő a lakbérnegyed több hónapjában nem fizet vagy csak későbbben teljesít, több költség fogja terhelni, mert ha pl. 300 P negyedévi bérré három ízben kérek és foganatosítok biztosítási végrehajtást minden esetben 100—100 P erejéig, több lesz a költség, mintha egyszerre az egész 300 P erejéig tenném azt. A különbség, csupán a végrehajtáskérési költségeket figyelembevéve, 35—50 %-os. (300 P után 21 P a skálászerinti ügyvédi költség, míg 3×100 P után 28.50 P!)

A két szempontot össze kellett volna tehát egyeztetni, éspedig esetleg a Vht. 225. §-nak a kiegészítésével. Ez a kiegészítés abban állhatott volna, hogy a törvényhozó kimondja: biztosítási végrehajtás az érintett lakásrendeletek alá tartozó bérhelyiségek egész negyedévi bérösszegére rendelhető el, tekintet nélkül arra, hogy az egész negyedévi bérösszeg lejárt-e vagy sem. Ezt annál is inkább tehette volna a törvényhozó, mert egyrészt a bérkötelezettség negyedévi jellege csupán módosításokon esett át, lényegileg azonban nem változott, másrészt ez a kiegészítés nem okozott volna az eljárás folyamán később sem zavart, mert a kielégítési végrehajtás egészen önálló elbírálás alá kerül a kielégítési végrehajtás elrendelése alkalmával, és nem egyszer kisebb, esetleg nagyobb összegre rendeltetik el. És mindezen felül azért is előnyös lett volna a Vht. 225. §-nak ez a kiegészítése, mert a járásbíróóságokat mentesítette volna attól a munkatöbblettől, melyet az új 888/1932. M. E. sz. rendelet okozott.

Dr. Rudolf Loránt.

Szemelvények a felsőbbbíróóságok gyakorlatából.

1. **A gyámsági törvények** az ingyenesjuttatást érvénytelenség terhével tiltó szabályát a bírói gyakorlat úgy értelmezi, hogy nemcsak a teljesen vissztehermentelt ügyleteket tekinti gyámhatósági jóváhagyás esetében is érvényteleneknek, hanem azokat is, amelyeknél a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között a kiskorú hátrányára a közönséges életfelfogáshoz mért aránytalan különbség mutatkozik. (Kúria 1931. okt. 27. P. II. 4909/1929.)

2. **Hitel tudósító.** A hitelképességre vonatkozó felvilágosítások nyújtásával hivatásszerűen foglalkozó személy az általános magánjogi szabályok szerint csak akkor tartozik kártérítéssel annak a

harmadik személynek, akiről a tájékoztatást (információt) adta, ha jogvéde érdekét, így a hitelképességét jogellenesen és vétkezen megsértette s ebből rá kár háramlott. (Kúria 1931. dec. 22. P. IV. 4595/1930.)

3. **Vasúti vállalat** üzemében oly állandóan szükséges szakszerű munka, amelyre történt alkalmazás az 1914: XVII. tc. 2. §-ának I. 1. a) pontja értelmében háromévi szolgálat után állandó alkalmazottá lehet csak az, amely az üzem létesítésének, fenntartásának vagy folytatásának a célját szolgálja s az üzem természetével és rendeltetésével kapcsolatos különleges tanultságot feltételez. (Kúria 1931. dec. 11. P. II. 1222/1929.) Akit a vasút *külön szerződéssel* alkalmazott, akkor is ideiglenes alkalmazott marad, ha különben az állandó alkalmazottává válás feltételeinek megfelel. (Kúria 1932. jan. 19. P. II. 7262/1930.)

4. **Nyugdíj.** A vasút r.-t. eljárását, amellyel alkalmazottjának nyugdíjazási kérelmét törvényes alakban és az alkalmazott akaratának megfelelően teljesítette, az alkalmazott mint sérelmet akkor sem panaszolhatja, ha a szolgálati viszony felbontásának tárgyi feltételei nem is voltak meg. (Kúria 1931. dec. 3. P. II. 7610/1929.)

5. **A biztosítási feltételekbe** foglalt az a megállapodás, hogy a gépkocsi tulajdoncsával harmadikban rokonságban vagy sógorságban lévő személyek igényeivel szemben a biztosító nem szavatol, tiltó jogszabályba nem ütközik és joghatályos. (Kúria 1931. dec. 15. P. VII. 5022/1930.)

6. **Szolgálati szerződés.** «Örökös állás» kikötése fogalmilag nem kizárt és azt jelenti, hogy nem határozatlan időre szóló, bármikor felmondható, hanem állandó jellegű és rendszerint a munkaképesség tartamáig terjedő alkalmazás biztosítatik, amely csak az alkalmazott terhére eső fontos okból bontható fel. (Kúria 1931. dec. 21. P. II. 7889/1929. V. ö. Hj. Dt. 16., 25.)

7. **Az 1928: XII. tc. 4. §-a** a közkereseti társasági tagságból eredő követeléseket az átértékelésből nem zárja ki. (Kúria 1931. dec. 1. P. IV. 3318/1930.)

8. **A törvényi engedményre** vonatkozó általános jogelvekből folyóan arra, aki a helyette történt teljesítést vagy az oly teljesítést, amelyért anyagjogi helyzeténél fogva felelős, az ügyvivőnek megtéríti, a teljesítéssel egybekötött jogok átszállanak. (Kúria 1931. dec. 11. P. IV. 4933/1931.)

H. D.

Szemle.

— **Hegel** halálának mult év novemberében betelt centenáriuma kölcsönöz időbeli aktualitást annak a rendkívül értékes, mélyenszántó és világos tanulmánynak, amely *dr. Horváth Barna* szegedi professzor avatott tollából a Zeitschrift für öffentliches Recht ezidei évfolyamának első számában *Hegel und das Recht* címmel jelent meg. Hegelnek örök aktualitása mellett a briliáns essay pillanatnyi időszerűségét a marxizmus és nacionalizmus ellentétében találja, amelyben mindkettő a maga állambölcseletét Hegelnek — az ellenféltől félreértett — gondolatmenetéből származtatja. E soroknak nem célja, hogy Horváth professzornak Hegel jogászai rehabilitációjára irányuló okfejtését ismertessék vagy bírálják. Aki Hegel bölcsezetének jogászai tartalmára kíváncsi, azt maga a szerző bőségesen kielégíti, kritikáját pedig, amely szerint Hegel a jogot nem mint a szabadság korlátozását, hanem mint a szabadság érvényesülését (Geltung der sittlichen Freiheit in der Sozialität) fogta fel s így a szabadságban látta a jog értékmérőjét, nehéz lenne megcáfolni. Horváth professzor amikor éppen e védőiratban mutat rá Hegelnek arra az alapvető tévedésére, hogy a szabadság beteljesülését az állammal azonosította, e megállapításhoz a következő megjegyzést fűzi:

«Ez az értelmetlen fetisizmus, e nagyon is emberi eszközöknek a megszentelt végcélnak rangjára történt felmagasztalása — legalább is az elméletben — megszűnt. Oly korokban, amikor az államok, mint vihartépett hajók, mélyen az egyéninek színvonala alatt, egy történelmi katasztrófának özvívizében iránytalanul hanykódnak, az életben is ritkán fordul elő, hogy az államot a legértékesebbel összetévezzék. De az etatizmus oly időkre emlékeztet s mindenkor újjá fog

éledni oly időkben, amelyekben a történelmi állam hivatásának magaslátán állva, mint megvalósulásának végső értéke mutatkozik és az optikai csalódást kelti, amelyben az államot a jog értékével tévesztik össze, s mely az egyénnel szemben az államnak biztosít abszolút előnyt.»

Teljesen igaza van Horváth professzornak mindabban, amit a hegeli etatizmus mentségére megemlít, de az epigonok, sajnos, éppúgy félreértik a mestert, mint ahogy életében félreértette az az egyetlen tanítványa, aki a historikus anekdóta szerint megértette. Viszont, úgy hisszük, Horváth éppen az epigonokat érti félre, akik a háború utáni neo-etatizmus igazolásában Hegelre, mint fons veritatis-ra hivatkoznak, midőn az államfetisről azt állítja, hogy az elméletben meghalt. Hogy a gyakorlatban mily virgonc étellel dicsekedhetik, azt Oroszország, Olaszország s még néhány, hozzánk közelebb eső állam példája kézzelfoghatóan bizonyítja, amely napnap után áldozza fel az egyéni szabadságot az állam-moloch oltárán. Mint ahogy a parvenük mindig megtalálják a családtagyárosokat, úgy a háború utáni parvenüállamformák sem nélkülözik elméleti igazolóikat. Úgy a bolsevizmus, mint a fasizmus állambölcsészei megkonstruálták az elméletet, amely XIV. Lajos jelszavát fordítva hirdeti: *le moi c'est l'état*. És bár ismét igaza van Horváthnak, hogy a politikai «racionalizáció» korántsem jelenti a hegeli szabadságvesztésnek legyőzését, mégis ő maga kénytelen elismerni, hogy a «joggal üzőt minden visszaélés ennek (kényszer és szabadság) az antinomiának tragikumából táplálkozik. Nevében imádják a diktátorokat és demagógokat, de meg is fojtják, nevében kezelik a közvéleményt, egyszer mint vox populi vox Dei-t, másszor mint a «swinish multitude» megnyilatkozását. Ez az antinomia az oka, hogy a justitia Dei és a justitia diaboli egymást a justitia humana világában mindig újból meghiusítja».

Gyakorlati jogászaink kevés érzéssel bírnak az elvont igazságok iránt, amelyeknek hirdetésére Horváth professor Hegel jogtanával kapcsolatban vállalkozott. Mégis nincs gyakorlati kérdés sem a törvényhozásban, sem a törvény alkalmazásában, amely ezeknek az igazságoknak megszívlelése nélkül megoldható volna, ha az állami beavatkozás és az individualizmus örök ellentétében a kiegyenlítő gondolatot: az igazságot keressük. •

— A «Nyilvános szerződés» érvényessége. A «Manchester Guardian»-ben olvassuk: Bár e «nyilvános szerződés» (Public contract, jogi műkifejezés) csak pár napos, mégis érdekes perre adott alkalmat. Wood v. Letrik Ltd. alperes villamos fésűt hirdetett, amely szerinte egészen rendkívüli tulajdonságokkal bír. Ősz haját természetes színére változtat vissza, megszünteti a hajhullást, tartósan hullámosítja a haját és így tovább, csodálatosan rövid idő alatt. A cég reklámja így hangzott: «Great news for hair sufferers» («Szenzációs hajszjer!») Mi a panasza? Ősz? 10 nap múlva nem lesz egy ősz hajszála sem. 500 font garancia! 661,000 Letric-féle villamos fésű van mindennap használatban». Felperes elolvasta a hirdetést, vett egy fésűt, 10 napig használta, de változás ősz haja színében nem mutatkozott. Pert indított tehát a hirdetésben garantált 500 font erejéig hirdető cég ellen. Egy precedens felperes követelésének jogosságát alátámasztani látszott. 40 évvel ezelőtt egy cég «füstlabdát» (smoke ball) hozott forgalomba influenza ellen. Hirdetést tett közzé, 100 fontot biztosítva bárkinek, aki egy füstlabdát vett, az előírt módon használta és mégis influenzát kapott. A bíróság annak idején kötelezte a céget 100 font fizetésére, mert beigazoltnak látta, hogy a füstlabda használata dacára vevő influenzát kapott. Az ítélet rövid indokolása az, hogy a hirdetésben a cég egy ajánlatot tett bárkinek, aki azt elfogadni hajlandó és képes, és a füstlabda megvétele és előírt használata által az ajánlat jogerős szerződéssé vált.

Pontosan ez a tényállás a most felmerült esetben is. Alperes képviselője arra hivatkozott, hogy az esetben, ha valaki nyilvánvalóan lehetetlen szolgáltatásra kötelezi magát, a szerződés érvénytelen, még ha formailag hiánytalan is. Így egy gyakran idézett példát idézve senki sem köthet szerződést, melynek tárgya a «hold átugrása». Így a jelen esetben is az az ígéret, hogy ősz haj 10 nap alatt visszanyeri eredeti színét, nyilvánvalóan lehetetlen és így ebből szerződés nem származhatik. A bíró nem fogadta el ezt az álláspontot. Akár lehetséges, akár lehetetlen ősz hajnak 10 nap alatti megfiatalítása, a lehetetlenség nem annyira nyilvánvaló, hogy valószínűvé tegye azt, hogy egy épelméjű ember se vegye az ajánlatot komolyan. A bíró kötelezte alperest az 500 font fizetésére.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

«Tempo» ügyvédek legjobb munkatársa, diktálásoknál, leírásoknál, sokszorosításoknál, hiteles- és magánfordításoknál. Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12.

455

HIRDETÉSEK.

*Ne kockáztassa eredeti okmányait,
használjon fotokópiát!*

Gyorsan, olcsón tökéletes fényképmásolatokat ad és irodájába leszállítja

fotokopia

454

V., Vadász-u. 28 **műhely** Telefon 235-30

Megjelent!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŰJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró

szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvásznonkötésben 18 pengő.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Sorix:* Bírák és bíróságok. — *Dr. Balogh Ernő* ny. min., ügyvéd: Az amnesztiás elhatározás a gyakorlatban. — Szemle. *Melléklet:* Ügyvédi Közlöny 12. sz. — Hitelezési Döntvénytár. XXV. 2.

Bírák és bíróságok.

A perjogi politika kérdésével nem szívesen foglalkozom, mióta céljainak kitűzése egyedül költségvetési szegénységünk. A pénzügyek non-possumusával szemben megszűnik az érvelés lehetősége. Csak elnémulás válaszolhat a rombolásra, amely az épület fenntartásának lehetetlenségére hivatkozik. És mégis: talán eljuthatnak ily eszmélődések olyanhoz is, akinek szava van a döntéseknél és befolyásolhatja ezt a szót. Talán figyelmeztethetnek arra, hogy «rossz pénzügyek»-nek hagyományosan első áldozata a «jó igazságszolgáltatás», hogy vannak a «bírói hatalom»-nak oly ádáz ellenségei, lebecsülői, akik minden pénzügyi megszorultságot alkalmul vesznek a jogszolgáltatás épületének a bombázására. És talán ez a hátvédharc megmentheti a jövő hadseregét, ha győzelmet nem is szerezhet.

Amit írok, ne a szokásos értékhatárharc legyen, hatáskörök és jogorvoslatok védelme, nem is annak a magyarázata, hogy a szóbeliség és közvetlenség hova korcsosodnak, hanem csupán két kérdés megvilágítása, az egyik: a bíróságoké, a másik: a bíraké.

Ne bántsuk a *bíróságokat*. Nem a netalán feleszámú bíróságok megszüntetése ellen szólok, legyen az járásbíróság, törvényszék vagy ítélőtábla, de a bírósági szervezet megszokott és bevált tagozatának megbontása ellen. Ne mondja senki: elég nekünk, szegény és takarékos embereknek, háromféle bíróság; négyféle van, az egyiket eltöröljük.

Ilyen módon takarékoskodni csakis központosítással lehetne, annak a megfontolásnak alapján, hogy egyesített munkaerők jobban kihasználhatók, mint a felosztottan működők. Ezért lehet ez is érv egyminőségű bíróságoknak egymással egyesítésére (járásbíróságnak járásbírósággal, törvényszéknek törvényszékkel, ítélőtáblának ítélőtáblával). Az oly reformnál azonban, amely az egymás fölé helyezett bírói fokok egyikének kihagyására vezetne, a központosítás kizártnak látszik. Arról alig lehet szó, hogy a járásbíróságok a törvényszékekbe, a törvényszékek az ítélőtáblába vagy az ítélőtáblák a kir. Kúriába olvadjanak. Az ellenkező irányú beolvasztás pedig decentralizációt jelent és így munkaerőt csak elfecsérelhet. Ez a decentralizálás még azzal a veszéllyel is jár, hogy a felsőbb bíróságnál (törvényszékeknel, ítélőtábláknál) egyesülő nehezebb munkákra kiválasztott bírákból nem jut minden helyre elég alkalmas bíró a megosztott nehezebb munka végzésére. A decentralizálás a jogszolgáltatás egységének is fokozottabb megbontása. Minden felsőbb bíróság előmozdítja az egységet és a bennük rejlő ezt az erőt nem pótolhatják más eszközök.

A legkedveltebb jelszó a kir. ítélőtáblák megszüntetése. Nagyon szépen és okosan írt erről a kérdéstről *Hetényi József* ítélőtáblai bíró (Jogt. Közl. 1932. 61.). Nincs is ahhoz bármit hozzátenni. Ha a megszüntetés a kir. Kúriába olvasztást jelentené, eredménye nem volna megtakarítás, csak kaotikus állapot, amelyben a legfelsőbb bíróság jogegységi és jogalkotó jelentősége megszűnnék. Ha a törvényszékekbe olvasztást jelent, a decentralizáció összes hátrányait idézné elő. Nem szabad a kérdés elbírálásánál arról sem megfeledkezni, hogy minél inkább főtevékenysége a kir. Kúriának a jogegység fenntartása, annál inkább végsőfokú

bírái a kir. ítélőtáblák a peres eseteknek. Megszüntetésük ezt a végsőfokú bíraskodást a kir. törvényszékekre bízna, ami nemcsak érzelmileg, de hideg megfontolás után is elfogadhatatlan. Valamit különben a hagyományok is jelentenek talán még a legnagyobbfokú takarékoskodás esetében is, valamint annak a lehetőségnek a fenntartása, hogy kedvezőbb körülmények vagy jobb belátás esetében alapvető szervezeti reform nélkül vissza lehessen térni a régi eljárásához.

És ne bántsuk a *bírakat* sem. A napokban egyik nagyon jeles, köztisztelendő, magas állású bíránk így szólt hozzám: «Én nem sajnálom, hogy pályám már végéhez közeledik, nem kell hogy átéljem a bírói állás lerombolását, annak a visszafejlődését, amit nagynehezen elértünk». Ez elsősorban a státustörvényre vonatkozik, amely bizonyos mértékben működésük fontosságához mért helyzetet biztosított a bírának. E helyzetnek teljes kiépítése helyett azóta csak visszafejlesztő intézkedések történtek, amit az illetékes tényezők már sokszor elpanaszoltak. Most újabb roham készül az ellen, ami még megmaradt. Bármiképp gondolkozunk pedig a szervezeti kérdésekről, bizonyos, hogy jó bírakra szükségünk van. Sőt minél egyszerűbb az eljárás, kevesebb a jogorvoslat, annál fontosabbak az emberek, akik ellátják az ügyeket. És a közügyek fejlődése csak fokozza a bírói tevékenység fontosságát. A közigazgatási bíraskodás még csak kifejlődőben van és a közigazgatási fegyelmi bíraskodás is csak akkor lesz megnyugtató, ha egészen bírói kézbe kerül. Jó bírói kar csak hosszú nevelés eredménye. Nem mondhatunk le róla. Arra pedig, hogy oly bírói kar álljon rendelkezésre, amely életét a munkának szenteli, csak akkor számíthatunk, ha levesszük vállairól az élet gondját. Azt pedig valahogy el lehet viselni s el lehet fogadni, hogy az államnak nincs pénze a legtökéletesebb peres eljárásra, arra a perrendre, amelyet *Plósz Sándor* Nagy-Magyarországnak készített, de az lehetetlen, nem fér össze az állami élet elemi követelményeivel, hogy ne legyenek jó bírái.

A *iustitia regnorum fundamentum* ma sem csupán történeti emlék még, hanem politikai igazság. «Auch in den Zeiten der Not — mondja *Heinrich Stoll* tübingai professzor — muss der Staat Rechtsstaat bleiben».

Sorix.

Az amnesztiás elhatározás a gyakorlatban.

A Kormányzó Úr Ő Főméltóságának 1930. évi március hó 1-én kelt legfelsőbb elhatározása, Magyarország kormányzójává választásának tizedik évfordulója alkalmából engedélyezett kegyelem tárgyában, közkegyelmi (amnesztiás) részében a rendelkezés végrehajtását, alkalmazását, illetőleg bizonyos felfogásbeli és magyarázásbeli eltéréseket váltott ki.

Ezekhez óhajtanék röviden hozzászólni, mert felette kívánatos, hogy ezen nagyfontosságú, sokak szabadságát érintő nemes rendelkezés minden részében gyakorlatilag is teljesen tisztán álljon.

Azt hiszem, nincs kétség a tekintetben, hogy a *közkegyelmi* rendelkezés (ezt a kifejezést használom szemben az esetenként való *egyéni* kegyelem gyakorlásával) súlypontja azon van, hogy a bűncselekmény a kegyelmi elhatározás keltét megelőzően milyen időpontban lett elkövetve és hogy a cselekmény vétség-e vagy kihágás, mert büntetettre a rendelkezés nem terjed ki, ha a büntetést az elítélt még nem kezdte meg. (Megkezdés esetére a II. rész

b) pontja tartalmaz intézkedést.) A rendelkezés II. rész a) 1., 2., 3. pontja szerint az elhatározás keltét megelőzőleg már *jogerős* ítéletekre nézve a szövegezés szerint sem fordulhat elő kétely. És egy olyan érvelés, hogy különbséget lehetne tenni a között, hogy az eljárás már eleve is vétség elkövetése miatt indult meg, és a között, hogy büntettnak indult, de később minősített vétséggé bírói ítélettel vagy csak a 92. § alapján fokozódott le a büntett vétséggé, semmiképpen sem lenne helytálló és az elhatározás célját, szellemét formalizmusba süllyesztené.

A rendelkezés III. része, illetve ennek szövegezése okozott némi kételyt. Ebben a részben azokról a bűncselekményekről van szó, amelyek a kormányzói elhatározás keltét legalább három évvel megelőzően követték el, de eljárás megindulása miatt indult meg, vagy ha megindult is, még azt le kellene folytatni, vagy van már ítélet, de az még nem *jogerős*.

A III. rész első bekezdése azt mondja, hogy kegyelemben részesítettettek azok, akik ellen az elhatározás keltét legalább három évvel megelőzően elkövetett *vétség* miatt kell eljárást *indítani* vagy *folytatni*, teljesen tisztán áll tehát azoknak a helyzete, akik ellen eljárást kell *indítani*, itt ugyanis már az eljárás vétség miatt indulna meg, minthogy pedig kegyelem folytán nem indulhat meg, ki van zárva az eset, hogy a vétség később büntettté minősülhessen. Amikor a már megindult eljárás *folytatásáról* van szó, ott már beállhat szövegmagyarázati lehetőség. Le kell folytatni az eljárást ott, ahol a bíróság még nem hozott ítéletet, — t. i. a kegyelmi eljárás keltét előtt — de feljelentés vagy vád folytán az eljárás büntett elkövetése miatt már megindult. Bár a hivatkozott passzus kifejezetten és intenció szerint is vétségről szól, szűkkeblű és alaposan meg nem okolható lenne az olyan magyarázat, hogy ebben az esetben a kegyelem nem alkalmazandó, mert hiszen ha az eljárás ugyan büntett miatt van folyamatba téve, éppen nem bizonyos, hogy az ítéleti megállapítás is büntetttre fog szólni. Egy kategóriája a bűncselekményt elkövetőknek, az ilyen magyarázattal, nem szándékolt hátrányba kerülne.

Magyarázatra adott okot a III. rész második bekezdése is, amely arról az esetről szól, ha a bíróság az elhatározás keltét előtt még nem *jogerős* ítélettel egy hónapot meghaladó tartamú szabadságvesztést állapított már meg.

Bár szerintem a szövegezés is, tehát a helyzet is egészen világos, éppen itt fordult elő különböző magyarázat.

Ez a passzus a következőképpen hangzik :

«Ha a bíróság még nem *jogerős* ítélettel egy hónapot meghaladó tartamú szabadságvesztésbüntetést állapított meg, az eljárást tovább kell folytatni és abban a kérdésben, hogy a terhelt a II. rész alapján részesült-e kegyelemben, a *jogerősen* megállapított büntetés *mérve* az irányadó.» (A II. rész *jogerős* büntető ítélet esetén a) 1. pontjában szól az elhatározás keltét megelőzőleg elkövetett vétség, kihágás esetéről, ha a büntetés nyolc napot meg nem halad; 2. pontjában, ha a vétség legalább három évvel előbb lett elkövetve és a büntetés egy hónapot meg nem halad; a 3. pontjában, ha a vétség legalább öt évet megelőzően lett elkövetve és a büntetés hat hónapot meg nem halad.) Nem tartom számbaveendőnek, hogy az eljárás :

netán büntettnak indult; a kormányzói rendelkezés keltekor milyen stádiumban volt; büntetttre vagy esetleg felmentésre szolt-e a még nem *jogerős* ítélet, a később *jogerőssé* vált ítélet a büntetttet csak a 92. § alapján fokozta le vétséggé?

Mert a III. rész második bekezdése kifejezetten *jogerősen* megállapított büntetésről szól, az irányadó II. rész a) 1., 2., 3. pontja pedig vétség vagy kihágás miatt történt *elítélésről* szól, nem tévén különbséget, hogy a cselekmény önmagábanvéve is csak vétséget képezett, vagy hogy az csak a 92. § alkalmazásával vált vétséggé.

Nincs tehát szerintem kellőleg indokolva akár *szűkítő*, akár *tágító* magyarázat. A magyarázat és alkalmazás csak egyféle lehet, és ezt eldönti az, hogy a III. rész második bekezdése kifejezetten és szerintem félre nem érthetőleg *jogerősen* megállapított *büntetés mértékéről* szól. Ha tehát a büntetés bármily okból vétségnek van megmérve, a cselekmény is csak vétség számba mehet.

De ha fel is merülhetne bármiféle kétely, a modern jogtudomány alapvető, emberséges tétele az, hogy a magyarázatnak *nem a terhelt hátrányára*, hanem *javára kell* eldölnie.

Így gondolta, így akarta bizonyonnyal a legfelsőbb kormányzói kegyelmi elhatározás is.

Az 1930. évi március hó 1-én kelt kormányzói kegyelmi el-

határozás IV. része arról rendelkezik, hogy kik *nem* részesülnek sem az I., sem a II., sem a III. rész alapján kegyelemben — felsorolja, mégpedig taxatív a *kizáró* okokat.

Szól ez a IV. rész a következőleg : «Nem részesülnek kegyelemben azok :

1. akik a bűncselekményt külföldön követték el ;

2. akik ellen nyomozólevelet vagy személyleírás-körözést bocsájtottak ki és azt az elhatározás keltéig vissza nem vonták ;

3. akiket az elhatározás kelte előtt büntett miatt vagy három éven belül elkövetett szándékos vétség miatt *jogerősen* szabadságvesztésbüntetésre ítélték.»

Az 1. pont tudtommal nem adott okot kételyre.

A 2. pontot illetőleg, amint hallottam, előfordult az az eset, hogy a nyomozólevél az elítélt hibáján kívül lett kibocsájtva, vagyis az elítélt, mint utólag kiderült, nem adott okot magatartásával a kibocsájtásra, tehát ha maga a kibocsájtás meg is felelt a törvényes kellékeknek és formailag helyénvaló is volt, — azáltal, hogy utóbb kiderült, hogy ha a hatóság ismeri az összes körülményeket, nem bocsájtotta volna ki a nyomozólevelet — egy utóbb kiderült tévedés állott elő : mégis az a felfogás érvényesült végső fokon, hogy az illető elítélt a kegyelemből való kizárás alá esik, mert a nyomozólevél *de facto* ki lett bocsájtva és az elhatározás keltéig nem lett visszavonva. Az egész súlypontot a «bocsájtották ki» kifejezésre helyezték és nem tartották ezután figyelembeveendőnek azokat a körülményeket, amelyek a kibocsájtás után kerültek napfényre, t. i. azt, hogy az elítélt tulajdonképpen nem adott okot az ellene való eljárásra.

Ezt a felfogást se jogosnak, se helyesnek, se méltányosnak el nem fogadhatom. Meg tudom érteni, hogy vannak esetek, amikor betű szerint, szó szerint lehet vagy talán kell is értelmezni, azonban a 2. pontba, a fenthivatkozott felfogásnak belemagyarázása vagy abból kimagyarázása, alaposan és megnyugtatólag meg nem indokolható.

Még magánjogi ügyleteknél is, a magyar jog szerint, ha kétely merülhet fel, nem a betűszerinti értelmezés, hanem a szándék az irányadó. Mennyire irányadó ez akkor, amikor polgárok egyéni szabadságáról van szó. Igaz ugyan, hogy a legfelsőbb elhatározás intencióinak kutatásához nehezen lehet és szabad hozzányúlni, hiszen ott van maga az írás, amely tényleg a «bocsájtották ki» kifejezést használja, és mégis bátor vagyok azt állítani, hogy ez a kifejezés nem lehet egy *megkövesedett* valami, amit csak egyféleképp lehet és szabad értelmezni, másként még akkor sem, ha kimutatható, hogy végeredményben önhibáján kívül bajbajutott egyén szenvedne miatta.

De a modern büntetőjogtudomány sem ismerhet el helyesnek egy olyan tételt, hogy büntetőjogi hátrány származhatnék bárkire abból, amiben ő nem hibás. Kibocsájtották a nyomozólevelet, de utólag kiderült, hogy ez az illető hibáján kívül történt. Magából a kibocsájtásnak a kibocsájtáskor legális *tényéből* az illető nem sujtatható azzal, hogy a közkegyelemből kizárassék.

A kizáró okok 3. pontja akként van szövegezve, hogy nem részesülnek kegyelemben azok, akiket... szabadságvesztésbüntetésre *ítéltek*.

Kérdés, mi történjék azokkal, akiket *de facto* elítéltek ugyan, de rajtuk államfői kegyelem folytán a büntetés nem lett végrehajtva?

Azt a felfogást nem oszthatom, hogy itt a legszigorúbb, betűszerinti magyarázatnak van helye és maga az a *tény*, hogy az illető az 1930. március 1-én kelt kormányzói elhatározást megelőzőleg már el lett *jogerősen* ítélve (büntett miatt bármily időpontban, szándékos vétség miatt három éven belül) szabadságvesztésbüntetésre, elegendő a fenti elhatározással megállapított közkegyelemből való kizárásra még akkor is, ha az illető ezen előzőleg elkövetett bűncselekményre kegyelmet kapott és így a büntetést nem hajtották rajta végre. Szerintem az elítéltetés ténye egymagában, ha az ítéletet államfői kegyelem folytán nem hajtották végre, alaposan és közmegnyugtatóra nem indokolhatja a legutóbbi amnesztiából való kizárást.

A kegyelem ugyan az elítéltetés és a bűnösség tényét nem érinti, nem deklaratív, hanem konstitutív jellegű, mégis sokkal több, mint a büntetés egyszerű elengedése, megmaradván a bűnösség és annak minden hátrányos jogkövetkezménye. A kegyelem nemcsak a szabadságvesztéstől menti meg az illetőt, — nem jogászai nyelven szólva, attól, hogy «üljön» — hanem elrendeli bizonyos

hátrányos jogkövetkezmények megszüntetését. (Nem valamennyit, mert speciális törvény elrendelheti, magyar törvény el is rendeli, hogy a kegyelmet nyert egyén nem lehet pl. egyetemi tanár.) De a kegyelem eltörli azt az erkölcsi foltot, ami az illetőre az elítéltetés tényével tapadt. A kegyelem erkölcsileg megtisztít, felemel, úgy-hogy a kegyelmet kapott egyént egyenesen *büntetlen előéletűnek* kell tekinteni. Nem származhat tehát rá semmiféle hátrány az amnesztiás rendelkezés alkalmazásánál. A kizárás egyenesen degradálná, lényeges erkölcsi céljától, tartalmától fosztaná meg az államfői kegyelmezés egész rendszerét.

A IV. rész 3. pontjának akként való alkalmazásáról, hogy elég a kizárásra az elítéltetés ténye, akkor lehetne szerintem szó, ha ez a pont *azt is* tartalmazná, hogy az elítéltetés ténye akkor is kizáró ok, ha az illető államfői kegyelmet kapván, a büntetést nem hajtották végre. Nem hiszem azonban, hogy egy ilyen toldás az amnesztiás elhatározásba belejutott volna. Hiszen ez az elhatározás nem készült csapásnak, hanem ellenkezőleg gyógyításnak.

De tételes törvény, az 1908 : XXXVI. tc. 2. §-ának analógiája is álláspontom mellett bizonyít. A büntetés feltételes felfüggesztéséről akként rendelkezik ezen szakasz 2. pontja, hogy nem lehet a büntetést felfüggeszteni, ha az elítelt előzőleg büntett miatt jogerősen el volt ítélve... *kivéve ha az királyi kegyelem útján engedtetett.* Íme az államfői kegyelem hatásának helyes felfogása!

Menjünk egy lépéssel még tovább. *Kitöltött büntetés* és a büntető ítélet hátrányos jogkövetkezményeinek megszűnésére (rehabilitáció) vonatkozó rendelkezések úgyszólván az összes európai államokban — a balkániakban is — érvényben vannak. Néhai Balogh Jenő igazságügyminiszter 1914. év július hó 24-én szintén beterjesztett egy ilyen irányú törvényjavaslatot, amely azonban a bekövetkezett események folytán nem tárgyalatott. Maga a rehabilitáció kérdése azonban mindig aktuális marad. A rehabilitáció — mondja a javaslat indokolása — arra szolgál, hogy a bűncselekmény miatt elítéltet, az ítélet után tanusított magatartásának jutalmául, olyan helyzetbe hozza, mintha a bűncselekményt nem követte volna el; hogy letörölje róla a büntető ítélet és a kiállott büntetés bélyegét.

Az úttörő francia code d'instruction criminelle 634. cikke (1898. márc. 10.) szerint a rehabilitáció egyenesen meg nem töréntté teszi (efface) az elítélést és a jövőre megszünteti a jogképességnek minden abból származó korlátozását.

A volt osztrák birodalomban Mária Terézia Constitutio criminalisa felveti a rehabilitálás eszméjét és azt mondja, hogy a kiállott büntetés törli a büntett elkövetésével a becsületen ejtett foltot.

Nemes felfogást tükröztet vissza a *Deák Ferenc* vezetése alatt készült 1843. évi büntető törvényjavaslat 14. §-a: «A büntetéseknek még magukban becsületlenítő következtetéseik nincsenek s törvényes hatásuk hosszabb időre nem terjedhet, mint amennyire azt a bírói ítélet határozottan kimondotta».

Mindezeket azért említtem fel: hogy ha egy tisztult nemes felfogás szerint indokolt, a büntetését kitöltött bűnös teljes erkölcsi és társadalmi értékének *törvénytől* való helyreállítása — a *társadalmi* felfogásnak azután magának kell ehhez idomulni — mennyire még erősebben indokolt az a felfogás, hogy az, aki méltónak találattatott arra, hogy a rá kiszabott büntetést ki se töltsse, ne érezze a hátrányát elítéltetése pusztá tényének. *Dr. Balogh Ernő.*

Szemle.

— **Az igazságszolgáltatás racionalizálása.** A Polgári Perrendtartás életbelépése, tehát tizennyolc év óta sokat fűrtak, faragtak Plósz Sándor remekművén. Lényegileg mindig csak az értékhatárok felemeléséről, a jogorvoslatok megnyirbálásáról volt szó, tehát nem a Pp. javításáról, hanem ellenkezőleg mindig reformatio in peius-ról. Az egyszerűsítési törvény burkolt célja az igazságszolgáltatás leépítése volt. Pedig a tizennyolc éves törvénynek vannak hibái, amelyek kiküszöbölhetők volnának. Hiszen ez a törvény nem is tizennyolc éves, hanem legalább kétszerannyi. Plósz Sándor páratlan türelemmel és alapossgal évtizedeken át dolgozott nagy művén. A nagy alapossg eredménye a Pp. klasszikus felépítése, de hátránya, hogy az évtizedek múlása alatt, bizony

egyes intézkedései elfakultak. Az élet elhagyta a Pp. ünnepléses tempóját. A Pp. felépítése, nagy vonalai azonban kiállták a tűzpróbát. Nem gyökeres reformra, hanem tatarozásra volna szükség. A jó igazságszolgáltatásnak legfontosabb alapfeltétele, a jó bíró mellett szükség van jól és gyorsan működő szervezetre, egyszerű formákra és divatos kifejezést használva: szükség volna az igazságszolgáltatás racionalizálására. De nem olyan racionalizálásra, mely a jogorvoslatok megnyirbálásában merül ki. *Ribáry Ernő* az Ügyvédi Körben tartott rendkívül érdekes előadásában (melyet az Ügyvédi Közlöny részletesen ismertel) a kisebb-nagyobb reformok egész sorát ajánlotta, melyek külön-külön apróbb javítgatásoknak látszanak, összességükben azonban az igazságszolgáltatás lényeges javulását és gyorsítását eredményeznék. Az érdekes előadásnak máris van eredménye. Az előadást követő vitában *Moldoványi István*, a központi kir. járásbírószakosztály elnöke nagy elismeréssel nyilatkozott a felvetett eszmékről és kijelentette, hogy azoknak egy része minden új szabályozás nélkül adminisztratív úton is megvalósítható. *Moldoványi* felszólalásában érdekes visszpillantást vetett a központi járásbírószakosztály utolsó három évére. Mi, akik oly gyakran támadtuk ezt a bíróságot, örömmel állapítjuk meg, hogy ebben a három évben nagy és előnyös változáson ment át. Mindnyájan tudjuk és csak a közvéleménynek adunk kifejezést, midőn megállapítjuk, hogy az örömdetes javulást elsősorban a bíróság új vezetőségének köszönhetjük. Eddigi érdemeit fogja növelni a vezetőség, ha az igazságszolgáltatás racionalizálása terén megvalósítja az ügyvédség körében felvetett eszméket.

— **Jogegységi döntvény.** A kir. Kúriának a váltó-, kereskedelmi- és csődügyekben alakított jogegységi tanácsa május hó 9. napján a következő vitás elvi kérdést fogja eldönteni: «Ha bizonyos ügyletek kötésével való iparszerű foglalkozást jogszabály hatósági engedélyhez köti, akkor az a körülmény, hogy ilyen ügyletet — esetleg iparszerűen űzött foglalkozása körében — olyan személy kötött, aki a megkívánt hatósági engedéllyel nem rendelkezik, az ügylet érvényességére befolyással van-e? (Vonatkozással a kir. Kúriának egyfelől P. IV. 2348/41/1927., P. VII. 5293/22/1929., P. VII. 7920/17/1929., P. VII. 1951/23/1931., P. VII. 3870/17/1930., P. IV. 3296/19/1930. számú, másfelől a kir. Kúriának P. VII. 348/16/1928. és P. IV. 8599/37/1928. sz. határozatára.)»

— **A Magyar Jogászegylet** magánjogi szakosztálya március 5-i ülésén *Szladits Károly* elnöke alatt folytatta *Nizsalovszky Endre* «A fogyasztékos jogügyletekről» tartott előadása fölött megnyitott vitát.

Lőw Loránt az érvénytelen jogügyletek fejezetével foglalkozott és azt az álláspontot foglalta el, hogy el nem készült, befejezetlen ügyletek közt egyfelől, érvénytelen ügyletek közt másfelől a tervezet jogszabályai szempontjából különbséget tenni nem lehet, de erre gyakorlatilag szükség sincs. Az előadó szerint inkább arra van szükség, hogy az érvénytelen ügyletek csoportjában a semmisség és megtámadhatóság mellett egy harmadik érvénytelenségi kategória is szabályoztassék, amelyet a tervezet tényleg alkalmaz is különböző tételeiben, nem következetes nomenclatúrával, amikor kimondja, hogy valamely ügylet bizonyos feltételek mellett hatálytalan, vagy csak úgy hatályos, ha... vagy bizonyos személyekkel szemben hatálytalan. Mindezekben az esetekben a tervezet nyilván olyan ügyletekre gondol, amelyek ipso iure érvénytelenek, de visszaható erővel jövahagyhatók. Ez a harmadik kategóriája az érvénytelen ügyleteknek bármily terminussal jelölhető is meg, mindenesetre egységes szabályozásra szorulna a tekintetben, hogy a jövahagyásra ki jogosult, azt kivel szemben, milyen formában, milyen időn belül kell kijelentenie, visszaható-e és mi a jogi helyzet a jövahagyás függése alatt? Az egész kérdésnek azonban az előadó is a jövendő törvénykönyvnek inkább csak architektónikus szépsége szempontjából tulajdonít jelentőséget, gyakorlatilag a jogalkalmazás e nélkül is meg fogja találni a helyes megoldásokat. Ezután az uzoratórvény tervezetére térvén át, az előadó azonosította magát *Szladits* e folyóiratban megjelent cikkével, és csupán a tervezet 3. §-ának a rendelkezésével foglalkozott, amely a bíróságot felhatalmazza arra, hogy belátása szerint az adósságot visszafizetése alól is felmentse. Felfogása szerint az uzorás-

ügyletben csak a tőke használatáért kikötött vagy kapott ellenérték esik kifogás alá. Arra tehát, hogy az adós, aki a neki hitelezett tőkét használta és annak előnyét látta, ennek a tőkének megtartására jogosíttassék fel, semmiféle jogszerű alap nincsen. Végül kiemelte az előadó azt a hátrányt, amely a magántőkének egyoldalú megrendszabályozásából elkerülhetetlenül éppen azokra nézve áll elő, akik erre a hitelre szorulnak. *Nizsalovszky Endre* zárszavában válaszolt mindkét vitaest felszólalóinak előterjesztéseire.

— **Követelés lefoglalható a harmadadós lakhelye szerint illetékes végrehajtó útján.** I. A kir. Kúria eddigi állandóan követett gyakorlatával szemben, amely szerint a lefoglalt követelés jogilag a végrehajtást szenvedőnél levőnek tekintendő és így a követelésre vezetendő végrehajtás foganatosítására az a járásbíróóság illetékes, amelynek területén a végrehajtást szenvedő mint jogosított lakik, a budapesti kir. törvényszék azt az álláspontot foglalta el 21. Pf. 13,799/1931/4. sz. végzésével, hogy a kiküldött olyan esetben, amikor a végrehajtást szenvedő adósánál folytatja le a végrehajtás foganatosítását célzó eljárást, *a még folyósításra váró készpénzkövetelést a harmadadós birlalában talált ingóknak jogosult minősíteni.*

Ezen döntés a végrehajtató előnyét szolgálja, mert nem teszi ki annak a végrehajtást szenvedőnél foganatosított eljárás, hogy amíg a letiltási rendelvénnyel a harmadadóshoz jut, időközben a végrehajtást szenvedő a követelését vagy felveszi, vagy felőle oly módon rendelkezik, hogy a letiltási rendelvénnyel kézbesítése időpontjában a követelés már nem a végrehajtást szenvedővel áll fenn, miután a kiküldöttnek módjában van a letiltási rendelvénnyel már a végrehajtás foganatosításakor a harmadadósra kikézbessíteni, még mielőtt a követelés lefoglalásáról az adós értesített volna. *Dr. Schleiffer Sándor* szombathelyi ügyvéd.

II. Schleiffer közleményében említett illetékességi szabály a bpesti tszék gyakorlatában nem új. Ugyanez van kimondva a 21. Pf. 22,101/929., 21. Pf. 23,162/929. és 21. Pf. 12,101/930. sz. határozatokban is.

E döntések mellett felhozható, hogy a harmadadós lakhelyének alapulvétele az illetékesség megállapításánál nem ismeretlen szempont (Pp. 27. §) és hogy az ezekben megállapított illetékesség tényleg némi előnyt jelent a végrehajtató számára, amennyiben megnehezíti az összejátszást a végrehajtást szenvedő és a harmadadós között. De ez ma — amikor a letiltási rendelvénnyel a foganatosításakor azonnal átvehető postai kézbesítésre és Budapesten pl. 4 órán belül kézbesíthető is — nem tekinthető lényeges szempontnak.

E mozzanatokkal szemben jelentős hátrányok állanak. Így ha a végrehajtást szenvedő nem lakik a harmadadós lakhelyén, a Vht. 25. §-a értelmében ügygondnokot kell kirendelni, ami által a költségek emelkednek. E mellett a harmadadósra nézve — különösen ha ez nyílt üzlettel bíró kereskedő — megszegyenítő lehet a kiküldött és a végrehajtató képviselőjének megjelenése és hírnevét és hitelét károsan érintheti (főleg vidéken, ahol a végrehajtót mindenki ismeri). Minthogy a gyakorlat szerint a letiltandó követelés fennállását nem kell előre valószínűsíteni, a közleményben említett illetékességi szabály az állítólagos harmadadós alaptalan, sőt esetleg rosszhiszemű molesztálását is lehetővé teszi.

A bírói gyakorlat hosszú évtizedeken át az volt, hogy követelések lefoglalására nem a harmadadós, hanem a végrehajtást szenvedő lakhelyének bírósága illetékes. (Így K. 6662/901. és K. 2937/913.) Ezt a szabályt egy csapásra megváltoztatták a bp. tszék fenti ellenkező tartalmú határozatai. Ez pedig közjogi szempontból nem aggálytalan eljárás. Éppen a Jogtudományi Közlöny f. évi 7. számának vezetőcikkében fejtette ki Olehvár Zoltán, hogy az ilyesmi mennyire önkényes és helytelen s hogy a bíróság csak akkor konstruálhat új jogszabályt, ha régi egyáltalán nincs vagy kimutathatóan elavult (amely esetek egyikéről sem lehet a fenti kérdésnél szó).

A kérdésről dr. Ladányi Lajos is írt a Bírósági Kiküldöttek Közlönye 1930. évi 12. számában. Cikke a fentiekben helytelenített gyakorlat mellett foglal állást.

Dr. Márer László budapesti ügyvéd.

Sajtóhiba. A Jogtudományi Közlöny 11. számában «Néhány megjegyzés az 5610/1931. M. E. sz. rendelet 5. és 14. §-aihoz» cím alatt megjelent cikk 9. bekezdésének negyedik sorába sajtóhiba folytán «a rendelet életbelépését megelőző időben» szöveg került a következő helyes szöveg helyett: «A rendelet életbelépését megelőző időre».

Közgazdaság.

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár igazgatósága március 14-én tartott ülésében állapította meg az elmúlt 1931. üzletév mérlegét és határozott az idei közgyűlés elé terjesztendő javaslatok tárgyában. A zárszámadások 1.066,601.07 aranypengő tiszta jövedelmet mutatnak ki a tavalyi esztendőre. Ha tekintetbe vesszük az értékpapírtárcánál is keresztülvezetett tetemes leírásokat, amit az eredményszámola külön tétel alatt ki is mutat, a tiszta jövedelem megfelelőnek mondható. Az igazgatóság a közgyűlésnek javasolni fogja, hogy osztalék gyanánt a részvények névértéke, tehát 40 pengő után 5%, azaz darabonként 2 aranypengő fizetessék ki, az alapszabályszerű levonások után fennmaradó felesleg, 391,574.22 aranypengő pedig a jövő év számlájára vitessék elő.

A Salgótarjáni Kőszénbánya R.-T. igazgatósága megállapította az 1931. évi zárszámadásokat és elhatározta, hogy a rendes évi közgyűlésnek részvényenkint — az előző évi 3 pengővel szemben — 2 pengő 25 fillér osztalék kifizetését fogja indítványozni.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér.** Előfizetőknek és állásukeresőknek **10 fillér.** Apróhirdetések előre fizetendők.

Minden ügyvéd «Tempo» irodában intézi diktálásait, másolásait, fordításait, sokszorosításait. Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12.

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bírósági

szerkesztésében.

Fűzve **15 pengő**, egészvászonkötésben **18 pengő.**

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Berent Béla budapesti ügyvéd: Goethe kolléga. — Dr. Lengyel Aurél ny. min. tanácsos: Törvényjavaslat a hitelsértésről. — Ávélik Félix, a budapesti kir. büntető járásbíróság elnöke: Kiadatási letartóztatásban eltöltött időnek beszámítása a megkezdett, de szökéssel megszakított szabadságvesztésbüntetésbe. — Dr. Görömbey Gusztáv nyiregyházi kir. törvényszéki bíró: A pengővédelmi rendeleteknek magánjogi és eljárásbeli intézkedéseiről. — Jogirodalom. Dr. Auer György budapesti kir. ügyész, egyet. m. tanár: I. Schmidt Richard: A német büntetőjog alapelemei; II. Emlékkönyv Reinhard v. Frank 70 éves születésnapjára. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 13. sz. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXV. 2.

Goethe kolléga.

(Halálának századik évfordulójára.)

Nagyok sorsa haláluk után a kisajátítás. A megszorult utókor ott szedi a gyöngyöt, ahol találja, hiszen a halhatatlan halott tiltakozni nem tud. A forradalmárt megfésülik és akadémiakussá avatják, a diktátort népapostolnak kiáltják ki. De néha mulatságossá is válik ez a bekebelezés: Goethét pl. a napokban Wienben a háztulajdonosok ünnepelték, mint kétszeres háztulajdonos kartársat.

Nem akarunk a költőfejedelemmel és szellemóriással szemben ugyanebbe a nevetséges hibába esni. Jól tudjuk, hogy az ő univerzálisan gazdag életében csak egy sovány epizód ügyvédi szereplése; súlytalan az ő, de súlytalan az ügyvédség szempontjából nézve is. Az ügyvéd Goethe fontossága egy csöppet sem nagyobb, mint a színész Petőfié. Érdeklél csak azért bír, mert minden érdeklél bír, ami az ő személyével kapcsolatos. A németek éltek is ezzel a jogcímmel és vaskos kötetekben dolgozták föl Goethe ügyvédi tevékenységének kevéske emlékeit. Ami, németekről és Goethéről lévén szó, akit a német génusz legmagasabb kiteljesülésének tekintenek — nem is csodálatos. A csodálatos inkább az, hogy a német tölgyek és hársak hazájában ma is rajonganak Goetheért, aki végtére mégis szabadgondolkodó volt és a sovinizmus erényét sem lehet ráfogni. Magyarazza viszont ezt a rajongást az a büszkeség, mely a német kebleket az egész világ elismerésének láttán eltölti, másrészt az olvasatlanság madártávlata, mely műveinek jórészét objektíve körülövezi. (Életében is *Werther* volt az egyetlen könyv, amelynek közönségsikere volt és a tömegekhez tudott szólni.)

1771-ben egy 22 éves, elegáns megjelenésű, bohém társaságokban kedvelt fiatalember nyitotta meg a szűkutcájú ódon Frankfurt városában ügyvédi irodáját az apai házban. A nagyapa szabó volt, az apa egy kellőképpen érvényesülni nem tudott, meghasonlott és zárkózott császári tanácsos, jogász, aki azonban ügyvédi gyakorlatot nem folytatott. (A kutatók azóta kiderítették, hogy anyai ágon nagyapja és ennek egyik elődje — mindkettőnek Johann Wolfgang Textor volt a neve — híres ügyvédek és jogtudósok voltak.) Az elkényeztetett és különösen híreben álló ifjú lipcei és strassburgi diákevek után jön haza és szerzi meg a jogosítványát az ügyvédkedésre. A strassburgi egyetem jogi fakultása a doktori címet nem adta meg neki és «De legislatoribus» címmel írt disszertációját, melyben teljes lelkiismereti szabadságot és az államhatalom fensőbbiségét követelte az egyház hatalmával szemben, visszautasította. A bírálathoz az *«der Verfasser ist ein überwitziger Halbgelehrte und ein wahnsinniger Religionsverächter, der in seinem Obergebäude einen Sparren zu viel oder zu wenig hat»*. (Oh, ez az ötödik kerék, mely a halhatatlanságba gördítette élete szekerét!)

Négyévi ügyvédkedése alatt pereket, hagyatéki ügyeket, gyámügyi és fizetéseképtelenségi eseteket bonyolított le. A négy év alatt összesen 27 ügyet vitt, tehát nem mondható, hogy keresett vagy jólkereső ügyvéd lett volna. Az irodában a penzionált apa segített és dolgozott a fia nevében. Fennmaradt periratai közül kétségen kívül csak az elsőket szerkesztette személyesen, ezek emberi számalommal teljesek és harcosak, de hangjuk éles és személyeskedő. Ami egyébként nem Goethét, sem az ügyvéd-Goethét, hanem csak az ifjút jellemzi. Legelső periratában pl. ilyen hangnemen ragadtatja el magát: «Ha ön hitt nagyképűség egy bölcs bíróra befolyást gyakorolhatna és a gyűlölködő gorombaság a bizonyított igazságot feldönthetné... Nem hihetem, hogy peres felek gyakran merésznének ilyen iratot előterjeszteni, amely hitvány torzszülöttje a legszemtelenebb valótlanságnak és a szabadon csapongó rágalmazásnak... Ellenfelem előterjesztése hasonló egy felindult és veszekedős némbor beszédéhez, akinek túlfűtött agya, miután képtelen az okok és értelem fegyvereivel harcolni, szidalmakban éli ki magát... Miután a titkolt és mélyenjáró jogi képzettség hosszú időn keresztül szülési fájdalomokban vajúdott, megszülte egy pár kompendium-definíciónak nevetséges egerét és ezek most anyjukra vallanak. Hadd fussanak az egerek». (És ugyanez a nevetlen hangú ifjú, ugyanebben az időben megírja *Götz-öt*, — *ein Drang des Mitleids für die Unterdrückten* — a romantikus német dráma legüdebb virágát.) Fejcsóválva és megrökönyödéssel olvassák a bírák a száraz aktáknak ezt a szokatlan nyelvét, az ellenfél hasonló hangnemben válaszol, mire Goethe viszonzválasza: «Nem akarom ismételni ellenfelem kijelentéseit, mint ahogy az ember nem szokta durva káromkodás ismétlésével ajkát beszennyezni. — Mit remélhetek ily ellenféltől? — Hogy meggyőzőm őt? — Szerencsére nem ezen múlik. — Emberfeletti erőkre volna szükség ahhoz, hogy a vakon születetteket látni megtanítsuk és a rendőrség feladata az őrjöngőt ártalmatlanná tenni...» (Goethe a pert megnyeri, de a periratok inkollegiális hangjáért súlyos megrovásban részesül.)

1776-ban, amikor Weimarba költözik, az ügyvédkedésnek végleg búcsút mond. Érdekes volna fölvetni a kérdést, miért cserélte föl Goethe aránylag rövid idő után a szabad ügyvédi hivatást — mely pedig a kenyérrobotból kihámozva nyilván a legetikusabb és leghasznosabb hivatások egyike — a weimari állami szolgálattal. (*«Zur Rechtsgelehrsamkeit kann ich nicht bequem»*.) Ludwig szerint az élet valóságai, a ténylegességek iránti érzéke alkalmassá tették volna, hogy ebben a munkakörben is kitűnően érvényesüljön és csak a formalizmus, az ismétlődő modorosságok és a meddő szó- és értelmezési viták, az eljárás egész pedantériája riasztják vissza. (Holott Goethe az egyetlen pedáns költő-zseni.) Kézenfekvőbb magyarázatnak látszik azonban az, hogy ez a hatalmas megértő ingenium, amelynek — legalábbis működése első évtizedeiben — egyetlen vágya volt, hogy *igaz legyen és jó és rossz, miként a természet*, nem tudott megbarátkozni a harcoss, szemellenzős egyoldalúsággal, mely a konkrétumba kapcsolódva az ügyvéden keresztül küzd a jog érvényesüléséért. Egy Goethét, akinél talán senki jobban nem érezte a hűség és alázatos felelősséget önmagával, istenadta tehetségeinek szabad kibontásával szemben, nem szíjazhatott le magához egy mesterség, mely szétforgácsol és az önmagában elmélyülést lehetetlenné teszi. Az ügyvédkedés éppoly kevéssé, mint a házasság. Szelleme parancsolóan írta elő sorsát: álmodni, alkotni, önmagában elmélyülni, egységesíteni, az élet értelmét átélni és

célját megtalálni. No meg — és ez ne vétessék blaszfémianak sem Goethével, sem a miniszterekkel szemben — már akkor is könnyebb volt miniszternek lenni, mint gyakorló ügyvédnek.

De ha ügyvédi tevékenysége nyomtalanul pergett is le a barreau történetén, antul érdemesebb csokorba szedni most a centennárium alkalmából a költőnek és tudós polihisztornak kő-táblára faragott — vagy akár csak odavetett — megnyilatkozásait a jogról, jogi oktatásról, jogalkotó erőtényezőkről stb.

Emlékezéseiben (Aus meinem Leben II.) írja a jogi oktatásról alábbi, saját korára — a történeti iskola térhódítása előtt — jellemző megállapításokat: «Nem kutatják, hol és hogyan keletkezett egy törvény, mik voltak keletkezésének belső és külső indító okai; nem kérdik, hogy idő és szokás mint változtatták meg lényegét, éppoly kevéssé vizsgálják, hogy hamis értelmezés és téves bírói gyakorlat folytán minő átalakuláson ment keresztül... Csak annak a tudását követelik meg tőlünk, hogy mi a jelenben élő törvény; csupán ezt vésik emlékezetünkbe, hogy mindig kéznél legyen, ha ügyfeleink javára vagy védelmére a törvényre rászorulunk».

Közismertek a tündöklő sorok, melyekben Mefisztó a kulturális és jogi fejlődés egyenlőtlenségéről és arról, hogy miként kullog a törvény az élet után, oktatja ki a tanítványt: «Jog s törvény öröklővé válnak, | Mint a családi nyavalyák | És nemzedékről nemzedékre szállnak | S egy helyről más hely kapja át. | Bölcs jótét fordul örült bajra, | Utódul alig tűrheted! | De jogról, amely velünk született, | Egyetlen szót se hallunk, sajna!» (Kozma Andor fordítása).

Goethében is él a laikus és jogász örök nosztalgiaja a «*schlichtes Recht*» után. De fölbukkan nála már a modern (és egyelőre még mindig bizonytalanul skatulyázott) személyiségi jog is, habár csak a rousseau-i értelemben: «*das Menschenrecht, das Ihm Natur vergönnt*». Vagy: «*Höchstes Glück der Erdenkinder — Sei nur die Persönlichkeit*». (Westöstlicher Diwan.)

Az erőszakról, mint jogkeletkeztető tényről mondja: «*Man hat Gewalt, so hat man Recht | Man fragt ums Was, und nicht ums Wie...*» (Faust II.) Idekapcsolódnak szkeptikus megállapításai a forradalomról is, mely az emberi haladás ügyét előbbrevinni csak annyiban képes, hogy «*Nun haben wir's an einem andern Zipfel | Was ehemals Grund war, ist nun Gipfel*». Általában Goethe keveset vár az emberiség sorsának jobbrafordulása szemszögéből jogtól és politikától: «*Sohase áltassuk magunkat egy eljövendő aranykorszakkal! Az emberek úgy vannak a politikával, mint a betegek; betegágyukon egyik oldalukról a másik oldalra dobják magukat abban a hitben, hogy így elviselhetőbb a fekvés*». (Gespräche mit Kanzler Müller.)

A szerződési hűség dogmája és a gazdasági, illetve erkölcsi lehetetlenülés kérdése is gondolkodásra készíti: «*Rast nicht die Welt in allen Strömen forl | Und mich soll ein Versprechen halten?*» (Faust II.)

A tanubizonyítás relatív bizonytalansága és a tanuskodással üzhető visszaélések szomorú tapasztalatai mondatják Mefisztóval a gúnyosan megnyugtató vigasztalást: «*Ja, gute Frau, durch zweier Zeugen Mund | Wird allerwegs die Wahrheit kund*». (Faust I.)

Goethe általában elismeri a formai autoritást. Erre vall társadalmi elhelyezkedése is. És különösen költői termése második periódusában ragaszkodása és tisztelete az antik formák klasszikus hagyományaihoz. A poézisben a forma lényeg. Más a helyzet a jognál, ahol pl. az okirati kényszerrel szólva keserűen fájlatja, hogy a formának akárhányszor áldozatul esik a lényeg: «*Allein ein Pergament, beschrieben und beprägt, | Ist ein Gespenst, vor dem sich alle scheuen. | Das Wort erstirbt schon in der Feder, | Die Herrschaft führen Wachs und Leder*». (Faust I.)

Faust II-ik részében pedig a haldokló Faust szavaiban szinte harangzúgásszerűen csendül ki Goethe utópisztikus álma az ember-ről, jogról, szabadságról: «*Nur der verdient sich Freiheit wie das Leben, | Der täglich sie erobern muss... | Solch ein Gewimmel möcht ich sehn, | Auf freiem Grund mit freiem Volke stehn*».

Ha helyszüke nem akadályozna, ezt a böngészést és exemplificatív felsorolást még sokáig folytathatnám. Általában azonban nem vagyok híve a szépirodalomban úzött jogi portyázásoknak. Alig kerülhetők el határsértések és mesterkéltpárhuzamok; és délszak pálmáját nem lehet észak földjébe átültetni, mert elhervad és színét-lombját veszti. A centennárium alkalmával e lap közönsége bocsásson meg érte, hiszen csak azt akartam illusztrálni, hogy Goethe napján nekünk is van okunk emlékezni és ünnepelni.

Dr. Berend Béla.

Törvényjavaslat a hitelsértésről.

Nem újkeletű a probléma, amelynek megoldására a törvényjavaslat készült. A gazdasági érdekeltségek és a jogi szakemberek immár a multszázad kilencvenes éveitől fogva hordják halomba a kritikai anyagot, és azóta, hogy a Btk. revíziójának kérdése napirenden van, még nem volt igazságügyminiszterünk, aki nem ismerte volna el, hogy a panaszok legtöbbször alapos. Anként anketet, tervezet tervezetet követett, az égető hézagok pótlására hivatott rövidlélezetű novelláris törvényjavaslatok számos változata látott napvilágot és bukott alá csakhamar a feledés homályába. De csak most, a nyugalom időszakának elmulasztása után, a bizalmi válság fantasztikus kimélyülésekor, amikor a hitelgazdaság anyagi és lélektani feltételeinek megrendülését érezzük, sőt *zögernd kommt schon die Zukunft hergezogen*, most kerül alkotmányos tárgyalás alá a hitelező pozíciójának megerősítésére célzó külön törvényjavaslata, amely a Btk.-ban foglalt szabályozással teljesen szakítva, önálló rendszer alapján épült fel, új tényálladék-elhatárolásokat hoz és újítást jelent kodifikációnk technikájában is.

Kérdés, vajjon ez a törvényjavaslat mélyebb életismeretet árul-e el, mint amelyről a Btk. kodifikátora tett tanúságot?

I. A kritika a Btk. rendelkezései közül elsősorban a csalárd és vétkes bukásról szóló fejezetet érte. Csalárd bukás címen (414. §) ugyanis csak az oly adós vonható felelősségre, aki ellen jogerősen megnyitották a csődöt. Ugyanez áll a vétkes bukás (416. §) eseteire is. Aki ellen csődöt nem nyitottak, az bankrut-cselekményeieért legfeljebb mint csaló (387. §) felel. Csakhogy ezen a címen (387. §) lényeges korlátai vannak a felelősségrevonásnak. Elsősorban is csak a már *korábban* fizetésképtelenné vált adósnak fortélyos üzemei esnek büntetés alá, holott a legtöbb esetben, mégpedig a leg-súlyosabbakban, a fizetésképtelenség beállása *előtt* rejti el, harácsolja szét, ruházza át vagyonaát a rosszhiszemű adós. Második korlátozás, hogy csődnitítás hiányában csak akkor lehet felelősségre vonni az adóst, ha a csőd meg nem nyitásának oka vagy az a körülmény, hogy csupán egy hitelező van, vagy az, hogy az adós vagyona nem elég a csődeljárás költségeinek fedezésére. Ha tehát csőd nem kéretett, nem kéretett pedig éppen azért, mert az adós annyira kijátszotta a hitelezőket, hogy ezek nyilvánvalóan reménytelenül költekezzenek a csőd szorgalmazása érdekében, akkor az ily megszire látó adósnak sikerült hitelezőin felül egyúttal a törvényt is kijátszania. Éppily sajnálatos az a harmadik korlátozás, hogy a 387. § nem karolja fel a fizetésképtelenséggel kapcsolatban a vétkes bukás elkövetési cselekményeit, holott ha csalárdság esetében indokolt a formális és materiális bukás közötti különbségnek elejtése, úgy be kell látni, hogy nem hagyható büntetés nélkül p. o. a feltűnően könnyelmű üzletvezetés okozta vagyombukás sem, csak azért, mert a könnyelműség olyfokú volt, hogy elúszott az egész vagyon és ezért nem is volt érdemes megkérni a csődöt. Újabb jogszabályaink szerint a csődnitítás akkor is elmarad, ha a kényszer-egység eljárást az egyesség jóváhagyásával befejezést nyert (1916: V. tc. 9. §), fizetésképtelen pénzügyi ellen nem nyitható meg a csőd, ha a Pénzügyi Központ a felszámolásra vállalkozik (1916: XIV. tc. 7. §), válságos helyzetbe jutott biztosítótársaságnál pedig a szanálás megindítása vagy felszámolás elrendelése is elhárítja a csődnitítást (1923: VIII. tc. 8. §). Ezekben az esetekben a hitelezőket károsító üzelmek megtorlásának most ismertett korlátozásai ugyancsak érvényesülnek.

Íme a Btk. főgyengéje. Mert nyilvánvaló, hogy a hitelezőknek kielégítési jogát nem a csődnitítás ténye veszélyezteti és nem is csak akkor forog veszélyben a hitelező pozíciója, ha a csőd megnyitására irányuló kérelmet a felsorolt okok valamelyikéből utasították el. A fizetésképtelenség helyzete, amelynek a csődnitítás csupán eshetőleges következménye, a fizetések megszüntetése pedig csupán egyik tünete, rejti magában a jogsérelem bekövetkezhetőségét. Ezzel a potenciális sérelemmel szemben nincs ma minden oldalról megvédve nálunk a hitelező. Ha ez a felismerés helyes, a kodifikáció útja adva van. A csalárd bukás tényálladékába bele kell olvasztani a 387. §-t, előbb azonban ennek körét ki kell terjesztetni a 416. § területére is, a csődnitítás tényének jelentőségét pedig a büntetőjogban is le kell szállítani arra a fokra, amelyre a csődeljárás jelentőségét a hiteljogi újabb kodifikáció már visszazoritotta.

A Btk. 386. §-ának rendelkezése arra az esetre szól, mikor az adós ellen nem nyitottak csődöt, nem is vált az adós fizetésképtelenné, mikor tehát egyszerűen a kielégítési (behajtási) eljárás sikerét

iparkodik meghiusítani az adós a fedezeti alapnak a hitelező elől való csalárd elvonásával. A 386. §-nak a 387. §-szal szemben fennálló e megkülönböztető pontját a bírói gyakorlat meglehetősen elmosta. A 387. §-nak imént vázolt szűkkeblősége következtében ugyanis a 386. § körébe csúsztak oly kijátszási tényálladékok is, amelyekhez a fizetéseképtelenség ténye kapcsolódott, de amelyekben a fizetéseképtelenség dacára sem történt csődnyitás, azonban a csőd megnyitására irányuló kérelmet nem a 387. §-ban, nem is az 1916 : V. tc. 4., az 1916 : XIV. tc. 7. vagy az 1923 : VIII. tc. 10. §-aiban említett okok valamelyikéből utasították el. Azonban ugyanakkor, mikor a gyakorlat — helyes érzékkel — kiegészítette a 386. §-t a 387. § mellett, érezhető a 386. §-nak az a fogyatkozása, hogy az elkövetési cselekedetek elősorolása nem vág egybe a 387. §-ban hivatkozott elősorolással.

Ezekben a pontokban formulázhatók azok a leglényegesebb követelések, amelynek megvalósításától szakkörök az illetéktelen vagyoneletelődások reparációját és a hitel biztosságába vetett bizalomnak újból való megerősödését várják.

II. Megfelel-e a törvényjavaslat a várakozásoknak?

Első olvasásra szembeötlő, hogy a törvényjavaslat az ítélkezési tanulságainak levonását messze túlhaladóan merész előugrásokat tesz az újítás terén. Áldozatul esnek régi, soha senkitől nem kifogásolt tényálladékok, amelyek pedig helyesen és kétséget kizáróan zárták le a szabad gazdálkodás körét. Áldozatul esnek a judikatúrának bölcsességgel leszűrt megállapításai, ha azok még annyira beváltak is az életben. Még a pszichológiai hatás szempontjából annyira bevált «csalárd bukás» és «vagyonbukott» elnevezés is eltűnik a kodifikátor csákánycsapásai alatt. És ugyanez a sorsa a köztudatba átment, de korántsem önkényes vagy a kriminalisztika házi használatára szerkesztett, hanem per- és végrehajtásjogi tételes rendelkezéseken nyugvó annak a megkülönböztetésnek, amit a Btk. individuális behajtási eljárás és általános likvidáció veszélyeztetése között tesz meg. *Neues Regiment bringt neue Normen und früheres Verdienst veraltet schnell*, de mit állít a törvényjavaslat a régi szabályozás helyébe? Új elhatárolásokat, amelyek azonban az elkövetési cselekedetek kazuisztikusan elősoroló megjelölése helyett általánosító körülírásokon nyugsznak, ahol maga az akart sincs közérthetően kifejezve és amelyek örökös kétségekre és vitákra fognak okot adni nemcsak laikusok, de jogászok judiciumában is abban a kérdésben, mi a tiltott és mi van megengedve.

Ma a taxációból pontosan tudom, hogy — ha idegen tőkével gazdálkodom — mit nem szabad tennem abból a célból, hogy vagyoni státusomat csorbíttatlanul hitelezőim kielégítésére épen tartsam. Ma pontosan ismerem azt a kötelezettségemet, hogy a gazdálkodásomban mutatkozó jelenségekről a magam és hitelezőim tájékoztatására rendszeres feljegyzéseket kell készítenem, és ha rájöttem, hogy fizetéseképtelenné váltam, haladéktalanul szorgalmaznom kell az eljárást hitelezőimnek egyenlő és aránylagos kielégítésére. Ma tudom, hogy míg gazdálkodásom épkezláb, az én utaimat — legyenek azok tiszták vagy homályosak, nyíltak vagy titkolandók — nem vizsgálja a királyi ügyész, vagyoni bukás esetében azonban gazdálkodásom megméretik és ha az könnyűnek találtatott, lakolok. És a legerősebb visszatartó és fékező hatást gyakorolja reám a fizetéseképtelenség e joghatásában rejlő veszélymomentum, amelynek ily kikristályodása nem holmi csemegeiánus alkalmi ötlet, — amelyet divat manap lekicsinyelni és érdem sutba dobni — de többszázados szerves fejlemény és élőjog a *Code de commerce* hatályának egész területén — ideértve a belga, olasz és spanyol jogokat — éppúgy mint a germán jogvidéken és Nagybritannia és az Északamerikai Egyesült-Államok törvényeiben.

És a törvényjavaslat? A törvényjavaslatnak gerince az a rendelkezés, hogy büntettet követ el az adós, aki «kielégítési alapul szolgáló vagyont» «jogtalanul» csökkenti vagy a hitelező részére hozzáférhetetlenné teszi. Vajjon minő célt szolgál ez az absztrakció? Miért a hegelianus elpillantás a konkrét élethelyzetektől? Miért az elfordulás kodifikációnk eddigi objektív technikájától? A javaslat két indokra hivatkozik. Elsősorban, hogy a gyakorlatban előfordultak a hitelezők kijátszásának oly módjai, amelyeket a mai felsorolás nem fed; p. o. az adós a hitelezők megkárosítására célzatosan hátrányos bérleti szerződést kötött, vagy saját követelését elévülni hagyta vagy a valóságos értéknél drágábban való vásárlással csökkentette a fedezetet. A másik ok, hogy egyes külföldi javaslatok ugyancsak általános körülírást használnak. Ám egyik ok sem meggyőző. Viszonyaink között, hol — beszéljünk nyíltan —

a magisztratúra tagjainak, ideértve a bírakat is, a kereskedelmi élet szövevényeiben való jártassága még oly sok kívánnivalót hagy, a hézagok és kibúvók sterilizálása éppen egyedül csak attól várható, ha a törvény szemléltető markáns megjelölésekkel emeli ki azokat az üzelmeket és mesterfogásokat, amelyek a hitelezők kijátszása körül immár oly megbotránkosztatóan elharapóztak. Évtizedekre visszamenő folyamatos megfigyelésen alapuló következtetésem, hogy az oly bonyolult vegyes tényálladék megállapításánál, amelynél a véghezviteli módozatok annyi vagylagos változatát veti fel az élet, mint a csalárd bukásnál, a vezérfonal elejtése úgy ténybeli, mint jogi tekintetben nem hogy könnyitendő, ellenkezőleg, megbénítja az ítélkezést. Ha az elősorolás hiányos, ha az indokolásban felhozott példák — amik különben keresetteknek látszanak — azt tanusítják, hogy tárva vannak az ajtók a törvény kijátszására, úgy nincs akadálya az elősorolások kiegészítése útján való tökéletesítésnek, de az amputálás indikációja nem helyénvaló. A külföldi §-okra történő utalás pedig majdnem semmitmondó. A külföldi joganyag egész komplexumát, ideértve a hiteljogi szabályozást is, valamint az illető külföldi judikatúrájának és dogmatikájának egész szellemét és minden részletét is behatóan kell ismernie és ismertetnie annak, aki túlmenve a mechanikus egyformásítás kézművesmunkáján, valódi jogösszehasonlító alapon hivatkozik idegen jogszabályra, mint követendő mintaképre. *Hanc veniam damus petimusque vicissim* és a tények ereje alapján elképzelhető volna, hogy a külföldi kodifikátor előképül éppen a magyar Btk. egyes rendelkezéseire hivatkozik, nem tudva természetesen, hogy a nagy Szilágyi Dezső már negyven év előtt kinyilatkoztatta, hogy annyira égetően sürgős a reform, hogy azt a közgazdaság életbevágó érdekeinek kockáztatása nélkül pillanatig sem lehet tovább halasztani.

A kodifikátornak, aki azzal az igénnyel lép fel, hogy a kritikára méltán okokat szolgáltató ma érvényes elrendezést a hitelezői érdekeket erélyesebben megoltalmazó, kimerítő és a kétségeket maradéktalanul kirekesztő szabályozással helyettesíti, ami még az adós szabad mozgásának körét is világosabban választja szét a büntetendő esetektől, kettő az, amit nem szabad tennie. Nem szabad extirpálnia a Btk.-ból a csalárd bukás konstrukcióját és nem szabad kidobni a judikatúra hajójából a kazuisztika iránytűjét. A törvényjavaslat mind a kettőt megtette. Mert szem elől tévesztette, hogy a csalárdbukási büntettkonstrukció más, helyesebben több normának megszegését kriminalizálja, mint a 386. §. A két konstrukció unifikációja enyhíti ugyan a csalárd bukás élénkebb büntetőjogi színezetét, de tévedés volna hinni, hogy ezzel a csalárd bukásnak mint gazdasági jelenségnek közveszélyeztető jellege is megenyhül. A kazuisztika elejtésével pedig a törvényjavaslat áthárítja a törvényhozó felelősségét a törvény végrehajtóra és ezzel egyes tevékenységi mozzanatok elhanyagolására, valamint oly téves értékelésekre nyújt lehetőséget, amely mellett a rosszhiszemű üzelmek erélyesebb üldözését hangoztató csatakiáltás üres jelzővá lapul.

Téves törvényhozási szempontok érvényesülnek a törvényjavaslatban a vétkes bukás szabályozása tekintetében is. Tudni kell, hogy a Btk. kőkorszakában a judikatúra arra a felfogásra hajlott, hogy itt a bűnösségnek gondatlansági alakzatáról van szó, hogy nevezetesen a vétkes bukás valamennyi esetében a jogellenes eredménynek kötelességgel előrenemlátása adja meg a cselekmény bűnös színezetét. Egyes tankönyveink ma is minden differenciálás mellőzésével a kulpózus bűncselekmények között sorolják elő a vétkes bukást. E felfogás tarthatatlanságát először Vargha Ferenc mutatta ki alapos tanulmányban. Fejtegetései nem maradtak hatás nélkül a judikatúrára. Újabb praxisunk a 416. § 2—4. pontjainak alkalmazásában már helyes nyomon halad. Csak a 416. § 1. pontja tekintetében ragaszkodik ítélkezésünk má is ahhoz, hogy itt kulpózus deliktumot statuált a törvény. A törvény szövegében azonban, amely a gondatlan jelzőt csupán az üzletvezetés jellemzésére használja, — figyelemmel a Btk. 75. § második bekezdésében foglalt rendelkezésre — ennek nincs alapja. Az e felfogásnak tudományos alátámasztása végett a francia judikatúrára történő hivatkozás pedig nem találó, mert a semmitől kezdő ítélkezésében az egyszerű vagyonbukás a *faillite fautive (gestion imprudente, légère)* értelmezést nyerte, ami nemcsak szókülönbség, nem is csak árnyalati eltérés, de mély értelmi diszkrepanciát foglal magában a gondatlansággal szemben. A kérdés nagy gyakorlati jelentősége a részesség problémájánál jelentkezik. Gondatlansági bűncselek-

ménynél ugyanis nincs sem társtettség, sem felbujtás, sem bűnség, miért is gondatlanság felvétele esetében a komplotás eset elvileg ki lenne zárva. Nos, a törvényjavaslat minden jogi, lélektani és gazdasági megokoltság nélkül visszafejleszti ezt a haladást, amikor kifejezetten gondatlanságból elkövetett pazarlásról és gondatlanul hanyag üzletvitelről beszél. Megtoldja a hibát, mikor a hanyag, illetőleg könnyelmű üzletvitel azzal példázza meg, hogy vétséget követ el, aki «üzletével arányban nem álló mértékben» vesz igénybe vagy nyújt hitelt. Ugyan ki tudja megmondani és vajjon minő zsinórmérték szolgál annak a meghatározására, hogy az igénybevett vagy a nyújtott hitel «arányban áll-e» az üzlettel és általában mily arányban kell állania a hitelnek az «üzlet»-tel? E pontnál is a jogbizonytalanság közeli veszélye fenyeget. Holott a kommerciális bűncselekmények laza körülírása mindig a reá termettek és hivatottak vállalkozási kedvét tompítja.

Bizarr képet nyújt az ú. n. könyvdeliktumok szabályozása. Mikor a preventív hitelvédelem eszközei között a revízió kérdés annyira az érdeklődés homlokterében áll, kell-e a mellett érvelni, hogy a hitelvédelemnek elemi kívánalma nemcsak fenntartani, de súlyosítani azt a szankciót, ami a könyvvezetés elmulasztásához fűződik, amit a 416. § úgy állapít meg, hogy fizetéseképtelenség esetében önmagában a könyvvezetés elmulasztása is bűncselekmény. Nem hinném, hogy szakemberek között véleménykülönbség állana fenn arra nézve, hogy a kodifikáció alkalmát a könyvvezetési kötelesség továbbfejlesztésére, nevezetesen annak kimondására kellett volna felhasználni, hogy a kereskedő minden évben megnyitómérleget is tartozik készíteni. E nélkül ugyanis a kereskedő nem ismerheti és nem ismertetheti meg vagyoni állapotát és esetleg oly vállalkozásba bocsátkozik, amely meghaladja anyagi erejét. A megnyitómérleg tájékoztatja a kereskedőt anyagi ereje felől és egyúttal megköti kezét a hitel igénybevétele körül. E helyett mit tesz a javaslat? Ami a földkerekség kereskedelmi és büntetőtörvényeiben példa nélkül áll, kimondja, hogy a könyvvezetés elmulasztása csak akkor büntetendő, ha a kereskedő annak következtében (!) fizetéseképtelenné vált és ezzel hitelezői kielégítését gondatlanságból meghiúsította. Hogy nyoma se maradjon erre nézve a kétségnek, az indoklás kifejezetten hangsúlyozza, hogy az adós csak abban az esetben büntetendő, ha a könyvvezetési mulasztások vagy hibák nagymértékben hanyag vagy könnyelmű üzletvitelre vallanak és éppen ennek volt a következménye (!) az üzlet összeomlása.

Nem bocsátkozom a törvényjavaslat további elemzésébe. Az eddigiek is megadják a választ a feltett kérdésre. A törvényjavaslatot — mint amely radikálisan bont és primitíven épít — elhibáztattnak tartom. A reformnak nem szabad túllépnie azokat a kereteket, amelyeket a szükség szab. De féltő gondossággal kell óvni és őrizni a szerencsésebb korban keletkezett Btk. hasznavehető rendelkezéseit és kényszerítő ok nélkül nem szabad kezét emelnünk még oly darabkára sem, amely az élet kohójában értékállónak bizonyult.

Dr. Lengyel Aurél.

Kiadatási letartóztatásban eltöltött időnek beszámítása a megkezdett, de szökéssel megszakított szabadságvesztésbüntetésbe.

Zsoldos Benőnek a kiadatási letartóztatás tartalmának beszámítása tárgyában megjelent közleménye * gondolatmenetéhez — a címben megjelölt keretben — egy láncszemet óhajtok csatolni. E kérdésnek gyakorlati jelentősége mindenestre kívánatosá teszi, hogy azzal foglalkozzunk.

Az ítélethozásáig vizsgálati fogságban, illetve előzetes letartóztatásban eltöltött időnek a szabadságvesztés vagy pénzbüntetésbe való beszámításáról a Btk. 94. §-a rendelkezik. Ennek alapfeltétele az, hogy az illető fogvatartása az ítélet tárgyát képező bűncselekmény miatt történt, további feltétele pedig, hogy a letartóztatás hosszú tartamú volt és ez a vádlott *hibáján kívül* vált hosszúvá. Egyébként a beszámítás szempontjából a törvény nem tesz különbséget a bel- vagy külföldön elszervezett vizsgálati fogság, illetve előzetes letartóztatás között, tehát ez a szabály érvényesül a külföldön kiadatási letartóztatásban eltöltött időre is.

A beszámítás kérdésében ez a szabály érvényesül akkor is, ha az ítéletben intézkedés e tekintetben nem történt és a bíróságnak

utólag kell e fölött határoznia. Az erre vonatkozó eljárást a Bp. 505. § 2. bekezdése szabályozza.

A megkezdett szabadságvesztésbüntetésnek szökés által való megszakítása esetére a Bp. 515. § ut. bekezdése csak a hatósági személyeket jelöli meg, akik a szökevény kézrekerítése céljából nyomozólevél kibocsátására jogosultak, de kifejezetten nem intézkedik a felől, hogy ha a szökevényt letartóztatták, a megkereső hatóságnak való átadásáig letartóztatásban eltöltött időt be kell-e és miként számítani.

Az elítéltnak az ország határában belül való kézrekerülése esetére az igazságügyminiszter — az egyöntetű eljárás biztosítása céljából — kiadott 30.451/1906. I. M. számú rendeletének 2. pontja akként intézkedik, hogy «a büntetés foganatbevételének kezdő időpontja az *első átvévi hatóság* (kir. ügyészség, kir. járásbíróság) fogházba való befogadás időpontjától számítandó».

A fenti kérdés vita tárgyát tehát csak akkor képezi, ha a büntetését töltő egyén külföldre szökött.

A Bp. 515. §-a csak a nyomozólevél kibocsátásának mikéntjét és szükségességét állapítja meg, egyébként pedig az ezt követő további intézkedésekre utasítást nem ad, amiből azt a következtetést lehet levonni, hogy a törvény a hasonló esetekre megalkotott szabályaitól eltérni nem kíván. Ez a felfogás nyilvánul meg a hivatkozott rendelet 3. pontjának intézkedésében, mely szerint: «ha az elítélt ellen a büntetés végrehajtása végett kikérési eljárás folyt és e közben az le volt tartóztatva, az átszállítás és fogvatartás idejének be- vagy be nem számítása s mily tartamban leendő beszámítása iránt a Bp. 505. § 2. bekezdésében foglalt intézkedés megfelelőleg alkalmazandó».

Az előadottakra való tekintettel tehát a Bp. 515. § ut. bekezdésében szabályozott eljárás folytatásaképpen, a Bp. 505. § 2. bekezdése szerint kell eljárni.

A Bp. 515. §-ában szabályozott és fentismertetett esetben az elítélt letartóztatása a kir. ügyész, a járásbíró, illetve a letartóztatási intézet igazgatója által kibocsátott nyomozólevél alapján történik, míg a további fogvatartás felett az illetékes külföldi bíróság már a kiadatási eljárás keretében határoz, s így ez a rendelkezése a hazai bíróság által — az illető kiadatása céljából — kibocsátott elfogató parancson alapszik. A kiadatás kérdésében a bíróság kérelmét — Ausztriát kivéve — diplomáciai úton terjeszti elő, s úgy ennek mikéntjét, mint egyébként a kiadatási eljárás további folytatását az államok által kötött egyezmények, esetleg a viszonyosság és az egyes államoknak bűnvádi eljárási szabályai határozzák meg. Így a Bp. 476. §-ának ut. bekezdése is akként intézkedik, hogy a bíróság — az alakszerű megkeresés birtokában — a kikért egyén fogvatartását az eljárás befejezéséig rendeli el, s egyúttal megállapítja, hogy a kiadatás feltételei fennforognak-e; ezen eljárás eredményéhez képest terjeszti elő azután az igazságügyminiszterhez véleményét. A kiadatási eljárás tehát az igazságügyminiszter elhatározásával nyer befejezést. Ez az eljárás kétségtelenül hosszadalmas, de mellőzhetetlen, hogy — a jogerősen elítélt esetében — a büntetőbíróság határozata végrehajtsassék. Midőn tehát egy büntetését töltő egyén külföldre szökött, ezzel a cselekvőségével maga idézte elő a kiadatási eljárás *rendes menetével* is kapcsolatos hosszabb ideig tartó fogvatartását.

A megkezdett büntetésből megszökött egyénnek kiadatási letartóztatásban való tartását az előadottak alapján általában olyanoknak kell venni, mint amely az illető *hibájából* következett be.

Ezen álláspont helyességét megerősíti a Bp. 516. §-ának rendelkezése is, amely megtiltja annak az időnek beszámítását, amelyet a büntetés végrehajtása alatt álló elítélt kórházban töltött el, ha az illető betegségét szinlelte vagy azt maga idézte elő azzal a céllal, hogy a büntetés végrehajtását ily módon megakadályozza. A törvény tehát joghátránnyal akarja sújtani azt az elítéltet, aki büntetésének végrehajtását szándékosan megszakította és ily módon azt — bizonyos időre — lehetetlenné tette.

Megfontolás tárgyát képezi azonban az az eset, ha a külföldi bíróság, illetve az illetékes állam kormánya a hazai bíróság által kibocsátott elfogató parancsban hiányokat észlelt és a közölt adatok kiegészítését, illetve pótlását kívánja. Ez, Ausztriát kivéve, szintén diplomáciai úton történik, tehát e miatt, de egyébként is — így az Ausztriában fogva lévő terhelt esetében is — a kívánt adatok közlése bizonyos időt vesz igénybe. Erre azonban az elítélt saját személyében nem folyt be, magatartásával azt nem befolyásolta. Ebben az esetben tehát az illető fogsága *hibáján kívül* hosszab-

* A Jogtudományi Közlöny 9. számában.

bodott meg, s így méltányos, hogy büntetésébe — letartóztatásának meghosszabbított időtartama — betudassék.

A beszámítás terjedelmére vonatkozólag a Btk. 94. §-a, illetve a kir. Kúria IV. sz. döntvénye (B. H. T. 1. kötet 16. szám), valamint a járásbíró hatáskörébe tartozó vétségekre nézve a Bp. 537. §-a rendelkezik.

Avédik Félix.

A pengővédelmi rendeleteknek magánjogi és eljárásbeli intézkedéseiről.

A külföldi pénznemben meghatározott, valamint a belföldieknek külföldivel szemben fennálló tartozásai tekintetében a jogszolgáltatásnál még mindig oly ellentétes felfogásokkal találkozunk, hogy nem lesz céltalan e helyen a vitás kérdésekkel behatóban foglalkozni. Ezúttal én a 4500., 4550. és 6900/1931. M. E. sz. rendeleteknek magánjogi hatású és egyes eljárásbeli szabályt módosító részeivel kívánok foglalkozni, kikapcsolva különösen a 6900/1931. M. E. sz. (transfermoratórium) rendeletnek 1. §-ában felsorolt köztartozás jellegével bíró ügyleteket.

I.

A 4550/1931. M. E. sz. rendelet 4. § 1. bekezdése egy törvényes fizetési módot állít fel, és pedig azt, hogy külföldi pénzzel fizetéseket teljesíteni csak a Nemzeti Bank útján — más módon pedig szintén csak a Nemzeti Bank hozzájárulásával — szabad. Ez, mint törvényes fizetési mód, ítéleti rendelkezés nélkül is mindenkire kötelező, azért leghelyesebb ilyen értelmű fizetési rendelkezést az ítéletbe hivatalból bevenni, de ha nem vesszük is be, akkor is csak ilyen módon kell fizetni ezeket a tartozásokat, sőt ilyen értelemben kell a végrehajtást foganatosítani az esetben is, ha az ítélet a rendeletek meghozatala előtt kelt s abban még közvetlen fizetés lett elrendelve.

A 4. § következő pontja felhatalmazza a Nemzeti Bankot arra, hogy fizetési halasztást is engedélyezhet a jelen rendelet hatálya alá eső tartozásokra. Éppen — mert ez a jog a rendeletben külön ki van mondva — ez mutatja, hogy halasztásadás nélkül a fizetés kötelező, természetesen mindig csak a Nemzeti Bank útján.

Mint hogy marasztaló ítéletet csak lejárt követelésre lehet hozni, a 4550/1931. M. E. sz. rendelet 4. § 3. bekezdése szerint pedig az adós nem esik késedelembe, ha a Nemzeti Bank által adott halasztás tartama alatt valutatartozását nem fizeti; azért őt ítéletileg marasztalni még későbbi fizetési idő — pl. a rendeletek hatályának megszűnte után — megjelölésével sem lehet, ha azonban adós nem igazolja, hogy a Nemzeti Bank neki halasztást adott, akkor őt a Nemzeti Banknál teljesítendő fizetésre kell kötelezni, míg ha felperes azt igazolja, hogy a Nemzeti Bank a közvetlen fizetésre is engedélyt adott, akkor alperes közvetlen fizetésre is kötelezhető.

Igaz, hogy a 4950/1931. M. E. sz. rendelet a 200 P értéket meghaladó külföldi valutakészletnek bejelentését és beszolgáltatását rendelte el, ezért most már valutaperek alig vannak, minthogy azonban a valutatartozások fizetéséhez nem kell a Nemzeti Bank engedélye, — mert a 4550/1931. M. E. sz. rendelet csak a fizetési módot és a Nemzeti Banknak halasztásadási jogát állapította meg — azért mindaddig, míg a belföldi adós a halasztásadást nem igazolja, őt a valutafizetésre kötelezni kell. Valutakészlet hiányában természetesen a végrehajtási törvény 217. §-a értelmében a megfelelő pengőösszeg erejéig lesz foganatosítva a végrehajtás és az adós még a végrehajtás során is kimutathatja, hogy a Nemzeti Banktól a fizetésre halasztást kapott. Ez esetben a végrehajtást foganatosító bíróság fel fogja függeszteni a végrehajtást. Külföldi hitelezővel szemben a valutának pengőértéke erejéig vezetendő végrehajtása a 6900/1931. M. E. sz. rendelet 4. §-a értelmében hivatalból is felfüggesztendő, vagyis külföldi hitelező akár valutát, akár e helyett pengőt követelne is, a Nemzeti Bank engedélye nélkül nem érvényesítheti belföldivel szemben fennálló követelését.

A 4500/1931. M. E. sz. rendelet 1. § c) pontja és a 2. §-a szerint pengőt is tilos külföldi hitelező javára vagy külföldre fizetni, esetleg átutalni, illetve ez is csak a Nemzeti Bank engedélye alapján történhet, a 6900/1931. M. E. sz. rendelet 4. §-a szerint pedig külföldi hitelező javára valutatartozást pengőben is csak a Nemzeti Bank engedélyével szabad fizetni, és pedig csak egy pénzügyi

hezh. ahol azzal szintén csak a Nemzeti Bank engedélyével lehet rendelkezni.

Ezeknél a tartozásoknál a rendeletek nemcsak a fizetés módját határozzák meg, hanem magát a fizetést is a Nemzeti Bank engedélyéhez kötik. Találkoztunk már olyan állásponttal is, hogy a rendeletek a Nemzeti Bank engedélye nélkül csak a külföldi hitelezőhöz tiltják el a fizetést, annak megbízottja vagy ügyvédje kezéhez azonban a fizetés szabadon teljesíthető. Ez az álláspont a rendeletek szellemével éppen nem egyeztethető össze, mert kétségtelen, hogy a vonatkozó pénzügyi rendeletek a külföldiekkel való pénzforgalmat a Nemzeti Bank felügyelete alá akarták helyezni, semmi indoka nem volna tehát annak, hogy éppen a megbízott kezéhez való fizetés legyen a felügyelet alól kivéve, amikor a külföldi tartozások fizetése legtöbbször éppen megbízottak útján bonyolítottatik le.

A 4500/1931. M. E. sz. rendelet 1. § c) pontja kifejezetten a külföldi cég vagy személy javára szóló fizetéseket tiltja el, már pedig a megbízott kezéhez történt fizetés is csak az ő javára szól. A 6900/1931. M. E. sz. rendelet ugyanilyen szellemben intézkedik a valutatartozásoknak pengőben fizetése tárgyában és ennek 4. §-a már szabatosabban úgy rendelkezik, hogy: «Külföldi hitelezővel szemben fennálló tartozásokra» — tehát minden tartozásra — csak a Nemzeti Bank engedélyével szabad fizetni. A kivételt e tekintetben a 4500/1931. M. E. sz. rendelet 4. §-a állítja fel annyiban, hogy a külföldi cégek belföldi fiókjait a belföldiekkel, belföldi cégeknek külföldi fiókjait pedig a külföldiekkel veszi a rendelet szempontjából egy tekintet alá, tehát ezekhez a belföldi fióktelepekhez külföldi cégek javára is lehet pengőt fizetni, más megbízottakhoz azonban fizetést teljesíteni a Nemzeti Bank engedélye nélkül nem szabad.

Ha a külföldiek követelésüket belföldire engedményezik, az engedményeshez szintén nincs tiltva a fizetés, mert a kötelelem keletkezése tekintetében a rendelet megkülönböztetést nem tesz. A 4500/1931. M. E. sz. rendelet 1. § c) pontjában ugyanis az engedményezés felsorolva nincs, ami érthető is, mert az engedmény által az eredeti hitelező jogai teljesen elenyésznek, tehát pengővédelmi szempontból ez a követelés már külföldi követelésnek nem tekinthető.

II.

Alaki jogi szempontból a 4550/1931. M. E. sz. rendelet 5. §-a és a 6900/1931. M. E. sz. rendelet 4. §-ának 2. bekezdése már nehezebben eldönthető vitákra adhatnak alkalmat azzal a bevezető mondatukkal, hogy: «Ha az adós kimutatja», hogy követelését ez említett tilalom folytán ki nem fizetheti, a követelés iránti per felfüggesztendő. Igen sokan ezt úgy magyarázzák, hogy csak az adós kérelmére függesztendő fel a per és csak akkor, ha éppen ő mutatja ki a fizetési tilalom, illetve halasztásadás fennforgását. A 4550/1931. M. E. sz. rendelet 5. § b) pontja szerint ilyen esetekben végrehajtást sem lehet elrendelni. Sokszor azonban a bírói határozathozatalkor még nincs is módjában az adósnak ezeket a feltételeket kimutatni, a bíróságnak pedig a fizetési meghagyást vagy végrehajtást adós meghallgatása nélkül is el kell rendelni, a mulasztási ítéletet is meg kell hozni, kérdés tehát, hogy kötelezzük-e ilyen esetekben adóst a nyilván tiltott fizetésre. Szerintem ez lehetetlen.

A 4500. és 4550/1931. M. E. sz. rendeletek a fizetési tilalmat nem az adós vagy más magánszemély érdekében, hanem állampénzügyi szempontból állítják fel. A feleknek a fizetés tekintetében nem engednek szabad kezet. Valutakövetelésnél még csak a fizetés módját állapítják meg, de külföldi követelés fizetésének a megengedhetőségét is a Nemzeti Bank döntésére bízzák. A fizetési tilalom áthágását bűncselekménynek is minősítik, amivel éppen azt akarják megelőzni, hogy a felek összejárás útján kieszközölt bírói határozatok alapján se kerülhessék meg a tiltó rendelkezéseket. Minthogy pedig tilalomellenes fizetésre az adóst védekezés hiányában sem lehet kötelezni, azért az ilyen tárgyú perekben — védekezés hiányában — a keresetet, mint jogellenes kérelmet, el kellene utasítani, ami — különösen a már folyamatban lévő perekben igazságtalan volna s azt a tiltó rendeletek hatályon kívül helyezése után, amikor ezek a fizetések ismét meg lesznek engedve — mint ítélt dolgot nem is lehetne már reparálni. Szerintem ez az alap gondolata a felfüggesztés iránti rendelkezésnek.

Vannak, akik azt vitatják, hogy védekezés hiányában adóst

a Nemzeti Bankhoz való fizetésre kell kötelezni, ezzel azonban még nem oldottuk meg a kérdést, mert a marasztalás költségfizetéssel is jár, az adós későbbi védekezése pedig csak a felfüggesztést és nem a költségtől való mentesítést eredményezheti. Nem is valószínű, hogy a Nemzeti Bank az ilyen fizetést elfogadná az ő előzetes fizetési engedélye nélkül, különösen pedig nem a felek kérelme nélkül, mert az ő tevékenysége pengőfizetésnél nem az ilyen követelések inkasszállása, hanem annak eldöntése, hogy állampénzügyi szempontból külföldön lakó személy javára a fizetés engedélyezhető-e, s ha ő azt ilyen szempontból engedélyezhetőnek nem találja, bizonyára saját pénztárához sem fogadná el a befizetést, mert neki a rendeletek arra sem adnak jogot, hogy az így befizetett pengőösszegek felett rendelkezzen, rendelkezési joga csak az idegen valuták felett van, a bíróság tehát a Nemzeti Bankhoz fizetés kimondása esetén is tiltott fizetésre kötelezné az adóst.

Még valutaperekben is elképzelhető olyan eset, amikor nem lehet alperest marasztalni akkor sem, ha az, mint adós, nem mutatja is ki a tiltó feltételek fennforgását. Ha ugyanis egyetemlegesen kötelezettek közül egyik adós bemutatja a Nemzeti Banknak az összadóstársakra érvényes halasztási nyilatkozatát, a másik pedig meg sem jelent és a felperes — hogy ítéletet kapjon — előbbivel szemben eláll a keresettől, azt hiszem, hogy az egyedül maradt alperes-adós ellen senki sem hozna marasztaló ítéletet, dacára hogy az nem mutatott ki semmit. Nincs tehát más logikus megoldás sem itt, sem külföldi személy javára a pengő iránti (váltó) fizetési meghagyási keresetknél, — ami ma sokkal gyakoribb a valutapereknél — mint a pernek az adós kérelme nélkül hivatalbóli felfüggesztése, vagyis sem kibocsátani nem kell a fizetési meghagyást, sem elutasítani az eziránti kérelmet. A perfelfüggesztés nem áll a 4550/1931. M. E. sz. rendelet 5. §-ával, illetve a 6900/1931. M. E. sz. rendelet 4. § 1. bekezdésével sem ellentétben, mert ezek a perfelfüggesztést nem teszik függővé az adós kérelmétől.

Természetes, hogy ha a valutahitelező külföldi, akkor a 7310/1931. M. E. sz. rendelet 4. §-a értelmében a tartozásnak pengőben való fizetéséhez szintén a Nemzeti Bank engedélye szükséges és a pert ilyen esetben is hivatalból fel kell függeszteni.

A végrehajtás felfüggesztésénél nem lehet különbséget tenni a tekintetben, hogy a követelés mikor vált esedékessé, mert a 4550/1931. M. E. sz. rendelet 5. § b) pontja sem tesz ilyen különbséget, ha tehát a tiltó feltételek fennforognak, már régen megítélt követelések végrehajtását is fel kell függeszteni. ellenkező esetben pedig folytatni lehet még az árverést is.

Ha a felek közt a fentebb említett tilalmakon kívül egyéb jogviták is felmerültek s valamelyiküknek érdekében áll — a bizonyítékok biztosítása vagy más szempontból — az ilyen viták bírói eldöntése, akkor ez a fél a per felfüggesztése dacára megállapítási per útján eszközölheti ki a döntést, mert a 4550/1931. M. E. sz. rendelet 5. §-a csak a követelés iránti és nem a jogviszony megállapítása tárgyában indított per felfüggesztését rendeli el. A felfüggesztett pert, mint megállapítási pert, már nem lehet folytatni, hanem új pert kell indítani, amelyben a Pp. 189. §-a szerint a megállapítási kereset feltételei sem kötik a felperest.

Dr. Görömbey Gusztáv.

Jogirodalom.

I.

Schmidt Richard: A német büntetőjog alapelemei.

(Grundriss des deutschen Strafrechts. Leipzig, Hirschfeld, 1931.)

Szerzőnek sikerült elérnie azt, hogy mindazok az előnyök, amelyek e munkája első kiadását a modern büntetőjogi irodalom egyik legsikerültebb alkotásai közé emelték, a most megjelent második kiadásban még fokozottabb mértékben jutnak érvényre. A könyv valóban azt nyújtja, amit címében meghatároz, anyagát, azonban oly művészi tömörséggel, de ennek dacára meglepő világossággal, és ha e kifejezést használhatjuk, élvezetes modorban dolgozza fel, hogy minden egyes fejezet a nagy büntetőjogász és gondolkodó kikristályosodott meggyőződésének összefoglalása. A változatlan elvi állásfoglalás mellett szerző a pozitivistikus és a kritikai nézőpontok között kíván kapcsolatot létesíteni. E munkájánál levonja a StGB. tervezeteiből a tanulságokat, ismertetve és bírálva a gyorsan váltakozó irányeszméket, amelyek az ugyan-

csak gyorsan váltakozó tervezetekben hosszabb-rövidebb időre érvényesülni tudtak. Kiindulópontul helyesen mutat reá a szerző arra, hogy a bűncselekmény egy lélektanilag szükséges társadalmi jelenség. «ein gattungsmässiger, typischer Vorgang», amelynek lényege a társadalomban élő emberek elhatározásától függ. (Így Vámbéry is, l. Az élő mult, 219. és köv.) Nincs tehát az a büntetés, amely azzal a reménnyel kecsegtethetne, hogy segítségével a bűncselekmények valaha is kiirthatók lesznek. Ne várjunk a büntetéstől meglepő eredményeket, az emberi természet és a társadalmi lét forrásából mindenkor új büntettek fognak fakadni. (4. old.) Ennek előrebocsájtása után lehet csak a represszió és a generálprevenció jelentőségéről tiszta képet alkotni magunknak. Megoldhatlan feladatra vállalkoznak az összes büntetőjogi elméletek, amikor az élet megdönthetetlen tapasztalatai előtt szemtől szembe állnak és nem veszik észre, hogy a maguk izoláltságában nem egyebek céltalan próbálkozásoknál. A büntetőigazságszolgáltatás legfőbb célját a szerző abban látja, hogy az egyént igazságosságra tanítani, becsületérzésre és önfegyelmre indítani törekszik. A Vergeltungsstrafe — amelynek a szerző a híve — tehát a Sicherungsstrafe fogalmával összeegyeztethető. Természetesen a Vergeltung alatt mindenkor a megtorlás igazságos és helyes mértékét kell érteni. Az ily büntetésről helyesen állapítja meg a szerző, hogy az a törvénytisztelő elemek szempontjából is nélkülözhetetlen. Éppen ezek az elemek, általános emberi természetükből kifolyóan, várják az állam reakcióját azokkal szemben, akik az ő rendjét vétkeken megbontják. Ezt a reakciót a jog általános érvényének megpecsételéseül kívánják, amely ha elmarad bármely esetben is, elidegenedést, az államhatalom lekicsinylését, a bűnözésre vezető lelki diszpozíciót váltja ki. A bűncselekmények tényálladékeit a szerző a Schutzobjekt szempontjából kívánja megállapítani, vagyis a jogszabály helyes értelmezésénél azt az értéket kell szem előtt tartani, amelynek védelme a társadalom kultúrártékeinek fenntartásával függ össze. Ebben a keretben pedig ügyelni kell arra, hogy a törvényhozó ne lépje túl azt a határt, amelyet a feltétlen szükség szab. Másrészt a jogszabálynak félreérthetetlenül meg kell állapítani azokat a feltételeket is, amelyek mellett valamely cselekmény büntetés alá esik. A tényálladékokat tehát pontosan meg kell szabni és nem lehet a bírói mérlegelésre bízni annak eldöntését, vajjon valamely magatartás törvénybe ütközik-e vagy sem. Mindezeket a tudományos megállapításokat a szerző gyakorlati, túlnyomórészt a bírodalmi törvénytörvények gyakorlatából merített példákkal világítja meg. A szándék és gondatlanság fogalmának tárgyalásánál érdekes szerzőnek az a felfogása, hogy ugyanaz az akarati magatartás szándékos és gondatlan cselekményt eredményezhet. (Szándékos késszúrás, midőn a rozsdás kés vérmérgezést és a sértett halálát okozza.) Nagyrértékűek a jogi tévedéssel, mint a büntetést kizáró okkal kapcsolatos fejtegetések is. Találóan mutat reá a szerző arra is, hogy a büntetőjogszabályok nem teljesek mindaddig, amíg az elmebetegbűnösök megfelelő elhelyezéséről és kezeléséről intézményes gondoskodás nem történik. Változatlanul száll síkra a szerző a halálbüntetés fenntartása mellett. Munkájának talán ez az egyetlen fejezete, amelyben az általánosan ismert érveken kívül egyebet felhozni nem tud. A különös rész egyes fejezetei szintén kiválóan sikerülteknek mondhatók. Kiemeljük ezek közül a becsület ellen elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatos fejtegetéseket. Végül tisztán gyakorlati szempontból ítélve meg a szerző munkáját, fenntartás nélkül állapíthatjuk meg, hogy tökéletesen felel meg azok számára, akik a modern német büntetőjog mai állásáról tömör és megbízható felvilágosítást keresnek.

II.

Emlékkönyv Reinhard v. Frank 70 éves születésnapjára.

(Festgabe für Reinhard v. Frank. B. I. 621, B. II. 588, 1930. Mohr. Tübingen.)

A német büntetőjogtudomány nagymesterének ünneplése alkalmat adott a modern büntetőjogi irodalom egyik legnagyobb szabású alkotásának megszületéséhez. 39 terjedelmes tanulmányban feldolgozták a szerzők — a németajkú kriminalisták legjelesebbjei — a büntetőjognak csaknem valamennyi fontos kérdését. A munkát rendszeres felépítésben a mai német büntetőjogtudomány keresztmetszeteként alkották meg, figyelemmel Frank professzor tanaiban kifejezésre juttatott állásfoglalásokra. Ez azonban nem jelentette, hogy a szerzők a szokásos ünneplések gyorsan kialakuló görögtüzét

rendezték volna. Egyforma határozottsággal domborodnak ki a tudományos meggyőződésen alapuló álláspontok akkor is, ha Frank tanainak megerősítését, és akkor is, ha annak cáfolatát hirdetik. A mű első kötete a büntetőjog általános tanáival foglalkozik. A hasábkok sora volna szükséges ahhoz, hogy e tanulmányoknak tartalmát, irodalmi értékét részletesebben vázoljuk. A rendelkezésre álló hely terjedelméhez alkalmazkodva kell jelezni csupán Lobe bir. törvényszéki tanácselnöknek a magánjog befolyásának a büntetőjogra gyakorolt jelentőségéről írt tanulmányában foglalt mesteri okfejtéseket, amelyekkel az államhatalom parancsainak és tilalmainak a jog különböző területén nélkülözhetetlen harmóniáját felfedi, bizonyítékául annak, hogy a jog különböző ágai közös gyökérből szívják életnedvüket. Az egyéni szabadságnak és a büntetésben megnyilvánuló, az individuális életviszonyokba való beavatkozás kiküszöbölhetetlen ellentétéről értekezik Tesar Ottokar königsbergi professzor. Különös fontossággal bírnak azok a megállapításai, amelyekkel a büntetőhatalomnak határt szab az egyéni szabadság sérthetlensége szempontjából. Itt mutat rá arra is, hogy a bűnösség megállapításához apodiktikus biztonsággal rendelkező bírói döntésekre van szükség a törvény szempontjából, jóllehet meg kell elégedni csupán lehetőségi értékkel (Möglichkeitswert) bírói ítéletekkel. A felmerülő ellentéteknek kiegyenlítésére szerző szerint a dinamikus büntetőjogtudomány elvei alkalmasak csupán. Hasonló problémát fejteget Wegner boroszlói professzor is, aki az állami büntetőjog érvényesülési területével foglalkozik. Milyen emberek, milyen terület és milyen cselekmények vonassanak a büntetőjog hatalmi szférájába. Az állami büntetőhatalom történeti fejlődésének bemutatása után az új, n. államközi büntetőjog elveinek megvilágításával és bírálatával oldja meg e szerző a kitűzött kérdést. Mesteri rövideggel vázolja Radbruch heidelbergi tanár a bűncselekmények tanának alapelveit. A kauzalitás kimeríthetetlen problémájával két tanulmány foglalkozik. Míg Honig a kérdést az objektív beszámíthatóság szempontjából világítja meg, addig Sauer a mulasztásban nyilvánuló jogellenesség elméletét boncolgatja. E tanulmány egyszersmind a mulasztásos cselekményekben megnyilvánuló magatartás, az okozatosság és a cselekményi szabadság problémáit is új szempontokból világítja meg. Finger hallei tanárnak a veszély és közveszély fogalmának a büntetőjogban való értékelésével foglalkozó tanulmánya után következik a mű szerkesztőjének, Hegler tübingai professzornak valóban nagyszabású értekezése a szubjektív jogellenesség ismérveiről. A bűncselekmény fogalom általános tanainak alapulvétele mellett mutatja ki e szerző, hogy a bűnösség és jogellenes magatartás mellett melyek azok a tényezők, amelyek adott esetben a bűnösség megállapításához nélkülözhetetlenek. Reámutat azokra a szubjektív tényezőkre, amelyek a cselekmény megítélése szempontjából mint tényálladási elemek bírálandók el. A jogellenesség kérdésével foglalkozik Nagler, a klasszikus iskola egyik legkiválóbb reprezentánsa. Míg Oetker würzburgi tanár az önvédelemnek és a végszükségnek különösen az új német kódex előkészítésénél oly sokat vitatott tételeit fejti ki. Általános érdeklődésre számíthat Heimberger frankfurti tanárnak az orvosnak a büntetőjogban elfoglalt szerepét fejtegető munkája, amely az orvosi meggyőződésen alapuló tevékenység szabadságának határait, a titoktartási köteleességből származható kollíziókat fejtegeti. Hasonló kérdéssel foglalkozik Wachinger bir. törvényszéki bíró a törvényfölötti végszükség elveinek kifejtését tartalmazó dolgozatában, amely valóságos gyöngye a modern, a birodalmi törvényszék gyakorlatát is figyelembevevő büntetőjogi irodalom termékeinek. Meg kell emlékezni az általános tanokkal foglalkozó tanulmányok között Exnernek, a lipesei egyetem büntetőjogászának a gondatlan cselekményeknél lehetséges társ-tettségéről írt értekezéséről is, amely egyszersmind a gondatlanság tanához is értékes adatokat szolgáltat.

A munka második kötete túlnyomórésztben a különös rész alapvető kérdéseivel foglalkozik. A kísérlet, közvetett tettesség, felbujtás és bűnsegély, alaki halmazat, folytatólagos bűncselekmény (Koehler, Allfeld, Eb. Schmidt, Merkel, Rosenfeld, Baumgarten, Doerr professzorok tollából) mélyreható és mindvégig a gyakorlat szempontjait is figyelembevevő fejtegetése után a kegyelemnek az utolsó évtizedben általános jelentőséget nyert kérdésével foglalkozik Gerland jenai tanár. E tanulmány különösen a kegyelemnek a mellékbüntetésekre irányuló hatásával foglalkozik. Ugyancsak a jenai egyetem tanára, Weber, a külföldi államok érdekeinek büntetőjogi védelmével foglalkozik. A jelenleg érvényben levő

büntetőszabályok hiányos intézkedései helyett a szerző oly megoldást javasol, amely a védett javak egyenlő értékelése folytán a büntetőjogi védelmet az elkövetés helyére és a sértett állampolgárságára való tekintet nélkül biztosítja. Nagyszabású tanulmányban fejti ki álláspontját a német büntetőjogászok szeniorja, Kahl, a vallási meggyőződés védelméről a büntetőtörvénykönyv reformjával kapcsolatban. E munkából megtudjuk, hogy hosszas és szenvedélyes vita után sikerült e kényes kérdést a kormánytervezetben olyként szabályozni, hogy a javasolt rendelkezésekben az egymással szöges ellentétben álló erkölcsi felfogások is megnyugodtak. Kern és Klee tanárok a becsület ellen elkövetett cselekményeknek új szabályozását választották értekezésük tárgyául. Különösen érdekes az az álláspontjuk, amely szerint az új törvénynek érvényesítenie kell az igazmondáshoz való zavartalan jogot, és a valódiság bizonyításának, valamint a jogos érdekek védelmének lehetőségét minél szélesebb keretek között biztosítani. A bűncselekmény egyéni sajátosságait és vitás tényelemeit világítja meg Engelhard és Ebermayer a zsarolásról, illetve az okirathamisításról szóló tanulmányában. Végül Bohne nagyterjedelmű munkájában a kerítésről és Wolf kiel tanár a közigazgatási bűncselekményeknek a büntetőjogi rendszerben való helyzetéről írt.

E táviratstílusnál is hézagossabb ismertetés talán mégis sejtetni engedni az Emlékönyv tartalmi bőségét, tudományos értékét, szerves egészként való felépítését. Amidőn a legjobb tudásuk legjavát adják, az eredmény csak szuperlativusok használatával fejezhető ki. A német jogtudomány hanyatlása távolról sem oly ijesztő, amint azt egyes vészmadarak megjósolgták.

Dr. Auer György.

Szemle.

— **Wlassics Gyula** nyolcvan éves születésnapját nemcsak a jubilánsnak közjogi méltósága avatja a magyar jogtudomány ünnepévé. Wlassics nemcsak élő, mégpedig a kalendáriumot meghazudtoló frissességben élő emléke a magyar jog aranykorának, amelyben az eredeti alkotások megtalálták a harmóniát a nyugateurópai jogfejlődéssel, hanem példája annak a ritka szellemi erőnek, amely egyforma rátermettséggel állja meg helyét az állami hatalom montesquieu-i megosztottságának mindhárom ágában. Törvényhozó nemcsak a szónak teljes értelmében mint volt képviselő és mint a felsőháznak elnöke, de törvényalkotó, akinek kodifikációs munkája a bűnvádi perrendtartás, a bírói és ügyészi törvény és a közigazgatási bíróságról szóló törvény szerkesztésében maradandó értékekkel gazdagította a Corpus Juris Hungarici-t. Mint a végrehajtó hatalom részese, kultuszminister korában, diadalra vitte a vallásszabadságról szóló 1895: XLIII. tc.-et, megnyitotta az egyetemet a női nemnek, megalkotta a kongruatortörvényt és új szellemet vitt be a közoktatás egész rendjébe. Mint bíró, a közigazgatási bíróság élén több mint három évtized óta szabott tudományos irányt a bíróság működésének, az ő nevéhez fűződik a közigazgatási per sajátosságának gyakorlati megvalósítása, s az ő érdeme, hogy a bíróság hatáskörének kiterjesztésével a törvényhatósági jogkör alkotmányjogi biztosítékává emelkedett. Mint törvényhozó, mint miniszter, mint bíró, Wlassics Gyula sokoldalú államférfiúi egyéniségében egyesítette a heterogén feladatok teljesítéséhez szükséges rátermettséget. Ennek a kivételes tehetségnek titka Wlassicsnak tudományos munkájában találja magyarázatát, amely pályafutásának kiindulópontja és egy sikerekben gazdag életnek állandó kísérője volt. Hovatovább félszázada lesz, hogy Wlassics a bűnkisérletről és a részességről szóló akadémiai pályanyertes műveivel alapozta meg tudományos hírnevét, amelyet a közjog és a nemzetközi jog legváltozatosabb kérdéseinek feldolgozásával állandóan öregbített. Aki ma, a kilencedik évtized küszöbén is oly fiatalos erővel forgatja a tudomány és a publicisztika tollát, aki egy világösszeomlás után is büszkén vallhatja «et si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae», annak valóban kevés oka van, hogy aggastyáni rezignációval a múlt emlékeiben keressen vigasz-

talást. De számunkra vigasztaló tudat, hogy egy összeomlott világnak köztünk emelt fővel járó emlékében tisztelhetjük a jogfolytonosság élő szimbolumát. Nem a pihenésre vágyót búcsúztatjuk, de az ő eleven tetteiből merítünk erőt a mai kor csüggeteg fiatalsága számára, amely Wlassics Gyulától lesheti el a szellemi ifjúság arkanumát.

Lejárhat-e vasárnapon is a felmondási vagy a valorizációs perindítási határidő? Dr. Tihanyi Lajos a Magyar Jogászegylet Magánjogi Szakosztályának március 19-i ülésén «A határidők lejárat napja magánjogi törvénykönyvünk javaslatában» címmel tartott előadást, melynek rövid foglalata a következő:

A *Javaslat* e részében nem adja híven az élő jogunk szabályait s formában és tartalomban egyaránt igen célszerűtlen változtatásokat eszközöl ugyanarra, hogy ezek nyomán bírói gyakorlatunkban a mindennapi életnek még olyan kérdéseiben is jogbizonytalanság támadt: vajjon lejárhat-e a felmondási, avagy a valorizációs perindítási határidő vasárnapon is és hogy vasárnap helyett a legközelebbi követő vagy megelőző köznap lesz-e a lejárat nap, mely jogbizonytalanság már eddig is talán nem is egy olyan téves döntésnek lett a forrása, mely elkobozta ártatlan emberek vagyonát, de nem a köznek, hanem éppen esetleg az inflációs idők valamely kalózának a javára csak azért, mert az igényjogosult a szokásjogunk hatályában bízva, valorizációs keresetét nem vasárnapon s nem az ezt megelőző, hanem az ezt követő legközelebbi köznapon nyújtotta be. Az előadó feltétlenül szükségesnek tartja a Magánjogi Törvénykönyv Javaslatának olyan módosítását és addig is a jogbizonytalanságnak a gyakorlati élet ily mindennapi kérdésében való megszüntetésére a kir. Kúria egy olyan jogegységi határozatát, mely újból megállapítja magánjogi szokásjogunk ama határidőmagyarozati szabályainak általános elvként való teljes hatályát, amely szabályokat *Plósz Sándor* remekműve, a *Magyar Polgári Perrendtartás*, 449. §-ában, a magyar perjog területére szabatos, világos, célszerű, minden kétséget és jogbizonytalanságot teljesen kizáró, valósággal klasszikusan egyszerű formában már írásba is foglalt.

— «**A korlátolt felelősségű társaság előnyei**» címmel dr. Káldor Ede ügyvéd kis tanulmányt írt, amely röviden összefoglalja a kft. előnyeit a r.-t.-gal szemben. Habár az ismertetés a laikus nagyközönséget tartja szem előtt, ügyvédek részére is hasznos útmutatásokkal szolgál a kft. szerződés mikénti szerkesztésére vonatkozólag. A füzet ára 1 P. Kapható *Rónai* könyvkereskedésében, Alkotmány-u. 10.

Közgazdaság.

A Hazai Bank Részvénytársaság igazgatósága megállapította 1931. üzletévi mérlegét és zárószámadásait. Az igazgatóság a közgyűlés elé oly javaslatot fog terjeszteni, mely szerint a *876,170-01 pengőben* kimutatott tiszta nyereségből részvényenként *2-40 pengő* (6%) osztalék fizetessék; a tartalékalap javadalmazására pedig *125,000 pengő* fordíttassék, miáltal a nyílt tartalékok 7.725,000 pengőre emelkednek.

A Magyar Általános Takarékpénztár Részvénytársaság igazgatósága megállapította az 1931. üzletév mérlegét, amely *1.230,005-29 pengő tiszta nyereséggel* zárult, miután az intézet a vállalati nyugdíjpénztárt előzőleg mérlegen belül körülbelül *160,000 pengővel* dotálta és miután 302,000 pengőt veszteségek leírására fordítottak. Az értékpapíralományánál szükséges leírások szintén a mérlegen belül történtek meg. Az igazgatóság a közgyűlésnek javasolni fogja, hogy *osztalék* fejében részvényenként *2-50 pengő* kerüljön kifizetésre, a tartalékalap növelésére *100,000 pengő* fordíttassék, — ami által az *12,550,000 pengőre* emelkedik — és a vállalati nyugdíjpénztár megerősítésére *50,000 pengő* utaltassék át. A javaslatok elfogadása után az intézet saját tőkéi *35 millió 550,000 pengőre* fognak rúgni.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága megállapította az 1931. üzletév mérlegét és elhatározta, hogy a közgyűlés elé azt a javaslatot fogja terjeszteni, hogy az *idén osztalék ne fizetessék*,

hanem *500,000 pengő* a rendes tartalékalap növelésére, *200,000 pengő* az értéksökkenési tartalékalap erősítésére, *1.000,000 pengő* az alkalmazottak nyugdíjalapjainak javadalmazására fordíttassék, a fennmaradó *892,598 pengő* pedig az 1932. üzletévre vitessék elő. A lefolyt évre vonatkozólag tantième folyósítására nem kerül sor.

461

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvédeknek munkájukban segítséget nyújt: «Tempo» iroda. Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. Diktálás. Másolás. Sokszorosítás. Fordítás. Fotokópia.

462

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŪJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS
a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS
budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Fűzve **15 pengő**, egészvászonkötésben **18 pengő**.

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a **legutolsó változásokat** feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedévenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve **25— P**, egészvászonkötésben **30— P**.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

**Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felőlős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felőlős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Lulwig Rezső kir. kúriai bíró: Ági vagyon. — Dr. Nádas László ny. pénzügymin. tanácsos, budapesti ügyvéd: Kartelszerződés és ügyvédi munkadíj. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 14. sz. — Magánjogi Döntvénytár. XXV. 2.

Ági vagyon.

Jogrendszerünknek alig van magyarabb része, mint az ági öröklés; ősi talajból fakadt (Werbőczy hármaskönyve, 47. cím), nincs benne semmi idegen utánzás, talán már azért sem rokonszenves sok magyar előtt. Nagy hibája még, hogy egyszerű, érthető intézmény, nincs benne semmi tudományos mesterkéltég, hanem a természetes emberi érzésnek, a vér követelményének megfelelően rendeli, hogy leszármazók hiányában a vagyont annak a vére kapja, aki azt szerezte és az ne idegenek prédája legyen. Ha bárkit is megkérdezzük, mi a kívánsága, ha gyermekei közül az egyik leszármazók hátrahagyása nélkül halna meg, arra szállott vagyona a meghalt gyermek házastársára és az ő révén a házastárs rokonaira menjen-e át, avagy többi gyermekének jusson, nem fogunk a trianoni országhatár közt felnőtt magyar embert találni, aki ne az utóbbit, az ági öröklést kívánná. A trianoni határt azért említem, mert hazánk oly részein, ahol az osztrák polgári törvénykönyv öröklési szabályai voltak érvényben, amely törvénykönyv ági öröklést nem ismer, az ági öröklés a köztudatba át nem mehetett; ellenben a szabad határok minden polgára erősen ragaszkodik hozzá, igényli és perli őseinek vagyonát.

Az ági vagyon ellenes irányzat szemében az a fősérelem, hogy az örökgyógy oldalági rokonai az öröklésben a házastársat megelőzik. Felejtik, hogy oly vagyronról van szó, amelyet nem az örökgyógy szerzett és amelynek szerzőjéhez az oldalrokon közelebb áll, mint az örökgyógy házastársra. Felejtik, hogy ági öröklés csak akkor van, ha nincs végrendelet, amely körülményből talán inkább lehet okszerűen arra következtetni, hogy az örökgyógy a törvényes öröklést nem kívánta kizárni, mint arra, hogy a vagyont házastársának kívánta juttatni, mert a halálozás ritkán következik be váratlanul, abból pedig, hogy az örökgyógy, bár módjában állott, nem cselekedett, véleményem szerint nem az következik, hogy cselekedni — végrendeletkezni — kívánt. A legtöbb ági vagyon ellenes döntés az özvegy javára szól, pedig örökgyógyi rendszerünk jobban gondoskodik az özvegyről, mint az Optkv. Az Optkv. az özvegynek (túlélő házastársnak) gyermeklétében a hagyaték $\frac{1}{4}$ -ének (illetve ha kevesebb, egy gyermekrésznek) holtigtartó hasznélvezetét, ha pedig leszármazó nincs, de van más törvényes örökös, a hagyaték $\frac{1}{4}$ -edének tulajdonát juttatja, míg a magyar jog szerint gyermekkel szemben is első az özvegy, amíg az ő kényelme, illő megélhetése biztosítva nincs, a gyermeknek, az örökgyógy vérenek a hagyaték jövedelméből mi sem jár; ha pedig leszármazó nem maradt, az ági vagyonnak bármily bőséges hozama feltétlenül az özvegyé. A magyar öröklési jog tehát sokkal jobban biztosítja a nőnek házasságkötése alapján támasztható eltartási igényét, megélhetését, mint az osztrák polgári törvénykönyvnek az életszükséglettel nem törődő merev rendszere. Ha az Optkv.-ből valamit át akarnánk venni, az semmi esetre sem az lehet, hogy magát az ági vagyont is az örökgyógy rokonaival szemben a házastárs révén a házastárs rokonainak juttassuk, hanem átvehető a házastársak egyenlő elbánásban való részesítése, valamint a gyermek érdekének megvédése az özvegyvel szemben

a helyett a bánásmód helyett, hogy a bírói gyakorlat bármily nagy vagyon, illetve jövedelem esetén is a gyermeket a hagyaték hasznélvezetéből csak az özvegyi jog korlátozását kimondó ítélet jogerőre emelkedésétől részesíti; nem törődve vele, hogy a gyermeknek van-e megélhetése, jutalmazza az özvegynek perlekedését, perelhúzási mesterkedését.

A mai ági vagyon ellenes bírói gyakorlat az ági vagyon túlzásait, merevségét kívánja nyesegetni, enyhíteni. Véleményem szerint szem előtt téveszti, hogy az ági vagyon rendszer egységes, kinövésé nincs és hogy csak oly bírói gyakorlat állhatja meg a helyét, amely a vagyonrendszer bármely részében alkalmazható.

A kir. Kúria 1787/1929. számú ítéletének indokolásában a következőket mondja: az örökgyógy a peres ingatlanokat végrendelet útján nagybátyjától örökölte, akire az ingatlanok atyjáról hárultak; az örökgyógy nagybátyja után három testvérnek a törzse volt törvényes öröklésre hivatva, és az örökgyógy atyjának törzse az örökgyógyval együtt öt tagból állott, ezek szerint az örökgyógy végrendelet nélkül az ingatlanoknak csak $\frac{1}{15}$ -öd részét örökölhette volna, minél fogva a kir. Kúria 567. számú elvi határozatában kifejezett jogszabálynál fogva csak $\frac{1}{15}$ -öd rész ági vagyon az örökgyógyonak atyai oldalrokonaira nézve, míg az ingatlanok $\frac{1}{15}$ -öd része mint szerzeményi vagyon a túlélő hitvestársat illeti. Az ítéletben foglalt elvi kijelentés szerint tehát oldalrokonra nézve az ági vagyon egyenlő a törvényes örökgyósszel. Ennek az elvnek jogrendszerünkben talaja nincs, sőt ellenkezik az élő joggal. Az id. törv. szab. I. r. 10. §-a szerint: «leszármazók hiányában az apa és anya hivatvák öröklésre, mindenik azon érték erejéig, mely tőlük vagy águktól akár végrendelet folytán, akár a nélkül az örökgyógyra hárult. A 11. § értelmében a már életben nem lévő apát az apai, az anyát az anyai ágon leszármazottak helyettesítik; a 12. § szerint pedig: sem szülő, sem tőlük leszármazott oldalrokon nem lévén, az öregapát és öreganyát, s illetőleg leszármazottaikat, és ha ezek nem volnának életben, sorban a további felmenőket s illetve leszármazóikat illeti az öröklés ugyanazon elvek szerint, amelyek a 10. és 11. §-ban megállapítvák. Az id. törv. szabályok ági öröklési rendszere tehát egységes, nem tesz különbséget végrendeleti és törvényes öröklés, továbbá ajándékozás között, hanem magában foglal minden viszteher nélkül hárult vagyont, valamint egyformán szól felmenőkre és oldalrokonokra. Ha a kétgyermekes atya 10,000 P-t érő egész vagyonát egyik gyermekének ajándékozta és a gyermek leszármazók nélkül hal meg, ági vagyon az atyára nézve nem a törvényes örökgyóssnek megfelelő 5000 P, hanem az egész vagyon és ugyanaz az ági vagyon az apa korábbi elhalálozása esetén a másik gyermekre nézve is (eltekintve kötelelésrésztől), mert az id. törv. szab. szerint az oldalrokonok ági öröklési joga ugyanaz, mint a felmenőké, és közömbös kérdés, hogy a vagyon végrendelet alapján vagy más módon hárult-e az örökgyógyra.

Az 567. számú elvi határozat (a kir. Kúria 235/1922. számú ítélete) szerint oly esetben, amidőn a közös törzsről szálló vagyon a törzse egyik leszármazójáról végrendelet vagy ajándékozás útján oly más leszármazóra hárul, aki a végrendeletkező vagy ajándékozót után törvényes öröklésre hivatva nincs, az ekként hárult vagyonra a hitvestársi örökléssel szemben ági öröklésnek helye nincs. Nincs oly jogszabályunk, amelynek alapján az ági öröklés rendjében különbséget lehetne tenni a között, hogy az ági örökgyóssel hitvestárs vagy más igénylő áll-e szemben, oly bírói gyakorlatnak tehát,

amely ugyanazt a vagyont hol áginak, hol szerzeményinek mondja, egységes ági öröklési rendszerünkben törvényes alapja nincs. Igaz, a 235/1922. számú ítélet a polgári jogi határozatok tárába fel van véve, de ugyanott van 569. szám alatt a 6049/1915. számú ítélet is, amelynek értelmében az ági jellegű ingatlanok elajándékozása esetén az ági vagyonban mutatkozó hiány a szerzeményi vagyonból értékben pótlendő, mégis a kir. Kúria újabban az elajándékozott ági vagyon értékét sem adja meg az ági örökösnek, sőt amikor az örökgyő ági értéket magában foglaló vagyonának egy részét elajándékozza, a vagyonban foglalt ági érték aránylagos részét is elajándékozottnak veszi és azt sem téríteti meg a szerzeményből (P. I. 3453/1930. sz.), noha jogszabályaink szerint szerzeményi vagyon csak a hagyatékban az ági vagyont meghaladó többlete, amit az örökgyő szerzett. A kir. Kúria mostani gyakorlata szerint ha az örökgyő két háza közül, amelyek közül az egyik ági vagyontárgy, a másik szerzeményi, az ági házat feleségének ajándékozza vagy hagyja, az ági örökös semmit sem kap, mert az örökgyő az ági házzal a felesége javára rendelkezett, a szerzeményi ház pedig úgyszólván az övé. Véleményem szerint magyar gazda észjárásában egy kettőt nem igen jelent, az az örökgyő tehát, aki mind a két házat a feleségének akarja juttatni vagy esetleg egész vagyonát, azt meg is mondja, amennyiben akkor nem egy, hanem két házról, illetve egész vagyonáról rendelkezik; de a kir. Kúria ítéleteiben megnyilvánuló okoskodással — legalább az örökgyők túlnyomó része — aligha gondolkodik, márpedig talán az ő elgondolásuk és nem a bíróság vagyonrendezési akaratja a fontosabb. Nem helyeslem azt a gyakorlatot sem, amely szerint az örökgyő által elajándékozott, de később tulajdonába ingyenesen visszajutott ági vagyontárgy többé ági öröklés alá nem esik, az ingyenességen nem esett csorba, a vagyontárgy megvan, kiadásának nincs akadálya. Az elajándékozott és eltékozott vagyon megtérítésének mellőzése a közös (közszerzeményi) és a különvagyoni elszámolásánál indokolt, de nem akkor, amikor ugyanannak az embernek a vagyonáról és annak körén belül arról van szó, hogy mit kapott ingyenesen és mennyit szerzett. Szerzeménye csak az a vagyon, ami a háruult vagyon értékén és kiadásain, költségein felül megmarad, és amíg ily vagyontöbblet van, csak egyes ági vagyontárgyak apasztásáról lehet szó, de nem egyben ági érték csorbulásáról is.

Még egy ítélettel foglalkozom. A kir. Kúria 1608/1929. számú ítélete értelmében szerzeményi vagyonnak az ági vagyonba történt befektetése esetén a szerzeményi vagyonba örököse nem a befektetés által előállított értékötlet átengedését, hanem csak a befektetett és befektetés folytán tőle elvont szerzeményi vagyonérték megtérítését követelheti az ági vagyon örökösétől. Ez áll a szerzeményi vagyonba történt befektetés esetén, mivel minden többlet szerzemény, de nem az ági vagyonra. Ági vagyon az, amely az örökgyőre az igénylővel közös elődről ingyenesen háruult. Az ági vagyon tehát a háramláskor volt mennyiségében határolt vagyontömeg, nem lehet sem több, sem kevesebb, mint amennyi az elődről háruult, befektetés nem növesztheti és nem apaszthatja. Ha az örökgyő 20,000 P-t érő ági telkén 12,000 P befektetéssel egy, a telek és az építmény együttes értékét 8000 P-vel emelő házat épít, szerzeményi vagyonérték 8000 P és nem 12,000 P; mert az ági örökös nem kötelezhető többnek kiadására, mint amennyit az ági vagyonon felül kap. Ha a 8000 P-s szőlőtelepítés az örökgyő halálakor már csak 2000 P-t ér, az ági örökös csak 2000 P-t fizethet ki és nem 8000 P-t, amennyit esetleg a föld már szőlővel együtt sem ér. Ugyanez áll azonban megfordítva is, vagyis ha 8000 P befektetésével 12,000 P értékötlet áll elő, a szerzemény 12,000 P és nem 8000 P, mert ági vagyon egyformán a 20,000 P értékű telek marad, míg a többi háruult vagyonnak nem tekinthető és ehhez jogalap hiányában hozzá nem csatolható, mivel az örökgyő befektetésének eredményét az ági örökös nem igényelheti. Talán kevésbé vitás az ági vagyon mennyisége abban az esetben, amikor az ági telekre annál nagyobb értékű ház épül és a kisebb értékű telek a ház jogi sorsát osztván, az ági örökös csak a telek értékének megtérítését igényelheti a szerzeményi vagyon örökösétől; vagyis ha 10,000 P értékű telken 8000 P költséggel egy 12,000 P értékű ház épül, az ági örökösnek csak a telek értéke, a 10,000 P jár és nem 14,000 P, az örökgyő munkája vagy építtetése folytán előállított értékötlet tehát nem az ági örökösnek jut. Ha pedig ebben az esetben nem őt illeti, nem illetheti akkor sem, amikor a telek értéke nagyobb a ház

értékénél, mert az ági vagyon változatlanul mind a két esetben ugyanaz. A ház értékeként csak az örökgyő halálakor volt érték vehető figyelembe ugyanúgy, mint a szőlőfelújításnál. Az ági és szerzeményi vagyon elkülönítésénél tehát az ági vagyonba fektetett szerzeményi vagyon értéke közömbös kérdés, mérvadó az, hogy az ági örökös az örökgyőre háruult ági vagyon értékénél többet kap-e, és pedig mennyivel többet, mivel a többlet joga nincs, azt kiadni tartozik; de sem többet, sem kevesebbet, mert a közös elődről háruult érték az övé.

Az ági vagyonrendszer most divó megnyirbálását szerencsésnek nem tartom. Nem vagyok híve az igazságszolgáltatás nevében való vagyonrendezésnek, a bíró irányítóje nem a célszerűség, hanem a jogszabály akkor is, ha alkalmazását méltánytalannak tartja, mert a jogszabályban nyilvánuló akarat kötelezi. A közérdek: átlátszó, érthető, mindenki javára vagy hátrányára egyformán hangzó igazságszolgáltatás, amely mindenki részére mérvadóul szolgálhat és nem eredményez szerencsekisérleteket. Az ági vagyon egyformán az, bárki legyen az ági örökös és bárkivel álljon szemben. Amennyiben a közfelfogás igazságtalannak tartja, hogy az ági vagyon a távoli rokonokra visszaszálljon, legegyszerűbb egy 1—2 §-os törvény meghozása, amely megszabná az ági vagyon visszahárulásának határát, mindjárt megszüntethetné a nemesek és honoráciorok főszerzői minőségét és a még érvényben levő különleges öröklési szabályokat (1840: VIII. tc., jász-kun statutum) és egységes öröklési jogrendszert létesíthetne az ország minden lakosára. A mozgalmat megindíthatná az országos bírói és ügyészi egyesület, talán hasznosabb és méltóbb tevékenységet fejthetne ki egy-egy ily kérdés tárgyalásával, mint a mindinkább kitörni kívánó elégedetlenség visszatartásával. Sok per megelőzése végett azt is meggondolandónak vélem, nem lenne-e célszerű a házassági anyakönyv sok rovata közé egy újabbat felvenni, amely a házastársak vagyoni megállapodását közokirat bizonyító erejével tüntetné fel; az anyakönyvvezetők elegendő jogismerettel rendelkeznek ehhez, a házasságkötésbe ugyan anyagi kérdés is belevegyülne, de ennek csak kevesebb csalódás és házasságbontás lenne a következménye.

A bírói gyakorlat az ági vagyon terén haladni kíván, a kötelelő részről pedig makacsul ragaszkodik a régi elvhez, hogy nem természetben, hanem készpénzben jár. Valamikor a kötelelő rész koldus-társnyára való kapott, amikor a megítélt összeg értékét vesztett koronákban kezéhez jutott, ma a megítélt összeg kifizetése esetleg a kötelelőt juttatja koldusbotra, mert a vagyon nehezen értékesíthető és nehezen terhelhető, nincs vevő, sem hitel. E téren tehát a bírói gyakorlat a helyett, hogy a gazdasági viszonyok javulásáig, amíg ítéletének horderejével nyugodtan számolhat, természetben ítélné meg a kötelelő rész és úgy megadná valóban a kötelelő résznek azt, ami őt illeti, mégpedig a nélkül, hogy a szerzeményi vagyon örökösének anyagi erejét jobban apassza, mint amily apasztás a kötelelő résznek megfelel, mitsem törődve ítéletének elhárítható igazságtalan következményeivel, elzárkózik az élet által követelt haladás elől. Talán fontosabb az étellel való haladás, az élet alakulásához való alkalmazkodás, mint a nem jogász által meg nem érthető és ennél fogva igazságtalannak tartott döntést maga után vonó elvhez való ragaszkodás. A természetben való megítélésnek nem lehet akadálya az örökgyő akaratja, hogy ő készpénzben kívánta kiadni a kötelelő rész, amikor az egész kötelelő rész intézmény az örökgyő rendelkezési szabadságának törvényes korlátozása; a törvényes korlátozás nem az örökgyő akaratának érvényesülhetése végett történt. Amikor az anyagi igazság a természetben való kiadással követhető, a fel- és leértékeléssel való kísérletezésnek elfogadható indokát nem látom.

Dr. Ludvig Rezső.

Kartelszerződés és ügyvédi munkadíj.

A karteljog, valamint az ügyvédi jog szempontjából nagy figyelmet érdemel a budapesti kir. ítélőtáblának röviddel ezelőtt P. XIV. 11,104/1931. sz. alatt hozott ítélete. Egy megyében lévő malomtulajdonosok áregyezményt akartak kötni, mert a százalék-szerű őrlelési vám és porlási díjak a gabona árának egyharmadára való zuhanása folytán is egyharmadra, vagyis veszteséges színvonalra zuhantak. A kereskedelemügyi miniszter, kihez a malmok ezen helyzetben fordultak, leiratilag az egyöntetű áremelés céljá-

ból a szervezkedést ajánlotta nekik. A malmok az áregyezmény megszerkesztésével megbízott ügyvédjüknek egy tervezetet nyújtottak át, amelyben többek között az a rendelkezés is foglaltatott, hogy a megállapodást megszegő vagy azt elfogadni vonakodó fél rayonjába tartozó köteléki malom az őrlési és porlasi vámtételeket oly mélyre tartozik leszállítani, hogy ezáltal az ellenszegülő malom működése lehetetlenné váljék. Az ügyvéd azonban a tervezet e részét olyképpen változtatta meg, hogy az egyezményhez nem csatlakozó félre vonatkozó rendelkezéseket egészen elhagyta, a szerződéshez csatlakozó, de azt megszegő félre pedig a tervezetben 5000 pengőig terjedő kötbért hozott javaslatba. A szerződés nem jött létre; az ügyvéd perli munkadíjait, keresetével azonban mind a három fok elutasította.

Az utolsó fórumkép ítélkező ítélőtábla elutasító ítélete a gazdasági verseny szabályozásáról szóló 1931: XX. tc.-nek életbe lépte után hozatott és indokolásában e tc.-nek megfelelően, bár arra való hivatkozás nélkül, kimondja, hogy egymagában véve oly szerződés, amelyet bizonyos szakkörbe tartozó iparosok az áraknak a gazdasági viszonyok gyökeres változása folytán indokoltnak mutatózó és így az érdekükben szükségesnek is tekintett felemelése végett egymással létesítenek, tiltott ügyletnek nem tekinthető, az ily tömörülésre irányuló szerződés azonban a közérdeknek lényeges hátrányára nem szolgálhat. A kir. ítélőtábla nézete szerint már most «ezek a mások ipargyakorolhatásának a jogát és lehetőségét támadó, a létüket alapjában megrendítő s így erkölstelenné mutatózó kényszereszközök alkalmazásának a felmerült szükségessége, illetve a szükségének az érzete arra enged következtetni, hogy ha a szerződő felek lehetők tartják, hogy egyes iparosok az árak emelését szükségtelennek vélik, mert üzemiüket a változott viszonyok mellett is fenntarthatónak és jövedelmezőnek tekintik és reménylik, a gazdasági viszonyok változása az áraknak a kartelbe tömörülő iparosok által tervbevett mértékben való felemelését szükségessé nem tette. Nyilvánvaló tehát, hogy a tervbevett szerződés a fogyasztóközönség érdekeit biztosító szabad versenyt teljesen kizárta volna, ekként az elsőrendű szükségletet kielégítő élelmicikk árának felemelésére vezetett volna, aminek tehát nyilván a fogyasztóközönség megkárosítására, kizsákmányolására irányuló célzata volt, mint ilyen a közérdek lényeges hátrányát idézte volna elő. Ebből azután önként következik, hogy az ily szerződés létesítésének a szándéka az erkölcsi fogalmakba ütközik (causa turpis). Ha a szerződés valóban nem is jött létre s így nem is állapítható meg, hogy végeredményben ez a szerződés mily feltételek mellett keletkezett volna, a felperes a szerződésnek a fentjelzett s általa tervezett feltételek mellett való létrejövetele érdekében fejtette ki tevékenységét, holott az 1874: XXXIV. tc. 47. §-ának tiltó rendelkezésénél fogva ily szerződésnek keresztülvitele céljából a közbenjárását, illetve a képviselét, amely nyilvánvalóan a közérdeket sérti, nemhogy elősegíteni, indítványozni, hanem megtagadni lett volna köteles, és annál kevésbé volt megengedhető, hogy a szerződésnek ily feltételek mellett való létesítését ő maga indítványozza».

Az ítélet indokolásának idézett része ellentétben áll úgy általános magánjogunkkal, mint az 1931: XX. tc.-el. Nem áll meg, mintha szerződésbeli határozatot megszegő társ súlyos kártérítésre való szorítása a fennálló törvényekbe ütköznék, mert ha a szerződés érvényes, aminek lehetőségét egyébiránt maga a kir. ítélőtábla is elismeri, akkor annak betartására kikötött bármily magas kötbérek sem képezhetnek érvénytelenségi okot, hanem ennek legfeljebb az lehet a következménye, hogy a kötbérek bíróilag enyhíttessenek. Az a felfogás pedig, hogy mert voltak egyes iparúzők, akik nem csatlakoztak, a tervbevett áremelés nem volt szükséges és így az ügylet kizsákmányoló célzatú, azért nem áll meg, mert közismert, hogy nagyon kevés kartel van, amelyben az összes iparúzők egyesülnek, és ezt a kívánalmat a kartel érvényességéhez az 1931: XX. tc. sem állította fel, mert hisz ebben az esetben a legtöbb kartel soha nem is jöhetett volna létre, tekintve, hogy mindig vannak vállalkozók, akiknek speciális helyzetüknél fogva nem szükségesség a kartel megalakulása. Közismert az is, hogy a legtöbb outsider egy kartelhez nem azért nem csatlakozik, mert az áremelést nem tartja indokoltnak, hanem azért, mert talán nincs megelégedve a kontingenssel, amit neki ki akarnak osztani, vagy éppen a kartelen kívül akarja élvezni a kartel által megállapított magasabb árakat, amelyek a piacra nézve mindenestre irányadók. Magánjogunk és az 1931: XX. tc. értelmében,

továbbá önmagában véve az sem érvénytelenségi ok, ha valamely szakma összes vállalatai egy kartelben egyesülnek és a szabad verseny ilyképpen teljesen megszűnik, aminek lehetősége a szóbanforgó ítéletnek a fentiek szerint szintén egyik indoka volt, mert az idézett törvény értelmében csak abban az esetben, ha az üzletvitel tényleg a jóérköcsökbe vagy a közérdekbe ütközik, léphet fel a kereskedelemügyi miniszter a kartel feloszlatása iránt az ú. n. közérdekű keresettel. Az indokolásban tehát az az ellentmondás foglaltatik, hogy amennyiben egyes vállalkozók nem csatlakoznak a kartelhez, akkor ennek szüksége nem forogván fenn, a kartelszerződés ez okból érvénytelen, ha pedig valamennyi vállalkozó csatlakozik, akkor a kartel kizsákmányolóhoz vezet és ez alapon érvénytelenítendő, miből az következik, hogy egy kartelszerződés sohasem lehet érvényes. Ebből kitűnik, hogy az ítélet indokolásának ezen önmagának is ellentmondó része magánjogunk szempontjából nem állhat meg.

Más megítélés alá tartozik a malomtulajdonosok által elkészített tervezetnek azon rendelkezése, amely szerint a kartelszerződésen kívül álló vagy maradó malmok működésének az áraknak az outsider körzetében történendő leszállítása útján való lehetlennététele céloztatott. A kir. ítélőtáblának ez az állásfoglalása lényegében egyezik az amerikai jogban ismeretes ú. n. «discriminations» és a német karteljogban ismeretes «unterschiedliche Preise» tilalmának statuálásával. Ezen két jogrendszerben ezen tilalmak tételes törvényen alapszanak. Sem a magyar karteltörvény, sem pedig általános magánjogunk azonban ebben a kérdésben határozott rendelkezést nem tartalmaz. Az 1931: XX. tc. általában beszél a jóérköcsökbe ütköző, a közrendet, a közgazdaság vagy közjó érdekét sértő, vagy azt veszélyeztető kartelszerződések érvénytelenítésének lehetőségéről. Rendszeres magánjogi gyakorlat eddig e szóbanforgó célzatos árrombolás minősítése tekintetében azonban még nem fejlődött ki. Tudomásunk szerint egy esetben a kir. Kúria kimondta, hogy valamely árunak másnál olcsóbban, akár a beszerzési áron alul való árusítása, magában véve még nem ütközik a kereskedői tisztességbe, ha csak nem történik a versenyzés oly körülmények között, mellyel főleg a versenytárs károsítása céloztatik (P. IV. 2576/1929.). Ugyancsak az 1923: V. tc. 1. §-a kapcsán a budapesti kereskedelmi és iparkamara választottbírósa ítélkezett több esetben, amelyekben visszatér az a felfogás, hogy árunak rendes áron alul való árusítása csak abban az esetben ütközik a kereskedői tisztességbe, ha versenytárs tönkretételére irányuló célzattal történik az elárúsítás; ellenben nem minősíthető tisztességtelen versenynek az, ha az áron alul való eladás önvédelem okából történt, és egyébként is az árak leszállítása, mint a vásárlóközönség érdekeit szolgáló eljárás, az üzleti szempontból nem kifogásolható. Tisztességtelen versenyt állapított meg viszont a választottbírósa abban az esetben, amikor az eladó saját forgalmának jelentéktelen százalékát képező mennyiségeknek önköltségi áron alul való eladása útján az egész szakmabeli kisipar megsemmisítésére és monopóliumának ezen úton való elérésére törekedett. Ezek csak azt igazolják, hogy e téren kialakult gyakorlat nincs és a kérdés esetenként más és más elbírálás alá eshetik, a kir. ítélőtábla azonban érvénytelennek és a jóérköcsökbe ütközőnek ítéli nem is a szerződést, mert hiszen az létre sem jött, hanem annak pusztá megtárgyalását is, holott a szerződés-tervezetnek inkriminált része nem is az ügyvédtől származott és a szerződés meg sem kötöttén, az tulajdonképpen nem veszélyeztetett semmit. A kísérlet egyébként sem magánjogi kategória, szerződéskötési kísérletből jogok és kötelezettségek nem származhatnak, fennforgó esetben azonban még előkészítő cselekmény sem volt, hanem csak eredménytelen megbeszélések.

Tegyük azonban fel, hogy a szóbanforgó, az alákinálási klauzulát tartalmazó szerződés csakugyan létrejött volna, avagy a kartelszerződésben zárlatra vonatkozó rendelkezések foglaltatnának, az ilyen szerződés után járó ügyvédi munkadíj jogosan megtagadható-e? Nézetünk szerint azért, mert a szerződés, mondjuk, 15 szakasza közül van egy szakasz, mely a bíróság felfogása szerint a jóérköcsökbe ütközik, még nem tagadható meg a szerződés többi 14 pontjának megszerkesztéséért járó munkadíj, hiszen a többi 14 szakasz érvényes lehet. Ha azonban csak egy pótszerződés kötöttik, melynek csak egy pontja van és ez rendszeres alákinálási vagy zárlati rendelkezéseket tartalmaz, megtagadható-e ennek megkonstruálásáért az ügyvédi munkadíj? Nem hagyható említés nélkül, hogy az ítélőtábla bizonyos tekintetben túllépte hatáskörét.

Az 1931: XX. tc. 12. §-a értelmében t. i. ha valamely bíróságnak a per elintézése végett azt a kérdést kell eldöntenie, hogy valamely kartel a jóerkölcsökbe, közrendbe, közjóba vagy a közgazdaság érdekeibe ütközik, akkor az eljárást fel kell függesztenie és a m. kir. közgazdasági miniszterhez kell fordulnia, hogy a közérdekű per megindítása útján állapíttassék meg, vajjon a kartel tényleg veszélyezteti-e az említett közérdekű szempontokat. Akkor is tehát, ha a szóbanforgó szerződés létrejött volna, a bíróságnak az eljárást fel kellett volna függesztenie az előzetes kérdésnek a kartelbíró által való tisztázása céljából. Miként vonhatta le tehát a bíróság az ítéletben foglalt súlyos konzekvenciát a még létre nem is jött szerződésnél közreműködő ügyvédre nézve, amikor azt még a szerződés létrejövetele esetén sem lett volna joga saját hatáskörében megtenni?

Az ítélet továbbá hivatkozik az 1874: XXXIV. tc. 47. §-ára, melynek értelmében az ügyvéd köteles közbenjárását megtagadni oly ügyben, mely meggyőződése vagy a fél kijelentett szándéka szerint mások jogainak kijátszását célozza. Ha a szóbanforgó kifogásolt megállapodás olyan személy ellen irányul, aki az egyezményben résztvett és azt aláírta, akkor az utóbbi jogainak kijátszásáról már fogalmilag sem lehet szó, mert hiszen ő a szerződéshez hozzájárult, ha pedig outsider ellen irányul, úgy ez utóbbi a kartel-szerződésből semmi jogot, tehát oly jogot sem szerezhett, melyet ki lehetett volna játszani. Az a körülmény pedig, hogy az outsider gazdasági helyzete szenved a kartel netáni támadásai által, nem vehető figyelembe, mert fennálló gazdasági rendszerünk egyik főjellemvonása a versenytársak gazdasági érvényesüléseinek visszaszorítására, sőt teljes kirekesztésére irányzott állandó tevékenység; tételes rendelkezés és kialakult joggyakorlat pedig sem nálunk, sem a legtöbb külföldi államban e tekintetben nincs, sőt karteltörvényünk, eltérőleg a német kartelrendelettől, az underselling és anyagzárlat kérdését szabályozatlanul és így nyílt kérdésnek hagyta. Ebből következik, hogy a most említett kérdések a jogtudomány széles mezején előforduló azon nagyszámú problémák közé tartoznak, melyek tekintetében viták, a bíróságok előtt pedig eldöntetlen perek folynak és melyeknek tisztázásánál éppen az ügyvédi közreműködésre igen nagy mértékben szükség van. Egy ilyen problémával kapcsolatos ügyvédi tevékenységre, mely egy egész rendkívüli válsággal küzdő ipari szakma fenntarthatásának megszervezésére irányult, ítéletileg azt kimondani, hogy az a jóerkölcsökbe ütközik, avagy mások jogainak kijátszására irányul, egy a magyar jogszolgáltatásban mindenesetre szokatlan és elsősorban magát az ügyvédi kart is ért jogsérelem. *Dr. Nádas László.*

Szemle.

— **A revolver** mindgyakrabban szerepel úgy a hivatásos gonosztevők, mint a féltékenységi rémdrámák szereplőinek kezes eszközeként. Joggal merül fel tehát a kérdés: szükséges-e, megengedhető-e, hogy az emberélet kioltására oly könnyedén szolgáló fegyver közforgalom tárgya legyen? Igaz ugyan, hogy megszerzéséhez rendőrhatalósági engedély kell, de ily engedély elnyerése csupán alakoszerű feltételektől függ, arról nem is szólva, hogy az engedéllyel megszerzett revolverek ezrei kerülnek másod- vagy harmadkézből illetéktelen kezekbe. Alig képzelhető józan ok, amely szükségessé tenné, hogy a forgópisztoly, a közbiztonság hivatásos őrzőitől eltekintve, magánszemélyek birtokában legyen. Ölni ugyan más eszközökkel is lehet, de a kés, a balta vagy dorong használata sokkal nagyobb energiát feltételez, a mérge nehezebben hozzáférhető s ezenfelül a leggyakrabban szenvedélyből fogant ölési szándéknak végrehajtására nem alkalmas. Nem érv a revolver birtokának indokolására az esetleges védekezés szükségése sem, mert ha a támadók nem juthatnak fegyverhez, úgy a védekező is nélkülözheti. Ideje volna, hogy a törvény-előkészítés, amely manapság oly körültekintő gondtal avat-

kozik az életnek legapróbb részletekérdéseibe, több figyelmet fordítson magának az életnek a védelmére. Azt hisszük ugyanis, hogy a revolverviselési tilalomtól több gyakorlati eredmény volna várható a megelőzésben, mint a statáriumtól.

— **Dr. Szilágyi Artúr Károly és dr. Tunyoghi Szücs Lajos:** *A mezőgazdasági haszonbérletekről szóló rendelet. (64 oldal, Gergelyi R. könyvkereskedése, V., Dorottya-u. 2. Ára 3 P.) Szilágyi ügyvéd, a haszonbérleti ügyek alapos ismerője és Tunyoghi Szücs miniszteri titkár, aki a rendelet megszövegezésében tevékeny részt vett, kommentárjukban igaz szakavatottsággal és beható részletességgel ismertetik a most kiadott 1400. és az ezt kiegészítő 1670/1932. M. E. sz. rendeleteket. Függelékben közlik az oly sok vitára okot adott előző, 6140/1923. M. E. sz. rendelet szövegét, az Országos Mezőgazdasági Kamara leiratát a vidéki kamarákhoz az egyességi eljárás tárgyában, az illetékszabályokat, a rendelet alkalmazása szempontjából nagy jelentőséggel bíró részletes táblázatait az állatárak (1926—1931), gabonaneműek (1920—1932) és vadárak (1926—1932) alakulásának, végül az aranykorona hivatalos átszámítását. A rendkívül hasznos kis munka komoly segítségére lesz mindazoknak, akik a kérdéssel a gyakorlatban foglalkoznak. (V.)*

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Regiesökkentés ügyvédeknek, ha másolást, fordítást, sokszorosítást, más írásmunkát «Tempo» irodára bízzák. Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12.

463

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŪJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS
a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS
budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és
LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

**Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 35-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Nagy Antal szegedi kir. ítélőtáblai bírósági Hozzászólás a gyermek törvénytelenítésére vonatkozó jogszabályoknak a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában való szigorítása kérdéséhez. — Dr. Gál Károly bajai kir. ügyész: Birósági végrehajtó sikkasztása. — Dr. Haraszti Tibor kistűjszállási ügyvéd: Mikor lehet külföldi hitelezőnek fizetni? — Szemlé: A felsőbbbírók gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 15. sz. — Közigazgatási és Pénzügyügyi Döntvénytár. XXIV. 2.

Hozzászólás a gyermek törvénytelenítésére vonatkozó jogszabályoknak a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában való szigorítása kérdéséhez.

A házasság jogi fennállása alatt született vagy nemzett gyermek törvénytelenítésére vonatkozó joggyakorlat azt mutatja, hogy az alkalmazott jogszabály — legalább is elméleti tisztaságában — nagyon sokszor szemben áll azoknak a társadalmi rétegeknek életviszonyaival, amely rétegből az ilyen kérdések legnagyobb része kikerül.

Ugyanis szükségszerű s elkerülhetetlen következménye ennek az, hogy a bíróság az igazságos döntés érdekében a jogszabályalkalmazást a való élethez hozzátörni igyekszik és a jogszabály merevségét a ténymegállapítás hajlékonyságával enyhíti.

A jogszabály szerint a házasság alatt fogant gyermekről azt kell vélelmezni, hogy az a férjtől származik, s ezt a vélelmet csak annak bizonyításával dönthetni meg, hogy a férj a gyermek anyjával a fogamzás vélelmezhető ideje alatt nem közösült vagy egyébként lehetetlen volt, hogy a gyermeket ő nemzette.

A dolog természetében van, hogy a férjnek a törvénytelenítésre vonatkozó ezt a tényállást minden kétség abszolút kizárásával csak annak a bizonyításával lehetne igazolni, hogy vagy teljesen ki volt zárva az érintkezés fizikai lehetősége, esetleg ugyancsak ily kétségbe nem vonható módon igazoltatik, hogy a törvényes házastársak nemileg nem érintkeztek, esetleg megállapított a férjnek nőszteheteatlensége.

Legfelsőbb bíróságunk azonban már régen elhagyta ezeknek a szigorú feltételeknek megkövetelését, és pedig többnyire az örökjogi igények rendezésével foglalkozó ügyekben.

Rendkívül tanulságos ilyen döntése a kir. Kúriának a Jogi Hírlap 1931. évfolyamában 1203. szám alatt közölt eset, ahol legfelsőbb bíróságunk azt a körülményt, hogy az egymástól 1926. február havában különvált házastársak mindenike kevés idő múlva vadházasságra lépett, a feleség 1927. szeptember 12-én született gyermeke törvényes származása vélelmének megdöntésére — ellenkező bizonyíték hiányában — elégnak tekintette, mert ebből, ismétlem, hogy ellenkező közelebbi bizonyítékok hiányában, a házastársak nemi érintkezésének kizárt voltát következtette.

Ebben az ügyben a másodfokú bíróság ellenkező — a szigorúbb — állásponton volt, elutasította a keresetet, mert az egy községben lakó házastársak nemi érintkezésének fizikai lehetősége mellett nem látott olyan körülményt fennforogni, amelyből a nemi érintkezés kizárt volna szükségszerűen következni; a kir. Kúria azonban mindkét házastársnak saját vadházastársához való — magától értetődőleg csak feltételezhető — vonalmát olyan akadálynak tekintette, amely a házastársak egymással való nemi érintkezését minden kétséget kizáró biztonsággal megakadályozta.

Kétségbevonhatatlan ennek a döntésnek belső átgondoltsága, helyessége, igazságossága, azonban a vele szemben való legmélyebb tisztelet mellett is felmerül a következtetéssel szemben való némi aggály, mert hiszen talán mégsem minden alapelkülű az az ellenvetés sem, hogy a törvény szerint házastársak, — akiket talán néha csak egy elhirtelenkedett lépés vagy esetleg hozzátartozóik magatartása vagy intrikája, vagy érzelmeiket véglegesen fel nem dülő más életviszonyok választottak el egymástól — ha megvan rá a kínálkozó lehetőség, — pl. egy községben lakás esetén — összetalálkozhatnak, talán ezt néha keresik is, s akkor már alkalmuk és esetleg kedvük is lehet a nemi érintkezésre.

Ha a döntéseket végignézzük és látjuk, hogy a jogszabályalkalmazás csak a tényállás megállapításának erős liberalitása mellett óv meg nagyobb igazságtalanságoktól, azt a következtetést kell levonni, hogy a jogszabály, akármennyire átgondolt lehet fogalmilag, éppen annak a társadalmi rétegnek életében mondja fel a szolgálatot, amelynél pedig alkalmazására legtöbbször van szükség.

Az alábbiakban arra kívánnék rámutatni, hogy a jogszabálynak szövegezésébe bizonyos hajlékonyság szükséges, mert a jogbiztonságot sokkal inkább megóvjaa a jogszabály benne rejlő hajlékonysága, minthogy ha a bíróság kénytelen azt más téren pótolni.

Szükségesnek látszik ezzel a kérdéssel foglalkozni különösen azért, mert a magyar magánjogi törvényjavaslat a kialakultnak tekintendő s fentérintett bírói gyakorlattal szemben a jogszabály merevségét tartotta fenn, s nem lehet tudni, hogy ennél a bírói gyakorlat enyhítő tendenciájára számít-e? vagy pedig inkább éppen annak akar gátat vetni?

Az előkészítő állandó bizottság 1899. évi február hó 10-én tartott 70. ülésén dr. Sipőcz László előadó arra a feltett kérdésre, hogy miként legyen leontható a törvényes születés vélelme, háromféle választ tartott lehetőnek. Az első szerinti vélelem csak oly körülmények bizonyításával rontható le, amelyeknél fogva lehetetlen, hogy a férj nemzette legyen a gyermeket; a második válasz elégnak tartja annak bizonyítását, hogy a férj a fogamzás ideje alatt nem közösült házastársával. Ez annyiban különbözik az előbbtől, hogy a bíróságnak szabad mérlegelési jogánál fogva több lehetőséget nyújt az adott eset körülményeihez való alkalmazkodásra s így kétségtelenül jelentékeny könnyítést jelent.

A harmadik szabályozási lehetőség pedig még enyhébb, mert e szerint elégséges volna olyan ténykörülmények bizonyítása, amelyekből joggal következtethető, hogy a férj a fogamzási időben nem közösült a gyermek anyjával.

Ez az utolsó szövegezés azért látszik nagyon praktikusnak, mert míg a második válasznál a bírói mérlegelés szabadsága nincs kellően kidomborítva, mintegy a bíróság figyelmébe ajánlva, addig itt « joggal következtethető » szavak egyenesen arra utalnak, hogy a bíróság azokat a viszonyokat tartsa szem előtt, amely viszonyokból alakult az eldöntendő eset.

Hogy ha pl. a fenti idézett jogesetben a kir. Kúria előtt a jogszabály ebben az utóbbi szövegezésben állott volna, akkor nem kellett volna azt mondania, hogy a kétoldalú folyamatos erkölcs-telen életmód kizárta a házastársaknak egymással való nemi érintkezését, — mert ezt teljesen kizárni nem lehet — ellenben teljesen meggyőzően jelenthette volna ki, hogy a fennforgott körülmények között jogszerű az a következtetés, mely a házastársaknak egymással való közösülése meg nem történtét állapította meg.

Az állandó bizottság azonban nem volt ezen a véleményen, s az előadónak a jelenlegi jogszabállyal kongruáló azt a javaslatát fogadta el, amely «oly körülmények bizonyítását kívánta, amelyekkel lehetetlensége bizonyíttatik annak, hogy a gyermek a férjtől fogantatott, mert a fogamzás idejében nem közösült nevével», vagyis a hangsúly a lehetetlenség, illetve a nemi közösülés kizárt volta bizonyításán van, miáltal a szigorú felfogáshoz való ragaszkodás jutott diadalra.

Az indokolások ezt az álláspontot erősítik meg.

Az első szöveg 186. §-ának első bekezdése szerint: «a házasság fennállása alatt fogant vagy született gyermek törvényes, ha a férj az anyával a gyermek fogantatása időszakában közösült», s ezt kiegészíti a 187. § első mondata, amely szerint «a vélelem az, hogy a férj a gyermek fogantatása időszakában az anyával közösült». A vonatkozó indokolás pedig hangsúlyozza, hogy «az a körülmény egymagában, hogy a közösülés lehetséges volt, megállapítja a gyermek férjtől való fogantatásának megdönthetetlen vélelmét. Viszont egyedül a közösülés meg nem történtének beigazolása kizárja a férj atyaságának lehetőségét».

A bizottsági szöveg 89. §-a a vélelem megdöntését ahhoz fűzi, hogy «a férj a gyermek fogantatása idejében a feleséggel nem közösült» és a M. J. T. javaslatának 181. §-a ettől a rendelkezéstől csak szövegezés tekintetében tér el, itt a megtámadás előfeltétele annak bizonyítása, hogy a férj az anyával a fogamzási időben nemileg nem érintkezett vagy a körülmények szerint egyébként nyilvánvalóan lehetetlen, hogy a gyermek a férjtől származzék, amely utóbbi variáns nyilván arra vonatkozik, hogy a közösülés meg nem cáfolt volta dacára is lehet kizárt a nemzés (nemzőképesség hiánya, mástól való teherbejuttetés).

Mindezeknek a szabályozásoknak valódi értelmét az utolsó javaslat indokolásának a 178—191. §-okat illető része bevezető mondatában fejezi ki, amely szerint a törvényesség vélelmét csak «olyan körülmények bizonyításával lehet megdönteni, amelyekből a férjtől származás lehetetlensége minden kétséget kizáró módon kitűnt» s ezt a jogunkban jelenleg is élő szabálynak jelenti ki.

Mint azonban fentebb láttuk, a kir. Kúria gyakorlata a szabálynak ezt az elméleti szigorúságát megnyugtató módon enyhítette, lényegileg a fenti három lehető változat utolsóját léptette életbe, s ehhez annak dacára ragaszkodik, hogy a polgári törvénykönyv ellenkező állásponton levő különböző javaslatai már régen megszülettek.

Ennek a sajátos eltérésnek magyarázata az, hogy a javaslatok a házasság szentsége érinthetlenségének, családnak, férjnek, feleségnek, gyermeknek, társadalomnak — elvont fogalmakból következtetett — érdekeit megóvni akarva állították fel alapelveiket, a joggyakorlat pedig lépten-nyomon azt tapasztalja, hogy ezekben a kérdésekben leginkább egy olyan társadalmi réteg van érdekelve, amelynél mindezek a fogalmak talán egészen másképpen, sokszor eltorzulva élnek, s ennek az elváltozásnak okai olyan életviszonyokban gyökereznek, amelyeken akármilyen ideális szempontú elgondolásokkal változtatni nem lehet, s ezért kényszerítve érezte magát inkább az élet realitásával számolni, mint azzal — az ítélkezés útján reménytelen — küzdelemre kelni.

Az úgynevezett vadházasság vagy férjétől külön élő nő egyeb megnyilvánulása erkölcstelen életmódja azok az életviszonyok, amelyekből a gyermek törvénytelenítésére vonatkozó keresetek túlnyomó nagy száma keletkezik, már csak a bizonyítás nagyobb valószínűsége folytán is tehát nem jogosulatlan az a kíváncsi, hogy a kérdés szabályozásánál ezekre vagy külön jogszabályt kell alkotni, vagy — helyesebben — a jogszabályokat úgy kell megalkotni, hogy éppen ezekben a leggyakoribb esetekben ne tűnjön ki abszurditásuk.

Kétségtelen, vitatkozni sem lehet rajta, hogy a törvényes származás szabályozásának a közre, a társadalomra, a családra kiható fontossága rendkívüli nagy, s hogy a férjnek, feleségnek, gyermeknek erkölcsi érdekei minden figyelmet megérdemelnek, de ugyanakkor vizsgálni kell azt is, hogy vajjon ezeknek a nagy érdekeknek nyújtható-e még itt védelem, hogy vajjon a férjnek, nőnek vagy a gyermeknek becsülete nem elszenvedte-e már a kereset megindítása előtt azt a reparálhatatlan sérülést, amelytől a kereshetőség megnehezítésével akarná megóvni a törvény rendelkezése őket, s hogy vajjon a gyermek társadalmi s rendszerint gazdasági helyzete nem biztosabban volt-e megalapozva abban a társadalmi helyzetben, ahol őt a köztudat nem anyja férjétől

származottnak tekintette s hogy társadalmi és családi állása nem-e épp azáltal válik bizonytalanná, hogy a törvényes házasságból való származásnak az őt ismerők köztudata szerint nála jogtalan előnyeit akarja megszerezni?

Semmi vonatkozásba nem lehet állítani azt, hogy mikor az úgynevezett vadházasságok különleges tekintetbevételét ajánlom, akkor a vadházasságnak elismerését propagálnám, mert ellenkezőleg éppen a vadházasság következményeivel (zemben tartom szükségesnek a kétségtelenül törvényes gyermekek fokozottabb védelmét.

Mikor egy ilyen vadházasságban nőnek gyermeke születik, elsősorban a vadházastárs, de a körülöttük lakók s őt ismerők is abban a vélekedésben vannak természetesen, hogy a gyermeket a vadházastárs nemzette, az rendszerint anyja családi nevével nő fel s abban a társadalmi körben és állapotban, amelyben a szülőül ismert vadházastársak élnek, ha tehát egy ilyen gyermekre nézve kell azt eldönteni, hogy jogszerűen van-e anyakönyvileg a talán sok évtizeddel előbb elhagyott férj családi nevére bevezetve, nyilvánvaló, hogy sem a törvényi házastársnak, sem a gyermeknek, sem a társadalomnak erkölcsi érdekei semmit nem nyerne azzal, hogy ha a köztudomásnak meg nem felelő törvényeszerű vélelem megdöntését a bíróság a merev jogszabályok alkalmazásával meghiusítani kénytelen.

Ami pedig a családi állás biztonságának közérdekeit illeti, a tapasztalat erre nézve azt mutatja, hogy a vadházasságban lévők közösen nemzetnek tekintett gyermekeiket szülőkként felnevelik, közösen gondoskodnak elhelyezéséről és ennek az — olyan-ami-lyen — viszonyok biztonságát épp az rendíti meg, hogy a gyermek ebből a helyzetből a törvényesség vélelmével kiragadtatik s abba a családba tartozónak tüntetetik fel, amely őt gyűlölettel, megvetéssel s minden erővel ellene való védekezéssel fogadja s egészen soha be nem veszi. Éppen az a visszás kép, amidőn a gyermek sokszor a házastársak több évtizedes különélése után már mint önálló felnőtt előáll, hogy az anyakönyvi bejegyzés szerint, vélelem alapján, apjául tekinthető férfi hagyatékából elkaparintsa azt a részt, amelyhez egy belső valóság nélküli fikción kívül semmi más jogalapja nincsen, s amelyképpen ennek a számításnak sikere érdekében az édesanyja s annak vadházastársa szemérmesen lesütött szemmel sietnek megjelenni, hogy bizonyítsák az anyának vadházastársa elleni további ballépéseit, — ha ugyan szabad ezt a törvényes házastársak közt ballépésnek nevezni — mondom, éppen az ilyen képek szemléleténél érzi a bírót, hogy kisebb az a kár, amely következtetése sziklaszilárdságán eshetik, amikor szándékosan nem veszi észre okfejtésének itt-ott való hiányosságát, mint hogy ha nyilvánvalóan érzett állításoktól bekötött szemmel kezére kell járnia a törvényesség mezébe öltöztetett jogtalan elsajátításnak.

Mert itt a perveztesek közt elsősorban a jogtisztelet állana, hiszen a legkimerítőbb indokolás sem tudja azokat az embereket, kiről itt szó van, arról meggyőzni, hogy az ítéletet magasztos szempontok parancsolták meg ilyenek, s hogy a család szentsége s minden más egyéb szent dolog közös védelme kívánta azt, hogy egy felbukkant idegen befurakodjék egy családba és talán a hagyaték nagyrészt elvigye azoktól, akiknek jogos igényét azok öröklésére odáig mindenki elismerte.

A kir. Kúria mostani gyakorlata nagyjában lehetővé teszi az ilyen visszasságok meghiusítását, és miután ennek a megállapodott joggyakorlatnak megváltoztatása a fentkifejtettek folytán nem előnyös, hanem inkább nagymértékben hátrányos lenne, ajánlatosnak látszik, hogy a polgári törvénykönyv javaslata olyan szövegezésben állapítsa meg a jogszabályt, amely szerint a vélelem megdöntésére «elég olyan tényállás bizonyítása, amelyből joggal következtethető, hogy a férj a fogamzás idejében nem közösült az anyával». Ez a formula megfelel a célnak azokban az esetekben is, ahol egyébként a körülményekben elég indok ajánlja a vélelem fokozottabb megvédését.

* * *

Hasonló elgondolásból indokoltnak látszanék megbarátkozni némi könnyítéssel a kérdés két másik lényeges részénél is. Nevezetesen először annak szabályozásánál, hogy az atyán és gyermekén kívül megadható-e másnak is a megtámadás joga már az apa életében is, másodsor pedig a megtámadás határideje tekintetében.

A mostani joggyakorlatnak s a polgári törvénykönyv javaslatának álláspontját is kifejezi az első tervezet 189. §-ára vonatkozó indokolás, amely szerint a családnak és társadalomnak azok a

nagy érdekei, amelyek a családi állásnak «minél biztosabb alapokra fektetését» követelték, egyben annak fontosságára is utalnak, hogy először kinek, másodsorban mely időhatárig legyen megengedhető a gyermek törvényességének megtámadása, s ezeknek a meggondolásoknak alapján oda konkludál, hogy a férjén kívül másnak nem engedhető az meg, kivéve egyes lehető szűkre szabott eseteket, s e mellett az atya megtámadási jogának határidejét rendszerint egy évben szabta meg, amely a gyermek születéséről való tudomásával kezdődik.

Előbb az első kérdéssel, a jogosultak köre meghatározásával foglalkozva: sajnálatosnak kell venni, hogy az utolsó javaslatból kimaradt az első tervezet 191. §-ának az a rendkívül praktikus rendelkezése, amely szerint ha a férj «ismeretlen tartózkodása miatt nem szerezhette tudomást a gyermek születéséről, nevében gyámhatósági jóváhagyással törvényes képviselője támadhatja meg a gyermek törvényességét, — sőt szerény véleményem szerint az árvaszék előzetes közreműködésének kombinálásával — a most említett rendelkezésen túlmenőleg nemcsak az apa képviselőjének, tehát mintegy magának a férjnek érdekében kellene ilyen megtámadási jogot statuálni, hanem az ismeretlen tartózkodású férj szüleinek vagy testvéreinek is lehetővé kellene tenni érdekeik megvédését.

Maga az indokolás elismeri, hogy a jogosultaknak a 189. § szerinti szűk körre szorítása nagy hátrányt jelenthet a vélelmezett atya rokonságára, mert az atyának esetleges mulasztása «természetileg nem létező vérrokonságot létesít közte és saját vérrokonai között, ami utóbbiakra egyrészt eltartási kötelezettséget háríthat, másrészt érzékenyen csorbíthatja örökösödési jogukat», azonban mégis a szigorúság álláspontjára helyezkedik, mert a fenti érdekekkel «szemben áll a gyermek, az anya és a társadalom érdeke, mely nem engedi, hogy szükség nélkül a család nyugalma bolygattassék». Tehát újra az a meggyőződés a szabályozásnak az alapja, hogy a nagyobb általános érdekek sérelmet szenvednének az akármilyen, kézenfekvő és jogos s hasonlóan kifogástalan egyéni érdekek megóvása által, s hogy ez az álláspont elfogadhatóbbnak látszassék, a szembejehető érdekek csekély jelentőségűeknek minősítettnek; tehát e szerint nincs elég komoly és figyelembevehető érdeke a nagyszülőnek arra, hogy a sok év előtt eltűnt fia házastársától született gyermek tartási igényével szemben saját jogán védekezhessék, habár ennek belső jogosultságát az adott esetben mindenki tudhatja és érezheti, nem zárhatja ki örökös sorából az eltűnt s még holtta nem nyilvánított fia vélelmezett törvényes gyermekét, habár nyilvánvaló, hogy az fiától nem származhatik, nem védheti meg annak igényével szemben többi gyermekét, esetleg éppen eltűnt fiát, akinek távollétében a reája hárult vagyontól jogtalan s vissza nem szereshető hasznokat szerezhethet a csak vélelmezetten törvényes gyermek.

És talán fel lehet itt azt is említeni, hogy azok a háborús holtánnyilváníti esetek, amelyekben a holtánnyilváníti aránylag könnyen megy, mindig kevesbednek, s a holtánnyilváníti esetek hovatovább mindig emelkedő arányszámát a rendes eljárás szerinti holtánnyilváníti ügyek teendik ki, melyeknél pedig lényegesen nehezebb a holtánnyilváníti, márcsak a határidők hosszabb volta miatt is.

Nagyon szerény véleményem szerint tehát az életviszonyok itt is lényeges enyhítést követelnek, különösen pedig azokban az esetekben, ahol alapos gyanú szerint a gyermek vadházasságból vagy az anyának másnemű kifelé is szembetűnő erkölcstelen életmódjából származik.

Amik ezekkel az életviszonyokkal kapcsolatban fentebb előadottak, megfelelően itt is találunk.

A vadházasságban élés ideje alatt fogamzott gyermekeknél ugyanis a fentebb előadottak értelmében semmi meggyőző ereje nincsen az általános bármily magas érdekekre való hivatkozásnak, márpedig ha a vélelmezett atya legközelebbi rokonságának, szülőjének, gyermekeinek vagy testvéreinek érdekeit az általános, — bocsánat a kifejezésért — mondhatni papiros szempontok által nem kibébitett súlyukban vesszük szemügyre, nyomban elég fontosnak találjuk azokat arra, hogy a megfelelőbb törvényes védelem tőlük meg ne tagadtathassék.

Az az ajánlott szabályozás, amely az első tervezet 191. §-beli idézett rendelkezést a javaslatba felveendőnek tartja és ezenfelül bizonyos egész közelálló rokonoknak a férj tartós távollétében s a gyermek születéséről való értesültsége hiányában a kifogásolásra

önálló jogot engedne, teljesen veszélynélkülinek is látszik akkor, hogy ha az árvaszék előtti előzetes eljárás egyidejűleg kötelezővé tétetik. Ugyanis az árvaszék mindazokat a szempontokat kötelezőszerűleg gondosan megvizsgálhatja, amelynek sérelmére szolgálhatna a nem indokolt fellépésre való engedély és az árvaszék által itt eldöntendő tényállás magában véve egyáltalán olyan könnyen tisztázható, hogy a visszaélés lehetősége majdnem kizártnak tekinthető.

* * *

Az utolsó javaslat 188. §-a egyébként is tartalmaz egy oly korlátozást, amely szükségtelennek, illetve indokolatlannak látszik. E szakasznak egyik rendelkezése szerint a férj halála után az érdekeltek csak akkor hivatkozhatnak arra, hogy a gyermek nem törvényes származású; «ha a származás törvényességét a férj, vagy amennyiben erre jogosult, a gyermek megtámadta, vagy pedig ha a férj a megtámadás jogának elvesztése előtt meghalt és a gyermek születéséről nem tudott, vagy tudott ugyan, de kétséget kizárónak kijelentette, hogy a törvényességet megtámadni kívánja, vagy hogy a gyermeket magáénak el nem ismeri, s egyszersmind feltehető, hogy a törvényesség megtámadásában őt csak halála vagy haláláig fennálló akadály gátolta».

Ezt a rendelkezést a 183. §-beli azzal a rendelkezéssel való vonatkozásban kívánom vizsgálni, amely szerint a férj csak a gyermek születéséről nyert értesülésétől számított egy év alatt támadhatja meg annak törvényességét.

Ebből a rendelkezésből az látszik kifogásolhatónak, hogy az atya halála után fellépő igényjogosultnak nemcsak azt kell bizonyítani, hogy az apára nézve az időbeli korlátozás halála előtt meg nem szűnt, hanem még azt is, hogy az atya a törvényesség megtámadását akarta, de annak gyakorlásában haláláig föltehetőleg akadályozva volt.

Hogy ezek a korlátozások nyilván a mostani gyakorlatból kerültek be a javaslatba, ugyanazoknak a szempontoknak a védelmével, amire a mai gyakorlat is törekszik, kétségtelen, de míg a mostani gyakorlatban észszerűek és helyénvalók, addig a javaslatra már ezt állítani nem lehet. Nevezetesen a mai gyakorlat legalább a magyar törvények uralma alatt, s eltekintve a Polgári Határozatok Tára 17. szám alatt kifejezett jogszabály alá vonható esetektől, a férj megtámadási jogának érvényesítését nem kötötte záros határidőhöz, még kevésbé olyan rövid határidőhöz, mint ahogy azt a javaslat készül megtenni, s ezért a sokszor hosszú idő múlva támasztott keresettel szemben rendszerinti s kézenfekvő védekezés volt az, hogy az atyának hosszú időn keresztül való hallgatása a gyermek törvényességének elismerését jelenti, s ezért aztán indokolt, hogy a mostani gyakorlat, amely, ismétlem, záros határidőt nem ismer, az atya jogán fellépőknél megkívánta annak bizonyítását is, hogy az atyának igenis szándékában volt a megtámadás jogával élni, de ebben holtáig megakadályoztatott.

Mikor azonban a javaslat a megtámadás határidejét az atyára nézve rövid időben megszabja, s mikor nem kívánja meg azt, hogy az atya ezalatt a határidő alatt akár egy esetben is nyilatkozzék megtámadási szándékáról és azzal csak az egy év legutolsó napján is élhet, akkor ebben az intézkedésben csak egy olyan további korlátozás foglaltatnék, amely elismerésreméltó érdekek elgáncsolását okozhatja a nélkül, hogy ennek indokát megtalálni lehetne. Hiszen ez a határidő az atya elhalálása folytán természetesen majdnem mindig még rövidebb is, mint az egy év, sőt elképzelhető, hogy egészen rövid, mert az apa a gyermek születéséről való értesülés után egész kevés idő múlva is meghalhat, örökösének talán nem is volt módjuk vele ezalatt érintkezni és arról meggyőződést szerezni, hogy az örökhagyónak milyen elhatározásai voltak. Milyen megnyugtató indoka lehet tehát az ilyen esetekben annak, hogy a vélelem nem a megtámadási szándékot, hanem annak hiányát teszi fel? de még ha meg lehetne is barátkozni a szándék bizonyításának szükségével, mivel lehet indokolni azt a további kívánalmat, amely szerint azt is bizonyítani kell, hogy a megtámadásban az atyát *feltehetően* halála akadályozta meg, hiszen ez bizonyítás nélkül is bizonyára feltehető.

Itt ajánlatos lenne visszatérni az első tervezet 198. §-a 3. bekezdésének szövegére, illetve az abban foglalt szabályozásra, amely szerint ha a férj a megtámadási határidő előtt meghalt, a törvénytelenségtől függött jog érvényesítése általában átszáll örökösére, kiegészítve ezt a szabályt azzal, hogy az ellenérdekű feleknek a

törvényes származás védelmében megengedendő az apa elismerésének bizonyítása, amely jogosultság különben magától is értődik.

A 188. §-nál legyen szabad még egy rendelkezésre rámutatni, amely felvilágosításra szorulónak látszik.

Ugyanis a megtámadás joga egyik esetben gyakorolható a jogutódok által, ha a férj a megtámadás jogának elvesztése előtt meghalt és a gyermek születéséről nem tudott.

Mármint a megtámadás joga a 183. § szerint a gyermek születéséről nyert értesüléstől számít, és így ilyen esetben — megkezdődés hiányában — az meg sem szűnhetik, mert az 1284. § szerint családjogi viszonyból eredő viszonyokra nézve elévülésnek nincs helye.

* * *

Az utolsó javaslat 183. §-ában foglalt az a rendelkezés, amely szerint az atya a gyermek törvénytelenítésére irányuló lépéseit csak a gyermek születéséről nyert értesüléstől számított egy év alatt teheti folyamatba, a mai jogállapottal szemben újítást képez és nagyon szerény véleményem szerint nem egészen célszerű újítást.

Itt ismét az lenne első helyen figyelembe veendő, hogy a szóbanlevő esetek legnagyobb része a legalsóbb társadalmi réteghez tartozó emberek ügye, akik legkevésbé sem alkalmasak arra, hogy velük szemben a súlyos jogvesztő hatály rövid határidőhöz köttessék.

A jog nemtudásáról ugyan nem lehet senkinek sem védekezni, tehát nekik sem, bár hiszen éppen az idevonatkozó jogszabályok éppen elég ágas-bogasak arra, hogy még nagyobb készültséggel is meg lehessen köztük akadni, azonban arra már lehet s szabad hivatkozni, hogy a ténybeli tévedés lehetősége nagyon könnyű, hogy nevezetesen nagyon könnyű abban tévedniök, hogy a gyermeknek a házasság érvényessége alatt való nemzett volta fennforog-e vagy nem? Ez pedig a főkérdés, ami után minden igazodik.

Nem abból az elméleti elgondolásból kell ugyanis kiindulni, hogy a férj különváló neje életsorsát bizonyosan továbbra is élesen figyeli, tehát pontosan értesül az olyan fontos körülményről, hogy annak gyermeke született, mert rendszerint éppen annak az ellenkezője, vagyis a pontos értesülés hiánya a valószínű és ezt a nehézséget még inkább fokozza az, hogy az alsóbb néprétegek gondolkozásmódja előtt teljesen idegen az a fogamzási vélelmi időszak, amellyel a törvény, illetve joggyakorlat dolgozik. Ők nem tudnak 182 és 300 napos fogamzási időszakokról, az ő tudásuk szerint a terhesség ideje 9 hónap körül mozog, az életképes magzat hét hónapra való születését is elfogadják, azonban ez a tudatok olyan mélyen gyökeredzik műveltségi állapotukban, hogy azzal nem is foglalkoznak, amit az orvosi tudomány mint még lehető megállapított, s következőleg ha a férj mondjuk különélésük kilenc hónapja után született gyermekéről értesül, nem is tartja lehetőnek, hogy azt a gyereket valaki őtőle származottnak tekinthesse, s ha már ennyire világosnak látja saját helyzetét, természetes, hogy nem is jut eszébe arra gondolni, hogy mindez a biztonsága teljesen hiábavaló, ha a keresetet a megszabott rövid határidő alatt meg nem indítja.

Ehhez járul még, hogy esetleg a szükséges adatok felől való biztonságnak megszerzése, az adatok összegyűjtése, a feleségnek másutt való lakása esetén nehezebb lehet, s ha a férjnek anyagi helyzete nem kedvező, ami az esetek nagyobb része, akkor bizony inkább halogatja a perindítást, és könnyen megeshetik, hogy végül is kimarad az időből.

Közbevetőleg legyen szabad itt egy hasznos eredményeket ígérő és könnyen keresztülvihető közigazgatási intézkedést ajánlani, ami annyira magától értetődőnek látszik, hogy szinte csodálkozni lehet egy ilyen rendelkezésnek eddigi hiányán.

Nevezetesen rendkívül indokolt volna és sok nehezen bizonyítható kérdésben a bizonyítás nehézségét megszüntetné az, ha a születési anyakönyvbe való bevezetésről rendszerint vagy legalább is a házastársak tartós különélése idején a férj vétív mellett hivatalos értesítést kapna. Ezen az értesítésen helyet foglalna a férjnek jogairól és köteleiségeiről való megfelelő kitanítatása, nevezetesen a perindítás köteleossége, annak határideje és a szegényjog lényege. Egy ilyen értesítés az esetek legnagyobb részében komoly figyelmeztetésül szolgálna a férjnek arra, hogy rendezze a rá és hozzátartozóira nézve súlyos következményűvé válható kérdést s ennek nemcsak az a haszna lenne, hogy a tudomásszerzés időpontját nem kellene más bizonyítás tárgyává tenni, hanem egyáltalában a

többi kérdésekben is a rövidebb idő alatt bekövetkező peres eljárás bizonyítási anyaga sokkal megbízhatóbb és eredményesebb lenne.

Ezután a kitérés után az előzőleg felhozottakból azt a következtetést lehet levonni, hogy a mostani gyakorlatnak az az álláspontja, amely záros határidő nélkül elfogadja jogosultnak az apa megtámadási keresetét és a késedelmet csak abból a szempontból vizsgálja, hogy az nem tekintendő-e a gyermek elismerésének, jobban megfelel az esetek túlnyomó nagy többségénél, mint a tervezet által ajánlott, magában is nagyon rövidnek látszó egyéves megtámadási határidő.

Ismélem, az esetek túlnyomó nagy részében vadházasságban élő vagy pedig köztudomásúlag ledér életmódot folytató anyáknak gyermekéről van szó, márpedig ezekben az esetekben nincs semmi igazságos ok arra, hogy a férj a fennforgó körülmények által túlnyomó valószínűséggel kizárt atyasága vélelmétől ne tudjon megszabadulni akkor, hogyha egy bizonyos határidőt elmulaszt és ennek következményeként egész hátralevő életében csak azzal a tudattal szerezhesen többi elismert családtagjai részére valamit, hogy abból a megfelelő részt az a gyerek fogja elvenni, akihez legjobb meggyőződése szerint neki semmi köze. Elég gyakori eset, hogy a vélelmezett apa csak évek múltán jut vagyonhoz, esetleg második feleségének szorgalmas közreműködésével vagy örökség útján, s ekkor áll egyszerre elébe az a kérdés, hogy a nem tőle származottnak tudott s a köztudatban is ilyenként ismert gyermekkel szemben saját gyermekei érdekeit köteleossége megóvni, amikor már a törvény tilalma útját állja szülői köteleossége teljesítésének.

De ha mindenképpen ragaszkodni kell a záros határidőhöz, — ami az eddigi kielégítő gyakorlatra tekintettel kétséges — abban az esetben is meg kell találni a módját annak, hogy ilyen nem ritka, de kiáltó esetekben ne legyen szükségtelen akadálya az igazság érvényesülésének az a szigorúság, amely az ilyen bajbajutottak lelki világától teljesen távol áll és amely rendszerint csak a visszaélésnek kedvez.

Nagy Antal.

Bírósági végrehajtó sikkasztása.

Az utóbbi időben mindjobban elszaporodó, a bírósági végrehajtók által elkövetett sikkasztások felszínre vetették és erőteljesen követelik a kir. Kúria 39. számú döntvényének revízióját. A döntvény (Tüh.) a Btk. 462. §-ban meghatározott hivatali sikkasztással kapcsolatban meghatározza, hogy a bírósági végrehajtók által elkövetett sikkasztás mikor tekintendő a Btk. 462. §-ba ütköző hivatali sikkasztásnak a Btk. 355. §-ba ütköző (közönséges) sikkasztásnak.

A Btk. 462. §-a szerint: «Azon közhivatalnok, aki a hivatalánál fogva kezeihez letett vagy kezelésére, illetőleg őrizetére bízott pénzt vagy pénzürtékkel bíró más tárgyat elsikkasztja: a hivatali sikkasztás büntetést követi el és két évtől öt évig terjedhető börtönnel büntetendő. Ha azonban az elsikkasztott tárgy értéke 2000 pengőt meghalad: öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.»

A 39. számú döntvény a következőképpen szól: Tekintve, hogy az 1881 : LX. tc. 41. §-a, valamint az ezzel hasonértelmű 82. §-a szerint a marasztalási összeg megfizetése a perbíróság, illetőleg a végrehajtás foganatosítása végett megkeresett bíróság közbenjötté mellett *teljesítendő*; tekintve, hogy ezen általános szabálytól eltérésnek csak az idézett törvényben különösen meghatározott egyes esetekben van helye; tekintve, hogy e különös esetek a végrehajtás foganatosításával megbízott bírósági közegek tekintetében ugyanazon törvény 73., 105., 108., 113., 121., 170. és 175. §-okban tüzetesen meg vannak jelölve; ezeknek megfelelően a kir. Kúria polgári és büntetőtanácsainak teljes-ülése az 5069/1884. B. szám alatt felmerült esetre kimondja, hogy a végrehajtás foganatosításával megbízott bírósági végrehajtó vagy más, a végre kiküldött közeg kezeihez teljesített fizetés csak azon esetekben tekintendő a végrehajtó közeg által hivatalánál (megbízásánál) fogva átvettnek, ha az átvétel foglalás, árverés vagy ezzel egy tekintet alá eső tőzsdei eladás (121. §) foganatosítása közben, vagy e cselekmények bármelyikének elhárítása végett azon alkalommal történt, midőn a foglalás, árverés vagy az árverés mellőzésével értékesítendő hitelpapírok eladása (121. §) foganatosítandó lett volna és a teljesített fizetés az illető eljárási jegyzőkönyvben kitüntettetett, vagy ha végre az átvett összeg bánatpénz vagy az eladott dolgok olyan vételára, mely a törvény (pl. 108. §), illetőleg az árverési feltételek értelmében a végrehajtó közegnek volt fizetendő. Ez eseteken kívül a végrehajtó közeg fize-

tések elfogadására jogosítva nincs, következésképp a kezeihez teljesített ilyen fizetések nem tekinthetők általa hivatalánál vagy megbízatásánál fogva átvetteknek. (1885. jan. 8. Bj. T. IX. kötet 307. lap.)

Mindenekelőtt ki kell emelnem, hogy a döntvényben foglalt az a megállapítás, miszerint az 1881 : LX. tc. 41. és 82. §-ai értelmében a fizetés a bíróság közbenjötté mellett teljesítendő — téves. Az 1881 : LX. tc. 41. §-nak 1. bekezdésében ez áll : «*Jogában áll a marasztalt félnek a végrehajtás elrendelése után, sőt a végrehajtás elrendelését megelőzőleg is, a marasztalási összeg fizetését a per-bíróság közbenjöttével teljesíteni.*» Ugyanezen § utolsóelőtti bekezdése a következőket mondja : «*Ugyanigy teljesíthető a fizetés a végrehajtás foganatosítása végett megkeresett bíróság közbenjötté mellett is, de csak akkor, ha a nyertes fél a végrehajtás foganatosítása végett megkeresett bíróság területén lakik vagy annak ott pénzfelvételre jogosított meghatalmazottja van.*» Világosan kitűnik ebből, hogy a félnek a bíróság közbenjöttével való fizetés *csak joga* és nem — mint a döntvény mondja — kötelessége. *Nem teljesítendő, hanem csak teljesíthető.* Azt hiszem, nem lehet vitás, hogy a pervesztes félnek joga van a marasztalási összeget postán elküldeni, bank útján átutalni, személyesen vagy megbízott által átadni. Sőt a bíróság közbenjötté mellett való fizetés a gyakorlatban teljesen ismeretlen.

Ugyanígy téves az 1881 : LX. tc. 82. §-ra való hivatkozás is. E § itt figyelembe veendő 1. bekezdése a következőképpen szól : «*A végrehajtást szenvedő adós a követelés lefoglalásáról történt értesítés után tartozását ki nem fizetheti, hanem azt, amennyiben továbbbi bírói intézkedés megtörténte előtt esedékessé válik, a végrehajtás foganatosítására illetékes bírósághoz — mely az előbb említett bíróságot értesíti — letenni köteles.*» Nem azért nem lehet tehát ebben az esetben az adósnak a fizetést eredeti hitelezőjének kezeihez teljesíteni, mintha ez csak a bíróság közbenjötté mellett volna teljesíthető, hanem mert hitelezője ellen végrehajtást vezettek, abból végrehajtást szenvedő lett s mert a lefoglalt követelést át kell ruházni, esetleg sorrendi tárgyalást tartani, melyre pedig a bíróság hivatott. Ez pedig csak úgy vihető keresztül, ha a pénz is a bíróság rendelkezésére áll.

Az 1881 : LX. tc. 73., 105., 108., 113., 121., 170. és 175. §-ai pénzösszegek átvételéről és kezeléséről szólnak ugyan, de az idézett törvényben nincs sehol olyan rendelkezés, mely ezen eseteken kívül a bírósági végrehajtóknak pénz átvételét megtiltana. Egészen természetes, hogy pénz és egyéb értéktárgyak átvételéről és kezeléséről a törvényben intézkedni kellett, azonban a törvény ezen rendelkezéseiből azt a következtetést levonni, hogy ezen eseten kívül a bírósági végrehajtónak pénzt átvenni nem szabad, illetve ha azt átveszi, akkor nem mint bírósági végrehajtó, hanem mint magánember jár el — nem lehet.

A döntvény tehát jogilag sem indokolt, gyakorlati szempontból pedig egyenesen tarthatatlan. Márpedig a jognak elsősorban az életet kell kielégíteni, nem pedig dogmákat szolgáltatnia.

Itt közbevetőleg megjegyzem, hogy annak a kérdésnek eldöntése, vajjon a fizetés a bírósági végrehajtó által «hivatalánál vagy megbízatásánál fogva átvettek» tekintendő-e, inkább magánjogi szempontból bíróniási jelentőséggel. Büntetőjogi szempontból csak annyi, hogy a büntetési tétel szigorúbb, magánjogi szempontból azonban e kérdés perdöntő fontosságú. Mert ha a hivatali sikkasztás megállapítottatik, vagyis ha a fizetés a végrehajtó által «hivatalánál vagy megbízatásánál fogva átvettek» tekintetik, akkor az állam a bírósági végrehajtó által elsikkasztott pénzt a végrehajtást szenvedőnek megtéríti. Ellenkező esetben az elveszett.

Lássuk ezen kis kitérő után, hogy mit jelent a döntvény alkalmazása gyakorlati szempontból?

Arra nézve, hogy a fizetés mikor tekintendő a bírósági végrehajtó által «hivatalánál vagy megbízatásánál fogva átvettek», vagyis mikor forog fenn hivatali sikkasztás és jár kártérítés az államtól, a döntvény két követelményt állít fel : 1. a fizetésnek foglalás, árverés vagy az árverés mellőzésével értékesítendő hitelpapírok eladása alkalmával kell történnie ; 2. a teljesített fizetést az illető eljárás jegyzőkönyvben ki kell tüntetni. (Azt az esetet, midőn az átvett pénz a végrehajtó kezeihez volt fizetendő (pl. bánatpénz), a döntvény is hivatali sikkasztásnak minősíti, azért ezzel nem is foglalkozom.)

A Végrehajtási Törvény szerint a végrehajtást rendelő végzést a végrehajtást szenvedő részére a foglalás alkalmával kell kézbesi-

teni. A végrehajtást szenvedő tehát ekkor értesül az ellene elrendelt végrehajtásról. Egészen természetes tehát, hogy a foglalás alkalmával fizetni nem tud, mert hiszen ha lett volna pénze, nem várta volna meg a foglalást, hanem fizetett volna. És valóban a gyakorlati élet tapasztalatai azt mutatják, hogy a legkevesebb fizetés történik a foglalás alkalmával. Ezt követőleg kezdődik meg a lakosság pénz után, és ha sikerült az adósnak valamit összehoznia, beviszi a végrehajtó irodájába, sokszor pedig a lakására. Annak a követelménynek a döntvénybe való felvétele tehát, hogy a fizetésnek a foglalás alkalmával kell történnie, a hivatali sikkasztás megállapítását és így az állam kártérítési kötelezettségét majdnem lehetetlenné teszi. Mert mégis csak különös, hogy ha a foglalás alkalmával az üzletben kifizeti a kereskedő a követelést, akkor mint bírósági végrehajtó veszi át tőle a kiküldött a pénzt ; ha ellenben egy órával később beviszi a bíróság épületében levő irodájába és ott hivatalos nyugta ellenében kifizeti, akkor a végrehajtó már csak mint magánember jár el. Hát van ebben valami ráció? Még tarthatatlanabb azonban az a rendelkezés, hogy a fizetést az illető eljárás jegyzőkönyvben ki kell tüntetni. A végrehajtást szenvedő sok esetben nem tud írni és olvasni. Azonkívül egyáltalában nem tudja és nem meri ennek a rendelkezésnek a betartását ellenőrizni. Arról nem is beszélünk, hogy a közönségnek erről a rendelkezésről halvány fogalma sincs. És itt felteszem a kérdést, milyen helyzetet teremtene egy olyan rendelkezés, ha nekem kellene ellenőriznem, hogy pl. egy banknak visszafizetett váltókölesönömet hol, ki és milyen módon könyveli el, mert ellenkező esetben sikkasztás esetén nekem azt még egyszer meg kell fizetnem? Azt hiszem, ez tökéletesen elegendő volna a legnagyobb nyugtalanság és jogbizonytalanság előidézésére.

Ennél a kérdésnél azonban még további és még nagyobb nehézségek mutatkoznak. A végrehajtók ugyanis a foglalás alkalmával a helyszínen a legtöbb esetben nem készítik jegyzőkönyvet, hanem csak feljegyzést és egy üres blankettát íratnak alá a végrehajtást szenvedővel. Otthon azután a feljegyzések alapján a végrehajtó írónka elkészíti a jegyzőkönyvet, s ha az üres blankettát a helyszínen nem íratják alá, odairják, hogy a végrehajtást szenvedő az aláírást megtagadta. Sok esetben fizikailag is ki van zárva a jegyzőkönyv elkészítése (erdőn, mezőn, sok együttes végrehajtás esetén stb.). Hogyan lehet akkor ennek a rendelkezésnek érvényt szerezni? Ugyanez a helyzet az árverések tekintetében. Mert hát hogyan is folynak le az árverések? A végrehajtó megjelenik az árverés megtartása végett. Az adós sir, hogy nincs pénze és könyörög egy kis kíméletért. Kéri, ne hozzanak árverési hiénákat, ne alkalmazzanak szoros zárt, legalább törleszteni mindenestre fog. Felveszik a nemleges árverési jegyzőkönyvet (az árverés árverelő hiányában sikertelen maradt), közlik az adóssal a költséget s hogy hány nap alatt és mily részletet törlesszen, ha nem akarja, hogy üzletét lezárják. Az adós összeszedi nagy kinnal a kívánt részletet és elviszi az árverési költséggel együtt a végrehajtónak. Tapasztalásból tudom, hogy az adós a legkritikább esetben fizet éppen az árverés órájában. Vagy van pénze előbb s akkor nem várja be az árverést, hanem előzőleg beviszi a végrehajtónak, vagy nincs s akkor az árverés dacára sem képes fizetni. Előfordul, hogy reggel — mikor az árverés van — még nem tud fizetni. Ellenben este — kasszazárás után — már összejön a kívánt összeg és elküldi a végrehajtónak. Sikkasztás esetén ezt még egyszer meg kell fizetni.

Hogy ez mennyire így van, legfényesebben bizonyítja egy a közelmúltban nálunk lefolyt bűnügy. A kir. törvényszék mintegy 50 sikkasztási eset közül egyetlen egyben sem állapíthatta meg a hivatali sikkasztást éppen a 39. számú döntvény miatt, mert a fizetések vagy nem a foglalás, illetve árverés alkalmával, hanem a végrehajtó lakásán és az irodájában történtek, vagy pedig a helyszínen, a foglalás, illetve az árverés alkalmával történtek ugyan, azonban a fizetés az árverési jegyzőkönyvbe nem lett felvéve. Ha látták volna ennek a döntvénynek a meghozói a szegény piaci kofát, a nyomorgó kistráfikost, a csőd előtt álló kereskedőt és tudatlan, de bizó falusi parasztot, mily kétségbeesés vett rajtuk erőt, midőn megtudták, hogy tartozásukat még egyszer meg kell fizetni ; s ha látták volna, mint omlott össze bennük pillanatok alatt mind az a bizalom és megbecsülés, amit az állam és annak tisztviselőivel szemben évtizedeken át sikerült beléjük nevelni, hát hiszem, hogy ez a döntvény soha meg nem született volna.

Azt mondják, hogy a döntvény az állam érdekét védi, mert megszünteti a kártérítési kötelezettségtől. Engedelmet kérek, ilyen eszközökkel nem lehet egy magát modern, nyugatnak nevező

állam érdekeit védeni. Magyarország annyira még nincs, hogy ilyen eszközökkel legyen kénytelen érdekeit védeni. Ha egy bankpénztárosnak fizetek s az a pénzt elsikkasztja, akár elkönyveli, akár nem, a bank azért felelős. A K. T. 47. §-a értelmében, ha egy segédőt veszek az üzletben valamit, ha elsikkasztja a pénzt, nem kell kétszer fizetnem, akár adott róla blokkot, akár nem. A K. T. 48. §-a értelmében, a egy inas szaldórozott számlát hoz és kifizetem, szabadultam a kötelezettség alól, akármit csinál az inas a pénzzel. Ellenben ha egy bírósági végrehajtónak, tehát államhivatalnoknak, hivatalos óra alatt, hivatalos helyiségében, egy folyamatban lévő végrehajtási ügyben fizetek és arról hivatalos nyugtát kapok, sikkasztás esetén köteles vagyok a követelést még egyszer kifizetni. Hát nyugodtan állíthatom, hogy ez a rendelkezés úgy egész jogrendszerünkkel, mint a nyugati államok törvényhozásával, de magával a jogérzéssel is ellenkezik. Ezt az áldatlan állapotot tehát a 39. számú kúriai döntvény sürgős revíziójával meg kell szüntetni.

A baj orvoslására különben két út állna rendelkezésre. Vagy azt kellene kimondani, hogy a végrehajtó soha semmiféle körülmények között a felektől pénzt át nem vehet és ezt megfelelően publikálni; vagy a döntvényt oly értelemben módosítani, hogy minden fizetés hivatalánál fogva átvettnek tekintendő.

Mint hogy azonban az előbbi út járhatatlan, mert egy ilyen generális rendelkezést a végrehajtási törvény egész rendszerének felforgatása nélkül kimondani nem lehet és a gyakorlatban annak keresztülvitele leküzdhetetlen nehézségekbe ütközne, csak a második úton lehetne elindulni.

Vagyis a 39. számú döntvény hatályon kívül helyezésével ki kell mondani, hogy a bírósági végrehajtó vagy kiküldött által folyamatban lévő végrehajtási ügyben a felektől vagy azok képviselőitől bármely címen és körülmények között átvett pénz vagy egyéb pénzügyi tárgy elsikkasztása hivatali sikkasztás.

Ha ez az államra nézve veszélyt rejt magában, kötelezzék a végrehajtókat óvadék letételére, de nem lehet a jóhiszemű közönséget a sikkasztó végrehajtók garázdálkodásának továbbra is kiszolgáltatni.

Dr. Gál Károly.

Mikor lehet külföldi hitelezőnek fizetni?

Dr. Görömbey Gusztáv e tárgykörben mozgó legutóbb napvilágot látott cikke a 4500/1931. M. E. sz. rendelet merev értelmezésével a mellett tör lándzsát, hogy külföldinek, és pedig akár külföldi megbízottjának is fizetni — minden esetben — tiltó jogszabályba ütközik.

Ez az értelmezés nem felel meg a rendelet szorosán vett grammatikai értelmezésének, nem felel meg a rendelet intencióinak, még kevésbé áll ily értelmezés összhangban a gyakorlati étellel.

Konkrét esettel megvilágítva a dolgot, ha az egyébként körültekintő és alapos cikk álláspontját fogadjuk el, úgy ez esetben a Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül egyetlen egy pénzügyintézetünknek nem állana módjában fizetést teljesíteni oly takarékpénztári betétkönyv vagy folyószámlabetét tulajdonosának, aki külső megnyilvánulási formájában a 4610/1931. M. E. sz. rendelet 2. §-a értelmében külföldinek tekintendő, jöllehet általában a takarékpénztári alapszabályok szerint a takarékpénztári betétkönyv előmutatójának minden különösebb vizsgálat nélkül kell kifizetést teljesíteni.

Előre bocsájtom, hogy a gyakorlatban úgyszólván kivétel nélkül minden bankunk a takarékpénztári betétkönyv előmutatójának általában, s illetve a folyószámla betétkövetelés tulajdonosának minden különösebb vizsgálat nélkül teljesít kifizetést.

Ezen gyakorlat szerény véleményem szerint nem ütközik a 4500/1931. sz. rendelet intézkedésébe. Ezen rendeletnek 1. § c) pontja szerint ugyanis a Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül tilos «pengő befizetése, jóváírása vagy átutalása (készpénzben, csekkel, váltóval, utalvánnyal, takarékbetéti könyvvel, pénztárjeggyel stb.) külföldön lakó személy vagy külföldi cég javára...» Nyilvánvaló, hogy amidőn a rendelet kifejezetten ezt a szót használja, hogy befizetés, különbséget kíván tenni a befizetés és a kifizetés között.

Márpedig a grammatikai értelmezés szerint lényeges különbség van befizetés és kifizetés között. Befizetek valamit valakinek a javára és részére a bankba, a bank kifizet nekem az én részemre az enyemből nekem vagy megbízottamnak. A befizetés szó tehát a

kifizetés szóval nem helyettesíthető, mindkét kifejezés más-más fogalmat rejt magába.

A banki terminológiában pedig egészen szembeötlő különbség van a két kifejezés között, úgyhogy figyelemmel arra, hogy egy oly rendelettel állunk szembe, amely valutavédelmi célokat szolgál s így amely szoros összefüggésben áll a pénz forgalmával, nem lehet véletlennek tekinteni azt, hogy a rendeletet statuáló az 1. § c) pontjában félreérthetetlenül csak a befizetéseket vonta a Magyar Nemzeti Bank engedélyének szankciója alá.

Az igaz, hogy a 6900/1931. M. E. sz. rendelet (transzfermoratórium-rendelet) 4. §-a nem disztinkvál befizetés és kifizetés között, ezen § azonban a külföldi pénzügyi meg határozott tartozásokról szól, s így éppen azért, mert a két rendelet kétféle kifejezést használ, arra lehet következtetni, hogy míg a transzfermoratórium-rendelet a külföldi pénznem tekintetében úgy a befizetéseket, mint a kifizetéseket a pénzforgalom összes vonatkozásában a Magyar Nemzeti Bank engedélyéhez köti, addig a 4500/1931. sz. rendelet csak a befizetéseket kívánja korlátozni a külföldiekkel szemben való forgalomban.

Bár már említést tettem róla, ismétlem, hogy a gyakorlati életben az általam taglalt disztinkció alkalmazást nyer. Több pénzügyintézetnél próbát tettem és megállapítottam, hogy még oly takarékpénztári betétkönyv előmutatójának is szabadon és akadály nélkül — Magyar Nemzeti Bank engedélyének hiányában is — teljesítenek kifizetést, amely betétkönyv külföldi személy tulajdonát képezi, külföldi személy nevére szól.

Szinte elképzelhetetlen, hogy vezető bankjaink ily kifizetések gyakorlásával tiltó jogszabályba ütköző módon sorozatos kihágásokat kövessenek el!

Dr. Görömbey Gusztáv cikkének I. alatti része tehát — amennyiben a fentebb előadottakat figyelembe vesszük — még azzal egészítendő ki, hogy a 4500/1931. számú rendelet magánjogi vonatkozásban tiltó szabályt csak oly esetben képez, amidőn a pengő befizetéséről van szó.

Dr. Haraszt Tibor.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **Szolgálati szerződés.** a) Szolgálati jogviszony valamely munka állandó teljesítéséből s ennek a teljesítésnek az elfogadásából is keletkezhetik: az a körülmény tehát, hogy a munkavállaló és a munkaadó között szolgálati szerződés sem szóval, sem írásban nem kötött, a szolgálati jogviszony fennforgásának és az abból származó jogoknak és kötelezettségeknek a megállapítását nem akadályozza. — b) A szolgálatadó és alkalmazott jogviszonyának elbírálásánál az a jog- és cselekvési kör irányadó, amelyet az alkalmazott betölt, és így a munkadíj összege attól függ, hogy a munkavállaló alkalmaztatásának idejében milyen tevékenységet fejtett ki. (Kúria 1931. dec. 17. P. II. 1876/1931.) — c) A bírói gyakorlat szerint a munka ellenértékeül adott minden olyan szolgáltatás, amelyet a munkaadó megszabott mértékben és visszatérő időszakokban rendszeresen és állandóan folyósít az alkalmazottnak, fizetésjellegű és járandóságának alkatrésze. — d) A szolgálati viszony jogilag a felmondási idő alatt is fennáll s akként teljesítendő, mint a felmondás előtt. — e) Az 1910/1920. M. E. sz. rendelet csupán kereskedősegedeknek, ipari és kereskedelmi vállalatok tisztviselőinek szolgálati viszonyáról intézkedik és másra joghasonlóság címén sem alkalmazható. (Kúria 1932. jan. 14. P. II. 7879/1930.) — f) A szolgálati viszony lehetőségét nem zárja ki az, hogy a munkavállalók díjazásukat nem a munkaadótól kapják, hanem alkalmazásukkal mód nyújtatik arra, hogy díjukat a kiszolgált közönségtől kapják. (Kúria 1932. febr. 11. P. II. 4792/1931.) — g) Munkaadó és munkavállaló a határozatlan időre kötött szolgálati szerződést határozott időre szóló szerződéssé csak úgy változtathatják át, ha a munkavállalónak a felmondási idejét és a felmondás időre eső igényeit nem sértik. (Kúria 1932. jan. 7. P. II. 5382/1930.) — h) A munkavállalónak az a ténye, hogy a nővére gyarából rendelt árut a nélkül, hogy előzetesen engedélyt kért volna a rendelésre, nem visszaélés a főnök bizalmával, ha a megrendelések indokoltak s a vásárlások az áruk minősége s ára tekintetében kifogástalanok voltak. (Kúria 1932. jan. 12. P. II. 4612/1930.) — i) Az 1884. évi XVII. tc. 94. §-a g) pontjának alapján történő elbocsátás nem alapulhat a munkaadó egyéni (szubjektív) megítélésén, hogy bizalma

az alkalmazottban megrendült, hanem tárgyilag (objektíve) kell annak megállapíthatónak lenni, hogy az alkalmazott «az iparos bizalmával való visszaélés által az üzlet érdekeit» veszélyeztette. (Budapesti Tábla 1931. dec. 17. P. VI. 11,129/1931.) — *j*) A munkaadó bizalmával visszaélt s az üzlet érdekeit veszélyeztette a jéggyári ápolók, napszámosok, valamint a raktár felügyeletével és a jégkészletről elszámolással megbízott az a vezető gépész, aki a szervezeti szabályrendelet ellenére magánféltől állandóan borralalót és ajándékot elfogadott és értük a gyár egyéb alkalmazottainak távollétében tilalom ellenére nagymennyiségű jeget kiszolgáltattott. (Kúria 1932. jan. 8. P. II. 1388/1930.) — *k*) A szolgálati szerződésnek az a kikötése, hogy a forgalmi jutalék a boltkezeléstől felmentés esetén a felmondás napjától megszűnik, az 1910/1920. M. E. sz. rend. határozmányaival nem ellenkezik, sőt 7. §-ával összhangban van, amiből az is következik, hogy a jutalék és végkielégítés megállapításánál sem jön figyelembe. (Kúria 1932. jan. 13. P. II. 6496/1930.)

2. a) **Vasúti szolgálatban** állandó alkalmazottá csak az válhat, aki felvételekor 35. életévét még be nem töltötte, s ezért, aki e korhatáron túl volt, hároméves, megszakítás nélkül folytatott szolgálattal se válhatik állandó alkalmazottá. (Kúria 1932. jan. 28. P. II. 450/1931.; febr. 5. P. II. 2633/1931.) — *b*) A *vasúti szolgálati* viszony természetével nem egyeztethető össze, hogy az alkalmazott munkaadóját hosszú időn (8 éven) át bizonytalanságban hagyja, hogy a létszámból törlést jogszerűnek tartja-e. (Kúria 1932. jan. 27. P. II. 58/1930.)

Szemle.

— **Angyal Pál** büntetőjogi kézikönyvének most megjelent kilencedik füzet (164 old., Athenaeum) már ismertetett előzőihez hasonlóan, a jogtörténet, dogmatika és judikatúra hármas vértetével felszerelten, a Btk. különös részének VI—IX. fejezeteit, illetve az azokat kiegészítő és pótló törvényeket magyarázza. Úgy irodalmi alátámasztásában, mint a törvény és a joggyakorlat bírálatában a munkának ez a része is harmónikusan illeszkedik be abba az elgondolásba, hogy a tankönyv a kriminalistának kísérője legyen a gyakorlatban is. Sajnálatos, hogy az eddig megjelent füzeteknek nagyobb része a büntetőjognak kevésbé gyakorlati jelentőségű részeivel foglalkozik, sőt az előkészületben lévő részek közül is hiányzik pl. a család fejezete. Még sajnálatosabb azonban, hogy a most megjelent füzetnek egyes részeiből kifejezett politikai tendencia ütözködik ki. Így a 13. §, amely az izgatás fejezetének fogatkozásait sorolja fel, tartalmában szembetűnően egybevág annak az egyébként már rég elejtett reakciós kormányjavaslatnak intézkedéseivel, amely a «titkos» izgatást, a család «kigúnyolását» stb. kívánta volna büntető szankcióval sújtani, nyilván szándékosan megfeledekvén arról a lesújtó bírálatról, amellyel *Hippel* a gyűlöletkeltés poenalizációját kísérte (Vergl. Darst. II, 63. «Solche Bestimmungen passen in den seligen Polizeistaat, aber nicht in die heutige Zeit»). A boldogult rendőrállam felélesztését a tudomány nyugodtan reábizhatja azokra, akik azt hivatásszerűen űzik. Politisch Lied, ein garstig Lied — írta Goethe s a dal nem válik szebbé, ha a politikát tudományos igazságnak minősítik is. Ennek még sajnálatosabb példáját szolgáltatja a szerző, amikor a Btk. 173. §-ának magyarázatában a következőket írja:

«... a Btk. 173. §-ának vonatkozó helye imigyen olvasandó: a király vagy a kormányzó személyének sérthetetlenségét (a Jogt. Közlöny 1930. évf. 219. lapján megjelent név nélküli bírálatos ismertetés szerint: «Magyarországnak nem lehet egyszerre két uralkodója», s így a büntetőjog «védelme a magyar állam szuverenitását megszemélyesítő államfőt illeti meg», tehát csak a kormányzót; a bírálat tévedése nézetem szerint nyilvánvaló; nem állítja senki, hogy Magyarországnak vagy bármely más államnak egyszerre két uralkodója lehet, de viszont nem vitás, hogy a rex hereditariust a fokozottabb büntetőjogi védelem megilleti... minthogy pedig II. Ottó rex hereditarius, következésképp a fokozottabb büntetőjogi védelem és tehát a Btk. 173. §-a egyfelől a király személyének sérthetetlenségét továbbra is védi, de védi a kormányzó személyének sérthetetlenségét is»).

Hogy az idézett bírálat «nyilvánvaló tévedésének» ez a helyreigazítása a *petitio principii*-nek iskolapéldája, azt a logikában iskolázott olvasó előtt igazán felesleges kiemelni. Hiszen a szóvá tett ismertetés éppen azt vitatta, hogy a rex hereditariust — ha ugyan az 1921: XLVII. tc. után ilyenről egyáltalán szó lehet — azért nem illeti s nem illetheti meg különlegesen fokozott védelem, mert a Btk. ezt a védelmet csak az államszuverenitás képviselőjének, tehát az 1920. évi I. tc. rendelkezése alapján ezidőszerint kizárólag a kormánynak biztosítja. Minthogy pedig Angyal sem állítja, hogy a volt uralkodóháznak bármely tagja ezidőszerint megtestesítené a magyar államszuverenitást, logikai bakugrás nélkül azt sem állíthatja, hogy a rex hereditariust a fokozottabb büntetőjogi védelem megilleti. Vannak ugyan büntetőjogi blankettörvények, de olyan blankettörvény fogalmilag sem képzelhető, amelyet a kommentátor a «király vagy kormányzó» szavakkal tölt ki, mintegy hozzágondolván, hogy «a nem kívánatos törlendő». És talán nem felel meg a magyar államszuverenitásnak sem, hogy az annak képviselőjét megillető védelem a «de» kötőszóval kezdődő mellékmondatba szoríttassék. Igazán nem öregbíti Angyal most megjelent munkájának kétségtelen értékét, hogy a hetedik füzet bírálatában említett «legitimista kirándulásról» még a kilencedik füzetben sem tért vissza, sőt — boldogemlékü Baumgarten Izidorral szólva — nemcsak fordítva kantározta fel a logika paripáját, hanem még lovagol is rajta. Épp a közelmúlt napokban mondotta ki az egri kir. ügyészség, hogy «ha valaki... a volt trónörökös a különböző közjogi felfogás alapján királyfőnek vagy örökös királynak említi, törvényes alapon nem áll ugyan, de büntetendő cselekményt nem követ el». Egy jogi tankönyvben foglalt törvényt magyarázatnak azonban, véleményünk szerint, mégis közelebb kell állnia a legalitás szférájához, mintsem hogy ne legyen bűncselekménynek minősíthető.

— **Kell-e új törvény a halotthamvasztáshoz?*** Debrecen sz. kir. város törvényhatósági közgyűlése pár évvel ezelőtt kimondta, hogy megszünteti a várost körben körülölgő és a város fejlődését akadályozó temetőket. Helyette a városi Nagyerdőből szakított ki 1000 hold területet erdei köztemetőnek. *Ideális* megoldás, az egész temető egy hatalmas kert. A közgyűlés ugyanekkor *krematórium* felállítását is kimondta *egyhangú* határozattal. E határozatot úgy a belügy-, mint a pénzügyminisztérium *jóváhagyta*. A krematórium fel is épült. Az egyes felekezetek bele sem szóltak, a vita egyedül a köztemető körül folyt.

Most, mikor már a krematórium *üzembehelyezéséről* van szó, egyes sajtóorgánumok arról írtak, hogy Debrecenben harc van a krematórium körül. Erről szó sincs, mindössze a róm. kat. egyház bizottmánya — három évvel a jóváhagyás után — kívánta a krematórium megnyitásának mellőzését.

Bár e tekintetben a miniszteri jóváhagyás és tételes magyar törvény egyedül az irányadó, a közegészségügyről szóló magyar törvény, az 1874: XIV. tc. 5. §-a pedig szól a «rendes temetkezési viszonyoktól eltérő temetkezéstről is (bebalzsamozás, hamvasztás), mégsem lesz érdektelen rámutatni röviden az ellenzés okaira és a művelt nyugati államok idevágó törvényhozására.

A római kat. egyház csaknem *kétezer* éven át nem tilalmazta a hamvasztást. A papság minden akadály nélkül végezte az egyházi funkciókat hamvasztásnál is, sőt nem egy *kanonok*, lelkész égettette el magát. A páviai egyetem teológiai fakultása 1874-ben kimondta adott esetben, hogy a hamvasztás nem ellenkezik a dogmákkal. *Rómában* a kat. egyház fennhatósága alatt álló központi kat. temetőben az elhamvasztottak részére külön urnacsarnokot építettek.

Mégis a pápa 1886. évi május 19-én kelt dekrétumával a papság további közreműködését megtiltotta a hamvasztásnál. Maga a hamvasztás ezután sem tilos. Hogy ez így van, mutatják a következő érdekes esetek:

Már a pápai dekrétum megjelenése után, 1900-ban Bécs mellett elhunyt Sylva-Taroucca Jenő gróf, aki több mint 100,000 forintot

* E kéziratot hetek előtt vettük kézhez és így a cikk még nem foglalható az időközi fejleményekkel. (Szerk.)

érő vagyonát azzal a feltétellel hagyta a bécsi irlalmasok rendházára, ha a rend egyik tagja tetemét Góthába kíséri, elhamvasztja, az egyházi szertartást elvégzi és a hamvakat a rend *templomában* elhelyezi. A rend ezt a kívánságot teljesítette. Másik esetben az elhúnyt tetemét beszentelték, kikísérték a vasúti állomásra, ahonnan a hamvasztóba vitték. A Mont-Pelée-vulkán kitörésekor elpusztult katolikus lakosságot kat. egyházi szertartás közepette égették el, a spanyol-amerikai tengeri csatában elesetteket a San-Jago de Cuba-i kat. érsek szentelte be a temetőben és ott is égették el őket. (Lásd Budapest székesfőváros előterjesztése a halott-hamvasztásról.)

A többi egyházak közül egyedül az orthodox izraeliták ellenzik az elégetést, de ezek is elfogadják az urnákat elhelyezésre.

Ausztáriában az 1870. évi közegészségügyi törvény alapján, mely szerint a temetők létesítése a községek kötelessége, minden további nélkül Bécs krematóriumot állított fel, melynek működését csak városi szabályrendelet szabályozza.

Németországban törvény (Poroszország 1911, Szászország 1920, Hessen 1899, Hamburg 1915, Braunschweig 1910) *miniszeri* rendelet (Bajorország 1920, Württemberg 1921, Oldenburg 1925) vagy helyhatósági szabályrendelet (Baden, Thüringen, Mecklenburg-Schwerin) intézkedik a halotthamvasztásról. Krematórium, Lippét kivéve, *minden* német államban van.

Franciaországban az 1887. évi nov. 15-i, a «temetkezés szabadságáról» szóló törvény engedi meg minden különösebb formalizmus nélkül a hamvasztást.

Olaszországban az 1891. évi, Angliában az 1903. évi, Svédországban 1891. évi, Norvégiában 1898. évi, Belgiumban 1932. évi törvény szabályozza a halotthamvasztást.

Nincs ma művelt nyugaton állam (a békebeli Oroszországot sem véve ki), hol a hamvasztás ne volna megengedve. (Dr. K. S.)

— **Angol cégstatisztika.** Nem lehet érdektelen dolog e helyütt a jelenlegi gazdasági világválság súlyosabbá válását közvetlenül megelőző idők egyes statisztikai adatait figyelembe vennünk az angol kereskedelmi társaságokra vonatkozóan. Az 1929. év folyamán Angolországban összesen 8672 új cég (keresk. társaság) jegyeztetett be, amelyek közül 5909-nek az alaptőkéje nem haladta meg az 5000 font sterlinget. A jelzett évben bejegyzett társaságok száma csaknem négyszázzal kevesebb volt, mint a megelőző évben, 1928-ban, ámde az 1929-ben bejegyzett kereskedelmi társaságok alaptőkéje összesen 8.000.000 fonttal több volt az előző esztendőben bejegyzettekénél. Több mint 8000 új társaság mint magáncég jegyeztetett be, mintegy 75 millió fontnyi összes névleges alaptőkével. 1929. végén év 87,885 egyéni cég volt bejegyezve az angol keresk. cégek jegyzékébe. Ugyanezen év folyamán 2954 esetben tétetett felszámolási eljárás folyamatba, ezek közül 239 volt a törvényszékek által elrendelt kényszerfelszámolás. Az 1920—1929-ig terjedő tíz év alatt a kényszerfelszámolások végösszege 2351; az egyes évekre eső számok közt a legmagasabb (294) volt 1923-ban és a legalacsonyabb (119) volt 1920-ban. A felszámolás alá került keresk. cégek végösszege a jelzett tíz esztendő alatt 28,774. Érdekes adat e részben az, hogy 1920-ban, amely éven, mint az imént láttuk, a kényszerfelszámolások száma a legalacsonyabb, az önkéntes felszámolások száma viszont a legmagasabb, vagyis 3031-et tesz ki.

Zsoldos Benő.

— **A válóperi bírászkodás Spanyolországban** a közelmúltban bekövetkezett gyökeres alkotmányjogi változások következtében, szintén lényeges átalakításokon ment át az előző évtized gyakorlatához képest. A «békebeli» házasságjogi szabályok értelmében — mint azt a kiváló *Phillimore* angol főbírónak az «International Law Association» elé terjesztett egyik jelentéséből olvashatjuk — Spanyolországban *kánoni házasságok* voltak a katolikusok részére, kik a házasság felbontását csakis a róm. kat. egyház kánonjogi szabályainak megfelelően vehették igénybe, míg ennek polgári jogi hatályát a rendes bíróságok útján kellett érvényre-juttatni, — aztán a *polgári házasságok* a nem-katolikusok részére, amely házasságok csupán *a mensa* oldhatók fel és nem *a vincula*. Életfogytig tartó szabadságbüntetésre való ítélés jogos ok a házasság felbontására. Külföldi válóperi ítéletek a spanyol jog értelmében a nemzetközi szerződés értelmében ismertetnek el, míg ilyen szerződés nemlétében a *viszonosság elve* az irányadó, de hogy a spanyol házasságok felbontó külföldi ítéletek érvényesek legyenek, azokat a spanyol bíróságoknak — és pedig kizárólag a spanyol házasságjog által szabályozott felbontási okok alapján — meg kell erősíteniük. Spanyolország területén lakó külföldiek az ottani házasságjogi bírászkodást csakis kétévi bennlakás után nyerhetik el, amennyiben kötelező nyilatkozatot állítanak ki arról a szándékukról, hogy véglegesen spanyol területen fognak letelepedni. Tíz évig tartó állandó bennlakás esetén a spanyol válóperi bírászkodás igénybevehetőéhez már nem kell az említett letelepülési nyilatkozat.

Zsoldos Benő.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Regiecsökkentés ügyvédeknek, ha másolást, fordítást, sokszorosítást, más írásmunkát «Tempo» irodára bízzák. Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12.

464

Negyedéves ügyvédjelölt legelőkelőbb irodákban eltöltött gyakorlattal azonnali belépéssel állást változtatna. Meghívások «Negyedéves» jelígre kiadóba.

465

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró

szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a **legutolsó változásokat** feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedévenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25— P, egészvászonkötésben 30— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Vámbéry Rusztem: Az ibolyacsokor. — Dr. Kuthi Sándor debreceni ügyvéd: A fakultatív halotthamvasztás Magyarországon. — Jogirodalom. h. d.: A részvényjog reformja. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 16. sz. — Hiteljogi Döntvénytár. XXV. 3.

Az ibolyacsokor.

A törvény értelmezésétől függ, hogy értelmével a jogot biztosítja vagy a szavaiba kapaszkodó erőszakkal a jog értelmét meghamisítja-e? Nem kétséges, hogy a ferde törvényértelmezés jobban veszélyezteti a jog érvényét, mint a nyílt törvénytörés, mert a törvényesség látszataival megtéveszti azokat, akik bízna a törvény uralmában. Ennélfogva Lord Bacon-nek háromszáz év előtti panasza: *durum est torquere leges, ut homines torqueant* — mit sem veszített jelentőségéből.

Sajnálatos aktualitást kölcsönzött e panasznak az a parlamenti vita, amely egy lapbetiltás kapcsán a kivételes hatalmat biztosító rendeletek érvénye körül merült fel. Az a hivatalos magyarázat, amely a lapbetiltásra jogosító rendelet érvényességét vitatja, nyilvánvalólag az 1922: XVII. tc. 6. §-ára támaszkodik. Ennek idevágó rendelkezése következőképp szól:

«Köteles továbbá a kormány a kivételes hatalom alapján kibocsátott mindazokra a rendelkezésekre vonatkozólag, amelyeket ideiglenesen hatályban tartott, amennyiben fenntartásuk a jelen §-ban megszabott hathónapi határidőn túl is szükséges, a jelen törvény életbelépésétől számított négy hónapon belül az azokban szabályozott viszonyok törvényes rendezése végett törvényjavaslatokat terjeszteni a nemzetgyűlés elé.»

Noha a törvény életbelépte óta nemcsak hat hó, hanem hat, sőt tíz év is eltelt, noha nemcsak az e §-ban említett s annak idején beterjesztett törvényjavaslatot vonta vissza a kormány az ülészek befejezésével, a nélkül, hogy újból beterjesztette volna, hanem magát a nemzetgyűlést is megszüntette az 1926: XXII. tc., az 1922: XVII. tc.-ben gyökerező kivételes hatalomnak örökéltű fáklyája ma is változatlan erővel világítja meg az alkotmányosság útját. Hivatalos magyarázat szerint azért, mert a kormány az ott hivatkozott törvényjavaslatnak kellő időben történt előterjesztésével, mint alakszerű ténnyel, egyszersmindenkorra megszerezte a kivételes hatalom gyakorlásának alkotmányos jogát. Hiába hivatkozunk arra, hogy ha a törvénynek valóban ez lett volna az értelme, hogy pusztán a törvényjavaslat beterjesztésének alaki tényére alapítsa a kivételes hatalom háborítatlan gyakorlását, úgy a helyett azt is mondhatta volna, hogy pl. az igazságügyminiszter egy ibolyacsokrot helyezzen Deák Ferenc sírjára.

Ha a nemzetgyűlés valóban a kormány tetszésétől kívánta volna függővé tenni a kivételes rendeletek hatályának tartalmát, úgy mi sem akadályozta volna abban, hogy e bizalmának minden föltétel nélkül adjon kifejezést. Viszont a föltétellel, amelyet a törvény megszabott, világosan utalt arra, hogy a nemzetgyűlés a vonatkozó törvényjavaslatnak beterjesztésétől a hathavi határidő lejártáig terjedő idő alatt köteles a kivételes rendelkezésnek fönttartása vagy hatályon kívül helyezése tárgyában határozni. Ha pedig bármi okból nem határozott, úgy a határidő lejártával a kivételes rendelkezés hatálya automatikusan megszűnt, mert a fentidézett szakasznak egész tartalmából az tűnt ki, hogy a törvényhozás intézkedésére nem a kivételes intézkedés hatályon kívül helyezése, hanem hatályban tartása végett van szükség. Ez épp-

úgy következik a szabály és a kivétel logikai, mint a törvény és a rendelet alkotmányjogi antitéziséből. Ellenben ha a hivatalos értelmezés fődné a törvényben kifejezett akaratot, a kivételes hatalom még az esetben is háborítatlanul fennállhatna, ha a nemzetgyűlés a vonatkozó törvényjavaslatot valóban tárgyalta és elvetette volna (elméletileg végre ily eshetőség is képzelhető), mert az előterjesztés pusztá ténye már megteremtette azt a feltételt, amelyhez a törvény a kivételes hatalom további fennállását állítólag fűzte.

Választ mindezekre a szerény ellenvetésekre az illetékes tényezők sohasem adtak. Helyettük Goethe «kolléga» adta meg a feleletet a Zahme Xenien-ben:

Im Auslegen seid frisch und munter!
Legt ihrs nicht ans, so legt was unter.

Csakhogy Goethe tanácsa nyilván szatirikus élű, az illetékes tényezők azonban nyilván azt óhajtják, hogy törvényértelmezésüket komolyan vegyűk. Justinianus, úgy látszik, jól tudta, miért tiltotta meg törvényeinek magyarázatát, pedig oly értelmezésre, amelyen a kivételes rendelet hatálya alapszik, még a bizánci filozófusok se vállalkoztak volna, mert az arisztoteleszi Organon akkori fordítója: Boëthius is azt tanította, hogy «est finis logicae inventio iudiciumque rationum», s csupán a későbbi skolaszticizmus süllyesztette a logikát a szavaknak alaki szolgátságába.

Dr. Vámbéry Rusztem.

A fakultatív halotthamvasztás Magyarországon.

A fakultatív halotthamvasztás gondolata Magyarországon csaknem félszázados multra tekint vissza. Légrády Károly 1886. évben alapítja az első magyar halotthamvasztó egyesületet, majd Elischer Gyula és báró Kétly Károly egyetemi tanár buzgólkodására pár évvel később országos egyesület alakul.

Az első lépést halotthamvasztás behozatalára Pozsony városa tette. A gróf Zichy István főispán elnöklete alatt 1889. január 9-én tartott törvényhatósági közgyűlés 73 szóval 15 ellen kimondta, hogy amennyiben a magyar kormány krematórium felállítását megengedi, hajlandó krematórium építésére telket adni.

A pozsonyi példára Debrecen, Sopron és Fiume törvényhatósági közgyűlésein történtek pártoló felszólalások, határozathozatal nélkül.

Komoly lépést jelentett Budapest székesfőváros pénzügyi és gazdasági bizottságának 1905. március 3-án hozott határozata, melyben felhívja a tanácsot, hogy a halotthamvasztás kérdését tanulmányozza, miután «csak a balkáni államok azok, melyekben nincs halotthamvasztás».

Hosszas tanulmányozás után az 1912. évben Budapest székesfőváros tanácsa a közgyűlés elé javaslattal lépett halotthamvasztó felállítására és a közgyűlés 1912. március 13-án Bárczy István elnöklete alatt kimondta, hogy a fakultatív halotthamvasztás megvalósítását időszerűnek és helyesnek tartja, annak megvalósítását kívánja.

A pozsonyi határozatot nem fellebbezték meg, azonban a budapestit igen, és pedig Polónyi Géza; tudomásom szerint ez a fellebbezés ma is elintézetlenül hever a belügyminisztériumban.

A harmadik magyar törvényhatóság, mely a halotthamvasztás érdekében sikralépett, Debrecen volt. Már 1905-ben, amikor az új köztemető kérdése szöbakerült, javasolta a tanács, hogy azt halotthamvasztóval együtt létesítsék, 1912-ben pedig a közgyűlés utasította a tanácsot a köztemetőkérdés egész komplexumára vonatkozó javaslat megtételére.

A háború miatt a kérdés csak 1922-ben került újra szőnyegre. Dr. Magoss György akkori polgármester a városi mérnöki hivatalnak 1925. évben oly utasítást adott, hogy a köztemető tervei közé a krematórium építését is felvegyék.

Amikor a Speyer-kölcson alkalmából a városokat felszólították a szükséges beruházások terveinek bemutatására, Debrecen város a kölcson egy részét köztemető és krematórium létesítésére kívánta fordítani. Ezt a közgyűlési határozatot a belügyminisztérium a pénzügyminisztérium meghallgatása után jóváhagyta. A város erre házikezelésben Borsos József műszaki tanácsossal elkészíttette az erdei temető és krematórium terveit és azokat ismét felküldte jóváhagyás végett. A belügyminisztérium az erdei temető gyönyörű terveit jóváhagyta, a nem kevésbé művészi kivitelű ravatalozó és krematórium terveire azonban különböző észrevételeket tett, majd szóbeli tárgyaláson, melyről később jegyzőkönyv készült, módosította a kifogásokat, végül is a krematórium terveit jóváhagyta.

A törvényhatósági közgyűlés erre elhatározta a ravatalozó és krematórium felépítését. *A vonatkozó 311/1930. és 573/1930. sz. bkgy. határozatokat senki sem fellebbezte meg és így azok jogerőre emelkedtek.*

A krematórium épülete így «jogerősen» elkészülvén, a város versenytárgyalást hirdetett a krematórium berendezésére, hullaégető kemence szállítására.

Ekkor mozdult meg a katolikus közvélemény és követelte a belügyminisztertől a halotthamvasztás betiltását.

A kérdés körül a napisajtóban, gyűléseken igen szenvedélyes kijelentések hangzottak el, magában Debrecenben azonban az egész ügy sem a város, sem a felekezetek békéjét nem zavarta meg. A katolikus egyház képviselője a legközelebbi törvényhatósági kisgyűlésen deklarációt olvasott fel, amelyben tiltakozott a hamvasztás ellen, dr. Vásáry István polgármester pedig a maga jogi álláspontját szögezte le. Nem lesz érdektelen a kérdés egyházi, közigazgatási, büntető- és magánjogi oldalát röviden megvilágítani.

A katolikus egyház Nagy Károly 785. évi padeborni capituláréjára vezeti vissza a hamvasztás tilalmas voltát. Azonban egészen 1886-ig a katolikus papság tagjai közül többen elhamvasztatták magukat, VII. Sándor pápa kamarása, Mattio Naldi pedig a pápa által approbált könyvet írt a hamvasztás mellett; a papság asszisztált halotthamvasztó temetéseknél is.

A kérdés sarkpontja az 1886. május 20-án és december 1-én kelt, a S. Officium által kibocsátott és a pápa által jóváhagyott dekrétum, mely szerint tilos katolikusoknak a halotthamvasztó egyesületbe belépni, az elhamvasztottat egyházi temetésben részéssíteni és a haldoklók szentségét feladni annak, aki elhamvasztása iránt intézkedik s ezt az akaratelhatározását az egyház intelme dacára sem vonja vissza.

Viszont azt minden katolikus egyházi író elismeri, hogy dogmatikai szempont *nem* tiltja a hamvasztást.

A kérdés egyházi része világos: a katolikus egyház tiltja híveinek a halotthamvasztást és szigorú szankciókkal sújtja az ez ellen vétőket.

A protestáns egyházak dogmatikai szempontból szintén nem ellenzik a hamvasztást, hivatalosan azonban nem foglaltak állást, ellenben papjaik több ízben kifejezték, hogy a halotthamvasztást örömmel üdvözik. (L. Uray Sándor debreceni ref. lelkész beszédét a város tvh. közgyűlésén.)

Az izraelita egyházak közül az orthodox, bár dogmatikai szempontból nem tesz kifogást ellene (Saul királyt is elégették), szerartartási szempontból ellene van a hullaégetésnek. Urnákat azonban információim szerint mindkét felekezet elfogad.

A kérdés közigazgatási jogi megítélésénél többféle a felfogás. Egyik szerint tiltó jogszabály akadályozza a hullaégetést, másik szerint semmiféle új intézkedésre nincs szükség. A harmadik a belügyminiszter véleménye, aki szerint nincs ugyan tiltó jogszabály,* de a hamvasztást mégsem engedi meg.

* A magyar Corpus Jurisban egyetlen törvény sincs a hullaégetés ellen; az égetésről is csak egy intézkedik, a «Lutherani comburantur».

Nincs igazuk azoknak, akik azt állítják, hogy az 1876 : XIV. tc. tiltaná a hamvasztást. (Bár Európában az első krematórium az 1876. évben épült Milanóban, a híres gothai is csak 1878-ban, tehát a törvényhozó aligha gondolt krematóriumra.) Dr. Vásáry István debreceni polgármester az 1932. februári tvh. közgyűlésen igen szépen fejtette ki, hogy tiltó jogszabály híján a hamvasztás megengedendő. A kihágási btk. sem tiltja, a sokszor felhívott szakasz arról szól, ha valaki erőszakkal akadályozza meg a temetők használatát. A törvény végrehajtási utasítása (31,025/1876. B. M.) sem tiltja, sőt e rendelkezések egyenesen alkalmazhatók a hamvasztásra. A rendelet I. rész 4. §-a szerint a «halottkém köteles a rendes temetkezési viszonyoktól eltérő körülményekről jelentést tenni», a 10. § értelmében kiállítandó halottvizsgálati bizonyítványba ezt beírni. A 6—7. §-ok az eltakarítás határidejéről szólnak különleges temetkezési módok (bebalzsamozás) esetére. Előföldről, mint egyes cikkeken olvasom, sem a törvényben, sem a végrehajtási rendeletben nincs szó. Nyugodtan lehetne tehát e törvényes rendelkezéseket a hamvasztásra is alkalmazni.

A törvényhatósági többi városok, így Pozsony és részben Budapest is a belügyminiszter nézetén vannak. Pozsony határozatában benne van. Ez az álláspont azonban nyilván téves és szöges ellenében áll a főváros X., közegészségügyi ügyosztályának a Tanács-hoz tett előterjesztésével, mely a közgyűlési határozat alapjául szolgált. A kinyomatott javaslat szerint («A halotthamvasztás behozataláról») «a fennálló törvényekben semmiféle akadálya nincs a hamvasztás fakultatív bevezetésének» (15. oldal), «amennyiben azonban a hullák körüli eljárást a hamvasztás esetére módosítani kell, tegye ezt a minisztérium kormányhatósági intézkedéssel» (17. oldal).

Véleményem szerint a krematórium megnyitásának, a hamvasztás megengedésének *törvényes akadálya nincsen*. A belügyminiszter legfeljebb városi szabályrendeletek alkotására, abban a halottkémlés, hullarendőri eljárás stb. feltételeinek szigorúbb megállapítására hívhatta volna fel a város figyelmét, annál is inkább, mert hivatali elődje amíg tudomásul vette a krematórium építését, annak üzembehelyezését egyelőre függőben hagyatta. Ily uniform helyhatósági szabályrendeletekre amúgyis szükség volna, hiszen például a lakásügyi helyhatósági szabályrendeletek minden városban mások. Ha a felterjesztendő szabályrendelet hibás, akkor annak kiigazítását kívánhatja.

Nincs joga azonban a belügyminiszternek törvényes rendelkezés híján *az autonómiába benyúlni*, jogerős határozatot, mely tételes törvénybe nem ütközik és közrendet sem sért, fellebbezés nélkül megsemmisíteni. A városok autonómiája, amely a nemzeti szabadság egyik legfőbb biztosítója volt, úgyis csak árnyéka már önmagának. A városok életbevágó ügyeiben megkérdezésük nélkül döntenek, terheket raknak rájuk szintén megkérdezésük nélkül egyoldalú akaratelhatározással; legalább azt a jogot hagyják meg nekik, hogy polgáraik, ha már életükben nem rendelkezhetek soruk felől, legalább holttestükkel azt tegyék, ami nézetüknek megfelel. A belügyminiszteri nyilatkozat sic volo sic iubeo elve el nem fogadható és nem «jogforrás».

A halotthamvasztás közigazgatási, kriminálpolitikai, magánjogi stb. szempontból tárgyalása túlesik e cikk keretén. A gazdag irodalom (hazai és külföldi) a háború előttig elég részletesen van összeállítva a fővárosi előterjesztés függelékében. A külföldi törvényhozást illetően utalok a «Városkultúra» című folyóirat 1932. évi 5. számában megjelent összeállításomra, hol a kontinentális joganyagot elég részletesen ismerttettem. Kriminálpolitikai ellenvetésekre, melyek a legkönnyebben válnak népszerűvé, csak annyit, hogy a statisztika szerint átlag 500,000 hullára esik egy exhumálás, a rizikó tehát igen csekély, a fokozott gondosság a halottkémlésnél, külsérelmi nyomnál a legkisebb gyanúra elrendelendő boncolás ezt a rizikót is leszállítja. A legveszélyesebb növényi mérgek már néhány hét múlva a hullamérgekkel azonos reakciót mutatnak, a hamvasztás itt sem akadályozza meg jobban a netáni bűncselekmények üldözését, mint a földbetemetés.

A külföldi joganyagból csak a legújabbat említem: Wien város a múlt évben krematóriumot állított fel, arra hivatkozva, hogy az 1870. április 30-i osztrák közegészségügyi törvény a községek feladatává teszi a hullák eltakarítását, a hamvasztás pedig ennek egyik módja. Wien városi szabályzatot léptetett életbe. Németországban: Baden, Thüringen és Mecklenburg-Schwerinben helyhatósági szabályrendelet intézkedik, Bréma, Lippe-Detmold és Schaum-

burg-Lippében teljesen az érdekeltekre van bízva, mily módon akarnak temetkezni, semmiféle jogszabály nincs az általános intézkedésen kívül. Németországban 104 krematórium működik, de az egész kérdés ki van véve a birodalmi törvényhozás jogköréből, évenként kb. 70,000 hamvasztás történik.

Tökéletesen érthető, ha azok az egyházak, melyeknek egyházi törvényeibe ütközik az állam valamely tervbevett rendelkezése, azt elvi harccal híveik körében támadják, amint az egyházpolitikai törvények idején tették, ahol még hozzá dogmákba is ütközött az állam akarata. Támogathatják ezt a propagandát azok is, akik bár más egyházak tagjai, de elvi ellenségei a hamvasztásnak. De ez nem lehet akadálya, hogy más meggyőződésűek krematóriumot ne létesíthetnének. A volt belügyminiszter Eris almát hagyott hátra: megengedte a krematórium felépítését, de megtagadta annak használatbavételét. Mintha megengedte volna a Déri-múzeum felépítését, de megtagadta volna hozzájárulását, hogy abban képeket és régiségeket elhelyezzenek. Kössék ezt a temetkezési módot, mint a külföldi törvényhozások, illetve szabályrendeletek szigorú kautálékhoz, az elhunyt érvényes végintézkedéséhez, nem egy, de két orvos halotti bizonyítványához, akik közül egyik hatósági orvos stb., de ne akadályozzák meg. Még kevésbé szabad, hogy ebből is felekezeti kérdést csináljanak. Európa minden államában van krematórium, a Balkánt kivéve; sehol sem olvastuk, hogy a kriminalitás ezért emelkedett volna, vagy bűnügyeket ezért elpalástolni lehetett volna. Végül: Róma a régi leverő külsejű krematórium helyett a Vatikán-város mellett most épít új modern krematóriumot... Ha szabad Rómának, miért ne szabadna Debrecennek?

Dr. Kuthi Sándor.

Jogirodalom.

A részvényjog reformja.

(Dr. Doroghi Ervin: Részvényjogi novella. Vélemény. Ellenjavaslat. A magyar jogászegylet kiadása. 1932.)

A részvényjog reformjának szükségességéről szóló vélemények három nagy csoportba oszthatók. Azoké, akik minden reformot elleneznek, azoké, akik általános reformot, új részvénytörvényt akarnak, és azoké, akik a meglévő joganyagot módosító és kiegészítő novellával kívánnak segíteni. A reformerek persze nem mind őszinték: vannak, akik csak azért követelnek új törvényt, teljes reformot, mert azt gondolják, hogy ez a követelés a leggyakorlatibb elodázása minden reformnak, és vannak, akik azt hiszik, hogy a novellából mégis könnyebb a nemtetsző intézkedéseket és intézményeket kifelejteni.

Doroghi őszintén reformer, de azokhoz csatlakozik, akik a novelláris törvényalkotást tartják ezidőszert célravezetőnek, amit lényegében azzal indokol, hogy a problémáknak csak egyes részei érettek a megoldásra és hogy általános reform esetén jelszavak érvényesülésétől kellene tartani. Azoknak a kívánsága, akik szerves reformot akarnak, nem csupán esztétikai szempontokból kiindul, mert ezeket más úton új szövegbe foglalással is ki lehetne elégíteni, hanem abból a meggyőződésből, hogy a toldott-foldott, ellentmondásos munka csak úgy kerülhető el, ha egységes felfogású törvény készül. A helytelen túlzások elleni védekezésnek pedig más eszközeit kell megtalálni, mint ezt az amúgyis kétséges eredményű reform klotúrt.

A novelláris megoldásnak egyetlen valószínű előnye, hogy hamarabb remélhető bekövetkezésére maga az igazságügyi kormány is ezt az utat választotta azzal a tervzetével, amely Doroghi véleményének és ellenjavaslatának kiadására alkalmat adott.

Doroghi négy kérdéscsoportot tart reformra érettnak. A legfontosabbnak helyesen azt tartja, hogy az üzletvezetés szakszerű ellenőrzés alá kerüljön, aminek eszköze az *állandó hites könyvizsgálat*. A Magyar Jogászegylet részvényjogi bizottságában is az a nézet vált általánossá, hogy kötelező mérlegvizsgálat nélkül a részvényjogi reform el nem képzelhető. A szabályozás részleteit, amelyekre ez az ismertetés ki nem terjedhet, az ellenjavaslatnak 11—18. §-ai tartalmazzák.

Nagy súlyt fektet Doroghi a helyes mérlegszerkesztés előmozdítására irányuló szabályokra (5—10), amelyeknek keretében a részvényeseknek ú. n. kérdezési jogaival is foglalkozik. Ez egyike a legnehezebben megoldható kérdéseknek. A miniszteri tervzet intézkedése is homályos és a mai gyakorlattal szemben nem haladás.

Doroghi megoldási kísérlete (10) eredetibb, de, mint eddig minden kísérlet, nem megoldása a kérdésnek, mert ő sem tudja azt az objektív fórumot megteremtteni; amely a kérdezési jog határaitól gyorsan és minden érdeksérelem nélkül határozni tudna.

A harmadik kérdéscsoport, amellyel Doroghi foglalkozik: a részvénytársaság ügyvitele. Tervzetében (19—34) a mai igazgatóság két intézményre szakad: az ügyvezető-igazgatóságra és az igazgatótanácsra. Az elsőnek feladata az ügyvezetés, a másodiké ellenőrzés, tanácsadás, az alapszabályok és a közgyűlési határozatok keretében az utasítás. Ez az elgondolás is csak helyesíthető, megfelel a reformtörekvések általános irányzatának, s a miniszteri tervzetnek egyik legnagyobb hibája a félénk tapogatódzása a felügyelőbizottság átalakításánál, holott az út, amelyen elindult, csak oda vezethet, hogy a felügyelőbizottság megszűnjék s helyébe az igazgatótanács lépjen.

A negyedik kérdéscsoport végül a részvényesek elővételi jogának a biztosítása, amelyért Doroghi igen erélyesen és okosan tör lándzsát. Főszabálya, hogy: a régi részvényeseket részvénybirtokuk arányában elővételi jog illeti meg az új részvényekre, amely főszabállyal szemben csak igen szigorúan körülhatárolt kivételeket enged s a kijátszások elhárítására biztosítékokról is gondoskodik.

Doroghi dolgozata pozitív és bíráló részeiben is tanulmányra érdemes és a részvényjogi reform munkájának konstruktív tényezője.

h. d.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **Átértékelés.** Nincs oly jogszabály, amelynek értelmében román állampolgárnak francia állampolgár ellen francia pénznemben fennálló követelése átértékelten volna magyar bíróság által megítélhető. (Kúria 1932. jan. 8., P. VII. 5385/1930.)

2. **A képviseltre nézve, jóváhagyása hiányában, hatálytalan az olyan szerződés (jogselekmény), amelyet nevében más képviseleti jog nélkül vagy képviseleti joga határának túllépésével köt.** (Kúria 1932. jan. 7., P. IV. 7345/1930.)

3. **A társasági szerződésből** folyó kötelezettségek teljesítésének elmulasztása nem zárja ki a mulasztó társnak azt a jogát, hogy a másik társ szerződésellenes magatartása miatt a társasági szerződés megszüntetését követelje; mulasztása csak kártérítési jogát érintheti. (Kúria 1932. jan. 8., P. IV. 4982/1930.)

4. **Az alkuszdíj,** vagyis az a díj, amelyet az egyik fél a másiknak a szerződés közvetítéseért vagy szerződéskötésre kínálgató alkalom közléséért ígér, vagy ami ily tevékenységért az alkusznak ígéret nélkül is jár, mert az eset körülményei szerint nem tehető fel, hogy arra díjtalanul vállalkozott, — csak akkor kiérdemelt, ha az ígérő fél az alkusz közvetítésével vagy az ő közlése alapján köti meg a szerződést. Ha az alkusz eljárása bármilyen okból szerződéskötésre nem vezet, az alkuszdíj nem követelhető. (Kúria 1932. jan. 13., P. 5482/1930.)

5. **Autó eladása** alkalmával az eladó köteles a forgalmi engedélyt a vevőnek szolgáltatni s a vevő az engedély szolgáltatásának elmulasztása miatt az autót jogszerűen rendelkezésre is bocsáthatja. (Kúria 1932. jan. 20., P. VII. 5715/1930.)

6. **A biztosítási szerződés megszűnésének** nem akadálya az, hogy a felmondás nem az 1927: X. tc. 10. §-ának 2. bek. értelmében a folyó időszak végpontját megelőzőleg 30 nappal, hanem később történt, mert a 30 napos határidő a biztosító érdekét szolgálja s ha a biztosító a 30 napos határidő után történt felmondást is elfogadja, hozzájárulásával a szerződés a folyó időszak lejártával hatályát veszti. (Kúria 1932. jan. 8., P. VII. 5391/1930.)

7. **A fizetésmegszüntetési állapot** tudása a megtámadott fizetéseknek időpontjában nem következik abból, hogy a részvénytársaság a vb. szövetkezettel üzleti összeköttetésben állott, mindkettőjük telepe Budapesten volt s a fizetések előtt a szövetkezet ellen már több végrehajtást foganatosítottak, abból sem, hogy a részvénytársaság csak jótállással szállított árut a szövetkezetnek, és abból sem, hogy a szövetkezet tartozásait a részvénytársaságnak felhívásra sem fizette ki, vagy csak résztörlesztéseket eszközölt. (Kúria 1932. jan. 8., P. VII. 5259/1930.)

8. **Csődönkívüli kényszerjegyeségi eljárás.** Nagyobb mennyiségű nyersárúnak az eladó gyáros részére visszaadása az üzlet rendszerint folytatásához tartozónak s így a vagyonszelvény

hozzájárulása nélkül érvényesnek (1410/1926. M. E. r. 20. § 2b) nem tekinthető. Ha a hitelezőnek visszakövetelési joga nem volt, az adós az árukövetelésnek százszázalékos kielégítését érvényesen (78. §) nem ígérhette. (Kúria 1932. jan. 15., P. VII. 5604/1939.)

H. D.

Szemle.

— **Goethe** 1771-ben tért vissza Strassburgból mint iuris licentiatús Frankfurtba s kezdte meg ügyvédi gyakorlatát. De már 1772. májusában *Wetzlarba* ment gyakornoknak a *Reichskammergericht*hez, ahol az év szeptemberéig maradt. Költői önéletrajza, a *Wahrheit und Dichtung* közli azokat a gondolatokat, amelyeket a Reichskammergericht működése Goetheben keltett. Az erre a bíróságra vonatkozó sorokat azzal az általános megjegyzéssel vezeti be, hogy birodalmak állapotáról a legmegbízhatóbb felvilágosítást a bíróságok és hadseregek állapota ad. Ezután a Reichskammergerichtnek inkább történetével, mint jelenével foglalkozik, amely történetet az akkor még csak tervezett *Götz von Berlichingen* drámának előkészítő olvasmányaiól jól ismert. De a fejlődés feltárásával szemlélteti jelenét is. A megalakult bíróság működését azzal jellemzi, hogy, amint emberi vállalkozásoknál általában lenni szokott, a feladat megoldásához itt sem voltak elegendők az eszközök, ami így maradt mindvégig. A bírának száma nem volt elegendő és díjazásukról sem gondoskodtak kellően. Ez a kevés bíró elvégzett mindent, amit rövidesen elintézni lehetett és kellett, aminek elintézését a pillanat megkívánta s aminek elbírálása nehézségbe nem ütközött. A nehezebb ügyeknek, az igazi pereknek elintézése elmaradt. Ez nem is volt szerencsétlenség, mondja *Goethe* s így folytatja: Az államnak csak az fontos, hogy a birtok biztos (gewiss und sicher) legyen; hogy a birtok jogos-e, kevésbé érdekli. Ezért a birodalmat nem károsította az elkésett perek felhalmozódása. A felügyelet gyakorlása az ú. n. visitatiók útján történt, amelyekből idővel felülvizsgálati fórum fejlődött: Weil aber Prozessierende den Lebenshauch ihrer Hoffnungen immer noch einen Augenblick verlängern wollen und deshalb immer höhere Instanzen suchen und hervorrufen, so wurden diese Visitationen ein Revisionsgericht. Később már csak azokat a darabokat vették elő, amelyeket sürgettek, s a sürgetésnek ebből a gyakorlatából fejlődtek ki különböző visszaélések. Hosszú szünet után József császár ismét visitatiót kezdeményezett, amely már néhány éve folyamatban volt és sok visszaélést felderített, amidőn *Goethe* *Wetzlarba* érkezett. Ezt a wetzlari tartózkodást *Goethe* életében és az irodalomtörténetben persze nem a Reichskammergericht teszi nevezetessé, hanem a tartózkodásnak irodalmi emléke, ma már kevésbé olvasott, de a maga idejében talán legnagyobb hatású műve: *Die Leiden des Jungen Werthers*.

w. r.

— **A cégjog** felsőbbbírói gyakorlatába bevonult a budapesti kir. ítélőtábla 1932. ápr. 7-én hozott P. VI. 3004/1930. sz. határozatával a *korlátolt felelősségű társaság*. Férj és feleség kötötték meg a társasszerződést ügyvéd részéről ellenjegyzett magánokiratban. Az elsőfokú cégbíróság közjegyzői okiratot követelt azonban, nem a törvény 2. §-a alapján ugyan, hanem az 1886 : VII. tc. 21. és 22. §-ára hivatkozással. A kir. ítélőtábla is ahhoz a véleményhez csatlakozott, hogy közjegyzői okiratra van szükség a bejegyzéshez s így (13. §) a korlátolt felelősségű társaság létrejöttéhez. Az 1930. évi V. tc.-nek az az intézkedése ugyanis, hogy a társasági szerződés érvényességéhez ügyvéd részéről ellenjegyzett magánokirat elegendő, nem szünteti meg régebbi törvények oly különös intézkedéseit, amelyek szerint bizonyos személyek érvényes szerződéséhez más okirat kell, vagy amelyek szerint bizonyos személyek csak ily

más okirattal bizonyítható. Márpedig, ha az 1886 : VII. tc. 22. §-ában foglalt felsorolásból nem is következik, hogy házaselek társasszerződéséhez közjegyzői okiratra van szükség, de 21. §-a szerint házastársak az egymás részére kiállított okiratot harmadik személlyel szemben bizonyítékul csak akkor használhatják fel, ha közjegyzői formában jött létre. A korlátolt felelősségű társaság létesítéséről szóló szerződést tartalmazó okiratot pedig a szerződő házastársak egymás részére állítják ki s a társaságnak a cégbíróshoz történő kötelese, a társaság létrejöttéhez szükséges bejelentésénél, amelyhez az okiratot mellékelni kell (8. §), ily bizonyításra felhasználják. Ezzel szemben nem történhetik hivatkozás arra sem, hogy a közkereseti és a betéti társaság bejegyzésénél ily okiratot a házastársaktól nem kívánnak, mert az okiratba foglalt társasági szerződésnek bemutatása ez esetekben nem feltétele a bejegyzésnek (K. T. 64., 65., 125., 126. §-ok). A bejegyzés sem kelléke különben a társaságok létrejöttének.

— **Dr. Vészi Mátvás**: Az autójog-ról írt pályadíjnyertes műve a Magyar Jogászegylet kiadásában most jelent meg. A könyv ismertetésére visszatérünk.

— **Helyesbítés.** Ludvig Rezső kir. kúriai bíró úrnak a Jogtudományi Közlöny április 2-án megjelent 14. számában közzétett: «Ági vagyon» című cikke utolsó bekezdésének 12. sorába a «szerzeményi» szó tévesen iratott, törlendő.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és állásukeresőknek **10 fillér**.
Apróhirdetések előre fizetendők.

Regiecsökkentés ügyvédeknek, ha másolást, fordítást, sokszorosítást, más írásmunkát «Tempo» irodára bizzák. Koháry-u. 4.
Tel.: 13-2-12.

467

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŰJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Fűzve **15 pengő**, egészvászonkötésben **18 pengő**.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

**Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Zsoldos Benő* budapesti kir. ítélőtáblai bíró: A bírák és ügyészek sorozatos illetménycsökkentései. — *Dr. Balogh István* pécsi kir. főügyész helyettes: A St. 43. §-ának a Bp. 574. §-ához való viszonya. — *Dr. Barsy Károly* budapesti központi kir. járásbíró: Gazdasági válság és bérszerződések. — *Dr. Ujlaki Géza* budapesti ügyvéd: Bírósági gyakorlat választottbíráskodási ügyekben az 1930. és 1931. években. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 17. sz. — Perjogi Döntvénytár. XVII. 2.

A bírák és ügyészek sorozatos illetménycsökkentései.

Elvégre ezzel az előtérben álló kérdéssel is foglalkozni kell egy kicsit ezen a helyen, amely mindenkor olyan bátor szószólója volt a bírák, ügyészek és ügyvédek életbevágó kérdéseinek. Istenem, milyen világűrbeli arányú távolságokra vagyunk ma már attól a tiszteletreméltó alapelvtől, mely az 1869. IV. tc. 5. §-ának abban a határozott és magyarázatra legkevésbé sem szoruló rendelkezésében csúcsosodik ki, hogy *a kinevezett bírónak megállapított fizetése le nem szállítható.* Ezt a hosszú évtizedeken át *tabu*-ként őrzött elvet ama bizonyos szanálási rendelet (melynek életbeléptetése óta aztán valamennyien agyon vagyunk szanálva) egyszerűen a sutba dobta.

E mostani rövid közleményemnek kizárólagos célja az, hogy a most már megint küszöbön álló s a jelenlegi kormányelnök által (vagy a pénzügyminiszter mondta?) *csakis a végszükség esetére* kilátásba helyezett újabb illetménycsökkentés alkalmából, sorunk iránt mélyszégyen aggodalommal recitáljam e helyen, a *Jogtudományi Közlöny* nagyobb nyilvánossága előtt néhány önértetes, bátor kijelentését és a kormányhoz intézett figyelmeztető szavát annak a felterjesztésnek, melyet 1932. február 27-i kelettel az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület igazgatósága intézett a m. kir. miniszterelnökhöz, s amelyet a «Bírák és Ügyészek Lapja»-nak legutóbbi száma egész terjedelmében közölt. A legteljesebb mértékben megérdemlik azok a kijelentések, hogy erről a helyről ismételtlen is a legnyomatékosabban felhívjuk reájuk a magyar kormány figyelmét, hogy még idejében szívlelje meg azokat, ha nem akarja, hogy alkotmányunk legbiztosabb garanciája, a magyar bírói és ügyészi kar, hitében és munkabírásában helyrehozhatatlanul megrendüljön.

Az 1920. XX. tc.-kel megvalósított *bírói külön státus* — amint a felterjesztés konstatálja — a szanálással kapcsolatban véghezvitt fizetésrendezések során egyre veszített jelentőségéből, a jelzett törvényben lefektetett elvek «mindjobban elhomályosultak, s az az illetménykülönbség, amelyet a törvényhozás éppen a bírói hivatás különlegességére s a bíráknak és ügyészeknek a mellékfoglalkozástól s így a mellékjövedelemtől való eltiltására tekintettel a bírák javára a *bírói függetlenség érdekében* megállapított, — *ezirányú előterjesztéseinknek meg nem hallgatásával* — mindinkább csökkentetett, úgyhogy ma már a külön bírói státus majdnem *csak formailag* mondható meglévőnek».

Súlyos szavak és — sajnos — hatványozottan igazak, az illetékes helyek jobb belátásának híján, retrográd jelenségek szószólói. «A magyar bírói és ügyészi kar — mondja tovább a szóbanforgó felterjesztés — s általában a magyar tisztviselői osztály azon a ponton van, hogy a már eddig végrehajtott illetménycsökkentésekkel elért *teherbíróképességének legvégső határához.* Az áldozatokat zúgolódás nélkül, türelemmel viselte, *jólétét elveszítve, el-*

szegényedve, 17¹/₂ éven át majd minden szellemi szükségletéről lemondva becsülettel végezte a sorozatos létszámcsoökkentések folytán mind terheesebbé váló feladatát. Az önmegtartóztatásig fokozott lemondáson túlmenni azonban nem lehet. Ezen a határvonalon túl már a nélkülözés következik... a nélkülözés pedig a legrosszabb tanácsadó!»

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület egyhangú s az egész művelt középosztály szenvedéseit is — a magáén keresztül — a legmélyebben átérző állásfoglalása szerint, mely előtt az államhatalom gyakorlóinak végzetes hiba volna ezúttal is szemet hűnynia, «egyenesen a nemzet érdekeibe ütközik az, hogy ennek az összeroppanás előtt álló középosztálynak számbelileg is igen jelentős, de a szellemi fensőbbésnél fogva a vezetésre is hivatott része, a tisztviselőtársadalom, illetményeinek újabb csökkentése által tovább gyöngöttessék, sőt a nélkülözésbe taszítottassék. De *kormányzati érdekebe is ütközik,* hiszen a kormány a maga végrehajtó hatalmát tisztviselői útján gyakorolja, s a bekövetkező válságos időkben lehet-e számítani és támaszkodni *egy nélkülöző, elkeseredett tisztviselői karra?»*

Nem győzzük eléggé hathatósan lelkébe vésní a jelenlegi kormány fejének és tagjainak erről a helyről a felterjesztés következő részletét, mely már a legkomolyabb intelem és figyelmeztetés. Ne feledjék el mindazok, akiknek szól, hogy ezeket a szavakat az állam polgárainak anyagi és erkölcsi javai felett ítélkező *bírák* s az állami jogrend felett a törvény erejével örökdő *ügyészek* mondják; olyan kinyilatkoztatás ez, amely súlyban semmivel sem csekélyebb ama Cicerói bölcs intelemnél: «Videant consules, ne quid res publica detrimenti capiat!»

«Ne tévessze meg a kir. kormányt — mondja ugyanis a felterjesztés egyik befejező része — az a körülmény, hogy az eddigi — immár háromszor történt — illetménycsökkentés alkalmával a tisztviselő társadalom *egyöntetű és erélyes megmozdulása* nem következett be. *Nem a megnyugvás csendje* ez, hanem a lelki elernyedtségé, azé a lelki elernyedtségé, amely 1918. októberében lehetővé tette, hogy a polgári társadalom kezéből kicsavarják a hatalmat akkor, amikor még az ország területi épségét meg lehetett volna menteni. Az ilyen lelkiállapotban pedig olyan veszélyek rejlenek, amelyeknek hatása beláthatatlan».

Ha mindezek a szavak most is kiáltó szó gyanánt fognak elhangzani a pusztában: a bizonyára el nem maradható következményekért legelső sorban azok lesznek felelősek, akik azokat akár szűkkeblű meg nem értésből, akár végzetes rövidlátásból — figyelmen kívül hagynák. De bízunk a jobb belátásba, hogy a most már legteljesebb szigorúsággal fenyegető elkeseredésre s a munkakedv és munkabírás végleges letörésére nem fog sor kerülhetni, amely egy állam életében már egyjelentőségű lenne a megsemmisüléssel.

Zsoldos Benő.

A St. 43. §-ának a Bp. 574. §-ához való viszonya.

Sajtó útján elkövetett rágalmozás vétsége miatt folyamatba tett bűnügyben egyik kir. ítélőtábla azt az elvi kijelentést tette, hogy: «a sajtó útján elkövetett rágalmozás és becsületsértés vétségén kívül minden egyéb büntett vagy vétség esetében, ha időszaki lapban volt elkövetve, a Bp. 574. §-ának végbekezdése nyer alkalmazást».

A kir. Kúria B. I. 6336/1931. sz. határozatában ezt az álláspontot tévesnek minősítette, mert: «a Bp. 574. §-a megegyezvén a St. 43. §-ának rendelkezésével, azt a St. 63. §-a értelmében hatályon kívül helyezettnek kell tekinteni».

Ennek a kijelentésnek helytállóságához komoly szó fér.

A kérdés helyes megvilágításának érdekében célszerűnek mutatkozik, ha a közzétételre vonatkozó törvényes rendelkezéseket időrendi sorrendben tesszük vizsgálat tárgyává.

Az 1848: XVIII. tc.-be foglalt régi sajtótörvényünk 35. §-a foglalja magában az első törvényes rendelkezést a közzétételi kötelezettségre vonatkozóan. Ez a szakasz a következőképpen szól: «Az elmarasztaló ítélet meghozatván, az illető tulajdonosok vagy kiadók tartoznak azt lapjuk legközelebbi számában közzétenni a 31. §-ban megírt módon megveendő 100 frt büntetés terhe alatt».

Ez a rendelkezés elhelyezéséből és szövegéből kitűnőleg csupán az *időszaki lapokban* elkövetett sajtóbűncselekmények esetén való közzétételre vonatkozik s a közzétételt a laptulajdonos vagy kiadó köteletségévé teszi. A közzététel *mindig hivatalból* rendelendő el.

A Btk. 277. §-ának első és második bekezdése általában a rágalmazás és becsületsértés esetén (ha az nem is sajtó útján lett elkövetve) rendelkezik a közzétételről. De *csak a sértettnek* a tárgyaláson előterjesztett *kívánatára* és az elítelt költségére. A 3. bek. szerint pedig: «Ha pedig a büntetendő cselekmény *időszaki nyomtatványban* követtetett el: az ítélet indokaival együtt ugyanazon nyomtatványnak a jogérvényes ítélet kihirdetése vagy kézbesítése után megjelenő első száma elején teendő közzé».

E szakaszra a miniszteri indokolás (Lőw: Anyaggyűjtemény, II. k. 470. old.) szükséztlenül csak annyit mond, hogy igazolása magában a szakasz tartalmában foglaltatik.

Kétségtelen a 3. bek. elhelyezéséből, mint ahogy ezt *Zsitvay* is kiemeli (A magyar sajtójog mai érvényben című mű 103. old.), hogy a «büntetendő cselekmény» alatt csupán a rágalmazás és becsületsértés értendő.

Ennek a bekezdésnek az első és második bekezdéssel való szoros összefüggéséből az is kétségtelenül megállapítható, hogy a közzététel ily esetben is *csak a sértett kívánságára* rendelendő el. (Hasonlóan *Edvi Illés K.*: A magyar büntetőtörvény magyarázata, 1909. II. k. 467. old.)

Ezen 3. bek. folytán *korántsem vesztette hatályát a régi sajtótörvény 35. §-a*. Aminthogy az 1880: XXXVII. tc. 7. §-a a hatályon kívül helyezett szakaszok között nem is sorolja fel. Ez a 3. bek. csupán időszaki lapban elkövetett *rágalmazás és becsületsértés* esetére állította fel a régi St. 35. §-ában foglalt generális szabálytól eltérő azt a kivételes szabályt, hogy a közzétételt csak a sértett fél kifejezett kívánatra lehet elrendelni, továbbá hogy az ítélet a lap *elején* teendő közzé, mely meghatározást a régi St. 35. §-a egyeből sajtóbűncselekmény esetén nem tartalmazza.

Időrendi sorrendben a Bp. a következő törvény, amely a közzététel kérdésével foglalkozik. A sajtóeljárás szabályozó XXX. Fejezet 574. §-ának végbekezdése *az időszaki lapban elkövetett büntett vagy vétség* esetére írja elő kötelezően a közzététel elrendelését. Lényegileg tehát ugyanazt a rendelkezést foglalja magában, mint az 1848. évi St. 35. §-a. Az e szakaszhoz fűzött miniszteri indokolás szerint (769. old.) «az eddigi helyes gyakorlat» alapján vétetett fel ez a rendelkezés a törvénybe. A javaslat szerkesztőjének figyelmét tehát nyilván kikerülte a régi St. 35. §-ában foglalt hasonló rendelkezés.

Tévesen von *Edvi Illés K.* (id. c. mű II. k. 467. old.) arra következtetést, hogy a Bp. 574. §-ában foglalt rendelkezés folytán a Bp. 27. §-ára figyelemmel a Btk. 277. §-ának utolsó bekezdése hatályát vesztette. Ugyanis, mint fentebb kiemeltem, a Btk. 277. §-ának ut. bek.-e *speciális szabályt* tartalmaz az időszaki lapban elkövetett rágalmazásra és becsületsértésre a régi St. 35. §-ában foglalt *generális szabállyal* szemben. S amint a régi St. 35. §-ában foglalt rendelkezés mellett megtért a Btk. 277. §-ának utolsó bekezdése, mint kivételes rendelkezés, éppúgy nem érintette ezt a voltaképpen a régi St. 35. §-ának helyébe lépett Bp. 574. §-a sem. A *Balogh—Edvi—Vargha* Kommentárnak, úgy 1900. évi (III. k. 378. old.), mint 1910. évi (III. k. 495. old.) kiadása sem ismeri fel a két rendelkezés közötti fenti lényegbevágó különbséget, s így tévesen mondja az 1900. évi kiadásban, hogy a két rendelkezés teljesen megegyezik, illetve az 1910. évi kiadásban, hogy a Bp. 574. §-a a Btk. 277. §-ának utolsó bekezdését helyettesíti.

Hogy a Btk. 277. §-ának utolsó bekezdése nem volt hatályon

kívül helyezettnek tekinthető, az kitűnik abból is, hogy az 1914. évi St. 43. §-ának első bekezdése a *sajtó útján elkövetett* rágalmazás és becsületsértés esetére a Btk. 277. §-át módosítja. Márpedig hatályon kívül helyezett rendelkezést módosítani nem lett volna szükséges.

Az 1914. évi St. 43. §-a bifurkálta a Btk. 277. §-ának a rágalmazás vagy becsületsértés esetén való közzétételre vonatkozó rendelkezéseit a szerint, hogy a rágalmazást vagy becsületsértést sajtó útján követték-e el vagy sem. Utóbbi esetre megmaradt a Btk. 277. §-ának az 1. és 2. bek.-ben foglalt rendelkezése. Ha pedig a rágalmazást vagy becsületsértést sajtótermék foglalta magában, úgy külön szabályozta azt az esetet, ha a kérdéses bűncselekményeket közönséges sajtótermék foglalta magában (2. és 3. bek.) vagy ha azokat időszaki lap tartalmazta (4., 5., 6. bek.).

A Bv. 28. §-a azután a fentemlített bifurkációt ismét megszüntette, kimondván, hogy a St. 43. §-ának 2., 3. és 7. bek. rendelkezései a Bv. alá eső *nem sajtó útján elkövetett* vétségek, valamint a Btk. 227. és 229. §-a alá eső hamis vád esetén is megfelelően alkalmazandók.

Mindezekből azt látjuk, hogy a *közzétételre vonatkozóan van egy általános törvényi rendelkezés*. Ezt a Bp.-nek a régi St. 35. §-a helyébe lépett 574. § végbekezdése foglalja magában. E generális szabály szerint az *időszaki lapban elkövetett minden* büntett vagy vétség esetén a bűnösséget megállapító ítélet közzététele elrendelendő. Ez tehát *kizárólag sajtójogi jellegű rendelkezés*. Ezzel szemben a St. 43. §-a, kiegészítve a Bv. 28. §-ban foglalt rendelkezéssel, — a Btk. 277. §-ának helyébe lépve — a rágalmazás és becsületsértés, helyesebben a Bv. hatálya alá tartozó bűncselekmények, valamint hamis vád esetén — tekintet nélkül arra, hogy azok sajtó útján lettek-e elkövetve vagy sem — tartalmaz *általános büntetőjogi jellegű* rendelkezéseket az ezen bűncselekményekre vonatkozó közzététel tárgyában.

Míg a Bp. 574. §-a szerint a közzététel *mindig hivatalból rendelendő el*, addig a Bv. 43. §-a szerinti közzététel *csakis a sértett kívánságára* foghat helyet.

Nem lehet tehát korántsem azt mondani, hogy a két törvényhely egymással megegyezik. Annál kevésbé, mert különböző érdek is tette indokoltá mindkét rendelkezést.

Az időszaki lapban elkövetett bármely bűncselekmény esetén a közzététel célja és rendeltetése nyilván az, hogy a kérdéses időszaki lap olvasóközönsége tudomást szerezzen arról, hogy a lapban elkövetett bűncselekmény megfelelő megtorlásban részesült. A rágalmazásnál és becsületsértésnél pedig a közzététel elrendelése *a sértettnek szolgál erkölcsi elégtételül*. Épp ezért nemcsak időszaki lapban, hanem más sajtótermékben, sőt a Bv. 28. §-a szerint *nem sajtótermékben* is elkövetett, a Bv. alá tartozó bűncselekmény esetén helye van a közzététel elrendelésének. De éppen azért, mert ez a közzététel a sértettnek szolgál erkölcsi elégtételül, a sértett tetszésétől kellett függővé tenni, hogy kívánja-e a közzétételt vagy sem. Hiszen előfordulhatnak oly esetek is, amikor a közzététel a sértettnek nagyobb hátrányára szolgálna, mint előnyére. *Ezt a fakultatív közzétételt tehát a sértett részére az esekben is biztosítani kellett, ha a kérdéses bűncselekményt időszaki lapban követték el*. Ezt tette a Btk. 277. § ut. bekezdése a régi St. 35. §-ában foglalt parancsoló rendelkezéssel szemben és ezt teszi a St. 43. §-ának 4. és 5. bekezdése a Bp. 574. §-ával szemben. Ennyiben tehát a St. 43. §-ának 4. és 5. bekezdése lex specialis-t képez a Bp. 574. §-ának utolsó bekezdésében foglalt lex generalis-szal szemben. A kivételes rendelkezés pedig talán mégsem mondható egyezőnek azzal az általános rendelkezéssel, amely alól éppen a kivételt statuálja. Tehát a «lex posterior derogat priori» elv alkalmazásának még a St. 63. §-ára figyelemmel sem lehet helye.

II. A most tárgyalt esettel kapcsolatban célszerűnek mutatkozik még a közzététel néhány vitás kérdésével is foglalkozni.

1. Így különösen vitás lehet, hogy a Bv. 24. §-ába ütköző hitelrontás vétségének sajtó útján elkövetése esetén helye van-e, s ha igen, úgy mely törvény alapján van helye a közzétételnek?

A St. 43. §-a csak a sajtó útján elkövetett *rágalmazás és becsületsértés* esetére foglal magában rendelkezést. A hitelrontást, mint delictum sui generis, későbbi törvény: a Bv. alkotta meg. Ez a törvény viszont a 28. §-ban csupán a *nem sajtó útján elkövetett* hitelrontásra («a jelen törvény hatálya alá eső, *nem sajtó útján elkövetett* vétségek») írja elő a St. 43. § 2., 3. és ut. bek. megfelelő alkalmazását. Ebből pedig szigorú törvényt magyarázat szerint az

következnek, hogy közönséges sajtótermékben elkövetett hitelrontás esetén a közzététel elrendelése sem a St. 43. §-a, sem a Bp. 574. §-a alapján nem foghat helyet. Időszaki lapban elkövetett hitelrontás esetén pedig a Bp. 574. §-a alapján a közzététel *hivataltól* rendelő el.

Bár a büntetőjogban az analógiák alkalmazása lehetőleg kerülendő, mégis ebben az esetben, szem előtt tartva a törvény szellemét és intencióit, megengedhetőnek vélem azt a törvény-magyarazatot, hogy sajtó útján elkövetett hitelrontás esetén is a St. 43. §-a nyerjen alkalmazást. Mert mégis csak visszás volna s ellenkeznie a legis ratióval, hogy hitelrontás esetén a közzétételre háromféle szabály állna fel a szerint, hogy azt nem sajtó útján, közönséges sajtótermékben, avagy időszaki lapban követték el.

2. Vitás lehet az is, hogy a Btk. 574. §-a alapján elrendelő közzététel esetén ki kötelezendő a közzétételre?

A törvény szövege szerint: «ha a büntett vagy vétség időszaki lapban volt elkövetve és a bíróság a vádlott bűnösségét megállapította, elrendelő, hogy az ítéletet ugyanannak a lapnak legközelebb megjelenő számában közzétegye».

Amint *Edvi Illés K.* is reámutat (id. mű. II. k. 467. old.), az utolsó mellékmondatban hiányzik az alany. Szerinte a legtermészetesebb megoldás az, hogy miután az előző mondatban az *elítéltről* van szó, ő kötelezendő a közzétételre. Ezt a felfogást vallja a *Balogh—Edvi—Vargha*-féle Kommentár is (1900. évi kiad., III. k. 378. old. és 1910. évi kiad., III. k. 495. old.).

Ezzel szemben azonban a Kúria — nézetem szerint helyesen — az Edvi által közölt 328/1905. és 7606/1907. sz. határozataiban a *kiadót* kötelezte a közzétételre. Ez a felfogás támogatást talál az 1848. évi St. 35. §-ának rendelkezésében (melynek helyébe lépett a Bp. 574. §-a), mely szerint a közzététel a tulajdonosokat, illetve kiadókat terheli, továbbá támogatást talál a Bp. miniszteri indoklásában (769. old.), amely szerint «az ítéletben elrendelő, hogy az *időszaki lap* a vádlott bűnösségét megállapító ítéletet a legközelebbi számban közzétegye». Márpedig az időszaki lapot csakis a kiadó útján lehet kötelezni. Ha azután a kiadó ennek a kötelezettségének eleget nem tesz, úgy e miatt a St. 28. §-ába ütköző sajtórendőri kihágás címén vonandó feleletre. A közzététel költségei pedig, mint bűnügyi költségek, természetesen a St. 40. §-a szerint a bűnügyi költségért felelős személyeket terhelik.

3. Vitás lehet, hogy mi történjék a St. 43. §-ának 2. és 3. bek. esetében, ha a vádlott vagy a sértett az elrendelt közzétételt fogadatosítani kívánja ugyan, de a közzétételt az illető lap kiadója megtagadja?

A Bv. 32. §-a ugyanis kifejezetten csak arra az esetre rendelkezik, ha a közzétételt «*a jelen törvényben*», vagyis a Bv. 28. §-ában meghatározott esetben rendelték el. Tehát szigorú törvényértelmezés szerint csupán a *nem sajtó útján* elkövetett esetekben volna e törvényhely szerint a kiadó kihágás miatt feleletre vonható, ha az ítéletet a szokásos díj megfizetése dacára nem közli.

Kétségtelen azonban, hogy itt is a törvény helytelen szövegezésével állunk szemben. A helyesszövegezés az lett volna: «amelynek közzétételét a St. 43. §-ának 2. bek., illetve a jelen törvény 28. §-a alapján elrendelték». Legalább is ez az intenció olvasható ki a Bv. 28. §-ához fűzött miniszteri indoklásból (Ig. Jav. Tára, XIV. k. 810. old.), amely szerint: «a St. 43. §-ának 2. bek. szerint az elítélt tartozik az ítéletet közzétenni, ha pedig az elítélt ezt a közzététést nem teljesíti... a közzététel a sértettnek jogában áll. Biztosítani kell, hogy mind az elítélt, mind pedig a sértett valóban közzétehesse azt az ítéletet, amelynek közzétételét a bíróság elrendelte. *Erre irányulnak a 32. és 33. § rendelkezései*». A törvényhozó akaratának felel meg tehát az a törvényértelmezés, hogy a *sajtó útján elkövetett*, a Bv. alá eső bűncselekmények esetén a közlésnek a kiadó által történő megtagadása esetén is megállapítható legyen a Bv. 32. §-ában meghatározott kihágás.

4. Végül vitás lehet, hogy időszaki lapokban elkövetett *sajtókihágás* esetén is alkalmazandó-e a Bp. 574. §-ának utolsó bekezdése? Ez ugyanis kifejezetten csak a sajtó útján elkövetett büntettekéről és vétségekről rendelkezik.

A XXX. fejezet a cím szerint «*nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények*» esetében szabályozza az eljárást. E szabatos kifejezés helyett azonban már mindjárt ezen fejezet első szakasza, a Bp. 561. §-a csupán a nyomtatvány útján elkövetett *büntett és vétség* miatt indított eljárásról beszél, s ez a kifejezőmód végighúzódik az egész fejezeten s ezzel találkozunk a Bp. 574. §-ában is.

Alig lehet azonban kétséges, hogy a Bp. XXX. fejezete s így az 574. § is a *sajtó útján elkövetett kihágások esetén is alkalmazandó*. Hiszen már a Bp. életbeléptetési törvénye is a 15. § II. pontjában «a törvényben megállapított és sajtó útján elkövetett kihágásokat» is az esküdtbíróság hatáskörébe utalta, amely rendelkezés világos útmutatásul szolgál, hogy a sajtókihágás miatti eljárás ugyanazon különleges szabályok szerint történik, amelyek egyéb sajtóbűncselekmények esetén irányadók. Ennek a felfogásnak támogatására szolgál a St. 45. §-ának rendelkezése is, amely szerint már szabatosan: «a sajtó útján elkövetett büntettek, vétségek és törvényben meghatározott kihágások»-ra vonatkoznak a sajtóeljárás kivételes szabályai.

Dr. Balogh István.

Gazdasági válság és bérszerződések.

I.

Gazdasági válság és jogélet címen tartottam előadást a budapesti központi járásbíróság fogalmazói karának továbbképző tanfolyamán, melynek kapcsán a «Jogtudományi Közlöny» igen t. szerkesztőségétől azt a megtisztelő felszólítást kaptam, hogy előadásomat a nagyobb nyilvánosság előtt is ismertessem.

Készséggel teszek eleget e felhívásnak s előadásom azon részeit, melyek aktualitásuknál fogva talán szélesebb köröket is érdekelnek, az alábbiakban vagyok bátor ismertetni.

A téma oly nagy és sokágú, hogy csak vázlatos közléseket engedhetek meg, s még így sem tudom, nem fog-e közleményem folytatólagos cikksorozattá szélesülni.

Elsősorban szólottam előadásomban általában a válságokról, fogalmi meghatározásokat adtam és történelmi vázlatot; fejtegettem, hogy mely vonatkozásokban, hogyan, milyen formában ütközik ki a gazdasági depresszió a jogéletben, respektíve az igazságszolgáltatásban.

Mind e fejtegetéseket későbbre hagyom. Kiragadom előadásomnak legaktuálisabb részét, melynek ismertetésére a budapesti ügyvédi kar számos tagjától felhívást kaptam. Éspedig: a gazdasági depresszió és a bérszerződések.

Homloktérbe állította e kérdést a budapesti központi járásbíróságnál a közelmúltban e kérdésben keletkezett két ítélet.

Az időrendben első ítélet kimondotta, hogy a változott viszonyokra tekintettel a szerződés, mely a válság kitörése előtt kötött, éspedig hosszabb időre annak feltételezésével, hogy a viszonyok javulni vagy legalább is rosszabbodni nem fognak, — a bérlő keresete folytán, mely alaposnak találtatott — tovább fent nem tartható, méltánytalan és hatálytalanítandó.

Nem kevesebbet mondott ki ez az ítélet, mint újabb gazdasági lehetetlenülést. Új fejezet kezdődne tehát abban a történelemben, amit 1928-ban végkép lezártunk és elmúltunk gondoltunk.

A másik ítélet a középutat választja.

Felperes, egyik nagy fővárosi autókereskedelmi vállalat, 1928. évben öt és negyed évre szóló bérszerződést kötött, bérbevéve a főváros legforgalmasabb pontján fekvő nagyértékű üzlethelyiséget. A bérleti szerződés megkötésekor az az elgondolás vezette feleket, hogy az üzletmenet élénkülni fog, a gazdasági viszonyok javulni fognak, mely elgondolás kifejezésre jutott abban, hogy az üzletbért évről-évre emelkedő tendenciával állították be a szerződésbe. Hogy ez az elgondolás téves volt, azt a bérlő által becsatolt üzemi kimutatás fényesen illusztrálta. De joggal hivatkozhatott bérlő e tekintetben a köztudomásra is. Annál inkább, mert csak a közelmúltban szabályozta a mezőgazdasági haszonbéréket kormányrendelet, mely azonban szintén nem ment odáig, hogy gazdasági lehetetlenülés elvét állította volna fel s a haszonbérleti szerződés hatálytalanítására adott volna módot.

Köztudomású az is, hogy a lakberek tekintetében általánosan csökkenő tendencia észlelhető. Felmondás kapcsán vagy békés megegyezéssel 15—20 %-kal is csökkentik a fővárosi háztulajdonosok a lakbéréket.

Ebben a helyzetben állítottatott a bíróság azon feladat elé, hogy az üzletberek tekintetében is állást foglaljon.

A bíróság közbenszózó ítéletet hozott, s megállapította azt, hogy a kereset beadási napjától számítandólag a bérlő javára a gazdasági viszonyokhoz és szerződő felek vagyoni helyzetéhez mért bércsökkentésnek van helye.

Amikor a bíróság nem hatálytalanította a bérszerződést, az

a meggondolás vezette, hogy egy új gazdasági lehetetlenülést konstruálni nem szabad, az dekomponáló, sőt destruáló hatással járna.

A bíróságnak első és mindenekelőtt álló feladata a törvénynek és szerződésnek érvényt szerezni. A bíróság feladata nem gyámolító és jólétjellegű. A szerződésbelépőnek tisztában kell azzal lennie, hogy a szerződésből éppen úgy érheti őt vagyoni előny, mint hátrány. Szerencsétlen szerződések, a jövőnek kellő előre nem látása, vagy az egyéni akaraton kívül álló konjunkturális változások okozták és okozzák nemcsak egyéneknek, hanem magasabb közületeknek is romlását és összeomlását. A bíróság hivatása konzerváló jellegű, pánikkeltés, és a véres kard körülhordása nem egyeztethető össze a bírói hivatással.

A M. T. K. javaslatának 1150. §-ából is ez a tendencia sugárzik ki. Feljogosítja ez a szakasz a bírót, hogy az esetben, hogy ha mélyreható változások álltak be az általános gazdasági viszonyokban, melyek miatt a szolgáltatásoknak és ellenszolgáltatásoknak egyersúlya felborul, akkor a bíró megfelelően módosíthatja a szerződést.

A joggyakorlatból leszűrt fenti megállapításra alapította a bíróság közbenszóló ítéletét, s rámutatott arra, hogy a szerződések hatálytalanítását azon eseteken kívül, melyeket a magyar magánjog hatálytalanító okoknak ismer, a törvényhozás van hivatva akár gazdasági lehetetlenülés okából, akár más okból általános érvényűnek szabályozni. Rámutatott a bíróság arra, hogy a korona-romlás idején, amikor a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között 1 : 1/20,000-nyi kiáltó aránytalanságok állottak elő, a bírói gyakorlat mily vonakodva és tapogatódzva tört utat a valorizáció felé (lásd balesetből folyó kártérítési járulékok), mintegy jelezve, hogy itt az ideje annak, hogy a törvényhozás végre rendet teremtsen a valorizációs dsungelben, mint ahogy elkésve s nem is kifogástalanul, de intézkedett is.

Közbenszóló ítéletével a bíróság leszögezte azt az álláspontját, hogy a rendezés időszerű, az arrahivatottak intézkedése nem késhet sokáig. Az élet követelményeivel szemben elzárkózni nem lehet és nem szabad. A bíróság tehát nem tett mást, mint élő, fennálló jogot — szokásjogot — alkalmazott.

Hogy definitívumot nem teremtett, csupán irányt jelzett, annak számos gyakorlati oka van, melyekről azonban legközelebb.

Dr. Barsy Károly.

Bírósági gyakorlat választottbíráskodási ügyekben az 1930. és 1931. években.*

Az utolsó két évben a bírósági gyakorlatot választottbíráskodási ügyekben a következőkben ismertetjük.

1. *(Egyesületi alapszabály.)* A választottbíráskodási kikötést tartalmazó alapszabályok módosításához nem szükséges a közvetlenül érdekelt összes felek kifejezett hozzájárulása. (B. Tábla 27. P. 10,279/1930. — Pdt. 1931/29.)

Az egyesületi választottbíráskodás díjainak megállapítását az alapszabályok az egyesületi választmányra bízhatják. (L. ugyanott.)

2. A rokkantegyesület alapszabályaiban rendszeresített választottbíráskodás a felperes egyesületi tag hozzájárulásának hiányában nem tekinthető a felek között joghatályosan kikötöttnek. Minthogy az alapszabályok csak a tagsági díjakat fizető rendes tagokat jogosítják fel az alapszabály módosítására hivatott közgyűlésen határozó kiküldöttek választására, de az alapszabály módosítása idején felperes már rokkant állományban levő segélyezett tag volt, minthogy a felperes a belügyminiszterileg bár láttamozott alapszabálymódosításra sem közvetlenül, sem közvetve befolyást nem gyakorolhatott, ezen okból a Kúria a választottbíráskodás ítéletét érvénytelenítette a Pp. 784. § 1. pontja alapján. (IV. 5936/1930. — JH. 1931/648.)

* Az előző évek bírósági gyakorlata szerző «A választottbíráskodás kézikönyve» című könyvében, valamint a Jogtudományi Közlöny 1928/3., 1929/10. és 1930/15. számaiban közölt cikkeiben található. E cikkek rövidítése: 1., 2. és 3. cikk. Ahol a határozat előtt a bíróság megjelölve nincs, az a Kúria határozata. JH. = Jogi Hírlap, Pdt. = Jogtudományi Közlöny Perjogi Döntvénytára, Ptjt. = Magyar Jogi Szemle melléklapja, a Polgári Törvénykezési Jog Tára. A szaklap melletti első szám az évfolyamot, a második szám az eset számát jelenti, kivéve, ha a lapszám jeleztetik (= 1. vagy lap) Választottbíráskodás rövidítése: vb., vb. szerződés, c. = compromissum. A nemzetközi vonatkozásokat lásd dr. Ujlaki Géza és dr. Boda Ernő: «A polgári perrendtartás» című megjelenendő könyvében XVII. címe után.

3. *(Szegénység a választottbíráskodásban.)* A Kúriának több ítéletében már elfoglalt jogi álláspontja szerint az egyesületi tagoknak az egyesület elleni vagy egymásközötti, a tagsági minőségből eredő igényei érvényesítésére választottbíráskodási eljárás jogérvényesen kiköthető az alapszabályokban is, mert az alapszabályok a Pp. 767. §-ban megkivánt írásbeli szerződést pótolhatják.

Minthogy azonban az alapszabályok értelmében a rokkantsegélyre igényt tartó tag a választottbíráskodási eljárás megindítását szakorvosi vizsgálat kérése és foganatosítása nélkül nem kérheti, ez utóbbinak pedig előfeltétele az, hogy az illető tag a szakorvosi vizsgálatnak 20 P költségét előlegezze, azonban a felperes azt nem előlegezte, ez okból a szakorvosi vizsgálat meg sem történt. Az előlegezés elmulasztásának indokául a felperes a perben azt hozta fel, hogy mint teljesen vagyontalan és keresetképtelen, a költséget előlegezni nem állott módjában. Ez állítását valószínűsíti a felperes szegénységi bizonyítványa, amelynek alapján részére a szegénységjogon való perlés kedvezménye megadatott. A kir. Kúria jogi álláspontja szerint az alapszabályokban a választottbíráskodási eljárásra vonatkozó kikötés, amely eljárást a felperes a rokkantsegélyre irányuló kereseti követelése érvényesítése céljából vagyoni helyzete miatt igénybe nem vehette, a felperesre nézve *joghatályos nem lehet* és annak, hogy felperes kereseti igényét a rendes bíróság előtt érvényesíthesse, akadályául nem szolgálhat, mert ellenkező esetben a felperes az alapszabályok rendelkezései folytán hibáján kívül elűtetné azon jogától, hogy tagsági minőségéből és teljesített befizetéseiből származtatott igényét bíróság előtt kereset tárgyává tegye. Ez okból a Kúria a rendes bíróság előtt emelt pergátló kifogást elutasította. (VII. 8159/1930. — JH. 1931/1149.)

A Kúriának ezt az álláspontját csak helyeselni lehet. A Pp.-nek azon elvét, hogy szegénysége miatt senki sem zárható el az illetékes bíróság útján a jogsegély igénybevételétől, a Kúria átviszi a választottbíráskodás előtti eljárásra. (V. ö. Kovács M. «A Pp. magyarázata» 1429 lap.)

4. *(Különbíráskodási ügyben a c. érvényes.)* Munkaügyre nézve választottbíráskodási kikötésnek nincs törvényes akadálya. (P. II. 5889/1930. — Pdt. 1931/125.)

5. Ipari munkaadó és munkavállaló közötti vb. szerződés esetében rendes bíróság a kir. járásbíráskodás, mint munkaügyi bíróság. (Bpesti Törvényszék 17. Pf. 23,059/1929. — Pdt. IV. 1930/136.)

6. Érvénytelen a választottbíráskodás (tőzsdebíráskodás) kikötése a váltófizetési meghagyásos eljárásban. (JH. III. 1325.)

7. *(C. és kényszer.)* Ha a támadó fél több levelében megállapított választottbíráskodási szerződést érvényesnek kívánta tekinteni, s huzamos időn át többszörösen oly időpontokban erősítette meg a választottbíráskodási megállapodásra vonatkozó jogügyletet, amikor az okirat kiállításakor fennállottnak vitatott kényszer fennforgásáról már szó sem lehetett, ez a megerősítés a megtámadási jogot kizárja. (IV. 5462/1929. — Ptjt. 1931/31.)

8. *(C. és condudens tények.)* Ha a rokkantegyleti alapszabályban foglalt választottbíráskodási kikötés az egyesületi tegra nézve nem joghatályos, nem minősíthető alávételnek a 75 éves megrokkant felperesnek az a tény, hogy rokkantsegélyének felemelése iránt írásban a választottbíráskodáshoz fordult, kijelölte saját választottbíráskodását, megjelent a tárgyaláson, mert mindezt ellensúlyozza az, hogy megtagadta a választottbíráskodás megalakulásáról, valamint a tárgyalásról felvett jegyzőkönyvek aláírását, ami ellene mond ama választottbíráskodás joghatósága elismerésének. (IV. 5936/1930. — JH. 1931/648.)

9. *(A c. hiányainak pótlása.)* Amennyiben a felek a választottbíráskodási szerződés hiányosságait, bár a választottbíráskodási tárgyalás berekesztése után, de még az ítélet meghozatala előtt pótolják, úgy a Kúria joggyakorlata szerint ezzel a Pp. 767. §-ban megkivánt alakszerűség visszahatólag pótoltatott és a választottbíráskodási kikötés visszamenő hatállyal érvényessé vált. (JH. 1830/359.)

10. *(Megtévesztés a fél saját ügyvédje részéről.)* A választottbíráskodási szerződés megkötése körüli megtévesztés nem teszi azt érvénytelenné, ha a felperes nem az alperes, hanem a saját ügyvédje részéről történt tévedésbeesítésére, illetve megtévesztésére hivatkozott és nem is vitatta azt, hogy erről az alperesnek tudomása volt. (P. II. 5889/1930. — Pdt. 1931/125.) **

11. *(C. hatálya a közkereseti társaság tagjaira.)* A választottbíráskodási kikötés természetesen mindenkor csupán szigorúan azok

között a személyek között érvényes, akik között a megállapodás létrejött. Ezen az alapon elutasítandó a rendes perben a választottbírói kikötésre alapított pergátló kifogás olyan jogvita tekintetében, amelyre vonatkozólag a kikötést tartalmazó szerződést az időközben megszűnt közkereseti társaság nevében annak tagjai írták alá, de a folyamatba tett perben a cégtagok saját személyükben vonattak mint alperesek perbe. (B. Tábla IX. 2355/1930. — JH. Perjogi döntvénytára 169. lap.)

Ezen döntés nem minden aggálynélküli. Nem vitás, hogy a választottbírói kikötés úgy a generális, mint singularis successio esetén átszáll a jogutódokra. (Lásd alább 14. alatt, PHT. 883.)

A K. T. 88. § alapján a Kúria 61/1900. sz. határozata kimondta: «A megszűnt közkereseti társaság összes jogai és kötelezései annak tagjaira szállnak át és eme jogok amaz érdeknél fogva, mellyel azok a volt tagok mindegyikére bírnak, bármelyik cégtag által érvényesíthetők». (Dr. Nyári Jenő: «A K. T.» 80. lap. E szerint a megszűnt közkereseti társaság tagjai a cég által aláírt választottbírói szerződés alapján akár mint felperesek felléphetnek, akár alperesekként perbe vonhatók.

A Budapesti Tábla 3282/1901. sz. határozatában (Nagy F. Ker. Jog. 280. lap 6. jegyz.) pedig kimondotta, hogy a tőzsdebírói kikötés, bár azt csak a társaság írta alá, a tagok elleni perre is hatályos.

Annál inkább ki lehet ezt a szabályt a választottbírói szerződésre is terjeszteni, minthogy a cégjegyzékben való bejegyzés nem kelléke a közkereseti társaság létezésének, a cég fennállása vagy megszűnése sokszor nehezen megállapítható; ha azonban a társaság bejegyzett, úgy a hiteles cégkivonat, mint közokirat által kétségtelenül bizonyítható úgy a tagok kiléte, mint az az időpont, amelytől a tagok elleni keresetek öt éves elévülési ideje számítható (K. T. 121. §). Így a tagok aktív és passzív perbeli jogviszonya a választottbírói előtt könnyen tisztázható. Ha pedig a közkereseti társaság megszűnt, akkor annak jogai és kötelezettségei, beleértve a választottbírói szerződésbeli jogokat, mint jogutódokra átmennek a tagokra és így aligha lehet tagadásba venni perelhetőségüket a választottbírói előtt, különösen a megszűnt cég által szabályszerűen aláírt választottbírói szerződés alapján.

12. (A c. szorosán magyarázandó.) A választottbírói kikötés, mint a rendesbírói eljárás alól kivételt magában foglaló szerződéses rendelkezés szorosán magyarázandó, tehát csak azok között keletkező jogvitákra nyerhet alkalmazást, akik közt a kikötés létesült. Ha az alapul fekvő megállapodást bizonyos szakmabeli cégek létesítették ugyan, de abban nem az egyes tagoknak egymás irányában, hanem a jogi személyiséggel bíró Magyar Dobozgyárosok Országos Szövetségének összessége irányában és keretében a tagok fennálló jogai és kötelezettségei vannak szabályozva, ez okból az egyesületi tagnak más egyesületi tag elleni keresete az említett szerződés alapján nem tartozik választottbírói eljárás elé, miért is a Kúria a rendes bíróság előtt emelt pergátló kifogást elutasította. (IV. 2125/1931. — JH. 1931/911.)

13. (C. hatálya.) A szerződő felek alávetésének a tényét és hatályát nem érinti az a körülmény, hogy az okiratot rajtuk kívül még egy közvetlenül nem érdekelt harmadik személy is aláírta. (P. II. 5889/1930. — Pdt. XVI. 125.)

14. (Engedmény.) A választottbírói eljárás kikötése, a követelés engedményezése esetén is hatályos. (PHT. 883. sz. elvi határozat.)

15. (Döntőszakértői szerződés.) Az a megállapodás, amely valamely értéknek megállapítását becselőbizottságra bízva, választottbírói szerződésnek nem tekinthető. (3035/1922. — Pdt. VIII. 41.) Lásd a döntőszakértői és hasonló szerződésekről szerző id. munkája 253—258. lapjait.

16. (Pp. 768. § és 767. §). Érvénytelen a választottbírói szerződés, amelyben a felek háromtagú választottbíróiságot kötöttek ki, azonban a tagok megválasztásának módjában, különösen pedig a harmadik bíró megválasztásának módjában nem állapodtak meg határozottan. (IV. 8573/1928. — JH. Perjogi Döntvénytára 169. lap.)

17. (Szerződésben megnevezett választottbíró?) Ha mindegyik fél a maga részére nevezett választottbírókat és ezek a választottbírák maguk választják az elnököt, még ha az így megválasztott bírók és elnök neve az egyszerűség kedvéért a választottbírói szerződésben fel is vétetett, arra az esetre, ha az egyik választott-

bíró meghalt, nem alkalmazható a 775. § 1. pontja, hanem a 771. § nyer alkalmazást, vagyis a választottbírói tagjai nem tekintendők szerződésben megnevezett választottbíráknak. (II. 578/1930. — JH. 1930/1422.)

18. (Szerződésben megnevezett választottbíró?) Az a tény, hogy a kijelölt választottbíráknak a tisztség elfogadását tartalmazó írásbeli nyilatkozata a szerződéshez azonnal csatolva nem lett, nem teszi a kikötést hatálytalanná (Pp. 775. § 1. p.), ha a szerződés rendelkezik oly irányban, hogy a megnevezett választottbírák valamelyikének visszautasító magatartása esetén újabb bírák lesznek megnevezendők, vagyis a felek a vita választottbírói eldöntését nem tették függővé kizárólag a szerződésben megnevezett személyektől. (II. 5889/1930. — Pdt. 1931/125.)

19. (Bírókinevezés és a c. érvényessége.) A Pp. 772. § szerinti bírói intézkedésnek csupán ideiglenes rendezést létesítő jellege van és így a rendes bíróság a választottbíró kirendelése iránti kérelem elbírálásánál — hatáskörén és illetékességén kívül — csupán azt vizsgálhatja, hogy erre alapot nyújtó, alakilag valódi szerződés létezik-e és a Pp. 767. § szerinti érvényességi kellékek fennforognak-e. Ellenben nem vizsgálható, hogy az elnök kirendelése iránti eljárás a kir. járásbírósnál megindító félnek nem vitásan valódi aláírása mikor került a szerződésre, és hogy a másik fél igazgatójának szintén valódi aláírása a valódi cégnyomattal cégszerű-e? (B. Tvszék Pf. 23,059/1929. — Pdt. 1930/136. V. ö. Fabinyi Tihamér Ptjt. II. 82., szerző id. munkája 114. lap és Kovács Marcell «A Pp. magyarázata» 1418. l., valamint szerző és Kovács M. ref. az 1928. évi jogászgyűlésen). V. ö. alább 25. s 26.

20. (Választottbírói alakítása.) Az egyesületi alapszabályokban említett «valamely bírósághoz kinevezett bíró» az is lehet, aki már nincs tényleges alkalmazásban. (B. Tábla 10,279/1930. — Pdt. 1931/29.)

21. (Bíró, mint választottbíró.) Ha az 1925 : VIII. tc. 20. §-nak életbelépése előtt kötött választottbírói szerződésben tényleges szolgálatban álló ítélőbíró vagy ügyész volt ugyan megnevezve, de az a törvény életbelépése után az ítélet meghozatalakor már nincs tényleges szolgálatban: az ilyen volt bírónak az ítélethozatalban való részvétele az ítéletet semmissé nem teszi, mert az ilyen ítélet már nem esik a törvénynek ama célkitűzése alá, amely csak a tényleges szolgálatot teljesítő bírót akarta a választottbírói alakban való részvételből kizárni. (II. 578/1930. — JH. 1930/1422.)

22. (A választottbírói elnökének kinevezése.) Joghatályos az a megállapodás, hogy amennyiben a választottbírák az elnök személyében meg nem egyeznek, az elnököt a rendes bíróság nevezze ki. (Pdt. 1930/136. — B. Tvszék Pf. 23,059/1929.)

23. (A választottbírói elnökének perjogi állása.) A választottbírói elnökének perjogi jogállása a választottbírákéval azonos, ezért a Pp.-nak a választottbírói alakról szóló 17. címének rendelkezései változatlanul a választottbírói elnökére is vonatkoznak. A rendes bíróságnak a Pp. 772. § értelmében a mulasztó fél helyett gyakorlandó kinevezési jogkörébe, mint többen, bennefoglaltatik a rendes bíróságnak az a kisebb joga is, hogy a választottbíró (elnök) megválasztásánál a szerződésben a felekre nézve előírt eljárást (kijelölést, sorhúzást stb.) a mulasztó fél helyett teljesítse. Ennek folytán a Kúria teljesítette a felhívó félnek azon kérelmét, hogy a bíróság a felhívott fél helyett az elnököt kijelölje. (IV. 5014/1931. — JH. 1931/1261.)

24. (768. §). A lemondott választottbíró helyébe választott új bíró nevét alperes külön nem közölte az ellenféllel, hanem a közlés oly formában történt, hogy már az új bíró részvételével tartott tárgyaláson az elnök az új bíróválasztást a felperessel közölte. Ez esetben felperes választójogát nem az ellenfele felhívása, hanem a választottbírói szerződésben foglalt kikötés folytán gyakorolta és a szerződés e tekintetben semmiféle alakosorúságot elő nem ír. Ez okból a bíróválasztás közlésének kir. közjegyző vagy járásbírói útján gyakorlandó módja (Pp. 770. §) az adott esetben szükségessé nem vált, miért is a felperes érvénytelenítési keresetét, amely a Pp. 784. § 2. pontján alapul, el kellett utasítani. (IV. 3682/1929. — JH. 1930/440.)

25. (180. § 4. p.) A választottbírói szerződés érvénytelenségének kérdése a rendes bíróság előtt folyó perben felhozott és a Pp. 180. § 4. p.-ra alapított pergátló kifogás elleni védekezés gyanánt is felvethető. (P. II. 5889/1930. — Pdt. 1931/125.)

26. Ha a felperes a választottbírói szerződésnek érvényességét is megtámadja a Pp. 180. § 4. p.-ra alapított annak a per-

gátló kifogásnak eldönthetése végett, hogy az ügyben választott-bíróságnak kell eljárnia, szükség van a választottbírói szerződésnek érvényessége ellen felhozott támadásra tartozó tényállás tisztázására, amennyiben csak érvényesen megkötött választott-bírósági szerződés létében jogos az alperes pergátló kifogása. (IV. 7375/1928. — Ptjt. 1930/10.)

27. (Kizárás.) Választottbírói eljárásban, ahol a bírói pártatlanság nincs a rendes bírósághoz hasonlóan biztosítva, ahol az ítékezés jogának egyedüli biztosítója a felek bizalma, ahol a feleknek nincs módjuk és alkalmuk választási jogukkal minden félre megnyugtató módon élni: méltánytalan, de indokolatlan is volna helyrehozhatatlan vagyoni érdekek kockáztatásával, a fél nyugalmanak feláldozásával, végeredményben a választottbírói intézmény erkölcsi alapjának veszélyeztetésével a felet azon választott-bírósági elnök ítékezésének elfogadására kényszeríteni, akinek pártatlanságába vetett hitét méltán elveszítette. Kizárási ok, ha az alperes tudta nélkül a választottbíró elnöki tisztébe olyan személy jutott, akit ebben az ügyben bírói működésre titokban a felperes választott ki; ha az elnök azt izeni az alperesnek, *egyezzék ki, mert különben baj lesz*, de nagyobb költség ellenében hajlandó az ügyet elhúzni. (Pk. IV. 157/1931. — Pdt. 1931/175.)

28. A harmadik bíró választásával megbízott, de kizárt választottbíró részvételével történt elnökválasztás hatálytalanak tekintendő. (Pk. IV. 940/1930. — Ptjt. 1931.)

Igaz, hogy a kizárt bíró cselekményei hatálytalanok, de az elnökválasztás a másik bíró akaratával is történt. A Kúria határozata nem minden kételynélküli, ha az elnök ellen külön kizárás nem kéretett az ítélet hozatala előtt. (784. § 3. p.)

29. Ha a bíróság a kizárási kérelemnek a felhozott okok egyike alapján helyt adott és a többi okokkal nem foglalkozott, a kizárást kérő félnek nem kell e miatt felfolyamodással élnie. Ha tehát az ellenfél felfolyamodása folytán a másodbíróság úgy találja, hogy az elsőbíróság által megállapított kizárási ok nem forog fenn, a többiek vizsgálat alá venni tartozik. (Pk. IV. 157/1931. — Pdt. 1931/175.)

30. (Elállás a keresettől.) A megbírságot kért választottbírákat az őket ilyenekül megnevező A. írásban értesítette arról, hogy az általa kezdeményezett választottbírói eljárást folytatni, illetve keresetét ezúttal a választottbíró elé terjeszteni nem kívánja, s így a bírák választottbírói továbbműködésére szükség nincs. Figyelemmel arra, hogy a kereset csak az ellenféllel volt még akkor közölve, a választottbírák a fenti értelmű értesítés után jogosan szüntethették be választottbírói működésüket. Miután az egyik fél a választottbíróstól elállott és keresetét oda benyújtani nem kívánta, ezzel a választottbíró megalakulása tárgytalanná vált. Ettől eltekintve az ellenfél, B., nem kényszerítheti A.-t arra, hogy a választottbírói eljárást folytassa. A. azon jogától, hogy a választottbírói eljárás iránt azt a lépést megtette, hogy a választottbíró tagjai megválasztottak, mindenkor *elállhat s legfeljebb a joggal való éles következményeit tartozik viselni* s B. legfeljebb arra nyert jogot, hogy a felmerült költséget a törvény rendes útján követelhesse. Minthogy tehát a választottbíró tagjainak alapos okuk volt a választás elfogadásából folyó kötelezettség teljesítésétől az egyik vagy mindkét fél beleegyezése nélkül elállani (Pp. 773. §. 2. bek.), a választottbírák bírságot és költségben marasztalása iránti kérelmet el kellett utasítani. (B. Tábla IV. 7570/1930., közli dr. Szalai Emil, Jogállam. 1930/7—8.)

A döntést helyesnek véljük annál inkább, minthogy a keresettől elálló fél ellenfele — amennyiben a választottbírói szerződés arra kiterjed — *viszontkereset* indíthatott volna annak megállapítása végett, hogy a felperes kereseti joga fenn nem áll (v. ö. Pp. 186. § ut. bek.) vagy egyéb ellenigényét érvényesíthette volna, így a felmerült költségekre vonatkozó igényét is. A választottbírói szerződés hatálya a keresettől való elállással nem szűnt meg, minthogy az csak a felek egyező akaratával vagy azáltal szűnt volna meg, ha a választottbíró ítéletet hozott volna. Ennek folytán, ha B. költségeit a rendes bíróság előtt perli, ellenfele a még hatályos választottbírói szerződés alapján pergátló kifogást emelhet (180. § 4. p.), amennyiben a választottbírói szerződés a költségre is kiterjed, pl. ha a választottbíró a főügyletből származó minden vitás ügyre kikötött. Ilyesféle generális kikötés hiányában is azonban a választottbírósnak megvan a joga arra, hogy az elállással felmerült költség viselése és összegszerűsége kérdésében döntsön, ha azt az alperes kéri; ha pedig nem kérte, úgy a rendes bíróságnál perelheti azt.

31. (A választottbíró díjai.) Az egyesületi választottbíró díjának megállapítását az alapszabályok az egyesületi választmányra bízhatják. (B. Tábla 10,279/1930. — Pdt. 1931/29.)

Ez bizonyára csak az előzetes tarifaszervi díjszabásra vonatkozik, azonban a választottbíró saját hatáskörét az eldöntött vitás ügyben felmerült díjai megállapítására nézve (776. § ut. bek.) nem ruházhatja át másra.

32. (A c. hatályvesztése a 780. § esetében.) A Pp. 780. § értelmében a rendes bíróság által a választottbírói ítélet meghozatalára kitűzött határidő sikertelen leteltével a választottbírói szerződés hatályát veszti. Ebből, valamint a Pp. 784. §-nak rendelkezéséből kétségtelen azonban, hogy a választottbírói szerződés hatályon kívül helyezéséhez szükséges a rendes bíróságnak ezt kimondó határozata. (Debreceni Tábla II. 703/1930. — JH. 1930/1106.)

E kérdéstről lásd a szerző id. könyve 97. és 210. lapjait, valamint Kovács Marcell: «A Pp. magyarázata» 1418. lapját. Röviden csak azt emelem e helyen ki, hogy a Pp. 780. § értelmében a választottbíró által kitűzött határidő sikertelen leteltével a választottbírói szerződés hatályvesztése ipso facto áll be.

33. (784. § 4. p., a fél meghallgatása.) A tényállásból nyilvánvaló, hogy a feleknek nem állott módjukban, hogy tudomást szerezve a helyszíni szemle és szakértő meghallgatása crednénnyéről, arra nyilatkozhassanak és indítványukat megtehessek. E szerint a választottbíró a Pp. 776. §-nak nem felelt meg, amely szerint a feleket meg kell hallgatni minden lényeges körülményre, hogy előterjesztéseiket megtehessek. Ennek lehetősége akkor lett volna meg, ha a kiszállással megszakított tárgyalás megnyitásával és a helyszíni szemle és szakértői meghallgatás eredményének közléssel a felek ahhoz hozzászólhattak volna és a szükséghez képest bizonyítási indítványukat megteheték volna. Ennek folytán az ítélet érvénytelenítése iránti keresetnek a Pp. 784. § 4. p. alapján helyett kellett adni. (IV. 3225/1929. — JH. 1930/763.)

34. (784. § 7. p.) A felperes által megtámadott ítéletben a választottbíró a követelés valódinak megállapításán túlterjeszkedően felperest — a csődönkívüli kényszeregyesség létrejötté esetére tekintet nélkül — a valódinak megállapított követelés teljes összegének megfizetésére kötelezte.

Az 1410/1926. M. E. rend. 93. § 3. bek.-nek ama rendelkezéséből — amely szerint, ha a hitelező a kifogásolt követelés megállapítása végett a Pp. 130. § alapján pert tesz folyamatba, a kereset az id. § feltétele nélkül is megindíthatja — következik, hogy a csődönkívüli kényszeregyesség megindítása után az egyesség létrejötté esetére *csak a követelés megállapítása kérhető és ítéhető* meg. Ehhez képest a választottbírósnak a követelés valódisága megállapításán túlterjeszkedő marasztaló rendelkezése — a rendelet 58. §-ában és a 61. § 1. p.-ban foglaltakra tekintettel is — a 78. §-ban megjelölt külön előnyök megítélése alá esik. Az ily külön előnyökre vonatkozó megegyezés a most érintett jogszabályok értelmében semmis. Ezen okból a választottbíró ítéletének rendelkezése a *törvény szerint meg nem engedett cselekményre kötelezést tartalmaz*, miért is az ítélet eme rendelkezését a Pp. 784. § 7. p. alapján érvénytelennek kellett kimondani.

Ezzel szemben téves az az álláspont, hogy felperes a választottbíró ítéletének érvénytelenítéséről lemondott, a felperes szerint kényszer hatása alatt. Ugyanis a törvény szerint meg nem engedett cselekményre kötelező határozat megtámadásáról való lemondásnak joghatálya nincs, valamint a semmis szerződést sem erősíthetik meg a felek a semmisség okának megszűnte előtt. (IV. 6610/1929. — «Polgári jog esettára» 1931. 16. lap.)

Dr. Ujlaki Géza.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **A szerződési nyilatkozatot** abban az értelemben kell venni, amint azt annak a félnek, akihez intézték, a fennforgó körülmények józan méltatásával az élet felfogása szerint érteni kellett. (Kúria 1932. febr. 4. P. IV. 577/1931.)

2. **Az ügyletek értelmezésénél** mind a két félre kötelező jóhiszeműség követelményeivel ellenkezők, ha a találmányértékesítés kockázatának elvállalása akként értelmeztetnék, hogy a másik fél még a saját vétkessége okozta sikertelenség esetén sem tartoznék megtérítéssel. (Kúria 1932. jan. 20. P. II. 1107/1930.)

3. **Kamat.** A fellebbezési bíróság ítéletének a késedelmi kamat helyett megállapítható kártérítés mértékére vonatkozó, az 1923. évi XXXIX. tc.-en alapuló rendelkezései most már csak az 5610/1931. M. E. sz. rendelet 5., 6. és 14. §-aiban foglaltaknak megfelelő változtatással tarthatók fenn. Ehhez képest az alperes a rendelet életbeléptetéseig (1931. okt. 17.) 12 %-ot meg nem haladó mértékben a nagyobb kártérítési kamatot, ezt követően pedig 5 % kamatot köteles megfizetni. (Kúria 1932. jan. 27. P. VII. 8249/1930. Ugyanígy: Jogt. Közl. 1932. 39. Szem. 6.)

4. **Átértékelés.** Belföldiek közt olyan külföldi pénznemben keletkezett követelés, amely elértéktelenedett, az átértékelhetőséget illetően nem eshetik más megítélés alá, mintha magyar korona pénznemben keletkezett volna. (Kúria 1932. jan. 21. P. IV. 4685/1930. V. ö. Hj. Dt. 24. 125.)

5. **Forgalmi adó.** Nincs oly szokásjogi szabály, amely szerint a hitelező és az adós jogviszonyában a forgalmi adó kikötés nélkül is az adóst terhelné. (Kúria 1932. jan. 28. P. IV. 4018/1930.)

6. **Kezesség.** Ha a szándékolt kezességet a felek a jognak más alakjában is bonyolították le, a vállalt kötelezettség a felek szándékához képest és a felek jogviszonyában kezességnek minősül. (Budapesti Ítéltábla 1932. jan. 30. P. VII. 10,743/1931.)

7. **Kölcsön.** Felek megállapodásának, hogy az adós az átvett koronaösszeget a lejáratkor Zsolnán érvényes pénznemben köteles visszafizetni, az a helyes értelme, hogy a teljesítés a beállható változásra tekintettel abban a pénznemben eszközöltessék, amely annak idején Zsolnán érvényben lesz; miért is az adósnak most csak koronában kell teljesíteni. (Kúria 1932. jan. 22. P. VII. 5664/1930.)

8. **A váltóval szemben a váltóadóst terheli annak a bizonyítása, hogy tartozása nem, vagy a váltó összegénél kisebb összegben áll fenn; a váltóbirtokos hitelezőt a vele közvetlen jogviszonyban álló váltóadóssal szemben sem terheli követelésének érvényesítésénél egyéb kötelezettség, minthogy részletesen megjelölje azt a követelést, amelyre a váltót kapta.** (Kúria 1932. febr. 4. P. VII. 2144/1931.)

9. **Tisztességtelen verseny.** Az utánzás, illetőleg összetéveszthetőség szempontjából nem a részletekben jelentkező eltérések, hanem a felületes vásárló emlékezetében kialakuló összbenyomás azonossága vagy megtevesztő hasonlósága az irányadó, aminek a megállapítására rendszerint szakértőre sincs szükség. (Kúria 1932. febr. 3. P. IV. 5728/1931.)

10. **A kényszeregyességi eljárásban szerepelt követelésekért kezességet vállalók, ha kezességüket a hitelezők egyikével szemben sem zárták ki, nem hivatkozhatnak sikerrel arra, hogy az egyességben vállalt kezesség az egyességi tárgyaláson részt nem vett hitelezőkre nem terjed ki.** (Kúria 1932. febr. 5. P. VII. 1380/1931.)

H. D.

Szemle.

— **Angliában történt.** A dartmoori fegyházban 1932. január 22-én a foglyok fellázadtak, véres összeütközésre került a sor a fegyőrök és foglyok között, amelynek során néhány fegyőr súlyosan megsérült és csak külső rendőri és katonai segítség beavatkozása állította helyre a rendet. A lázadó foglyok ellen bűnvádi eljárás indult és egyik ily ügyben március 11-én már vádaláthelyezési tárgyalást is tartott az egyik londoni bíróság. A vád a fegyenc által egy fegyőr ellen elkövetett súlyos testi sértés büntetettére szolt. Vádlott védelmét a «Börtön-Reform» és «Szegényeket Védő Társaság» által megbízott barrister látta el. A tárgyalás megnyitása után a közvád képviselője előterjesztette a vádat, majd sértett fegyőrt hallgatta ki a bíróság, utána a vád egy tanúját, szintén fegyőrt, aki terhelő vallomást tett vádlott fegyenc ellen. Ekkor a védelmet ellátó barrister kérelmet terjesztett elő, hogy mivel sem neki, sem «sollicitorjának» nem volt alkalma védenecüktől kellő információt kapni, a bíróság egy héttel halassza el a tárgyalást. Közvád hevesen ellenezte a védelem indítványát, melyet elvetendőnek tartott már csak azért is, mert vádlott — amidőn a törvény értelmében közöltetett vele, hogy ellene bűnvádi eljárás fog indulni — kijelentette, hogy van ügyvédje, és így kétségtelen, hogy ügyvédjét kellő utasítással és információval el is látta. Az elnök kihirdette a bíróság végzését, amely szerint «bár a bíróság nincs meggyőződve arról, hogy a halasztásra szükség van, mégis úgy találja, hogy vádlott

feltétlen joga, hogy ügye «fair» és igazságosan tárgyalassék és ezért a tárgyalást elhalasztja».

— **A kir. Kúria jogegységi tanácsának 49. számú polgári döntvénye:** «A polgári bíróság az eléje vitt magánjogi igény elbírálásánál nemcsak a büntetőbíróság felmentő ítéletének (az eljárást megszüntető határozatnak), hanem elítélést tartalmazó ítéletének döntéséhez és ténymegállapításához sincsen kötve, kivéve, ha valamely különleges jogszabálynál fogva a magánjogi igény érvényesítésének jogalapja vagy feltétele a büntetőbíróságnak elítélést tartalmazó ítélete». (1932. április 18.)

— **Rev. Harold Francis Davidson** anglikán lelkész püspöke erkölcstelen életmód folytatása miatt feljelentette, mely vád tárgyában a konzisztoriális bíróság heteken át tárgyal. A tárgyalás nyilvános és az eljárás a nem egyházi angol bírósági szabályok szerint folytatottatik le. A vádat ügyvéd képviseli, a védelmet is ügyvéd látja el. A vádló ügyvéd a vád bizonyítását befejezván, a bíróság a védelem előterjesztésére a tárgyalást f. é. május 19-re halasztotta. A vádlott lelkésznek a pénze elfogyott, úgyhogy a folytatólagos tárgyaláson védőjét már nem tudja díjazni. Ez a körülmény a vádló püspök tudomására is jutott és a vádat képviselő ügyvéd útján tudomására adta a vádlott lelkésznek, hogy a védelem további költségeit és védő ezentúli díját a püspök sajátjából fogja fedezni. A vádlott lelkész ezt az ajánlatot visszautasította, kijelentvén, hogy a kedvezményt már azért sem fogadja el, mert ezáltal védelmében feszélyezve lesz. A vádló ügyvéd felvilágosította a lelkészt, hogy nagy tévedésben van, mert a püspök csak azért ajánlotta fel a védő díjazásának magaravállalását, hogy az angol igazságszolgáltatás a maga valóságában és teljességében érvényesüljön. *Tanulság:* egyrészt az, hogy íme, mennyire van áthatva az angol lélek attól a tudattól, hogy szabad, független és szakszerű védelem nélkül nem érvényesülhet a maga valóságában és teljességében az igazságszolgáltatás, és a döntés e nélkül sohasem lehet megnyugtató. Másrészt a következő: az angol felfogás távol áll attól a kívánalomtól, hogy miután a védő az eddig több mint két héten át tartott tárgyalásért megkapta a díjait, a fennforgó körülményre való tekintettel tartsa hivatásbeli kötelességének a védelmet további díjazás nélkül is ellátni. Hogy ez utóbbi kívánalom nálunk a közfelfogás — nagyon is ismert dolog, míg angol felfogás szerint erkölcstelen dolog másnak munkáját ingyen igénybe venni és erre mintegy erkölcsileg szorítani. Miután a püspök ajánlata a visszautasítás folytán igénybe nem vehető, úgy hírlík, hogy a lelkész azon hívei, kik tőle a vád dacára nem fordultak el — gyűjtés útján fogják a védelem további díjazására szükséges összeget előteremteni. *Dr. Admeto Géza.*

— **Ahol még a sommás eljárásnál tartanak.** Bőngészés közben akadtam rá a következő esetre: A m. kir. földművelésügyi minisztérium 1928. évben kiadott rendeletével újból szabályozta a kincstári erdőekben a nagyvadakra bárcaváltás alapján gyakorolható vadászatot. A miskolci erdőigazgatóságához intézett 2613/1928. F. M. sz. rendeletnek a következő passzusát ajánlhatom a jogászok figyelmébe:

«Ha a letett biztosíték a fizetendő díjak kiegyenlítésére elegendő nem lenne, köteles az illető a különbözetet azonnal készpénzben kifizetni. Ha azonban e tartozást ki nem fizetné, úgy joga van a m. kir. erdőigazgatóságnak ezt a különbözetet az általa szabadon választandó, a sommás eljárásra illetékes bíróságnál, a különbözet nagyságára való tekintet nélkül, *sommás eljárás útján* behajtani.» (Vidiczky: A vadászati jog lexikona. Budapest, 1930. 47. old.)

Dr. Schönvitzky Bertalan.

— **Dr. Marton Géza: Bonus paterfamilias.** (Különlenyomat a kecskeméti ref. jogakadémia centenáris emlékkönyvéből. 24 lap.) A vétkes felelősség elválasztó ismérvét, azt a mértéket, melyen a vétkesség bírói meg- vagy megnemállapíthatósága eldől, veszi vizsgálat alá e kis tanulmány előbb a mai élő magánjog szempontjából, majd különösen annak a római jogból való leszármazását illetően. Utóbbi tekintetben az interpolációkutatás idevonatkozó érdekes és nálunk igen kevéssé ismert megállapításainak rövid áttekintése a magyar olvasót is érdekelni fogja, mert hisz ebből kitűnik, hogy az a hagyományos tanítás, hogy a mai vétkességi rendszer a klasszikus római jogtudomány műve, megdőlt. A számos interpoláció közül a szerző különösebben a bonus paterfamilias diligentia-jának, mint absztrakt vétkességi mértéknek interpolált voltára nézve felmerült véleménnyel foglalkozik behatóan. A füzet a Politzer Zs. cégnél kapható. Ára 1 P.

— **Új gyermektörvény Angliában.** A gyermekekről és fiatalokorúakról szóló törvényjavaslatot most tárgyalja a parlament élénk érdeklődés mellett. A javaslat a büntetőjogi felelősség korhatárát az eddigi hetéves korról nyolcra emeli. Halálbüntetés ítélete — a mostani 16 éves korhatárt felemelve — ezután 18 éves koron aluliakra nem lesz kiszabható. E szakaszról sokat vitáztak a bizottságban és az alsóházban. A szocialisták 21 éves korhatár megállapítását kívánták. Major *Stanley* Home Office Under-Secretary, ki a javaslatot betervezte, annak szabályozása mellett szállt síkra. Egyrészt rámutatott arra, hogy 1887 óta 18 éven alulin nem hajtatott végre halálbüntetés. Másrészt ellenezte a 21 éves korra felemelést; érvei során rámutatott a bűnözők új típusára, a motorbanditákra: ezek a fiatal, fegyveres, elszánt bűnözők nem a hirtelen támadó kísértés kényszerének engedve bűnöznek, — úgymond — hanem cselekményeiket szervezeten, üzletszerűen folytatják. Ilyen 18, 19 vagy 20 éves korúnál a fiatal kor enyhítő körülményül nem szolgálhat. A javaslat eltörli a bíróság jogát, hogy sommás eljárással testi fenyítékbüntetést szabjon ki a vádlott gyermekre és jogot ad a szülőnek vagy gyámnak, hogy a gyermek próbárbocsátását kérhesse a bíróságtól. 14 éves koron aluliakra testi fenyíték egyáltalán nem lesz alkalmazható. Egyes képviselők általában kifogásolták e büntetésnemet. A testi fenyíték büntetési statisztikája az 1913. évi 2079-ről 1930-ban 130-ra csökkent. A gyermekbírók hatásköre a 17 éven aluliakra terjed ki; a javaslat egy évvel felemeli az eddigi 16 éves korhatárt s a gyermekbírók hatáskörébe utalja az elhagyott gyermekek ügyeit is. A környezetre is nagy súlyt helyez a javaslat; a fiatalokorúakat távol akarja tartani a bűnözők légkörétől, ezért elrendeli, hogy gyermekbírói tárgyalások sem rendőrhatalósági, — vagy rendőrbírói — sem általában oly épületekben nem tartandók, ahol felnőttek ügyeit tárgyalják. Különös gondot fordít a gyermekbírók kiválasztására; ilyenekül csakis hivatosságuknál és képzettségüknel fogva e tisztségre alkalmas egyének alkalmazandók, akik tagjai lesznek a lord kancellár jóváhagyásával alakuló gyermekbírói testületnek.

A javaslat mélyreható változást jelent nemcsak a gyermekek és fiatalokorúak bűntetteiben, hanem közigazgatási ügyekben is. Ha a bíróság úgy találja, hogy a gyermek vagy fiatalokorú különös gondozásra és oltalomra szorul, az illetőt ily célú otthon helyett megfelelő személyhez utalhatja. 10 éven aluli gyermekeket rendszerint nem fognak a bíróságok ipari iskolákba küldeni, de a helyi nevelésügyi hatóságok gondjára kell ezeket bízniok és e hatóság lesz felelős ily gyermekeknek megfelelő nevelőszülőknél való elhelyezéséért. Az utcai kereskedés tilalmát — kivéve azon eseteket, mikor a gyermekek szüleiknek segédkeznek — a javaslat az eddigi 14 évről 16 éves korra emeli.

Dr. Révész Bódog.

— **A kínai büntetőkódex főbb elvei.** A távol Kelet háborús eseményeiben szereplő egyik államnak, Kínának ma érvényben levő büntetőjogi kódexét tulajdonképpen még *Sun-Csi*, a századokon át uralkodó Tsing-dinasztia megalapítója léptette életbe 1647-ben. E jelentős büntetőjogi alkotás létrehozójának a törekvése volt: 1. «biztosítani a büntetési rendszer egyöntetűségét általában az egész birodalomban, 2. oltalmat nyújtani az erőszak és jogtalanság ellen, 3. megtorolni az állami és társadalmi rendet veszélyeztető törekvéseket, 4. épségben megőrizni egy tisztességes és rendszerető társadalom békességét és nyugodalmát». A kódex humánus szellemét mi sem jellemzi erőteljesebben, mint annak kimondása, hogy az előírt büntetés alól teljes felmentés adható azoknak a bűnösöknek, kik egy szemük vagy valamelyik testrészük elvesztése folytán nyomorékokká lettek, úgyszintén azon vádlottaknak is, akik beteges, testileg tehetetlen vagy előrehaladott életkorú egyéneknek egyedüli támaszai. Ugyanígy felmentés adható azoknak a büntetetteknek is, akik már túlvannak hetvenedik életévükön vagy tizenöt évnél fiatalabbak. Míg a bűnvádi eljárás kezdetén való beismerés, az eltulajdonított dolgoknak visszaadása vagy a bűntársak kinyomozásában való közreműködés a büntetés lényeges enyhítését, sőt sok esetben a teljes felmentést is eredményezi. A lázadás, hűtlenség, hazaárulás, atyagyilkosság, öldöklés, templomrablás, vallástalanság, családi viszálykodás, ellenszegülés és a

vérfertőzés: ez a tíz cselekmény, vagy mint a kódex kifejezi: «tíz irtóztatós dolog» az, mit a kínai büntetőkódex a legszigorúbban büntet és kivesz az általános kegyelem alól, «hogy az emberek tanuljanak meg ilyesmitől félni és kerülni azok elkövetését».

Zsoldos Benő.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Irodaregie-leépítést elérhetnek ügyvédek «Tempo» diktáló, sokszorosító, fordítóiroda igénybevételével. Küldöncszolgálat. Koháry-u. 4. Telefon 13-2-12.

Külföldön járt, doktor közgazda, joghallgató, nyelvtudással, nagy kereskedelmi gyakorlattal, ügyvédi irodában elhelyezkedne. Dr. G. Baross-u. 53., II. 18.

469

470

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŰJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a legutolsó változásokat feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedévenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25.— P, egészvászonkötésben 30.— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrassy-út 21.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Sorix*: Rendeletek. — Dr. Mangold József budapesti ügyvéd: Polgári perrendtartásunknak a perköltségekről szóló rendelkezései, különös tekintettel az ítéleti illeték kérdésére. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 18. sz. — Hiteljogi Döntvénytár. XXV. 4.

Rendeletek.

A magyar közjognak, közismerten, nincs olyan tétele, sem törvény, sem jogszokás, amely megengedné, hogy bármily szükség esetén a végrehajtó hatalom rendeletekkel a törvényhozó hatáskörébe avatkozzék. Sőt II. Lipót 1790. évi dekrétumának 12. cikkében az a kijelentés foglaltatik, hogy a király: nunquam per edicta seu dictas patentales... rendeletekkel, vagy ú. n. pátensekkel, amelyeket az országnak törvényszékei amúgy sem fogadhatnak el, nem fog kormányozni.

Ezért ha a kormány vagy az egyes miniszter mégis olyanak látná a helyzetet, amely ily rendelet kibocsátását elkerülhetlenné teszi s a rendeletet politikai és esetleg jogi felelősségének súlya alatt (1848: III. tc. 18. és 32. §-ai) kiadná, a rendeletnek a törvényhozás részéről utólagos törvényesítése szükséges. Hasonló esetekben mindig kérte is a kormány az utólagos jóváhagyást a törvényhozástól. És legutóbb az 1931: XXVI. tc. 1. §-ában hagyta jóvá az országgyűlés a minisztériumnak és a minisztereknek ilyen rendelkezéseit.

A közbeneső időben, a kibocsátástól a jóváhagyásig, a rendelet törvényesnek nem mondható. A miniszternek alárendelt állami közegek, a községek (1886: XXII. tc. 30. §) és felirási joguk sérelme nélkül a törvényhatóságok (1886: XXI. tc. 18—20. §-ai) kötelesek ugyan végrehajtani az ily rendeleteket, de a bíróság, amely csak a törvény alapján keletkezett és kihirdetett rendeletek alapján jár el és ítélt (1869: IV. tc. 19. §-a), az ily rendeleteket nem alkalmazhatja.

Ennek a helyzetnek az a következménye, hogy a rendeletnek kénytelenek engedelmessé válni azok is, akikre vonatkozik, mert a közigazgatási közegek végrehajtják, de orvoslást kereshetnek, amennyiben a törvények erre módot adnak, a bíróságnál. Gyakorlatilag persze úgy van a dolog, hogy mire a kérdés bíróság elé kerülhetne, a rendelet törvényesítése rendszerint már megtörtént. Ha mégis a bíróság a törvényesítés előtt volna kénytelen a rendelettel foglalkozni, úgy szigorúan véve nincs meg annak a lehetősége, hogy alkalmazhassa az ily rendeletet, ha még annyira belátná is szükségességét. A szükségességből nem következik ugyanis törvényessége, törvénytelen rendeletet pedig bíró nem alkalmazhat. Nem jogi, hanem lélektani kérdés, hogy ily esetben nem fogja-e könnyebben megtalálni a rendelkezési jognak törvényi alapjait, mint amidőn a rendelkezés szükségessége nem ilyen meggyőző. Áll ez különösen akkor, amidőn nem a törvényi meghatalmazás kétséges, csupán kiterjedése a rendeletben szabályozott anyagra. Így azután az ily rendelkezések nem egyszer «belső helyességük, célszerűségük és szükségességük folytán — vagyis más szóval, mivel hogy túlnyomóan a törvény feltűnő hézagait töltötték be, égető szükségét elégitették ki, alkalmazkodva a jogrendszer fennálló elveihez — a bírói eljárásban» követésre találtak. (Grosschmid: Jogsabálytan, 128.)

A rendeletnek törvényes alapja a rendelet kibocsátására adott törvényi meghatalmazás. És a magyar törvényhozásnak régi gyakorlata, hogy rendeletek kibocsátására meghatalmazást ad a

minisztériumnak vagy egyes miniszternek. Ilyen meghatalmazás elsősorban a törvények végrehajtására vonatkozó, amelyen alapszanak az ú. n. életbeléptetési vagy törvényvégrehajtási rendeletek. Ily rendeletre vonatkoznak a már idézett 1790. évi dekrétum 12. cikkében első bekezdésének befejező sorai. Ez a végrehajtási vagy életbeléptetési rendelet nem tartalmazhat oly szabályt, amelynek meghozatala a törvényhozó hatáskörébe esnék. Lényegükben a végrehajtó hatalom közigazgatási utasításai ezek, amelyek szükségessé, hogy az állami hatóságok az új törvényt alkalmazhassák.

A törvényhozás azonban gyakran nemcsak a törvény végrehajtását, életbeléptetését bízza s bízza a minisztériumra vagy a miniszterre, hanem kisebb-nagyobb kiterjedésben oly jogszabályok megalkotását is, amelyek a törvénnyel szabályozott anyaggal valamely összefüggésben vannak, de mégsem kaptak helyet a törvényben. Ez a gyakorlat, amely a régebbi törvényekben is előfordult és később még jobban elharapódzott, éppen nem dicséretreméltó. Formailag közjogi kifogás nem tehető ugyan ellene, ha a bíráltnak az az álláspontja, hogy a törvényhozó mindent megtehet alakiilag kifogástalan törvényben, mert ez esetben a maga működési körét is átruházhatja. De ez az eljárás eredményében kétségtelenül helytelen, az alkotmány szelleme ellen vét, mert a hatalomnak alkotmányjogi megosztása nem arra való, hogy meghatalmazások révén ez a megosztás meghamisíttassék. Ha a törvényhozó hatalom a maga feladatait a végrehajtó hatalomra bízza, akkor minden formai legalitás ellenére megszűnt a törvényhozó hatalom önálló működése s törvényhozás és végrehajtás egy kézben egyesült.

A törvényhozói hatalomnak ez az átruházása a megszokottnál is nagyobb terjedelmű azokban a törvényekben, amelyek háború esetére kivételes hatalommal ruházzák fel a kormányt. Ez a kivételes hatalom az 1914: L. tc. 14. §-a értelmében kiterjedt még «a magánjogi jogviszonyoknak a háború következtében szükségessé vált rendezésére» is.

A háborút követő időben, különösen abban a jogi és gazdasági helyzetben, amely a forradalmi mozgalmak lezajlásával előállt, a kormányok nagyobb mértékben éltek e felhatalmazással, amint az tulajdonképpen az eredeti elgondolásnak megfelelt volna. Ebben a korszakban bizonyosan bekövetkezett az a már előbb említett lélektani helyzet, amelyben a rendeletek szükségessége közrehatott abban, hogy a bíróság ne vizsgálja túlszigorúan a meghatalmazási kereteket. A törvényhozás különben az alkotmány helyreállításáról és a főhatalom gyakorlásáról szóló 1920: I. tc.-ben, tekintet nélkül a rendeleteknek eredeti törvényességére, elismerte: «az 1919. évi augusztus hó 7. napja óta az alkotmányos jogrend és jogbiztonság helyreállítása végett alakult kormányok és tagjaik rendeleteinek érvényességét».

Ugyanez a törvény 9. és 10. §-aiban ismét igen széleskörű felhatalmazásokat adott a minisztériumnak, amelyeket a szabályozandó kérdéseknek sokasága és átmeneti volta magyarázott meg, az 1920: VI. tc. pedig a háború esetére adott kivételes hatalmat meghosszabbította.

E meghatalmazások jelentőségének és a kivételes hatalomnak megszűnése után (1922: XVII. tc. 6. §, 6310/1922. M. E. sz. rend.) rövidesen bekövetkezett az államháztartás egyensúlyának helyreállításáról szóló 1924: IV. tc. korszaka, amely ismét a kormánynak sok különös felhatalmazáson kívül általános és széleskörű felhatalmazását jelentette a fennálló törvényekkel ellenkező rendeleteknek a kibocsátására.

Most pedig benne élünk a gazdasági és hitelélet rendjének, továbbá az államháztartás egyensúlyának biztosításáról szóló 1931 : XXVI. tc. időszakában, amely törvény ismét a kormánynak igen messzemenő felhatalmazását tartalmazza a rendeleti kormányzásra, és különösen felhatalmazza a kormányt arra is, hogy «mindaddig, amíg azt a gazdasági és hitelélet rendjének megóvása szükségessé teszi, e célok érdekében rendelettel magánjogi és eljárási, úgyszintén a törvényhozás hatáskörébe tartozó egyéb rendelkezéseket» is tegyen.

Az ily általános meghatalmazások a törvényhozásnak teljes abdikációját jelentik bizonyos materiára és időszakra. Szükségességük nem jogpolitikai, hanem általános politikai kérdés, amely e cikk keretébe nem tartozik. Foglalkozni kell azonban azokkal a rendeletkibocsátási meghatalmazásokkal, amelyeknek a háttere nem háború, forradalom, az alkotmány vagy az államháztartási egyensúly helyreállítása, a gazdasági és hiteléleti rend biztosítása, hanem valamely jogpolitikai megfontolás, amely a törvényhozót arra indította, hogy a maga munkakörét a végrehajtó hatalom viselőire átruházza.

Csak példáról lehet szó, nem kimerítő felsorolásról, csak annak a szemléltetéséről, hogy mily nagy a hajlamosság a törvényhozóban hozzátartozó kérdéseknek a végrehajtó hatalom hatáskörébe utalására; hogy ez a felhatalmazási jogalkotás mily mértékűvé fejlődött.

Első példának szolgáljon a polgári perrendtartás, amely még a háború kitörését megelőző törvényalkotás. Az életbeléptetési törvény az igazságügyminiszterre bízta a bírói ügyviteli szabályok megalkotását (103.). Ez nem változás a multtal szemben, de változatlanosságában is helytelen, legalább ilyen általánosságban. Az ügyviteli szabályokban vannak kisebb jelentőségű materiák, amelyeknek rendeleti útra utalása nem annyira aggodalmas, de vannak oly részek is, amelyek semmiképp sem valók rendeleti hatáskörbe. Így különösen a bírák munkabeosztására vonatkozó szabályokat csak törvény létesítheti. Ausztriában (Gerichtsorganisationsgesetz) és a német birodalomban (Gerichtsverfassungsgesetz) így is van ez.

Ugyanez az életbeléptetési törvény az igazságügyminiszterre bízta a kereskedelmi és váltóügyekben, perenkívüli s bányáügyekben követendő perenkívüli és végrehajtási s a szerzői jogról szóló 1884 : XVI. tc. értelmében követendő eljárás szabályozását. Ez a felhatalmazás sem változtatott a régi helyzeten, de helyesnek ez sem tekinthető. Éppen úgy, mint a perest, a perenkívüli eljárást is törvényben lehet és kell szabályozni. A megelőző perrendi törvények uralmát mindig átmenetinek tekintették és a nagy perrendi reformot évtizedek óta közel állónak hitték. Ily helyzetben megérthető volt, hogy az ily kiegészítő törvényeket, mintegy ideiglenesen, a végrehajtó hatalomra bízta. De a végleges törvény kapcsán semmi elfogadható indoka nincs annak, hogy a perenkívüli eljárások ne törvényben szabályoztassanak. Az 1921 : LIV. tc.-be foglalt új szerzői jogi törvény szerint is (89.) az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg a bírói eljárási részletes szabályait.

Ezek a megbízások nem is magyarázhatók meg másképp, mint hogy a törvényhozás oly nagy alkotás után, mint a perrendtartás, bizonyos fáradtságot érez és ezért bízta a még hátralévő munkát a miniszterre. De a törvényhozónak nem szabad fáradtnak lenni s nem szabad hatalmának egyes darabjait másnak átadni.

Csak így magyarázható s éppen ily helytelen volt az a felhatalmazás is, amelyet a bel- és igazságügyminiszterek a bűnvádi eljárást életbeléptető 1897 : XXXIV. tc. 28. §-ában kaptak arra, hogy : «a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalt kihágási ügyekben követendő eljárást is a törvényhozás további intézkedéseig rendelettel szabályozzák». E mondatban a törvényhozó maga is elismeri, hogy ennek az anyagnak a szabályozása törvényhozái feladat, amidőn a törvényhozó jövendő intézkedéséről szól, de akkor minek az ily ideiglenes megbízás, amely a tapasztalat szerint állandó rendeletszabályozásra vezet. A közigazgatási eljárás egyszerűsítéséről szóló 1901 : XX. tc. 22. §-a megismételte ezt a meghatalmazást.

Az 1909 : XI. tc. 101. §-a felhatalmazta az igazságügyminisztert, hogy a pénzügyminiszterrel egyetértőleg a jövedéki kihágások eseteiben követendő eljárást, az 1927 : V. tc. 66. §-a pedig felhatalmazta a pénzügyminisztert, hogy «az igazságügyminiszterrel egyetértve a jövedéki büntetőjog anyagi szabályait a vámjog szabályozásáról szóló 1924 : XIX. tc. VI. részének 1. fejezetében foglalt büntető rendelkezéseknek szem előtt tartásával, az 1924. évi XIX. tc.-re is kiterjedő hatállyal, rendelettel megalkothassa, úgy-

szintén a jövedéki büntető eljárásnak előkészítő (nem bírósági) szakát» szabályozhassa. Mindmennyi törvényhozái feladat.

Egészen sajtáságos meghatalmazást tartalmaz a fiatalokorúak bíróságáról szóló 1913 : VIII. tc. 76. §-a, amely arra jogosítja fel az igazságügyminisztert, hogy az eljárásnak a «törvényben megállapított szabályait rendelettel kiegészíthesse». Az eljárást törvény szabályozza tehát, de a végrehajtó hatalom kiegészítő szabályokat létesíthet, ami bizonyos keretben megváltoztatást is jelent; a miniszteri indokok szerint ugyanis a kiegészítés lehetősége azért szükséges, mert «az eszmeáramlat, amely a törvénytől kifejezésre jut, állandó fejlődés útján van s a fejlődő élet szükségleteinek kielégítését a természetszerűen lassabban működő törvényhozás intézkedéseitől mindig függővé tenni nem lenne kívánatos». Ezzel az okoskodással minden törvényhozás kizárható. Különben pedig még inkább elfogadható, hogy a törvényhozó akkor adjon meghatalmazást, amikor a módosítás szüksége már beállt, minthogy előre adjon carte blanche-t.

A csődönkívüli kényszeregyességi eljárást a minisztérium először 1915-ben, a háború esetére nyert kivételes hatalom alapján szabályozta. Az 1916 : V. tc.-ben azután felhatalmazást kapott, hogy : «ideiglenesen, a törvényhozó további rendelkezéséig, rendelettel szabályozza» és hogy a csődeljárás során köthető kényszeregyességre nézve az 1881 : XVII. tc.-ben foglalt rendelkezésektől eltérő rendelkezéseket állapítson meg. Ma, 16 év után is még ez az ideiglenes állapot áll fenn. Van újabb rendelet, de nincs törvény.

A polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925 : VIII. tc. az igazságügyminisztert felhatalmazta az eltartásra jogosult családtagok és a házasságon kívül született gyermekek fokozottabb magánjogi védelmére irányuló ideiglenes intézkedéseknek, a házasságonkívüli gyermek atyai elismerésének megállapítására irányuló bírói nem peres eljárásnak, a háborúban eltűntek holtánnyilváníttásának, a munkaügyi bíraskodásnak, a hazaárulók vagyonára vonatkozólag a hitelezőket és más igényelőket illető jogok érvényesítésére irányuló eljárásnak, az ideiglenes biztosítási intézkedéseknek, egyes különleges bírói eljárásokban külön eljárási költség fizetésének és felhasználásának rendeleti szabályozására. A munkaügyi bíraskodás különösen érett volna már törvényi szabályozásra.

És íme, még néhány ily felhatalmazás :

Az 1922 : XVII. tc. 30. §-a felhatalmazta a kormányt a légi közlekedésre vonatkozó s ezzel kapcsolatos jogszabályoknak a törvényhozás rendelkezéséig ideiglenesen rendeleti úton való megalkotására.

A tisztességtelen versenyről szóló 1923 : V. tc. 48. §-a felhatalmazta ugyanezt a minisztert a törvény alapján folyamatba tehető polgári peres eljárás szabályozására.

Az 1925 : IX. tc. 12. §-a felhatalmazta a pénzügyminisztert, hogy az igazságügyminiszterrel egyetértve a jövőre alakuló részvénytársaságok és szövetkezetek részvényeinek, illetőleg üzlet-részeinek legkisebb névértékét, valamint a jövőre alakuló részvénytársaságoknak legkisebb alaptőkéjét rendeleti úton meghatározza és az ennek folytán szükségessé vált rendelkezéseket megtegye.

Az ipari záloglevelekről szóló 1921 : XXI. tc. 19. §-a felhatalmazta az igazságügyminisztert, hogy az ipari záloglevelek kibocsátásának alapjául szolgáló kölcsönt felvevő vállalat ellen elrendelhető biztosítási intézkedések körét és a rájuk vonatkozó eljárást, valamint az ilyen vállalat ellen irányuló végrehajtásnak és zárlatnak különös szabályait rendelettel megállapítsa.

A jelzálogjogról szóló 1927 : XXXV. tc. 114. §-a felhatalmazta az igazságügyminisztert, hogy amennyiben a törvény életbeléptetésével kapcsolatban szükségesnek látja, a telekkönyvi rendtartásnak, a végrehajtási eljárásnak, általában a nem peres eljárásnak a szabályait, a fennálló jogszabályok alapelveivel összhangban a törvényhozás rendelkezéséig ideiglenes rendelettel kiegészíthesse és módosíthassa.

A földteherrendezés előmozdítására szükséges intézkedésekről szóló 1931 : VIII. tc. 20. §-a felhatalmazta az igazságügyminisztert, hogy amennyiben a törvény végrehajtásához szükségesnek látja, a telekkönyvi rendtartásnak, a végrehajtási- és csődeljárásnak a szabályait rendelettel kiegészíthesse és módosíthassa.

Ez a seregszemle minden magyarázatnál meggyőzőbben szól és minden érvelésnél élesebben világítja meg, hogy mily nagymértékű a rendeletek uralma olyan körben, amely ily rendeleti szabályozásra egyáltalában nem tartoznék. És mind e példák szolgáljanak mementóul arra, hogy ezen az alkotmányt veszélyeztető úton

tovább haladni nem szabad, hanem ez utóbbi elnyelve, vissza kell térni ahhoz a közjogilag egyedül helyes állapothoz, amelyben a törvényalkotást a törvényhozói hatalom át nem ruházott hatáskörében maga végzi.

Sorix.

Polgári perrendtartásunknak a perköltségekről szóló rendelkezései, különös tekintettel az ítéleti illeték kérdésére.

A ma érvényben lévő perrendtartásunk szövege tudvalevőleg eltér a régi perrendtartás, az 1868 : LIV. tc. 252. §-ának szövegétől, amely az 1893 : XVIII. tc. 108. § értelmében a sommás eljárásban is érvényben volt. E törvényhelyek értelmében minden ítélet megállapította mindkét peres fél ügyvédjének díját saját felével szemben, míg ezzel szemben sem az 1911 : I. tc. a perrendtartásról, sem a perrendtartást életbeléptető 1912 : LIV. tc. nem tartalmazták a régi szabályt, miért is ítéleteink csupán abban az esetben intézkednek a perköltségről s illetve ennek összegéről, ha a felek egyikét-másikát perköltség fizetésére kötelezik.

Az 1911 : I. tc. életbeléptetése óta eltelt 17 esztendő után megállapíthatjuk, hogy a régi szabály helyesebb a mainál, különösen a nagyobb szubsztrátumú perek esetében, vagyis akkor, ha az ítéleti illeték kiszabás alá esik.

E kérdés elbírálásánál a következő szempontok veendőek figyelembe :

1. A pereszes fél ügyvédje saját ügyfelétől igényli költségeit. A régi törvény értelmében minden ítélet mindkét peres fél ügyvédjének költségeit megállapítván, a költségek összegszerűségének kérdése az ítélethozatallal egyszersmindkorra végleges elintéztést nyert. Ha még figyelembe vesszük, hogy az ellenféllel szemben megítélt költségek az esetek nagyobb részében még ma is behajthatók az ellenféllel, nyilvánul, hogy a költségjegyzékekben nagyjából oly költségek érvényesíttetnek, amelyeknek összegét a perbíró vagy egyáltalában nem, vagy pedig csak részben állapította meg.

Ha tehát a perben hozott ítélet mindkét peres fél ügyvédjének költségeit megállapítaná a saját féllel szemben, az összegszerűségi vitát teljesen kiküszöbölnék az ügyfél és ügyvéd között a perek túlnyomó esetében.

2. Elcsúszna az 1912 : LIV. tc. 18. §-ában szabályozott költségmegállapítási eljárás szüksége is a mai esetek túlnyomó részében.

Pedig egyrészt ez az eljárás is költséggel jár, másrészt igen hosszadalmas akkor, ha az ügyfél a bíróság székhelyén kívül lakik, különösen pedig ha az ügyfél külföldi.

De nem is segít az ügyvéden ez a költségmegállapítási eljárás akkor, ha több ügybeni költségről van szó, mert ebben az esetben a perenkívüli eljárás nem alkalmas arra, hogy a bíróság az ügyvéd tevékenységét kellőképpen mérlegelje. Az eljáró bírónak ugyanis be kellene szerezni az összes periratokat, bele kellene mélyedni a perek anyagába s csak ily módon hozhatna igazságos döntést. Ugyanígy áll az eset akkor, ha egyik fél sem kéri a perenkívüli költség megállapítási eljárást, hanem a költségjegyzék per bírójára hárul az a feladat, hogy az ügyvéd költségeit ügyfelével, mint alperessel szemben megállapítsa.

A gyakorlatban pedig azt tapasztalhatjuk, hogy a perenkívüli eljárásban bírónak az ügy szubsztrátumát véve alapul, állapítanak meg sablonszerűen díjakat a nélkül, hogy kellőképp mérlegelhetnék a konkrét perben végzett munkásság szükségességét, alaposágát, a perben kifejtett tevékenység nehéz voltát stb., stb.

Ezzel szemben a perbíróknak mind e körülményeket nem kell külön tanulmányozni, ő ismeri az ítélethozatalkor a teljes peranyagot, a perben eljáró ügyvédek teljes tevékenységét, tudja, hogy a tárgyalások érdemlegesek voltak-e, mennyi ideig tartottak s mily jogászai munkát végeztek az ügyvédek. A perbíró részére tehát csak néhányperces munkatöbbletet jelent az, ha mindkét fél ügyvédjének költségeit is megállapítja saját felével szemben.

De elcsúszna e munka a magasabbfokú bíróság részére is akkor, ha az elsőfokú bíróság ítéletét egészen vagy részben megváltoztatja.

3. Abban az esetben, ha a per folyama alatt a pertárgy értéke csökken és a költséget az ellenfél viseli, még a pernyertes fél ügyvédje sem tudja, vajjon ügyfelével szemben mily költség jár neki, mert bíróságaink rendszerint csak a ténylegesen megítélt tőkét veszik a költségkiszámítás alapjául, ami akkor, ha túpperlérsről

van szó, az ellenféllel szemben helyes is. Nyitva marad azonban a költség mérvének kérdése az ügyvéd és ügyfele között.

4. A legrosszabb az eset, ha az ítélet rész-költségben marasztalja az egyik felet, mert ebben az esetben hiányzik minden támpont arra nézve, hogy a bíróság a költség mily hányadát állapította meg.

Ez az eset egyébként az, amely a mai illetékszabályok mellett fonák helyzeteket teremt.

Az illetékszabályok értelmében ugyanis az ítéleti illeték 50 P-n felül nem rovandó le készpénzben, hanem kiszabás alá esik. A kiszabásra vonatkozó szabály pedig az 1914 : XLIII. tc. 55. §-a szerint a következő : «A kiszabás alapján készpénzben járó határozati illetéket a felek *olyan arányban* kötelesek fizetni, amilyen arányban a határozat rendelkezése értelmében a költségeket viselik. Ha a határozat a költségekről nem tesz említést, vagy ha a költségek kölcsönösen meg vannak szüntetve, a határozati illetéket a felek $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ részben kötelesek fizetni».

Első pillanatra is látható e szabályból, hogy a mai rendszer egyrészt az illetékkiszabási hivataltól lehetetlent kíván, másrészt az esetek túlnyomórésztében olyan helyzet áll elő, amely sérelmes a felekre s nem szolgálja azt a célt, amelyet a törvényhozó s az ítélőbírók el akartak érni.

Megállapításunk indokolásául a következő példákat soroljuk fel :

a) A jogerős bírói ítélet azért, mert felperes akár túlzott kamatigénnyel lép fel, akár más okokból, noha a tőke túlnyomó részét megítéli, a perköltségeket kölcsönösen megszünteti. Az ítéleti illeték felét mégis felperes fogja viselni.

b) Felperes a jogalap kérdésében pernyertes, esetleg e kérdésben a per megjárja mindhárom fórumot, végeredményben azonban a bíróság felperes követelésének csak $\frac{1}{3}$ -át ítéli meg s a perköltségeket kölcsönösen megszünteti. Alperes viseli az ítéleti illeték felét, noha $\frac{2}{3}$ -részben megnyerte a pert.

c) Egy konkrét esetben felperes 7500 pengőt perelt, a jogalap kérdésében megjárta a per mindhárom fórumot, az összegszerűség kérdésében felperesnek jogerősen csak 2000 P tőke és 160 P perköltség ítéltetett meg. Az illetékkiszabási hivatal nem tudván megállapítani, hogy mily része a 160 P az összköltségnek, 2000 P után 3 %-al számítva az illetéket (az elsőfokú ítélet 1924-ben hozott), először 60 P-t ró ki alperesre, majd 5500 P tőke után úgy veszi, hogy a bíróság a perköltséget a felek között megszüntette, e differencia után az illeték felét rója ki alperesre, összesen 132 P 30 f-t. Holott nyilvánvaló, hogy felperes jogosan csak 2000 pengőt perelhetett, mely összeg után az ítéleti illeték 30 pengőt tesz ki. Alperes károsodik 118 P 30 f-rel, ami semmiképp meg nem indokolható.

d) Az elsőbíróság előtt felperes megnyeri a pert és a perköltséget alperes viseli. A másodbíróság a követelés $\frac{1}{3}$ -át ítéli meg s megszünteti a perköltséget. Ez esetben alperes méltánytalanul a fél illetéket köteles fizetni. Ha ellenben a másodbíróság a nélkül, hogy kiemelné, miszerint az elsőbíróság költségmegállapítását magának találta, az elsőbíróság költségmegállapításához képest pl. csak $\frac{1}{10}$ összegben marasztalja alperest, alperes az ítéleti illetéknek csupán $\frac{1}{10}$ -ét köteles megfizetni.

e) Ha a bíróság nem emeli ki, hogy *rész-költségben* marasztal, az egész ítéleti illetéket alperes viseli.

Azt hisszük, hogy fenti példákkal beigazoltuk, hogy a mai rendszer helytelen.

Ezért a kérdést úgy véljük helyesen megoldani, ha az ítélőbíró minden egyes ítéletében megállapítaná a perköltségeket mindkét ügyféllel szemben, ezenfelül a 3000 pengőt meghaladó perértékű perekben intézkedne aziránt, hogy melyik fél s milyen arányban köteles az ítéleti illetéket megfizetni.

Ez az eljárás az ítélőbíróra nézve nem jelent munkatöbbletet, az illetékkiszabási hivatalt megkímélné igen nagy munkától, a feleket pedig a lehetetlen s a bíróságok által nem szándékolt tehertől.

És ez az eljárás a mai törvénytörvények mellett is keresztülvihető. A perrendtartás ugyanis sehol nem tiltja sem azt, hogy a perköltség az ügyféllel szemben megállapíttassék, sem azt, hogy a bíróság azirányban intézkedjen, hogy melyik fél viselje az ítéleti illetéket s mily arányban.

Az 1914 : XLIII. tc. 5. §-a pedig egyenesen utal arra, hogy : «Ha a határozat a költségekről nem tesz említést», vagyis megadja a módot az ítélőbíróknak arra, hogy az ítéleti illeték mint a költség egy része viselésének kérdését szabályozza.

Az ítéleti illeték viselésének kérdése azonban még egy szempontból aktuális, t. i. az ítéleti illeték kiszabásának esetében.

Ugyanis az 1914 : XLIII. 55. §-ának 2. bekezdése értelmében, ha az ítéleti illetéket a fizetésre kötelezett féltől beszélni nem lehetett, ez illeték megfizetésére másodsorban az a fél köteles, akinek az ítélet valamely értéket megítélt s ez a fél tényleg legalább az ítéleti illetéknek megfelelő összeget kézhez vett.

Ez a rendelkezés igen méltánytalan a hitelezőre nézve. Ha ugyanis az adós kifizeti a hitelezőnek a marasztalási összeget, a hitelező az ítéleti illeték biztosítását nem igényelheti az adóstól s még zárfeloldást is tartozik nyújtani.

Az illetékkiszabási hivatal azonban nem tudván behajtani adóson az ítéleti illetéket, évek múlva a hitelezőtől követeli ezt. S ez esetben a hitelező vagy új pert kénytelen adósa ellen indítani, mert még fedezet bejelentése esetén sem igényelheti az illetékkiszabási hivaltól, hogy a behajtást ismét kísérelje meg, vagy pedig — s ez a leggyakoribb eset — elveszti e követelését csak azért, mert az illetékkiszabási hivatal bürokratikus eljárása miatt a behajtás az adósnál nem kíséreltetett meg azonnal s az adós időközben tönkrement.

Ez az eset a mai leromlott gazdasági viszonyok mellett mindennapos s a hitelezőt fájdalmasan érinti, mert évek után oly összeget követelnek tőle, amelyre nem számított, vesztesége pedig méltánytalan s semmivel sem indokolható. A hitelező pedig veszteségéért ügyvédjét okolja, mert azt hiszi, hogy ügyvédje hanyag volt.

A megoldás ezért csak úgy képzelhető el, hogy elgondolásunknak megfelelően a bírói határozat az alperest a határozati illeték megfizetésére kötelezi s a hitelező igényelheti, hogy adósa igazolja ez illeték megfizetését, ellenesetben ő a végrehajtást ez összeg erejéig is foganatosíthatja, avagy fenntartja. Tehát nem köteles zárfeloldást nyújtani, miáltal megvédtük a hitelező érdekét elsősorban, de igen gyakran az államkincstár érdekét is, mert bizony ma igen gyakran a másodsorban fizetésre kötelezett hitelezőn sem lehet évek eltelte után a határozati illetéket behajtani. Az adós pedig nem károsodik, különösen ha a végrehajtás során beszédett határozati illetéket a bíróság közvetlenül az államkincstárnak utalja ki, a hitelezőnek ama ténye pedig, hogy az adós által kezeihez befizetett határozati illetéket nem szolgáltatja be az államkincstárnak, sikkasztásnak minősül.

E mellett azonban mindenesetre meg kellene az adósnak is adni a jogot ahhoz, hogy a jogerős ítéletével jelentkezhessek a pénzügyi hatóságnál a határozati illeték lerovása céljából.

Dr. Mangold József.

Szemle.

— **Igazságügyi eseményekben** az elmúlt héten igazán nem volt hiány. Legalább is olyan, az igazságügyet érintő történésekben, amelyek valamikor eseményszámba mentek. Valamikor régen, a háború előtt, e történések mindegyike külön-külön alkalmat és anyagot szolgáltatott volna, hogy vezető cikkben méltassuk. Mult héten terjesztette be a kormány az igazságügyi költségvetést, az igazságügyminiszter programbeszédét mondott a bizottságban, napvilágot látott a budapesti ügyvédi kamara évi jelentése, amelyben olvasható, hogy az igazságügyminiszter «1930. július hó 2-án kegyes ígéretet tett» az 1930. őszén egybehívandó ügyvédi és bírói értekezletre, mult héten folyt le a kamara évi közgyűlése, mult héten tárgyalta a képviselőház a felhatalmazási törvényjavaslatot, amely a jogalkotást a hitelvesztett parlamentarizmus csödválasztmányára ruházza át. Mindezekben a történésekben oly szürke reménytelenség ömlik el, oly üres és sivár tartalmatlanság jellemzi az eseményeket, annyira hiján vannak az ötleteknek és gondolatoknak, annyira nélkülözik a tervszerűséget, hogy még a leggáncoskodóbb kritikus is némán kénytelen róluk tudomást venni. Ismert régi anekdóta, hogy Szilágyi E. első egyszer azzal fordult Darányi Ignáchoz: «Nácikám, állíts valamit, hogy megcáfolhassam». Sajnos, az igazságügyi nácik újabban még erre sem adnak módot. Mert a semmit éppoly kevésbé lehet bíráltni, mint helyeselni. Amikor az ügyvédség és bíróság ezer sebből vérzik, amikor a jogszolgáltatás a rendeletek rengetegében tévelyeg, amikor a jog iránytű helyett elmaradt sereghajtója a gazdasági kép-

telenségek káoszának, az igazságügyi reményekből csupán vacuum mered felénk, ijesztő űr, amelyben levegő és fény híján fonnyadnak a meg nem született s már is halálra ítélt reformgondolatok. Mégis örömmel jegyezzük fel, hogy egyik fürge napiapvállalatnak ez alkalomból sikerült megszereznie és leközzölnie az igazságügyminiszternek, a kamara elnökének és főtitkárnak élethű arcképeit.

— **A Budapesti Ügyvédi Kamara évi jelentése a szükségjogszabályok alkotási módjáról és tartalmáról** a következőket mondja: A jogforrások kútfői erejét mindenkor féltő gonddal őrző magyar jogászság megdöbbenéssel látta, hogy a bankszünnapok elrendeléséről szóló 4000/1931. számú, majd a bankzárlat fokozatos leépítését tartalmazó 4100/1931., 4200/1931., 4300/1931., 4400/1931. számú, valamint az ezekkel kapcsolatos rendeletek, amelyek mélyen belenyúltak a magánjog területére, törvényes jogalap nélkül adattak ki. Jóllehet az 1931 : XXVI. tc. meghozta e rendeletek utólagos törvényesítését és a gazdaságpolitikus szemüvegen át nézve a most említett rendeleteket igazoltaknak is lehet minősíteni, mégis fájdalmasan kellett minden jogásznak éreznie a szükség törvényt bont elméletének gyakorlati érvényesülését. Az 1931 : XXVI. tc.-ben foglalt felhatalmazás alapján utóbb kibocsátott rendeletek már meghozatalukkor is a törvényesség attributumával felruházottakként jelentkeztek ugyan, de ezek közül is igen sok a gyorsütemű, nem ritkán kapkodó rendeleti jogszabályalkotás elkerülhetetlen hibáiban szenvedett. A magánjogokat súlyosan érintő jogszabályoknak a nyilvánosság kizárásával történő előkészítése, változó tömeghangulatok előtt gyors behódolást jelentő jogszabályok létesítése, a jogalkotás színvonalának kétségtelen leszállását jelenti. A magánjogok érvényesítésének közigazgatásjogi szabályokkal történő megszorítása, sőt néha ezek érvényesítésének megszüntetése a rendeleti jogalkotás kísérő jelenségeiként számos esetben volt megállapítható. Ha már a túltengő rendeleti jogszabályalkotást is idegenkedéssel fogadtuk, fokozott aggodalommal kellett szemlélnünk a magánjogi kútfők között eddig ismeretlen új jogforrás keletkezését. A pénzforgalom, a hitelélet és a külkereskedelem rendkívül széles területein a Magyar Nemzeti Bank a normális viszonyok között a törvényhozás hatáskörébe tartozó jogszabályok alkotására jogosított fel. Ebben az átutalt hatáskörben a Jegybank több alkalommal általános jellegű jogszabályokat léptetett életbe néhány megbízott pénzügyminiszter széküldött körlevelei útján. Magánfelek között felmerült vitákban, de a bíróságok előtt folyt eljárásokban is súlyos inkonvenieneciákra vezetett ez a kryptogam jogalkotás, amely a mindenkire nézve kötelező jogszabályok hiteles közhírrétételének követelményeit is súlyosan sérti. Ily körülmények között nem csodálható, hogy a szükségrendeletek útján szabályozott jogviszonyok körében a legnagyobb jogbizonytalanság uralkodik. A külföldi hitelezők jogállása, a valutáris klauzulák érvényesíthetősége, az adósvédő intézkedések terén naponként fordulnak elő vitás kérdések, amelyekre megnyugtató választ ma senki sem tud adni. A jogviták eldöntésére életbehívott új fórumoknak, így a bankzárlat feloldása kapcsán követelhető pénzügyi betétfelvételek kérdésében, úgyszintén a valutabeszolgáltatás ügyében döntő különböző bizottságoknak működése sem kívánatos eredménye a jogszolgáltatás multévi szervezeti fejlődésének.

— **Dr. Barát Sándor**: A gépjármű baleseti felelősség magán- és büntető jogáról írt pályadíjnyertes műve a Magyar Jogászegylet kiadásában megjelent. A könyv ismertetésére visszatérünk.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Irodaregie-leépítést elérhetnek ügyvédek «Tempo» diktáló, sokszorosító, fordítóiroda igénybevételével. Küldöncszolgálat. Koháry-u. 4. Telefon 13-2-12.

Külföldön járt, doktor közgazda, joghallgató, nyelvtudással, nagy kereskedelmi gyakorlattal, ügyvédi irodában elhelyezkedne. Dr. G. Baross-u. 53., II. 18.

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3. (Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Dr. Vámbéry Ruzstem:* A gyanú öl. — *Dr. Munkácsi Ernő* budapesti ügyvéd: Iparengedély és ügyletérvényesség. — *ó — f.:* Büntethető-e a külföldön levő pengőnek külföldön való felhasználása? — *Dr. Palágyi Róbert* budapesti ügyvéd: Tvt. vagy védjegy törvény? — Szemlények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 19. sz. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXV. 3.

A gyanú öl,

amit a közmondás szerint ugyan csak metaforikus, de a rendőrség fegyverhasználati jogáról szóló törvény 1. § 4. pontja szerint betűszerinti értelemben kell venni. Legalább is akkor, ha a gyanút a m. kir. rendőrségnek tagja vagy közege táplálja, akit a törvény fegyverének használatára jogosít «súlyos bűncselekmény elkövetésével gyanúsított... olyan egyén kézrekerítése végett, akit el kell fogni, ha kézrekerítése fegyverhasználat nélkül nem látszik lehetségesnek». Bűnvádi perrendtartásunk értelmében a bűnvádi eljárás megindítását (1. §), levelek és iratok lefoglalását (172. §), személymotosztást (176. §), bűnügyi zárlatot (492. §) stb. csak *nyomatékos* gyanú alapján rendelhet el a bírói hatóság, csak *alapos* gyanú szolgál okul a vádalahelyezésre (264. §), csak *igen nyomatékos* gyanú miatt van helye előzetes letartóztatásnak a járásbírói eljárásban (536. §), amivel a törvény — az indokolás szerint — «az alaptalan nyugtalanítástól kívánta megóvni a polgárokat». Ha a fegyverhasználati törvény a gyanú ily minősítésétől eltekintett, úgy ennek bizonyítással több, alapos oka van.

Mindenekelőtt indokolja a mellőzést, hogy azt, akit a rendőr kézrekerítés végett lefoglal, «a nyugtalanítástól igazán nem kell megóvni». Igaz ugyan továbbá, hogy a fegyverhasználati törvény «gyanúsítottokról» beszél, de nem látszik valószínűnek, hogy a kifejezést a Bp. 13. § 3. bek. értelmében használta volna, mert nem tehető fel, hogy a rendőr a menekülő betörőtől, mielőtt elfogná, megkérdezné, vajjon ellene már vizsgálat elrendelését indítványozták vagy a vádiratot benyújtották-e. Kérdés tehát: ki a gyanúsított? Az-e, akit a rendőr, vagy az is, akit más gyanúsít? Minthogy a törvény nem disztigvál, bizonyára mindkettő.

Bűnvádi perrendtartásunk indokolása szerint a nyomatékos gyanú azért föltétele a bírói eljárásnak, mert «inti a közreműködő hatóságokat, hogy azt a súlyos következményű lépést, mely az embernek mintegy hivatalosan gyanússá nyilvánításában áll, csak lelkiismeretes megfontolás után tegyék meg». Ily lelkiismeretes megfontolásra a rendőrnek, aki az általa gyanúsítottba belelő, amúgysem lévén ideje, nyilván fölösleges volt, hogy a törvény a gyanút a «nyomatékos» adjektívumával terhelje. Már csupán azért se, mert a rendőr nem indít bűnvádi eljárást, hanem legrosszabb esetben is csak végrehajtja a gyanú alapján meghozott halálos ítéletet. Lord Bacon írja (Essay XXXI of Suspicion), hogy semmi sem ébreszt az emberben nagyobb gyanút, mint ha keveset tud (There is nothing makes a man suspect much more than to know little) s így félő lehet, hogy a rendőr esetleg éppen akkor él fegyverhasználati jogával, amikor erre legkevesebb oka van, de Lord Bacon nemcsak a magyar kir. rendőrséget nem ismerte, hanem ismeretlen volt előtte a magyar törvényalkotásnak újabb iránya is, amellyel nem a polgárnak nyújt biztosítékot a hatósági visszaélés ellen, hanem a hatóságnak nyújt garanciát az ellen, hogy visszaélés gyanúsítható meg. Bárha ez az utóbbi gyanú nem is szokott ölni, hanem rendszerint megszüntetett fegyelmi eljárásba fullad.

Igazságtalanok lennénk azonban, ha hallgatólag mellőznénk a biztosíték megemlítését, amelyet a törvény azzal nyújt, hogy a fegyverhasználatot csak *súlyos* bűncselekménnyel gyanúsított ellen engedi meg. Ha a gyanú esetleg könnyű is, legalább a bűncselekmény legyen súlyos. Minthogy pedig sem a Btk., sem a Bp. nem határozza meg a «súlyos» bűncselekmény fogalmát, a súlyosság megítélése is a fegyverét használó rendőrnek értéktétele-től függ. Ami teljesen logikus, mert ha a törvény megbízik a rendőr tapintatában, miért ne bizna meg értéktételeiben is? Mert a törvénynek ma az a jelszava, ami hajdan Ferenc József jelmondata volt: «Bizalmam az ősi erényben».

Szóval a törvény ellen nem emelhető komolyabb kifogás, legfeljebb némi meglepetést kelthet, hogy a javaslatnak előadója, dr. Dési Géza, egyik szószólója pedig dr. Nagy Emil országgyűlési képviselő volt. Holott egyikük se rendőr, sőt az egyik már nem, a másik még nem igazságügyminiszter, hanem, értesülésünk szerint, mindkettő védőügyvéd, tehát — legalább is polgári hivatásból következtetve — a bűnvádi eljárással foglalkozó szakférfiú. Nyilván másoldalú elfoglaltságuk akadályozta meg e szakférfiakat abban, hogy a törvényt annak a Bp.-nak alapelveivel hozzák összhangba, amelynek «leépítésére» a törvényhozás az utolsó évtizedben oly fáradságot nem ismerő energiát fordított.

Dr. Vámbéry Ruzstem.

Iparengedély és ügyletérvényesség.

I.

E hó 9-én fog a Kúria jogegységi tanácsa abban a kérdésben dönteni, hogy «ha bizonyos ügyletek kötésével való iparszerű foglalkozást jogszabály hatósági engedélyhez köti, akkor az a körülmény, hogy ilyen ügyleteket — esetleg iparszerűen üzött foglalkozása körében — olyan személy kötött, aki a megkívánt hatósági engedéllyel nem rendelkezik, az ügylet érvényességére befolyással van-e?». Az iparengedély hiánya dacára kötött ügyletek anyagi érvényességének kérdése tulajdonképpen a világháború óta lett aktuális a magyar joggyakorlatban. Az 1916: IX. tc.-ben büntetendő cselekménynek nyilvánított «árdrágító visszaélések» egyes fajainak törvényes fogalmához tartozik az iparengedély hiánya és amidőn az iparengedéllyel nem rendelkezőktől kötött ügyletek kerültek a bíróság elé, felmerült a kérdés, hogy adhat-e a bíróság ezekben az esetekben jogsegélyt? Az 1916: IX. tc.-et követték a különböző rendeletek, amelyek bizonyos cikkek forgalmát hatósági engedélytől tették függővé (3678/1917. M. E. rend. stb.), majd az 1922: XII. tc.-ben foglalt új ipartörvény az engedélyhez kötött iparok számát rendkívül szaporította. Ily módon növekedtek azok az ügyletkötési lehetőségek, amikor az iparengedély hiányzott. Különösen nagy számban kerültek a Kúria ítéltetése elé az iparengedély nélkül megkötött pénzkölcsönközvetítési és értékpapír adás-vételi ügyletek.

A Kúria ítéleteiben két ellentétes álláspont nyilatkozott meg. Az ítéletek egyik csoportja¹ az iparengedély nélkül kötött ügyleteket, mint «törvényes tilalomban» ütköző jogügyleteket semmisnek tekinti.

¹ Ez az álláspont legalaposabban a P. IV. 3296/1930. H. Dtár XXV. 29., továbbá P. IV. 2348/1927. Híteljog Tára IX. 51., kapcsolatban a Budapesti Ítéltábla P. II. 10,391/1925. sz. a. ítéletekben van kifejtve.

Ezekben az ítéletekben megnyilvánuló jogi döntés különös súlyt fektet arra, hogy a szóbanforgó tényállásokra alkalmazhatatlannak mondja ki a K. T. 263. §-át, amely szerint: «*azon körülmény, hogy valaki hivatalánál, állásánál, iparrendészeti vagy más okoknál fogva kereskedelmi ügyletekkel nem foglalkozhatik, a kereskedelmi ügyletek minőségére és érvényességére befolyással nincsen*». Ez a felfogás úgy értelmezi a K. T. fenti szakaszát, hogy az a kereskedelmi ügyletek érvényessége kérdésében az ipartörvény vagy más törvény tiltó rendelkezéseivel szemben csak azokkal való vonatkozásban állít fel kivételt, akik hivataluknál vagy állásuknál fogva nem foglalkozhatnak kereskedelmi ügyletekkel. Csak ezek személyével való vonatkozásban mondaná ki a törvény, hogy az a körülmény, hogy ezek iparrendészeti vagy más okból kereskedelmi ügyletekkel nem foglalkozhatnak, az általuk kötött kereskedelmi ügyletek érvényességét nem érinti. Ez a felfogás tehát a K. T. 263. §-át csak azokra az esetekre vonatkoztatja, amikor valamelyik ügyletkötő fél személyében rejlő okoknál fogva általában nem foglalkozhatik kereskedelmi ügyletekkel, nem pedig azokra az esetekre is, midőn bizonyos kereskedelmi ügyletek kötéséhez a jogosultság külön hatósági engedélytől függ. A szöveg grammatikai magyarázatánál azt tartják tehát szem előtt, hogy az ügyletek érvényességét csak az a tilalom nem befolyásolhatja, amit az ügyletkötő hivatala, avagy állása miatt — iparrendészeti vagy más okból — mond ki a törvény. A szóbanforgó ügyleteket semmisnek tekintő ítéletekben oly felfogás is jelentkezik, hogy: «*az államot létezése alapján támadhatná meg, ha az általa büntetés terhével tiltott ügyletek magánjogi érvényessége elismertetnék*».²

Ezzel szemben az ítéletek másik csoportja a kérdést mélyebben vizsgálja és bár leszögezi, hogy feltétlen anyagi jogszabály, hogy a törvényes tilalomba ütköző jogügylet — amennyiben a törvény mást nem rendel — semmis, de az iparendelő nélkül kötött ügyleteket nem tekinti törvényes tilalomba ütközőknek, «*amennyiben törvényes tilalomba a szerződés csak akkor ütközik, ha a törvény a szerződés megkötését egyenesen tiltja, vagy ha a szerződés oly szolgáltatásra irányul, amely a törvény szerint tilos*»,³ márpedig a szóbanforgó ügyleteknél ezeknek az eseteknek egyikét sem látja fennforogni. E felfogás mellett nincs jelentősége az egyébként törvényes tilalomba ütköző ügyleteket kivételesen érvényeseknek deklaráló K. T. 263. §-ának, mégis támogató érveként ezek az ítéletek is hivatkoznak erre a törvényhelyre, amelyet azonban egészen ellentétesen értelmeznek, és pedig akként, hogy itt az a jogszabály jut kifejezésre, hogy az a körülmény, hogy valaki iparrendészeti okoknál fogva kereskedelmi ügyletekkel nem foglalkozhatik, az ügylet érvényességére befolyással nincsen. Grammatikailag tehát ez a felfogás a K. T. 263. §-át úgy magyarázza, hogy: a) hivatal, b) állás, c) iparrendészeti okok és d) egyéb okok azok, amelyek tilthatják a kereskedelmi ügyletekkel való foglalkozást a nélkül, hogy az ügylet érvényességére a tilalom befolyással bírna.

Az ellentétes felfogás a Kúria IV. és VII. tanácsai között jut kifejezésre, de a IV. tanácson belül is, mert pl. az 1929. december 10-én hozott P. IV. 8599/1928. sz. ítélet a szóbanforgó ügyleteket érvényeseknek tekinti, ezzel szemben az 1931. november 17-én ugyane tanács által hozott P. IV. 3296/1930. sz. ítélet érvényteleneknek nyilvánítja.

Ez a kérdés tehát megérett arra, hogy abban a jogegységet megállapítsák.

II.

Ha a két ellentétes felfogás között a megoldást keressük, helytelen útra tévednénk, ha túlsok jelentőséget tulajdonítanánk a K. T. 263. §-a értelmezésének. A tulajdonképpeni nehézség nem itt van. A főkérdés az, hogy a szóbanforgó ügyletek törvénybe ütközők-e vagy sem?

A Mtj. 972. §-a szerint: «*törvényes tilalomba ütköző szerződés, amennyiben a törvény mást nem rendel, semmis*». Ha tehát a szóbanforgó ügyletek törvényes tilalomba ütköznek, — amennyiben a törvénynek más rendelkezése ki nem mutatható — döntésünk csak a szóbanforgó ügyletek semmissége mellett szólhat.

Vizsgálunk kell tehát a kérdést abban az irányban, hogy mi tekinthető «*törvénybe ütköző*» jogügyletnek (szerződésnek)? Problémánkra élesen reávilágít Unger magyarázata:⁴ «*Die gegen das*

absolut (cogens) verbietende Gesetz unternommene Handlung ist in dem Sinn als nicht geschehen zu betrachten; denn wollte das zwingende Gesetz dennoch die gegen dasselbe unternommene Handlung anerkennen, so würde es mit sich selbst in Widerspruch gerathen; es wäre dann eben keine zwingende Rechtsnorm mehr. Die Folge, welche die Übertretung des zwingenden Gesetzes nach sich zieht, dass dasjenige, was und insoweit es gegen das absolute Gesetz geschieht rechtlich wirkungslos, d. h. nichtig ist... Dies ist die Regel von der es jedoch manche Ausnahme gibt. Öfters bestimmt nämlich das Gesetz selbst die Folgen seiner Übertretung in anderer Weise, indem es das dagegen Geschehene nicht für nichtig erklärt, sondern vielmehr als rechtlich wirksam anerkennt und nur Strafe oder andere rechtliche Nachtheile an dasselbe knüpft (lex minus quam perfecta.)»

A Magánjogi Törvénykönyv hivatkozott 972. §-ának magyarázatára szolgáló Indokolás még nem jelent meg, de minthogy a szóbanforgó szakasz szóról szóra megegyezik a Ptk. 748. §-ával, hivatkozhatunk az ehhez fűződő Indokolásra. Itt a következőket olvashatjuk: «... a tilalomba ütköző szerződés nem szükségképpen semmis; lehet, hogy a törvénynek a tilalom felállításánál nem az volt a célja, hogy a tilalomellenes cselekvést lehetetlenné tegye, hanem a tilalom megszegését csak más joghátránnyal, különösen büntetéssel akarta sújtani».⁵

Unger idézett fejtegetéseiből, de a Ptk. Indokolásának fenti szövegéből is egyaránt arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a törvény által formailag tilalmasnak jelzett ügyleteknél a semmisség nem szükségszerű. Megerősíti ezt a felfogást a külföldi törvényhozásokkal való összehasonlítás is.

A Mtj. szóbanforgó 972. §-a szó szerinti fordítása a BGB. 143. §-ának.⁶ Tanulságos Planck Kommentárjának a BGB. e szakaszához fűződő magyarázata.⁷ «*Die Änderung der Fassung hat den Zweck klarzustellen, dass die Nichtigkeit auch solche Rechtsgeschäfte trifft, deren Inhalt gegen ein Gesetz verstösst. Darunter mitbegriffen sind auch solche Rechtsgeschäfte, die auf eine durch Gesetz verbotene Leistung gerichtet sind*!»

Ugy a német BGB., mint az annak fordítását képező magyar Mtj. szövege — mint látható — magyarázatra szorul és ezért nem elég világos. Ez a meghatározás: «*törvényes tilalomba ütköző szerződés*», kétséget hagy maga után, vajjon ezalatt minden olyan szerződés értendő, amit bármely vonatkozásban a törvény tilt, avagy csak olyan, amelynek tartalmát tiltja a törvény, tehát azt a célt, amit a szerződés megvalósítani akar.

A svájci törvény, amely ismert egyszerűségével mindig fején találja a szöveget, ugyanezt a jogszabályt így fejezi ki: «*Ein Vertrag, der einen unmöglichen oder widerrechtlichen Inhalt hat, oder gegen die guten Sitten verstösst, ist nichtig.*» (Obligationsrecht 20. §.) A svájci törvénysszöveg világosan fejezi ki azt, amit a német és a magyar szöveg hiányos fogalmazása kétségben hagy, és pedig azt, hogy az a szerződés semmis, amelynek tartalma ütközik a törvénybe.⁸

Mindezekből arra a következtetésre kell jutnunk, hogy semmis szerződésnek csak a törvényes tilalomba ütköző az a szerződés tekinthető, ahol a szerződés tartalma ütközik tiltó jogszabályba, amikor a szerződés oly célt akar megvalósítani, amit a törvény tilt. (Ez az, amit a Kúria úgy fejezett ki: «*ha a törvény a szerződés megkötését egyenesen tiltja vagy ha a szerződés oly szolgáltatásra irányul, amely a törvény szerint tilos*». P. IV. 8599/1928.) De nem lehetnek semmisek azok a jogügyletek, amelyeket a törvény megenged, ahol a cél nincs tiltva, a szolgáltatás tárgyát a forgalomból nem vonták ki, csak az ügyletkötés van engedélyhez kötve és ez az engedély hiányzik. Ilyen esetekben a törvény «*lex minus quam perfecta*», ami az ügylet megkötésének tilalmát büntetéssel szankcionálja, a nélkül, hogy semmisnek tekintené. Ez az álláspont mellett nyilatkozott meg a Reichsgericht is. Planck idézett munká-

⁵ Indokolás a Ptk.-hoz, III. Kötelmi Jog 23. old.

⁶ «Ein Rechtsgeschäft, das gegen ein gesetzliches Verbot verstösst, ist nichtig, wenn sich nicht aus dem Gesetz ein Anderes ergibt».

⁷ Planck: Kommentar ex 1913. I. köt. 348. old.

⁸ Dr. Fritz Funk «Handkommentar des Obligationenrechtes» című munkájának 18. oldalán a következőket írja: «Widerrechtlich ist jeder Vertrag, der gegen die Rechtsordnung verstösst, wenn also das Ziel oder der Weg den er verfolgt vom schweizerischem Recht verboten ist, oder wenn ein Vertrag solchen Inhaltes überhaupt verboten ist. Aus dem Zweck der verletzten Vorschrift kann aber folgen, dass ein trotzdem geschlossenes Rechtsgeschäft nicht nichtig sein soll. Dies ist besonders dann der Fall, wenn sich das Verbot nur gegen einen Kontrahenten richtet.»

¹ Lásd B. Ítéletábla P. II. 10,391/1925.

² Lásd K. IV. 8599/1928.

³ System. I. kötet 55. és 56. old.

jában⁹ hivatkozik egy döntésre, amely szerint: «... im Betriebe eines verbotenen Wettunternehmens abgeschlossenen Wettverträge nichtig seien weil, hier einer jener Ausnahmefälle vorliege, wo nicht nur das Handeln des einen Vertragsschliessenden unter Strafe gestellt, sondern auch das Geschäft verboten und rechtswirksam sei».

Figyelemreméltó még az a törvénytárgyarázat is, hogy ama jogszabálynál, amely szerint: «törvényes tilalomba ütköző szerződés, amennyiben a törvény mást nem rendel, semmis» — a törvénynek ellenkezőt való rendelkezése kifejezett jogszabály hiányában következtetés útján is megállapítható.¹⁰

A magyar jogirodalomban *Almásy Kötelmi Jogában* (323. old.) is azt az álláspontot foglalja el, hogy az ügyletkötésnek tilalmazása nem jelenti egyúttal az ügylet semmisségét.

III.

Az előzményekből kitűnik, hogy kérdésünk eldöntésénél a K. T. 263. §-a értelmezésének csak az esetben van jelentősége, ha az iparendély hiányában kötött ügyletet elvileg semmisnek tekintenénk.

A K. T. 263. §-a értelmezése körül felmerült két ellentétes felfogás igazságának eldöntésénél szem előtt kell tartani azt, hogy a szóbanforgó szakasznak csak az esetekre való vonatkoztatása, amikor valamely ügyletkötő fél hivatalánál vagy állásánál, tehát személyében rejlő okoknál fogva általában nem foglalkozhatik kereskedelmi ügyletekkel, a magyar judikatúrában csak a háború óta merült fel és kétségtelen, hogy ezt a joggyakorlatot az a jogpolitikai célzat támogatta, amely *közrendi okokból* a szóbanforgó ügyletek semmisségét kívánta. Bizonyos, hogy a gazdasági liberalizmus jegyében készült kereskedelmi törvényünk 263. §-a a *ius publicum privatorum pactis mutari non potest* jogelvét akarta törvénybe iktatni. Közvetlenül a K. T. életbeléptetése utáni joggyakorlat is ezt a felfogást valja. A Kúria 1888. évben hozott döntésében (K. 712/1888.) azt mondja ki, hogy: «az iparendély hiánya nincs befolyással az ügylet kereskedelmi minőségére». A magyar kereskedelmi jog klasszikus értelmezője, Nagy Ferenc félreérthetetlenül dönti el ezt a kérdést, amidőn azt tanítja: «... nemcsak a kereskedő fogalma, hanem a K. T.-nek a kereskedőkre vonatkozó intézkedéseinek alkalmazása is független attól, vajjon valaki jogosítva van-e kereskedelmi ügyletekkel iparszerűleg foglalkozni. Aki tényleg kereskedelmi ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik, a kereskedők jogában és kötelességeiben akkor is részesül, ha ily foglalkozásra iparendélyi vagy más okoknál fogva jogosítva nincs, vagy bár az neki egyenesen meg van tiltva».¹¹

Az új német HGB. is ezt a jogfelfogást tükrözteti vissza 7. §-ában: «Durch die Vorschriften des öffentlichen Rechtes, nach welchen die Befugnis zum Gewerbebetrieb ausgeschlossen oder von gewissen Voraussetzungen abhängig gemacht ist, wird die Anwendung der die Kaufleute betreffenden Vorschriften dieses Gesetzbuchs nicht berührt». Staub is Kommentárjában a mellett foglal állást, hogy a hatósági engedély hiánya nem érinti a kereskedelmi ügyletek érvényességét, amennyiben azok egyébként jogszerűek.¹²

Rendkívül figyelemreméltó a K. T. 263. §-ának értelmezésénél

⁹ 349. old.

¹⁰ Planck Kommentárjában fel is sorol ily döntéseket: Így pl. az ügylet semmissége nem lett kimondva, mikor ingatlant bérbeadtak építésrendőrileg tiltott célra. (OLG. 17., 55.)

¹¹ Lásd Nagy Ferenc: A Magyar Kereskedelmi Jog kézikönyve 8. kiadás, I. köt. 87. old. Nagy Ferenc még azt is megjegyzi, hogy «A kereskedelmi ügyletekre nézve ezt a K. T. 263. §-a határozottan kimondja».

¹² V. ö. Staub: «Kommentar zum Handelsgesetzbuch», 13. Auflage, 37. oldalán a német K. T. 1. §-ához fűződő magyarázatában: «Zur Rechtsfähigkeit des Betriebes gehört auch dass die Rechtsgeschäfte um ihrer selbst willen nicht ungültig sind». Rendkívül jellemző és az általam vitatott álláspontot erősítik Staubnak következő példái: Az uszorás ügyletei formailag kereskedelmi ügyletek lennének, de az uszorás mégsem kereskedő, és pedig «wenn er es nicht aus anderen Gründen ist». T. i. az uszorás azért nem kereskedő és ügyletei érvénytelenek, mert ez ügyleteknek tartalma a törvénybe, illetőleg a jóerkölcsökbe ütközik. Ezért Staub hivatkozik is a BGB. már ismertett 138. §-ára. Hasonló példák Staub szerint a csempészési és tiltott határidő ügyletek is.

Staub a BGB. 7. §-ához fűződő magyarázataiban (lásd id. munka 88. és 89. oldalán) hangsúlyozza, hogy a HGB. 7. §-a nemcsak az ipar és adórendészeti szabályokra utal, hanem a közjog összes rendelkezéseire. Példákat is hoz fel és így különösen utal az ipartörvényre, amely egyes ipari üzemeket hatósági engedélytől tesz függővé; továbbá azokra a törvényekre, amelyek egyes foglalkozási ágakat, így a közhivatalnokokat és a békeállományhoz tartozó katonákat kereskedelmi ügyletekkel való foglalkozástól eltiltják. Staub szerint ugyanígy nem érinti az ügylet érvényességét az a körülmény, hogy az a marha és hús forgalmáról szóló 1922. július 13-i rendeletbe ütközik.

Schuster Rudolfnak az az érvelése (lásd Magyar Jogi Szemle IX. évf., 103. old.), hogy a törvénynek nem adható az a magyarázat, hogyha valaki iparendészeti okoknál fogva általában nem foglalkozhatik kereskedelmi ügyletekkel, akkor ezek érvényesek legyenek; ha pedig valaki ugyancsak iparendészeti okoknál fogva hatósági engedély nélkül bizonyos kereskedelmi ügyletekkel, pl. bankügyletekkel nem foglalkozhatik, akkor ezek semmiesek.

A K. T. 263. §-a alkalmazhatósága körüli szélsőséges felfogásnak jellemző esete a Kúria P. II. 5054/1921. sz. ítélete. (Lásd Híreljogi Döntvénytár XVI. 10. 1922. nov. 15.) Itt a Kúria érvénytelennek mondotta ki a gimnáziumi tanár által kötött társasági szerződést arra való hivatkozással, hogy a tanár mint közhivatalnok nem foglalkozhat iparúzással. Ebben az esetben vitán felül helye lett volna a K. T. 263. §-a alkalmazásának.

IV.

Az előbbiekből az az álláspont vonható le, hogy a Kúria jogegységi tanácsa elé terjesztett kérdésnek helyes megoldása az, hogy «ha bizonyos ügyletek kötésével való iparszerű foglalkozást jogszabály hatósági engedélyhez köti, a hatósági engedély hiánya magában az ügyletet érvénytelenné nem teszi». De vajjon ez a megoldás nem-e vezet a jogrend által kitűzött célok gyengítéséhez, nincs-e ellentétben azzal, hogy tiltott ügylet érvényesítéséhez az állam jogsegélyt nem adhat?!

A felelet erre az, hogy az iparendély nélkül kötött ügylet csak akkor nem érvénytelen, amikor az ügylet semmilyen «saját hibában» nem szenved, amikor tehát csak egy iparendészeti érdek megsértéséről van szó. Azon esetekben azonban, amikor az iparendély hiánya valamely más tiltott cselekmény törvényes fogalmához tartozik, avagy az ügylet — azért, mert azt iparszerűen iparendély nélkül kötötték — a jóerkölcsökbe ütközik, az így kötött jogügylet érvénytelen, de nem az iparendély hiánya miatt, hanem azért, mert annak tartalma a törvénybe, illetőleg a jóerkölcsökbe ütközik.

Semmilyen államérdek nem kívánhatja, hogy ha pl. valaki hirdetési vállalattal vagy menetjegyirodával, avagy beraktározási vállalattal stb.¹³ köt ügyletet s az illető vállalkozónak nem volt meg a hatósági engedélye, ezért az ügylet érvénytelen legyen és az ügyletkötő jogsegélyhez ne juthasson. A forgalmi élet biztonsága és az ehhez fűződő igen nagy közérdek feltétlenül az így kötött ügyletek érvényességét követeli.

Lehetséges azonban, hogy az iparendély vagy más hatósági engedély hiánya egy nem iparúzési kihágás, hanem más tiltott cselekmény törvényes fogalmához tartozik, vagy adódhat oly helyzet, amikor az iparendély hiánya az ügyletet a jóerkölcsökbe ütközővé teszi. Pl. az 1916: IX. tc. 1. §-ában körülírt vétségek több fájának tényálladási eleme volt az iparendély hiánya. Téves tehát egyes ítéletekben kifejezésre jutó az az érvelés, amely az iparendély nélkül kötött ügyletek érvénytelenségének alátámasztására az 1916: IX. tc.-be ütköző ügyletek körül kifejlődött gyakorlatra hivatkozik, mert ezekben az esetekben az iparendély hiánya egy külön tiltott cselekményt és így tartalmánál fogva törvénybe ütköző ügyletet konstruált.¹⁴

Tisztában lehetünk azzal, hogy a jogegységi tanács elé vitt szóbanforgó kérdésben ismét azzal az esettel találkozunk, amikor a közigazgatási jog akar bevonulni magánjogi területre. Ennek számos példáját láttuk az utolsó másfél évtizedben. Láttuk a súlyos hátrányokat is, amelyek ezzel együtt jártak. A fentiekben kimutattam, hogy a közérdek megóvható a nélkül, hogy egy fontos magánjogi elvet áldozatul dobjunk. Dr. Munkácsi Ernő.

¹³ Mindezek az 1922: XII. tc. 34. §-a szerint csak hatósági engedély mellett üzhető iparok.

¹⁴ Az 1916: IX. tc.-be ütköző ügyletek érvénytelenségét kimondó kúriai ítéletek közül számos szükségesnek is érzi a fentiekben kifejtettek hangsúlyozását, különösen azt, hogy ily esetben nem az iparendészeti érdek, hanem magasabb közérdek (drágulás) van megsértve. Lásd P. VIII. 5716/1917. H. Dtár XII. 37.: «Az 1916: IX. tc. 1. §-a szerint büntetendő cselekményt követ el, aki a nélkül, hogy kereskedő vagy bejegyzett cégű ügynök volna, közszükségleti cikkeket árusok vagy más kereskedők részére való közvetítésével foglalkozik. Ezzel a rendelkezésével a törvény nyilván a közszükségleti cikkeket közvetítésével okozható drágulását kívánta megakadályozni. Hasonló eset: H. Dtár. XIV. 10. P. II. 1957/1921.

Igen figyelemreméltó a K. II. 358/1921. sz. ítélet. (H. Dtár XIV. 28.) Ez esetben a tényállás időpontjában a törvényes tilalmat megállapító 3678/1917. M. E. rend. még nem lépett életbe. A Kúria az ügyletet ennek dacára érvénytelennek mondja és arra hivatkozik, hogy a szóbanforgó ügyletet «a tisztességes kereskedelmi közfeljogás, a büncselekménynek minősítő tételes jogszabály megalkotása előtt is, az üzleti tisztességgel össze nem férőnek s így a jóerkölcsökbe ütközőnek tartottan».

Büntethető-e a külföldön levő pengőnek külföldön való felhasználása?

— Kritikai megjegyzések a Kúria B. II. 5288/1931. sz. ítéletéhez. (Büntetőjogi Döntvénytár XXV. kötet 15. sorszám.) —

A Kúria a következő elvi jelentőségű kijelentést teszi ítéletében:

Az 1922: XXVI. tc. 1. § 2. pont alá eső büntettet követi el az is, aki a minisztérium tilalma ellenére pengőt külföldön kínál megvételre, *akármí úton-módon került is ki a pengő külföldre.*

A Kúria erre az eredményre kiterjesztő törvénytárgyarázat útján jutott.¹ A törvény szerint csak az büntethető, aki (koronát) pengőt külföldre kínál (kiajánl). A szöveg nem kétséges annyiban, hogy belföldről kiinduló folyamatot tételez fel, mert ellenkező esetben sokkal egyszerűbben így hangzott volna: «Büntettet követ el, aki pengőt külföldi pénzpiacra eladásra kínál (ajánl)». Az ugyanis természetes, hogy csak a külföldi pénzpiacra való pengőajánlás esik az 1. § 2. pont alá, tehát ha egyaránt büntetendő lenne úgy a külföldön, mint a belföldön levő pengő kínálata, akkor egyenesen megtevesztő a törvény szövege, mely csak a külföldre kínálást tiltja és még megerősíti ezt a zárójelben tett magyarázó szóval (*«kiajánl»*). A külföldre kínálás értelme nem egyenlő a külföldön kínálással és a kiajánlás értelme nem egyenlő a bárhol történő ajánlással. Mint láthatjuk, itt a grammatikai magyarázat kétségtelessé teszi a törvénytárgyárat értelmét, nem lett volna helye tehát még magánjogi perben sem az interpretáció egyéb eszközeihez folyamodni.²

Az ítélet különben az analogia legis tipikus esete, mert abból kiindulva, hogy a törvény rációja többek között az üzérkedés megakadályozása is, úgy véli a Kúria, hogy ezt a célt csupán a belső üzérkedés letörésével nem lehetne elérni és így azon a címen, hogy szükség van a külső üzérkedés letörésére, az 1. § 2. pont alapján büntetendőnek nyilvánított egy olyan cselekményt, amely nem is kiajánlás, holott az üzérkedés ebben a pontban mint tényálladási elem egyáltalában nem is szerepel. Részben megszükiti, részben megtágítja ilyként az 1. § 2. pont tényálladékát; megtágítja, amennyiben kiterjeszti a magyar törvény ingerenciáját a külföldi pengő forgalmára; megszükiti, mert csak az üzérkedéssel kapcsolatos pengőajánlást minősíti deliktumnak.³

Helyesebb az elsőbíróságnak a Kúria által tévesnek minősített álláspontja, mely szerint «elképzeltelhetetlen, hogy a külföldön megvásárolt pengő belföldön történő átváltására a Magyar Nemzeti Banknak befolyása lehessen». Helyesebb, mert a törvénnyel kongruens. De helyesebb közgazdasági nézőpontból is, mert mit szólnánk például, ha a reciprocitás elve alapján a francia törvényhozás a Banque de France hozzájárulásától tenné függővé a francia franknak nálunk való adás-vételét.

A pengőbankjegy — vagyis pénzhelyettesítő — önmagában vagyonértéket testesít meg és így már nemzetközi szempontból is kifogásolható, hogy annak külföldi forgalma büntetőszankcióval sújtassék. Abszolút hibás, amit itt a Kúria az elsőbírósággal szemben ellenérvként felhoz. Tudniillik, hogy az uzorabíróság álláspontjának helyessége esetében nem lehetne büntetőjogi igényt

¹ Az irodalom majdnem egyöntetű állásfoglalása szerint büntetőügyekben kiterjesztő magyarázatnak helye nincs. *Csemegi Károly*: «A törvény szövege nem ad helyet sem annak, amit analogia legis, sem annak, amit analogia juris alatt ismer a jogtudomány». (Csemegi Károly művei: II. 28. lap.) *Fayer*: «A Btk. 1. §-a kizárja az analógiát azon tekintetben, hogy ha egy büncselekmény büntetéssel sújtva van, ebből nem következethető, hogy ez alapon a büntetőtörvényben nem foglalt analóg cselekményre is kiterjeszhető volna a büntetés». (A Magyar Büntetőjog kézikönyve: I. 126. lap.) *Finkay*: «Az úgynevezett kiterjesztő magyarázattal a büntetőjogban különösen óvatosan kell bánni, sőt egyáltalán nem szabad azt igénybe venni, ha annak alkalmazása a vádlottra hátrányosabb helyzetet teremtene». (A Magyar Büntetőjog Tankönyve: 101. lap.) *Angyal*: «A Btk. 1. §-a csak az in pejus analógiát zárja ki, az in melius analogia ily kifejezetten nincs megtiltva. (A Magyar Büntetőjog Tankönyve: I. 105. lap.) *Liszt*: Seit der Aufklärungszeit war der Richter nur mehr der Verkünder des Gesetzes, dessen Wortlaut, nicht dessen Geist ihn bindet. (Lehrbuch des Deutschen Strafrechts 96. lap.) *Hélie*: Il est donc impossible de suppléer à la loi pénale comme à la loi civile à l'aide de l'équité et de l'usage, à l'aide des analogies et des inductions. (Théorie du Code Penal I. 43.) *Garraud*: Il n'est permis à juge de créer, par analogie, par interprétation ou par induction, ni delit, ni peine.

² *Hélie*: C'est au législateur à se faire comprendre, s'il veut être obéir. (Théorie du Code Penal I. 42.)

³ Az igazságszolgáltatásnak a törvényhozásra való befolyását és a nullum crimen sine lege elvét érdekesen egyeztetni össze a spanyol büntetőtörvénykönyv 2. §-a: «Abban az esetben, ha a bíróságnak oly tény jut tudomására, amelyet megtorlandónak tart, de amelyet a törvény nem büntet, tartózkodik minden büntető eljárástól és közli a kormánnyal az okokat, amelyek miatt a szóbanlévő ténnyt büntetendőnek tartja».

támasztani az ellen sem, aki ártaniakarással kimegy külföldre, ott az egyébként nem kifogásolhatóan kikerült pengőt összevásárolja és egy általa alkalmasnak talált pillanatban külföldön a piacra dobja. De lege lata tényleg nem lehetne ilyen esetben büntetőjogi igényt támasztani, de még az sem volna baj, ha ez de lege ferenda sem üldöztenék, mert bár a büntetőtörvények antiszociális cselekményeket pönalizálnak, de ebben a keretben is rendszerint normális átlagcselekményekre provideálnak. Márpedig ha valaki külföldön pengőt összevásárol, hogy azt magasabb áron adja el (hausse-spekuláció), a magyar közgazdaság érdekeit nem sérti. Ha pedig valaki pengőt összevásárol azért, hogy olcsóbb árfolyamon adjon el, tehát hogy veszítsen, úgy olyan cselekménnyel állunk szemközt, amely teljesen érthetetlen és szokatlan ott, ahol mindig az animus lucri praedominál. Erre az esetre tehát a törvényhozó nem is gondolhatott.

Található lett volna a Kúria érvelése, ha a pengőkontremin (baisse-spekuláció) büntetésének szükségességét hangoztatta volna. Ez azonban éppen ellenkezője a felhozott példának, mert a kontremin: bianco-eladás, eladása annak, ami még nincs, amit később igyekszik a vevő lehetőleg olcsóbban összevásárolni, viszont az «előzetes összevásárlás», mely csak hausse-spekulációt tételez fel, kizárja az ártaniakarást. Természetesen a külföldön lebonnyoltott pengőkontremin büntethetőségéről is csak de lege ferenda lehetne szó. (Lásd a 3. alatti jegyzetet.)

Nem meggyőző a Kúriának a Btk. 7. §-ával kapcsolatos ama érvelése sem, hogy az 1922: XXVI. tc. 5. §-a azért hivatkozik a Btk. 7. §-ára, hogy az ezen törvényben felsorolt büncselekmények külföldön elkövetve is büntethetők legyenek. A Btk. általános részében foglalt rendelkezések nem változtathatnak semmiképpen a különös részben vagy az egyes törvényekben megállapított deliktumok tényálladékán, az adott esetben tehát azon sem, hogy csak a belföldön lévő vagy a tettes közreműködése által külföldre kikerült pengőnek a külföldi pénzpiacra való felajánlása van az 1. § 2. pont tényálladéka szerint pönalizálva. Ennek ellenére igenis helyénvaló lehet az 1922: XXVI. tc. 5. §-ának a Btk. 7. §-ára való hivatkozása, mert különben nem lehetne megbüntetni azt, aki külföldön tartózkodik és külföldre adja el belföldön lévő pengőkövetelését, vagy aki külföldön intézkedik aziránt, hogy belföldön lévő pengőt külföldre kivitessenek. Nem volna büntethető továbbá az sem, aki az 1922: XXVI. tc. 1. §-ának 5. pontjában említett büncselekményt külföldön követi el, holott a pengő vásárlóerejét és nemzetközi forgalmi értékét sokkal veszélyesebben lehet külföldön megtámadni, mint belföldön. Gondoljunk például egy külföldön terjesztett valótlan hírre. Viszont a Btk. 7. §-ára való hivatkozás ellenére sem büntethetők, illetve el sem követhetők — külföldön — az 1922: XXVI. tc. 1. §-ának 1., 3. és 4. pontjaiban foglalt büncselekmények.

De jogi és közgazdasági szempontból leginkább diffikultálható az ítélet következő megállapítása:

«Abból, hogy az átváltás a kínálatot magában foglalja, első elgondolásra feleslegesnek tűnik ugyan fel az 1931. augusztus 8. napján életbelépett 4500/1931. M. E. sz. rendeletnek az a tilalma, mely a 4100/1931. M. E. sz. rendelet 7. §-át «kiegészítve», a Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül tilosnak mondja többek között a pengőnek külföldre kínálását is. Pedig a 4500/1931. M. E. sz. rendeletnek a törvény keretét kitöltő ez a rendelkezése nem felesleges. Az átváltás ugyanis, mely fizetési eszköznek fizetési eszközzel való kicserélését jelenti, a kínálatnak csak egyik, tehát nem egyedüli módja és nem foglalja magában egyúttal a tilalmat arra is, hogy pengőben fizetést teljesíteni lehessen. Minden kétséget eloszlat erre nézve maga a 4100/1931. M. E. sz. rendelet 7. §-a is, amely a Magyar Nemzeti Bank hozzájárulása nélkül általában a külföldi fizetési eszközben való fizetéseket tiltja a nélkül, hogy ezt a tilalmat kibővíteni azzal, hogy a Magyar Nemzeti Bank hozzájárulása nélkül külföldi fizetéseket pengőben sem szabad teljesíteni.»

Aggályos már a kiindulási pont is: tudniillik hogy az 1922. évi XXVI. tc. 1. § 2. pontja úgynevezett kerettörvény, amelyet részben a 4100., részben a 4500. M. E. sz. rendelet tölt ki. Az 1. § 2. pont pontosan megadja a tényálladékot («Büntettet követ el, aki a minisztérium vagy a pénzügyminiszter tilalma ellenére magyar koronát külföldre kínál, kiajánl»), nincs tehát üresen maradt keret, melyet ki kellene tölteni, vagyis az 1. § 2. pont szigorúan véve nem is kerettörvény.⁴

A normális esettől itt csak annyiban van eltérés, hogy a törvény szóbanlévő rendelkezése nem állandóan van hatályban,

⁴ Eine eigentümliche Erscheinungsform bieten diejenigen Strafrechtssätze (Blankettgesetze nach Binding), in denen nur die Strafdrohung durch Reichsgesetz bestimmt ist, während die Festsetzung des Tatbestandes andern Gewalten überlassen wird. *Liszt*: Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, 99. lap.

hanem csak akkor, ha a minisztérium vagy a pénzügyminisztérium megtiltja a pengő külföldre kinalását, kiajánlását. Márpedig ilyen tilalom a 6700/1922. M. E. sz. rendelet hatályon kívül helyezése óta először a 4500/1931. M. E. sz. rendeletben állítottatott föl, és pedig csaknem szóról-szóra megismételve a törvény szavait: «A Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül tilos pengőnek külföldre kinalása (kiajánlása) vagy külföldre átutalása». (A rendelet 1. § a) pontja.) Bajos lenne tehát egy laikussal megértetni, — mert végre is a törvények nemcsak élesesű jogászok számára készülnek — hogy miért büntethető valaki pengőnek 1931. augusztus 8-a előtti külföldi kinalása vagy kiajánlása címén, mikor az erre vonatkozó tilalom csak 1931. augusztus 8-án jelent meg. De e nélkül is komoly jogi érvek szólnak a mellett, hogy a törvény ezen büntető rendelkezése a 4500/1931. M. E. sz. rendelet életbelépése előtt elkövetett cselekményekre ne alkalmaztassék. Idetartozik mindjárt a rendelet címe is: «A magyar kir. minisztérium 1931. évi 4500/M. E. sz. rendelete a külfölddel való fizetési forgalom ellenőrzése és szabályozása tárgyában». (Az inkriminált eset külföldön követtetett el.) Ez a rendelet tiltja meg továbbá a pengő és külföldi valuták kivitelét, úgyhogy 1931. augusztus 8-ig korlátlan mennyiségben volt a pengő kivihető. Illogikus, hogy hatályban legyen az a törvényes intézkedés, amelynek célja a pengő felesleges kivándorlásának megakadályozása,⁵ amikor törvényes lehetőség van arra, hogy a pengő az országból tetszés szerint, minden korlátozás nélkül kivihető legyen. Feneketlen hordót nem lehet megtölteni. És végül a szigorúan értelmezendő büntetőjog szempontjából az sem közömbös, hogy az 1922:XXVI. tc. 1. § 1. pontjában foglalt tilalom «koronára» vonatkozik, aminthogy nem volt ez közömbös a törvényhozónak, illetve a törvényhozási joggal felhatalmazott minisztériumnak sem, mert hiszen kifejezetten kiemelte, hogy «az 1922:XXVI. tc. 1. §-a 2. és 5. pontjában magyar korona helyett pengőt kell érteni». De ez a kijelentés is csak a 4500/1931. M. E. sz. rendeletben (7. § 5. bekezdés) történt, visszaható erő említése nélkül.

A fentiek figyelembevételére után nehezen lehet egyetérteni azzal, amit a Kúria ítéletének fentebb idézett részlete a 4100/1931. M. E. sz. rendelet keretkötőtő szerepéről mond. Már ezen rendelet címe is («A m. kir. minisztérium 1931. évi 4100/M. E. sz. rendelete a 4000/1931. M. E. számú rendelettel elrendelt bankszűnnapok következtében szükséges átmeneti intézkedések tárgyában») demonstrálja, hogy abban tisztán belföldi vonatkozású intézkedésekről van szó. Ugyancsak erre mutat ezen rendelet 7. §-a is, amely szerint külföldi fizetési eszközben fizetéseket csak a Magyar Nemzeti Bank útján vagy hozzájárulásával szabad teljesíteni és pengőösszegeket külföldi fizetési eszközökre csak a Magyar Nemzeti Bank útján vagy hozzájárulásával szabad átváltani, mert külföldön a Magyar Nemzeti Bank útján lehetetlen az átváltás és a hozzájárulás megszerzése is technikailag leküzdhetetlen akadályokba ütközik. Végül pedig a 4500/1931. M. E. sz. rendelet a most említett 7. § kiegészítéseként tiltotta meg a pengő külföldre kinalását, kiajánlását, amiből a contrario csak az következhetik, hogy az a 7. §-ban megtiltva nem volt, tehát a 4500/1931. M. E. sz. rendelet életbelépése előtt ilyen tilalom nem létezett.

De a büntethetőség kezdő időpontjának úgyszólván csak jogi jelentősége van, ellenben közgazdasági szempontból is fontos következményekkel járhat az ítélet ama megállapítása, hogy a 4500-as rendeletre a 4100-as rendelet *kiegészítése végett* azért volt szükség, mert a 4100-as rendelet csak a kinalatnak egyik módját, az átváltást tiltotta meg és nem tiltotta meg a fizetést is. E magyarázat praktikusán keresztülvéve annyit jelent, hogy a 4100-as rendelet hatálya alatt a pengőt csak átváltani nem lehetett a Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül, míg a 4500-as rendelet életbelépése, tehát 1931. augusztus 8-a óta ilyen engedély nélkül pengővel már fizetni sem szabad. Itt természetesen mindig csak a külföldön lévő pengőről van szó. Minthogy pedig külföldön ilyen engedélyt nem szoktak, de nem is igen lehet minden egyes alka-

lommaal beszerezni, az ítélet ezen megállapítása a nemzetköz pénzügyi forgalom szempontjából egyenlő a pengő extracommercium helyezésével, mert milyen fizetési eszköz az, amelyet sem átváltani, sem fizetésül felhasználni nem szabad, hacsak a felek nem rendelkeznek olyan engedéllyel, amelynek beszerzése idegen országban lévő banktól függ. Ilyen előfeltétel a pénz hivatását és rendes forgalmát teljesen illúzióruhá teszi, illetve megbénítja.

Ha az ország válságos gazdasági helyzetében szükség is van a fizetési eszközök forgalmának megkötöttségére, ezen megkötöttség mértékének meghatározása a törvényhozás vagy a kormány feladata és az igazságszolgáltatás sem a korlátozások számát nem szaporíthatja, sem azok alkalmazási körét nem bővítheti. A Kúriának a közgazdasági következményeket végig nem gondoló ítélete azt a vizsás helyzetet idézte fel, hogy a külföldön úszó pengőmennyiség forgalmának megkötöttsége nagyobb, mint a belföldön lévő pengőmennyiségé. Belföldön tilos ugyan a pengő átváltása, de a tilalom megszegése rendszerint csak kihágás, ami pedig a pengővel való fizetést illeti, az csak annyiban van korlátozva, hogy a Nemzeti Bank engedélye nélkül tilos pengő befizetése, jóváírása vagy átutalása külföldön lakó személy vagy külföldi cég javára. (4500/1931. M. E. sz. rendelet 1. § c) pont.) Ezen tilalom megszegése is kihágás az átutalás kivételével, ami már kiajánlásnak minősíthető. Ezzel szemben az ítélet szerint a külföldi pengő átváltása és a külföldi pengővel való fizetés az 1922:XXVI. tc. 1. § 2. pontja alá eső büntetett. Nem enyhít ezen a ferde helyzeten az a körülmény, hogy a Kúria ismételtén kiemelte, hogy vádlott cselekményét üzérkedés céljából követte el, mert ennek a disztinkciónak nincs törvényben gyökeredző alapja. Az 1922:XXVI. tc. 1. § 2. pontjában az üzérkedés nem tényálladási elem. Egyébként is a pengő külföldön nem rendes fizetési eszköz, tehát annak forgalmát legnagyobbbrészt bankok bonyolítják le. A haszonra törekvő bankári tevékenység és az üzérkedés csak nehezen elkülöníthető fogalmak.

A korrekt pénzügyi álláspont szerint a külföldön úszó és oda szabályszerűen kikerült pengőmennyiség a nemzeti vagyonszempontjából fonds perdu, amelynek forgalmát már azért sem szabad megkötnünk, mert hiszen az 1925:XXXV. tc.-ben a pengő értékét aranyban kifejezve adtuk meg, tehát a szabályszerűen megszerzett aranyérték külföldi forgalmát utólag korlátoznunk nem lehet és nem is szabad. Nemzeti érdek ugyan a külföldön úszó pengőmennyiség visszavándorlásának előmozdítása, de a Kúria ítélete, mely csak megoldatlan problémákat, súlyos aggodalmakat felidéző kétségeket vet föl, a legkevésbé alkalmas ezen cél elérésére.

—ó—f.

Tvt. vagy védjegy-törvény?

Az adott eset tényállása:

Felperes: egy külföldi gyáros-cégnek magyarországi egyedüli «vezérképviselője». Keresetet indít alperes ellen és előadja, hogy «Fly-Tox» elnevezéssel nagy anyagi áldozatokkal rovarirtószert hozott Magyarországon forgalomba, azt közismertté tette. Előadja, hogy alperes a «Fly-Tox»-védjeggyel ellátott rovarirtószert közismerttetése után «Shell-Tox» néven hozott ugyancsak rovarirtószert forgalomba. Minthogy ezen hasonló hangzású név azonos célú és rendeltetésű árunál alkalmas a vásárlóközönség megtévesztésére, kéri, hogy alperest a rovarirtószernek «Shell-Tox» néven való hirdetésétől és forgalombahozatalától a bíróság a Tvt. 9. §-a alapján tiltsa el, kötelezze kártérítés megfizetésére és ezenfelül az ítéletnek alperes költségére leendő hírlapi közzétételre. A budapesti kir. törvényszék a felperes keresetének helyt adott, kötelezte alperest, hogy «Shell-Tox» néven rovarirtószernek forgalombahozatalát és hirdetését hagyja abba. A kártérítési kötelezettség jogalapját megállapította. Ítéletének indoklásában *elvetette* az alperesnek a védjegyjogból merített azon kifogását, hogy a «tox» szó, mint a «toxin» szónak rövidítése, általában használatos a vegyi iparban a *méreg megjelölésére* és ezáltal a védjegy szempontjából megkülönböztető (distinctív) erővel nem bír, így megkülönböztető jellel nem is válhat, következésképpen ezen szóvégződésen védjegyjogi kizárólagosságot (monopóliumot) nem szerezhet. Közömbösnek tartotta az ítélet alperesnek azon védekezését is, hogy külföldön a «tox» szóval összefüggésben különféle rovarirtószert: van forgalomban. Közömbösnek tartotta azt is, hogy Magyarország

⁵ A magyar koronának külföldön, nevezetesen külföldi pénzpiacra megvételre való felajánlása a magyar korona értékcsökkenésének egyik legalkalmasabb előidézője lévén, a korona kivándorlásának a gazdaságilag indokolt szükségletnek megfelelő mértékre kell szorítkoznia. (L. 1922:XXVI. tc. 1. § 2. pontjára vonatkozó miniszteri indokolást.) Ugyanilyen rációit tulajdonít még a Kúria is e törvényhelynek a 3613/1923. sz. a. kelt ítéletében: «Ugyan e törvény a pénzezségünk lerontásának egyik előidézőjéül a koronának — a gazdaságilag nem indokolt szükségleten túlmenő — kivándorlását jelöli meg és ezért a törvény 1. §-ának 2. pontja ezt a koronakivándorlást akarja megakadályozni».

területén is néhány «tox», «toxin» és «toxin» összetételű vegyszer és gyógyszer van forgalomban.

Ezúttal elmellőzzük a peres felek egyéb előadásait, mert a kir. törvényszék a perbevitt kérdést azon indokolással döntötte el, hogy «a hasonló hangzású két elnevezésben a kötőszóval elválasztott és idegen hangzású «tox» szó a jellegzetes, mely alkalmas arra, hogy megragadja a közönség figyelmét».

Alperes fellebbezett. Fellebbezésében újból a védjegyjogból merítette legfőbb érvét, utalván arra, hogy a «tox» szó, mint a mérgeknek általában és különösen a kártékony élősdiék irtására használt mérgeknek megjelölésére szolgáló kifejezés, senki által kizárólagos használatra ki nem sajátítható. Hivatkozott arra, hogy a «Fly-Tox» forgalombahozatala előtt a «tox» szót rovar- és féregirtószerek megjelölésére is a legkülönbözőbb összetételekben használták. Utalt arra a közérdekű szempontokra, hogy a «tox» szó az általános használat folytán *árunévvé vált* és az nem egy bizonyos cég gyártmányát jelöli meg, hanem bizonyos árufajtát jelent, ilyen szót vagy szórészt pedig senki a maga vagy vállalata számára kizárólagosan le nem foglalhat. Felhívta a fellebbezési bíróság figyelmét végül, hogy a «Shell-Tox»-védjegy számos államban védjegy-lajstromozva van és felperesnek, illetőleg külföldi megbízójának hasonló támadása sehol sem vezetett eredményre.

Felperes előadta, hogy a «tox» végződésű megjelölésről a forgalomban az ő áruját szokták felismerni, és így közömbösnek tartja, vajjon az alperes védjegye, számos ország között Magyarországon is, a védjegy-lajstromba be van-e jegyezve. Különben is Magyarországon védjegyként is bejegyeztetett a «Fly-Tox», éspedig korábbi időpontban, mint a «Shell-Tox». Megemlíti még felperes, hogy az ő külföldi gyáros megbízója (a «Fly-Tox»-védjegy tulajdonképpeni tulajdonosa) a «Shell-Tox»-védjegynek a lajstromból való törlése iránt pert tett folyamatba az illetékes védjegyhatóság (kereskedelmiügyi miniszter) előtt.

Shell a Tvt. alapján folyó per felfüggesztését kéri a kereskedelmiügyi miniszter döntéséig a védjtv. 29. §-a alapján. E törvényhely szerint ugyanis azon kérdés felett, megillet-e valakit a védjegy kizárólagos használati joga, a kereskedelmiügyi miniszter határoz. Annál inkább hivatkozott ezen jogszabályra, mert a Tvt. 45. §-a a védjegyek oltalmáról intézkedő törvények rendelkezéseit kifejezetten hatályában fenntartotta.

Sem a kir. Ítéltábla, — mely az elsőbíróság ítéletét helybenhagyta — sem a kir. Kúria, hova alperes eredménytelen felülvizsgálati kérelemmel fordult — nem adott helyt a felfüggesztés iránti kérelemnek.

Kiemelte a kir. Kúria, hogy a Tvt.-ben és az ezt kiegészítő törvényes rendelkezésekben szabályozott védelmi kör a védjegyek oltalmáról szóló 1890 : II. tc. és az ezt kiegészítő, illetőleg módosító jogszabályokban meghatározott és a kereskedelmi forgalomra szánt készítményeknek és áruknak más hasonló készítményektől és áruktól való megkülönböztetésnek biztosítására irányuló védelmi körön *túlterjeszkedik* és a védjegyoltalomról szóló jogszabályokban meghatározott *szempontokon kívül* az üzleti tisztesség és általában a jóerkölcs összes követelményeinek tekintetbevételét tartja szem előtt, az adott esetben is annak elbírálása, hogy a kereset tárgyául szolgáló üzleti verseny folytatása az 1923 : V. tc. idevonatkozó rendelkezése értelmében az üzleti tisztességbe vagy általában a jóerkölcsökbe ütköző módon történik-e, a védjegy törlése iránt folyamatba tett közigazgatási eljárás tárgyától nem függ.

A per érdemében a kir. Kúria ugyancsak elfogadta a kir. Ítéltábla okfejtését és kiegészítette azt avval, hogy a fellebbezési bíróság helyes okfejtése szerint a «tox» szó a felperes vállalatával kapcsolatban a köztudatban *annyira jellegzetes, hogy erről a forgalomban már a felperesi vállalatot szokták felismerni*, és hogy az alperes a felperes részéről az üzleti életbe közismerten bevezetett «Fly-Tox»-szóvédjegyhez *megtévesztően* hasonló «Shell-Tox»-szóvédjegyet nyilván azért használta, mert a gazdasági piacon a felperes részéről nagy anyagi áldozatok árán megszerzett hírnévre kívánt támaszkodni, az alperes a vevőközönséget ekként megtévesztő hamis látszattal a felperes részéről használt védjegy tekintélyét és annak a közönség körében élvezett bizalmát a maga javára kihasználni és kisajátítani törekedett.

A kir. Kúria ítélete alapján közzététetett a Pesti Hirlapban mindhárom ítélet teljes terjedelmében. A kereskedelmiügyi miniszterium előtt (melynek nevében a szabadalmi bíróság jár el) tovább

folyt a védjegy-törlési per, melyben felperes külföldi megbízója szorgalmazta a «Shell-Tox»-védjegy törlését ugyanazon érvek és tényállásbeli adatok alapján, amely érvek és adatok a tisztességtelen versenyről szóló perben jogerősen megállapítottak, illetőleg felhasználtattak. A kereskedelmiügyi minisztériumhoz a kir. Kúriának időközben meghozott ítélete is felterjesztett.

A kereskedelmiügyi minisztérium, mint védjegyhatóság, meghozta határozatát és a kir. Kúria határozatával *homlokegyenest ellenében, felperesi védjegy tulajdonosát a «Shell-Tox»-védjegy törlése iránt indított keresetével elutasítja, ugyanőt a költségek megfizetésére kötelezi*.

A kereskedelmiügyi minisztériumi határozat a tényállást minden vonatkozásban azonos módon állapítja meg, mint a kir. Kúria által helybenhagyott fellebbezési bírósági ítélet.

A védjegy-hasonlóság kérdésében a védjegyhatóság döntése annak vizsgálatából indul ki, mennyiben helytálló felperesnek (Fly-Tox) a két védjegy hasonlóságára vonatkozó amaz előadása,

1. hogy védjegyének jellegzetessége, a «tox» vezérszó, tehát mindkét védjegy úgynevezett «tox»-védjegy,

2. hogy a «tox» szó egy önmagában álló különös műszó,

3. hogy «Shell» és «Fly» szavak fonetikailag annyira hasonlóak, hogy egymástól, a közönséges vevők által, például telefonrendelésnél meg sem különböztethetők.

Ad 1. Az 1890 : II. tc. 2. §-a értelmében a kizárólagos használati jog a védjegyre, mint egységes egészre vonatkozik, úgy, amint az a lajstromozás alkalmával letétetett, tehát teljesen helytelenül és a törvény szándékos félremagyarázásával akarja felperes *összetett szavakból álló védjegynek jellegzetességét a «tox» szóra, mint vezérszóra helyezni*. Ebből tehát következik, hogy sem a felperesi, sem pedig az alperesi védjegy a felperes által állított úgynevezett «tox»-védjegynek nem tekinthető. A miniszteri döntés a védjegyet a maga egészében vizsgálja a hasonlóság szempontjából és nem engedi, hogy abból bármely rész célzatosan kiragadtassék.

Ad 2. A jelen per szempontjából lényegtelen, hogy a «tox» szó önmagában álló különös műszó-e vagy sem. A lényeg az lett volna, amit felperes meg sem kísérelt bizonyítani, hogy a «tox» szó azért jellegzetesen egyéni, mert azt felperes képezte, hogy ezen név alatt árut felperes hozott először forgalomba és így már kezdettől fogva «tox» alatt egyedül a felperes áruit értették.

Mínthogy felperes a «tox» szó, mint állítólag eszmei szó képzésében való szellemi tevékenységnek részességét semmivel sem igazolta, alperes viszont a felperes által nem tagadott olyan tényeket hozott fel, melyekből megállapítható volt, hogy a felperesi védjegy lajstromozását megelőzőleg Magyarországon már «tox» szóval képzett védjegyek általában, de rovarirtószerekre különösen is oltalmat élveztek, ennél fogva a «tox» szónak, mint a «toxin» szó rövidített nevének nem ismert volta mellett felperes által felhozott bizonyítékok mellőzésével állapította meg a határozatot, hogy a «tox» szó nem a felperes szellemi terméke és így az a felperesi védjegynek «vezérszava» nem lehet. De más «tox» szóval képzett védjegynek sem lehet ez a szógyök vezérszava a már előadottak mellett azért sem, mert kizárólagos használati jogot élveztek «tox» szóval képzett védjegyek, a nélkül, hogy azok bármelyikénél kizárólag a «Tox» képezte volna a védelem tárgyát.

Ad 3. A «Shell» és «Fly» szavak fonetikus hasonlóságára vonatkozó előadást sem tehetette a határozat magáévá, mert a két szó között az, aki angolul nem ért, sem hangzásbeli, sem értelmi, sem pedig fogalmi hasonlóságot nem láthat, mert a két szót a figyelembejöhethető közönséges vevő úgy fogja kiejteni és képzeletében megrögzíteni, amint az betű szerint írva van.

Mínthogy tehát a hasonlóság az alperesi védjegy és felperes korábbi védjegye között fenn nem forog, ennél fogva felperest keresetével a m. kir. kereskedelmiügyi miniszter elutasítja és mint pervesztést, a költségek megfizetésére kötelezi.

Ez a tényállás.

(Bef. köt.)

Dr. Palágyi Róbert.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

— **Rokonok tevékenység ingyenessége.** A törvényes tartásra kötelezett rokonok családjában kifejtett tevékenység az egymásközötti viszonyban külön kikötés nélkül rendszerint az eltartáson

túlmenőleg ingyenes; harmadik személyekkel való jogviszonyban azonban az eltartó gazdaságában vagy üzletében kifejtett olymértvű tevékenység, amely egy szükséges, rendes alkalmazott munkáját helyettesíti, kellő marasztalási alapul szolgálhat a munkát ingyenesen igénybe vevő eltartóval szemben. (Kúria, P. III. 747/1931. sz.)

— **Házasság megtámadása.** Egyes jelenségek és tények tüneteinek lehetnek annak, hogy az alperes valamely idegbetegségben szenved. Ezeknek az ismerete azonban még nem alkalmas annak a megállapítására, hogy a felperes ezeket látva biztosan felismerte azt is, hogy az alperes oly betegségben szenved, amelynek elhallgatásával őt az alperes lényeges személyes tulajdonságára nézve megtévesztették. Ennek felismerése csak akkor következhetett be, ha a szakértői szemle eredménye alapján meg lehet állapítani, hogy a házasság megkötése előtt az alperes oly betegségben szenvedett, amelynek elhallgatása a Ht. 55. §-ában meghatározott megtévesztés megállapítására alkalmas. (Kúria, P. III. 2968/1931. sz.)

— **Nőtartás mértéke.** Az illő tartás mértékére a Ht. 90. § értelmében a férjnek a házasság felbontásakor fennállott vagyoni és társadalmi helyzete szolgál irányadóul. A jövedelemnek utóbb bekövetkezett emelkedése tehát a végleges nőtartás felemelésének csak akkor szolgálhat az alapjául, ha az eredetileg megállapított összeg nem biztosítja a nőnek azt az illő megélhetést, amelyre a házasság felbontását közvetlenül megelőző időben a férj társadalmi helyzeténél fogva jogosan igényt tarthatott. (Kúria, P. III. 692/1931. sz.)

— **Az elhagyás fogalmához.** Eltekintve attól, hogy a feleség nem köteles férjét a tengerentúl követni, az is köztudomású, hogy a Kubába ment kivándorlók a legnehezebb viszonyok közé kerülnek és rendszerint ilyenek között élnek. Nem esik ezért az alperes terhére súlyos köteleességszegés gyanánt, ha a felperest nem követte ilyen viszonyok közé Kubába akkor, amikor az édesanyjával közös gazdálkodásban megfelelő és biztosított megélhetése van. (Kúria, P. III. 8297/1930. sz.)

— **Telki szolgálat alapítása.** A telki szolgálatot megalapító szerződést a bírói gyakorlat abban az esetben is védelemben részesíti, ha a szolgálat nem jegyeztetett be a telekkönyvbe, mert a szerződésnek nem érvényességi kelléke a telekkönyvi bejegyzés. A telekkönyvi bejegyzés hiánya csupán a későbbi jogszerzőknek a telekkönyvbe vetett jóhiszeमे szempontjából bírhat súllyal. (Kúria, P. V. 844/1930. sz.)

— **A birtokos visszatartási joga.** Alapos alpereseknek felülvizsgálati panaszja annyiban, hogy a jelen perben felmerült és felperesek javára megítélt elsőbírői és fellebbezési költségek egyidejű kifizetésétől a birtokbaadás függővé nem tehető. E költségek ugyanis a szerződés érvénytelenségével kapcsolatban felvett és visszatérítendő szolgáltatásnak nem minősíthetők, mert azok a felülvizsgálattal élő alpereseket sikertelen perbeli védekezésük következtében terhelik. Minélfogva e költségekre a kétoldalú szerződés viszonyos teljesítésére vonatkozó jogszabályok ki nem terjeszthetők. (Kúria, P. V. 1271/1930. sz.)

— **Ági vagyon.** Amint az örökösödés tárgyát tevő vagyon nem lesz szerzeményi jellegűvé pusztán azáltal, hogy a háruláskor volt értékét megközelítő vagy esetleg meg is haladó terhekkel szállt át az örökösre, éppúgy nem fosztja meg az élők közötti áthárulás tárgyául szolgáló vagyont ági jellegétől a tartozás átvállalása, ha máskülönben az átruházás visszteher nélkül eszközöltetett. (Kúria, P. III. 368/1931. sz.)

Szemle.

— **Bachrach Adolf,** aki április 18-án elhunyt, nemcsak a wieni ügyvédségnek volt évtizedeken át vezető pozícióban szerepelt tagja, de ügyvédi és jogászai képességei messze hazájának határain túl is a legnagyobb elismerésnek örvendtek. Ügyvéd volt a javából: büntetőjog, civiljog, kereskedelmi jog mindmegannyi diszciplína, melyet egyaránt művészettel kezelt és ezt a művészetét csak fokozta imponálóan széleskörű, folyton a korral haladó humanisztikus tudása, mellyel a legszárazabb jogi témát is érdekessé és színessé tudta tenni. E mellett tágkörű jogirodalmi és publicisztikai tevékenységet is folytatott és számos tudományos értekezés mel-

lett alig volt a szélesebb tömegeket nagyobb mértékben érdeklő kérdés, melyhez a jogi- vagy napilapokban, mindig nagy figyelmet keltve, hozzá nem szólott volna. Hazánkra is kiterjedő széleskörű tevékenysége során sokat foglalkozott hazai jogunkkal és különösen házasságjogunkkal is, mely utóbbit több értekezésében és tudományos előadásában ismertette.

A legszerényebb viszonyok között kezdette pályáját, de még el sem érte férfikora delét, mikor már az udvarnak, a helytartóságnak, a rendőrségnek bizalmas tanácsadója, a legnagyobb kereskedelmi és ipari társaságok egész sorának jogtanácsosa, hírneves napilapoknak — elsősorban a «Neue Freie Presse»-nek — és számos jogi folyóiratnak örömmel látott munkatársa.

Noha nagy jövedelem, pozíció, címek, érdemrendek, nemesség, sőt a császárnak közvetlen elismerése mind osztályrészeül jutottak, és bár külső formákban hozzásimult ahhoz a finomult légkörhöz, melyben mozgott, sohasem tagadta meg régi meggyőződéseit, melyek mellett változatlanul kitartott. Bizonyítván ezt a legutóbbi években is, amikor aggodorát meghazudtoló lendülettel és lelkesedéssel kelt síkra tudományos előadásokban és széleskörű publicisztikai tevékenységgel a halálbüntetés eltörlése és az esküdtbíróóságok fenntartása mellett.

— **A cégjog körében** 1931. március 31-én Pk. IV. 157/1932. sz. a. hozott határozatában a kir. Kúria a részvénytársasági közgyűlés határozatait hivatalból azért semmisítette meg, mert az alapszabályok szerint a közgyűlésen elnöklő igazgatósági elnök megválasztása nem volt törvényes. Az igazgatósági ülésre szóló meghívó csak azt tartalmazta ugyanis, hogy: «a társaság fontos érdekeit érintő ügyek» fognak tárgyalatni, amiből valamely konkrét ügyre, köztük az igazgatósági elnök választására következtetni nem lehetett. «Az, hogy az összehívott igazgatósági ülésen érvényes határozat csak olyan kérdésben hozható, amely az ülés tárgyaként az igazgatóság összes tagjaival közöltetett, a dolog természetének a következménye; mert csak arról a távolmaradó igazgatósági tagról vélelmezhető, hogy az ülésen megjelentek szabályszerű határozatának magát alávetette, aki tudja, hogy az ülésen miről lesz szó». Különösen megkövetelhető az ilyen ülés fontos tárgyainak világos és határozott megjelölését tartalmazó összehívás oly esetben, amidőn az igazgatósági ülést összehívó igazgatósági tagok ismerik a többi igazgatósági tagok ellentétes érdekeit és akaratát. A kir. Kúria ezzel a határozatával az igazgatósági ülés határozatának törvényességéről nem magában, hanem a közgyűlési határozatok törvényességére kihatásában döntött. Az igazgatósági ülések magukban nem tárgyai a cégbíróóság felülbírálatának, de ez ülésekkel is foglalkozik a cégbíróóság akkor, ha a közgyűlési határozatok törvényessége attól függ, hogy ily igazgatósági ülés törvényes határozatot hozott-e.

1932. márc. 30-án kelt Pk. IV. 350/1930. sz. határozatában a kir. Kúria nem engedte meg a részvénytársasági igazgatóság képviseleti jogának azt a szabályozását, hogy két igazgatósági tagnak önálló jegyzésével szemben a többi együttesen is csak úgy jegyezhesse, ha az önállóan jegyzők egyikével együtt jegyez. Az ily szabályozás ugyanis az önállóan jegyző igazgatósági tagokon felül választott igazgatósági tagok képviseleti jogának teljes kizárása volna, ami törvényellenes. Ugyanígy döntött 1932. ápr. 7-én kelt P. VI. 2465/1932. sz. határozatában a budapesti kir. ítélőtábla is annak a kúriai döntéssel egyező kiemelésével, hogy az oly szabályozás, amely szerint önállóan jegyző igazgatósági tagok mellett a többiek együttesen jegyeznek, megengedett. A kir. ítélőtábla szerint lehető az oly szabályozás is, amely szerint az együttesen jegyző igazgatósági tagok egyike mindig valamely név szerint meghatározott igazgatósági tag (vagy a végrehajtóbizottság egyik tagja) legyen.

1932. ápr. 8-án kelt Pk. IV. 6250/1931. sz. határozatában végül a kir. Kúria igazgatósági tagok elmozdításának kimondhatóságához elegendőnek tartotta azt a közgyűlési meghívót, amelyben az elmozdításnak kiemelés és különösen az elmozdítandó tagok nevének megjelölése nélkül a közgyűlés napirendjén az igazgatósági tagok felelősségrevonása és új igazgatósági tagok választása szerepelnek. Indokai szerint: az igazgatósági tagok feleltrevonása

a dolog természete szerint magában foglalja a felelősség jogszerű következményeinek, következésképp az igazgatósági tagok elmozdításának kimondhatóságát is s az új igazgatók választását kitűző napirendi pont a feleletre vont igazgatósági tagok elmozdításának eshetőségét külön kiemeli. A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlata szerint az elmozdításnak a napirendbe külön és kifejezett felvétele szükséges.

— **Külföldi jogerős ítélet alapján van-e helye biztosítási végrehajtásnak?** Felperes a budapesti közp. kir. járásbírósnál biztosítási végrehajtást kér cseh-szlovák (pozsonyi) jogerős mulasztási ítélet s itteni veszélybizonyítvány alapján a kereset egyidejű beadása mellett. A tényálláshoz tartozik az is, hogy a mulasztási ítélet hiteles magyar fordítása nem volt az ottani igazságügyminisztérium által felülhitelesítve. Ebben az ügyben a különböző fórumok a következő határozatokat hozták: A járásbíróság 154,840/1931. sz. a. a biztosítási végrehajtást elrendelte. A budapesti kir. törvényszék, mint felfolyamodási bíróság 21. Pf. 18,170/1931. sz. végzésével az elsőbíróság végzését megváltoztatja ugyan, de kizárólag abból az okból, mert a pozsonyi bir. magyar tolmács aláírása a felülhitelesítést nélkülözi s így a mulasztási ítélet fordításának hitelessége meg nem állapítható. Egyébként azonban hangsúlyozza a törvényszék, hogy a cseh-szlovák bíróság ítélete a Pp. 50. § 1. bekezdésének megfelelő bizonyító erejű közokirat; s ha a magyar bíróság a Pp. 317. §-a szerinti magánokiratot az ellenfél meghallgatása nélkül fogadja el a biztosítás tárgyául szolgáló követelés létrejöttének, mennyiségének és lejártának igazolására alkalmas bizonyítékul, nem lehet kétséges valamely külföldi bíróság ítéletének közokirati bizonyító ereje abban az esetben, ha azt a végrehajtató szabályszerű kiadmány alakjában és hiteles fordításban bemutatja s az a Pp. 315. § 3. bekezdésének megfelel. Reámutat a kir. törvényszék arra is, hogy a viszonyosság hiányára alapított okfejtés sem helytálló, mert a végrehajtató a mulasztási ítéletben megítélt marasztalási összeg erejéig a keresetet belföldön is megindította s így igénye felett végeredményben magyar bíróságok fognak dönteni. Végrehajtató felfolyamodása folytán a kir. Kúria Pk. V. 1075/1932. sz. végzése azért utasítja el a biztosítási végrehajtás iránti kérvényt, mert a pozsonyi bíróság mulasztási ítélete a Pp. 414. § 6. pontja értelmében e helyütt érvényesnek tekinthető nem lévén, ez az ítélet a követelés létrejöttének igazolására nem alkalmas.

— **«Az iparrendészeti tilalom befolyása a kereskedelmi ügyletek érvényességére»** címen dr. Bernhard Miksa ügyvéd tanulmányt írt a K. T. 263. § értelmezése köréből, különös tekintettel a kir. Kúriának a váltó-, kereskedelmi- és csődügyekben alakított jogegységi tanácsa 1932. május 8. napjára kitűzött ülésében eldöntendő elvi kérdésre. A tanulmányban szerző ismerteti a jogegységi döntés alapjául szolgáló ítéleteket indokolással együtt és az ítéletek indokolásaiban kifejtetteket veszi bírálat alá. Igyekszik kimutatni, hogy a legújabb és a kereskedelmi ügyletek érvénytelenségét megállapító bírói gyakorlat nem felel meg a törvényhozó intenciójának. E részben utal úgy a mi kereskedelmi törvényünk anyaggyűjteményére, mint az ezen törvény alapjául szolgált német kereskedelmi törvény materiáléjára. A régi ipartörvények és az iparnovellák vonatkozó rendelkezéseinek ismertetése után és alapján a következő konklúzióra jut, mely egyúttal a jogegységi döntésre nézve véleményét és javaslatát tartalmazza: «Ha bizonyos ügyletek kötésével való iparszerű foglalkozást jogszabály hatósági engedélyhez köti, akkor az a körülmény, hogy ilyen ügyletet — esetleg iparszerűen űzött foglalkozása körében — olyan személy kötött, aki a megkívánt hatósági engedéllyel nem rendelkezik, az ügylet érvényességére befolyással nincs, feltéve, hogy az ügylet, mint ilyen, magánjogilag is érvényes (érvénytelen, ha causája turpis, ha valamelyik ügyletkötő fél részéről hiányzó vagy korlátolt rendelkezési képesség forog fenn) és az iparrendészeti tilalmazott ügylettől a magánjogi joghatály — a tiltó és büntető rendelkezéseken felül — sem közvetlenül (pl. 1900. évi XXV. tc. 4. § 2. pont), sem következtetésszerűleg (pl. 1300/1923. P. M. R. 16. §) meg nem fosztatott».

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Fotokópiát készít minden ügyvéd rábizott okiratokról. «Tempónál» bírósági tárgyalás közben elkészül. V., Koháry-u. 4. Tel: 13-2-12.

473

HIRDETÉSEK.

Megjelent!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŪJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI
1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS
a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS
budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a legutolsó változásokat feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedévenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25— P, egészvászonkötésben 30— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Mindennemű
**természettani, természetrajzi és kémiai
tanszert, valamint tudományos műszert**
legelőnyösebben szállít

CALDERONI mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk.

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.

(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. B. Berent ny. igazságügyminiszter, rigai ügyvéd: A házassági bontóper Lettorszáiban. — Dr. Radnai Imre Sándor budapesti ügyvéd: Valutakötelmek effektivitása és a devizakorlátozások. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 20. sz. — Magánjogi Döntvénytár. XXV. 3.

A házassági bontóper Lettorszáiban.*

A lett házassági törvény Lettország valamennyi lakosára, felekezeti különbség nélkül, kiterjed és a házasság felbontása kizárólag a polgári bíróság hatáskörébe tartozik. A lett magánjog státuskérdésekben is a területi elv alapján áll és ezért a lett házassági törvény az ország minden lakosára vonatkozik, tekintet nélkül azok állampolgárságára, mint azt a lett szenátus (a legfelsőbb ítélőszék) 1928. évben kimondotta.

Ha csak az egyik házastárs él Lettorszáiban, míg a másik külföldön tartózkodik, úgy utóbbi a bontókeresetet Lettorszáiban a keresetindítás általános szabályai szerint nyújthatja be, azaz ott, ahol a másik házastárs Lettorszáiban él. Ha azonban a Lettorszáiban élő házastárs indít keresetet a külföldön vagy ismeretlen helyen tartózkodó fél ellen, úgy kivételesen meg van engedve, hogy a kereset a Lettorszáiban élő házastárs lakóhelye szerint illetékes bíróságnál nyújtassék be. (Házassági törvény 63. § 1. bek.) Ez a szabály Nyugat-Európa sok más államában is érvényesül, így pl. a svájci törvény 144. §-a azt az alapelvet állítja fel, hogy a bontókereset bíróságának illetékességére a felperesnek és nem alperesnek lakhelye az irányadó. Így mindenki, aki Lettorszáiban lakhellyel bír, a lett bíróság előtt keresetet indíthat a külföldön élő házastárs ellen is, függetlenül attól, hogy a házasságot hol kötötték és hogy a házastársak milyen állampolgársággal bírnak. E mellett a lett bíróságok házassági perekben csak a lett házassági törvény szerint dönthetnek és csak ennek anyagi jogát alkalmazhatják. A kereset alapjául csak olyan körülmény hozható fel, amelyet a lett házassági törvény bontóoknak elismer. E bontóokok egy része az egyik vagy mindkét házastárs véttségére van figyelemmel, míg egy másik részük olyan körülményekre vonatkozik, amelyek a véttség kérdéséről függetlenül adnak jogot bontóper indítására. Ezek közül legtöbbször a házassági törvény 50. §-a kerül alkalmazásra, amely a házastársaknak három éven át megszakítás nélküli különélését nyilvánítja bontóoknak. Ha ez a körülmény bizonyítást nyer (vitás esetben a bíróság majdnem mindig tanúbizonyítást kíván meg), úgy a házasság fel lesz bontva, amely esetben a bíróság azt a kérdést egyáltalában nem érinti, hogy melyik fél hibája vagy mely ok eredményezte a házastársak különélését. Továbbá felbontható a házasság azon esetekben, amikor oly mértékben van felülva, hogy további fenntartása nem kívánható (49. §).

A házasság feldúlt voltának okai a legkülönbözőbb lehetnek és a bíróság akár alperest vagy mindkét felet is vétkesnek nyilváníthatja, akár a házasságot a véttség kérdéséről függetlenül felbonthatja. Felbontható a házasság továbbá akkor is, ha ebbe mindkét házastárs beleegyezik (51. §).

A bontóperrek, néhány kivételtől eltekintve, a polgári perrendtartás általános rendelkezései szerint tárgyalatnak. Bizonyítékul

* Néhány feltűnésteltő bontóper híressé tette a «rigai» válaszokat. Felkértük a cikk kitűnő íróját, aki 1929-ben mint Lettország igazságügyminisztere Budapestet meglátogatta, ismertesse a lett házassági törvénynek a bontóperekre vonatkozó részeit. (Szerk.)

rendszerint tanúvallomások szolgálnak. A tanúkat a lakóhelyük szerint illetékes bíróság hallgatja ki; ha azonban a tanúk külföldön élnek és a reájuk hivatkozó fél nem gondoskodott arról, hogy lett bíróság előtt megjelenjenek, úgy idevonatkozó indítvány esetén diplomáciai úton a külföldi bíróság által lesznek kihallgatva. A házasság felbontása esetén a bíróságnak dönteni kell a felett, hogy a kiskorú gyermekek melyik házastársnál maradjanak és ha valamelyik fél kívánja, úgy a felett is, hogy a nő melyik családnevet viselheti a bontás után.

A házassági bontóperben semmiféle anyagi jellegű követelés, így pl. tartás stb. nem érvényesíthető. Ezek a kérdések külön perben lesznek eldöntve, a nélkül, hogy ezáltal a házassági bontóper kimenetele befolyásolható. Ez a rendelkezés rendkívül jelentős, mert ezáltal meghiúsul a bontóperi eljárás elhúzásának az alperes által zsarolás céljából különösen gyakran kihasznált lehetősége.

Ha a házasságkötés ténye bizonyítást nyert és a keresetben felhozottakat az ellenfél elismeri, úgy a bíróság a perrendtartás általános szabályai szerint további bizonyítékot nem kíván és a házasságot felbontja.

A külföldön élő alperesnek az idézés a keresetlevél másolatával diplomáciai úton kézbesítetik és kéthavi határidőt kap nyilatkozatának benyújtására és lett perbeli képviselő megnevezésére. Ha ez nem történik meg, úgy minden további idézés és irat, amely az alperes részére szól, a per iratai mellett marad és kézbesítettnek tekintendő.

Ha a felperes előtt alperes címe ismeretlen, úgy ez a hivatalos lap útján lesz felhíva, hogy a bíróság előtt két hónap alatt jelentkezzen. Nyilvánvalóan ez a rendelkezés az oka annak, hogy egyes külföldi folyóiratokban olyan közlemények jelentek meg, mintha az, hogy ha a peresfél a házastársának címét nem ismeri, elegendő ahhoz, hogy Lettorszáiban a házasság felbontása elérhető legyen.

Hogy Lettorszáiban külföldön lakó házastárs ellen bontókereset legyen benyújtható, szükséges, hogy felperes Lettorszáiban bírjon lakhellyel. A lett magánjog szerint lakhely alatt az a hely értendő, ahol a fél polgári tevékenységét összpontosítja, ami mellett két vagy több helyen (akár különböző államokban is) lehet valakinek lakhelye. A lakhely megválasztása mindenekelőtt az illető akaratától függ és így egy meghatározott helyen való letelepedésre vonatkozó kifejezett akaratnyilvánítás elegendő a lakhely megalapításához.

Lakhelyalapításához nem szükséges egy helyen való hosszabb tartózkodás. Ha minden körülmény fennforog, ami szükséges egy lakhely elismeréséhez, úgy a lakhelyalapítás az adott helyre való érkezés pillanatával megállapítandó.

Mihelyt a bontóítélet jogerőre emelkedett, újabb házasságkötésének semmi sem áll útjában. A háromszáz napi várakozási idő a nőnek bírói határozattal elengedhető.

Az utóbbi időben a lett házassági törvény külföldön olyan hírbe került, mintha ez a házasság felbontását gyökeresen megkönnyítette volna, oly módon, ami már általában a házasság létezését fenyegetné. Erről nem lehet szó. Tényleg tartalmazza a lett törvény, éppúgy, mint némely más jog is azt a rendelkezést, hogy a házasság mindkét fél beleegyezésével felbontható. De ez ténylegesen mindenütt így van még azon országokban is, ahol a házasság felbontása nehezen érhető el; csupán azzal a különbséggel, hogy ott ilyen esetekben a felek a bíróság előtt a tanúk jelenlétében komédiát kénytelenek eljátszani. Vajjon nem felel-e meg inkább a

bíróság méltóságának, ha a házasság felbontása mindkét fél beleegyezésének alapján könnyítették meg? És azután a házasság felbontásának különöseleg három éven keresztül! Ezáltal csupán az a körülmény nyer bizonyítást, hogy a házasság már tényleg nem áll fenn. Ilyen esetekben nincsenek okok a házasságot arra az örök szeretetre és «örök hűségre» ítélni, amely már úgy sincsen meg.

B. Berent.

Valutakötelmek effektivitása és a devizakorlátozások.

A Jogtudományi Közlöny dec. 5-i számában dr. Török János törvényszéki jegyző úrnak «Az adósok helyzete effektív külföldi valutában elvállalt kötelezettségek esetében» című cikkével kapcsolatban néhány lényeges kérdésben cikkíró úr álláspontjával nem értek egyet.

A 4550/1931. M. E. sz. rendelet 4. §-a határozottan úgy rendelkezik, hogy a Nemzeti Bank valutakötelezettségek rendezésére *halasztást adhat*. Nyilvánvaló tehát, hogy az igénylés benyújtása, esetleg az igénylésnek elutasítása nem hoz még olyan halasztó hatályt létre, melyek alapján a hivatkozott rendelet 5. §-ában foglalt jogkövetkezmények beállanak. Ezen jogkövetkezmények csakis és kizárólag akkor állnak be, ha az adós a halasztás tárgyában a Nemzeti Banktól kifejezett engedélyt nyer. Ezt az engedélyt a továbbiak során ú. n. Stillhalte-engedélynek fogjuk nevezni.

Nem felel meg továbbá az érvényben levő rendelkezéseknek, hogy a külföldi hitelező ú. n. Inlandskontójáról külföldi javára is szabadon rendelkezhetne. Ez a Nemzeti Bank engedélye nélkül nem eszközölhető. Nyilvánvalóan ez összetévesztése annak az esetnek, amikor a külföldi hitelező Inlandsszámlájáról saját részére más belföldi autorizált intézetnél vezetett Inlandsszámlája javára utaltat át.

Magának az effektivitás kérdésének elbírálása szempontjából nem osztom a generálisan felállított hitelezőellenes álláspontot, hanem ragaszkodom az érvényben levő rendelkezések pontos betartásához. Ennek a kérdésnek elbírálásánál a legfontosabb elv az legyen, hogy elkülönítendőik ilyen követelések a szerint, hogy a 4500/1931. M. E. sz. rendelet életbelépte előtt vagy után keletkezett követelésről van szó.

A devizarendelet előtt szerzett követelések tekintetében a hitelező joggal ragaszkodhatik, effektivitás kikötése esetén, a megállapodásszerű teljesítéshez.

Viszont a devizarendelet után keletkezett ilyen követelések, véleményem szerint, legyen a hitelező akár külföldi, akár belföldi, jogsegélyben nem részesíthetők. Ha külföldi a hitelező, akkor tartozott volna adósától a 4500/1931. M. E. sz. rendelet 1. § b) pontja értelmében a Nemzeti Bank ú. n. hitelfelvételi engedélyét bekérni; nem kérte be, engedély nélkül adott hitelt, tehát akkor erre az esetre is beállanak hivatkozott rendelet 7. §-ában foglalt büntető szankciók. Hogy azonban adós jogalap nélkül ne gazdagodjon, ily esetekben hitelező csak azt követelheti, hogy követelése hivatalos árfolyamon számított pengő ellenértékét, annak járulékaival együtt, tartozzon adós valamely belföldi autorizált pénzügyintézetnél vezetett zárolt Inlandsszámlája javára befizetni. A rendelet után keletkezett valutakövetelését belföldi hitelező sem érvényesítheti joghatályosan, mert maga a jogügylet a 4500/1931. M. E. sz. rendelet 7. §-ában ütköző bűncselekményt tartalmaz. Nem lehet azonban vitás, hogy ily esetekben a hitelező a hivatalos árfolyamon számított pengő ellenértékét adósától követelheti.

Más elbírálás alá esnek viszont ama burkolt valutahitelügyletek, melyek a kölcsön formájába öltöztetik a nyilván adásvételi ügyleteket. Hogy ezek jogsegélyben semmiféle formában nem részesíthetők, az nyilvánvaló.

Természetes tehát, hogy effektivitásról túlnyomólag csak a devizarendelet előtt keletkezett valutaügyleteknél lehet szó. Kivételesen ez alól az az eset, amikor a külföldi hitelező a belföldi adósnak a Nemzeti Bank ezirányú engedélye alapján folyósít hitelt akár áruban, akár valutában. Irányadó ennél a kérdésnél, hogy a megállapodás szerint adós hogyan tartozik teljesíteni. Ha pedig olyan kötelezetről van szó, ahol az adós effektív valutában tartozik teljesíteni, ott adósnak csak akkor van joga a 4550/1931. M. E. sz. rendelet 5. §-ában foglalt jogkövetkezményekre hivatkozni, ha bemutatja a Nemzeti Bank kifejezett Stillhalte-engedélyét.

Más kérdés viszont, hogy ilyen követeléseknél adós pengőben eszközölt fizetése végleges rendezésnek vagy pedig csak biztosítéknyújtásnak tekintendő. Ennél a kérdésnél ismét elkülönítendő, hogy belföldi vagy külföldi hitelezőről van szó.

Mint ahogy külföldi részére pengőfizetés sem eszközölhető, nyilvánvaló, hogy ezen eseteknél kivételt képez az, ha az adós a külföldi hitelező ú. n. Inlandsszámlája javára eszközölt fizetést. Tudvalevő, hogy ily számlára csak akkor lehet fizetést eszközölni, ha ily számla nyitását a külföldi hitelező indokolt kérelmére a Nemzeti Bank valamely autorizált intézetnél engedélyezi. Ha tehát belföldi adós igazolja, hogy ezt a belföldi számlára eszközölt lefizetést külföldi hitelező tudtával és beleegyezésével eszközölte, akkor ezt a tényt annak kell vélelmezni, hogy a felek közt a teljesítés tekintetében az alapkötelemtől eltérő nováció jött létre. Ha azonban az adós a hitelező beleegyezése nélkül eszközölt lefizetést, úgy a külföldi hitelező azonos jogokkal rendelkezik, mint a belföldi, nevezetesen elfogadhatja, visszautasíthatja, sőt megtartási jogát is gyakorolhatja a lefizetett pengőösszegekre.

Ha a devizarendelet előtt létrejött valutáris kötelelem hitelezője belföldi, úgy az eljárás felfüggesztését adós ugyancsak akkor kérheti, ha a Nemzeti Bank Stillhalte-engedélyét produkálja. Ezen eseteknél, ha az adós pengőben teljesít, úgy tisztán a hitelező diszkrecionális joga, ha alapkötelemszerű teljesítéshez ragaszkodik, tehát a lefizetett pengők helyett valutát követel; elfogadhatja a lefizetett pengőkben végleges teljesítés gyanánt, visszautasíthatja a pengőfizetést vagy a lefizetett pengőösszegek erejéig esedékessé vált valutakövetelése erejéig megtartási jogot gyakorolhat. Ezt a megtartási jogot hitelező (legyen akár belföldi, akár külföldi hitelező) csak akkor gyakorolhatja, ha adós nem prezentálja a Nemzeti Bank ú. n. Stillhalte-engedélyét, mert ily esetben a valutakötelelem nem vált esedékessé, vagy pedig gyakorolhatja akkor is, ha ettől függetlenül igazolni tudja követelése veszélyeztetett voltát.

Nyilvánvaló, hogy a Stillhalte kérdése és ezzel a bíróság tehermentesítése a Nemzeti Bank engedélye alapján elérhető. Hogy azonban az adminisztrációs túltengések itt is elkerülhetők legyenek, helyesebb volna, ha a Nemzeti Bank ilyen Stillhalte-engedélyt rögtön az igénylés elutasításával egyidejűleg (lehetőleg egy határozatban) megadná az adósnak olyan valutáris kötelemeznél, melyek a devizarendelet előtt jöttek létre.

Más kérdés viszont, hogy ilyen Stillhalte-engedély birtokában levő adós ellen is eljárhasson hitelező, ha követelése veszélyeztetve van. Véleményem szerint nem ütközik nehézségbe, hogy ilyen valutáris követelés biztosításánál adóst kötelezni lehessen akár bírói letétbe, akár ú. n. zárolt belföldi számlára való befizetés által arra, hogy hitelezőnek biztosítást nyújtson. Minthogy ebben a kérdésben igen eltérőek a vélemények, nem volna célszerűtlen a 4550/1931. M. E. sz. rendelet 5. §-ában foglalt jogkövetkezményeket ily formában megszorítani, mivel a Stillhalte túrigorózus keresztülvitele könnyen előidézheti azt a helyzetet, hogy a valutáris rizikó veszélye csak az egyik kötelemben szereplőre hárul. Tagadhatatlan, hogy a mai helyzetben az adósvédelem szimpatikusabb szerep, viszont a kérdést abszolúte objektíven megítélve nem kétséges, hogy egy túlzott adósvédelem a hitelélet teljes megszűnését eredményezheti, ami pedig minden elértéktelenedésnél nagyobb veszélyt rejt magában.

Végül az effektivitás kérdéséhez tartozik, hogy effektív aranyfontban való teljesítés mai angol fontban való teljesítéssel nem egyenértékű. Az aranyfont effektivitás szempontjából nem azonos a papírfontnak fogalmával. Ahogy a papírkorona nem azonos az aranykorona fogalmával, úgy a papírfont sem lehet azonos az aranyfont fogalmával. Az effektivitás kérdésének elbírálásánál nem lényeges, hogy az ügylet létrejöttkor effektív valutát kapott az adós, vagy pedig az effektív valutának pengő ellenértékét. Lényeges azonban, hogy ez az ellenérték olyan volt, amelyen a kölcsön létrejöttkor az effektív valuta mint áru beszerezhető volt, tehát a valuta szabadforgalmi ellenértékét tette ki.

Amikor tehát a hitelező a kölcsön folyósításakor adósnak olyan ellenértékét fizetett ki, amelyen akkor a szabadforgalomban valuta beszerezhető volt, akkor legalább is illojális hitelező fejéhez vágni azt a feltevést, hogy a valutával csak a hitelező spekulált. A tiszta tényállás az, hogy a hitelező, ha nem is effektív valutát adott adósnak, olyan pengő ellenértékét adott ennek, amely ellenérték akkor a szabadforgalomban a valuták eladása esetén elérhető

volt, illetőleg amelyen valuták beszerezhetőek voltak. A valutáris rizikó veszélyét ily esetekben egyoldalúan a hitelezőre hárítani nemcsak jogellenes, hanem magában rejti ama jogkövetkezményt, miszerint ennek következtében az adós jogalap nélkül gazdagodnék.

Dr. Radnai Imre Sándor.

Szemelvények a felsőbbíróságok gyakorlatából.

1. **A követelés akkor keletkezik**, amikor az alapjául szolgáló jogügylet létrejön, vagy amikor a károsító cselekmény elkövetetik vagy a mulasztás megtörténik. Ezen az alapon felperesnek a vételár visszafizetésére irányuló követelése akkor keletkezett, amikor az alperesek a szállítási kötelezettségüknek nem tettek eleget, bár arra a szerződés szerint kötelezve voltak, a kártérítés iránti igénye pedig akkor nyílt meg, amikor az alperesek késedelembe estek. (Kúria 1932. márc. 2. P. VII. 3286/1931. sz.)

2. **A tulajdonjoga fenntartásával** eladott áru lefoglalását a vételárban marasztaló határozat alapján elrendelt végrehajtás során a joggyakorlat megengedi. (Kúria 1932. febr. 11. P. VII. 442/1931. szám.)

3. **Vállalkozási szerződés.** Az anyagi jog szabálya szerint az átalányban meghatározott vállalkozói díj csökken azzal a költséggel, amelyet a vállalkozó a hatósági intézkedés, ekként a felek egyikének terhére sem eső esemény folytán beállott munkakeveslet következtében megtakarított. (Kúria 1932. febr. 16. P. IV. 5018/1930. sz.)

4. **Az alkusz**, illetőleg közvetítő, ellenkező megállapodás hiányában, készkiadásai megtérítését és sikertelen közbenjárása díjazását nem követelheti; mert e kiadások és munkadíj a közvetített ügyletnek a megbízás értelmében való létrejötte esetében a kiérdemelt alkuszdíjban térülnek meg; az ügylet létre nem jötte esetén pedig az az alkalmazandó jogszabály, hogy az alkusz készkiadásainak megtérítését megbízójától csak abban az esetben követelheti, hogy ha a megbízó az ügylet megkötését ok nélkül tagadta meg. Az alkuszi ügylet természetéből folyó ezzel a különös (speciális) jogszabállyal szemben nem alkalmazható az a különben általános (generális) jogszabály, hogy: ellenkező kikötés nélkül ingyenes munkát más részére végezni senki sem tartozik. (Kúria 1932. febr. 23. P. VII. 3467/1931. sz. V. ö. Jogt. Közl. 1932. 15. Szem. 6. sz.)

5. **A finanszírozó szerződés** lényegében kölcsönadásra vonatkozó előszerződés. (Kúria 1932. febr. 17. P. IV. 5075/1930. V. ö. Hj. Dt. 22., 18. sz.)

6. **Társasági szerződés** létesült, ha a veszteség viseléséről a szerződés nem is rendelkezik, csak a tiszta nyereség megosztásáról, de meghatározza, hogy a közös üzletnek mely kiadásai irandók az üzleti számla terhére s mely bevételei a számla javára. Ily esetben pedig ellenkező kikötés híján a veszteség abban az arányban terheli a társakat, amelyben a nyereségben osztoznak. (Kúria 1932. febr. 17. P. IV. 5075/1930. sz.)

7. **Személyjogi gyógyszerárjogosítványra** társasviszony nem létesíthető; a felperes ezért a társasviszonyból jogokat nem érvényesíthet, hanem csak arra az értékre van igénye, amit a gyógyszerár megszerzése érdekében az alperesnek adott. (Kúria 1932. febr. 18. P. VII. 4699/1931. V. ö. Hj. Dt. 25., 26. sz.)

8. **A vásári szabályzat** valamennyi kiállító kötelezettségeire s jogaira irányadó. A vásári vezetőség is csak akkor fogadhat el a szabályzattól eltérő jelentkezést, ha a közvetlenül érdekelt többi kiállító nem tiltakoznak. (Kúria 1932. márc. 1. P. IV. 1119/1931. sz.)

9. **Átértékelés.** Az iparszerűség (1928 : XII. tc. 5. §-a) valamely életfenntartásra irányuló kereseti tevékenységnek állandó és tervszerű jellegét kívánja meg, amit oly esetben, amelyben felperes megtakarított, felesleges pénzből, kiegészítésképp, alkalmoszerűen adott nem is gyakori esetekben kölcsönt a hozzáfutólóknak, megállapítani nem lehet. (Kúria 1932. febr. 26. P. VII. 5794/1930. sz.)

10. **Nyugdíj.** Nincs oly törvény vagy más jogszabály, amely arra kötelezne magánvállalatot, hogy nyugdíjban részesítse alkalmazottait. A magánvállalatnak, mint munkaadónak nyugdíj-fizetési kötelezettsége csak érvényes jogügyleti nyilatkozatán alapulhat. (Kúria 1932. jan. 26. P. II. 1310/1931. Ugyanígy : Hj. Dt. 25., 50. sz.)

H. D.

Szemle.

— **A polgári bíróság autarchiája**, amelynek végletes következményeit a Kúriának 49. sz. polgári döntvénye levonta, a Pp. 270. §-a szerint eddig sem volt vitás. Midőn a döntvény ezen túlmenve kimondotta, hogy — eltekintve az ex delicto kötelemtől — a polgári bíróságot nem köti a büntetőbírósnak az «elítélést tartalmazó döntése és ténymegállapítása» sem, úgy nemcsak feleslegesen mélyítette a polgári és büntető igazságszolgáltatás között fennálló szakadékot, hanem ellentétbe került úgy a jogbiztonság követelményeivel, mint a büntető és a polgári perjog viszonyának fejlődési irányával is. Hogy a polgári bíróság a büntetőbírósnak ténymegállapításából más következtetést vonhat le quoad magánjogi, mint a büntetőbírósnak quoad büntető igény, az eddig sem volt kétes, de ebből még nem következik, hogy a polgári bíróság ne respektálja a büntetőbírósnak ténymegállapításait. Igaz ugyan, hogy a döntvény indokolása szerint «a polgári bírónak a büntető ítéletet, mint bizonyítékot, gondosan mérlegelni kell», de ebben a mérlegelésben már impliciter benne rejlik a büntetőbírói ténymegállapítás felülbírálása. Ez nemcsak a büntetőbírósnak egyenrangúságát fokozza le, hanem homlokegyenest ellenkezik az adhaesiónak a Bp. 5. §-ában elismert elvével is. Miként az 5. §-nak utolsó bekezdéséből kitűnik, merőben esetleges, hogy a magánjogi igény fölött a büntető vagy a polgári bíróság határoz-e. Ha a büntetőbírósnak nem utasítja a magánfelet polgári perűtra, úgy a magánjogi igény alapjául szolgáló ténymegállapítása végleges s csak újrafelvétel útján dönthető meg, ha ellenben, bármi okból, az ellenkező eshetőség következik be, úgy a döntvény szerint a büntetőbírósnak idevágó ténymegállapítása ipso facto tiszteletreméltó magánvéleménnyé devalválódik, amelynek bizonyító ereje a polgári bíróság értékelésétől függ. Holott nyilvánvaló, hogy a ténymegállapítás éppoly kevésbé polgári, mint büntető, hanem logikai funkció, amelynek teljesítésében keletkezhetnek ugyan a döntvény indokolásában is kiemelt «ellentétes bírói véghatározatok», de bizonyára nem felel meg az igazságszolgáltatás biztonságának és tekintélyének, ha ezeknek lehetőségét szaporítjuk. Amikor a Bp. 7. §-a lehetővé tette, hogy a büntetőperben prejudiciális magánjogi kérdést a büntetőbírósnak polgári perre utasítsa, csak a büntethetőség kérdésében óvta meg a büntetőbírósnak szuverénitását, ellenben — miként Illés (Komm. I. 47) helyesen megállapítja — «amennyiben a polgári bíróság a panaszolt cselekmény elkövetése előtt jogerős döntésével bizonyos jogi helyzetet teremtett a felek közt, ezzel, mint bevégzett ténnyel, a bíróságnak mindenkor le kell számolnia». Ezt a viszonyosságon alapuló egyensúlyhelyzetet döntötte meg a 49. sz. polgári döntvény a büntetőbírósnak rovására, sőt mi több, a büntetőbírósnak meghallgatása nélkül. Nehezen képzelhető jogi probléma, amelynek megoldása inkább igényelné a Kúria polgári és büntetőtanácsainak együttes teljesülési döntését, mint az, amelyben a polgári döntvény a kontradiktórus eljárás mellőzésével állapította meg a polgári bíróságnak felsőbbbségét.

— **A kir. Kúria jogegységi tanácsának 50. számú polgári döntvénye**: «A csődönkívüli kényszeri gyességi eljárásban a vagyonszelvényelől és az Országos Hitelvédő Egyletet, illetőleg a Vidéki Kamarai Hitelvédő Egyletet az 1410/1926. M. E. számú rendelet 48. és 56. §-ai értelmében megillető díjat és költséget nem az összes követeléseknek, tehát a külön kielégítésre, az előnyös kielégítésre jogosult és a hányadrészes hitelezők követeléseinek kielégítésére rendelkezésre álló egész vagyon alapján, hanem csupán a hányadrészes hitelezők kielégítésére szolgáló tiszta vagyoni fedezet, az úgynevezett szabad vagyon alapulvétele mellett kell megállapítani.»

— **Az amerikai hagyatéki eljárás rövid ismertetése.** Az Amerikában lakó magyarok időnként kisebb-nagyobb összeget hagynak itthonmaradt hozzátartozóiknak. A hozzátartozók érdekét szolgálja

az, hogy ha az ottani hagyatéki eljárással főbb vonásaiban megismerkednek.

Az Amerikai Egyesült-Államok 48 államában az örökösödési törvények különbözők s csak nagyjában egyeznek meg egymással. Általános intézkedés az, hogy ha valaki meghal és vagyont hagy hátra, a bíróság hagyatéki gondnokot (Administratort) nevez ki. A hagyatéki gondnok mindig az, akit az elhunyt a végrendeletében megnevez. Ha pedig végrendelet hátrahagyása nélkül halt el valaki, akkor a bíróság nevez ki gondnokot az elhunyt rokonságából vagy azok közül, akik hozzá közelállóak voltak és erre a tisztségre alkalmasnak mutatkoznak. Ha a bíróság nem talál kinevezésre alkalmas rokont vagy ismerőst, akkor a hagyaték kezelése az úgynevezett közhagyatéki gondnokra (Public Administrator) bízatik.

A hagyatéki gondnok kinevezése előtt a bíróság felhívást bocsát ki az örökösökhöz, — ha a bemutatott végrendeletből azok nevére értesül — hogy kifogásaikat a megnevezett hagyatéki gondnok kinevezése ellen terjesszék be.

Ha a kinevezés megtörtént, a hagyatéki gondnok leltárt készít a hagyatékról s azt kezelésébe veszi át. Ez abból áll, hogy a hagyatékot terhelő tartozásokat — mint pl. orvosi, temetési költséget, adót s az elhunytak más természetű tartozását — kifizeti, a hagyaték javára eső követeléseket behajtja s végül — ez a gondnok legfőbb hivatása — az ingó vagy ingatlan vagyont eladás útján értékesíti.

Ezen műveletek elvégzésére a bíróság rendszeren egyévi időt állapít meg, amelynek leteltével a gondnok részletes számadást terjeszt a bíróság elé, kérvén annak a jóváhagyását és a hozzájárulást ahhoz, hogy a mutakozó hagyaték a végrendeleti vagy a törvényes örökösnek megküldessék.

A hagyatéki gondnokot eme működéséért havidíj illeti meg, ami a hagyatéknak rendszeren egy bizonyos, törvényesen megállapított százaléka. Ezen felül a gondnok, aki sokszor különösebb képesítés nélküli férfi vagy nő, ha szükségesnek látja, ügyvédet is fogadhat fel s annak a díja is a hagyatékot fogja terhelni.

A gondnok a ténykedéséért, vagyis hogy a hagyatékot mi módon értékesíti, felelősséggel sem az ottlévő, sem a távollévő örökösnek nem tartozik a tekintetben sem, hogy a hagyaték kezelését mennyi ideig végzi. Felelősség csak a hagyatéki bírósággal szemben terheli őt, amelyhez a kinevezésekor biztosítékként ú. n. szavatossági kötvényt (bond) nyújt be oly összegről, amely a hagyatékból befolyó összeget meghaladja. Ha a gondnok a hagyaték bármely részével nem sáfárkodnék hűségesen, az okozott kárt a kötvényt kiállító szavatossági biztosító-társaság téríti meg a bíróságnak.

Kitűnik ezekből, hogy a gondnok az örökös érdekét közvetlenül érintő fontos tisztelet tölt be, mert kintlevőséget szed be, számlákat fizet ki, részvényt, ékszer, házat, telket ad el stb., ami mind az örökösé. Joggal kérdezi az örökös, hogy a gondnokot ily kisebb-nagyobb összeg kezelésében ki fogja ellenőrizni, vagy például, ha ingatlan van, a beérkező vételi ajánlatok közül a legelőnyösebbet kiválasztani?

Mindenképpen érdeke tehát az itthoni örökösnek, hogy az érdekeinek a hagyatéki eljárásnál való képviselésével arra alkalmas ügyvédet megbizzon. E nélkül könnyen károsodás érheti.

A külképviseleti hatóság küld is a külügyminisztérium, az igazságügyminisztérium és az alsóbbfokú igazságügyi és közigazgatási hatóságok útján meghatalmazást az itthoni örököshöz, hogy a konzulátus a jogtanácsosát bízassa meg az eljárásban való részvétellel. A jogtanácsos díját és költségét, valamint a konzulátus hivatali díját is a hagyatékból levonják s a megmaradó összeg a fentebb említett hatóságok, valamint a Magyar Nemzeti Bank közvetítésével jut el az örököshöz.

Természetesen, ez nem jelenti azt, hogy az örökösnek ne álljon szabadságában a konzulátusi jogtanácsos helyett mást megbízni az érdekeinek a képviselésével.

Kemény Hugó.

— **Bevezetés a jogtudományba.** Ritkán akad munka, amely Huxley-nek aforizmáját: size is not grandeur (a méret nem nagy-

ság) a contrario jobban igazolná, mint az a kis, alig másfélszáz tizenhatodrétd oldalas könyvecske, amely *Horváth Barna* szegedi professzor tollából e címmel most jelent meg. Aki ismeri a német jogirodalomnak hasonló című termékeit, amelyeknek túlnyomó része — Merkel és Radbruch munkáitól eltekintve — az észjogi és római jogi reminiscenciáknak sivár morzsáiból táplálkozik, örömmel regisztrálhatja, hogy a kis Magyarország egyik vidéki egyetemén jelent meg a jog alapvető kérdéseinek ez a briliáns diagnózisa, amelyért bennünket akármelyik nyugati kultúrnemzet bátran megirigyelhet. Azokat az igazságokat, amelyeket elegáns stílusában, mélyreható dialektikával, az angol és német jogfilozófia irigylésreméltó ismeretével és jogászirónál szinte páratlan ötletességgel élénk tár, talán legjobban ugyancsak Huxley-nek egy másik gondolata jellemzi: all truth, in the long run, is only common sense clarified (minden igazság, végeredményben, csak leszűrt józan ész). De ily jogi igazságoknak, sajnos, annyira híján vagyunk, hogy *Horváth Barna* munkája nemcsak az elolvasásával szerzhető gyönyörűség miatt érdemi meg, hogy ne csak a kezdő jogászok, hanem éppen azok olvassák, akik azt hiszik, hogy már nincs szükségük bevezetésre a jogtudományba. A Szegedvárosi r.-t. kiadásában megjelent munkának (ára 4 P) ismertetésére még visszatérünk.

— **Az OHE 1931. évi jelentése** április végén jelent meg 102 oldalas könyv alakjában, *dr. György Ernő* tollából, amely a mellett, hogy az OHE elmúlt évi működéséről tájékoztat, figyelemreméltó, komoly tanulmány is. A fizetéseképtelenségi ügyekkel szorosan kapcsolatos kérdéseken felül sok általános érdekű gazdasági problémára is rávilágít az adatok és statisztikák egész sorával. Kimutatja a fizetéseképtelenségi statisztikák alapján, hogy az 1931. év első hónapjaiban a gazdasági viszonyok javulása volt észlelhető az előző évhez képest, de ezt a kedvező jelenséget az év közepe felé ellanyhulás váltja fel, amit a fizetéseképtelenségi esetek sohasem tapasztalt felszaporodása követ, mint a válság kirobbanásának kísérő jelensége. A válság okát a jelentés főképp az élelmiszer- és nyersanyagárak nagyarányú esésében és a már-már elviselhetetlenül magas közterhekben látja, s az utóbbiak súlyát valósággal megdöbbentő számadatokban mutatja be. E mozzanatokkal kapcsolatban a kereskedelem és ipar helyzetét még súlyosabbá teszi a rezsitétélek leszállításának korlátozott lehetősége, amely az esetek jelentős részében szerepel a fizetéseképtelenség előidézői között.

Üdvös újításként emlékezik meg az elmúlt évben bevezetett kényszerlikvidáció intézményéről, amely egyrészt a csőd elkerülését teszi sok esetben lehetővé, másrészt pedig a kényszeradós rossz-hiszemű magatartásával szemben biztosít védelmet a hitelezőknek s ezenfelül az adós vagyonából is jelentős értékek megmentését teszi lehetségessé a hitelezők számára. Ismerteti az intézménnyel kapcsolatos bírói gyakorlatot, amely a mellett, hogy likvidáció útján elkerüli a csődnitást, módot talált a rossz-hiszemű adósok büntetőjogi üldözésére is. Kívánatosnak tartja az egyesség jóváhagyásával kapcsolatos bírói eljárás gyorsítását, mert ennek jelenlegi hosszú tartama alatt gyakran elenyészik a hitelezők kielégítésére szolgáló vagyon. A csődök gyakorlati eredményeiről szóló fejtegetéseket s a váltóóvások és a fizetéseképtelenségi esetek sajátos viszonyának érdekes ismertetését kell még kiemelni az alapos jogász felkészültséggel és mélyreható közgazdasági tudással megírt jelentés gazdag és változatos tartalmából, amelyet *dr. Nyulászi Alajosnak* a köztartozások és a hitelvédelem kapcsolatairól szóló beszámolója egészíti ki.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és állásukerestőknek **10 fillér**.
Apróhirdetések előre fizetendők.

Fotokópiát készít minden ügyvéd rábizott okiratokról. «Tempónál» bírósági tárgyalás közben elkészül. V., Koháry-u. 4. Tel: 13-2-12.

474

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem** I., Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Admeto Géza budapesti ügyvéd: Az «Inn». — Zsoldos Benő budapesti kir. ítélőtáblai bíró: A bíró hivatása és a mai élet. — Dr. Palágyi Róbert budapesti ügyvéd: Tvt. vagy védjegy-törvény? — Dr. Kaufmann Andor: Az úgynevezett valutarendeletek néhány vitás kérdéséről. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle. *Melléklet:* Ügyvédi Közlöny 21. sz. — Magánjogi Döntvénytár. XXV. 4.

Az «Inn».

Talán nincs angol igazságügyi intézmény, amely tekintetében a magyar jogászság oly tájékozatlan és tévesen informálva volna, mint az: *Inn*. Az «inn» angol szó: kocsmát, vendégfogadót jelent; ne gondolja azonban senki, hogy az *Inn* ősi eredete kapcsolatos avval, hogy a barristerek oda inni mentek. E megállapítás nem humorizálni akar, de le kellett ezt szögezni, mert bármily örvedetes dolog, hogy a magyar jogászság újabban érdeklődni kezd az angol igazságügyi intézmények iránt, a kontinentális intézményektől teljesen eltérő angol igazságügyi intézmények átnemértéséből itt-ott naiv és lehetetlen, egynéhányszor gáncsoló következtetések vonatnak le.

Az *Inn*: jogi iskola; bizonyos tekintetben, kontinentális fogalom meghatározást alkalmazva, *ügyvédi kamara* is és bizonyos tekintetben: *klub* is. A Londonban székelő négy *Inn* az angol jognak felel meg, az Edinbourghban levő *Faculty of Advocates* a skót jognak és a Dublinben székelő négy *Inn* pedig az ír jognak felel meg. A Londonban ma székelő négy *Inn* utolsó maradványai a régi nagy angol jogi egyetemnek, melynek annak idején alkotó részét képezték.

Az *Inn* eredete az angol jogtörténészek szerint homályba van burkolva. Eredetileg a világi bíróságoknál is az ügyvédek *papok* voltak. Az akkori időben a bíróságok aránylag rövid időszakokon át (termés) üléseztek, és pedig különböző városokban, a hol éppen a szuverén udvara tartózkodott. Miután pedig ezen régi időben nem voltak nyomtatott könyvek, a jogtanulók szóbeli oktatás útján sajátították el a jog elemeit és a tárgyalások figyelésével képezték magukat tovább. Ezek a jogtanulók is kísérték városról-városra a bíróságot. Ily körülmények közt természetes, hogy az ügyvédek és a jogtanulók elhelyezéséről és ellátásáról az illető városban gondoskodni kellett. E célból béreltek vendégfogadókat (hostels), ahol az ügyvédek és jogtanulók laktak és teljes ellátásban részesültek. Miután pedig az ügyvédek papok voltak és a jogtanulók is papjelöltek, az életmód és ellátás teljesen kolostorszerűen volt berendezve. Lehet, hogy innen ered az *Inn* vendégfogadói, kocsmái kapcsolata. Azon körülménynek, hogy az ügyvédek a régi időkben papok voltak és a bírói eljárás is bizonyos vallási jelleggel bírt — a hatása még ma is észlelhető: pl. a barristereknek a papi viselethez hasonló talárja, továbbá, hogy az *Inn*-eknek kápolnájuk és külön papjuk van, hogy a törvénykezési ülésszak megkezdésekor a barristerek és bírák testületileg istentiszteleten vesznek részt és utána ünnepélyes menetben és talárban a bírósági épületbe vonulnak stb. Ennek a hatásnak ma azonban csak hagyományoszerű jellege van és távol áll minden felekezeti jellegtől, mert az angol bár szívósan ragaszkodik a hagyományokhoz, azoknak kereteit azonban mindenkor a haladó kor követelményeivel tudta megtölteni.

John angol király még az angol jognak a maga teljességében visszaállító magna charta kibocsátása előtt, 1207-ben eltiltotta a

papokat, hogy a polgári bíróságoknál tovább ügyvédi gyakorlatot folytassanak és elrendelte, hogy a bíróságok egy meghatározott helyen állandóan székeljenek. Edward I. (1290—1292) pedig egy királyi proklamációt bocsátott ki, mely szerint a vidéki ifjakat a bíróság székhelyére fel kell hozni és az angol jogban kiképezni. Bizonyos, hogy ebben az időben, vagyis a XIII. század végén vagy a XIV. század elején keletkeztek a *Inn*-ek, helyesebben *Inns of Court* (a bíróság Innjei). Ugyanis ebben az időben minden foglalkozási ág vagy szakma tagjai érdekeik megvédése és tagjaik kiképzése végett társaságot alakítottak (céhrendszer). A jogászok is ilyen célból társaságokat vagy egyesületeket alapítottak, és pedig vagy kolostori vagy céh-rendszer mintájára. A jogászok e társulásai három osztályba sorozhatók. 1. *Serjeants' Inn*, e társasághoz tartoztak olyan ügyvédek, kik a *serjeant* rangra emeltettek, bíró csak ő közülök lehetett kinevezni; a kitüntetés a *coif* (egy bizonyos sapka) adományozásával járt. E rang 1873-ban megszűnt, helyébe lépett a *king's counsel*. 2. *Inns of Court*, ezen egyesületek magukban foglalták azokat az ügyvédeket, kik még nem érték el a *serjeant* fokozatot, továbbá tagjai voltak az előrehaladottabb jelöltek. 3. *Inns of Chancery*, ezek a társaságok a *clerks of the Chancery* (a kancellár-bíróság jogi tisztviselőiből) állottak, kik a Chancery által kibocsátott *writ* (bírói parancs) és egyéb jogi iratokat szerkesztették, valamint a fiatalabb jogtanulókból, kiket ezek a jogi tisztviselők a törvénykezés legelemibb szabályaira, valamint a most említett jogi iratok megszerkesztésére azoknak lemásoltatása útján tanították. Megjegyzendő, hogy ezen régi időben még nem fejlődött ki a bifurkáció, úgyhogy az ügyvédeknek a későbbi időben a *solicitorok* által végzett teendőket is meg kellett tanulniok. Az *attorney*-k ugyan akkor már léteztek, később pedig keletkeztek a *solicitorok*, de ezek nem voltak akkor még jogászok, hanem *pettifogger* (zugírások), akik több bajt, mint hasznot csináltak.

Ezek a társaságok, főképpen a 2. és 3. pont alatt felsoroltak, alkották a régi angol jogi egyetemet. A 1. és 3. pont alatt felsorolt társaságok már megszűntek s csak a 2. pont alattiak maradtak fenn, és pedig a két *Temple* (*Inner* és *Middle Temple*), a *Gray's Inn* és a *Lincoln's Inn*.

A fenti három osztálybeli jogász társaságok tagjai saját házaikban együtt laktak és miután a papok eltiltattak az ügyvédi gyakorlattól, ezek által bírt és egyházi tulajdont képező épületekben helyezkedtek el. Így miután a *Order of Knights Templars* (Templárius lovagrend) 1307-ben feloszlattatott és vagyona elkoboztatott, vagyona bár időközben udvari kegyenceknek adományoztatott, majd a *Knights of Hospitallers* (Johannita lovagrendnek) jutott, később azonban a vagyon és az épületek az *Inner Temple* és a *Middle Temple*-nek jutott. Körülbelül ugyanazon időben a *Lincoln's Inn* a chichesteri püspökség vagyonának egy részéhez jutott; a *Gray's Inn* vagyonának is egyházi kapcsolata van.

A *Serjeants' Inn* és az *Inns of Chancery* az *Inns of Court* szomszédságában telepedtek le. A *Serjeants' Inn* három bérelt épületben helyezkedett el, ezek voltak *Scrope's Inn*, *Inn in Holborn* és *Serjeants' Inn*. *Inns of Chancery* nyolc, mások szerint tíz volt, az *Inns of Court* mindegyikéhez két *Inn of Chancery* tartozott; *Lincoln's Inn*-hez *Thavies Inn* és *Furnival's Inn*, *Gray's Inn*-hez *Staple Inn* és *Barnard's Inn*, a *Middle Temple*-hez a *Strand Inn* és *New Inn* (előbb *Saint George's Inn*), *Inner Temple*-hez a *Clifford's Inn*, *Lyon's Inn* és *Clement's Inn*. Mindegyik *Inn*-nek külön, felette érdekes története van; az *Inns of Court* mindegyikének történetét

külön írták meg, az *Inns of Chancery* története ugyan külön nem írták meg, de azok történetéről az *Inns of Court* történetében igen sok részlet feltalálható.

Mindebből látható, hogy az *Inn*-ek elsősorban jogi iskolák voltak és ma is azok; miután pedig a jogtanulók kiképeztek és ügyvédek lettek, tovább is együtt maradtak. Miután pedig az *attorney* és a későbbi *solicitor* lassankint jogi ismereteket szereztek és a fejlődés folyamán ma már jogászilag képzett jogi ügyvivők, valóságos ügyvédek lettek, kiknek szervezetük, kiképzetésük módja és a törvénykezésben való elhelyezésük törvényekkel és bírói rendeletekkel szabályozva van, az *Inns of Chancery*-nek már semmi szerepük nem volt és így ma már megszűntek. Amidőn az *attorney* és a *solicitor* jogi ismeretekre tett szert, a barristerek mindinkább idegenkedtek a jogszolgáltatás technikai részének elvégzésétől és átengedték azt az *attorney* és *solicitor*-nak (ma ezeket egy névvel: *solicitor*-oknak hívják). A *Serjeants' Inn* pedig megszűnt azért, mert a *coif* adományozásának megszűntével megszűnt ez az ügyvédi fokozat, a *king's counsel*-ok pedig ma együtt vannak az illető *Inn*-ben a többi barristerekkel.

A Londonban székelő, ma létező 4 *Inn* azonkívül, hogy jogi iskola, az ott kiképzett s barristerré avatott barristerek társasága, kiknek a barristeri ethika, méltóság és előkelőség tekintetében magatartása felett őrködik és a netán ez ellen vétőt a társaságból mindenféle jogorvoslat kizárásával kizár; enyhébb megtorlási fokozatot egy *Inn* sem ismer. A kizárt tag megszűnik mindenkorra barrister lenni. A kizárást okot adó magatartás valóságos ritkaságszámba megy.

Az *Inn*-ek *voluntary societies* (önkéntes társaságok) sem közjogi, sem magánjogi személyiséggel, sem hatósági jelleggel nem bírnak és annakelőtte sem bírtak. Bíróvá csak barrister, vagyis a négy *Inn* valamelyik tagja nevezhető ki, a barrister bármily magas bírói rangra neveztetik is ki, tovább is annak az *Inn*-nek tagja marad, ahol jogi tanulmányait végezte s ahol barristerré avattatott. A régi időben a bírák bizonyos felügyeletet törekedtek gyakorolni a *Inn*-ek felett és rendeleteket küldtek az *Inn*-eknek, de ezt a barristerek nem fogadták el és a rendeleteket legfeljebb mint jó akaratú ajánlásokat kezelték. Az utolsó ilyen kísérlet 1630. évben történt, azóta ez a kísérletezés megszűnt. Az *Inn*-ek a legteljesebb autonómiával bírnak, semmiféle kormányhatósági felügyeletnek alárendelve nincsenek; a jogi oktatás módját és idejét, a barristerré avatás feltételeit mindegyik *Inn* maga határozza meg; a barristerré avatott nem kap ügyvédi oklevelet, mint azt a kontinentális jogász gondolná, hanem az illető *Inn* a barristerré avatást közhírré teszi és az új barrister másnap a *King's Bench* lajstromába beírja nevét. A bírák is csak azt hallgatják meg a tárgyaláson, akit valamely *Inn* barristerré avatott, akit pedig kizártak valamelyik *Inn*-ből, hiába kísérletezik meghallgatásra találni a bírónál és nincs az a hatalom Angliában, amely kényszeríthetné a bírót, hogy az ilyen kizárt barristert a tárgyaláson meghallgassa vagy pedig megfordítva azt meg ne hallgassa, kit valamely *Inn* barristerré avatott.

Mindegyik *Inn* a maga belső életét külön szabályozza. Mégis bizonyos célszerűségi okokból a szabályozás tekintetében a fő elvekben megegyeztek, amely főelvek a «*Consolidated Regulations*»-ban van összefoglalva. A négy *Inn* kiküldöttjeiből áll a *General Council of the Bar* (a bar nagytanácsa), amely az angol *bar* reprezentánsa és hatáskörébe tartoznak mindazon ügyek, amelyek a hivatást érintik és e tekintetben mindazon lépések foganatbavétele, melyeket célravezetőnek és alkalmasnak tart. A jogi oktatás és a jogtanulók vizsgáztatásának felügyeletére pedig szolgál szintén a négy *Inn* kiküldöttjeiből álló *Council of Legal Education* (a jogi oktatás tanácsa).

Mind a négy *Inn*-ben a szellem, a felfogás, az előkelőség és etikett ugyanaz, minden tagja *gentleman*, mégis bizonyos tekintetben némi különbség van köztük. Így a *Lincoln's Inn*-be rendszeren azon ifjak kérnek felvételt, kik mint barristerek *chancery* ügyekkel óhajtanak foglalkozni, innen kerül ki rendszeren a *chancery bar*. A többi három *Inn*-be rendszerint azok lépnek, akik mint barristerek *common law* ügyekben óhajtanak gyakorlatot folytatni, ez a *common law bar*. Az *Inner Temple* a legexkluzívabb; ide még nem régen a cambridgei vagy oxfordi egyetemen egyetemi fokozatot nyert ifjak mentek, ma már azonban mások is lépnek ez *Inn*-be. Az *Inn*-ek tetemes vagyonnal rendelkeznek. Így például a Snowden-féle földadó kivetéséhez szükséges felbecsléskor az *Inner Temple* ingatlan vagyonát 10.000.000 angol fontra becsülték.

Mindegyik *Inn*-nek saját épülete van nagy kerttel és kápolnával. Az *Inn*-ben van a barristereknek hivatalos szobájuk, az *Inn* jogi tanuló is jogosítva vannak ott szobát bérelni. Mindegyik *Inn* értékes könyvtárral bír, melyet a jogtanulók is használhatnak. Az *Inn* halljában az ülészek alatt a barristerek és jogtanulók részére ebédet szolgálnak fel, azonkívül van egy *luncheon room* és egy *common room*, mely utóbbi egy klubnak minden kényelmét nyújtja, ez utóbbit a jogtanulók csekély díj fizetése mellett használhatják.

A négy *Inn* egyaránt nevelel a bírót és az ügyvédet, mert hisz bíró csak barristerből lehet; ugyanazon légkörben, ugyanazon szellemben nő fel az ifjú és lesz belőle barrister, később, hosszú idő múlva, esetleg bíró. Angliában nem deklarálják az ítéletet, hanem ott a nyilvános tárgyaláson a bíró és az ügyvédek, adott esetben esküdtek közreműködésével keletkezik, születik meg, ezért bíró és ügyvéd egymás hatáskörét egyaránt megbecsüli és minél jobban és nemesebben tölti be egyik is, másik is az emberileg lehető igazságosság keresésében és megtalálásában neki szánt feladatot, annál nagyobb annak értékelése. Függetlenek, befolyásolhatatlanok és emberien érzők, valóságos papjai az igazságszolgáltatásnak; rájuk illik *Ulpianus* mondása: *Ius est ars boni et aequi. Cuius merito quis sacerdotem appellet; iustitiam namque colimus.*

E nagyon vázlatos ismertetés befejezésül le kell szögezni azt, hogy az *Inn*-ek története és fejlődése párhuzamos a bifurkáció kifejlődésével. Mikor az *attorney* és *solicitor* az idők folyamán jogi ismereteket iparkodtak szerezni, a számtalan *Inns of Chancery*-be kérték felvételüket, mert ott azokat a jogi ismereteket tanították, amelyekre a *solicitor*-nak szüksége volt; a leendő barristerjelöltek is ott kezdték a tanulmányaikat, — mint fentebb említettem — de a barristerek mindinkább idegenkedtek azon teendő ellátásától, amelyeket ma a *solicitor* lát el, úgyhogy az *Inns of Chancery*-t később egyedül a *solicitor*-ok foglalták el. Mikor pedig később, bár lassankint, törvénnyel és bírói rendeletekkel szabályoztatott a *solicitor*-ok egész jogi helyzete, az *Inns of Chancery* megszűntek és azok más célra adattak el. Az egyedül fennmaradt *Serjeants' Inn* 1873. évben szűnt meg, mert az abban az évben hozott *Judicature Act* azt feleslegessé tette. Fennmaradt tehát csak az *Inns of Court*, melyek az előbbi bekezdésben mondtak alapján az angol bírói hatalom letéteményeseinek tekinthetők.

Amidőn pedig így *in nuce* ismerttem az *Inn* történetét és fejlődését és jeleztem a bifurkációnak evvel kapcsolatos kifejlődését, mely mélyen az angol jogi kultúra történetében gyökerezik, — csodálatos jelenség, hogy azok, kik a magyar bifurkáció ellenzői — álláspontjuk igazolására azt a felfogást törekkeznek terjeszteni, hogy íme Angliában is már a két ügyvédi hivatás egységesítésére reformmozgalom indult meg. Ez a haremódor nem új jelenség! Nem hiszem, hogy kegyeletet sértek, ami a legtávolabb áll tőlem, ha ennek igazolására a következő esetet említem fel. Általam nagyra-becsült volt kiváló kartársam, néh. Pollák Illés az esküdtbíráskodás visszaállítása ellen írt cikkében¹ a többi közt megállapítja, hogy már Angliában is foglalkoznak az esküdtbíráskodás eltörlésével. Pedig az esküdtbíráskodás az angol alkotmányban, a *selfgovernment*-nek egyik alappillére és az esküdtbíráskodás Angliában akkor fog megszűnni, ha eltörlik az angol alkotmányt, a *selfgovernment*-et. Így vagyunk a bifurkációval. Hogy vannak vélemények Angliában a bifurkáció ellen, az nem újság, azt nem kell felfedezni, az ilyen vélemények már háromszáz éven át mindig felbukkannak — mint arra egyik cikkemben² reámutattam — s így nem éppen nehéz dolog itt-ott olyan barristerre akadni, a ki szívesen nyilatkozik a bifurkáció ellen. E lapok hasábjain nemrégiben ismét megjelent egy cikk,³ amely a bifurkáció ellen állást foglaló barristert szólaltat meg. A cikkel e cikkem keretében nem bocsátkozhatok vitába, de egy-két megjegyzést mégis tennem kell. A cikk szerint a megszólaltatott barrister azt mondotta, hogy a bifurkáció «a jelen időben (t. i. Angliában) tulajdonképpen csupán formalitás.» Az angol szöveget nem ismerem s így a magyar szöveg alapján kijelenthetem, hogy ez legalább is igen erős túlzás. A cikkből ugyanis kitűnik, hogy az illető barrister kereskedelmi jogász s így valószínűleg csak kereskedelmi ügyekben folytat gyakorlatot;

¹ Die Retablierung des Schwurgerichtes. (Pester Lloyd, 1929. jan. 1. számában.)

² A *solicitor* és az angol bifurkáció. (Jogt. Közl. 1932. jan. 9.)

³ A bifurkáció angol megvilágításban. (Jogt. Közl. 1932. márc. 12.)

az ilyen specializálás a barristereknél szokásos, sőt rendszeresnek lehet mondani. Mint kereskedelmi ügyekben gyakorlatot folytató barrister pedig a *commercial court*- és a *bankruptcy court*-nál (kereskedelmi és csődbíróságnál) folytat gyakorlatot; igen ám, de e bíróságoknál a *solicitor*-nak éppúgy van joga tárgyalni, a bíró éppúgy hallgatja meg a *solicitort*, mint a *barristert*. Így látva a dolgot, csakugyan el lehet mondani, hogy ott a bifurkáció tulajdonképpen formalitás, amint a békebírák ülésein és a grófsági bíróságoknál is tárgyalhat a *solicitor*, sőt rendszeren az tárgyal, mert a barristerek nem mennek e két utóbbi bírósághoz tárgyalni. De azt állítani, hogy Angliában a bifurkáció ma már csak formalitás, talán mégis kissé merész dolog. Aki ismeri a *High Court of Justice* mindegyik osztályánál, a *Court of Appeal* és a *Court of Criminal Appeal*, a *Judicial Committee of the House of Lords* (a lordok házában bírói bizottsága), a *Judicial Committee of the Privy Council* (az államtanács bírói bizottsága) és az *assize*-ek (esküdtek) előtti eljárást, az mindenesetre csodálkozni fog e megállapításon. Nagyon érdekes volna tudni, hogy mit szól ehhez az egész *bar*, de különösen a *common law bar* s elsősorban pedig a *General Council of the Bar*. Nagyon ajánlatos volna, ha azok, a kik buzgólkodnak annak a hitnek a terjesztésében, hogy Angliában reformmozgalom van a két ügyvédi hivatásnak egyesítésére, meginterjuvolnák például a jelenlegi lordfőbíró, *Lord Hewart of Burry*, vagy a jelenlegi lordkancellárt, *Lord Sankey*, esetleg talán a jelenlegi *Attorney-General*, *Sir William Jowitt*, ezek a *gentleman*-ek mind a *bar*-ból kerültek arra a magas polcra, melyen most vannak, nem ártana talán a *common law bar*-hoz vagy legalább *bencher*-eihez fordulni egy kis információért.

Éppoly alaptalan a cikk azon megállapítása, hogy «az angol vezető publicisztika napirenden tartja ezt a kérdést». Én állandóan figyelemmel kísérem az angol jogi szaklapokat, olvasom az angol napilapokat is, de soha ilyirányú cikkekre nem akadtam.

Dr. Admeto Géza.

A bíró hivatása és a mai élet.

Több alkalommal írtam már erről a témáról különböző helyeken, most sem mondok újat, de akárhányszor foglalkozik is hasonló kérdésekkel a magamfajta pennaforogató ember, mindannyiszor csak abban bizonyosodik meg, hogy a címünkben felvetett nagy témakört sohasem árt felszínen tartani s nem engedni, hogy a mai gyorsan felejtő, ideges világban a közfigyelem róla végérvényesen elterelődjék. És éppen napjainkban ezerszer több szükség van erre, mint bármikor.

Legutóbb akkor foglalkoztam a sajtó publicitása előtt a bírói hivatás és az élet egymással való nagy kapcsolataival, mikor pár évvel ezelőtt egy országos érdeklődés mellett lefolyt bűnperben a magyar igazságszolgáltatásnak egy megtévelyedett faktora ült a vádlottak padján, ki a vád szerint az élet útvesztőjébe tévedt, hol szenny és mocok tapadt a bírói palástra. S akkor a sajnálatos eset mellett is nagy megnyugvással lehetett azt konstatálnunk — s ez az álláspontunk azóta is, hogy hála legyen a magyar bírói kar sziklaszilárd jellemének és feddhetetlenségének: hasonló bűnper igen-igen ritka jelenség.

De másrészt az élet mai megpróbáltatásai s az ezeket még csak súlyosabbakká tevő sorozatos fizetéscsökkentési kormányrendeletek hatványozottabban világítanak rá arra a minden művelt államban elismert és méltatott követelményre, hogy az embertársainak legéletbevágóbb kérdései felett ítélkező bírót a lehetőség szerint anyagilag is függetlenné kell tenni, hogy a lenyűgöző gondoktól mentesen annál sikeresebben tudjon ellentálni a tőle olyan sokat követelő élet rosszra esábitó hatásainak is. E sarkalatos követelmény gyakorlati kivihetőségétől e pillanatokban még sokszorta messzebb állunk, mint akár tíz év vagy egy negyedszázad előtt, hiszen e téren a visszafelé haladás az úgynevezett gazdasági világválság jegyében olyan rohamos, hogy ha valamelyik aggodalmas lélek — mint az legutóbb éppen ezen a helyen esett meg — óva inteni bátorodik az illetékes faktorokat a különben is csak *vég-szükség* esetére kilátásba helyezett illetménycsökkentés bevezetésétől, mire a jóreménység fokán megirt cikk — soronkívül — megjelenik, akkorra már régen meg is száradt a nyomdafesték a sietve közzétett újabb illetménycsökkentési rendelet szövegén.

A bírói hivatás olyan magas, eszményi valami, amely

szinte emberfölöttiséget, emberi hibáktól, gyarlóságoktól való mentességet kíván azoktól, akik lelkük sugallatára annak szolgálatába szegődtek. A bíró anyagi sorsát is intéző államhatalomnak — még az államháztartás egyensúlybentartásának nehezebb gondjai között is — nem szabad engednie, hogy ez a nagyszerű hivatást betöltő funkcionáriusa az élet, mondjuk jelen vonatkozásában helyesebben: a *megélhetés* ezernyi baja-gondja, nagy törekvéseket elsorvasztó nyüge között vergődjön.

Egyik kiváló, élelátású, de már jó idő óta hallgató jogászkunk: *dr. Sebess Dénes* egyik régebbi tanulmányában négy pontban körvonalazta a bírói függetlenség megvalósíthatásának a kritériumait, mondván, hogy elsősorban is a *bíróság közjogi állásának* különlegessége biztosítandó — azután a bírák *szociális helyzete* javítandó, továbbá *jó ügykezelési és felügyeleti szabályok alkotandók*, végül a szervezeti törvénybe illesztendő *egységes fegyelmi törvényt* kell létesíteni. Azóta már kétségtelenül történtek haladások e kritériumok megvalósítása körül, de ezen a téren még mindig nagyon sok a kívánnivaló.

A bírói hivatás csakis az imént jelzett kritériumokkal kellően körülbástyázott függetlenség mellett érheti el a maga eszményi színvonalát. Eltekintve most e kérdés soknemű kívánalmaitól, — melyek különösebben a bírói és ügyészi kar szociális helyzetének javítása kérdésében domborodnak ki jellegzetesen — ki kell jelentenünk emelt fővel azt, hogy a szerencsés kézzel visszafejlesztett státustörvény szűk korlátai közé szorított magyar bírói kar kétség-telenül *független* is volt minden időben, a politikai és társadalmi élet minden változatában, mert *már eleve* azzá tette bírónkat a *saját jellemük megingathatalansága* s az a megértő lelki és szellemi kapcsolat, mely a jogszolgáltatás munkásainak másik nagy táborához, az ügyvédi karhoz fűzi. De hiszen ez *belső* motívum, külsőleg elégszer és hasztalanul törekedtek arra, hogy függetlenségük most már intézményesen is biztosítva legyen, ámbar ez sem föltétlen követelménye annak, hogy a magyar bíró — *jó bíró* legyen. A *bon juge* elkövetkezhetésének egyetlen és legrágóbb biztosítéka a *magyar bíró egyénisége*, hivatására való rátermettsége, tehát megint csak *belső* motívum, nincs hát elkerülhetetlen szükség arra, hogy helyes és igaz úton való haladhatásának feltételei valamelyes szigorú kódex kérelhetetlen paragrafusai közé szoríttassanak.

Jól ismert és sokszor hangoztatott szabály, hogy a jó bírónak nem szabad — egyoldalúnak lennie. Ez az egyoldalúság most nem a jogtudományok különböző ágazataihoz való viszonyában értendő, — bár az úgynevezett szakbírói rendszer is bő anyagot szolgáltat a megbeszélésre, hanem a kulturális és közélet ezerféle nyilvánulásaival szemben tapasztalható egyoldalúságról lenne most szó. Szinte már banálissá vált közhely, hogy a jó bírónak *az élet útjében* kell állandóan tartania a kezét minden vonatkozásban. De hát ezek a kérdések megint csak a munka alatt görnyedő bírói kar többrendbeli lekötöttségével hozhatók a legszorosabb okozati összefüggésbe. Nagyon lényeges momentum e tekintetben az *időbeli lekötöttség*, mely mellett sem ideje, sem kedve nincs a hivatali sok munkában elfáradt bírónak a bármennyire is produktív, de a hivatásától mégis csak eltérő irányú közéleti tevékenységre. De mindenneknél sokkal jobban le van kötve — *anyagilag*. Nehéz életviszonyok közt — melyre napjaink egyre nyugtalanító jelenségei vakító reflektorfényvel világítanak rá — a folytonos lecsökkentések miatt ma már a legszerényebb megélhetést is csak nagy nehezen biztosító javadalmazás mellett alig áldozhat csak egy fillért is a társadalom és kultúra érdekeinek előmozdítására, melyek pedig tőle is, mint a tönkrement, elszegényedett középosztály számottevő tagjaitól, általában olyan sokat vár. Most már aztán megint csak elérkeztünk — aminthogy akárhonnan kezdjük is, minden út ide vezet — a «jó bíró»-vá lételnek a már fentebb is megjelölt igen fontos feltételéhez, az anyagi függetlenséghez.

Bármily kevéssé rózsásak legyenek is jelenben az állam pénzügyi megerősödésének kilátásai: az államhatalomnak elodázhatlan kötelessége a magyar bírói és ügyészi karral szemben, a szegénysorban sínylő tisztviselői kar minden további megerősítésének kizárásával valamely racionálisabb bevételi forrás előteremtése mellett a legkomolyabb igyekezettel és belátással arra törekednie, hogy az állami jogrend és az igazság legfőbb pilléreinek egyébként is annyira igénybevett munkakedvét és munkaerejét őrli anyagi gondokat elhárítsa s őket a mindennapi betevő falatért való s minden reggeli ébredéskor megújuló aggodástól az összes lehető eszközök igénybevételével mentesítse!... *Zsoldos Benő.*

Tvt. vagy védjegy-törvény?*

Szemben áll tehát egymással a kúriai ítélet, mely az alperesnek eltiltja a «Shell-Tox»-védjegy használatát azért, mert az alperesi védjegy a felperesi védjegyhez hasonló és egy ugyancsak jogerős, a kereskedelemügyi minisztérium által hozott védjegyperbeli határozat, mely kimondja, hogy alpercs ezen védjegyet jogosan használhatja és a felperesnek a védjegy elleni támadása teljesen alaptalan.

Önmagában sajnálatos, hogy a védjegyhasználat jogának kérdésében két szembenálló és egyaránt jogerős határozat keletkezhetett. Sajnálatos, mert a peresfeleket a két határozat zsákutcába vezette. Az egyik jogerős határozat kifejezetten jogosnak minősítvén a védjegy használatát, a másik a jóerkölcsökbe ütközőnek és jogtalanoknak ismerte fel ugyanezt a használatot és betiltotta azt.

Felvetődik tehát a kérdés, szükség van-e egyáltalán a védjegy területén speciális védjegyjogi anyagi jogszabályokra? Nem volna-e helyesebb az egész anyagi védjegyjogot mellőzni és szabadjára, mindenki tetszésére bízni, milyen szót, milyen ábrát vagy számot kíván a kereskedelmi forgalomba szánt készítményeknek és árucikkeknek megkülönböztetésére felhasználni? Felmerül a második kérdés is, nem kellene-e legalább a külön védjegybíráskodást eltörölni, ha valóban fennmarad a kir. Kúriának az a jogi álláspontja, hogy a védjegyjogban bíráskodó «közigazgatási hatóság» döntése a Tvt. alapjára helyezkedő támadásoknál amúgyis teljesen közömbös.

Az 1895 : XLII. tc. kimondja, hogy az árujegyek belajstromozásából ki vannak zárva többek között azok a szavak, melyek kizárólag az áru minőségét, rendeltetését jelzik. A védjegyjog kifejezett rendelkezése szerint tehát védjegyként nem alkalmazható az a szó, mely kizárólag az áru minőségére, rendeltetésére utal. Védjegyjogi szempontból tehát, ha felismerhetetlenül az áru anyagát, minőségét vagy egyéb tulajdonságait kifejezésre juttató szavakat, szótöveket és közhasználatú képzőket vagy ezekből alkotott neveket óhajt valaki kizárólagossággal a maga számára akár védjegyjogi lajstromozás útján, akár kvalifikált használat útján megszerezni, ez tételes törvénybe ütközik. Ezen tételes törvény fölött őrökdi a védjegyjog és védjegyjogban a bíráskodó hatóság. Ez a jogszabály közérdeket véd, azon szakma érdekét védi, melynek minden tagja rá van utalva az ilyenmű áru anyagát vagy áru minőségét jelző szóra. Közérdek állja tehát útját, hogy valaki ilyenmű szónak állandó használata vagy belajstromozása révén mindenkit kirekesztve, kizárólagossághoz jusson, magának árujelző monopóliumot alapítson.

A kir. Kúria álláspontja szerint a Tvt. oltalmi köre tágabb lévén a védjegyjogról szóló jogszabályok által biztosított oltalmi körnél, mindazon panaszok és támadások, melyek a védjegyhasználat körében felmerülnek, a Tvt. keretében elbírázhatók.

Ez az álláspont azt a felfogást látszik támogatni, mintha közömbösnek minősülne, ki milyen szót vagy jelet használ áruja megjelölésére. Ha arról már a forgalomban az egyik versenytársat ismerik fel, ugyanazt a szót vagy szótövet más versenytársa már nem használhatja.

E ponton azonban nyilvánvaló az éles szembekerülés a védjegyjog alapvető elveivel. A védjegy-törvény a védjegy kizárólagosságra vonatkozó jogosultság megadásánál szem előtt tartotta a verseny szabadságának mindenekfelett álló szempontját. A verseny szabadságának elve alapján biztosította minden versenytársnak az áru minőségére, rendeltetésére utaló szavakat és szógyököket. Erről a Tvt. természetesen részletesen nem beszél. Csak a védjegyjog sértetlen és maradéktalan érvényét deklarálja a 45. §-ában. Ehhez képest a védjegyjog ellenőrző retortáján át kellett volna bocsátani a védjegyjog anyagi jogszabályaira alapított kifogásokat. A kir. Kúria azonban elmellőzi a védjegyjog szabályaiban oltalmazott azon komoly gazdasági érdek védelmét, mely a közönség javára abban áll, hogy a minőség, származás és rendeltetésre vonatkozó szavak egyetlen versenytárs által sem sajátíthatók ki, még akkor sem, ha nagy költséggel, céltudatos munkával, mint első, ezen szó segítségével irányította magára a fogyasztóközönség figyelmét.

A Tvt. 45. §-a minden vonatkozásában érintetlenül hagyta a védjegyek oltalmáról intézkedő jogszabályokat, és semmi sem mutat arra, mintha a Tvt. a védjegyjogi szabályokat pótolni vagy

mellőzni lenne hivatott. A kir. Kúria vagy maga tartaná szem előtt a védjegyjog általános és alapvető tételeit, melyek nélkül az élő védjegyjog el nem képzelhető, vagy védjegyvitanál be kellene várnia a törvény 29. §-a szerint a védjegyhatóság ítéletét.

Végre is az, aki a védjegy-törvény által az oltalomból kifejezetten történt kirekesztés (1890 : II. tc. 3. §) ellenére például kizárólag állami vagy közhatósági címerből álló árujegyet alkalmaz és erről a forgalomban mindenütt őt ismerik fel, nem követelhet oltalmat a Tvt. alapján másokkal szemben, akik ugyanilyen árujelzést használnak. A címerre vonatkozóan senki magának kizárólagosságot a törvény erejénél fogva nem szerezhethet. Ennélfogva bitorlás vagy utánzás ténye a Tvt. alapján sem nyerhet megtorlást.

Ugyanígy mondja ki a törvény ugyanezen helye, hogy a kizárólagos használati jog megszerzésére nem alkalmas az oly védjegy, amely a forgalomban bizonyos árunem megjelölésére általánosan szokásos. A védjegyjogi gyakorlat pedig kifejlesztette, hogy általánosan szokásos a forgalomban minden olyan szó, mely az áru minőségére, származására, rendeltetésére utal. A kir. Kúria mindezeket a védjegyjogban lefektetett kifogásokat nem veszi figyelembe, mert ezeket a védjegy elbírálására hivatott hatóság hatáskörébe tartozónak tekinti. A kérdés azonban a Tvt. alapján sem bírálható el ezen alapvető védjegyjogi elvek figyelmen kívül hagyása mellett. A védjegybíráskodás régi keletű és gazdag eredményei vannak. Jogelvi szempontjai mellett szó nélkül el nem haladhatunk, ha a Tvt. bitorlási vagy utánzási tényállásában védjegy szerepel. Mert ha igaz, — ami a védjegybíráskodás évtizedes elvi felfogása — hogy a védjegynek egy része külön nem mérlegelhető, csak az egész szóvédjegy a maga teljességében (alapvető védjegyjogi elv), ha igaz, hogy a «tox» általában méregre, mérgező anyagra utal, tehát az áru valamely minőségét, tulajdonságát fejezi ki — kétségtelen, hogy ezen védjegyjogi elvek figyelembevétele mellett a «Fly-Tox» védjegy a «tox» szóra önmagában a fenti okból sem szerezhethet kizárólagosságot. Nem beszélve azon további tényállásbeli körülményről, melyet a védjegyhatóság döntésében megállapított, hogy külföldön és az ország területén a «Fly-Tox» használatbavétele előtt már «tox» végződésű védjegyek *belajstromoztattak és használtattak hasonló árucikkekre.*

A konkrét peres ügynek egyéb védjegyjogi vonatkozásai is voltak, melyek kizárták a «Fly-Tox» összetett védjegy egyik részére vonatkozó kizárólagosságot felperes javára. Ezek a védjegyjogi szempontok egyáltalán nem mérlegeltettek, aminthogy a kir. Kúria általában mellőzte a védjegyjog elveinek figyelembevételét és a perbevitt kérdést kizárólag a kereskedelmi tisztesség mérlegén vizsgálta meg. Ámde a speciális törvények rendelkezései el nem hanyagolhatók. A szerzői jog nem oltalmazza az írói művek (versek, novellák stb.) nyilvános előadását. Herczeg Ferenc új novella kötetének tartalmát élelmes vállalkozó előkelő színésznővel nyilvánosan előadatja és ily módon nagy haszonra tesz szert. A szerző a Tvt. alapján perel. El lehet marasztalni a vállalkozót a Tvt. bármily rendelkezése alapján, ha a speciális törvény — ezúttal a szerzői jog — nem ad kizárólagosságot a szerzőnek? Elengedhetetlen tehát annak kutatása, hogy a speciális törvény biztosít-e a jogainak sérelmét panaszoló felperesnek a vitatott jogra nézve mindenkit kirekesztő kizárólagosságot. Ha ezt a rendes bíróság a Tvt. keretében — szerintünk tévesen — nem tartja feladatának és történetesen a védjegy kizárólagosság vitája a speciális bíróság előtt fekszik, a vita eldöntését a Tvt. 45. §-a szerint be kellene várnai.

Mindezek figyelembevételével fölöttébb kívánatos volna, hogy a Tvt.-nek a védjegyekkel kapcsolatos kérdéseiben a védjegyjog *anyagi* szabályai a Tvt. szabályainak alkalmazása előtt mérlegelés és alkalmazás tárgyává tétessenek és a Tvt. elvei és rendelkezései csak abban az esetben nyerjenek a felperesként fellépő védjegytulajdonos oltalmára alkalmazást, ha ezen Tvt. jogelvek és rendelkezések alkalmazását a védjegyjog szabályai ki nem zárják. *Ne legyen tehát Tvt. oltalom adható annak, aki a védjegyjog szabályai-val szembehelyezkedve törvényellenesen és önkényesen ragadott magához törvény által kirekesztett árujelzést és ne adassék ily módon kizárólagosság olyan szóvédjegynek, árujelzőnek, melytől a kizárólagosságot a védjegy-törvény eleve megvonta.*

Ha pedig mindez nem volna a Tvt. kereteiben alkalmazható, legcélravezetőbb volna, hogy a védjegyjoggal kapcsolatos jogszabályok egy tollvonással eltöröltetnének. El lehet ugyanis képzelni, hogy az árujelzések területén kizárólag a prioritás döntsön.

* Bef. közl. — Az előbbi közleményt lásd a 1932. évi 19. számában.

A Tvt. szabályaival is el lehetne bírálni azokat a vitás kérdéseket, melyek a védjegyhasználat körében felmerülnének. Mindenképpen azonban eltörölnének tartanám a külön védjegybíráskodást, ha a kir. Kúria további ítélezésében kitart azon álláspontja mellett, hogy a védjegy-törvény 29. §-a értelmében a megindított védjegy-törzési perben hozandó véghatározatot be nem várja, hanem a védjegy-jogi szabályok teljes elmellőzésével kizárólag a Tvt. rendelkezései alapján ítél. Jogpolitikai szempontból sem lehetnek kívánatosak az olyan esetek, mint a fentebb vázolt jogeset, amikor egyazon állami impérium területén azonos tényállás mellett ugyanazon jogi érdek, lényegében ugyanazon perben álló felek között, jogerősen, kétféleképpen, és pedig homlokegyenest ellentétesen döntenek el.

Dr. Palágyi Róbert.

Az úgynevezett valutarendeletek néhány vitás kérdéséről.

Az úgynevezett valutarendeletek értelmezése úgy a bírói jogszolgáltatásban, mint az irodalomban ellentétes felfogásokat termelt ki, ami kétségkívül rendeletjogunknak erős kritikáját vonja maga után. Az alábbiakban három olyan kérdés tisztázását igyekeznék megkísérlni, melyek tekintetében úgy a bírói gyakorlatban, mint a szaklapok vonatkozó közleményeiben különböző nézetek állanak szemben.

Ez a három probléma: 1. A per felfüggesztésének hivatalból vagy kérelemre történő eszközzése, 2. a perköltségviselés kérdése és végül 3. külföldi végrehajtások foganatosítása.

I.

Ami az első problémát illeti, azt a következő magánjogi jogszabályok figyelembevételével dönthetjük el. Az általános magánjog szerint az adós pénzbeli tartozását, saját veszélyére, azon a helyen köteles fizetni, ahol az ügyletkötés idején a hitelező lakott. A teljesítés idejét a felek akarata vagy jogszabály határozza meg. Lejáratkor sincs azonban késelemben az adós akkor, ha a kötelelem teljesítéséhez a hitelező közreműködése szükséges.

Ezen jogszabályoknál fogva adós az egyszerű pénztartozását, lejáratkor, joghatályosan csak a hitelező lakhelyén teljesítheti. Az adósnak magának kell tehát mindent megtennie, hogy fizetése folytán a kötelelem megszüntetést nyerjen. Neki kell tehát a rendeletek által kívánt fizetési engedélyt beszerezni és kell ennek kapcsán valamely pénztintézetnél a fizetést teljesíteni. Ilyen magánjogias szempontból fogva fel a kérdést, a 4550/931. M. E. sz. r. 5. § 1. pontja értelmében a pert csak akkor lehet felfüggeszteni: «... ha az adós kimutatja...», hogy a teljesítést a hivatkozott 4500/931. M. E. sz. r. 2. pontja értelmében nem teljesítheti vagy a teljesítést a Nemzeti Bank elhalasztotta. Vagyis a rendelet is az általános magánjog szellemében kívánta a kérdést rendezni és elvileg nem helyezkedett a moratórium álláspontjára. Természetesen más lett volna a helyzet, ha a rendelet a hitelezőt kötelezte volna a szükséges befizetési engedély megszerzésére, mely esetben a teljesítéshez a hitelező közreműködése lévén szükséges, az adós késedelme mindaddig nem állott volna be, míg a hitelező az engedély birtokában fel nem hívta volna az adóst a teljesítésre. Ez esetben a perköltségviselés kérdése sem adhatott volna alkalmat a vitára.

Ilyen szempontból nem lehet helyesnek elfogadni dr. Görömbey Gusztáv bíró úrnak a lap 13. számában közzétett tanulmányának azt a megállapítását, hogy a valutarendelet hatálya alá tartozó pereket hivatalból kellene felfüggeszteni, annál is inkább, mert még a későbbi keletű 6900/931. M. E. sz. r. 4. §-a is fenntartotta a pernek hivatalból eszközendő felfüggesztéséről. De ez káros is lehetne. Alperesnek lehetnek érdemi kifogásai, amelyek valóságuk esetén a kereset elutasítását vonhatják maguk után. Ily esetben a bizonytalan időre történő felfüggesztés esetleg a későbbi bizonyítás-felvételt lehetetlenné tenné, nem szólva arról, hogy az adós közben tönkre is mehet. Dr. Görömbey Gusztáv ugyanez esetre alkalmazandónak véli a Pp. 189. §-ban foglaltak szerint indítható megállapítási pert, azonban mivel ezen szakasz, címe szerint is, csak a «tárgyaláson indított új kereset»-ről rendelkezik, — márpedig felfüggesztett pert részleteiben sem lehet folytatni — kétségtelen, hogy a Pp. 189. §-a alapján jogviszony fennállásának kérdésében

sem lehetne a felfüggesztett pert folytatni. A Pp. 130. §-a alapján kifejlődött bírói gyakorlat szerint pedig, ha a teljesítés iránti igény objektív feltételei fennforognak, akkor megállapítási pernek helye nincs. Ezt a kérdést a bíróság hivatalból vizsgálja. A felfüggesztett perben legfeljebb a Pp. 381. §-ban szabályozott előleges bizonyítás-felvételnek lehetne helye, ami csak részben segítene a jobbizonytalanságon és a költségek szaporítását vonná maga után.

Mármost egyetlen jogos ellenvetés lehetne, ami egyben a hivatalból felfüggesztés mellett szólna, hogy amennyiben alperes adós a 4550/930. M. E. sz. r. 5. §-a alapján a felfüggesztést nem kéri, a marasztaló bírói ítélet tilos cselekményre kötelezné az adóst. Ez esetben azonban, ha az adós a per felfüggesztését nem kívánja és a fizetéshez szükséges engedélyt sem az adós, sem a hitelező nem szerzi be, úgy az ítélet rendelkező részében a végrehajtás megengedhetőségét függővé kell tenni a hitelező részéről becsatolandó fizetési engedélytől, és ez esetben, ha a hitelező végrehajtás kérés alkalmával nem mutatja be az engedélyt a kérvény kapcsán, úgy a Végrehajtási törv. 10. §-a értelmében a felek meghallgatása után dönthetne a bíróság, hogy fel kell-e függeszteni a végrehajtást a 4550/931. M. E. sz. r. 5. § b) pontja alapján vagy nem. Ha a rendelet nem akart moratóriumot, úgy ezen eljárás felel meg leginkább az általános magán- és perjog szellemének.

Mindezek természetesen vonatkoznak úgy a külföldi fizetési eszközben kikötött, mint a külföldi részére pengőben eszközölni kívánt teljesítésre. Mivel a külföldi valutabeszolgáltatási kényszer folytán most már csak a pengőteljesítésnek van gyakorlati jelentősége, az irányadó 6900/931. M. E. sz. r. 4. §-a értelmében a teljesítési hely, eltérőleg az általános magánjogi szabálytól, nem a külföldi hitelező lakhelye, hanem az a pénztintézet, ahova a Nemzeti Bank engedélye mellett az adós teljesített. Hogy azután a hitelező beleegyezése nélkül pengőben lefizetett ilyen külföldi tartozás mennyiben salválja az adóst a pénzkötelelem alól, az ezen cikk kereteit meghaladó kérdés.

II.

A pénzkötelelem teljesítésének illetően felfogása mellett a perköltségviselés kérdése is könnyen megoldható. Az a felfogás, amely a pert hivatalból tartja felfüggesztendőnek, különbséget tesz a szerint, hogy a hitelező a kereset megindítása előtt birtokában volt-e a befizetési engedélynek és a perfelvételi tárgyaláson azt csatolta, vagy pedig csak a per későbbi folyamán szerezte azt be valamelyik fél. Az előbbi esetben marasztalja az adóst a perköltségben, az utóbbiban nem. Több ilyen ítéletről is van tudomásom. Ez a felfogás arra az álláspontra helyezkedik, hogy az adós mindaddig nincs késelemben, míg a hitelező a befizetési engedélyt meg nem szerezte, vagyis a hitelezőt a pénzteljesítésnél közreműködésre kötelezik. Ennek az álláspontnak indokolatlansága mellett az is hátránya, hogy a Nemzeti Bank csak a fuvarlevél és vámigazolványok mellett adja ki az engedélyt, ami viszont az adós birtokában lévén, rosszhiszeműen meggátolhatja a teljesítést.

Nézetünk szerint a rendeletek nem változtatták meg azt az általános jogtételt, hogy a tiszta pénzkötelelem esetén az adós a fizetést lejáratkor a teljesítési helyen tartozik megfizetni. A rendelet hatálya alatt ezen jogtétel csak annyiban módosul, hogy a teljesítési hely valamelyik pénztintézet és a fizetendő összeg valutabeszolgáltatási kényszer folytán csak pengő lehet. Ez utóbbi módosulás azonban csak következménye a teljesítési hely kényszerű belföldi voltának, mivel a Keresk. törv. 326. § 2. bek. szerint effektivitás kikötése nélkül belföldi teljesítési helyen a valutatartozás pengőben teljesíthető. Az adósnak tehát sem a fizetendő összeg, sem a lejárat vagy teljesítési hely kérdésében kételye nem lehet és így mi akadály a rendeletek által módosított szerződészerű kötelelem teljesítésének. Mármost mi a jóhiszemű adós kötelessége? A fuvarlevél, vámbizonylat és egyéb szükséges okirat felmutatása mellett engedélyt kell kérni a Nemzeti Banktól, a hitelező javára, valamely pénztintézetnél nyitott számlára történő fizetésre. A Nemzeti Bank vagy megadja az engedélyt és ekkor az adós teljesíthet, vagy elutasítja a kérelmet, esetleg halasztást ad, mely esetben ezen okirat birtokában a 4550/931. M. E. sz. r. 5. §-a alapján a per felfüggesztését kérheti. Ez utóbbi esetben, mivel az adós a teljesítést a Nemzeti Bank rendelkezése folytán nem eszközölheti, a halasztás tartamára késelemben nincs, a teljesítés lejáratára törvényes kitolódást szenved és ekként alperes adós a perköltségben nem marasztalható. Felperes azonban esetleg igen.

Ugyanis ha az adós a kereset beadása után a felfüggesztés alapját képező rendelet hatályának megszűntével vagy esetleg a Nemzeti Bank engedélye folytán *előbb is fizet* és ekként a kötelelem teljesítését folytán megszünik, *felperes időelőltiség okából elutasítandó* és perkoltségben marasztalando az esetleg perkoltségre leszállított keresetével is. Ha azonban alperes adós nem teljesít lejáratkor és a szükséges befizetési engedély megszerzése iránt sem tesz lépéseket s ekként még esetleg a hitelezőtől is megtagadja a lehetőséget az engedély megszerzésére, úgy az ítéletben az adóst el kell marasztalni a perkoltségben s csak a tőke és kamat kérdésében kell az ítéletnek feltételelesen marasztalni, azaz a befizetési engedély csatolásától függően. Ha a hitelező a perfelvételi tárgyaláson mutatja fel az engedélyt, úgy az adós, ha a követelést elismeri is, a Pp. 427. §-a ellenére költségekben marasztalando, mivel a perre ő adott okot azáltal, hogy az ő kötelezettségét képező engedély megszerzését elmulasztotta és így teljesíteni módjában nem állott. Az már megint más kérdés, hogy a teljesítési helyet képező pénzüintézet bonításának veszélyét ki viseli.

III.

A külföldi ítéletek végrehajtása tekintetében különbséget kell tennünk osztrák és egyéb külföldi államok bíróságai által meghozott ítéletek között. Végrehajthatóság tekintetében a külföldi ítéleteket három csoportba oszthatjuk, ú. m.:

a) Ausztria, Bulgária és Waadt (Svájc) kantonbeli bíróságok ítéletei, melyek a nemzetközi egyezmény keretei között kölcsönösen végrehajthatók,

b) az 1905. július 17. napján kelt hágai egyezményt aláíró országok bíróságainak pénzbeli biztosíték alól felmentett felperes, vagy beavatkozó ellen az eljárási költségek és kiadások tekintetében hozott határozatai, melyek kölcsönösen végrehajthatók és végül

c) a vasúti árufuvarozás tárgyában Bernben létrejött és nálunk az 1928 : III. és IV. tc.-ben becikkelyezett egyezményben foglalt viszonzos jogsegély.

Mivel ezen ítéleteket külföldi bíróságok hozzák meg, természetesen nincsenek tekintettel a hazai jogviszonyokra. Az ú. n. valutarendeletek pedig a külföldi ítéletek végrehajthatósága tekintetében nem rendelkeznek. A külföldi ítéletek végrehajtása tekintetében a Pp. Ét. 33. és 36. §-ai, továbbá a Pp. 414. §-a, Ausztriára külön az 1914 : XLII. tc. szabályai irányadók. Mármost ezen jogszabályok figyelembevételével lehetne ugyan olyan felfogás, hogy a Pp. 414. § 5. pontja alapján az ilyen ítéleteket még viszonzosság mellett sem lehet végrehajtani, mivel a végrehajtás hazai jogszabályok céljával és rendeltetésével ellenkezik. Ez esetben azonban a végrehajtás foganatosítását hivatalból meg kellene tagadni. De ez egyrészt káros lenne nemzetközi viszonylatban, mert a mi ítéleteink sem részesülhetnének retorzió alapján végrehajtásban, de másrészt a leggyakorlatibb esetben, t. i. az osztrák bíróságok ítéleteivel szemben ezen jogszabályt alkalmazni sem lehetne, mivel az egyezmény 11. cikke csak akkor zárja ki a végrehajthatóságot, ha az ítéletben oly jogviszony jutna kifejezésre, melytől a végrehajtó állam a közrend vagy közérkölciség szempontjából a perelhetőséget megtagadja. Azaz az egyezmény, mint különös jog, kivételt tesz a Pp. 414. §-ban foglalt általános jogszabály alól és így az osztrák ítéletek végrehajtását a Pp. 414. § 5. pontja alapján sem lehetne felfüggeszteni, mivel nálunk sincs elvileg kizárva a «perelhetőség» a külföldiek részéről indított perekben.

Mivel a külföldi ítélet feltétlenül marasztal és úgy a Pp. Ét. 36. §, mint az 1914 : XLII. tc. 10. cikke értelmében a bíróság a kötelezett fél meghallgatása nélkül határoz, nem marad más megoldás hátra, mint a végrehajtásnak hivatalból leendő felfüggesztése akként, hogy a felfüggesztés okáról a megkereső állam bírósága értesíttessék. Ezáltal mód nyújtatik a hitelezőnek a Nemzeti Banktól kérhető fizetési engedély beszerzésére, aminek utólagos csatolása mellett a végrehajtás elrendelhető. Ez mindenesetre csak kisegítő elv, amit a valutarendeletek célja indokol.

* * *

Mindezek természetesen a valutarendeletek által vitára szolgáltatott anyagot nem merítik ki s a fenti rövid cikk csak azt kísérelte meg, hogy a rendeletek célját és az abból folyó eljárási jogot a hatályos magán- és perjog szempontjaival összeegyeztesse.

Dr. Kaufmann Andor.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

— **Közszerzeményi jelleg.** A perben nincs adat arra, hogy az ingatlan tulajdonjoga a házastársak érvényes megegyezése alapján kebelezett egyedül az alperes nevére és felperes az ingatlanjuttalék megszerzésekor arra feleségének kizárólagos tulajdonjogát elismerte volna, ilyen tényállás hiányában pedig az egyik házastárs által a házassági együttélés alatt visszteher ellenében szerzett ingatlan nem veszi el közszerzeményi jellegét annak dacára sem, hogy azt a másik házastárs tőle saját előadása szerint az együttélés alatt megtakarított keresményéből, tehát ugyancsak közszerzemény fogalma alá eső vagyonból, utóbb a házassági együttélés folyamán megvette. (Kúria, P. III. 3898/1931. sz.)

— **Hozomány.** Abból, hogy a nő vagy más harmadik személy oly kikötéssel ad hozományt, hogy a kezelési és hasznélvezeti jog ne a férjet, hanem mást vagy mást is illessen, nem az következik, hogy a hozományul adott vagyon a nő különvagyományának minősíttessék, hanem az ily kikötés mint lehetetlen feltétel nem létezőnek tekintendő, mert különben az adományozó hozományadási szándéka nem valósulhatna meg. (Kúria, P. III. 2708/1931. sz.)

— **Teljeskorú házassága.** Az atyának, mint a család fejének jogában áll teljesjogú gyermekének a házassága ellen is ellenvetéseket tenni. (Kúria, P. III. 1288/1931. sz.)

— **Keresethalmazat a házassági perben.** Perjogilag nincs akadálya, hogy a megtámadás és bontás iránti jog egyazon perkeretében érvényesíttessenek, tárgyalassanak és — a fejleményekhez képest — elbíráltassanak, azonban szigorúan külön tartandók a *megtámadás* alapjaként különálló szabatos kérelemben érvényesített tények és a *bontás* alapjaként szintén különálló és az anyagi jognak megfelelő kérelemben megjelölendő tények, mivel a megtámadás alapjául csak a házasság megkötése előtti tények, ellenben a bontás alapjául csak a házasság megkötése *utáni* szándékos cselekedetek szolgálhatnak. (Kúria, P. III. 1789/1931. sz.)

— **Kiváltságos végrendelet.** Az örökhagyó 1914. szeptember 14-én gyorsított szemlén soroztatott, amely szemlére a népfölkelők hirdetmény útján azzal hivatott, hogy csak az alkalmatlanoknak talált népfölkelők fognak visszabocsáttatni. Ez a hirdetmény tehát feltételes behívási parancs volt, amely parancs az örökhagyóra besorozása következtében feltétlenné vált. A hadilábra állított csapathoz katonai szolgálatra behívott a behívási parancs közlésétől (közöttételétől) kezdve kiváltságos végrendeletet tehet, ennélfogva az örökhagyó végrendeletének érvényességéhez az 1876. évi XVI. tc. 30. §-a értelmében csak két és nem négy tanú jelenléte volt szükséges. (Kúria, P. I. 2061/1930. sz.)

— **Özvegyi jog fedezete.** Az özvegyi jog legkisebb törvényes mértékének fedezetére elsősorban a hagyatéknak az a része (fele) szolgál, amely valamennyi lemenő kötelelreszének kihatása után fennmarad, mert a kötelelresz a lehetőség szerint minden tehertől mentesen illeti meg a kötelelreszre jogosítottakat. (Kúria, P. I. 3638/1931. sz.)

— **Megbízott megválasztása.** Az alperes megbízottja megválasztásánál a kellő gondosság kifejtésének kötelessége ellen vétett, amikor a felperes előéletére vonatkozó névtelen levelekben foglalt adatoknak a helyszínén közvetlen tudakozódás útján való ellenőrzésével üzletvezető főpincért bízta meg, mert a megbízott megválasztásánál nem a megbízó társadalmi állása és vagyoni helyzete, hanem a megbízottnak az ügy ellátásához megkívánt alkalmassága az irányadó, márpedig a felperes a fellebbezési bíróságnak azt az ítéleti tényállását nem támadta meg, hogy a főpincér megbízatásának ellátásához kellő értelemmel és az azzal járó felelősségének felismerésére szükséges belátással rendelkezett. (Kúria, P. III. 8062/1930. sz.)

— **Kölcsön átértékelése.** Az 1928 : XII. tc. 5. §-ának második bekezdése értelmében vett befektetés az is, amikor a kölcsön összegével az adós azokat a végrehajtás alatt álló adósságokat fizetett ki, amelyek fejében valamely vagyontárgya az elárverezés küszöbén áll, mert a kölcsönnek ilyen felhasználásával sikerül az illető vagyontárgyat megtartani. (Kúria, P. V. 4225/1930. sz.)

Szemle.

— «Ezer ügyvéd Budára tart», ha nem is éppen Zsigmond király, de az igazságszolgáltatásnak rangfokozat szerint legfőbb sáfárja: az igazságügyminiszter elé. Amennyiben a monstrefelvonulás azt óhajtja bizonyítani, hogy Budapesten akad ezer munkanélküli ügyvéd, úgy nyilván fölösleges, mert erről a sajnálatos tényről még talán a hivatalos helynek is tudomása van. Ha ellenben ettől a dekoratív mozgalomtól annak kezdeményezői az ügyvédi panaszok sürgős orvoslását várják, úgy a tervezett felvonulás nem mentes a naivsággal mindig együttjáró komikumtól. Nem remélhető ugyanis, hogy a tüntető ügyvédek sikeresen ostromolhatnák meg az igazságügy fellegrátat munkaalkalmakért. Tömegmozgalmak alkalmasak ugyan, hogy a tüntetéssel a tömeg erejét jelképiesen kifejezésre juttassák, de az ügyvédi karnak etikai ereje éppen ellenkezőleg az ügyvédi individualitásban rejlik, gyengesége pedig, sajnos, abban nyilvánul, hogy — túlsokan vannak. Aligha lenne épületes látvány, ha az ügyvédek tömegei úgy, miként azt a piaci árusok vagy a munkanélküliek szokták, az utcán várakoznának, amíg az öt- vagy tiztagú küldöttség sérelmeiket a miniszternek előadja. De ezenfelül gyakorlati célra se vezetne. Minden kamarai közgyűlés eléggé demonstrálja az ügyvédségnek méltán elkeseredett hangulatát, s nincs okunk feltenni, hogy akármily nagyszámú ügyvédnek demonstratív felvonulása hathatósabb benyomást gyakorolna az igazságügyi kormányra. Ismételten fejtettük már ki, hogy az ügyvédi nyomor az adott gazdasági helyzetnek függvénye, amelyet igazságügyi intézkedésekkel vagy reformokkal még akkor se lehetne orvosolni, ha a hivatalos tényezők komolyabban vennék ígéreteiket s az immár két év óta «tervezett» nagy értekezlet nem késne továbbra is a miniszteriális palota éji homályában. Ebből következik, hogy az ügyvédségnek, mint az egyéb szabad szellemi foglalkozások szenvedő részeseinek, nincs más eszköze saját keserves sorsának enyhítésére, minthogy egyenként és összesen azoknak a politikai, társadalmi és gazdasági okoknak az az elhárítására törekszenek, amelyek a megélhetés reményét elsötétítik.

— **Jogegységi döntvény.** A kir. Kúriának a közpolgári ügyekben alakított jogegységi tanácsa a folyó évi június hó 6. napján következő vitás elvi kérdést fogja eldönteni:

«A kártérítési követelés elévülésére nézve az 1874: XVIII. tc. 9. §-ának a rendesnél rövidebb elévülési időt megállapító kivételes rendelkezését vagy az elévülésnek az általános magánjog szerint való szabályát kell-e alkalmazni akkor, ha a veszélyes üzemben bekövetkezett balesetből származtatott kártérítési követelést nem a tárgyi felelősség alapján érvényesítik, hanem a felelősségnek az általános magánjogban meghatározott valamely más jogcímére alapítják. (Vonatközússal a m. kir. Kúriának egyfelől a P. II. 6544/1928/14., másfelől a P. II. 2980/1929/32. és a P. II. 4906/1929—21. számú határozataira.)»

Az ügy előadója a jogegységi tanács ülésében *dr. Thebusz Aladár* kir. kúriai bíró.

— **Előadás a közigazgatási bíraskodás reformjáról.** A Magyar Jogászegylet pénzügyi jogi szakosztálya f. évi május 3-án Benedek Sándor, a Közigazgatási Bíróság másodelnökének elnöklete alatt előadó ülést tartott, melynek tárgya *dr. Nagy Dezső Bálint* ügyvéd előadása volt *A pénzügyi közigazgatási bíraskodás reformja* címen.

Az előadó elsősorban a hazai közigazgatási bíraskodás fejlődését ismertette s megemlítette, hogy a közigazgatási bíraskodás eszméje Magyarországon 1881-ben merült fel először, amikor is gróf Szapáry Gyula pénzügyminiszter a pénzügyi bíróság szervezéséről törvényjavaslatot szerkesztett. Különösen kiemelte az előadó, hogy már az 1882. évi jogászyűlés a kétfokú közigazgatási bíraskodás mellett foglalt állást. A kérdés irodalmának részletes ismertetése után párhuzamot vont az előadó a közigazgatási és pénzügyi jog között s azt hangoztatta, hogy a bíraskodás szempontjából különböző elbánást igényelnek a közigazgatási, illetve az adó- s illetékügyek. Amíg a közigazgatási ügyek nagy részének

középfokon bírósági eljárás útján való elintézése az ezeknél előálló jogviszonyok különleges természeténél fogva nehézségekbe ütközik, addig az adó- és illetékjog terén keletkező egyszerű kötelmi jogviszonyok elbírálására közigazgatási hatóságok mellőzésével csakis a független bíróság lehet kontradiktórius tárgyalási rendszer bevezetésével alkalmas. Minthogy pedig az adófelszámolási bizottságok sem felelnek meg tökéletesen szervezetüknél és összeállításuknál fogva hivatásuknak, önként adódik az a megoldás, hogy az adófelszámolási bizottságok eltörlésével és a pénzügyigazgatóságok jogorvoslati hatáskörének megszüntetésével az adó- és illetékügyek fellebbezési fórumaként pénzügyi bíróságok állíttassanak fel. Ez a fejlődés természetes útja, mert a mai közigazgatási bíróság felállítását is megelőzte az 1883: LXIII. tc.-kel létesített pénzügyi bíróság. A felállítandó bíróság, mely részben hármastanácsban ítélnének, részben pedig egyesbíróként működnek, éppúgy volna szervezendő, mint a Közigazgatási Bíróság, vagyis a bírák fele a pénzügyi (a feleslegessé vált pénzügyigazgatósági) tisztviselők sorából nevezetnék ki, a bírák másik fele bírói minősítésű volna. Ilyenformán tulajdonképpen részben a pénzügyi tisztviselőknek csupán egyszerű átcsoportosításáról volna szó, s minthogy az adófelszámolási bizottságok megszüntetésével azok költségei is elesnének, a pénzügyi bíróságok felállítása a mai állapothoz képest alig járna költség-többlettel. E részben figyelembe veendő az is, hogy a pénzügyi bíróság felállításával fokozatosan a Közigazgatási Bíróság is leépíthető volna. Az adó- és illetékügyek bírói jogvédelme ugyanis már az alsóbb fokon is létesítetvén, megállapítandó értékhatárig ez a bíróság volna a végső fórum, s a Közigazgatási Bírósághoz, ennek magas bírói jellegéhez mérten, csupán a nagyobbértékű ügyek volnának felvihetők. De rámutatott az előadó ezzel kapcsolatban arra is, hogy a pénzügyi adminisztráció racionalizálása útján részben igen jelentős megtakarítások volnának elérhetők, részben pedig a fellebbezésre kerülő ügyek száma is csökkenthető volna. Ez a reformkérdés azzal vált most aktuálissá, hogy a kormány — hír szerint — foglalkozik az alsóbbfokú közigazgatási bíróság felállításának gondolatával. Figyelemmel kell tehát lennünk arra, hogy ezen új bíróság létesítésénél a pénzügyi bíraskodás különleges igényei és szempontjai kielégítést nyerjenek.

Az előadáshoz *dr. Tihanyi Lajos* ügyvéd szólott hozzá, aki az előadónak különösen elméleti fejtegetéseit helyeselve, azt mutatta ki, hogy a közigazgatási ügyek jellege és természete nem gátolja, hogy azok is mindjárt az elsőfokú jogorvoslati szakon az előadó által javasolt szervezettel létesítendő független bíróság előtt a kontradiktórius eljárás alapján intéztesse el.

Befejezésül *Benedek Sándor* elnök hangoztatta azt, hogy gondoskodni fog arról, hogy a kormány készülő javaslatát annak idején a pénzügyi szakosztálynak módja legyen beható bírálat tárgyává tenni.

— **A régi magyar katonai testi büntetések.** Egy osztrák katonai írónak, Ignaz Franz S. *Bergmayr*-nak a Vajna Károly által ismertetett kézikönyve szerint 1812-től kezdve úgy Ausztriában, mint Magyarországon a katonai bíróságok által kiszabott testi büntetéseknek három fő neme volt: 1. a közvetlenül testi fájdalmat okozók, vagyis a hóhér által való kiséprűzés, a megbélyegzés, a vesszőfutás, aztán a pálca- és korbácsolás; 2. a testre nézve terhes, nehéz munkára való kényszerítés, amilyenek a sáncmunka, a fenyítőház és a katonai határőrvidéken való közmunka; 3. a várfogság, a fogház, a foglár- vagy házfogság stb.

Mind eme büntetések közt különösebben jellegzetes megtorlási mód volt a *vesszőfutás*, mely csakis az obligát legénységgel szemben volt alkalmazható, az úrmestertől lefelé. E büntetés legfelső foka volt 300 ember közt való *tízszéri* fel- és aláfutás egy, legfeljebb kétszéri vesszőváltással. Forrásunk itt megjegyzi, hogy Ausztriában a vesszőfutás legsúlyosabb esete háromszori vesszőváltással történt, úgyhogy az elítélt ekként nem kevesebb, mint 6000 csapást kapott a meztelen hátára, ha ugyan kibírta odáig, ami által ez a büntetés nem egy esetben egyértelmű volt a halálos ítélettel, s főként az ismételt szökés és durva fegyvelemsértés esetében alkalmazták.

A pálca- és korbácsolást, mely önálló büntetésként sem haladhatta meg a százat, a férfiakra, a korbácsolást pedig a nőkre szabták ki, de legtöbbször csak átmeneti büntetés volt a börtönben vagy a kihallgatás alkalmával tanúsított illetlen magaviseletért, vagy a végből, hogy a bűncselekményt tagadó tettetést vallomásra bírják. A sáncmunka kegyetlen büntetését 1—10 évig terjedhető idő.

tartammal csak a teljesen javíthatatlan katonai büntetésekre lehetett kiszabni. A sáncmunkára *ismételten* elítélt embert katonai szolgálatra örökre képtelennek és mint javíthatatlan gonosztevőt, a katonai rendre méltatlannak ítélték. *Zsoldos Benő.*

— **Theodor Kipp**, berlini egyetemi professzor 1931. ápr. 2-án halt meg 69. életévében. Az akkor elmulasztott megemlékezésre az a kis tanulmány ad alkalmat, amely mint tanártársának, *Martin Wolff*nak 1931. nov. 13-án a berlini jogászegylet és jogi fakultás közös ülésén tartott emlékbeszéde most nyomtatásban fekszik előttünk. (Vahlen, 1932.) E megemlékezést már az is indokolja, hogy *Kipp* a berlini jogászegyletben tartott egyik előadásában, amely egyletnek legutóbb elnöke volt, a német magánjognak a magyar polgári törvénykönyv tervezetére gyakorolt befolyásáról szólott (1902) és hogy utóbb (1916) e tervezetről a «Recht u. Wirtschaft» című folyóiratban is cikket írt. De e közvetlen magyar vonatkozás nélkül is megérdemelné *Kipp* általános tudományos működéseért, hogy a megemlékezés szava róla e lapokon elhangozzék. A magánjognak igen jeles művelője volt, akinek hosszú tanári és jogirodalmi működését tekinti át az említett emlékbeszéd. Ez irodalmi munkák közül nálunk a legismertebb *Windscheid* pandektáinak 8. és 9. kiadása, amely a 7. kiadás irodalmi apparátusainak kiegészítésén kívül a német polgári törvénykönyv jogának összehasonlító szembeállításában állott. *Kipp* ezenkívül *Enneccerus* tankönyvében a törvénykönyv örökjogát s családjogának egy részét dolgozta fel. Kevésbé ismeretes nálunk, hogy *Kipp* az örökjogi adótörvénynek is kommentátora. Igen kitűnő s közkézen forgó munkája *Kipp*nek a római jog forrásainak története. (4. kiad. 1919.) A római jogi tanulmányokhoz különben mindig hű maradt és *Stammler* gyűjteményes munkájában (Das gesamte Deutsche Recht) ő írta meg a római jogot. Mindezekon kívül számos monografikus dolgozata jelent meg a magánjog köréből. Politikával nem foglalkozott *Kipp*, hanem megmaradt, a tanszéken és tollal kezében, civilistának és e tudománynak egyik legnagyobb mestere szállott vele sírba.

— **Angliában történt.** Nagyon fontos ügy került tárgyalásra az esküdtszék előtt, sok tanúra hivatkozott vád és védelem egyaránt és a bíróság elnöke, a High Court of Justice egy bírása ügy határozott, hogy a tárgyalás ne az esküdtszék rendes székhelyén, hanem abban a kisebb vidéki városban tartassék, ahol a tanúk legnagyobb része lakott. A tárgyalás előtt két nappal a bíró «bevonult» a városba. Ünnepelesen fogadták; a polgármester díszben a helyi hatóságok élén, ezzel is jelezvén, mennyire átérik annak a jelentőségét, hogy a High Court egy bírása jelent meg körükben. Másnap — vasárnap lévén — a bíró bírói palástjában, parókával a fején, megjelent az istentiszteleten. A templomajtóban a hatóságok vezetőivel a megye püspöke fogadta, mert erre az ünnepeles alkalomra maga a püspök jött el, hogy az istentiszteletet végezze. Ha valakinek, az angol bírónak kijár ez a tisztelet.

Este a bíró vacsorára vendégül látta a vádat képviselő ügyészt és a védelmet ellátó ügyvédeket. Másnap megkezdődött a tárgyalás; 30 letartóztatott vádlott közül egynek nem volt ügyvédje, önmaga végezte a keresztkérdéseket is, és a bíró — a maga megközelíthetetlen magasságából — fokozott figyelmet szentelt ennek a vádlottnak, ha szükségesnek mutatkozott, külön figyelmeztette a per fontosabb mozzanatára, állandóan kioktatta jogairól.

Boldog nép, amelyben ilyen a tekintélytisztelet, szerencsés ügyvédség, amely ott gyakorolja hivatását.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Regiecsökkentés ügyvédeknek «Tempo»-nál diktálni, fordíttatni, másoltatni, sokszorosíttatni. V., Koháry-u. 4. Tel: 13-2-12.

475

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŪJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI
1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS
a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS
budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a legutolsó változásokat feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedevenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25— P, egészvászonkötésben 30— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitáblák
Vegytani laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzők
Fizikai és chemiai experimentáló szekrények az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarlécek
Mikroskópok és tudományos műszerek
legjutányosabban kaphatók

CALDERONI
Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál
Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felölös szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felölös kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd: Az igazságügyi tárca költségvetésének vitája. — Dr. Makra Lajos budapesti ügyvéd: A veszélyes üzemből bekövetkezett balesetből származó kártérítés elvülési ideje. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 22. sz. — Perjogi Döntvénytár. XVII. 3.

Az igazságügyi tárca költségvetésének vitája.

Az igazságügyi budgetvita legörvendetesebb eseménye egy negatívum: Zsitvay Tibor igazságügyminiszter kijelentette, hogy nem gondol a bírósági szervezet leépítésére. Nem akarja megszüntetni sem a kir. ítélőtáblákat, sem más bírói fórumot. Amily örömmel üdvözljük ezt a kijelentést, annyira fázunk az igazságügyminiszter kedvenc reformeszméjétől: a békebírásgától. Délibáb az, amit élénk rajzolt: «a mozgóbíró eszméjével foglalkozom, aki törvényt napokat tart a kisebb faluban is és akkor a falu népének nem kerül költségbe és idejébe az igazságszolgáltatás, nem is kerül nagy peres vitakozásba, mert a békebíróban meglesz a szükséges élettapasztalat és életbölcsesség ahhoz, hogy a maga igazmondásával, mint a vihart a tengeren, egy szavával el fogja oszlatni a vitát». Gyönyörű kép. De délibáb, mely csak a miniszteri beszédben tűnt fel pár pillanatra és azután széjjelfoszlik.

Többször rámutattam arra, hogy a békebírói intézmény kitűnő volna, ha nem a takarékoság jegyében létesítenék, hanem a járásbírásg keretében, mint annak kiegészítő részét. Minden más formája, ha komoly intézményként valósítjuk meg, oly költséges volna, melyet ma a budget nem bír el. Épp azért a miniszteri délibáb kiegészítő részének tekintem a budapesti ügyvédi kamara délibábját is, hogy a békebírák hosszú sorának az ügyvédek köréből való kinevezése lényeges tehermentesítést fog jelenteni a kar számára.

Az ügyvédkérdéssel a budgetvita szónokai többet foglalkoztak ezúttal, mint az előző években. Majdnem minden egyes felszólaló megemlékezett az ügyvédi kar válságáról és katasztrofális helyzetéről.

Sajnos, részvétynyilatkozatokon és a numerus clausus tanácsán túl alig merészkedtek a szónokok. De megelégedéssel kell konstataálnunk, hogy nemcsak az ellenzéki szónokok (Gál Jenő, Vázsonyi János), hanem a kormánypártiak között is akadtak (Kelemen Kornél), akik erélyesen tiltakoztak az ügyvédi karral szemben a politikai élet terén, sőt a képviselőházban is megnyilatkozó alaptalan ellenszenvvel szemben. A numerus clausus hívei a parlamentben egyre szaporodnak. Örfly Imre előadó a bifurkációt és «különösen» a zártszám behozatalát ajánlotta, «amely alig lesz elkerülhető».

Ugyancsak a numerus clausus mellett foglalt állást Östör, aki legalaposabban foglalkozott az ügyvédi problémával, úgy szintén az igazságügyminiszter is. A képviselőház budgetvitája az ügyvédkérdésben csak a diagnózis megállapításáig jutott el. Míg azonban a test betegségeinél az esetek túlnyomó részében a helyes diagnózis nehezebb és fontosabb, mint az ezután önmagától adódó gyógyszer, addig az ügyvédkérdésnél a diagnózist már maga a beteg régóta megállapította és a gyógyszert várja, amely azonban nézetem szerint sem a bifurkáció, sem a numerus clausus nem lehet.

Wolf Károly a bírák helyzetét és főleg az ismételt illetménycsökkentést és a lokális előléptetés felfüggesztését tette szóvá.

Kijelentette, hogy az utóbbi intézkedést a bíróság legkomolyabb tagjai nem is tartják törvényes rendelkezésnek, mert a felhatalmazás csak pénzügyi rendelkezésekre vonatkozólag történt. Wolf szerint, ha a bírák nincsenek is kétségbeesve az ismételt illetménycsökkentések miatt, amint egy közbeszólás állította, de ezek az intézkedések mindenesetre befolyásolja lelkületüket, ami azonban kötelességérzetüket egy jottányira sem befolyásolja.

Nem nehéz eldönteni a vitát, a közbeszólónak van-e igaza, aki azt állítja, hogy a bírák kétségbe vannak esve, vagy a bírói egyesület elnökének, aki szerint a kormány intézkedései csak befolyásolják a bírák lelkületét. A vitát eldönti az Országos Bírói és Ügyészi egyesületnek 1932. február 27-i felterjesztése, melyet április 23-i vezércikkünk ismertetett. Ez a felterjesztés *elkeseredett* tisztviselői karról beszél, az önmegtagadásig fokozott lemondásról, lelki elernyedtségről és mindennek következményeiről. Úgy látom, veszélyesen közeledünk az 1916-i helyzethez, mikor a pénzügyminiszter büszkén hivatkozott arra, hogy van magyar bíró, aki maga talpalja családja cipőit. Azt hiszem, ebben a kérdésben mégis csak Nagy Frigyesnek van igaza, aki közismert fukarsága dacára azt vallotta: «sans doute il ne faut pas exposer la probité d'un juge à la tentation du besoin».

A bírói és ügyvédi kar súlyos problémái mellett szóba kerültek a mindössze nyolc óráig tartó vitában az utóbbi évben életbelépett és előkészület alatt levő igazságügyi reformok is. Legtöbb szó esett a törvénykezés egyszerűsítésének reformjáról.

Míg az igazságügyminiszter nagyon meg van elégedve a reformmal és állandóan arra hivatkozik, hogy a bíróságok vezetői szerint a reform kitűnően bevált, addig a budapesti ügyvédi kamara évi jelentése szerint azok az aggályok, melyek a Te. javaslattal szemben felmerültek, valóra váltak. «A Te.-vel sikerült némely igen fontos perjogi garanciát lerombolni, de nem sikerült a polgári peres eljárást egyszerűsíteni; ellenkezőleg, sok helyütt nehezebbé vált az eljárás, melynek megjavítása és az eljárás gyorsítása volt a Te. célja.»

Nagyobb ellentét el se képzelhető és mégis könnyen megmagyarázható. A bíróságok vezetői meg vannak elégedve a reformmal, mert a perorvoslatok nagymérvű korlátozása, a fizetési meghagyásos eljárás és a végrehajtható kiadványok intézménye a bíróságokra nézve tehermentesítést jelent. Ugyanezek az intézkedések és a reform egyéb részletei azonban egyrészt megfosztják a jogorvoslattól a jogkereső közönséget, másrészt nagy terhet jelentenek az ügyvédi karra és zárzavart teremtettek ott, ahol addig semmi kétség nem volt. Elég jellemző, hogy másfél évvel a reform életbelépése után még mindig vitás sok esetben, mi módon kell kérni a végrehajtás elrendelését. A kamara évi jelentése öt oldalon át bírálja a Te. sérelmes rendelkezéseit.

Nem zárhatom le a vita ismertetését a nélkül, hogy meg ne emlékeznék *Fabinyi Tihamér* kitűnő felszólalásáról. Amit a törvényinflációról, a kaucukparagrafusokról, a bírói szervezet érintetlen fenntartásáról, a társasbíráskodás előnyeiről mondott, mindabban egyetértünk vele, különösen azonban két gondolatot emelünk ki beszédéből. Az egyik, hogy a munkaalkalmak hiánya és az ennek folytán beállott jogász túlprodukciónak szomorú tényét legalább arra kell felhasználnunk, hogy a bírói állások betöltésénél a legszigorúbb szelekciót alkalmazzuk és ezáltal az elsőfokú bíróságokat meg-erősítsük.

A másik gondolat, amelyre mi is már ismételtén rámutattunk, hogy az igazságügyi költségvetés takarékos, sovány és szerény volt

akkor is, amikor gazdasági eszközök sokkal nagyobb mértékben állottak rendelkezésre. Annak, hogy az igazságügyminiszterek ezt az önmegtartóztatást gyakorolták, nem lehet az a következménye, hogy ezzel a sovány tárcával szemben olyan mértékű redukciónak lehessen alkalmazni, amelynek alkalmazása indokolt lehet olyan tárcáknál, amelyeknél ezt az önmegtartóztatást megközelítő mértékben sem gyakorolták a múltban. Fabinyinak ez a tiltakozása felette aktuális, mert Örfy előadó megállapítása szerint míg az összes állami kiadások a múlt évvel szemben 8·3 % -al szállítottak le, addig az igazságügyi kiadások csökkentése majdnem 50 % -al nagyobb az általános arányszámnál, amennyiben itt 12·4 % -os csökkenési arányszám mutatkozik.

A «koldustárca» tehát az előadó szavai szerint «abban a szomorú versenyfutásban, amely a megtakarítás jegyében folyik, nem maradt le, sőt, sajnos, vezet is».

Az utolsó évben nagyon szerények lettünk. Belátjuk, hogy még az igazságügyi tárca terén is takarékoskodni kell. De mint minden háztartásnak, az államnak is elsősorban a teljesen felesleges kiadásokat kellene törölnie, másodsorban a luxuskiadásokat, azután lehetne csökkenteni a hasznos kiadásokat és csak legvégül a szükségeseket. Ha ezt a sorrendet betartották volna, akkor nem mutatkoznék 50 % -os eltolódás az igazságügyi tárca hátrányára.

Dr. Teller Miksa.

A veszélyes üzemben bekövetkezett balesetből származó kártérítés elévülési ideje.

(Az 1874: XVIII. tc. 9. §-ához.)

A kir. Kúria jogegységi tanácsa jövő hó 6-án egy igen érdekes vitás kérdést fog eldönteni, melyet a következőképp formulázott meg:

«A kártérítési követelés elévülésére nézve az 1874: XVIII. tc. 9. §-ának a rendesnél rövidebb elévülési időt megállapító kivételes rendelkezését vagy az elévülésnek az általános magánjog szerint való szabályát kell alkalmazni akkor, ha a veszélyes üzemben bekövetkezett balesetből származtatott kártérítési követelést nem a tárgyi felelősség alapján érvényesítik, hanem a felelősségnek az általános magánjogban meghatározott valamely más jogcímére alapítják.»

Az ügy előzményei a következők:

Még 1918. júliusában történt, hogy az akkor nyolcéves iskolásfiú, N. E. felszállt a villamos pótkocsijának első peronjára. A villamos elindult, a gyermek próbálta kinyitni a peron ajtaját, hogy a kocsiba felléphessen. Közben a kocsiból a peronra jött a kalauznó, aki a helyett, hogy a gyermeket a kocsiba besegítette volna, rá-rivallt, arculütötte, sapkáját ledobta. A gyermek ösztönösen a sapka után kapott, amikor egyensúlyát elvesztette és az akkor már robogó villamos kerekei alá került, amelyek mindkét lábát tőből levágták.

A gyermek apja, törvényes képviselője, nem indított kártérítési pert. A gyermek 1931-ben, 22 éves korában, egy budapesti ügyvédhez fordult kártérítési jogának érvényesítése végett.

Az ügyvéd, akit a gyámhatóság a per megindítására eseti gondnokként rendelt ki, a keresetet tényleg megindította s a követelést kettős jogalapra támasztotta. Egyrészt a tárgyi felelősségre, másrészt azonban és főként azon általános magánjogi jogszabályra, amely szerint az alkalmazott kártokozó vétkes cselekményeiért a munkaadó felelni tartozik.

Az ügyben a kir. törvényszék a bizonyítási eljárás lefolytatása után közbenschóló ítéletet hozott, amelyben megállapította a vasúttársaság kártérítési kötelezettségét. A felek revízió per saltum a Kúria elé vitték az ügyet, a Kúria Totth-tanácsa ez év február havában tartott felülvizsgálati tárgyalásán hosszas tanácskozás után az ismertetett jogkérdést eldöntés végett a jogegységi tanács elé utalta.

A jogegységi tanács elé utalt kérdéstről kibocsátott értesítésében a Kúria három, a konkrét kérdést tárgyzó egymással ellentétes határozatára utal.

Az ellentétes határozatok közül az egyik 1928. évi, melyben a kir. Kúria kimondja, hogy az a körülmény, mely szerint a felelősség kérdése az általános magánjog szabályai szerint bíraltatik el, a kártérítés érvényesítésének az 1874: XVIII. tc. 9. §-ában meghatározott záros határidején nem változtat, mert a kártérítés tárgya ekkor is a veszélyes üzemben, az adott esetben az alperes vasúti üzemből bekövetkezett dologi kár.

A Kúriának ugyanezen tanácsa 1929-ben homlokegyenest ellenkezően dönti el ezt a jogkérdést a következők szerint:

«Mint hogy a magánjogi követelések elévülési ideje általában 32 év és csak kivételeket megállapító egyes külön törvényektől eltekintve nincs olyan törvényes rendelkezés, mely az elévülésre vonatkozó általános szabályt hatályon kívül helyezte és az elévülési időt általában 32 évnél rövidebb időben állapította volna meg, mint hogy továbbá az általános elévülési idő figyelembevételének nem akadályozza az, hogy a károsított a veszélyes üzem körében keletkezett kártérítéssel kapcsolatban érvényesítettk, mert a követelés nem a szigorúbb tárgyi felelősségre, hanem a megbízottakért való felelősség általános magánjogi jogcímére is van alapítva és így ennek az igénynek elévülését alperesnek a tárgyi felelősséggel kapcsolatos kifogása nem indokolhatja, ezért a kir. Kúria arra az álláspontra helyezkedett, hogy felperesnek elsőrendű alperes ellen az általános magánjog alapján támasztott keresete hét év múltán történt folyamatbátétele miatt az elévülés indokából el nem utasítható.»

A kir. Kúria jogegységi tanácsa tehát el fogja dönteni azt a kérdést, hogy vajjon az elévülés tekintetében az általános magánjog jogcímére alapított, de veszélyes üzemben bekövetkezett balesetből származtatott kártérítési követelésre vonatkozik-e a vaspályák felelősségéről szóló törvény 9. §-a, amely imperative háromévi elévülési határidőt szab meg.

A kérdés elbírálásánál figyelembe kell venni a fentebb idézett törvény alapelveit és intencióját, melyre nézve a törvény miniszteri indokolása nyújt kellő támpontot, amidőn a következőket mondja:

«Sokkal bonyodalmasabb és nehezebb ezen vaspálya kárpótlási kötelezettségét azon esetben meghatározni, amikor üzeme folytán emberhalt vagy testi sértést okozott. Itt a kárpótlási igények megállapításánál figyelembe veendő jogi mozzanatok oly sajátosságosak és gyakran oly nehezen felismerhetők, hogy általános lett azon meggyőződés, miszerint ezen sajátos viszonyokra külön törvény hozatala szükséges. A felmerült nehézségek nem a kártalanítási alapelveire vonatkoztak, hanem leginkább onnan eredtek, mivel az új közlekedési eszközöknél olyan módozatok merültek fel, melyeket a fennálló bizonyítási szabályok alkalmazása mellett bebizonyítani és így a bírói határozathozatal alá vonni nem lehetett. A javaslat ennél fogva két alapvető megállapításra volt kiváló figyelemmel, úgymint 1. a kártérítésre kötelezett felelősségének terjedelmére, 2. a kártalanítási összeg megállapítását szabályozó eljárásra.

Az ezen alapelvek mellett létrehozott törvény konstituálta a háromévi elévülési határidőt. Az elévülési idő megállapításának célja az volt, hogy a vaspályák üzemeiben előforduló nagyszámú balesetek bizonyítékait ne legyen kénytelen a vállalat három évnél hosszabb ideig megőrizni, mert a bizonyítási teher a törvény értelmében őt terheli s a bizonyítékok lerögzítése az idők folyásával nehézségekbe ütközött volna. Ez ma már illúziós, mert hosszú idő óta a balesetek alkalmával minden esetben rendőri, tehát közhatalósági eljárás indul és ezenkívül maga a vállalat is külön szabályszerű vizsgálatot folytat le, úgyhogy minden baleset lefolyása akta-szerűleg megőrizhető és az így lerögzített bizonyítékok elenyészése teljesen ki van zárva. De lege ferenda tehát az elévülési idő meghosszabbításának van helye.

De vitán felül áll, hogy az általános magánjogi jogcímre alapított igény elbírálásánál, még ha az a veszélyes üzem keretén belüli kártérítéssel kapcsolatos, minden vonatkozásban csak azok a jogszabályok lehetnek irányadók, melyek az általános magánjogi rendszerben fordulnak elő. Mindazon joghatások és az azokhoz fűződő különleges jogi érdekek, melyek más speciális törvényen alapulnak, semmi körülmények között sem hozhatók junktimba az általános magánjogból eredő joghatásokkal és érdekekkel, s így természetesen azok a feltételek, amelyek az egyik törvénynek elengedhetetlen kellekei, a másokra nézve teljesen irrelevánsak. Különösen in concreto a fenti tényállás ismeretében, amidőn a tárgyi felelősség és a veszélyesség fennforgása, mint a speciális törvénynek eminens szurrogátumai, egyáltalán nem hozhatók összefüggésbe az esetlegesen megállapítandó más magánjogi jogcímekkel.

A különleges jogszabályoknak az általános magánjogi jogszabályokkal való incidentális vagy esetleg végeleges összeházasítása a jövőben veszedelmes precedenst teremthet.

Dr. Makra Lajos.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **Szolgálati szerződés.** a) A szolgálati viszonyt a munkaadó és munkavállaló végkielégítéssel kapcsolatban, közös megegyezéssel, joghatályosan akkor is megszüntethetik, ha a szerződés életfogytig tartó alkalmazásra kötött. (Kúria, 1932. febr. 10. P. II. 8195/1930.) — b) Az alkalmazott a munkaadóval szemben köteles hűség ellen nem vétett és bizalmával vissza nem élt, amidőn a munkaadó és a szerkesztőbizottság tagjai közt létrejött térkép-szerkesztési megbízás után a szerkesztőbizottság tagjaitól tiszteletdíjuktól térképkészítési külön munkájáért önként felajánlott, ki nem erőszakolt részesedést fogadott el és azt a munkaadóval szemben titokban akarta tartani. (Kúria, 1932. febr. 23. P. II. 2913/1930. sz.) — c) A munkaadónak «erkölcsileg» tett ígérete, amely arra kötelezi, hogy a munkavállalót megfelelő üzemvezetés esetére az új évadra is alkalmazza, nincs jogi jelentőség nélkül és az alkalmazás elmaradásának esetében a munkaadó kártérítési kötelezettségének alapjául is szolgálhat, ha a munkavállalót elhatározásáról, hogy nem alkalmazza, az első évad végén nem értesítette, sőt azzal, hogy évadelőkészítési munkát végeztetett vele, azt lát-szott kifejezni, hogy alkalmazza. (Kúria, 1932. febr. 25. P. II. 484/1930.)

2. **Nyugdíj.** A munkaadó nem hivatkozhatik arra, hogy a munkavállaló nyugdíjjáruelékot nem fizetett, ha a nyugdíjszabályzat szerint a munkaadó tartozott a járulékot a fizetésből levonni s a nyugdíjalaphoz juttatni s ezt elmulasztotta. (Kúria, 1932. febr. 10. P. II. 4226/1931.)

3. **Baleseti kár.** A jövedelem, amit az eltartóját veszített hátramaradott a saját munkájával megkeres vagy megkereshet, a kárkövetelés csökkentésére nem szolgálhat. (Kúria, 1932. febr. 23. P. II. 269/1931.)

4. a) **Átértékelésnek** az újabb bírói gyakorlat értelmében nem kártérítési alapon van helye, hanem az átértékelésnek egyedüli alapja a fizetőeszközök értékében beállott csökkenés. (Kúria, 1932. márc. 2. P. VII. 3286/1931.) — b) Az, hogy a hitelező tönkremenetelét kizárólag az átértékelni kívánt követelés névértékben történt kifizetése idézte legyen elő és hogy a tönkremenetel közvetlenül a névértékben való kiegyenlítés után következzen be, nem szükséges ahhoz, hogy a vagyoni pusztulásnak az 1928: XLI. tc. 14. § negyedik bekezdésében megkivánt okozati kapcsolata az átértékelés elmaradásával megállapítható legyen. (Kúria, 1932. márc. 9. P. IV. 4942/1930.)

5. **Tisztességtelen verseny.** Ha nem is magát a felperest illeti a szóvédjegy és nem is egyedül az ő vállalatára vagy ilyfajta kazángyártmányra jellemző az idézett árumegjelölés, a felperest megilleti a jogvédelem azzal a versenyvállalattal szemben, amelynek nincs a névhasználatra eredetileg jogosult vállalattól eredő jogosítványa arra, hogy kazángyártmányát e néven hozza forgalomba, minthogy a szabadalom megszűntével ugyan szabadon gyárthatóvá válik annak tárgya, de ha a szabadalom tárgya a szabadalom volt tulajdonosának a nevéhez kapcsolódó vagy egyébként sajátosan jellemző, az áru eredetére utaló elnevezéssel vált közismertté, a volt szabadalom tárgyával kapcsolatos név, illetve sajátos elnevezés használatához való kizárólagos jog el nem enyészik, ha csak az a forgalomban általánosan használatos szabad árunévvé át nem alakult. Bizonyos eredetű árut jellemző névnek vagy elnevezésnek közhasználatú szabad árunévvé alakulását, a védjegyül bejegyzésre tekintet nélkül is kizárja az eredeti jogosult részéről való folyamatos gyakorlás, valamint az, ha a kérdéses áru forgalmában résztvevő szakkörök tudatában még nem homályosult el az azt jellemző elnevezés eredete. Erről az adott esetben szó sem lévén, annak sincs jelentősége, ha a kazánrendszerek elméleti osztályozása során az ilyfajta kazánokat általában «BW.» rendszerűnek is szokták nevezni. (Kúria, 1932. márc. 1. P. IV. 5396/1931. V. ö. H. J. Dt. 25., 42.)

6. **A közbenszóló ítéletet** követő eljárásban a jogalap ellen újabb tények és bizonyítékok nem hozhatók fel. Az alap kérdésében hozott közbenszóló ítéletet ily tények és bizonyítékok alapján csak a végítélet ellen beadott perújítási keresettel lehet megtámadni. (Kúria, 1932. márc. 14. P. VII. 3525/1931. V. ö. P. J. Dt. XI. 3. és a 37. sz. polg. jogegys. dtv.) H. D.

Szemle.

— **A kir. Kúria elnöke nyilvános bírálatot ritkán gyakorol.** Szavának nagy súlyából következik ez a tartózkodása. Szavára Magyarország egész jogászsága figyel és véleményéből könnyen alakul közvélemény. Ha mégis a kir. Kúria elnöke szükségesnek tartotta, hogy szóvá tegye a törvényelőkészítés mai módját, nagy oka volt. Régebben, ha valamely némiképp is figyelemreméltó törvénytervezet készült, idején közkézre került s az ország jogászsága bíráló szemmel foglalkozhatott vele. Nemcsak a hivatalosak, nemcsak egyes kiválasztottak, hanem az ország egész jogászsága, akik között szintén akadhatott és akadt is hivatott. A tervezetből a bírálatok figyelembevételével készült a javaslat, amelyből parlamenti bírálat után lett törvény. Ma az ilyen tervezetet csak kevesen kapják meg; elsősorban azok, akiknek hivatalos állásából folyik, hogy megkérdezzék őket és némelyek, akiket a legfőbb kormányhatóság erre a célra kiválasztott. De a bírálat nemcsak személyekben korlátozott, hanem időben is. Minden tervezet sürgős. A bírálatra felhívott rövidesen (három nap, egy hét stb. alatt) nyilatkozzék. Komoly, mélyreható bírálat ily rövid idő alatt lehetetlen, figyelembe véve különösen azt is, hogy a felhívottak rendszerint ezt a rövid időt sem fordíthatják kizárólag erre a tanulmányra. A törvényelőkészítésnek ily módja valóban a szabad bírálat elnyomása, lehetetlenné tétele. A miniszteriális előkészítés, bármily jó és alapos, nem pótolhatja ezt a bírálatot. A miniszteri előadók tudása és tapasztalata kiegészítésre szorul a teória és gyakorlat emberei részéről. Különösen azok, akik bizonyos materiával mint bírák, ügyvédek, gazdasági szakférfiak napról-napra foglalkoznak, sok érdekest tárhatnak azok elé, akik a kodifikálásnak teoretikusai. És ennek a kellő mértékű és idejű előkészítésnek megvan még az az előnye is, hogy mire a tervezetből törvény lesz, azok, akiknek alkalmazni kell, különösen a bírák és ügyvédek, meg is tanulták s nem történik meg az, hogy a törvény már életbelépett s az alkalmazók még el sem olvashatták. Amikor az alkalmazásra kötelesek megfigyelhetik, mint lesz a tervezetből javaslat és a javaslatból törvény és ismerik minden változás indokát, másképp tudhatják és tudják a törvényt, mintha készen kapják. Minden ok visszatérésre készlet tehát a törvényelőkészítés régi módjához s a magyar jogászság, a miniszteriiumokban működő is, csak hálás lehet a kir. Kúria elnökének, *Juhász Andornak* azért, hogy erre felsőházi felszólalásában hathatósan figyelmeztetett.

— **Valutakötelmek effektivitása és a devizakorlátozások.** A Jogtudományi Közlöny f. é. május 14-i számában fenti cím alatt megjelent cikkemmel kapcsolatban — több oldalról hozzám intézett kérdésekre — kénytelen vagyok két pótmegjegyzést fűzni.

1. Cikkem 1931. dec. 10-e körül íródott, amikor is még nem volt módom és alkalmam az azóta megjelent transzfermatoriális rendeleteket figyelembe venni. Ezen rendeletek különben sem érintik hitelezőnek effektivitásbeli jogait, mivel kifejezetten fenntartják hitelező minden jogát ezen rendeletek hatályának megszűntén túl. Novumot csak annyiban tartalmaznak, hogy a rendelet hatálya alatt esedékes fizetések pengőben helyezendők letétbe a hitelezőnél, fenntartva annak összes jogait, tehát az effektivitásra való jogát is.

2. A 4500/1931. M. E. rendelet után keletkezett valutakötelmeletét belföldi hitelező sem érvényesítheti, mivel a 4550/1931. M. E. rendelet 4. §-a szerint külföldi fizetési eszközökben fizetéseket csak a Magyar Nemzeti Bank útján vagy annak hozzájárulásával lehet teljesíteni. Tehát ennek engedélye nélkül hitelező nem fogadhat el és adós nem teljesíthet fizetést külföldi fizetési eszközökben. Nem kétséges, hogy ez éppúgy a deviza-zugforgalomra, mint az áruüzletekre is vonatkozik, ahol a belföldi eladó vevővel szemben effektív külföldi fizetési eszközökben köti ki a teljesítést, mivel ezen jogügyletek alapján való teljesítések a 4550/1931. M. E. rendelet 9. §-ába (nem a 4500/1931. M. E. rendelet 7. §-ába) ütköző bűncselekményt tartalmaznának.

Dr. Radnai Imre Sándor.

— **Ügyvédi reklám.** Az Anwaltsblatt áprilisi számában olvassuk a német Ehrengerichtshof következő döntését. Egy napilapban «Der Anwalt der 15,000» címmel reklámszerű cikk jelent meg egy ügyvéd arcképével. A cikk magasztalja az ügyvéd képességeit, aki oly ítéletet eszközölt ki, mely 10,000 (a Ruhrvidék megszállása alatt született) törvénytelen gyermek anyjának nyújt reményt igényeik érvényesítésére. Azt is kiemelte a cikk, hogy az illető ügyvéd elzászi és jó összeköttetései vannak az elzászi bíróságokkal. Végül néhány tanácsot is tartalmaz, melyek részben az ügyvéd szórakerint nyilatkozatai. A német legfelsőbb fegyelmi bíróság száz márká pénzbüntetésre ítélte a vádlottat, mert csak gondatlanság fennforgását látta abban, hogy fényképet bocsátott és néhány adatot bocsátott a szenzációt hajhászó újság rendelkezésére. Az ítéletet ismertető és bíráló *Friedländer* müncheni ügyvéd, a német fegyelmi judikatúra legkitűnőbb magyarázója, túlenyhének mondja az ítéletet és főleg azt, hogy a fegyelmi bíróság csak a gondatlanság tényálladékát állapította meg. Az Ehrengerichtshof az ítéletben foglalkozik az eset kapcsán az ügyvéd arcképének napilapban való közzétételének kérdésével is. Az ítélet szerint vádlottnak nem lett volna szabad egy jelentéktelen sikerrel kapcsolatban arcképét az újság rendelkezésére bocsátani. Ez a döntés megfelel az Ehrengerichtshof állandó gyakorlatának, mely szerint helytelen, ha ügyvéd arcképét akár napilapnak, akár képes folyóiratnak rendelkezésére bocsátja, vagy bármely formában hozzájárul (fördert, duldet), hogy arcképe közzétessék. Kivétel, ha a közzététel valamely fontosabb esemény kapcsán történik, pl. jubileum vagy tanárrá kinevezés.

Az Ehrengerichtshof szigorú álláspontjával szemben megemlést érdemel, hogy a francia álláspont nyilván más ebben a kérdésben, mert a francia napilapok hasábjain mindennap láthatók a szenzációs bűnügyekben szereplő ismertnevű védők arcképei. Még ha fel is tételezzük, hogy a védőügyvédek nem látják el arcképeikkel a napilapokat, de legalább is tűrik, hogy a közzététel céljából lefényképezzék, gyakran védenek társaságában.

— **Ügynökök háborúja az ügyvédi kar ellen.** A luzerni kanton ügynökeinek egyesülete panaszt emelt a luzerni kanton főbíróságánál, hogy az ügyvédek levélpapírjaikon, cégtábláikon és más úton közzéteszik, hogy követelések behajtásával is foglalkoznak. Az ügynökök nem a reklámot panaszzák, mert úgy látszik ez a luzerni kantonban nem tilos, hanem hogy az ügyvédek egyáltalában követelések perenkívüli behajtásával foglalkoznak. Az ügynökök szerint az ügyvédek hatáskörébe a feleknek bíróságok és hatóságok előtti képviselete tartozik. Az ügyvédek a panaszra adott válasziratokban reámutattak arra, hogy nemcsak a luzerni, hanem a berni, zürichi, st.-galleni ügyvédek, és pedig elsőrangúaknak elismert ügyvédek is foglalkoznak követelések behajtásával és ezt ugyanily módon közzéteszik levélpapírjaikon, mint a luzerni ügyvédek. Az ügy érdemében reámutatnak arra, hogy követelések behajtása annál kevésbé rekeszthető ki az ügyvédi hatáskörből, mert ez a követelés peresítésének előstádiuma.

Mi, magyar ügyvédek, nem tudjuk min csodálkozunk jobban. Azon, hogy vitás lehet, jogosult-e ügyvéd követeléseket behajtani, vagy azon, hogy a legelőkelőbb svájci ügyvédek közzéteszik, hogy követelések behajtását vállalják.

A luzerni főbíróság még nem döntött a furesa ügyben.

— **Az angol igazságszolgáltatás drágaságairól** egy angol hetilapban következőket írja Claud Mullins (akinek kitűnő könyvét Auer György ismertette múlt évben a Jogtudományi Közlönyben): *

Bíróságaink szociális rendszerünknek egy igen lényeges részét képezik. Viszont azonban tény, hogy jelenleg azok, akik polgári bíróságainkhoz fordulnak, sokkal többet kénytelenek költségek fejében fizetni, mint amennyit elbírnának, sokkal többet, mint a világnak bármely országában, ahol a mi angol módszereink nincsenek alkalmazásban.

Sok egész közönséges jogvita a felekre oly költségekkel jár, amely az igazságszolgáltatást az igazságtalansághoz teszi hasonlóvá.

Néhány jellemző esetet sorolhatok fel egy londoni járásbíróság ügyeiből:

* 1931. évf. 23. szám, 201. o.

Egy tanító 9 guineast követelt valamelyik szülőtől, aki tagadta, hogy tartoznék. A szülő pervesztes lett, de négy font költséget is kellett fizetnie. Ezen felül természetes, hogy saját ügyvédjének is hasonló összeget fizetett.

Egy más esetben egy építész 40 font összeget perelt, de csak 25 fontot ítelt meg a bíró. Az alperes megtakarított 15 fontot, de a felperes költségeit 24 fontban állapította meg a bíró, és természetesen alperesnek saját ügyvédjét is fizetnie kellett.

És így tovább. Fellebbezés esetén a költségek egész astronomikus számok.

Egy járásbíró előtt per folyt egy családi ház bérlete körül, melynek bérösszege havi 13 font volt és amely a boldogtalan bérlőnek 200 font költségébe került.

Egy oly nagy tekintély, mint a lordfőbíró, Lord Heward írta, hogy: «A bíróságnak legnagyobb diadala az, hogy létezésük-ről való pusztá tudomás és igazságukba vetett általános hit a minimumra csökkenti azoknak számát, akik hajlamosak arra, hogy úgy viselkedjenek, hogy a bíróság ítélezése alá kerüljenek. Más szóval azok, akik a mi civilbíróságainkhoz fordulnak, szégyeljék magukat.

Minden angol ügyvéd restelli, hogy nézete ellenkezik a lordfőbíró nézetével, mindazonáltal, amint rámutattam, a bíróságok nem nélkülözhetők és nem is kívánatos, hogy nélkülözhetők legyenek.

De azért a parlament mind jobban és jobban a bíróságok felé tereli a szegény népet, hogy jogait keresse.

Az, hogy egy igazságos ítélet csak elviselhetetlen költségek árán szerezhető, majdnem oly igazságtalanság, mint egy igazságtalan ítélet.

Az ítéleteket nemcsak helyességük szerint kell megítélni, hanem áruk szerint is.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér.** Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér.** Apróhirdetések előre fizetendők.

Regiecsökkentés ügyvédeknek «Tempó»-nál diktálni, fordíttatni, másoltatni, sokszorosíttatni. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12.

476

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŪJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró

szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrassy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Vargha Ferenc ny. koronaügyész: Mentelmi jog és személyes szabadság. — Dr. Löw Tibor budapesti kir. ítélőtáblai tanácselnök: Igények halmazata. — Dr. Munkácsi Ernő budapesti ügyvéd: Neo-gazdasági lehetetlenülés a szolgálati jogviszonyban. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 23. sz. — Hiteljogi Döntvénytár. XXV. 5.

Mentelmi jog és személyes szabadság.

I.

Már több ízben vizsgálódás tárgyává tettem a mentelmi jogot,¹ de csak lege ferenda vizsgáltam azt s arra a konklúzióra jutottam, hogy a mentelmi jog fölösleges, a jog és törvény előtti egyenlőséget sértő oly atavisztikus intézmény, mely ellentétben áll a modern korszellemmel s eszmeáramlatokkal. Különösen a demokratikus törekvésekkel, melyek szöges ellentétben vannak a privilégiumokkal s minden praerogatívával.

Minden ízében atavisztikus és oly intézmény ez, mely csak a testület egocentrikus érdekeit szolgálja. Éppen ez okból hiába várjuk azt, hogy maga az országgyűlés megszüntesse, hiszen az harakiri volna részéről. Más hatalom pedig nincs az államban, mely azzal rendelkezne, tehát örök életet jósolunk neki, vagy legalább is addig tartó életet, míg a parlamentarizmus meglesz. Sőt meg vagyok győződve, hogyha valaha a parlamentarizmus megváltozik vagy más uralmi forma jut helyébe, ha minden egyéb tényezője elenyészik is, a mentelmi jog fennmarad, mert az utókor parlamentet helyettesítő intézménye is valószínűleg testület lesz, a testületi forma pedig nagyon alkalmas arra, hogy az egyéni érdek annak köpenyébe kapaszkodjon s annak fődözete alatt a mentelmi joghoz hasonló praerogatívákat harcoljon ki magának.

Soha, mióta emberi társadalmak vannak, nem volt, nincs és nem is lesz eset arra, hogy egyesek, csoportok és testületek az őket megillető jogokról spontán, teljesen és minden irányban szabadon lemondottak volna.

Szófecsérlés és szalmacséplés volna tehát, ha a mentelmi joggal ismét de lege ferenda foglalkoznám. Ez a mondottak után tisztán elméleti értékű kérdés volna; e helyett de lege lata vizsgálom a mentelmi jogot, s azt kutatom, hogy mi annak lényege, tartalma és terjedelme. Ugyanis a Dréhr Imre volt államtitkár bűnügyében a képviselőház kimondotta, hogy felfüggeszti ugyan a mentelmi jogot a bűnvádi eljárás megindítása és folytatása végett, de ha terhelt letartóztatása válnék szükségessé, ez okból a mentelmi jog felfüggesztése végett ismét megkeresés lesz intézendő a képviselőházhoz.

Elsősorban azt kell kiemelnem, hogy a mentelmi jog lényegének a tartalmának meghatározásánál nem helyezek súlyt az 1867: XII. tc. 47. §-ára, mely a delegáció tagjainak mentelmi jogát határozza meg, nem veszem pedig ezt figyelembe azért, mert ez a törvény csak egy bizottságról beszél s mert ez ma már halott törvény. Többen abból a körülményből, hogy a delegáció tagjai is csak az országgyűlés tagjai lehetnek, arra következtetnek, hogy ez a törvény érvényes a képviselőházra s felsőházra is egyaránt. Így aztán akképp okoskodnak, hogy nemcsak a Böszörményi-eset alapja a mentelmi jognak, hanem törvény is meghatározza azt.

Így Horváth Boldizsár szerint «...noha az 1867: XII. tc. 47. §-a csak a delegációk tagjairól szól, de a kormány azon nézetben van, hogy nem vét sem az alkotmányosság fogalmai, sem a törvénytárgyalás alapelvei ellen, ha azon jogot, mellyel az országgyűlés küldöttei bírnak, kiterjesztendőnek tartja azon testület tagjaira, amelytől a kiküldetés eredt, a következetesség szabályai sem engedvén meg oly magyarázatot, hogy a kiküldöttek több joggal bírnak, mint a kiküldők.»²

Tetszetős ez a logikai érv, de hibában szenved. Abban, hogy különbség van a kiküldők és kiküldöttek quantitativ s qualitativ jogi állapota között. Igaz, hogy quantitative a bizottság benne van az országgyűlésben, amint hogy a speciés is benne van a géniuszban, de a speciés éppen azért speciés, mert a géniusszal szemben különleges ismérvei vannak. De meddő dolog volna itt szószálhasogatni, igazán spekulatív magyarázatba menni, mert hiszen az 1867: XII. tc. már halott törvény.

Megszűnt Ausztriával minden közjogi kapcsolatunk, következésképp megszűnt a közjogi léte is az 1867: XII. tc.-nek.

Marad tehát jogforrásnak a Böszörményi-féle mentelmi ügyben hozott határozat. Vannak ugyan írók, akik régi jogunkban keresik annak előképét, ámde régi törvényeink egész más jellegűek, mint a mentelmi jog.³ S nagyon helyesen és alaposan mutatja ki Polner Ödön a mentelmi jogról írt nagybecsű tanulmányában,⁴ hogy régi törvényeink elismerik az országgyűlési szólásszabadságot, de nem a mai értelemben vett felelőtlenséget. Bátran lehet állítani, hogy a Böszörményi-eset kizárólagosan szolgál irányadóul a mentelmi ügyek elintézésénél. Így annak, mint jogforrásnak jelentősége igen nagy. Sajnos, hogy ennek az alapvető határozatnak szerkezete, jogász logikája s felszerelése koránt sincs arányban a határozat fontosságával.⁵

Annak a nagyfontosságú kérdésnek, hogy mi a mentelmi jog lényege, honnan származik az, s mily jogi és társadalmi szükség annak mozzgó eleme, egy szó sincs abban. Petitio principii az indoklás egészen. Régi törvényekkel meg sem kísérli a mentelmi jogot indokolni. Valószínűleg azért, mert ilyen törvényeket nem talált.

A Btk. tárgyalása alkalmával Zay Adolf képviselő azt a kérdést intézte Perczel Béla igazságügyminiszterhez, «vajjon a mentelmi jog melyik törvényünkön alapszik, mert én részemről eziránt törvényt nem ismerek, pedig nagyon óhajtanám, hogy az részletesen szabályoztassék». Mire Perczel azt válaszolta, hogy: «Ami a t. képviselő úr azon kérdését illeti, hogy melyik törvényben gyökerezik a képviselők immunitási joga, kénytelen vagyok bevallani, hogy törvény e tekintetben nincs, hanem a gyakorlat (t. i. a Böszörményi-eset óta kifejlett gyakorlat) megállapította a jogot és a gyakorlat szerint járnak el.»⁶

Ezzel kapcsolatosan csak kettőt akarok leszögezni: először, hogy ez a nagyfontosságú intézményünk egy törekeny, labilis, gyöngén és fogyatékosan megokolt határozat folytán fejlődött ki és erősödött meg, másodsor, hogy annak nincs törvényeinkben alapja, hanem azt, amint a miniszter mondotta, «a gyakorlat állapította meg». Persze könnyen pergett a gyakorlat, mert a képviselő-

² Jellinek: Mentelmi jog, 185. lap.

³ V. ö. Idevonatkozolag a képviselők felelőtlensége című dolgozatomat, 2. és köv. l.

⁴ «A mentelmi jog», Jogi Lexikon, V. k., 419. l.

⁵ Közölve Jellinek i. m. 188. l.

⁶ U. o. 195—196. l.

¹ V. ö. A képviselők felelőtlensége, továbbá a sérthetlenség pszichológiája a mentelmi jogban című dolgozataimat. Mindkettő a Jogállam kiadásában jelent meg.

ket kiváltságos helyzetbe tette, ami a képviselő presztizsét nagyban előmozdította. Sőt egy csipetnyi tömegpszichológiai ismerettel bátran állíthatjuk, hogy a képviselői presztizsnek a mentelmi jog az alapja. Ez a jog az, melyhez fogható nincs a társadalomban. Ez az, ami a képviselőt tisztelettel, félelemmel és bámulattal veszi körül a felszín s külsőségek szerint ítélő publikum előtt; ez a titkos erő az, mely minden ajtót kinyit előtte s ami kiváltságos emberré teszi. Miután a mentelmi jog egy határozatban gyökerezik, lássuk, mi annak jogi természete. Kétségtelen, hogy a mentelmi jog szokásjog. Megerősödése és megizmosodása teljesen magán viseli a szokásjog lényeges ismérveit, csak eredete különbözik attól. A szokásjog olyan, mint minden társadalmi szokás, hiedelem, divat, meggyőződés és erkölcs: ismeretlen és anoním annak forrása. Csak akkor vesszük észre, mikor már körülhálóz bennünket és ellenállhatlan morális erővel hat cselekvéseinkre, érzelmeinkre, gondolkodásunkra és akarásunkra. A mentelmi jogban is megvannak ezek az elemek, de annak eredete ismeretes, forrása bizonyos, ez a Böszörményi-esetben hozott házhatározat. Ez azonban nem változtat a mentelmi jog természetén; mert ha ismerjük a szokás eredetét, csak közelebb jutunk annak pragmatikus értékeléséhez. Minden szokásban van ugyanis teleológiai, célszerűségi elem. Azért keletkezik és fejlődik ki a szokás, mert a konkrét cselekvési módot hasznosnak és célszerűnek ítélik az emberek. Minél erősebb a hasznosságban és célszerűségben való hiedelem, a szokás annál jobban terjed s annál intenzívebb és erősebb lesz. Kezdetben nincs szankciója a szokásnak, mert annak hasznosságában és célszerűségében való hit gyöngye; amint izmosodik ez a hiedelem, úgy válik mindig kívánatosabbá a szankció szükségese s így lesz a szokás morális tény, melynek belső szankciója a lelkiismeretfurdalás, külső pedig a társadalom részéről való megvetés. A szokást tehát akképp különböztetjük meg az erkölestől, hogy ez a szankció az előbbiből hiányzik, de megvan az erkölesnél.

Ez a szankció azonban nem elég, mert mindig vannak frondörök és ellenszegülők. Ilyenkor állami kényszer kapcsolódik ahhoz. Így lesz az erkölesből szokásjog, mely az államhatalom által kikényszeríthető. A szokások természetéből következik, hogyha az a népszokásból ered, erősebb pszichikai ereje van, mint a törvényes jognak, mert a közhiedelemből, a közmeggyőződésből származik, míg a törvényes jog legtöbbször csak a parlamentbe ereszti le gyökérszálaikat. Innen van gyakran, hogy diszharmonia keletkezik a köztudat, a közvélemény és a törvény között, ami néha gyűlöletté fokozódik. Például szolgálnak erre a mostanában alkotott adótörvények, mert a törvények a közhiedelemmel ellentétben állanak.

A Böszörményi-esetben hozott határozat megokolásából látható, hogy az semmi összefüggésben sincs a közhiedelemmel s csak a parlament meggyőződését reflektálja. Ez nem volna baj, de a baj az, hogy hiányzik abból a minden jogot jellemző hasznosság és célszerűség. E helyett a szuverénitás szürke és ködös teóriájával érvelnek.⁷ Az, hogy csak a parlament meggyőződése reflektálódik abban, azért nem baj, mert a szokásjog nem mindig egyetemes, nem szükségkép érdekli az egész társadalmat, hanem csak bizonyos társadalmi köröket. Baj azonban az, hogy a bűnvádi eljárás megindíthatóságának kérdése a három államhatalmi tényező közül nemcsak a törvényhozó, hanem az igazságszolgáltató hatalmat is érdekli. Tehát a mentelmi jognak, mint szokásjognak megalapításánál e két állami hatalomnak kellett volna közreműködni, mert a mentelmi jognál a parlament passzív, a bíróság pedig aktív van érdekelve. S a parlament önhatalmúlag teljesen magához ragadva a kérdés rendezését, azt a szuverénitás metafizikai lényegébe kapaszkodva, saját javára a legkedvezőbben intézte el. A bíróság pedig szelíden engedelmeskedik annak, abban az illúzióban élve, hogy a parlament alkotja a törvényeket; miután pedig a mentelmi jog a törvény házából került ki, az olyan, mint a törvény.

Az bizonyos, hogy a mentelmi jog, mint szokásjog abban hasonlít a törvényhez, hogy érvényesülése kikényszeríthető, de egyebekben nem azonos azzal, habár kötelező is. A szokásjog ugyanis a szokásból származik, a törvény pedig csakis az országgyűlésnek a házszabályok szerint kinyilatkoztatott akaratából. A szokásjog forrása nincs meghatározva. Lényeges csak a szokás, de a szokás származhat a társadalomból, mint egészben, egyes osztályokból, csoportokból s testületekből. Azt felesleges is említeni, hogy illetékes társadalmi tényezőtől kell származni, mert hiszen

nem illetékes tényezőnél szokás ki sem fejlődhetik. Kereskedelmi szokás csak kereskedőknél, iparosok szokása csak ezeknél fejlődhetik ki, ügyvédi szokás csak a kamaráknál, bírósági szokás csak bíróságnál, parlamenti szokás pedig csak a parlamentben fejlődhetik ki. Tehát minden szokásnak megvan illetékes fóruma.

Vajjon a mentelmi szokásoknak ki az illetékes fóruma? A parlament ezt a bíróságok kizárásával magának vindikálta. Érdekes volna e felett elmélkedni, de szalmacsépelés volna, mert 1867 óta már meghaladott álláspont. Csak jelzem, hogy mily érdekes jogi helyzet állott volna elő, ha 1867-ben, mikor a képviselőház jogalkotó tényként megállapította a felelőtlenséget és sérthetetlenséget, a bíróság azt mondta volna ki, hogy a felelőtlenséget respektálok, mert az a képviselőház belügye s a házszabályokra tartozik; de a sérthetetlenségre vonatkozólag, ahol a képviselő nem mint olyan jár el, nem respektálok.

II.

Abból az adott tényből induljunk ki tehát, hogy a sérthetetlenség a mentelmi jog körébe tartozik, mely a képviselőház szuverén joga (!?). S azt tegyük kritikai vizsgálat tárgyává, hogy ebbe a mentelmi jogba mi minden tartozik.

Láttuk, hogy a Böszörményi-esetben a képviselőház kimondta, hogy amit az országgyűlési tag nem mint olyan és nem törvényhozói hivatásának gyakorlása közben mond vagy tesz, azért csak a ház engedelmeivel állíthatatik bíró elé s vonathatik közkereset alá.

A képviselőháznak ezt a határozatát törvény nem támasztotta alá egész a Btk. megalkotásáig, melynek 19. §-a kimondja, hogy a törvény a mentelmi jogot nem érinti, tehát a mentelmi jog ekkor lett törvényerejű szokássá s csak azóta kötelező az 1869: IV. tc. 19. §-a szerint a bíróságokra, mert a bíróság csak a törvényerejű szokás szerint járhat el. Lehet a nem törvényerejű szokásjognak tágabb értelmet is adni, s azt lehet mondani, hogy szokásjog az, ami eredetét illetőleg emberemlékezetet meghaladó idő óta gyakorlatban van. Miután a mentelmi jogra is el lehet ezt mondani, az mindenképpen szokásjog.

A Btk.-nek életbeléptetéséig a mentelmi jog szokásjog volt ugyan, de olyan, amit a bíróság nem volt köteles követni, mert törvény nem támasztotta alá. Alkotmányjogi szempontjából csak az a szokás kötelező a bíróra, amit a törvény megerősít. Ilyenek a blankett-törvények, ilyenek a Kúria döntvényei és elvi határozatai, melyek a bíróságokra kötelezők (1912: LIV. tc. 70—79. §-ok), s ilyen most már a Btk. életbelépte, vagyis 1880. szeptember első napja óta a mentelmi jog. A mentelmi jog tehát törvényerejű szokásjog; következésképp az a törvény interpretációjára érvényes szabályok szerint magyarázható és magyarázandó. E szerint a képviselő a ház előleges engedelme nélkül bíró elé nem állítható s közkereset alá nem vonható.

Hogy milyen jogi értelme van a bíró elé állításnak, azt a modern jog s nem az 1867-i jogállapotok szerint kell megítélni, mikor az országbírói értekezlet megállapításai nyomán a régi jogunk elevenedett fel s kaotikus állapotok voltak az eljárás terén. A «bíró elé állítás» a modern Bp. szerint azt jelenti, hogy a terheltet a vizsgálóbíró vonja felelősségre. A közkereset alá vonás pedig azt fejezi ki, mikor már az ügyész vádat emel s vád alapján jár el a vizsgálóbíró. Vagyis szó szerint a nyomozás nem tartoznék ide. Ámde újabb törvények s legújabbban a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló törvény III. fejezete annyira kibővítették az ügyész jogkörét, hogy az a vizsgálóbíró jogaiba lépett, tehát a bíró elé állítást úgy kell érteni, hogy a képviselő, mint terhelt, a mentelmi jog felfüggesztése előtt nem hallgatható ki. Így értelmezik a mentelmi jogot a bíróságok s képviselőház egyaránt.

Tehát mentelmi jogunk szerint a képviselő személye ellen irányuló perjogi cselekményekkel bűnvádi eljárás nem indítható. Hangsúlyozom a «személye ellen irányuló cselekményeket», mert más eljárási cselekmény foganatosítható, sőt kell is foganatosítani, mert a mentelmi jog szerint a képviselőház a Böszörményi-határozatból kifolyólag mindig vizsgálja, vajjon az állítólagos bűntény vagy vétség s az országgyűlési tag közt mutatkozik-e összefüggés vagy a vonatkozás némi jelensége.

Ez a homályos és nem szabatos elhatárolása a hatalmaknak sok vitára adott okot az országgyűlésen, mert egyszerre két úrnak kellett szolgálni; először nem akartak a terhelt bizonyítékok mérlegelésébe s értékelésébe belemenni, mert ez nem a törvényhozó,

⁷ Jellinek i. m. 101. és 199. s köv. lap.

hanem a bírói hatalom dolga; másrészt mégis bizonyos terhelő adatok fennforgását meg kell követelni, mert akkor, ha ettől elállnak, minden teljesen alaptalan feljelentésre fel kellene függeszteni a mentelmi jogot.

A nehézségekkel való küzdelem kiérzik a Böszörményi-féle határozatból is, ahol a következők olvashatók: *«Ezen kérdés eldöntése, t. i. hogy a vádbeli cselekmény objektíve és szubjektíve való-e, amennyiben a törvényhozó testület a vádnak nem bírja, már túlhaladná a háznak hatáskörét és hivatását, mert a vád jogosultságának indokolt megállapítása által vagy olyan erkölcsi nyomás gyakoroltatnék a bíróra, mely a vád független megállapítását s a kereset független elítélését sok esetben kétséssé tenné, sőt meghúsná vagy pedig a törvényhozó testület tekintélyének ártana azáltal, hogy a bírói eljárás a vád jogosultságára nézve a ház nézetével ellenkező eredményt mutatna fel.»*⁸

Kell tehát bizonyos terhelő adatnak fennforogni, mert más-kép a zaklatás kérdésében nem határozhat a ház, de annyi nem kívánható meg, mint a bűnösség megállapításához szükséges. Miután a bűnvádi eljárás megindíthatása végett függesztik fel az eljárást, azt lehetne mondani, hogy a mentelmi jog felfüggesztéséhez annyi terhelő adat kell, mint a bűnvádi eljárás megindításához, vagyis irányadó a Bp. 1. §-a, mely szerint *«bűnvádi ügyben bírói eljárás csak az ellen indítható, akit büntett, vétség vagy kihágás nyomatékos gyanúja terhel»*. Ez tetszetős formulának látszik, de mégsem kielégítő, mert bűnperben a bizonyítás vagy a terhelt beismerésén alapszik, vagy olyan adatokon, melyek beszerzéséhez a terhelt kihallgatása szükséges; terheltként pedig a képviselő a mentelmi jog felfüggesztése előtt nem hallgatható ki. Másrészt a bíró előtti eljáráshoz már annyi terhelő adat szükséges, hogy annak alapján legalább is pervezető határozat hozatalára mutató lehetőség kínálkozzék. (Bp. 102. §.)

Vagyis a bűncselekménynek a képviselő által való elkövetésére nézve, mint minden reális jelenség létezésére, négy fokozat van: a) a szubjektív gyanú, b) az alapos adatokon nyugvó gyanú, mely több a lehetőségénél, de a valószínűség fokáig nem emelkedett, c) a valószínűség: mikor már több szól ellene, mint mellette, d) végül a bizonyosság. A gyanú alapul szolgál a nyomozásnak. A valószínűség a vizsgálatra s vád alá helyezésre, a bizonyosság pedig az ítélet alapja.

A mentelmi jog felfüggesztéséhez csak a nyomatékos gyanú szükséges, de ennyi kell, mert a gyanú magában szubjektív érzés, melynek a reális világban semmi támasztéka sincs; de nem szükséges valószínűség, annál kevésbbé bizonyosság, mert az már a bírói határozat alapja. Körülbelül olyan viszony van a mentelmi jog perjogi alapja s a bizonyosság közt, mint a nyomozás és ítélet alapja közt.

A mentelmi jog szerint a mentelmi jogot a bűnvádi eljárás megindítása és folytatása végett függesztik fel; tehát annak meghatározásánál, hogy mily perjogi cselekményekre függesztik azt fel, mértékadó a bűnvádi eljárás fogalma. A Böszörményi-határozat hozatala idejében még a perjogi fogalmak kicsiszolatlanok voltak. Innen van, hogy meghatározása sem szabatos. *Ma már azt mondjuk, hogy a mentelmi jogot a bűnvádi eljárás megindítása és folytatása végett függesztik fel*, mert a mentelmi jog egységes. Jól mondta Tisza Kálmán, hogy az országgyűlés a mentelmi jog felfüggesztésével arra ad engedélyt, hogy az illető képviselő ellen a bűnvádi eljárás folyamatba tétessék és keresztülvitessék.⁹

Ez a felfogás megfelel a modern perjogi elveknek, mert a bűnvádi eljárás egy organikus egész és egységes, szét nem téphető részekből áll, aminthogy egységes a mentelmi jog is, mely fel nem aprózható. Soha eszéágában sem volt a gyakorlatnak azon skrupulizálni, hogy a magánindítvány vagy felhatalmazás az egész bűnvádi eljárásra vonatkozik-e, vagy joga volna a sértettnek bizonyos perjogi cselekményeket újabb indítványától vagy felhatalmazásától függővé tenni.

A képviselő igazolt mandátumával egyik sugara lesz annak a fénykévének, amit az országgyűlés mint szuverén testület áraszt ki magából. Ezt a sugarat a mentelmi jog bástyázza körül, mely egységes teljesen, a mentelmi jog körülhálózza a képviselőt; felelőtlensége azért, amit mint képviselő tesz vagy mond, korlátlan; sérthetlensége pedig azért, amit nem mint képviselő cselekszik,

a mentelmi jog szuverénitása alá esik, amivel nem a képviselő, hanem az illető ház rendelkezik. Vagy azt mondja ki a ház, hogy a vádlott képviselő bűncselekményt követett el és zaklatás nem forog fenn, vagy megállapítja a zaklatást. Előbbi esetben felfüggeszti a mentelmi jogot, az utóbbiban nem. *De ha felfüggeszti azt, csakis az egész bűnvádi eljárás lefolytatása végett függesztheti fel, mert a mentelmi jog egységes minden bűncselekményre vonatkozólag. Azt perjogi cselekmények szerint feldarabolni nem lehet.* Amint említettem, már Tisza Kálmán hangsúlyozta, hogy az országgyűlés a mentelmi jog felfüggesztésével arra ad jogot, hogy az illető képviselő ellen a bűnvádi eljárás folyamatba tétessék és keresztülvitessék.

A mentelmi jognál két lényeges kérdést vizsgál az illető ház, azt, hogy bűncselekmény-e a vád tárgya, s nem forog-e fenn zaklatás.

Erre a két kérdésre kellő adatokat kell nyújtani a nyomozásnak, s ha úgy találja a ház, hogy van bűncselekmény s nincs zaklatás, felfüggeszti a mentelmi jogot, mely felfüggesztés jogszerűen és észszerűen csak az egész eljárásra vonatkozhatik. De nem is lehet a mentelmi jogot perjogi cselekmények szerint felaprózni, mert a perjogi cselekmények az igazság megállapításának közvetlen vagy közvetett eszközei. *Az, hogy milyen perjogi cselekmény szükséges, annak megállapítása kizárólag a bíróra tartozik, nem a törvényhozó testületre.* Ha tehát a bíró bizonyos perjogi cselekményt szükségesnek tart az igazság megállapításához, ha a mentelmi jog már az eljárás megindításához s lefolytatásához fel van függesztve, nincs és nem lehet joga a háznak azt mondani, hogy bizonyos perjogi cselekményeket speciális mentelmi jogkörébe von, mert ez a hatalmak megszlásának s a hatáskörök tiszteletbentartásának elvébe ütköznék. *Az olyan igazság, aminek megállapításánál joga volna a törvényhozó testületnek az eljárási törvényben meghatározott eszközök egyikét vagy másikát elvonni a bírótól (személymotoszás, házkutatás stb.), nem volna bírói igazság s sértené a bíró függetlenségét. Az olyan igazszolgáltatás hiányos volna s a bíró nem vállalhatna érte felelősséget, mert joggal azt mondhatná, hogy ítélete másképp szólt volna, ha a ház a mentelmi joggal nem épít gátat az eljárás törvényszerű lefolytatása elé.*

A mentelmi jog minden bűncselekményre egységes; vagy hatályosul az, vagy fel van függesztve. Utóbbi esetben azonban a bűnvádi eljárás egységénél fogva az egész bűnvádi eljárásra vonatkozik az, s nem lehet perjogi cselekmények szerint felaprózni s megszaportítani. A ház, mikor a mentelmi jog tárgyában határoz, előtte áll a bűnvádi eljárási törvény részleteiben és egészében, tehát tudja, hogy a mentelmi jog felfüggesztése esetén mi a sorsa a vádlott képviselőnek, s tudnia kell, hogy a perjogi cselekmények közül a bíró szuverén módon válogat; ő, és csakis ő határozza meg, hogy mire van szüksége. Ebbe a törvényhozó testületnek nincs beleszólása.

A mentelmi jog leglényegesebb attribútuma a zaklatás lehetősége; «a sérthetlenség — így szól a Böszörményi-határozat — biztosítja a törvényhozó testület épségét arra nézve, hogy tagjai az ügymenet és törvényhozói tevékenység sérelmére el ne vonassanak törvényhozói tisztük gyakorlásától s ne gátoltassanak a törvényhozásban való részvételben se a hatalom, se bizonyos célokra felhasznált vagy sugalmazott egyesek által».¹⁰ Nagyon meglátszik ezen a határozaton, hogy akkor keletkezett, mikor az abszolutizmus az emberek élénk emlékezetében volt; nagyon érezhető azon a Bach-és Schmerling-rendszer ize. *Látszik abból, hogy a hatalomtól, besúgásoktól, denunciálásoktól, a spicli-rendszertől való félelem uralja az alig megnyílt országgyűlést.* S ez az aggodalom könnyen érthető s lélektanilag könnyen megmagyarázható volt akkor; ámde azóta megváltoztak a viszonyok. Az alkotmányosság mély gyökeret vert az országban, az abszolutizmus eltűnt nemcsak nálunk, hanem az egész világon, vele együtt eltűntek a besúgások s a spicli-rendszer, mint megannyi ellensége az egyéni s társadalmi szabadságnak; tehát ami megokolt s érthető volt akkor, ma anachronizmus.

Itt is az az érdekes szociális jelenség észlelhető, mint száz és száz intézménynél, hogy az intézmény alapjául s létjogául szolgáló tényezők és okok eltűntek, de fennmaradt az intézmény, melyből ma teljesen hiányzik a célszerűség s racionalizmus. De ragaszkodunk hozzá, mint régi szokáshoz, mely a vérünkben van, mely nélkül képviselő el sem képzelhető.

⁸ Jellinek: 190. 1.⁹ Jellinek: 337. 1.¹⁰ U. o. 189. lap.

Mint említettem, a mentelmi jogot megalkotó tényezők, a besúgások és zaklatások eltűntek; e helyett a közhivatalnokok szigorú fegyelmi s büntetőjogi felelőssége váltotta fel a jobbságyság korából fennmaradt hatalmi túltengést és basáskodást.

Sajátságos jogi természete van a képviselőnek. A képviselőt ugyanis védi a mentelmi jog, nehogy — amint idéztem — törvényhozói működésében a hatóságoktól zavartassék. Még akkor is, ha büntettet követett el. Bármily bűncselekmény terhelje is, a törvényhozásban nem gátolható. Ha folyik ellene a vizsgálat, azért aktív törvényhozó, s ha vád alá helyezik, ha még nem jogerősen elítélik is, felemelt fővel gyakorolja törvényhozói jogait, mert ez nálunk közjogunk szerint lehetséges.

Mily más helyzete van a közhivatalnoknak. Gyakran fegyelmi vétség esetén; büntett elkövetésekor pedig mindig felfüggesztik állásától a közhivatalnokot, nehogy büntett gyanújával terhelt ember állami funkciót végezzen és a törvény végrehajtásánál közreműködjön, mert a közhivatalnok csak fehér lepelben jelenhet meg a fórumon. Képviselőnél szöges ellentétben áll a helyzet. Mindaddig, míg a mentelmi jogot fel nem függesztik, még mint gyanúsítottat sem szabad kezelni, de azután is gyakorolja törvényhozói jogát mindaddig, míg a politikai jogvesztésre szóló ítélet végrehajtása meg nem kezdődik, nehogy törvényhozói tisztük gyakorlatában eszményileg gátolva legyenek. Mert a «gátlás» csak eszményi, csupa fikció, mert hiszen eltekintve a letartóztatástól, a képviselő minden szabadságát korlátlánul élvezheti.

Ámde a parlament nem elégszik meg azzal, hogy fikciók segítségével egy bevezetetlen várba helyezi el a képviselőt, hanem ráadásul az egységes mentelmi jogot is felaprózza s az egységes jogból perjogi cselekmények szerint annyi mentelmi jogot formál, ahány perjogi cselekményt hasznosnak lát hatalmi körébe vonni.

(Bef. köv.)

Vargha Ferenc.

Igények halmazata.

A kérdés, amelynek megoldására a kir. Kúriának közpolgári jogegységi tanácsa június 6-án összeül, az igények halmazatának körébe tartozik. Igényhalmazat az, ha az igénynek több a jogalapja, amelyeknek mindegyike külön-külön elegendő arra, hogy a teljesítés, amely csak egyszer jár és gyakran csak egyszer is lehet, követeltessék. Gyakori ez a dologi és kötelmi igények versenyénél, de lehető két kötelmi igénynél is. A vasúti felelősség napirenden lévő kérdésénél is két kötelmi igénynek ily versenye kerül szóba. Ily esetekben az a kérdés, vajjon az igények valóban versenyeznek-e egymással abban az értelemben, hogy a teljesítésig mindegyik fennáll, tekintet nélkül a másik létezésére, avagy az egyik igény nem zárja-e ki a másikat. A dologi és kötelmi igény halmazata példája az első esetnek, két kötelmi igénynél már gyakran nehezebb a döntés. Ha a kötelmi igényről két szerződéses vagy szerződési és nem szerződéses jogalap áll szemben egymással, az igény mindkét jogalapon érvényesíthető. Ha mindkét jogalap nem szerződéses, rendszerint kizárja egymást, mert sokszor az egyik igény különös jogszabályon alapszik s mellette az általános jogszabályon alapuló nem tartható fenn. Fontossága a kérdésnek akkor van, ha az egyik igény érvényesítése valamely akadályba ütközik, míg a másik igény akadálytalanul érvényesíthető, így különösen ha az egyik igény elévülési ideje rövidebb, mint a másiké és már letelt.

A vasúti vállalat tárgyi felelősségének szabálya is különös jogszabály annyiban, amennyiben általános szabály szerint csak jogellenes és vétkes cselekmény kötelez kártérítésre, a vasúti vállalat pedig az 1874: XVIII. tc. 1. §-a szerint vétkességre s jogellenességre tekintet nélkül felelős üzemi veszélye alapján. Ugyanígy a szabály hasonszerű alkalmazásával a villamos vasúti s a hajózási vállalat, a gépkocsi s általában minden veszélyes üzem tulajdonosa. (804. E. H.)

Érvelhetni ugyan úgy, hogy a különös szabály nem szünteti meg az általánost. Ha az üzemeket tárgyi felelősség terheli is, nem kevésbé felelősek a jogellenes és vétkes cselekménnyel okozott kárért s a károsult választhat a két jogcím között. De ez nem feltétlenül helyes, mert a felelősségnek oly különös szabályozása, amilyen a veszélyes üzemekre vonatkozó, rendszerint kimerítő kíván lenni s az ily üzemek felelősségét minden más szabály félretételével határozza meg.

A veszélyes üzemű vállalatokra ez a szabályozás súlyos terhet ró, mert cselekvésüknek vagy mulasztásuknak jogellenességére vagy vétkességére tekintet nélkül teszi őket felelőssé, hacsak a törvényben előírt nehéz exculpatio nem sikerül és nem bizonyítják, hogy a kárt elháríthatatlan esemény (vis major) vagy harmadik személynek elháríthatatlan cselekménye, melyet a vállalat megakadályozni nem tudott vagy a károsultnak saját hibája okozta. Ezzel szemben a törvény csupán azt a könnyítést tartalmazza, hogy rövidebb az elévülés: három év. A szabályok konkurráló alkalmazása pedig oda vezetne, hogy az üzem viselné a szigorú szabály egész terhét és a háromévi elévülési időn túl is megtámadható volna a közönséges kártérítési szabályok alapján.

A joggyakorlat teljes mértékben átértékelte azt, hogy a szigorú felelősség elvének és a rövid elévülés szabályának alkalmazása el nem választhatók, amidőn a törvény hasonszerű alkalmazásánál a rövid elévülés szabályait is hasonszerűen alkalmazta a villamos vasútnál (K. 558. E. H.: 1916. febr. 23. Rp. VI. 4545/1915. Mj. Dt. 11., 57.), a hajózási vállalatnál (K. 1927. febr. 17. 1314/1926. Mj. Dt. 20., 29.) s a gépkocsitulajdonosnál (K. 804. E. H.: 1927. febr. 17. P. VI. 1321/1926. Mj. Dt. 20., 30.), holott felmerült volt a gondolat, hogy törvényi szabály nélkül a rövidebb elévülésnek helye nem lehet (K. 1906. máj. 3., 19/1905. Mj. Dt. I. 8.), de mégis az előző helyes megfontolás győzött.

Sőt a gyakorlat már állást foglalt abban a kérdésben is, hogy a különös szabályozás helyébe akkor sem lép a kártérítés általános alapja, ha némely elvének az alkalmazását kölcsön kell venni. Az 551. E. H. szerint (K. 1918. febr. 26. Rp. VI. 7084/1917. Mj. Dt. 12., 110.) két veszélyes üzem kölcsönös károkozása esetén a felelősség megállapításánál az általános magánjogi szabályok irányadók ugyan, de ez a K. 1929. okt. 23-án kelt P. II. 6544/1928. számú (Mj. Dt. 22., 86.) döntése szerint nem változtat a rövid elévülési határidőn, mert a kártérítés tárgya ekkor is a veszélyes üzemből bekövetkezett dologi kár.

Ezzel szemben utóbb a kir. Kúria (1930. júl. 2. P. II. 2980/1929. és 1931. ápr. 8. II. 4906/1929. J. H. IV. 940. és V. 548.) arra az álláspontra helyezkedett, hogy a gépkocsi tulajdonosa a tárgyi felelősség elévülése esetében is kártérítésre kötelezhető a kártokozó alkalmazottjáért viselt felelőssége alapján. «Az általános elévülési idő figyelembevételének nem akadályozza az, — mondja a kir. Kúria második ítéletében — hogy a kereset a veszélyes üzem körében keletkezett kárigénnyel kapcsolatosan érvényesíttetik, mert a követelés nemcsak a szigorúbb tárgyi felelősségre, hanem a megbízottakért való felelősség általános magánjogi jogcímeire is van alapítva, s így ennek az igénynek az elévülését alperesnek a tárgyi felelősséggel kapcsolatos kifogása nem indokolja.»

Ebben az esetben is, amint az idézett ítélet kiemeli, különösebb és általánosabb szabály áll szemben egymással; az egyik, amely szerint a gépkocsitulajdonost tárgyi felelősség terheli, a másik, amely szerint a munkaadó a 84. sz. polgári teljesülési döntvény (Mj. Dt. 11., 52.) keretében alkalmazottjáért csupán vétkesség alapján felelős ugyan, de a vétkességét kizáró körülményeket, azt, hogy «a kirendeltnek megválasztásánál s amennyiben felügyeletre, utasításra vagy a tennivalók teljesítéséhez eszközök nyújtására van szükség, ennél is a kellő gondosságot kifejtette, vagy hogy a kár a megbízónak a kellő gondossága kifejtése esetében is bekövetkezett volna», neki kell bebizonyítani s ezzel vétkességének vélelmét mintegy megcáfolni.

«Ez a szabály — mondja a döntvény — nem vonatkozik azokra az esetekre, amelyekre valamely külön törvény és amelyekre az üzem vagy a foglalkozás veszélyessége, illetve terjedelme vagy természete alapján a bíró a vétkesség nélkül való felelősséget megállapítja.» Ez áll nemcsak abban az értelemben, hogy a tárgyi felelősség esetében a munkaadó vétkességének a kutatása felesleges, hanem abban az értelemben is, hogy a különös tárgyi felelősség kizárja az általános munkaadóit. A jogegységi tanács elé terjesztett kérdés megelőlegező megoldásának ezért az látszik, hogy a tárgyi felelősséggel tartozóval szemben a károsult csak a tárgyi felelősség alapján léphessen fel s a tárgyi felelősség érvényesítése elmulasztásának esetében se térhessen át más jogalapra.

Dr. Lőw Tibor.

Neo-gazdasági lehetetlenülés a szolgálati jogviszonyban.

A társadalmi élet jelenségeinél, így a jogélet vonatkozásaiban is gyakran találkozunk azzal, hogy idővel ismétlődő azonos vagy hasonló gazdasági körülmények azonos vagy hasonló jogi hatásokat váltanak ki. A háború és a háborút követő válságos gazdasági viszonyok megteremtették a gazdasági lehetetlenülés fogalmát, s úgy látszik, hogy a jelenlegi gazdasági válság egy új gazdasági lehetetlenülés útjait egyengeti. A régi és az új gazdasági lehetetlenülés causai messzire eltérnek egymástól. A régi az infláció, az új a defláció talajában gyökerezik. Az inflációs gazdasági lehetetlenülés főesete a dologadós részéről való szolgáltatási lehetetlenülés volt, ami is oly jogszabály kialakulására vezetett, hogy a dologadós jogosított lett vagy az elállásra, vagy arra, hogy az ügylet perfektuálását a változott gazdasági körülmények következtében más feltételek mellett követelhesse. Az inflációs gazdasági lehetetlenülés csak kezdődött a dologadósnál, de minthogy általános válság volt, kiterjedt az egész vagyoni területére és kifejeztette a «gazdaságos joggyakorlás» kötelezettségét, azt a jogparancsot, hogy válságok idejében a köz szempontjából mindenki jogát csak úgy gyakorolhatja, hogy az a kötelezett gazdasági letöréséhez ne vezessen.¹

Az inflációs gazdasági lehetetlenülés elismerése az ingó dolog szolgáltatására kötelezett javára kezdődött, majd az ingatlan szolgáltatására kötelezett javára folytatódott, de eljutott a «tevésre» irányuló szolgáltatásokig,² és mint látni fogjuk, tért hódított a szolgálati jogviszony körében is.

A gazdasági lehetetlenülés elismerése a huzamos szerződések fogalmát hozta előtérbe, mert éppen a huzamos szerződések (bérlés, hasznóbérlés, szolgálati szerződések stb.) azok, amelyeknél válságok idejében a szemben álló szolgáltatásoknak a megváltozott viszonyok folytán szükséges újbóli rendezése különösen nagy jelentőséggel bír.³

Az infláció okozta gazdasági lehetetlenülés elismerése itt-ott felmerült a munkajogban is. A Kúria 1921-ben P. II. 356. számú ítéletében (lásd: Mj. Dtár XIV. 61. l., 52. sz.) a lap szerkesztőt felmentette a tiszteletdíj fizetése alól a lap elszocializálása folytán. Az ítélet arra a jogszabályra utalt, hogy «a bírói gyakorlattal is megerősített anyagi jogszabály az, hogy ha a munkaadó önhibáján kívül mulasztotta el kötelezettsége teljesítését, kártérítéssel csak annyiban terhelhető, amennyiben ez a fennforgó körülményekre, különösen a felek vagyoni viszonyaira való tekintettel a méltányosság megkívánja.»⁴

A pénz devalvációja folytán a szolgálati jogviszonyban a felémelt munkabér követelhetősége lett a legfontosabb kérdés, vagyis az, hogy az alkalmazottnak joga van-e a megváltozott viszonyok folytán a megfelelően felémelt⁵ munkabért követelni. A gazdasági lehetetlenülés elismerésének a szolgáltatások egyenértékű kicserélésének elvéből kiindulva arra az eredményre kellett volna vezetni, hogy a szolgálati jogviszony tartama alatt a munkaadó köteles legyen a megfelelő magasabb munkabért fizetni. Ezzel szemben a joggyakorlat a gazdasági lehetetlenülés elvét a szolgálati jogviszony fontos kérdésénél csak csonkán vitte keresztül, mert nem ismerte el az alkalmazottnak a javadalmazás felemelésére való jogát, de leszögezte, hogy «amennyiben a munkaadó az alkalmazottnak a fizetését, a pénz értékének romlása ellenére, továbbra is a szerződésileg megállapított mennyiségű, de értékében lényegesen csökkent papírkoronában adja ki, vagy azt csak a megélhetés szempontjából számba nem vehető mértékben emeli, ebben az esetben az alkalmazott a szolgálati viszonyt ugyan megszüntetheti a nélkül, hogy vele szemben a szolgálatból való jogosulatlan kilépés következményei alkalmazást nyerhetnének, miután a kilépést kényszerhelyzet idézte elő. A szerződésileg megállapított fizetésnek, a pénz elértéktelenedése folytán, a megélhetésre elégtelen volta ellenben nem nyújt alapot arra,

hogy az alkalmazott a munkaadóját nagyobb fizetés nyújtására bírói úton kényszerítse». (Budapesti Tábla P. XIII. 607/1928. J. H. II. 1220.)

Amikor tehát a szolgálati jogviszonyban a pénz elértéktelenedése folytán a szolgáltatások értékének egyensúlya felborult, a bírói joggyakorlat csak bátortalanul, csak részlegesen ismerte el a gazdasági lehetetlenülés hatását az alkalmazott javára, mert csak arra jogosította fel, hogy a szolgálatból terhére nem eső okból kilépessen.

A bírói gyakorlat e felfogása nyilván abból a megfontolásból indult ki, hogy a gazdasági élet törvényszerűsége úgyis kialakítja a megfelelő munkabért és ezért a munkabéralakulás kérdésébe nem helyes bírói úton beavatkozni.⁶ Ez az álláspont az anyagi igazság jegyében még valahogy szabályozni tudta a felmerült vitákat a határozatlan időre vagy rövid határozott időre alkalmazott munkavállalóknál, mert a munkabérek színvonalát a gazdasági élet törvényei tényleg helyreállították. Úgysem lehetett volna a munkaadót az esetek túlnyomó részében huzamosabb időn át kényszeríteni az ítéletben megállapított munkabér fizetésére, mert a munkaadó élhetett felmondási jogával. Semmiképpen sem felelt meg azonban az osztó igazság törvényének ez a felfogás az állandó (életfogytiglanig alkalmazott) munkavállalóknál, ahol az alkalmazott javára elismert egyedüli jog: «a terhére nem eső okból történő kilépés» gazdasági megsemmisülését, de legalább is egzisztenciájának kétségételét jelentette.⁷

A gazdasági lehetetlenülés jogelvének a munkabérek kialakulásánál mutatózó ez érvényesülési törését nagyrésztben pótolta az 1926: XVI. tc.-ben törvénybe iktatott nyugdíjvalorizáció, amely a felértékelés alapjául az 1914. évi javadalmazást vette. A nyugdíjak törvényes valorizációja szükségképpen magával hozta az esetek túlnyomó részében az aktív fizetéseknek megfelelő szinten való kialakulását.⁸

Az inflációs alapú gazdasági lehetetlenülés kb. eddig a határig ért el a munkajog területén.

Az új gazdasági lehetetlenülésnek egyik sajátos vonása, hogy ellenkező gazdasági helyzetből származva, az előbbi lehetetlenüléssel szemben fordított képet mutat. Az inflációs alapú gazdasági lehetetlenülés a pénzadóssal szemben a dologadós javára kezdődött, az új gazdasági lehetetlenülés a pénzadós javára indul meg és hatását nemcsak a dolgok szolgáltatásánál érvényesíti, hanem a régi gazdasági lehetetlenülés határán, a személyes szolgáltatásoknál, a munkajogban. Hogy miként fog érvényesülni a dolgok szolgáltatásánál, az még a jövő titka.⁹ A gazdasági lehetetlenülés ez új formájának kialakulására kétségtelenül példaadóként hatottak azok a közjogi szabályok, amelyek a közalkalmazottak javadalmazásának csökkentését előírták és amelyek a szerzett jogok törlésénél lényegében arra a gazdasági lehetetlenülésre hivatkoznak, amelyek az államháztartás jelenlegi helyzetében a csökkentést, bár csak időhöz kötötten, szükségessé teszik. Az idevonatkozó rendeletek (5000/1931. M. E., 7000/1931. M. E. és 3000/1932. M. E. rendeletek) több oly alkalmazotti kategóriát érintenek, amelyek a köz- és magánalkalmazottak mesgyéjén állanak¹⁰ és így a határvonal elmosódottsága folytán, de ettől függetlenül azért is, mert a gazdasági válság nemcsak az állam, a törvényhatóságok és községek háztartásában érvé-

⁶ Ezt a felfogást tanulságosan tükrözteti vissza a Kúria P. II. 504/1924. számú ítélete (Hj. Dtár XVII. 98.): «Nincs oly jogszabály, mely a munkaadót arra kötelezné, hogy a drágulással és pénzromlással arányban alkalmazottjainak illetményeit fokozatosan emelje és azok életszínvonalát állandóan a korábban élvezett javadalmazásnak megfelelően fenntartsa. A munkaadónak is érdeke, hogy alkalmazottjai meg tudjanak élni és ehhez képest szolgálati kötelességeiket képesek legyenek teljesíteni és ennek megfelelően részesíti is alkalmazottait fizetésfelemelés, pótlék, természetbeni járandóságok alakjában javadalmazásuknak megjavításában, de erre per útján nem kényszeríthető.»

⁷ Bizonyos, hogy ily esetekben a gazdasági lehetetlenülés el nem ismerése súlyos igazságtalanság volt. Ezzel szemben majdnem semmit sem jelentett az, hogyha az alkalmazott a megélhetés lehetetlensége miatt a szolgálatból kilépni kényszerült, esetleges szerződéses kikötés dacára sem vesztette el a befizetett nyugdíjjárulék visszaköveteléséhez való jogát. (V. ö. K. P. II. 504/1924. számú ítélettel.)

⁸ Évekig tartó vita volt, hogy lehet-e a nyugdíj nagyobb, mint az utolsó aktív javadalmazás. Később a kir. Kúria igenlően döntött el a kérdést.

⁹ Az új gazdasági lehetetlenülés hatása máris megnyilvánul azokban a rendeletekben, amelyek a külföldi pénzértékben teljesítendő fizetésekről szólnak. Ugyanez a joghatás mutatkozik az aranyban teljesítendő fizetések tárgyában kibocsátott 410/1932. M. E. sz. rendeletben. Különösen megnyilvánul a huzamos szerződések közül: a hasznóbérlésnél. (V. ö. a mezőgazdasági hasznóbérlésekről szóló 1400/1932. M. E. rendelettel.) Az új gazdasági lehetetlenülés felütötte fejét a bérlési jogviszonyban is, az alsóbírói ítéletekben.

¹⁰ Ilyenek a felekezeti nyilvános iskolákban működő tanerők, OTI alkalmazottak stb.

¹ Lásd ez eszmét kifejtve Almási: «Gazdaságos joggyakorlás». Jogállam, XXIV. évf. 14. old.

² L. Bpesti Tábla P. IV. 1162/1915. Mj. Dt. X. 201. — P. II. 3725/1931. Mj. Dt. XV. 72.

³ L. Almási: «Hosszú időtartamú szolgáltatások». J. K. 1920. 15. sz., továbbá Beck S.: «Huzamos szerződések». J. K., 1920. 17. sz.

⁴ A kir. Kúria felfogása nemcsak a tételes törvényekkel látszik ellentétesnek, hanem ellentétben van a Ptk. biz. szöve. 1310. § első bekezdésével. V. ö. Mtj. 1559. § első bekezdésével.

⁵ Felémelt munkaberről beszélnek a keresetek és ítéletek, holott ma már tudjuk, hogy valóságban nem munkabér felemeléséről volt szó, hanem a munkabér fejében fizetett elértéktelenedett pénz mennyiségének felemeléséről, tehát tulajdonképpen az elértéktelenedés előtti munkabér egyenlősítéséről.

nyesül, de a magánalkalmazottak munkaadóinál is érzéti pusztító hatását — *érvényesülni törekszik az a jogfelfogás, hogy az új gazdasági válság okozta gazdasági lehetetlenülés a szolgálati jogviszonyban változásokat hozott létre.*

Mielőtt a bírói joggyakorlatnak idevonatkozóan megnyilvánult felfogását ismertetném, vizsgálunk kell, hogy a de lege lata létező jogszabályaink általában mennyiben engednek tért a gazdasági lehetetlenülés érvényesülésének a munkajog területén.

Az kétségtelen, hogy a munkabérhez, és pedig a szerződéses munkabérhez való jog, valamint általában a szolgálati viszonyból kifolyóan az alkalmazott javára fennálló jogok a jogszabályok kategórikus imperativusához tartoznak, amelyek a legkülönbözőbb privilégiumokkal vannak a munkavállalók javára felvértezve. Ezek a jogok azok, amelyeknek — legalább eddig — a munkaadóval szemben tekintetbe jöhető «méltányossági alapon» való alkalmazására alig volt példa. A joggyakorlatban nem ismerem esetet arra, hogy például az alkalmazott végkielégítését azért nem ítélték volna meg, mert a végkielégítés kifizetése a munkaadót súlyos helyzetbe hozta volna, vagy esetleg gazdasági megsemmisülését idézte volna elő. A felmondási időre járó javadalmazáshoz való jognak minden kártérítési alaptól való függetlenítése és egyedül a szolgálati viszonyban bizonyos feltételek melletti megszűnéséhez való rögzítése is hozzájárult ahhoz, hogy az idevonatkozó jogok uniformizálva érvényesüljenek.

De törvényeink között az 1926: XVI. tc. egyes intézkedéseiben megnyilvánulni láthatjuk a munkaadó terhére beállott lehetetlenülés elismerését. Amidőn e törvény 6. §-ában feljogosítja a munkaadót, hogy a 30 %-os minimális arányszámnak 10 %-ig terjedő mérséklését azon az alapon kérhesse, mert a 30 %-os arányszám «fennmaradását veszélyeztető mértékben méltánytalanul súlyos megterhelést eredményez», továbbá midőn e törvény 10. §-ában lehetővé teszi a már közzétett arányszám mérséklését, ha a vállalat «vagyonának csökkenése és kedvezőtlen üzletmenete folytán az arányszám változatlan fenntartása . . . méltánytalanul súlyos megterhelést eredményezné», mindezekben az esetekben a «gazdaságos joggyakorlás» eszméjének a munkajogban való érvényesülését látom, amely a munkavállaló járandóságainak mértékével szemben a munkaadó gazdasági egyedek fenntartásának biztosítását célozza.

A Mtj. alig ad alapot arra, hogy a gazdasági lehetetlenülés a szolgálati jogviszonyban elismertessék. Az 1150. § ismeri ugyan általában a gazdasági lehetetlenülést, azonban ennek fogalma úgy van megszerkesztve,¹¹ hogy e §-nak a szolgálati jogviszony terén való alkalmazhatósága igen kétséges. A Mtj. 1559. §-ából éppen séggel arra lehet következtetni, hogy a gazdasági lehetetlenülés a munkajog területén alig érvényesülhet.¹²

A Kúria joggyakorlata az új gazdasági lehetetlenülésnek a szolgálati jogviszony terén tért enged. Arra nézve még eddig nem ismerem precedenst, hogy a határozott idejű vagy határozatlan időre szóló szolgálati szerződésekből előálló igényekre nézve a gazdasági lehetetlenülés következményeit alkalmazták volna, de a Kúria határozottan foglal állást az ú. n. állandó alkalmazottak esetében. Ezzel kapcsolatban a Kúria az eddigi «határozott időre» és «határozatlan időre» alkalmazott munkavállalói kategóriák mellett még egy harmadik kategóriát ismert el: az «állandó alkalmazottak» fogalmát. Állandó alkalmazottak azok, akik életük munkaképes tartamára vannak alkalmazva és akik a szolgálatból csak terhükre eső fontos okból bocsájthatók el.¹³ Ez az alkalmazotti kategória igen közel áll a közalkalmazottakhoz. Nem feltűnő tehát, — sőt logikusnak látszik — hogy a Kúria a szerződést megdöntő neo-gazdasági lehetetlenülést, ami in concreto a szerződés ellenére történő elbocsájtásban nyilván-

¹¹ «A szolgáltatásnak és ellenszolgáltatásnak a felek részéről szem előtt tartott gazdasági egyensúlya felborult.» — «A szerződés alapjául szolgáló másnemű feltételezés meghiusult.» — «Az egyik fél a jóhiszeműséggel és méltányossággal ellentétben nem várt aránytalan nyereségre tenne szert, a másik fél pedig ugyanilyen veszteséget szenvedne.»

¹² Ez a § a véletlen okozta elfogadási késedelmet a munkavállaló terhére rója: «A munkavállaló nem veszi el jogát a munkabérre azzal, ha . . . a szolgálatok teljesítése oly véletlen eset következtében válik lehetetlenné, amely a munkaadó személyében vagy érdekkörében áll elő.»

¹³ Az irodalomban Almási a mellett foglal állást, hogy a lehetetlenülés a szolgálati jogviszonyban is érvényesülhet. (Lásd Kötelmi Jog, első kiadás, 664. old.)

¹⁴ L. K. II. 6803/1929. J. H. V. 47.: «Ha a munkaadó az alkalmazottnak általában, de különösen ha bizonyos kikötött teljesítmények ellenében egész életére szóló állást biztosít, ezáltal nem határozatlan időre szóló, hanem állandó jellegű alkalmazás, vagyis az alkalmazott munkaképes élettartamában meghatározott tartamú szolgálati szerződés létesül, amelyet a munkaadó még szabályszerű felmondással is csak az alkalmazott terhére eső okból mondhat fel.»

Ugyanez a jellege van az örökös állásnak. (K. II. 7889/1929. J. H. VI. 4.)

nul meg, éppen az alkalmazottak e kategóriájánál ismerte el. *A Kúria által idevonatkozóan eldöntött esetekben arról volt szó, hogy az életfogytiglanra alkalmazott tisztviselőt el lehet-e bocsájtani a szolgálatból, ha a munkaadó egzisztenciális fennmaradása a létszámcsökkenést és így az alkalmazott elbocsájtását teszi szükségessé. A Kúria igenlően döntötte el e kérdést, de egyúttal a «gazdaságos joggyakorlás»-ra utalt, vagyis arra, hogy a magánjogok felretételét a gazdasági válság csak annyiban teszi lehetővé, amennyiben ez feltétlenül szükséges a munkaadó egzisztenciájának fennmaradásához. Vagyis érvénytelen a gazdasági válságra alapított elbocsájtás akkor, ha a munkaadó a létszámcsökkenést oly alkalmazott elbocsájtásával oldhatta volna meg, aki nem volt «állandóan» «életfogytiglanra» alkalmazva.¹⁴*

A gazdasági lehetetlenülésnek az idézett kúriai ítéletekben megnyilvánuló szerkezetében alig ismerhető fel a régi gazdasági lehetetlenülés ú. n. «elállási joga». Sokkal inkább a gazdaságos joggyakorlás ama parancsát látom megnyilvánulni, hogy egy hajszállal sem szabad a szerződésadta jogot jobban sérteni, mint ahogy a közérdek kívánja.

A szolgálati viszonyban a szerződés ellenére való felbontásának kérdése mellett az új gazdasági lehetetlenülés azt a problémát is felveti, hogy a munkaadó leszállíthatja-e az alkalmazott fizetését a gazdasági válság okából? Idevonatkozó felsőbb bírósági döntésről még nem tudok. De ha a munkaadónak az előbb ismertetett kúriai döntések szerint joga van az életfogytiglani alkalmazást tartalmazó szerződést a gazdasági válság okából felbontani, úgy nyilván a kisebbre: a javadalmazásnak indokolt mértékig terjedő leszállítására is jogosult. Legalább ez lenne a logikus álláspont. Az idevonatkozó esetek igen szórványosan kerülnek a bíróság elé, mert az alkalmazott szívesebben elfogadja a fizetéscsökkenést, semhogy a munkaadó a határozatlan időre szóló alkalmazottnak a felmondás jogával éljen. Tulajdonképpen e kérdésnek jelentősége a hosszú időre kötött határozott idejű és az életfogytiglanra szóló szerződéseknél van. Ilyen szolgálati szerződéseknél a fizetésnek indokolt mértékig terjedő leszállítása, a megelőző kúriai döntések után következetes lenne.

Más a helyzet a határozatlan időre szóló szolgálati szerződések-nél, ahol a kérdésnek csak az az oldala lehet gyakorlati, hogy a fizetéscsökkenést el nem fogadó alkalmazottnak joga van-e rögtön hatállyal a szolgálatból kilépni és a felmondási időre járó javadalmazását (esetleg a végkielégítést is) az eredeti nem csökkentett fizetés alapján követelni, illetőleg ha a munkaadó mond fel, úgy jogosítva van-e a munkaadó a felmondásos időre eső javadalmazást, esetleg a végkielégítést a csökkentett fizetés mértékében kiszolgáltatni. Ezekben az esetekben oly erős az alkalmazottnak a szerződéshez fűződő törvényesen biztosított joga, hogy alig hiszem, hogy a gazdasági válságnak további súlyosabb elmélyedése nélkül a gazdasági lehetetlenülés ilyen szolgálati szerződéseknél is helyt foglalhatna, bár kétségtelen, hogy van oly felfogás, ami indokolt esetben a fizetéscsökkenéshez való jogot jogszerűnek tartja.¹⁵ Dr. Munkácsi Ernő.

¹⁴ L. K. II. 6190/1930. J. H. V. 1281: Ebben az esetben Mezőgazdasági Kamaránál végleges minőségben alkalmazott és a szolgálati szabályzat szerint csak fegyelmi úton vagy nyugdíjazással elbocsátható gépirónőről volt szó.

Továbbá K. II. 3881/1931. J. H. VI. 12. A kir. Kúria itt álláspontját elvi tisztázottsággal fejt ki: «Az alperes a felperes állandó alkalmazása iránt vállalt kötelezettsége dacára is jogosult a szolgálati viszonyt felmondással megszüntetni abban az esetben, ha a gazdasági helyzetnek a rosszabbodása következtében a tisztviselő létszámának az apasztása nélkül magának a vállalatnak a fennmaradása válnék lehetetlenné és a vállalatnak a fenntarthatása érdekében szükséges létszám-apasztás a felperesnek vagy a felpereshez hasonló szolgálati szerződéssel alkalmazott más tisztviselőnek az elbocsátása nélkül keresztül nem vihető. Ily kényszerhelyzetben ugyanis a munkaadó a létszám-apasztást az alkalmazottak szolgálati szerződéseinek a rendelkezésére való tekintet nélkül is jogosítva van keresztülvinni.»

Az alperes azonban abban a vonatkozásban, hogy az alkalmazottak közül kiket bocsát el a létszám-apasztás folytán és kiket tart meg a szolgálatban, a választási jogot csak akként gyakorolhatja, hogy azzal az alkalmazottakkal kötött szolgálati szerződések rendelkezéseit a kényszerhelyzetből folyó és azáltal indokolt mértéken túl ne sértse. Ha tehát az alperesnek voltak olyan tisztviselői, kik már az alapszabályok megváltoztatása után léptek szolgálatba s állandó alkalmazására igénytel nem bírtak, elsősorban ezeket volt volna köteles a szolgálatból elbocsátani, az állandó alkalmazására igényt szerzett tisztviselőinek a szolgálati viszonyát pedig csak abban az esetben szüntethette meg, ha a tisztviselők létszáma még a szolgálati szerződés sérelme nélkül elbocsátható alkalmazottak elbocsátása után is meghaladta azt a mértéket, amelyet a társaság teherbíróképessége a változott viszonyok között megszabott.

A felmondás jogsága tehát egyrészt attól függ, hogy a korábbi tisztviselői létszámának a fenntartása az alperesre nézve gazdaságilag lehetetlenné vált-e, másrészt, hogy módja volt volna-e az alperesnek a szükséges létszám-apasztást a szerzett jogok sérelme nélkül is keresztülvinni vagy nem.

¹⁵ A magánalkalmazottak jogviszonyának szabályozásáról szóló miniszteri előadói tervezet 89. §-a szerint: «Ha a szerződési vagy a törvényi felmondási időnek megtartása a munkaadónak vagyoni romlását vonná maga után, a munkaadó mind a határozott, mind a határozatlan időre kötött szolgálati viszonyt a reá nézve kötelező felmondási idő felének megtartásával is megszüntetheti.»

Az osztrák jog szerint a munkaadó tönkremenetele esetén fel van mentve a végkielégítés fizetése alól.

Szemelvények a felsőbbíróságok gyakorlatából.

1. **Kölcsön.** a) Amidőn az egyenes adós a trianoni békeszerződésben megvont határokon kívül, vagyis a kölcsönnyújtás időpontja után külföldre lett helyen lakik és belföldön végrehajtás alá vonható vagyona nincs: a bírói joggyakorlatban már eddig is követett és a MMT. 1207. §-ának 2. bekezdésében is kodifikálni szándékolt jogszabály értelmében a kártalanító kezés a *sortartás kifogásával* sikerrel nem élhet. — b) Az 1928 : XII. tc. 5. §-ának 2. pontján alapuló *átértékelésnek* van helye, amidőn a kölcsönt az adós az orosz forradalmi állapot beálltával megvont tiszti fizetésének és egyéb jövedelmének teljes hiányában négy hónapon át életfenntartására, majd a fogságból hazatérése céljára, ahol vagyona van, használta fel, mert ha a törvényben meghatározott körülmények betűszerinti értelmükben nem is következtek be, de a kölcsönadó az eset különleges és nyomasztó körülményeire tekintettel, a kölcsönnyújtással az adósnak valósággal az életét mentette meg, amivel *az adós legalább is olyan értékű célt ért el, mintha a kölcsönkapott összeg akkori értékben máig is megvolna birtokában.* (Kúria, 1932. márc. 14. P. VII. 6736/1930.)

2. **Az eladott dolog** hiányaiért való szavatosság az anyagi jog szabályai szerint akkor is fennáll, ha az eladó a hiányok ismeretében a vevőt megtévesztő módon létesít ezzel oly megállapodást, mellyel a hiánymentességért való szavatosságot magáról elhárítja, tehát nem lehet a szavatosságot kizártnak tekinteni akkor sem, ha az eladó a gépkocsit megvizsgáló és átalakítását vállaló szakértőmesterrel esetleg összejátszva akként jár el, hogy a vevő a vételügylet megkötése előtt a szakértő útján történt megvizsgálás ellenére se szerezhette tudomást a gépkocsi lényeges hiányairól. (Kúria, 1932. márc. 3. P. VII. 403/1931.)

3. **Biztosítás.** Ha eltért a kötvény tartalma az ajánlattól, új ajánlatnak tekintendő s a kötvény kifogástalan átvételével a biztosítási szerződés felek közt jogérvényesen létrejött. (Kúria, 1932. febr. 25. P. VII. 4900/1931. sz.)

4. **Az 1910/1920. M. E. sz. rendeletnek** a) a végkielégítéssel kapcsolatos rendelkezései az életbelépését megelőző szolgálatra is vonatkoznak; b) a 3. §-ában foglalt, a szolgálat folytatólagos számítására vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell nemcsak a háborús szolgálatot teljesített, hanem minden alkalmazottra, és pedig tekintet nélkül arra, hogy mi okból lépett ki és hogy a szolgálati viszonyoknak újból létesítését már a kilépéskor elhatározták-e; c) az intézkedései, a 20. §-ban foglalt korlátozás kivételével, magyar és nem magyar állampolgárokra egyaránt irányadók; d) a 7. és 9. §-ai alkalmazásánál a végkielégítés és a felmondási időre eső nyereségrészesedés meghatározása a felmondás időpontjában élvezett nyereségrészesedés szerint igazodik. (Kúria, 1932. febr. 9. P. II. 1584/1931. sz.)

5. **Átértékelés.** Az 1928 : XII. tc. 3. §-a szerint a törvény életbelépésétől egy éven belül előterjesztendő átértékelési keresetet — minthogy ebben a kérdésben a Pp. 449. §-ának kizáróan az eljárási jog szempontjából fennálló szabályai alkalmazást nem nyernek — az egyévi határidő utolsó napjáig annak ellenére is elő kellett terjeszteni, hogy az utolsó nap ünnepnapra esett s a törvény által kitűzött idő a keresetnek posta útján történt benyújtása esetén a postai szállításhoz szükséges idő tartamával sem volt meghosszabbítható. (Kúria, 1932. márc. 17. P. VII. 6737/1930. sz. V. ö. Hj. Dt. 24., 72.)

6. **Váltó.** A bírói gyakorlat szerint az a hitelező, aki a váltót a rendelvénnyel tekintetében üresen veszi át és rendelvényesként önmagát írja be, a váltót nem váltói úton szerzi meg s ezért nem tekinthető olyan harmadik személynek, akivel szemben nem volnának érvényesíthetők azok a kifogások, amelyeket a váltóadás a hitelező jogelődjével szemben felhozhatna az alapul szolgáló jogviszonyból. (Kúria, 1932. márc. 1. P. VII. 1117/1931. V. ö. Hj. Dt. 24., 104.)

7. **Növedék.** Jogszabály, hogy ha valaki idegen telken saját anyagainak felhasználásával épít vagy magvakat vet úgy, hogy a telek alkotórészeivé válnak, a felhasznált anyag a telek tulajdonosáé lesz, és az, aki ennek folytán jogot veszít, az alaptalan gazdagodás szabályai szerint pénzbeli megtérítést követelhet. E szabályok szerint pedig a telektulajdonos azt a vagyoni értéket tartozik megtéríteni, amelyhez a beépített (beültetett) dolgokban jut. (Kúria, 1932. jan. 14. P. II. 7879/1930. sz.)

H. D.

Szemle.

— «A cím csak árnyék» — mondja Defoe a True-born Englishman-ben — s a bírói szék méltósága igazán nem szorult rá, hogy ezzel az árnyékkal díszítsék. Nincs a világon oly cím, amely emelhetné a bírói hivatásban rejlő tekintélyt s nincs megszólítás, amely jobban hizelegetne a bírónak, mint elfogulatlan ítéletének igazságosságából származó öntudata. Ha az angol County Court bíráit Your honour-nak, a High Court bíráinak egy részét Mylord-nak szólítják is, úgy e hagyományos megszólítási formáság vajmi távol áll attól, hogy hierarchikus megkülönböztetésre alapul szolgáljon. Minden címnek forgalmi értéke a hagyományból ered s minden új cím a komikum veszélyét rejti magában. Már ezért is visszatetszést kell szülnie annak az indítványnak, amely a Bírói és Ügyészi Egyesület budapesti csoportjában oly célból hangzott el, hogy ezentúl az első-, másod- és harmadfokon ítélőbírákat «királyi tanács-, főtanács- és nagytanács»-bíráknak kereszteljék a nagyságos, méltóságos és kegyelmes megszólítással. Irigylésreméltó gyermeki kedélyről tanúskodik, ha a megcsonkított bírói javadalmazásnak és a jövő szinte reménytelen sötétségének közepette ilyen játszi tervek születnek, amelyeknek komolytalanságát szerencsére ellensúlyozza a bírói emelvényről gyakran elhangzó tiltakozás a középázsiai megszólítási formaságokkal üzött, hízogó visszaélés ellen. Ha valakinek, úgy éppen a bírónak nincs szüksége, hogy a foglalkozását megjelölő megszólítást beamter-lélekre valló adjektívum díszítse. Claudius szerint: «*Diis proximus ille est, quem ratio non ira movet*», s az igazságosságnak, mint a földöntúli bölcseségnek visszfényét megszemélyesítő bírót csak lefokozza, ha a gyarló földi hívság porából homályosítja el hivatásának föl nem fokozható tekintélyét. Anyagi függetlenség, tudás és tehetség e tekintélynek hármass tápláló gyökere s valóban rossz szolgálatot tenne a bírák egyesülete úgy a bíráknak, mint a társadalomnak, ha tiltakozás helyett indítvánnyal nyújtana támogatást ahhoz a próbálkozáshoz, hogy a bírák jogos életigényeit címtantuszokban elégtessék ki. Csupán az egyéni érték öntudatában szükölködő, kicsinyes szolgálékek hiúságát legyezgeti, ha őket méltóságosnak vagy kegyelmesnek szólítják, ellenben a bíróról, akármely fokon szolgált is igazságot, joggal föltehető, hogy nem a megszólításból meríti a méltóságot s excellenciája éppen abban áll, hogy a kegyelmességet az emberi igazságosság szükségszerű alkat-elemének tekinti. Régi táblabíráink (és nem «főtanácsosok») csak tekintetes urak voltak ugyan, de azért igazán nem állítható, hogy egyéniségük az emberi nagyságot, ítéletük a méltóságot nélkülözötte volna. Sőt néha még a vitulusnak is híján voltak, de azért mégsem áhítoztak a titulusra. Hivatali rangfokozatba sorozott utódaikról sem tehető fel, hogy elődeiknek példája helyett azét a bécsi fiákerkocsisát kívánják követni, aki szükös keresetéről panaszokodó társához e szavakkal fordult: «Du Schurl, mach' ma uns a guten Tag, sag' mer uns Euer Gnaden!»

— **Zsitvay Tibor** igazságügyminiszter az igazságügyi tárca költségvetésének általános vitája során következőket mondotta az ügyvédkérdésről:

Egy törvényjavaslat felsőházi tárgyalása alkalmával a Kúria elnökének és Pap Józsefnek, a budapesti ügyvédi kamara elnökének együttes kezdeményezésére kilátásba helyeztem, hogy egy nagybbszabású bírói-ügyvédi ankétet tartok az ügyvédkérdés megbeszélésére. Én ezzel csak látszólag vagyok adós. Mások is vannak adóstársaim, akikkel egyetemleg felelünk ezért: mindazok, akikhez én kéréssel, kérdéssel és felhívással fordultam, hogy méltóztassanak az ügyvédkérdés megoldására alkalmas proposíciókkal jönni.

Mert amit Fábrián t. képviselőtársam mondott az előbb, hogy tudniillik a közmegegyezésnek helyes szabályozása volna ez: ez augusztusban az én rendelkezésemmel már olyan mértékben tör-

tént meg, hogy kivétel nélkül minden ügyvédi kamara — pedig ezek nem szokták elsietni a maguk elismerését a mindig bűnbakként szereplő igazságügyminiszterrel szemben — elismeréssel nyilatkozott erről az intézkedésről. Áll tehát az, amit itt egypár közbeszólásban mondtam. Méltóztassék jönni propozíciókkal, olyan propozíciókkal, amelyek megvalósíthatók, a nélkül, hogy a magánosok költségeit növelnék a mai viszonyok között, amikor az eddigi költségek is elviselhetetlenek.

Mondottam már, hogy a békebírók intézménye megvalósítására hajlandó vagyok. E tekintetben a kormánynak megvan a maga álláspontja. A részletek kidolgozása, a tervezet teljesen készen van, csupán a végrehajtási részletek átgondolása és a költségfedezet egy-két vonatkozásának tisztázása van még hátra. Ha ez is meglesz, ez az intézmény is megvalósulhat. Itt nyerne majd az ügyvédek nemcsak munkaalkalmat, hanem jelentékeny mértékben elhelyezkedést is. A közigazgatási közép fokú bíráskodás, amelyre vonatkozólag jeleztem, hogy a belügyminiszter úr milyen mértékben vitte előbbre már a törvényszerkesztést, szintén igen jelentékeny közérdekű munkaalkalmat jelent. Én a magam részéről nem az én hibámból elkésett és elgáncsolt okirati kényszerjavaslatból kész vagyok novelláris úton mindazt megvalósítani, ami nem jelent a falu népére újabb megterhelést. A zugirászattal szemben való szigorú védekezésre gondolok és arra, hogy a városokban — nem a falvakon — telekkönyvi ügyekben az ügyvédek részvételét bizonyos jelentékenyebb ügyekben kötelezővé tegyem. Ez tudniillik nem azoktól veszi el a kenyeret, akik jogosan jártak ott el, hanem azoktól, akik vagy zugirászok, vagy pedig a visszaélések különböző egyéb területein mozognak.

Azt is méltóztatott mondani Gál Jenő t. barátomnak, hogy több bírói kinevezést szeretne látni. Ezt a kérdést nem részletezem, mert az idő nagyon előrehaladt, és szeretném, ha ma még a részletes vitára is áttérhetnének; csak azt vagyok bátor mondani, hogy három év alatt 73 ügyvéd kinevezése történt meg részben a bíróságokhoz, részben a közjegyzői pályára, részben pedig végrehajtói állásokra. (*Gaal Gaszton*: Milyen jó lehet végrehajtónak lenni!) Ennyi kinevezés azelőtt évtizedeken át nem történt. Hogy nem történt kúriai bírói kinevezés, azt ne méltóztassék rossz néven venni; mint már közbeszólás alakjában mondtam, manapság arra egyáltalában nem is volt jelentkező az ügyvédek részéről.

Átسالadtam azokon a területeken, ahol még újabb teendő jelentkezik az ügyvédség részére. Minthogy én ezeken a területeken konkrét propozíciókat még nem kaptam, indokoltnak láttam, hogy megsürgessem ezen anket megtartásának lehetőségét, annak kellő előkészítését és azután a törvényhozás intézkedéseinek megvalósítását. A magyar ügyvédi karnak egyik kiválóságához és a Háznak kiváló tagjához fordultam egy kéréssel, — akiről bizonyára megállapítják, hogy ügyvédkérdésekben nem lehet az ügyvédség kárára elfogult — én Dési Géza képviselőtársunkat kértem fel, hogy mindazokban a problémákban, amelyekben a jogi oktatás reformjától kezdve az ügyvédképzés reformján, a bifurkáció, a német rendszer, a numerus clausus stb. kérdésein, az ügyvédi munkaterületek újjászervezésének vagy visszahódításának kérdésein át eljut egy egészségesebb magyar ügyvédség intézményének megteremtéséhez, hogy ezeken a területeken az ügyvédi intézményekkel, autonóm testületekkel való lehető egyetértésben rövid úton készítsen olyan tervezetet, amely ennek a sürgetett, általam is hőn várt és mielőbb megvalósítandó anket szűrőjén át a törvényhozás elé kerüljön.

Nagyon jól tudom, hogy a magyar ügyvédi karnak olyan érdemei vannak a multban, hogy akár a törvényhozás, akár a közélet területét nézem, a magyar géniuszunk olyan jelentékeny részét képviseli, hogy ennek az ügyvédi karnak elproletarizálódását semmi körülmények között nem nézhetnénk nyugodtan, mert ez a nemzeti géniusz egy részének kialvását is jelentené. Ezeket voltam bátor röviden elmondani az ügyvédkérdésről, lehetőleg szenttelenül, abban a meggyőződésben, hogy igazságos középúton haladtam, amikor a lehetőségek határain belül igyekeztem maradni.

— *Revue des Travaux Scientifiques Tchecoslovaques* címen Prágában megjelenő gyűjtemény francia nyelven ismerteti az egyes tudományágak körében közzétett jelentékenyebb munkákat. Az 1922—24. évekről beszámoló kötet «Jurisprudence» részéből kiemeljük *Tomsa* munkáját a jog és az igazság eszméjéről a görög filozófiában. Már *Thrasimakosznál* megtaláljuk *Anatole France*-nak azt a felfogását, hogy a justitia nem egyéb, mint ami hasznos az erősnek (*Opinions de Jérôme Coignard*), és aktuálisnak látszik *Platonnak* az a megállapítása, hogy az állam «az erényre alapított intézmény», *Aristoteles* szerint pedig a törvények a «boldogság megvalósításának eszközei.» *Fajnor* párhuzamot von *Werbóczy* és *Vsehrd* működése közt és úgy találja, hogy míg előbbi a nemeség érdekében működött a kisember ellen, addig utóbbi a szegény emberek jogainak védelmében volt tevékeny. *Moršan* a világháború utáni teljes kimerülést az Egyesült-Államok szecesszió-háborújával véli hatásában összehasonlíthatni. Figyelemreméltók *Vančura* és *Vaěny* római jogi tanulmányai, *Rauscher* kötelmi és örökjogi tárgyú munkái. *Basé* ismerteti a szlovák telekkönyvi rendszert, *Sedláček* az agrárreformot, *Stieber* nagyobb munkában foglalkozik a tulajdonosi jelzáloggal, *Hora* perjogi kérdésekkel. A büntetőjogi munkák között kiemelkednek *Kallab* művei, aki a mai társadalom állapotát nem tartja alkalmasnak a halálbüntetés eltörlésére. Megemlítjük *Krejčí*, *Peška*, *Baza*, *Neubauer* közjogi tárgyú munkáit; *Kucera*, *Hobza*, *Krčmár* nemzetközi jogi tevékenységét; *Kallab* behatóan foglalkozik a kisebbségek védelmével. A mindössze három évet felölelő hatalmas tudományos anyag a jelen keretben csak hézagosan ismertethető, de mindenképpen a legnagyobb megbecsülést érdemli.

L. E.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és állásukeresőknek **10 fillér**.
Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvédgondok ellenszere: «Tempó»-nál diktálni, fordítani, másoltatni, sokszorosíttatni. Kisasszony-kölesönzés. Fotokópia azonnal. V., Koháry-u. 4. Tel: 13-2-12. 477

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŰJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI
1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS
a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS
budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Szladits Károly egyet. ny. r. tanár: Szászy Béla. — Dr. Czigler István budapesti ügyvéd: Külföldiek követeléseinek behajtása és a Magyar Nemzeti Bank. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 24. sz. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXV. 4.

Szászy Béla.*

... Szászy Béla lelki egyéniségének az összehatása a legnemesebb és legtökéletesebb harmónia. Az ember nemcsak műveivel állít magának emléket, hanem életével is. Szászy Béla élete klasszikus nyugalomú művészi alkotásként hat reánk. Semmi szertelenség nem teszi egyoldalúvá. Nagy tudása páratlan szerénységgel, kiváló elméje csodálatos szívjósággal olvadt össze. Életének uralkodó szenvedélye a kötelességtudás. Ritka ember töltötte be úgy, miként ő, minden irányú teljességgel kötelességeit családja, tudománya, hazája és egyháza iránt. De a kötelességteljesítés ridegségét nála a szeretet melege hatja át és teszi emberivé. Derűs életbölcse sége biztosítja lelki egyensúlyát jó és rossz időkben egyaránt.

E csodálatos kiegyensúlyozottság alapjait lelki alkotán kívül életének külső körülményeiben is fellelhetjük. Gyermekéveit a pócsmegyeri lelkészlak nemes egyszerűsége formálja, amelyben 1865. november 26-án született. Szerény életviszonyok, melyeket a keresztény erények szolgálata magasít fel. Kicsi falu, melynek zamatos magyar beszéde fejleszti ki hamisítatlan nyelvérzékét. A falu határát a Duna két ága öleli körül, méltóságosan hömpölygő, lágyan csobbanó habjával, amelyben a magyar ég báránnyelűs kékje tükröződik. Túlán, a leányfalusi partról, szelíd lankák zöldje vonzza szépségével az ifjú lelkét. Oda építi fel férfikorának Tusculumát. Ott ápolgatja szerető gonddal gyümölcsfáit; a domboldali lugasban szeret dolgozni, közben gyönyörködve — a magaslat békéjével szívében — a lelkéhez nőtt táj széles távlatában. Ez a hangulat kíséri élete útjain. Ez magyarázza lelkének derűt, megnyugodott bölcsességét, egyéniségének gyökeres magyarságát.

Ugyanezt a teljes harmóniát tünteti fel tudományos egyénisége is. Szászy Béla csakugyan nem volt az, akit Szászy-Schwarz Gusztáv szelvényjogásznak nevez, érte ezzel az olyan szakembert, aki a jog palástjának csak egy-egy csücskét tartja kezében. Szászy Béla valóságos jogi polihisztor volt, a szó legjobb értelmében. Átfogó tudásában szorosán egymásba kapcsolódott a jogtudománynak minden ága, egymást támogatva és kiegészítve. Nem lexikális ismereteket szedett össze, hanem minden jogágazatnak a mélyére szállott alá. Egyetemes jogásszá nevelte hivatásos munkája és viszont ez az egyetemes tudás adta meg neki azt a szintetikus erőt, amely a kodifikátort teszi.

Mert ha Szászy Béla élete művét egységes reprezentatív jelzővel akarjuk minősíteni, azt kell mondanunk róla, hogy ő a magyar törvényszerkesztés mestere, a magyar magánjogi kódex providenciális formába öntője.

... Szászy Béla a legigazibb megtestesítője a nemzetfenntartó magyar tisztviselő típusnak. A régi jó táblabírák bölcsesége és puritánsága találkozott benne szerencsés összetételben a modern

jogtudós felkészültségével. Fokozatos fejlődésében egyik legnagyobbja lett annak a hivatali tudós gardának, amely a magyar közéletnek mindenkor méltó büszkesége volt.

Az egyéni önzésen felépült társadalmi rendünknek alig van felemelőbb jelensége, mint az az odaadás, amellyel hivatalaink tudós szakemberei tudományuk javát adják oda a köznek önzetlen önfeláldozással. Kivált a törvényszerkesztés munkásai. Az ő memorandumai, véleményei, indokolásaik sokszor kötetekre menő tudós monográfiákat foglalnak magukban; műveket, melyekért nem jár a szerzőnek írói hírnév és tudományos dicsőség. A legnagyobb tiszteletre méltó az a felolvadás a köz szolgálatában, amellyel ezek a férfiak dolgoznak, pihenést nem ismerve, frázis nélküli hazafisággal. Munkájuk, mint a középkori szerzetes művészeké: ihletett és névtelen, amely csak a jól végzett kötelesség tudatában bírja jutalmát.

Az igazságügyminisztérium régtől fogva egész iskoláját fejlesztette ki a tudós törvényszerkesztőknek. Ennek a nagy hivatali iskolának mintegy betetőzőjeként tűnik fel Szászy Béla. Benne egyesült közvetlen elődeinek minden jelessége. Vavrik Béla átfogó tudása, Lányi Bertalan szívós szervező energiája, Tóry Gusztáv precizitása. De Szászy új egyéni vonást vitt be a kodifikációba, az alakítás és kifejezés művészetét, a szöveg magyaros zamatát, lendületét és kifejező erejét. Meggyőződése volt, hogy minden gondolatnak egyetlen kifejezőmód felel meg, amely a legtökéletesebben fejezi ki tartalmát, és szövegeit addig forgatta, csiszolta, amíg erre az egyetlen fordulatra ráakadt.

A törvényszerkesztés nehéz munkájának az egyetemes jogi tudás mellett az alakítókézség egyik legfontosabb kelléke. A törvény szövegezése nem mellékes külsőleges technikalitás. Ne feledjük, hogy az írott jognak éppen az adja meg a jellegét, hogy szövegeként kötelez: forma dat esse rei. Nem elég, hogy a törvényhozó maga tudja, mit akar; meg is kell értetnie akaratát azokkal, akikhez szól. Törvényre csak az válik, amit a szöveg kifejezésre juttat. Ezért olyan végtelenül fontos, hogy a szöveg híven, plasztikusan, félreérthetetlenül adja vissza a törvényhozó gondolatát. A mellett a törvényhozó ú. n. akarata többnyire csak általános céltűzés, irányjelzés. A törvény szövegezőjére vár az a kényes feladat, hogy az új parancsot akként helyezze bele a jogrendszernek bonyolult organizmusába, hogy ott semmi zavart ne okozzon, ellentmondásokra ne vezessen, hanem harmónikus illeszkedjék bele az egymást keresztező számtalan jogszabály szövevényébe. A törvényszerkesztő olyan, mint a sebész, akinek jól kell ismernie az emberi szervezet anatómiáját, hogy nemes szerveket ne sértsen, idegeket át ne vágjon. A tökéletes szövegezés nagy törvényhozói fontosságának helyes felismerése és gyakorlati érvényesítése Szászy Béla hosszú kodifikátori működésének kimagasló érdeme.

... A hosszú időn át, amíg Szászy Béla a kodifikációban dolgozott, — a nagy perjogi triász: Plósz Sándor, Fodor Ármin és Tóty Gyula munkáján kívül — a legtöbb igazságügyi vonatkozású törvény és rendelet tervezete átment az ő keze simító munkáján. Beláthatatlan az egyéb tárgyú jogszabályok nagy tömege, amelyeket mind az ő kritikai tolla szántott végig. Törvényeink egységes stílusán, egyenletes szerkezetén, szabatos magyarságán ebben a korszakban túlnyomóan az ő munkájának hatása érzik meg: már magában is elég eredmény egy dolgozó élet munkája számára. De visszatekintve, szinte azt kell mondanunk, hogy mindez csak előkészületnek, szellemi tornának tűnik fel, ahhoz a történeti jelentő-

* Részletek dr. Szladits Károly emlékbeszédéből a Magyar Jogászegylet 1932. május 19-i ünnepi ülésén.

ségű munkához viszonyítva, amely csodálatosképpen életének utolsó évtizedére esik: csak prelúdium a magánjogi kódex átdolgozásának nagy munkájához.

Ez a munka mint a beteljesedés virága hajtott ki évtizedes gyakorlatából és tapasztalatából. Szinte a gondviselés rendelkezésének tűnik fel, hogy hosszú éveken át a legkülönbözőbb tárgyakon a legmagasabb tükélyre fejlesse *Szászy Béla* szövegező művészetét, hogy azután annak egész csillogásával vonhassa be maradandó alkotását.

... Övé a nagy érdem, hogy az összeomlást követő csüggett korszakban újra felelevenítette a kódex elejtett munkáját és óriási egyéni erőfeszítéssel a megvalósulás küszöbéig vitte előre. Már rég kialakult volna a törvény előkészítése, ha ő nem csüggött volna munkás lelkével és fanatikus kötelességtudásával a nagy nemzeti mű gondolatán.

Szászy Béla teljes meggyőződéssel vallotta, hogy csak a rendszeres törvénykönyv adhatja meg nekünk a jogbiztonságnak azt a fokát, amely egészséges jogéletnek szilárd alapjául szolgálhat. Csalhatatlan éleslátással mutatott rá arra, «milyen lassan, milyen nehezen és a jogkereső felek részéről mennyi áldozat árán születik meg a bírói gyakorlat által teremtett szokásjogi szabály és milyen bizonytalan és ingatag marad továbbra is annak érvénye». «Az ilyen jogrendszer, — úgymond — mely kénytelen úgyszólván minden egyes új jogesetre a felek költségén külön törvényt alkotni a bíróság által, szegény nemzetnek nem való költséges jogrendszer.» De viszont nem kerülheti el figyelmét, hogy a háború előtt készült kódexjavaslatnak olyan fogyatkozásai voltak, amelyek miatt az nem válhatott igazán népszerűvé. Szerkezetének nehézsége és a német polgári törvénykönyvből átvett sok absztrakt kazuisztika idegenszerűvé tette a művet a magyar bíró józan életbölcseisége számára. A feladat tehát világosan állott *Szászy Béla* előtt: a kódexre nemzetünknek éppen mostani helyzetében mulhatatlan szüksége van, de viszont le kell győzni az idegenkedést, amely a korábbi javaslattal szemben egyre inkább terjedt. Erre csak *egy* mód kínálkozott: népszerűvé kellett tenni a javaslatot egyfelől szerkezetében, másfelől tartalmában.

Ebből a két szempontból látott hozzá *Szászy Béla* a javaslat átdolgozásához: könnyed, világos, magyaros szövegezésével igyekezett közelebb hozni a törvénykönyvet a magyar néplélekhez és beledolgozni bírói gyakorlatunknak mindazokat a hazai talajból nőtt értékes gondolatait, amelyekhez jogéletünk már hozzászokott. A 2000 §-os törvénykönyvnek ilyen átdolgozása annak újraszövegezésével volt egyenlő. Gigantikus munka egyetlen ember számára, aki a mellett nagy hivatali adminisztráció élén állott. De lelkesedése legyőzte a nehézségeket; s a munkát fényes sikerrel fejezte be.

Szászy Béla átdolgozásának köszönhetjük, hogy a kódex igazán magyar alkotás lett. Törzsökös magyar gondolkodással és páratlan stílusművészetével sikerült neki az előző tervezetek sokban idegen anyagát magyarrá áthasonítania. Az ő agya volt az az olvasztó kohó, amely a külföldi jogrendszerek értékes ércét nemesveretű magyar ötvözzé forrasztotta.

... Legutolsó hivatali munkája is a kódexnek szólt. Ő készítette el azt a törvényjavaslatot, amely a törvénykönyv parlamenti tárgyalásának rendjét van hivatva biztosítani. Ekkor kíméletesen vette ki a halál kezéből a tollat 1931. június 17-én; küszöbén annak a gazdasági összeomlásnak, amely az ország létét alapjában rendítette meg és a kódex törvénybefoglalását ismét bizonytalan időre elodázta. De a hála, amelyet *Szászy Béla* önfeláldozó munkássága iránt érzünk, arra kötelez, hogy a magyar jogászság egyeteme vegye kezébe a törvénykönyv további sorsát és ne engedje elaludni, ne engedje megfakulni *Szászy Béla* munkáját, hanem az ő szellemében tőkéletesítve azt, segítse be mielőbb a magyar törvénytárba.

Ám bármi lesz is a kódex további sorsa, *Szászy Béla* ezzel az átdolgozással olyan emlékművet állított magának, amely mindenkor hirdetni fogja a magyar törvényszerkesztés mesterének alkotó erejét.

A magyar jogászság mihamarább felismerte a magánjogi kódex átformálójában a vezetésre hivatott jogi elmét és *Nagy Ferenc* gyászos halála után egyhangú lelkesedéssel ültette 1929. februárjában a Magyar Jogászegylet elnöki székébe. Csak két és fél évig lehetett elnökünk, de e rövid idő alatt is bebizonyította, hogy méltó utóda volt nagy elődeinek *Csemeginek*, *Vavriknak* és *Nagy Ferencnek*.

... Élénk emlékezetünkben vannak tartalmas közgyűlési beszédei, melyekben magas szempontokból tartott szemlét «korunk jogfejlődésének irányát jelző eszmék és törekvések» felett. De különösen felejthetetlen számunkra a jognak az a szárnyaló apoteózis, amellyel egyesületünk 50 éves fennállásának ünnepét vezette be és amelyben feleletet keresett arra a kérdésre: «miként van az, hogy oly sok kiváló szellemű férfiú annyi odaadással és oly nagy lelkesedéssel szentelte életét és munkásságát a jog szolgálatának és a jogtudomány művelésének?» A felelet erre a kérdésre a jogszemlélet eszményi magaslataira vezet, s fejtegetései méltók arra, hogy minden magyar jogász szívébe vessen őket. E fejtegetésekben önkénytelen önvallomás van, egy nemes és nagy léleknek tükröződése, amely egyúttal elárulja az ő sikerének, élete nagy eredményének a titkát. Ő maga idézi élénk *Unger Józsefnek*, a jog nagy mesterének mondását: «ohne Begeisterung und Wärme des Herzens lässt sich nichts Grosses leisten.» *Szászy Béla* lelkét is a lelkesedés és a szeretet hevítette. Ezért tudott nagyot alkotni. De lelkesedése nem szalmatűz, szeretete nem szentimentalizmus, hanem céltudatos munkában nyilvánuló, egyenletesen égő lelkesedés, tevékeny hazaszeretet.

Az ilyen egyéniség, amely harmónikusan egyesíti magában a szaktudás teljességét a lélek melegével, a törhetetlen munkaerőt a legnemesebb jellemmel, amely leszűrt bölcseséggel, minden végtől tartózkodva, állhatatosan tör előre a haladás útján eszményei felé; meg tud érteni minden új eszmét, de biztos érzékkel választja el a színaranyat a csillogó értéktelenségtől: *Szászy Bélának* ez az egyénisége megérdemli, hogy emlékezetét megtartsuk és buzdító példáját kövessük.

Dr. Szladits Károly.

Külföldiek követeléseinek behajtása és a Magyar Nemzeti Bank.

A 4100/1931. M. E. számú rendelet 7. §-a, amely egyébként megfelelő meghosszabbítások folytán ma is hatályban van, azt mondja, hogy «külföldi fizetési eszközökben fizetéseket csak a Magyar Nemzeti Bank útján vagy hozzájárulásával szabad teljesíteni». Továbbá «a Magyar Nemzeti Bank olyan esetekben, amelyekben a közérdek megkívánja, a külföldi fizetési eszközökben teljesítendő fizetésekre halasztást adhat».

Ezen törvényes rendelkezések mellett a Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban röviden M. N. B.) a következő gyakorlatot követi.

Akik külföldi hitelezőknek teljesíteni akarnak, adósságaikat nem fizethetik ki, hanem azok, akik árutartozás címén adósok, magyar pengőtartozásukat vagy külföldi pénznemre szóló tartozásuk pengő-ellenértékét valamelyik belföldi pénzintézetnél, — bár a hitelező nevére nyitott — de csak úgynevezett függő számlára fizethetik be. A M. N. B. azután valamelyik érdekelt fél kérelmére határoz abban a kérdésben, vajjon mi legyen a befizetett összeg sorsa. Ha a követelés olyan állambeli hitelezőt illet meg, amellyel ma clearingegyezményünk van (e percben clearingegyezményünk van Ausztriával, Németországgal, Svájcjal és Franciaországgal), úgy a M. N. B. a befizetést clearingszámlára utalja át. Ha olyan állambeli hitelezőt illet meg a követelés, amely állammal nincs clearingegyezményünk, és amint fentebb mondtam, a követelés jogcíme árutartozás, úgy a befizetett összeg «függő számláról» «igazolt áruforgalmi belföldi pengőszámlára» utaltatik át.

Ha nem áruszámlából ered a követelés, úgy a M. N. B. «a kérelmet elutasítja», és ez esetben a pénzintézet, amelynél a befizetés függő számlára megtörtént, a befizetett összeget az adósnak visszatartalja, illetve az összeget visszautalni köteles, ha a hitelező a befizetéstől számított három hónap alatt nem mutatja be a M. N. B. megfelelő engedélyét.

A szószerint közölt rendelet és a majdnem szószerint közölt M. N. B. körlevél súlyos eltéréseket mutat, ami a külföldi hitelezők és azok képviselői, a magyar ügyvédek szempontjából nem érdektelen.

Ami legelőször szembeötlik, az, hogy a rendelet provideál halasztásról, a M. N. B. pedig nem ad halasztási engedélyt, hanem csak megtagadja a clearingszámlára való felvételt, avagy az igazolt áruforgalmi belföldi számlára való jóváírást. Ez a különbség pedig nem szórszálhasogatás, mert a halasztási engedélyből a hitelező és adós is kéri a provizóriumot, holott a kérelem el-

utasítása inkább definitívumnak látszik, a halasztás továbbá vagy terminusig vagy határozatlan időre szól, és amennyiben határozatlan időre szól, fogalmilag benne van az, hogy a kérelem újból megismételhető.

Ezen túlmenőleg nem tartom egész szerencsésnek a M. N. B. mai álláspontját a következő okokból sem.

A M. N. B. mai álláspontja szerint azon állambeli hitelezők követelése, amelyekkel clearingegyezményünk van, csupán a clearingegyezmény útján érvényesíthető és így előáll az a helyzet, ami egy konkrét ügyemben előfordult, hogy egy osztrák hitelező követeléséhez nem tudott még abból a célből sem hozzájutni, hogy belőle itteni fiókjának adóját és Mabi-járulék tartozását rendezze, holott kizárólag akkora összeg felszabadítását kérte, amely az igazolt adótartozás és az igazolt Mabi-tartozás törlesztéséhez volt szükséges. Nem tudom megmagyarázni annak a külföldi cégnek, hogy bár neki itt vannak követelései, adósa akar is fizetni, mégsem képes legalább annyit inkasszálni, amennyi saját adójának megfizetéséhez szükséges, mert az állam nem engedi ezt meg, az állam, amelyik ugyanakkor köztartozásai behajtása végett végrehajtót küld a nyakára.

Kívánatos volna, ha a M. N. B. ezeket az igényeket nem blankettaszerűen intézné el, hanem az ilyen kivételes esetekben mégis egyenként bírálna el az ügyet.

Külön kérdés a M. N. B. állásfoglalása azon követelések tekintetében, amelyek nem árutartozásokból származnak. A M. N. B. mai állásfoglalása, amely szerint az ezen igények tekintetében elutasító álláspontot foglal el, ellentétben áll a rendelet szövegével és lényegileg egyoldalú moratóriumot képez, amely egész indokolatlan kedvezményt nyújt annak az adósnak, aki történetesen más jogcímen tartozik. E helyett sokkal helyesebb és egész gazdaságunkra nézve sokkal kedvezőbb volna, ha a M. N. B. lehetővé tenné ezen követelésnek a magánadóstól való behajtását, köteleznék azonban a hitelezőt arra, hogy ezt a követelést valamelyik itteni pénzügyintézetnél zárolt számlán helyezze el. Elvégre ha magasabb szempontból nézzük a dolgokat, akkor fontosabb az, hogy a pénzügyintézet erősíttessék betétekkel, amely pénzügyintézet egész gazdaságunknak rendelkezésére áll, így nemrégiben is kincstárjegyek átvételével az állam pénzügyeinek segítségére sietett, mintha az egyes adósnál hagyjuk, akinél ha ma még nem, de később kétségtelenül behajthatatlanná válik. Így illetéktelen előnyhöz jut az egyes, a nélkül, hogy abból a köznek haszna volna, ellenben mindenesetre károsodik a hitelező is, meg a közösség is.

Az ügyvédeknek van még külön sérelme is. Az eddigi gyakorlat szerint a M. N. B. minden ügyvédnek megadta a külföldiek követelésére vonatkozó behajtási jogosítványt a nélkül, hogy a követelés osztályozása tekintetében állást foglalt volna és csupán arra kötelezte az ügyvédet, hogy az összeget behajtás után valamelyik belföldi pénzügyintézetnél zárolt számlára helyezze el, helyesen abból indulván ki, hogy a letett összegnek milyen számlára való sorozása tekintetében majd akkor foglal állást, amikor az összeg zárolt számlára már letétetett. Eddig tehát egész felesleges neki foglalkozni azzal a kérdéssel, vajjon áruszámlából eredt-e a követelés, mely állam hitelezőjét illeti meg, stb., stb.

Újabban a M. N. B. helytelenül azt a gyakorlatot követi, hogy az ügyvéd behajtási jogosítványát azon államokkal való viszonylatban, amelyekkel clearingmegállapodásunk van, egy aktában intézi el azzal a kérdéssel, vajjon a követelés clearingmegállapodás alá esik-e vagy sem. Ebből pedig több inkonveniencia következik. Az ügyvéd gyakorlatilag nem indíthatja meg a pert addig, amíg nincsen behajtási jogosítványa, behajtási jogosítványát pedig nem kapja meg addig, amíg a követelés fennállását és minőségét igazoló okiratokat be nem csatolja a M. N. B.-hoz, ami legalább időlegesen lehetetlenné teszi a per megindítását (hacsak az egész akta nem vész el, amint az én gyakorlatomban már előfordult).

Ezek a kérvények a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamaránál mutatandók be és így végeredményben a Kereskedelmi és Iparkamara a maga kommerciális szervezetével dönt abban a kérdésben, hogy az ügyvédnek megadassék-e a követelés behajtására a jogosítvány, vagy sem.

Kívánatos volna, ha a M. N. B. eddigi gyakorlatát követve, az ügyvéd behajtási jogosítványát az akta érdemi elintézésétől függetlenül intézné el és a clearingegyezménybe való sorozása csak később, a követelés behajtása, illetőleg az összegnek a pénzügyintézethez való letétele után fogna helyt. Ismerve az adósok gyengébb

bonitását, félek, hogy ezzel a M. N. B. munkája is csökkenne, mert az ügyvédnek a behajtási jogosítvány megadása még nem jelenti a követelés behajtását, és nem biztos, hogy a M. N. B. ugyanannyi ügyben lenne kénytelen a letett összeg sorozásával foglalkozni, amint ahány összeg behajtására megadta az engedélyt.

Nehéz a M. N. B. gyakorlatát kívülállónak felülbírálni, egy azonban bizonyos, hogy kell hogy a tendencia az legyen, hogy minél több esetben engedjék meg külföldi hitelezők követeléseinek normális behajtása és legalább is zárolt számlára való letétele, mert egy bizonyos, egyszer vége lesz ennek a mai kivételes állapotnak és minél kevesebb esetben gördítünk akadályt ma belföldi tartozásaink behajtása elé, annál könnyebb lesz egyszer a mai kivételes állapot likvidációja.

Dr. Czizler István.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

— **Késedelmi kármakat.** Az 5610/1931. M. E. számú rendelet 14. §-a értelmében e rendelet életbelépése után, vagyis 1931. évi október hó 17. napjától az 1923 : XXXIX. teikknek a késedelmi kamattal helyett megállapítható kártérítés mértékére vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatók. Viszont ugyane rendelet 5. §-a értelmében, ha az adós késedelmi kamattal helyett az 1923 : XXXIX. tc.-ben foglalt rendelkezések szerint kártérítéssel tartozik a hitelezőnek, úgy a rendelet életbelépése előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában még fennálló ilyen követelést a jelen rendelet életbelépése után bírói úton csak a tőkének évi 12 % -át meg nem haladó mértékig lehet érvényesíteni. A két rendelkezés közt fennállónak mutatkozó az az ellentét, amely szerint a rendelet életbelépése napjától az 1923 : XXXIX. tc.-nek a késedelmi kamattal helyett megállapítható kártérítés mértékére vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatók, viszont a rendelet életbelépése előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában még fennálló ilyen követelést a jelen rendelet életbelépése után a tőkének évi 12 % -át meg nem haladó mértékig lehet érvényesíteni, okszerűen azzal az értelmezéssel osztható el, hogy a rendelet 5. §-a a rendelet életbelépése előtt lejárt és a rendelet életbelépésének időpontjában még fennálló kártérítést illetően a 14. §-ban foglalt szabály alól a rendelet életbelépésének időpontjáig kivételt állapít meg oly módon, hogy a kártérítés a rendelet életbelépése napjáig az 5. § korlátai közt érvényesíthető. (Kúria, P. V. 3427/1930. sz.)

— **Gondnokság tékozlás miatt.** Tékozlás miatt csak az oly egyén helyezhető gondnokság alá, aki komoly ok nélkül, egyedül szeszélyei vagy szenvedélyei kielégítése végett, a józan ész és élet szabályaival ellenkező, vagyonával és jövedelmével arányban nem álló költségeivel, törzsvagyonának és ezzel jövedelmi forrásának állagát csökkenti és ezzel megélhetését, illetve magának vagy családjának eltartását veszélyezteti. (Kúria, P. III. 462/1931. sz.)

— **Erkölcstelen ügylet konvalidációja.** Az erkölcstelen ügylet abszolút semmisségéből következik, hogy azt a feleknek utólagos jóváhagyása, avagy az ügylet lebonyolítása meg nem szünteti. (Kúria, P. III. 88/1932. sz.)

— **Ellátási szerződés ingyenessége.** Az átruházási ügyletnek ellátási szerződési jellege az ajándékozás megállapítását nem zárja ki, mert az ellátási szerződés is az ajándékozás fogalma alá esik, ha az ellátást vagyonátruházása ellenében szolgáltatják s az ellátás értéke az átruházott vagyon jövedelmében fedezetet talál. (Kúria, P. I. 8053/1929. sz.)

— **Jóhiszemű beruházások.** Nem terjedhet ki a birtokba visszabocsátás kötelezettsége azoknak az el nem vihető beruházásoknak az ellenérték nélküli átengedésére is, amelyeket a kötelezett fél jóhiszeműen fektetett be a visszaadandó ingatlanba. (Kúria, P. VI. 5342/1931. sz.)

— **Nemvagyoni kár.** Nem osztja a kir. Kúria, sőt ellentétes is a kir. Kúria idevágó gyakorlatával a fellebbezési bíróság amaz álláspontja, hogy a magyar magánjog a nemvagyoni kártérítést nem ismeri. Ugyanis az 1914 : XIV. teikk 39. §-án felül több más törvényhely is : mint az 1921 : LIV. tc. 18. és 30. §-ai, az 1914 : XLI. teikk 28. §-a, az 1923 : V. tc. 35. §-a is tartalmazza a nemvagyoni kártérítés elismerését. És bírói gyakorlatunk helyét látja annak a személyiségi jog jogellenes és vétkes megsértése több más oly esetében is, amely külön törvényes rendezésben ezideig nem részesült. (Kúria, P. VI. 4787/1930. sz.)

— **Bérbeadó szavatossága.** Helyes következtetéssel mondotta ki a fellebbezési bíróság, hogy a felperes kára a bérleti viszony körében merült fel, kárkövetelési joga ebből a jogviszonyból származik, bérleti jogviszonyban pedig az alperessel állván, kártérítést is csak tőle követelhet. Alap nélkül panaszolja tehát az alperes az ő kártérítési felelősségének megállapítását abból az okból, mert a kérdéses házat nem ő, hanem a szavatóságot perbehívott felek építették, s ő azt már készen felszerelve vette át s így az épület alatt lefektetett vezeték csatorna szabályellenes voltáról nem is lehetett tudomása. Ezek a körülmények ugyanis az alperesnek mint bérbeadónak a fenti jogelvekből következő felelőssége megbírálásánál közömbösek és a bérleménynek rendeltetésszerű használatát korlátozó hiányosságára alapított kártérítési felelősségét a bérbeadó felperessel szemben nem zárják ki. (Kúria, P. VI. 4170/1930. sz.)

— **Hitelkeretbiztosítéki jelzálogjog törlése.** Figyelemmel a Jt. 50. §-ára, amely szerint a jelzálogos hitelező részbeni kielégítése esetében a jelzálogjog részleges törlésére alkalmas okirat kiállítását lehet követelni, a 76. § második bekezdésének rendelkezéséből következik, hogy: ha a személyes adós jelzálogtulajdonos olyan ténykörülmény alapján kér törlést a hitelviszony biztosítására bejegyzett keretbiztosítéki jelzálogjogra vonatkozóan, amely ténykörülmény a hitelviszonyból kifolyóan keletkezett tartozását csak részben szünteti meg, a személyes adós jelzálogtulajdonosnak ez a kérelme helyesen akként értelmezendő, hogy ez a kérelem annak a kijelentését is tartalmazza, hogy a jelzálogjog törlését kért részének a keretében nem kíván többé hitelt igénybe venni a bejegyzés alapjául szolgált jogviszonyból. (Kúria, P. V. 2137/1931. sz.)

— **Kamatátértékelés.** Miután az 1928. XII. tc. 1. és 4. §-ai értelmében a vételhátralék kamata átértékelés alá esik, úgy a már lejárt, mint az ismétlődő időszaki szolgáltatás természetéből folyóan a még lejárandó kamatok tekintetében helye van az átértékelésnek. A kamatok a tőke bizonyos százalékában fejeztetvén ki, a kamatkötelezés szempontjából a tőke átértékelt összege is megállapítandó, ez utóbbi megállapítás azonban a dolog természete szerint csupán ideiglenes jellegű, éppen úgy, mint a törvény 28. §-a értelmében a jelzálogjogszerzés okából megengedett előzetes átértékelés, mert a még le nem járt tőketartozás iránti átértékelési kérelmet az 1928. évi XII. tc. 3. §-a értelmében a lejáratától számított egy éven belül lehet előterjeszteni s akkor kell majd az azon időbeli körülmények szerint a törvény 12. §-ának figyelembevételével az átértékelés végleges összegét meghatározni. (Kúria, P. V. 798/1930. sz.)

— **Érdekét vesztett eltartási szerződés.** Ha a tartásra kötelezett nem teljesíti kötelezettségét a szerződésnek megfelelő módon és ennek következtében a szolgáltatás a tartásra jogosítottra nézve érdekét veszítette, a tartásra jogosított a szerződésnek a felbontását kívánhatja. A tartásra jogosítottnak a kötelelessége azoknak a tényeknek a bizonyítása, amelyekből arra lehet következtetni, hogy a szerződés felbontására a jogos ok megvan. (Kúria, P. III. 2012/1931. sz.)

Szemle.

— **A jogi oktatás reformjának kérdésével** nyitotta meg *Dési Géza* azt az ankétet, mely az ügyvédi kérdés megoldását tűzte ki céljául. Logikusnak látszik, hogy a jogi oktatásnál kezdjük meg a reformok megbeszélését. Nézetem szerint azonban helyesebb lett volna ezt a kérdést az ankét végére hagyni. Mert nem tudunk állást foglalni a jogi oktatás kérdésében, ha előbb nem gondolkodtunk azon és nem beszéltünk arról, hogy legyen-e numerus clausus vagy sem, bifurkáljunk-e (vagy pláne trifurkáljunk-e) vagy sem, szigorú legyen-e az összeférhetetlenség szabályozása vagy sem, legyen-e szakügyvédség vagy sem. Ez a magyarázata annak, hogy úgy *Beck Salamon*, valamint *Kováts Andor* professzor érdekesen bírálták ugyan a jogi oktatás mai rendszerét, sok érdekeset mondtak arról, miként lehetne és miként kellene

reformálni a jogi oktatást, de ügyszólván semmit sem halottunk arról, hogy az ügyvédség végpusztulásának elhárítása érdekében kell-e és lehet-e valamit tenni ezen a téren. *Beck Salamon* alapos és — mint rendesen — szellemes előadása sem hatolt a kérdés mélyére, ami a fentebbiek szerint nem az ő hibája. Előadásából az ügyvédkérdés szempontjából különösen említésre érdemes az az indítványa, hogy ha a szakügyvédség mellett foglal a reform állást, akkor célszerű volna a szakdoktorátus megvalósítása. Amennyire figyelemre méltó ez a gondolat, annyira beleütközik nemcsak az ügyvédi kar, hanem a köz érdekébe is *Beck Salamon*nak a jogakadémiák fenntartása mellett való állásfoglalása. *Beck* szerint a jogakadémiák az egyetemi tanári kar succrescentiája érdekében tartandók fenn. Nézetem szerint a budapesti egyetem szemináriumi alkalmasabbak erre a célra és az adjunktusi intézmény továbbfejlesztése e téren sokkal értékesebb, mint a jogakadémiák fenntartása.

Az egész vitának legnagyobb hibája különben az volt, hogy *Beck Salamon* nem ismerte és nem ismerhette *Magyary Zoltánnak* még nem publikált tervezetét, *Kováts Andor* még nem ismerte a budapesti jogi fakultás *Magyary* tervezetere vonatkozó terjedelmes, de ugyancsak nem publikált tervezetét. Ezek után az egész est legnagyobb meglepetése *Karaftáth* közoktatásügyi miniszter felszólalása volt, aki a vita végén kijelentette, hogy azonosítja magát a budapesti jogi fakultás véleményével és a jogi oktatásnak *Magyary* által tervezett nagy szerves reformját nem tartja időszerűnek.

A miniszter e kijelentése után meg kell állapítanunk, hogy az ügyvédi kör vitája mindenképpen időelőtti volt. *T. M.*

— **Dr. Pátkai Béla és dr. Vadász Sándor: A mezőgazdasági haszonbérek bírói megállapítása** címen most megjelent kommentárjukban részletes magyarázatokkal kísérik a vonatkozó rendeleteket. A füzetet a gyakorlatban jól használható ártáblázatok egészítik ki. Bolti ára 4 P.

— **Helyreigazítás.** Mult heti számunkban «Mentelmi jog és személyes szabadság» című cikkben az első hasáb második bekezdésének első és második sora ekkép helyesbitendő: «Minden ízében atavisztikus és oly intézmény ez, mely csak egyes képviselők hatalmi vágyát szolgálja». Továbbá a második hasáb második bekezdésében a negyedik és ötödik sorban *génusz* helyett *génusz* olvasandó.

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitáblák
Vegetáriumi laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzők
Fizikai és kémiai experimentáló szekrények
az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarlécek
Mikroskópok és tudományos műszerek
legjutányosabban kaphatók

CALDERONI
Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságánál
Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Vargha Ferenc* ny. koronaügyész: Mentelmi jog és személyes szabadság. — *Dr. Keresztes Gyula* budapesti ügyvéd: A részkötvények jogi természete. — *Dr. Böhm Ferenc* budapesti ügyvéd: Fellebbviteli érték a részperléssel összefüggésben. — Szemelvények a felső bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 25. sz. — Perjogi Döntvénytár. XVII. 4.

Mentelmi jog és személyes szabadság.*

III.

Az egységes mentelmi jog logikátlan és irracionális felaprózásának következménye az, hogy a mentelmi jogot a letartóztatás végett ismét fel kell függeszteni.

Csodálatos intézmény ez a mentelmi jog. Már a bűnvádi eljárás megindítása s lefolytatása végett egyszer felfüggesztették, tehát jogosultnak mondta a ház a bírói eljárást a Bp. szerint korlátlanul minden perjogi cselekményre s most előáll a letartóztatás szüksége. A helyett, hogy szabad kezet adnának a bírónak arra, hogy a felfüggesztett mentelmi jog csapásain szabadon haladjon s határozzon a letartóztatás kérdésében, mert hiszen már nincs mentelmi jog, mert az fel van függesztve, — nem, hanem egy fiók mentelmi jogot konstruálnak s a fingált mentelmi jog alapján a törvényhozó testület ismét beleszól az eljárás menetébe. Tehát egy bűncselekményből kifolyólag már két mentelmi joga van a képviselőnek.

Igaz, hogy a Böszörményi-esetben külön van említve a letartóztatás, de külön van említve a bíró elé állítás s ismét külön a vádemelés is, tehát ekként okoskodva, ugyanazon logikával azt is lehetne mondani, hogy nemcsak a bűnvádi eljáráshoz s letartóztatáshoz, hanem a közkereset alá vonáshoz, vagyis a vádemeléshez is külön mentelmi jog illeti a képviselőt. Így aztán minden képviselőnek egyelőre három mentelmi joga volna ugyanazon bűncselekményre vonatkozólag. Egyelőre mondom, mert, amint látni fogjuk, lesz több is.

A mentelmi jognak ez a denaturalizálása onnan származik, hogy a Böszörményi-esetben hozott pongyola határozatot precíz törvényként kezelik, amely utóbbinál minden szónak megvan a külön értelme s jelentősége. Holott úgy áll a helyzet, hogy a határozat erős tautológiában szenved, a helyett, hogy csak a bűnvádi eljárást említette volna, három fogalommal operál, így aztán könnyen fejlődött ki olyan gyakorlat, hogy mihelyt a letartóztatás szükségessé válik, nyomban kibontakozik egy újabb mentelmi jog.

A határozat azonban a letartóztatással szemben nem föltétlenül mondja a mentelmi jogot, amennyiben kijelenti, hogy tettenkapás esetén jogosult a letartóztatás. Ez a kijelentés nem sokat mond; mert a Böszörményi-határozatot kiegészíti a Bp. 141. § 1. p., mely szerint előzetes letartóztatásnak csak akkor van helye, ha a tettenkapott kiléte azonnal meg nem állapítható. Alig képzelhető eset, hogy a képviselő kiléte nem volna nyomban megállapítható, s így a szabály gyakorlati értékkel nem bír. Több értelme lett volna a letartóztatás megengedésének a Bp. 141. § 3. p. esetében, mikor bizonyíték forog fenn a kollúzióra.

Tettenérés esetén történt letartóztatásnál fölmerül a kérdés, hogy mi történik akkor, ha a ház nincs együtt. A Miletics Szve-

tozár ügyében a mentelmi bizottság 1876. szeptember 26-án következőleg nyilatkozott: «... föltétlenül nem zárhatni ki lehetőségét és szükségét annak, hogy oly esetben, mikor az országgyűlés szünetel és midőn oly körülmények forognak fenn, melyek valamely büntett azonnal való üldözését az ország jogrendjének nagyobb veszélyeztetése nélkül elhalasztani nem engedik, a kormány saját felelőssége mellett a képviselő felelősségrevonásának a mentelmi jogban fekvő akadályait addig is el ne hárítsa, míg e tekintetben a ház határozata kikérhető leend. Ezzel kapcsolatban Jellinek azt mondja,¹¹ hogy: «az országgyűlés tagja elfogatásának a mentelmi jog felfüggesztése előtt csak akkor van helye, mikor azt az intézkedést országos érdek kívánja meg, amelynek megóvása fontosabb az országgyűlés tagját illető mentelmi jognál — azonban nem a bíróság dönt ebben a kérdésben, hanem a kormány, mely intézkedéseért a felelősséget elvállalja. A mentelmi jog felfüggesztése nélküli elfogatás esetében az ország alkotmányos biztosítékain ejtett esetleges sérelemmel szemben áll az ősszminisztérium felelőssége (1848. III. tc.)»

E szerint tehát a kormány intézkedik, ha a ház nincs együtt. Ez már a szükségnek megfelelő továbbfejlesztése a mentelmi jognak s a Böszörményi-határozatnak. *Tisza Kálmán* akkor tartott beszédében meg is jegyezte, hogy ez az első ilyenféle eset és az ezen esetben létrejövendő megállapodások precedenst is fognak a jövőre képezni.¹²

Tehát szokásjogként leszögezhetjük, hogy a ház együttnemléte esetében az országgyűlést a kormány helyettesíti. Miután pedig a mentelmi jog a nemzet szuverenitásának folyamánya, e szerint az országgyűlés együttnemléte esetében az azt megillető szuverenitást is a kormány képviseli.

A mentelmi jog számbeli szaporodása még nem ér véget a letartóztatáshoz megkívánt specifikus mentelmi joggal, mert a törvényhozó testület megkívánja azt az ítélet végrehajtásához is.

Nagy viták voltak e körül a házban, míg a szokásjog kifejeződött. *Deák Ferenc* a mellett szólalt föl, hogy az országgyűlés a bírói ítélet törvényességének megvizsgálására jogosult. *Tisza Kálmán* azon a nézeten volt, hogy a mentelmi jog felfüggesztése jogot ad a bírónak az egész eljárás lefolytatására, de arra nem ad jogot, hogy az ítélet végre is hajtassék.

Ezzel szemben *Horváth Boldizsár* szerint: «Ha egyszer a törvényes bíróságnak engedély adatott arra, hogy a vizsgálatot teljesítse s vádlott felett ítéletet hozzon, megszűnik a képviselőháznak minden joga, és különösen azon joga, hogy a törvényes bíróságok ítélete felett szuperarbitrárium fórum legyen.»

Különösen fontos és nagyjelentőségű *Pauler Tivadar* igazságügyi miniszter idevonatkozó fejtegetése: «Én azon véleményen vagyok, — így szól — hogyha egyszer a ház azon meggyőződésre jut, hogy a cselekmény a törvények által tiltva van, hogy saját hatáskörében kérte ki a bíróság a képviselőt és hogy nem politikai zaklatás szolgál indokul, hanem közte és az elkövetett büntetendő cselekmény közt olyan kimutatható összefüggés létezik, hogy őt a bíróság elé állítani lehet, miután a mentelmi jognak nem lehet az a célja, hogy a törvények alól privilégium alkottassék akárki számára, mert a polgárok a törvény előtt egyenlők és ezen ország nem azért törölte el az egyes osztályok privilégiumait, hogy

¹¹ I. m. 328. lap.

¹² U. o. 327. lap.

* Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 23. számban.

azt egy külön osztályra fenntartsa, és ha ezek alapján a ház a mentelmi jogot felfüggesztette, akkor az illető kérdésnek elintézése a bíróság köréhez tartozik. Mert ha mi a hatalmak összeharagában azon pontig jutunk már, hogy a jogérvényesen hozott bírói ítélet végrehajtása, ha az eljárás megindítására a ház megadta az engedélyt, megakadályozható, akkor oly lejtőre léptünk, melyen a végeredményt én nem látom... hova vezetne, ha azon elv állítatnák fel, hogy akármily büntetés miatt van az illető elítélve, a jogerejűvé vált ítéletet végrehajtani nem lehet, mert ehhez még a ház határozata kívánatik meg.»¹³

Ebben a klasszikus tömör érvelésben benne van a mentelmi jog természete s lényege. Benne van, ami fejtegetésen mint vörös fonál húzódik végig, hogy a mentelmi jog egységes s azt szétszaggatni s szétdarabolni nem lehet; nem lehet önálló mentelmi jogokat konstruálni egyes perjogi cselekményekre, mert a mentelmi jog egységes s annak többsége a bűncselekmények többségét tételezi fel; de egy bűncselekményre egységes marad a mentelmi jog, akármilyen jellegű perjogi cselekményt veszünk is fel, mert a bűnvádi eljárás megindítására adott meghatalmazás a mentelmi jog felfüggesztése révén jogot ad a bíróságnak az egész bűnvádi eljárás lefolytatására, amihez tartozik az ítélet végrehajtása is.

Pauler klasszikus érvelése dacára a ház megkívánja a mentelmi jognak a büntetés végrehajtása végett való felfüggesztését is. Íme, már a harmadik mentelmi jog mesterséges konstrukciójához jutottunk; van mentelmi jog az eljárás megindításához, a letartóztatáshoz és a büntetés végrehajtásához. Ez utóbbinál három tény vizsgálatát kell a ház:

1. Vajjon törvényes volt-e a bíróság.
2. Az elsőfokú bíróság ugyanaz volt-e, mely a házhoz fordult a mentelmi jog felfüggesztése végett.
3. Hogy a marasztalás azon bűncselekményre vonatkozik-e, mely a mentelmi jog felfüggesztése iránti kérelem alapját képezte.¹⁴

Hogy törvényes volt-e a bíróság, mely eljárt, annak vizsgálata nem a parlamentre, hanem a kir. Kúriára tartozik (Bp. 384. § 1. p.). Ha pedig az ügy rendes perorvoslatok keretében nem került a kir. Kúriára, ott van a jogegységi tanács, akkor az állapítja meg a törvénysértést. A parlament csak a parlament szuverénitásával kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik (Jellinek, 200. lap). A bíróság törvényes megalakítása pedig ezzel nem áll kapcsolatban s az a felett való felügyelet a kir. Kúriát illeti.

Ami a bíróság azonosságát illeti, erre nézve *Kerkápoly Károly* azt mondta, hogy: «Igenis, a mi jogunk, sőt kötelességünk megvizsgálni, hogy a ház által adott engedéllyel az élt-e, az engedélyt az használta-e fel, akinek adatott, tudniillik a törvényes bíró.» (U. o. 338. lap.) Ámde, amint hogy a bíróság törvényességének vizsgálata nem a parlament feladata, éppúgy nem tartozik oda a bíróság azonosságának vizsgálata sem.

A bíróság azonosságának megállapításánál egyébként is nehézségekre bukkanunk, ami problematikussá teszi a kérdést. Tudjuk, hogy az alsófokon a per bármely szakában bíróküldésnek van helye (Bp. 29. §) s az ügyet egyik bíróság a másikhoz illetékeség címén a főtárgyalás elrendeléseig bármikor átteheti (Bp. 274. §). Tudjuk, hogy összbüntetés és egyesített büntetés utólagos kiszabása esetén az a bíróság illetékes, mely a legsúlyosabb büntetést mondta ki. Mármost tegyük föl, hogy bíróküldést akkor rendel el a kir. Kúria, mikor már a mentelmi jog fel van függesztve. Íme, a mentelmi jog felfüggesztését kérő s az ítélobíróság nem azonos. Ugyanez áll illetékeségi összeütközés esetében is, ha nem az illetékesé vált, hanem a korábban eljáró bíró szorgalmazta a mentelmi jog felfüggesztését. Hasonló eset fordul elő összbüntetésnél és a büntetések egyesítésénél is. Tegyük fel, hogy a képviselőt képviselői korában elítélték börtönre, nem képviselő korában pedig fegyházra. Illetékes lesz ez utóbbi ítéletet meghozott bíróság. Ámde ez nem szorgalmazta a mentelmi jog felfüggesztését. Tehát három gyakran előforduló eset, ahol a mentelmi jog felfüggesztését kérő s ítélobíróság nem azonos, s így hiányoznék a mentelmi jog felfüggesztésének egyik feltétele.

A törvényhozó testület harmadik föltételként állítja föl a mentelmi jognak a büntetés végrehajtása végett való felfüggesztésénél azt, hogy az ítélet azon bűncselekményre vonatkozik-e, mely a mentelmi jog felfüggesztése iránti kérelem alapját képezte. Ez már, úgy látszik, szorososan a mentelmi bizottság elé tartozik, mert ha

a bűncselekmény miatt függesztette fel az eljárást, bizonyosságot akar szerezni a felől, hogy identikus-e a cselekmény. Nem hiszem, hogy valaha előfordult vagy előfordulhatna, hogy a felfüggesztett mentelmi jog és az ítélet tárgya nem volna azonos.

Miután a mentelmi jog felfüggesztésének szüksége és lehetősége a büntetés végrehajtása miatt a fenti két okból elesett, igazán kár ismét egy speciális mentelmi jogot konstruálni, mikor arra semmi szükség nincsen, és pedig annál kevésbbé, mert a tettazonosság kérdése nem közjogi probléma, hanem a Bp. 326. § 1. pontja szerint perjogi kérdés. Egyedüli helyes felfogás a *Pauler Tivadar* fentidézett nézete, mely szerint a mentelmi jog egységes minden bűncselekményre s ez az egységes jog fölöleli az egész bűnvádi eljárást. Vagy felfüggesztik a mentelmi jogot, vagy nem, de ha felfüggesztik, miután a mentelmi jog egységes, a felfüggesztés hatálya kiterjed az egész bűnvádi eljárásra.

Ez a kérdés azonban sokkal szövevényesebb és bonyolultabb, mint ahogy az első pillanatra látszik. A mentelmi jog ugyanis perjogi akadály; mindaddig nem indítható meg a bűnvádi eljárás s nem hajtható végre az ítélet, míg a mentelmi jog felfüggesztve nincs; a képviselő terheltként ki nem hallgatható, tehát vád sem emelhető ellene. Következésképp ha vádat emelnek ellene a mentelmi jog felfüggesztése nélkül, az az eljárás megsemmisítésére vezet (Bp. 384. § 11.), mert az ítélet törvényes vád nélkül volt hozva. Ha az eljárást megsemmisítették, új eljárást kell indítani, amennyiben a képviselőház kiadja a képviselőt. Ámde a mentelmi jognak az a sajátossága a többi perjogi akadállyal szemben, hogy ezeket mindig meg kell szüntetni s az eljárás csak akkor folytatható, ha a perjogi akadály megszűnt; a mentelmi jognál azonban az akadály ipso jure megszűnik, ha a képviselői mandátum megszűnik. Kérdésünkre vonatkozólag itt két eset képzelhető. Az egyik az, mikor az eljárás folyamán, tehát ítélet hozatala után is megmarad a mandátum; a másik pedig az, mikor az ítélet hozatala után megszűnik a képviselő mandátuma (lemondás, házfelosztás). Tegyük fel, hogy a tettazonosság a képviselőház szerint nem forog fenn; tehát a büntetés végrehajtása végett a ház nem adja ki a képviselőt, mert a mentelmi jog megsértésével hozatott az ítélet.

Látható tehát, hogy itt a képviselőház egy finom disztinkcióra szoruló kérdést old meg: a tettazonosság elasztikus kérdését, ami gyakran szakbíróságra is nehéz probléma. Nem a hétköznapi eseteket, nem az elnézéseket s nyilvánvaló hibákat értem én itt, mikor a bíró tévedésből olyan tett felett ítélt, mely a mentelmi jog körébe esik, hanem az igazán vitás tettazonossági problémákat; mert ha a ház a mentelmi jognak az ítélet végrehajtása végett való felfüggesztésénél vizsgálhatja azt, hogy a marasztalás azon büntetendő cselekményre vonatkozik-e, amely a mentelmi jog felfüggesztése iránti kérelem alapját képezte (Jellinek, 338—339. lap), akkor a ház vizsgálhat minden tettazonossági kérdést és így tág kaput nyitunk a tettazonosság problémájának a képviselőház előtt; finom jogász disztinkciót igénylő kérdéseket ragad magához a ház, mely kérdések a bíróra tartoznak hivatásánál és a bírói hatalomnál fogva (Bp. 326. § 1. p., 384. § 11. p., 1869: IV. tc.); mely szeparát hatalom a törvényhozó hatalommal szemben.

Veszedelemes tehát a tettazonosság bírósági problémáját a képviselőházra bízni, mely eminenter politikai testület s ezen a révén könnyen besurranhat a politika s politikai érdek az igazságszolgáltatásba.

A tettazonosság kérdése a mentelmi jog szemszögéből az ítéletre és a bíróságra tartozik s nem a parlamentre. Ha az problematikus, végeredményben megoldja a kir. Kúria, melynek hatalmi körébe tartozik a kérdés. Ha a mentelmi jog hatálya alatt forog fenn tévedés s a mentelmi jog megsértésével ítélt a bíró, a kir. Kúria jogegységi tanácsa, vagy a rendes tanács, ha perorvoslatot vizsgál felül a kir. Kúria, megsemmisíti az ítéletet és a mentelmi jog felfüggesztése végett a parlamenthez fordul a bíróság s — *faute de mieux* — az ügyész a Bp. 444. § analógiájára jár el.

Másképp alakul a kérdés, ha a mentelmi jog megsértésével hozott ítélet után megszűnik a mandátum. A közfelfogás szerint a mentelmi jog csak a mandátum tartama alatt hatályosul. Annak megszűntével elveszti a vádlott tabu minőségét, leszáll az Olimpuszról s ismét hétköznapi szürke halandó lesz.

Mármost mi történik a megsértett mentelmi joggal, mi lesz akkor, ha tényleg a mentelmi jog megsértésével ítélték el a képviselőt, de azután megszűnt a mandátum?

Itt két eset képzelhető. Vagy érdemileg határozott a kir. Kúria az ügyben (Bp. 441. § 3. bek.), vagy nem. Előbbi esetben a törvény-

¹³ Jellinek i. m. 351—352. lap.

¹⁴ U. o. 338. lap.

sértés az igazságügyi temetőbe kerül, mert az ellen nincs orvosság. Az utóbbi esetben azonban a koronaügyész perorvoslással élhet a jogegység érdekében; a kir. Kúria pedig a 442. § ut. bek. alapján megsemmisíti az ítéletet, mert a törvénysértés a vádlott sérelmével járt; s az ügyész újra kezdheti az eljárást. Mind a két eset azonban tisztán elméleti kérdés s nem törvényes igazságügyi probléma, hanem a jog esztétikájába tartozó kérdés.

* * *

Láttuk, hogy a mentelmi jognak a büntetés végrehajtása végett való felfüggesztésénél a szokásjog értelmében azt vizsgálja a mentelmi bizottság s a parlament, hogy törvényes volt-e a bíróság; az elsőfokú bíróság s a büntetés végrehajtását szorgalmazó bíróság ugyanazonos-e; végül, hogy a tettazonosság fennforog-e a marasztalás és a mentelmi jog felfüggesztése iránti kérelem tárgya közt. Láttuk azt is, hogy mind a három eset olyan, mely a parlament hatáskörén kívül esik s azt a parlament szokásjoga csak az állami hatalmak összeharagja folytán vonhatta hatáskörébe.

Ehhez járul az is, hogy olyan eset is előadhatja magát, hogy az említett szokásjogot alapul véve s abból kiindulva, nem tud érdemileg a mentelmi bizottság egyik szempontból sem foglalkozni a mentelmi jog felfüggesztésének kérdésével. Az 1925: XXVI. tc. 10. §-a szerint ugyanis nem választható országgyűlési képviselővé az, akit a 3. és 4. pontban meghatározott bűncselekmények miatt jogerősen elítéltek. Tehát az ítéletnek a választást megelőzőleg kell jogerőre emelkedni; ha a választáskor még nem jogerős, a megválaszthatóságnak mi sem állja útját. Tegyük fel, hogy egy ilyen nem jogerősen elítélt embert megválasztanak képviselővé, ha a mandátum rendben van, a ház állandó igazolóbizottsága a Házszabályok 24—31. §-ai értelmében köteles azt igazolni. Időközben azonban az ítélet jogerőre emelkedik s a hatóság a büntetés végrehajtása végett kéri a mentelmi jog felfüggesztését. Azt kérdezem már most, hogy a szokásjog három esetét cinosurául elfogadva, mit vizsgál a mentelmi bizottság? Azt nem nézheti, hogy törvényes volt-e a bíróság; mert ez a kérdés a Bp. 384. § 1. pontja szerint mindenképpen a Kúriára tartozik; s hivatalból vizsgálálandó meg, ha abban az ügyben a Kúria eljár; ha pedig az ügy nem került a kir. Kúriára, a jogegységi tanács fog a kérdésben dönteni, de semmi esetre sem a parlament, mert ez nem törvényhozási s nem politikai, hanem igazságszolgáltatási kérdés, tehát a három állami hatalom összeharagja s a bírói hatalomba való jogtalan beavatkozás, ha ezt a kérdést a parlament magához ragadja. *De ettől eltekintve — s ez a lényeges — azt, hogy törvényes volt-e az eljáró bíróság, nem is vizsgálhatja a parlament, mert az ítélethozatal idejében az elítélt nem volt képviselő, tehát a parlament szuverén joga alá nem eshetett.*

A parlament jogköre a törvényhozás s a házszabályok értelmében belügyének intézése; de hatalmi körét túllépné és a hatalmak szétválasztásának elvét megtagadná s felügyeleti jogot arrogálna magának, ha a bíróság törvényességét akarná felülbírálni; erre nem jogosított semmiféle fikció révén sem, még a szuverénitás metafizikai dogmájának felhasználásával sem.

A másik két kérdés, amit a parlament a mentelmi jognak felfüggesztése szempontjából a büntetés végrehajtása végett a képviselőházhoz intézett megkeresések megvizsgálásánál szokott megtárgyalni, ipso facto elesik, mert nincsen tárgya. Nincs ugyanis elsőfokú bíróság, mely a megkeresést intézte volna a mentelmi jog felfüggesztése végett, mert az elsőbírósági eljárásban még nem volt mandátuma a vádlottnak, tehát a mentelmi jog felfüggesztését sem kérhette a bíróság.

De azt sem vizsgálhatja a mentelmi bizottság, hogy a tettazonosság fennforog-e, vagyis hogy ugyanazon faktum miatt hozott-e a jogerős ítélet, ami miatt az eljárás megindítása végett a mentelmi jogot felfüggesztették, mert az eljárás megindításakor az elítéltet nem barrikádozta körül s nem fődözte a mentelmi jog, mert nem volt képviselő.

Íme, ebből a példából látható, hogy lehetnek esetek, mikor a szokásjog szerint kérni kell ugyan a mentelmi jog felfüggesztését, de ezzel a megkereséssel nem tud mit csinálni a mentelmi bizottság, mert érdemileg nem képes foglalkozni az esettel.

De általában elvileg is helytelen külön speciális mentelmi jogot konstruálni a büntetés végrehajtásához, mert ez a legnagyobb fokban sérti a bíróság presztizsét. Ha a bíróság jogerősen elítél valakit, ez az elítélés azt bizonyítja, hogy abban nyilvánul meg a jog, igazság és erkölcs. Micsoda spekulatív okoskodás mondhatja azt, hogy ez

az ítélet a képviselői mandátum tartama alatt nem hajtható végre, mert zaklatás forog fenn. *Hogy zaklathatja az igazság érvényesülése, a büntetés végrehajtása az elítélt képviselőt? Hisz a zaklatás azt jelenti, hogy jogtalanul háborgatjuk és zavarjuk a képviselőt képviselői jogának gyakorlásában az elzáratással. Hát lehet jogtalan egy jogerős ítélet végrehajtása?! Hiszen az ítéletben testesül meg a jog, erkölcs és igazság, aminek érvényesüléséhez szabad utat kell adni mindenkivel szemben. Az ítélet végrehajtása sohasem zaklathat senkit semmiféle állásban, még a képviselőt sem; mert a jog, erkölcs és igazság a társadalom három pillére, melyen nyugszik. Ha ezek zaklathatnak, akkor az a társadalom beteg és nem normális, mert saját bázisát támadja meg s jelenti ki értéktelenségét s helyezi e fölé a képviselő sérthetlenségét.*

Akit jogerősen elítéltek, azon a büntetést végre kell hajtani; csak sikeres újrafelvétel, elévülés vagy az államfő kegyelmi aktusa révén szabadulhat a büntetés végrehajtásától, de időleges mentességgel, a mandátum hatálya alatt nem szabadul attól.

De olyan égetően szüksége van a parlamentnek arra, hogy beleavatkozzon a büntetés végrehajtásába? Hiszen az esetek óriási többségében megadja az engedélyt a büntetés végrehajtásához, akkor minek a mentelmi jog, mert hiszen a szabály az esetek többségéhez igazodik. *Azt hiszem, nem tévedek, ha azt állítom, hogy ez a hatalmi vágy túltengése és presztizs kérdése.* Akinek hatalma van, még több hatalomra törekszik, akit pedig a presztizs vesz körül, az glóriára vágyakozik.

A büntetés végrehajtásához tehát nincs szükség semmiféle specifikus mentelmi jogra, nincs reális szükség arra, hogy a képviselő büntetésének végrehajtása eltolassék a mandátum lejártáig; de nemcsak reális szükség nincs arra, hanem ez a praerogativa beleütközik a jóerkölcsökbe is, ha azt mondjuk, *hogy a jog, igazság s erkölcs szerint bűnös ember, míg képviselő, nem bűnhődhetik, hanem e helyett törvényhozói jogokat gyakorolhat; gyakorolhatja a legszebb, legfontosabb jogokat büntetésre szóló ítélettel terhelten; s ha lejár a mandátum, a fogházfelügyelő hatalmába kerül.*

* * *

A letartóztatáson kívül a képviselő személyes szabadságát érinti a tanúzási kényszer s az annak megtagadása után bekövetkező letartóztatás. Erről nem szól a Böszörményi-eset, hanem a Ház 1888. november 28-án 392. szám alatt a mentelmi bizottság véleménye alapján hozott határozatában kimondotta, hogy *az országgyűlés tanácskozásának és működésének tartama alatt képviselő ellen személyes szabadságát korlátozó kényszereszközök foganatosítására a képviselőház beleegyezése, illetve a mentelmi jognak felfüggesztése kérendő* (Jellinek, 354. lap). *Az országgyűlés szünetelése alatt azonban a mentelmi jog felfüggesztése nem szükséges, mert a törvényhozói hivatás gyakorlása nem jöhet összeütközésbe a tanúzási kötelezettséggel.* (Id. jelentés Jellinek, 356. lap.)

Sajátságos a parlament logikája. Igaz és helyes az, hogy ha az országgyűlés szünetel, a képviselő törvényhozói hivatásának gyakorlása nem jöhet összeütközésbe a tanúzási kötelezettséggel, mert időbeli különbség választja el a kettőt egymástól. Ebből az is kitűnik, hogy a mentelmi jognak praktikuma abban van, hogy mikor a Ház ülészik, a képviselő szabad legyen; mozgási szabadsága ne legyen korlátozva az ülés alatt a hatóság részéről. De ha tanúzási kényszernél elfogadta a Ház ezt az egyedül helyes és célszerű álláspontot, miért nem fogadja el a képviselőnek bűncselekmény miatt való letartóztatásánál. *Miért követeli itt a mentelmi jog felfüggesztését s miért ejti el amott, hisz mindkét esetben a személyes szabadság van érintve; mindkét esetben a törvényhozó testületnek szuverénitása van szóban és sem egyik, sem a másik esetben nem gyakorolhatja törvényhozói jogát a képviselő, mikor a Ház nem ülészik; miért van mégis különbség a két eset között?*

Ez is azok közül a misztikumok közül való, amely a mentelmi jog rendezetlen birodalmát jellemzi s azt bizonyítja, hogy az egész mentelmi jog nemcsak misztikus, hanem logikátlan is.

Ha a Böszörményi-esetből kiindulunk, azt tapasztaljuk, hogy a mentelmi jog nem fejlődik a modern korszallem posztulálásának megfelelőleg, hanem változik, éspedig retrográd irányban. A szokásjog kiindulási alapja volt a Böszörményi-eset, mely még csak a letartóztatást kötötte a mentelmi jog felfüggesztéséhez, azután jött az ítélet végrehajtása, végül jött a tanúzási kényszer alkalmazása. Itt azonban egy kis fény sugar villan fel, mert különbséget tesz a szerint, hogy a Ház ülészik-e vagy nem. Ha igen, a személyes

szabadságot korlátozó kényszerintézkedéshez megkívánja a Ház a mentelmi jog felfüggesztését, egyébként nem.

Hátra van még a személyes szabadságot érintő intézkedések közül a *személymotosás, lefoglalás és házkutatás*. Ez nem közvetlenül a képviselő mozgási szabadságába vág, hanem oly dolgokra vonatkozik, melyek személyével csaknem organikus összefüggésben állnak. Erre vonatkozólag *Finkey* azt tanítja, hogy a házkutatáshoz, személymotosáshoz szintén megkívántatik a mentelmi jog felfüggesztése.¹⁵ Gyakorlatilag nem vagyok vele egy nézetben. Elsősorban is a mentelmi jogot, mint élő anakronizmust és speciális jogot nem szabad kiterjesztőleg magyarázni, sőt ennél az antidemokratikus intézménynél csakis a megszorító magyarázat a helyes, mert így remélhető, hogy valamikor eljutunk a desuetudo birodalmába, ahol a mentelmi jogot is elhelyezhetjük az elkopott és elértéktelenedett, sőt soha értékes nem volt intézmények múzeumába.

De gyakorlatilag is kivihetetlen ezeknél a perjogi cselekményeknél a mentelmi jog felfüggesztése. Fontoljuk meg, hogy a személymotosást stb. lecsapásszerűen s azonnal kell foganatosítani, ha az objektív bizonyítékot meg akarjuk szerezni, mert másképp üthetjük a nyomát bottal. A mentelmi jog pedig szinte arra van berendezve, hogy ezek a perjogi cselekmények komikusá váljanak, ha azokhoz a mentelmi jog felfüggesztését kívánjuk meg. Fontoljuk meg, hogy a mentelmi jog felfüggesztéséhez a legjobb esetben hetek kellene, s a képviselő terhelt annak minden stádiumát ismeri. Mily hiszékeny lélek gondolhatja azt, hogy a terhelt az objektív bizonyítékot a mentelmi jog felfüggesztéséig megőrzi ott, ahonnan a vizsgálóbíró házkutatás, személymotosás vagy lefoglalás útján akarja megszerezni!? — Igazán *difficile est satiram non scribere*. Ezekre a perjogi cselekményekre nem lehet, sőt nem szabad a mentelmi jogot kiterjeszteni.

* * *

Vizsgálódásaimban arra az eredményre jutottam, hogy a *mentelmi jog egy eleven anakronizmus, amit nem az őseink hagytak reánk, hanem mi teremtettük meg az abszolutizmustól való utólagos félelem erkölcsi nyomása alatt 1867-ben. Reámutattam, hogy a mentelmi jog ma már nem dogma, hanem tabu, ami szent és sérthetetlen s hogy nem követi fejlődéssel a kor szellemét, hanem retrográd irányban mozog. Reámutattam, hogy annak, mint anakronisztikus intézménynek megszüntetését hiába várjuk a parlamenttől. Egy reményünk lehet csak ezzel az előregedett, a mai korba nem illő intézménnyel szemben: a mentelmi jognak mindig szorosabb magyarázata és annak a részletekben való revideálása, hogy ezen a réven eljuthassunk valamikor az ígérlet földjére, a desuetudo birodalmába.* Vargha Ferenc.

A részkötvények jogi természete.

A részkötvények (németül: *Teilverschreibungen, Partialobligationen*) — amelyek útján nyilvánosan kibocsátott nagyobb kölcsönök kerülnek kihelyezésre — nálunk nem tételes jogszabályok alapján honosodtak meg, hanem a gyakorlati életben fejlődtek ki a kölcsönkötvények egyik változata gyanánt.

Mindenekelőtt a kölcsönkötvények¹ fogalma tisztázandó.

Kölcsönkötvények (németül *Schuldverschreibungen, Obligationen*) alatt olyan értékpapírokat értünk, amelyek pénzfizetésre vagy helyettesíthető dolgok szállítására irányuló közvetlen teljesítési ígéretet foglalnak magukban. Értékpapírok lévén, a bennük körülírt követelés érvényesítéséhez a kötvény birtoka, a követelés átruházásához pedig a kötvény átadása szükséges.² Ebben különböznek a közönséges adóslevelektől.

A kölcsönkötvényeket részkötvényeknek akkor nevezzük, ha valamely alapul fekvő egységes természetű és hosszú lejáratú kölcsönügyletből kifolyólag azonos szöveggel és tartalommal tömegesen kerülnek kibocsátásra. A «részkötvény» szó kifejezésre juttatja azt, hogy bár minden kötvénybirtokos önálló hitelező, mégis egy

¹⁵ *Finkey*: Magyar Büntetőperjog, 1916, 76. lap.

¹ A kölcsönkötvények jogszabályai nálunk kodifikálva nincsenek. A német jogban a bemutatóra szóló kölcsönkötvények (*Inhaberschuldverschreibungen*) jogszabályait a BGB. 792. és köv. §-ai kodifikálják és nálunk a szokás túlnyomórésztben a német jog szabályait vette át.

² Az értékpapírok fogalmát és általános szabályait illetőleg I. szerzőtől: Magyar Értékpapírjog (sajtó alatt).

egységes feltételek mellett felvett nagyobb kölcsön részese, akinek a többi hitelezőtársakkal közös érdekei vannak.³

A részkötvényekre ezek szerint jellemző a hosszú lejárat,⁴ a tömeges kibocsátás és a kötvénybirtokosok közös érdekei. Ezekből a jellemző tulajdonságokból folynak a részkötvények különös szabályai.

Alkalmazandók elsősorban a tömeges kibocsátással kapcsolatos szabályok.⁵

Minthogy a tömegesen kibocsátott⁶ címletek rendszerint nyomdai úton sokszorosított teljesen azonos szöveggel és külalakban kerülnek forgalomba, egymástól megkülönböztethetőknek kell lenniök, aminek szokásos módja a címleteknek s az azokhoz tartozó szelvényeknek sor-, esetleg sorozatszámval való ellátása.⁷ E nélkül nem volna lehetséges letétbe helyezett címletek egyedüli megjelölése, sorsolás, megsemmisítési eljárás sem.

A tömegesen kibocsátott értékpapírokra vonatkozólag a szokás megengedi a címleteknek mechanikai úton sokszorosított aláírással való ellátását.⁸

Ezenfelül a tömegesen kibocsátott értékpapíroknál szokásos — hamisítások, visszaélés megnehezítése céljából — érvényességi kelléket képező alakszerűségek, jelzések stb. (*Ausfertigungsvormerk, Kontrollstempel*) kikötése.⁹ Ilyen kikötés csak akkor érvényességi kellék, ha a kikötés a papír szövegében foglaltatik.

A kötvénybirtokosok közös érdekei az alapul fekvő kölcsönügylet azonosságából folynak. Az alapügyletet s ezzel kapcsolatban a részkötvényekben foglalt kölcsönkövetelés egészének biztosítását külön okiratba, az ú. n. főkötvénybe szokták foglalni. A főkötvény nem értékpapír, mert a követelés nem a főkötvényhez, hanem a részkötvényekhez kapcsolódik. A főkötvény közönséges rendelkező okirat, benne a részkötvények kibocsátója, esetleg egy harmadik személy a részkötvények birtokosai irányában kötelezettségeket vállal és esetleg biztosítást nyújt. A biztosítás többnyire bekebelezési engedély, — az okiratba foglalva — melynek alapján az 1927: XXXV. tc. 67. §-a értelmében a részkötvények mindenkori birtokosai javára biztosítéki jelzálogjog kebelezhető be. A hivatkozott törvénycikk egyben gondoskodik arról is, hogy a jelzálogjogra vonatkozó rendelkezések megtétele végett az érdeklő részkötvénybirtokosoknak közös képviselője legyen. Még messzebbmenően gondoskodik a részkötvénybirtokosok közös érdekeinek védelméről az 1922: XVII. tc. 23. §-ában nyert felhatalmazás alapján kibocsátott 60,300/1922. I. M. sz. rendelet, mely a részkötvénybirtokosok szervezkedéséről rendelkezik és a kötvénybirtokosok közgyűlését felhatalmazza, hogy — a rendeletben foglalt korlátok között — az összes részkötvénybirtokosokat kötelező határozatokat hozhasson. A közös érdekek hathatós védelmére a közgyűlés gondnokot, annak támogatására bizalmi férfiakat választhat, s a gondnok képviseli a részkötvénybirtokosokat az adóssal szemben mindazon ügyekben, amelyek a részkötvénybirtokosokat közösen érdeklik. A gondnok jogköre különösen messze terjed

³ *Der Gedanke des Zusammenhanges der einzelnen Schuldverschreibungen als Teile einer Gesamtschuld oder Forderung hat im Verkehr so sehr Wurzel gefasst, dass man im gewöhnlichen Leben von Teilschuldverschreibungen (Partialobligationen) redet* (H. Koenige: *Ges. Betr. die gemeinsamen Rechte der Besitzer von Schuldverschreibungen*, 1922, I. § I. 36. l.).

⁴ Rövidlejárátú kölcsönökről részkötvényeket (általában kötvényeket) nem szoktak kiállítani. Rövidlejárátú kölcsönökről magánosok kötelezőjegyet, váltót stb. a kincstár kincstári jegyeket szokott kiállítani. Utóbbiak csak nagyobb címletekben kerülnek kibocsátásra, rendszerint egy évnél nem hosszabb lejáratú és alacsony kamatozással.

⁵ A tömeges kibocsátású értékpapírok különös jogszabályaira vonatkozólag I. szerzőtől: Magyar Értékpapírjog (s. a.).

⁶ Hogy hány címlet és mennyi névérték szükséges ahhoz, hogy tömeges kibocsátásról lehessen szó, azt jogszabály nem állapítja meg s így a szokás irányadó. A német *Ges. betr. die gem. Rechte der Besitzer von Schuldverschreibungen* vom 4. Dez. 1899, I. § szerint ezen törvény rendelkezései csak oly kölcsönkötvényekre irányadók, ahol a kibocsátott címletek száma legalább 300 és az össz-névérték legalább 300,000 márka.

⁷ Az állami kölcsönkötvényekre ezt kifejezetten elrendeli az 1897: XX. tc. 114. §-a s egyben más ismertetőjelek felvételét is elrendeli. A Jt. 98. §-a értelmében pedig a részjelzálogleveleket (résztelekadósleveleket) is sorszámokkal kell ellátni. Tömegesen kibocsátott bemutatóra szóló papíroknak sorszámokkal való ellátása azonban egyéb értékpapíroknál is feltétlenül szükséges. *Wahl* (*Droit commercial*, 1922, 1495. §) a tömeges kibocsátású papírokat egyenesen úgy határozza meg: *Un grand nombre de titres émis en même temps ne diffèrent entre eux que par leurs numéros*. A szelvények számai a joggyakorlat szerint is a szelvények lényeges alkotórészt képezik (K. 1311/1891. J. Sz. 8. l.).

⁸ A bemutatóra szóló kölcsönkötvényekre ezt a német BGB. 793. §-a kifejezetten mondja.

⁹ A német BGB. 793. §-a erről kifejezetten rendelkezik: *Die Gültigkeit der Unterzeichnung kann durch eine in der Urkunde aufgenommene Bestimmung von der Beobachtung einer besonderen Form abhängig gemacht werden*.

akkor, ha az adós részvénytársaság vagy szövetkezet. Ily esetben a gondnok a részvénytársaság vagy szövetkezet közgyűlésén megjelenhetik, felszólalhat, az alapszabályok rendelkezéseinek megtartásával javaslatokat terjeszthet elő és azt is követelheti, hogy az adós vagyoni helyzetére és ügyvitelére vonatkozó adatokat vele közöljék.¹⁰

A részkötvényekkel kapcsolatban — minthogy a tételes jogszabályok nagyon hiányosak — a gyakorlatban sok vitás kérdés van. E helyt csak kettővel kívánok foglalkozni: az egyik az a kérdés, hogy részkötvényeket ki és milyen feltételek mellett jogosult kibocsátani, a másik kérdés, hogy részkötvények rendeletre kiállíthatók-e.

1. A törvények egész sora tartalmaz rendelkezéseket bizonyos kötvényfajok (részkötvények) kibocsátásának feltételeiről, illetve módozatairól. Így nyereségykötsönkötvényeket, nyereségyélvezeti jegyeket és igérvényjegyeket kibocsátani és forgalomba hozni csak a törvényhozás külön engedélyével szabad (1889 : IX. tc. 2. §). Zálogleveleket (1876 : XXXVI. tc., 1912 : VII. tc. 31. §, 1925 : XV. tc. 1. §, 1928 : VII. tc., 1929 : XXXIV. tc.), búzazálogleveleket (1923 : XLII. tc.), ipari zálogleveleket (1928 : XXI. tc., 1929 : XXIV. tc.) csak a törvényben meghatározott feltételek mellett intézetek bocsáthatnak ki. Ugyanez áll az ú. n. községi kötvényekre (hazai pénzintézetek biztosított kötvényeire : 1897 : XXXII. tc. 1. §, 1920 : XXXVI. tc. 78. §, 1923 : XXI. tc., 1928 : VII. tc., 1929 : XXXIV. tc. 1—3. és 6. §-ai). Egyes különös biztonságának elismert kötvényfajoknak különféle kedvezmények kapcsán való kibocsátására privilegizált intézetek kaptak engedélyt. Ilyenek voltak az ú. n. szőlőfelújítási kötvények (1896 : V. tc.), ilyenek az Országos Központi Hitelszövetkezet törlesztéses kötvényei (1898 : XX. tc. 72—77. §-ai, az 1920 : XXX. tc. 27., 35., 38. §-ai, 1927 : V. tc. 51—53. §-ai, 1927 : VIII. tc. stb.), a Magyar Földhitelintézet vízszabályozási és talajjavítási záloglevelei (1889. évi XXX. tc. 1914 : XXX. tc., 1918 : XVI. tc., 1928 : VII. tc., 1929. évi XXXIV. tc. 3. és 6. §-ai) és sok más.

Nem vitás, hogy az itt felsorolt különféle elnevezésű részkötvényeket csak a vonatkozó törvényekben foglalt feltételek alatt, illetve csak törvényes felhatalmazással bíró intézeteknek szabad kibocsátani. Kérdés azonban, hogy más természetű részkötvényeket jogosult-e bárki — tehát p. o. magánszemély is — kiállítani és forgalomba hozni. A jogtudományban arra nézve kétféle felfogás van. Az egyik felfogás szerint abból a körülményből, hogy a törvényhozó különféle részkötvénykategóriák kibocsátását szabályozta, azt kell következtetni, hogy csak azokban a törvényekben szabályozott részkötvénytípusoknak kibocsátása van megengedve, éspedig az egyes törvényekben körülírt feltételek mellett.¹¹ Ezzel szemben van azonban olyan álláspont is, amely szerint az egyes törvényekben foglalt szabályok és korlátozások szigorúan csak az egyes törvényekben megjelölt részkötvényfajtákra vonatkoznak, s oly részkötvényeket, melyekre korlátozások kifejezetten nem statuáltak, bárki szabadon kibocsáthat. Szerintem az utóbbi álláspont a helyes. Elv ugyanis az értékpapírjogban, hogy amennyiben törvénytilalmat vagy korlátozást kifejezetten nem állít fel, értékpapírok korlátlanul létesíthetők, vagyis jogok korlátlanul értékpapírokba foglalhatók. Az egyes részkötvénykategóriákat szabályozó, fentebb hivatkozott törvények sem szövegükben, sem pedig indoklásukban nem mondják, hogy más részkötvénytípusok kibocsátása korlátozva vagy tiltva van, sőt p. o. az 1897 : XXXI. tc. 1. §-a kifejezetten mondja, hogy ezen törvény hatálya alá csak azok a kötvények tartoznak, amelyeket az ezen törvény által megszabott korlátok között és módozatok mellett bocsátanak ki. Ugyanezen törvények általános indoklásából pedig az tűnik ki, hogy a törvény rendelkezéseire nem a kötvények érvényességének biztosítása végett, hanem forgalomképességük fokozása céljából volt szükség.

Ha a törvényhozó más részkötvénytípusok kibocsátását megakartta volna tiltani, úgy kifejezetten kellett volna tilalmat statuálni.¹² Törvényes tilalom hiányában mindig voltak és ma is van-

¹⁰ Ezek olyan messzemenő jogok, hogy nem indokolatlan Kuncznak (A kereskedelmi és váltójog vázlata, 1929. II. k.) az a nézete, hogy a részkötvénybirtokosokat valójában társulati jogok is megilletik.

¹¹ Így Nagy F.: A Magyar Kereskedelmi jog kézikönyve 7. kiad. 133. §. Nizsalovszky is (A jelzálogjog jogszabályai, 1929. 233. l.) elfogadhatónak tartja azt a megállapítást, hogy jogunk szelleme szerint kötvényt csak a törvényekben megállapított esetekben lehet kibocsátani.

¹² Így történt ez a német jogban, ahol a bemutatásra szóló, belföldön kiállít-

nak a forgalomban olyan részkötvények (főleg ipari vállalatok kötvényei), amelyek a törvények által szabályozott részkötvénytípusok alá nem sorozhatók. Ezek kibocsátásának jogosságát — tudtommal — konkrét esetben nem vonták kétségbe, legutóbb pedig az 1927 : XXXV. tc. 67. §-a — a törvényben foglalt korlátozások betartásával — kifejezetten megengedi bárki részére jelzálogilag biztosított részkötvények kibocsátását.

2. Egy másik kérdés az, hogy részkötvények, éspedig akár törvényhozási úton szabályozott, akár egyéb részkötvények lehetnek-e forgatható papírok.

Elv az értékpapírjogban, hogy csak azok az értékpapírok forgathatók, melyekre vonatkozólag a törvény ezt kifejezetten megengedi. Kölcsönkötvényeknek, részkötvényeknek rendeletre való kiállítását törvény kifejezetten nem engedi meg s így közelfekvő az a nézet, hogy részkötvények forgatható papírok nem lehetnek.¹³

Van azonban más nézet is. A K. T. 294. §-a a rendeletre kiállítható papírok között felsorolja a kötelezőjegyet. A jogtudományban elterjedt nézet szerint pedig a részkötvények a kötelezőjegyek fogalma alá vonhatók.¹⁴ Ha ez az álláspont helytálló, abból az következik, hogy a részkötvények a kötelezőjegyre irányadó szabályok értelmében rendeletre kiállíthatók.

Ezen jogi magyarázat szellemében és a német joggyakorlat nyomán¹⁵ a szokás nálunk tényleg ezt a jogi magyarázatot fogadta el, mely szerint a részkötvény kötelezőjegy s ehhez képest a kötelezőjegyre nézve fennálló jogszabályok értelmében a részkötvények — bárki állította is ki azokat — forgatható papírok akkor, ha pénzfizetés vagy helyettesíthető dolgok vagy értékpapírok szállítása iránt visszteher kikötése nélkül vannak kiállítva és ezenfelül kifejezetten rendeletre szólnak.¹⁶

Dr. Keresztes Gyula.

Fellebbviteli érték a részperléssel összefüggésben.

A Te. 24., illetve 37. §-aival foglalkozó kritika az eddigiekben nem igen mutat rá azokra a jogi anomáliákra, amelyeket a fellebbviteli alapnak ez az új rendszere a Pp. érintetlenül maradt egyéb rendelkezéseivel szemben, így különösen a követelésrész érvényesítése esetén a perértékre irányadó Pp. 7. §-ával összefüggésben teremt.

Nem hisszük, hogy a joggyakorlatban is sokszor felmerülhetett volna ez a kérdés és főleg hogy felsőbb bíróságaink határozatában erre nézve már állandó gyakorlat alakulhatott volna ki, ezért kívánunk egy konkrét eset kapcsán ezzel részletesebben foglalkozni.

A felperes még a Te. életbeléptetése előtt kezességre alapított 6000 P követelésből nyilván próbaként 2000 P-t perelt, a Pp. 7. §-ára tekintettel, a törvénytől előtt. A törvénytől elutasította a keresetet, de az ítéletábla helyt adott annak és határozatát, szokatlanul, magában az ítéletben jogerősnek mondta ki. Felperes még a felülvizsgálati határidőn belül a hátralékra újabb keresetet indított, alperes pedig a táblai ítélet ellen felülvizsgálati kérelemmel élt, amelyet a kir. ítéletábla, kizárólag a Te. 37. §-ának szövegére való utalással, visszautasított. A Kúria indoklásánál fogva hagyta helyben a kir. ítéletábla határozatát. E határozatok a fentiekhez képest a legtávolabbról sem tisztázzák e kérdés körül már a felfolyamodásban is felvetett perjogi ellenérveket.

A Te. 37. §-ának szövegezése, önmagában vizsgálva, tényleg alapot nyújthat a visszautasító határozatra. Úgy látszik, mintha

tott, pénzfizetési ígéretet tartalmazó kölcsönkötvényekre vonatkozólag a BGB. 795. §-a úgy rendelkezik, hogy ezek csak állami engedéllyel hozhatók forgalomba. Sőt néhány éven át (1917. márc. 8-tól 1920. febr. 7-ig) a rendeletre szóló kölcsönkötvényeknek forgalomba hozatala is engedélyhez van kötve. Az 1931. dec. 6-i «Notverordnung» további korlátozásokat létesített. Az elv tehát Németországban is az, hogy amennyiben jogszabály kifejezett korlátozást nem állít fel, kölcsönkötvények korlátlanul kibocsáthatók. Franciaországban ezt az elvet alaptörvény mondja ki (Décret de Thermidor, an 3).

¹³ Így Kuncz : i. m. II. 129. l.

¹⁴ Így Bozóky : Magyar Keresk. Jog, 1929. II. k. 183. l. és Kuncz : i. m. II. 255. A német joggyakorlat ezt az álláspontot kifejezetten elfogadta (l. a köv. jegyzetet is.)

¹⁵ Németországban a joggyakorlat a részkötvényeket a kötelezőjegy (Kaufmännischer Verpflichtungsschein) fogalmi körébe sorozza s ennek folytán a részkötvények forgatható papírok, ha a kiállító kereskedő (Koenige i. m. 34. l. Staub H. G. B. III. k. Anm. 22 zu § 363 és R. G. 12, 92). Németországban ezen a jogalapon igen nagy számmal vannak forgalomban ipari és kereskedelmi vállalatok által kibocsátott forgatható részkötvények.

¹⁶ Forgatható részkötvényekre egyébként egyes jogszabályok is utalnak (1886 : XXIX. tc. 77. §, 60,300/1922. I. M. rend., 1927 : XXXV. tc. 67. §).

világosan tartalmazná a törvényhozó akaratát e tekintetben, amikor kimondja, hogy: alperes nem élhet felülvizsgálattal, ha a fellebbezési bíróság ítéletével megítélt követelésnek vagy követelésrésznek értéke (felülvizsgálati érték) nem haladja meg a felülvizsgálat kizárására irányadó értékhatárt. Döntőnek tekinthetik e határozatok, ha külön nem is hivatkoznak rá, hogy a törvényszöveg a «követelésrészt» külön is kiemeli.

Az alábbiakban kimutatni igyekszünk, hogy nemcsak de lege ferenda szükséges, hogy a felvetett kérdés félre nem érhető szövegezéssel pótoltsék, hanem helyes jogmagyarázattal a bírói gyakorlat, a mai szöveg alapján is, akként döntheti el a kérdést, hogy a felülvizsgálat lehetőségének helyt ad.

A Pp. 7. §-a kimondja, hogy az értékmegállapításban nem a perelt rész követelés, hanem a lejárt egész követelés értéke az irányadó. Ez az egyetlen jogszabály található perrendtartásunkban, amelyből közvetve kétségtelenül következik, hogy felperesnek jogában áll a lejárt teljes követelés helyett annak csak egy részét peresíteni. Hogy ennek a jogszabálynak nemcsak az elsőbírói hatáskör szempontjából, hanem főleg a perorvoslatok lehetőségére figyelemmel tulajdonított fontosságot a Pp. megalkotója, az a miniszteri indokolásból kitűnik, amikor a törvény azt a rendelkezését, hogy ilyen esetben a pertárgy értékét az egész követelési összeg határozza meg, azzal indokolja: nehogy felperes lehetlenné tegye a fellebbezést vagy a felülvizsgálatot. Különösen a mai egyesbírói rendszernél kisebb jelentősége is van annak, hogy a járásbíró vagy a törvényszék ítélkezik-e elsőfokon, minthogy hány fokban és melyik felsőbb bírósághoz kerül a per végeldöntésre.

A Te. nem helyezte hatályon kívül a Pp. 7. §-ának érvényét semmi vonatkozásban, sem expressis verbis, sem derogatíve, a perorvoslatra vonatkozó jelentőségében. Sőt a fellebbezésnél kifejezetten utal arra, hogy a Pp. 5—8. §-ait megfelelően alkalmazni kell, a felülvizsgálatnál pedig a Pp. 476. §-nak felhívásával is közvetve csak erre célozhat. A Te. 24. és 37. §-ainak indokát lényegében azzal fejezi ki a miniszteri indokolás, amelyet a Te. 24. §-nál ad és a felülvizsgálatnál erre csak hivatkozik: «hogy nem volt megokolható az a megelőző állapot, hogy a peresfelek bármelyike igen csekély összeg miatt fellebbezéssel éljen, ami egyaránt áll akkor, ha ez a csekély érték a pertárgy egész értéke vagy a pertárgy egy részének értéke». Nyilvánvaló ebből a fogalmazásból, hogy itt a pertárgy egy részének értékéről csak abban a vonatkozásban van szó, hogy az eddigi állapottal szemben, amikor a fellebbvitelre is minden esetben a pertárgy értéke volt irányadó, e helyett ezután ennek az egész pertárgyértéknek meg- vagy meg nem ítélt része fog alapul szolgálni. Ha ez a meg- vagy meg nem ítélt követelésrész kevesebb a perértéknél, akkor az ú. n. fellebbezési vagy felülvizsgálati érték többé nem esik össze az ezelőtt mindig irányadó perértékkel. Kétségtelen ebből az indokolásból, hogy amikor a törvényszöveg «a követelésrész» kifejezést alkalmazta, csakis az indokolásban is használt vonatkozásban hozhatta fel, és ez a kifejezés a legtávolabbról sincs összefüggésben a Pp. 7. §-ával, ahol a törvényhozó a fejezet címében a «rész követelés» szót, a szakasz szövegében pedig a «részben perlés» kifejezést alkalmazza.

A Te. szövegében a «megítélt követelés» kifejezésének alkalmazása lehetne még indok ahhoz a felfogáshoz, hogy a Te. a perrendtartás 7. §-ában lefektetett azt az elvet, miszerint a rész követelés perlése az egész követelésre irányadó fellebbezési lehetőségeket nem befolyásolja, derogatíve hatályon kívül helyezte. Az volna felhozható, hogy megítélt követelésnek vagy követelésrésznek nem tekinthető az, ami keresetbe helyezve sem volt.

Elismerjük, hogy ez szintén alkalmas zavarkeltésre. De e szóhasználatnak nem tulajdonítható nagyobb jelentőség, mint az, hogy a Te. szerkesztője, amikor az eddigi fellebbviteli rendszertől eltérő rendszert vezetett be, a törvényszöveg fogalmazását nem tudta minden tekintetben összhangba hozni a Pp. hatályban maradt rendelkezéseivel, talán — amint ez a Pp. 7. §-ával kapcsolatban valószínű — egyes elszórt rendelkezésre nem is gondolt. Ám ennek az ellenvetésnek felmerülténél még csak az sem szükséges, hogy a fentiek okából «a megítélt» szó használatát non scriptumnak tekintsük, mert magyarázatunkhoz elég, hogy e szónak, annak formális értelme helyett, materiális értelmet tulajdonítunk.

Ha a per az azonos jogalapon nyugvó egész követelésnek a keresetben érvényesített egy részére jogerősen eldőlt, a jogalap tekintetében eldőlt az egész követelésre nézve is. A jogalap már ítélt dolog és a hátralék perlésénél már csak ennek összességűsége és fenn-

állásának ténykérdése lehet vitás. Ebben az összefüggésben tehát anyagi-jogilag az egész követelés megítéltek tekinthető akkor, ha a kereset és az ítélet annak csak egy töredékére vonatkozik is formálisan.

Alaposan lehet feltételezni, hogy a törvényhozó tudata és akarat a kérdéses törvényhelyek megfogalmazásánál nem terjedt ki a rész követelés perlésével kapcsolatos összefüggésre és így derogatíve sem helyezte hatályon kívül a Pp. 7. §-ának indokolásából világosan kitűnő azt az elvet, hogy a rész követelés perlésével felperes a fellebbvitelt egyoldalúan lehetlenné nem teheti és a követelés egy esetleg jelentéktelen részére megszerzett ítélettel az egész követelésre praejudiciumot nem teremthet.

Indokálul szolgál e magyarázatnak az a felfogás, amit tudomásunk szerint a kir. Kúria a Te.-re vonatkozólag a Pp. 388. §-a alapján hozott részítélettel való összefüggésben elfogadott. Itt annak dacára, hogy a megítélt követelésrész a fellebbezési, illetve a felülvizsgálati értéken alul van, nem a megítélt követelésrészt, hanem az egészben ítéleti elbírálás tárgyává még nem tett egész pertárgy értékét tekinti a fellebbvitel alapjául. Márpedig ha ez a felfogás ebben az esetben helyes, holott a törvényszöveg szó szerinti értelme ezt is kizárná, mert hiszen itt is «megítélt követelésrészről» van szó, akkor legalább is olyan indokolt lehet a Pp. 7. §-ával kapcsolatban. Mert mindkét esetben végeredményben az ugyanazon jogalapon támasztott egész követelést maga részére igényli felperes és ezt az igényét fenn is tartja. A különbség csak az, hogy amíg a Pp. 7. §-ánál felperes már magában a keresetben csak egy részt érvényesít egyelőre, addig a részítéletnél — bár legtöbbször ugyan csak a felperes kérelmére — ennek a résznek elválasztása az egész től bírói határozattal történik. Éppen e különbség miatt a fellebbvitel kizárása még talán kevésbé volna igazságtalan a részítélet esetében, mert itt legalább a rész követelés ítéleti elkülönítése nem tisztán felperes egyoldalú tényén, hanem magának a bíróságnak határozatán nyugszik.

Sürgősen szükség volna, hogy a joggyakorlat minél előbb határozottan kialakulhasson abban az irányban, hogy a részperlés esetében fellebbviteli értéként a fennálló és lejárt egész követelés értéke tekintessék.

Bizonyos, hogy így a Te. intenciója a részperlésnél nem érvényesülne és ezen az úton felperes részéről a fellebbvitel korlátozottsága kijátszható volna, ámde ez egyrészt kevésbé káros, másrészt a joggyakorlat, esetleg a törvényhozás ezen már kisebb jog- és érdeksérelem mellett segíthetne. Így a követelés hátralékos részére indított perben vagy perekben, ha a kereseti jogalap teljes jogorvoslati lehetőséggel már megállapított és csak az összegszerűség vitás, nyugodtan érvényesülhetne a korlátozás. Elenyésző jogsérelem mellett helyt foglalhatna ez akkor is, ha felperes az első rész perlésénél az itt érvényesített kereseti összegben felüli követeléséről eleve lemond. Meggondolás tárgyává volna az is tehető, hogy különös tekintettel a Pp. 130. §-ának tiltó elvére és ennek a Pp. szelleme szerint sem indokolható kijátszhatóságára, a részperlés lehetősége törvényileg általában kizárassék. Nem volt alaposan megindokolható ugyanis eddig sem, hogy amíg egyrészt a bírói gyakorlat kategórikusan kizárta a megállapítási pert az esetben, ha már teljesítés is követelhető volt, másrészt a törvény a részperlés lehetőségével módot adott az ú. n. próbaperek indítására, ami lényegében nem más, mint megállapítás.

Bármely megoldás jobb, mint ami a sérelmezett határozatokból következnek. A jogbizonytalanság kimélyülésének újabb, talán könnyen át sem látható veszélye fenyegetne, ha a kialakuló joggyakorlat e határozatokat állandósítaná. *Dr. Böhm Ferenc.*

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **A fióktelep** az a hely, ahol a kereskedő főtelepén kívül, de azzal kapcsolatban állandó üzleti tevékenységet akként folytat, hogy közvetlenül önállóan köti meg az üzlet tárgyául szolgáló ügyleteket. A gépek eladásával foglalkozó iroda, amely az ügyletek legnagyobb részénél az eladó r.-t. jóváhagyásától függőleg állapodott meg a vevővel a vételi ügylet feltételeiben, nem fióktelep. (Kúria, 1932. márc. 16. P. IV. 4368/1931.)

2. **Circa.** A szállítandó áru mennyiségének «circa» jelzővel való közelebbi megjelölésénél igénybevehető 5 %-os többlet vagy

kevesebbet az áruüzleti szokások értelmében a tényleges szállításnál lévén irányadó, a különbözeti kárösszeg megítélésénél a szerződésbeli árumennyiség jogszabálysértés nélkül vehető irányadónak. (Kúria, 1932. márc. 30. P. IV. 3555/1930.)

3. Vállalkozási szerződés. a) Az olyan szerződés, amely szerint az egyik fél, a vállalkozó, valamely meghatározott mű előállítására, a másik fél, a megrendelő, pedig a meghatározott ellenérték díjfizetésére kötelezi magát, vállalkozási szerződés. A szerződésnek ezen a jellegén nem változtat az a körülmény, hogy a vállalkozó díja munkanapok szerint és nem folyóméterenkint volt meghatározva, s hogy a mű létesítéséhez az anyagot a megrendelő adja és az fizeti a segítő munkásokat is. — b) A kútásás, a mély kút tisztítása veszélyes természetű munka. Az ezzel a munkával járó kárveszély azonban nem a megrendelőnek, hanem a vállalkozónak a terhe és esélye, annak áll tehát érdekében és kötelességében az elvállalt mű veszélytelen létesítését biztosító óvintézkedések s rendelkezéseknek a megtétele. (Kúria, 1932. márc. 31. P. II. 1193/1930.) — c) Az átértékelésnek az a célja, hogy a követelésre jogosult a korona értékének a kötelelem keletkezése és teljesítése közötti időben bekövetkezett csökkenés folytán a méltányosság követelményei által megszabott lehetőség szerint azt az értéket kapja meg, amellyel a követelés a kötelelem keletkezésének napján bírt. A vállalkozót megillető díj átértékelésének kezdőpontjára nézve e szerint akkor, ha a vállalkozói díjak összegét a felek kölcsönös megállapodással előre meghatározták, elsősorban a megállapodás keltének napja az irányadó. (Kúria, 1932. március 31. P. IV. 5484/1930.)

4. Biztosítás. A Kúriának a jelenlegivel azonos természetű életbiztosítási perekben egyöntetűen követett joggyakorlata értelmében az 1927 : X. tc. 5. §-ának első bekezdésében a biztosító részéről megkívánt, a biztosítotthoz intézendő felhívásnak szüksége csakis olyan esetekre vonatkozatható, amikor az első biztosítási időszakra vagy pedig olyan folytatólagos (későbbi) biztosítási időszakra eső biztosítási díjról van szó, amely folytatólagos biztosítási díjnak a megfizetésére magát a biztosított külön írásban kötelezte. (Kúria, 1932. március 2. P. VII. 5951/1930. V. ö. Hj. Dt. 24., 127.)

5. Váltó. Az újító alperes aláírásának hamis voltára alapított perújításnak helye van annak ellenére, hogy az alapperbeli kereset alapjául szolgált váltó időközben megsemmisített, nem volt a perben becsatolható. A váltó birtoka csupán a váltóhitelező által végzett perbeli vagy végrehajtási cselekménynél feltétlenül szükség. (Kúria, 1932. márc. 14. P. VII. 4783/1931.)

6. A szolgálati szerződés, amelyet a szerződő felek bármikor felmondhatnak, határozatlan időre kötött szolgálati szerződésnek tekintendő akkor is, ha a felmondás be nem következte esetére a szolgálati viszony tartamát a szerződő felek egyébként fix időben határozták is meg. A határozatlan időre szóló szolgálati szerződésnek felmondással történő megszüntetését pedig az 1910/1920. M. E. számú rendelet szabályozza. (Kúria, 1932. márc. 30. P. II. 1707/1931.)

7. Nyugdíjátértékelés. a) Annak, hogy a nyugdíj alapjául beszámítható illetmény összege az arányszám segítségével történő átértékelés szempontjából az 1926 : XVI. tc. 4. §-ának fentebb idézett rendelkezésében meghatározott összehasonlítás útján állapíttassék meg, a törvény értelmében az állás és munkakör hasonlóságán felül az összehasonlításba bevont alkalmazottak szolgálati idejének egyenlő tartama is mellőzhetetlen feltétele. — b) Ha valamely alkalmazottnak az illetménye ily összehasonlítás alapjául nem szolgálhat, az átértékelt nyugdíjának a mértékét az 1914. évi nyugdíj alapjául beszámítható illetményéből kiindulva kell megállapítani, hozzáadva ehhez azoknak a fizetésemeléseknek az összegét, amelyekben a szolgálatnak a hátralevő ideje alatt a pénzromlás közbenjötté nélkül részesült volna. (Kúria, 1932. ápr. 7. P. II. 1915/1930. és 2584/1930. V. ö. Hj. Dt. 24., 82.)

H. D.

Szemle.

— **A közigazgatási bíróság** elnökségében, ellenőrizhetetlen hírek szerint, bekövetkező változásról emlékeztek meg a napilapok. Miként ilyenkor szokásos, szóba kerültek az eshetőleges utódok nevei is, akik közt kizárólag poli-

tikusok szerepelnek. Igaz, hogy az eddigi elnökök: Wekerle Sándor és Wlassics Gyula is politikusok voltak, akik a miniszteri széket cserélték föl a közigazgatási bíróság elnöki székével, de mindketten a politikai multon kívül egyéb minősültséggel is rendelkeztek. Arról nem is szólva, hogy Wlassics Gyulának, aki immár 26 éve áll a bíróság élén, jelentékeny személyes része volt az 1896 : XXVI. tc. megalkotásában. Jellemző azonban, hogy amikor az elnök és a másodelnök esetleg megüresedő helyének betöltéséről szó esik, mindenki szóba kerül, csak éppen magának a közigazgatási bíróságnak bírái nem. Nem vagyunk meggyanúsíthatók, hogy valaha is a hierarchikus ranglétra érdekében kardoskodtunk volna, de éppen a közigazgatási bíróságnak fogalmi érdeke követeli meg, hogy más, mint vérbeli bíró ne kerülhessen annak az intézménynek az élére, amelynek nevében a szubstantívumon és nem az adjektívumon nyugszik a hangsúly. Kritikus időben minden jogintézménynek, amely a törvény uralmát biztosítani hivatott, hatványozott jelentősége van. Éppen a közigazgatási bíróságnak hatáskörében érvényesül legélesebben az ellentét, amely a politikai hatalom és a törvény között felmerülhet s épp ezért van leginkább szükség a vezetőnek személyében rejlő oly garanciára, amelyet a függetlenséghez szokott bírói egyéniség nyújt. Olyan megoldás, amely a politikának kiszolgált kecskéit lakalja jól és az igazságszolgáltatás káposztját is épségben akarja tartani, szükségképp gyanakvást kelt, mert méltán ébreszti a látszatot, mintha a kormány megelégette volna azt a bírói függetlenséget, amely, hacsak szórványosan is, a kormány mindenhatóság ellen, de a törvény mellett döntött. Nem lehet elég korán, se elég erélyesen tiltakozni az ellen, hogy e látszat valósággá váljon.

— **Almási : A dologi jog kézikönyve** (II. kötet). 1929 tavaszán jelent meg Almási könyvének I. kötete, melynek befejezéseként jelentkezik a TÉBE kiadásában most megjelent II. kötet. Ez a kötet a dologi jog legfontosabb kérdéseivel foglalkozik : az ingatlan és ingó jelzálogjoggal, a zálogjoggal, a telki terhekkkel és a szolgálakkal. Úgy mint az első kötetben, a másodikban is szerző feldolgozta a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának idevonatkozó részét és teljes részletességgel hozza a bírói gyakorlatot. A szisztematikus feldolgozás után ez a kötet is, éppúgy, mint az előző, közli az egyes jogforrásokat. Almási a magyar jogi irodalmat nagyértékű új munkával ajándékozta meg, amely nélkülözhetetlen lesz minden jogász számára. A munkát részletesen ismertetni fogjuk egyik legközelebbi számunkban.

— **A kir. Közigazgatási Bíróság illetékekre vonatkozó hatályos döntvényeinek, jogegységi megállapodásainak és elvi jelentőségű határozatainak gyűjteménye** jelent meg a napokban Pataky Gedeon min. titkár, közigazgatási bírósági tanácsjegyző rendszeres és áttekinthető összeállításában. A gyűjteményt az illetékekkel foglalkozó ügyvédek, pénzügyi tisztviselők, részvénytársaságok és szövetkezetek bizonyára igen nagy örömmel fogadják, mert abban a 29 kötetre terjedő óriási gyűjteményben, amely a m. k. Közigazgatási Bíróság pénzügyi osztályának 35 éves fennállása óta, az 1897—1931. években hozott rengeteg döntvényt, jogegységi megállapodást, elvi jelentőségű határozatot tartalmazza, ma már az eligazodás a legnagyobb nehézségekbe ütközik és igen nagy munkát jelentett ebből az óriási joggyakorlathalmazatból az élő jogot, a ma hatályban levő határozatokat kiválogatni. Ezt a munkát végezte el szakavatott kézzel a most megjelent kb. 500 oldalas gyűjtemény szerkesztője, aki a ma érvényben levő joggyakorlatot válogatta ki és foglalta áttekinthető rendszerbe; tárgy-, év-, szám- és betűsoros mutatóval az anyagot könnyen hozzáférhetővé tette. A határozatokat a gyűjtemény négy csoportra osztja : a vagyonátruházási, okirati, törvénykezési és közigazgatási illetékek csoportjára. Közli az egyes jogesetekre vonat-

kozó ellentétes határozatokat is annak megjegyzésével, hogy a jelenleg követett gyakorlat melyik szerint jár el.

— **Freud S.:** *A mindennapi élet pszichopatológiája.* (Az elfelejtés, elszólás, elírás, babona és tévedés.) Fordította dr. Takács Mária. *Freud S.: Bevezetés a pszichoanalízisbe.* (Huszonnyolc előadás.) Fordította dr. Hermann Imre. Nyitott kaput döngetne, aki ma bizonyítani akarná a pszichoanalízis jelentőségét a szellemi tudományok legkülönbözőbb területei számára. E lap hasábjain olvastuk ismertetését a pszichoanalitikus irodalom oly termékeinek, melyekben a pszichoanalízis alkalmazást nyer a jogtudomány egyes problémáira. Így *Aichhorn* «Verwahrloste Jugend» címen az ifjúság züllésének kérdését tárgyalja, *Reik* «Geständniszwang und Strafbedürfnis» című munkája egy igen elterjedt — *Freud* által felfedezett — lelki mechanizmust ismertet, mely büntetés elnyerésére készíti a tettetést, néha még büntett elkövetésének körútján is. *Alexander* und *Staub* «Verbrecher»-je a kriminális egyén lelkébe vetíti a pszichoanalízis világosságát. A lámpást magát: a pszichoanalízis mibenlétét ismertetni akarni, ma szinte anakronikusnak tűnik. Pedig bizonyára sokan vannak, akik ez immár harmincéves és igen kiterjedt tudomány sok ágazatának valamelyikét megismerték, a nélkül, hogy a tudománynak alapvető fogalmaiba behatoltak volna. Feltételezhető, hogy akadtak érdeklődők, akiket a német nyelv nehézségei riasztottak vissza. Hogy az olvasó számára új és így nem könnyű tudományt oly nyelv hidján közelítse meg, melyet nem naponta jár, az kétségtelenül megnehezíti vállalkozását. E nehézség elhárítását célozza *Freud* összegyűjtött műveinek magyar kiadása, melynek első két kötete most jelent meg.

«A mindennapi élet pszichopatológiája» a művelt, laikus olvasó előtt tárja fel a pszichoanalízis nézőpontjait. Értelmezést ad a mindennapi életben oly gyakori tévceselekedeteknek. Rámutat az elszólások, elfelejtések, tévedéseknek a tudattalan lelki életből eredő determináltságára. Akit érdekel, hogy a pszichoanalízis mint gyógy mód hogyan közelíti meg a lélek rejtett útjait, ez olvasmány révén elképzelést nyerhet róla. A «Bevezetés a pszichoanalízisbe» *Freud* professzornak a bécsi egyetemen tartott előadásait adja, melyekkel hallgatóit rendszeresen bevezette a pszichoanalízis tanába. Mindkét kötet fordítójának neve garanciát jelent a fordítás szakavatott voltáért. A nemzetközi pszichoanalitikus társulat saját kiadóvállalata (Internationaler Psychoanalytischer Verlag, Wien) adta ki a magyar fordítást is és ezzel is bizonyítékát adta annak, hogy gazdasági nehézségeket tekinteten kívül hagyva, üzleties szellemtől mentesen kívánja szolgálni a pszichoanalízis tudományának minél tágabb elterjedését. Mindkét könyv kapható Somló Béla könyvkiadó útján és minden könyvkereskedésben. *L. F. K.*

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér.** Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér.**
Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvédgondok ellenszere: «Tempó»-nál diktálni, fordítani, másoltatni, sokszorosíttatni. Kisasszony-kölesönzés. Fotokópia azonnal. V., Koháry-u. 4. Tel: 13-2-12. 478

**Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŪJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI
1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS
a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS
budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró
szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a legutolsó változásokat feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedévenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25— P, egészvászonkötésben 30— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a
FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és
LAMPEL R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrassy-út 21.

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitáblák
Vegyteni laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzők
Fizikai és kémiai experimentáló szekrények
az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarlécek
Mikroskópok és tudományos műszerek
legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál
Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felölös szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felölös kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd: A bifurkáció sehol sem vált be. — Dr. Berczel Aladár budapesti ügyvéd: «Neo-gazdasági lehetetlenülés a szolgálati jogviszonyban.» — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 26. sz. — Magánjogi Döntvénytár. XXV. 5.

A bifurkáció sehol sem vált be.

A bifurkációról írt előző cikkeimben (Jogt. Közl. 1931. évf. 30. sz., 1932. évf. 8. sz.) állást foglaltam a kar kettéosztása ellen. A bifurkáció hívei azonban a külföld, főleg Anglia, Franciaország, Olaszország példáira hivatkoznak.

Ki fogom mutatni, hogy a bifurkáció sehol sem vált be.

Ott is sok az ellensége, ahol régóta fennáll.

Heber L. Hart, angol barrister e lap hasábjain azt tanácsolta nekünk (1932. évf. 11. sz.), hogy ne kövessük a bifurkáció terén az angol példát, mert ez «ma már csak súlyos megterhelést és akadályt jelent».

Hiába támadja Admeto (Jogt. Közl. 1932. évf. 21. sz.) Heber L. Hart álláspontját.

Utalok dr. Auer György cikkére (1931. évf. 23. sz.), aki Mullins könyvét ismertette, ezt írta:

«Érthető ezek után Sir W. Harcourtnak már 1871-ben tett az a kijelentése, hogy ezt a tökéletlen és erőszakolt formaságot, amely szétválasztja e kiváló hivatás folytatóit, minél előbb meg kell szüntetni.» Mullins utal még Lord Coleridge és Sir Clarke állásfoglalására ugyancsak a bifurkáció ellen.

Tehát Heber L. Hart véleménye nem áll egyedül. De idézzük még Auer cikkéből: «Állandó témája a Kereskedelmi Kamara évi jelentéseinek, hogy meg kell szüntetni a kettéosztást», továbbá: «igen erős és tekintélyes tényezők által támogatott mozgalom folyik a kettéosztás megszüntetésére».

Ha azonban nem elég Heber L. Hart, Mullins, Sir W. Harcourt és Sir Clarke véleménye, akkor lapozzuk fel a mai ügyvédség legértékesebb forrásmunkáját, dr. Julius Magnus «Die Rechtsanwaltschaft» című kitűnő gyűjteményét. Az angol ügyvédségről két barrister számol be. Beszámolójuk szerint: «Seit vielen Jahren wird unter Solicitors und Barristers der Vorschlag erörtert, die beiden Berufszweige zu vereinigen. In einigen der überseeischen Besitzungen ist dies bereits geschehen, aber es ist unwahrscheinlich, dass eine solche Vereinigung in England stattfinden wird, wo die beiden Zweige des Berufs sich ein jeder in seinem Tätigkeitsgebiet spezialisiert haben.»

Ha a rövid, mindössze kilenc oldalra terjedő jelentésben a két angol barrister szükségesnek tartja egy oldalt a reformmozgalomnak szentelni (Reformpläne), akkor ez a mozgalom mégis csak komoly, ha «valószínűtlen»-nek is jelzik a referens barristerek, hogy a bifurkáció megszüntetéséhez fog vezetni.

Még érdekesebb az, amit a francia bifurkációról Magnus gyűjteményében olvashatunk. Pierre Prud'hon (avocat à la Cour) és Jean Appleton avocat és tanár írták Magnus könyvében a francia ügyvédségre vonatkozó részt. Kimutatják, mint hódít tért lépésről lépésre az a felfogás, hogy a két hatáskör egyesítendő. «Ma már — ezt olvassuk jelentésükben — avocat és avoué egymással konkurrálva a feleket minden polgári és büntetőbírótság előtt képviselhetik, kivéve a törvényszéket és fellebbezési bíróságot.» Tovább: «A mai szabályozás ellenségei hivatkoznak a jogkereső közönség érdekeire, amely nem bírja a dupla ügyvédi költséget.» Jelentésük

legjellemzőbb része, hogy az ügyfelek ma már legszívesebben egy ügynökhöz (homme d'affaires) fordulnak, «mert megkímélik a feleket attól, hogy előbb az avoué-hoz, azután az avocat-hoz, a közjegyzőhöz és végül a végrehajtóhoz forduljanak külön-külön».

A legtöbb kisebb vidéki városban már ma is az avoué látja el az avocat teendőit.

Mellékesen említem meg, hogy Hollandiában, ahol 1879-ig a kar ketté volt osztva (Advocaten — Procureurs), ma már minden «Advocat» egyúttal «Procureur».

Az osztrák ügyvédi kérdés legkiválóbb ismerője, Benedikt, ezt írja a kettéosztásról a Magnus-gyűjteményben: «nem vagyunk eléggé gazdagok, hogy a kettéosztás költségeit viselhetnők».

Olaszországban háromféle ügyvéd van: 1. azok, akik csak ügyvédek, 2. akik csak prokurátorok (ami a francia avoué-nak felel meg) és 3. azok, akik párhuzamosan ügyvédek is és prokurátorok is. Nos, Magnus gyűjteményében Calamandrei ügyvéd és egyetemi tanár azt írja, hogy: «bei weitest zahlreichste Gruppe ist die dritte». Ami azt jelenti, hogy a kettéválasztás nem komoly. Calamandrei egyébként azt írja a bifurkációról, hogy Olaszországban több kárt okozott, mint amennyit használt.

«Dieses hybride System — ezt olvassuk jelentésében — hat zu einer vollkommenen Verwirrung der Aufgabe beider Berufe und allgemein zu einem fühlbaren Niedergang der Advocatur geführt.»

Nem elég, amit az angol, francia, olasz, holland kettéosztásról elmondtam?

Ha van még kételkedő, azt talán meg fogja győzni a legérdekesebb, legszembeszökőbb érv.

Röviddel ezelőtt a véletlen összehozott egy elzászi kartárrsal, aki a háború előtt német ügyvéd volt, most pedig a francia ügyvédi kar tagja. Miután rendkívül érdekes párhuzamot vont a német és francia jog intézményei között (nem mindig a francia jog előnyére), kérdést intéztem hozzá, miként vált be a kettéosztás Elzászban, és általában mi a véleménye a bifurkációról.

Legnagyobb meglepetésemre elzászi kollégánk elmondotta, hogy az elzászi ügyvédség Franciaországba történt bekebelezése után egyhangúlag állást foglalt a kettéosztás ellen és a régi német rendszer fenntartását kívánta.

Hazaérve, fellapoztam Magnus gyűjteményének Elzász-Lotharingiára vonatkozó részét (mely eddig az anyaggyűjtemény rengetegében figyelmemet elkerülte) és megtaláltam röviden összefoglalva mindazt, amit elzászi kollégánk erről a kérdéstről mondott. Nevezetesen 1920. április havában az elzász-lotharingiai ügyvédség egyhangúlag a következő határozatot hozta: «tekintettel arra, hogy az avocat és avoué teendőinek egy személyben való egyesítése közelebbi indokolásra nem szorul (aus sich selbst rechtfertigt) és a gyakorlatban bevált; tekintettel arra, hogy ezt az egyesítést Ó-Franciaországban is az igazságszolgáltatás és közigazgatás számos tekintélyes tagja kívánatosnak tartja; tekintettel arra, hogy Elzász-Lotharingiában a felek érdeke az eddigi állapot fenntartását szükségszerűen megköveteli és az átmenet nehéz korszakában kitűnően bevált; tekintettel arra, hogy az ügyvédi funkcióknak avocat és avoué közötti megosztása az igazságszolgáltatás kifogástalan működését kétségessé tenné; végül az elzász-lotharingiai ügyvédek mai függetlenségének megóvása érdekében az elzász-lotharingiai ügyvédi kamara egyhangúlag a status quo fenntartása mellett foglal állást».

A francia törvényhozás elfogadta az elzász-lotharingiai ügy-

védi kamara álláspontját. Az 1922. február 22-i törvény fenntartja Elzász-Lotharingiában az egységes ügyvédséget. Eccard szenátor a szenátus elé terjesztett jelentésében következő szavakkal indokolta meg, hogy nemcsak az ügyvédi kar szervezete kérdésében, hanem a polgári peres eljárás sok kérdésében is Elzász-Lotharingia a német rendszert tartotta fenn: «Senki sem sajnálhatja, hogy visszahódított tartományaink nem ismerik a mi perrendtartásunknak lassúságát, homályosságát és költséges voltát; az igazságszolgáltatásnak és a jogkereső közönségnek csak előnyére szolgál, ha fenntartjuk ezeket a állapotokat, melyek a mi szabályozásunkkal szemben fölényüket beigazolták».

Elzász-lotharingiai kártársaink szabadon választhattak az egységes ügyvédség és a bifurkáció között. Háromszor foglalkoztak ezzel a kérdéssel (1919. október, 1920. április, 1921. október) és mind a háromszor egyhangúlag a bifurkáció ellen foglaltak állást. Nincs ügyvédi kar, mely illetékesebb volna annak a kérdésnek eldöntésében, mi előnyösebb a karra nézve: egység vagy kettéválasztás?

Az elzász-lotharingiai kar döntése el kell hogy oszlasson minden kétséget.

Dr. Teller Miksa.

«Neo-gazdasági lehetetlenülés a szolgálati jogviszonyban.»

Minthogy a magánjog elsősorban a bírtok és a tulajdon fogalmán épült fel, a munka nem részesült megfelelő méltatásban.

Dr. Vámbéry Ruzsem: Az élő mult. 280. l.

Dr. Munkácsi Ernőnek a Jogtudományi Közlöny idei 23. számában fenti címen megjelent cikkének néhány megállapításához (talán látszólag a nem lényegesebbekhez) kívánnánk néhány észrevételt tenni.

Tanulmányának egyik helyén a következőket írja Munkácsi: «Az kétségtelen, hogy a munkabérhez, éspedig a szerződéses munkabérhez való jog, valamint általában a szolgálati viszonyból kifolyóan az alkalmazott javára fennálló jogok a jogszabályok kategórikus imperatívusához tartoznak, amelyek a legkülönözőbb privilégiumokkal vannak a munkavállalók javára felvértezve. Ezek a jogok azok, amelyeknek — legalább eddig — a munkaadóval szemben tekintetbe jöhető «méltányossági alapon» való alkalmazására alig volt példa. A joggyakorlatban nem ismerek esetet arra, hogy például az alkalmazott végkielégítését azért nem ítélték volna meg, mert a végkielégítés kifizetése a munkaadót súlyos helyzetbe hozta volna, vagy esetleg gazdasági megsemmisülését idézte volna elő. A felmondási időre járó javadalmazáshoz való jognak minden kártérítési alaptól való függetlenítése és egyedül a szolgálati viszonyok bizonyos feltételek mellett megszűnéséhez való rögzítése is hozzájárult ahhoz, hogy az idevonatkozó jogok *uniformizálva* érvényesüljenek.»

A jog alkalmazása feltételez egy konkrét jogszabályt. Ha tehát valamely jognak «méltányossági alapon» (ezt Munkácsi is idézőjelbe teszi) való alkalmazásáról beszélünk (a jelen esetben a munkaadó javára való méltányos alkalmazásáról), akkor az a priori vizsgálathoz kell kiterjeszkednie, hogy vajjon már maga a jogszabály nem valamely osztály vagy kategória javára készült-e, mert ha igen, úgy az egyik kategória vagy osztály érdekeinek szem előtt tartásával alkotott jogtételnek a méltányos alkalmazása ugyan ezen kategória javára már egy aránytalan pluszt jelent a számára, s aránytalan méltánytalanságot az ellenérdekű kategória terhére. Mielőtt tehát a jogok alkalmazásáról beszélünk, maguknak ezen jogoknak mibenlétét kell megvizsgálnunk.

Nincs terünk ennek részletesebb kifejtésére, csak azt kívánjuk leszögezni, hogy sem a Kereskedelmi és az Ipartörvény, sem az 1910/1920. M. E. sz. rendelet nem kényeztette el túlságosan a munkavállalókat a felmondási idővel és a végkielégítéssel.

Nem áll meg az, hogy az idevonatkozó jogok *uniformizálva* érvényesülnek és hogy a jogszabályok, illetve az elvi jelentőségű határozatokban megnyilvánuló ítélkezések («alkalmazás») a munkaadó helyzetét sohasem veszik figyelembe. Ismeretes a kir. Kúria jogegységi tanácsa 42. sz. polgári döntvényének azon rendelkezése, amely szerint az egy évi felmondási idő követelésének egyik legfontosabb alapfeltétele az, hogy a vállalat a nagy üzemek közé tartozzék. Rendkívül érdekes e tekintetben a döntvénynek azon indokolása (tisztán szociálpolitikai és nem jogi szempont), hogy: «A kis és közép üzemek az egy évi felmondási idővel járó terheket nem bírják meg.» A «nagy» üzem egyik esetleges kritériuma: a ter-

melés és *forgalom* mérete. Az előbb közölt indokolás elfelejtkezik a (szolgálati) felmondási intézmény egyik legfontosabb céljáról, arról, hogy a munkavállalónak kellő idő álljon rendelkezésére ahhoz, hogy új állást kereshessen. Közhely, hogy minél nagyobb fontosságú állásról van szó, annál hosszabb idő kell ahhoz, hogy hasonló új állást kaphasson az alkalmazott. (Elismerjük azonban, hogy ennek ma akadémikus jellege van csupán, de rá kell mutatnunk arra, hogy a döntvény főleg azokat az eseteket tarthatta szem előtt, amikor a munkaadó a felmondási idő kitöltését nem kívánja meg.) Megjegyezzük, hogy már a döntvény meghozatala előtt a judikatúra visszafejlesztette a békebeli egy éves felmondási időre vonatkozó gyakorlatot az alkalmazottak terhére.

Cáfolatai «az idevonatkozó jogok uniformizálva való érvényesülésének» — többek között — pl. a következők is:

Lapkiadó vállalattal szemben az újságíró javára a bíróság nem ítélt meg végkielégítést, holott a lapkiadó vállalat a Ker. Törv. 1. § és a 259. § 5. pontja értelmében kereskedelmi vállalatnak tekintendő.

A vállalat csődje esetében a felmondási időnek csupán az 1910/1920. M. E. sz. rendeleten alapuló része tömegetartozás, a felmondási időnek ezt meghaladó s nemcsak a szerződésen, de az állandó bírói gyakorlaton (sőt *döntvényen*) alapuló része már nem az.

Azt mondja dr. Munkácsi, hogy az alkalmazott javára fennálló jogok a jogszabályok «kategórikus imperatívusához» tartoznak (ezalatt a kanti ideológia alatt a jus cogens érti), amelyek a legkülönözőbb privilégiumokkal vannak a munkavállaló javára felvértezve. Kétségtelen, hogy az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 23. §-a bizonyos szakítást jelentett a manchesterizmus hatása alatt kifejlődött 100 %-os «szerződési szabadság» elvével — és fikciójával. Azonban már maga ezen szakasz is abban az eredendő szépséghibában leledzik, hogy csak a szolgálati szerződés fennállása alatti időre nyilvánítja magát kogensnek (s csak bizonyos relációban) és a bíróság annyira szigorúan alkalmazza a szakaszt, hogy alig találunk olyan ítéletet, amely a szolgálati viszony megszűnésekor sok esetben kétségtelenül fennállott «kényszerhelyzetet» vagy ehhez közelálló «kizsákmányoló jogügyletet» avagy munkabérzorsót annak elismerte volna. Ezzel szemben: számtalan kúriai ítéletben találunk «kényszerhelyzetet» a munkaadó javára megállapítva, olyan kritériumok alapján, amelyeknek alapján adott esetben az alkalmazottat illetően nem állapít meg a bíróság kényszerhelyzetet. (Maga a Munkácsi dr. által is idézett K. II. 3881/1931. sz. ítélet is a munkaadó kényszerhelyzetéről beszél.)

De hogy az alkalmazás terén mennyire nem abszolút értelemben vett kogens jogszabály az id. rend. 23. §-a, legjobban kitűnik abból, hogy a bíróság érvényesnek ismeri el a felmondási idő azon részének, amely nem alapszik «rendeltesen», szerződéssel való kizárását. Volt már alkalmunk a lap hasábjain rámutatni arra, hogy a bíróság itt helytelenül értelmezi a rendeletet, mert hiszen a rendelet 2. §-a felmondási időt szabályozó mindenfajta jogszabályról beszél. (A *döntvény* sem jogszabály?)

A végkielégítés megítélése tényleg sok esetben terhes lehet a munkaadóra nézve. De tíz évet el nem érő szolgálat esetén aránylag nem nagy a végkielégítési összeg. Tíz évi szolgálat esetén pedig igen sok vállalatnál nyugdíj jár, amikor is a nyugdíj és a végkielégítés csak papíron kompatibilis.

Más lapra tartozik a tiszta «méltányossági alap» elvének kérdése. Mintha teljesen igaza lenne Horváth Barna most megjelent s remekbe készült könyve: «Bevezetés a jogtudományba» azon fejtegetésének (91. l.), hogy: «A méltányosság dicsérete közben nem szabad megfeledkeznünk azokról a nagy áldozatokról, amelyeket érte hozunk. *Bizonytalansággal* fizetünk érte, ami éppúgy emberi érdekek feláldozását jelenti, mint a szigorú jog merev általánossága. Könnyű rajongani a méltányosságért, amíg idealizáljuk azt. Ideáljaink szolgálatába állítva — pl. a *gazdaságilag gyengébb fél védelme szolgálatában* — azonban szigorú jog és méltányosság egyaránt nagyszerűen működnek. A lelketlen uzsorással szemben érvényesüljön a szigorú jog, a szorult helyzetben levő *kisember* javára a «méltányosság».

Beszélnünk még ezzel kapcsolatban arról a köztudomású tényről is, hogy a bírói gyakorlat az utóbbi időben milyen «leépítést» végzett a «fontosabb munkakör», tehát a felmondási jog területén, továbbá arról, hogy elvi jelentőségű határozatban deklarálta (a régi gyakorlattal szemben) azt, hogy olyan esetben is, amidőn a munkaadó a felmondási idő kitöltését nem kívánja, vagy azt meg sem engedi, csak havi részletekben köteles a járandóságokat fizetni, hogy a kikötött, de ennek dacára megvont szabad-

ság ellenértékét csak erre irányuló külön kikötés esetén ítéli meg (páratlanul álló kötelmi jogi tétel), hogy a foglalkoztatási kötelezettséget (kivéven a kereskedelmi utazókat) nem ismeri, hogy közvetlenül a nyugdíjképeség elérése előtt történt indokolatlan, tehát nyilvánvaló célzatú felmondás esetére csak akkor ítél meg nyugdíjat, ha az alkalmazott a munkaadó elhatározásának belső motívumát igazolja. Az «uniformizálás»-ra élénk cáfolat az 5600/1929. I. M. sz. rendelet 23. §-a is, amely ipari jelzőlogkölcsonnel terhelt vállalat fizetéseképtelensége, illetve csődje esetén az intézet követeléseit rangsorban a tisztviselők követelése *elő* helyezi és a felmondási idő nagyságát is korlátozza bizonyos szempontból.

Azt mondja cikkének egyik helyén Munkácsi dr., hogy: «A gazdasági lehetetlenülés jogelvének a munkabérek kialakulásánál mutatkozó ez érvényesülési törekvését nagyrésztben *pótolta* az 1926: XVI. tc.-ben törvénybe iktatott *nyugdíjvalorizáció*, amely a felértékelés alapjául az 1914. évi javadalmazást tette.» Munkácsi ezen megállapításából az következne (a következő mondatban már el is van ismerve), hogy az 1926: XVI. tc. az alkalmazottak érdekében készült. Holott vitán kívül álló tény, hogy a törvény az 1926-ban a nyugdíj átértékelési ügyekben már teljesen kiforrott, kialakult *bírói gyakorlat ellen* alkottatott. (Ez a bírói gyakorlat a nyugdíjperekben az alkalmazottakra nézve is kedvező volt.) Nem új megállapítás, — nagyon sokan rámutattak már arra, köztük a legszemléltetőbb és legszuggesztívebb módon *Anton Menger* a Neue Staatslehre-ben — hogy forradalmi jogalkotás az is, amikor a *fennálló jogot felülről* változtatják meg olyankor, amikor erre a megváltoztatásra az összesség érdekében szükség nincsen, illetve, amikor a megváltoztatásra nem az érdekeltek többségének, hanem csupán egy töredékének van szüksége. A legmarkánsabb módon jelentkezik ez a felülről jövő forradalmi jogalkotás akkor, amikor a bírói gyakorlatban egységesen kialakult szokásjog *ellen* készül a törvény. Ilyen felülről jövő forradalmi jogalkotás volt az 1926: XVI. tc., amely a bírói gyakorlat *ellen*, a vállalatok érdekében készült. (L. e tekintetben a *Jogtudományi Közlöny* 1925. és 1926. évi számainak a «nyugdíjvalorizációs» törvényjavaslattal, majd a törvénnyel foglalkozó tanulmányait.) Az «érvényesülési törekvést» tehát nem «pótolta», hanem nagyrésztben letörte a törvény. A törvény, amely elfelejtkezett arról (freudi értelemben vett «elfelejtkezéstről» van szó), hogy a nyugdíjfizetési kötelezettség quasi tartási kötelelem, s amelynél a vállalatok még a *legteljesebb vagyontmentés* következményeit is kiparírozhatták az ú. n. *jövedelmezőségi* kimutatással. A vállalatnak a vagyonhoz viszonyított kisebb jövedelmezősége ugyanis korlátozza a nyugdíjak megfelelő felemelését. *Ezzel szemben* viszont a vállalat fényes jövedelmezősége a vagyonnal szemben a nyugdíjasok javára — a törvény szerint — figyelembe nem vehető. Törvény, amely az 1914. utáni fizetésemelkedésekre többé nincs tekintettel, pedig az a körülmény, — amint ezt igen kiváló jogászok is megállapították — hogy a vállalatok egészen a törvény életbeléptetéséig külön kimutatták a tisztviselők törzsfizetéseit, bizonyítja, hogy *maguk* is ezt tekintették annak a *biztos bázisnak*, amelyre a koronaromlás következményeinek eltüntetése után az érdekeltek javadalmazásait felépíthetik. Említsük meg még a törvény 4. §-ának 3. és 4. bekezdéseit, s azt, hogy az arányszámügyekben ítélkező Külön Bíróság az összes eddig hozzákerült ügyekben a bizonyítási eljárást majdnem kizárólag a Pénzügyi Központ revizorainak útján folytatta le, ellenőrző szakértőket sohasem rendelt ki, s hogy — jölehet a törvény s az eljárási rendelet értelmében a Külön Bíróság a «Pp. szellemében» jár el — tanu vagy *eskü alatti* kihallgatásokat sohasem foganatosított.

Érdekes a «lakbérnyugdíj» kérdése is. A törvény életbelépése utáni ítéleteiben a kir. Kúria huzamosabb időn keresztül az 1914. utáni nyugdíjszabályzatban statuált lakbérnyugdíjat is megítélte, kimondván, hogy a nyugdíjszabályzat ezen része *nem összecszerűségi* szabályozást tartalmaz, amely összecszerűségi szabályozás a törvény 4. §-ának 2. bekezdése értelmében nem volna figyelembevehető, hanem új *nyugdíjnévről* van szó csupán, amelynek megítélését a törvény megengedi. (Az első ilyen ítélet száma: K. II. 5503/1927.) K. II. 1334/1928. sz. ítéletében egyenesen kimondotta a kir. Kúria, hogy: «A kir. Kúriának *állandó gyakorlata* az, hogy a lakbérnyugdíjra nézve a nyugdíjazás előtti *utolsó* (tehát az 1914. utáni is) nyugdíjszabályzat rendelkezései alkalmazandók.» A kir. Kúriának *ugyanezen tanácsa*, amely a gyakorlatot *állandó bírói gyakorlatnak* deklarálta, K. II. 1917/1930. sz. ítéletében már azt

mondotta ki, hogy ilyen állandó gyakorlat nincs (!) s a nyugdíjast, aki a fenti számú ítéletekre építve, indította meg keresetét, azzal elutasította és igen nagy perköltségben is marasztalta, kimondván, hogy ilyen *állandó gyakorlat* nem alakult ki és «a törvény 4. § 2. bekezdésében foglalt rendelkezést a kir. Kúria csak *bizonyos esetekben értelmezte* méltányosan akként, hogy az új nyugdíjszabályzat szerint biztosított lakbérpótlékot számításba vette.» (Megjegyezzük, hogy a konkrét esetben «kis nyugdíjasról» volt szó, s a vállalat arányszáma 30 % volt.) Eszünkbe kell, hogy jusson ilyenkor *Klein Ferencnek* a «Der Kampf und die Rechtswissenschaft» című tanulmányában kifejezett azon gondolata, hogy: «*A jog egyáltalában nem a bíró tulajdona, hanem a közjéé*, amelynek nem abban áll a legfőbb értéke, hogy a bíró kevésszámú esetben meg tudja találni a helyes bírói döntés szabályát, hanem abban, hogy a jogkereső közönség milliányi ügyében meg legyen a mindennapi élet számára szükséges döntéseknek szilárd és biztos alapja.»

Azt mondja Munkácsi dr., hogy a fizetéseknek indokolt mértékig terjedő *leszállítása*, a megelőző *kir. kúriai döntések* után *következetes* lenne. E tekintetben elsősorban is a «következetes» szón csodálkozunk, hiszen maga a cikkíró is idézi cikkének elején azt a kúriai határozatot (K. II. 504/1924.), amelynek értelmében: «*Nincs oly jogszabály*, mely a munkaadót arra kötelezné, hogy a drágulással és pénzromlással arányban alkalmazottjainak illetményeit fokozatosan *emelje* és azok életszínvonalát állandóan a korábban élvezett javadalmazásnak megfelelően fenntartsa. A munkaadónak is érdeke, hogy alkalmazottjai meg tudjanak élni és ehhez képest szolgálati kötelességeiket képesek legyenek teljesíteni és ennek megfelelően részesíti is alkalmazottait fizetésemelés, pótlék, természetbeni járandóságok alakjában javadalmazásuknak megjavításában, de erre *per útján nem kényszeríthető*.»

Hipokrizis a fizetésnek indokolt mértékig terjedő leszállításáról beszélünk addig, amíg nem hangsúlyozzuk azt, hogy elsősorban is a «mammutjövedelmet» ugyanazon vállaltól különböző címen (!) húzó vezető-«tisztviselőknék» a járandóságait törvényhozásilag kell szabályozni és illetve maximálni. E sorok írásakor olvassuk *Kertész Miklós* országgyűlési képviselőnek a parlamentben 1932. június 7-én elhangzott felszólalását, amelyben többek között a következőket mondta: «Részletesebben kellene beszélnem a magántisztviselői fizetésekről. Itt csak egy példát, a biztosító vállalatok példáját ragadom ki. Teszem ezt azért, mert ebben spekulatív elemek nincsenek, az egész szakma a tisztviselők munkájára van fölépítve és a mammutjövedelmeknek a legkisebb jogosultsága sincs. Mégis a *legnagyobb intézetnél négy vezetőember összjövedelme 205,000 pengő, 150 tisztviselő 400,000 pengő. Egy külföldi nagy biztosító magyar telepén hét vezetőembernek jut 235,000 pengő, 200 tisztviselőnek 500,000 pengő. Egy holland vállalatnál három ember kap 180,000 pengőt, 60 ember 120,000 pengőt. Egy francia vállalatnál négy vezető 100,000 pengőt, de a tisztviselők a végletekig ki vannak uzsorázva. A pénzügyekkel összefüggő biztosítónál két embernek ugyanannyi a jövedelme, mint 50—60 tisztviselőnek. A Hermes biztosító azért ment tönkre, mert a 16 tisztviselőnek 100—120 pengős jövedelme volt, ellenben Radó vezérigazgató úrnak havi 4000 pengője. Tudom, hogy mindaz, amit elmondtam, falra hányt borsó, de el kell jönnie annak az időnek, amikor ezeken a fölháborító állapotokon segíteni kell.»*

Emberi lehetetlenség a 90—100 pengős fizetések megnyírbálása addig, amíg a 300,000 pengős jövedelmek megmaradnak.

Abban, hogy a fizetések leszállítását Munkácsi dr. a «hosszú időre kötött határozott idejű és az életfogytiglanra kötött szerződéseknél» tartja indokoltnak, implicite majdnem (decsak majdnem) bennfoglaltatik az is, hogy ő is a vezetők javadalmazására gondol. Ezt azonban nem mondja ki nyíltan s pl. a szindikátusi szerződéseket meg sem említi. De ha valóban ezekre gondol, úgy miért felejtkezik meg a *részvényjogi törvényjavaslatról*, amelynek VI. fejezete («*Az aránytalanul magas javadalmazásoknak a változott gazdasági helyzethez mért leszállítása*») gyökeréig oldja meg a problémát (a valódi és nem álproblémát) bírói gyakorlat kialakulásának szükségessége nélkül is.

(Érdekes Németországban a Hitler-párt álláspontja. A híres «huszonöt pontban» ott szerepelt a nagy részvénytársaságok államosításának követelése. A hitlerista Gottfried *Feder* újabb tanulmányaiban és cikkeiben ezt a követelést már elejti s azt mondja, hogy célravezetőbb a részvénytársasági jog reformja, a sorok között azonban az foglalják, hogy a vezetők jövedelmeinek meg-

nyírbálását a Hitler-párt sem akarja a részvényjogi reformban *komólyan* keresztül vinni, szóval ez sem egyéb náluk demagóg frázisnál.)

Beszélnünk kell mindezzel szemben a cseh «banktvörvényről», amelyet a közelmúltban szavazott meg a cseh törvényhozás alsóháza. Csehországban az államhatalom mégis tanult a szomszédok példáin. A parlament megalkotott egy olyan banktvörvényt, amely okulva az ausztriai és német bankbukásokon, a *preventív* és *mentő intézkedések* egész sorát lépteti életbe. A cseh törvényhozás már nyolc évvel ezelőtt provideált arra az esetre, ha valamely pénzintézetet olyan súlyos veszteségek vagy fizetési nehézségek érnek, mely a betevők és az alkalmazottak érdekeit és egzisztenciáját veszélyezteti. Ezekre az eshetőségekre egy akkor megalkotott törvény az állam és a bankok hozzájárulásából külön alapot létesített, megállapította a kötelező tartalékalap mértékét és megszervezte az intézetek rendszeres revíziójának intézményét. A most elfogadott banktvörvény az eddigi óvintézkedéseket nagymértékben kiszélesíti és mindenekelőtt a vezető funkcionáriusok felelőségének kiterjesztésére és a javadalmak terén űzött visszaélések meggátolására törekszik. Érvénytelennek nyilvánítja eddigi szolgálati szerződéseiket és noha a javadalmazásokra vonatkozóan határozott korlátozásokat nem tartalmaz, az igazgatói szerződéseket negyedévenként fölmondhatóknak nyilvánítja és bizonyos esetekre kötelezően rendelkezik a vezetői javadalmak leszállítására vonatkozóan is.

Kimondja továbbá a törvény, hogy az igazgatók által az intézetek vállalataitól élvezett tantiémek ezentúl az intézetnek szolgáltatandók be és hova fordításukról a felügyelőbizottság dönt. Az ilyen címen befolyó összegeknek legfeljebb csak a fele osztható föl az intézet vezető funkcionáriusai között. Még szigorúbban avatkozik be a törvény a vezetők szolgálati viszonyába az úgynevezett szanált intézeteknél. Az igazgatói szerződések itt érvényüket veszítik és a felmondási idő legfeljebb három hónap lehet. A bank terhére fizetett vagy fizetendő nyugdíjak revízió alá veendőek és a kötelező alkalmazotti biztosítás által adott nyugdíjak összegére szállíthatók le. Ezek a rendszabályok a szanálást követő öt éven belül alkalmazhatók, érvényesek a szanált intézetek fuziójának esetére is, sőt ezenfelül kiterjeszkednek mindazokra a vállalatokra is, amelyeknek részvénytöbbsége a szanált intézet birtokában van. Szigorú és itt, sajnos, nem részletezhető intézkedéseket tartalmaz a törvény a funkcionáriusok visszamenőleges kártérítési kötelezettségeire is.

Az egész törvényben egyébként az az igen helyes elv domborodik ki, hogy a bankok megrendült helyzetének következményeit azok irányítói tartoznak viselni és ezért expressis verbis kimondja azt, hogy a nem vezető állásban levő alkalmazottak kollektív szerződésai és szerzett jogai minden esetben érvényben maradnak. Ha a személyzeti létszámapasztás elkerülhetetlen — mondja a törvény indokolása — az intézeteknek a vezető funkcionáriusok számát kell csökkenteniük.

Az alkalmazottak érdekeinek megóvása végett külön intézkedéseket léptet életbe a törvény a nyugdíjalapok védelmére, amennyiben kötelezően előírja a nyugdíjalapok vagyonának az intézetek vagyonától való teljes különválasztását, s azok alkotmányos úton való kezelését.

Nem kis mértékben a részvényjogi javaslat ismertetett VI. fejezete («Az aránytalanul magas stb.») az oka annak, amiért nálunk a vállalatok ezt a részvényjogi tervezetet nem akarják. A konzervatív, sőt ortodox *Chesterton* írja a *Hagyományok és Hazugságok* című munkájában: «A mai Angliának uralkodó osztálya ellenében a legsúlyosabb vád éppenséggel nem az, hogy önző; ha úgy tetszik, azt is mondhatjuk róla, hogy nagyon is fantasztikusan önzetlen. Az igazi vád ellenük egyszerűen az, hogy amikor mindenki számára törvényt hoznak, önmagukat kiveszik.» A tárgyalt témával kapcsolatban Anglia helyébe Magyarországot kell ezúttal behelyettesítenünk.

Dr. Berczel Aladár.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Ruzstem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 3-75-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

Szemle.

— A halálbüntetés kérdésekben és feleletekben.

I. Vettük a következő levelet: Tekintetes Szerkesztőség! Nagy érdeklődéssel kísérem a halálbüntetés eltörlése érdekében tömörült nemes emberbarátok és emberbarátnéknak legújabb mozgalmát. S minthogy első vitaestélyükön sajnos megjelenni nem tudtam, legyen szabad b. lapjuk nyilvánossága előtt, a nálamnál tapasztaltabbakhoz a következő három kérdést intéznem: 1. Láttak-e már főbenjáró bűncselekménnyel vádlottat, aki a halálbüntetés helyett kirótt — akár életfogytiglani — fegyházzal sújtó ítélet hallatára így szólt: «Be kár, hogy nem halálra ítélték!» 2. Ha netán nem tudnának ily esetről: Logikailag lehet-e tagadni, a halálbüntetés elrettentő hatását és ennek folytán azt is, hogy sok embert visszatart a bűncselekmény elkövetésétől? 3. Ha pedig — mint hiszem — elrettentő hatása ezek szerint nem vitás, feleljenek még csak arra (hogy a «jóvátehetetlenség» kérdésével is tisztába tudjak jönni) el nem rettentett bűntettesek által elkövetett gyilkosságok jóvátehető-e? 4. Hány embert ítélték halálra bírói tévedés folytán Magyarországon a 96-i Bp. életbelépte óta? Kiváló tisztelettel
Dr. Dombóváry Géza.

II. Alkalmazkodva kitűnő munkatársunk stílusához és gondolatmenetéhez, részünkről a következő kérdésekkel válaszolunk a feltett kérdésekre: ad. 1. Nem hallott-e levélíró kollégánk még oly esetekről, amelyekben a szabadságvesztés büntetésre ítélt vádlott öngyilkosságot követett el vagy kísérelt meg? ad. 2. Ha igaz volna is, hogy a halálbüntetés elrettentő hatása «logikailag» tagadhatatlan, állítható-e, hogy a gonosztevő a bűncselekményt logikai megfontolás eredményeképp szokta elkövetni? ad. 3. Helyesnek tartja-e a levélíró, hogy a «jóvátehetetlenség» kérdésében az állami igazságszolgáltatás erkölcsi alapelveit a gyilkosoktól kölcsönözze? Ha igen: a halálbüntetéssel sikeresen elrettentett gyilkos kivégzése feltámasztotta-e valaha ennek áldozatát? ad. 4. Hisz-e a levélíró a bíróság csalhatatlanságában, s ha nem; mire alapítja azt a véleményét, hogy a bírói tévedés éppen a halállal büntetett esetekben van kizárva? Minthogy pedig a levélíró a halálbüntetés logikájából merített petitio principivel levonja a következtetést, hogy a halálbüntetés «elrettentő hatása ezek szerint nem vitás», mi is néhány kérdéssel fordulunk a «nálunknál tapasztaltabbakhoz»: 1. Miként fér össze a halálbüntetésnek «logikailag» elrettentő hatásával, hogy az abolicionista államokban a halálbüntetés eltörléséig halállal sújtott cselekmények száma az abolicio után nemcsak hogy nem gyarapodott, hanem rendszerint jobban csökkent, mint a halálbüntetést fenntartó államokban? 2. Mi lehet az oka annak a kriminálpolitikai vakságnak, amely a kultúrállamok egész sorát (Hollandia, Norvégia, Ausztria, Portugália, számos svájci kanton, stb.) megakadályozza a halálbüntetés elrettentő hatásának felismerésében, s miért csak «véletlenül» éppen a diktatúrák (Oroszország, Olaszország) állítják vissza a már eltörölt halálbüntetést? 3. Mi az oka, hogy az abolicionisták konkrét esetekkel, kriminálpszichológiai és statisztikai bizonyítékok tömegével támasztják alá véleményüket, ellenben a halálbüntetés hívei, saját logikájukon kívül, még soha egy adatot nem produkáltak a tisztességes emberek csökevényezésében gyökerező elrettentő hatásnak bizonyítására? Kiváló tisztelettel
A Szerkesztőség.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknek 10 fillér.
Apróhirdetések előre fizetendőek.

Szünidő alatt költségjegyzékek, kisasszony-kölesönzés, mindenfajta írásmunka, «Tempónál» V., Koháry-u. 4. Tel: 27-1-43.
Fotokópia azonnal. 479

Hivatalos hirdetést minden ügyvéd «Erdős-hírdető» útján közöltet. Teréz-körút 35. 480

Áron és Molnár szabadalmi iroda helyiségeit VIII., Rökk-Szilárd-utca 2. (Corvin Áruház mellett) helyezte át. 481

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Fazekas Oszkár budapesti ügyvéd: A versenyjogi választott bíraskodásról. — Dr. Munkácsi Ernő budapesti ügyvéd: «Neogazdasági lehetetlenülés a szolgálati jogviszonyban.» — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 27. sz. — Hiteljogi Döntvénytár. XXV. 6.

A versenyjogi választott bíraskodásról.

Mint hogy verseny törvényünk — talán a «*nonum praematur in annum*» elvének *duplán* történt megvalósítása révén — kétségtelenül egyike a legmagasabb színvonalú, modern törvényalkotásainknak: a bel- és külföldön eddig általánosnak tapasztalt elismeréssel szemben az utóbbi időben szívósan ismétlődő támadások közelebből való figyelembevételét igényelnek.

A kamarai választott bíróság tudvalevőleg úgy alakul, hogy a felek mindegyike a Kamara közgyűlése által választott zsűri tagjai közül jelöli ki bíróját, a választott bírák pedig az igazságügy-miniszter által kinevezett *aktív* felsőbb bírósági tagok sorából választják meg az elnököt. A *szakbíró* jelleg kifejezésre jut abban, hogy csakis az üzleti tisztességbe ütköző versenyeselekmény *abbanhagyására* irányuló *perek*ben bír *fakultatív* hatáskörrel, t. i. akkor, ha a *felperes* keresetét ehhez a bírósághoz nyújtja be.

Az a kérdés, hogy valamely magatartás összefér-e az üzleti tisztességgel, sokszor a speciális versenyviszonyokhoz igazodik és különböző szakmákban, időszakokban, konjunktúrában stb. eltérően alakuló felfogásokhoz simul: igazában nem *jogkérdés*, de nem is oly *szakkérdés*, amely «*szakértő*» speciális tudására appellál, hanem igazában *arbitrium* kérdése és ezért az üzleti élet köréből vett arbitereknek a hivatásos bíró mellé rendelése *elméletileg* kétségtelenül ideális megoldás! Csak önmagához volt következetes a törvényalkotás akkor, amikor a kamarai zsűrinek más formában való közreműködését a *rendes bírósági* eljárás során is biztosítani igyekezett.

A *gyakorlati* jogsegély szemszögéből nézve a dolgot, domináló módon követel elismerést a *gyors döntés szükségessége*. A gyanútlan vevők tömegét félrevezető árusítási rendszer, amely pl. a tavaszi szezonban zajlik le; a publikum hiszékenységét kiaknázó és rendszerint csak néhány heti vagy havi aktualitásra szánt kirakati szédelgések és más hasonló sérelmek *abbanhagyását* nem *raisonábilis* dolog oly jogeszközökkel szorgalmazni, amelyeknek igénybevétele — három fokon keresztül — átlagban két-három esztendőig igényel. Az ilyen jellegű cselekmények többi kategóriáiban sem felelhet meg a gyakorlati célnak az ilyen hosszadalmas eljárás; így pl. a megtévesztő üzleti elnevezéssel, az utánzott árujegyekkel, a valótlan minőségjelzőkkel stb. üzött visszaélések nagy részénél az orvoslás súlypontja az *abbanhagyás* kieszközlésében van, mert a *kár* fennforgásának és pláne összegszerűségének perrendszerű bizonyítása leküzdhetetlen akadályokba ütközik és így erről az oldalról sem a veszélyeztetett versenytársnak, sem a végsősorban károsított közönségnek érdeksérelmét orvosolni nem lehet.

A papírforma szerint alkalmazásba vehető *ideiglenes intézkedések*-re sem lehet támaszkodni e részben, mert bíróságaink — érthető okokból — igen óvatosak ily intézkedések elrendelésében, azokat biztosíték letételétől teszik függővé, márpedig erre a *felperes* — ki gyakran nemcsak a maga, de mások részére is kénytelen «a gesztenyét kikaparni a tűzből», nem igen szánhatja rá magát. Annál kevésbé teheti ezt, mert a vonatkozó 23,800/924. I. M.

számú rendelet 13. §-a, nyilvánvaló lapsus folytán, túltéve magát anyagi jogunk meggyökerezett alapelvein — a kereset elutasításához azt az *automatikus* joghatást fűzi, (!) hogy ez az ideiglenes intézkedésekkel okozott kárért való felelősséget vonja (*ipso jure*) maga után.

Ha tehát a statisztika megállapítása szerint a budapesti kamarai választott bíróságnál megindult «*abbanhagyási*» pereknek kb. egynegyedrésze egységileg ér véget, a fennmaradó pereknek pedig jó kétharmadrésze az első vagy a második tárgyaláson, de mindenesetre 2—4 hét leforgása alatt nyer *érdemleges* elintéztést: úgy ez *nemcsak* pusztán előny, amely gyakorlatiasabbá teszi a jogsegélyt, hanem ennél jóval több: ezen ügyek tekintetében a gyorsaság itt a lét vagy a nemlét kérdése, mert a jogsérelem *csakis* így, vagy sehogysem orvosolható.

Ha már ez a néhány vázlatosan odavetett tétel is vitán felül állónak mutatja azt, hogy az intézmény *elméleti* elgondolása helyes, *gyakorlati* szükségessége pedig kézenfekvő, úgy csak nagyon mélyreható és komolyan megalapozott kifogások tehetnék jogosulttá az intézmény élete ellen irányuló támadásokat.

Szerencsére, nem ez az eset forog fenn.

E sorok írója a bíraskodást a gyarló ember képességét meghaladó funkciónak tartja, mert abszolút elfogulatlanságot tételez fel, márpedig az ember nevelésénél fogva, környezetének és élményeinek napról-napra hullámzó behatása alatt egyik vagy másik vonatkozásban bizony elfogult. Az abszolút tárgyilagosság oly emberfeletti követelmény, amely lényünkkel ellentétes. A bíraskodás felett való bíraskodás meg éppenséggel az elfogulatlanság szuperlatívusát tételezi fel! Nos hát, a szuperlatívus — az megvan, csak hogy az *elfogultság* szuperlatívusa! Ítéljen maga az olvasó.

Kérdjük, elfogulatlanok lehetnek-e azok a panaszok, amelyek a kamarai választott bíróságnak egyetlenegy ítéletét sem bírálják, egyetlenegy ténymegállapítását vagy okfejtését sem minősítik tévesnek, hanem incidentálisan megfigyelt szervezeti részleteknek, ügykezelési apróságoknak kifogásolásában merül ki?!

Az egyik legfőbb panasz az, hogy némely egyesület tömegesen teszi a pereket folyamatba és hogy a bíróság egy konkrét esetben az ilyen perek egyesítését megtagadta, amit a panasz arra vezet vissza, hogy a tanácselnök *díjazása* ülésenként állapítatván, a perek egyesítése anyagi károsodását vonta volna maga után. Lesújtóbb bírálat nem kell, mint ennek a monstruózus vádnak a néma regisztrálása. Ezen épül fel az a reformjavaslat, hogy rostáltassanak meg azok az egyesületek, amelyeknek a törvény felléphetési jogot biztosít.

A praxis emberének nem kell magyaroznunk, hogy inkább sajnálni, mint irigyelni kell azt, aki perre kényszerül; a valóságos sérelem teljesmértékű orvoslását perrel úgyszólván lehetetlen elérni; ellenkezőleg, még a nyert perre is tudvalevőleg mindenki *ráfizet*. Annál szánandóbb az, akit komoly kényszerhelyzet «*tömeges perek*» indítására szorít; ha pedig ilyen perek folyamatbátétele «a joggal való visszaélés» tekintete alá esik, úgy ezért sem a törvény, sem a bírói szervezet nem okolható: ebben a tekintetben meg van adva a retorzió lehetősége.

Az ügyvédségnek egyik legrégebb és legjogosultabb panasz — éppen megfordítva — az, hogy a *per hosszadalmassága és a vesztés félnek mélyen a valóságos munka arányos díjazása alatt maradó perköltségben való marasztalása úgy hat, mintha a jogszolgáltatás*

büntetni kívánna azt, aki jogát keresi és jutalmazni azt, aki (jogerős ítélet szerint) jogsértést követ el.

Különféle variációkban pertraktált további panasz az, hogy egyes felek feltűnő gyakran jelölik ki ugyanazt a választott bírót, sőt egyes választott bírósági elnökök is feltűnő gyakran szerepelnek és az érdekeltségnek (vagy elfogultságnak) más tünetei is észlelhetők: az ügyvéd ügyfelét, az egyesület saját tagjait jelöli ki választott bíról stb.

Ez a panasz nem kellő helyre van címezve. Véleményünk az, hogy elsősorban a törvény hibás, amikor a választott bíróság tekintetében az elfogultság és az aggályosság kritériumát — ugyanúgy, mint a rendes bíróságét — túlenyhén formulázza. De még hibásabb a joggyakorlat, amely még ezt az enyhe formulázást is, melyet igen rigorózus értelmezéssel lehetne és kellene reparálni — a legkritikább esetekben honorálja. A legmeglepőbb azonban az, hogy a felek maguk sem élnek aggályossági kifogással (az intézmény fennállása óta ez csak mindössze talán hat-nyolc esetben történt). A hiba semmi esetre sem fekszik a kamarai választott bíróságban, az orvoslás tehát nem itt, hanem rigorózusabb törvényhozási intézkedésben kell keresni, amelyet a legcélszerűbb szerintünk oly szellemben tartani, hogy a bíróválasztás körüli *célzatosságnak* már a föltevése is kizárassék, amit egy gondos kritikával egybeállított listából eszközlendő *sorshúzás* útján érhetünk el legegyszerűbben.

Ezzel ki is merítettük nagyjából a panaszok lényegét. De távolról sem merítettük ki, sőt még csak nem is érintettük azokat a momentumokat, amelyek tekintetében a versenytörvény anyagi és eljárási rendelkezései — itt-ott fogyatékosai — valóban, persze tárgyilagos megfontolás alá veendő reformra szorulnak. Itt van pl. a név- és árújelzés oltalmának két alapproblémája: a prioritás és a hasonlóság, amelyek a törvényben egyáltalán nem nyertek szabályozást, ami aggasztó ingadozásokra adott alkalmat; hiányzik a versenyjogi hírnévrontás és hitelrontás pönalizálása stb., stb. E reformkérdések rendszeres előkészítése körül az Ügyvédi Kamara, mely a kezdeményezést magához ragadta, igen értékes szolgálato-
kat fog bizonyára tehetni ez ügynek.

A kamarai választott bíróság judikatúrájáról *illetékes döntés* áll rendelkezésünkre: *maguknak, rendes bíróságainknak állásfoglalása, fel a Kúriáig. Joggyakorlatunk az egész vonalon magáévá tette* — gyorsasága és az üzleti élettel való közvetlen kapcsolata révén a pacemaker feladatára hivatott — a kamarai választott bíróság elvi jelentőségű tételeit. Nem tudunk *egyetlenegy esetről sem*, melyben e tételekkel elvileg szembehelyezkedett volna!

Gondosan megérlelendő reformokra igenis szükség van, de oly tartalommal, amely az intézményt *nem félretolni, hanem meg-erősíteni* és eddig is üdvös tevékenységét még eredményesebbé tenni lesz alkalmas.

Dr. Fazekas Oszkár.

«Neo-gazdasági lehetetlenülés a szolgálati jogviszonyban.»

Dr. Berczel Aladár t. kollégámnak a Jogtudományi Közlöny legutóbbi számában megjelent értékes megjegyzései és az alapul vett közleményem *célkültűzései és iránya közt nagy elvi ellentét van*. Én t. i. csak a gazdasági lehetetlenülésnek ama érvényesülésére akartam rámutatni, ami az új gazdasági válság óta a munkajog területén *tényleges bírói gyakorlatként érvényesül* és ez élő jogként érvényesülő gyakorlatból *az irányító jogeszmét vezetem le*. Ezzel szemben dr. Berczel Aladár megjegyzései a létező gyakorlatot — sok vonatkozásban alaposan — bírálja és oly javaslatokra hivatkozik, amelyek csak de lege ferenda értékesíthetők. Másik elvi ellentét az, hogy t. kollégám a munkajogot *egy osztály* (munkaadói) érdekében alkotott jognak fogja fel, ami hazai társadalmi viszonyaink között annál kevésbé helytálló, mert munkajogunk nagyrésze a bírói gyakorlaton alapul s a független bíróság körültekintő és *érdekkiegyenlítő szociális belátással* fejlesztette ki az ide tartozó jogszabályokat.

A szolgálati jogviszonyból származó jogok *tényleg általánosságban uniformizálva* érvényesülnek, mert ha a jogszabály a jogok *terjedelme tekintetében* különböző (nem uniformizált) előfeltételeket szab is — a már megszületett jogok *érvényesítésénél* az eddigi joggyakorlat a szabályt a nagy vonásokban *egyöntetűen* alkalmazta, s ha az előfeltételek fennforogtak, akkor is megítélte a jogszabály által előírt felmondási időre járó javadalmazást vagy végkielégi-

tést, akármilyen kedvező helyzetben volt a munkavállaló, vagy akármilyen kedvezőtlen helyzetben a munkaadó.

«A munkabérhez való jog és általában a szolgálati jogviszonyból származó jogok a jogszabályok *kategórikus imperatívusához* tartoznak.» *E szemléltető kifejezéssel egyáltalában nem azt akartam megjelölni, hogy e jogok kógens jogszabályok*, mint azt dr. Berczel véli, mert akkor *egyenesen kógens* jogszabályoknak *neveztem volna* azokat. Természetesen *kógensnek* való megjelölés nem lett volna helytálló, mert az ide tartozó jogszabályoknak csak egy része ily természetű. A «*kategórikus imperatívus*»-nak a *kanti filozófiából* kölcsönzött fogalmával szemléltetően jellemezni akartam a szolgálati viszonyból származó jogok alaptermészetét. Közismert, hogy Kant kategórikus imperatívusnak az erkölcsi törvényt tekinti, amennyiben az feltétlenül (más alapvető indoktól független) teljesítést ír elő.

Igen sajnálom, hogy dr. Berczel kollégám közleményem következő mondatát *teljesen, még külső formában is félreértette*: «A gazdasági lehetetlenülés jogelvének a munkabérek kialakulásánál mutatkozó ez érvényesülési *törését* nagyrésztben pótolta az 1926. évi XVI. tc.-be iktatott nyugdíjvalorizáció.» Dr. Berczel t. i. állandóan úgy magyarázza a fenti szöveget, mintha abban *érvényesülési törekvésről* lenne szó, holott közleményemben a gazdasági lehetetlenülés jogelvének *töréséről* beszéltem. A gazdasági lehetetlenülésnek az inflációs válságban kifejlődött jogszabálya t. i. *megtört akkor*, amidőn a «munkabéri ellenszolgáltatásnak» megfelelő felemeléséről volt szó. S az aktív szolgálatban levő javadalmazásának megfelelő módon való kialakulását tényleg előmozdította az 1926: XVI. tc. Ezzel azonban korántsem vonom kétségbe azt a közismert tény, hogy e törvényben lefektetett arányszámos felértékelési elv sok esetben kisebb nyugdíjhoz vezetett, mint amennyit a törvényt megelőző bírói gyakorlat adott volna.

Az 1926: XVI. tc. a következőképpen hatott ki az aktív javadalmazásokra. Tudvalevő, hogy a nagy vállalatok — nem lévén semmilyen jogszabállyal kényszeríthetők «megfelelő» munkabér fizetésére — az infláció alatt lassan és vonatottan emelték a javadalmazásokat és számtalanszor előfordult, hogy különösen idősebb vagy háttérbe szorított tisztviselők, vagy mások is, kik éppen a nyugdíjváromány reményével voltak a vállalathoz kapcsolva, a megélhetést semmiképpen sem biztosító és a békebeli fizetésükkel arányban nem álló javadalmazást kaptak. E mellett a felemelt javadalmazást túlnyomó részben különböző s nyugdíjba beszámítható javadalmazásnak el nem ismert «pótlékok» címen folyósították. Ily körülmények között lépett életbe az 1926: XVI. tc., amely az 1914. évi javadalmazást veszi alapul. Ennek következtében számtalan esetben adódott az a helyzet, hogy a munkavállalónak azonnali nyugdíjba vonulása esetén nagyobb nyugdíjra nyílt volna meg joga, mint amennyi aktív szolgálata alatt élvezett javadalmazása volt. *Természetes volt ily körülmények között, hogy az aktív javadalmazásokat a jogszerű nyugdíj tekintetbevételeivel rendezték és ez a rendezés széles általánosságban érvényesült.*

De az 1926: XVI. tc. másképpen is hatott az aktív javadalmazások rendezésére. A vállalatok újjászervezték a nyugdíjintézeteket, mert nem akartak bizonytalanságban maradni, hogy esetenként az 1926: XVI. tc.-ben lefektetett meglehetősen általános alapelvek körülírásával alkotott jogszabályok alapján állapítsák meg minden egyes nyugdíjas nyugdíját. A nyugdíjigények rendezése pedig nagyrésztben abból állott, hogy a különböző pótlékoknak egészbeni vagy részbeni beszámításával, a munkavállalókkal kötött egyességben állapították meg a nyugdíjba beszámítható javadalmazást. Így lett aktuálissá e törvény folytán a fizetések rendezése, s ez folytatódott az 1928: XL. tc. életbelépésekor az elismert vállalati nyugdíjpénztárak alakításával.

Végül megjegyzem, hogy amidőn a Kúria a gazdasági lehetetlenülésre való hivatkozással megengedi, hogy a munkaadó az életfogytiglanra alkalmazott munkavállalót elbocsáthassa, *logikusnak kell tartani azt az álláspontot, hogy a gazdasági lehetetlenülés esetén a munkaadó ilyen alkalmazott javadalmazását a szerződési kikötés dacára, indokolt mértékben leszállíthassa. A logikát a mai idők joggyakorlatával való összehasonlításban kell keresni.* Ez természetesen nem érinti azt a tény, hogy az infláción alapuló gazdasági lehetetlenülés a munkabérek megfelelő nivón való kialakítása végett annak idején *nem érvényesült*; de az akkori *logikátlanul* nem jelentheti azt, hogy az élő jogeszmé a mai válságban is *logikátlanul* érvényesüljön.

Dr. Munkácsi Ernő.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **A kereskedelmi szokás** csak a törzsi megállapodás hiányában jöhet figyelembe. (Kúria 1932. ápr. 7. P. IV. 6178/1931.)

2. **Egyéni cég** a birtokosának személyétől elválaszthatatlan, illetőleg azzal azonos jogalany; amennyiben tehát a cég birtokosának a személyében változás áll be, ezzel a cég maga is más jogalannyá lesz. (Kúria 1932. ápr. 5. P. VII. 6141/1930.)

3. **Az okiratba** fel nem vett korábbi vagy egyidejű szóbeli megállapodás is hatályos annyiban, amennyiben az okirat értelmezésére szolgál vagy a szóbeli megállapodást a felek az okirat kiállításakor az okirattal szemben is fenn akarták tartani. (Kúria 1932. ápr. 7. P. IV. 3370/1930.)

4. **Kezesség.** a) A kezes kötelezettsége nem szűnik meg egymagában azért, mert a hitelező várakozik, vagy az adósnak haladékos ad, de felszabadul a kezes, ha a követelés a főadóssal szemben behajthatatlanná válik, a haladékos adó hitelező pedig a főadós vagyoni romlását előre láthatta, vagy, ha a kezes a haladékos adása ellen előzetesen tiltakozott. (Kúria 1932. ápr. 14. P. IV. 4422/1930.) — b) A behajtási jogosultságnak a kezességvállalással kapcsolatos kikötése azt jelenti, hogy a kezes nem felel az egyenes adósnak azért a tartozásáért, vagy a tartozásnak azért a részeért, amelyet a kezes, ha a hitelező meg nem akadályozza, behajthatott volna. (Kúria 1932. ápr. 12. P. IV. 3425/1930.)

5. **Biztosítás.** A kir. Kúriának életbiztosítási perekben egyöntetűen követett (legutóbb a P. VII. 5951/1930. sz. ítéletében is kifejezésre hozott) joggyakorlata értelmében az 1927: X. tc. 5. §-ának első bekezdésében a biztosító részéről megkívánt, a biztosított felhívás szükségére csak arra az esetre vonatkozhat, ha az első biztosítási időszakra, vagy olyan folytatólagos biztosítási időszakra járó biztosítási díjról van szó, amely folytatólagos biztosítási díjnak megfizetésére magát a biztosított külön írásban kötelezte, vagyis amely biztosítási díjakat a biztosító bírói úton is érvényesíteni jogosult, de amelyeknek viszont ellenértéképpen a biztosítót a kockázatviselési kötelezettség is terheli. (Kúria 1932. ápr. 27. P. VII. 7582/1930. V. ö. Hjt. Dt. 24., 127.)

6. **Tisztességtelen verseny.** A kért áru helyett kellő felvilágosítás és a vevő beleegyezése nélkül más árunak kiszolgáltatása, az állandó bírói gyakorlat értelmében, a Tvt. 1. §-ába ütközik. (Kúria 1932. ápr. 6. P. IV. 8037/1930. V. ö. Hjt. Dt. 24., 112.)

7. **Megbízás.** Aki idegen vagyonnak a kezelését szerződésben magára vállalja, a kezelésére bízott vagyonban a kezelés tartama alatt előállott hiányokért külön kikötés nélkül is felel, hacsak ki nem mutatja, hogy a hiányt olyan körülmények okozták, amelyeket a köteles gondosság kifejtése dacára sem volt módjában elhárítani. (Kúria 1932. ápr. 13. P. II. 4554/1930.)

8. **Szolgálati szerződés.** a) Ha egy részvénytársaságnak erre jogosult szerve, igazgatósága vagy végrehajtóbizottsága hozott volna is oly intern határozatot, hogy a havi 200 koronát meghaladó fizetést élvező tisztviselőknél az illetményeit kétévenként *emelni kell*, ebből a tényből a tisztviselők csak akkor szerezhettek volna jogot a fizetésjavításra, ha a határozat az alperes által vállalt kötelezettség s az alkalmazottakat megillető jogosítványként az alkalmazottakkal hivatalosan közöltetett volna, s ekként a határozat a szolgálati szerződés kiegészítő részének nyilvánított volna, vagy ha e tárgyban velük szemben az alperes képviselőjére és annak a nevében jognyilatkozatok megtételére jogosított valamely személy az alperes nevében kifejezetten kötelezettséget vállalt volna. (Kúria 1932. márc. 30. P. II. 1112/1931.) — b) A szolgálati viszony felmondás nélkül az alkalmazott nyugdíjazásával csak akkor szüntethető meg, ha az alkalmazott a nyugdíjban a felmondási időre járó illetményeknek megfelelő ellenértéket kap. Az alkalmazott felmondási igényétől nem fosztható meg azért azon az alapon sem, hogy a szolgálati szabályzat szerint huzamosabb betegsége esetében a második félév leteltével felmondásnak, illetőleg nyugdíjazásnak van helye. (Kúria 1932. ápr. 5. P. II. 5716/1931.)

9. **Elévülés.** A kialakult bírói gyakorlat szerint — mint az a M. M. T. tervezete 1292. §-ának 3. pontjában is kifejezésre jut — az elévülés nyugszik, amíg egyességi tárgyalás vagy a követelés valóságának vagy mennyiségének megállapítása végett szerződéssel kikötött nem peres eljárás van a felek közt folyamatban. (Kúria 1932. ápr. 20. P. IV. 6624/1930.)

10. **Megállapítási kereset** tárgya csak jog vagy jogviszony lehet. Tények valóságának megállapítása iránt, az okirat valóságának kérdésének kivételével, ilyen kereset nem indítható. (1932. ápr. 12. P. IV. 3425/1930.)
H. D.

Szemle.

— **Moratórium és juristitium** a háború és az igazságszolgáltatás kényszerfrigyének torzszülöttei. Boldog emlékü Vadár Lipót mondotta a háború alatt tartott egyik igazságügyi összejövetelen, hogy jó moratóriumrendelet *contradictio in adjecto*. Minden zökkenő az igazságszolgáltatásnak szünetet nem tűrő gépezetében fogalmi szükségszerűséggel igazságtalanságnak kútforrása. Minden moratóriumnak tehát legjobb esetben is csak az lehet az érdeme, hogy kevésbé rossz a többinél. Szükség rossz tanácsadó s még rosszabb törvényhozó, mert az a jogszabály, amely a kényszernek engedelmeskedik, azzal a céljával kerül ellentétbe, hogy az igazság érdekében fékezze meg a kényszert. Tizennyolc keserves év után még a tapasztalatlanság mentségére sem hivatkozhatik a törvényhozás, amely a moratóriumot, akármennyire indokolja is az általános fizetésképtelenség, a lakosságunk egy kategóriájára készül életbeléptetni. Igaz ugyan, hogy Magyarország lakosságának 58%-a foglalkozik őstermeléssel, hogy a földbirtok s főleg a kisbirtok az ország gazdasági életének gerince, amelytől többé-kevésbé függ a népességnek minden rétege, mégis elképzelhetetlen jogi gallimathiász, amely a moratóriumot nem a követelésnek jogi természete, hanem az adósnak élethivatása szerint állapítja meg. Képtelenség még akkor is, ha eltekintünk attól, hogy a gazdasági nyomor, mint a fizetésképtelenség forrása, nem a gazdaságtalannak privilégiuma. Nehezen állítható, hogy a kereskedő vagy ügyvéd, akit a forgalomnak automatikus összezsugorodása tett fizetésképtelenné, kevésbé szolgált rá a moratóriumra, mint a gabonaárak zuhanásától megnyomorított földbirtokos. Még nehezebben hozható tehát összhangba az igazságosságnak legelemibb követelményeivel, hogy a gazda végrehajthassa a moratórium alatt a kereskedő házára — de a kereskedő ne hajthassa végre a gazda birtokára bekebelezett követelését. *Quod uni aequum, alteri justum* — tekintet nélkül arra, hogy a politikai erőviszonyok a méltányosság látszatát kölcsönzik a jogtalanságnak. Egyedül az ügyvédség nem panaszkodhatik az egyenlőtlen elbánásból eredő hátrányok méltánytalansága miatt. Budapesten a nyári hónapok törvénykezési szünete biztosítja az ügyvédeknek az *otium cum dignitate*-t, vidéken a moratórium éri el ugyane cél. Megélhetésüket az ilykép lecsökkentett kereseti lehetőség sem a fővárosban, sem a vidéken nem biztosítja, de legalább az egyenlőtlen elbánás miatt nem panaszkodhatnak. Sőt panaszra egyáltalában nincs okuk, amennyiben az igazságügyminiszter szabályszerűen ismétlődő időközönként ki szokta jelenteni, hogy az ügyvédség nehéz helyzetét a szívében viseli, csak, sajnos, nem áll tehetségében, hogy azt megjavítsa. Azért pedig, hogy valakinek nincs tehetsége, igazán nem illik szemrehányást tenni. Amint-hogy az igazságügyminiszter se tett még szemrehányást azoknak az ügyvédeknek, akik nem voltak elég tehetségesek, hogy képviselői mandátumot szerezzenek s így megvédhessék összeférhetetlenségüket vagy nem voltak oly tehetségesek, hogy földbirtokot szerezzenek s így most a moratórium áldásában részesülhessenek.

— **A kir. Kúria 51. sz. jogegységi döntvénye:** «A perbehívás félbeszakítja a perbehívó követelésének az elévülését, ha a perbehívónak a perbehívott elleni követelése annak a pernek a kimenetelétől függ, amelyben a perbehívás történt. Ez a szabály nem nyer alkalmazást akkor, ha valamely követelés tekintetében külön törvény eltérően rendelkezik.» (1931. június hó 20.)

— **A kir. Kúria 52. sz. jogegységi döntvénye:** «Az 1874: XVIII. tc. 9. §-ának a kártérítési követelés elévülésére vonatkozó ren-

delkezését nem lehet alkalmazni akkor, ha a fél a balesetből származtatott kártérítési követelését nem a tárgyi felelősségre, hanem az általános magánjogban meghatározott valamely más jogcímmel alapítja.» (1932. június hó 20.)

— **A kir. Kúria 53. sz. jogegységi döntvénye:** «Ha bizonyos ügyletekkel való iparszerű foglalkozást jogszabály hatósági jogosítványhoz (iparigazolványhoz, iparendélyhez vagy másnemű hatósági engedélyhez) köt, akkor az a körülmény, hogy az ügyletet — esetleg iparszerűen üzött foglalkozása körében — olyan személy kötötte, aki az említett hatósági jogosítvánnyal nem rendelkezik: magának az ügyletnek érvényességét nem érinti, kivéve ha az a jogszabály az ügyletet kifejezetten semmisnek nyilvánítja, vagy ha az ügylet tartalma más jogszabályba vagy a jóerkölcsökbe ütközik, vagy ha a magánjog szabályai szerint megátható.» (1932. június hó 21.)

— **A cégjog körében a korlátolt felelősségű társaságnak új materiájában június utolsó napjaiban a budapesti kir. ítélőtábla két feljegyzésreméltó határozatot hozott.** Az egyik a társaság cégére vonatkozik. A társasági szerződés a céget a vállalat tárgyából vette ú. n. vezérszóval, amely vezérszavak megengedhetőségét a korlátolt felelősségű társaság cégében a cégbiztos kétségbe vonta. A kir. ítélőtáblának az elsőbíróság végzését helybenhagyó döntése szerint az 1930: V. tc. 5. §-ának ama rendelkezéséből, amely szerint a korlátolt felelősségű társaság cége a vállalat tárgyára utalhat, következik, hogy a cégbe olyan jelző is felvehető, amely az üzlet közelebbi megjelölésére és különösen más hasonló tárgyú vállalatoktól való megkülönböztetésre alkalmas (1932. jún. 23. P. VI. 6114/1932.). A másik döntés az elsőbíróságnak azt a végzését hagyta helyben, amely szerint korlátolt felelősségű társaságnak tagja részvénytársaság is lehet. (1932. jún. 23. P. VI. 6475/1932.) Ez a közkereseti és betéti társaságokra vonatkozó gyakorlatnak is megfelel.

— **A Közigazgatási Bíróság elvi jelentőségű határozatai.** I. *Kereskedelmi levelek feltételes illetékmentessége.* A Közigazgatási Bíróság 172. sz. jogegységi megállapodása kimondta, hogy a kereskedelmi levelet a feltételes illetékmentesség, ha ahhoz a megkívánt egyéb feltételek megvannak, megilleti akkor is, ha a levélben tulajdonjog fenntartása, vételárnak a jelzőlogi biztosítás vagy jogügyletből származó perekre nézve bírói hatáskör vagy illetékesség iránt van kikötés. Ezen jogegységi megállapodás tehát véget vet e részben évtizedek óta fennállott ingadozó gyakorlatnak, amely különösen bírói hatáskör vagy illetékességnek kikötése esetében a kereskedelmi levelek feltételes illetékmentességét kétségessé tette. — II. *Részvénytársaság igazgatóinak illetékekért való felelőssége.* A másik nagyjelentőségű határozat a Közigazgatási Bíróság 10,902/1929. sz. határozata, amellyel ellentétes döntések ugyan vannak, de ezen határozat figyelemreméltó azért, mert kimondja, hogy a részvénytársaság igazgatósági tagjai a kiszabás alapján készpénzben lerovandó telekkönyvi bejegyzési illetékért kezességgel nem tartoznak és ezt az állásfoglalását a bíróság azzal indokolja meg, hogy a bélyeg- és illetékszabályok 97. §-ának 5. pontja szerint csak részvénytársasági üzletnél felmerülő olyan illetékért tartoznak az igazgatósági tagok kezességgel, amelyeknél felhívás nélküli befizetési kötelezettség áll fenn.

Mindkét határozatot az indokolással együtt a Közigazgatási és Pénzügyi Döntvénytárunkban legközelebb egész terjedelmükben közölni fogjuk.

A Jogtudományi Közlöny az Ügyvédi Közlönnyel együtt a nyári hónapok alatt kéthetenként jelenik meg.

APRÓHIRDÉTESEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Iroda-regiocsökkentés ügyvédeknek törvénykezési szünetben restanciát «Tempónál» elvégeztetni. V., Koháry-u. 4. Tel. 17-2-12. Kisasszonykölsönzés.

482

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR A HATÁLYOS MAGYAR TÖRVÉNYEK GYŰJTEMÉNYE

CORPUS JURIS HUNGARICI

1931. évi kötete

Dr. DEGRÉ MIKLÓS

a budapesti kir. ítélőtábla elnöke

Dr. VÁRADY-BRENNER ALAJOS

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró

szerkesztésében.

Fűzve 15 pengő, egészvászonkötésben 18 pengő.

A Budapesti Cím- és Lakásjegyzék HÁZ- ÉS TELEKJEGYZÉKE

Pontos és a legutolsó változásokat feltüntető adatokkal. Nélkülözhetetlen minden ügyvéd számára. Negyedévenként új pótlások jelennek meg.

Fűzve 25— P, egészvászonkötésben 30— P.

Kapható minden könyvkereskedésben, valamint a

FRANKLIN-TÁRSULAT könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

LAMPEL R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitáblák
Vegyteni laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzők
Fizikai és kémiai experimentáló szekrények
az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarlécek
Mikroskópok és tudományos műszerek

legújtanysabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 3-75-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.

(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Horváth Barna szegedi egyetemi ny. r. tanár: *Ius strictum — ius aequum.* — Dr. Iván Miklós budapesti ügyvéd: *Effektivitás és valutavédelem.* — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 28. sz. — Perjogi Döntvénytár. XVII. 5.

Ius strictum — ius aequum.¹

A méltányos jog kezdeményezését (*iniciálását*) az ügyvédi jogászatnak vindikálni nem annyi, mint annak *dicsőségét* a bírói jogászattól elvitatni. A bíró érdeme, hogy *enged* a születni készülő új jog mellett felhozott érvek unszolásának: az *ügyvédi iniciatívának*. Hogy ezt be sem várva, ő maga iniciáljon, az éppoly *valószínűtlen*, mint amilyen *aggályos*. *Valószínűtlen* mindenki előtt, aki a jól bevált általános szabály követésének, a precedens tiszteletének *vis inertiae*-jét és kényelmét s az új út keresésének veszélyét és fáradságát ismeri. *Aggályos*, mert minden méltányosságnak két éle van s ott, ahol — a felek iniciatívája hiányában — ez a bírói méltányosság senkinek se kell, az mindkét élével eleven húsba fog vágni. Már *Quintilianus* azt mondja: «Ha a bíróság azzal tölti idejét, hogy a törvényeket értelmükig kiforgassa annak megállapítása végett, hogy mi igazságos, méltányos és célszerű: nos, akkor akár ne is legyenek egyáltalában törvények... Épp annyit érünk vele, ha egyáltalában nincsenek törvényeink, mintha bizonytalan törvényeink vannak». *Selden* szerint az Equity csalóka dolog. Mert a jogban van mértékünk... de a méltányosság annak a lelkiismeretéhez igazodik, aki éppen Kancellár, s amint az tágabb vagy szűkebb, úgy az Equity... Mintha csak mértékegységül egy Kancellár-lábat tennének meg!»

A *ius* és *aequitas* ilyen kettősségében épp az a tanulságos, ami benne a kezdő számára megfoghatatlan. Mire való a sok fikció, amikor egyenesen is meg lehet a jogot változtatni? S ha egyszer rájöttek az új jogelvre, miért nem dobták félre a régit? Ezek a kérdések jogosultak azzal a méltányossággal szemben, amely második jogrendszerre vált a jog mellett és saját lényegére cáfolt rá, amidőn a *rigor iuris* mellett egyszerre megjelent a *rigor aequitatis*. A méltányosság megmerevedését nyomon is követte úgy Rómában, mint Angliában a kettős jog egybeolvadása. Elvileg azonban a méltányosság *konkrét* igazságossága sohasem pótolja teljesen a jog *általános* igazságosságát és mihelyt az *aequitas általános jogtéllé* merevedik, azonnal felmerül vele szemben ismét a *konkrét eset* igazságának problémája! A római és angol jogászok előtt egyaránt fontos volt *civilis jog* és *common law* egyfelől, *aequitas* és *Equity* másfelől. Az elvont jogtétel kiszámíthatóságát és jogbiztonságát nem akarták feláldozni a méltányosság konkrét igazságáért, de megfordítva sem. Egyik kezükkel a merev jog megbízható általánosságába, másikkal a folyton változó, fejlődő méltányosság örökifjúságába kapaszkodtak.

A méltányosság mennyországot nem lehet lehozni a szigorú jog földi országába. Amit az *aequitas*al megnyertünk a vámon, azt a *ius strictum*ból veszítjük el a réven. Az *aequitas*t nem lehet *eljogosítani*, strikt jogot egy lépéssel megelőz. *Aequitas* mindig az, ami a strikt jogból hiányzik, de ez a *hiányosság* kölcsönös. Az *aequitas* mindörökre csak a *holnap* strikt joga, a strikt jog mind-

örökre csak a *tegnap* méltányossága lehet. Ezt érzi a remekjogászat, amikor annyi technikai mesterkéeltséggel igyekszik átmenteni mindkettő értékeit a jog duplicitásában.

A méltányosságnak ez a Proteus-szerű lény teszi megérthetővé, hogy míg a sacrális vagy profán formalitásokhoz kötött szerződési jog korában az látszik méltányosnak, hogy a formátlan konszenzus elegendő alapja a szerződési kötelezettségnek, — «quid enim tam congruum fidei humanae, quam ea quae inter eos placuerunt servare?» (Ulp. Dig. 2. 14. 1. pr.),² addig a mai felfogás a *szerződési szabadság* korlátlanágának fenti elvét érzi strikt jogtételnek, amelylyel szemben egy új méltányosság állít a *lehetetlenülés* esetkörének nagyarányú kiterjesztésével — «gazdasági lehetetlenülés» — a *gazdaságilag gyengébb fél védelmével* és a *tárgyi felelősség* elvével korlátokat.

Ebből a példából eléggé kiténik, hogy merőben viszonylagos az, hogy mi méltányos. Méltányosság az, ami hiányzik a strikt jogból és a strikt jog biztonsága az, ami hiányzik a méltányosságból.

Ha az ügyvédben látjuk a méltányosság *protagonistáját*, — mert habár a «másik» ügyvéd a jog *szigorát* fogja védeni, a méltányosságért folytatott ügyvédi küzdelem kétségkívül magasabbrendű jogászai munka, az «ügynek» fokozottabb jogászai művészetet kívánó «védelme» — akkor szembe kell néznünk az ügyvédkedő jogászat és a méltányosság *karikatúrájával* is. A «furfangosság», a «csúrszavasarás», a «szórszálhasogatás», a «rabulisztika» vádjait elsősorban az ügyvédkedő jogászatnak köszönhetjük. A nép képzeletében az ügyvéd mint a jog erdejének nagy ragadozója él, aki a feketét is fehérre mossa, aki a paragrafusokkal zsonglorkodva tetszésszerű eredményt képes levezetni az elvont jogtételekből a konkrét jogesetre, akinek a művészete épp abban rejlik, hogy a jognak a természetes józan ész számára kristálytiszt vízében tintahalként maga körül zavart, homályt, kétséget és bizonytalanságot terjesztve: abban áldozatát leteríti. «Aki gróf, — mondja Lesage egyik regényalakja — annak gyerekjáték a törvények szigora ellen védekezni». Ennek a játéknak a virtuóza az ügyvéd, a népies képzelet szerint.

A méltányosság dícsérete közben nem szabad megfeledkezni azokról a nagy áldozatoktól sem, amelyeket érte hozunk. *Bizonytalansággal* fizetünk érte, ami éppúgy emberi érdekek feláldozását jelenti, mint a szigorú jog *merev általánosság*á. Könnyű rajongani a méltányosságért, amíg idealizáljuk azt. Ideáljaink szolgálatába állítva — pl. a gazdaságilag gyengébb fél védelme szolgálatában — azonban szigorú jog és méltányosság egyaránt nagyszerűen működnek. A lelketlen uzsorással szemben érvényesüljön a *szigorú jog*, a szorult helyzetben levő kisember javára a *méltányosság*. De hátha felébred a gyanú, hogy az ideálok nem szállnak le a földre, hogy az egész dualizmus csak a hatalmasok érdekét szolgálja, hogy csak az *önkény*t teszi lehetővé, amely a *hatalmasok* érdekében fogja felhasználni a szigorú jogot és a méltányosságot egyaránt. Ez a gyanú — hogy a jog szigora csak az elnyomottakkal szemben érvényesül, méltányossága csak az uralkodó osztály javára van fenntarva, hogy a strikt jog nem is más, mint az elnyomottak felé fordított arca, a méltányosság ellenben az uralkodó osztályra mo-

² Ennek az elvnek s benne a szerződési szabadságnak bírói gyámkodás útján való flagrns sérelmét látta a puritán angol common-law-jogászat abban, hogy a Kancellár bizonyos napra kikötött fizetésnek elmaradása esetére kikötött kötbért elengedte akkor, amikor közbejött véletlen — folyó megáradása, útközbe eső híd elpusztulása — volt egyedüli oka a fizetés elmaradásának (amiben már láthatjuk, hogy a római *aequitas* e ponton *ius strictum*-má változott s azzal szemben van szükség egy másik *Equity*-re).

¹ Részlet dr. Horváth Barna szegedi egyetemi tanárnak «Bevezetés a Jogtudományba» című könyvéből.

solygó arca a jog Janus-fejének — tölti el a forradalmi ideológiát feneketlen bizalmatlansággal minden bírói és hatósági diszkrécióval szemben és naivul optimista bizalommal a néptörvényhozás, tehát az elvont jogtételek mindenhatósága iránt. Csakhogy az elvont jogtételek hatalmába vetett korlátlan bizalom éppoly naiv, mint a méltányosság idealizálása. Sem az absztrakt tétel igazságának, sem az ideális méltányosságnak nem adhatunk örök életet, éppoly hasztalan mondanánk nekik, mint *Faust* mondotta a pillanatnak, hogy «maradj velem!» Mert, a Kúria bölcs szavaival, a törvény holt betűjének a bíróság kezében *élnie kell*. Mindkettőre szükségünk van: a méltányosság bizonytalan reménységére s a szigorú jog tökéletlen bizonyosságára. Ketten együttvéve sem teszik tökéletessé a jogot, de egyikük hiánya is elviselhetetlenné teszi az életet.

A méltányosságnak ezt az önkényrizikóját mutatja az aequitabilis jurisdikeciók története. Az ügyvédet azért fizetjük, hogy a szigorú jog repedéseiből kibányássa a méltányosságot. Ez hosszadalmas munka és ezért minden aequitabilis jurisdikecióhoz valami *dilatatorius* jelleg tapad. Ügyvédi jogászat, méltányosság és a per végnélküli elhúzódsága így függ össze valami rejtelmes kapcsolatban. Rendkívül jellemző erre az összefüggésre az angol aequitasnak egy korai, 1309-ből említett esete, ahol a bíró azzal intézi el a maga strikt jogához a méltányosság ellenére is ragaszkodó felperest, hogy «hét évig várhat az ítéletre».³

Effektivitás és valutavédelem.

Alighogy életbeléptek a külföldi fizetési eszközök forgalmát korlátozó rendelkezések, máris felvetődött az a kérdés, mennyiben érintik ezek az effektivitás kikötésének a hatályát. Azóta egész kis irodalom keletkezett e kérdés körül a nélkül, hogy azt sikerült volna nyugvópontra juttatni, bár a vélemények túlnyomó része a mellett foglalt állást, hogy az effektivitás megáll a korlátozó rendelkezések uralma alatt is. Miután azonban sem ezek, sem az ellenkező vélemények az effektivitás jogi természetét, valamint a korlátozó rendelkezések valutavédelmi célzatát nem részesítették kellő méltatásban, talán nem lesz érdektelen, ha a kérdés megoldására ezen szempontok kidomborításával történik kísérlet.

I. A külföldi fizetési eszközben való fizetéseket a 4550/1931. M. E. sz. rendelet 4. és 5. §-ai szabályozzák. E szerint: 1. ilyen fizetéseket csak a Nemzeti Bank útján vagy hozzájárulásával szabad teljesíteni; 2. a Nemzeti Bank hozzájárulásának hiánya vagy közérdekből engedélyezett halasztása a teljesítést felfüggeszti, vagyis ennek tartama alatt a) az adós nem esik késelelembe, b) a behajtási pert fel kell függeszteni, végrehajtásnak nincs helye, a fizetések megszüntetését megállapítani nem lehet.

Nyilvánvaló, hogy ezek a korlátozó rendelkezések csupán felfüggesztik, illetve a Nemzeti Bank hozzájárulásától teszik függővé a külföldi pénznemben való fizetéseket, de semmi tekintetben sem változtatnak a fizető pénznem meghatározására vonatkozó magánjogi szabályokon, melyek — a tárgyalt kérdésekkel kapcsolatban nem álló vonatkozásoktól eltekintve — röviden egybefoglalva a következők:

1. fizetendő a tartozás eltérő kikötés esetén kívül azon pénznemben, mely törvényes fizetőeszköz, mégpedig ott s akkor, hol s amidőn a fizetés történik;¹

2. eltérő kikötés esetén adós a kikötött pénznemben köteles fizetni, ha s ameddig a kikötés hatályos. Hatálytalan vagy hatálya vesztett kikötés esetén a fizetés úgy teljesítendő, mintha kikötés nem lett volna.²

II. Áttérve most már magukra a külföldi pénznemben *fizetendő* tartozásokra, ezek két főcsoportra oszlanak. Az első azokat a tartozásokat foglalja magában, amelyek fizetési helye is külföldön van.³ Ezekre nézve áll a fizető pénznemre előbb első helyen említett szabály, a korlátozó rendelkezések pedig a külföldi pénznemben való fizetést csak felfüggesztik, a nélkül azonban, hogy ez a hitelező bármely jogát a korlátozó rendelkezések hatályának megszüntén túl érintenék.⁴ Minden olyan teljesítés, mely másként, mint kül-

földi pénznemben való fizetéssel történik, csak újabb erre vonatkozó megállapodás alapján lehetséges, ilyennek hiányában természetesen fennmarad a hitelező joga, hogy a korlátozó rendelkezések megszüntével a külföldi pénznemben való fizetést követelje.

A 4500/1931. és 6900/1931. M. E. sz. rendeletek szerint *külföldi követelésekre* pengőben is csak a Nemzeti Bank hozzájárulásával teljesíthetők fizetések.

III. Egészen más a helyzet a külföldi pénznemben fizetendő tartozások másik csoportjánál. Ezek az ú. n. effektív tartozások, melyek fizetési helye belföldön van ugyan, de a külföldi pénznemben való fizetés kifejezetten ki van kötve.

Az effektív tartozásokra a korlátozó rendelkezések nem terjednek ki, habár a látszat ellentmond is ennek. Ezt a látszatot az a körülmény kelti, hogy a rendelet külföldi fizetési eszközben teljesítendő fizetésekről beszél, a nélkül, hogy ezek között fizetési hely szerint különbséget tenne. Ebből a látszataból indul ki az elhangzott vélemények jelentős része is, tekintet nélkül arra, hogy az effektivitás hatálya mellett vagy ellen foglalt állást. Más szóval ezen vélemények szerint az effektivitás kikötésével vállalt tartozásokra csak a Nemzeti Bank engedélyével volna szabad fizetéseket teljesíteni,⁵ a Bank erre halasztást adhatna, mely alatt nem volna késelelem és behajtás. Nyilvánvaló, hogy ezeknek a konzekvenciáknak a levonása a legnagyobb képtelenség volna, amit egyik nézet hívei sem akarhatnak. Csak az a kérdés, hogy azok, akik az effektivitás hatályát a korlátozó rendelkezésekkel összeegyeztethetőnek tartják, gondoltak-e arra, hogy az effektivitás hatálya maga után vonná a fentebb hivatkozott összes következményeket, mert hiszen nem lehet egyfelől az effektivitásnak hatályt tulajdonítani, másfelől azt mondani, hogy a külföldi pénznemben fizetendő tartozásoknak ez a csoportja ki van véve az ilyen tartozásokra teljesítendő fizetések tekintetében fennálló korlátozások alól.

De eltekintve ettől a megfontolástól, magából a rendeletből is kitűnik, hogy a külföldi pénznemben fizetendő tartozásoknak csupán azt a csoportját kívánta körébe vonni, amelyeknek a fizetési helye is külföldön van. A 4550/1931. M. E. sz. rendelet 5. §-a utal a 4500/1931. M. E. sz. rendeletre, melynek tárgya pedig, mint címe is mondja, *a külfölddel való fizetési forgalom ellenőrzése és szabályozása*, úgyhogy nincsen annak a felvevására, mintha a 4550/1931. M. E. sz. rendelet a belföldön effektív külföldi pénznemben kikötött tartozásokra is kiterjedne.

Hogy ezek a moratóriumok nem részesültek eddig kellő figyelemben és a korlátozó rendelkezéseket — legalább részben — erőszakolt konstrukció segítségével próbálták az effektív tartozásokra is kiterjeszteni, mindenben része van az effektivitás jogi természetére vonatkozó félreértésnek is. Sokan összetévesztik a fizető pénznem kikötését a pénznemtartozással és az effektív kikötés mellett létrejött köteleket pénzfajkkötelemnek, pénznemtartozásnak minősítik, vagyis olyan tartozásnak, amelynek tárgya bizonyos fajta pénzdarábnak bizonyos mennyisége.⁶ Ezen nézet szerint az effektivitás kikötését tartalmazó pénzkötelemre, mint pénzfajkkötelemre «alkalmazhatónak mutatkozik a Mtj. 1138. §-ában kifejezésre jutó az a jogszabály, hogy az adós felszabadul a teljesítés kötelezettsége alól, ha a szolgáltatás hibáján kívül oly körülménynél fogva, amelyért nem felelős, általában vagy csak óréa nézve lehetetlenné válik».⁷ Pl. ezen nézet szerint az a magyar adós, aki áruszállítás fejében effektív 100 dollárnak belföldi helyen való fizetésére kötelezte magát, a Mtj. 1138. §-ában meghatározott tényállás fennforgása esetén semmivel sem tartoznék a hitelezőjének. Ha ez igaz lenne, akkor az effektivitás kikötése pénzválságok idején a legalkalmasabb eszköz volna arra, hogy az adósok tartozásuktól szabaduljanak. A hitelezőknek azonban nem kell megijedniük, mert az effektivitás kikötése a kötelem pénzüsszegtartozás jellegén semmit sem változtat. Az effektivitás kikötése mellett is a dollárt ugyanolyan kirovó pénznemnek kell tekinteni, mintha az effektivitás kikötése ott sem volna, vagyis a lényeg itt is az, hogy a szolgáltatás tárgyköre nem szorítkozik az effektív kikötött pénznemre, hanem

alá eső tartozásokra mondja ki, de természetesen áll ez minden, külföldi helyen, külföldi pénznemben fizetendő tartozásra is.

⁵ Holott a 4500/1931. és 6900/1931. M. E. sz. rendeletek a pengőfizetésnek a Nemzeti Bank hozzájárulásától való függővételét csak a *külföldi követelésekre* szorítják.

⁶ Grosschmid Fejezetek, II. 588.

⁷ Dr. Munkácsi Ernő: Effektív külföldi valutára szóló tartozások teljesítése. Jogtudományi Közlöny, 1932. évfolyam, 7. sz.

³ V. ö.: Allen, *Law in the Making*, 1927, 215. l.

¹ Grosschmid Fejezetek, II. 384.

² Grosschmid Fejezetek, II. 487., 563.

³ A külföldi pénznem a külföldi fizetési helyen lehet törvényes fizetőeszköz vagy nem, de ez a korlátozó rendelkezések szempontjából nem jön tekintetbe.

⁴ Ezt ugyan a 6900/1931. M. E. sz. rendelet csupán a transzfermoratórium

a lerovás a pénzkötelmek saját törvényei szerint esetleg más pénznemben is történhetik.

Mindebből következik, hogy az effektivitás kikötésével vállalt pénztartozás teljesítése éppúgy nem válik lehetetlenné, mint bármely más pénzügyi tartozásé. Ami itt lehetetlenülhet, az nem maga a teljesítés, hanem csupán egyik módja, ⁸ effektivitás esetén éppen a kikötött külföldi pénznemben való lerovás. Ha a lerovásnak ez a módja lehetetlenné vált, úgy lehet és kell teljesíteni, mintha kikötés nem lett volna. ⁹ A magánjognak a lehetetlenülésre vonatkozó szabályai tehát a pénzügytartozásra és ezek között az effektivitás kikötését tartalmazó pénzkötelmekre semmi tekintetben sem alkalmazhatók. A lehetetlenüléssel egy tekintet alá esik a törvényes tilalom.

Még egy kérdés azonban tisztázásra vár. A 4550/1931. M. E. sz. rendelet 4. §-a szerint külföldi fizetési eszközben fizetéseket csak a Nemzeti Bank útján vagy hozzájárulásával szabad teljesíteni. Érthető ez a rendelkezés úgyis, hogy a Nemzeti Bank az effektív tartozásoknak külföldi fizetési eszközben való teljesítését is engedélyezheti? Érdekes volna ismerni erre nézve a Nemzeti Bank gyakorlatát, de a kérdés eldöntésénél ez mégsem bír fontossággal, mert hiszen a Nemzeti Bank még a mi, jogforrásokat sűrűn és bőven fakasztó korunkban sem tekinthető jogforrásnak. ¹⁰ A kérdésre a felelet csak az összes korlátozó rendelkezésekből kikristályosuló valutavédelmi rendszer lényege adja meg. Ennek a rendszernek két főpillére van: 1. a külföldi fizetési eszközök koncentrációja a Nemzeti Banknál (a beszolgáltatás alóli mentesítés csak kivétel); 2. ezeknek a külföldi fizetési eszközöknek kizárólag a külfölddel szemben fennálló fizetési kötelezettségek teljesítésére való felhasználása a Nemzeti Bank által a közérdek szempontjából megállapított beosztás szerint. A Nemzeti Bank tehát a legsúlyosabban vétene a valutavédelem ellen, melynek ő a legfőbb őre, ha az effektív tartozásoknak külföldi fizetési eszközben való teljesítését engedélyezné. Végeredményben tehát a helyzet a következő szillogizmus szerint alakul: a Nemzeti Bank engedélye nélkül tilos külföldi pénznemben fizetést teljesíteni, ilyen engedélyt a Nemzeti Bank az effektív tartozásokra nézve nem adhat, az effektív tartozásokra fizetésnek külföldi fizetési eszközben történő teljesítése tehát tilos.

Ezekután már csak alkalmazni kell az effektivitás jogi természetére nézve fentebb mondottakat. Az a körülmény, hogy a kikötött pénznemben való teljesítés tilos, az obligáció fennállását nem érinti, hanem úgy lehet és kell teljesíteni, mintha kikötés nem lett volna, vagyis ezeket a tartozásokat a Nemzeti Bank engedélye nélkül lejáratkor, hivatalos árfolyamon átszámítva, pengőben nemcsak lehet, hanem kell is teljesíteni és a hitelező a pengőfizetéseket a tartozás teljes és végleges kiegyenlítésekként tartozik elfogadni. Bármelyik oldalon beálló késedelem a törvényes joghatásokat vonja maga után.

Mindez természetesen csak a korlátozó rendelkezések érvényének tartamára áll, annak megszűntével az effektív kikötés természetesen hatályos lesz.

Dr. Iván Miklós.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **Kereskedő**, aki filmek monopoljogát, a filmek kópiáit továbbeladás vagy bérbeadás útján hasznosítás céljából szerzi meg s ezzel üzletszerűen foglalkozik. (Kúria, 1932. ápr. 27. P. VII. 7382/1930.)

2. **Társaság**. A határozatlan időre szóló társasági szerződést a társasági tagok bármikor és, ha csak a szerződésben felmondási időt nem állapítottak meg, rögtöni hatállyal egyoldalúan felmondhatják, amely felmondás jogügylettel sem ki nem zárható, sem nem korlátozható. (Kúria, 1932. ápr. 14. P. IV. 4422/1930. V. ö. M. M. T. 1675. §.)

3. **Tisztességtelen verseny**. a) A Retorta szén finomabb anyagból készült, mint a bogsa faszén. A Retorta és a bogsa faszén között lényeges árkülönbség van. A Retorta faszén a kereskedelmi forgalomban jobban keresett, mint a bogsa faszén. E tényállás szerint

⁸ Grosschmid Fejezetek, II. 498.

⁹ Grosschmid Fejezetek, II. 563.

¹⁰ Mindenesetre megemlítendő, hogy a Nemzeti Bank által a külföldi fizetési eszközök igénylésének céljára kiadott űrlap azt a kérdést tartalmazza, hogy «mely külföldi cég javára» történik az igénylés, belföldi cégről az űrlap nem tesz említést.

a Retorta faszén és a bogsa faszén nem azonos áru. Alperes tehát azáltal, hogy bogsa faszénnel kevert árucsomagjait Retorta faszén felírásra látta el, nyilvánvalóan áruja kelendőségének fokozására olyan adatot híresztelt, amely a valóságnak meg nem felelt és az áru zárt csomagolása folytán a vevőközönség megtévesztésére kétségtelenül alkalmas volt. Ezt a cselekményt az 1928: V. tc. 2. §-nak első bekezdése tiltja. (Kúria, 1932. ápr. 28. P. IV. 5838/1930.)

b) Az oly hirdetés, amely szerint a hirdetőnél bármilyen kerékpár 100 P-vel olcsóbb, alkalmas arra, hogy a vevőközönség bizonyos körét a versenytárostól elvonja, üzletének jó hírét és megbízhatóságát csökkentse és neki kárt okozzon. (Kúria, 1932. ápr. 28. P. IV. 6934/1930. sz. és 1932. máj. 3. P. IV. 7230/1930.)

4. **Az üzletátvevő**, ha valamely tartozás üzleti minőségében kételkedik, a rendes kereskedő gondosságával magához a hitelezőhöz tartozott felvilágosításért fordulni. (Kúria, 1932. máj. 10. P. VII. 6254/1931.)

5. **Követelések átruházása**, amennyiben a felek az átruházást eleve nem zárták ki, a hitelező és az engedményes között létrejött szerződéssel történik s az adós hozzájárulása nem szükséges. Kölcsönös jogokat és kötelezettségeket magábanfoglaló szerződés átruházása az egyik szerződő fél egyoldalú akarat elhatározása alapján azonban nem történhetik meg. Ehhez a másik szerződő fél hozzájárulása is szükséges, amikor a szerződő felek megegyezése alapján az egyik fél a szerződésből kiválik s helyébe a kiváló fél engedélye s a másik szerződő fél hozzájárulása folytán a harmadik személy lép be. (Kúria, 1932. ápr. 21. P. VII. 7421/1930.)

6. **Váltó**. Ha a kereseti váltók a búzaügyletre felvett előleg fedezetére szolgálnak, nem érvényesíthetők az eladóval szemben a vevőt azon a címen megillető kárkövetelés fejében, hogy az eladó a búza egy részét nem szállította, hanem csak annyiban érvényesíthetők, amennyiben az eladó a vevő által adott előleget áruval vagy készpénzzel nem törlesztette. (Kúria, 1932. ápr. 20. P. VII. 7060/1930.)

7. **Szolgálati szerződés**. a) Ha az alkalmazott és a munkaadó felmondás nélkül közös megegyezéssel szünteti meg a szolgálati viszonyt, akkor az alkalmazott, erre vonatkozó külön megállapodás hiányában, felmondási időre járó illetményeket nem követelhet. (Kúria, 1932. ápr. 20. P. II. 4041/1931.)

b) Az alkalmazott elbocsátásának jogszerűsége nem függhet a munkaadó azon belső (szubjektív) megítélésétől, hogy az elbocsátott alkalmazottba vetett bizalma az elbocsátás okául szolgált és megjelölt tények alapján megrendült, hanem a bizalommal való visszaélésnek és ezáltal az üzleti érdekek veszélyeztetésének, ettől függetlenül a rendelkezésre álló ténybeli adatokból (objektív) kell felismerhetőnek és megállapíthatóknak lenni. (Budapesti Tábla, 1932. ápr. 28. P. VI. 3339/1932.)

H. D.

Szemle.

— **Lex superflua non loquitur**, amiből le kell vonni a következtetést, hogy a törvény szövegében foglalt kijelentésnek mindig van értelme és célja. Ezt a jogi axiomát újabb büntetőjogi törvényeinkre nem könnyű alkalmazni. Így, teszem, az uzsoráról szóló 1932: VI. tc. 5. §-a (ut. bek.) kimondja, hogy «Pénzbüntetés tekintetében az 1928: X. tc. rendelkezései irányadók», a 7. §-ban meghatározott vétség, «amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés, különösen az 5. § alá nem esik, az 1928: X. tc. rendelkezései szerint pénzbüntetéssel büntetendő». Hasonlóképp a hitelsértésről szóló 1932: IX. tc. 12. §-a szerint «Pénzbüntetés tekintetében az 1928: X. tc. rendelkezései irányadók». Alig vonható kétségbe, hogy az 1928: X. tc.-nek a pénzbüntetésre vonatkozó II. fejezete generális szabályokat tartalmaz, amelyek e törvénynek kifejezett rendelkezése szerint a Btk. és a Kbt. általános részének idevágó rendelkezéseit hivatottak pótolni. Tehát nem «irányadók», mint ahogy a hitelsértésről szóló törvény 12. §-a ékes zsurnalisztikai műnyelven kifejezi. Vannak «irányadó» körök, van «irányadó» vélemény, de nincs «irányadó» törvény, mert annak lényege, hogy amíg hatályban van, alkalmazni kell. Mégpedig tekintet nélkül arra, hogy a későbbi törvény kifejezetten utal-e rá vagy sem. Így pl. nyilvánvaló,

hogy az 1928:X. tc. a gazdasági verseny szabályozásáról szóló 1931:XX. tc. 18. §-ában megállapított pénzbüntetéssel büntetendő kihágás esetében is alkalmazást nyer, ha a törvény «elfelejtett» is a pénzbüntetést szabályozó általános rendelkezésre hivatkozni. Még csak valahogy érthető, ha a fölösleges hivatkozás az 1928:X. tc.-re, tehát olyan új törvényre történik, amelyről esetleg föltehető, hogy a bíróságok rövid négy év alatt még nem tanulták meg. De mit szóljunk az 1932:VI. tc. 20. §-ához és az 1932:IX. tc. 13. §-ához, amely a Btk. 2. §-át nyilvánítja «irányadónak»? Itt viszont a Btk. régisége szolgálhatna mentségül. Végre is a Btk. több mint ötven év előtt lépett életbe, tehát föltehető, hogy a bírák már elfelejtették s a Csemegi-kódex, ha nagy részét sikeresen leromboltuk is, rászolgált a kegyeletes «mention honorable»-ra. Fölmerül azonban a kérdés, miért éppen csak a Btk. 2. §-a, holott a kódex általános részének néhány más rendelkezése, így pl. a bűnkíséretre, a részességre, a beszámíthatóságra stb. vonatkozók is még hatályban vannak? Vagy talán már nincsenek? És ha netán mégis hatályban vannak, mi lehet az oka, hogy «irányadó» voltukat a körültekintő kodifikátor elfelejtette kiemelni? Ha pedig e költői kérdésekre valaki azt találja válaszolni, hogy az uzsoráról és a hitelsértésről szóló műalkotásoknak pongyola szövegezésében a kiemelteknél veszélyesebb kivetni való is akad, úgy valóban nincs okunk az ellentmondásra. Igaz, hogy a kodifikációnak Csemegi, Szilágyi, Plósz és Lányi Bertalan nevéhez fűződő aranykorában is fordultak elő szövegezési homályosságok, de ennyire primitív törvényszerkesztési műhibáktól még a Balogh Jenő-féle gyorstalpalás is mentes volt, aminek oka bizonyára abban rejlik, hogy nincs törvényünk, amely a kodifikátorokat a büntetőjog általános tanainak ismeretére oly hathatósan emlékeztetné, mint amennyire az utóbbiak emlékeztetik a bírákat a törvénynek egyes «hatályban álló» rendelkezéseire.

Dr. Schreyer Jakab. Hogy a teljes szellemi frissességében pátriárka-kort elért *Schreyer Jakab* ravatalánál a magyar jogi és közgazdasági élet egyaránt kifejezésre juttatta az elvesztés felett érzett fájdalomérzeten átütő nagyrabecsülést, amellyel az elhúnyt élete munkája iránt viseltetett, abban egy értékes egyéniség iránt széles körben megnyilatkozó elismerésen túlmenőleg benne volt a Schreyer Jakab életének valódi értelme is. Egyénisége mindig két forrásból merítette erőt: az egyik volt a jogász, a másik a gazdasági. Külső életkörülményeinél fogva is kora ifjúságában kapcsolatba kerülve a kereskedelmi körökkel, élethivatásának tekintette azt, hogy mindazokat a fontos gyakorlati problémákat, amelyek a gazdasági életben felmerültek, megfelelő jogászai megoldáshoz segítse. Ilyképpen Schreyer Jakab hat évtizedre nyúló jogászai működése során egyik értékes előharcosává vált azoknak a jogi törekvéseknek, amely az utolsó évek során Németországban a Wirtschaftsrecht fogalma körül alakult ki. Ő igazában gazdasági jogász volt, aki egyaránt uralta a jogtudomány széles problémakörét és a gazdasági élet különleges és megfelelő tájékozottságot igénylő kérdéseit. Munkássága ehhez képest fölelte valamennyi ágazatát a jognak, amely a gazdasági élettel szorosabb vonatkozásokkal bír. Legjelentősebb és legkedvesebb munkaköre azonban a fizetésképtelenségi jog volt, amelynek jogéletünkben úttörő munkássává vált. Az évtizedeken át elkészített védegyleti jelentéseken, cikkek és tanulmányok egész során kívül különösen maradandó becsüt alkotott e téren azon törvényjavaslataiban, amelyeket Szilágyi Dezső igazságügyminiszter felhívására készített. A csődjog alapvető reformja, a csődönkívüli kényszer-egység eljárási bevezetése, a csődönkívüli támadójog megalkotása tekintetében elkészített javaslatai egyfelől azokon a széleskörű gyakorlati tapasztalatokon alakultak, amelyeket Schreyer Jakab, mint a magyar védegyleti életnek évtizedeken át irányító tényezője, gyűjtött össze, másrészt tanúságát adja az elméletileg

is mélyenszántó jogászai gondolkodásnak. Mind e munkájában fanatikus volt a hitelezői autonómia gondolatának. Sziklaszilárd meggyőződése volt, hogy a fizetésképtelenségek megoldásánál a hitelezők irányító, tevékeny közreműködésének intézményes biztosítása vezethet csupán el a gazdaságilag legkielégítőbb eredményhez. Ebből a felfogásból kiindulva üdvözölte mint munkásságának egyik eredményét, az OHE megalakítását is, amelynek működésében halálát megelőző néhány hétig mindenkor nagy érdeklődéssel vett részt. A sors különleges adománya volt az, hogy ez a nagyelméjű és kitűnő tudású ember a nyolcadik évtizedet felülmúló korában is megőrizte ritka fogékonyságát minden új gondolattal, a gazdasági és jogélet terén beálló minden változással szemben. A fáradt test megtört, de szelleme, amelyet életének munkássága foglal magában, tovább világít. *Dr. György Ernő.*

— **A kiskorúak és gondnokoltak külön joga** (a kapcsolatos jogszabályok keretében). Ily címen terjedelmes munka jelent meg, melynek szerzője *dr. Szeiberling Rezső*, Veszprém vármegye árvaszékeének elnöke. Az ezeroldalas könyv célja gyakorlati kézikönyv nyújtása főleg anyagi jogi kérdésekben a gyámügy munkásainak és mindazoknak, akiket a kiskorúak és gondnokoltak jogviszonyai hivatásból vagy egyébként érdekelnek. A munkát egyik legközelebbi számunkban részletesen ismertetjük.

— **Az állatszavatossági jog.** E címen *Ehrenthal Aladár* budapesti ügyvéd könyvet írt, mely az állatforgalmi szavatosságról szóló 1923:X. tc. magyarázatát tartalmazza a bírói gyakorlattal és a vonatkozó per- és végrehajtási joggal.

A Jogtudományi Közlöny az Ügyvédi Közlönnyel együtt a nyári hónapok alatt kéthetenként jelenik meg.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér.** Előfizetőknek és állás keresőknek **10 fillér.**
Apróhirdetések előre fizetendők.

Iroda-regiecsökkentés ügyvédeknek törvénykezési szünetben restanciát «Tempónál» elvégeztetni. V., Koháry-u. 4. Tel. 13-2-12. Kisasszonykölcsonzés. 483

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkidadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Előkészületben!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarázatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírójá

Megrendelhető a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 3-75-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállás Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Csorna Kálmán székesfővárosi árvaszéki elnökhelyettes, egy. m. tanár: A kiskorúak és gondnokoltak külön joga a kapcsolatos jogszabályok keretében. — Dr. Mayer László budapesti ügyvéd: Megjegyzések a gazdamoratórium rendelethez. — Szemle.
Melléklet: Ügyvédi Közlöny 29. sz. — Közigazgatási és Pénzügyjogi Döntvénytár. XXIV. 3.

A kiskorúak és gondnokoltak külön joga a kapcsolatos jogszabályok keretében.

(Dr. Szeiberling Rezső veszprémi árvaszéki elnök könyvének ismertetése.)

Régóta vallom szerzőnek az előszóban kifejezésre juttatott azt a lehangoló nézetét, hogy a gyámsági ügy sorsa még a szakirodalomban is mostoha. Ez a megállapítás azonban csak a magyar viszonyokra áll. A német, osztrák, francia jogi szakirodalom a családjognak és különösen a gyámsági jognak széles terjedelmű tudományos művelését régóta szívén hordja. Elég legyen ez irányban a német Endemann tankönyvére, Staudinger, Planck stb. kommentárjaira, az osztrák Stubenrauch, a svájci Huber és Curti és a francia Dalloz munkáira reámutatni.

Magyar vonatkozásban, sajnos, sokkal soványabb irodalmi anyagra lehet hivatkoznom. Eltekintve ugyanis Knorr Alajosnak és Németh Péternek 1878-ban megjelent és a gyámsági jog magyarra fordított feldolgozását tartalmazó műveitől — amelyeknek elméleti értéke felette kérdéses, — nemkülönben Hattyuffy Dezsőnek 1912-ben megjelent «A gyámsági igazgatás közikönyve» című munkájától, amely mű inkább csak az akkor érvényes törvények és rendeletek összegyűjtését tartalmazza, elméleti és egyben gyakorlati értékű munkának voltaképpen csak Sipőcz Lászlónak 1882-ben megjelent: «A gyámsági törvény» című kommentárját, valamint ugyanazon szerzőnek a Fodor-féle Magánjognak 1897-ben megjelent IV. kötetében írt a «Szülők és gyermekek» című, valamint a «Gyámság és gondnokság» című monográfiáit tekinthetjük.

Természetes, hogy e munkák megjelenése óta több évtized telvén el, amint maga az 55 évet megélt gyámsági törvény, úgy annak kommentárjai sem dicsekedhetnek ma már a fiatalság előnyeivel.

Nevezetesen 1877 óta a gyámsági törvény, amely anyagi jogot, eljárási, szervezeti és ügyintézési szabályokat vegyesen ölelt fel, számos vonatkozásban nyert a fejlődő élet által megkövetelt törvényi, illetve rendeleti módosítást. Igen sok anyagi jogszabálya a felsőbb gyámhatóságok, a polgári bíróságok joggyakorlata folytán átalakult, a gyámhatóság szervezete, eljárási szabályai (így különösen a hatásköri és jogorvoslati jogszabályok) változást szenvedtek. Mindezen átalakulásra és változásra befolyással bírt részben a külföldi jogfejlődés, részben pedig magánjogi törvénykönyvünknek idők során felhalmozódott anyaga.

E szükségképpen fejlődésnek az lett az eredménye, hogy a gyámsági anyagi és eljárási jog — amely utóbbi a külföldi perenkívüli eljárási kódexek mintájára — nálunk rendszeres törvényi szabályozást nem nyert, idővel olyan széles perspektívájú területre terjedt ki, hogy annak áttekintése még szakembereknek is nehézséget okoz.

E mellett a modern korszellem felismervén a gyermek és fiatalok nevelésének, védelmének, gazdasági és szociális szempontból való fontosságát és szükségét, egyre több gondot fordított a gyermek és fiatalok családjogi viszonyainak rendezésén túlterjedő egyéb jogviszonyai szabályozására a gyermekvédelmi

törvények megalkotásával és így szinte a *gyermek külön jogának* kiépítésével. (Egyes német jogászok, így Friedländer: Grundzüge des Jugendrechts, Wegner: Jugendrecht, Tichauer: Das Recht der Jugend és Weyl: Der Jugentliche im Recht című munkáikkal iparkodtak is már a gyermekekre vonatkozó egész joganyagot rendszerbe szedni.)

Ez a fejlődési folyamat, mint tudjuk, nálunk is kihatással volt a gyámsági ügy és igazgatás újkori kialakulására és tovább bonyolította annak szerves összefüggését.

Nagy szolgálatot tesz ezért a nemzet életében oly annyira fontos gyámsági és gyermekvédelmi igazgatás érdekeinek mindenki, aki ebbe a bonyolult tömkelegbe az elmélet fényével bevilágít, aki a jogszolgáltatás irányítói kezébe vezető fonalat, gyakorlati útmutatót ad.*

Elsősorban ilyen gyakorlati kézikönyv nyújtása a célja szerző könyvének is, amely, mint mondja előszavában, egyben propaganda is kíván lenni a gyámsági ügy mellett.

Miként szerző mondja: «Szakmunkám a gyámügyben a legszükségesebb (főképp anyagi-jogi) tudnivalók rendszerben való feldolgozása nem hagyva figyelmen kívül az elméletet sem».

Lássuk már most, mennyiben felelt meg szerző munkájával e célkitűzéseinek?

Ami szerző első célkitűzését, a gyakorlatiasságot illeti, azt a munka kétségkívül sikeresen oldotta meg.

Tartalmazza mindazt, amit egy gyámhatósági jogszolgáltatást végző, avagy a kiskorúak jogviszonyaival foglalkozó egyénnek tudni kell mind családjogi, mind pedig egyéb jogi (gyermekvédelmi) vonatkozásban.

Kimerítően tárgyalja az összes idevonatkozó törvényeket, ismerteti a felsőbb gyámhatósági határozatokat és felsőbbbírósági döntéseket. Szóval, ami a gyermekekre és fiatalokra vonatkozó ma érvényben levő jogszabályoknak teljes feldolgozása, és pedig érthető, világos, nem tudákos magyar nyelven. E mellett szerző egészséges bírálatot is gyakorol mind a gyámsági törvény, mind a később keletkezett jogszabályoknak, nemkülönben a magánjogi törvénykönyv javaslatának hiányaival és hibáival szemben, ha néhol tán túlzottan gyámhatósági szemmel nézi is e hibákat.

És éppen mert a könyv elsősorban gyakorlati, azt adja, ami van, a szerző tudatosan elhanyagolja az elméletet, vagyis a miért-et. És ez nem is olyan nagy hiba, ha a könyv célját, rendeltetését tekintjük. Mindenesetre szívesen vették volna azonban a gyámügyi igazgatás szakemberei is azt, ha a szerző főleg az érvényes anyagi gyámsági jognak a régi magyar joggal, valamint az idegen jogokkal való összefüggését kifejti, az egyes kontroverz kérdéseket ez alapon, valamint leendő magánjogi törvénykönyvünk felfogásával párhuzamba állítva az elmélet fényével megvilágítja és eldönti, nemkülönben ha a szakirodalom legfőbb termékeit és azok nézeteit is ismerteti. (Az egész munkában egyetlen irodalmi hivatkozás sem található.) Pedig olyan vitás és kontroverz kérdés, amelynek eldöntését csak az elmélet reflektorával felszerelve lehet megkísérelni, anyagi gyámsági jogunkban bőven akad. Ezeket természetesen a szerző egyoldalúan, a saját meggyőződéséből dönti el. Hely hiányában csak egynéhány ilyen kérdésre mutatok reá.

* Ilyen kísérlet volt az újkori gyámsági jog fejlődésére nézve cikkírónak: Fejezetek a gyámsági jogból és a gyermekvédelmi ügy tekintetében, «A szociális gyermekvédelem» című munkája is.

Szerző például azt állítja könyve 37-ik oldalán, hogy a magánjogi tkv. javaslatának gyámügyi része teljesen új és szemben áll a tételes törvénnyel, miért is a gyámhatóság és bíróság azt nem alkalmazhatja és így az nem mehet át a gyakorlatba. Ezzel szemben áll az, hogy a Mt. javaslatának gyámügyi joga csak bizonyos vonatkozásokban hoz új rendelkezéseket és ezekből is nem egynek alkalmazását a gyámhatóságok és bíróságok is az életbe már bevezették (pl. nagyszülők érintkezési joga az unokákkal, örökbefogadott gyermekkel a vérszerinti szülő érintkezése stb.).

Kontrovers kérdés továbbá pl. a gyámi számadások elbírálásának ügye. Szerző erre nézve azt állítja könyvének 16-ik oldalán, hogy a felmentett vagy elmozdított gyám számadását a gyámhatóság nem bírálhatja el a Gytv. 130. §-ának következményeivel, holott ez az elmélet és gyakorlat szerint kétségtelenül így van. Igen érdekes erre nézve különben a Mjt. javaslatának álláspontja is.

Ami végül szerzőnek harmadik célkitűzését, a rendszerességét illeti, erre nézve is lehet észrevételt tenni teljes tárgyilagossággal.

Szerző ugyanis nem követi sem a tankönyvek elfogadott rendszerbeli beosztását, sem a külföldi (német, svájci) polgári törvénykönyvek, sem magánjogi törvénykönyvünk rendszerét, sem a gyámügyi törvénynek beosztását, hanem mindezeket vegyesen adja. Csak egy-két példára mutatok rá. Az Általános részben szerző hozza a jog- és cselekvőképesség, az önjogság tanát, amely beosztás a polgári törvénykönyvek sajátossága, ellenben ugyanitt felveszi a származás, a testi-lelki fogyatkozások ismertetését, amely tankönyvi beosztási rendszer. Azáltal pedig, hogy a törvényesítés, örökbefogadás intézményeit a származás tanától elválasztja, szerző egészen különleges rendszerbeli beosztást követ, mivel e kettő összefügg és a rokonság fejezetébe tartozik. A rokonság fogalmát és jogi hatásait viszont szerző a kiskorúak érdekvédelmének tárgyalja, ami a gyámügyi törvény rendszerének követését igazolja, «a tartási igény kérdését, amely pedig a rokonság következménye» — ismét kiszakítja az V. részben ismerteti.

Nem helyeselhető az sem, hogy a Gyámhatósági hatáskör és feladatkör című rész az anyagi jogba ékelve tárgyalatik, mivel ez a rész tisztán alaki (eljárási) jog. Azt sem helyeselhetem, hogy a javítónevelés, a szolgálati szerződések, erkölcsrendészet stb. fejezeteit, a fiatalok büntetőjogi védelmét szerző a személy- és családjogi részben helyezte el, mivel ezek mind védelmi, tehát *közigazgatási természetű* feladatok. A szerző könyvének a VI. és VII. részében a kiskorúaknak és gondnokoltaknak a vagyoni jogban való különállását adja dologi, kötelmi, örökjogi és perrendi szempontból. Ez a rész voltaképpen a magánjog általános szabályait tartalmazza, tekintet nélkül a természetes személy korára. Mindazonáltal nem felesleges tudnivalók a gyámhatósági jogszolgáltatást végző egyénekre nézve, mivel szerző összefogja mindazt a magánjogi anyagot, amely a gyámhatósági jogszolgáltatással vonatkozásba jöhet.

Felette hasznos fejezete a könyvnek a magyar nemzetközi magánjogból vett Szemelvények című VIII. része is.

Az érintett szépséghibáktól eltekintve — valamint attól is, hogy szerző éppen a rendszerbeli beosztás folytán nem egyszer ismétlésekbe esik — a munkát igen értékes gyakorlati kézikönyvnek kell minősítenünk, amelyet mindenki, akit a kiskorúak és gondnokoltak jogviszonyai hivatásból, vagy egyébként érdekelnek, tanulsággal és haszonnal forgathat.

Dr. Csorna Kálmán.

Megjegyzések a gazdamoratórium rendelethez.

E lap egyik előző közleményében idézte a liberális korszak egy kiválóságának pregnáns kijelentését, amely szerint «jó moratóriumrendelet: *contradictio in adiecto*».

Ez a maxima, amelynek helyességéhez alig férhet kétség, már előre elnézést biztosít minden moratóriumos rendelkezéssel szemben és az ebben rejlő lehetőségeket az egyes gazdatartozások behajtásának ideiglenes korlátozása tárgyában kiadott 3800/932. M. E. számú rendelet nemcsak teljes mértékben kihasználja, hanem még e lehetőségek széleskörű megvonatására is messze túlterjeszkedik. Mert bármennyire belátjuk is, hogy minden moratórium jogos érdekek sérelmével jár, ez a felismerés mégsem szolgálhat méltánytalan intézkedésnek, amely a moratórium kapcsán napvilágot lát.

E helyütt nem bocsátkozhatunk annak a kérdésnek vizsgálatába: vajjon közgazdasági szempontból indokolt és célszerű volt-e az idézett rendelet kiadása s hogy helyes és igazságos-e a népegyetlen kategóriájára moratóriumot kimondani akkor, amikor az erre alapul szolgáló rendkívüli viszonyok az ország lakosságának valamennyi rétegére egyenlő — vagy csaknem egyenlő — súllyal nehezednek. Ezért vegyük tehát kritika nélkül tudomásul azt az álláspontot, hogy a kormány a gazdák tartozásait kivételes elbánásban kívánja részesíteni és csupán azt vizsgáljuk, hogy azok a tételes intézkedések, amelyekkel a rendelet ezt a célt megvalósítani igyekszik, mennyiben felelnek meg a kitűzött célnak s mennyiben vannak e célkitűzéssel megindokolva.

Mindjárt az 1. §-ban ellentétbe jut a rendeletalkotó saját intenciójával, amikor kimondja, hogy a moratórium az arra egyébként jogosított gazdának csak olyan beltelkére terjed ki, «amelyen bérbeadás útján *nem* hasznosított, kizárólag a tulajdonos vagy hozzátartozói által lakott ház van». Ha tehát a földbirtokos természetbeni lakást ad kocsisának vagy gazdatisztjének: már nem veheti igénybe a rendelet kedvezményeit, mert a házat *nem kizárólag* ő és hozzátartozói (közeli rokonai) lakják. Ha pedig sikerül a házban egyetlen kamrát bérbeadnia, kénytelen lesz az egész ingatlan elárverezését tűrni, mivel az részben bérbeadás útján van hasznosítva. Merőben valószínűtlen, hogy a rendeletalkotónak, aki a mezőgazdasósztályt messzemenő kíméletben akarta részesíteni, az lett volna a célja, hogy ilyen jelentéktelen mozzanatok miatt elárverezzék a házat a gazda feje felett. A rendelet általános intencióinak itt nyilvánvalóan az felelt volna meg, hogy a korlátozó intézkedések azokra a tulajdonos és hozzátartozói által lakott beltelkekre is kiterjedjenek, amelyeken levő ház csak egész jelentéktelen részében van bérbeadva, vagy ha a házban az említett személyeken kívül csak a tulajdonos szolgálati lakást élvező alkalmazottai laknak.

Hasonló rendelkezést tartalmaz a rendelet 3. §-a is. További érdekessége e szakasznak az az implicite bennfoglalt kijelentés, hogy a túlnyomóan mezőgazdasági munkabérből vagy munkajövedelemből élők közül *csak azok részesülhetnek a moratórium kedvezményeiben, akik saját házukban laknak*. Az tehát, aki túlnyomóan ilyen munkából vagy jövedelemből él és e mellett (mint-hogy más házában lakik) még lakbért is kell fizetnie, rosszabb helyzetben van, mint tehetősebb társa, aki saját házat lakja. Tűrnie kell, hogy lakásberendezését lefoglalják és elárverezzék, ami alól a hasonló megélhetésű *háztulajdonost* a 16. § mentesíti. Valóban nehéz eldönteni, hogy ezt a feltűnően visszás rendelkezést a szövegezés fogyatékosának vagy egy egészen egyoldalú osztálypolitikai elgondolásnak tulajdonítsuk-e, amely csak arra törekszik, hogy az ingatlanulajdonosokat mentesítse a gazdasági válság nyomozó következményei alól, s ugyanakkor azokat a mezőgazdasági foglalkozásúakat, akiknek ingatlanuk nincs és csak munkájukból élnek, teljesen sorsukra hagyja. E szerint a földbirtokos a rendelet védőszárnyai alól nyugodtan nézhet szembe a gazdasági élet viharával, míg pl. a bércsépővállalkozó, az aratóvállalkozó stb., akiket a mezőgazdaság válsága legalább úgy sújt, mint a földtulajdonost, ugyanakkor minden védelem nélkül maradnak.

Ugyanez a tendencia jut kifejezésre a 9. § 2. bekezdésében is, amely szerint az adóst megillető moratóriális kedvezményt a kezes vagy az egyetemleges adóstárs csak akkor veheti igénybe, ha az 1. vagy 3. §-ban megszabott előfeltételeket *a maga személyére nézve is kimutatja*, más szóval: ha maga is mező- vagy szőlőgazdaság céljára szolgáló ingatlan tulajdonosa. Itt ütközik ki a maga brutális igazságtalanságában az a rövidlátó osztályszempont, amely a rendelet intézkedéseit irányítja s amely annyira megy, hogy az ugyanazon kötelemben szereplő adósok között is abból a nézőszögből tesz különbséget, hogy melyikük mezőgazda és melyikük nem az. Ha tehát — amint ez gyakran megtörténik — a gazdáért kezességet vállal a falubeli kereskedő, vagy váltóját leszámítolja a helybeli kis pénzintézet, vagy ezt a váltót aláírja a kisgazda sógora is, akinek ingatlanán a bejegyzett terhek csak a kataszteri tiszta jövedelem 19-szeresének megfelelő pengőösszeget tesznek; mindezek a kezesek (vagy egyetemleges adóstársak), mivel nincs a rendelet 1. §-ában körülírt ingatlanuk, vagy mert egyéb okból (4. § 1. pontja) nem alkalmazható rájuk a rendelet: saját emberiségük áldozatává lesznek s esetleg tűrniük kell vagyionuk lefoglalását és elárverezését, miközben a rendeletről vé-

dett főadósnek fizetnie nem kell s mint noli me tangere áll szemben a hitelezővel. A rendeletalkotó itt indokolatlanul félredobta a magánjognak azt az elemi szabályát, amely szerint a kezes mindazt a kifogást felhozhatja, amire a főadós hivatkozhatik. De — a 9. § 3. bekezdéséből kitűnően — ez csak a *készfizető* kezesre vonatkozik, mivel az egyszerű kezesnek a rendelet kifejezetten megadja a sortartás kifogását arra az esetre is, ha a követelést a főadós ellen a moratórium folytán nem lehet érvényesíteni. Vajjon nem kellett volna-e inkább a készfizető kezesre is kiterjeszteni ezt a kifogást, amely a most említett magánjogi szabály alapján őt (bár más formában) különben is megilletné? Vajjon indokolt-e a kétféle kezeség közt *itt* ilyen éles különbséget tenni, holott a gyakorlati életben erre a különbségre nem szokás oly nagy figyelmet fordítani, s amikor a kezeségvállalások nagy része a K. T. 270. §-ának 3. bekezdésénél fogva, vagy váltó adása folytán, minden külön kikötés nélkül is készfizető kezeséggé minősül?

Csak a már teljesen megcsontosodott antikommerciális felfogással magyarázható a 2. §-nak az a rendelkezése, amely szerint a rendeletet nem lehet alkalmazni akkor, ha az ingatlan tulajdonosa kereskedelmi társaság. Senki sem hiheti, hogy pl. a részvénytársasági formában működő nagybirtok pusztán e körülménynél fogva rentábilisabb lenne, mint bármely más hasonló ingatlan. Még szemléletesebben mutatja e rendelkezés visszásságát a következő példa: Ha a földbirtokosnak mezőgazdasági szeszgyára van, kereskedőnek tekintendő ugyan, de nincs elzárva attól, hogy a rendelet kedvezményeit igénybe vegye. Ha ugyanezt a szeszgyárat az elhalt tulajdonos fia öröklik atyjuktól a hozzátartozó birtokkal együtt s közkereseti társaságot alakítva, a vagyont egységes kezelése végett az összes ingatlanokat a társaság tulajdonába bocsátják: a nélkül, hogy helyzetük az előbbi esettől lényegesen különbözne, a rendelet megtagadja tőlük a moratórium kedvezményét. Kereskedelemellenes beidegződései itt ismét saját intencióival juttatják ellentétbe a rendeletalkotót, mivel ez a rendelkezés a valóságban nem kereskedőket, hanem (legalább is az esetek túlnyomó részében) mezőgazdákat fog sújtani.

Fentebb kimutattuk, hogy a 3. § voltaképpen a tehetősebbet védi s ugyanakkor a rászorultót védelem nélkül hagyta. Ugyanezt látjuk a 4. § 3. pontjában is, amely szerint a rendeletben nyújtott kedvezményekre (az esetek túlnyomó részében) csak az számíthat, akinek az együttesen kezelt közszolgáltatások tekintetében nincs nagyobb hátraléka, mint volt 1931. december 31-én. Tehát két *egyformán terhelt ingatlannal rendelkező* gazda közül az, akinek módjában volt a múlt év vége óta felgyűlt adóterheinek megfelelő összeget törleszteni, moratóriumban részesülhet, míg a másik, aki szorultabb helyzeténél fogva még adót sem tudott fizetni, nem kaphat moratóriumot sem.

* * *

Moratórium a kötelelem lejáratának, vagy a már lejárt követelés behajtásának jogszabályban foglalt kényszer útján való elhalasztását jelenti. A 3800/932. M. E. számú rendelet létrejötté előtt s azután is egyaránt mint «gazdamoratórium» szerepelt a köztudatban és hivatalos címe is csak a behajtás ideiglenes korlátozásairól tesz említést. E szerény cím azonban a látszathoz sokkal többet takar, mivel a rendelet a teljesítés elhalasztásán és a behajtás korlátozásán felül egyfelől június 15-ig visszamenő *költségammesztést* is tartalmaz, másfelől pedig a perek egy része tekintetében az alperesnek teljes *költségmentességet* biztosít. A rendeletalkotó úgy látszik egészen megfeledezett arról, hogy a költség megtérítése iránti kötelezettségnek lényegében a kártérítéshez hasonló, de — alaki jogi vonatkozása folytán — ennél lényegesen szigorúbb és kötöttebb jellege van. A rendelet idevágó részei azt a benyomást keltik, mintha a per- és egyéb eljárási költséget a hitelező részére nyújtott adománynak tekintené, amelyet bármikor meg lehet vonni.

A 11. § teljes költségmentességet biztosít a rendelet kedvezményeit élvező alperes számára mindazokban a perekben, amelyek június 15-e után beadott keresetlevéllel (fizetési meghagyással) indultak, ha az alperes a 4. § 2. pontjában megszabott (rendszerint egész jelentéktelen összegű kamat fizetéséből vagy letétbehelyezéséből álló) kötelezettségének eleget tesz. Hasonlóan nagylelkű álláspontra helyezkedik — bár csak egy tárgyalás költsége tekintetében — a 13. § is.

Ugyancsak elengedi a 15. § az ingatlan állagára irányuló végre-

hajtási kérvény költségeit, ha a kérvényt június 15-e után nyújtotta be a végrehajtható.

Visszaható erővel háritja át a hitelezőre egyes végrehajtási cselekmények költségeit a 16. § 2. bekezdése is.

Mindezek a rendelkezések a türelmes hitelezőt sújtják hátrányokkal a sürgősen perlő türelmetlennel szemben. De ettől eltekintve is, elvileg a legsúlyosabban kifogásolható, hogy *visszaható erővel* változtat meg itt a rendelet olyan szabályokat, amelyek a költségviselés tekintetében emberemlékezet óta változatlanul állottak fenn.

Mindezeket felül a 23. § 1., 3., 6. és 11. pontjai (amelyek a rendelet hatálya alól kivesszik a köztartozásokat, az 1932. március 31. után létrejött, továbbá a folyó gazdasági évi termelés célját szolgáló hiteleket) arról is gondoskodnak, hogy a régóta váró hitelezőt az egészen újkeletű követelések megelőzhessek a foglalás sorrendjében és elvonhassák előle a kielégítési alapot. E kétségtelen hátrányokat csak elméletben enyhíti a 25. §, amely szerint a sorrendi tárgyalásra a bíróságnál *kifüggesztendő hirdetmény útján* meg kell idézni azokat a hitelezőket is, akik nem foganatosítottak ugyan kielégítési végrehajtást, de ehhez joguk van, vagy joguk lenne, ha az ítéletben a teljesítés határideje nem lenne elhalasztva. Alig remélhető ugyanis, hogy pl. a letenyei járásbíróság hirdetőtábláján kifüggesztett ilyen idézésről tudomást fog szerezni az a budapesti hitelező, aki az itteni bíróság előtt perelte az adóst.

A most ismertetett visszas intézkedésekhez méltán csatlakoznak a IV. fejezet azon szabályai, amelyek a már megtartott ingatlanárverés utólagos hatálytalanná nyilvánítását teszik lehetővé. Beláthatatlan károkat okoznak ezek a rendelkezések az árverési vevőknek, aki tőkét más jövedelmező vállalkozás elől elvonva, egyrészt bánatpénzbe és vételárrezervekbe fektette, másrészt pedig készpénzben tartotta a vételárhátralék kifizetése végett. Mindezekért a károkért a rendelet szerint senki sem felelős. További hézag a rendeletben, hogy nincs kimondva, ki tartozik előlegezni ilyen esetben a zár alá vett gazdaság továbbvitelével járó költségeket.

Végezetül a rendelet még egy nyilvánvalóan hibás intézkedésére kell rámutatnunk.

A 14. § szerint, ha fizetési meghagyás és mulasztási ítélet, vagy váltófizetési meghagyás esetén is adós a rendelet alkalmazását az ellentmondásra, vagy a kifogásra megszabott határidőben kéri, ezt a kérelmet ellentmondásnak, illetőleg kifogásnak kell tekinteni. Kérdezzük: miért? Hiszen az ellentmondás vagy kifogás következtében a bíróság a per felvételére és érdemleges tárgyalására fog hatánapot kitűzni, holott az adós azt nem kívánta, sőt talán költség kímélés végett éppen elkerülni akarta. Erre a rendelkezésre kétségkívül nem volt szükség, hiszen az adós a rendelet alkalmazását a határozat jogerőre emelkedése után, sőt a végrehajtás során is kérhetné.

A rendelkezésre álló hely korlátozott volta nem teszi lehetővé, hogy a rendelet valamennyi hibás intézkedésére rámutassunk, de az itt felsoroltak is bizonyosságot tesznek arról, hogy ez a legújabb kodifikációs termék is méltán sorakozik a hitelügyi rendelet és az elmúlt év jogalkotásának többi rosszemlékű remeke mellé.

Dr. Marer László.

Szemle.

— **Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület 1932.** május 14-én újabb felterjesztést intézett a minisztériumhoz az illetménycsökkentés ügyében, amely most a «Bírák és Ügyészek Lapja»-ban megjelent. «A tisztviselői kar» — mondja bevezetésében a felterjesztés — «nem rekeszthető el attól, hogy a végszükség pillanatában, amidőn döbbenetes meggyőződéssel kell tapasztalnia, hogy az állam gazdasági rekonstrukciója érdekében tőle s mindig csupán tőle, de legalább is egyenlőtlen és méltánytalan mértékben várják áldozatok hozatalát, ez ellen az eljárás ellen legszerűsebb létérdekeinek megvédése, de másfelől a nemzeti társadalom összességének konzerválása és a termelő munka biztosítása céljából megfontoltan bár, de félre nem érthető komolysággal hívja fel az intéző körök figyelmét arra, hogy a tisztviselői kar számára megteremtett kálváriás utat járni nem lehet és nem szabad, hacsak nemzeti érdekeink lerombolásának ódiáját

vállalni nem kívánják.» «Kiváltképpen» — így folytatódik a felterjesztés — «súlyos sérelmet képvisel az újabb fizetés-csökkentések egész skálája a kir. ítélőbírák és ügyészek testületére a fentebb felsorolt okokon kívül azért is, mert a hosszú küzdelmekkel kivívott bírói külön státustörvény egész rendszerének, összes eredményeinek megsemmisítését s ekként az alaptörvényszerű 1920:XX. tc. hallgatolagos, de kifejezett hatálytalanságát jelenti.» «A fokozatos előlépésnek egy esztendőre való megvonása, mint ahogy a legutóbbi kormányrendelet tervezi, legjobb meggyőződésünk szerint egyenesen törvénybe ütköző. Az automatikus előlépés nem vonható egy tekintet alá a kinevezés útján való előléptetéssel, mert a kinevezés a kormány kezében van, az az ő belátásától függ, ezzel késlekedhetik, azt felhatalmazási törvény nélkül is szüneteltetheti, a fokozatos előlépésből azonban a kormány nem zárhatja ki a tisztviselőt, ezt a törvényadta jogot, amelyet bírói oltalom is véd, nem veheti el más fórum, csak egy újabb törvény, ámde a felhatalmazási törvény idevonatkozóan intézkedést nem tartalmaz, hatalmat erre a kormánynak nem ad, a felhatalmazási törvény alapján a kormány csupán a fizetések csökkentését rendelheti el.» «A családi pótlékra vonatkozó rendelkezés a gyermekek családi pótlékának megrovidításában családelenes, kicsinyeskedő, koncepció nélküli és antiszociális... A feleséget illetően pedig a családi pótlékra vonatkozó rendelkezés sértő és megalázó.» «A magyar bírói és ügyészi kar» — így szól a befejezés — «tradícióinál fogva mindig kész volt elviselni a tőle közérdekből megkívánt áldozatokat, de ma, annyi lemondás és belátás után kénytelen megállapítani, hogy az áldozathozatal mértéke immár betelt és kénytelen vétőt emelni további próbatételek ellen, különösen akkor, ha legjobb meggyőződése szerint a megkívánt újabb áldozatok nemcsak az egyének, a bírói és ügyészi kar életerejének aláásására vezetnének, hanem alapjaiban rendítenék meg a jó és gyors igazságszolgáltatás biztosítását.» A felterjesztés, tudjuk, süket fülekre talált.

— A cégjog körében a budapesti kir. ítélőtábla egyik legutóbb hozott határozatában (1932. jún. 24. P. VI. 6472/1932.) rávilágított arra a sajátos helyzetre, amely abból ered, hogy a K. T. 198. §-a szerint az igazgatóságnak a közgyűlés elé terjesztendő mérleget kell közzétenni, holott a mérleg megállapítása a K. T. 179. §-a (1. bek. 2. p.) szerint a közgyűlés hatáskörébe tartozik. A közzétett mérleg ekkép nem a részvénytársaságnak megállapított mérlege, hanem csak az a tervezet, amelyet az igazgatóság a közgyűlés elé terjeszt. Megtörténhetik tehát, ha a gyakorlatban ritka is az ily eset, hogy más a közzétett mérleg és attól eltérően más a közgyűlésen megállapított. Ilyen esetben a közzététel célja csak részben teljesedett be, mert a részvényesek megismerkedhettek ugyan az igazgatóság tervezetével, de a részvénytársasággal jogviszonyban lévők vagy jogviszonyba lépni kívánók a társaság helyzetéről kellő felvilágosítást nem kaptak. (V. ö. Bp. T. 1904. nov. 29. 2928/1904. Dt. 4. f. I. 25.) A megállapított és a közzétett mérlegtől eltérő közgyűlési mérlegnek az újabb közzétételét pedig nem írja elő a törvény. Ezt a mérleget csak a cégbírósághoz kell beterjeszteni, ahol azt, igaz, mindenki megtekintheti. Ennek a helyzetnek a következtése az, hogy a cégbíróság csupán a közgyűlésen megállapított mérleget bírálja felül, mert csak az a részvénytársaság mérlege s a közzétételt csak alakai szempontból ellenőrzi. És ha a közgyűlési mérleg a törvénynek (K. T. 199. §) megfelel, akkor azt a közzétett mérleg törvényellenessége miatt nem érintheti, mert a felülbírállás alá kerülő közgyűlési határozat törvényt nem sért. Csupán arról lehetne szó, de ezt sem rendeli kifejezetten a törvény, hogy amidőn a két mérleg eltérő, és különösen amikor a közzétett igazgatósági mérleg törvényellenes, a közzététel a közgyűlés után megismételtessék, mert a cégirattár publicitása a közzététel publicitását mégsem pótolja és a nem igaz mérlegnek nagyobb nyilvánossága tévedésekre adhat alkalmat. A német kereskedelmi tör-

vény uralmának területén az előzőekben leírt helyzet nem következhet be, mert a törvény 265. §-a értelmében a részvénytársaság közgyűlésén már megállapított mérleget, továbbá nyereség- és veszteségszámlát kell közzétenni s így a közzétett mérleg a megállapított mérlegtől nem térhet el.

— **Effektivitás és valutavédelem.** A Jogtudományi Közlöny legutolsó, július 16-i számában ily cím alatt megjelent cikk III. pont, 4. bekezdés, negyedik mondatában az áruszállítás szó előtt a *jövőbeli* jelző kimaradt. A mondat helyesen a következőképpen hangzik: Pl. ezen nézet szerint az a magyar adós, aki *jövőbeli* áruszállítás fejében effektív 100 dollárnak belföldi helyen való fizetésére kötelezte magát, a Mtj. 1138. §-ban meghatározott tényállás fennforgása esetén semmivel sem tartoznék hitelezőjének.

A Jogtudományi Közlöny az Ügyvédi Közlönnyel együtt a nyári hónapok alatt kéthetenként jelenik meg.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér.** Előfizetőknek és állásukeresőknek **10 fillér.** Apróhirdetések előre fizetendők.

Törvénykezési szünetben mindennemű ügyvédirodai írásmunkát elvégez «Tempo», V., Koháry-u. 4. Tel. 13-2-12. Kissasszonykölesöznés. 484

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Előkészületben!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarázatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírása

Megrendelhető a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

**Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Rupert Rezső budapesti ügyvéd: «Mon pauvre De Sèze!» — Dr. Rudolf Lóránt budapesti kir. törvényszéki joggyakornok: A biztosítási végrehajtás elrendelhetőségének kérdése a csupán perköltésekben marasztaló ítéletek alapján. — Szemle.
Melléklet: Ügyvédi Közlöny 30. sz. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXV. 5.

«Mon pauvre De Sèze!»

Megint *alighanem* kevés bölcseséggel, úgy lehet végzetes következményekkel végzett két emberrel a *tételes jog* keze.

A *politika* mindenesetre ezt mondja.

De mi nem törődhetünk a politikával. Sem azzal, mit kezdett, sem azzal, mit végez majd...

Csak a *jog* és ami vele *szakszerűen* összefügg: az alkotmányosság, a törvényesség, igazság, logika és emberségesség (jus humanum) kérdése, az élet és a szabadság néhány garanciája, a tudomány és ez a civilizáció néhány problémája érdekel bennünket.

Ezek közt sem elsősorban az, hogy *közönséges vagy politikai büntett* volt-e az eljárás tárgya. A *liberális bulvársajtó* már előre eldöntötte, hogy isten ments, de hogy van itt szó politikai deliktumról. «Sőt ahány ügyvédje van ennek az országnak, — írták — az mind elveti még a feltevését is annak, hogy itt politikai bűnözés esett volna meg.» Ebben hát nyugodjunk meg.

Az *igazi jogtudomány* azzal a rég diadalmaskodott álláspontjával se hozakodjunk most elő, hogy a *halálbüntetés* elvetendő rossz, avult időknek ostoba, káros, gonosz, gyűlöletreméltó, a keresztény civilizációt bűnösen megtagadó, de mindenekelőtt *haszontalan* requisituma, ártatlanok véréből sokszor beszennyezett, sötét, borzalmas emléke. (Csak az, hogy ártatlant is sujthat, maga elég, hogy eltörlésével az ilyen lehetőségnek még csak alkalmát is elveszünk örökre.) Annyit azonban mégis jegyezzünk meg, hogy a *bakójog* tudománya szerint is ez a gonosz és ostoba büntetés, amilyen abszolút rossz, mégis csak az egész művelt világban abszolúte gonosznak elismert, véres bűnök «megtorlására» vehető igénybe. Igen, csak amelyeket az egész civilizált világ mindenütt és mindenkor legsúlyosabb gáztetteknek ítél. Ilyen bűnnek olyasmí, ami a civilizált világ legjelentékenyebb országaiban (Franciaország, Németország, Anglia, Csehszlovákia, Svájc stb., stb.) — egyenesen szabad, sőt parlamentáris, mint például a *kommunista irányzat, propaganda és pártpolitikai szervezkedés*, semmi esetre sem tekintendő. Mindegy, ha nekünk méltán és a legnagyobb fokban ellen-szenves is. Mint másoknak a Hitlerizmus, a Vannayizmus. Mindannyi az erőszak felkelése a polgári rend ellen. A svájci *államtörvényszék* döntését olvashattuk pár hét előtt, amely még azt is alkotmányellenesnek nyilvánította, hogy betiltották egyik kommunista agitátor gyűlését, mert az illető vérengzésre izgatott. Egyrészt komolytalan demagógiának minősítette ítéletében ezt a propagandát, másrészt arra utalt az államtörvényszék, hogy ott a törvény, tessék az izgatás és esetleges következményei ellen annak a rendelkezéseit alkalmazni, de abszolút hatalmi módon már eleve elzárni valamely politikai pártot attól, hogy eszméit terjeszthesse, azoknak esetleg az ország többségét megnyerje, ha tudja... nem lehet. Hát mi ennyire semmi esetre sem megyünk és mehetünk el. A példa mégis jó arra, hogy az, ami a civilizációnak olyan magas ormán, mint Svájc, *alkotmányosság* és legfeljebb pillanatnyilag bekövetkezett túlkapásai büntetendők, súlya szerint, *nem lehet másutt* — jogállamban és keresztény civilizáció mellett — *már magában is halállal megtorolható bűncselekmény!*

Mi egyáltalában mindent nagyon magunk szerint képzelünk el. Mi például azt képzeljük, ami persze nagyon is valószínű és éppen ebben van meg a mi ítékezésünknek nagy mentsége és népünk józanságának nagy megbecsülése, hogy a kommunizmus, amit mi csak bolsevizmusnak tudunk elképzelni, *erőszak nélkül* nem valószínű meg. Más civilizált államok azonban ezt logikailag botlásnak képzelik, mert elképzelik, hogy népük esetleg szavazás útján is többséget ad ennek a politikai rendszernek és akkor vér nélkül, sőt alkotmányosan megvalósulhat. Addig pedig fölényesen elégnek tartják vele szemben az államnak és a jól, emberségesen és becsületesen kormányzott társadalomnak erkölcsi és hatalmi erejét, egészséges életösztönét, ami ha megdőlt, úgysem pótolhatja akasztófák erdeje sem. Bizonyos, hogy kényszerű bizonyossággal, sőt *bírói ítéletig menő dogmaként* nem lehet kimondani még a kommunista szervezkedésre sem, hogy az csak erőszakos úton tud megvalósulni. Az ilyen ítéleteknek tehát már a kiindulási alapja — *logikai tévedés*. Ha pedig egyes országokban, mint talán nálunk, nem az, mert nálunk a kommunizmus kísérlete a tömegek ellenállásával találkozónak, *akkor annál fölöslegesebb a kötél*, a borzalom, a mártírgyártás, mert erőnk nem az *akasztófában*, hanem *népünk* okosságában, jó szellemében, államunk szilárd rendjében van és ez elég. Így tehát *elég védelemnek az a sok-sok évi fegyház* is, amit *tételes jogunk* az ilyen szervezkedések ellen úgyis túlszigorúsággal rendel.

Ezt is összedönteni, túlzásba vinni a *statárium* riasztó, borzalmas, mindig az egész világ lelkiismeretét felzaklató instrumentumával, amelyben a *tételes jog* anyagi igazságát s az emberi szájalom törvényeit is az érzéketlen absztrakció irgalmatlan ridegségével öli meg — a forma, súlyos eltévelyedés. Mert ha semmi más nem szólna a statáriális ítékezés ellen, amelyet az ésszel és szívvel írt jogtudomány, de a civilizáció politikai tudománya és a világ tisztességes közfelfogása is az emberi szabadság, életbiztonság, a törvénykezési rend garanciái ellen intézett merényletnek bélyegz, ellene szól az, hogy *alkalmazásba vett formája* megtiltja a józanságot, irgalmat, emberi magabaszállást, megtagadja az ész jogát még ahhoz is, hogy gondolkozzék... Nem! Ha a törvényhozó nyugodt és ép elmével, még mindig az emberi szívnek is legalább halk verésével, a cselekmény belső horderejét mérlegelve csak jelentéktelen vétségnek nyilvánít is valamely cselekményt, a statárium absztrakciója nem gondolkozik, nem érez, hanem akasztat, mert a forma így rendel. Petitio principii! *Az igazságszolgáltatás lényegének megtagadása. Hiszen ítélni* már logikailag, fogalmilag azt jelenti és csak azt jelentheti, hogy *gondolkozva és érezve döntünk* nemcsak élet és halál, hanem már rongyos öt pengő sorsa fölött. *Ítékezés, amelyben tilos — ítélkezni!* Amelyben nincsen vádlott, nincsen elítélt, csak — áldozat. Mert nincsen mérlegelés! Csupa gép, merő absztrakció a bíró, az Isten képére alkotott ember...

De ezek csak elméleti általánosságok. Csak protestáció az akasztófa és a statárium abszolút oktalansága és abszolút gonosz-sága ellen. El mellett még könnyen száthatnánk azokat az ügyészeket és bírákat, akiket sorsuk ily szomorú feladat elvégzésére kijelöl. Legfeljebb *az exekutív hatalmat* kell kárhóztatnunk, amely ügyészeit statáriális eljárások kezdeményezésére sarkalja vagy attól vissza nem tartja. Mert fiatal ügyészekről, akik hálátlan szerepükben alig mondhatnak ilyenkor más vádbeszédet, mint frázisos önképzőkori orációt «félszeg humanizmusról» vagy az «ultima ratióról», aligha lehet számonkérni azt az ítélőképességet vagy

széles és kiforrott jogtudást, politikai és gazdaságtudományi tájékozottságot, magasabb műveltséget, amely egy-egy statáriális halálos ítéletnek, ha politikai bűn megtorlásáról van szó, amikor világtömegek szeme és érzése figyel fel, horderejét átlátja, annak külpolitikai expanzióját is előre jól leméri tudja.

A kormányhatalomnak kellett volna meglátnia most a *Sallai—Fürst*-esetben is egyebek közt és mindenekelőtt már azt a visszatekintő disparitást, hogy amikor pár hónap előtt az ú. n. *Vannay-féle lázadás* már majdnem vérbe borította az országot, annak állami és társadalmi rendjét csakugyan komolyan fenyegette, hiszen a szélső *jobboldalnak*, amely meg tudott téveszteni még előkelő katonákat is, ennek a veszedelmes lázadásnak vezetői mégsem kerültek statárium alá (nagyon helyesen!), sőt a «fővezér» megúszta mindössze hathónapi «megtisztelő» *custodiával* (ami már fölötte érthetetlen!), ellenben most a két kommunistát, holott a *bolsevizmus* ellen — hála a magyar nép józanságának — szellemben, érzésben és fegyveresen is biztosan vértézve vagyunk, rögtönítelő bíróság elé utalták.

Nem megnyugtató megvalósítása a pártatlan igazság és az egyenlő jog eszményének, ami pedig a legszentebb állami feladat és az állam fenségességének legszebb próbája. És sajnos, ez a disparitas gyakorlati okkal sem menthető, mert a *custodia honesta* val elintézett lázadás *veszedelmesebb* volt, emez csak — *gyűlöletesebb*...

De a kormány felelőssége sokkal korábban kezdődik. Már ott, hogy a statáriumot, mint az *Ondi-esetben* is kimutattuk, egyáltalában életre hívta és érvényben tartja, holott az nemcsak a Bp. szerint örökre elvetett és elítelt intézmény, hanem *alkotmányellenes* is, mert az emberi értelemnek, a jog fogalmának és a népszabadságnak kigúnyolása. Rút önkény u. i., hogy az 1922: XVII. tc. 6. §-át, amely a szükségrendeleteket attól függően, hogy tárgyukban hat hónap alatt törvényjavaslatot nyújtanak be, fenntartotta, még ma is úgy lehessen értelmezni, hogy a kivételes állapot — életben van. A parlamenti házszabályok szerint a törvényjavaslatok, ha le nem tárgyalattak, az ülés végével visszavontaknak tekintendők. Annál tárgyaltalanabbakká váltak a szükségrendeletek pótlására benyújtott javaslatok, mert közben maga a Ház is többször feloszlott. A *hermeneutika* infantilis fogalma, hogy valamely javaslatnak visszavonása, meghiusulása: annyi, mintha be sem nyújtották volna. Sőt a törvény azzal, hogy a szükségrendeletekben foglaltakat a törvényhozás feladatkörébe utalta, *egyenesen deklarálta* (már ezelőtt 10 évvel), hogy elég a szükségrendeletekből, a törvényhozó maga akar intézkedni: *igenleges* vagy *nemleges* irányban. A javaslat megszavazásával, esetleg módosított megszavazásával vagy *elvetésével*, napirendretérésével fölötte, tehát igenis esetleg — *nemleges irányban is!* Nos, a Ház ki sem tűzte tárgyalásra a javaslatot, engedte elenyészni, semmivé lenni, tehát egyenlővé válni azzal, mintha be sem nyújtották volna. *Nemleges irányban intézkedett!* Ami, *kimondatván a törvényben az általános elv, hogy a szükségrendeletek tárgya törvényhozási tárgy*, nem jelenthet egyebet, minthogy a javaslat meghiusulásával a szükségrendeletek hatálya is, tehát a kivételes állapot megszűnt. Ha nem így akarta volna a törvény, akkor kimondhatta volna, hogy a szükségrendeletek *hatályban maradnak addig, amíg a törvényhozás másként nem intézkedik. Más tudományos törvényt magyarázat nem lehetséges!* És most még mindig a rég kikapadt forrásra, a törvényhozás rendje szerint is semmivé vált javaslatokra hivatkoznak a *statárium jogforrásaként* is. Így játszunk egy nagymultú, civilizált nép törvényhozási jogával.

De a szükségrendelet a törvény kifejezett rendelkezésénél fogva is megszűnt. Az id. 6. § u. i. úgy rendelkezik, hogy a szükségrendeletek hatálya egyéb feltételek fennforgása mellett is csak addig tarthat, «amíg a közszabadságok és gazdasági élet teljes szabadsága visszaállítására irányuló átmeneti idő tart». Átmeneti idő 10 évig nem tarthat! De ettől is függetlenül, a kormánynyilatkozatok egész áradata hangzott el azóta arról, hogy: «közszabadságaink elegendő mértékben biztosítva vannak» (parlamentarizmus stb.) s a hágai *optánsegyezmény* után hangos diadallal hirdették világgá: «gazdasági szabadságunkat végleg visszanyertük». Mert az talán világos, hogy akkor még a bankzárlatra s arra, hogy a *külföldi hitelezők pénzt egyszerűen itt fogjuk* (kell-e ennél nagyobb gazdasági szabadság?), senki sem gondolt. És talán világos az is, hogy a közszabadságok visszaállítását, annak tempóját nem úgy értettük, hogy a kormány a maga mulasztásából jogot meríthessen s végül a statárium *circulus vitiosus*ára hivatkozassék igazolásul: «Íme, a közszabadság még nem teljes!» Legkuriózusabb azonban, hogy a szükség-

rendelet saját tartalmánál fogva sincs érvényben, mert szerinte is: «a rögtönbíráskodás kihirdetésének csak akkor van helye, ha a felsorolt bűntettek oly fenyegető módon harapóznak el, hogy a *katonai fegyelem csorbulásának, vagy a közbiztonság veszélyeztetésének, vagy az állam hadi erejét fenyegető bűncselekmények szélesebb körű elterjedésének megakadályozása végett elretentő példaadás válik szükségessé... ha pedig az elretentő példa már* (egy vagy több esetben) *megadott, a rögtönbíráskodás megszüntetését azonnal ki kell mondani* (2731/1917. M. E.)». Ki merné állítani, hogy a fegyveres erő megbízhatósága, jó szelleme csak kétségbe is vonható? És akkor ki merhetné állítani azt is, hogy a «közbiztonság» veszélyeztetve van, vagy csak azt, hogy biztosítása nem szilárd, ha száz és száz kommunista ügynök bujkál (remegve, csak éppen kenyérkeresetkép a nagy munkanélküliségben) közöttünk? *És nem volt még elég a — szörnyű példák? Dehát akkor mit értek a kivégzések és mit érnek majd a még elkövetkezők?* (Íme, a halálbüntetés elretentő példája, mint — elv!) *Németországban reng a föld. Véres barrikádharcok folytak és folynak. A statárium eszközéhez mégsem nyúlunk. S ha nyúltak is, harmadnap sietve-ijedve visszavonták.* Ez mutatja, hogy civilizált népek országában mennyire borzalmas eszköznek tartják. Pedig Németországban majd öt és fél millió kommunista szavazatot esett és majd 100 a kommunista képviselők száma is.

Így áll a kormányzat és az ügyészek felelőssége. Sajnos, ha kisebb is, nem mehetünk el bíráló szó nélkül a *bíróság felelőssége* mellett sem. Mert a mindent letipró igazságügyi tank kezelésében itt is hiba esett. Hibák sorozata: a tárgyi feltételek megítélésében és a perrendi garanciák alkalmazásában, helyesebben — nem-alkalmazásában.

A *statáriumrendelet* szerint «a rögtönítelő eljárás alá tartozó bűncselekménnyel terheltet letartóztatásba kell helyezni és *haladéktalanul a kir. ügyészség elé állítani* (33. §). *És az ügyészség is haladéktalanul köteles értesíteni a rögtönítelő bíróság elnökét* (34. §). A bűnön érzett rendkívüli felháborodás és a gyorsan bekövetkező bűnhődés: ez az elretentés filozófiájának kötelező szertartástana, a statáriumos jogrend lényege és létalapja, az egész borzalom egyetlen mentsége. A *megijedés reflexmozdulata, amely nem ér rá meditatálni, még kevésbé — praemeditatálni.* Amely eselekménynél azonban, mint az adott esetben, *ráérnek heteken át a rendőrség őrizetében hagyni a terhelteket* (holott a Bp. 145. §-a szerint is rendőrkézen csak 48 óráig maradhat a letartóztatott) s *ráérnek egy héten át tanácskozni arról is, mint ezúttal, hogy legyen-e statárium* vagy ne legyen, ily esetben elveszett a jogalapja a *rögtönítelésnek*, elveszett a rendelet szerint, de elveszett lélektanilag is. *Elveszett «a rögtönbíráskodás természetere szerint».* Mert dokumentálódott, hogy ráérünk, tehát nincs *rémes esetről* szó, nincs szükség *haladéktalan példaadásra*. A bíróság azonban mindezt, hogy úgy mondjuk, a rögtönbíráskodás *anyagi jogi feltételét*, amely szinte a tényálladási elemeket egészíti ki, nem észlelte.

Pedig a bíróság jól tudta, hogy a «rögtönbíráskodás természetere» mit hoz magával. Az *egyik védőnek* indítványát például, hogy *adásék mód és idő az ügyiratok áttanulmányozására és a vádlottakkal való értekezésre*, a védelem e legkisebb és legtermészetesebb jogának és köteletségének gyakorlására, ha hinni lehet a meg nem cáfolt lap tudósításoknak, azzal utasította el a bíróság elnöke, hogy ily haladéktalanul ellenkezőleg a — «rögtönítelő bíráskodás természetével». Most már, *az utolsó órákban egyszerre minden sürgős lett*, minden haladéktalanul történt, minden rapídán pergett. Csak egy kis baj van itt. A jog u. i. (stat. rend. 25. §) *nem mondja, hogy a Bp.-nek a védelem jogaira vonatkozó intézkedéseit is haladéktalanul figyelmen kívül kell hagyni.* Ellenkezőleg! Így tehát a *Bp. 62. és 63. §-ai* szerint itt is törvényes joga lett volna a védőknek, ami egyébként az isteni és emberi jog örök parancsa is, a humanizmus soha kétségbe nem vont dogmája, de lelkiismereti kötelesség is, hogy a *bizonyítás anyagába alaposan beletekinthessenek és védenekikkel* — a halál sorompója előtt! — *megbeszélhessék védelmüket.*

A világtörténelemnek talán soha nem volt nagyobb és félelmesebb igazságszolgáltatási drámája, mint *XVI. Lajos* pere és elítélésére. «Párizs e napon fegyverben álló tábor volt.» Éles gyilkok közt tárgyalt a — konvent. A terror olyan levegőjében, hogy még a királyi ház tagja, Orleans, is vad türelmetlenséggel és vérbenforgó szemekkel leste, mikor mondhatja már a király fejére: *halál!* Olyan idők jártak, hogy a védők gyakran volt kénytelen védelem sorsában osztozni. Mégis a védelem jogát ez a konvent is elismerte. *Marat* tiltakozott ugyan, hogy a király védelmezőt választhasson,

«A konvent azonban csaknem egyhangúlag felkelt e bakói türelmetlenség ellen és megtartotta bírói méltóságát» — írja a történelem. Annyira megtartotta, hogy ettől fogva a király, akit vadállatok gyűlölete övezett körül, *heteken át szabadon tanácskozhatott védőivel*. Sőt a védőknek nem kellett összetett kézzel sem könyörögniük. Elnöki rendreutasítás és a konvent ellenmondása nélkül mondhatta el *De Sèze*, a hős, a nemes, a nagy, a dicső ügyvéd történelemmé magaszosult nagy szavait, amelyekkel a hozandó ítéletet már előre jellemezte: «*En keresem Önök közt a bírakat és nem látok mást — csak vádlókat!*» «A konvent szívesen és nyugodtan áldozta pár óráját a védelem meghallgatására, hiszen tudta, hogy a vádlott élete kezében van» — mondja a történetíró.

A statáriális eljárásnak, még inkább ítéletnek jogi feltétele (rend. 30. §), hogy a terhelt tettenéressék vagy *bűnössége egyébként haladéktalanul bebizonyuljon*. A terheltet azzal védekeztek, hogy beismerésüket, amely szerint *a mozgalom vezetői lettek volna*, a rendőrség veréssel vette ki. Egyik védő felmutatta védencének vérfoltos ingét s kérdést intézett Schweinitzer tanúhoz: «Hogyan kerültek a vérfoltok az ingre?» Ha hinni lehet a meg nem cáfolt sajtótudósításnak, a bíróság elnöke — «erélyesen rászolva!» — azzal zárta el a védőt kérdezési jogától:

«Nem tudhatjuk, hogy a családtagok hogy jutottak ehhez az inghez és mit csináltak vele, ilyen kérdéseket tehát ne tessék feltenni!»

Csakugyan nem tudhatjuk mindezt máig sem, de — minden egyéb perrendi jogtól és szükségtől eltekintve — talán éppen arra lett volna jó a kérdés és a reá adandó felelet, hogy — megtudhassuk... Néha bizony kíváncsi az ember, hogy valami beismerés vagy egyéb bizonyíték hogyan keletkezett. Különösen halálos ítéletek küszöbén felette kíváncsiak vagyunk! Most már csak arra lehetünk kíváncsiak, hogy a perrend is, a védelem joga is és a védelem méltósága is érvényben van-e ilyenkor?

És életben van-e különösen a *Bp. 319. §-a*, amely tiltja, hogy a *perbeszédet akárki emberfia*, még ha statáriális elnök is, *félbeszakíthassa* — kivéve, ha «a beszéd tartalma a közrendet vagy erkölcsiséget sérti, ha bűncselekményt vagy másnak becsületét szükség nélkül érintő kifejezések foglaltnak benne vagy oly körülmény, amelynek bizonyítását a *törvény kizárja*». Mert az is megtörtént ebben az ügyben, hogy a védő a *rögtöntől bíráskodás indokolatlanságának* illusztrálására előző nagyszabású puccstervezetek analógiáját kezdte felsorolni. Kérdezte, hogy ha azokban nem rögtönbíráskodtak: «Miért van helye most statáriális eljárásnak?»

Félbeszakították: «Tessék — *közeledni a tárgyhoz!*»

Most kitért a védő arra, hogy a politikai bűnözés területén nincsenek abszolút bűnök. Korok szerint változik megítélésük. Nem járhat eszmékért, ha károsak is, halál! «Valamikor a szociáldemokrácia jelszavait is tilalmasnak találták.»

«Tessék a tárgynál maradni, mert *statárium lévén*, más eszközök-höz folyamodom (?)» — szól közbe megint a statáriális bíróság elnöke.

Talán kár volna ehhez a félbeszakításhoz csak egyetlen bíráló szót fűzni, miután a *Bp. 319. §-ával* való egybevetése úgyszólván súlyosabb kritika. Csak arra kell kíváncsinak lennünk: mik lehetnek azok a más eszközök, amelyekhez a védővel szemben nyúlni lehet, amikor kötelességét teljesíti?

Mert értsük meg jól, senki sem kívánja, hogy súlyos bűnök, még ha csak a *tételes jog* avatja is azokat — a kor szükséglete vagy hangulata szerint — súlyosakká, megtorlás nélkül maradjanak. Itt is mindenki megnyugvással tudomásul vette volna, ha a bűnösöket a «bírói hatalommal felruházott hatóság *törvényesen eljárva* (Bp. 1. §)» elítélte volna az 1921: III. tc. 1. §-a értelmében akár *ötévi fegyházra*. A statáriális eljárás ellen való küzdelem tehát sem általában, sem egyes esetekben nem irányul megmentésükre, hanem csak arra, hogy oly büntetésben részesüljenek, amelyet a törvény cselekményükre *érdemileg* rendel, nempedig kérésselhetlenül halálra kárhoztassanak csak azért, mert ezt az *eljárásforma* kényszerűleg magával hozza. Elvileg is, esetenként is dicséretes tehát a küzdelem minden statárium ellen, amely szinte hatályon kívül helyezi a megfontolt ésszel, igazsággal és emberi irgalommal hozott törvényt. Hogyne, milyen törvénykezési rend az, amely a legokosabb és legirgalmasabb bírónak sem engedi meg csak azt sem, hogy enyhítő körülményeket meglásson. A legjobb, legigazságosabb és legokosabb bírónak sem engedi meg, hogy mást, mint *justizmordot* kimondjon. Mert lehet-e pár óra alatt csak a bizonyítás garanciáit is betartani, tagadás esetén a kétségtelen bizonyítékokat összegejteni, a rendőr-csendőr-vallatás adatait ellenőrizni, alapos és

lelkiismeretes elmevizsgálatot megejteni, az enyhítő körülményeket, amelyek majd legalább a kegyelmi kérdésben számbajöhetnek, igazolni stb., stb.? Lehet-e más *már elvileg*, mint — bár legitim — *justizmord* az olyan ítélet, amely ellen *nincs perorvoslat*, holott az ítélezési statisztika szerint a képzetesebb, higgadtabb, tapasztaltabb felsőbb bíróságok *magas százalékban* szokták a vádlottak javára megsemmisíteni, megváltoztatni vagy enyhíteni az alsófokú ítéleteket, ami annak bizonyítéka, hogy az alsófokú bíróságok, különösen egyes túlszigorú tanácsok, gyakran, igen gyakran tévednek? Lehet-e hát megnyugvással szemlélni, ha a *törvényesen eljáró védőügyvédet* nemhogy nem segítik nehéz köteleességteljesítésében, hanem kérdezési jogában és még védőbeszédében is a *törvény rendelkezése ellenére* korlátozzák? Megfelel-e az ilyen ítélet a *Bp. 1. §-ában* irtaknak?

Ha pedig ebben aggály merülhet fel: milyen lélekkel nézze az ember, hogy *ilyen ítéletek után sincs még csak kegyelmi út sem* és milyen lélekkel kísérje a vesztőhelyre a talyigát (ma már ugyan robogó autó) és milyen lélekkel hallgassa a bulvársajtó undok szenzáció lármáját?

Szegény védő!

Mint *Capet Lajos* is könnyek közt köszönte meg védőjének három órán át tartott hatalmas és bátor védőbeszédét 1792. december 26-án déli 12 órakor: «*Mon pauvre De Sèze!*»

Dr. Rupert Rezső.

A biztosítási végrehajtás elrendelhetőségének kérdése a csupán perköltségekben marasztaló ítéletek alapján.

Ebben a kérdésben a régi bírói gyakorlat egyöntetűen nemleges álláspontra helyezkedett. A régi egyöntetű bírói gyakorlaton rést ütött a budapesti kir. törvényszéknek, mint felfolyamodási bíróságnak 21 Pf. 2621/1931. számú határozata, melyet röviden azzal indokolt, hogy a csupán perköltségekben marasztaló ítéletet is lényegileg készpénzben marasztaló ítéletnek minősíti. Ezen törvényszéki határozat nyomán egy újabb, a régivel ellentétes bírói gyakorlat alakult ki. Ebben a kérdésben döntött a budapesti kir. ítéltábla, mint felfolyamodási bíróság 1932. évi április hó 27. napján P. X. 4066/1932/13. szám alatt éspedig, olyképp, hogy a régi bírói gyakorlat álláspontjára helyezkedett. Ezen táblai határozatnak pedig a rövid historikuma: a felperes a csupán perköltségekben marasztaló ítélet alapján, melyet az alperes fellebbezésével támadott meg, biztosítási végrehajtást kért! A budapesti kir. törvényszék ezt a kérelmet elutasította éspedig, azzal az indokolással, hogy az állandó bírói gyakorlat értelmében ilyen esetekben biztosítási végrehajtás elrendelésének helye nincs. A felperes ezen elutasító végzést megfolyamodta, a budapesti kir. ítéltábla pedig az elsőbíráóság végzését helybenhagyta, éspedig lényegileg a következő indokolással:

1. Az 1881: LX. tc. 224. §-ban meghatározott készpénzbeli követelés fogalmi körén a helyébe lépett Ppé. 51. §-a, ez utóbbinak rendelkezéseiből kitűnőleg, mitsem változtatott, márpedig a Vht. 224. §-a alapján csupán akkor volt helye biztosítási végrehajtás elrendelésének, ha *a) készpénzbeli követelés iránt* indított perben hozott feltétlenül marasztaló ítéletet *b) az alperes* az ott meghatározott jogorvoslattal támadta meg.

Hogy a készpénzbeli követelés fogalmi körén a Ppé. 51. §-a mitsem változtatott, bizonyítják még a 2. és 3. pont alatt felhozottak.

2. A Pp. 415. §-a szerint előzetesen végrehajtható minden olyan ítélet, mely 200 P készpénzt meg nem halad a csupán perköltségekben marasztaló ítéletek kivételével, tehát a törvény ezen helye kifejezetten kiveszi a készpénzbeli követelésben marasztaló ítéletek fogalmi köréből a csupán perköltségekben marasztaló ítéleteket.

3. Ugyancsak ezt bizonyítja a Ppé. 52. §-nak és az előbb felhozott Pp. 415. §-nak az egybevetése. Ugyanis a Ppé. 52. § szerint biztosítási végrehajtásnak már helye van akkor, ha a bíróság a készpénzbeli követelésben marasztaló ítéletben a teljesítésre a fellebbezési vagy az ellenmondási határidőnél rövidebb időt szabott, ha a marasztalt fél az ítéletnek a teljesítési határidőben nem tesz eleget. És minthogy a Pp. 415. §-a szerint a csupán perköltségekben marasztaló ítélet előzetesen végrehajthatónak nem nyilvánítható, ebben az esetben a Ppé. 52. §-nak alkalmazására sor sem kerülhet. Ez az egybevetés is tehát azt bizonyítja, hogy a csupán

perköltésekben marasztaló ítéleteket a törvényhozó ki akarta venni a biztosítható ítéletek fogalmi köréből.

Legyen szabad ezen fenti elvi jelentőségű táblai határozathoz az alábbi megfontolásokat hozzáfűzőm:

ad 1. A kir. ítélőtábla fenti határozatában nem indokolta, hogy melyek a Ppé. 51. §-nak azon rendelkezései, amelyekből az tűnne ki, hogy a hatályon kívül helyezett Vht. 224. §-ban meghatározott készpénzbeli követelés fogalmi körén a Ppé. 51. §-a mitsem változtatott, holott részint a törvényhozó kifejezetten azt mondja, hogy a Ppé. 51. §-a a Vht. 224. §-nak helyébe lép; és nem azt mondja, hogy az előbbi az utóbbit kiegészíti, hatályon kívül helyezi vagy módosítja; részint a Ppé. 51. §-a kifejezetten készpénzbeli követelésben marasztaló ítéletekről beszél, szemben a Vht. 224. §-szal, mely készpénzkövetelés iránt indított perben hozott marasztaló ítéleteket sorolja a biztosítható ítéletek közé; részint a Ppé. 51. §-a olyképp rendelkezik, «ha a kötelezett fél» támadja meg az ítéletet az ott felsorolt jogorvoslattal. Ezzel szemben a Vht. 224. §-a a kötelezett fél helyett «az alperes»-ről beszél.

A most említett három érv a táblai indokolás ellen szól.

ad 2. és 3. A kir. ítélőtáblának 1. p. alatti érve még helytállóságának esetében sem elégséges annak megindokolására, hogy készpénzkövetelés iránt indított perben, de csupán perköltésben marasztaló ítélet alapján sincs helye biztosítási végrehajtásnak. Ezt a hiányt van hivatva kiegészíteni a táblai végzésnek 2. és 3. pont alatti érve, mely utóbbi érvek háttérben az a megfontolás nyugszik, hogy analógia van (azonosságról szó sem lehet!) az előzetes végrehajthatóság és a biztosítási végrehajtás közt, amennyiben mindkettő a rendes kielégítési határidőnél előbb nyújt a félnek fedezeti alapot és ezen analógia alapján feltételezhető, hogy a törvényhozó ugyanolyan szándékkal kívánta rendezni a biztosítási végrehajtást, mint az előzetes végrehajthatóság kérdését. Ez az analógia azonban erősen vitatható, hiszen az előbbi csupán biztosítási intézkedés, míg az utóbbi kielégítési jog; ennek folytán indokolt lehet, hogy a törvényhozó a csupán perköltésben marasztaló ítéleteket nem akarta előzetesen végrehajthatónak nyilvánítani, mert nem akart kedvezményes kielégítési jogot biztosítani a végrehajthatónak, azonban ebből még nem következik, hogy ugyanezt akarthatta kielégítést nem nyújtó biztosítási végrehajtásoknál, különösen akkor, midőn a Ppé. 51. §-nak fogalmazása erre nem is nyújt alapot.

Magam részéről úgy hiszem, hogy ezen kérdés megoldásának kulcsa a perköltés jogi természetének vizsgálata. Éspedig azt kell vizsgálnunk, vajjon a perköltés járuléka-e a főkövetelésnek és így osztozik-e a jogi sorsában? Ha megfontoljuk azt, hogy a perköltésben a nyertes felet is lehet marasztalni a vesztes fél javára, holott az utóbbinak főkövetelése nincsen, azt kell megállapítanunk, hogy a perköltés nem tekinthető a főkövetelés sem magánjogi, sem perbeli járulékanak. Vagyis a perköltésnek önálló jogi természetű van.

Ekkor azonban felmerül az a kérdés, vajjon a perköltés egy olyan készpénzbeli követelésnek lehet-e minősíteni, amelyre biztosítási végrehajtást lehet elrendelni? Maga a Ppé. 51. §-a, de az állandó bírói gyakorlat is megadja erre a határozott választ akkor, midőn olyan esetekben mindig elrendeli a perköltésre is a biztosítási végrehajtást, mikor az ítélet főkövetelésre is tartalmaz marasztalást; minthogy pedig az utóbbi esetben a bíróság a perköltésre, mint önálló, a főköveteléstől független készpénzbeli követelésre is mindig elrendeli a biztosítási végrehajtást; minthogy továbbá nincs sehohy kimondva az, hogy a csupán perköltésben marasztaló ítélet alapján nincs helye biztosítási végrehajtásnak, nem volna logikus, hogy a perköltés, mint önálló jogi sorssal bíró követelést, kétféle elbírálásban részesítsük és akkor, midőn az ítélet főkövetelésben is tartalmaz marasztalást, a perköltésekre elrendeljük, de csupán perköltésben marasztaló ítélet alapján ne rendeljük el a biztosítási végrehajtást.

Tehát a perköltés, mint járuléka, jogi természetének vizsgálata útján ahhoz az eredményhez jutottunk, hogy az új bírói gyakorlatnak kell igazat adnunk és ennek folytán a csupán perköltésben marasztaló ítéletet is a biztosítható ítéletek közé kell sorolnunk.

Dr. Rudolf Lóránt.

Szemle.

— **A statáriumról** szóló első cikkünkben az érzelmi hangsúly itt-ott kiütözik a rideg jogászi okfejtésből. Ezért a felelősség nem annyira a szerzőt, mint inkább témáját terheli. Érthető, hogy az intézmény jogásziatlansága, önkénytelenül is, oly visszhangot vált ki minden vérbeli juristából, amely nem talál kielégülést a logikai kategóriákban. Elképzelhető ugyan, hogy a háború vagy a polgárháború, sőt esetleg annak veszélye is oly «erős felindulást» okoz, amely pillanatnyilag az állami életben éppúgy fölfüggesztheti a jognak az uralmát, mint ahogy a jog az egyént is hasonló helyzetben, legalább részlegesen, mentesíti az erkölcsi szabályok uralma alól. Tout comprendre c'est un peu pardonner. Elképzelhetetlen azonban, hogy az erős felindulás hónapokig, sőt évekig tartson s az állam fogalma képtelenséggé torzul, ha a jog látszatát a jog lényegének megtagadására használja. Oly igazságszolgáltatás, amely a tényállásnak felderítését órákban megkötött szertartásokkal pótolja, amely a bíróságot megfosztja attól a kötelességtől, hogy a bűnösségnek megfelelő igazságos büntelést megállapítani igyekezzon, éppoly kevésbé igazságszolgáltatás, mint ahogy az emberi ruházat foszlányaiba öltöztetett madárijesztő még akkor sem válik emberré, ha Gessler-kalapot nyomnak a fejébe. Logikai korollariuma volt a Bp. megalkotásának, hogy a rögtönítélőbíróságot, mint az igazságszolgáltatásnak fogalmi ellentétét, hatályon kívül helyezte, mert miként Csemegi Károly a Kúria elnökének joggal mondotta: «arra tettem esküt, hogy igazságot fogok szolgáltatni, nem pedig arra, hogy nem lesz restanciám», az igazság keresésének biztosítékaival körülbástyázott perrendtartással egyidejű párhuzamban nem állhat fenn oly bíróság, amelynek funkciója nem az ítékezés, hanem a rögtönösség. Logikai képtelenség ellenben, hogy jogállamban kétféle igazságszolgáltatás álljon fenn egymás mellett: az egyik, amelyben a bíróság szellemi és erkölcsi erejének megfeszítésével törekszik a való tényállás kiderítésére és az igazságos büntetésnek megállapítására s ugyanakkor egy másik, amelyben a kir. ügyészek, tehát végső vonalban a kormánynak elhatározásában kifejezett államraisontól függ, hogy a mindenkori államrendre veszélyes vagy kellemetlen embereket a Btk. 1. §-ának megcsúfolásával felakasztassa. Ez a kétféle igazságszolgáltatás összeférhetetlen. Méltán elvárható tehát ez elrettentés hitében bizakodó államraisontól, hogy az antinomiát, ha másként nem, a Bp. hatályon kívül helyezésével oldja meg. Nehezen fogható fel, miért lenne a betörőnek vagy az okirathamisítónak több jussa a gonosztevők magna charta-jában nyújtott biztosítékokhoz, mint az 1921: III. tc. 1. §-ában meghatározott vétség tettesének. Quod uni æquum, alteri justum. Ennek a megoldásnak még az sem akadály, hogy nincs kellőképp előkészítve. Sőt ellenkezőleg, az «egyszerűsítő» törvények mindent megtettek annak a vas-kalapos babonának az eloszlására, mintha a Bp. Magyarországnak, mint jogállamnak, integráns alkatrésze volna. Nem lehet elavult copfokat alaposabban kiirtani, mintha a copffel együtt levágjuk a fejet is, amelyen az éktelenkedik.

— **Sajtóhibakiigazítás.** Legutóbbi számunkban megjelent «Megjegyzések a gazdamoratórium rendelethez» című cikk 8-ik sorában az utolsó szó helyesen: «hanem». Ugyanezen közlemény utolsó-előtti bekezdésében az első mondat helyes szövege a következőképpen hangzik: «A 14. § szerint, ha fizetési meghagyás, mulasztási ítélet vagy váltófizetési meghagyás esetén az adós a rendelet alkalmazását az ellentmondásra vagy a kifogásra megsabott határidőben kéri, ezt a kérelmet ellentmondásnak, illetőleg kifogásnak kell tekinteni.»

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és állásukeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Bírósági szünet befejeztével ügyvédek «Tempo» irodában (Koháry-u. 4. Tel. 13-2-12.) intézik felszaporodott diktálási, fordítási, sokszorosítási munkáikat. Fotokópia. Kisasszonykölesönzés. 485

Ügyvéd, nyug. bíró, nagyforgalmú előkelő ügyvédi iroda vezetését elvállalja. Címe megtudható a kiadóhivatalban. 486

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Löw Tibor budapesti kir. ítélőtáblai tanácselnök: A korlátolt felelősségű társaság alakulása. — Dr. Grossmann László budapesti ügyvéd: Részletügylet és tulajdonjogfenntartás. — Jogirodalom. Dr. Szladits Károly egyet. ny. r. tanár: Dr. Ujlaki Miklós, A magyar jog sorsa az Ausztriához és Lengyelországhoz csatolt területeken. — Szemle. Melléklet: Ügyvédi Közlöny 31. sz. — Hiteljogi Döntvénytár. XXV. 7.

A korlátolt felelősségű társaság alakulása.

A korlátolt felelősségű társaság bárminő gazdasági célra alakulhat (1. § 2. bek.). Ez a tétel a «gazdasági» szóban korlátozást tartalmaz, mert kizárja, hogy a társaság nem gazdasági célra alakulhasson. A részvénytársaság lehető céljait a K. T. nem korlátozza, nem mondja, hogy a vállalkozás célja csak gazdasági lehet s ezért elfogadott nézet, hogy a részvénytársaságnak lehet nem gazdasági célja. A korlátolt felelősségű társaságnak is nem gazdasági, hanem bármely nem tiltott célra alakulását megengedi a német és az osztrák törvény. A magyar törvény a gazdasági célt is korlátozza, amidőn biztosítások elvállalását, bank- és pénzváltóügyletekkel iparszerűen foglalkozást, takarékbetétek elfogadását, záloglevelek vagy értékpapírjellegű kötvények kibocsátását kizárja. A német törvény sem engedi meg a jelzálogüzletet és az életbiztosítást.

A korlátolt felelősségű társaság iparüzésére a törvény (126.) szerint az 1922: XII. tc.-nek azokat a rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni, amelyek a részvénytársaságok és szövetkezetek iparüzésére vonatkoznak. Az ipartörvény módosításáról szóló e törvény (4.) értelmében pedig a részvénytársaságok és szövetkezetek nemcsak minden képesítéshez nem kötött ipart űzhetnek szabadon, hanem bármely képesítéshez kötött ipart is, ha iparüzésük a kézműves jellegű iparüzés kereteit meghaladja s üzletvezetőt alkalmaznak.

Az alakuló korlátolt felelősségű társaság tagjainak száma kettőnél kevesebb nem lehet (16.). Az alakulás első lépése a társasági szerződés megkötése; szerződéskötéshez pedig legalább két szerződő fél szükséges. E tagok lehetnek természetes és jogi személyek (így részvénytársaság is: Bp. T. 1932. jún. 23. P. VI. 6475/1932.). Ha az egyik szerződő fél nem valódi, hanem csak ú. n. «Strohmann», ugyanaz áll, mint a részvénytársasági közgyűlésen megjelenő álrészvényes esetében. Az álrészvényeseknek «a közgyűlésen részvényesi minőségben szerepeltetése csak akkor szolgálhat alapul a közgyűlési határozatok megsemmisítésére, ha a részvények ilyen átruházása valamely visszaélés keretében történt» (K. 1907. jún. 13. V. 156/1906. E. H. 332.) Ha a «Strohmann» alkalmazása azt a célt szolgálja, hogy egy ember egyedül alakíthassa meg a társaságot, az eljárás a törvény kijátszására irányul s meg nem engedhető. Ha a «Strohmann» csak más személy eltakarására szolgáló megbízott, fiducia-rius, nincs akadálya fellépésének. Más nézetet vall Feine a korlátolt felelősségű társaságról írt nagy munkájában. Szerinte két «Strohmann» is megkötheti a szerződést egy megbízó részére (66. o.). Ez a felfogás azzal a jogi helyzettel összefüggő, hogy a német jog szerint (Feine, 425.) a társaság fennállásához nem kell két vagy több tag, hanem megengedett az egyszemélyes társaság (Einmannengesellschaft, One man company). A magyar törvény ellenben az ily társaság fennállását meg nem engedi. «Ha a tagok száma egy tagra esökken», — így rendelkezik a 16. § — «a bíróság felhívja ezt a

tagot, hogy három hónapon belül új tagot jelentsen be vagy kérje a társaságnak egyéni cégeként bejegyzését. Ha a felhívás eredménytelen, a bíróság a társaságot nem peres úton hivatalból megszünteti». Rendeli ezt a törvény annak ellenére, hogy — amint javaslati indokolása mondja — «állandó bírói gyakorlatunk a részvénytársaságnál az összes részvényeknek egy kézbe kerülése (az egytagú részvénytársaságra) nem reagál». (V. ö. Jogt. Közl. 1930. 24. sz. 221. oldal.) De az alszerződő részvételével létrejött ilyen egyszemélyes társaság nem semmis, mert a «társasági szerződés megkötésénél közbejött akarathányok alapján sem lehet» a cég bejegyzése után «a társaság megalakulásának érvényességét kétségbe vonni» (15.), hanem ez esetben is az idézett 16. § alkalmazásának van helye.

A törvény 15. §-a szerint «a társaságnak a cégjegyzékbe bejegyzése után a társasági szerződés alaki kellékeinek hátrányára» sem lehet többé hivatkozni. A társasági szerződésnek alaki kellékeit a törvény 2. §-ának az a rendelkezése szabja meg, amely szerint «a társasági szerződés érvényességéhez közokirat vagy valamennyi tag aláírásával ellátott s bejegyzett ügyvéd részéről ellenjegyzett magánokirat szükséges». Természetesen a közokiratot is valamennyi tagnak alá kell írni. Az aláírások meghatalmazott útján is történhetnek, de a meghatalmazáshoz is közokirat szükséges. Ugyanily okirat kell «a meghatalmazás nélkül más nevében kötött szerződésnek» jóváhagyásához.

A törvénynek idézett formaszabálya nem érinti azoknak a formaszabályoknak a hatását, amelyek az ügyletkötők személyéhez kapcsolódva csak közjegyzői okirattal engednek okirati bizonyítást (1886: VII. tc. 21. §). Ezért a társasági szerződés, amelyet a korlátolt felelősségű társaságnak a cégbírósághoz köteles létrejöttére szükséges bejelentéséhez a szerződéskötés bizonyítékaul csatolni kell, ha egymással házastársak vagy jegyesek szerződnek, vagy ha az egyik személyesen szerződő fél vak, siketnéma, olvasni nem tudó siket vagy írni nem tudó néma, csak közjegyzői okiratba foglalható. (Így: Bp. T. 1932. apr. 7. P. VI. 3004/1930. Jogt. Közl. 1932. 100. A cégjog, Hj. Dt. 25., 123.)

A társasági szerződésnek tartalmát a törvény meghatározza, és pedig elsősorban azt a szükséges tartalmat, amely nélkül a szerződés érvényesen nem jöhet létre.

Ilyen a társaság cége és székhelye. A társaság cége utalhat a vállalat tárgyára, vagy a tagok (legalább egy tag) nevét tartalmazhatja, utalással a vállalat tárgyaira, vagy a nélkül. A cégnek mindenesetre tartalmazni kell a «korlátolt felelősségű társaság» toldatot vagy «Kft.» rövidítést (5.). Az oly társaságnak cégébe, amelynek ügyvezetését állandóan könyvvizsgálók ellenőrzik, a «hites könyvvizsgáló ellenőrzése alatt» toldat is felvehető (73.). A vállalat tárgyára utalás a részvénytársaság cégében nem kötelező ugyan, de általános, míg az egyik tag nevének a cégbefoglalása a közkereseti s a betéti társaságnál kötelező (K. T. 13.) s a tárgyra utalást a toldat (K. T. 11.) lehetővé teszi. A törvénynek cégszabályát a korlátolt felelősségű társaságnak sajátos természete magyarázza. Tőkeegyesülés, ha nem is oly jellegzetesen, mint a részvénytársaság, személyi egyesülés, ha nem is oly szembetűnően, mint a közkereseti vagy a betéti. A szabály keretében a cégvalódiság követelményei éppen úgy érvényesülnek, mint a kereskedelmi társaságoknál általában és azok az elvek is érvényesülni fognak, amelyek a cégek «hangzatos»-ságát illetően a bírói gyakorlatban kifejeződtek. A törvény kifejezetten megengedi azt, hogy a korlátolt felelősségű társasággá átalakult már bejegyzett cég az új tár-

sasági tóldattal régi cégét használhassa. Amennyiben a társaság cégét (élő) idegennyelvű fordításban is használni kívánja, ezt az idegennyelvű cégszöveget is a társasági szerződésben kell megállapítani.

A társaság székhelye csak belföldi hely lehet. A törvény kifejezetten rendeli. A K. T. a részvénytársaságnak székhelyéről nem mondja ki ezt (157.), de a gyakorlat a dolog természete szerint megkívánja. Ha a korlátolt felelősségű társaság székhelye nem volna belföldi, a társaság nem is volna magyar és jogviszonyai a külföldi társaságokra irányadó szabályokhoz igazodnának (106—109.). Különben a társaság székhelye szabadon választható meg s nem kell különösen sem igazgatása, sem vállalati működése helyéhez igazodni a választásnak.

A szerződésnek meg kell határozni a vállalat tárgyát, azt a működési kört, amelyben a társaság gazdasági céljának elérésére törekszik. A gazdasági cél csak gazdasági működéssel érhető el, de ennek a működésnek a körét kellően el kell határozni, lehető pontossággal meghatározni. És ha a vállalkozás igen széleskörű lehet is, meghatározása egészen általános utalással közelebből meg nem jelölt ügyletekre mégsem történhetik.

A társasági tagok nevét, polgári állását vagy foglalkozását és lakását is magában kell foglalni a szerződésnek. A szerződő feleknek megjelölése nélkül szerződés el sem képzelhető.

Lényeges része a szerződésnek a törzstőke nagyságának a meghatározása, mint a részvénytársasági alapszabályoknak az alaptőkéé. Mint a részvénytársaságnál az alaptőke, a korlátolt felelősségű társaságnál a törzstőke a vagyoni magva a társaságnak, amelynek fennmaradása a társaság létének mintegy feltétele. A törzstőke minimuma 10,000 P készpénz (17.), ami azt jelenti, hogy e számításnál az esetleg nem készpénzben adott betét számításba nem jöhet. Maximuma a törzstőkének nincs. A részvénytársaságnak 150,000 P-s (és 50,000 P-s) legkisebb alaptőkénél lényegesen kevesebb ez a minimum. A korlátolt felelősségű társaság éppen a kisebb erejű vállalkozásnak lehető formája legyen.

A törzstőke a törzsbetéteknek összege. A szerződésben e törzsbetéteket is előre meg kell határozni. A törzsbetétek különböző nagyságúak lehetnek, de egyenként 1000 P-nél nem kisebbek és pengőértéküknek százzal maradék nélkül oszthatónak kell lenni (17.). Ha a törzsbetétnak 30 % -a, de legalább az említett 10,000 P készpénzben biztosított, a szerződés megállapíthatja azt is, hogy valamelyik tag törzsbetétét nem pénzben nyújtott betéttel szolgáltatassa. Az ilyen szolgáltatásnak tárgya csak értékelhető dolog vagy vagyonyjog lehet és a szerződésben meg kell jelölni azt az értéket is, amelyben a társaság törzsbetétül elfogadja. A törzstőke 30 % -ának (s legalább 10,000 P-nek) készpénzben biztosítása nem szükséges a részvénytársaságokból és szövetkezetekből általában, vagy különben már öt év óta működő vállalatokból alakuló korlátolt felelősségű társaságoknál, ha valamennyi üzletész a vállalat tulajdonosának, családtagjainak vagy alkalmazottainak a tulajdonába jut. A nem pénzben adott törzsbetét értékeért való szavatosságot a törvény szabályozza. Ezt a szavatosságot csökkenteni nem lehet. A szerződésben ezért csak a szavatossági idő meghosszabbítását lehet megállapítani. Ha a kikötés a felsorolt követelményeknek nem felel meg, vagy a szolgáltatás lehetetlenné válik, a törzsbetétnak egész összegét pénzben kell beszolgáltatni (18.).

A szerződésben kell meghatározni az üzleti év első és utolsó napját.

Szabályozni kell a szerződésnek «a szavazójog terjedelmét és gyakorlásának módját, valamint azt is, hogy a taggyűlés mikor határozatképes és hogy szavazategyenlőség esetében milyen legyen az eljárás». A részvénytársasági közgyűlésen bekövetkező szavazategyenlőség esetének szabályozását sem a K. T. nem kívánja meg (157. § 9.), sem a törvény alapján fejlődött gyakorlat. Erről és a taggyűlés határozatképességéről általában a törvény diszpozitív szabályt sem tartalmaz. Ezt a két kérdést ekkép a szerződésben szükségképp szabályozni kell. A szabályozás persze nem érinthet egyes esetekre szóló kényszerítő szabályokat, mint amilyen a 45. §-é, hogy csak valamennyi tag jelenlétében lehet határozatot hozni a nem szabályszerűen összehívott közgyűlésen, vagy olyan tárgyról, amelyet «nem tűztek a tagoknak értesítése mellett legalább három nappal a taggyűlés előtt a taggyűlés napirendjére». Az 50. § ezt a rendelkezést a kivételesen kényszerítő szabályok közt nem említi ugyan, amidőn általában kimondja, hogy a (III.) fejezetnek a «határozathozatal módjára, nevezetesen a taggyűlés

összehívására, a szavazati jogra és annak gyakorlására vonatkozó szabályai csak annyiban nyerne alkalmazást, amennyiben a társasági szerződés mást nem rendel, de a szabályozás tárgyának természetéből a szabályozás kényszerítő volta szükségképpen következik. Valamennyi részvényes jelenléte a részvényjog gyakorlatában is pótolja a szabályos meghívást.

A szavazójog terjedelméről és gyakorlásának módjáról a törvény tartalmaz szabályokat, mint amilyen, hogy a «törzsbetétek minden száz pengő után egy szavazatra jogosítanak»; hogy a taggyűlés határozatait közönségesen a törzsbetétek nagysága szerint számítandó egyszerű szótöbbséggel hozza (38.); hogy «a tagok határozataikat rendszerint taggyűlésen hozzák», de esetről-esetre a határozatban írásban is megegyezhetnek (42.); hogy a taggyűlést az ügyvezetők hívják össze (43.). A szerződés a szavazójog szabályozását így incorporatív utalással is elintézheti, de e kérdések eltérő szabályozásának esetében sem változtathat a törvénynek kényszerítő szabályain, mint amilyenek az 50. § szerint, hogy legalább egy szavazat minden egyes tagot megillet; hogy a törvényben meghatározott esetekben bizonyos vonatkozásban álló tagok nem szavazhatnak (38. 3. és 4. bek.); hogy a határozatok érvényességéhez «a határozatok könyvébe» bevezetés szükséges (39.); hogy a 43. § 2. bekezdésében meghatározott esetekben a közgyűlést össze kell hívni. És ilyen kényszerítők a törvénynek kifejezett rendelkezése nélkül is a szabályozás tárgyának természete szerint, hogy «meghatalmazottak csak írásbeli meghatalmazás alapján szavazhatnak» (38. 2. bek.); hogy az ügyvezetőket a taggyűlés összehívásának joga szükségképp akkor is megilleti, ha «a törvény vagy a társasági szerződés szerint az összehívásra más is jogosult» (34. 1. bek.); hogy a törzstőkének legalább egy tizedrészét képviselő tagok a 44. §-ban meghatározott módon a taggyűlés összehívását vagy bizonyos tárgy napirendre tűzését kívánhatják; hogy a tagok a 46. §-ban meghatározott módon és korlátok közt «szavazójoguk gyakorlása érdekében» felvilágosításokat kérhetnek. A tagoknak a könyvekbe és az irományokba betekintési jogát a szerződés korlátozhatja azonban akkor, ha a társaságnak felügyelőbizottsága vagy hites könyvvizsgálója van.

Kényszerítők ebben a szabályozási körben még a taggyűlés kizárólagos hatáskörére vonatkozó (a törvény 37. §-ában foglalt) rendelkezések, amennyiben maga a törvény az ügyvezetők kirendelésénél és elmozdításánál kivételt nem enged (12. p.). A társasági szerződés egyéb ügyeket is a taggyűlés hatáskörébe utalhat. Kényszerítők továbbá a törvény 74. §-ában foglalt azok a rendelkezések is, amely szerint a társasági szerződés megváltoztatásához taggyűlési határozat szükséges, továbbá amelyek szerint valamennyi tag hozzájárulása szükséges oly határozatok érvényességéhez, amelyekre a tagoknak a társasági szerződésben meghatározott kötelezettségeit terhesebbé teszik, új kötelezettségeket rónak rájuk, külön jogait csorbítják és amelyek szerint egyszerű szótöbbség elég az oly szerződést módosító határozathoz, amely az évi mérleg közzétételét, tartalékalap gyűjtését, felügyelőbizottság felállítását, hites könyvvizsgálat szervezését, az ügyvezetőknek vagy felügyelőknek a szerződésben meghatározott járandóságának leszállítását rendeli el (74. § 1., 4. és 5. bek.).

Ugyanez a 74. § arról is rendelkezik, hogy a társasági szerződés megváltoztatásához a taggyűlésen leadott szavazatok háromnegyed többsége, a vállalat tárgyának megváltoztatásához egyhangúság szükséges, de kifejezetten megengedi az eltérő szabályozást, amely azonban csak a társasági szerződésben történhetik.

Vannak a társasági életnek egyéb olyan lehetőségei is, amelyekről nem kell szükségképpen intézkedni, de amelyeknek esetleges szabályozása csak a társasági szerződésben történhetik. Így a társaság időtartamát nem kell — mint a részvénytársaságnál a K. T. 157. §-ának 2. p.-a szerint — a társasági szerződésben meghatározni, vagyis a társaság rendszerint határozatlan időre alakul, de csak a társasági szerződésben lehet megállapítani azt, hogy a felek eltérően a társaságot meghatározott időre alakítják. A társasági szerződésben kell kikötöni azt is, ha a felek a törvényben nem említett felosztási okban állapodtak meg. (82 § 2. bek.). A taggyűlési kizárólagos hatáskör kiterjesztésének lehetőségéről, amely csak a társasági szerződésben eszközölhető (37.), már szó volt. Csak a társasági szerződés jelölheti ki azokat a személyeket is, akik az ügyvezetőkön kívül a taggyűlés összehívására jogosultak és azokat az eseteket, amelyekben a taggyűlést a törvényben meghatározott esetekben kívül össze kell hívni (43.).

A pótbefizetési kötelezettségnek szabályozása sem szükséges tartalma a társasági szerződésnek (29.), de ez a kötelezettség is csak a társasági szerződésben köthető ki és szabályozható. Kikötése csak úgy érvényes, ha a törzsbetétek összegéhez viszonyítva egyúttal meghatározza az ily címen követelhető legmagasabb összeget. Különböző a részletes szabályozást feleslegessé teszik, ha azoktól felek eltérni nem kívánnak, a 29. és 30. §-okban foglalt diszpozitív szabályok.

A mellékszolgáltatások kérdésének összessége is ily szabályozásra tartozik (1., 3.).

(Bef. kv.)

Dr. Löw Tibor.

Részletügylet és tulajdonjogfenntartás.

Minden részletügyletnél az eladó legfontosabb problémája: a zavartalan fizetés biztosítása, mert hiszen az eladó az esetek túlnyomó többségében anyagilag gyenge lábon álló egyénekkal köt üzletet.

Magyarországon a részletügylet 1870 táján kezd meghonosodni. Minthogy a részletügyletre — a gyakorlati jelentőséggel nem bíró, a közforgalom tárgyát tevő értékpapíroknak részletfizetés mellett való eladását szabályozó 1883:XXXI. tcikket nem tekintve — speciális szabályozás nincsen, a gyakorlati életnek kellett biztosítékokat a maga számára kialakítania. Az idők folyamán sok módozat merült fel az eladó követelésének biztosítására. Felmerült az a gondolat, hogy az eladónak zálogjoga legyen az eladott tárgyon. De ehhez a zálogtárgyat (a részletre vásárolt árut) a hitelező birtokába kellett volna adni, helyesebben hagyni, ami pedig abszurdum, mert a részletügylet célja az, hogy a vevő a megvett dolog birtokába kerüljön, mielőtt még a vételárat kifizette volna. Hogy ezen a nehézségen segítsenek, egyesek ingójelzálog jog létesítését ajánlották, quasi telekkönyvi intézménnyel kapcsolatban. Így elérhetőnek gondolták, hogy a részletfizetésre vásárolt tárgy a vevő birtokába menjen át. Csakhamar kiderült azonban e terv keresztülvihetlensége is.

Zálog, ingójelzálog, ingózálogkönyv gyakorlatilag mind kivihetetlen. Hatásos és praktikus garanciaként csakis az eladó részéről kikötött tulajdonjogfenntartás marad.

A tulajdonjog fenntartása mellett kötött adás-vételnél a tulajdonjognak a vevőre való átszállása az áru részleges vagy teljes kifizetésének feltételétől függ. Mt. 1367. §-a a vételár teljes megfizetésétől teszi függővé. A tulajdonjog fenntartásának feltétele a felek kikötése szerint lehet felfüggesztő vagy felbontó. Vitás esetben vélelem szól a feltétel felfüggesztő jellege mellett. (Mt. 1367. §.)

A vételár kifizetése előtt a dolog átadásával sem szerzi meg a vevő a tulajdonjogot. A vétel kötelmi hatásai is csak ideiglenesek, ama halasztó feltétel mellett létesülnek, hogy a vevő a vételárat a kikötött időben és módon teljesíti (112. E. H.). Ennek az a következménye, hogy az átruházó eladót a vevőnek a vételár teljes törlesztése előtt tett átruházásai, megterhelései és más jogcsökkentő rendelkezései nem kötelezik (112. E. H.).

A pactum reservati dominii érvényét bíróságaink eleinte nem ismerték el, de aztán engedve Schwarcz Gusztáv és Kiss Mór érvelésének, hogy t. i. a pactum a vétel lényegével nem ellenkezik, a bíróságok megváltoztatták az eddig követett gyakorlatukat és elismerték a tulajdonjog fenntartása mellett kötött adás-vételek érvényességét.

Heves vita folyt a pactum reservati dominii jogi hatásáról is. Az egyik nézet szerint (Schwarcz) a pactum arra való hogy ha a vevő nem fizet, akkor ennek alapján az eladó az árut visszaveheti, nyilvános árverésen eladhatja, a hátralékos követelését abból kielégítheti és az esetleges többletet pedig a vevőnek köteles kiadni. Ez a megoldás tarthatatlan, mert nem számol a gyakorlati élet követelményeivel, amennyiben titkos zálogjogot eredményezne. Az eladónak pedig nem ez az érdeke, hanem az, hogy tulajdonjogát harmadik foglaltatókkal szemben igénykeresettel érvényesíthesse még abban az esetben is, ha a vevő a részletfizetési kötelezettségének pontosan eleget tesz. Egy másik nézet (Gaár) szerint a helyes megoldás ott rejlik, hogy a pactumnak dologjogi hatálya van a vevő esetleges foglaltatóival szemben és amennyiben a vevő fizetési kötelezettségének eleget nem tesz, úgy az eladó e pactum alapján az árut tőle visszaveheti, a történt részletfizetésnek kama-

rostól való visszafizetése mellett. Ezzel szemben az eladót az elhasználásért járó díj illeti. Ez a megoldás sem felel meg a tulajdonjogfenntartás igazi céljának, ami nem egyéb, mint az, hogy az eladónak nagyobb biztonságot nyújtson. Ritkán történik meg, hogy az eladó a részletre eladott árut visszavegye, mert az a használatban rendszerint annyira deterioráltatik, hogy az eladóra nézve már vajmi kevés beccsel bír. A pactum reservati dominii biztosítéki jellege nem is abban áll, hanem abban, hogy más hitelező a tárgyat le nem foglalhatja és a vevő sem játszhatja ki az eladót, mert ellenkező esetben sikkasztást követ el.

Dr. Grossmann László.

Jogirodalom.

Dr. Ujlaki Miklós: A magyar jog sorsa az Ausztriához és Lengyelországhoz csatolt területeken.

(Budapest, 1932. Grill, 126 l.)

Ujlaki Miklós, aki nevét jeles magánjogi bibliográfiájával tette első ízben ismertté, az elszakított országrészek jogfejlődésének immár valóságos specialistájává képezte ki magát. «A magyar magánjog módosulásai Csehszlovákiában» című, tavaly kiadott műve nemcsak nálunk, hanem odaát is nélkülözhetetlen kézikönyvvé lett. Méltón sorakozik e gondos feldolgozáshoz a folyó év tavaszán megjelent könyve, mely kisebb területre vonatkozólag ugyan, de nagyobb joganyagot ölel fel.

Ami mindenekelőtt Nyugatmagyarországot illeti: a szerző tárgyalagos előadásából drámailag bontakoznak ki az ú. n. Burgenland kialakulásának nemzetközi és alkotmányjogi alapjai és új jogi berendezkedése. Csehországgal szemben, mely Szlovákiára nézve szabályként fenntartotta a magyar jogot, az osztrák köztársaság kezdetől fogva a jogegységesítést mondta ki elvül az új szövetségi ország részére. Ez a jogegységesítés fokozatosan ment végbe és Ujlaki annak minden egyes állomásáról részletes és szabatos képet ad. Az osztrák jogrendszer elhelyezkedése (akárcsak 1853-ban!) jóformán csak a házassági jogra tett kivételt. Ez nagyon is érthető. Ausztria úgymint súlyosan szenved a mai polgári életviszonyoknak meg nem felelő állami házassági jog okozta bajoktól és zavaroktól, lehetetlen lett volna a modernebb törvényhez szokott országrészre azt a házassági jogot ráerőszakolni, amelyet a többi ausztriai országban is már csak a politikai tehetetlenség tart fenn. Viszont el kellett kerülni, hogy a Burgenlandban ne kapjon az osztrák házassági jogrendszer olyan kibúvó ajtót, amely kijátszásoknak tág teret nyitna. A burgenlandi házasságjogi novella ezt a kényes kettős feladatot szerencsésen és nagy szababállyal oldotta meg és Ujlaki kitűnő elemzését adja az így előállt jogállapotnak. E szerint a Burgenlandban elvben a magyar házassági törvény maradt hatályban, de viszont ez a törvény nem alkalmazható arra az osztrák állampolgárra, aki 1921. augusztus 29. után másképp, mint leszármazás útján szerezte meg a burgenlandi illetőséget.

Sok érdekeset nyújtanak az egyéb családjogi változások is: a teljeskorúság korhatárának leszállítása a 21. évre s a házasság nagykorúsító hatályának ezzel kapcsolatos eltörlése; a gyámhatóságnak a bíróságokra átszállása, valamint az a helyes újítás, amely a gyermekek elhelyezését a fiatalok bíróságának a hatáskörébe utalja. Nagyon tanulságosak a perenkívüli eljárás és a bírói szervezet változatos részletei is, a telekkönyvekre, közjegyzőkre, ügyvédekre vonatkozó átmeneti intézkedések. Különös figyelmet érdemel az új közigazgatási szabályok felsorolása, melyből kitűnik, hogy ma már nem nagy azoknak a közigazgatási tartalmú jogszabályoknak a száma sem, amelyeknek helyét a Burgenlandban még nem foglalták el osztrák rendelkezések. A tanulmány ilykép a gyakorlat részére is hézagpótló összeállítását nyújtja a Nyugatmagyarországon jelenleg hatályos jogszabályoknak.

A kötet második tanulmánya: a magyar jog sorsa a Lengyelországhoz csatolt területeken már ismeretes a Jogtudományi Közlöny olvasói előtt (l. 1931. évi 5. sz.). Újabb közzétételét a hozzáférhetőség előmozdítása és az a körülmény indokolja, hogy a magyar jog sorsa az osztrákká és a lengyellé vált területeken sok tekintetben hasonló. Árva- és Szepes megye lengyel területein is elvben a Galiciában fennmaradt osztrák jogszabályok érvényesülnek; a magyar házassági törvény ellenben párhuzamosan érvényesül az osztrák jogszabályok mellett, ami a fakultatív polgári házasság

intézményesítését jelenti. Bizonyos vonatkozásokban a magyar öröklési jog is hatályban marad (törvényes öröklés, özvegyi jog és kötelesrész). Rendkívül érdekesek a telekkönyvekre vonatkozó átmeneti jogszabályok (a telekkönyvi bejegyzés pótlása az okiratok letétele útján az osztrák polgári törvénykönyv 434. § szerint), valamint általában a magyar jogrendszer maradványainak elhelyezkedése a lengyel jog keretében, a modern lengyel interlokális jog szabályai szerint.

Ujlaki Miklós újabb gazdag anyaggal egészítette ki a lecsatolt részek jogviszonyaira vonatkozó ismereteinket. A régi és az új jogrendszer szabályainak a keveredése, amelyet ezek a területek feltüntetnek, tudományosan is nagyon érdekes tárgykört alkot, mert az átmeneti és a területközi jognak számos új problémáját veti fel. A magyar jogásznak nemcsak e területekhez való érzelmi vonatkozásainál fogva, hanem sűrű érintkezéseink miatt is elsőrendű szüksége, hogy az ottani jogváltozásokról tudomást szerezzon. Ezért nagyon megszívlelendő a budapesti jogi kar javaslata, amely az elszakított országrészek jogát ajánlott speciálkollégiumként kívánja beilleszteni a tanulmányi rendbe. Reméljük, hogy *Ujlaki Miklósnak* sikerül a nehezebben hozzáférhető román és jugoszláv joganyagok feldolgozásával teljessé tenni e tárgyú tanulmányainak körét és ezzel azokat a nagyon hasznos szolgálatokat, amelyeket ez újszerű joganyag feltárása révén a magyar jogélet és jogtudomány részére már eddigelé is teljesített.

Dr. Szladits Károly.

Szemle.

— **Raspail**, a természettudós és az «Ami du Peuple» szerkesztője, amikor 1848-ban, az akkori francia társadalmi rend fölforgatásának büntette miatt, társaival a párizsi bíróság elé került, az elnök felé fordulva mondotta: «Ha én önhöz intézem szavaimat, Elnök úrnak szólítom, ellenben Elnök úr bennünket egyszerűen Raspail, Herbert, Thaurer-nek nevez. Elnök úr, szólítson Raspail úrnak. Kövelelem, nem magam számára, mert nem helyezek súlyt a címzésre, de kövelelem a védelem méltóságának. A törvény előtt egyenlők vagyunk s Elnök úr is tartozik nekünk a tisztelettel, amelyet tőlünk megkövetelhet». Ezt a történelmi emléket eleveníti fel egy bíróságunk elnöki körrendelete, amely A. B. végrehajtó urat és X. Y. ügyvédet jelentkezésre hívja fel. Talán szó fér Raspailnak álláspontjához, amely a bíróságnak és a vádlottnak udvariassági egyenjogúságot vindikál, mert politikai bűnügyekben a vádlott és az elítélt közt tudvalevően nem is oly nagy a különbség, de az ügyvéd és a végrehajtó címzése közt éppoly kevésbé lehet eltérés, mint ahogy nyilván elképzelhetetlen volna, hogy az ügyvédi kamara vagy annak elnöke átiratában Y. Z. bírót vagy ügyészt hívjon fel valaminek megtételére. Igazán nem címkórság e panasz forrása, hanem az elméletileg kétségbe nem vonható tétel, hogy a bíró és az ügyvéd az igazságszolgáltatásnak egyenrangú tényezője, akik közt az előbbinek hivatali állása csupán közjogi kiváltságot, de nem társadalmi felsőbbrendűséget biztosít. Minden különbség, amelyet köztük szándék vagy gondatlanság az udvariasság terén tesz, az ügyvédi kar tekintélyének sérelme. Bármennyire kifogásolható is, hogy bíró vagy ügyvéd hiúságcsiklandozó címet bigyesszen neve mellé, mert az igazságszolgáltatás munkásainak hivatásából eredő tekintélye semmiféle díszszel nem fokozható, mégis ragaszkodnunk kell az úr megjelöléshez, amely nem cím, hanem minden tisztességes embert emberi méltóságánál fogva megillető megszólítási forma, amelyet Angliában még saját nevével kapcsolatosan is mindenki használ, ha, teszem, telefonon bemutatkozik, akár képviselő, kereskedő vagy dokkmunkás. Ha valakit úrnak szólítanak, az még nem udvariasság, de ha az urat elhagyják, az oly udvariatlan-

ság, amelyre az ügyvédi kar még akkor sem szolgált rá, ha a közvélemény egy részének szemében nem is mint vádlott, hanem mint elítélt szerepel.

— **Dr. Kováts Andor**: **A kecskeméti jogakadémia története.** Szerző könyvében a háború előtti évek egyik legjelesebb jogi főiskolájának történetét írta meg. A jogakadémia, mint a kecskeméti híres kollégium egyik tagozata, 1830-ban nyílt meg, amikor már Kecskeméten közel két és fél évszázada folyt református részről az iskoláztatás. A békeévekben az akadémia állandóan fejlődött, a háború után azonban a kultuskormány kénytelen volt megvonni tőle is az államsegélyt. Ez végzetes csapást jelentett volna az intézetre, ha a szerzőnek, aki épp e válságos években állt mint igazgató az intézet élén, nem sikerült volna Kecskemét törvényhatósága közgyűlésénél állandó agitációval további megfelelő támogatást kieszközölni, amivel a további fennállást biztosítani sikerült.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Bírósági szünet befejeztével ügyvédek «Tempo» irodában (Koháry-u. 4. Tel. 13-2-12.) intézik felszaporodott diktálási, fordítási, sokszorosítási munkáikat. Fotokópia. Kisasszonykölesönzés. 487

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkidásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Előkészületben!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarázatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírója

Sajtó alatt!

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932: VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

Írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

Megrendelhető a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 3-75-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Dr. Almási Antal* kir. kúriai bíró, egyet. c. ny. tanár: Uzsorás szerződés és kizsákmányoló ügylet. — *Dr. Balogh István* pécsi kir. főügyész helyettes: Megjegyzések az új uszoratörvény büntetőjogi rendelkezéseire. — *Iffj. dr. Nagy Dezső* budapesti ügyvéd: A reáluzsora mint bűncselekmény. — Törvénykezési Szemle. *Dr. Szalai Emil* budapesti ügyvéd: Jog helyett jogbizonytalanság szerzők és kiadók közt. — Szemlények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.
Melléklet: Ügyvédi Közlöny 32. sz. — Magánjogi Döntvénytár. XXV. 6.

Uzsorás szerződés és kizsákmányoló ügylet.

1. A sok kérdés közül, amely elé az 1932: VI. tc. állít, magánjogi nézőpontból talán a legérdekesebb az, vajjon új törvényünk *szövege*, nem pedig annak az Indokolása a BGB.-től tudatosan ível-e el?

Ennél persze nem a BGB. 138. §-ában és a törvényünkben foglalt meghatározások közötti különbségekre gondolok. Hiszen világos, hogy a kiuzsorált fél értelmi gyengesége és annak függő helyzete vagy a nála elfoglalt bizalmi állás mint az uszoras támadási, illetve kihasználási területe nem német, hanem angol befolyás szülöttjei. Ám végeredményben azok mégsem mások, mint a «sérelmet szenvedett fél» gazdasági gyengeségének további kiszínezései, ha úgy tetszik, a sérelmet szenvedett fél szorult helyzete, tapasztalatlansága vagy könnyelműsége további részletezései.

Az elkövetési módok tüzetes felsorolásai sem fekszenek más irányban, mint a BGB. 138. §-a.

Talán jogászbib és pontosabb lett volna, ha a törvény «a kölcsön nyújtása vagy bármily szolgáltatás előlegezése» helyett *csak az utóbbit emelte volna ki*, a kötelezettség teljesítésére engedett halasztást, a követelés módosítását vagy megszüntetését pedig *a sérelmet okozó fél követelésétől való és a sérelmet szenvedő fél javára szóló rendelkezéssel fejezte volna ki*. De a törvénybe iktatott részletezés sem kelt kétséget abban a tekintetben, *mely szerződéseket* kell uszorásnak minősítenünk.

Azonban: vajjon az 1. § címfeliratában kiemelt uszoras szerződés és a 9. § címfeliratában látható kizsákmányoló ügylet tényállásköréi tudatosan különböznek-e egymástól?

Van-e valaminő ráció abban, hogy a büntetőjogi és a magánjogi uszorát a szerződésekre szorítsuk, a kizsákmányolást pedig az egyéb *ily ügyleteknél* is fennforogni lássuk?

Az eltérés azonban úgy látszik valójában csak az 1. és a 9. §-ok címfeliratai között forog fenn. Hiszen a 9. § *szövege* éppúgy szól a «szerződésnek a magánjog szabályai szerinti semmisségéről», mint akár az 1. § és az ahhoz simuló 2. § is. *Mégis: vajjon az új törvény csakugyan a szerződés vagy az egységes szerződés látszatához ragaszkodik-e?*

Vajjon az uszorásnak valóban oly könnyű kibúvót bocsát-e rendelkezésére, hogy a sérelmet szenvedett félnek *külön megállapodásban* adja a kölcsönt, az egyéb előlegezést, a halasztást, a követelés módosítását vagy megszüntetését, avagy hogy külön ügyletben bírja rá arra, hogy a feltűnően aránytalan vagyoni előnyt az előzményekről mélyen hallgató önálló ajándékozási szerződésben, avagy új elvont kötelmi ígértben vagy abbanhagyására irányuló új megállapodásban, avagy egyoldalú, ingyenes alapú, dologi rendelkezésben, bekebelezési engedélyben, jogról való lemondásban vagy hasonló kerülő úton ígérje vagy eszközölje?

Ez teljesen lehetetlen. A törvény ezt nem szándékolhatta és a bírói gyakorlat ezt semmiképp sem ismerheti el.

Azonban akkor talán mégsem kellett volna a BGB. 138. §-ának pontos vezérszavát, a «jogügyletet» a sokkal szorosabb tényállásra és terminus technikusra utaló szerződéssel pótolva és ezt a törvényben többszörösen is ismételve azt a látszatot kelteni, hogy az uszora magánjogi és büntetőjogi tilos cselekményének a tényállását már az is kétségessé teheti, hogy nem «szerződés» vagy nem «egységes szerződés» az az ügylet, amelyben a sérelmet okozó fél a feltűnően aránytalan vagyoni előnyt a maga vagy harmadik számára köti ki vagy szerzi meg.

A törvény a vagyoni előny feltűnően aránytalan mértékének megállapításánál az eset összes körülményeit és az ügylet természetét hangsúlyozza. Ezek pedig kizárják, hogy az 1. § szerződését műkifejezésnek tekinthessük.

A pontatlanságot, úgy tetszik, az okozta, hogy MMT. mindezt csak szerződésekéről szól és csupán egy rövid szakaszban (94.) utal arra, hogy eltérő rendelkezései hiányában az egyoldalú ügyletekre is a szerződés szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Már igen régen mutattam rá arra, hogy ez sem nem pontos, sem nem megfelelő szabályozás.¹ És most mégis arra szorulunk, hogy a MMT. 94. §-ának ingatag talajából merítsünk alapot az uszoratörvény alkalmazási körére is!

2. A kizsákmányoló ügylet tényállása (9. §) abban különbözik az uszoras ügyletétől, hogy az nem mindig visszterhes és hogy nála úgy az ingyenesség, mint a fentiek szerint nem is szigorúan jogi, de inkább gazdasági értelemben veendő visszteher esetében is az 1. §-ban szabályozott elkövetési módtól eltérő, a törvényben nem nevesített, más is szerepelhet.

Ellenben a kizsákmányoló ügyletnél a sérelmet okozó fél feltűnően aránytalan vagy ingyenes, és pedig gazdasági értelemben veendő ingyenes előnye ugyancsak a másik fél megszorult helyzetének, könnyelműségének, értelmi gyengeségének, tapasztalatlanságának vagy a nála bírt bizalmi állás kihasználásának az eredménye.

A sérelmet szenvedett fél tetemes kárát, amelyet a törvény 9. §-a nyomatékosan kiemel, már akkor is fennforgónak kell vennünk, ha a sérelmet szenvedett fél tetemes károsodását *csak a kizsákmányoló módon kikötött előny szolgáltatása okozná*. Ezekben tehát az uszora és a kizsákmányolás között különbség nincs.

Annál nagyobb van abban, hogy az uszora bűncselekmény is, meg magánjogi értelemben vett tilos cselekmény is, holott a kizsákmányolás csakis az utóbbi kategória alá esik.

Ebből akkor származhatik bonyodalom, ha az egyidejűleg indított vagy folyamatban levő büntető és polgári eljárások során a büntetőbíró az uszora, a polgári bíróság pedig csupán a kizsákmányolás tényállását látja fennforogni.

A végrehajtás felfüggesztése tekintetében ugyan kétségtelen, — ámbár talán már ez sincs teljes összhangban a 49. számú jogegységi döntvényvel — hogy azt a polgári bíróság abban az esetben is köteles elrendelni, ha az ő felfogása és ítélete szerint csupán *kizsákmányoló ügylet* joghatásai foghatnának helyet.

Hiszen a 14. § a büntetőbírósnak a végrehajtás felfüggesztése iránti megkeresését, valamint a büntetőbírósnak az uszorát megállapító jogerős ítéletét feltétlen felfüggesztő hatállyal ruházza fel.

¹ «Jogügyletek a Tervezetben» című munkám 33—38. old. és «Az egyoldalú ügylet» című munkám 1—13. old.

Azonban hogy vagyunk a 14. § utolsó bekezdésével?

Vajjon a polgári bíróság a büntetőbíróság ítélete alapján indított perújítás során hozott ítéletében az uzorás ügylet magánjogi hatásait köteles-e alkalmazni akkor is, ha a maga részéről csupán kizsákmányolást lát fennforogni?

A 14. § szövege mellett nem igen látok más megoldást. Pedig ez a megoldás úgy a 49. számú jogegységi döntvény tenorjával és indokolásával, valamint azzal is ellentétes, hogy a törvény ekként a bűnperben eldöntendőnek tartja azt a kérdést is, amelynek elbírálása szerinte is merőben magánjogi szabályok alá esik.

Ha ezek dacára is elfogadjuk a 14. § fentebbi értelmezését, úgy a polgári bíró ugyan megállapíthat uzorát akkor is, amidőn a büntetőbíró felmentett. De nem állapíthat meg kizsákmányoló ügyletet és nem ennek, de az uzorás ügyletnek a joghatásait kell alkalmaznia, valahányszor a büntetőbíró jogerős ítéletében uzorás szerződés miatt ítélte el a sérelmet okozó felet.

A magánjogász ezt csak *lex dura sed ita scriptának* veheti.

3. Az uzorára magánjogi hatásai az ügyletsemmisség és a tilos cselekmény joghatásainak elég bonyolult és elég nehezen áttekinthető kombinációi.

Alapkövetkezmény az uzorás ügylet semmissége, amelyből a feleknek az előző állapot helyreállítására irányuló kötelezettsége folyik.

Azonban ennek a teljesítése körül a sérelmet szenvedő fél előnyére és a sérelmet okozó fél terhére törvényünk számos, a tilos cselekményből fakadt *sujtó joghatást* is tartalmaz. Ezek végeredményben a sérelmet szenvedett fél helyreállítási kötelezettségét csökkenthetik, sőt azt egészben el is enyészteszhetik. A sérelmet okozó fél helyreállítási kötelezettségét pedig erősen szigorítják.

De törvényünk ezzel sem elégszik meg és az uzorást *sujtó* következmények legfelsőbb fokaként megengedi, hogy a bíróság a magánjogi tényálláshibában *nem is szenvedő* oly alapügyletet, amelynek csupán a módosítása *uzorás*, a sérelmet szenvedő fél javára megváltoztathatja. (2. § utolsó bek.)

Mindeme joghatás körül már a törvény szövegéből is többféle kétség fakad. Ezek száma és jelentősége a gyakorlatban valószínűleg még növekedni is fog.

Nézzük őket egyenként.

4. A szerződő feleknek az uzorásügylet semmisségén alapuló helyreállítási kötelezése a kapott dolgok és értékek természetbeni kiadására irányul. Ezzel a törvény *exhibiciót*, vagyis *dologi hatását kiadást* jelez.

A semmisség kiderültével tehát a kapott dolgok tulajdonjoga, és pedig *ex tunc*, a *kapás idejétől* fogva ismét az odaadó felé. Természetben való kiadás lehetőségének fenn nem forgása a dolgok értékének visszatérítését szüli.

Nem szól a törvény arról, vajjon *mily időbeli* értékre gondol. A szöveg arra utal, hogy az odaadáskori érték az irányadó. *Azonban mily értéket követelhet a fél akkor, ha a dolgot oly időben és oly értékben idegenítette el, amely az odaadáskorinál nagyobb?*

Azután vajjon tekintettel arra, hogy a sérelmet szenvedő fél birtokát a törvény az alább megbeszélendő joghatásokból kiveendőleg *jóhiszeműnek* tartja, a sérelmet okozó félét pedig *rosszhiszeműnek*, vajjon a *dolog időközi értékváltozása* esetében a *visszatérítési érték megszabása mindkét félre egyenlő-e vagy pedig a sérelmet szenvedő fél mindenkör csak a kisebb, a sérelmet okozó fél pedig mindenkör a nagyobb értéket köteles-e visszatéríteni?*

Csupa oly kérdés, amelyre a törvénynek *felelnie* kellett volna, nem pedig őket támasztania.

5. A sérelmet okozó fél megtérítési kötelezettsége *lényegileg a dologi restitúcióra irányuló kártérítés, a sérelmet szenvedő felé pedig az ugyanily célú gazdagodás.*

Innen van az, hogy a sérelmet szenvedő fél az általa szolgáltatott és az általa kapott értéket meghaladó többlet után törvényes kamatot is követelhet, a sérelmet okozó fél pedig nem. (2. § 2. bek.)

Azonban miként egyeztessük össze ezzel az elvi felfogással azt, hogy a 4. § az uzorás szerződésre alapított követelés biztosítására adott zálogjogot, kezességet vagy más biztosítékot érvénytelennek nyilvánítja és ez alól csupán a sérelmet szenvedőt terhelő visszatérítési kötelezettséget biztosító zálogjog, kezesség vagy más biztosíték tekintetében engedélyez kivételt, holott bár ritkán, de mégis megeshetik az is, hogy az őt terhelő szolgáltatásra az uzorás is engedélyez zálogjogot, ad kezességet vagy más biztosítékot, holott a sérelmet szenvedőt illető követelés is «az uzorás szerződésre alapított követelés» és holott igazán semmi alap sincs

annak a felvételére, hogy az uzorás szerződés semmissége a sérelmet szenvedő felet visszatérítési követelésének a biztosítékától megfoszsa.

Azután: vajjon mit is értsünk a 4. § «más biztosíték» alatt?

Vajjon ez alá esnek-e mindazok is, amiket a szolgáltatás anyagi-jogi biztosítékainak nevezhetünk: az odaadott foglaltó, a kötbér, a bánatpénz, az óvadék?

És különösen vajjon a törvény érti-e alatta a visszatérítési kötelezettséget is biztosító visszatérítési jogot is, amely a visszatérítések kézen-közön való teljesítését célozza és védi?

Ahol a visszatérítési kötelezettségek kölcsönösek, ezeket a magam részéről ugyan kétségtelennek tartom. A törvény hallgatása róluk nyilván azt jelenti, hogy reájuk a törvény különös szabályainak hiányában az általános magánjogi elvek állanak.

De az 1932: VI. tc.-nek egyébként sokszor igen megfelelőeknek mondható új tételei oly természetűek-e és oly kétségtelen tartalmúak-e, hogy ennek a hangoztatása *lex superflua* lett volna.

Úgy tetszik, aligha.

5. A sérelmet okozó fél visszatérítési kötelezettsége *kártérítés*. (Arg. 2. § 1—3. bekezdései.) Ennek következményeként a 2. § 2. bekezdése kiemeli, hogy nem változtat rajta az sem, hogy az uzorás a kapott vagyoni előnyt utóbb elvesztette. Az idézett szakasz 3. bekezdése szerint az uzorás tartozik visszatéríteni azt is, amit az uzorás szerződés alapján vagy azzal kapcsolatban harmadik személy kapott.

Mégis ettől merőben *eltérő* valaminek emeli ki ugyanez a bekezdés a sérelmet szenvedő félnek okozott *teljes kárt*.

Pedig nyilvánvaló, hogy a harmadik személynek jutott vagyoni előny csupán *ennek a kárnak egy része* és hogy a törvény már pusztán *teljes kártérítés* kiemelésével is úgy az itt megbeszéltek külön károkat, mint a 3. szakaszban az uzorás követelés átruházása által, úgyszintén a harmadikkal szembe nem támasztható kifogások elvesztése által okozott vagyoni hátrányok meggátolására irányuló külön intézkedéseket is kimeríthette volna.

6. A sérelmet szenvedő fél visszatérítési kötelezettségét a bíróság enyhítheti. Méltányosságból annak a teljesítésére halasztást adhat és részlettörlesztési kedvezményt engedélyezhet.

Ezeket a könnyítéseket a törvény nem anyagi-jogi kifogásokként szabályozza, de a bíróság diszkrecionárius jogát állapítja meg arra, hogy a sérelmet szenvedő fél kérelmére ennek halasztási vagy részlettörlesztési kedvezményt adhasson. Ez a kedvezmény rendszeren nem kapcsolatos az uzorás párhuzamos kedvezményével. Az tehát egyúttal a visszatérítések kézen-közön való eszközését is felboríthatja. Azonban a bíróság ezt ki is zárhatja azáltal, hogy a sérelmet okozó fél megtérítési kötelezettségét is megfelelően változtathatja. (2. §, 5. bek.)

Be kell várnunk, vajjon a visszatérítési kötelezettségek ilyen bírói reformálása, amely a semmis ügyletek nyomán fakadt visszatérítések szabályainak erős megváltoztatását jelenti,² a gyakorlatban be fog-e válni.

Világosság szempontjából azonban ezek a szabályok nem kifogásolhatók: A törvény bennük kétségtelen irányt mutat, amelynek helyessége felől vitatkozhatni, amelynek határozott volta azonban szembetűnő.

7. Nem így áll a dolog a sérelmet szenvedő fél visszatérítési kötelezettségének megszűnésénél és az ez alóli mentesítésnél.

A 2. § 4. bekezdése szerint ugyanis a sérelmet szenvedő fél, aki a kapott vagyoni előnyt hibáján kívül elvesztette, felszabadul a visszatérítés kötelezettsége alól, amennyiben ez, figyelembe véve vagyoni helyzetét, a méltányossággal nem ellenkezik.

A törvény oly szakaszban, amelyben a bírói mentesítést (2. § 6. bekezdése) és a bírói egyéb könnyítő rendelkezéseket (2. § 5. és 7. bekezdése) egymástól világosan megkülönbözteti, mégis azt jelenti ki, hogy a sérelmet szenvedő fél ilyenkor a visszatérítési kötelezettsége alól *felszabadul*. Ezalatt, különösen ilyen összefüggésben, vajmi nehéz mást érteni, mint a *törvény erejénél fogva az ipso jure beálló, a bíróság által hivatalból is alkalmazandó mentesülést*.

Abban a kétségben tehát, vajjon a 2. § 4. bekezdésében foglalt «felszabadulás» *ipso jure*, avagy pedig csupán oly anyagi értelemben vett *kifogás, ellenjog* vagy *alakítási jog gyakorlása* útján megy-e végbe, amelynek eredményéhez az e felett döntő bíróság

határozata is szükséges, a törvény szövege az ipso jure szabadulás felé mutat.

Az intézkedés célja viszont és annak többi reformáló joghatásokkal való egybevetése a felé mutat, hogy ezt is csak bírói diszkréció által engedélyezendő és bírói határozat által kinyilvánítandó *felszabadításnak* vegyük.

Erre utal különösen a 2. § 6. bekezdése, amely a visszatérítési vagy kiadási kötelezettség alóli bírói mentesítést tartalmaz még akkor is, ha ez nem csupán méltányosnak mutatkozik, de különös méltánylást érdemlő olyan eset, amelyben a visszatérítési vagy kiadási kötelezettség egészben vagy részben való teljesítése a sérelmet szenvedő felet anyagi romlásba sodorná.

Ki van ugyanis zárva, hogy ebben a súlyosabb esetben a sérelmet szenvedő fél csupán alakítási jog útján gyakorlandó bírói mentesítésre szoruljon, ellenben az enyhébb esetben, amelyben mentesítése csak *egyszerűen méltányos*, felszabadulása már *ipso jure* bekövetkezzék.

Azonban ha ez így van, miért kellett a törvénynek a felszabadulás és a mentesítés kétféle kifejezéseivel élnie?

8. Az uzsorás módon megváltoztatott, egyébként azonban hibátlan alapügyleti követelés a 2. § utolsó bekezdése értelmében bíróilag szintén megreformálható. Éspedig az uzsorás szerződés bírói megváltoztatásának szabályai szerint. Mégpedig akkor, ha változatlan fenntartása méltánytalanul terhes lenne arra a félre, akinek helyzete az uzsorás szerződés által kedvezőtlené változott. A hibátlan alapügylet bírói változtatása azonban csupán arra terjedhet, hogy a sérelmet szenvedő fél az alapkötelezettség teljesítésére is bírói halasztást nyerhet vagy bírói részlettörlesztéshez juthat.

9. A kizsákmányoló ügylet joghatása a törvény szerint «a magánjog szabályai szerinti semmisség».

A 9. § ezzel a fennálló magánjogi gyakorlatra akart utalni. Ez a hivatkozás azonban nem pontos. A kizsákmányolás eseteiben a bírói gyakorlat a kizsákmányolt félre bizza, vajjon az ügyletet érvénytelennek kívánja tekinteni, attól el akar-e állani, avagy pedig azt bíróilag meg akarja-e reformálni, azaz vajjon annak csupán nem kizsákmányoló részét kívánja-e teljesíteni. (Így pl. K. 2908/1920., K. 7005/1926., J. H. II. évf. 13/442. stb.)

Vajjon az 1932 : VI. tc. 9. §-a a kizsákmányoló szerződésnek a semmisségen felüli ezen joghatásait eltörölte-e vagy sem.

Az a körülmény, hogy a felhívott szakasz a kizsákmányolás magánjogi hatásának csupán a semmisséget említi, e mellett szól. Viszont az, hogy a semmisség joghatásait a sérelmet szenvedő fél érvényesítésétől, esetleg annak a kifogásától teszi függővé, továbbá hogy a kizsákmányoló szerződésnek «a magánjog», értsd a *fennálló magánjog* szabályai szerinti semmisségét iktatja törvénybe és hogy azokat saját kitétele szerint «nem érinti», a mellett hogy a törvény 9. §-a a kizsákmányoló szerződés magánjogi következményeit nem akarta olyként kodifikálni, miként a 2. § az uzsorás szerződését.

Tiszta képet itt is csak a gyakorlatnak kell teremtenie.

Dr. Almási Antal.

Megjegyzések az új uzsoratörvény büntetőjogi rendelkezéseihez.

Nem akarok jelenleg annak hosszadalmas elméleti vizsgálatába becsátkozni, vajjon az uzsora elleni küzdelemben a bűnvádi üldözésnek az eredeti törvényjavaslatban, avagy a törvényre vált szövegben megvont terjedelme mutatkozik-e célirányosabbnak? A törvényhozás bölcsesége a törvényjavaslatnak igen tágkörű meghatározásával szemben a büntetendő uzsorának szűkebb körre vonását tartotta gyakorlati és gazdaságpolitikai szempontokból indokoltnak. Ebbe — ha az talán az elmélettel és a büntetőjog követelményeivel ellenkezik is — bele kell nyugodnunk. Ezúttal csupán azt kívánom vizsgálat tárgyává tenni, hogy a törvényre vált szöveg *gyakorlati alkalmazása* nem fog-e nehézségeket okozni s kontroverziák keletkezésére alkalmat szolgáltatni?

A törvény, midőn az 1. §-ban meghatározza az uzsorás szerződés lényegét, mely az alanyi (szorult helyzet stb. kihasználása) és tárgyi (feltűnő aránytalan vagyoni előny) feltételek fennforgása esetén *bármely* szolgáltatás előlegezésére vagy *bármely* követelés elhalasztására, módosítására, megszüntetésére kiterjed, ezen uzsorás szerződések nagy komplexumát csupán magánjogi követ-

kezményekkel ruhazza fel a 2. §-ban, míg az 5. §-ban a büntetőjogi következményeket azokra az uzsorás szerződésekre korlátozza, amelyekben az előleges szolgáltatás tárgya *penz vagy más ingó dolog*.

Felmerült ugyan az uzsoratörvény képviselőházi tárgyalása során az a terv (*Váry Albert* országgy. képviselő által előterjesztett eredeti indítvány), hogy az uzsorának büntetetté minősített esete *bármely jogcímen keletkező* uzsorás szerződésre (1. §) kiterjesztessék, ha azokkal valaki üzletszerűen foglalkozik vagy azokat elpalástoltan, burkoltan köti meg. Ezt az indítványt azonban *Kelemen Kornél* országgy. képviselő felszólalásából kitetszőleg a parlament jogásztágjainak ellenzése folytán elejtették s a *Fabinyi Tihamér* országgy. képviselő által indítványozott az a szöveg vált törvényre, amely szerint az 5. § első bekezdésében meghatározott uzsora minősül büntetetté, «ha a tettes uzsorás szerződésekkel (1. §) üzletszerűen foglalkozik, vagy ha az uzsorás vagyoni előnyt szinlelt ügylet, váltó, közjegyzői okirat, előzetes bírói határozat vagy bírói egység alakjában rejtve köti ki. «Ezzel pedig a törvény megint eltért a javaslat ama elvi álláspontjától, mely szerint az 1883 : XXV. tc. rendelkezéseivel szemben «szükségtelennek tartotta, hogy alapbűncselekményt és ennek minősített eseteit megkülönböztesse s főbüntetést két vagy több fokozatban állapítson meg». (Indokolás 8. old.) Kimaradt azonban a minősítő körülmények közül a *visszaesés* és az uzsorás követelésnek bizonyos személyekkel szemben *esküvel stb. biztosítása*.

Ezek előrebocsátása után most már az a kérdés, hogy bíróságaink hogyan fogják magyarázni az 5. §-nak azt a meghatározását, mely szerint: «az uzsora vétségét az követi el... aki az uzsorás vagyoni előnyt *oly uzsorás szerződésben* (1. §) köti ki vagy szerzi meg... , *amelyben az előlegezett szolgáltatás tárgya pénz vagy más ingó dolog*».

Az 1. § ugyanis az uzsorás előny kikötésénél két időpontot különböztet meg. Nevezetesen történhetik az: 1. a kölcsön nyújtása s általában bármely szolgáltatás előlegezése fejében, tehát a *hitelezéssel egyidejűleg*, de történhetik: 2. *utólag*, nem is szükségszerűleg hitelezési ügyletből, hanem *bármely jogcímen* keletkezett kötelezettség teljesítésére halasztás engedése, a fennálló követelés megváltoztatása vagy megszüntetése fejében.

Most már, midőn az 5. § első bekezdése csak az *oly uzsorás szerződés* megkötését nyilvánítja vétségnek, amelyben valaki az uzsorás vagyoni előnyt pénz vagy más ingó dolog előleges szolgáltatása fejében köti ki, csupán a *hitelezéssel egyidejűleg* kikötött uzsorás előny pönalizálásáról rendelkezik, de nem tesz említést arról a második esetről, mikor valaki az uzsorás előnyt nem a hitelnyújtással egyidejűleg, hanem egy eredetileg nem is uzsorás ügyletből eredő követelés elhalasztása, megváltoztatása, megszüntetése fejében köti ki. Minthogy pedig kétségtelen, hogy a törvényhozás a büntetendő uzsora körét a pusztán magánjogi következményeket maga után vonó uzsorával szemben szűkebb térre kívánta szorítani s így a törvény szövege, mint *kivételes rendelkezés*, szorososan magyarázandó, nem tartok kizártnak oly bírói gyakorlatot, amely a törvény szövegéhez ragaszkodva csak az esetben fog bűncselekményt megállapítani, amikor már a hitelezési szerződés kikötései szerint, azaz *eredetileg* uzsorás a pénz vagy más ingó dolog előleges szolgáltatása. Ellenben nem fogja megállapítani a büntetendő uzsorát ott, ahol ugyan pénz vagy más ingó dolog előzetes szolgáltatásáról van szó, de nem maga a szerződés volt uzsorás, csupán az ezen nem uzsorás ügyletből származó követelés elhalasztása, megváltoztatása, megszüntetése fejében kötötték ki az uzsorás előnyt.

A képviselőházban elhangzott felszólalások áttanulmányozása után sem találtam sehol sem oly kijelentést, megjegyzést, amely ezen kétely eloszlatására alkalmas lenne. Ennek dacára mégis annak a reménynek adok kifejezést, hogy a bíróság bölcsesége meg fogja találni a módot, hogy ezen a holtbetűhöz való ragaszkodáson magát túltéve a törvény büntető rendelkezését kiterjessze legalább is arra az esetre, amikor valaki az eredetileg nem uzsorás szerződéssel *penz vagy más ingó dolog szolgáltatását előlegezte* s az ezen szerződésből eredő kötelezettség elhalasztása, módosítása, megszüntetése fejében köti ki *utólag* az uzsorás előnyt. *A törvény szellemének mindenesetre ez a magyarázat felel meg.* Ez a magyarázat talán támpontot talál abban is, hogy a törvény 5. §-a átvette az 1. §-ból elkövetési cselekményül a «kikötés» mellett a «megszerez» megjelölést is. Márpedig az 1. §-hoz fűzött miniszteri indokolás szerint a «megszerez» elkövetési cselekményül felvétele arra utal,

hogyan: «az eredetileg, azaz a szerződés kikötései szerint nem uzsorás szerződés ilyenné válhatnak, ha az egyik fél a másik felet terhelő kötelezettség teljesítésére engedett halasztás fejében vagy azzal szerzi meg az uzsorás előnyt, hogy uzsorás feltételek mellett módosítja vagy szünteti meg a másik fél ellen fennálló valamely követelését». (Min. indoklás 11. old.)

Még ezen kiterjesztő magyarázat mellett is sajnosan kiesnek a büntetendő uzsora köréből azok az esetek, amikor — bár *pénztartozásról* van szó — de az a tartozás, melynek elhalasztása, megváltoztatása, megszüntetése uzsorás előny kikötése mellett történik, nem pénz vagy más ingó dolog előleges szolgáltatásából, hanem más jogcímből, így pl. ingatlan vételéből, ingatlanra vonatkozó haszonbérszerződésből, munkateljesítésből, vállalkozási szerződésből, kártérítési kötelezettségből stb. ered.

Még ezen kiterjesztő magyarázat mellett is a való helyzet az, hogy az új törvény a büntetendő uzsora körét voltaképpen szűkebb térre szorítja, mint azt az 1883 : XXV. tc. meghozatala idején a törvényhozás kontemplálta. Ugyanis, amint azt *Zsitvay Tibor* igazságügyminiszter, *Fabinyi Tihamér* előadó, *Váry Albert*, *Kelemen Kornél* országgyűl. képviselők a Házban történt felszólalásaikban egyöntetűen elismerték, az 1883 : XXV. tc. megalkotásának anyaggyűjteményéből világosan kitűnik, hogy a törvényhozás a törvény szövegében előforduló «hitelez» szó alatt nemcsak a pénz és más fungibilis dolgok kölcsönét értette, nem akarta az uzsorát csak a pénzkölcsönre, de még a *tágabb értelemben vett kölcsönre* sem szorítani, hanem *általában minden oly esetre, amidőn a pénzügyi szolgáltatással szemben az ellenszolgáltatás későbbben történik*. Ily értelmet tulajdonított a «hitelez» szónak a Kúria 65. sz. polgári döntvénye is, amidőn a következőket mondja: «a törvény szövegének eme kitételeiből okszerűen következik, hogy az nem csupán a kölcsönre és a hitelezett vételárra vonatkozik, hanem a tágabb értelemben vett hitelezési ügyleteket is felöleli, vagyis a pénzügyi szolgáltatások iránt létrejött *mindazokat a kétoldalú szerződéseket*, melyeknél a felek megegyező akarata szerint az egyik fél azonnali szolgáltatásával szemben a másik fél ellenszolgáltatásának elhalasztása fordul elő. A törvény szempontjából a hitelezési ügyletek közé tartozik, *tekintet nélkül a jogcímről, minden adott fizetési halasztás is*, mely már magában véve is, mint olyan, a hitelezés fogalma alá esik».

Sajnálatos, hogy a Kúria büntető gyakorlata e polgári döntvény felfogását nem tette magáévá és a büntetendő uzsorát a hitelezés szónak legszorosabb magyarázatával csak általában a kölcsönügyletekre szorította. A hivatkozott felszólalásokból az is kitűnik, hogy éppen a Kúria büntető osztályának ez a szűkkeblű törvény-magyarázata is egyik oka volt annak, hogy a törvényhozás újból foglalkozzék az uzsora törvényi szabályozásával. Az új törvény a büntető üldözés terén mindenestre haladást jelent a Kúria megszorító magyarázatával szemben, de korántsem öleli fel azt a kört, amelyet a fentiek szerint a törvényhozó annak idején az 1883. évi XXV. tc. 1. §-ában foglalt rendelkezéssel megvonni akart s melyet az 1903. és 1907. évi javaslatok is intencionáltak.

Zsitvay Tibor igazságügyminiszter a képviselőházban történt felszólalásában annak a véleménynek adott kifejezést, hogy a védelmet az uzsorával szemben nem is annyira a büntetőjogi téren, mint inkább magánjogi téren kell keresni. (Képviselőházi napló, 62. sz. ülés, 211. old.) Vajha az új törvény, mely a magánjog terén valóban drákói szigorral sujt le az uzsorás üzelmekre, jövőbeli kihatásaiban ezt a felfogást igazolná. Mert valljuk be őszintén, a törvény büntetőjogi rendelkezései erre nem mutatkoznak alkalmasnak.

Ami most már a törvény 7. §-ában foglalt büntető rendelkezést illeti, ez a törvényjavaslatnak a megfelelő 6. §-át teljesen kiforgatta valójából. A törvényjavaslat 6. §-a ugyanis nem lényegbe vágó kiegészítéssel átvette az 1883 : XXV. tc. 17. §-ának rendelkezését azzal, hogy a cselekményt kihágás helyett pénzbüntetéssel büntetendő vétséggé léptette elő. E rendelkezés *lényege* éppen az volt, hogy a hitelező *nem uzsorás* ügyletből származó követelésének teljesítését ígérteti meg a törvényben meghatározott személyektől esküvel, becsületszóval stb., vagyis a követelés teljesítését erkölcs-telen módon biztosítja. Ha uzsorás ügyletről van szó, úgy már az uzsorára vonatkozó törvényes rendelkezések nyernek alkalmazást. Ily esetben az 1883-i törvény szerint az uzsora súlyosabb büntetési tételt vont maga után. A törvényjavaslat képviselőházi tárgyalásánál azonban a javaslat 6. §-ának szövegében előforduló :

«a szolgáltatás előreteljesítésével szemben elhalasztott ellenszolgáltatás» helyébe a következő szöveg került: «uzsoras szerződésből (1. §) eredő kötelezettség». Most tehát a 7. § szövege ekként hangzik: «Vétséget követ el s amennyiben... az 5. § alá nem esik, ... pénzbüntetéssel büntetendő, aki uzsorás szerződésből (1. §) eredő kötelezettség teljesítését» a törvényben meghatározott személyektől esküvel stb. ígérteti meg.

Ez a módosítás a javaslatban kontemplált rendelkezés *értelmét teljesen megváltoztatta*, úgyhogy a törvény szövege nem is felel meg többé az e § fölé írt címnek: «A hitelezési ügylet biztosításának tiltott módjáról». Az új szövegezés ugyanis most már nem általában valamely nem uzsorás hitelezési ügyletből, hanem *kifejezetten csak az uzsorás szerződésből* eredő követelés erkölcs-telen biztosítását pönalizálja. De nem minden uzsorás szerződésnek ily tiltott biztosítása esik e § rendelkezése alá, hanem csak azoké, *amelyek az 5. § rendelkezése alá nem esnek*. Hiszen a törvény szövege szerint e § csak akkor nyer alkalmazást, ha a cselekmény az 5. § alá nem esik!

Kétségtelen, hogy a törvényhozónak nem volt szándékában a törvényjavaslat vonatkozó rendelkezésének ily nagy horderejű, érdembe vágó megváltoztatása. Ez kitűnik abból is, hogy a módosítás csupán a «világosabb megjelölés» okából eszközöltetett. Mégis ennek dacára a bíróság kénytelen lesz a törvény szövegéhez ragaszkodni, amelynek csak a fenti értelem tulajdonítható. Mert ha egyszer a törvény világos szövege kifejezetten az 5. § körén kívül eső («amennyiben az 5. § rendelkezése alá nem esik») *uzsoras szerződésből* (1. §) eredő követelés erkölcs-telen biztosítását rendeli büntetni, a törvénynek ezt a világos rendelkezését a nem uzsorás követelés ily biztosításának büntető üldözésére semmiféle törvény-magyarázattal kiterjeszteni nem lehet.

Így tehát most a helyzet az, hogy míg egyrésztől a *nem uzsoras* hitelezési ügylet erkölcs-telen biztosítása az 1883 : XXV. tc. 17. §-ában foglalt rendelkezéssel és a törvényjavaslat 6. §-ában foglalt intercióval szemben *megszűnt büntetendő cselekmény lenni*, addig másrésztől az 5. §-ban meghatározott uzsoravétségén felül a 7. §-ban is lényegileg uzsora vétségének tényálladéka foglaltatik, amely szerint az 5. § körén kívüli uzsorás szerződések esnek büntetés alá, ha az uzsorás előny a törvényben meghatározott személyekkel szemben esküvel stb. nyer biztosítást. Ez pedig ellenkezik a törvényhozás szándékával, mert hiszen, amint fentebb már reámutattam, a törvényhozás az 5. § körén kívül eső uzsorás szerződéseket egyáltalában nem kívánta büntető szankcióval ellátni.

De ez a további következtetés is fennforog, hogy míg az 5. § körén kívül eső uzsorás szerződések most már a törvényben meghatározott körülmények között mégis büntető szankció alá esnek, addig az 5. § alá eső uzsoránál ezeknek a körülményeknek fennforgása nem von maga után súlyosabb minősítést vagy büntetést.

Végül megemlítem még, hogy — bár ez nem fog félreértésekre okot szolgáltatni — mégis a szabadság rovására van, hogy az új törvény 14. §-ának 2. bekezdése «vád alá helyező» határozatot említ, holott a Te. 111. §-a szerint csak az ott taxatív felsorolt bűncselekmények esetén van most már vád alá helyezési eljárásnak helye és ezek között az uzsora nem szerepel. Így uzsora esetén a bíróság nem is juthat abba a helyzetbe, hogy vád alá helyező határozatot hozzon, hanem a Te. 111. § 4. és köv. bekezdései értelmében jár el.

Dr. Balogh István.

A reáluzsora mint bűncselekmény.

Az 1932 : VI. tc. az uzsora bűncselekményénél új variációként sorolja fel azokat az eseteket, amelyekben a feltűnően aránytalan vagyoni előny kikötése vagy szerzése annak fejében történik, hogy a hitelező a másik felet terhelő bármilyen kötelezettség teljesítésére halasztást enged, vagy a másik fél ellen fennálló valamely követelését módosítja vagy megszünteti.

E törvényhely különböző problémák forrása lesz.

Legfőbb kérdés: vajjon minő kötelezettségre, illetve minő követelésre vonatkozatható a törvény tiltó szava. Az kétségtelen, hogy maga az alapügylet, az uzsorás szerződés csak olyan kétoldalú szerződés lehet, amelyből visszatérő kötelelem keletkezik, vagyis olyan kötelelem, amelyben két szemben álló szolgáltatás foglaltatik és a két szolgáltatás egymásnak ellenszolgáltatása.¹ Nyitott kér-

¹ Bilaterális, synallagmatikus obligatio.

dés azonban, hogy az első §-ban említett kötelezettségnek, illetve követelésnek tisztán kötelmi jellegűnek kell lennie, avagy származhat a magánjog egyéb vidékéről, tehát alapulhat-e személyjogi, családjogi, dologjogi vagy örökösödési jogi címen. Viszont ha a tiszta kötelmi jelleg kívánatik meg, akkor csak ügyletből keletkezhetik-e, avagy pedig születésének jogcíme a szerződésen kívüli kötelek széles skálája lehet.

A törvény maga nem ad útbaigazítást, sőt a használt jelzők² megtévesztésre alkalmasak, mert a lege non distinguente kényelmes jogelv alkalmazására csábítják a törvény magyarázóját. Egyedül a grammatikai magyarázat azonban nem vezethet helyes eredményre, azért a törvény célját és rációját kell vizsgálni.

Az uzsora körül fellángolt évtizedes vita immár eldőltnek tekinthető. A magyar államhatalom is üldözni kívánja az uzsora mindkét fajtát, úgy a hiteluzsorát, mint a reáluzsorát, vagyis azokat az uzsorás szerződéseket is, amelyekben a szolgáltatás mindkét fél részéről egyidőben (kézen-közön, zum um zug) megy végbe. Nem fűz azonban mindkét uzsorafajhoz azonos következményeket. Kétségtelen, hogy a törvény csak a hiteluzsorát kívánta büntetéssel sújtani. A törvényjavaslat miniszteri indokolása is világosan utal arra, hogy a «javaslat csupán a hiteluzsora körében elkövetkező cselekményekre állapít meg büntetőjogi következményeket».³

Az általunk vizsgált variánsok közül csak az első⁴ esik a hiteluzsora fogalmi körébe, míg a másik tényálladási elemnek⁵ a hiteluzsoraéhoz semmi köze nincs, éspedig azért nincsen, mert a követelés módosításának vagy megszüntetésének ellenében a feltűnően aránytalan vagyoni előny kikötése vagy megszerzése egyidőben kézen-közön is történhetik, sőt rendszerint így szokott történni. E tényállásnál tehát hitelezésről, előlegezésről és halasztás engedélyezéséről szó sincs, miért is szerény nézetünk szerint a kizsákmányoló ügyletek ezen tényállása nem vonható a hiteluzsora fogalma alá.

Ezen megállapításból fontos következtetések vonhatók.

Az ugyan vitatható, hogy jogpolitikailag helyes volt-e egyedül a hiteluzsorát pónalizálni, a kizsákmányoló ügyletnél pedig megelégedni a magánjogi semmisség kimondásával, figyelembe véve a jogdogmatika azon megállapítását, hogy úgy a hitel-, mint a reáluzsora egyaránt ellentétben áll az erkölcsi rend és a társadalmi igazságosság követelményeivel. A miniszteri indokolás azzal magyarázza a kizsákmányoló (reáluzsora) ügylet kirekesztését az uzsora büncselekményéből, hogy a gazdasági forgalom szabadságát csak az okvetlen szükséges mértékben kívánta korlátozni, továbbá a reáluzsora ritkább és végül kevésbé veszélyes, mint a hiteluzsora. Ezen indokok azonban nem meggyőzők, mert egyfelől a gazdasági forgalom szabadságát már a semmisség kimondása is éppen eléggé korlátozza, másrészt ha valamely büntetőjogilag is rosszalható cselekményt csak ritkábban követnek el, az még nem ok arra, hogy a cselekményt egyáltalában ne büntessék. Végül pedig érthetetlen, hogy mennyiben veszélyezteteti jobban az erkölcsi rendet és a társadalmi igazságot, ha uzsoráshittel veszünk igénybe, mintha például szorult helyzetben legfőbb javainkat vagyunk kénytelenek egy tál lencséért odaadni.

De ha a törvény tudatosan csak a hiteluzsorát kívánta büntetni, következetesnek kellett volna lennie és nem lett volna szabad az első § alá vonni a kizsákmányoló (reáluzsora) ügyletek egyik kiragadott tényállását. A következetlenség abban áll, hogy a különböző kizsákmányoló ügyletek közül — azonos alanyi, azonos tárgyi mozzanatok mellett azonos elkövetési cselekmény körében — egyedül csak azon ügylet lett pónalizálva, amelyben a feltűnően aránytalan nyereséggel szemben a követelés módosítása vagy megszüntetése az ellenszolgáltatás.

Ezért tartjuk szükségesnek behatóan vizsgálni, hogy minő követelés módosítása vagy megszüntetése szerepelhet mint ellenszolgáltatás. Az első variánsnál elfogadhatjuk a törvény szavát⁶ mint magyarázati alapot oly értelemben, hogy az minden kötelezettségre vonatkozik, mert itt a kötelezettség természete közömbös és a hangsúly a teljesítésre engedett halasztáson van. A törvény ugyanis még e tényállásnál is a hitelezéssel való visszaélést kívánta büntetéssel sújtani. Ha azonban az egyidőben nyújtott követelés-

módosítás vagy követelismegszüntetés az ellenszolgáltatás, akkor már különbséget kell tennünk a követelések jogi természete szerint. Dogmatikailag a magánjogi követelés általában azonos az igényvel, a kötelmi joggal, amelynek alapján ugyanis a hitelező az adóstól szolgáltatást követelhet.⁷ Ez a kötelmi jelleg kiterjed az igények minden fajára,⁸ vagyis úgy az abszolút, mint a relatív jogokból keletkezhetik igény (követelés).⁹ Ha tehát az első §-ban említett követelést megszorítás nélkül értelmezzük, akkor minden abszolútjellegű követelés (például gyermek kiadására, szolgálat elismerésére, örökség birtokbavételére irányuló), illetve minden tisztán kötelmi jogi címen, de nemcsak jogügyleten, hanem tiltó cselekményen, vétlen károkozásokon stb. alapuló követelés módosítása vagy megszüntetése is lehetne uzsorás ellenszolgáltatás.

Fentebb érintettük, hogy e második variáns nem kellő megfontoltsággal került a hiteluzsora tényálladási elemei közé s mint nem oda tartozót — úgy véljük — erősen megszorítva kell magyarázni. Nem minden követelés módosítása vagy megszüntetése lehet tehát alkalmas eszköze az uzsora büncselekményének, hanem *kizárólag csak az olyan kötelekkel, amelyek jogügylettel lettek megalapítva*.¹⁰ A felek között tehát előző szerződésnek is kell fennállania, vagyis ebben az esetben az uzsora tényálladási elemének megvalósításához két szerződés létrejövele szükséges. Hogy a törvényjavaslat is csak az utóbbi körre korlátozott követelésekkel űzött uzsorát kívánta büntetni, kitűnik az indokolásból, amely egyaránt büntetőjogi oltalom alá óhajtja helyezni a hitelezésre szorult és azt az adóst, aki fennálló kötelezettségét a szerződésben meghatározott módon vagy egyáltalán nem tudja teljesíteni.¹¹

Az uzsora büntetőjogi, magánjogi és gazdasági jelentőségének rendkívüli súlya megkívánta volna, hogy a követelésnek ne a fennállása, — ami úgymint magától értetődő — hanem jogügyleti származása vétessék fel mint tényálladási elem a törvény szövegébe.

Iff. dr. Nagy Dezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Jog helyett jogbizonytalanság szerzők és kiadók közt.

1. A Kúria P. I. 1112/932. sz. ítéletében megállapította a következő tényállást:

A kiadó és a fordító között «kiadói ügylet jött létre, amelynek fogva a kiadó jogot nyert és egyúttal kötelezettséget vállalt a fordításnak kiadására», éspedig olyan ügylet, mellyel «a kiadó nemcsak egy, hanem korlátlan számú kiadásnak kibocsátására szerzett jogot».

A kiadó megjelentette a művet 1861-ben első kiadásban, 1865-ben pedig második kiadásban is.

A kiadó a maga szerzett jogát 1901-ben egy más kiadóra ruházta át; ekkor az 1865-ben megjelent második kiadásból példányok már nem voltak. Sem 1901-ig az eredeti kiadó, sem 1901 után a második kiadó a már elfogyott második kiadásán túl újabb kiadást nem adott ki.

Ezen tényállásból a Kúria azt a következtetést vonta le, hogy «az a körülmény egymagában, hogy az első kiadó, illetve jogutóda, a második kiadó az újabb kiadást elmulasztotta, még nem vonta maga után a kiadás jogának elvesztését, hanem csak a Ker. Törv. 523. §-ban meghatározott jogok választását tette lehetővé a fordítónak, illetve örökösöknek».

A Kúria ezen jogkövetkeztetése ráhelyezkedik a K. T.-re, melynek 523. §-a olyképp rendelkezik, hogy: «ha a kiadó... új kiadás eszközését saját hibájából elmulasztja, a szerző tetszése szerint a szerződés teljesítését és a késedelemből eredő kár megtérítését vagy a nemteljesítés miatt kárt követelhet, vagy a szerződéstől elállhat, mintha az meg se kötött volna».

Lényegben azt mondta tehát ki a Kúria: ha a kiadó saját hibájából elmulasztotta a mű kiadását, a szerző választhat a három, törvénybiztosított jog közül, ezek közül választhatja az *elállást* is. A mi azt jelenti: a szerző a kiadót előbb-utóbb értesíteni köteles, hogy a három közül valamelyiket választotta; mindaddig, míg nem értesítette a szerző a kiadót, a kiadói ügylet épen és érintet-

⁷ MMT. 945. §.

⁸ Hellwig: Anspruch u. Klagrecht, 5, 6, 40, 9.

⁹ Raffay: A magánjog kézikönyve 91., Almási: Fodor Magánjog I. 193. s. köv. 1., Schwarz: Institúciók és pandekták, 95.

¹⁰ MMT. 947. §.

¹¹ Min. ind. 8. oldal.

² «Bármilyen» kötelezettség, «valamely» követelés.

³ Min. ind. 7. oldal.

⁴ Bármilyen kötelezettség teljesítésére halasztást enged.

⁵ Valamely követelését módosítja vagy megszünteti.

⁶ Bármilyen kötelezettség.

lenül fennáll; ez azonban megszűnik abban a percben, melyben a szerző értesíti a kiadót arról, hogy az elállást választotta.

A K. T. 523. §-a szerint a kiadás mellőzésével-elmulasztásával a kiadó vállalja azt a kockázatot, hogy a szerző a törvényben megjelölt három jogkövetkezmény valamelyikét előbb-utóbb választani fogja; másrészt a szerző is mérlegelheti magában, hogy jogai közül melyiket válassza. A kiadó is tudja, a szerző is tudja, hogyha és amíg a szerző nem választja az elállást, eladdig a szerződés fennáll.

Jogviszonyban álló feleknek egymást valamikor értesíteniök kell a választásról. Ez adódik abból, hogy a törvény úgy mondja, hogy a szerző *elállhat*. Az elállás nem a szerző egyoldalú, *belső* elhatározását jelenti, hanem azt a cselekvést, mely az *értesítésben* nyilatkozik meg (M.J.T.T. 1066. §): «Az a szerződő fél, aki fenntartotta magának az elállás jogát, a másik félhez intézett nyilatkozattal felbonthatja a szerződést». Az 1074. § szerint pedig «a törvényes elállási jogra a fenntartott elállási jog szabályait kell alkalmazni.»

2. Az eddigiekben kifejtett jogelveket és általában a K. T. 523. §-át azonban a Kúria mellőzte. Megállapította ugyanis azt a tényt is, hogy az a kiadó, akire az első kiadó a maga jogait átruházta, nemcsak hogy a fordítást nem adta ki újból, hanem ugyanazt a művet egy más fordításban kiadta, sőt kétszer is kiadta.

Ezen tényre aztán a Kúria a következő jogelvet alkalmazta: «abban az esetben, ha a kiadó valamely fordítás kizárólagos jogát egy fordítótól korlátlan időre szerezte is meg, a kiadónak az a ténye, hogy ugyanazt az eredeti művet egy más fordító fordításában adja ki, már egymagában azt vonja maga után, hogy a fordító visszanyeri a fordítás felett való szabad rendelkezési jogot».

«Visszanyeri» — így fejezte ki magát a Kúria. Jogi fogalom gyanánt mutatkozik az ítéletben ez a kifejezés, mely — legalább tudtunkkal — nem tartozik a klasszikus jogi műszavakhoz.

Épp ezért mielőtt vizsgálónk a Kúria statuálta jogelvet, keressük tartalmát annak a kifejezésnek, hogy a fordító «visszanyeri a fordítás felett való szabad rendelkezési jogot».

Nem kétséges, hogy a Kúria ezt úgy értette, hogy a fordítónak nem kell törődnie a kiadó szerzett jogaival és a kiadóra tekintet nélkül szabadon rendelkezhetik most már művével, főleg pedig a nélkül, hogy a kiadót az elállásról értesítenie kellene. Tényleg nem értesítette a fordító a kiadót.

Épp ebben az értesítési kötelességben különböznék a Kúria szerint a két jogelv.

Az első jogelv esetében: a kiadó elmulasztotta a művet 3. kiadásban kihozni. E miatt a fordító még *nem nyerte volna vissza* szabad rendelkezési jogát, vagyis a kiadó e miatt még nem vesztette volna el a kiadás jogát;

a másik jogelv esetében azonban: mert a kiadó *nemcsak hogy nem adta ki újból* a fordítást, de mert *kiadta más fordításban* azt az eredeti művet, a szerző *visszanyerte* a mű feletti szabad rendelkezési jogot, vagyis: az *elállási nyilatkozatra nem volt szükség*, a szerződés tehát a kiadóval *automatikusan* szűnt volna meg.

Ez a második jogelv kétségtelenül újnak látszik, de a maga szándékolt szigorával, úgy véljük, nem felel meg a K. T.-nek és egyúttal veszedelmes a szerzőkre, de veszedelmes a kiadókra is, mi mellett állandó jogbizonytalanság forrása lehet a szerzők és kiadók között, mert az érdekelt felek nem tudhatják, mihez tartás magukat.

a) Nem felel meg ez az új jogelv a K. T.-nek, mert ez a kiadó és szerző vonatkozásában a munka kiadásának elmulasztása miatt (523. §) csak az elállás jogát ismeri; a szerződés automatikus felbomlását, megszűnését ellenben nem. Ismeri ugyan a K. T. a szerződés megszűnésének eseteit is (531. §), de ezek között nincs az, hogy a kiadó ugyanazt a művet másnak a fordításában adja ki. *Nem is hivatkozik a Kúria ítélete a K. T. 531. §-ára.*

b) Veszedelmes a szerzőre az automatikus megszűnés elve, mert ilykép a kiadó ha meg akarja hiusítani a szerző számára az 523. §-ban biztosított választási jogot, egyszerűen kiadja ugyanazt az eredeti művet más fordításban; erre a szerző — *sic a Kúria!* — *visszanyerné*, automatikusan visszanyerné a fordítással való szabad rendelkezési jogot, vagyis *automatica* megszűnik a kiadóval való szerződés. Hogy azután a szerző mely jogokat érvényesíthet a kiadó ellen, az bizonytalan, mert a törvény nem szabályozza. De meg talán nem is ér a szerző számára semmit a «visszanyert» szabad rendelkezési jog, mert a művet senki ki sem akarja adni. Ha pedig érdeke volna a fordító-szerzőnek a megjelentetése, ezt

nem követelheti, mert a szerződés megszűntével ezt nem kényserítheti ki.

Szóval: bizonytalanságot, kétségeket, kockázatokat hoz a szerző számára az, hogy «visszanyeri a szabad rendelkezési jogot», olyasmit, amit a szerző tán nem is akart. Nem is jelent a szerzőnek semmiféle előnyt, hogy automatikusan *visszanyeri* a rendelkezési jogot; mert hiszen ugyanezen szabad rendelkezési joghoz hozzájuthat vala azzal az egyoldalú cselekményével, hogy felad a postára a kiadónak címzett levelet, melyben bejelenti, hogy a szerződéstől eláll.

c) De éppily veszedelmes ez a «visszanyerés» a kiadó szempontjából.

A kiadó szerződéssel jogot szerzett a kiadásra. Nem tett ugyan eleget annak a kötelezettségének, hogy a művet újból kiadja. Erre lehetett egy oka vagy ezer oka. Az ő legbensőbb dolga, hogy mi volt az oka. Az is az ő legbensőbb dolga, melyet elárulni nem köteles, hogy miért adja ki ugyanazt az eredeti művet egy másik fordításban: ennek is lehet egy oka vagy ezer oka. Bármit tesz is, vagy bármit mulaszt is a kiadó el, van szerződése az első fordítóval, mely reá, a kiadóra köteleseket ró, de neki jogokat is ad. A kiadó kötelességei megmaradnak akkor is, ha más fordítást adott ki, de jogait se vesztheti el ipso facto azáltal, hogy más fordítást jelentetett meg.

Tudja azonban a kiadó, a ki — mellékes, mely okból! — másik fordítást adott ki, hogy a szerződés az ő terhére változatlanul fennáll és a szerző követelheti tőle vagy a teljesítést, tehát a régi fordításnak új kiadásban való kihozását; de viszont éppígy tudja a kiadó azt is, hogy a szerződés az ő javára is változatlanul fennáll, ha csak az első fordító el nem áll. Vagyis amíg a kiadó értesítést nem kap a fordítótól a szerződés megszűntetéséről, addig a kiadónak a szerződést fennállónak kell tudnia és nincs se oka, még kevésbé joga feltenni, hogy a szerző-fordító elállott.

Veszedelmes tehát a kiadóra is a Kúria által statuált «visszanyerés» jogintézménye, mert a kiadó nem tudhatja, mi van az ő szerzett jogával, fennáll-e, nem-e? — ha nem áll fenn, mióta nem áll fenn? — ha megszűnt, mikor szűnt meg? (a másik fordítás kiadásának napján vagy később?) — maradt-e fenn valamely jogkövetkezmény a szerző javára-terhére és a kiadó terhére-javára?

Megeshetik, hogy elállás nem törtévé, arról értesítés nem érkezvén, a kiadó, ha elkésve is, ha hosszú évek után is, kiadja újból a művet. Például, mert a másik kiadott fordítást a sajtó kritikája kifogásolta, az a közönségnek nem tetszett, a kiadó, mikor a második fordítás példányai hosszú évek mulva elfogynak, újból visszatér az első fordításhoz, újból ezt adja ki, aggálytalanul, mert hiszen az első fordító nem jelentett be elállást. Vajjon ez esetben a kiadó tudtán kívül szerzői jogbitorlást követ el, mivel-hogy — a Kúria szerint — a fordító már «visszanyert» — valamikor, de mikor? — a szabad rendelkezési jogot azon az alapon, hogy a kiadó kiadta volt a másik fordítást?

Mindezek: a K. T. világos ellenkező rendelkezése, a szerző veszedelme, a kiadó veszedelme egyaránt arra vallanak, hogy a Kúria «visszanyerés» konstrukciója nem felel a törvénynek, veszedelmes a gyakorlati élet forgalmában és — ami a legfőbb! — jogbizonytalanságot szül ott, ahol a törvényes intézkedések jogbiztonságot hiánytalanul biztosítanak.

Nézetünk szerint semmi ok sem forog fenn arra nézve, hogy az egymással szemben álló szerződő felek új jogelv statuálásával megkíméltesse az attól a jelentéktelen fáradságtól, hogy egy levél postára adásával jognyilatkozatot — elállási nyilatkozatot — tegyenek, ha egy kötött szerződés megszűntének álláspontjára kívánnak helyezkedni.

Dr. Szalai Emil.

Szemelvények a felsőbbíróságok gyakorlatából.

— **Sértő kifejezések házastársak között.** A sértő és trágár kifejezések használatát nem a felek társadalmi állása, hanem azok minősége, súlya és a felek lelki egyénisége után kell megítélni. (Kúria, P. III. 2524/1931. sz.)

— **Lemondás a követelésről.** A követelésről az adóssal szemben kinyilvánított s az adós által elfogadott lemondással a követelés megszűnik. A lemondásnak erre a hatályára nincs befolyással, hogy az alperes a korábbi perben a lemondásból folyó jogát nem

merítette ki s nem kérte a Pp. 390. §-ához képest a keresetnek a lemondás értelmében való elutasítását, hanem hozzájárult a felperes permegszüntetési kérelméhez s a bíróság ennek megfelelően a pert a keresetet elutasító ítélet helyett megszüntető végzéssel fejezte be. (Kúria, P. I. 6387/1931. sz.)

— **A jelzálogjog egyetemlegessége.** Ha a jelzálogjog ugyanegy követelés biztosítására több jelzálogtárgyat terhel, akkor mindegyik jelzálogtárgy az egész követelésért egyetemlegesen felel. Amiből okszerűen következik, hogy ugyanegy követelés biztosítására több jelzálogtárgyra jelzálogjogot csak egyetemlegesen lehet alapítani. Vagyis a több jelzálogtárgyra alapított jelzálogjog egyetemleges jelzálogjog lesz a törvény erejénél fogva akkor is, ha az egyetemlegesség kifejezett kikötése az alapító jogügyletből hiányozna is. (Kúria, P. V. 5824/1930. sz.)

— **Kötelesrész kiszámítása.** A kötelesrész igény szempontjából közömbös, hogy az eljárandó vagyon értéke kisebb volt-e az ajándékozó megmaradt vagyona értékénél és a hagyatékban az örökgyó halálakor volt értékét kell számításba venni arra való tekintet nélkül, hogy az örökgyó vagyonában az ajándékozás után mi okból állott be változás. (Kúria, P. I. 5650/1929. sz.)

— **Gazdasági helyzet hatása az özvegyi jogra.** Az özvegyi jog korlátozandó voltán nem változtat, hogy a mezőgazdasági művelés alatt álló ingatlanok jövedelme a világgazdasági viszonyok rosszabbodása folytán az utóbbi években jelentékenyen kevesebb, mint amennyi volt az örökgyó életében, mert az özvegynek is alkalmazkodnia kell igényeivel a változott viszonyokhoz, amint azokhoz — ha élne — az örökgyó is alkalmazkodni kényszerülne. (Kúria, P. I. 1866/1931. sz.)

— **Özvegy illő tartása.** Annak a megállapításánál, hogy az özvegy illő ellátására mi szükséges, közömbös az a kérdés, hogy a házasság alatt a házastársak a jövedelemből mit fordítottak a szorosan vett életfenntartási költségekre. Az ilyen megkülönböztetés ellenkezik a házasság lényegével, mert a házastárs minden kiadása olybá tekintendő, hogy azt közös egyetértéssel teljesítették. A lényeg tehát az, hogy a vagyonnak mi a jövedelme a korlátozás idején, nem pedig az, hogy a házastársak a jövedelmet a házasság tartama alatt miként használták fel. (Kúria, P. I. 4582/1931. sz.)

— **Végrendelet alaki hiányának érvényesítése.** A felperes csak a fellebbezési eljárásban hozta fel a végrendelet megtámadására alapul, hogy nem az örökgyó, hanem más tintával más írta utólagosan az 1876: XVI. tc. 32. §-a alá eső végrendeletre a végrendelet helyét és idejét. A felperes ezt a kellékhianyát a végrendelet megtekintése alapján láthatta már a kereset megindítása idejében is, ezért a végrendelet megtámadására alapul utóbb nem hozhatta fel azt. (Kúria, P. I. 2379/1931. sz.)

— **Az átértékelési kereset záros határideje.** A jog érvényesítésére a törvényben meghatározott záros határidő elmulasztása és a mulasztásnak jogvesztésben nyilvánuló következménye beáll már abban az esetben, ha az átértékelési kereset a záros határidőn belül nem érkezett be az eljárásra illetékes vagy hatáskörrel rendelkező bírósághoz, következésképpen a keresetnek a nem illetékes vagy hatáskörrel nem rendelkező bírósághoz benyújtása és ebből az okból való visszautasítása esetében nincs meg a lehetőség arra, hogy a Pp. 141. és 184. §-ában felvett rendelkezés alapján a kereset benyújtásával félbeszakítottnak és az erről történt közlést tartalmazó határozat jogerőre emelkedésétől számított 30 nappal meghosszabbítottnak tekintessék. (Kúria, P. VI. 5515/1930. sz.)

— **Jelzálogjog törlése kényszeregyességben.** A kényszeregyességi eljárás befejezetté nyilvánításának előfeltétele alatt érvénytelen jelzálogjog törlésének az elrendelése a kényszeregyességi eljáró bíró és nem a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartozik. (Kúria, Pk. V. 3985/1931. sz.)

— **Hatósági engedély telekeldarabolásnál.** Minthogy azok a közérdekű szempontok, amelyek a beltelek eldarabolásánál és beépítésénél a helyi szabályrendeleti szabályozást indokoltá és szükségessé teszik, még fokozottabb mértékben fennforognak a kültelek ház helyekre való felosztásánál és különböző lakótelepek létesítésénél, ennek folytán a törvényhatóságoktól megtagadni nem lehet azt a jogot sem, hogy a külteleknek ház helyekre való felosztását is éppúgy, mint a beltelek eldarabolásokat, közérdekből szabályozzák, felügyeleti körükbe vonják és engedélyhez kössék. Ezért a szabályrendeletbe foglalt az a tulajdonjogi korlátozás, amely szerint a külsőségeken foganatosítandó telekeldarabolás-

hoz a város polgármesterének engedélye szükséges oly értelmű megszorítással, hogy az ily engedély külteleknek csak a ház helyekre és a lakótelepekre való felosztásánál szükséges, törvénybe nem ütközik és hatálytalannak nem is tekinthető. (Kúria, Pk. V. 5206/1931. sz.)

— **Kizárólagos illetékesség a végleges nőtartási perben.** A Pp. 695. §-a értelmében és a vonatkozó bírói gyakorlat által kifejlesztett jogszabály (411. sz. E. H.) szerint a végleges nőtartás kérdése a bontóperrel elválaszthatatlanul össze van kapcsolva, amiből okszerűen folyik, hogy a bontóperbeli kir. törvényszék illetékessége a végleges nőtartás iránti igény érvényesítése kérdésében is *kizárólagos*. (Kúria, P. III. 30/1932. sz.)

— **A honoráció fogalmához.** A férj alkalmaztatásának magasabb képzettséghez kötött előfeltételét azonban ki nem mutatta, márpedig ily magasabb mirósiítéshez nem kötött foglalkozási ágban működő alkalmazott honorációnak akkor sem tekinthető, ha abban nemcsak alacsonyabbrendű, szellemi munka körébe eső hivatást is teljesít. (Kúria, P. III. 2068/1931. sz.)

— **Előkészületi cselekmény a szerzői jogban.** A Szjt. nem mondja ki, hogy az ebben a törvényben meghatározott kártérítésnek abban az esetben is helye van, ha a bitorlás előkészítésre irányuló cselekmény nem jutott el a bitorlás kísérletéig. De ugyanabból az indokból, amelyre való tekintettel a Szjt.-nek az elkövetésre vonatkozó rendelkezései irányadók a jogosulatlan hirdetés mint előkészítő cselekmény tekintetében is, az ily előkészületi cselekmény esetén a kártérítési követelés tekintetében is a szerzői jogi törvény rendelkezései nyerne alkalmazást. (Kúria, P. I. 276/1930. sz.)

— **Ingatlan vételére adott megbízás alakja.** A 4420/1918. M. E. számú rendelet ugyanis az ingatlan elidegenítését tárgyazo ügylet érvényességét csak a jogügyletben szereplő felek közötti viszonyban köti okiratba foglaláshoz. Ellenben az állandó bírói gyakorlat szerint — az egyéb törvények által felállított s a jelen esetben fenn nem forgó kivételektől eltekintve — az ingatlan megszerzésére adott megbízás érvényességéhez okiratra szükség nincs, a felperes által a perbeli ingatlanok megszerzésére adott szóbeli megbízás tehát érvényes. (Kúria, P. V. 7424/1930. sz.)

Szemle.

— **A látszatadó ellen még akkor is a legélesebben kellene tiltakoznunk,** ha nem érintené legközvetlenebbül az ügyvédségnek létérdekeit. Tiltakoznunk kellene, mint minden olyan kísérlet ellen, amely kiszolgáltatja a polgárokat a hatóságok korlátlan önkényének, amely alap gondolatával alássa a jognak alap gondolatát: a morált. Még azzal sem védhető, hogy eddig az adózó csalts ezután legfeljebb a látszat fog csalni, mert az adócsalást mint büntetendő cselekményt üldözi a törvény, ellenben a csalékony látszatot az új adórendelet az igazságosság fikciójával ruhazza fel. Egész jogrendszerünk és igazságszolgáltatásunk arra a célra van beállítva, hogy a látszat mögött rejlő valóságot derítse fel s e valóságnak megfelelően alkalmazza a *suum cuique tribuere* szabályát, amivel homlokegyenest ellenkezik a fikció, amely a látszatot nevezi ki valónak s mit sem törődik azzal, hogy a valóság látszatából levont adózási következtetés megfelel-e az adózó teherbíróképességének, tehát igazságos-e? Még ha eltekintünk is az erkölccspusztító spiclirendszerrel, amely a látszatra alapított adórendszernek éppúgy szükségszerű velejárója, mint — Adyt váltogatva: «apró remegések az eröm» — a rendőrállam politikai rendszerének, a jognak negációját jelenti minden oly adó kivétési szabály, amely a látszataból levont szubjektív következtetéssel tág kaput nyit a visszaéléseknek, ellenben semmi biztosítékot nem nyújt, hogy azok, akik a költséző életmód látszatát ügyesen elkerülik, ne menekülhessenek a jövedelemeltitkolás következményeitől. Különös igazságtalanságot rejt magában a látszatadó a szabad foglalkozást üzökre s ezek közt az ügyvédekre. Ahol az életmód a keresetnek eszközei közé tartozik, az életmódnak leegyszerűsítése automatikusan csökkenti a

kereset mérvét, a látszatadó az adózónak léte tör. Nem szorul megvilágításra, hogy az ügyvéd vagy kereskedő, aki lakásában, ruházatában, szóval a külső életformákban zsurigoriskodik, hogy a költségek látszatát elkerülje, ezzel saját keresetének mértékét és hitelképességét szállítja le. Még azzal se vigasztalódhatunk, hogy végre is manapság fehér holló számba megy az ügyvéd, akinek keresete a tízezer pengőt meghaladja, mert hisz épp arra való a látszatadó, hogy tízezer pengőt meghaladó jövedelmet bizonyíthasson ott is, ahol a látszat, bárha jövedelem hiányában, ily jövedelemre vall. Szóval nem is annyira adóról van szó, mint a jövedelmet meghaladó költségek látszatára kiszabott pénzbüntetésről, mégis némi súlyosbítással. Mert az adóbüntetéssel sujtottak nincs módjában, hogy fizetési képtelenség esetében a pénzbüntetést — leülhesse. Másrészt azonban a látszatadó nem fenyegeti az adóalany személyes szabadságát, csak éppen egzisztenciáját és életét. Ha koldusbotra jut is, szabadságában áll, hogy azon elmélkedjék: minő jogrendszer és minő erkölcsi rendszer az, amelyből a látszatadó jogosultságát meríti. Igaz ugyan, hogy Jézus a farizeusok képmutató kérdésére: adjunk-e adót vagy ne adjunk? — tudvalevőleg azt felelte: «Adjátok meg ami a Császárnak, a Császárnak», de hogy válasza nem a látszatadóra vonatkozott, az kiderül János evangéliumából, ahol írva vagyon (VII. 24.): «Ne ítéljétek külső ábrázat szerint, hanem igaz ítélettel ítéljétek».

* * *

Szemlénk megírása óta, lapzártakor, szerencsére tárgyalanná vált. Mégis közöljük, márcsak azért is, mert a magyar jognak háború előtti aranykorában nem fordult elő, hogy felelőtlen rendelet-fogalmazványok rendelet alakjában jelenjenek meg. Forsan et hæc meminisse juvabit.

— A fiatalokóról szóló angol törvénynek revideált javaslatát tárgyalta a közelmúlt hetekben az angol parlament. Ebből a javaslatból a képviselőház kihagyta az eddigi törvénynek azt a rendelkezését, amely szerint a bíró a fiatalokórú vészözésre ítélt. Ellenben a lordok háza Viscount Bertie indítványára 41 szavazattal 38 ellen oly módosítást fogadott el, amely a vészözést fenntartja. Így került a javaslat újból a képviselőház elé, ahol a belügyi államtitkár ajánlotta a módosítás elfogadását, mert elvetése az egész törvényjavaslat sorsát veszélyeztetné. Ez ellen nemcsak Rhys Davies munkáspárti képviselő szólalt fel, hogy tiltakozzon «a másik Ház öreg urainak kergesszívűsége ellen», hanem több konzervatív képviselőtársával együtt Lady Astor is. Noha a kormánypárt tagja, — úgymond — nem tudja megérteni, hogyan lehetett az államtitkárnak mersze («had the face» magyarul pofája) a módosításnak támogatására. Egész sora a konzervatív képviselőknek bírálta a botbüntetést, mint idejét múlt csökevényt, amely homlokegyenest ellenkezik a fiatalokórúknak a tapasztalatból leszűrődött gyakorlati elveivel s azt a reményét fejezte ki, hogy a bíróság, amely felvilágosultabb a lordok többségénél, nem fog törvényes jogával élni. Mindebből pedig nem is annyira az érdekes, hogy a fiatalokórúknak botbüntetése Angliában fennmarad-e vagy sem, mint inkább annak a tévhitnek eloszlátása, hogy a botbüntetés a konzervatív politikai iránynak korrolariuma. Primitív ösztönökből táplálkozó ostobaság nem konzervativizmus s abból, hogy valaki konzervatív, még igazán nem következik, hogy ostoba legyen. Erre nálunk, ahol minden reakciós ostobaságot előszeretettel írnak a konzervativizmus számlájára, talán indokolt reámutatni.

— Grosschmid Fejezeteinek új kiadása. Megjelent Grosschmid Béni «Fejezetek kötetmi jogunk köréből» című művének — a magyar jogtudomány örökértékű, hatalmas alkotásának — I. kötete. A kötetel egyidejűleg, külön kötetben, jelent meg a tanítványok által a kötethez írt Glossza, dr. Szladits Károlynak a

Fejezeteket méltató bevezető tanulmányával. A II. kötet megjelenése a hozzátartozó Glosszával együtt az ősz folyamán várható. Jogéletünknek erre az eseményére bővebb méltatásban fogunk visszatérni.

— Dr. Sárffy Andor: A társadalombiztosítási bíráskodásról szóló 1932. évi IV. tc. és a kapcsolatos rendeletek. (Magyar Törvények Grill-féle kiadás, 64. szám.) Jó szolgálatot tett a szerző az erre vonatkozó összes joganyag közlésével, különösen pedig azzal, hogy nemcsak a törvényt és a rendeleteket foglalta össze, hanem a törvényjavaslat miniszteri indokolását és képviselőházi bizottsági tárgyalásának anyagát is ismerteti, ezenfelül pedig ott, ahol szükséges volt, magyarázó jegyzetekkel is kísérte. Az életbeléptetési rendeletnek egyes szakaszait a törvény azon szakasza mellett közli, amely szakasz végrehajtására vonatkoznak, s ezzel a munka áttekinthetőségét és használhatóságát emeli —d.—r.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Bírósági szünet befejeztével ügyvédek «Tempo» irodában (Koháry-u. 4. Tel. 13-2-12.) intézik felszaporodott diktálási, fordítási, sokszorosítási munkáikat. Fotokópia. Kisasszonykölcsonzés. 488

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkidásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Előkészületben!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarázatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírása

Sajtó alatt!

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932: VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

Írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 3-75-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Székács Aladár kir. közigazgatási bíró: Cedererantz. — Dr. Lów Tibor budapesti kir. ítélőtáblai tanácselnök: A korlátolt felelősségű társaság alakulása. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 33. sz. — Perjogi Döntvénytár. XVII. 6.

CEDERCRANTZ

Mikor az olvasó ezt az idegenhangzású nevet e cikknek gyászkeretes címében megpillantja, mindjárt gondolhatja, hogy ezek a sorok ezzel az idegen névvel nem idegen gyászról számolnak be, hanem egy olyan csapásról, mely minden magyar ember szívét is fájdalmas megilletődéssel tölti el.

Cedererantz Konrád, a nagy nemzetközi bíró, a magyar-román vegyes döntőbíró elnöke az, akinek váratlan haláláról kellett értesülnünk.

A megboldogult nagy ember közel egy évtizeden át töltötte be a Párizsban székelő döntőbíró fontos elnöki méltóságát.

Igazságos bíró volt.

Minden magyar ember, akinek igazságos ügye volt előtte, megkapta az igazságát a bölcs vezetése alatt állott nemzetközi fórum előtt.

Mindenki szeretettel említette a nevét. Sok üdözött, honátvesztett, szomorú magyar embernek, özvegynek és árvának visszaadta a trianoni igazságtalanság által elveszített hitét az igazságban.

Sok földresujtott tekintet emelkedett újra bizakodva az ég felé az ő pártatlan igazmondásának nyomán. Sok kétségbeesés gyászos sötétjét világította át egy-egy reménysugár az ő megértő, pártatlan lelkének fényéből.

A világhíressé lett ú. n. optáns-ügyben hozott ítéletével olyan időben állott a magyar álláspont mellé, amikor még a háborús gyűlölet el nem oszlott s minden szó, amit a javunkra ejtettek ki, az ellenünk gyűlölködők oldaláról tomboló vihart támasztott. Ő állotta ezt a vihart az igaz bíró nyugalmaival.

Ezért minden magyar ember szívébe zárta. Szerettük őt.

Ő azonban nem szeretett mást, mint az igazságot.

Ami szeretet mégis támadt a szívében irántunk, az a szeretet is igazi bírói szeretet volt, mert az igazságán keresztül szeretete meg azt a lesujtott, széjjelszabdalt nemzetet, melynek azért a porsemnyi jóért is, amit a békeszerződésben részére meghagytak, a döntőbíró elé kellett mennie s erős küzdelemben az ellenfél felé törvénykönyvként még neki kellett lobogtatnia azt a békeszerződést, amellyel őt magát tönkretették.

Így kellett küzdenünk, hogy a békeszerződés 364 §-a között meghúzódozó azt a két-három paragrafust, ami véletlenül a javunkra szólt, alkalmazták is a javunkra.

Mikor a többi szerződéses rendelkezések ellenünk szóló szavait oly kérelhetetlen szigorúsággal hajtották végre a szegény Magyarország ellen, ugyanakkor eleinte egészen reménytelennek tűnt fel minden küzdelem, ha egyszer nem magyar kötelezettségről, hanem magyar jogról volt szó.

Ilyen ügyekben volt igaz bíránk Cedererantz Konrád, aki minden politikai tekintet nélkül, minden befolyástól mentesen szolgáltatta a színarany igazságot s áldásos működésével a nemzetközi

bíraskodás komollyátétele körül hervadhatatlan érdemeket szerzett.

Nagy egyénisége most már megtért az örök igazság honába.

A magyar szívekből csak most törhet utat a végtelen szeretetnek és hálának az az érzése, melynek eddig azért nem adhattunk a nagy Cedererantz előtt ilyen nyíltan kifejezést, mert a magyar népet igazságszeretete visszatartotta attól, hogy szeretetének nyílt kifejezésével arra a feltevésre adjon lehetőséget, hogy bírásának rokonszenvét perbeli ellenfele hátrányára önös érdekből hajhássza.

Az örök igazság honában, amely Cedererantz lelkét befogadta, ilyen földi félreértésekre lehetőség nincsen.

A szeretet és hála feltörő érzése gazdag áradatban szállhat most már a magyar szívekből az igazság tántoríthatatlan bajnokának: Cedererantz nagy lelke után a magas eget felé.

Dr. Székács Aladár.

A korlátolt felelősségű társaság alakulása.*

A felügyelőbizottság létesítését azokban az esetekben, amelyekben a törvény kötelezővé nem teszi, ugyanígy csak a társasági szerződés rendelheti el (66.). És amennyiben a felügyelőbizottság bármely alapon kötelező, a szerződésben kell kijelölni az első felügyelőbizottságot az első üzletév tartamára (3.). Csak a társasági szerződés rendelkezhet arról is, hogy a felügyelőbizottság helyett vagy mellett az ügyvezetés állandó ellenőrzése a taggyűlés részéről hites könyvvizsgálóra vagy könyvvizsgálókra bízassék (73.). És csak ez a szerződés létesíthet eltérő szabályt a törvénynek azzal a rendelkezésével szemben, hogy a felügyelőket a taggyűlés «a megjelentek által képviselt szavazatok háromnegyed részével» mozdíthassa el bármikor (68.). A felügyelőbizottságnak hatáskörét meghatározza a törvény (69., 70.), de a társasági szerződésre bizza a hatáskörnek esetleges kiterjesztését, megengedvén általában, hogy «más tennivalót» is bizza a felügyelőbizottságra azzal a korlátozással, hogy az ügyvezetők az ügyvitelből nem zárhatók ki s a taggyűlésnek törvényes hatásköre nem csorbítható és megengedvén különösen, hogy az ügyvezetők kirendelését és elmozdítását, az ügyvitelnek több ügyvezető közt megosztását, az ügyvivőknek ügyviteli korlátozását bizza a felügyelőbizottságra. A társasági szerződés, mint benső hatásköri korlátozást kimondhatja azt is, hogy a fontosabb ügyleteket az ügyvezetőknek csak a felügyelőbizottság jóváhagyásával szabad megkötni (71.). A K. T. a részvénytársasági felügyelőbizottságnak az előírt ellenőrzésen kívül «más teendőkkel» felruházását kizárja (145. § 4. bek.).

Az alapítási költségeknek megtérítése is csak akkor követelhető a társaságtól, ha a szerződés megengedi, és csak a szerződésben megállapított legmagasabb összeg erejéig. Különben az alapításnál közreműködőket a törzstőkéből jutalomban vagy egyéb vagyoni juttatásban részesíteni nem szabad (19. § 2. bek.). Határozott összegű kamatot sem szabad a törzsbetét vagy a pótfizetések után a tagoknak biztosítani annak az időnek a kivételével, amelyre a társaságnak a vállalat előkészítésére a teljes működés megkezdéséig szüksége van. Erre az időre a törzsbetét után, az üzem meg-

* Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 31. számban.

nyitásban túl nem terjedően, az időtartam pontos meghatározásával a társasági szerződés biztosíthat 5 %-nál nem nagyobb kamatot, amely kamatnak kifizetett teljes összege a törzstőke 15 %-át meg nem haladhatja (31.).

Ilyen, csak a társasági szerződésben szabályozható kérdés az egyes tagok részére külön jogok biztosítása, amely külön jogok nem a tagoknak törvényben biztosított és tőlük el nem vonható jogai, hanem azok a jogok, amelyeket a törvényből következő általánosan egyenlő jogosultsággal szemben a szerződés nekik biztosíthat. A külön jog vonatkozhatik nevezetesen a szavazati jogra, annak a már említett szabálynak a tiszteletbentartásával, hogy «legalább egy szavazat minden egyes tagot megillet». E külön jogokkal függ össze az az intézkedés, hogy míg általában, tekintet nélkül a törzsbetét nagyságára, minden tagnak csak egy üzletrésze lehet és egy kézben utólagosan egyesült törzsbetétek is egy üzletrésszé egyesülnek; a külön jogot biztosító üzletrész önálló marad (20.).

Az üzletrészek átruházását a törvény szabályozza s az átruházást e szabályokkal szemben a társasági szerződés sem könnyítheti meg (21.). A társasági szerződés kizárhatja ellenben azt, hogy a tag halálával üzletrésze örököseire átszálljon és meghatározhatja, hogy a tag halála esetén az üzletrésszel mi történjék. Ha a szerződés az örökösödést kizárja, de az üzletrészről nem rendelkezik, a társaság az üzletrész bevonásával az értéket az örökösöknek megtéríteni köteles (25.). A társasági szerződés kizárhatja örökösödés vagy élők közt történő átruházás esetére az üzletrészek felosztását is (26.).

A társasági szerződés megtilthatja, hogy a törzstőke felemelésének esetében az új törzsbetéteket olyanok is jegyezhessek, akik eddig nem voltak a társaságnak tagjai, viszont kizárhatja a régi tagoknak a törvényben biztosított elővételi jogát (76.).

A társasági szerződés rendelkezhetik a tiszta nyereség hovaforrásáról. Csak ha a társasági szerződés másként nem rendelkezik és a taggyűlés a törvényben meghatározott módon, esetben és mértékben másképp nem határoz, kell a tiszta nyereséget a tagok közt törzsbetéteik arányában felosztani (31.). Ez a szabályozás ellenkezik nem is annyira a K. T.-nek a részvénytársasági alapszabályokról szóló 157. §-ával, mint inkább az erre vonatkozóan kifejlődött bírói gyakorlattal. A K. T. 157. §-ának 14. pontja szerint ugyanis a részvénytársasági alapszabályoknak meg kell állapítani a nyereség kiszámításának és felosztásának módozatait, amit a cégjogi gyakorlat úgy értelmez, hogy a részvényesnek bizonyos mértékben a nyereség felosztására joga van és hogy az alapszabályokban ezt a jogot kifejezésre is kell juttatni. (V. ö. Hjt. Dt. 24. 98. és Jogt. Közl. 1932. 58. Szem. 1.) A korlátolt felelősségű társaságnál ellenben a törvénynek kifejezett rendelkezése szerint lehetséges az, hogy a tiszta nyereség felosztása eleve kizárassék. És a taggyűlés tartalékolási jogai is határozottabban körülírottak, mint a részvénytársasági közgyűlésé. A társasági szerződés a mérlegnek előterjesztésére adott háromhónapos határidőt is hat hónapra meghosszabbíthatja (56.).

A feloszló társaságnak a tartozások kiegyenlítése után fennmaradó vagyonáról a társasági szerződés intézkedhetik; ily intézkedés híján az a szabály, hogy a vagyont a tagok közt a törzsbetétek arányában kell felosztani (95.).

A társaságnak kell ügyvezetőjének lenni (4.). Az ügyvezetők számáról és személyéről nem kell a szerződésben rendelkezni. A törvény csak arról a lehetőségről szól, hogy az első ügyvezetők a szerződésben kirendeltessenek. Azt az értelmezési és diszpozitív szabályt is tartalmazza, hogy amennyiben a szerződés szerint valamennyi tag ügyvezetésre jogosult, vagy a szerződés nem rendel ki ügyvezetőt, a szerződést kötő társasági tagokat kell ügyvezetőkül kirendeltéknek tekinteni és azt a diszpozitív szabályt, hogy nem tag is lehet ügyvezető. Csak a társasági szerződésben lehet ellenben az államnak vagy más közjogi testületnek az ügyvezetők kirendelését fenntartani (4.) vagy a felügyelőbizottságra bízni (71.). Ez esetekben a kirendelés visszavonására is csak azok jogosultak, akikre a szerződés a kirendelést bízta, de a felügyelőbizottság megbízásának esetében a szerződés ellenkezően rendelkezhetik (62., 71.).

Csak a társasági szerződés térhet el attól a törvényi szabálytól is, hogy több ügyvezető ügyviteli és képviselési jogát együttesen gyakorolja és ez az eltérő szabályozás annak a kimondását is tartalmazhatja, hogy: «az ügyvezetők valamelyike egy cég-

vezetővel együtt is képviselheti a társaságot» (51.). A szerződés az ügyvezetőkre vonatkozóan megállapíthatja azt is, hogy kirendelésüket «csak nyomós okból lehet visszavonni», holott általános szabály szerint a kirendelés bármikor visszavonható (62.).

Az ügyvezetők képviselési jogának a társasággal szemben kötelező korlátozása is felvehető a szerződésbe, de ez a korlátozás taggyűlési határozattal vagy a társasági szerződésben az előzők szerint erre feljogosított felügyelőbizottság határozatával utóbb is történhetik (52.). Ugyanígy cégvezetők és kereskedelmi meghatalmazottak kirendelésére az ügyvezetők a szerződésben, de a taggyűléstől is kaphatnak engedélyt (53.). A feloszló társaság felszámolóit teendőit az ügyvezetők mint felszámolók végzik, de a társasági szerződés és a taggyűlés is a felszámolóit tisztelet másra ruházhatja (89.).

Következik már e rendelkezésekből, hogy a társasági szerződésnek tartalma nemcsak az lehet, amit abba az előzők szerint fel kell venni vagy a szerződésen kívül szabályozni nem lehet, hanem egyéb is. Nincs is olyan általános szabályozásra alkalmas kérdés, amelyről a társasági szerződés ne rendelkezhetné.

A szerződéskötésnél mindenesetre törekedni kell arra, hogy a szerződés a társaságnak teljes alkotmányát adja. A társasági szervezetnek kényszerítő szabályait megismételni mégis felesleges és inkább zavaró, mint az áttekintést elősegítő volna. Az alkalmazni kívánt diszpozitív szabályok felvétele ajánlatos; ezt a törvény is előmozdítja, amidőn olyan kérdések szerződési szabályozását is kívánja, amelyeket eltérés megengedésével maga is szabályoz.

E törvény szabályainak értelmezésénél kétség esetében abból kell kiindulni, hogy kényszerítő, mert ez a társasági jog szervezeti szabályainak közjogias természetéből következik. A már említettek kivételül kétségtelenül kényszerítő a mérleg vagy az ügyvitel megvizsgálásának elrendeléséről (47.), az alapításért felelős tagok kárfelelősségének a tagok részéről közvetlen érvényesítéséről (49.), az alapítói (11.), ügyvezetői (59., 81.), felügyelői (72.), könyvvizsgálói (73.), tagsági (1., 34., 41.) és bejelentői (10.) felelősségről és a törzsbetétek befizetéséről rendelkezők.

Ezt a befizetési kötelezettséget a törvény úgy szabályozza, hogy a tagok a szerződés megkötése után, még a bejegyzés előtt, kötelesek törzsbetéteiket egész összegükben befizetni s nem pénzbeli betéteiket beszolgáltatni (17. 3. bek.). A törzsbetétköveteléssel szemben a tag beszámítással sem élhet és a nem pénzbeli szolgáltatás tárgyán oly követelés miatt, amely nem vonatkozik a tárgyra, megtartási jogot sem gyakorolhat (28.).

A társaság megalakulásának befejező része a társaságnak a székhelye szerint illetékes cégbíróshoz bejelentése bejegyzés és közzététel végett (7.), mert a korlátolt felelősségű társaság létrejövételéhez, mint a részvénytársaságnál (K. T. 149. §), a cégjegyzékbe bejegyzés szükséges (13.). A bejelentés az ügyvezetők feladata. Megtértele végett személyesen jelenhetnek meg a céghivatalnál, vagy hitelesített aláírásukkal láthatják el az írott bejelentést (7.).

A bejelentéshez mellékelni kell a szerződést a megkötésénél szerepelt meghatalmazásokkal legalább hiteles másolatban; a tagoknak a bejelentők részéről külön aláírt jegyzékét, amely nevükön (cégükön) kívül polgári állásukat (foglalkozásukat), lakóhelyüket (székhelyüket), a törzsbetéteik összegét vagy egyéb szolgáltatásikat tartalmazza; ha az ügyvezetők, a felügyelőbizottság vagy a hites könyvvizsgálók kirendelése nem a szerződésben történt, az ügyvezetők kirendeléséről s a felügyelők vagy könyvvizsgálók megválasztásáról szóló okiratot; nem pénzben eszközölt betét és ennek bírósági szakértő részéről történt felbecsülése esetében a bírósági szakértőnek ezt a véleményét. Végül a bejelentésben a bejelentőknek — személyes és egyetemleges felelősségüknek súlya alatt — ki kell nyilatkoztatni, hogy a tagok a pénzben lerovandó összegeket mindegyik törzsbetétre teljesen befizették és a nem pénzbeli betéteket a társaságnak egészen beszolgáltatták (8.). Ugyanakkor az ügyvezetők kötelesek cégjegyzésüket megőrzés végett a cégbíróshoz hiteles alakban benyújtani vagy a céget a bíróság előtt sajátkezűleg jegyezni (9.).

A cégjegyzékbe bejegyzéssel (12.) a társaság létrejött.

Dr. Lőw Tibor.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. Tisztességtelen verseny. *a)* A versenytársi minőség megállapításának szempontjából elegendő az, hogy a sérelmezett eljárást tanúsító fél az ellene fellépő fél érdekkörébe vágó áruk forgalombahozatalával foglalkozzék és közömbös, hogy az ilyen üzem egyébként a kereskedelmi vagy az ipartörvény rendelkezései alá esik-e. (Kúria, 1932. máj. 3. P. IV. 1257/1931.) — *b)* Közömbös az is, hogy az ipari vagy kereskedelmi tevékenység folytatására vonatkozó jogosultsága vállalat tulajdonosát megilleti-e. (Kúria, 1932. máj. 18. P. IV. 6042/1931.) — *c)* A versenytörvény uralmi körébe kizárólag azok a cselekmények tartoznak, amelyek az üzleti verseny területén mozognak és amelyekben a versenyési célzat is felismerhető. (Kúria, 1932. máj. 3. P. IV. 1257/1931.)

2. Szolgálati szerződés. *a)* A kereskedelmi alkalmazotti minőség nélkülözhetetlen kelléke, hogy a munkavállaló és a munkaadó között bizonyos állandó jellegű, függőségi viszony álljon fenn, amelynek alapján a munkaadó a munkavállaló ideje és munkareje felett tartós folytonossággal rendelkezessék. Nem állapítható meg azonban ez az állandóság ott, ahol függőségi viszony nincs s ahol a munkavállaló ha teljesít is szolgálatokat a munkaadónak, e szolgálatokon felül idejével és munkarejével teljesen szabadon rendelkezhetik s azokat bárhol, bármikor, bárki részére értékesítheti. (Kúria, 1932. máj. 11. P. VII. 5324/1931. V. ö. 39. o. 4. Szem.) — *b)* A szolgálati viszony természete, valamint a jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése körül megkívánt jóhiszeműség és tisztesség megköveteli, hogy a munkavállaló ne tartsa a munkaadót indokolatlanul túl hosszú időn át bizonytalanságban arra vonatkozólag, hogy az elbocsátás és a szolgálati viszonyt ezzel járó megszűnése jogos voltát elismeri-e vagy sem. Amiből viszont az következik, hogy amennyiben az alkalmazott olyan magatartást tanúsít, amelyben az elbocsátáshoz, a szolgálati viszony megszüntetéséhez való hozzájárulás jut kifejezésre, avagy amelyből arra okszerű következtetés vonható, utóbb, évek múlva, szolgálatból történt elbocsátásának a szabályszerűségét, avagy jogszerűségét nem kifogásolhatja, vita tárgyává már nem teheti. (Kúria, 1932. ápr. 27. P. II. 1541/1930.) — *c)* Ha az alkalmazott jogfenntartás nélkül újból szolgálatot vállalt a munkaadónál: ebből azt a jogi következtetést lehetne levonni, hogy az előző azonnali hatályú elbocsátás hatásait a felek a szolgálati viszony visszaállításával közös egyetértéssel kiküszöbölték s az alkalmazott a korábban történt azonnali hatályú elbocsátásból kifolyólag a felmondási időre illetményeket nem követelhet s ez az igény az újabb szolgálat önkéntes elhagyásával sem éled fel. (Kúria, 1932. ápr. 26. P. II. 1411/1930.) — *d)* A főkönyvelőnek a belé helyezett bizalomnál fogva és a munkaadó üzleti érdekeinek szem előtt tartásával az a kötelessége, hogy az általa észlelt rendellenességekről nyomban jelentést tegyen, hogy a hiányok idején megállapíthatassanak és a munkaadó további megkárításának eleje vétségék. Az a magatartása és eljárása tehát, hogy a hibás alkalmazottak kérelmére a jelentéstételt mellőzte, az észlelt hiányokat a könyvelés helyesbítésével eltüntette s a terheléseket a fiókárudák vezetőinek a terhére írta, a beléje helyezett bizalommal való visszaélésnek minősül és a munkaadó üzleti érdekeit is veszélyezteti. (Kúria, 1932. ápr. 26. P. II. 967/1931.) — *e)* A büntetőbírósnak felperest a lopás büntetnének vádja alól a büntethetőség szempontjából bizonyítékok hiányában felmentő határozatával szemben a fegyelmi bíróság ugyanazt a cselekményt szolgálati szempontból az idézett törvény 33. §-ának 5. pontja értelmében nyereségvágyból eredő csalárd vagy szabálytalan eljárásnak minősítheti. (Kúria, 1931. máj. 8. P. II. 485/1930. V. ö. H. Dt. 24., 131.)

3. A mozgóképszínházi üzem kereskedelmi üzletnek általában nem tekinthető s arra ezért az 1908: LVII. tc. nem alkalmazható. Az üzletet nem szerződés útján vette át, aki új hatósági filmengedély alapján szerezte meg. (Kúria, 1932. máj. 18. P. II. 1902/1930.)

4. A megbízás nélküli ügyvitel vagy a jogalap nélkül való gazdagodás szabályainak alkalmazásáról az adott esetben szó nem lehet, mert egyfelől a felperesek a munkát nem megbízás nélkül, hanem az elsőrendű alperessel kötött szerződés alapján az utóbbi részére teljesítették és mert másfelől a másodrendű alperes ehhez a szolgáltatáshoz nem jogalap nélkül jutott, hanem az elsőrendű alperessel kötött joghatályos szerződés alapján. (Kúria 1932. máj. 19. P. IV. 158/1932.)

H. D.

Szemle.

— **A közjegyző képesítéséről** az 1886. évi VI. tcikk 1. §-a rendelkezik. Tudvalévőleg olyképp, hogy háromévi közjegyzői vagy négyévi bírói, illetve ügyvédi gyakorlatot kíván a kinevezendő pályázótól. Ha a főispáni gyakorlat is biztosítaná a közjegyző szakszerű minőségét, a törvény bizonyára nem feledkezett volna meg arról, hogy mint a képesítésnek a többivel egyenértékű föltételét megemlítsse. Mert a nyolcvanas években törvényeink kellő körültekintéssel készültek. Amiből nyilván következik, hogy a közjegyzői állás betöltésére a priori alkalmasabb, aki kinevezését közvetlenül megelőzően közjegyzői, ügyvédi vagy bírói gyakorlatot folytatott, mint az, aki főispáni tisztséget viselt. Hasonlóképp az 1874. évi XXXV. tc. 6. §-a rendeli, hogy a közjegyzői állomás pályázat útján töltetik be. E szabály alól kivételt tesz az 1913. évi XXV. tc. 7. §-a, amely megengedi, hogy az igazságügyminiszter a közjegyzői állást pályázat nélkül mint közjegyzőnek áthelyezésével töltse be. Hogy közjegyzői állásra főispán is áthelyezhető lenne, arról a törvény nem rendelkezik. Habár a közelmúltban immár harmadízben történt meg, hogy nyugalomba vonuló főispánnal töltötték be a megüresedett közjegyzői állást, ebből a tényből törvényrontó gyakorlatra nem lehet következtetni. Nem kételkedünk azonban, hogy a kinevezés a törvény alaki rendelkezéseinek szem előtt tartásával történt. Föltehető, hogy a nyugalomba vonulni készülő főispánnak, legalább is papíron, nem hiányzik a négyéves ügyvédi gyakorlata s hogy pályázott is a két hónap óta üresedésben lévő közjegyzői állásra. Pályázott, mint aktív főispán, nyilván abban a tudatban, hogy mire kinevezik, a közjegyzői törvény 3. §-ában megállapított inkompatibilitás már nem lesz kinevezésének akadálya. Szóval a törvény szavain nem esett sérelem, legfeljebb a törvény szellemén. Minthogy pedig még mindig akadnak ósdi álomlovagok, akik a több ezeréves paroemiához ragaszkodnak: *scire leges non est verba earum tenere, sed vim ac potestatem* — nem egész indokolatlan az a fölháborodás, amelyet e kinevezés még a napisajtóból is kiváltott. Kétségtelenül súlyos sérelme ugyanis a köznek, ha a törvénytörések körül járt tojástánc koreográfija pótolja az érdemleges minősültséget, amelyet a törvény az alaki föltételekkel biztosítani, de nem pótolni kíván. És nem kevésbé súlyos sérelme az évtizedes gyakorlattal bíró közjegyzőhelyetteseknek vagy a szerényebb stallumot élvező közjegyzőknek és a kiváló, de nyomorgó ügyvédek százainak, ha a megüresedő közjegyzői állás politikai érdemek jutalmazására szolgál. De minden jogásznak legsúlyosabb sérelme, ha a törvény alaki garanciái eszközül szolgáltnak a törvénnyel biztosítani kívánt célok kijátszásának leplezésére. Bármily reménytelennek mutatkozik is tehát számunkra az a türelmi párbaj, amelyben mi a sérelmek fölpanaszolásával, a sérelmek okozói pedig a sérelmek ismétlésével vesznek részt, mint a jog eszméjének szolgálói, kötelességünk borsót hányni a politikai hatalom süket falára.

— **Magyar jogászok szereplése az oxfordi nemzetközi jogászkonferencián.** Az *International Law Association* (Nemzetközi Jogi Egyesület) Oxfordban, 1932. augusztus 2—8. napjain tartotta harminchetedik konferenciáját, amelyen a *Magyar Jogászegylet* és az *Országos Ügyvédszövetség* kiküldöttei a konferencia nagyjelentőségű nemzetközi jogi munkásságából derekasan kivették részüket. A delegáció vezetője, *Nagy Emil* ny. igazságügyminiszter, a külföldi kiküldöttek tiszteletére adott díszében, amelyen rajta kívül *Sir John Simon* angol külügyminiszter, *La Pradelle* párizsi egyetemi tanár és *Lord Blanesburgh* szólaltak fel, tünt ki nagyhatású ünnepi beszédével, ezenkívül a magánjog védelmét tárgyaló bizottságban is résztvett, amelyen elfogadták a *La Pradelle* által is támogatott indítványát. *Baumgarten Nándor* egyetemi tanár a nemzetközi jog kodifikációját tárgyaló bizottságban működött közre és a magánjog védelmét tárgyaló bizottságban elnökölt, továbbá a védjegyek kérdését tárgyaló bizottságban is résztvett, amely

egyhangúlag elfogadta az általa javasolt módosításait. A házassági törvények és a bontó- és semmisségi perek jogszabályainak nemzetközi egységesítést tárgyaló bizottságban *Havas Károly*, az Országos Ügyvédszövetség igazgatótanácsi tagja szólalt fel és többek közt ellenezte, hogy a házasságkötés helyének bírósága állandó illetékeséggel bírjon. *Kelemen Sándor* a karteljogi bizottságban szólalt fel. E bizottság elnöke *Király Ferenc*, az Országos Ügyvédszövetség ügyvezető alelnöke volt, aki a magyar karteltörvényt angol fordításban is a konferencia tagjainak rendelkezésére bocsátotta. Az előadó bevezetőjében annak az elvnek hangsúlyozását javasolta, hogy a nemzetközi kartelek a nemzeti karteljogszabályok alá eszenek, de az egyes államoknak a nemzetközi karteleteket észszerű működésükben gátolniuk nem szabad. Az adás-vétel, különösen a tulajdonátruházás jogszabályainak problémájánál *Lénárt Albert* terjesztette elő a magyar álláspontot, amely szerint az áru helyének joga általában csakis az ingatlanoknál legyen tekintetbe veendő.

A biztosítási jog egységesítésének tárgyalását, amelynek központi előadója *Király Ferenc* volt, a konferencia az 1934-ben Budapesten tartandó konferenciája napirendjére tette át.

— **A cégjog** alkalmazására a *budapesti kir. ítélőtáblán* első sorban hivatott VI. polgári tanács szervezetében a szünet elmúltával némi változás állt be. A tanács eddig párhuzamosan két szenátusban működött, amelyek között minden s így a szorosabb értelemben vett cégügyek és a kereskedelmi társasági ügyek elintézése is megoszlott. A tanács munkaköréből most a munkaügyek és az ezekkel rokon ügyek az új XXI. polgári tanácsba kerülnek, az említett cégügyek és kereskedelmi társasági ügyek pedig megmaradnak a VI. tanács munkakörében, úgyhogy ezeket nem párhuzamosan két szenátus, hanem a tanácselnök vezetésével működő egységes tanács intézi el, amelynek előadói: *Tolnay Iván*, *Tribusz Gábor* és *Glatz Ede* ítélőtáblai bírák.

— **Jog és hatalom.** 1782. évi március havában, — 140 évvel ezelőtt — amikor *Lord North*, az északamerikai gyarmatok nagy megadóztatója a miniszterelnökségről lemondott, III. György angol király egy erélyes rendelettel megvonta tőle azt a nyugdíjat, mely eddig szokás szerint minden lelépő kormányelnököt megilletett. Nem lehetett grata persona, hiszen éppen ő alatta jött létre 1776. július 4-én a híres amerikai függetlenségi nyilatkozat, a «Declaration of Independence». Az említett királyi rendeletre az akkori lordkancellár, *Lord Thurlow* közölte a királlyal, hogy intézkedése nem méltányos, mert Lord Northnak úgyszólván semmi vagyona nincs, eltartására szoruló atyja még életben van és a fiai neveltetése is sok pénzébe kerül. A királynak erre ez volt a válasza:

— Lord North nem tartozik a barátaim közé!

— Az lehet, Sir, — felelt a lordkancellár — ámde a világ másképpen gondolkozik. Felsőged jelleme kívánja azt, hogy North megkapja a szokásos nyugdíjat!

A király végre is igazat adott kancellárjának és visszavonta rendeletét.

Ámde Lord North sem maradt háládatlan. Mikor a következő évben, 1783. decemberében a koalíciós kormány jutott uralomra, a lord a belügyminisztérium államtitkára lett. *Fox*, a miniszterelnök már nagyon szerette volna Thurlowot a nyakáról lerázni, miért is egy napon North királyi parancsot kapott, adja tudtára a lordkancellárnak, hogy mondjon le nagypecsétőri méltóságáról. És North? — Határozottan megtagadta e megbízás teljesítését ezekkel a szavakkal:

— Mikor én a múlt éven lemondottam a miniszterelnökségről, éppen Lord Thurlow volt az, ki engem megakadályozott egy olyan visszavonulásban, mely egyáltalán nem illett volna hozzám. Most pedig, hogy a hivatalos életbe visszatértem, az legyen az első dolog, hogy Lord Thurlownak fájdalmat okozzak? Ezt nem fogom megtenni soha!

És dacára minden királyi és kormányelnöki presszióknak, nem is tette meg. Maga *Fox* kényszerítette aztán Thurlowot — nem éppen kifogástalan udvariassággal — a nagypecsétőri méltóságról való lemondásra...

Zsoldos Benő.

— **Dr. Mezey István: Jogélet a hadifogságban.** (*A Magyar Jogi Szemle könyvtára, 36. füzet, 32 oldal.*) Nemcsak jogtörténeti tanulmány ez a munka, hanem egyszersmind figyelemreméltó kultúrhistoriai dokumentum. A szerző annak idején a japán hadseregparancsnokság hadifogoly osztályához beosztott magyar összekötő tiszt volt és az általa összegyűjtött eredeti okiratok, jegyzőkönyvek alapján dolgozta fel azt a jogot, melyet a szibériai fogságban elzárt milliós tömeg évek hosszú során át kifejlesztett.

— **Clientela.** Vettük a következő sorokat: A «Jogtudományi Közlöny» f. é. 30. számához mellékelt «Ügyvédi Közlönynek» 119. oldalán a «Külföldi ügyvédség hírei» cím alatt a 2. bekezdés 4. sorában a «clientúra» szó olvasható. Ilyen latin szó nincsen. A helyes terminus «clientela». Minthogy Budapesten az utóbbi időben erősen terjed a helytelen clientúra szónak használata, kívánatos lenne, ha a Jogtudományi Közlöny a «clientela» szót használná s arra olvasóinak figyelmét is felhívna.

Dr. Benkő Gyula.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér.** Előfizetőknek és állásukeresőknek **10 fillér.** Apróhirdetések előre fizetendők.

Bírósági szünet befejeztével ügyvédek «Tempo» irodában (Koháry-u. 4. Tel. 13-2-12.) intézik felszaporodott diktálási, fordítási, sokszorosítási munkáikat. Fotokópia. Kisasszonykölesöznés. 489

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Előkészületben!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarázatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírása

Sajtó alatt!

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932: VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

Írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

Megrendelhető a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem** I., Bérc-u. 9. (Tel.: 3-75-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-9-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Dr. György Ernő*, az OHE igazgatója: A hitelezők egyenlő elbánásának elve az újabb adósvédelmi jogszabályokban. — *Dr. Tihanyi Lajos* budapesti ügyvéd: A perindítás magánjogi hatályai, a Kúria és Magánjogi Törvénykönyvünk javaslata. — *Dr. Dombóváry Géza* budapesti ügyvéd: Egy régi magyar büntetőjogász. — *Dr. Komán Ferenc* budapesti ügyvéd: A nemzetközi vétel egységes jogi szabályozása. — *Dr. Ábrahám Mózes* budapesti ügyvéd: Több örökbe fogadott gyermek öröklési joga. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle. *Melléklet:* Ügyvédi Közlöny 34. sz. — Magánjogi Döntvénytár. XXV. 7.

A hitelezők egyenlő elbánásának elve az újabb adósvédelmi jogszabályokban.

Somary írja legutóbb megjelent könyvében az adósvédelmet szolgáló intézkedésekről, hogy «moratóriumokat csináltak, mert nem találták meg a szanáláshoz való bátorságot». Ez a Somary részéről nemzetközi érvennyel és elsősorban gazdasági vonatkozásokban elhangzó kritika nagy mértékben találónak bizonyul akkor is, ha az adósvédő rendelkezések jogi jelentőséggel bíró tartalmának mérlegelésébe bocsátkozunk. Az ideiglenes, a gazdasági viszonyok rendkívülisége által diktált, különböző kompromisszumokon át célhoz érkező, minden elképzelhető áron való segítés vágya szükségszerűen arra vezet, hogy a megvalósított megoldások jogi szempontból, nem egy vonatkozásban, súlyos fogyatékosokat tüntetnek fel. A nélkül, hogy itt az e körbe eső jogalkotás széleskörű kritikájába bocsátkozni kívánnánk, azt tesszük vizsgálatunk tárgyává, hogy az a jogi, de egyben gazdasági vonatkozásban is alapvető fontosságú szempont, amit a par conditio creditorum klasszikus elve jelent, hogyan érvényesül e jogszabályainkban.

A gazdasági válság megoldására, a tömegesen bekövetkező fizetési fennakadások kiküszöbölésére a jog eszközei meglehetősen korlátozottak. A legtökéletesebb jogszabály sem bizonyul alkalmasnak arra, hogy a leromlott szervezetbe vérátömlesztés útján felfrissülést vigyen bele. A maximum, de egyben talán a minimum is, amit a jog nyújthat s aminek felismerése a legrégebb idők óta minden helyes megoldásra törekvő inzulvenciális jogintézményt egyformán áthat, hogy biztosítsa minden hitelező számára a fair playt a nagyszámú hitelezőt sújtó vagyonleromlásoknál s intézményesen kifejezésre jutassa azt a gondolatot, hogy az adós fizetéseképtelensége folytán bekövetkező kár a veszélyközösség szellemében kerüljön igazságos megosztásra s hogy ehhez képest a hitelezők egyenlő elbánásának elve érvényesüljön. Ezt a gondolatot intézményesen két irányban kell és lehet kiépíteni. Egyelőre magának a fizetéseképtelenségi eljárásnak a tartamára kell megfelelően gondoskodni arról, hogy a teljesítésekből a hitelezők egyenlő arányban vegyék ki részüket s egyik a másik rovására előnyben ne részesülhessen. A másik, ezen továbbmenő s preventív szempontból is nagyjelentőségű megoldás a fizetéseképtelenségi bejelentést közvetlenül megelőző s a hitelezők egyenlő elbánásának elvébe ütköző jogügyletek által okozott eltolódások reparálására irányul. A par conditio creditorumnak e kettős irányban történő érvényesítése teljes mértékben megoldásra talál a csődjog intézményében. Itt az adós a lebonyolítás szempontjából elveszti önrendelkezési jogát s azok a szervek, amelyek a vagyonlikvidáció keresztülvételére hivatottak, a törvényesen meghatározott kielégítés sorrendjében a hitelezők egyenlő és aránylagos kielégítését kötelesek szem előtt tartani, a csődbeli megtámadás jogintézménye pedig a

csődeljárást megelőzőleg bekövetkezett, a hitelezők egyenlő elbánásának elvét sértő intézkedések jóvátételére irányul. A csődjognak a hitelezők egyenlő elbánása elvét szolgáló rendelkezései alapvető elgondolásukban s a megalkotás mikéntjében is nagyban és egészben világszerte helyeseknek bizonyultak, amint hogy a csődmegtámadás intézményének létezése alkalmasnak bizonyult arra, hogy preventív kihatásait úgy bizonyos ügyletek megkötésének elkerülésére, mint az ezek által okozott károk tekintetében a jóvátétel lehetőségére, a jogszabály fenyegetésének súlya alatt, csődön kívül megoldások útján is lehetővé tegye.

A csődönkívüli kényszeregyesség jogintézménye a hitelezők egyenlő elbánás elvének érvényesítésében — az intézmények természetében rejlő eltérések figyelembevételével — a csődjog rendszeréhez igazodik. Az egyességi eljárás tartama alatt a rendelet több intézkedése, elsősorban az adós üzletvitelében a vagyonfelügyelettel és ellenőrzéssel megbízott közegek közreműködése annak a célnak a megvalósítására irányul, hogy ez eljárás tartama alatt a par conditio creditorumba ütköző jogügyletek teljesedésbe ne menjenek. De a jogalkotás a kényszeregyességi jogintézményével szerves kapcsolatba hozza a csődmegtámadás lehetőségeit is. Jogunkban e kérdés tételes megoldásra talál a 6340/1927. M. E. sz. rendelet 6. §-ában foglalt azzal a rendelkezéssel, amely kimondja, hogy az eljárás megszüntetésétől vagy befejezésétől számított 15 nap elteltével kért csőd esetében a csődmegtámadási határidők a kényszeregyességi eljárás tartama alatt eltelt időt nem lehet beszámítani, s így a csődmegtámadás tekintetében fennálló határidők a kényszeregyességi eljárás tartama alatt nyugszanak. E jogszabály a Kúria P. VII. 788/1929. sz. alatt meghozott ítéletében foglalt helyes értelmezése következtében, amely a rendelet szövegezésé folytán támadható kételyt oszlatja el, valamint a 850/1931. M. E. számú rendeletnek azon rendelkezései folytán, melyek az egyességi eljárás konstrukcióját változtatták meg olyként, hogy az eljárás befejezetté nyilvánítására rendszerint csak akkor kerül a sor, ha a teljesítés lehetőségei is kimerültek, teljes mértékben alkalmasnak bizonyulhat arra, hogy a kényszeregyességet nyomon követő csődben a csődmegtámadás lehetőségét nyitva hagyja. A kényszeregyességi eljárás időbeli elhúzódása e tekintetben nehézséget nem jelent, mert ez idő a megtámadási határidők kiszámításánál figyelmen kívül marad. A szegénységnek az a szomorú gazdagsága, amely a különböző inzulvenciális lehetőségek számára, a gyakorlatban adódó szükségletnek megfelelően, a különböző inzulvenciális jogintézmények széles körét alakította ki, szükségszerűen elvezet annak a kérdésnek a felvetéséhez, hogy ebben a körben a kényszeregyességen kívül eső megoldásoknál melyek a garanciái a hitelezők egyenlő elbánási elve érvényesülésének? Gondolunk itt elsősorban azokra a magánegyességi lehetőségekre, amelyek az 1410/1926. M. E. sz. rendelet 38—40. §-aiban a pénzüntézetekre, 6350/1931. M. E. sz. rendelet intézkedéseire képest bankárookra vonatkozólag olyként nyernek lefolytatást, hogy az adós a hitelezők fellépésével szemben ugyanolyan kíméletben részesül, mintha ellene kényszeregyességi eljárás volna folyamatban, viszont a rendeletek által megjelölt intézmények az ellenőrzést a vagyonfelügyelő által megjelölt hatáskörben e magánegyesség tartama alatt is gyakorolják. Az egyik irányban: az eljárás tartama alatt megtaláljuk itt a jogszabály által nyújtott védelmét a par conditio creditorum elvének, az ellenőrzői jogkör beiktatása útján, amely a hitelezői érdekek védelmének érvényesítésére hivatott. A kérdés

itt az, hogy az ilyen magánegyhességek tekintetében miként alakulnak a csődmegtámadás lehetőségei, vagy közelebbről megjelölve a speciális jogszabály védelme alatt folyó magánegyhesség időtartama beszámít-e a csődtörvény által előírt megtámadási határidőbe? Kifejezett rendelkezést e részben a fentebb idézett, e különleges magánegyhességi eljárásokat szabályozó rendeletek nem tartalmaznak. E kérdésre a választ az e körbe eső jogelvekből és jogszabályokból levonható következtetések nyújtják s lényegében erre a kérdésre ad feleletet a Kúriának egyik legújabb döntése is, a Hitelezési Döntvénytárban megjelent P. VII. 5451/1931. sz. ítélet figyelemreméltó indokolása. Ez ítélet azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy a megtámadási határidőbe be lehet-e tudni azt az időt, amikor a kényszeregyhességi eljárás nem indult ugyan meg, de az aziránti kérvényt beadták és így a bíróság a csődnyitási eljárást felfüggeszti.

A következtetés, amelyet a Kúriának ez ítélete levon, teljes mértékben alkalmazható azon esetekre, amikor a csőd elrendelésének lehetőségét valamely jogszabály korlátozza, így tehát a magánegyhességeknek azon körére is, amelyekről fentebb szóltunk. Az idézett ítélet ugyanis arra az eredményre jut, hogy a csődmegtámadási határidőbe való betudás elbírálásánál a MT. javaslatának 1292. §-ában kifejezésre jutó abból az általános szabályából kell kiindulni, hogy a követelés bírói úton való érvényesítésének jogszabálylyal rendelt felfüggesztése alatt a jog érvényesítésére nyitva álló határidő folyása szünetel. Hogy a megtámadási határidő a csődnyitásig el ne teljék, előfeltétele annak, hogy a hitelezők jogait érvényesíthessék. A csődnyitási eljárás felfüggesztése ehhez képest szükségképpen arra vezet, hogy a csődmegtámadási határidő folyását a felfüggesztés tartama alatt szünetelőnek kell tekinteni. A Kúriának e mindenképpen helyes döntése azt a helyes gondolatot juttatja kifejezésre, hogy amikor a jogszabály állja útját annak, hogy a hitelezők a csőd kérés jogát érvényesíthessék, úgy erre az időre a csődmegtámadási határidő folyását is felfüggesztettnek kell tekinteni. Ez a jogelv kétségen kívül érvényesítendő lesz mindazon esetekben, amikor az adós számára a kíméletet, a hitelezők jogérvényesítésének korlátozását valamely felfüggesztő jogszabály biztosítja.

Ha a 3800/1932. M. E., az ú. n. gazdamoratórium-rendelet szempontjából tesszük vizsgálat tárgyává azt a kérdést, hogy ott a hitelezők egyenlő elbánásának elve miként talál megvalósulásra, úgy ez ideiglenes rendezés ezirányban mutatkozó fogyatékosai nyomatékosan előtérbe lépnek. A gazdamoratórium-rendelet voltaképpen egy inzulvenciális jogszabálykomplexumot ölel fel, de rendszerében a pozíciókat főleg egy irányban építi ki. A rendelet első sorban és szinte kizárólag arról szól, hogy mely követelésekkel szemben talál védelemre az adós az egyes hitelezőknek a követelés behajtására irányuló lépéseivel szemben. Az inzulvenciális jogintézmények viszont egyébként sokkal egyetemesebbek, nemcsak az egyes hitelezőknek az adóssal szemben fennálló viszonylatára terjeszkednek ki, hanem azokra a vonatkozásokra is, amelyek az egyes hitelezők, illetve a különböző hitelezői kategóriák egymásközi viszonyában fennállnak, valamint a fizetésképtelenségi esetnek lebonyolítási lehetőségeire vonatkoznak. Ehhez képest az inzulvenciális jogintézmények rendszerint a felmerült fizetésképtelenségi eset lebonyolításának rendjét, annak, hogy úgy mondjuk, igazgatási szabályait is tartalmazzák. Elképzelést arról, hogy a bekövetkezett inzulvencia annak bejelentésétől kezdve a hitelezők kielégítéséig miként talál lebonyolításra. E komplexum körében természetesen megoldásra találnak az ellenőrzésnek, az adós mozgási lehetőségének keretei is. A gazdamoratórium-rendelet ezzel szemben annak a védelmi állásnak a megrajzolására törekszik, hogy a hitelező által folyamatba tett perrel, végrehajtással vagy árveréssel szemben hogyan lehet a gazdaadósnak a kímélet eszközeit igénybe venni, a hitelezők jogainak érvényesítése miként talál korlátozásra.

A szabályozásnak e beállítottságából adódnak azok a hézagok, amelyek éppen a hitelezők egyenlő elbánása elvének érvényesülése szempontjából vetnek fel súlyos kérdéseket. A par conditio creditorum elve a gazdamoratórium körébe eső ügyeknél intézményes védelemre még e kíméleti idő tartama alatt sem talál. Az ellenőrzés gondolata e rendeletben nem érvényesül, s azok a rendelkezések, amelyek az adóst bízzák meg az önzárgondnokság ellátásával, az önellenőrzés fogalmával együttjáró fogyatékoságoktól eltekintve sem jelentik a hitelezők egyenlő elbánása elvét is

érvényesítő rendszer kiépítését. Az idézett rendelet 20. §-a értelmében még ez az önzárgondnoki kirendelés is csak akkor történik meg, ha ezt valamelyik hitelező külön kéri. Valószínű, hogy az esetek nagy számában, miután az ilyen nyilvánvalóan improduktív ügyekkel való foglalkozás a hitelezők számára kecsesgőgnek nem mutatkozik, e kérelem előterjesztése is elmarad.

Ugyanezen § 3. bekezdése azt mondja ki ugyan, hogy a zárlati jövedelemből a folyó adók fizetésén felül az adós felhatalmazást nyer arra is, hogy e moratórium alól a 23. § alól kivett tartozásokra fizetéseket teljesítsen. Tilalmat azonban abban az irányban, hogy másjellegű tartozásokra az adós fizetést ne teljesítsen, a rendelet nem tartalmaz, még kevésbé tartalmaz szankciót abban az irányban, hogy mi történik akkor, ha az adós a 23. §-ban fel nem sorolt hitelezői részére teljesít fizetéseket? Erről a hitelezők a 21. § értelmében előterjesztendő zárgondnoki számadásokról tudomást szerezhhetnek ugyan, de nem szól a rendelet arról, hogy mely lehetőségek állanak a hitelezők rendelkezésére, ha az adós a 23. § körén kívül eső hitelezőknek is teljesít. Fel lehet-e lépni az adóssal vagy a teljesítéshez jutott hitelezőkkel szemben? A 23. § intézkedései messzemenő jelentőséggel bírnak a hitelezők kategorizálása szempontjából.

A hitelezőknek a kielégítési sorrend szempontjából történő csoportosítása a csődjogi vagy egyéb speciális törvényes rendelkezéséhez képest a legnagyobb gyakorlati jelentőségű kérdése minden inzulvenciális lebonyolításnak. Az a körülmény, hogy valamely követelés külön kielégítési joggal bíró vagy előnyös jellegű-e, igen gyakran eldönti azt a kérdést is, hogy a hitelező megkapja-e a követelését vagy sem. A 3800/1932. M. E. sz. rendelet 23. §-a az egyébkénti inzulvenciális jogintézmények rendszerétől eltérő körét állapítja meg azon követeléseknek, amelyek e rendelet hatálya alól ki vannak véve, amelyek ehhez képest az egyéb követeléseknél kedvezőbb kielégítésre jogosítottak. E kategóriák kiépítésénél bizonyára igen komoly gazdasági érdekek kerültek megfontolásra és szinte megoldhatatlan nehézségekkel kellett számolnia e jogszabály megalkotójának akkor, amikor az egyik foglalkozási ág számára biztosított kíméletet úgy igyekezett körülhatárolni, hogy az az egyéb foglalkozási ágak vitális érdekeit lehetőleg minél kevésbé sértse. E kompromisszumok megoldhatatlan nehézségei magukban hordják a megoldás tökéletlenségét. Az igazi veszély azonban a hitelezők egyenlő elbánási elvének szempontjából ott van, hogy bár a rendelet lényegében és közvetlenül csak kíméleti időt kíván biztosítani s hatálya is csak október 31-ig terjed, s így látszólag csak arról van szó, hogy az egyik követelés előbb, a másik később folyik be, mindenki előtt, aki az ilyen moratóriumos rendelkezések természetét ismeri, első pillanatra világos lehet, hogy ez az időbeliség az esetek igen nagy számában a fedezettség szempontjából is döntő jelentőségű sorrendi megállapítást jelent. Miután emberi számítás szerint ily moratóriumos rendelkezések rövid időn belül való teljes leépítésére aligha lehet számítani, a gyakorlatban az esetek igen nagy számában az a helyzet fog előállni, hogy a hitelezőknek az a része, akiknek követelését a 23. § a korlátozások alól kivesszi, pénzt még valamiképp megkapja, egyéb követelések azonban sok esetben egészen vagy részben behajthatatlanokká fognak válni.

Ebből a szemszögből nézve a kérdést, különösebb figyelmet érdemelhet a hitelezők egyenlő elbánási elvének szempontjából a 23. § 17. pontja, amely azt mondja ki, hogy nem esnek e korlátozás alá azok a tartozások, amelyek tekintetében az adós a jelen fejezetben foglalt korlátozások alkalmazásáról a rendelet életbelépése után lemond. Itt tehát az adós kezébe van letéve annak az eldöntése, hogy mely hitelezőt kívánja a kedvezőbb kielégítés helyzetébe juttatni. Jól tudjuk, hogy ennek a rendelkezésnek megvannak a maga komoly, messzemenő méltányolást érdemlő indokai abban az irányban, hogy ily módon kívánja a mezőgazdasági adós újabb hiteleszerzésének lehetőségét — amelyet éppen e korlátozó intézkedések egyébként annyira lerontottak — alátámasztani. Hozzátehetjük azonban, hogy ennek a rendelkezésnek súlyosan aggályt keltő vonatkozásai állanak fenn a par conditio creditorum szempontjából, mert minden más hasonló jellegű szabályozástól eltérően az adós kezébe teszi le annak eldöntését, hogy mely hitelezőt kívánja a többiekénél kedvezőbb kielégítésben részesíteni, ami a visszaélés lehetőségének tág kapuját nyitja meg.

(Bef. köv.)

Dr. György Ernő.

A perindítás magánjogi hatályai, a Kúria és Magánjogi Törvénykönyvünk javaslata.

Az 1911 : I. tc.-be foglalt polgári perrendtartásunk 184. §-a kimondja, hogy ha a bíróság pergátló kifogásnak helyt adva, illetőleg hivatalból figyelembe veendő pergátló körülményt tapasztalva a pert megszüntette vagy a keresetet más okból hivatalból visszautasította, a keresetlevél beadásának és a perindításnak magánjogi hatályai fennmaradnak, ha a felperes a megszüntető, illetőleg visszautasító határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt a keresetlevelet szabályszerűen benyújtja vagy magánjogi követelését egyébként szabályszerűen érvényesíti. A Pp. 186. §-ának 3. bek.-e szerint a keresettől való elállás esetén is fennmaradnak a keresetlevél beadásának és a perindításnak magánjogi hatályai, ha a felperes az elállás bejelentésétől számított harminc nap alatt a keresetlevelet szabályszerűen benyújtja vagy magánjogi követelését egyébként szabályszerűen érvényesíti. A Pp. 439. §-ának 2. bek.-e szerint pedig oly esetben, midőn a perfelvételi tárgyalást a felperes mulasztja el s a bíróság az idézést alperes kérelmére feloldja, a keresetlevél benyújtásának és a perindításnak hatályai fennmaradnak, ha a felperes az elmulasztott határnaptól számítva tizenöt nap alatt az idézés ismétlését kéri. A Pp. 184. §-át a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930 : XXXIV. tc. 12. §-a oly rendelkezéssel is kiegészíti, mely szerint ha a bíróság a pert hatáskörének vagy illetékességének hiánya miatt akár kifogás következtében, akár hivatalból, bár nem jogerős határozattal megszüntette, felperes a határozat kihirdetése után, de legkésőbb a határozat közlését követő tizenöt nap eltelte előtt a fellebbevitelről való lemondásának bejelentése mellett kérheti, hogy keresetlevelét meghatározott bírósághoz tegyék át, amely esetben azután a keresetlevél beadásának és a perindításnak magánjogi hatályai — ideértve az esetleges telekkönyvi feljegyzés (perfeljegyzés) hatályát is — szintén fennmaradnak. A Pp. 141. §-ának ut. bek.-e a 184. §-szabályát alkalmazandónak kifejezetten kimondja az esetre is, ha már a keresetlevél elintézése alkalmával nyilvánvaló a keresetlevélnek valamely olyan fogyatékosága, mely okuk szolgál arra, hogy a bíróság a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül hivatalból visszautasítsa. A Pp. 600. §-ának 2. bek.-e a fizetési meghagyás iránt előterjesztett kérelem visszautasítása esetére is fenntartja a fizetési meghagyás iránti kérelem előterjesztéséhez kötött magánjogi hatályokat, ha a hitelező a visszautasító végzés jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt a követelés iránt keresetet ad be vagy fizetési meghagyás kibocsátása iránt szabályszerű új kérelmet terjeszt elő. A Pp. 652. §-ának ut. bek.-e pedig még arra is kötelezi a bíróságot, hogy a bíróság, illetéktelensége esetében, ha a házassági jogról szóló 1894 : XXXI. tc. a kereset megindítására határidőt szab, a visszautasító végzésben figyelmeztesse a felperest arra, hogy a 184. § értelmében a perindítás magánjogi hatályai fennmaradnak, ha keresetét a visszautasító végzés jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt az illetékes bíróságnál benyújtja.

Hogy miben állnak a keresetlevél beadásának és a perindításnak magánjogi hatályai, melyek fennmaradásáról a Pp. 184. §-ának idézett szabálya rendelkezik, azt természetesen nem a perjog, hanem az anyagi magánjog állapítja meg. Minthogy Magánjogi Törvénykönyvünk Javaslata, a néhány bevezető szakaszát nem számítva, általános részt nem tartalmaz, természetes, hogy az MTJ.-ben a keresetlevél beadásának és a perindításnak magánjogi hatályaira nézve valamely generális szabályt hiába keresünk. Így az MTJ. ott, ahol a perindításhoz valamely magánjogi hatályt kíván fűzni, azt természetesen csak az illető különös szabály körében teheti meg, benne ily irányú speciális szabályt is konstruálva.

A klasszikus római jogban a kereset indítása egymagában nem, hanem csak a *litis contestatio* váltott ki magánjogi hatályt, mely a perbe vont magánjogi igényt teljesen *consumálta* és a megszünt igény helyébe *novatio necessaria*-val ú. n. *peröblgációt* szült. A modern jogokban a perindítás magánjogi hatályait már a kereset beadása, illetőleg a keresetindítással jogszabálynál fogva egy tekintet alá eső tények váltják ki. Így a mi polgári perrendtartásunk 147. §-ának 2. bek.-e szerint azok a magánjogi hatályok, amelyek a kereset beadásához vannak kötve, már a keresetlevél beadásával, illetőleg jegyzőkönyvbe vételével beállanak, s ha a keresetlevél az alperesnek bármely okból nem kézbesíthető, ugyane

§ 3. bek.-e szerint a keresetlevél beadásához kötött magánjogi hatályok az esetben is fennmaradnak, ha a felperes a kézbesítés sikertelen megkísérléséről történt értesítésétől számítva harminc nap alatt a hirdetményi idézést kéri vagy a kézbesítés végett szükséges adatokat bejelenti. És természetes, hogy a perindítás magánjogi hatályait a mi jogunkban is a keresetlevél beadásán, illetőleg jegyzőkönyvbe vételen kívül mindazon egyéb tények szintén kiváltják, melyek a keresetindítással jogszabálynál fogva egy tekintet alá esnek. Ily tényeket sorol fel szokásjogunk vonatkozó szabályainak összefoglalásával az MTJ. pl. az elévülés szempontjából az 1298. §-ában s e szakaszra utalással az ingatlan elbirtoklására nézve az 559. s az ingó dolog elbirtoklására nézve a 605. §-ában.

A perindításnak kétségtelenül legnagyobb jelentőségű magánjogi hatálya az elbirtoklásnak, valamint az elévülésnek félbeszakítása, miként szokásjogunk vonatkozó szabályai az MTJ. most idézett szakaszaiban is kifejezésre jutnak. Míg azonban az elbirtoklás és elévülés félbeszakítása nem kizárólag a keresetindításhoz fűződő joghatály, mert hiszen szokásjogunk ismer a keresetindításon kívül egyéb olyan tényeket is, melyek akár az elévülést (MTJ. 1297. §), akár az elbirtoklást (556. §) félbeszakítják, élő törvényi jogunk bizonyos jogviszonyok megszüntetéséhez a keresetindítást szükségképi jogügyleti formává teszi, amire különösen házassági jogunkban találunk példát, így az 1894 : XXXI. tc. 68. §-ában a megtámadható házasság, a 75. §-ában a házasságnak a törvényes okokból való felbontása esetére. Ez esetekben a keresetindítás magánjogi konstitutív tény, mely multhatatlanul szükséges ahhoz, hogy valamely megtámadási vagy felbontási ok magánjogi hatályt nyerhessen. Ugyanilyen kizárólagos konstitutív tényként konstruálja a perindítást az 1928 : XII. tc.-be foglalt valorizációs törvényünk, mikor a valorizációs igény érvényesítését az arra irányuló pernek jogvesztő záros határidők alatt való megindításához köti. (1928 : XII. tc. 3., 14., 15. és 19. §-ai.) A perindításhoz fűződő magánjogi hatálynak egy különleges alakját látjuk pl. a házassági jogról szóló 1894 : XXXI. tc. 4. és 89. §-aiban is, hol a kártérítési, illetőleg visszakövetelési jog az eljegyzéstől való visszalépés, illetőleg a házasság felbontása esetén engedmény, végrehajtás és öröklés tárgya csak akkor lehet, ha a jogosult a keresetet megindította.

De nem folytatom tovább a perindítás magánjogi hatályainak e példálózó felsorolását, mert hiszen a perindítás magánjogi hatályait mindenkor jogszabályok állapítják meg s a Pp. 184. §-a a keresetlevél beadásának és a perindításnak egyes magánjogi hatályai között nem disztinolvál és *ubi lex non distinguit nec nobis est distinguere*, miért is kétségtelen, hogy a Pp. 184. §-ának szabálya a keresetlevél beadásának és a perindításnak valamennyi magánjogi hatályára kiterjed.

Nagy precizitással juttatja kifejezésre ezt az egyedül helyes jogi álláspontot *Kúriánk* negyedik polgári tanácsának 1932. június 8-án P. IV. 7661/1930. sz. a. hozott ítélete.¹ Abban a perben, melyben ez ítélet hozatott, felperes újbóli valorizációs keresetét az előbbi kereset alapján indult pernek illetékesség hiányából való megszüntetése után újból illetéktelen bíróságnál nyújtotta be. A harmadik keresetnek most már az illetékes bírósághoz való benyújtása idején pedig a valorizációs keresetek benyújtására szabott határidő lejárt. A Kúria a keresetet elkésés okából a következő indokolással utasította el: «A Pp. 184. §-a azt a kivételes rendelkezést tartalmazza, hogy a keresetnek illetéktelen bíróságnál történt beadása esetén is fennmarad a perindítás magánjogi hatálya, ha az új keresetet a megszüntető határozat jogerőre emelkedésétől számított 30 nap alatt a felperes szabályszerűen beadja. Szabályszerűen beadottnak pedig csak az a kereset tekintethető, melynek beadása most már az illetékes bíróságnál történt. Kivételes rendelkezés nem lévén kiterjesztően magyarázható, csak annak az újabb keresetnek a magánjogi hatály fenntartására alkalmas volna állapítható meg, mely az eredeti keresettel indult per megszüntetésétől számított 30 nap alatt kerül az illetékes bíróságnál beadásra és nem terjeszthető ki akként, hogy az újabb keresetnek ugyancsak illetéktelen bíróságnál beadása esetén is fennmaradna a magánjogi hatály, ha a második per megszüntetése után további 30 nap alatt a felperes a harmadik keresetét most már illetékes bíróságnál adja be».

¹ Jogi Hírlap 1932. aug. 28-i számában a 917. sz. eset.

A *Kúria* e döntésének helyességéhez kétség alig férhet; a döntés ama részének elvi helyessége pedig, hogy «annak az újabb keresetnek a magánjogi hatály fenntartására alkalmas volta megállapítható, mely az eredeti keresettel indult per megszüntetésétől számított 30 nap alatt kerül az illetékes bíróságnál beadásra», annyira nyilvánvaló, hogy ez elvi állásponttal szemben a vitának még a lehetősége is kizártnak látszik. És mégis *Kúriánk* hatodik polgári tanácsának már néhány nappal a most hivatkozott ítélet kihirdetése után, 1932. június 21-én, P. VI. 5515/1930. sz. alatt hozott ítélete² áttörte a negyedik tanács 1932. június 8-án hozott ítéletében elfoglalt ez elvi álláspontot, kimondva, hogy a kereset beadásának magánjogi hatályaira nézve a Pp. 184. §-ában foglalt szabály a valorizációs keresetekre nem terjed ki.³ Ez ítélet indokolása a maga álláspontját az MTJ. 1101. §-ának nem szám szerint, de szószerint idézett következő szövegére alapítja: «Ha a törvény valamely jognak bírói úton érvényesítésére záros határidőt rendel, ebbe nem számítható be az az idő, amely alatt a jogszolgáltatás szünetel vagy a jognak bírói úton érvényesítése jogszabállyal fel van függesztve. A záros határidőkre egyébként, hacsak a törvény mást nem rendel, nem állnak az elévülés nyugvására és félbeszakadására vonatkozó szabályok. A záros határidőket hivatalból kell figyelembe venni». E §-nak a szövegéből már most ez ítélet indokolása ezt a következtetést vonja le: «Arra való tekintettel tehát, hogy az 1928: XII. tc. a fentiekől eltérő jogszabályt nem tartalmaz s hogy ennek folytán az elévülés nyugvására és félbeszakadására vonatkozó szabályok az 1928: XII. tc. 3. §-ában előírt határidőre nem állanak: az ehhez a határidőhöz kötött kereset benyújtásának nincs az a magánjogi hatálya, hogy a záros határidő folyását félbeszakítja».

Itt tehát az ítéleti indokolásban azzal a felfogással találkozunk, mintha olyan esetben, amikor a jogvesztő záros határidő jogszabályban *keresetindításra* állapítatik meg, az ilyen keresetre nézve a perjogi szabályai nem hatályosulnak. Ez a felfogás azonban csak akkor állhatná meg a helyét, ha azok az anyagi magánjogi szabályok, melyek keresetindításra jogvesztő záros határidőket állapítanak meg, minden egyes esetre egy külön perjogi kódexet is konstruálnának, mert hiszen e nélkül a «kereset» szó az anyagi magánjogi jogszabályokban természetesen mindenkor egyszerűen csak a perjogi jogszabályokra való inkorporatív utalást jelenthet, s abból, hogy magánjogunk a keresetindítási jogvesztő záros határidőbe sem engedi beszámítani a juristitium és moratórium idejét, noha e határidőket általában véve kivézi az elévülés nyugvására és félbeszakadására vonatkozó jogszabályok alól, annál kevésbé lehet olyan következtetést levonni, hogy az ilyen kereset most már perjogi szempontból «*vogelfrei*», hogy erre a perjogi szabályok nem állanak, mert magánjogunknak az MTJ. 1101. §-ában foglalt s a most hivatkozott kúriai ítéletben is idézett szövegű szabályában az is benne foglaltatik, hogy a záros határidőkre csak annyiban nem állanak az elévülés nyugvására és félbeszakadására vonatkozó szabályok, amennyiben törvény mást nem rendel, amiből világos, hogy e szövegnek nemcsak az értelme, de még a puszta betűje alapján sem lehet a jogvesztő záros határidőket kivenni a Pp. szabályai alól, mert hiszen amit az 1911: I. tc. rendel, azt is *törvény* rendeli, s ha ez a törvényünk kimondja, hogy a fellebbezés megakasztja a kereset elutasító elsőfokú ítélet jogerejét, vagy hogy bizonyos esetekben a jogerős végítéletet meg lehet támadni perújítási keresettel, akkor a Pp. 410. § 1. bek.-ében, illetőleg 563. §-ában foglalt e perjogi szabályok éppen úgy biztosítani fogják a keresetindítás magánjogi hatályának fennmaradását, mint ahogyan a Pp. 184. §-ának hatálya alól sem lehet kivenni valamely keresetet csak azért, mert az illető kereset benyújtására előírt záros határidőre az elévülés nyugvására és félbeszakadására vonat-

² Jogi Hírlap 1932. aug. 21-i számában a 893. sz. eset.

³ Ez állásponttal homlokegyenest ellenkezőt foglalnak el dr. Almási Antal (A valorizációs törvény magyarázata. Budapest, 1928. 36. lap.) és dr. Nizsalovszky Endre (Az egyes magánjogi pénztartozások átértékeléséről szóló törvény magyarázata. Budapest, 1928. 26. lap) kommentárjai. Ez utóbbi e kérdéssel így nyilatkozik: «A keresetindításnak és az azzal egy tekintet alá eső jogcselekményeknek kétségkívül a magánjogi hatályához tartozik az is, hogy az átértékelési kérelmet érdemben elbírálnak teszi. Ehhez képest a keresetlevél visszautasítása, pergátló körülmény alapján megszüntetés, a keresettől elállás, valamint a perfelvételi határnapnak a felperes részéről elmulasztása esetében a Pp.-ban megszabott 30 napi, illetőleg 15 napi határidő alatt előterjesztett megfelelő új kereset vagy egyéb kérelem a már előterjesztett átértékelési kérelem hatályát is fenntartja. (V. ö. Pp. 141. § ut. bek., 184., 186. §-ok és 439. § 2. bekezdés.)»

kozó speciális szabályok, hacsak törvény mást nem rendel, egyébként nem állanak, így pl. mert a *keresetlevél beadásának* magánjogi hatálya szempontjából már természetesen sem áll az MTJ. 1297. §-ában foglalt az a szabály, amely szerint az elévülés félbeszakad akkor is, ha az adós a követelést a hitelezővel szemben keresetindítás nélkül is, részfizetéssel, kamatfizetéssel vagy bármily más módon elismeri.

A *Kúria* hatodik polgári tanácsának a negyedik polgári tanácsétól eltérő ez elvi álláspontja nyilvánvalóan téves és szükségessé tesz egy olyan jogegységi határozatot, mely világosan körvonalozza, hogy szokásjogunknak az MTJ. 1101. §-ában szövegezett magánjogi szabálya a jogvesztő záros magánjogi határidők szempontjából sem rontja le polgári perrendtartásunk szabályainak érvényét s hogy polgári perrendtartásunknak az anyagi magánjogot is érintő általános szabályai nemcsak mint törvényi szabályok, de mint anyagi magánjogunknak egyszersmind szokásjogi szabályai kötelezik a bíróságot akkor is, amikor olyan magánjogi szabályt alkalmaz, amely anyagi magánjogi szabály perindításhoz a nélkül fűz speciális magánjogi hatályt, hogy az illető perkategóriára nézve egy perjogi *különbködexe*t is megalkotna.

A *Kúria* 1932. június 21-én kelt ez ítélete alkalmas arra, hogy még jobban elmélyítse azt a jogbizonytalanságot, amelyet a valorizációs törvényben írt záros határidők lejáratí napjának számításánál kialakult bírói gyakorlat a magánjogi jogvesztő záros határidők ügyében támasztott.⁴ Egy ilyen újabb elmélyülésnek azonban most már kétségtelenül meg fogja szüntetni a lehetőségét a *Kúria* bölcsesége, mert hiszen a *Kúriának* azt az ítéletét, melyben *Kúriánk* valorizációs keresetét illetőleg első ízben foglalkozott a Pp. 184. §-a alkalmazhatóságának a kérdésével s melyben a perindítás magánjogi hatályai szempontjából sem engedi kivenni a valorizációs keresetet a Pp. rendelkezései alól s amely jogi állásponttól a *Kúria* hatodik polgári tanácsa 1932. június 21-én eltért, a *Kúria* negyedik polgári tanácsa 1932. június 8-án nem kisebb tekintélynek, mint magának a *Kúria* elnökének: dr. Juhász Andornak elnöklete alatt hozta meg. Dr. Tihanyi Lajos.

Egy régi magyar büntetőjogász.*

Nem tanácsos kimenni a mauzoleumok tájékára, — írja Jencs Árpád — mert sehol sem tudnak a halottak oly megvetően hallgatni, mint nálunk... Mink nagyságainkat kétszer temetjük. Először, mikor ravataluknál állunk, másodsor, midőn elfelejtjük vagy midőn, amit még ennél is rosszabb, lekicsinyeljük és sárbarántjuk őket. E vázlat legyen egy régen és gyorsan elmúlt, de a magyar büntetőjogtudományban mélyen szántó, életre gyújtott emlékezet halvány mécsese.

A bevezető szavai szerint is sokat ígérő tanulmány által meggyújtott emlékezés mécsese nem halovány, hanem fényesen lobogó láng. Gyujtani fog-e? Követőkre fog-e találni? Azok, akik — a fiatalokra gondolok elsősorban — hivatva vannak rá, fognak-e Bodó, Szlemenich, Huszthy, Kittonich és a többi rég elhunyt büntetőjogi nagyságaink emlékére akárcsak szerényen pislogó mécses is gyujtani, Pauler Tivadarnak, apáink tanítómesterének az emléket fogják-e méltó módon megörökíteni? mindez a jövő titka. De akarjuk remélni, hogy a szerző példája legalább a fiatalok közt követésre fog ösztökélni.

Vuchetich, kinek atyja a végeken halt hősi halált, 1767-ben született Brinyén. Vuchetichet 1790-ben avatták jogtudorrá és egyetemi tanulmányainak elvégzése után a nagyváradi jogakadémián volt megbízott előadó. Doktori értekezésének címe: «De culpa a mandatario praestanda». Nagy irodalmi tájékozottsággal tárgyalja a római jogi mandátum fogalmát. 1808-ban egykori dékánjának, Stuhr Józsefnek a római jogi katedrán utóda. Jogászaink akkor főleg a magánjog tanulmányozásával foglalkoztak. Pedig — mondja Jencs — Berzeviczy Gergelynek, a nagy humanistának szavait idézve: «a bünyfenyítő törvénykezés általában nagyobb figyelemben részesítendő, mint a polgári. Ennél az enyém és tiedről van szó,

⁴ L. erről *A határidők lejáratí napja magánjogi törvénykönyvünk javaslatában* c. tanulmányomat a *Jogtudományi Közlöny* 1931. okt. 17-i számában s a Magyar Jogászegylet Magánjogi Szakosztályának 1932. márc. 19-i ülésén tartott előadásomat.

* Jencs Árpád: Vuchetich Mátyás, egy régi magyar büntetőjogász. (Az Angyal-Szeminárium kiadványa.)

annál pedig az életről és szabadságról. Olyan egyének jönnek tekintetbe, akik saját jogvédelmi eszközökkel nem bírnak és azokkal, melyeket a törvény nyújt nekik, szintén nem mindig tudnak élni. — Örökké igaz szavak, melyek ma az alaki védelem jogainak fokozottabb mérvben való tiszteletbentartására volnának hivatva ösztökélni a büntető főtárgyalások vezetőit!

A XVIII. század második fele, amint ezt szerző úr *Finkey* nyomán kifejti, büntetőjog-irodalmi szempontból hazánkban megeddő. Szerző fején találta a szeget, mikor ennek okát a történelem íróink révén jól ismert 1777-i *Ratio educationis*ban véli találhatni, mely az észjogot merőben Martini «Positiones de lege naturali» és «Positiones de jure civitatis» c. művei alapján, a büntetőjogot meg Hupkának éppenséggel nem magas szárnyalású kézikönyve szerint engedte meg tanítani. Innét, hogy Veszprémmegyének közismert fölrata szerint, *Kant* tanai «periculosum és obscurum»-ként voltak megbélyegezendők.

Vuchetich 1791-ben a kassai jogakadémia természetjogi és magánjog tanára. 1802-ben kiadja «De origine civitatis» c. művét, amelyben a külföldi jogbölcselek alapos ismerőjének bizonyult. Százakra menő sorokban idézi p. o. Eberhardot, Sonnenfelset (a therezianus-kornak ezt a világhírű jogtudósát), Beccariát, Hobbest és Grotiust, akik máig is fénylő csillagai a jog bölcsezetének.

Szabad idejében az akkor universitasként szereplő jogakadémiának óriási könyvtárát véve rendezés alá, hozzáférhetővé tette az olvasóközönség részére a főiskola tudományos kincsesházát.

(Ez a könyvtárrendezés mindenesetre nagyban járult hozzá, hogy tanítványai közül egy *Frank Ignác* kerülhetett ki, akinek, sajnos, mindeztideig csak kéziratban reánkmaradt *Magyar büntetőjogtan* c. munkája értékes adaléka a magyar büntetőjogi irodalomnak.)

* * *

«Leges nostras mere occasionales nulla philosophica theoria poenarum nit», írja *Vuchetich* büntetőjogi törvényhozásunkról. Szerző pedig *Gochetz* szavait idézve hozzát teszi: «aliter non potuit, quam, ut non habita uniformi regula, ex diverso procedendi modo varii irrepant abusus». Erre a megállapításra negyedévszázados ügyvédi és bírói gyakorlata útján jutott.

Ma jóval hamarabb juthatott volna. Különösen az egyszerűsítési törvények folytán, melyeknél a *Praxis Criminalis* is sok tekintetben jobbnak bizonyult.

És ha *Szegedy János* Tyrociniának prológusa szerint — nyilván a műnek a közfelfogással ellenkező voltára tekintettel: «Speramus aliunde Regis Regnique auctoritate intra annos non multos praxim criminalem Hungariae propriam legibusque regni conformem alaboratum iri» — hát nekünk sem szabad, mint hiszem, letenni a reményről, hogy az öntudatra ébredő jogászai közlelkiismeret rövid időn belül fog végezni azokkal az intézkedésekkel, melyek nem emeltyűi, hanem kerékkötői lettek az Anyagi Igazság mindeneknél fontosabb érvényesülésének.

Még kassai tartózkodása alatt adja ki *Vuchetich* «Conspectus legum criminalium apud Hungaros» c. rendszeres büntetőjogi művét. (Előzői *Huszt* *Josefus*, *Szakmáry* *Sándor*, *Szlabigh* *Alajos*, *Chazár* *András*, *Fejes* *János*, *Kraller* inkább csak részproblémákkal foglalkoztak.) 1808-ban a pesti egyetem rendes tanára. A joghallgatók száma az egyetemen 177-nél nem több. Az egyetemnek alnöke akkor *Petrovits József* volt, zágrábi akadémiai tanár. 1811-ben dékán, és mint ilyen, ő avatja doktorrá *Szlemenichet*, aki őt megelőzve írta volt «Elementa juris crim. Hungarici» c. művét. 1819-ben jelenik meg *Vuchetichnek* «Institutiones juris Criminalis» c. ma is közkézen forgó munkája, mely ellentétben korábbi műveiben elfoglalt álláspontjával és a külföldi irodalomban akkor divó felfogással, a büntetőjogot nem a magánjog, hanem a közjog részének tekinti.

Ellentétben az 1930-i egyszerűsítési törvény nyomán fejlődő gyakorlattal, azt tanítja ebben, hogy «semper» «accurate determinetur objectiva et subjectiva quantitas et magnitudo delictorum» és «adstruantur clarae et distinctae delictorum notiones, ne delicta quae analogae esse videntur, inter se confundantur!» *Feuerbach*-al ellentétben tanítja, hogy jogi személyek is lehetnek bűncselekmények elkövetői, aminek a gyakorlati megvalósítása elé — tekintettel a vagyoni jellegű büntetéseknek nagy szerepére — túlságosan sok nehézség nem is igen hárulhatott. A fölbujtó szerinte «non vult per se sed

per alium delictum existere et ideo voluntatem alterius excitat determinat ut suo nomine delictum existat».

«Fautor delicti is dicitur qui post perfectum delictum criminis particeps fit.»

Hűtlenség és felségsértés esetén *Szent István* törvényére hivatkozással (omnium privetur) a nemesség elvesztését is megállapítandónak véli. A caedest csak praemeditatio esetén véli halállal büntethetni. És a «Satius est is dubio nocentem absolere, quam vel unum innocentem condemnare»-t hangsúlyozza, azt is kiemelve, hogy «jure nostro tortura nulla lege scripta fuit». Amivel szemben sokan, mint tudjuk, még ma is mélyen hajolnak meg *Szlemenich* előtt, aki szerint «semmi sem tilalmazza, hogy a vallató bíró a vallani nem akaró dühösködést színlelő feleleteivel csintalankodó vagy ellentmondást megegyeztetni nem akaró rabnak makacsságát sanyarúbb tömlöccel vagy mérsékletes veréssel ne zabolázza.

In reorum comprehensione — tanítja ugyane művében — debet Iudex omnem crudelitatem evitare.

Szóval ma is gyakorlati jelentőségű.

Ezzel szemben «Elementa Juris Feudalis» c. műve ma már inkább csak jogtörténelmi szempontból tanulságos. A hűbéri joggal előtte nálunk senki sem foglalkozott.

1821-ben rektor.

1823-ban vizsgázik előtte a római és büntetőjogból *Vörösmarty Mihály*.

1824. szeptember 24-én halt meg és a Szerviták kriptájába temették.

Jencs Árpád élvezetes stílusú kitűnő művével maradandót alkotott.

Jövő évre, halálának 110 éves évfordulóját vajjon meg fogja-e ülni a Magyar Jogászegylet, mely a közelmúltban elhalt jogásznagyságaink emlékének a megörökítéséről dicséretes szokásainak megfelelően nem szokott megfeledkezni?

Dr. Dombovány Géza.

A nemzetközi vétel egységes jogi szabályozása.

Az 1928 óta működő és Rómában székelő Istituto internazionale per l'unificazione del diritto privato, azaz a magánjogi jogegységesítés szolgálatában álló nemzetközi intézet működésének első periódusa 1933-ban lezárul. A tizenöttagú igazgatótanács, melyből alakulnak a tudományos albizottságok és a szűkebb állandó intézőbizottság, tagjait a népszövetség tanácsa öt évre nevezi ki. Egy-egy ötévi periódus letelte az igazgatótanács és az intézet tevékenységének határvételt jelenti, bár a tagok egyszer újra megválaszthatók és így az egész igazgatótanács egyszerre teljesen szükségképpen nem cserélődik ki.

Az intézet működésének első periódusában a tudományos munka megindulását a technikai kérdések megoldása: az intézet berendezése, a könyvtár felállítása, a szükséges kapcsolatok megteremtése a különböző államok kormányaival és a rokonműködést kifejtő nemzetközi szervezetekkel késleltette. Jóllehet az intézet tudományos működésének ma még csak a küszöbén áll, az érdeklődési körébe vont problémákból, mint a vétel, a tartási kötelezettség, a választotthírosági eljárás, a szerzői jog stb. kitűnik, hogy egységes nemzetközi szabályozás tervezetének a kidolgozását a magánjog birodalmának azokra a kérdéseire nézve igyekszik megvalósítani, amelyeknél a magán életviszonyok egy belső államjog hatályának tulajdonképpeni szférájától elszakadnak, úgyhogy a felmerülő kontroverziák megoldása csak a nemzetközi magánjog utaló szabályai útján érhető el. Úgy a családi kapcsolatok, mint a gazdasági tranzakciók átlépnek az állami határokon. A nemzetközi magánjog szabályai értelmében állapítható csak meg, hogy az ilyen nemzetközi vonatkozású magánjogi jogeset melyik állam jogrendjének a szabályozása szerint nyerjen döntést. De a nemzetközi magánjog szabályai nem egyöntetűek, mert a nemzetközi magánjog része egy meghatározott állami jogrendszernek s így ezek az utolsó szabályok az egyes nemzeti jogok szerint egymástól eltérhetnek. Az internacionális jogbiztonságot tökéletesen csak az egységes nemzetközi anyagi jogrend tudja biztosítani. A jogegységesítést bizonyos viszonyok természetükből folyólag megkövetelik, s e törekvés az egyes magánosok, a különböző állampolgárok közös érdekét szolgálja.

A magánjogi jogegységesítés szolgálatában álló római nemzetközi intézet feladatává tette mindjárt az elsők között a kereskedelmi ingó adás-vétel egységes jogi szabályozására vonatkozó tervezet elkészítését. A magánosok életének nemzetközi viszonylataiban itt mutatkozott az egységesítésnek legnagyobb szüksége, míg másfelől a vételjoggal foglalkozó konferenciák munkássága nyomán és a kereskedelmi életnek kiforrott önszabályozása alapján a vétel jog egységesítésére a lehetőség is megnyílt. A nemzetközi forgalom gazdasági tranzakciói sorában az ingó adás-vételi szerződések viszik számra és jelentőségre nézve a mindennapi kenyér szerepét. A nemzetközi ingóvételekre alkotandó egységes jogi szabályozás nem irányul az egyes nemzeti törvényhozásokon belül már létező jogszabályok megváltoztatására és csak a nemzetközi vételre vonatkozó speciális jogi szabályozás létesítését célozza. Természetesen a jogegységesítő munkának alapja az egyes nemzeti törvényhozások áttanulmányozása és az egységes vétel jog kialakításának az útja megtalálni a különböző törvényhozásokban a közös és hasonló vonásokat, az eltérő rendelkezések között pedig keresni a kiegyeztetés módját. A különböző rendszereknek egymáshoz való közelítése az egyetlen biztos és lehetséges út, hogy egybeolvasztásukból egy közös nemzetközi jogrendszer kikovácsolható legyen.

Nem szabad azonban megfelekedni a kereskedelmi életben kifejlődött szokásokról, melyeket a nemzetközi adás-vételek alkalmából gyakorolnak és a különleges záradékokról, melyeket a nemzetközi vételi szerződésekben újra és újra vizontlátunk. «Már a kereskedelmi életben megvannak az elvek, — írja De Francisci,¹ az olasz kormány jelenlegi igazságügyminisztere, az intézet főtitkára — melyeket ki lehet fejleszteni és a többség könnyen magáévá fog tenni.» A nemzetközi kereskedelmi életben követett elvek a tételes jogi szabályoknak már is derogáltak. Nagyon helyesen mutat rá észrevételeiben Rabel professzor,² hogy a vétel jog egységesítése két erős ellenvetéssel találkozik. Kétségbe vonják hasznosságát és hangoztatják, hogy a kereskedelem jogéletét nem lehet az egyes országok törvényeiben és joggyakorlatában megfigyelni. Mindkét ellenvetés abból a tagadhatatlan tényből ered, hogy a nemzetközi kereskedelem úgy a törvényhozásoktól, mint a nemzetközi magánjog birodalmától távolosó területen meg tudta szervezni magát a formulák és a szerződéstípusok rendszere alapján. E formulák által kormányzott kereskedelmi élet erősen függetlenítette magát a nemzeti törvényhozásokkal szemben és a választottbíráskodás segítségével a rendes bíróságokkal szemben is. A termelő, az exportőr, az importőr és a vevő gazdasági érdekellentéte és az áruk különbözőségéből fakadó eltérések előtt a törvényhozások különbözősége elveszti jelentőségét. «Bármennyire csodálatos legyen bizony a gazdasági köröknek ez az eredeti vállalkozása, nem nélkülöz erősen érezhető bajokat. Szinte hajlandók anarchiáról vagy jognélküli életről beszélni. E gépiesen készített formulák tele vannak hézagokkal és ellenmondásokkal. A felek nem olvassák el a feltételek vaskos gyűjteményét, melyet aláírnak, és minthogy a jogkérdéseket nem ismerik, a világszokás révén általánosan ismert kevés szabályon túlmenőleg csak nagyon szűk tudomásuk van a záradékoknak, melyeket alkalmaznak, a horderejére vonatkozólag.»

A nemzetközi kereskedelmi élet aktuális, önmagából szükségképpen kitermelt szabályozása, bár a nemzetközi magánjognak a nemzeti törvényhozások segítségével létesített jogi szabályozását ennek minden fogyatékoságával együtt háttérbe szorította, nem képes végeredményben a kereskedelmi élet szükségleteit kielégíteni. A kereskedelmi élet határozott, pontos és világos megoldásokat kíván, amit az említett szabályozások közül egyik sem nyújt, hanem teljes mértékben csak egy tervszerűen létesített és részleteiben gondosan kidolgozott egységes jogrendszer valósíthat meg.

A kereskedelmi élet a választottbíráskodás segítségével az államok rendes bíróságaitól szabaddá tette magát. De a kereskedők, akik félnek klientélájuk elvesztésétől és akiknek veszténelvő idejük nincsen, nem szívesen folyamodnak mindjárt a perhez. A megoldást, minthogy idegen ország bíróságában kevésbé bízunk, inkább több-kevésbé barátságos hangon vitt tárgyalások útján kísérlük meg. «Ilyen esetben a világos jogi alap, melyet egy világgog szankcionál, a tekintély súlyával hatna.»

Az egységes vétel jog létesítésének a lehetősége kétséget nem szenved. A szükségesség, melyből e mozgalom kiindul, le fogja győzni az akadályokat, melyek útjában állnak. Nem lehet az élet gyakorlati követelményeivel, azokkal a szükségletekkel és érdekekkel, melyek a komerciális élet nemzetközi természetéből fakadnak és bizonyos egyöntetűséggel lépnek fel, tradicionális nemzeti vagy a gyakorlati életben jelentőséggel nem bíró, tisztára elméleti alapon szembehelyezkedni. Bár a hatodik hágai konferencia az utaló szabályok tekintetében sem tudta az egységesítést keresztülvinni, ma a szakkörök törekvése az egységes nemzetközi vétel jog kidolgozására és elfogadtatására irányul.

Az egységes vétel jog jelentősége attól függ, hogy hatálya mely államokra terjed ki. Egységes vétel jogok ezidőszerint csak a skandináv államoknak van, melyek az adás-vételre vonatkozólag ugyanazt a törvényt fogadták el (1905. június 20-i svéd tv., 1906. április 6-i dán tv., 1907. május 24-i norvég tv.) s melyhez újabban Finnország is csatlakozott. Egységes nemzetközi vétel jognak a létesítése a nagy kontinentális rendszerek, ú. m. a francia, olasz és a német rendszer összhangbáhozását követeli meg és feladatul tűzi ki a nagy eltérések áthidalását, melyek ezidőszerint az angol-amerikai jogrendszert a kontinentális jogtól élesen elkülönítik. Már a hágai konferencián Giannini³ többször rámutatott annak a fontosságára, hogy a készítenő egyezményhez Anglia és Amerika is csatlakozzék, mert e két állam a nemzetközi kereskedelemben olyan jelentős szerepet visz, hogy a részvételük nélkül elért eredmény érdemben nem sokat jelent. A római jogegységesítő intézetben is határozottan azt az álláspontot foglalták el, hogy az egységes vétel jogot az angol-amerikai jogterületre is kiterjedőleg kell megalkotni, mert ellenkező esetben a jogegységesítés célt nem érhet. Csak a szárazföldi jogokra korlátozott jogegységesítés végeredményben a szárazföldi jognak és az angol-amerikai jognak még élesebb elkülönülését eredményezi. Az angol jog szempontjait a jogegységesítő intézetben Sir Cecil Hurst és Gutteridge tartották ébren és részvételükkel sikerült a jogegységesítésnek olyan irányt biztosítani, mely lehetővé teszi a készülő egységes vétel jognak az angol jog területén való elfogadását és érvényesülését is.

Amennyiben az intézet első igazgatótanácsa munkásságának eredményeképpen az egységes vétel jog tervezete tárgyát képezheti majd egy nemzetközi egyezménynek, a tudományos alaposággal kidolgozott és mintaszerűen megfogalmazott szöveg értékes darabja lesz a nemzetközi jogalkotásnak. Csak diszpozitív jelleget szánnak neki, hogy a felek az alkalmazandó jog határozott megjelölésével alkalmazását kizárhatják. Viszont nyitva áll az útja annak is, hogy az egységes nemzetközi vétel jog szabályait az egyes nemzeti törvényhozások magukévé tegyék a belső államjogi szabályozás egész vonalán.

Dr. Komán Ferenc.

Több örökbefogadott gyermek öröklési joga.

I. Az általános magánjog szabályai szerint többszöri örökbefogadásnak mindenkor helye van.

Ezen a magánjogi törvénykönyv javaslat (207. §) csak annyi változtatást eszközöl, hogy ha az örökbefogadónak vérszerinti ivadéka van, az örökbefogadási szerződés csak különös méltánylást érdemlő esetben erősíthető meg. Ugyanaz a szakasz azonban kimondja, hogy «ha az örökbefogadónak örökbefogadott gyermeke van, ez nem gátolja őt más gyermek örökbefogadásában».

II. A. még házasságkötése előtt 1913. január 7-én örökre fogadta B.-t. A. 1924. év május hó 24-én házasságot kötött C.-vel s ezt követőleg 1926. évi május hó 6-án örökbefogadta D.-t. Mindkét gyermek megkapta a névviseelési engedélyt is. A. 1928. évi február 29. napján elhalálozott s a hagyatéki bíróság a hagyatékot átadta a két örökbefogadott gyermeknek B. és D.-nek C. özvegyi haszonélvezeti jogával terheltlen.

III. B. pert indított örökbefogadott testvére, D. és özvegy C. ellen, az egész hagyaték felerészének — mint kötelesrészének — özvegyi jogtól mentes kiadása iránt és illetőleg az özvegyi jog megszüntetése vagy korlátozása miatt.

IV. Ebben a perben a kir. Kúria 1932. évi június 21-én P. I.

¹ L'Institut de Rome pour l'unification du droit privé. La Coopération Intellectuelle. I. 10.

² Observations concernant l'utilité de l'unification au point de vue des besoins du commerce international.

³ Amedeo Giannini, Il movimento internazionale per l'unificazione del diritto commerciale.

4582/1932. szám alatt kelt végítéletében kimondotta, «hogy B.-t — az első örökbecfogadott gyermeket — az egész hagyaték felerésze kötelestész címén megilleti, mert az utóbbi örökbecfogadáshoz az örökbecfogónak joga volt ugyan, de mivel a felperes az örökbecfogadással a törvényes gyermek jogállásába lépett, az örökbecfogónak újabb örökbecfogadása a felperes szerzett jogait, — tehát a kötelestészhez való jogát — ami a vagyton feléből áll, nem sérthette».

V. A kir. Kúria fenti elvi jelentőségű döntésében tehát lényegében azt a jogszabályt deklarálta, hogy *az első örökbecfogadott gyermeknek több joga van, mint a második örökbecfogadottnak. A második örökbecfogadás az első örökbecfogadott gyermek jogát nem sértheti.*

A kir. Kúria fenti döntése — szerény meggyőződéssem szerint — erősen vitatható.

A kir. Kúria döntését azzal indokolja, hogy az első örökbecfogadott gyermeket azért illeti meg a többjog, mert az örökbecfogadással a törvényes gyermek jogállásába lépett, ámde ezzel szemben felhozható, hogy a második örökbecfogadott gyermek is a törvényes gyermek jogállásába lép, s így mikép két törvényes gyermek joga között különbség nem tehető, azonképpen két örökbecfogadott gyermek jogállása közt sem lehet különbség. Igaz ugyan, hogy a Hármaskönyv 8. és 66. címe az örökbecfogadott gyermeket a törvényes gyermek jogába helyezi s a leszármazók törvényes jogával ruházza fel, azt azonban nem mondja ki, hogy az örökbecfogadott gyermeket ugyanazok a jogok illetik meg, mint a törvényes gyermeket.

Valójában és minden vonatkozásában az örökbecfogadott gyermek a törvényes gyermek jogállásába nem is kerül: így az örökbecfogadó családja és az örökbecfogadott között rokonság nem létesül, az örökbecfogadóról az örökbecfogadottra hárult vagyton nem ági vagyton. A 22,246/1889. I. M. sz. rendelet szerint az örökbecfogadott kifejezett családi név átruházása hiányában az örökbecfogadónak családi nevét sem viselheti, az örökbecfogadott felett a 3546/1884. I. M. számú rendelet értelmében átruházás hiányában az örökbecfogadó sem atyai hatalmat, sem gyámságot nem gyakorolhat.

Ezek a jogszabályok mind kétségtelen bizonyítékai annak, hogy az örökbecfogadott sem családi, sem örökjogi vonatkozásban nem azonos jogállású a törvényes gyermekkel, ami természetes folyamánya annak a ténynek, hogy hiányzik köztük a véroközösség, ami a törvényes leszármazóknak minden bizonynyal erősebb pozíciót kölcsönöz.

Alátámasztja ezt az álláspontot a magánjogi törvénykönyv javaslatának 2027. §-a is, mely jogszabály csak a törvényes származású ivadék kötelestészét védi az örökbecfogadottal szemben, kinek örökbecfogadása azon házasság megkötése után történt, melyből a kötelestészre jogosult törvényes ivadék származott.

Egybevetve a törvénykönyvjavaslat ezen fentidézett 2027. §-át a 207. §-ával, kétségtelenül megállapítható, hogy a tervezet csupán a *vér szerinti* leszármazó kötelestészét szándékolja védelemben részesíteni, mert különben a 2027. § nem hangsúlyozná a házasságkötést. Ha tehát a törvényes gyermek kötelestészét újabb törvényes gyermek születése csökkentheti, akkor az örökbecfogadott gyermek kötelestészét egy újabb gyermek örökbecfogadása éppen úgy csökkenti, mert *különben az először örökbecfogadott gyermeknek erősebb jogai lennének, mint a vérségi kapcsolatban levő törvényes leszármazónak.*

Minthogy pedig a magánjogi törvénykönyvjavaslat fentidézett rendelkezéseire fűzött indoklás szerint a rendelkezések túlnyomó részben a mai jogot tartalmazzák, úgy vélem, hogy a kir. Kúria hivatkozott elvi jelentőségű ítélete a Hármaskönyv alapján kifejlődött örökjogi ítélezési gyakorlatnak meg nem felel.

Dr. Abrahám Mózes.

Szemelvények a felsőbbíróságok gyakorlatából.

1. A kir. Kúria 49. számú polgári jogegységi határozata értelmében a polgári bíróság az eléje vitt magánjogi igény elbírálásánál a büntetőbíróság ítéletének a döntéséhez és ténymegállapításához nincsen kötve. Ebből következik, hogy jóllehet a polgári per bírósága a tényállás megállapításánál a bűnvádi eljárás során felvett bizonyításnak az eredményét is felhasználhatja, sőt a tény megállapítását akár egészben is erre alapíthatja, ámde ebben az esetben is tartozik a Pp. 270. §-a értelmében a tárgyalás és a bizo-

nyítás egész tartalmát szorgos méltatás tárgyává tenni és azokat az okokat, amelyek a meggyőződését előidézték, úgyszintén azokat, amelyek miatt a bizonyítást elégtelennek tartja, az ítéletben tüzetesen előadni, ugyanúgy, mintha a bizonyítás magában a polgári perben vétetett volna fel. (Kúria, 1932. máj. 25. P. II. 5386/1931.)

2. **Álképviselő.** Olyan jogszabály, amely szerint a képviselt jóváhagyásának hiányában az ügyletből eredő jogok és kötelességek általában a képviselő személyére szállának át, nincs. A jogoknak és a kötelezettségeknek ilyen átszállása a K. T. 160. § második bekezdése alapján sem vitatható. Ez a törvényhely is a képviseleti jog nélkül eljáró személynek csupán felelősségéről és nem jogáról szól, teljes összhangban az általános magánjognak az álképviselőre vonatkozó, a K. T. 52. §-ában is kifejezett szabályaival. (Kúria, 1932. máj. 10. P. IV. 7198/1930. Ugyanúgy: Hj. Dt. 25., 89.)

3. **Váltó. a)** Az ítéleti döntésnél, hogy a váltó valamely lényeges kellékének a hiánya a V. T. 6. §-ának rendelkezése szerint kizárja-e vagy sem az alpereseknek elfogadói váltónyilatkozatuk alapján fizetésre kötelezését, a váltónak az ítélethozatal, nem pedig a keresetindítás idején volt tartalma az irányadó. (Kúria, 1932. máj. 20. P. VII. 7799/1930.) — **b)** A váltó birtokosával szemben rendszerint a váltó kiállítását terheli annak a bizonyítása, hogy a váltót a váltóbirtokos csak bizonyos követelés érvényesítésére használhatja fel, ámde ha a váltó már előre csak bizonyos követelés fedezetére szolgált, a váltóbirtokos köteles bizonyítani, hogy utóbb olyan megállapodás jött létre, amelynek értelmében a váltót minden követelése érvényesítésére szabadon felhasználhatja. — **c)** A fedezeti váltó annak a követelésnek az érvényesítésére használható fel, amelyre adatott s a mindenkori követelés biztosítására szolgál. — **d)** Búzatartozás fedezetére szolgáló váltót, ellenkező kikötés hiányában, a hitelező az esedékesség napján érvényes búzaár alapján kiszámított összeg erejéig töltheti ki. (Kúria, 1932. máj. 19. P. VII. 379/1932. V. ö. Hj. Dt. 24., 94.)

4. **Nyugdíj. a)** Ha az alkalmazott a szolgálati viszony rögtöni hatályú megszüntetésében meg is nyugodott, ebből még nem következik, hogy a nyugdíj iránti igényéről is lemondott. (Kúria, 1932. ápr. 17. P. II. 1541/1930.) — **b)** A bíróság a jogszabályt a felek kérelmeinek a korlátai között önállóan alkalmazza, következőképpen a nyugdíj mennyiségének a kiszámítását a peresfelek számításától eltérő, törvényszerűnek felismert alapon végezheti és e tekintetben csak annyiban korlátozott, hogy a kötelezett fél részéről összeg szerint elismertnél kisebb összegben a félre kedvezőbb számítású mód alkalmazásával sem állapíthatja meg a marasztalás mértékét. (Kúria, 1932. máj. 3. P. II. 341/1930.)

H. D.

Szemle.

— **A magyar jog Csehszlovákiában** kétségbevonhatatlan győzelmet aratott az osztrák jog fölött. Szlovenszko-ban tudvalevőleg a magyar Btk. maradt érvényben, amely lehetővé teszi, hogy a bíróság a halálbüntetés helyett enyhítő körülmények esetében szabadságvesztésbüntetést szabjon ki, míg a köztársaság cseh részében hatályos osztrák Btk. szerint a halálbüntetés abszolút s csak kegyelem útján enyhíthető, ami, tapasztalás szerint, az esküdtbírókat arra bírta, hogy indokolatlan nembűnösségi határozatokat hozzanak. Ennek a jogegyenlőtlenségnek megszüntetése végett dr. Meissner Alfréd csehszlovák igazságügyminiszter törvényjavaslatot készített elő, amely a köztársaság egész területén kötelezővé teszi, hogy az esküdtekhez kérdés intézések az enyhítő körülményekre vonatkozólag. Ha az esküdtek az enyhítő körülmények kérdésére igennel válaszolnak, úgy verdiktjük köti a bírói tanácsot, viszont tagadó válasz esetében is jogában áll a bírói tanácsnak, hogy a halálbüntetés helyett szabadságvesztésbüntetést alkalmazzon. De még abban az esetben is, ha enyhítő körülményeket nem állapít meg a bíróság, amelyet az ítélethozatalban a magyar Bpnov. mintájára két esküdt egészít ki, köteles a kegyelmezés kérdésében határozni. Amikor meglegedéssel konstatáljuk a magyar jognak győzelmét, mégse fojthatjuk el a mélabús reflexiót, hogy ezt a győzelmet a háború előtti magyar jog

aratta, amelynek alkotója valami Csemegi Károly nevű, ma már idehaza obscuritásba szürkült kriminalista volt. És bármennyire örvendünk is a győzelemnek, még jobban örvendénk, ha a háború előtti magyar jognak a hozzánk közelebb eső Magyarországon sikerülne diadalt aratni a neónacionalista kodifikáció torzszülöttei fölött. Erre azonban egyelőre, úgy látszik, éppoly csekély a remény, mint amely valószínűtlen, hogy Csehszlovákia a háború utáni magyar büntetőjogi műalkotásokat fogadja el mintaképül. Talán nem is annyira nacionalista előítélet okából. Valószínűleg inkább azért, mert odaát nyilván tisztában vannak azzal, hogy az esküdtbírók rendeleti eltörlése, az «egyszerűsítések», a statárium s a kodifikációnak egyéb tisztavirágai voltaképpen idegenek a magyar jognak hagyományaitól, ellenben az osztrák cs. kir. abszolútizmus tradícióinak hajtásai, amelyeket a Csehszlovák-köztársaság a maga jogrendszeréből kigyomlálni igyekszik.

— Angol ügyvéd, angol bíró. A régi angol ügyvédi karnak egy maig is elismeréssel és kegyelettel emlegetett tagja, *Erskine*, sikerekben gazdag ügyvédi pályája alatt sokszor állította kortársai elé igazi mintaképét az angol ügyvédnek, aki tudatában van annak, hogy az ügyfele érdekeinek védelmében jogosítva van a szabadság mindazon fokainak az igénybevételére, melyekkel nem sérti meg a bíróság iránti tartozó tiszteletet. Egy nagyobb bűnügy tárgyalása alkalmával, melyben *Erskine* védőként szerepelt, az elnöklő *Buller* bíró, mikor az esküdtek főnöke az esküdtszék határozatát kihirdette, azt az észrevételt tette, hogy a most előterjesztett verdikt jogi következményei — amint kifejezte — nagyon eltérők volnának az esküdtszék nyilvánvaló intencióitól. Nézete szerint ezen változtatni kell. *Erskine* azonban kifejezetten a mellett volt, hogy az esküdtek határozatát teljesen úgy foglalják jegyzőkönyvbe és úgy fogadják el az ítékezés alapjául, amiként azt az esküdtek elnöke kihirdette. Erre a következő párbeszéd fejlődött ki a bíró és ügyvéd között:

A bíró: Végre is nekem tisztában kell lennem az esküdtszékkel!

Az ügyvéd: A jury teljesen tisztában van a maga határozatával.

A bíró: Sir, én nem engedhetem meg a félbeszakítást.

Az ügyvéd: Én itt mint egy polgártárs ügyvédje állok s az ő nevében kívánom, hogy a verdikt úgy vétessék fel, miként azt a jury meghozta.

A bíró: Üljön le, Sir, tartsa szem előtt kötelességét vagy kénytelen lennék Önnel szemben egyéb módon eljárni.

Az ügyvéd: Lordságod teheti, amint azt éppen a legalkalmasabbnak gondolja, én éppen olyan jól ismerem a magam kötelességét, mint ahogyan Lordságod ismeri a magáét. Nem változtatnom meg az álláspontomat.

És a dolog nem került késhegyre. A bíró tapintata és az ügyvédnek a bíróság iránti tisztelete hamarosan megtalálta a módot a látószólagos ellentéteknek közmegegyezéssel járó elosztására.

Zsoldos Benő.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Megvételre keresem Polgárjogi Határozatok Tára III. és IV. kötetét (405—722. sorszám). Dr. Sebestyén Lipót ügyvéd, Debrecen.

Hároméves ügyvédirodai gyakorlattal rendelkező, magyar- és német-nyelvű gyors- és gépirónó állást keres szerény fizetéssel. «Igyekvő» jeligére a kiadóba kér.

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtszék elnöke.

Előkészületben három új kötet!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarzatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírāja

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932. VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

Írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

A HITELSÉRTÉSRŐL SZÓLÓ 1932. ÉVI IX. T.-CIKK INDOKOLÁSA ÉS SZÖVEGE

Magyarozattal összeállította

Dr. ZÖLDY MIKLÓS

az igazságügyminisztériumban alkalmazott kir. ügyész

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és' minden könyvkereskedésben.

Mindennemű

természettani, természettajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert

legelőnyösebben szállít

CALDERONI mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk.

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Ruzstem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 5-37-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: Vállás Lajos.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Munkácsi Ernő budapesti ügyvéd: Dr. Almási Antal: A Dologi Jog Kézikönyve. II. kötet. — Dr. Radnai Imre Sándor budapesti ügyvéd: Rendelet-gyorstalpalás. — Szemle. Melleklet: Ügyvédi Közlöny 35. sz. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXV. 6.

Dr. Almási Antal:

A Dologi Jog Kézikönyve. II. kötet.

(Tébe könyvtár, 1932. 607 old.)

Amikor Almási Antal Dologi Joga első kötetének megjelenését a Jogtudományi Közlöny 1929. évi 12. számában méltattuk, e munka jelentőségét abban foglaltuk össze, hogy az «éles logikával és kristálytisztá dialektikával megírt önálló mű, amely a nemzeti jog őstalajába meríti elméletének gyökereit és e mellett fejtegetései a haza határain túl is nagy értékűek». Az elméleti, analitikus felépítésnek és a tételes, dogmatikus kidolgozásnak ez a kettőssége adja meg Almási Dologi Joga második kötetének értékét is. De azért a két kötet nemcsak tartalmában, de jogi kidolgozásának mikéntjében is élesen különbözik egymástól. Az első kötet fejezeteit, az *Általános Részt* áthatja a *boncoló analízis*, a dologi jog alapvető fogalmainak sokszor egészen eredetien megkonstruált kiépítése: «a dologi jogképesség» és «a birtok»-tanainak a legszélesebb alapon való kifejtése. A második kötet túlnyomó része *dogmatika* és *glossza*; a munka központjában a háború utáni magánjogi törvényalkotásunknak eddig legsikerültebb opusa, az új jelzálogtörvény van. Az 1927: XXXV. tc.-ben tételesen beiktatott jogszabályokból, *mint centrumból*, sugározta szerzőnk világosságot a dologi jognak ama intézményeire, amelyeket kézikönyve második kötete tárgyal: *a haszonélvezet, a használat, a jelzálog, az ingó jelzálog, s zálogjog és a telki teher jogintézményeire.*

Almási már a munka első kötetének megjelenésekor világosan látta azokat a nehézségeket, amelyekkel a második résznél meg kellett küzdenie. Már akkor felvetette: *«hogyan szemléljük és szemléltessük dologjogi épületünk pompás, modern és újonnan reáépített felső emeleteit: a jelzálogjogi, a belvízi hajók lajstromozásáról és az ipari záloglevelekről szóló törvényeket, amikor ennek az épületnek alsó részzeit és alapjait tulajdonképpen még ma sem látjuk teljesen tisztán.* Hogy alapozzuk meg elvileg és miként hangoljuk össze a dologi jog égetően sürgős gyakorlati napi kérdéseit az elmélettel, amidőn a gyakorlat az osztrák polgári törvénykönyvvel és a telekkönyvi rendtartással tudatos ellentétben, az élet mindent letipró nyomásának engedve a telekkönyvön kívüli tulajdont és az ily dologi jogokat elismeri...» Ezek a nehézségek az első kötet előszavában csak *távoli akadályokként* mutatkoztak, de a második kötet megírásakor reális küzdelmet jelentettek. Súlyos nehézség volt összhangzásba hozni a legkülönbözőbb kódexekből, jogelméletekből, különböző korok és idők joggyakorlatából származó szabályokat az új modern törvényekkel, különösen az új jelzálogtörvénnyel; hiszen ismeretes, hogy az idegen dologbeli jogok anyagának írott forrásai nem egységes eredetűek és jelentékeny részben a német magánjogból kerültek át az azzal eddig sokszor ellentétes joggyakorlatunkba. Almási látja a következményeket is és tudja, hogy az idegen dologbeli jogok tana főforrásának, az 1927: XXXV. tc.-nek joggyakorlatunkba való reális beültetése csak akkor sikerülhet, ha mindenképpen közelebb jutunk e fontos törvény szelleméhez. Ezt pedig csak akkor érhetjük el, ha «nem tévesztjük el szem elől, hogy még azonos vagy hasonló jogtételék is a mögöttük rejlő gazdasági

és jogi háttér különböző voltánál fogva igen sokszor egészen mást jelentenek nálunk, mint a jelzálogi törvény mintájául szolgáló BGB. világában». Ezért Almási megállapítja, hogyha bár nem nélkülözhetjük a német elméletet és gyakorlatot, de ennek felhasználása még korántsem vezet el célunkhoz. Gyakorlatunknak és elméletünknek önállóan is ki kell fejtenie és meg kell találnia «azokat az átfogó, egységes alapelveket, amelyek a törvényt a mi magyar dologi jogrendszerünkben áthatják».

Íme a nehézségek, amelyekkel szerzőnknek meg kellett küzdenie és a célok, amelyek írásában vezették! Ezeket a nehézségeket meg kell értenünk és a kitűzött célt helyeselnünk kell. *A nehézségek megértése feltárja előttünk a dogmatikának azt a nagy birodalmát, amelyet szerzőnk teljesen ural* és a törvényt értelmező fejtegetések oly magasságához vezet el, *amelyre hazai irodalmunkban alig van példa.* Ezekben a fejtegetésekben van a Dologi Jog második kötetének értéke, mert a jog gyakorlati munkásai *(s a jogi kézikönyveknél mégis csak ez a végső cél)* az előttük felmerülő jogesetek eldöntésénél *nagy eredménnyel fogják ezt a könyvet használni.* E munka jelentőségét pedig igazán csak akkor foghatjuk fel, ha betekintünk azokba a kérdésekbe, amelyeket szerzőnk megoldani próbált.

A *szolgalmat* fejezetéből figyelmünket felkelti Almásinak az a tanítása, hogy a régebbi gyakorlattal szemben s annak dacára, hogy a szolgalmat idegen dologbeli jog, *a saját dolgon való szolgalmat megengedhetőnek tartja.* (4. old.) Érveit az 1925: XV. tc., majd tudatosabban az 1927: XXXV. tc. folytán jogrendszerünkbe bevonult *tulajdoni jelzálog* körül csoportosítja és abból indul ki, hogy ez a minden ízében átgondolt modern törvényalkotás oly szabályokat alkotott, amelyeket a fennálló telekkönyvi joggal összeegyeztethetőnek tart és ezért *nehezen lehetne elképzelni, hogy az egyik idegen dologbeli jogosultságnál, a jelzálognál, a saját dolgon való ius in re elismerjük, a másíknál pedig fogalmilag kizárjuk.*

Az értékes analitikus meglátások közé tartozik annak felismerése, hogy a *dologi jogintézményeken belül törvényes kötelmi viszonyok állanak fenn.* (41. old.) Így a haszonélvező, neki a dolog élvezetében határokat szabó törvényes korlátoknál fogva, a haszonélvezeti jogosultság tartama által megszabott törvényes kötelmi viszonyba kerül a tulajdonossal.

Az *antichresis tilalmát új megvilágításban mutatja be.* (42. old.) Míg egyfelől leszögezi, hogy az antichresis akkor is tilos és érvénytelen, ha azt valamely más ügyletbe (pl. haszonélvezetbe) burkolják, másfelől reámutat arra, hogy az antichresissel kapcsolatos *ezek az «egyéb» ügyletek nem mind egyforma jelentőségűek.* A jogképességi hiány csak ott forog fenn, ahol a jelzálog megalapítása a főcél és az antichresist burkoló szerződés csak az ezt biztosító eszköz. Nem forog fenn ellenben érvénytelenség ott, ahol a haszonélvezeti jog alapítása a főcél és a jelzálogjog csak másodrangú jelentőségű. *Mindjárt reámutat a kérdés gyakorlati jelentőségére.* Szokásos nálunk, hogy az elaggott kisközgazda ingatlanát a fiának átadja úgy, hogy az ingatlanon egyidejűleg magának haszonélvezeti jogot biztosít és egyúttal jelzálogjogot is kebeleztet be ama egyéb terhek biztosítására, amelyeket fia magára vállalt. *Ilyenkor — a haszonélvezet és a jelzálogjog jogi és gazdasági összefüggése dacára is — az antichresist nem látja fennforgónak.*

Ismeretes, hogy a 432. sz. E. H. a haszonélvezeti jog gyakorlásának átruházását megengedi, de az átruházás telekkönyvi bejegyzését tiltja. Almási reámutat arra, hogy ily módon a haszonélvezeti jog gyakorlásának átruházása korlátolt, nem nevesített és nem telekköny-

vezhető személyes szolgalmat szül. Mindenképpen helyeselhető az a további állásfoglalása, hogy a bejegyzést tiltó jelenlegi joggyakorlat fenntartását sem a gyakorlati élet, sem a telekkönyvi forgalom jóhiszeműsége és biztonsága nem kívánja, hanem az kívánatos, hogy a hasznélvezet gyakorlásának átruházása a telekkönyvben feltüntethető legyen. A MMT. 641. §-a ily értelmű kiegészítésre szorul. Szerzőnk egyébként törvényesen védett lehetőséget lát a hasznélvezetgyakorlás átruházásának telekkönyvi biztosítására, bérlet bejegyzésének alakjában és álláspontja szerint sem az 1927: XXXV. tc. 5. §-ában, sem a 435. sz. E. H.-ban foglalt tételek nem akadályai annak, hogy a hasznélvezeti jog gyakorlása bérlet alakjában a telekkönyvbe kerülhessen.

A hasznélvezet tanának gyakorlati szempontból legjelentősebb fejezeteihez azok a fejezetek tartoznak, amelyek éles kontúrokkal tárgyalják a hasznélvezettel kapcsolatos helyreállítási kötelezettség és a hasznélvezet tárgyára vonatkozó terhek kérdéseit. Az állag helyreállítására vonatkozó rendes karbantartási kötelezettség a hasznélvezőt terheli, de a tulajdonos ennek elmulasztásából eredő kárának megtérítését csak a hasznélvezet megszűntével érvényesítheti. A hasznélvezet fennállása alatt a tulajdonos csak azt követelheti, hogy a hasznélvező eredménytelen felhívása után ő végezhesse el az állagjavítást és biztosítékadást is igényelhet. (Arg. a contrario MMT. 649. §-ából.) A biztosítékadási kötelezettségnél disztinkvál a visszeterhes és az ajándékozáson alapuló hasznélvezet között. A visszeterhes hasznélvezetnél a biztosítékadási kötelezettség már a gondatlan vagy esetleg a gondatlanságtól is mentes véletlen jelentős veszélyeztetéshez fűződik, az ajándékozó hasznélvező biztosítási kötelezettsége pedig ahhoz, hogy az állag jelentős veszélyeztetését az ő szándékos vagy súlyos gondatlanságából előidézett jogellenes cselekménye vagy mulasztása okozta. (69. old.)

A hasznélvezet tárgyál szolgáló dolog terhei a hasznélvezőt terhelik a tőkeértéken fekvő terhek kivételével. E disztinkciónak kiváló jelentősége van a törlesztés kölcsönöknél, ahol a tőketörlesztést a kamattörlesztéstől el kell különíteni; az előbbi a tulajdonos, az utóbbi a hasznélvező terhére esik. Almási e helyen jelentősen mutat reá a Kúria ama gyakorlatára (K. 90/1920.), hogy az annuitásos kölcsönök tőketörlesztő részletei ugyan a tulajdonost terhelik, de a hasznélvezet fennállása alatt ezt is a hasznélvező tartozik megfizetni és a tulajdonossal szembeni megtérítéshez való joga csak a hasznélvezet megszűntekor érvényesíthető. (74. old.)

A munka központjában az ingatlan jelzálogjogról szóló fejezetek vannak. A szerző egyéb munkáiból is ismeretes mindenre gondoló, a legnagyobb mélységekbe behatólag alaposan dolgozta fel dologi jogunknak eme kétségtelenül legnehezebb fejezetét és fejezeteinek összeállításából, úgy véljük, helyesen következtünk arra, hogy szerzőnk a jelzálogjogi részekre helyezte művének súlypontját. Az ingatlan jelzálogjog dinamikusan bontakozik ki: először annak fajai, majd azt megalapító, megváltoztató és megszüntető tények kerülnek tárgyalásra, utánuk a jelzálogjog terjedelmét és a tartalmát képező biztonsági és kielégítési jogok.

Az új törvény és a bírói gyakorlat ellentétének felvetése mutatkozik azokban a fejezetekben, amelyek a 61. sz. T.Ü.H.-ot a tv. 8. §-ával szembeállítják. (127. old.) A 61. sz. T.Ü.H. szerint a jelzálogilag bekebelezett követelés elzálogosításának tényében sem a követelés engedménye, sem az annak biztosításául szolgáló zálogjog átruházása nem foglaltatik. A tv. 8. §-a szerint azonban a követelés átruházásával a jelzálogjog is átszáll az új hitelezőre, és így helyesnek kell tartanunk a szerzőnek a tv. egyéb rendelkezéseivel is megerősített álláspontját, hogy a fenti T.Ü.H. hivatkozott rendelkezése elejtettnek tekintendő.

A dogmatikus fejezetek között gyakorlatilag nagyjelentőségűnek látszik annak felvetése, hogy az előjegyzett és a végrehajtás útján szerzett, továbbá a tv.-ben nem szabályozott egyéb jelzálogjogok csak keletkezési alapjuk tekintetében, avagy tartalmilag is különböznek-e a tv.-ben szabályozott jelzálogjogoktól? A tv. t. i. a jelzálogjogok fajait az azokat keletkeztető jogi tények tartalmára és nem azok alkatbeli eltéréseire alapítja, s úgy az előjegyzett, mint a végrehajtási jelzálogjogról hallgat. A kérdésnek nagy gyakorlati hordereje van. Mert ha abból indulunk ki, hogy ezek az eljárási forrásokban szabályozott, de a törvényben szabályozatlanul hagyott jelzálogjogok az 1927. évi XXXV. tc.-ben szabályozott jelzálogjogok fajai, akkor alkalmazandó a 116. §-kodifikátorius záradéka (. . . hatályukat veszítik a fennálló jogszabályoknak azok a rendelkezései, amelyek az e törvényben szabályozott jogviszonyokra vonatkoznak . . .) és alkal-

mazhatatlanokká váltak a korábbi joggyakorlatnak ama szabályai, amelyek a végrehajtási és előjegyzett jelzálogjogoknak különleges tartalmat adnak (l. 444. E. H.-t). Ha azonban ezek a jelzálogjogok a tv.-ben szabályozottaknak ellentétei, akkor a korábbi gyakorlat továbbra is megáll. Pl. a 444. sz. E. H. szerint az előjegyzés útján szerzett jelzálogjog nem olyan, amelyre a telekkönyvi jóhiszemű szerző védelmének szabályai alkalmazhatók. Ugyanez az eset a bírói gyakorlat szerint, ha a végrehajtási jelzálog szembe kerül jóhiszemű és a telekkönyvbe még be nem jutott tulajdonossal. Almási a tv. és a gyakorlat egybevetése után arra a következtetésre jut, hogy a végrehajtási zálogjog és a törvényben szabályozott jelzálogjogok közti választvonal a tv. hatálybalépése után sem mosódott el; de kénytelen leszögezni, hogy a források hallgatása viszont a mellett mutat, hogy a végrehajtási zálogjog csak a jelzálogi tv.-ben szabályozottaknak egyik alfaja. Almási álláspontjának erősítésére meg kell említenem, hogy a munka megjelenése óta publikált K. -V. 6046/1930. sz. ítélet (lásd Jogi Hírlap VI. 787.) fenntartja a tkvi jóhiszemű érvényesülésének a végrehajtási zálogjognál mutatózó törését.

Ott, ahol Almási elméleti fejezetekbe bocsájtkozik, sohasem téveszti szem elől, hogy az elméleti fejezetek mögött a gyakorlati jelentőségnek fel kell csillámlani. A legjobban kidolgozott elméleti kérdések egyike annak felvetése, hogy a jelzálogjogot megalapító dologi ügylet szerződés-e vagy pedig a jelzálogtulajdonos egyoldalú ügylete? (149. old.) E kérdés eldöntésétől függ, hogy mikor kell fennforognia a jelzálogos hitelező jóhiszeműségének ahhoz, hogy az a tkvi bejegyzés hatályára és a jóhiszemű telekkönyvi szerzés szabályaira hivatkozhatók. Almási úgy véli, hogy «nem csupán az elzálogosítási kötelmi, hanem a jelzálog megalapítására vonatkozó dologi akaratnyilvánítások is szerződési tényállásnak a részei, nem pedig merőben egyoldalú jogügyletek». (151. old.) «Vagyis a bekebelezési engedély a jelzálogjog megalapítására irányuló dologi szerződés első akaratnyilvánítása, amelyet követ a második, a jelzálogos hitelező bekebelezési kérvényében foglalt az a kijelentés, hogy a jelzálogjog tulajdonosa által elhagyott dologjogi helyzetet a maga részére el is foglalja.» (152. old.) Valószínű, hogy Almásinak ez az álláspontja ellenvéleményt fog kiváltani, mint ahogy ellenvélemény valószínű ama igen fontos kérdésben, hogy a rangsorbiztosítás lefoglalható-e? (133. old.)

Almási álláspontja szerint a rangsorfenntartás a tulajdonjognak különválasztott és önálló dologjogi jelentőséget nyert eleme, olyasmilyen joghelyzet, amely a dologi várománnyal és a dologi elsajátítási igényvel mutat fel némi hasonlatosságot. Mármost az a kérdés, hogy a tulajdonos hitelezője végrehajtásilag lefoglalhatja-e a rangsorral való rendelkezés jogát? Szerzőnk reámutat arra, hogy ebben az eminens fontosságú kérdésben a tv. hallgat, sőt — a tv. 5. §-ában foglalt, a dologi és kötelmi jogviszonyok közti megkülönböztető jelentőségre utaló mesterkéltséggel szabályozással — a zavart teljessé teszi. Almási szerint kétféle megoldás lehetséges. Vagy elfogadjuk, hogy a rangsorral való rendelkezés személyiségi jog, amelynek gyakorlásába semmiféle hitelezőnek sincs beleszólása, vagy pedig ama helyzet előtt állunk, hogy a rangsorjog lefoglalását csak a még zálogjogot nem nyert hitelezőknek kellene megengedni és ez esetben nem előny, hanem hátrány az, hogy valaki már előbb nyert zálogjogot. Almási szerint a gyakorlat valószínűleg ez utóbbi megoldás felé fog haladni. (134. old.) A munka egy másik részében Almási útmutatást is ad a rangsorfeljegyzés lefoglalására, és pedig ez a rangsorfeljegyzést rendelő bírói végzés első példányának, mint értékpapírszerű okmánynak lefoglalásával történhetné. (V. ö. Vht. 80., 123. és 124 §-aival.)

Kétségtelen, hogy a fentismertetett egyik megoldás sem kielégítő és a németországi joghelyzet felé kellene közeledni, ahol a rangsorhely lefoglalhatása nem is kérdéses. Igaz ugyan, hogy a német jog szerint a tulajdonos az üres ranghelyre telekadosságot vagy tulajdonosi jelzálogjogot nyerhet, és pedig akár előzetesen, akár utóbb következett be az üresedés. Viszont nem hagyható figyelmen kívül, hogy a jelzálogtörvényünk 17. és 18. §-aiban foglalt és mintegy személyiségi jogot feltüntető rendelkezésekkel szemben, a német jog szerint, a saját jelzáloggal bíró tulajdonos jelzálogos hitelező és a tulajdonosi jelzálog átruházható és lefoglalható vagyoni jog.

A munka magyarázó fejezeteinek legcsillogóbb fejezeteihez tartozik a tv. 29. §-ához fűződő magyarázat. Ismeretes, hogy e szakasz szerint, ha telekkönyvileg be nem jegyzett bérlet, illetve hasznbérlet esetén a tulajdonos a bérlet, illetve hasznbérlet a lefoglalás előtt beszédte, ez a rendelkezése csak annyiban mentesíti a bérlet, illetve hasznbérlet a jelzálog alól, amennyiben a bér vagy hasznbér a foglaláskor folyó és a reá következő negyedévi bér, illetőleg

félévi haszonbérfizetési időszaknál nem későbbi időre járna. A későbbi időre járó bérért, illetve haszonbérért a bérlő, illetve haszonbérlő felelős marad. Mi történik akkor, ha a bérlő vagy haszonbérlő így kétszer fizetett, de a végrehajtható hitelező zálogjoga utólag eredeti érvénytelenség címén megdől? Kérdéses lesz, hogy a jelzálogos hitelező a causa nélküli gazdagodását kinek tartozik megtéríteni? A kétszer fizető bérlőnek vagy haszonbérlőnek? avagy a másik jelzálogos hitelezőnek, akinek a másodszori fizetés követelésére az esetben nyílt volna meg joga, ha az érvénytelen jelzálogjog a telekkönyvben nem szerepelt volna? *Almásí úgy látja, hogy a másik jelzálogos hitelező javára kell a kérdést helyesen eldönteni.*

A Dologi Jog első kötetében, a birtoktanban megírt hatalmas jogi konstrukciókra emlékeztet a *jelzálogi kereset analízise*. (245. o.) Almási az elterjedt és a tv. 39. §-ából is kitűnő tanítással szemben *tagadásba veszi, hogy a jelzálogi kereset a jelzálogos hitelező dologi igényének érvényesítése volna.* Abból indul ki, hogy a dologi igény a jogosult követelése arra, hogy dologi jogosultságának tartalmával ellentétes állapot megszüntettség vagy a dologi jogosultságának megfelelő állapot előállítassék vagy helyreállítassék. A jelzálog tulajdonosa pedig azzal, hogy a jelzálogos követelés vele szemben lejár, semmi olyat nem tett, nem mulasztott vagy nem hagyott abba, ami a jelzálogos hitelező jelzálogjogával ellentétes. *A megoldás oda irányul, hogy a jelzálogi kereset és az annak alapján hozott ítélet lényege nem az, hogy a jelzálogtulajdonos egyáltalában köteles túrni a kielégítést, hanem hogy most köteles azt túrni.* A «jelzálogi perben a marasztalás nem dologi igény következménye, de a jelzálogjog fejlődésének az eredménye, a jelzálogos hitelező bírói felhatalmazása, hogy most már a kielégítési jogot gyakorolhassa».

Ilyen *mozaikokból* tevődik össze Almási Dologi Jogának második kötete. *S mint minden mozaiknál csak bizonyos áttekintő távolságból láthatjuk a harmóniát nyújtó képet, közelről csak a részletek tűnnek fel.* A tartalom természete szerint könnyebb volt az első kötet általános tanaiból egységet alkotni, mint a második kötet dogmatikus fejtegetéseit rendszerbe foglalni. S kétségtelen, hogy a jövő, a jelzálogtörvény nyomán kialakuló joggyakorlat többet fog változtatni a második, mint az első kötet tartalmán. Ez azonban nem változtat azon, hogy a magyar jogtudomány *Szladits és Nizsalovszky* idevágó művei mellé a *Dologi Jog feldolgozásának tökéletes kézikönyvét kapta Almási munkájában.*

A könyvet az Árpád r.-t. nyomta Kalocsán, de nem azzal a precizitással, amit annak belső értéke megkívánt volna. Reméljük, hogy a mielőbbi második kiadás alkalmával a nyomdai hibák kiküszöböltnéek.

Dr. Munkácsi Ernő.

Rendelet-gyorstalpalás.

A 4140/1932. M. E. sz. rendelet 1. §-a a következő rendelkezéseket tartalmazza:

«Ha külföldi hitelező a zálogjog előjegyzését vagy végrehajtási jogcselekmény elrendelését vagy foganatosítását kéri, a bíróság a kérelem tárgyában való határozathozatala előtt minden esetben köteles a feleket meghallgatni annak megállapítása céljából, hogy a kérelem teljesítése nem ütközik-e a külfölddel való fizetési forgalomra fennálló jogszabályokba, főként hogy megvan-e a Magyar Nemzeti Bank részéről szükséges engedély (4500., 4550., 6900/1931. M. E. sz. rendeletek, 4100/1932. M. E. sz. rendelet), illetőleg hogy a Magyar Nemzeti Bank a 4550/1931. M. E. rendelet 4. és 5. §-a értelmében adott-e halasztást. Ha kiderül, hogy a kérelem teljesítése az idézett rendelkezésekbe ütközik, vagy ha az adós igazolja, hogy a Magyar Nemzeti Bank a halasztást megadta, a kérelmet el kell utasítani. Ha a bíróság a kérelmet elutasítja, az adóst a kérelem és a jelen rendeletben megszabott eljárás költsége nem terheli.

Az előző bekezdés rendelkezéseit kell alkalmazni az esetben, ha *belföldi hitelező* valósággal külföldi pénznemben fizetendő követelés alapján kér előjegyzést vagy végrehajtást.»

Ezen rendelet második bekezdése alapján a bíróságok tárgyalást tűztek ki oly esetekben, amikor belföldi hitelező záloglevelek kibocsátásának alapjául szolgáló követelése erejéig kért végrehajtást. Ily követelések tekintetében ugyanis a 6900/1931. M. E. rendelet 3. §-a úgy intézkedik, hogy ezen rendelet hatályának tartama alatt az adós az esedékessé vált annuitásokat pengőben tartozik hitelezőinél letétbe helyezni és az ellen az adós ellen, aki a megfelelő összeget pengőben letette, a tartozás miatt bírói el-

járást nem lehet indítani, továbbá tilos ily kölcsönökre az esedékessé vált annuitásokat meghaladó fizetéseket (rendkívüli törlesztést) teljesíteni.

Nyilvánvaló, hogy a 4550/1931. M. E. rendelet 4. és 5. §-ában foglalt rendelkezések belföldi hitelezők ily természetű követeléseire nem vonatkozathatók, mivel a 6900/1931. M. E. rendelet 4. §-ának 2. pontja csupán külföldi és nem belföldi hitelezővel szemben tartja továbbra is hatályban a 4550/1931. M. E. rendelet 5. §-át.

Felmerül tehát a kérdés, hogy ha belföldi hitelező amortizációs kölcsönkövetelését, mely záloglevelek kibocsátásának alapját képezte, a fennálló rendelkezések alapján végrehajtani kívánja, mihez ad tulajdonképpen engedélyt a Nemzeti Bank?

1. Halasztást a Nemzeti Bank adósnak belföldi hitelezővel szemben nem adhat, mivel részletfizetéseit adós a 6900/1931. M. E. rendelet értelmében pengőben tartozik letenni, márpedig ezideig belföldi belföldinek pengőben korlátozás nélkül fizethet.

2. Nem forog továbbá annak a veszélye sem fenn, hogy az adós, aki pengőben nem fizette annuitásait, talán effektív aranydollárokból a végrehajtás során ki fogja egyenlíteni, mert a 6900—1931. M. E. rendelet értelmében adós ebbeli kötelezettsége a rendelet hatályának tartama alatt csak pengőben való letétbehelyezés erejéig áll fenn.

Nyilvánvaló tehát, hogy ha a belföldi hitelező ily követelés erejéig effektív külföldi pénznemben végrehajtási zálogjog feljegyzését kéri, nincs semmi szükség és jogalap arra, hogy a Nemzeti Bank bármilyen engedélyt kiadjon, mert a kielégítés eredményessége esetében a belföldi hitelező úgyis csak pengőket fog kapni és nem aranydollárokat, viszont mindaddig, míg a 6900/1931. M. E. rendelet 3. §-a teljes egészében hatályban van, ily követeléseknél a Nemzeti Banknak nincs is jogosultsága semmiféle perlési vagy halasztási engedély kiszolgáltatására, mert végeredményben pengőben való fizetéshez belföldiek közt egyelőre nem szükséges a Nemzeti Bank engedélye.

Logikus tehát, hogy félreértések elkerülése céljából a 4140/1932. M. E. rendeletet azzal kellene kiegészíteni, hogy ezen rendelkezések nem vonatkoznak ama esetekre, amikor belföldi hitelező oly követelése erejéig kér előjegyzést, illetőleg végrehajtást, mely követelés záloglevelek kibocsátásának alapját képezi.

Amennyiben pedig a 4100/1932. M. E. rendelet ezen intézkedéseit ily követelésekre is fenn akarják tartani, úgy ennek természetes előfeltétele az volna, hogy a 6900/1931. M. E. rendelet ellentétes intézkedései kifejezetten hatályon kívül helyezendők.

Viszont a mai helyzet világosan kidomborítja a két rendeletben foglalt ellentétes intézkedést, melynek gyakorlati eredménye a Nemzeti Bank adminisztrációs munkájának és a belföldi hitelező behajtási költségeinek szaporodása. Ez a két tényező pedig nem lehet indok arra, hogy egy rendeletben foglalt téves intézkedés utólag helyreigazítást ne nyerjen.

Dr. Radnai Imre Sándor.

Szemle.

— **A bíró** fogalmilag oly magas rangot jelent, amely kétségessé teszi, hogy a bírák közt egyáltalán lehetségesek-e különböző rangfokozatok? Angliában, amely a bírói hierarchiát korántsem fejlesztette ki oly mértékben, mint a kontinens, tudvalevőleg még az is előfordulhat, hogy a Court of Appeal bírója saját ítéletét vizsgálja fölül, ha mint a Lordok házában tagja résztvesz a revíziós tanácsban. De nálunk, úgy mint a legtöbb európai államban, az egymás fölé helyezett bírói fórumok szervezete történeti fejlődés eredménye. Ehhez tartozik a tanácsrendszer is, amelyben a tanácselnök nem csupán a primus inter pares szerepét tölti be. Ezt szem előtt tartva, nem hagyható észrevétel nélkül az a terv, hogy a kir. Kúria két tanácselnökének nyugalmabavonulása alkalmából állásuk egyelőre ne töltsék be, hanem a tanácsok egy-egy bírója nyerjen állandó megbízást a vezetésre. Állítólag oly célból, hogy a tanácselnöki és a bírói javadalmazás között mutatkozó különbség az alsófokon díjtalanul működő segédzsemlényzet javadalmazására legyen fordítható. Bármennyire kívánatos is e cél, a tervbevetett megoldás mégsem aggálytalan. Mindenekelőtt méltánytalan, hogy a Kúria bírái megfosztassanak egy nehéz és hosszú életpályán vég-

zett munka jutalmának amúgyis szükös reményétől. Még ennél is jelentősebb azonban, hogy a kúriai tanácselnök a jogszolgáltatásban irányító szerepet van hivatva betölteni, amely a tanácsvezetés állandóságát föltételezi. Végül pedig a bírói függetlenségnek végső garanciája éppen a legmagasabb bírói fórum tanácselnökeinek személyében jut kifejezésre. Ma, amikor a bírói függetlenség az egyetlen szilárd pont a feje tetejére állított világ eseményeinek rohanó árában, e függetlenség intézményes biztosítékainak legcsekélyebb csorbitása is kihívja a tiltakozó bírálatot. Ha pedig arról van szó, hogy fedezetet találjunk a valóban méltánytalanul ingyenmunkát végzők díjazására, úgy még a redukált állami költségvetésben is találhatók feleslegesebb tételek, mint a Kúria tanácselnökeinek javadalmazása.

— A cégjog gyakorlata a szomorúan változott és még mindig változó viszonyokban gyakrabban lesz kénytelen az *alaptőke leszállításának* a kérdéseivel foglalkozni, mint a múlt évtizedekben. Szükség lesz erre az egyes beteg társaságok gyógyítását célzó eljárás során és szükség egészséges társaságoknál, amelyek a változott viszonyokban nem tudják az egész alaptőkét gyümölcsöztetni. A K. T. szabályozása (209.) meglehetősen hiányos és a bírói gyakorlat sem fejlesztette teljesebbé, mert inkább a tőkeemelés, mint a tőkeleszállítás kérdései foglalkoztatták. A német kereskedelmi törvény szabályozása részletesebb. Az első, 1931. évi szeptemberi szükségrendelet is tartalmaz kiegészítést. És ehhez a szabályozáshoz járulnak a második, 1931. évi októberi szükségrendeletnek az alaptőkeleszállításnak átmeneti megkönnyítésére vonatkozó szakaszai. Sajnálatos, hogy az a magyar részvényjogi tervezet, amelyet a kir. igazságügyminiszter közölt a szakemberekkel és némely érdekeltekkel, a tőkeleszállításra nem terjedt ki.

A részvények bevonása, mint az alaptőke leszállításának egyik módja, a részvények visszaszerzése és megsemmisítése a magyar törvényben is szerepel. Azt ellenben, hogy ily bevonásnak vagy egyes módjainak mikor van helye, a törvény nem mondja meg, mert abból a szabályból, hogy az eredeti alapszabályokban előírt kisorsolással történő leszállításhoz bírói engedély nem szükséges, nem következik, hogy a kisorsolás az eredeti alapszabályokban foglalt előírás nélkül el nem határozható s bírói engedéllyel végre nem hajtható. A kényszerkisorsolás az előbb említett eseten kívül megengedettnek mégsem tekinthető, mert az ilyen határozat végeredményben odavezetne, hogy a részvényesek egyenlőtlen elbánásban részesülnének, ami a részvényjog egyik alapelvebe ütköznék. A német jog kifejezetten kimondja azt, hogy kényszerbevonásnak csak az eredeti alapszabály vagy a részvényaláírást megelőzően módosított alapszabály alapján van helye.

A részvényeknek más módon bevonása azonban lehetséges. Ilyen más mód nevezetesen a részvényeknek az alaptőke leszállítása céljából visszavásárlása. A magyar törvény ezt a visszavásárlást sem szabályozza, ellentétben a német törvénynek eredeti s különösen a rendelettel módosított 227. §-ával, amelynek érdekes részleteire helyszűke miatt csak utalás történhetik.

Vitás lehet, vajjon kifogásolható-e, hogy a német törvénnyel ellentétben a magyar a leszállítás kérdésében nem kíván meg minősített többséget, de kétségtelenül hiánya a törvénynek, hogy, ismét ellentétben a némettel, nem intézkedik arról, hogy milyen eljárásnak van helye különböző jogosultságú részvényesek érdekeltségének esetében.

A magyar törvény a leszállítási eljárást különben sem szabályozza, csak azt mondja meg, hogy a közgyűlési határozaton kívül bírói engedély szükséges, továbbá hogy a bíróság az engedélyt csak akkor adhatja meg, «ha a legújabb mérleg s esetleg a hirdetményileg megidézendő hitelezők meghallgatása alapján meggyőződést szerzett arról, hogy a társaság a kisebbitett alaptőkével is eleget tehet minden tartozásának». A magyar jog szerint még az is vitás lehet, vajjon a hitelezők meghallgatása okvetetlenül szükséges-e. A német jog az eljárást követésreméltó pontossággal szabályozza, amely kiegészítésre még a reformtervek szerint is alig szorul.

A magyar reformszükségét már erővid szemle is eléggé kimutatja.

Most persze, újsághírek szerint, a reform iránya a bírói felügyeletnek megszüntetése s a leszállítás felügyeletének alkotandó vegyes bizottságra ruházása. Ez az irányzat és terv a budapesti kir. ítélőtáblának 1932. június 9-én kelt P. VI. 5841/1932. sz. határozatából fakadt, amely adott esetben nem engedte meg a leszállítást ama meggyőződése híján, hogy «a társaság a kisebbitett alaptőkével is eleget tehet minden tartozásának». (V. ö. Pester Lloyd 1932. aug. 14-én, 14. o.) A német jog szerint ez a kérdés ilyen formában fel sem merülhetett volna, mert a HGB. az alaptőke leszállítását nem teszi függővé a bíróságnak ily meggyőződésétől, hanem a részvénytársaságnak feltétlen köteletségévé teszi, hogy a szabályos felhívásra jelentkező hitelezőket kielégítse vagy biztosítsa. (289. § 2. bek.) Az átmenetileg megkönnyített leszállításnál ez a törvényszabály nem alkalmazható, de az átmeneti szabályokban foglalt biztosítékoknak felügyelete bírói kézen marad. A magyar reform is helyesebb úton haladna, ha a 209. § meggyőződésszerű engedélyezésének helyébe azt a szabályt léptetné, hogy minden jelentkező hitelezőt kielégíteni vagy biztosítani kell, amint azt a korlátolt felelősségű társaságra vonatkozóan az 1930. V. tc. 80. §-a amúgyis előírja. Átmenetileg lehetne azután bizonyos könnyítéseket életbeléptetni a bírói felügyelet lazítása nélkül.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**.
Apróhirdetések előre fizetendők.

Bírósági szünet befejeztével ügyvédek «Tempo» irodában (Koháry-u. 4. Tel. 13-2-12.) intézik felszaporodott diktálási, fordítási, sokszorosítási munkáikat. Fotokópia. Kísasszonykölesönzés. 492

Hirtelen elhalálozás miatt eladó vagy átadandó Kecskeméten egy igen jóforgalmú, biztos klientélával bíró ügyvédi iroda. Értekezni lehet dr. Adorján Imre ügyvéddel Kecskemét, Nagykőrösi-u. 20. 493

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadása

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932: VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

Írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

A HITELSÉRTÉS RŐL SZÓLÓ 1932. ÉVI IX. T.-CIKK INDOKOLÁSA ÉS SZÖVEGE

Magyarozattal összeállította

Dr. ZÖLDY MIKLÓS

az igazságügyminisztériumban alkalmazott kir. ügyész

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 5-37-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV, Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Juge:* A bírói és ügyészi egyesület huszonötödik jubiláris közgyűlése. — *Dr. György Ernő,* az OHE igazgatója: A hitelezők egyenlő elbánásának elve az újabb adósvédelmi jogszabályokban. — *Dr. Gutman Lajos* budapesti ügyvéd: Az új Csehszlovák Banktörvény. — Szemle. *Melléklet:* Ügyvédi Közlöny 36. sz. — Hiteljogi Döntvénytár. XXV. 8.

A bírói és ügyészi egyesület huszonötödik jubiláris közgyűlése.

Ünnepel a bírák és ügyészek egyesülete.

Fennállásának huszonötödik évfordulóját ünnepli.

Huszonöt év a történelem távlatában nem nagy idő, de számottevő idő egy egyesület életében.

Huszonöt év után nem érdektelen, hogy kik és miért alakították ezt az Egyesületet és hogy az Egyesület működése megfelelt-e a várakozásoknak, elérte-e célját, vagy pedig legalább közelebb jutott-e a kitűzött és megvalósítandó célhoz.

* * *

A magyar bírák és ügyészek egyesületének megalapítója és hosszú időn át elnöke: Grecsák Károly volt.

Az Ő ideális lelkének, fáradhatatlan egyszerűségének, nehézséget nem ismerő, közönyt leküzdő ügybuzgalmának, kollégialis szeretettől és férfiu szeretetreméltóságtól sugárzó kiegyensúlyozott egyéniségének, tántorithatatlan férfiaságának szülötte az ünneplő Egyesület.

Eszmékéért küzdött és eszméihez nem lett hűtlen akkor sem, amikor nagyraihivatott tehetsége a köz szolgálatának más ágazataiban talált hozzá illő munkát.

Ügyvédből, politikusból vált bírónak és mint politikus és végül ismét mint ügyvéd fejezte be sokat és nagyot alkotott harmonikus életének körét.

A magyar bírák és ügyészek hálával és amit Ő ennél sokkal nagyobbra értékelt: szeretettel őrzik emlékét.

* * *

A politika tudományának hivatott kutatói és fejlesztői abban megegyeznek, hogy Montesquieut illeti az államhatalmi tan megalapításának érdeme. Montesquieunek az államhatalmak elválásáról szóló az a tana ellenben, hogy az államhatalom: törvényhozók, végrehajtói és bírói hatalomból áll, nem vitatlan, sőt az elmélet inkább arra hajlik, hogy a bírói hatalom nem tekinthető egy szuverén főhatalomnak, hanem az a végrehajtó hatalom egy része. Azt azonban senki vitássá nem teszi, hogy a bíraskodás a szorosabb értelemben vett végrehajtó hatalomnak alá nem rendelt és attól függetlenített része. A bíraskodást a törvényhozó törvényei és a végrehajtó hatalom törvényes rendeletei szerint kell gyakorolni, de oly módon, hogy sem a törvényhozó, sem a végrehajtó hatalom a konkrét per elintézésére befolyást nem gyakorolhat.

A bíraskodás függetlensége tehát vitátlan, mert a törvényhozók és végrehajtói hatalomtól függetlenített igazságszolgáltatás nélkül jogállam el nem képzelhető.

A bírói hatalom függetlenítése csakis a bírói hatalmat gyakorló bírák függetlenítése által érhető el.

A bírák teljes függetlenségének kiépítése tehát nem bírói, hanem közérdek. Mert közérdek, sőt elsőrendű államérdek, hogy az egyének élete, vagyona, szabadsága, becsülete, köz- és magán-

jogi kötelezettségei és jogai felett ítélkező bírák minden befolyástól mentesen, egyedül a jogszabályoknak és lelkiismeretüknek alávetetten végezzék az államélet szempontjából legnagyobb jelentőségű feladatukat.

Ennek a bírói függetlenségnek teljes, az egyes bármily kiváló ember erejét meghaladó küzdelem megvívására alakult a bírák és ügyészek egyesülete.

* * *

Fennforgott-e e küzdelem szükségessége?

A fennálló jogszabályok bizonyos törvényes kivételektől eltekintve biztosítják ugyan a bírák áthelyezhetetlenségét, a törvényes kor elérése előtti nyugdíjazhatatlanságát és elmozdítatlanságát, de a bírói függetlenség teljesen kiépítettnek nem tekinthető.

A bírói függetlenség legnagyobb veszélye, hogy a végrehajtó hatalomtól függ elsősorban a bírák gazdasági helyzete, a bírák előléptetése pedig teljesen a kormányzat kezében van.

A magyar nép és a jogkereső közönség zöme hisz a magyar bírák függetlenségében. Hite alapos, mert a magyar bíró megőrizte ítélkezésének függetlenségét legnyomasztóbb gazdasági válságai és legmostohább, a bírói kijelöléseket alig számbavevő előléptetési viszonyai közepette is, de a bírák vértanúságára a bírói függetlenség fel nem építhető és a jogállam legbiztosabb alapját képező ez a függetlenség intézményesen biztosítandó.

Túlhaladja e sorok keretét részletes javaslatok tétele, de a veszélyeztetettséget meg kell szüntetni. Egyedüli módja, hogy a bírák javadalmazását a bírák és ügyészek képviselőjének javaslatára közvetlenül a törvényhozás szabja meg, a kinevezéseknél pedig kötelezővé kell tenni a kijelölő tanácsok javaslatainak figyelembevételét, vagyis az igazságügyminiszter csak a jelöltek közül terjeszthet elő valakit kinevezésre az államfőnek.

Nem vethető a javaslatok ellen, hogy a pénzügyi kormányzatot terheli a bírói javadalmazáshoz szükséges anyagi eszközök megszerzésének gondja, mert a bírói javadalmazás meghatározására hivatottak oly önmérsékletet tanúsítanak, amely mellett a bírák gondtalanul végezhetnék ugyan magas hivatásukat és az azzal járó önképzést és mégsem rónának leküzdhetetlen gondot a pénzügyi kormányra.

És nem vethető ellene az sem, hogy az igazságügyminiszter ellenjegyzése mellett és felelősségére történvén a kinevezés, a kijelölés kötelező figyelembevétele mellett ezt a felelősséget nem viselhetné. Ha az igazságügyminiszter elviseli az ügyis csak elméletben létező felelősséget a politikai és egyéb befolyások szülte kinevezésekért, úgy sokkal kisebb súllyal nehezednék vállára vagy lelkiismeretére az a felelősség, amelyet azért kellene viselnie, hogy a kijelölő hatóságok kijelölései kötelezők.

A végrehajtó hatalom hatalmi kérdésből ragaszkodik eddigi jogaihoz.

Ez a hatalmi túlsúly azonban az, ami veszélyezteti a bírói függetlenséget.

* * *

A küzdelem szüksége tehát fennforgott.

Elért eredmény?

Senki sem óhajtja lekicsinyelni az Egyesület és annak mindenkori vezetősége küzdelmeit és az elért eredményeit.

Vannak eredmények. Így az aljegyzői és albirói állások megszűnése, a kisegítő bírói intézmény eltörlése, a bírói képesítési pótlék bevezetése, a minősítések relatív nyilvánossága és a külön bírói státustörvény, amely utóbbi a külön kinevezés nélküli fokozatos fizetésemelkedést biztosítja. De ez utóbbi törvénnyel elért eredményt teljesen lerontja, hogy évek óta, tehát nem csupán azóta, amióta szokássá vált az illetményeknek folytonos leszállítása, úgy megtépták e törvényt, hogy ma már csupán arra alkalmas, hogy irigységet keltsen azokban, akik e törvényt nem ismerik, de a teljes lelki nyugodtságot feltételező bírói munkához méltó megélhetést nem biztosítja.

Vannak tehát eredmények, de messze vagyunk attól, hogy el lehetne mondani, hogy a kitűzött cél elértetett.

* * *

Távol állunk attól, hogy az Egyesület küzdelmét lekicsinyeljük, de nem hallgathatunk el bíráló megjegyzéseket sem.

Az Egyesület és annak vezetősége a küzdelmet nem kellő eréllyel folytatja. Memorandumokat ír; ha tárgyalni kívánnak vele, bíróhoz méltóan előkelően tárgyal, de nem tudott kellően és ott hatni, ahol a bírói kar teljes erkölcsi erejének és tekintélyének latba vetésével hathatott volna.

Nem tudta az ország közvéleményét úgy és oly mértékben maga mellé állítani, hogy országos kívánsággá vált volna az elsősorban államérdeket szolgáló kari óhajok teljesítése.

Nem tudta a maga részére kellően felhasználni a testvér ügyvédi kar támogató erejét. Túlságosan távol tartotta magát attól a kartól, amely leginkább ismeri és értékeli a bírói feladatot és annak a jogrend szempontjából való fontosságát.

A jó szándékot senki sem vonja kétségbe, de az eredmény csekélysege fokozottabb és körütekintőbb küzdelemre kötelez.

* * *

Az Egyesület huszonöt éves jubilaris közgyűlése alkalmából az ország jogászsága bensőségesen köszönti a magyar bírakat és ügyészeket és azt óhajtja, hogy a további küzdelem sikeresebb legyen, vívják ki a bírák teljes anyagi és erkölcsi függetlenségét, mert csakis az biztosíthatja intézményesen az igazságszolgáltatás teljes függetlenségét.

Juge.

A hitelezők egyenlő elbánásának elve az újabb adósvédelmi jogszabályokban.*

A 3800/1932. M. E. sz. gazdamoratórium-rendelet, amint ezt előző fejtegetéseim során részletesebben kimutatni igyekeztem, nem gondoskodik intézményesen arról, hogy a hitelezők támadásával szemben nyújtott védelem ideje alatt az adós a hitelezőket sértő, az egyenlő elbánás elvébe ütköző ügyleteket, jogcselekményeket véghez ne vihessen. Felmerül továbbmenőleg az a kérdés, hogy nem áll-e e részben a hitelezők rendelkezésére az a korrekatívum, amit egyébként hasonló jellegű ügyekben az őket ért sérelem reparálása iránt igénybe vehetnek, t. i. a csőd elrendelése útján a csődmegtámadás lehetőségének kimerítése?

A felvetett kérdés tekintetében arra az eredményre kell jutnunk, hogy az érintett rendelet hatálya alatt elkövetett és a *par conditio creditorum*ot sértő rendelkezések aligha lesznek csődmegtámadás útján orvosolhatók. Lényeges körülmény e részben az, hogy a gazdamoratórium hatálya alá eső adósok túlnyomó része nem minősül kereskedőnek és így velük szemben a csődmegtámadás előfeltétele a Cs. T. 27. §-ában kötött ügyletek megtámadhatása tekintetében az, hogy ezek megkötése a csődnyitási kérvény beadása után történt. Kétségtelen, különös figyelemmel a 3800/1932. M. E. sz. rend. 40. §-ának a csődnyitást korlátozó rendelkezéseire való figyelemmel, hogy a hitelezők oly adósokkal szemben, aki a rendelet hatálya alá esik, aligha fognak csődöt kérni, amint hogy ezen lépésüktől közvetlenül hatályos eredményt nem várhatnak. Ily körülmények között a megtámadásnak ez az előfeltétele rendszerint nem fog fennforogni az egyébként megtámadható tényállások tekintetében. Minthogy pedig, mint arra már ismételtelen utaltunk, e korlátozások leépítése aligha várható rövid időn belül, a csődmegtámadás egyes tényálladási elemeinek

igazolása, a passzivitás időpontjának bizonyítása az egyes hitelezőkre, illetve a csődtömeggondnokra szinte megoldhatatlanul súlyos feladatot róna, amellyel eredményesen aligha lesznek képesek megküzdeni, úgyhogy az elkövetett sérelmek orvoslása a csődmegtámadás útján aligha várható.

Érdekes módon a hitelezők egyenlő elbánása elvének megnyilatkozásával találkozunk azonban a gazdamoratórium-rendelet jogszabályai sorában az eljárásnak oly körére vonatkozólag, ahol ez a gondolat jogrendszerünkben eddig még nem érvényesült. Az idézett rendelet 25. §-a olyként rendelkezik, hogyha a korlátozó rendelkezések hatálya alól kivett követelés behajtása végett fogatatosítanak árverést, úgy a sorrendi tárgyalásra a hirdetményi táblára kifüggesztett hirdetmény útján minden olyan hitelezőt meg kell idézni, akinek az adós ellen kielégítési végrehajtásra joga lenne akkor, ha a rendeletszerinti korlátozás nem érvényesülne. A jelentkező hitelezőkre e § 2. bekezdése egy a csődbeli felosztás elveinek megfelelő felosztási rendet állapít meg, kimondván, hogy a kielégítési elsőbbséggel bíró követeléseket, valamint a korlátozó rendelkezések hatálya alól kivett követeléseket követőleg a többi hitelezők egyenlő rangsorban osztoznak az árverés eredményében. Hogy e jogszabály voltaképpen annak a felemás helyzetnek, mely szerint a hitelezők egy része az adós ellen végrehajtást vezethet és árverést tartathat, a hitelezők másik csoportjának ily irányú fellépését pedig jogszabály korlátozza, a szükségképpen adódó konzekvenciáit vonja le akkor, amikor a támadó lépések megtételében megakadályozott hitelezők kielégítésének lehetőségét legalább is az árverési vételár felosztásában akarja biztosítani, annak megvan a teljes logikai indoklottsága. E nyilván célszerűségi, sőt majdnem azt mondhatnók kényszerűségi indokokon épülő rendelkezés azonban messzemenő elvi jelentőséggel bír abban az irányban, hogy *a par conditio creditorum gondolatának a végrehajtási eljárás keretében biztosít érvényesülést*. A mi végrehajtási eljárásunkban egyébként a német jogrendszer példája nyomán végig a vonalon a megelőzési elv érvényesült, a *qui prior tempore, potior iure* gondolata volt az irányadó. Ezzel szemben több európai állam jogrendszerében, így elsősorban a francia jogban, bizonyos korlátok között a svájci-ban is a veszélyközösség gondolata érvényesül a végrehajtási eljárás keretében is. A hitelezők versenyfutása helyett, amely a beérkezés rangsorában biztosítja hitelezőknek a kielégítéshez való jogát, a veszélyközösség jogelve a fogatatosított végrehajtás időbeli sorrendjére, sőt a francia jogban a végrehajtáshoz való jog megnyíltára való tekintet nélkül a hitelezők egyenlő rangsorban történő kielégítését biztosítja. A német végrehajtási eljárásnak az elmúlt év folyamán közrebocsátott, számos rendelkezésében messzemenő újításokat tartalmazó tervezete, habár bizonyos fenntartásokkal és korlátozásokkal, a német jog területén is hajlandó a végrehajtási eljárásba a megelőzés elvének egyeduralmát eltörölni és a hitelezők egyenlő elbánásának gondolatát érvényrejuttatni.

Teljesen tisztában vagyunk azzal, hogy az az eseti és a szükség-jog fogalmi körébe eső intézkedés, amelyet a gazdamoratórium fentidézett 25. §-a foglal magában, nem jelenti a magyar jogalkotásnak irányváltozását a végrehajtási eljárás felosztási rendjének szabályozása kérdésében. E gondolat első gyakorlati megnyilatkozása mégis nagy elvi jelentőséggel bír s azt hisszük, hogy e témakör további tárgyalása további, messzebbmenő vonatkozásokban is helyénvalónak fog mutatkozni.

A 25. § egyébként sokkal inkább az érintett elvi szempontok tekintetében bír jelentőséggel, mint konkrét vonatkozásokban jelentkező gyakorlati kihatásait illetőleg. Az a körülmény ugyanis, hogy a hitelezők megidézése a bíróság hirdetményi táblájára kifüggesztett hirdetmény útján történik meg, gyakorlati kihatásai-ban annyit jelent, hogy a hitelezők ezekről a sorrendi tárgyalások-ról — különösen ha a bíróság területén kívül lakó hitelezőkre is gondolunk — valójában soha nem fognak tudomást szerezhetni és ilykép a gyakorlatban aligha fog valamely hitelező abba a helyzetbe jutni, hogy az e §-ban foglalt kedvezmény alapján követelését a sorrendi tárgyaláson érvényesíthesse. A figyelemreméltó elvi koncepció első gyakorlati megnyilatkozása ehhez képest figyelembe jövő eredményt a hitelezők számára aligha fog jelenteni.

Az újabb adósvédelmi rendelkezésekről szólva, felmerül az a kérdés, vajjon *a külföldi hitelezőkkel* szemben fennálló, illetve az idegen pénznemre szóló tartozásokat érintő különböző rendeletekbe lefektetett korlátozások fogalmilag az adósvédelmi jogszabályok csoportjába sorozható-e? A válasz véleményem szerint csak igenlő

* Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 34. számban.

lehet, mert bár tagadhatatlan, hogy e jogszabályok kibocsátásánál az elsősorban irányító szempont közgazdasági és valutavédelmi célzatú volt, e rendelkezések másodlagos kihatásokban a külföldi hitelezőkkel szemben, illetőleg az idegen pénznemre szóló tartozások tekintetében a kötelezettségben állók javára oly védelmi pozíciók kiépítését jelenti, aminőt egyébként moratóriális vagy inzolvenciális jellegű jogszabályok biztosítanak az adósok számára. E rendelkezéseken bizonyos ideiglenesség vonul végig úgy a külföldi államokkal kötött, rendszerint rövidebb időre szóló Stillhalte-egyezményekben, mint a különböző jogszabályokat, korlátozóásokat, engedélyhez kötéseket szabályozó rendeletekben s azoknak meglehetősen szerteágazó s az ideiglenesség jellegét magánhordó adminisztratív végrehajtásában. Ennek az ideiglenességnek bizonyos ideig kétségkívül meg is voltak a maga nagy előnyei. Elsősorban abban a tekintetben, hogy miután a külföldi hitelezőinkkel folyó tárgyalások még nem alakultak ki végleges formában, határozott irányban e kérdéskomplexumot befelé sem lehetett rendezni s a különböző megoldási lehetőségek kapuját nyitva is kellett hagyni. Az idő múlása azonban egyre inkább érezhetővé teszi az ideiglenes, elmosódó kontúrokban jelentkező szabályozás hátrányait. Itt tárgyalt témám szempontjából főképpen a par conditio creditorum irányában fennálló veszélyekre kívánnék röviden utalni. A külföldi tartozások rendezésénél a valutavédelmi szempontok feltétlenül szükséges és indokolt előtérbehelyezése mellett egyéb lényeges körülményeket is megfelelő figyelemre kell méltatni. A külföldi hitelező a korlátozó rendelkezések következtében a kielégítés lehetőségét illetőleg nyilvánvalóan hátrányos helyzetben van a belföldi hitelezővel szemben. Ezt a helyzetet azonban egyéb szempontok is befolyásolják s a külföldi hitelezők helyzete sem alakul egyformán. Egyfelől az egyes országokkal létrejövő clearing-vagy a Stillhalte-egyezmények az azokhoz csatlakozó hitelezők számára e megállapodásokból folyólag bizonyos előnyöket biztosítanak.

Másrészt a teljesítés engedélyezése az egyes külföldi hitelezőket illetően külön engedélyezési eljárás alá esik s minden eset annak individuális körülményei szerint alakuló elbírálást nyer. Ilyképp a felek diszpozíciós jogkörén kívül eső valutavédelmi szempontok válnak irányadókká abban a tekintetben, hogy a külföldi hitelezők közül kik jutnak teljesítéshez s kik azok a külföldi hitelezők, akik az adóstól — még ha abban az ezirányú szándék meg is van — fizetést fel nem vehetnek. Minthogy pedig az értékelődások mai korszakában — a gyengébb erkölcsi ellenállóképességű adósok machinációs lehetőségeit figyelmen kívül is hagyva — sok esetben kell számolni azzal, hogy e kielégítési sorrend azon külföldi hitelezők számára, akiknek kielégítése korlátozás alá esik, nemcsak időrendi, hanem magát a követelést is érintő veszteséget jelent, e helyzet a hitelezők egyenlő elbánása szempontjából súlyos veszélyeket rejt magában. Hogy egy ily közjogi jellegű fizetéskorlátozásnak a par conditio creditorumot érintő kihatásai hogyan találhatnak utóbb egyáltalán reparálásra, az nemcsak jogi, de közgazdasági szempontból is egy kivételesen nagyhorderejű, igen nehezen megoldható problémának mutatkozik. S amennyire kétségtelen, hogy itt a valutavédelmi szempontokat kell elsősorban irányadóul venni, mégis komoly megfontolást érdemel az a kérdés, hogy azon túl nem lehetne-e a par conditio creditorum elvét súlyosan érintő helyzetek kiküszöbölése vagy legalább is tompítása érdekében a külföldi hitelező *biztosítékszerzési lehetőségét* az eddiginél hatékonyabb módon alátámasztani. Meggyőződésem szerint e rendkívül nagyfontosságú kérdésnek minden érdeket kielégítő szabályozása komoly megfontolást érdemelne.

Első pillanatra talán különösen hat, amikor a külföldi hitelező érdekvédelmének szempontjából a mi oldalunkról hangzik fel kívánság. Legjobb meggyőződésem szerint azonban e gondolat kifejezésrejtettatása nem egyszerűen csak a minden érdekpozícióra való tekintet nélkül érvényesítendő jogi és erkölcsi posztulátumok ideális szempontból való hangsúlyozása, hanem a magyar közgazdaság és hitel igazán jól felfogott érdekeinek védelme is. A gazdasági alap mellett a hitelbiztonság, a jogrend megbízható funkcionálásába vetett hit a hitelélet legerősebb alapja. Ennek a szempontnak az érvényesítése teszi a magyar hitel jövője szempontjából is kívánatosná, hogy a par conditio creditorum gondolatát külföldi hitelvonatkozásokban a jelenleginél messzebbmenő módon érvényesítsük.

Dr. György Ernő.

Az új Csehszlovák Banktörvény.

Csehszlovákiában a bankok, takarékpénztárak és pénzváltóüzletek jogi helyzetét 1924-ben három törvény is szabályozta, sőt ugyanez időben egy központi alap is létesített az esetleges szanálásra szoruló intézetek megsegítésére. Az azóta eltelt nyolc esztendő gazdasági válságai oly előre nem látott helyzetet teremtettek a pénzüintézetek életében, hogy a nyolc év előtti törvény novellára szorult. A novella, amely mint Slg. Nr. 54 a folyó évi április 21-én lépett életbe, a pénzüintézetek teljes működési körének jogviszonyait újonnan szabályozza, sőt kiterjeszkedik azokra a vállalatokra is, amelyeket finanszírozás vagy a részvénytöbbségeknek tárcában való tartása folytán a pénzüintézetek ipari vagy egyéb vállalatainak lehet tekinteni. A törvény a legmodernebb tanúsága szűrődik le belőle és ha a törvény indokolása nem is hangsúlyozná annyiszor, akkor is ki lehetne mutatni magából a törvényből, hogy az az összes érdekeltségek meghallgatása és hosszas tanakodásának eredményeként született meg olyan érdemleges és szakszerű parlamenti vita után, amire az utóbbi évek minden előkészítés nélkül sietve meghozott törvényei és rendeletei után csak irigykedve gondolhatunk.

A törvény hat részből áll: Az első főrész (1—6. Art.-ig) az 1924. évi 237. törvénynek a külön segítőalapról szóló részét egészíti ki, meghatározza, hogy mit kell érteni tiszta nyereség alatt és felemeli az eddigi 50.000.000 cseh korona állami hozzájárulást évi 20 millió cseh koronával.

A második rész (7—12. Art.-ig) az 1924. évi második banktörvény novellája intézkedik a speciális alap kuratóriumáról, a választottbírói eljárásokról, felemeli az alap tagjainak hozzájárulását az eddigi másfél százalékról három százalékra. Szabályozza a netán likvidáló pénzüintézetek betéteseinek kielégítését, különös tekintettel az esetleg sükséget szenvedő szegény betétesekre és egyben gátat vet a magasabb kamat ígéréttel történő betétesek utáni hajszásnak.

A harmadik rész, amely a 13—34. Art.-ig terjed, az 1924. évi 239. törvény teljes átdolgozását tartalmazza. Megtiltja olyan betéti könyvek kiadását, amelyekre tényleges pénzbefizetés nem történt, előírja, hogy a pénzüintézetek tartoznak a betéti könyvbe a bruttó kamatlábat, valamint mindennemű levonást feltüntetni, megengedi, hogy hitelszövetkezetek is elfogadhassanak betéti könyvre takarékbetéteket. Az Art. 15 kiterjeszti a pénzüintézetek vezetőinek felelősségét, sőt az igazgatósági tagság megszűnésétől számított hat évig fenntartja ezt a fokozott felelősséget. Kiterjeszti az úgynevezett koncesszió-rendszert (mely eddig csak az Osztrák Birodalmi tartományokban volt érvényben) Szlovákiára és Russzinszkóra is a bankrésztvénytársaságok tekintetében. A tilalom, amely eddig is fennállott azirányban, hogy a pénzüintézetek saját felügyelőbizottsági tagjaikkal semminemű üzletet nem köthettek, kiterjed nemcsak a bank igazgatósági tagjaira és alkalmazottaira, hanem azok családtagjaira is.

Már a nyolc év előtti törvény is bizonyos üzleteket, amelyek a pénzüintézetek rendes üzletkörén kívül esnek, a felügyelőbizottság hozzájárulásától tette függővé. Az új törvény gyarapítja ezen esetek számát is.

Nagyon érdekes újítása a novellának, hogy a törvény bizonyos követelményeket állít fel, amelyek szükségesek ahhoz, hogy valaki egy bank vezetőségének vagy felügyelőbizottságának tagja, avagy vezető tisztviselő vagy felszámoló lehessen. Ide tartozik az is, hogy a nemzetgyűlés tagjai nem lehetnek egy bankrésztvénytársaság igazgatósági tagjai, vezető tisztviselői, vagy felszámoló, csak a felügyelőbizottságban foglalhatnak helyet. Általában a felügyelőbizottság szerepe sokkal nagyobb az eddiginél, éppen azért a kisebbségi részvényeseknek a felügyelőbizottsági tagok választásában bizonyos szerep jut érdekeltségük arányában. Ugyancsak a felügyelőbizottság jogkörébe esik a bank magasabbrangú tisztviselőivel kötendő szerződések és főként a fizetések nagyságának megállapítása, valamint az igazgatósági tagok tantiémjének megállapítása.

A nálunk annyiszor perhorreszkált álláshalmozást is bizonyos mértékben megszünteti a novella, amennyiben senkinek sem szabad tizenöt igazgatósági tagságnál többet vállalnia, továbbá valamely bank alkalmazottjának legfeljebb tizet a további megszorítással, hogy az ebből származó tantiémek fele a bankot illeti, amelynek az illető alkalmazottja.

Talán a legérdekesebb és az adott körülmények között leginkább átültetendő volna nálunk is az Art. 27 intézkedése, amelynek értelmében a vezető tisztviselők fizetése és egyéb jövedelmei leszállythatók és összegegyeztetetők a bank valóságos gazdasági erejével. Általában e célból hosszúlejáratú szerződések vezető tisztviselőkkel kerülendők, a vitás kérdésekben pedig az illetékes kereskedelmi törvényszék mint speciális bíróság dönt.

Az új törvény a revízió kötelezettségét kiterjeszti minden pénzügyintézetre és az eddigi, bizonyos autonómia keretén belül történt revízió helyett a hivatalos revízió rendszerét vezeti be. A revizorok a pénzügyminisztérium felügyelete alá tartoznak.

Az Art. 33 egész külön büntetőjogot statuál a pénzügyintézetek vezetői számára. Az eljárás részben bírói, részben közigazgatási és a büntetési nemek, részben pénzbüntetés, részben szabadságvesztés vagy mindkettő együtt. A hűtlen kezelés tekintetében a törvény a Magyar Büntetőtörvénykönyv 361. és 362. §-át csaknem szószertint veszi át.

A törvény negyedik része (35—41. Art.-ig) azokról a pénzügyintézetekről intézkedik, amelyek az állami szanálást igénybe vették vagy veszik. Az így szanált pénzügyintézetek szanálási költségei nemcsak a vezetőség tagjaira és azok feleségeire szállíthatók át, hanem a részvényesekre is, amennyiben nem engedtetik meg, hogy osztalék vagy tantiém fizetessék mindaddig, amíg a közpénzekből adott tőke vissza nem fizettetett. Végül bizonyos esetekben az intézetek racionalizálását is lehetővé teszi a törvény, amennyiben az így szanált pénzügyintézetek igazgatóságába és felügyelőbizottságába a kormányzat a maga bizalmi embereit nevezheti ki.

Az ötödik rész átmeneti intézkedéseket tartalmaz. Megkönnyíti az alaptőkeleszállítást meg a részvények megsemmisítése útján is.

A hatodik részben (48—55. Art.-ig) a törvény intézkedik a szerződéses viszonyban lévő vezető állású tisztviselők szerződésének felbonthatóságáról, valamint ugyanezen fizetések leszállythatóságáról, kiterjesztve a vállalatok ezen jogát a nem pénzügyletekkel foglalkozó egyéb részvénytársaságokra is. A nyugdíjalap igazgatásában nagyobb szerepet biztosít az intézetek alkalmazottainak és végül felhatalmazza a kormányzatot a magánbankházak üzleti viszonyainak szabályozására.

A törvény legérdekesebb újítása, hogy szakít azzal az elvvel, hogy a részvényesek csak a már befizetett részvénytőke értéke erejéig felelősek a vállalat esetleges veszteségéért és hogy a veszteségekben a vállalat vezetősége is osztozik annak ellenére, hogy az illetők a tényleges vezetésben nem is folytak be, tehát bizonyos mértékben objektív felelősséget állapít meg. Ez utóbbi intézkedés különösen nagy fontosságot nyer a jelenlegi krízis alkalmával. A cseh pénzügyintézetek, sőt egyéb vállalatok is egymásután éltek azzal a jogukkal, hogy vezető alkalmazottaikkal kötött túlerhes szerződéseiket felbontsák, ami által ténylegesen nagy könnyítéseket értek el és igen sok esetben sikerült az intézeteknek fennmaradásukat ezáltal biztosítani.

Dr. Gutman Lajos.

Szemle.

— Az igazságügyminisztériumi előléptetésekről nem tudjuk ugyan megállapítani, de föltesszük, hogy szigorúan megfelelnek a hivatali rangsornak. Legalább is a kinevezettek nagy részének nem ismeretesek olyan érdemei, amelyek — eltekintve az ezidőszerint leginkább számottevő *Gesinnung*-tól — a soronkívüli előléptetést indokolnák. Horvát Boldizsár vagy Szilágyi Dezső miniszteriális kinevezései ugyan más nézőpontokat uraltak, de ma a kiválasztás több veszélyt rejt magában, mint az anciennitás szürkesége. Ez okból feleslegessé válik a kinevezések méltatása is, mert legfeljebb azt állapíthatnók meg, hogy az előléptetések sem javították a háború előtti és a jelenlegi igazságügyminisztérium közt — tehetségben, tudásban és elfogulatlanságban — vonható párhuzamnak eredményét. Ha tehát tartózkodunk is a személyi kritikától, mégse mulaszthatjuk el, hogy őszinte

örömünknek ne adjunk kifejezést úgy *Vladár Gábor, Asztalos Jenő, Tóth Béla*, mint különösen *Scholtz Géza* kinevezése fölött. Nemcsak azért, mert utóbbi régi és nagyrebecsült munkatársaink közé tartozik, hanem mert széleskörű, exakt tudása a nemzetközi magánjognak és a családi jognak valóságos élő lexikonává avatta. Lekötelező szeretetreméltósága, amellyel a hozzája forduló ügyvédeknek rendelkezésére áll, éppúgy mintaképévé tette a miniszteriális tisztviselőnek, mint ahogy expeditív munkakészsége valósággal üdítő jelenség a bürokratizmusnak bénító korszakában.

— Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület október hó 2-án tartja meg jubiláris (25.) közgyűlését a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében. A közgyűlés rendje:

1. Elnöki megnyitóbeszéd. 2. *Dr. Zsitvay Tibor* m. kir. igazságügyminiszter felszólalása. 3. *Dr. Juhász Andor*, a kir. Kúria elnökének előadása. 4. *Dr. Oswald István*, a kir. Kúria másod-elnökének emlékbeszéde *dr. Grecsák Károly*ról, az Egyesület megalapítójáról. 5. A nyomtatásban előre közölt igazgatósági jelentésekhez való esetleges hozzászólások és arról való határozás. Az ünnepélyes közgyűlés kezdete 9 óra 15 perc.

Október hó 3-án, hétfőn délelőtt 10 órakor a világháborúban hősi és a tanácsköztársaság alatt vértanúhalált halt kartársak emléktáblájának leleplezése az Egyesület Székházán (I., Ráth György-utca 20).

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és állás keresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvédek érdeke házilag nem végezhető munkáikat: fordítások, sokszorosítások, másolások «Tempo» irodában, V., Koháry-utca 4. végeztetni. Telefon: 13-2-12.

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtszék elnöke.

Előkészületben!

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932: VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

Írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

A HITELSÉRTÉS RŐL SZÓLÓ 1932. ÉVI IX. T.-CIKK INDOKOLÁSA ÉS SZÖVEGE

Magyarozattal összeállította

Dr. ZÖLDY MIKLÓS

az igazságügyminisztériumban alkalmazott kir. ügyész

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem** I., Bérc-u. 9. (Tel.: 5-37-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Változás küszöbén? — *Zsoldos Benő* budapesti kir. ítélőtáblai bírósági elnök: Az új hitelsértési törvény, 1932. évi IX. tc., gyakorlati alkalmazása. — Jogirodalom. *Dr. König Endre* budapesti ügyvéd: Das Eherecht Ungarns. Das materielle Eherecht Ungarns. Von Dr. Anton Almási. Eheverfahren und Eherechtsliteratur in Ungarn. Von Dr. Bódog Révay. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 37. sz. — Perjogi Döntvénytár. XVII. 7.

Változás küszöbén?

Az igazságügyminisztérium vezetésében bekövetkezett változás talán érdeklíti a politikusokat, de a jogászok és az igazságszolgáltatás számára majdnem érdektelen. Nem fűztünk várakozásokat az elődhoz és egyelőre nincs okunk, hogy többet reméljünk az utódtól. Sajnos, meg kellett szoknunk, hogy az igazságügy mindinkább a politika függvényévé süllyedt, s ha — Goethe szerint — a politikai dal már önmagában is csúf, még disszonánsabbá válik, amikor a jogszolgáltatás berkeiben vált ki visszhangot. Ha — ismét Goethe szavát idézve — minden igazi költemény alkalmi vers is, mégis a jogalkotást megfosztja jelentőségétől és lényéből vetkőzteti ki, ha politikai alkalomnak szülötte. Hogy az utóbbi évek jogi törvényhozása, átfogó tervszerűség és alap gondolat nélkül, majdnem kizárólag tisztavirágeltű politikai célokat szolgált, ezért ugyan nem a távozó igazságügyminisztert terheli a felelősség, de viszont nem is ok, hogy távozásán szomorkodjunk. Sem a bírói karnak, amelynek jogos érdekei nem részesültek oly védelemben, mint aminő még az államháztartás sívár helyzetében is lehetséges lett volna, sem az ügyvédségnek, amelynek fokozódó nyomorát a fedezetlen ígéretváltó prolongációja nem enyhítette, nem eshetik nehezére, hogy eddigi patronusától búcsút vegyen. Ha az igazságszolgáltatás közeli multjában nincs öröm, viszont sovány vigasz, hogy jövőjében nincs sok remény. De éppen ez a *damnosa hereditas*, amelynek az új igazságügyminiszter *heres necessariusus*, köteleznék arra, hogy legalább elődjének ígéreteit rostálja meg, s ha már reményeket nem tud kelteni, legalább a csalódás keserűségétől óvja meg a benne bizakodókat.

Távól áll tőlünk, hogy kéretlen tanácsal szolgáljunk az új igazságügyminiszternek a program összeállításában, mégsem felesleges talán azoknak a legégetőbb kívánságoknak felsorolása, amelyek nélkül az igazságszolgáltatásnak sem személyi, sem tárgyi panaszai nem orvosolhatók.

Ezen óhajok közt első helyen kell állania a *közszabadságok haladéktalan helyreállításának*, amit nemcsak a történelmi hagyományokban gyökerező alkotmányosság jó hírneve követel, de az igazságszolgáltatás is. Mint ahogy nincs szabadság jog nélkül, úgy nincs jog sem szabadság nélkül. Minden jogszabály végső biztosítékát a közszabadságokban találja. Nemcsak ezeknek, de a jognak is megcsúfolása, ha 14 évvel a háború vége óta jogrendszerünk még mindig a háború továbbfolyásának fikcióján alapul.

Közszabadságok nélkül nem állítható helyre a Bp. hatálya, amely a háború legsúlyosabb rokkantjai közé tartozik. Meg kell szűnnie a *statáriumnak*, amely fogalmából kivetkőztetve az igazságszolgáltatásnak szinte normális intézményévé fajult. Ott, ahol kétféleképp keresik az igazságot s a kormány belátásától függ, hogy az igazság keresésének törvényes garanciái érvényesüljenek-e vagy sem, maga az igazság forog veszélyben. És meg kell szűnnie a *magánjogi törvényhozásban alkalmazott statáriumnak*: a rendeleti

jogalkotásnak is. Helyre kell állítani a magyar jog három nagymesterének: Werbőczynek, Franknak és Grosschmidnek egybehangzó tanításában gyökerező alapvető igazságot: «Tiszta magánjogi kérdésekben a rendeletnek mákszemnyi jogalkotó kútfői hatálya nincsen».

Meg kell menteni az igazságszolgáltatás egyik legfontosabb biztosítékát, a *bírói függetlenséget* is. Ezt komolyan veszélyezteti a kétes értékűnek bizonyult státustörvény végrehajtása. Csak a fokozatos előléptetések helyreállítása pótolhatja ideig-óráig a bírói javadalmazásnak bár kényszerű, de megengedhetetlen megcsorbítását.

Tudjuk, hogy az *ügyvédség* keserves sorsán még a miniszteriális jóakarát sem sokat segíthet. De azt legalább megköveteli az ügyvédi kar, hogy a kamarák útján gyakorolt kezdeményezési és bírálati joga ne sikkadjon el a felügyeleti osztály irattárába. Szorosabb viszonyra van szükség a minisztérium és a kamarák közt, amelyben az ügyvédség legalább annyi respektust kívánhat, mint amennyit az új minisztereknek előlegezni szokott.

Segédkeznie kell a miniszternek a bíróságokon belül és kívül megtépzott *jogvédői tekintély* helyreállításában is. Meg kell szűnnie annak a lehetőségnek, hogy az ügyvéd a statisztika kómikus szerepére süllyedjen és az elnöki ceruza kopogó szelleme béníthassa meg a védőt esküvel fogadott köteletségének teljesítésében. Különösen a statáriális eljárás az, amelyben egyedül a felek jogainak teljes kifejtése enyhíthetné a jogorvoslatnélküliséget, s éppen itt érték a védelmet a legsúlyosabb sérelmek.

Elsősorban nem törvényalkotást vár ma a jogászi közvélemény az igazságügyminisztertől, hanem a felügyeleti úton gyógyítható sérelmek és panaszok orvoslását. Sem az alkotmányos, sem a gazdasági helyzet tisztázatlansága nem kedvez ma a kodifikációnak. Szociális és gazdasági egyensúly hiányában alkotott igazságügyi törvények csak újabb igazságtalanságnak kútforrásai. Isten ments, hogy az új miniszter is kövesse közvetlen elődeinek ú. n. nagy alkotásokra törekvő példáját, megelégedve *Arnet* alapvető kodifikációs szabályáról, hogy a társadalom újjá alkothatja a jogot, de a törvény sohasem alkothatja újjá a társadalmat. Egyetlen érdeke ma az igazságszolgáltatásnak, hogy visszanyerhesse konzervativizmusát.

Bármily aktuálisak is egyes törvényhozási kérdések, — így például a részvényjogi novella — a gazdasági érdekeknek és osztályellentéteknek részint nyílt, részint lappangó politikai küzdelme a magánjog és a hitel jog terén csak egy programpontra indokol: minél kevesebb változtatást és újítást. Viszont a büntetőjogi kodifikációban csak egyetlen változással elégítheti ki az új miniszter a jogászvilág jogos igényeit, ha minél többet bont le abból, amit elődei építésnek neveztek. Az igazságszolgáltatás idegei csendre és nyugalomra vágnak, aminek biztosítására elsősorban a kodifikációs gépezetnek kattogását kell szordinóval letompítani. Biztosíthatjuk az új igazságügyminisztert, hogy annál több jogcímet szerez a halhatatlanságra, minél kevesebb törvényjavaslattal igyekszik azt biztosítani. Bármennyire igaza volt is a Kúria elnökének, hogy nincs laikus, aki ma a jogszabályok dzsungeljében eligazodnék, mégis csak a féligazságot mondta ki, midőn elhallgatta, hogy ez jóhiszeműen a jogászokról sem tehető fel.

Igyekezünk a legégetőbb teendők felsorolásában az egyéni nézőpontoktól elvonatkozni. Nem ismerjük a miniszter programját s így nincs módunkban, hogy akár bizalmat, akár bizalmatlan-

ságot előlegezzünk. Szívesen engedélyezzük ugyan az utódnak az ismeretlenség jogkedvezményét, de ebből bizalmat meríteni nem könnyű, mert az igazságügyi kormányoknak a háború óta bekövetkezett változásában a *decrecendo* szinte szabállyá vált. Egyelőre tehát a kinevezés megítélése csupán a *privilege of doubt*-ra, a kétség előjogára tarthat igényt s végleges véleményünket fel kell függeszteni addig, amíg megismerjük a programot, amely remélhetőleg kevesebbet ígér, mint amennyit az előd megtartani elmulasztott.

Az új hitelsértési törvény, 1932. évi IX. tc., gyakorlati alkalmazása.

Törvényhozásunk hitelvédelmi alkotásainak legfrissebb sarjádéka, a még csak pár hónappal ezelőtt, f. évi június 15-én életbelépett 1932. évi IX. tc. a Btk. idevonatkozó jogrendszerében (XXXV. fejezete) gyökeres változásokat teremtett. E törvény erejénél fogva ugyanis hatályukat veszítették: büntetőtörvénykönyvünknek a vagyontárgyak végrehajtás előtti elrejtésére, eltitkolására vonatkozó 386. §-a, a csődnytás nélkül, csalárd bukást elkövető fizetésképtelen adós cselekményéről szóló 387. §-a, a csalárd és vétkes bukás eseteit tárgyzó 414., 415., 416. és 417. §-ai, aztán a csődönkívüli kényszeregyességi eljárással kapcsolatos büntető rendelkezésekre vonatkozó 1916. évi V. tc. 2—5. §-ai, valamint az 1920. évi XXXVII. tc. 12. §-ának 3. bekezdésén kívül a biztosító magánvállalatok állami felügyeletéről és egyes közhiteli kérdések rendezéséről szóló 1923. évi VIII. tc.-nek a 10. §-a.

Amint láthatjuk, az új törvények leglényegesebb s úgy a hiteléletet, mint az ezzel kapcsolatos bírói gyakorlatot is a legközelebről érintő rendelkezése a csalárd és vétkes bukásra vonatkozó eddigi törvényszakaszok hatályon kívül helyezése s ennek helyébe az előbbieket részben kiterjesztő és új fogalom meghatározású hitelsértési cselekményeknek büntető jogrendszerünkbe való felvétele.

Természetesen a vagyombukás büntethetőségének, az anyagi csődnek, a fizetésképtelenség fennforgásának és tudatának kérdéseit illetően már eddig kialakult széleskörű bírói gyakorlat az új törvény szerinti bíraskodásnál is jelentékeny alkalmazást nyer, hiszen a vagyombukottnak a Btk. immár eltörölt 414. §-ában részletezett s a hitelezők megkárosítását célzó ténykedései az új törvény 1. §-ának ama fogalom meghatározásában csúcsosodnak ki, amely szerint az adós a kielégítési alapul szolgáló vagyont a valóságban vagy színlegesen, *jogtalanul csökkenté*, vagy hitelezője részére *hozzáférhetetlenné* teszi és ezzel egy vagy több hitelezőjének kielégítését szándékosan meggyúsítja vagy csorbítja.

A budapesti kir. ítélőtábla III. büntetőtanácsának, mely a jogkereső közönség köztudatában is mint «csalási szaktanács» ismeretes, legutóbb egy olyan konkrét esetet volt alkalma elbírálni, mely tipikus példája lehet az új törvényben körvonalazott hitelsértési cselekmények minősítési kérdéseinek. Miután a szóbanforgó bűnügy e tanácsban a *legelső* volt, melynél már a most hatályban levő új hitelsértési törvény nyert alkalmazást: érdemesnek tartom azzal ezen a helyen vázlatos vonásokban foglalkozni, megjegyezvén már ezúttal is, hogy a kir. ítélőtábla döntése még nem jogerős s azt végső fokon a közeljövőben a kir. Kúria fogja elbírálni.

A szóbanforgó bűnügy vádlottját az elsőfokon eljáró kir. törvényszék tizenegyrendbeli csalás és hatrendbeli sikkasztás büntetésén kívül a Btk. 414. §-ának 1. és 4. pontjaiban meghatározott *csalárd bukás büntetében* mondta ki bűnösnek, megállapítván ítéletében, hogy a vádlott, mint egy általa alapított keresk. részvénytársaság egyedüli vezetője és ügyeinek egyedüli irányítója, tőke nélkül indított vállalatának alapításakor olyan jelentékeny tartozások fizetését is vállalta, melyek a részvénytársaság üzlete körébe nem tartoztak, tehát készpénztőke helyett átvállalt adóssággal kezdte meg működését s a részvénytőke befizetése sem történt meg. Majd vádlott az áruaktárnak körülbelül másfél milliárd koronát érő részét folyamatosan elzálogosította, ezenkívül sok kölcsönt is vett fel különböző hitelezőknél, ahol a kölcsönök megfizetését ugyancsak az áruaktárából kiemelt és elzálogosított árukkal biztosította. A részvénytársaság könyvei felületesen és

hamisan, nem a tényleges helyzetnek megfelelően vezettettek. Így például vádlott az egyik hitelezőtől 30 millió koronát kapott (1924-ben) árufedezet ellenében, mely a kölcsönadónak készpénzben sohasem lett visszafizetve és így az a körülmény, hogy a részvénytársaság könyveibe a tétel kifizetettnek könyveltetett el, hamis.

A kir. ítélőtábla az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást valóban fogadva el, az ítéletnek idevonatkozó részét, miután annak meghozatala óta az új törvény a Btk. 414. §-ának 1—4. pontjait hatályon kívül helyezte s így a cselekménynek e szerint való minősítése most már nem törvényszerű, a Bp. 385. §-ának 1. b) pontjában meghatározott anyagi semmisségi okból megsemmisítette s a vádlott e részben bűncselekményét az 1932. évi IX. tc. 1. §-ába ütköző s a 7. §-a szerint minősülő *hitelsértés büntetetté*nek minősítette. Megállapítása szerint a vádlott a pénz nélkül indult vállalatát mindjárt ennek megindulásakor másik két fizetésképtelenné vált keresk. társaság tartozásainak átvállalása folytán kb. egy milliárd korona passzívával terhelte meg, hogy továbbá az egyik részvényesnek teljesen koholt beállítás alapján minden ellenérték nélkül 120 millió koronás részvény mennyiséget juttatott, hogy a vállalata részére különböző cégektől hitelben vásárolt és kapott áruk jelentékeny részét elzálogosított, hogy az egyik hitelezőjétől vállalata részére minden elfogadható fedezet nélkül 30 millió korona kölcsönt vett fel s nevezett számláját úgy terhelte meg, mintha ez az összeg a nevezett hitelező javára tényleg kiegyenlített nyert volna, valójában azonban a jelzett követelés a hitelező javára soha vissza nem fizettetett: a vádlott eme tényeivel a kielégítési alapul szolgáló vagyont *jogtalanul csökkentette* s ugyanezt a célt szolgálta vádlottnak a kereskedelmi könyvek hamis és nem a tényleges állapotnak megfelelő vezetését illetően megállapított cselekménye is.

Mindezek alapján aztán vádlottat össz büntetésül az új hitelsértési törvény 1. §-ában megszabott *legmagasabb* büntetési tétellel, vagyis háromévi börtönbüntetéssel sújtotta, nyomatékos *súlyosító* körülmény gyanánt mérlegelve a hitelsértéssel kapcsolatban vádlott által okozott vagyoni kárnak rendkívül nagy mértékét, főként pedig a hazai kereskedelmi hitelnek a külföldi hitelezőkkel szemben jelentékeny mérvben való veszélyeztetését.

Ismétlem, csakis azért foglalkoztam itt részletesebben ezzel a konkrét esettel, mert ez a mai bírói gyakorlatunkban az új törvény hatálybanléte óta a legelső idevágó döntések közé tartozik és mert a kérdéses ügy éppen iskolapéldája lehet a legfrissebb hitelvédelmi törvényalkotásnak megfelelő gyakorlati alkalmazásának.

Most még csak egy-két szót az új hitelsértési törvény konstrukciójáról.

Büntetőtörvénykönyvünknek ma már csak a multak emlékei közé került 414. és 416. §-a — melyeket még olyan szerencsésebb időben hozott létre a törvényalkotó, amikor az egyes törvények szövegezésénél a világosság, egyszerűség és szabatoság elengedhetetlen kodifikációs kellék volt — a maguk különböző pontjaiban mindenkitől érthetően elkeseredett kommentárvitákat eleve feleslegessé tevő módon határozzák meg a csalárd s illetve vétkes bukásnak bűnvádilag üldözött eseteit.

Az új hitelsértési törvény — a modern törvényhozási alkotásokat jellemző, túlságosan is tömör stílusában — mindent egy kalap alá sűrít össze azzal az eredménnyel, hogy intencióit a jogot alkalmazó bíró — kellő fontolás és mérlegelés után — mindenesetre megérti ugyan, ámde a nem-jogász közönség vagy egyáltalán nem, vagy csak nagysokára lehet tisztában belőle azzal, hogy voltaképpen minő ténykedéseivel is gázol bele a hitelsértési bűncselekmények súlyos területeire. Általános vonásokban — bár itt már dicséretesen enyhébb formában — hasonló tulajdonságok jellemzik az ugyanabban az időben életbelépett új adósvédelmi törvényt, az uzsoráról rendelkező 1932. évi VI. törvény-cikket is.

Most már aztán felsőbb bíróságainkra hárul annak feladata, hogy az új törvény hézagait vagy homályban maradt részeit kellő megvilágításba helyezve, a már eddig is oly helyes irányelvekre mutató hitelvédelmi judikatúránkat minden zökkenés nélkül az ezután kitaposandó új ösvényre terelje.

Zsoldos Benő.

Jogirodalom.

Das Eherecht Ungarns. Das materielle Eherecht Ungarns. Von Dr. Anton Almási. Eheverfahren und Eherechtsliteratur in Ungarn. Von Dr. Bódog Révay.

Laske-Loewenfeld «Rechtsverfolgung im internationalen Verkehr» című többkötetes gyűjteményes munkájának jelentőségét e lap olvasói előtt méltatni felesleges volna. Különös érték tehát számunkra, hogy ezen rendkívül elterjedt mű most megjelent II. kiadásának IV. kötetében a magyar házassági jogot oly kiváló jogtudósunk, mint *dr. Almási Antal* és munkatársa, *dr. Révay Bódog* ismertették. Különösen Almási házassági jogát kell kiemelniünk, mely ugyan rendkívül tömören, de mégis oly világosan és áttekinthetően foglalja rendszerbe házassági jogunkat, tehát úgy a házassági törvényt, mint az annak nyomán kifejlődött bírói gyakorlatot, hogy vajmi sovány házassági jogi irodalmunk igen komoly értéket képviselő kis kézikönyvvé lett gazdagabb.

Révay munkája a házassági eljárási jogot tárgyalja. Világosan és rendszerbe foglalva ismerteti jelenleg érvényben levő házassági eljárási jogunkat, ami azért igen értékes munka, mivel érvényben levő házassági eljárási jogunk, mely eredetileg a Pp. által nyert szabályozást, az 1925 : VIII., az 1930 : XLIV. tc., továbbá a 49,000/1930. I. M. sz. rendelet, a hágai nemzetközi egyezmény és a 9874/1921. M. E. számú rendeletek kiegészítései és módosításai következtében áttekinthetőségét teljesen elveszítette. Csak az sajnálatos, hogy Révay oly tömören volt kénytelen házassági eljárási jogunkat tárgyalni, hogy igen sok alapvető kérdésre ki nem terjeszkedhetett, így pl. hiába keressük még csak annak pusztá megemlékését is, hogy házassági és általában státuszperekben a jogkérdéssel kapcsolatban felülvizsgálatnak mindig helye van, ami igen nagy hézag, ha tekintetbe vesszük, hogy Révay összeállítása elsősorban a magyar házassági eljárási jognak alapelveit sem ismerő külföldi jogászok számára készült.

Néhány észrevételt kívánunk tenni Almási házassági jogára vonatkozólag is.

Már fent rámutattunk arra, hogy Almási munkája nemcsak a külföld számára értékes, hanem oly mintaszerűen foglalja rendszerbe élő házassági jogunkat, hogy e könyvet a németül tudó hazai jogászok sem fogják nélkülözhetni. Éppen ez a körülmény teszi szerény nézetünk szerint indokoltá, hogy az alábbiakban szóvá tegyük Almásinak néhány esetleg helyesbítésre szoruló tanítását.

A be nem tartott házassági ígérettel kapcsolatban Almási változatlanul magáévá teszi a kir. Kúriának azon joggyakorlatát, amely szerint házassági ígéret be nem tartása esetében az általános magánjogi elvekre való hivatkozással csak az okozott vagyoni kár megtérítése követelhető és hogy nem vagyoni (erkölcsi) kár címén kártérítésnek nincs helye. Habár Almási felfogása kétségen kívül megfelel a régebbi bírói álláspontnak, jelen sorok írója előtt mindig talány volt, hogy miért ne volna igényelhető a házassági ígéret be nem tartása által okozott erkölcsi kár megtérítése is, ha bírói gyakorlatunk más jogterületeken az okozott nemvagyoni kár peresítése elé akadályokat nem gördít. Megjegyzendő, hogy a kir. Kúria legutóbb eltért régebbi felfogásától és lehetővé teszi, hogy a be nem tartott házassági ígéret által okozott erkölcsi kár is érvényesíthető legyen bizonyos körülmények között. Alig néhány hete, hogy egyik napilapunk kimerítően ismertette a kir. Kúria III. tanácsának egyik legutóbbi határozatát, amely világosan arra az álláspontra helyezkedik, hogy a be nem tartott házassági ígéret által okozott vagyoni és nemvagyoni kár megtérítése egyaránt követelhető.

Azt a kérdést, hogy mikor léphet vissza a jegyes a másik fél vétkes magatartására való hivatkozással házassági ígéretétől, Almási aképpen szabályozza, hogy olyan körülmények igazolását kívánja meg, amelyek a már megkötött házasság semmisségét, megtámadását vagy felbontását lehetővé tennék. Nézetünk szerint túlzottan szigorú Almási, midőn bontó ok létezését kívánja meg ahhoz, hogy a jegyestárs házassági ígéretétől vétlenül visszaléphessen. Házassági törvényünk és judikatúránk ugyanis csak a legsúlyosabb esetekben engedi meg már megkötött házasságnak felbontását. Viszont a józan életfelfogás szerint nem lehet célja annak, hogy jegyestársak, akik már eleve egymással szemben nem megfelelő magatartást tanúsítanak, kénytelenek legyenek minden bizonnyal szerencsétlen házasságot kötni. Indokolt volna tehát

lehetővé tenni az eljegyzéstől való visszalépést minden alkalommal, midőn a másik fél jegyestársához nem méltó magatartást tanúsít. Vajjon fennforog-e bizonyos esetben ilyen jegyestársához nem méltó magatartás, ezt a bíróság természetesen csakis a felek társadalmi állása és az eset egyéb összes körülményeinek mérlegelésével dönthetné el.

Végül még csak arra a körülményre kívánjuk felhívni a figyelmet, hogy az 1928 : X. tc. 4. §-a értelmében vagyonielleni vétség esetében a bíróság szabadságvesztésbüntetést mellőzésével főbüntetésként megfelelően súlyos pénzbüntetést alkalmazhat. Ezzel szemben változatlanul érvényben van a H. T. 80. §-ának *d*) pontja, mely szerint a házasság felbontható, ha a másik felet nyereségvágyból elkövetett vétség miatt fogházbüntetésre ítélik. Ebből mármost az következne, hogy azon bűncselekmények, melyek az 1928 : X. tc. előtt fogházzal büntetettek és így a házasság felbontását lehetővé tették, olyan esetekben, midőn a bíróságnak az 1928 : X. tc. alapján fogházbüntetés helyett pénzbüntetést szab ki, a házasság felbontását maga után nem vonhatják, ami kétségen kívül ellenkezne a H. T. 80. §-ának intencióival. Sajnos, Almási házassági jogában hiába keressük, hogy miképpen értelmezendő a H. T. 80. §-ának *d*) pontja, tekintettel az 1928 : X. tc. 4. §-ára.

Dr. König Endre.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **A részvénytársasági cégszöveg** használatára és módjára vonatkozó törvényi és alapszabályi utasítás célja és indoka csak az, hogy az aláírás már önmagában is a társaság akaratnyilvánítását kétségtelenül tanúsítja, ezért minden külső magatartás megfelelő és elegendő, amelyről világosan felismerhető, hogy a nyilatkozatot a képviselő a képviselt társaság nevében és képviselőtében tette. (Kúria, 1932. máj. 10. P. IV. 7198/1930.)

2. **A kötbérikötés** szigorú magyarázatot igényel ugyan, de nem zárja ki, hogy a kötbért kötelező nyilatkozat helyes értelmének a megállapításánál feleknek a szerződés egyéb rendelkezéséből kitűnő szándéka irányadónak tekintessék. (Kúria, 1932. máj. 27. P. IV. 6975/1930.)

3. **Biztosítás.** A halál időpontját a túlélést állító kedvezményezett a halotti anyakönyvvél szemben a perenkívüli anyakönyvi kiigazítási eljárás lefolytatása nélkül a biztosító ellen indított perben is bizonyíthatja. (Budapesti kir. Ítéltábla, 1932. máj. 18. P. IV. 3148/1932.)

4. **Szolgálati szerződés.** *a)* Ipari vállalat tisztviselőjének a vállalatnak csak azt az alkalmazottját lehet tekinteni, aki az ipari vállalatnál vagy gyárszerű üzemben kereskedelmi vagy műszaki természetű szellemi, irányító vagy ellenőrzői tevékenységet fejt ki. (Kúria, 1932. máj. 18. P. II. 2213/1930.) — *b)* A kir. Kúria gyakorlata szerint az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 23. §-ának a rendelkezése csak a felek előzetes megállapodásának az ott felsorolt rendelkezésektől az alkalmazott hátrányára eltérő kikötéseit teszi érvénytelenné, ellenben a szolgálati viszony megszüntetése alkalmával a felek az idézett rendeleten alapuló jogok és köteleességek tekintetében is szabadon egyezkedhetnek s az ilyen megegyezés érvényes akkor is, ha a rendeletnek a 23. §-ban felsorolt rendelkezéseitől az alkalmazott hátrányára tér el. (Kúria, 1932. máj. 19. P. II. 1938/1930.) — *c)* Az a fél, aki a másik félnek az 1884 : XVII. tc. 94. és 95. §-ai alá vonható valamely cselekménye, illetőleg mulasztása miatt egyébként jogosult a szerződésnek azonnal való felbontására, ezt a jogot a szolgálati jogviszony keretében csak annyiban gyakorolhatja, amennyiben azt az alapul szolgáló ténykörülmény felmerülése és arról való értesülése után azonnal érvényesíti olyképpen, hogy a szerződésnek azonnal való megszüntetésére irányított elhatározását az ok megjelölésével a másik féllel közli. (P. H. T. 786.) A munkaadó az alkalmazott munkakörén az üzleti körülmények indokolta változtatásokat tehet, de csak aképpen, hogy az alkalmazott munkabeosztása képességének megfelelő legyen és önérzetét ne sértse. (P. H. T. 775.) Helyesen állapította meg a fellebbezési bíróság, hogy a kartotékok vezetésének alárendelt állású tisztviselőre bízása nem tekinthető a cégjegyzői jogosultsággal felruházott és irodavezetőként alkalmazott felperes munkaköre olyan megszükitésének, amely önérzetét sérthette volna. (Kúria, 1932. ápr. 6. P. II. 2124/1930.)

5. **Zálog.** A hitelező kézizálogjogot szerzett azzal, hogy az adós lététben levő szőnyegeknek birtokát zálogjogszerződéses alapításának érdekében a letéteményes közreműködésével a szőnyegek kiadására irányuló követelésének átengedésével átruházta. (Kúria, 1932. máj. 13. P. IV. 6971/1930.)

6. **Permegszüntetési megállapodás.** Az eredeti követelésből történt leengedés és a fizetésre adott halasztás folytán a követelés alapja meg nem változott és a per megszüntetése felől az ellenféllel szemben tett rendelkezés nem zárja ki azt, hogy a felperes a pert az egyességi hátralékos követelésre a fizetési határidő sikertelen letelte esetén folytathassa. (Kúria, 1932. máj. 13. P. IV. 7422/1930.)

H. D.

Szemle.

— **A statárium és a beismerés,** mint regina probationum, egy kornak, t. i. a középkornak szülöttei. Így tehát voltaképp nem is meglepő, hogy az egyik legutóbbi statáriális tárgyalás alkalmából találkoztak. Ha a találka talán nem is volt egészen legitim. Tanúvallomások és tárgyi bizonyítékok egyaránt az emberi bizonyosság maximális mértékével igazolták a vádlott bűnösségét. Ennek ellenére az egész főtárgyalás nem volt egyéb, mint az elnöki próbálkozás folytonos ismétlése, hogy a vádlottat beismerésre bírja. Már megszoktuk, hogy a rögtönítélőbírószágon a Bp. szabályai csak *cum grano salis* nyernek alkalmazást, tehát nem is fürkesszük, hogy e próbálkozás nem tekinthető-e a Bp. 135. §-ában tilalmazott «biztatásnak». Mielőtt az elítélten a büntetést végrehajtották, az addig tagadó elítélt védőjének beismerte a vádbeli cselekmény elkövetését. Midőn e beismerés a kir. ügyészségnek tudomására jutott, a kivégzés előtt jegyzőkönyvbe foglalták, hogy az elítélt a beismerő vallomást az akasztófa árnyékában «szabad akaratelhatározásból» megismételte. Bárha a Bp. nem ismer ítélethozatal és akasztás közötti bizonyítási eljárást, mégsem a Bp. sérelmét panaszoljuk. Egy jegyzőkönyvvel több vagy kevesebb, a leegyszerűsített rögtönítélő eljárásban igazán nem számít. Mégse hallgathatjuk el azonban az alternatívát: vagy meg volt győződve a bíróság a vádlott bűnösségéről, vagy nem. Utóbbi esetben az akasztás előtt felvett jegyzőkönyv nem pótolhatja a bírói cognitiót. Ha pedig meg volt győződve, úgy a beismerés legjobb esetben csak a karzat lelkiismeretének megnyugtatóására szolgál, legrosszabb esetben pedig a nyomozó közegek ama kiirt-hatatlan előítéletének megerősítésére, hogy a beismerés még mindig a «bizonyítékok királynője», miként azt tudós Rolandus de Romanciis már a tizenharmadik században tanította.

— **A cégjog** körében a budapesti kir. ítélőtábla ezidei szüneti tanácsa a *korlátolt felelősségű társasággal* is több határozatban foglalkozott. 1932. júl. 13-án a P. VI. 7758/1932. sz. határozatban azt mondta ki, hogy a törvénynek azok a rendelkezései, amelyek a tagot meghatározott esetekben (38. §) a szavazásból kizárják, nem állják útját a szerződés oly rendelkezésének, hogy a taggyűlési határozatok meghozatalához egyhangúság szükséges. 1932. aug. 23-án hozott P. VI. 9403/1932. sz. határozatában pedig arra az esetre, ha a szerződés érvényes taggyűlési határozat hozatalához a törzsbetétek 50 %-át képviselő tagok jelenlétét kívánja, azt mondta ki, hogy érvényes határozat hozható akkor is, ha a megjelentek egy része a törvény szerint a szavazásból kizárt s az érdektelen szavazatok a törzsbetétek 50 %-át nem képviselik. Ugyan-ebben a határozatban nem engedte meg az «Oekonomia» szónak a cégszövegbe felvételét, mert nem vonatkozik a vagyongazdálkodó vállalatokat ellenőrző társaság tárgyára. 1932. júl. 13-án P. VI. 7761/1932. sz. határozatában azt kívánta meg, hogy a társasági szerződés a taggyűlés határozatképességét minden előrelátható esetre úgy szabályozza, hogy a társaság zavartalan működését

biztosítsa. 1932. aug. 2-án P. VI. 7757/1932. sz. határozatában pedig arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jövőben előfordulható változásokat előre szabályozni nem kell. 1932. júl. 27-én hozott P. VI. 7202/1932. sz. határozata végül a részvénytársaságból alakulás esetéről s a szerződés becsatolásának módjáról szól. (L. Hj. Dt. 25., 170.)

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér.** Előfizetőknek és állásukra kerésknek **10 fillér.**
Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvédek érdeke házilag nem végezhető munkáikat: fordítások, sokszorosítások, másolások «Tempo» irodában, V., Koháry-utca 4. végeztetni. Telefon: 13-2-12.

496

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Előkészületben három új kötet!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarázatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírja

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932. VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

A HITELSÉRTÉS RŐL SZÓLÓ 1932. ÉVI IX. T.-CIKK INDOKOLÁSA ÉS SZÖVEGE

Magyarázattal összeállította

Dr. ZÖLDY MIKLÓS

az igazságügyminisztériumban alkalmazott kir. ügyész

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 5-37-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.

(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Béro-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület létjogosultsága. — Dr. Liebmann Ernő budapesti ügyvéd: Magyar Értékpapírjog. — Dr. Vermes Ödön győri ügyvéd: Fellebbezés a perköltség kérdésében. — Jogirodalom. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 38. sz. — Magánjogi Döntvénytár. XXV. 8.

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület létjogosultsága.*

Amikor negyedszázaddal ezelőtt a magyar bírának és ügyészeknek *Greccsák Károly* akkori kúriai bíró vezetése alá került csoportja tudatára ébredt annak, részben talán tudat alatt érezte, hogy a bírói hivatalnak az eddigiekben ismertett törvényi elrendezése nem biztosítja kellőképpen a jogeszmé uralmának a megingathatatlanágát és hogy a bírói függetlenség terhét viselő azokat az erkölcsi erőket, amelyekről említést tettem, nem szabad továbbra is elszigeteltségükben meghagyni, elhatározta, hogy egyesületté alakulva, közös erővel veszi fel társadalmi téren a küzdelmet az igazságszolgáltatás nagy céljaiért s elsősorban a bírói állásnak megfelelő törvényi biztosítékokkal való körülbástyázásáért.

Talán ez az első célkitűzés, mely a bírói illetmények kérdését is felölelte, talán a hivatalnoki egyesületek működésében itt-ott tapasztalt egyes ferdeségek ismerete okozta, hogy a bírói karunknak nagytekintélyű, legértékesebb tagjai közül igen számosan bizonyos idegenkedéssel néztek az elé a tömörülés elé és jávól maradtak a megindult mozgalomtól. Attól tartottak, hogy a tömegmozgalmak természetrajzánál fogva ez a szervezkedés is a testületnek könnyebb fajsúlyú, hangos elemeit fogja felszínre vetni, hogy a bírák egyesülése is bele fog esni abba a hibába, amely az efféle társulások életében néha tapasztalható, t. i., hogy üléseikben az önbírálat teljes kikapcsolásával kizárólag a tagoknak az állammal szemben támasztott igényeiről és azok fokozásáról esik szó, vagyis végeredményben attól tartottak, hogy az ő lelki világukban igen magas erkölcsi polcra helyezett bírói állás tekintélye szenvedni fog az egyesületi életnek gyakran zajos és egyoldalú megnyilatkozásai közepette.

Istennek hála, ezek a tiszteletreméltó aggodalmak nem bizonyultak alaposaknak. Egyesületünk már röviddel megszületése után keresztülesett a gyermekbetegségeken, tagjai tisztába jöttek azzal, hogy közös óhajaikat nem öncéliképpen, hanem csak a közérdek függvényeként hangoztatják, hogy az egyesülés főcélja a magyar igazságszolgáltatás megszilárdításában való önzetlen közreműködés kell, hogy legyen és hogy csak azok a törekvések jogosultak, amelyek ennek a főcélkitűzésnek a szolgálatában állanak.

Aki egyesületünk közlönyének évfolyamait áttanulmányozza, meggyőződhetik arról, hogy az egyesületi élet irányát és színvonalát leginkább kifejező közgyűlési megnyitó beszédek és előadások milyen ideális légkörben mozognak.

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület működésének és kitaró propagandájának rendkívüli sikere volt az ítélőbírák és ügyészek külön státusáról szóló 1920 : XX. tc. megalkotása.

Ez a törvény — a javaslat indokolása szerint — abból indult ki, hogy azt a nagy és nehéz feladatot, amely általában, de külö-

nösen most a közelmúltban pusztulásra kárhozott jogrend helyreállításánál és a jogbiztonságnak újból való megszilárdításánál a bíróságokra hárul, csak erkölcsileg és anyagilag független és minden befolyástól mentes bírói kar oldhatja meg, — s egyszersmind a bíró különleges állásának megfelelő és azt kifejezésre juttató külön státus intézményes kiépítését, valamint a törvényeinkben már megállapított elmozdíthatatlanságon, áthelyezhetlenségen és összeférhetlenségen felül az önmagától bekövetkező ú. n. automatikus előlépést és a kellő javadalmazást jelölte meg a bíró erkölcsi és anyagi függetlenségének törvénybe foglalandó biztosítékaiul.

Az automatikus előlépés — úgymond az indokolás — feleslegessé teszi az alkalmazkodást és kedvkeresést, melyre az előlépésnek kinevezéstől függése alkalmat nyújt, a kellő javadalmazás pedig a gazdasági függőség bekövetkezését hártja el.

A nemzetgyűlés által elfogadott javaslattal két nagy gondolatot sikerült tehát a bírák parlamentjének a törvénytárba juttatnia.

És pedig a törvény illetményrendszere megvalósította az ítélőbírák anyagi függetlenségét, mint a bírói függetlenségnek addig nélkülözött garanciáját, mely az ítélkezés színvonalának állandó emelkedésére is kilátást nyújtott, módot adván a bírónak ahhoz, hogy a társadalmi, tudományos és művészi élet eseményeiben résztvehessen, hogy magát tovább képezze. Mert aki az ahhoz szükséges anyagi erőről való gondoskodás nélkül követeli az ítélőbírótól, hogy szerezzen szélesebb látókört, tartson lépést a világ haladásával, hasonló ahhoz az orvoshoz, aki vagyon és kereset nélküli betegének tengerparti tartózkodást és bőséges táplálkozást ajánl.

A másik nagy cél, amelyet az új törvény a külön státus és az automatikus előlépés elvével megvalósított, a bírói tiszt különleges jellegének törvényi elismerése, valamint az állandó előlépési vágytól és a vele járó nyugtalanságtól megszabadított bírói lélek nyugalmának biztosítása s egyszersmind a bíró életsorsának a kormánytól való lehető függetlenítése volt.

Fájdalmas dolog, hogy a státustörvény, az ítélőbíráknak epedve várt magna charta-ja, tiszavirágéletű volt, mert a törvényi felhatalmazás alapján kibocsátott szanalási rendeletek azt már néhány hónap mulva teljesen kiforgatták sarkaiból, gazdasági életünknek újabb félelmetes leromlása pedig még inkább megsemmisítette a törvény nemes intencióit.

Habár tehát a státustörvénnyel elért vívmányok túlnyomó részükben nem is válhattak tartósan élő valóságokká, mégis hálával tartozunk a bírói egyesületnek a törvény kezdeményezéseért, hálával tartozunk abban az esetben is, ha az 1920 : XX. tc.-ket nem tekintjük egyelőre másnak, mint a magyar törvényhozás ünnepélyes, komoly ígéretének, amelyet bizonyára ismét hatályossá fog tenni akkor, mikor a jelenlegi szomorú állapotok elmúltával a felélesztés ideje, reméljük mihamar, elkövetkezik.

De a státustörvény kezdeményezésével és az életrekeltésére alkalmas időpont nyilvántartásával nincsenek kimerítve azok a feladatok, amelyek az Országos Bírói és Ügyészi Egyesületet illetik. Az egyesületi célok második csoportját alapszabályaink a következőképpen jelölik meg: «az egyesületet érdeklő jogszabályok és joggyakorlat hiányainak a feltárása, törvények és rendeletek tervezeteinek és javaslatainak bírálata és törvény- és rendelettervezetek önálló kidolgozása».

A bírói és ügyészi kar tagjainak nagymérvű hivatali elfoglaltsága s a megkívánt anyagi eszközök hiánya miatt egyesületünk

* Részlet dr. Juhász Andornak, a kir. Kúria elnökének az Országos Bírói és Ügyészi egyesületnek 1932. évi október hó 2-i közgyűlésén tartott beszédéből.

eddigelé nem folytathatta kellő mértékben ezirányú alapszabályszerű működését. Pedig nem ismerem a törvényelőkészítő munkálatokban való közreműködésre hivatottabb tényezőt a magyar bírának és ügyészeknek ennél a közös szervénél, amely ország-szerte az élet lüktető üterén tartva a kezét, igen becses gyakorlati útmutatásokkal, a testületben felhalmozott tudományos ismereteknél fogva pedig értékes teoretikus bírálatokkal is szolgálhat a kormányzatnak és a törvényhozásnak.

Az állami költségvetésben, amely az ítélőbírák számára nyilván közjogi okokból jutalmi rovatot amúgy sem tartalmaz, évenként megfelelő összeget lehetne biztosítani egyesületünk számára a törvényelőkészítés munkájába való bekapcsolódás és egyéb céljai érdekében, amelyek között nyomatékosan hangsúlyoznom kell az arra rátermettek számára a külföldi tanulmányutak lehetővé tételét, amely lehetőség elől bíráink és ügyészeink eddigelé légmentesen el voltak zárva.

Különös odaadással kell résztvennie egyesületünknek a racionalizálás jelszava alatt Európa-szerte megindult, immár feltartóztatatlan törvényalkotási munkaprogrammban. Az arra hivatott többi tényezővel együtt az Országos Bírói és Ügyészi Egyesületnek is szigorúan kell örködnie a fölött, hogy a racionalizáló törekvések sem a bírói szervezet, sem az anyagi és alaki jog terén ne terelődjenek irracionális irányba, továbbá hogy föltétlenül tiszteletben tartassék az 1869:IV. tcikknek az az alkotmányjogi szabálya, hogy t. i. az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönítették s ezentúl sem a közigazgatási, sem a bírói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak. Két nehéz probléma játszik bele az igazságszolgáltatás racionalizálását célzó mozgalomba, és pedig az ügyvédkérdés és a jogvégzett fiatalok elhelyezésének a kérdése, amelyekkel ezúttal tüzetesebben nem foglalkozhatom, csupán annak a felfogásomnak kívánok kifejezést adni, hogy egyesületünknek ezeket az égető kérdéseket nagy megértéssel, meleg szívvel kell felkarolnia.

Ebbe a feladatkörbe tartozik a bírói munka purifikációjára irányuló törekvés hathatós előmozdítása, vagyis annak a régi és indokolt óhajnak a megvalósítása is, hogy a bíró értékes munkáereje csakis az ítélkezés céljára vétessék igénybe.

Egyik évnyitói beszédemet főképpen a jogszabályok hipertrófiájával, túltengésével együttjáró veszedelmek ismertetésének szenteltem. A bírói és ügyészi kar az, amely a jogkereső közönnyel együtt leginkább átérzi annak a közismert mondásnak az igazságát, hogy ha a természetnek annyi törvénye volna, mint az államnak, a Mindenható sem tudná azt kormányozni. Világért sem állítom, hogy az élet rohamos fejlődése ellenére, s különösen rendkívüli gazdasági vagy szociális helyzetben a tételes jogot érintetlenül kell hagyni megcsontosodott állapotában. Az elkorhadt régi papírosjog erőszakos konzerválása éppen olyan veszedelmes, mint a pusztító törvényalkotási lázból egymásra halmozott új jogszabályok nyomasztó tömege. Ebben a vonatkozásban azt kellene egyesületünknek különös figyelemmel kísérnie, hogy a törvényhozás a jog élő fájáról csak a valóban elhalt ágakat távolítsa el, a mellőzhetlen új jogalkotások pedig a jog vezéreszméjéhez alkalmazkodjanak, ne hogy szakadék támadjon a tételes jog és a nép általános jogérzete között, amely idegenné, sőt gyűlöltté teheti a törvényi jogot s ezzel magát a törvénykezést is a közvélemény szemében. A jognak és az igazságszolgáltatásnak az emberek szívében élő jogtól való ilyen eltávolodását számtalan külföldi drámai mű ostromozza, ez lebeghetett Brioux szemei előtt, midőn a Vörös Talárban azt mondatja a kétségbeesett Yanettel a bírónak: én nem könyvekből tanultam a törvényeket, mint Ön, talán éppen azért jobban tudom, mi a jog és a jogtalanság. Persze a pártokra, kasztokra, osztályokra és érdekcsoportokra tagolt mai társadalomban nem könnyű dolog a tiszteletet érdemlő közvélemény hangját meghallani. A kifejlett igazságérzet nem függ a műveltség vagy előkelőség mértékétől, avagy a foglalkozás minéműségétől, hanem az összes társadalmi rétegeken keresztülvonulva egyesíti egy külsőleg fel nem ismerhető szellemi közösségbe azokat, akikben az ősi emberi önzés háttérbe tud szorulni az emberszeretet mögött — szóval a jó embereket. Ennek az értékes emberrétegnek a szíve verését kell a törvényhozónak és a bírónak kitapintania, mikor törvényt hoz vagy ítéletet alkot.

Harmadik csoportja az Országos Bírói és Ügyészi Egyesületre váró feladatoknak, amelyek az egyesülés általános célkitűzésében bennfoglaltaknak tekintendők: a jogismeretek népszerűsítése és a

bírói hivatás sokoldalúságának és felelősségteljes voltának a nagyközönnyel való megismertetése. Hogy egyesületünk tagjai ezt az oktató, felvilágosító szerepet betölthessék, az elsősorban a napisajtó magatartásától függ. Bizonyára könnyebb és hálásabb dolog az olvasóközönnyel szembeállítani a szentációságot kielégíteni, mint ezt a tanító hivatást teljesíteni. Tudjuk, hogy egy-egy valódi vagy költött jusztitzmord jobban érdekli a közönnyet, mint az a sok százezer bölcsen és igazságosan megoldott pervita, melybe a bíró a tudásán felül belevitte a szívét és lelkét is, hogy a furfang és képmutatás sűrű burkolatából kihámozza embertársának veszendő igazságát. Pedig éppen ezekből a tömeges és rendkívül változatos esetekből ismerhetné meg a polgárság az igazságszolgáltatás valódi arculatát és nem az emberi intézményeknél alig kikerülhető szórványos hibákból.

Mindnyájan, akik a jogszolgáltatás nehéz mesterségét folytatják, sajnálattal tapasztaljuk azt is, hogy nagyközönnyünk előtt a magyar jognak, különösen a polgári jognak nem csupán apró-cseprő részletei, hanem alapvető normái is ismeretlenek, ami a sűrű perlekedésnek s a jóhiszemű polgárság károsodásának egyik oka.

A jognak a napisajtó és esetleg a rádió útján való népszerűsítése természetesen nem történhetik a bírói ítéletek száraz közlésével. Ez, valamint a szakbírálat a jogi sajtó feladata. Viszont a legérdekfeszítőbb jogeset bírói eldöntése sem számíthat a nagyközönny érdeklődésére a maga szertartásos körülményességében, kínos pontosságában és különleges stílusában, amely a «tekintvék» és a «minthogyok» szerencsés meggritkulása dacára sem élvezetes olvasmány a tudományos megfontolástól távolálló tömegek számára. A humornak, az ötletességnek s általában az írói készségnek kell megteremtenie az összeköttetést a napisajtó és a bírói tárgyalótermek között. A bírósági jogesetek ugyanis csak tetszetős irodalmi csomagolásban válhatnak keresett cikkekké a szellemi élet nagy piacán.

Mindenesetre sajnálattal látom, hogy a tárgyalások áradata az életből vett száz meg száz pompás irodalmi témát hömpölyget naponként a bírósági termeken keresztül a nélkül, hogy a napi sajtó elég sűrűn és elég mélyen meritene ebből az értékes témafolyamból, amelyet azután rövidesen végleg elnyel az irattárak homoksivatagja.

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesületnek kellene kimunkálnia azt a gondolatot. Érdemes volna foglalkoznia azzal a kérdéssel, hogy a törvénykezési életben felmerülő aktualitások számára nem lehetne-e a napilapokban egy élvezetes s a mellett tanulságos magas színvonalú állandó rovatot létesíteni, amely mintegy területen kívüliséget élvezne, vagyis az illető napilap lemondana arról, hogy ezt a rovatot saját világnézeti, felekezeti vagy politikai céljai számára harci eszközül használja s ezzel, valamint általában a bírói szempontok tiszteletbentartásával lehetővé tenné, hogy ezt a rovatot esetleg ítélőbíró is vezethesse, olyan ítélőbírót érve, akiben a jogász és az írói képességek szerencsés harmóniában vannak.

Csak egészen röviden érintem egyesületünk működésének negyedik ágazatát, melyet alapszabályaink aképpen jelölnek meg hogy: az egyesület tagjainak javát szolgáló kulturális és jóléti intézmények igénybevitelének megkönnyítése és ilyen intézmények önálló létesítése.

Meg vagyok győződve arról, hogy az igazságügyminiszter úr, aki a jelenlevő igen tisztelt képviselője útján a bírói és ügyészi kar iránt érzett rokonszenvéről és megbecsüléséről tanúskodó igen meleg szavakkal üdvözölte egyesületünket, a fennálló nehézségek ellenére is hathatósan támogatni fogja azt, ennek a szociális tartalommal telített céljának az elérésében.

Legvégül emlékezem meg az Országos Bírói és Ügyészi Egyesületnek arról a feladatáról, helyesen köteleességéről, amely ugyan nincs külön felemlítve az alapszabályok vonatkozó szakaszában, de mégis a legkiemelkedőbb egyesületünk összes feladatai között, értem az állandó és szigorú önbírálatot.

Az államhatalmi szervek működésénél, amelyeknél monopolisztikus helyzetük fogva versenyről s annak javító és fejlesztő hatásáról szó nem lehet, a versenyen kívüli veszélyeit, különösen a jogosulatlan önelégültség veszedelmét csakis az önismeret és az azon alapuló önbírálat hárihatja el.

A bírói szervezet az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület útján gyakorolhatja a legeredményesebben az önbírálatot.

Jogkereső közönségünk bizonyára a legnagyobb megnyugvással szerez tudomást arról, hogy a bírói hatalom letéteményesei, az ítélőbírák, önszántukból teszik gondos megvizsgálás tárgyává azt a kérdést, hogy méltóan tölti-e be a bíróság az állami életben számára kijelölt előkelő helyet, lépést tart-e a bíraskodás az élet változásával és ütemével, s ha nem, milyen kifogások és kívánságok tekinthetők alaposnak s miféle belső vagy külső eszközökkel lehet és kell azokat orvosolni?

Csakis ennek az önbírói tevékenységnek mind intenzívebb gyakorlása útján, különösen ha a bírói és ügyészi kar önmagával szemben a legszigorúbb követelményeket támasztja, lesz a bíróság-ellenes szemlélet a jövőben is elkerülhető.

Visszatérve már most előadásom kiinduló pontjára, a következőkben foglalhatom össze a választ a felvetett kérdésre.

Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület, amelyet ítélőbíráinknak és ügyészeinknek az igazságszolgáltatás nagy érdekeivel való együttérzése és nem egyoldalú hivatalnoki aspirációk teremtettek meg, egész állami életünk szempontjából jelentős szerepet tölt be és van hivatva a jövőben is betölteni, amiért is rászolgált nemcsak a bírói és ügyészi kar egyetemének, hanem a haza sorsát szíven viselő minden állami és társadalmi hatalomnak és szervnek jóindulatú támogatására.

Legyen ez a kitűnő vezetés alatt álló egyesületünk a jövőben is a bírói és ügyészi kar együttes szellemi életének a gyújtópontja. Ütközzenek össze közlönyünkben és összejöveteleinken a bírói szervezet és a jogszolgáltatás fejlesztését, tehát a jogállam mind teljesebb kiépítését célzó eszmék, nézetek és javaslatok, mozogjanak azok akár az erkölcs végtelen magasságában, az abszolútumok stratoszférájában, akár itt lent ezen a megszűkülő sárteken, melyen egyelőre élnünk és halnunk kell, csak tespedés ne álljon be egyesületünk működésében, mert az élet mozgás és csak küzdelem árán van haladás.

Közreműködő pályatársaim egyesületi tevékenységük közben is bizonyára szem előtt fogják tartani, hogy van a törvénykönyvek törvénykönyvének, a tízparancsoltnak, az Istenben való hitet hirdető parancsa mellett egy másik főparancsolata is, amely — szemben a többivel — nem kerülhetett kényszerítő szabályként a törvénytárakba, de amelynek mégis hamisítatlanul ki kell csendülnie minden törvénykönyvből és minden bírói ítéletből, amely parancsolat aképpen hangzik, hogy szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.

A felebaráti szeretetnek és áldozatkészségnek s ezzel az emberi létközösség nagy gondolatának a hirdetésére különös szükség van ezekben a trianoni időkben, hazánk megalázottságának ebben a szerencsétlen korszakában, mikor minden becsületes magyar ember szívét a mérhetetlen hazafiúi fájdalom és a tehetetlen elkeseredés kínos, marcangoló érzése szorongatja s amidőn éles körvonalakban domborodik ki lelki szemeink előtt valamennyi történelmi katasztrófánk végső oka, ősi bűnünk, a magyar visszavonás.

A magyar bírák hivatottak elsősorban arra, hogy az igazság- és emberszeretet igéinek állhatatos terjesztésével életrekeltsék a magyar összetartásnak és a nemzeti összeforradásnak virágba még sohasem szökent, gyümölcsöt még sohasem hozott dermedt palántáját s ezzel mérhetetlen szolgálatot tegyenek a magyar feltámadás szent ügyének.

Előadásomnak végére értem, befejezésül csak egy rövid nyilatkozatot kívánok még tenni.

Ötödfél évtizedet meghaladó idő óta veszek részt bírói szervezetünk életműködésében és több mint két évtizede figyelem mind magasabbfokú hatalmas bíróságok elnöki állásából, tehát igen széles körben, bírói és ügyészi karunk közérdekű munkásságát. Ezalatt a hosszú idő alatt szerzett tapasztalataim alapján mély meggyőződéssel kell számot adnom arról a végtelen szerénységgel párosult odaadásról és önfeláldozásról, amellyel ítélőbíráink az igazság eszméjét a háború és a forradalmak pusztító viharain és az újjáépítés nehézségein sértetlenül átmentették és megnyugvással adhatok kifejezést annak a reménységemnek, hogy a magyar államnak ez az erkölcsi testőrsége a most ránszakadt újabb megpróbáltatások közben is hű lesz megszentelt hagyományaihoz s az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület hathatós támogatásával továbbra is teljes épségben és ragyogó tisztaságában fogja megőrizni a becsületére bízott nagy etikai értéket egy jobb, egy szebb, egy boldogabb magyar jövő számára. Úgy legyen!

Magyar Értékpapírjog.

(Írta: Dr. Keresztes Gyula budapesti ügyvéd, Tébe kiadása, 1932. 161 oldal.)

I.

Modern kereskedelmi jogi tankönyveink (Kuncz, Bozóky) az értékpapírok tanát azok gazdasági jelentőségével vezetik be. Kuncz adatokat közöl az egész világ emisszióiról, Bozóky utal arra, hogy az értékpapír útján hatalmas vállalatok kerülnek a forgalmi élet sodrába, amelyek újabb tőkét hoznak létre és ma (1929) «a hitelezőnek nyújtott biztonság folytán a papírokban fekvő nemzeti vagyon lényegesen felülmúlja az ingatlanokban rejlő látható értéket». (116. old.)

Most, három évvel utóbb, e sorok nem büszkén, hanem inkább panaszosan hangzanak. A túltermelés világválsága az értékpapírok piacán is rettentő pusztítást vitt végbe. Hiába hangoztatták jogtudósaink, hogy az értékpapírjognak elsősorban a hitelező érdekeit kell szem előtt tartani: a vesztes fél mindig a hitelező volt. Az értékpapírelméletek nagy varietása végeredményben az értékpapír-hitelező minél teljesebb megvédésében kereste célját. Ennek érdekében tért el az értékpapírjog alapjában a klasszikus magánjogtól, amint ezt Kuntze konstatálja és Kuncz is utal arra, hogy az engedmény szabályainak figyelmen kívül hagyása teremtette meg a forgalomképes értékpapírt. Nagy Ferenc, amidőn a kreációs elmélet fölényét vitatja, szintén a forgalom, illetve a jóhiszemű papírszerző hitelező érdekével érvel. A jogtudomány, amely a modern értékpapírt megépítette, mindent megtett a hitelező jogai védelmében, de gazdasági védelmet neki szükségképpen nem adhatott. Közkeletű definícióink szerint az értékpapír a követelés mobilizálását megkönnyítő instrumentum. Ma a tudomány és a jogalkotás egyik legfontosabb feladata volna ezt a veszélyessé vált mobilizálást megnehezíteni és korlátok közé szorítani.

A mult példái egyébként is azt mutatják, hogy egyes nagyjelentőségű gazdasági intézményeket nem éppen a gazdasági közérdek hozott a világra. Így Bozóky könyvében olvashatjuk, hogy a XII. században keletkeztek először az általános hitellevelek, amelyekben az adós ismeretlen személyekkel szemben köthette le magát (mint a bemutatóra szóló papírok első megjelenése). Ezeket a keresztes háborúk idejében uralkodók és más magasállású személyek intézték, főképp bankárokhöz. (134. o.) Az első ily papírok tehát megszorultságban létesített és aligha produktív hadiadósságot inkorporáltak, nem pedig a rendes kereskedelmi forgalom érdekét szolgálták. A vámok eredete dr. Kadosa Marcell szerint (I. «A vámvédelem babonája». Cobden-könyvtár, 24.) az volt, hogy garázda várurak a szállítás alatti árukat elrabolták, s a kereskedők ennek megakadályozására, illetve az áruk mentesítésére e váruraknak sarcot fizettek.

Az első szabadalmat Franciaországban XIV. Lajos király létesítette egy kályhaszerkezeti találmány adományozásával, amelyvel barátnőjének, Madame de Maintenon-nak kedveskedett.

Utóbb a világháború kitöréséig egyes jogintézmények a környező világ kultúrájának megfelelő alakban jelentkeznek; a háború után azonban ismét az önkény és a megbízhatatlanság bélyege üt ki rajtuk. A jogász a maga békebeli kicsiszolt, hajszálfinom elméleteivel tehetetlenül és elmaradottan áll velük szemben; az egyetlen feladat, amire az értékpapírok terén vállalkozhatnék, a szaporodás korlátozása szabályainak megtervezése volna.

Amikor azt olvassuk, hogy az Amerikai Egyesült-Államok Kincstári Hivatala több mint egy milliárd dollárnyi újabb kincstári jegy kibocsátására készül,* Románia pedig kötvényekkel akarja közszállítóit kifizetni: joggal aggódhatunk az értékpapír gazdasági jövőjeért.

Midőn a német birodalmi kincstár a tervezett Steueranrechnungsschein formájában új értékpapírt kreál, hogy sürgős szükségletei fedezéséül még nem is esedékes közdóköveteléseket szedhessen be (I. Pester Lloyd szept. 7-i vezércikkét), a piacra dobott papírt pedig a kimerült gazdaság értékelje, ahogy tudja: úgy azt kell mondanunk, hogy az értékpapír itt fogalmában torzult el, a papír előbb születik, mint a kétes követelés, melyet inkorporálni volna hivatva.

* Időközben megtörtént.

II.

Amint arra utaltam, a jogász ily jelenségekkel szemben kétszeresen tehetetlen, de azért jól teszi, ha gyenge és rozsdás fegyverzetét készen és tisztán tartja. A korábbi német szakirodalom az értékpapírteóriák ijesztő áradatát zúdította reánk és magyar kereskedelmi jogi tankönyveink, Nagy Ferenc, Kunecz és Bozóky professzorok kiváló munkái ezeket az értékpapír fogalmával és fajaival együtt nagy készséggel és lelkiismeretességgel ismertetik. Dr. Keresztes munkája azonban a magyar jogi irodalomban a fenti tankönyvek mellett is úttörőnek tekinthető, mert nem éri be az értékpapírok fogalmi ismertetésével, mint a matéria általános részével, hanem logikus rendszerbe foglalja mindazokat a szabályokat és tudnivalókat, amelyek az értékpapírt keletkezésétől kezdve, minden létszakán keresztül, annak megszűnéséig kísérik. A könyv ilyképp elméleti értékén felül nagy gyakorlati jelentőségű is, mert megfelelő helyen megtalálhatók azok a törvényeinkben, rendeleteinkben és a tudományban nagyon szétszórjt jogszabályok és a felsőbbbírói gyakorlat, amely az egyes kérdésekhez fűződik.

Az általános szabályok fejezetében a szerző az értékpapír fogalmával, elméleteivel, fajaival, a magyar jogforrásokkal, az értékpapírban foglalt jog keletkezésével, átruházásával, érvényesítésével és megszűnésével foglalkozik.

Kötelmi jogi szabályok címe alatt tárgyalja a névre szóló, igazoló, forgatható, bemutatóra szóló s a nem valódi értékpapírokat, ismerteti egyes értékpapírkategóriák különös szabályait (tömeges kibocsátású papírok, dologi jogi-, mellékpapírok).

A dologi jogi szabályok keretében foglalkozik az értékpapírra vonatkozó tulajdonjoggal, a zálogjoggal, megtartási joggal, a hasznélvezettel s az értékpapírletétellel, végül a megsemmisítéssel és az elévüléssel.

Az értékpapírról dr. Keresztes új és önálló fogalommeghatározást ad, de különös figyelmet fordít a svájci törvényjavaslatra is, mint az e téren első rendszeres alkotásra.

Utal arra, hogy az értékpapírjog nálunk nincs kodifikálva, csupán a K. T. tartalmaz egyes rendelkezéseket, míg kimerítő szabályozás csupán a váltóról, a csekkről, a záloglevelekről és községi kötvényekről szóló törvényekben, illetve a J. T.-nek a jelzálogadóslevélre és a telekadóslevélre vonatkozó fejezeteiben létezik.

De lege ferenda helyesebbnek találná az értékpapírjog alapvető szabályait svájci mintára a kötelmi jog körében vagy esetleg külön törvénnyel szabályozni. Igen behatóan ismerteti a szerző a német tudomány összes értékpapírelméleteit és a maga részéről a szerződéses elmélethez csatlakozik. Az értékpapírban foglalt jog létrejöttéhez tehát szerződés szükséges. A jóhiszemű forgalom érdekében azonban a szerződést a papírhoz fűződő jogi vélelem pótolhatja. Annak, aki értékpapírt kiállít, kötelessége arról gondoskodni, hogy a szerződés látszatát magánhordó papír szerződés nélkül forgalomba ne kerüljön, ha ez mégis megtörtént, úgy ennek kockázatát a jóhiszemű papírbirtokossal szemben a kiállítónak kell viselni (Veranlassungsprinzip). Ez a Jacobi német professzor által felállított Rechtsscheintheoriehez áll közel, amellyel kapcsolatban dr. Keresztes ismerteti a jóhiszemű harmadik kezébe került papír kiállításához fűződő alapvető jogi vélelmeket.

Utal a szerző arra, hogy törvény vagy más jogszabály nem állít fel általános korlátozást arra nézve, hogy milyen értékpapírok létesíthetők, viszont egyes értékpapírfajok kiállítására korlátozva van vagy tilalomhoz van kötve.

Az értékpapírok gazdasági természetéből folyik átruházható voltuk, amelyre nézve vélelem áll fenn. A jogosított hitelező igazolása tekintetében dr. Keresztes részletesen ismerteti a német és svájci szabályokat. Behatóan foglalkozik a papírtartalom magyarázatával.

A rektapapírok fejezete a magyar irodalom eddigi anyagához képest a legrészletesebb feldolgozásban részesült. Különösen áll ez az ezen papírokkal szemben emelhető kifogásokra. Utal a szerző arra, hogy törvényalkotásunk a jelzálogadóslevélnél és a telekadóslevélnél áttörte azt az elvet, hogy a rektapapír a követelés átruházására vonatkozó általános magánjogi szabályok szerint ruházható át. Álláspontja az, hogy ezen okiratok értékpapír jellege nem vonható kétségbe.

Az igazoló papírok terén ismerteti az itt felmerült kontroverziákat. Szerinte csak valódi névre szóló papírookra helyes az

igazolópapír elnevezését alkalmazni s azokat az ú. n. «igazolójegyek»-től külön kell választani.

A forgatható papírok körében szerző, a svájci javaslatra hivatkozva, kiemeli, hogy ily papírok csak törvény alapján létesíthetők. Kimerítően foglalkozik a forgatmány elméletével és jogi hatásaival. Leghelyesebbnek tartja a forgatmányt a magánjogi engedmény egy különös fájának tekinteni. Egyszerű alakszerűséghez kötött írásbeli nyilatkozat, melynél az adós értesítése nem szükséges. Dologi jogi hatása egymagában nincs, mert a papír tulajdonjoga átruházásához szerződés szükséges. De lege ferenda a forgatmányi jog egységesítését tartja a szerző szükségesnek.

Hosszasan foglalkozik a forgatmányossal szemben emelhető kifogásokkal és utal arra, hogy az értékpapír szerződéses átadása hiányát a kreációs elmélet hívei kifogásként sem ismerik el. Ellenkező a tiszta szerződési elmélet és a francia gyakorlat álláspontja. (Ellopott papírok.)

A bemutatóra szóló papírok körében a szerző utal arra, hogy ezek a legjellegzetesebb értékpapírok, mert a jog átruházása és igazolása tekintetében a kötelmi jogi szabályok háttérbe szorulnak és az ingókra vonatkozó dologi jogi szabályok lépnek előtérbe. Külföldi jogszabályok, főképp a német BGB. nyomán kifejlődött szokás és joggyakorlat irányadó e részben nálunk. Szerző ismerteti az e papírok kiállítása tekintetében fennálló magyar törvényes korlátozásokat.

E papírok létesítésének célja a jogok forgalomképessége volt és a gyakorlati szükség vezetett arra, hogy az adós, aki bemutatóra szóló papírt állít ki, a korábbi birtokossal szemben őt megilletett kifogásról lemondjon. Az értékpapírnak tiltott, erkölcstelen követelésből származása szerző szerint a jóhiszemű harmadik papírbirtokossal szemben nem érvényesíthető, míg a jogi irodalomban ez vitás, úgymint a kényszer, tévedés és megtévesztés kifogásai.

Nem valódi értékpapíroknak a szerző azokat tekinti, amelyek az értékpapír fogalmi kellékeinek nem felelnek meg. Ezeknél a jogot más bizonyítás útján a papír birtoka nélkül is érvényesíteni lehet. Ily papírok részben a törvényben vannak szabályozva, mint a szövetkezeti részjegyek, a fuvarlevél, részben a forgalom ismeri az ú. n. igazolójegyeket, pl. a ruhatári jegy.

Dologi jogi papírok alatt a szerző azokat érti, melyek a forgalomban egyedileg meghatározott áruk helyettesítésére szolgálnak. Rendelkezési papíroknak is nevezik s a szerző az ezekre vonatkozó elméleteket ismerteti. A képviselői elmélethez csatlakozik, amelynek lényege az, hogy a papírral együtt az áru tulajdona addig ruházható át, amíg utóbbi a kötelezett fél bírlalatából ki nem esett. Itt érinti a szerző a zálogjogi papírokat s a nem valódi dologi jogi papírt, mint a raktárjegy.

Foglalkozik a mellékpapírokkal (kamattárjék- és osztalék-szelvények) és a tömegesen kibocsátott értékpapírokkal, az ily papírbirtokosok védelmére szolgáló összességi jogokkal.

A dologi jogi szabályok keretében tárgyalja az értékpapírokon való tulajdonszerzést és utal arra a kontroverziára, hogy lehet-e értékpapíron elbirtoklás, találás, összevegyítés útján tulajdonjogot szerezni? Foglalkozik az átadás, a jóhiszemű szerzés kérdéseivel, ismerteti az utóbbi terén kialakult német bírói gyakorlatot.

Az értékpapírok adás-vétele terén főképp az eladó felelősségét tárgyalja, kiterjed a részletügyletre s az értékpapírnak teljesítésül és teljesítés végett adására.

Tárgyalja az értékpapírokon létesített zálogjogot s az ezzel kapcsolatos magyar és német bírói gyakorlatot. Jóhiszemű zálogszerzőnek azt tekinti, aki legfeljebb kisebb fokú, de nem vétkes gondatlanság folytán nem tudta, hogy az elzálogosító nem tulajdonos.

Külön tárgyalja a forgatható papírok elzálogosítását és itt utal arra a problémára, hogy bárha a zálogforgatmányos csak zálogjogot szerez, ellene mégsem érvényesíthetők a forgató elleni kifogások. Szerző a zálogforgatmány e jogi természetét a szokásra vezeti vissza. Bőven tárgyalja a záloghitelező jogait és kötelességeit és a zálogból való kielégítés szabályait.

A megtartási jog és az értékpapírhasznélvezet, valamint az értékpapírletétre vonatkozó szabályok keretében szerző úgy a tudomány, mint Mjt., mint a magyar és német bírói gyakorlatra kiterjed. Utal arra, hogy értékpapírletétre vonatkozó jogszabályok nálunk nincsenek s a szokás külföldi mintára alakult.

Ismerteti az idevágó német irodalmat, s kiemeli, hogy gyűjtőletétben való őrzés csak az érdekeltek kifejezett megállapodásán

alapulhat, mely esetben e letét a letevők közös tulajdona. A letevő csupán hasonló papírok visszaadását követelheti.

«Papír és jog különválása» címén tárgyalja a szerző a különböző értékpapírokra vonatkozó törvényes megsemmisítési szabályokat s egy további fejezetben az értékpapírok elévülésére vonatkozó rendelkezéseket.

E lap és ezen ismertetés keretei nem engedik meg, hogy a munkában részletesen tárgyalt nagyrdeklő problémákra bővebben is kitérjek. Dr. Keresztes mély tudással és egyben nagy gyakorlati érzékkel megírt ezen munkája a magyar jogtudomány komoly és maradandó nyeresége.

Dr. Liebmann Ernő.

Fellebbezés a perköltség kérdésében.

Az 1930 : XXXIV. tc. alaposan átalakította a Pp. fellebbezési rendszerét. Mint a legtöbb novelláris rendelkezés, a Te.-nek a fellebbezésre vonatkozó rendelkezései sem illeszkednek bele szervesen a Pp. vonatkozó rendelkezéseibe és természetesen még kevésbé a Pp. rendelkezései alapján kifejlődött joggyakorlatba. Felmerül mármint az a kérdés, hogy a Pp. 476. § 3. bekezdésének interpretálását magában foglaló 29. számú jogegységi határozat a Te. 24. § 5. bekezdésének rendelkezései folytán mennyiben nyerhet alkalmazást. Véleményem szerint a jogegységi határozat, mutandó-mutandis, ma is alkalmazható és alkalmazandó, annál is inkább, mert a Te. 24. § 5. bekezdésének nem precíz rendelkezései, az alább kifejtendőik szerint, szükségessé is teszik a jogegységi határozat interpretációjának megfelelő alkalmazását. Alakilag ennek természetesen semmi sem állja az útját, tekintettel a Ppé. 71. és 75. §-ainak rendelkezéseire.

A 29. sz. jogegységi határozat éles jogász okfejtéssel mutat rá arra, hogy a perköltség nem tartozik bele a Pp. 476. § 3. bekezdésének terminológiája szerinti járulék fogalmi körébe. Nyilván ennek a döntésnek a következménye, hogy a Te. 24. § 5. bekezdése, szemben a Pp. 476. § 3. bekezdésével, a perköltségek tekintetében a fellebbezésről külön rendelkezik.

Az első, ami a hivatkozott törvényhely rendelkezéséből fontos, hogy az a kérdés, hogy a perköltség viselésének és mennyiségének kérdésében van-e helye fellebbezésnek, attól függ, hogy a per főtárgya tekintetében *bármelyik* peresfélnek van-e joga fellebbezéssel élni. Ha tehát az *egyik* peresfélnek van fellebbezési joga, úgy akkor a perköltség viselésének és mennyiségének kérdésében *annak a félnek is van fellebbezési joga, aki a per főtárgya vagy a számszerűen meghatározott járulék tekintetében nem élhetne fellebbezéssel*, éspedig függetlenül attól, hogy az a fél, akinek a per főtárgya tekintetében is van fellebbezési joga, élt-e fellebbezéssel. A törvényhelynek ugyanis nem lehet logikusan azt az értelmezést adni, hogy annak alapján csak az a fél élhet a perköltség viselésének és mennyiségének kérdésében fellebbezéssel, akinek a főtárgy tekintetében is van fellebbezési joga, mert hiszen az magától értetődő, hogy az, aki a főtárgy tekintetében fellebbezhet, az egyben a perköltségek miatt is élhet fellebbezéssel. Ezt a törvényben külön megszabni nem lett volna szükséges, azt pedig a törvényhozóról nem lehet feltételezni, hogy felesleges rendelkezéseket kívánt volna a törvény szövegébe foglalni.

A Te. 24. § 5. bekezdése alapján tehát meg kell állapítani, hogy a perköltség kérdésében az a peresfél is fellebbezhet, akinek a per főtárgya vagy a számszerűen meghatározott járulék tekintetében nincs fellebbezési joga, feltéve, hogy a másik peresfélnek akár a főtárgy, akár a járulék, akár a perköltség miatt volna fellebbezési joga, lényegtelen lévén azonban, hogy a másik peresfél él-e a fellebbezés jogával. A törvény világos szövege így rendelkezik, de a 29. sz. jogegységi határozat azon megállapítása, hogy «a korlátozó rendelkezések egyébként is szorosan magyarázandók», szintén utal ezen interpretáció helyességére.

Ha az egyik peresfélnek sincs a főtárgy vagy a számszerűen megítélt járulék összegére tekintettel fellebbezési joga, akkor kerülhet tehát csak alkalmazásba a Te. 24. § 5. bekezdésének azon rendelkezése, hogy a perköltség viselésének és mennyiségének kérdésében akkor van fellebbezésnek helye, ha a megítélt perköltség összege meghaladja a fellebbezés kizárására irányuló értékhatárt. A Te. ezen rendelkezése világosnak és egyszerűnek látszik, alaposabb megfontolás után azonban korántsem az.

A Pp. 424. §-a értelmében ugyanis a bíróság a perköltség meg-

térítése iránt hivatalból intézkedik és ugyanezen törvényszakas 2. bekezdése szerint a perköltségek összegének felszámítása nem kötelező, de nem is szokásos. A per során tehát rendszerint nincs számszerű adat arra, hogy mennyi az a perköltség, amelyet a pernyertes fél igényel. A 29. sz. jogegységi határozat indokolása szerint viszont a fellebbezés meg- vagy meg nem engedettségének kérdésében nem az ítéletben megítélt összeg, hanem annak a követelésnek az értéke az irányadó, amely felett ítélettel kellett döntenie.

Tekintettel a jogegységi határozatnak arra a fentebb már hivatkozott megállapítására is, hogy a perköltség nem járulékos, — amely álláspontot különben a Te. 24. § 5. bekezdése is magáévá teszi — a Te. hivatkozott rendelkezése tulajdonképpen törvényszerkesztési hiba, mert hiszen semmiféle elfogadható indoka nem lehet annak, hogy ha, tegyük fel, a bíróság 150 P részperköltséget megítél, viszont a *tényleg felmerült perköltség*, mondjuk 500 P, miért legyen kizárva a fellebbezés az ítélet azon negatív rendelkezése ellen, mely 350 P viselését, csak részperköltség megítélése folytán, a pernyertes félre ró. Ennek a törvény téves rendelkezése szülte helyzetnek kétségkívül az a gyakorlati korrektívuma, hogy nem igen fordul elő, hogy egy olyan perben, ahol sem a megítélt, sem az elutasított követelésrész nem haladja meg a 200 P-t, a *tényleg felmerült perköltség* 200 P-n felül legyen. Az azonban gyakran előfordul, hogy a bíróság a per főtárgyát képező követelésből megítél 200 P-n aluli összeget, 200 P-n felüli összegre pedig a keresetet elutasítja és 200 P-n aluli részperköltség viselésére kötelezi a felperest, vagy pedig hogy 200 P-n aluli követelésszel elutasítja a felperest, 200 P-n felüli összeget pedig megítél és ugyancsak 200 P-n aluli részperköltség viselésére kötelezi az alperest. Ezen esetekben már gyakorlatilag is előfordulhat, hogy a *tényleg felmerült* felperesi vagy alperesi perköltség magasan felette van a fellebbezési értékhatárnak, tehát a törvény *nem akarhatta* elzárni a perköltség viselésének kérdésében sérelmet szenvedő felet a fellebbezés lehetőségétől. A fellebbezés lehetőségét azonban a perköltség viselésének és mennyiségének kérdésében ez esetekben csak a törvénynek a fentebb kifejtett azon magyarázatával lehet a sérelmet szenvedő fél részére biztosítani, hogy a perköltség viselésének és mennyiségének kérdésében — ha a megítélt perköltség összege nem is haladja meg a fellebbezési értékhatárt — joga van bármelyik félnek fellebbezéssel élni, ha az egyik peresfélnek a per főtárgya vagy a számszerűen meghatározott járulék tekintetében jogában áll fellebbezni.

Megvizsgálandó még az a kérdés, hogy mi a helyzet akkor, amikor a bíróság a perköltségeket a peresfelek között kölcsönösen megszüntette és a per főtárgya vagy a járulékok tekintetében egyik peresfélnek sincs fellebbezési joga, hangsúlyozva ismételtén, hogy a perköltség nem járulékos.

Erről az esetről a törvény nem rendelkezik, mert ily esetekben «megítélt perköltség» nincs. Igaz ugyan, hogy a Te. 24. § 5. bekezdésének rendelkezése a «perköltség viselésének» kérdésébeni fellebbezés megengedettségét is a megítélt perköltség összegétől teszi függővé, miután azonban a perköltségek kölcsönös megszüntetése esetén «megítélt perköltség» nincsen, a törvény hivatkozott rendelkezése nyilván arra az esetre gondol, mikor a bíróság részperköltséget ítél meg és az ezen ítéleti rendelkezéssel meg nem elégedő fél azt vitatja, hogy az összes perköltséget a másik félnek kellene viselnie. Ez esetben ugyanis van «megítélt perköltség», de mégis lehetséges «a perköltség viselésének» kérdésében fellebbezéssel élni. A perköltségek kölcsönös megszüntetésének esetére tehát a törvény nem rendelkezik arról, hogy mikor van helye fellebbezésnek, vissza kell tehát menni a 29. sz. jogegységi határozatra, amely klasszikus okfejtéssel mutatja ki, hogy ily esetekben a perköltség összegétől függően nem szabályozható a fellebbezés meg- vagy meg nem engedettsége, mert annak a kutatása, hogy mennyi a *tényleg felmerült* perköltség és hogy ez meghaladja-e a fellebbezési értékhatárt, «már a felmerült perköltség kérdésének érdemi felülbírálása lenne, aminek vizsgálata pedig nem lehet a bíró feladata akkor, amikor a fellebbezés elfogadása felett határoz». Ebből pedig az következik, hogy a *perköltségek kölcsönös megszüntetése esetén a perköltség viselésének kérdésében minden esetben van helye fellebbezésnek*, akár van bármelyik peresfél részéről a per főtárgya tekintetében helye fellebbezésnek, akár nincsen.

Dr. Vermes Ödön.

Jogirodalom.

— **Ideiglenes intézkedések.** Írta *dr. Harmath Zoltán*. A Budapesti Kir. Magy. Pázmány Péter Tudományegyetem magánjogi szemináriumának kiadványai között megjelent kitűnő tanulmányt *dr. Szladits Károly* előszava vezeti be. Az előszó plasztikusan világítja meg az ideiglenes intézkedések nagy jelentőségét és méltatja *Harmath* tanulmányát következőképpen:

«Az ideiglenes intézkedés hovatovább a magánjog hatályos védelmének nélkülözhetetlen eszközének bizonyul. Más jogrendszerekkel szemben hazai jogunkban ez az intézmény csak elszórt tételekben — *disjecta membra* — jelenik meg, amelyek látszat szerint egymástól teljesen független merő különlegességek. *Dr. Harmath Zoltán* kedves szemináriumi munkatársamnak — akinek kifejezett hivatottsága az ilyen kétlaki intézmények vizsgálatára már korán nyilvánult — sikerült mindezeket a szingularitásokat egységes szempontok szerint rendszerbe foglalni és közös elemeiket dogmatikus feldolgozásban kifejtenie. Valósággal meglepő a részletek gazdagsága, amelyeket kutatása feltárt. Az ideiglenes intézkedések sokszerű változatai az ő fejtegetéseiben — már fennálló hazai jogunk szerint is — olyan intézményi egységként jelennek meg előttünk, amelyet egynémely kiegészítő és általánosító hozzáadással teljes rendszeres szabályozással lehetne fejleszteni, ami jogvédelmi rendszerünk lényeges tökéletesítését jelentené. Különösen ki kell emelnem azt a finom elemzést, amellyel szerzőnk az ideiglenes intézkedést intézményileg egyfelől más ideiglenességektől (jelesül a biztosítási végrehajtástól), másfelől az ú. n. sürgősségi (référé) eljárástól elhatárolja. Meggyőzően mutat rá a külön sürgősségi eljárásnak hazai jogunkban felesleges voltára, mikor hiszen kiváló pörrendtartásunk minden sürgősségre módot ad. Viszont ugyancsak meggyőzőek azok az érvek, amelyekkel az ideiglenes intézkedés intézményi általánosításának szükségét kimutatja. Szinte felesleges kiemelnem, hogy az értekezés állandóan a jogértvényesítés *leggyakorlatibb* problémái körében mozog és a veszélyeztetett alanyi jog biztosítására nélkülözhetetlen gyakorlati tanulságokat nyújt. Ilyképpen *dr. Harmath Zoltán* jeles tanulmánya — lelkiismeretes tételes módszerével — valóságos hézagpótlásként egészíti ki szakirodalmunk ezirányú reformmozgalmaikat (Fodor Ármán, Sárffy Andor) és mind a gyakorlati jogásznak, mind a kodifikátornak hasznos segítségére lesz.»

— **Dr. Rónay Károly** v. budapesti kir. közjegyző: «A magyar közjegyzőség megalkotása és fejlődése». Minthogy saját tapasztalatokon, emlékeken is megírt munka, így memoárszerű monográfia. Tartalma: a 48 előtti állapotok rövid ismertetése, — mert törvényhozásunk mindig külföld felé kereste a forrásokat — a francia és német, 1874 előtti közjegyzői intézmény ismertetése, az osztrák abszolutizmus, a kiegyezés ideje, az 1874. évi törvény előkészítése, országgyűlési letárgyalása s innen kezdve napjainkig a magyar közjegyzőség eseményeinek részletes leírása, taglalása. A magyar ügyvédi kar mai súlyos helyzetének, túlszaporodásának egyik kiindulópontját megtalálhatja szerző szerint a szabadságharcot követő osztrák elnyomás abban az intézkedésében, hogy az ügyvédség állami kinevezéshez volt kötve. A szabadságra vágyó magyar jogászság nagy lelkesedésében az országbírói értekezlet során e korlátozó nyügöt elveti, korlátlan lehetőséget nyújt az ügyvédek megszerzhetőségéhez: hazai törvényeink ismerete, ezekből előszabott elméleti vizsgálat, kétévi joggyakorlat s a kir. tábla előtt letehető volt az ügyvédi vizsgálat. Ezzel megindult az a lavina, mely magában foglalta nagy tömegében az alapos jogi képzettség s az erkölcsi minőség hiányait.

Ha a magyar jogászvilág már a magyarság újjászületésekor lehetőséget nyújtott az igazságszolgáltatás egyik fontos tényezőjének, az ügyvédi kar leromlásához, ne csodálkozzunk azon, hogy 1904-ben törvény szentesítette a községi jegyzők magánmunkálatait, akiknél az előképzettség az 1883: I. tc. szerint hat középiskola s a jegyzői tanfolyam, az 1900: XX. tc. szerint nyolc középiskola érettségi nélkül, egyévi községi jegyzői gyakorlat s a jegyzői tanfolyam, melynek tartama legalább is 9—10 hónap. E balkáni helyzettel szemben a magyar közjegyzői s ügyvédi kar, de minden politikától mentes komoly jogász is kezét fog. Az az ellentét, mely szerző szerint az ügyvédek s a közjegyzők között fennáll, a kulturált jogélet szempontjából kell hogy könnyen megegyezést találjon. Az elválasztó vonal mai nap főképp az ügyvéd-közjegyzőség gondolata, mely az ügyvédség tekintetében sem ér meg annyit,

hogy e miatt szembe kellene kerülnie a magyar jogászság e két nagy rokonintézményének. Az csak természetes, hogy mindenki saját érdekét, munkakörét, működési lehetőségét igyekszik védelmébe venni, kívánatos lenne, hogy oly tárgyilagos felfogással, amint azt sokszor szerző teszi.

Dr. Korányi Károly.

— **Közjog.** Összeállították és jegyzetekkel ellátták: *dr. Térfy Gyula* ügyvéd, *dr. Némethy Imre* és *dr. Térfy Béla* kir. törvényszéki bírák. I. kötet. Megjelent a Magyar Törvények Grill-féle kiadásában. Előttünk fekszik *dr. Térfy Gyula*, *dr. Némethy Imre* és *dr. Térfy Béla* közjogának I. kötete, mely rendszerbe foglalva és kommentárral ellátva ismerteti az érvényben lévő közjogi vonatkozású törvényeket és rendeleteket. E könyvben megtaláljuk a törvényhozásra, államfői hatalomra, Nemzeti Bankra, egyesülési jogra, gyülekezési jogra, optálásokra, külföldiek tartózkodási engedélyére, döntő bíraskodásra vonatkozó összes érvényes jogszabályokat, amiért is *Térfy—Némethy* közjogát minden gyakorlati jogásznak a legmelegebben figyelmébe ajánlhatjuk. *K. E.*

— **Moór Gyula:** *Geschichte der Rechtswissenschaften in Ungarn.* Moór Gyula: *Les Diverses Sources du Droit, Leur Equilibre et Leur Hierarchie dans le Système Juridique Hongrois,* (Magyar Jogászegylet Gazdaságjogi Intézetének kiadása). Felhívni kívánjuk e lap olvasóinak figyelmét Moór Gyulának most említett két tanulmányára. Amint ezek címéből is kitűnik, a *Les Diverses Sources du Droit, Leur Equilibre et Leur Hierarchie dans le Système Juridique Hongrois* című munka a magyar jog forrásaival, nevezetesen a *Werbóczy-féle kódex* jogtörténelmi jelentőségével kívánja az olvasót megismertetni. Ezzel szemben a *Geschichte der Rechtswissenschaften in Ungarn* című tanulmány a magyar jogirodalom legértékesebb munkáinak rövid ismertetését tartalmazza, éspedig kezdve a legrégebb időktől egészen a most élő jogászok munkáig. *K. E.*

Szemle.

— **A statáriummal** nem először foglalkozunk e rovatban, de reméljük, hogy utoljára. Háromszáz év előtt az angol alkotmány egyik charta-ja, a *Petition of Rights* (1628) a rögtönítelő bíróságot, mint elavult és törvénytelen intézményt, bélyegezte meg; az angol büntetőjognak legnagyobb tekintélye: *Sir James Fitzjames Stephen* pedig azt írja (*History* I. 216), hogy már a neve is tévedésbe ejtő, mert a rögtönítelő bíróság helyesen mondva (*properly speaking*) egyáltalán nem bíróság. Valóban nem méltó a bíróság fogalmához, ha akkor, amikor az igazságot keresi, nem nagyon keresi, mert lelkiismereti kötelességének teljesítésében formalisztikus időhatár korlátozza, de egyben mentesíti mindazoktól a perjogi formáktól, amelyek a materiális igazságnak évszázados tapasztalatokból leszűrt biztosítékai. Ha a statárium már önmagában igazságügyi galimatias, még inkább céltévesztetté válik, ha fennállása hónapokra, sőt évekre terjed. Egyetlen értelme az lehetne, hogy rájesszen a rögtönítelő bíróság elé utalt büncselekmények tettesre, de a rájlesztés nem állandósulhat *in continuo* ható lélektani tényezővé s nincs oly prolongált terror, amely megszokottságával ne kerülne önellentmondásba. Ennek az elméleti igazságnak gyakorlati bizonyítékát szolgáltatotta a rögtönítelő eljárásnak ismétlődése, amely még az elrettentés hívóit is meggyőzhette az állandósított statárium képtelenségéről. Hogy az igazságügyminiszter és a kormány, rövidesen hivatalbalépése után, levonta e tényekből a statárium megszüntetésének következtetését, az logikájának és cselekvőkészségének becsületére válik. Ezt, mint a statárium ellen irányuló mozgalom harcosai, meglepéssel állapítjuk meg s reméljük, hogy a miniszter az igazságszolgáltatás normalitásának helyreállításában nem fog ennél az első lépésnél megállani, mert akad még egyéb lefaragni való is azokból a törvényhozási és rendeleti intézkedésekből, amelyek a boszorkányperek és a kínvallatás korának szellemét lopták be a törvénytárba. Nemcsak a nemesség és a mult kötelez, hanem a statárium eltörlésével megtett lépésnek logikája is. Csak a szabadságjogok helyreállításának tempójától függ,

hogy mielőbb elenyésszen az a fikció is, hogy 1932-ben Magyarországon még háború folyik. Mert a jog és közszabadság gúzsbakötésének közös forrása az a mai napig ki nem adott rendelet, amelynek kibocsátására az 1912: LXIII. tc. 1. §-a kötelezi a kormányt. Örömmel vesszünk tudomást arról, hogy a kormány megindult a joguralom helyreállításának útján. Éppily örömmel jegyezzük fel, hogy az új igazságügyminiszter egyik hírlapi nyilatkozatában, legutóbbi számunk vezető cikkével összhangban, nem «nagy» kodifikációs alkotásokat, hanem adminisztrációs munkát ígért be, amelynek irányára a statárium eltörlése ugyancsak biztató jelnek mutatkozik.

— **A külfölddel való fizetési forgalom** ellenőrzése és szabályozása tárgyában kibocsátott 4500/1931. M. E. sz. rendelet a külföldiek részére teljesítendő fizetést a Magyar Nemzeti Bank vonatkozó engedélye alapján teszi csak lehetővé. A Magyar Nemzeti Bank az engedély megadása vagy megtagadása tárgyában — amint ismeretes — különböző körlevelekben lefektetett «jogszabályokat» alkotott, amelyek külső megjelenésükben adminisztrációs, intern jellegűek ugyan, mégis a gyakorlatban törvényi jogszabály erejével hatnak.

A Magyar Nemzeti Bank jogszabályalkotásának újabb megnyilvánulása annak a megkülönböztetése, vajjon a külföldi hitelező olyan államnak a polgára-e, amely állammal clearingegyezményünk van, vagy pedig olyan állambeli hitelező-e, amellyel clearingegyezményt nem kötöttünk. A Magyar Nemzeti Bank bankosztályának jogszabályai értelmében az a külföldi hitelező, akinek államával clearingegyezményt nem létesítettünk (pl. Csehszlovákia), az 1932. február 1. napját megelőzően szállított áruja vételárának behajtására engedélyt csak abban az esetben kaphat, ha igazolja, hogy ugyanazon adósának, aki ellen rég lejárt vételárkövetelésének behajtása végett peres, esetleg már végrehajtási úton kénytelen eljárni, vagy pedig más magyar vevőnek a behajtani óhajtott követelés értékével egyező értékben új árut adott el vagy új hitelt nyújtott.

Csehszlovákiával szerződésenkívüli állapotban vagyunk. Se szeri, se száma azoknak az árucikknek, amelyeknek Csehszlovákiából való behozatalára engedély nem kapható. A Magyar Nemzeti Bank jogszabályai ezzel a tényleges helyzettel nem számolnak, mert ha a külföldi hitelező kénytelen és kész is meghajolni a Nemzeti Bank azon jogszabálya előtt, hogy csak úgy juthat rég esedékes vételárköveteléséhez, ha nemfizet adósának vagy más vevőnek annak tudatában is új hitelt kell nyújtania, hogy követelésének behajtása elé részben a törvényesség kritériumával bíró kormányrendeletek, részben pedig bank alkotta jogszabályok akadályai tornyosulnak, ennek a jogszabálynak a parancsát teljesíteni nem is képes, mert az új áru Magyarországra be nem hozható.

A gyakorlatban azonban oly eset is gyakran előfordul, hogy a külföldi cég felszámolás alatt áll és így a hitelező a Nemzeti Bank jogszabályainak már abból az okból sem tud megfelelni, mert új ügyleteket nem köthet és így új árut még akkor sem szállíthatna, ha annak kivitele egyébként lehetséges lenne.

A Magyar Nemzeti Bank a most vázolt tényleges helyzet ellenére is mereven ragaszkodik jogszabályaihoz, amelyekkel a magyar állampolgároknak hitelt nyújtott külföldi hitelezőktől, akik követelésüket óhajtanák megkapni, oly feltételek létesítését követeli meg, amely feltételeknek a hitelezők eleget tenni — önhibájukon kívül — nem képesek.

Úgy vélem, hogy sem az adóvédelem olyannyira divatos jel-szava, sem pedig a «salus rei publicae» nem indokolja a Nemzeti Bank fent ismertetett és egész közgazdasági életünkre oly károsan kiható jogszabályainak fenntartását. *Dr. Schleiffer Pál.*

— **Büntetési rendszerünk reformja** állandóan visszatérő témája úgy a büntetőjogászoknak, mint a pszichológusoknak. Éppoly régi téma, mint a realitássá vált hasonlat a bűncselekmény és a lelki defektus közt. Legalább *dr. Graca Poilthorpe* a londoni Medical Research Council-ban (orvosi kutatóintézet) számolt be száz eset vizsgálata alapján a büntettesek lélektani kezelésének szükségéről. Amit jelenlegi büntetési rendszernek fogyatékosságáról megállapít, az, sajnos, rendkívül meggyőző. Ez a rendszer se elrettentő, se javító. Illogikus a büntetés a visszaesőkkel szemben, akiknél az elrettentés kudarcra már bebizonyult, képtelenség a nevelés és a büntetés kombinációja, mert ellentétes célokat szolgál, sőt nyilván jogosult a szemrehányás is, hogy a kriminológia a legmoder-

nebb pszicho-patológikus kutatás és az «eredendő bűn» rendszereit tartja fenn egymás mellett. Kérdés azonban, hogy a lélektani kezelés, amellyel *dr. Poilthorpe* a mai büntetési rendszert fokozatosan pótolni kívánja, valóban oly megbízható eredményekkel kecsegtet-e, hogy az adott társadalmi és gazdasági berendezésünk mellett nélkülözhetővé teszi a büntetést? Eziránt maga a kutató támaszt kétséget, midőn helyesen megállapítja, hogy «az erkölcsi defektusban szenvedő gyermeknek meg kell tanulnia, hogy szeresse a külvilágot, mielőtt annak követelményeihez alkalmazkodhatna». Ebből pedig nyilván következik, hogy a pszicho-terápiás kezelés sikere a társadalom reformjától elválaszthatatlan, mert azt a legjobb akarattal se lehet állítani, hogy a «külvilág» ezidő szerint szeretetreméltó volna.

— **A fascista tízéves uralom eredményei az igazságügyi törvényhozás és a jogi intézmények területén.** A *Corriere della Sera* f. évi szeptember 25-i száma közöl ismertetést annak kapcsán, hogy f. hó 5-e és 9-e között Rómában nemzeti jogászkongresszust tartottak, melyen a jogi egyetem tanárai, az ország bírái és ügyvédi vesznek részt. E kongresszusnak célját az összehívók abban látják, hogy megkíséreljék rendszerbe foglalni a fascista uralom első 10 éve igazságügyi törvényhozási eredményeit és lefektetni a további fejlődés alapelveit. Számos előterjesztés és javaslat érkezett a kongresszus vezetőségéhez, melyek között a cikk *D'Amelio* szenátornak, a semmitűszék elnökének és *Lozhi* szenátor főügyésznek jelentéseit emeli ki.

Az igazságszolgáltatás rendszere és a bíraskodás egyéb kérdéseinek, így a bírák kinevezéseinek ügye 65 éven át, 1865 óta meglehetősen elintézetlen volt.

A bírósági szervezet szertehulló és minden egységet nélkülöző volt, nagyszámú külön bíróság ítélkezett, melyeknek egységes bírói szervezetbe való foglalása már régóta égető szükségnek mutatkozott. Ugyanilyen jelentős reformra szorult a bíróképzés kérdése, mert mint a cikk megállapítja, a jelöltek a vizsgákra minden komoly jogi és irodalmi előkészület nélkül jelentkeztek. A sok speciális bíróság helyébe a fascista kormány a bírói képességek specializálását helyezte, a nélkül, hogy az elengedhetetlenül szükséges speciális bíróságokat megszüntette volna. Sőt külön bíróságot állított fel a munkakonfliktusok kérdésében. Egyéb speciális kérdések számára pedig a bíróságok mellett külön osztályokat állított fel. (Fizetésképtelenségi ügyek osztálya, kiskorúak ügyeinek osztálya.)

A fascistarendszer terjesztette ki az új tartományokra is 1928-ban a királyság bíraskodási rendjét és jogszabályait, elrendelvé az olasz nyelvnek kötelező használatát minden bíróságnál, kivéve mégis Fiumét, ahol nemzetközi szerződések kivételes szabályokat állítottak fel.

A bírói kar újjászervezésének munkája volt a legfontosabb terület, melyet a fascistarendszer gondjaiba vett. Ezután az esküdtszék intézményét reformálta meg olyképpen, hogy a bírák és esküdtek egységes kollégiumot alkotnak. Ezáltal a ténybíráskodásnak a jogbíráskodástól való elválasztását megszüntette, kiküszöbölte az esküdtek vak és korlátlan ítélkezésének hatalmát, mely egyszavú ítéletével indokok nélkül bíraskodott. Az új esküdtbírással eddig elért tapasztalatok nagyon jóknak bizonyultak.

Míg az előző kormányok a bíraskodás reformjára vonatkozólag körülbelül 80 tervezetet készítettek, amelyek mind elintézetlenül kerültek irattárba, részben a parlamenti kormányok bukása, részben az ülészakok bezárása okából, addig a fascista kormány azonnal hozzálátott a rendszer megfelelő reformjához. Legfontosabb a semmitűszékek egyesítése volt, mely lépésnek a jogegység szempontjából van kimagasló jelentősége.

A semmitűszék első elnöke az állami szervek hierarchiájában első helyen áll.

Hivatalt alapított a fascistarendszer a jogegység megoldása érdekében. E hivatalnak feladata, hogy a bíróság ítélkezése folytán előálló eltérésekre és ellentmondásokra a figyelmet felhívja. Megállapított az ügyészség hivatásbeli elhelyezése az állam szervezetében, elvi szempontok mérlegelésével, és kimondatott, hogy az ügyészség a végrehajtó hatalom képviselője a bíróságok mellett és az igazságügyminisztériumnak van alárendelve.

A bírói állások betöltése és az igazságügyi szervezet további egységesítése és helyes kiépítése azok a kérdések, melyekről a kongresszus még tanácskozni fog. Büntetőjogi kérdések is szerepelnek a kongresszus munkarendjében, ezek között a halálbüntetés

kérdése és a szociális asszisztencia ügye az elítéltek és kiszabadultak családjával kapcsolatosan.

P. R.

— **A kapupénz foglалásmentessége.** A házfelügyelőnek járó kapupénz semmiképpen sem sorozható az ú. n. rendeltetéses javak kategóriájába, melyeknek forgalmi képessége a törvény erejénél vagy jogügyletnél fogva bizonyos irányban meg van szorítva. És mégis a budapesti törvényszék egy erősen vitatható határozata (21. Pf. 5672/1932.) teljes foglалásmentességet biztosít a házfelügyelő ezen illetményének, és midőn elvonja a hitelezők elől, szükségszerűen, de indokolatlanul a fenti kategóriába sorozza.

A házfelügyelő jogállása csupán látszólag okoz nehézségeket. A házfelügyelő a bérbeadó (háztulajdonos) alkalmazottja. Ez következik a 2222/1931. M. E. sz. rendeletből és ennek az elvnek szerez érvényt a bíróság gyakorlata is. A házfelügyelő csak a bérbeadóval van szerződéses viszonyban. Szerződéséből hiányzik ugyan egy lényeges kellék. A MMT. 1510. §-a imperatívve előírja a szolgálati szerződés elemeinél, hogy a munkaadó meghatározott ellenérték fizetésére kötelezi magát. A házfelügyelő szolgálati szerződéséből azonban — a háztulajdonos által nyújtott természetbeni lakáson és esetleg kikötött egyéb javadalmazáson kívül — hiányzik az ellenérték összegszerű megjelölése. Ez teljesen a házbérből jövedelemtől függ. A házfelügyelő a jövedelme főrészt kitevő házmesterpénzt azonban mégsem a lakóktól kapja, hanem a háztulajdonostól, mert egyedül vele áll jogviszonyban. Látszólag a bérlő, mikor a házfelügyelőnek kifizeti a bérbeadónak járó bérösszeget, közvetlenül neki megfizeti az őt megillető negyedpénzt is. A jogi helyzet ezzel szemben az, hogy a bérlő — aki viszont csak a bérbeadóval áll jogviszonyban — a bérral együtt annak törvényes járulékait, így a negyedpénzt is, a háztulajdonosnak fizeti le. A 2222/1931. M. E. sz. rendelet 26. §-a ugyanis kifejezetten kimondja, hogy a házmesterpénzt a bér felvételére jogosult kezébe kell fizetni, ez pedig a bérbeadó megbízottja és nem szükségképpen a házfelügyelő. A háztulajdonos, illetve a megbízottja köteles azután a házmesterpénzt a házfelügyelőnek kiszolgáltatni.

Kétségtelen, hogy éppúgy, mint a negyedpénzhez, a kapupénz-illetményhez is a háztulajdonossal kötött szerződésen alapuló alkalmaztatási viszonyból jut a házfelügyelő. Éppen ezért nem lehet helytálló az az álláspont, mely szerint a házfelügyelő és a kapunyitási tevékenységet igénybevevő személy között közvetlen jogviszony létesül. A jogviszony létrejötte voluntáris aktust kíván meg, mely itt teljesen hiányzik. A házfelügyelő nem saját jószántából nyit kaput. Ez a tevékenysége szolgálati szerződésből származik és így az ezért járó díjazás is ennek a szolgálati viszonynak a folyamánya. Csupán célszerűségi okokból nem teszi meg a kapupénz az utat a háztulajdonoshoz és vissza a házfelügyelőhöz. De ez azért nem jelenti azt, hogy ezáltal a házfelügyelőnek egy a tevékenységét igénybevevő harmadik személlyel szemben esetről-esetre támadt követelése lenne.

Ezek szerint tehát a kapupénz is a háztulajdonos és a házfelügyelő között létesült alkalmaztatási viszonyból származó és a háztulajdonossal szemben is érvényesíthető járandóság körébe tartozik. (th.)

— **Dr. Pongrácz Jenő**, a Magyar Törvénykezés szerkesztője az 1933. évre egyes formájú kis Ügyvédi Naplót adott ki, amely a naptári és feljegyzési részen kívül az összes illetéktáblázatokat, ügyvédi, végrehajtói, posta- és távirdai díjszabást és az értesítési időbeosztást, szóval mindazt magában foglalja, amire az ügyvédnek a mindennapi életben szüksége van. A zsebalakú füzet ára 1 P. Megrendelhető a szerkesztőnél, VI., Vilmos császár-út 31.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és állásukeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvéd Urak! Időmegtakarítás, költségmegtakarítás, gondmentesség: «Tempo» irodában dolgoztatni. Fordítások, sokszorosítások. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. 496

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkidásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Megjelent!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarázatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírása

Ára P 2-40

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932: VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

Ára 4 pengő 20 fillér

A HITELSÉRTÉSÉRŐL SZÓLÓ 1932. ÉVI IX. T.-CIKK INDOKOLÁSA ÉS SZÖVEGE

Magyarázattal összeállította

Dr. ZÖLDY MIKLÓS

az igazságügyminisztériumban alkalmazott kir. ügyész

Ára P 2—

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

Mindennemű

**természettani, természettajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert**

legelőnyösebben szállít

CALDERONI mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk.

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 5-97-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: **Vállás Lajos.**

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.

(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Ludvig Rezső* kir. kúriai bíró: Átértékelés. — *Ujlaki Béla*:
A gépirás bírósági vizsgálatáról. — Szemle.
Melléklet: Ügyvédi Közlöny 39. sz. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXV. 7.

Átértékelés.

Az átértékelés terén követett bírói gyakorlatot élesen tünteti fel a következő ítélet:

A felperes szolgáltatásai — amelyek értékét a bíróság 3464 pengőben állapítja meg — az 1925. évi október hó 27. napjától visszamenőleg öt évre terjedtek. Azokból az 1924. évi július hó 1. napja előtt teljesített szolgáltatások fejében járó 2548 P követelés az 1928 : XII. tc. értelmében átértékelés alá esik, ellenben nem esik átértékelés alá, hanem már keletkezésénél fogva teljes összegében jár az 1924. július 1-től 1925. október 27-ig teljesített szolgáltatások 916 P értéke. Az ítélet szerint az alperest az összegek fele terheli. Az átértékelés alá eső 1274 P helyett a bíróság 742 P-t állapít meg és az átértékelés alá nem eső 458 P-vel együtt 1200 P-t ítél meg a felperesnek.

Az ítélet tehát határvonalat von az 1924. július 1-ig és július 1-e után teljesített szolgáltatás között, és amíg az utóbbinak értékét teljesen megadja, az előbbinek 60 %-át sem ítéli meg, holott a szolgáltatás 1924. július 1-e előtt és után egyforma volt.

Nem vonom kétségbe, hogy az ítélet ez általam ismert bírói gyakorlatunknak megfelel, azonban azt hiszem, hogy átértékelési joggyakorlatunk e részben téves úton jár, az 1928 : XII. tc. a fentebbi időbeli határvonal megvonását nem indokolja.

Bírói gyakorlatunk az 1928 : XII. tc. 2. §-án alapszik, amely szerint átértékelésnek van helye, ha a magánjogi pénztartozás összegének meghatározására az 1924. július 1. napját megelőző időpont irányadó. Csakhogy a 2. § nem önálló rendelkezés, alkalmazásánál az 1. § figyelmen kívül nem hagyható, az 1. § értelmében pedig csak koronaértékben vagy forgalomban már nem levő valamely más belföldi pénzben már meghatározott magánjogi pénztartozások esnek átértékelés alá, ellenben azoknak a bár pénzben teljesítendő tartozásoknak az átértékeléséről, amelyeket 1924. július 1-e előtt koronaértékben vagy forgalomban már nem levő más belföldi pénzben még meg nem határoztak, az 1. § nem rendelkezik, ennek következtében azok átértékelés alá nem vonhatók, hanem az 1924. július 1-e előtt teljesített szolgáltatásnak 1924. július 1-e után pénzben megállapított értéke teljesen jár. Átértékelésnek azon a címen sincs helye, hogy a szolgáltatások értékét 1924. július 1-e előtt forgalomban volt koronában állapítjuk meg és ebből a koronaösszegeből indulunk ki, mert az átértékelés nem azon alapszik, hogy a pénztartozás meghatározásának alapjául mily pénz és pénzürték szolgál, hanem alapfeltétele az 1924. július 1-e előtt koronaértékben már meghatározott pénztartozás.

Az 1928 : XII. tc.-nek az a célja, hogy a koronaértékben meghatározott pénztartozásnak a korona értékcsökkenése következtében bekövetkezett értékvesztést enyhítse, e végből megengedi az 1924. július 1-e előtt összegében meghatározott pénztartozás felemelését; az átértékelést megengedő rendelkezései nem az adós terhének könnyítését, hanem gazdagodásának csökkentését célozzák.

A törvény azt a kérdést kívánta megoldani, van-e joga a hitelezőnek a pénztartozás névértéke szerint s a törvényes átszámítási kulcs alapján meghatározott pénzösszeg felemelését kívánni pusz-

tán azon az alapon, hogy követelésének meghatározása után a pénz értéke csökkent, tehát ott, ahol a követelés összege az átértékelésre mérvadó (1924. július 1.) határidő előtt még meghatározva nem volt és ennél fogva 1924. július 1-e előtt meghatározott összegének értékcsökkenéséről szó nem lehet, a törvény a pénztartozás összegét érinteni nem kívánta.

Az 1928 : XII. tc. 2. §-át eddig akként értelmeztük, hogy átértékelésnek mindazokban az esetekben helye van, amikor a követelés alapja 1924. július 1-e előtti időre nyúlik vissza s összegének meghatározására 1924. július 1. napját megelőző időben fennforgott körülmények mérvadók, holott az 1924. július 1. napját megelőző időpontra vonatkozó 2. §-beli rendelkezésnek nem ez az értelme, hanem az, hogy átértékelés alá csak azok a pénztartozások esnek, amelyek 1924. július 1. napját megelőzőleg már mint összegükben meghatározott pénztartozások fennállottak, és amikor az átértékelés kérdése felvetődik arra nézve, hogy a pénztartozás eredetileg mit jelentett, 1924. július 1-e előtti időpont irányadó. A 2. § alá tartozik az az eset is, amikor a pénztartozás összege külföldi pénzben van meghatározva, de a tartozása a K. T. 326. §-ának megfelelően belföldön koronában volt kiegyenlítendő s koronaösszegének meghatározására 1924. július 1. napját megelőző időpont irányadó.

Véleményem szerint tehát pl. munkabér elbírálásánál az a döntő kérdés, hogy a munkabér összege 1924. július 1-e előtt meg volt-e már állapítva. Ha meg volt állapítva s ekként a munkást munkája fejében 1924. július 1-én már meghatározott összegű pénzkövetelés illette, amely követelés a korona értékcsökkenése következtében értékében veszített, akkor a munkás javára, aki munkájáért a meghatározott pénzösszegnél egyebet, nevezetesen új munkabérmegállapítást nem igényelhet, átértékelésnek van helye. Ellenben amikor az 1924. július 1-e előtt megszolgált munkabért — bár 1924. július 1-e előtti viszonyok alapján — most állapítjuk meg, akkor nincs meg meghatározott pénztartozás, amelyet a koronaérték csökkenése érintett, mert a munkásnak nem egy meghatározott pénzösszeg, hanem pénzbeli értékében még csak most meghatározandó munkabér jár, amelynek értéke nem csökkenthető azért, mert 1924. július 1-e előtti időből jár és mert ha munkabérkövetelése már 1924. július 1-e előtt pénzköveteléssé alakult volna át, most csak az 1924. július 1-e előtt meghatározott pénzkövetelés átértékelését igényelhetné.

Az átértékelés általában véve azok javára szól, akiknek koronaértékben meghatározott követelésük volt, amelynek értéke a korona értékváltozása folytán csökkent. Akiknek követelése azonban ekként pénzürtékben még meghatározva nem volt, azoknak koronaértékben meg nem rögzített követelésén a koronaértékcsökkenés nem változtatható, mert nem volt koronaértékhez kötött követelésük. A pénzben még meg nem határozott munkabér nem készpénzkövetelés és értékében a koronaérték vesztesége miatt nem csökkenthet.

A 2. §-nak véleményem szerint téves értelmezése a kötelesrészes érdekét súlyosan érinti. Az örökrész természetben jár, a koronaérték változása az egész hagyatékhöz viszonyított arányán nem változtat, a korona értékcsökkenése mellett is a hagyatéknak $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ -ed része marad. A kötelesrész a törvényes örökrész fele. Ha természetben adnók, az átértékelés kérdése nem érintené. Így azonban a készpénzbeli kiszolgáltatásához ragaszkodó bírói gyakorlat minden kötelesrésznél, amely 1924. július 1-e előtt megnyílt

hagyatékából jár, felveti az átértékelés kérdését és legtöbb esetben átértékelés címén leszállítja a kötelesrészt. Fentebb kifejtett véleményem szerint tévesen, mert a kötelesrészes követelése mindaddig, míg pénzben meghatározva nincsen, nem pénzkövetelés, neki nem egy meghatározott pénzösszeg, hanem törvényes örökrészenek fele értéke jár pénzbeli megítélése mellett is, amely törvényes örökrész fele értéke nem csökkenthető azon a címen, hogy az örökhagyó 1924. július 1-e előtt és nem utána halt meg, mert erre az 1928. évi XII. tc. jogalapot nem szolgáltat. Az 1928. évi XII. tc. a kötelesrészes követelésének elbírálásánál csak akkor alkalmazható, ha a kötelesrész már 1924. július 1-e előtt pénzértékben meg volt határozva és a pénzösszeg értéke a koronaérték csökkenése következtében leszállt, úgyhogy a kötelesrészes a meghatározott pénzösszegben nem kapná meg az összeg meghatározásakor neki szánt értéket, amikor is a kötelesrészes javára a meghatározott pénzösszeg felemelésének van helye. Ellenben az a bírói gyakorlat, amely az 1924. július 1-e előtt pénzben meg nem határozott kötelesrészt átértékelés alá vonja, noha annak pénzértékét csak most állapítja meg, amikor tehát oly pénzkövetelésről, amelynek 1924. július 1. napját megelőző időpont alapján meghatározott összege a koronaérték változása folytán értékében már csökkent volna, a követelés összegének most történő megállapítására tekintettel nem lehet szó, mert most megállapított összeg értékében mostanáig nem csökkenthetett, ez a gyakorlat nem a kötelesrészes hitelező javára értékel át, hanem annak most megállapított készpénzkövetelését átértékelés címén az 1928. XII. tc.-re hivatkozva leszállítja, holott az 1928. XII. tc.-nek nincs oly rendelkezése, amelyre az adós pénztartozásának leszállítása alapítható lenne. A kötelesrészes természetben való megítélése esetén ily bírói tévedésről nem lehetne szó.

A törvény alkalmazása a bíróság dolga. De amikor a bíróság hosszabb időn át a törvényhozó rendelkezését nem helyesen olvassa ki a törvényből, véleményem szerint figyelme fel lenne hívható arra, hogy mi a törvényhozó akarata, a figyelmeztetés követése — nem követése a bíróság dolga. Legalább is egyes bírói alkalmazás szempontjából fontosabb törvények indokolása is közölhető lenne a bírakkal. Az 5610/1931. M. E. számú rendelet 14. §-ának értelmezése kérdésében folyó vitának sem látom szükségét, a nem világos rendelet kiegészíthető, s ha a rendelet kibocsátója megmondja, hogy rendelkezésének mi az értelme, a bírói munka gyorsabb haladását teszi lehetővé.

Ludvig Rezső.

A gépirás bírósági vizsgálatáról.

A gépirás sokfélesége az emberi természet változatosságában leli az alapját, éppúgy mint a kézírás sokfélesége az ember testi és lelki alkatában. Épp ezek a változatosságok annyira különbözőek egyénenként, hogy mindenkinél másképp és másképp jelentkeznek.

Általában az a vélemény van elterjedve, hogy minden gépirás egyforma. És ezért leginkább valamely szenzációs per alkalmával egyik csodálkozásból a másikba esnek a hallgatók, ha hallják a szakértő előadásából, hogy igenis minden gépirás különböző és hogy annak ennél fogva egyénenként különböző ismérvei vannak, amelyek az írásszerzőre személyileg és egyénileg, és csakis ő reá nézve jellemzők.

Hát létezik általában úgynevezett normálisnak mondható, azaz nem egyéni gépirás? És minthogy minden szakember a fennálló gépirásszabályokból következtethető valamilyen normatívum létezését legalább teoretikusan feltételezi, ennél fogva magától értődik, hogy kellenek eltéréseknek is lenni. Így tehát olyan jelenségeknek, amelyek mindmennyi eltérést jelentenek a teoretikusan felépített normális gépirásszabályoktól. És éppen ezek az eltérések azok, amelyek bárkinek a gépirásában, mint egyéni jelenségeket, minden egyes esetben feltétlenül kimutathat a szakértő.

Mi tehát a normális gépirás?

Normális gépirásnak az írógépen írt olyan írást tartjuk, mely a gépirás összes szabályainak teljesen megfelelni bír. Hát van ilyen értelemben vett normális gépirás? Erre a kérdésre a leghatározottabb «nemmel» kell válaszolnom.

Ekkép minden gépirás kivétel a szabály alól és ezért a kivételek, melyek mindenütt naponként előfordulnak, alkotják a tulajdonképpeni szabályt és így ebben az esetben a kivétel a szabály.

A gépirót egyénileg jellemző karakterisztikus jellegzetességeket felismerni és kimutatni a szakértő legfontosabb feladata.

A magyar klaviatúrájú modern írógépen 46 billentyűn 32 nagybetű, 33 kisbetű, 8 számjegy, egy törtszám, 18 egyéb jel, így tehát összesen 92 típus van. Ez a 92 típus, ha egynél-egynél csak hatféle eltérést veszünk olyan írógépnél, amely soregyenetlen (és ez a hiba majdnem minden írógépnél található), ez 92×6 , összesen 552 különböző eltérést mutat csupán csak a soregyeneségnél.

Vegyük továbbá a váltást, t. i. amikor nagybetű írásánál a váltót kell használni. Az ez ellen vétők hibáinak sokfélesége szinte határtalan.

Általános tájékozatlanság forog fenn az írásjelek szabályai tekintetében is. A hézagbillentyű avatatlan és helytelen kezeléséből is rendkívüli sok eltérés keletkezik.

De tegyük fel azt az alig elképzelhető esetet, hogy az írógépnél egyetlen észlelhető vagy latens gyártási hibája sincsen, továbbá azt, hogy a gépiró a szerkezetet is teljesen uralja. Még ebben az el nem képzelhető esetben is kell arra gondolnunk, hogy nincs két ember, nincs két gépiró teljesen azonos hajlamokkal, teljesen egyenlő testi és lelki alkattal és hogy a közöttük ebből pszichológiailag és fiziológiailag támadható különbségek, illetve az ő egyénenként más és más természetük feltétlenül nyomot hagy és kifejezést nyer a gépirásban.

Repedések, hasadások, törések stb. folytán a betűtípusok, mégpedig a gyakrabban használtak gyorsabban, a ritkábban használtak ritkábban válnak sérültekké. A betűknek ez a sérültsége minden egyes betűnél másképp és másképp mutatkozhat. Ennél fogva természetes, hogy a betűkben jelentkező kopások és az ezekből származható ismérvek két gépnél sem lehetnek egyformák, sőt még egy és ugyanazon gépnél sem állandóan azonosak.

Ha tehát egy gépirásban az egyes betűk, számok vagy jelek, melyek akár sérültek, akár nem, teljesen azonos formaképet mutatnak a szakértőknek, úgy ez a tény a legfontosabb bizonyíték a mellett, hogy a vitás gépirást csak egy személy és csak egy és ugyanazon gépen írhatta.

Ugyanis a gépirás formaképe mindig és kivétel nélkül függ a kéztől, tehát nemcsak a géptől, hanem a gépiró személyétől is.

De itt is változatlanul megmarad az a körülmény, illetve bizonyíték, hogy ha különböző gépirásban ugyanazon formák és ismérvek jelentkeznek, ez kétségtelenül annak az igazolását nyújtja, hogy ezek a gépirások egy és ugyanazon gépen lettek írva.

Hogy vajjon a gépiró a sorkezdetben szabatos egyenletességet, a sorvégekben aránylagos egyformaságot, az egész írás beosztásában relatív tervszerűséget fejt ki vagy nem, hogy vajjon a gépiró hogyan írja és méretezi a gépirás kezdő fejrészét, címrészét, keletjét, hogy vajjon a billentyűzésnél figyelmes-e egyáltalában és milyen mérvben, hogy egyes típusokat egymás felé üt, hogy általában követ-e el és milyen mérvben hibákat, hogy vajjon a hegyes és éles betűket túlerősen üti-e le, mint a pontot, vonást, vesszőt, választójelet, vagy talán oly erősen, hogy a papírt kilyukasztja, vajjon a billentyűk játékában van-e valami és milyen mérvű egyenletesség, vajjon gondol-e arra, hogy a radírszennyet a gépből eltávolítsa vagy bennehagyja, hogy vajjon törésekkel, vakarásokkal az írást elékteleníti vagy éppen eltörli, hogy vajjon hibás leütésnél egyszerűen reáüti a hibás betűre a helyest vagy azt kiradírozza és rendesen kijavítja, hogy vajjon milyen mérvben használja helyesen a váltást stb., stb.

Mindez és még számos e helyen fel sem sorolható körülmény szorosan egybe van kapcsolva a gépiró személyével és a szabályoktól való minden eltérés az ő egyéniségének jellegzetességéhez, az ő természetével járó megszokottsághoz tartozik.

Hangsúlyoznom kell, hogy minden gépirónál az ecsetelt jellegzetességeknek csak egyike vagy másika szokott előfordulni, de ez ismétlődhet ugyanolyan módon minden tőle származó gépirásban. És az abban nyilvánuló sajátosságai folytán ugyanazon módon való állandó visszatérés és ismétlődés avatja a jellegzetességet a gépirásszakértő szemében olyanná, ami csakis őt, tehát kizárólag csakis azt az egy gépirót jellemzi.

Ujlaki Béla.

Szemle.

— **Lázár Andor igazságügyminiszter** a Budapesti Ügyvédi Kamara választmánya előtt nyilatkozott arról, hogy mi az álláspontja az ügyvédkérdésben.

Őszinte szívből jövő melegséggel üdvözölte kollégáit, sajnálkozásának adott kifejezést, hogy újabban a politika terén ügyvédelles hangulat fejlődött ki, visszautasította a kar elleni támadásokat és magasztalta az ügyvédi etikát, mint amely a legmagasabb fokon áll. Míg azonban elődei nagyon bőkezűek voltak az ígéretekben, addig **Lázár Andor** igazságügyminiszter meglehetősen szűk térre szorította azokat. **Pap József** üdvözlő beszédében a kérelmek, panaszok, reformok, tervek hosszú sorát terjesztette a miniszter elé. **Lázár Andor** válaszában az anyagot három csoportra osztotta. A legtöbb kérdésre érdemleges választ nem adott azzal az indokolással, hogy még nem volt alkalma arra, hogy azokban állást foglaljon. Néhány kérdésben őszintén kijelentette, hogy azokat teljesíthetőknek nem tartja, végül felsorolta azokat a reformokat, melyeket megvalósíthatóknak tart és melyekkel máris foglalkozik (jogi oktatás reformja, joggyakorlati idő meghosszabbítása, középfokú közigazgatási bíráskodás, zugírászat szigorúbb üldözése). A miniszter sokat ígérő elődjei olyan keveset váltottak be ígéréteikből, hogy biztató jelnek tekintjük az új miniszter őszinteségét és bátorságát. Ha gróf **Andrássy** mondását fogja szem előtt tartani: ígérni nehéz, megtartani könnyű, akkor az ügyvédi kar sovány ígéreteivel is meg lesz elégedve, mert azok is többet érnek, mint az elődök be nem tartott ígérétei. A miniszteri beszéd őszinte hangja az ígéretek soványsága dacára igen jó hatást tett a tisztelgő küldöttségre. Feltűnő, hogy **Pap József** nem sürgette és a miniszter nem ígérte az új ügyvédi rendtartást. Megerősítése ez a mi álláspontunknak, hogy az ügyvédség bajait nem a hosszabb előkészítést igénylő új rendtartással, hanem a gyorsan megvalósítható részleges reformok sorozatával lehet csak enyhíteni. **Lázár Andor** ígéreteinek szűk keretében hangsúlyozta, hogy nagy súlyt fektet az ügyvédi kar véleményére és kilátásba helyezte, hogy ki fogja kérni a kar tanácsát. Ha a miniszter csak ezt az egy ígéretet be fogja tartani és nemcsak kikéri, hanem komolyan fontolóra fogja venni az ügyvédi kar tanácsait, ez elsősorban nem az ügyvédi karra, hanem a közérdek szempontjából is nagyfontosságú volna. Az ügyvédi kamarák évi jelentései és egyéb felterjesztései tanúságot tehetnek arról, hogy sok bajt elkerülhettünk volna, ha az ügyvédi kar komoly intelmei a miniszter asztalára kerültek volna és nem egyszerűen — ad acta.

T. M.

— **Kisiklás.** A kir. Kúria egyik ítéletében a mozgófénykép-üzem folytatásáról szóló 8454/1920. M. E. sz. rendelet törvényességének kérdésével foglalkozva azt írja, hogy az «a m. kir. minisztériumnak a kormányzati hatalom körében az államélet rendezésére kiterjedő törvénytörvénypótló és törvénykiegészítő jogalkotó hivatásánál és kötelességénél fogva... törvényes hatáskörében kiadott» rendelete. Sértő volna a kir. Kúriára, ha ezzel a mondattal komoly polémiába bocsátkoznánk, mert a kir. Kúria bölesen tudja, hogy a kormánynak a magyar közjog szerint nincs törvénytörvénypótló és törvénykiegészítő jogalkotó hivatása, hanem csak külön törvényes felhatalmazás alapján alkothat jogszabályt. De hallgatással e sorokat a mai időben, amelyben a rendeletek amúgyis túltengenek, mellőzni mégsem akarjuk, mert a Kúriának nagy tekintélye megkívánja annak sürgős hangsúlyozását, hogy ez a tétele csak — kisiklás.

— **A főtárgyalások perrendszerúsége** azt kívánja, hogy a főtárgyalás befejezte előtt hallgassák meg a védelemre nézve a védőt is. A budapesti büntető kir. járásbírók bírái ezt a szabályt meg is tartják. Ezzel szemben több ízben megtörtént, hogy a budapesti büntető kir. törvényszék egyes tanácsának főtárgyalási elnökei a vádbeszéd elhangzása után nyomban kihirdették az ítéletet. Hogy ezt egyelőre csak felmentés esetén tették, — nyilván azért, mert az ügy a bíróság előtt «tisztán» állott — az a dolog perrendszerűtlen voltán mit

sem változtat. Minden törvényrontó szokás kicsiben kezdődik, s ha útját nem szegik, szükségképpen terjed. Erre való tekintettel emeljük fel itt is tiltakozó szavunkat. Ha törvényrontó szokás folytán (ilyet a jog a büntetőgyakorlatban nem ismer) szabad leszen «nyilván felmentendő» vádlott ügyében meg nem hallgatni a védőt, hovahamarább lesz a vádlottaknak is egy nyilván bűnösül kimondandó kategóriája, akiknek az ügyében a lege non distinguente-re hivatkozással ugyancsak nem lesz szükséges a védőt meghallgatni, arra való tekintettel, hogy a már ma is igazolható «jogszokás» tanúságaként a bíróság a védő meghallgatása nélkül hozhatott ítéletet, ha mindjárt csak felmentőt is. Ezenkívül pedig arra is lehet majd hivatkozni, hogy a bűnösnek tartott vádlottat nem illetheti meg több jog, mint az ártatlannak tartottat.

Ez a törvény ellenére fejlődött gyakorlat, mely ellen perorvoslati rendszerünknek bonyodalmas szövevényénél fogva perorvoslati úton nem kaphatunk jogvédelmet, mert hiszen az így felmentett vádlott ügyében a védő nem fog fellebbezni, az egyén legszemélyesebb jogait is mélyen sérti, mert egyes esetben éppenséggel nem mindegy, mily indokokból mentik fel a vádlottat. E végre pedig mégis csak meg volna hallgatandó a védő is. A főtárgyalási elnöki kötelességek ily bagatelizálását nagyban mozdítja elő az ügyészi teendőknek egyes ügyész urak részéről történő bagatelizálása. A Bp. ugyanis «végindítványról» szól, ami alatt legalább a Bp. életbeléptét követő első években sohasem lehetett egyebet, mint szabályszerűen megokolt indítványt érteni. Ezzel szemben az ügyészek egy része egyszavas vádbeszédet tart és a végindítványnak nevezett nem tudom mi mindössze abban áll, hogy azt mondja, hogy «fenntartom».

A némely elnök részéről tapasztalt abuzus ellen a budapesti ügyvédi kamara már régebben írt át a budapesti büntetőtörvényszék elnökéhez.

Néhány hónappal ezelőtt egy tanácsi ügyben az elnök, nyilván szórakozottságból, nem kérdezte meg a feleket: kívánják-e a bizonyításnak a kiegészítését, hanem a tanú megeskete után «kézenkőzőn» átadta a szót az ügyésznek végindítvány céljából. Az ügyész lakonikus rövidséggel a fentjelzett egyszavas végindítványt terjesztette elő, amikor pedig ezen gyakorlatot nem ismerő fiatal védő elképedve jelentette ki, hogy hiszen ő a bizonyítás kiegészítésére lett volna meghallgatandó, az elnök felhívta, hát terjessze elő most, mert még nem késő! Amikor a védő terjedelmesen megokolt indítványát előterjesztette, a tanács «hosszas tanácskozássra» vonult vissza, melynek megtörténte után kihirdették a — felmentő ítéletet.

Ezt nem érdemeltük.

Azt is teljesen perrendszerűtlennek és a Bp. szellemével homlokegyenest ellenkezőnek kell minősítenünk, hogy az ítélet kihirdetése után nem az ügyészt, hanem a vádlottat kérdezik meg aziránt, hogy megnyugszik-e vagy fellebbez? Egyben azonban értésére adván, hogy ha netán túlszigorúnak tartaná az ítéletet, a közvádoló is fellebbezne. Mi sem természetesebb ugyanis, hogy épp a nem várt szigorúságú ítélet hallatára remegő vádlott kapható leginkább a perorvoslati jogairól való lemondásra. A törvényhozó azt parancsolta, hogy az ügyész a vádlott fellebbezésétől függetlenül, lelkiismerete és meggyőződése szerint, nem akkor, ha a vádlott meg nem nyugszik, hanem akkor jelentsen be fellebbezést, ha az ítéletet igazságtalannak tartja.

A napokban meg a budapesti büntetőtörvényszék egy tanácsa a perbeszéd elhangzása után a kir. ügyész jelenlétében tartotta meg tanácskozását és hozta meg ítéletét.

No de néma gyermeknek anyja sem érti meg szavát.

Felszólalásunknál gyakorlati cél lebegett szemünk előtt.

A felügyelőség törvénytisztelőjében és jóindulatában nincsen okunk kételkedni.

A baj ott van, hogy sokáig szótlánul túrtük ezt a törvény szellemével és szavaival egyaránt ellenkező helyzetet.

Dr. Dombovány Géza.

— **Az ügyvédség megosztása tárgyi munkaalapon a német perjogi reformban keresztültvitt szóbeliség és eljárás összpontosítás következményeként** címmel **dr. Rudolf E. Kahn** barrister, a berlini egyetem külföldi intézetének előadója foglalkozik a német ügyvédség bifurkációjának kérdésével a *Berliner Anwalts Zeitung* szeptemberi számában.

Az ügyvédséget igen érdeklő cikkben a szerző rámutat arra, hogy a perjogi reform szerint a német per a jövőben a következő képet mutatja:

Az eljárás összpontosítása érdekében határidők tűzése mellett először periratváltás történik. Ezek a periratok foglalják magukban a jogvita teljes anyagát, valamint az összes bizonyítási indítványokat is. Ezután következik a *tényleg* szóbeli tárgyalás, a peresfelek képviselőinek előadásai, a peresfelek személyes meghallgatása, és a teljes bizonyítás felvétele. Közvetlenül ehhez csatlakozik a bizonyítás eredményének méltatása a felek részéről s a bíróság ítélete. A részenként való előkészítés, a töredékekben való bizonyítás lehetősége ki van zárva.

A per ilyen felépítése az ügyvédet fokozott mértékben veszi igénybe. Az előkészítő eljárás fontossága kézenfekvő, de a szóbeli tárgyaláson is csak akkor remélhet eredményt a perbeli képviselő, ha a teljes anyagnak ura. Ez pedig nagy és szabatos előkészületet feltételez. A szóbeli tárgyalás a per ilyen alakulása mellett hosszabb lesz, mint a mai. Átlagban félnapot vagy egész napot, sőt gyakran napokat is vesz majd igénybe egyfolytában. Ez a bíróság részére az eddigi elgondolás szerint nem jelentene munkatöbbletet, mert a halasztásokkal s részletekben eszközölt bizonyításvételekkel elpocsékolott több időt most mint nyereséget könyvelhet el. Az ügyvédségnek azonban erre az új eljárásra fel kell készülni.

Ennél az új eljárásnál az ügyvédség mai adottsága nem mutatkozik megfelelőnek. Az egy perrel napokig teljesen lekötött ügyvéd perenkívüli vagy notariátus ügyeivel nem foglalkozhatik megfelelően.

S bár az ellen nincs ugyan kifogás, hogy az erősen elfoglalt ügyvéd jogilag képzett segéderőket vegyen igénybe, de nem engedhető meg, hogy a megbízott *ügyvéd nevében* ez a segéderő lássa el önállóan a féltől vett megbízást, mert hiszen a megbízó az ügyvéd iránti bizalomból fordult oda. Az érdemi elintézés tehát másra áthárítani már etikailag sem helyes.

A bifurkációnak angol alakját a szerző bár ideálisnak, de a német viszonyokra túldrágának találja. A német perek két ügyvédet el nem bírnak.

Ezért tehát azzal az indítvánnyal lép a német ügyvédség elé, maradjon meg a német ügyvédség egy kar kebelében, de oszoljon lényegben két szakcsoportra, nevezetesen a bírósági ügyvédek — *Gerichtsanwalt* — és az egyéb ügyvédek — *Rechtsanwalt* — szakcsoportjára.

Az első helyen nevezett csoport kizárólag perekkel foglalkozhatnék, a második csoport minden egyéb ügyvédi munkát ellátna. Átlépés az egyik csoportból a másikba meg volna engedve, társulás szintén.

Kíváncsian várjuk a német kollégák hozzászólását.

— **Az angol bíró és a női alsóruha.** Mr. Justice McCardie, mint a King's Bench Division bírójának egy eléjekerült konkrét válóperrel kapcsolatban állást foglalt a viselendő női alsóruhák (underclothing) mineműsége tekintetében. Fellebbezés folytán az ügy a Court of Appeal elé került, ahol Lord Justice Scrutton élesen kikelt az elsőbíró állásfoglalása ellen, különösen azt sérelmezve, hogy Mr. McCardie oly kényes kérdésben foglal állást, melyben mint agglegénynek kellő szakértelme nincs.

Az esetet jogilag azon körülmény teszi érdekessé, hogy az elsőbíró a női alsóruhák ügyében sérelmezett állásfoglalása nem a tárgyalási jegyzőkönyv, sem az ítéleti indokolás révén került a felsőbb bíróság elé, hanem a bírónak a tárgyalás során felvett, személyes használatára szánt tényállás és az ehhez fűzött perenkívüli megjegyzések felterjesztése során.

Mr. McCardie ki is jelentette, hogy ezek után személyes perenkívüli feljegyzéseit csak az esetben fogja a felsőbb bíróságnak rendelkezésre bocsájtani, ha a tanácsban Lord Justice Scrutton nem vesz részt, utóbb azonban bírótársai közbelépésére ezen elhatározásától elállott.

Ezen eset érdekesen világítja meg az angol bíró sportszerűen fair eljárását. Az elsőbíró nemcsak a hivatalos iratokat terjeszti fel, hanem a személyes használatára felvett adatokat és az ezekhez fűzött megjegyzéseit is, hogy ezáltal a felsőbb bíróságot a szóbeli tárgyaláshoz és a személyes észleléshez közelebb hozza.

Dr. Bratmann Pál.

— **Új törvénykiadások.** A Franklin-Társulat zsebkönyvéi között, amelyet Töreky Géza szerkeszt, újabban három füzet jelent meg. Az egyikben dr. Paulay Gyula állította össze a bűnvádi eljárás bélyegilletékeiről szóló szabályokat és magyarázataiban számos kétséget oszlalt el, amely a szabályok alkalmazásában máris felmerült. Így többek között megállapítja, hogy a védői írásbeli meghatalmazást nem, mint a közhiedelem tartja, 1·50 P, hanem 2 P okmánybélyegilleték terheli. A hitelsértésről szóló 1932 : IX. tc.-el foglalkozik dr. Zöldy Miklós törvénykiadása. Az indokoláson kívül csak az 1. és 2. szakaszhoz fűz némi magyarázatot. Nem oszttjuk véleményét, hogy kétségre csak a szándék és a jogtalanság értelmezése ad okot. Zsoldos Benőnek e lap egyik múlt számában közölt cikke joggal panaszolja e törvény nehézségét, amely még sok kontroverziára fog alkalmat szolgáltatni. Komoly és alapos munka dr. Balás P. Elemérnek az új uzsoratorvényről írt kommentárja, amely a bírói gyakorlatnak és az irodalomnak kimerítő ismeretén épült fel. Igaz, hogy a törvény is Plósz Sándorig visszanyúló konstrukciójában fölül áll a hitelsértési törvénynek. Míg Balás az uzsora büntetőjogi fogalmának elemzésére helyezi a súlyt és az uzsorás szerződés meghatározására vonatkozó világos és áttekinthető magyarázatában is nagyrészt büntetőjogi forrásokra támaszkodik, addig dr. Pethő Tibornak a Tébe Könyvtárában (71. sz. ára 2 P) megjelent magyarázatos törvénykiadása inkább a magánjogi kérdéseket tárgyzó törvénytörvénynek megvilágításával foglalkozik. Pethő füzete Balás kommentárjához hasonlítva kisebb terjedelmű s kevesebb tudományos pretenzióval lép föl, de a maga nemében ugyancsak értékes adalék e nem éppen könnyed törvény ismeretéhez.

— **Az Országos Ügyvédszövetség és az Országos Ügyvédotthon Egyesület** közös szerkesztésében most megjelent 1933. évi *Határ-időnapló* szövegrészében az eddig jól bevált módon és részletes alaposan tájékoztat mindarról, amire az ügyvédségnek szüksége van. Így közli az ügyvédek név-, cím- és telefonjegyzékét, az elszakított területek ügyvédeinek névsorát, a bíróságoknak, minisztériumoknak és a közigazgatásnak részletes adatait, mindenütt beható részletességgel. Közli a különböző díjszabásokat és a végrehajtók díjtáblázatát. Részletes törvénykezési, közigazgatási és okirati illetékalauzt ad. Teljes egészében adja a kir. Kúria jogegységi és teljes-ülési döntvényeit. A számos gyakorlati táblázaton és összeállításon felül a Napló ezévi kötete gondos összeállításban hozza a községi bírások gyakorlatában nagy jelentőséggel bíró helységnévtárt is a helységnév, vármegye, törvénytörvény és járásbíró megjelölésével; táblázatos összeállítást nyújt az adóbevallásokról, kulcsokról és járulékokról és hosszabb közleményt szentel az ügyvéd jogai és kötelességeinek, amelyben a vonatkozó jogszabályokat és a kapcsolatos joggyakorlatot áttekinthető rendszerben dolgozza fel. A 212 oldalas sűrűn nyomott szövegrészt a már eddig is igen jól bevált beosztású, finom papírra nyomott naptári és feljegyzési rész előzi meg. A Napló kifogástalan, izléses kiállítása a Minerva-nyomdát dicséri. Bolti ára 7 P 80 f.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és állás keresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvéd Urak! Időmegetakarítás, költségmentes, gondmentesség: «Tempo» irodában dolgoztatni. Fordítások, sokszorosítások. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. 497

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felölts szerkesztő: Dr. Vámbéry Ruzstem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 5-37-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felölts kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Admeto Géza budapesti ügyvéd: A «General Council of the Bar» az angol ügyvédi bifurkációról. — Dr. György Ernő, az OHE igazgatója: A válságjog kialakulása. — Dr. König Endre budapesti ügyvéd: Az igazgatósági tagok kötelességei. — Dr. Oláh Antal öcsödi ügyvéd: Miért drága a falusi ember válópere? — Jogirodalom. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 40. sz. — Hiteljogi Döntvénytár. XXV. 9.

A «General Council of the Bar» az angol ügyvédi bifurkációról.

Miután a magyar ügyvédi kérdés megoldása most már állandóan napirenden van, több cikkben évtizedek óta vallott ama nézetemnek adtam újból kifejezést, hogy bifurkáció nélkül a magyar ügyvédségnek nincs feltámadása! E lapok hasábjain úgy a bifurkáció mellett, mint ellene több cikk jelent meg. A bifurkáció mellett állásfoglalásomat az angol igazságszolgáltatás, az angol ügyvédi szervezet és az angol bifurkáció ismertetésével törekedtem támogatni, jól tudván, — aminek kifejezést is adtam — hogy az angol bifurkációt és ügyvédi szervezetet nem lehet minden részletében és összes vonatkozásaiban — legalább egyelőre — átültetni, hanem támogattam felfogásomat ez ismertetéssel azzal a céllal, hogy az angol alap gondolat és szellem hassa át a magyar ügyvédi kérdés megoldását. A magyar ügyvédség bifurkációjának ellenzői álláspontjuk igazolására több cikkben¹ azt a felfogást töreksenek terjeszteni, hogy Angliában is már a két ügyvédi hivatás egységesítésére reformmozgalom indult meg. Szuverén módon megállapítják, hogy Angliában sem vált be a bifurkáció, ott is ma már csak *formalitás*, angol jogászok vezetőférfiai sűrűn foglalkoznak az egyesítés problémájával, sok barrister nyomorog stb.,² amint az a fentebb idézett cikkekben olvasható. Néhány barristernek megállapításukat támogató kijelentéseit is — szabad előadásban — idézik, holott egyik cikkemben reámutattam arra, hogy századokon át itt-ott mindig akadtak egyesek ilyen felfogással, — amit nem kellett felfedezni — de aminek különösebb jelentősége nincs.

Mindezek folytán nem a pikantéria kedvéért, nem is saját megnyugtatómra, mert informáltságom alapossága és helyessége tekintetében nyugodt voltam, hanem azon célból, hogy az angol jog és az angol jogi intézmények terén mozgó dilettantizmus ne terjesszen hamis beállításban angol jogi intézményeket, a tudományos igazság győzelméért e tekintetben a legilletékesebb helyhez fordultam tanúságtétel végett. Megkerestem a Londonban székelő *General Council of the Bar*-t (a Bar Nagytanácsát), mely az angol Bar képviselője és hatáskörébe tartozik minden a hivatást érintő ügygel foglalkozni s a szükséghez képest a megfelelő intézkedést megtenni. Ez a Nagytanács a Londonban székelő négy Inn öt-öt kiküldött tagjából áll. Megkeresésemben részletesen előadtam a vitatott kérdést és a cikkekben idézett néhány barrister közül csak Mr. Heber Hart K. C. kijelentésére utaltam, és pedig óvatosságból azért csak egyre, nehogy ez előkelő testület tagjai iránt a nekik tulajdonított és szabad előadásban reprodukált kijelentésekkel

netán udvariatságot kövessék el. E megkeresésemre az alább angol eredetiben és magyar fordításban közölt választ kaptam, melyből az is kitűnik, hogy óvatosságom helyénvaló volt. Netáni kétség esetén az angol eredeti válaszlevelet az érdeklődőknek készségesen felmutatom. Az angol válaszlevél a következő.

General Council of the Bar.

5, Stone Buildings,
Lincoln's Inn W. C. 2.

25th July 1932.

Dear Sir,

in reply to your letter of July 17th the answer to the question propounded by you being for academic purposes only I should not be justified in placing it before the Council for consideration, because it is very busy, but will do my best to supply an answer to you.

Fusion (or as you term it unification) of the profession of barrister and solicitor has not received official discussion for some time. In fact any official decisions given by this Council and by the Law Society (the solicitors' central body) treat it as a question which is not in issue at the present time. Recently much has been said and written here about reducing the Cost of Litigation, some persons have accordingly discussed fusion as a suggestion, for instance Mr. Claud Mullins in his book, but officially it has been taken as offering no solution of that problem. Anyone on a subject such as this is entitled to speak or write whatever he likes and thus the question of fusion amongst many others has been discussed.

The statement attributed to Mr. Heber Hart K. C. «The bifurcation is to day in England only a formality» is untrue.

Also «the leading English lawyers are permanently engaged in the problem of the unification of the legal professions» is untrue.

It is true that some barristers do not do as well as they hoped or expect to, but fusion would be no remedy for this.

In considering the English system of separate professions of barrister and solicitor it must be kept in mind that it may be specially suitable to England where distance and communications allow a barrister not to be in two places at once, but the nearest approach to that. That is to say it might not be suitable in Countries with greater distances and different legal conditions. In fact the trend in what may be called the Countries of new conditions such as America and Canada has been for fusion.

Yours faithfully

E. A. Godson m. p.
Secretary.

Addressed: Dr. Admeto Géza
VIII., József-körút 69. Budapest.

(Magyarul: Kedves Uram! Válaszolva júl. 17-én kelt levelére, miután az Ön által felvetett kérdés csak akadémikus célt szolgál, nem lehettem jogosítva azt állásfoglalás végett a Tanács elé terjeszteni, mert az nagyon el van foglalva, azonban készségesen szolgálok Önnek válasszal. A barristeri és solicitori hivatás fúziója (vagy ahogyan Ön nevezi, egységesítése) már régóta nem képezte hivatalos diszkusszió tárgyát. Tény az, hogy ezen Tanács, valamint a Law Society (a solicitorok központi testülete) hivatalos állásfoglalása ezt a kérdést olyképpen kezelte, mint amely jelenleg nincsen napirenden. Nem régen sokat beszéltek és írtak itt a perlekedés költségeinek redukálásáról, egyeseknek e tekintetben a fúzió

¹ Dr. Auer György: Az igazságszolgáltatásról Angliában. Jogt. Közl. 1931. okt. 31., 23. sz. — Dr. Lederer Lajos: A bifurkáció angol megvilágításban. Jogt. Közl. 1932. márc. 12., 11. sz. — Dr. Teller Miksa: Bifurkáció? Jogt. Közl. 1932. febr. 20., 8. sz. A bifurkáció sehol sem vált be. Jogt. Közl. 1932. jún. 25., 26. sz.

² Különösen dr. Lederer Lajosnak fentebb idézett cikke szerint.

volt a javaslata, például Mr. Claud Mullins az ő könyvében, hivatalosan azonban az volt a felfogás, hogy ez nem a probléma megoldása. Bárkinek joga van egy tárgyról, mint amilyen ez is, beszélni és írni mindazt, ami neki tetszik és így sok más között a fúzió kérdése is diszkusszió tárgyát képezte. Mr. Heber Hart K. C.-nak tulajdonított az a megállapítás, hogy «a bifurkáció Angliában már csak formalitás», nem igaz. Éppúgy nem igaz, hogy «az angol vezető jogászok állandóan foglalkoznak az ügyvédi hivatás egységesítésével». Az igaz, hogy egyes barristereknek nem megy a dolguk oly jól, amint remélték vagy várták, a fúzió azonban nem volna erre orvoslás. Tekintve az angol rendszert, mely a hivatást barristeri és solicitori tevékenységre osztja, figyelembe kell venni, hogy ez talán különösen megfelel Angliának, ahol a távolság és a közlekedés megengedi a barristernek, hogy nem kell egyszerre két helyen lennie, hanem a legközelebbihez fordul. Evvel az van mondva, hogy talán nem felelne meg olyan országoknak, ahol nagyobb távolságok és különböző jogi állapotok vannak. Tényleg az irányzat oly országokban, melyekben új állapotok vannak, mint Amerika és Kanada, a fúzió felé volt. Igaz híve E. A. Godson s. k. titkár. Címezve: Dr. Admeto Géza, Budapest stb.)

A most közölt angol válaszhoz kommentár nem kell! Érdekes azonban a fenti angol válaszban az a kijelentés, hogy «Bárkinek joga van egy tárgyról, mint amilyen ez is, beszélni és írni mindazt, ami neki tetszik...» E kijelentés megszívlelendő volna azok részéről, kik alkalomadtán egy angol könyvben vagy személy részéről nyilvánított egyéni vélemény, illetőleg kritika alapján (talán csak német forrás után) irigylésreméltó önbizalommal és biztonsággal hamis következtetéseket vonnak le az ottani jogi állapotokról és jogi intézményekről. Az angol jogi intézmények és jogi állapotok az azt nem ismerő előtt misztikus magasságban lebegnek és nem ismerik a kontinentális jogász számára tanulságosabb, élvezetesebb és hálásabb tanulmányozást, mint azok megismerésére való törekvést s akkor a magyar jogász nem a kontinentális jogi állapot és felfogás szellemében fogja kritizálni az angol jogi intézményeket, hanem a kontinentális jogi intézményeket s állapotokat annyira, amennyire csak lehet, átítatni fogja akarni angol igazságszolgáltatási felfogással és elgondolással.

A fenti angol levél megemlíti Claud Mullins könyvét is. A bifurkáció szinte beteges ellenszenvvel ellenzőinek Claud Mullins a koronatanúja arra nézve, hogy a bifurkáció Angliában sem vált be és ott is meg akarják szüntetni. Claud Mullins könyvével a solicitorok lapja is foglalkozott.³ A lap köteles udvariasságból érdekes olvasmánynak tartja a könyvet, de az abban foglalt számtalan reformjavaslattal nem ért egyet. Amidőn pedig Claud Mullins a többi közt az angol bizonyítási jogot gyökeresen megreformálni, ha nem eltörölni óhajtja és javasolja, hogy a *hearsay* (hallomásból megtudott dolgokról való tanúskodhatás) is képezhesen bizonyítékot, az ismertetés megjegyzi: *... we should have serious misgivings in this respect when the time come that our judges had been trained in a tradition in which hearsay evidence was admissible.*⁴ A legesodálatosabb azonban az, hogy az ismertetés egy szóval sem emlékezik meg szerző azon javaslatáról, hogy a bifurkáció megszüntetendő, pedig azt lehetett volna várni, hogy a solicitorok megragadnak minden alkalmat, mely a két hivatás egységesítését propagálja és azt javukra kihasználják. Hogy ez nem történt meg, mutatja, hogy a solicitorok sem gondolnak a bifurkáció megszüntetésére és azt nem is kívánják, mert nagyon jól tudják, hogy a kettéválasztás nem önkényes, hanem természetes és több százados fejlődés eredménye. Amidőn tehát a fentebbiekben megismertük a hivatalos felfogást, Claud Mullins-nak sok extravagáns reformjavaslatot magábanfoglaló könyve nem alkalmas bizonyíték arra, hogy Angliában is foglalkoznak a bifurkáció eltörlésével.

Végül az olvasó valószínűleg számon fogja kérni, hogy a fenti angol válaszlevél ama megállapításának, miszerint «a távolság és közlekedés megengedi a barristernek, hogy nem kell egyszerre két helyen lennie, hanem a legközelebbihez fordul» — mi az értelme és jelentősége. Ennek értelme és jelentősége csak az, hogy Anglia területileg kis ország és a közlekedés akár vonaton, akár autón igen gyors, másrészt a törvénykezés Londonban van központosítva.

³ The Solicitors' Journal Apr. 18. 1931. Reviews. In Quest of Justice. By Claud Mullins, barrister at-law. (256. old.)

⁴ ... nekünk e tekintetben komoly aggodalmaink volnának, hogyha eljönne az az idő, amikor bíróink oly tradíciókban képeztetnének ki, amelyben a *hearsay* bizonyítás megengedhető volt.

Ennélfogva a barrister sokszor egy napon egynél több bíróságnál lehet jelen és az ország egyik kerületéből gyorsan jut a másik kerületbe, hogy másnap az ottani bíróságnál jelen lehessen; tehát úgy vállalja a megbízást, hogy egyik nap a legközelebbi bíróságnál jelenik meg, mert tudja, hogy a gyors közlekedés lehetősége folytán már másnap a másik kerület bíróságánál lehet.⁵ Jellemző azonban az angol felfogásra, hogy a bifurkációt annyira természetesnek és magától értetődőnek tartja, hogy csak a terület nagysága, illetőleg a távolságok és a közlekedés mivolta szempontjából tartja nehézségekbe ütközőnek annak máshol való megvalósítását. Az angoloknak sejtelmük sincs, de nem is lehet sejtelmük, hogy micsoda fontos ügyvédtikai és igazságszolgáltatási érdekek fűződnek a hivatás kettéosztásához, mert náluk a kettéosztás természetes valami és épp ezért a dolog természeténél fogva fejlődött ki századokon keresztül a bifurkáció. Náluk elképzelhetetlen az ügyvédi etikának és függetlenségnek az a dekadenciája és az ügyvéd törvénykezési súlyának, mint hipokritikusan hangoztatott igazságszolgáltatási tényezőnek devalvációja, amelyet csak a bifurkáció akadályozhatott volna meg, ha mindjárt más tényezők is hatottak közre ennek előidézésében.

Aki egy független és magas nivójú ügyvédséget és a bírói hatalom egyensúlyozását, mint egyik fő alkotmánybiztosítékot akarja, az nem ellenezheti a bifurkációt! Dr. Admeto Géza.

A válságjog kialakulása.¹

A gazdasági válságnak és általában minden krízisnek jellemző sajátossága, hogy a sürgős megoldásra váró problémák egész sorát veti fel. Voltaképpen minden, ami a normálistól eltér, ami úgy jelentkezik, mint egy baj vagy betegségi tünet, szükségképpen azt a problémát állítja előtérbe, hogy hogyan lehetne e betegséget orvosolni. Igen nagy a csábítás mindig arra, hogy a fennálló gazdasági és társadalmi bajokat jogszabályalkotással igyekezzenek orvosolni. A jog terén így az a különleges helyzet alakul ki, hogy a folyton felmerülő nehézségeket folytonos újabb jogszabálybeavatkozás útján igyekezzenek kiküszöbölni. Ez az eljárás szükségképpen magán hordja a társadalmi segélyakció improvizáltságát és ha el is mondhatjuk, hogy végeredményben semmiféle jogszabálytól sem kívánhatjuk azt, hogy sub specie aeternitatis nyerjen megalkotást, hozzátehetjük azt is, hogy az a körülmény, hogy a bizonyos jogszabályok sub specie momentis nyertek megalkotást, azoknak helyénvalóságát semmiképpen sem támasztotta alá.

A csábítás arra, hogy a felmerült súlyos gazdasági és társadalmi problémákat jogszabályalkotással igyekezzenek megoldani, azért igen nagy, mert a jogszabályalkotás viszonylag könnyű feladatnak látszik, viszont a fennálló társadalmi és gazdasági bajokon rendszerint csakis a saját területükön, tehát megfelelő gazdasági, szociálpolitikai, társadalmi intézkedésekkel igen fárasztó, gyakran súlyos áldozatokat igénylő aprólékos detailmunkával lehet segíteni. A segítség módjának technikájában ezek szerint e kétféle út — az azon való haladás fárasztó volta és a cél megközelíthetősége szempontjából — igen lényeges eltéréseket mutat. Éppen ezért igen nagy a csábítás, hogy a társadalmi, gazdasági, szociálpolitikai téren folyó súlyosan terhes munkának helyébe a jogszabály útján való segítséget preferáljuk. Ezt a gondolatot itt csak egy példával kívánom megvilágítani.

Felmerül igen gyakran a gazdasági vagy a politikai életben az a kívánság, hogy bizonyos árcsökkenések éressenek el. Hogy az árcsökkenés általában kívánatos és helyes-e a gazdasági fejlődés szempontjából, ez oly téma, amelyhez bár igen sok szó férne, annak taglalásába azonban itt belebocsátkozni nem kívánok. Szemléltető oktatást ebben a tekintetben igen kiadósan kaptunk, mert hiszem, hogy a mezőgazdasági termények árának esése egymagában véve országunkra milyen katasztrófát jelent, azt most nagyon fájdalmasan érezhetjük. A célszerűségi szempontokat figyelmen kívül hagyva, induljunk ki abból a gazdaságpolitikai megfontolásból, hogy a kormányzat kitzúzi azt a célt, hogy elérjük az árak csökkenését. Ennek két lehetséges módszere van. Az egyik az áranalízis-

⁵ Ez az angol barra vonatkozik, a skót és ir barról itt nincs szó, tehát Skócia és Irland területe nem jön számításba, bár a skót és ir barra a helyzet ugyanaz.

¹ Részlet szerzőnek a Civiljogászok vitatársaságában megtartott előadásából.

ből indul ki; annak megállapításából, hogy miért vannak magas árak, vagy mondjuk közelebről: miért van oly nagy felárbeli eltérés a termelői és a fogyasztói árak, a gyári és a kiskereskedői árak között.

Ennek a témának lehet gazdasági szempontból a mélyére hatolni; meg lehet próbálni kimutatni, hogy annak a felárnak, amely a gyári vagy nagykereskedői árak között egyfelől, másfelől a detailkereskedői árak között mutatkozik, mi a magyarázata.²

Eljuthatunk annak során oly magyarázathoz, hogy a kereskedelem elosztó tevékenységét egy óriási rezsitétel terheli s ennek jellege olyan, hogy azt a kereskedő bizonyos rövidebb időn belül megváltoztatni, csökkenteni nem képes. Ilyenek: a közterhek, az üzletbér, alkalmazotti fizetések stb. Elképzelhető volna, hogy az a célkitűzés, mely az árak csökkentésére törekszik, az áralakulás e különböző tényezőit igyekszik befolyásolni, lefaragni a közterheket, leszállítja a villanyvilágítás díját, olyan adópolitikát inaugurál, mely a bérek leszállítására vezet stb. Ez igen fáradságos, komoly áldozatokat igénylő út volna. Ezzel szemben meg lehet a dolgot a jogszabály oldaláról is fogni, vagy büntetőjogi téren az árdrágítás vagy pedig általában véve valamilyen árszabályozási rendszer kiépítése útján. Ennek meg lehet az a lélektani előnye, mint általában minden ilyen jogszabály útján való beavatkozásnak — hozzátehetjük: talán az egyetlen előnye, hogy azt a láttszatot ébreszti, hogy egy kívánatosnak tartott cél elérése érdekében egy határozott, pozitív lépés történt. Körülbelül az a hatása van az ilyenféle, a gazdasági jelenségeket jogszabálybeavatkozással elintézni kívánó törekvésnek, mint a kuruzslásnak. Ennél is szoktak arra hivatkozni, hogy különösen igen súlyos, menthetetlennek látszó esetekben e módszerek alkalmazásának már egymagában véve azért van értelme, mert azt a beteget, akin talán nem lehet segíteni, ilyen beavatkozással — legalább lelkiileg — sokkal kellemesebb állapotba hozza. De a kuruzslásnak is ott van a veszélye, hogy a baj igazi okairól eltereli a figyelmet és a különböző ráolvasások vagy a homeopata-gyógyszerek alkalmazása folytán megakadályozza azt, hogy kellő időben azok a komoly sebészi vagy egyéb beavatkozások történjenek meg, melyek a baj igazi gócait távolítják el.

Ebben az igen erős tempójú jogszabálybeavatkozás útján való segítségi törekvésben, mellyel az utóbbi évek során elsősorban Németország vezetett, nagyon sok hasonlóság van a kuruzslás útján való segítség módszereihez. És tényleg azt látjuk, hogy az e fajta beavatkozás azután olyan helyzet kialakulására vezet, — hogy megint az orvosi körben maradjak a hasonlattal — mint a morfiuminjekció alkalmazása, melyet a beteg szervezet folytonosan újabb és újabb nagyobb adagokban igényel.

A legújabb német jogalkotás lázas tempóban megjelenő Notverordnung-jai valósággal egy önmagát ad absurdum vivő — szinte am laufenden Band menő — jogszabálygyártásra vezetnek. Viszont más országokban, pl. Angliában, mely az elmúlt évben maga is igen komoly krízisen ment keresztül, voltaképpen alig hoztak ily jellegű jogszabályokat. Az angol devizatörvény — igaz, hogy ez az angol közönség rendkívül magas erkölcsi fejlettségét bizonyítja — lényegében abból állott, hogy a kormány egy ajánlást bocsátott közre, melyben felkérte az angol állampolgárokat, hogy tartózkodjanak minden olyan pénzművelettől, mely az angol font helyzetét rontaná.

Juhász Andor, a Kúria elnöke mondotta legutóbb a Bírói és Ügyészi Együletben megtartott előadásában, hogy a jogszabályalkotás mai tempója mellett nálunk is az a komoly veszély áll fenn, hogy a közönség a jogszabályokban egyáltalán nem ismeri ki magát s voltaképpen nem tudja, hogy milyen magatartást kell követnie. Ez a veszély ma már nemcsak a nagyközönséget, hanem a jogszolgáltatásnak legkülönbözőbb tényezőit is fenyegeti. Bátran bevallhatjuk, hogy azon a szűkebb területen kívül, amelyen mindannyian viszonyaink alakulása következtében intenzívebben foglalkozunk, aligha mernők azt mondani — még a jog olyan ágaiban is, amelyekkel szintén — de már nem oly rendszeresen — foglalkozunk, hogy annak minden részletében való tájékozottságunkról a biztonsági érzésünk megvan. A felmerülő kérdésekhez bizonyos ideges szorongással fordulunk, főképp mert abban nem vagyunk biztosak, hogy a legutóbbi időben nem jelent-e meg olyan újabb

jogszabály, amelyről hirtelenében nem tudunk s amely a kérdés eldöntését lényegesen befolyásolhatja.

Ennek a jogalkotási tempónak további veszélye az, amit az előbb mint előnyt említettem, t. i. az a lélektani beállítottság, hogy az emberek tényleg azt hiszik, hogy súlyos bajaikon jogszabály útján döntően lehet segíteni. A közönség túlságosan beelát a jogalkotás technikájába és igen gyakran az embereknek az az érzésük van, mikor a különböző kívánságaiknak jogszabály alakjában való megjelenését elérni is tudják, mint a gyerekeknek, aki szétbontja a játékbabát s látja, hogy belül mi van. Azokat a presztízs-momentumokat, amelyek a jogrend megfelelő funkcionálásához, a törvénytisztelet alátámasztásához fűződnek s amelyek igen szubtilis lélektani vonatkozásokon épülnek, rendkívüli módon veszélyezteteti annak nyilvánvalóvá válása, hogy a társadalmi, politikai és gazdasági életnek minden megmozdulására egy új jogszabály felel.

Felesleges volna részletesebben vázolni, hogy milyen lényeges érdekek fűződnek úgy a büntető-, mint a magánjogi téren a jogszabályok erkölcsi alátámasztásához. S e vonatkozásban gondoljunk csak arra, hogy pl. 1931. július 12-én az idegen pénznemekkel való kereskedés a gazdasági életnek megengedett legitim foglalkozási ága volt, pár nappal később pedig már e foglalkozás további gyakorlására irányuló törekvés büntetőjogi tilalom alá esett. Gondoljunk arra, hogy a bel- és külföldi hitelezőknek azonos elbánás alá vonása valósággal úgy szerepel mindannyiunk előtt, mint a jogrendnek egy magától értetődő axiómája, valósággal mint egy természetjogi alapelv. S íme, úgy látjuk, hogy a válság nyomán e jognak egy új rendszere épül ki, amely a bel- és külföldi lakosok közötti különbség tételén alapszik. *Dr. György Ernő.*

Az igazgatósági tagok kötelességei.

(Észrevételek a Kúria P. IV. 6940/1930. számú határozatához.)

Legfelsőbb bíróságunk fenti számú határozata igazgatósági tagok elleni kártérítési per kapcsán kimerítően foglalkozott azzal a problémával, hogy miben merül ki az egyes igazgatósági tagok köteles tevékenysége. Mivel ez a kérdés sem kereskedelmi törvénykönyvünkben, sem pedig az eddig kifejlődött bírói gyakorlatban tudomásunk szerint szabályozást nem nyert, a Kúria P. IV. 6940/1930. számú határozatának elvi jelentőséget kell tulajdonítanunk.

A Kúria jogi felfogása szerint az igazgatóság egyes tagjai « részvénytársaság vagyoni állapotát állandóan figyelemmel kísérni, annak alakulásáról időnként, az üzletév folyamán is, a szükséghez képest gyakrabban meggyőződést szerezni és mint idegen vagyon kezelésével megbízottak, a társasági ügyek vezetésében és ellenőrzésében a rendes kereskedő fokozottabb gondosságával tartoznak eljárni». Minden esetben, midőn kár okozása és az igazgatósági tag mulasztása között az okozati összefüggés megállapítható, az igazgatósági tagok felelőssége fennáll és közömbös az, hogy a bekövetkezett kárból mennyi az, ami az igazgatósági tagok magatartásával kapcsolatba hozható. Ugyancsak nem bír jelentőséggel — legfelsőbb bíróságunk döntése szerint — ilyen esetekben a kártérítésre kötelezett igazgatósági tagoknak az a védekezése sem, hogy a P. K. revizorainak kedvező jelentése alapján abban a menthető tévedésben voltak, hogy a részvénytársaság aktív és így a csődnyitást kérésének elmulasztása terhükre nem róható. Ugyancsak nem vette figyelembe a Kúria az adott esetben azt a védekezést sem, hogy az alperesi igazgatósági tag saját maga sem tudott a mérleg meghamisításáról, mivel a hamis mérleget az ügyvezető-igazgató készítette, aki által a mérleg valódisága tekintetében az alperesi igazgatósági tag is megtévesztve lett. Legfelsőbb bíróságunk határozata szerint ugyanis az igazgatósági tag megtévesztése az ügyvezető-igazgató által «supán arra adhat esetleg alapot, hogy az illető igazgatótársa ellen szintén kárkövetelést érvényesíthessen, de ez őt saját mulasztásaival harmadik személynek okozott károkért való felelőssége alól fel nem mentheti».

Jelen sorok írójától mi sem áll távolabb, minthogy az igazgatósági tagok pozícióját jól dotált színekurának kívánná tekinteni és az igazgatósági tagok anyagi felelősségének a minimumra való redukálása mellett szállana síkra. Éppen ezért elvben a legnagyobb mértékben helyeselnünk kell azt a jogi álláspontot, melyet a Kúria fentismertett döntésében elfoglalt. Ismerve azonban a gyakor-

² L. szerzőnek «Az árak kialakulása a kereskedelmi forgalomban» című a Magyar Gazdaságkutató Intézet kiadásában megjelent tanulmányát.

lati életet, a részvénytársaságok üzletvitelének és ügykezelésének technikáját, kénytelenek vagyunk azon szerény nézetünknek kifejezést adni, hogy legfelsőbb bíróságunk fentismertetett jogi felfogásának állandó alkalmazása a legnagyobb méltánytalanságokat eredményezhetné, mi több, a gazdasági életben komoly zavarokat is okozhatna. Ha ugyanis minden igazgatósági tag a részvénytársaság gestióját állandóan ellenőrizni tartoznék és minden kárért felelősségre vonható volna, mely az intenzív ellenőrzés elmulasztásával összefüggésbe hozható, úgy részvénytársaságainknak külföldi igazgatósági tagjai egyáltalán nem lehetnének. Minthogy pedig köztudomás szerint éppen a legnagyobb hazai részvénytársaságok azok, amelyeknek az igazgatóságában előkelő külföldi személyiségek helyet foglalnak, utóbbiaknak, a Kúria gyakorlatának állandósulása esetében, nem lehetne sürgősebb teendőjük, minthogy a hazai részvénytársaságoknál viselt igazgatósági tagságukról nyomban lemondjanak. Felesleges rámutatni arra, hogy ebben az esetben a külföldi intézetek, illetve pénzcsoportok, melyek érdekét a külföldi igazgatósági tagok az igazgatóságban képviselik, a vállalatnál való érdekeltségeiket nyomban megszüntetnék és így sokezer részvény piacradobása által egész gazdasági életünk a legnagyobb megrázkódtatásnak volna kitéve.

De nemcsak a külföldi igazgatósági tagok szempontjából keresztülvihetetlen, hogy minden igazgatósági tag a társaság ügyvitelét állandóan ellenőrizni tartozzék, hanem azért is, mivel az ország területén, illetve a részvénytársaság székhelyén lakó igazgatósági tagok sem lehetnek abban a helyzetben, hogy állandó ellenőrzést gyakorolhassanak. Iparvállalatoknál ugyanis az üzem rendszerint városon kívül vagy éppenséggel vidéken van, míg a vállalat irodái, nevezetesen eladási szervei a városban vannak. Mivel nem lehet kétséges, hogy az üzem és az iroda ellenőrzése egyaránt fontos, a Kúria jogi felfogása szerint minden lelkiismeretes igazgatósági tagnak az üzemet és az irodát egyformán ellenőriznie kellene, ami azt jelenti, hogy az igazgatósági tagoknak ezen minőségükön kívül más foglalkozásuk nem is lehetne. Olyan ipari részvénytársaságoknál pedig, amelyeknek egymástól távol eső helyen több üzemük van, az igazgatósági tagoknak, ha mindegyik gyárat és egyben a központi irodát is állandóan ellenőrizni akarnák, még a napalok sem volnának elegendők. Ezenkívül minden igazgatósági tagnak egy személyben technikusként, kereskedő-embernek és egyben könyvelési szakértőnek is kellene lennie. De még sokkal kevésbé volna keresztülvihető a pénzügyintézetek állandó ellenőrzése az egyes igazgatósági tagok részéről, mivel itt oly bonyolult mechanizmussal állunk szemben, hogy az egyes osztályok áttekintése egy fizikai személy által teljesen lehetetlen, amiért is minden pénzügyintézet ellenőrzése számos tagból álló külön e célból működő osztály, az ú. n. ellenőrzési osztály által történik. Rezignálva kell tehát megállapítanunk, hogy a Kúriának az igazgatósági tagok kötelees tevékenységére vonatkozó jogi álláspontja bármilyen ideális is volna, annak gyakorlati alkalmazása át nem hidalható akadályokba ütközik és nem is igen hisszük, hogy részvényjogunk reformja és a revizori intézmény meghonosítása nélkül a részvényesek és hitelezők érdekei megóvhatók volnának. *Dr. Könyg Endre.*

Miért drága a falusi ember válópere?

Az 1930:XXXIV. tc. (Te.) 56. §-ához kívánok, a gyakorlati életből, különösen a falusi praxisból szerzett tapasztalataim alapján hozzászólni.

E törvény meghozatalát megelőzőleg tényleg, különösen városokban, de itt-ott faluhelyen is, elég könnyen jutottak a válófélben levő házaspárok a hathónapi különélést, az elhagyást és annak körülményeit igazoló községi bizonyítványokhoz. Ezt akarta megnehezíteni a törvényhozás a fentebb idézett törvényszakasszal.

Azonban, szerény véleményem szerint, túllőtt a célon, mert hiszen azt a célt, amit elérni akart, más módon is el lehet érni nemcsak azzal, hogy kir. közjegyző részéről felvett tanúsítvánnyal kívánja a fentebb említett körülményt igazolni.

Nem azt akarom ezen igazolási módra nézve mondani, hogy nem kellő és megfelelő garancia ez a könnyelműen kiállított bizonyítványokkal szemben, hanem azt, hogy *felette költséges igazolás*, különösen a mai nyomoruságos gazdasági viszonyok között.

Igaz, hogy a törvény azt mondja, hogy ha a fél szegényjogban részesül, egyelőre fel van mentve a közjegyző díjának fizetése alól.

Node ma az a helyzet, hogy aki nem kaphat szegénységi bizonyítványt, az is szegénynek mondható, még ha valamivel több is a jövedelme, mint a lakóhelyén levő közönséges napszám. Alig van ma olyan ember ugyanis, — különösen falun — aki ezen közjegyzői tanúsítvánnyal járó nagyobb költséget (27·30 P) meg tudja fizetni. Mert mondjuk, ha tényleg komoly oka van annak a szántóvető embernek a válasra s tegyük fel, hogy van egy-két hold földcskéje és egy kis falusi viskója, elég annak a mai világban annak a közterheit, drága termelési költségeit viselni, az a föld tehát valóban csak tehernek mondható neki. Most már ha a házassági törvény 77. §-ának a) pontja alapján ú. n. hűtlen elhagyás címén válni akar, akkor fogadni kell neki egy ügyvédet, aki válóperét viszi, ha méltányosan is, de ennek fizetni kell, ezenkívül viselnie kell a meglehetősen nagy bélyegilletéket (csak az ítéleti illeték: 50 P), fizetni kell a kir. közjegyzőt, a házasságvédő ügyvéd költségeit is előlegeznie kell stb., stb. Hogyan bírja mindezt ki az ilyen szegény ember?! Inkább nem válik, hanem vadházasságban él, vagyis fog valakit, mint faluhelyen mondják: «bagó hitre». Ezt a törvény egyáltalán nem célozhatta, nem is célozta, de sok esetben ez az eredmény.

Éppen ezért — szerény véleményem szerint — ezt a törvényt meg kellene változtatni olyan módon, hogy a városi hatóságok és községi előjáróságok is kiállíthassák az ilyen bizonyítványokat, mint eddig az említett törvény meghozatala előtt történt. Azonban szigorú köteleességévé kellene tenni törvényben, fegyelmi és vagyoni felelősség terhe mellett, annak a kiállító városi vagy községi tisztviselőnek, jegyzőnek stb., hogy, miként most a kir. közjegyző részére elő van írva, a fél által megnevezett és ezenkívül még az általa kihallgatni szükségesnek tartott tanúkat megelőzőleg jegyzőkönyvileg hallgassa ki, vallomásukra eskesse meg s csak azután, ha már kétségtelenül meggyőződött arról, hogy a tanúsítandó ténykörülmény tényleg igaz és való, akkor állíthassa ki a szóbanlevő bizonyítványt. Ilyen garanciákkal körülvéve a tanúsítvány megfelelő is lenne és olcsó is, mert elő kellene írni természetesen azt is, hogy 2 vagy 3 P-nél több díjazást ne kérhessen az a tisztviselő. Faluhelyen különben is a falusi jegyző a legtöbb esetben ismeri személyes tapasztalataiból is lakostársai családi viszonyait, sőt jobban ismeri, mint az a közjegyző, aki nem él közöttük, aki előtt tehát *költségesen* mindent igazolni kell. Be kell menni gyakran 15—20 km-nyi távolságra a közjegyzőhöz magának a válni akaró félnek, a tanúknak stb. Kérdelem, mennyi pénzbe kerül mindez, amit mind meg lehetne takarítani.

Azután meg miért szükséges *minden válóperben* «házasságvédőt» kirendelni? Hiszen a legtöbb esetben ez csak formává zsugorodik össze. De meg a bíróság megítélésére lehetne azt bátran bízni, hogy csak akkor legyen kötelees házasságvédőt kirendelni, ha azt a konkrét esetben — mondjuk, ha könnyelmű válásról van szó — szükségesnek tartja.

Ezeket akartam papírra vetni, mert a válópereket sem szabad a mai viszonyok között olyan költségessé tenni, hogy azok a házaspárok se válhassanak el egymástól, akikre nézve nem boldogság, hanem gyötrelmelem és kínlódás a házassági viszony, illetve akik már régóta különválva élnek és szabadulni óhajtának egymástól.

Dr. Oláh Antal.

Jogirodalom.

— **Dr. Markó Jenő** ügyvéd: *A polgárjogi ítélkezés multja és jövője.* (Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1932.)

A jogalkalmazás tudományának történetét hozza azért, hogy kimutathassa azt a fejlődést, amely a XIX. század végén következett be. Eddig az időpontig ugyanis minden törekvés arra irányult, hogy lehetőleg tökéletes törvény létesüljön, amely tökéletes törvényhez simuló ítélkezés megállapító jellegű, külső — a felek által nem ismert — elemektől mentes véleményyszerű nyilatkozatok sorozata volt.

A XIX. század végén erőre kapó új irányzat már az étellel igyekszik szoros kapcsolatot találni, nem a törvényt, hanem az életet igyekszik tökéletesíteni, a véleményi elemek elsorvadnak az ítéletekben, de megizmosodva jelentkezik bennök az élet rendezésére irányuló akarat.

Amíg a szerző eddig eljut, nehéz utat kellett bejárnia. De nem haszontalanul. A törvény, a jog, a méltányosság fogalmának

tisztázása, új szemzőgekből való vizsgálata mindvégig lekötően érdekes és értékes. A perköltségre vonatkozó ítélkezés története teljesen önállóan is kerek egészet képező, alapos monográfia.

Azt hisszük, a munka megírására az a felismerés adott okot, hogy a teleológikus ítélkezésnél, tehát ahol az életrendezésre irányuló akarat van előtérben különösen erős mérvben, de ott is természetesen kisebb mértékben, ahol az ítélkezés endológikus, azaz inkább véleményi, megállapító jellegű, a felek által nem ismert, a jogon kívüli tapasztalati elem is indító okként szerepel. Márpedig abban az esetben, ha a jogon kívül fekvő más tapasztalati elem hatékonyan játszik bele a döntésbe, a per anyagában a felek szempontjából mindig bizonyos hiány jelentkezik szükségszerűen. Idézzük a könnyebb érthetőség kedvéért a szerző egyik példáját. A bíróság egy ízben kimondotta, — magánjogi csábításról volt szó — hogy bizonyos korú falusi lányok életkörülményeiknél fogva kevésbé tapasztalatlanok, mint hasonló korú nagyvárosi lányok. Ez a megállapítás az a külső elem, amelyről szó van. Ennek az elemnek a közbenjárásáról a fél csak véletlenül értesülhet a tárgyalás során — tudomást rendszerint csak az ítéletben szerez róla.

Minden olyan esetben, amikor nem *tisztán* és *kizárólag* jogi döntésről van szó, — ezek az elemek fellépnek, és pedig annál nagyobb mértékben és terjedelemben, mentül messzebb esik a döntés a tisztára jogi döntéstől.

Ez az a pont, ameddig a szerzőt helyesléssel tudtuk követni.

A hibát a szerző még nézetünknek is megfelelően abban állapítja meg, hogy az ítélkezésnél fontos szerepet játszó külső elemek a felek előtt a döntésig ismeretlenek maradnak.

Ezt kellene tehát megszüntetni. A szerző útja a következő:

Adjunk a bíróság mellé a *felek által választott* s a *felek érdekeit képviselő*, de kizárólag tanácskozási joggal felruházott bírakat. (Jogtudósok, ügyvédek, ny. bírák stb.) A hivatásos bírák, akik ezután is egyedül döntenének, az érdemi döntések előtt határozatukat megtanácskoznak a felek által delegált bírákkal s ezáltal azok a külső elemek, amelyek a felek által ismeretlenként bejátszottak a döntésbe, tanácskozó bíráik révén ismertekké válnak s ezzel megnyílik a lehetőség arra, hogy velük szemben az érdekelt fél megfelelő magatartást tanúsítson.

Ez a megoldási terv merőben helytelen.

Ha az ekként összeállított bíróság tényleg egy bírói *szenátus*, a különbség az lesz, ami az egyes és társas bíráskodás között mindenkor megvan. Azaz a döntés alaposabb, több szempontból tekintett, egyszóval jobb. De az elérni kívánt célt meg sem közelíti. Ugyanúgy jelentkehetnek ismeretlen együtthatók a döntés kiformálásánál, mint ahogy azokat épp a társasbíráskodás körében tömegesen mutatta ki a szerző.

Nem is ilyen szenátusra gondol a szerző. Bár tanácskozó *bíráknak* nevezi a felek delegáltjait, de minden ténykedés, minden szerep, minden működés, minden jelleg, amit ezeknek szán a perbeli képviselő, az ügyvéd tulajdona.

A felek érdekében kerülnek a bíró mellé, a tanácskozást megbízókkal közölhetik, — hiszen az az ismeretlen elemmel szemben az csak ilyen közlés alapján védekezhetik — a döntésbe magába beleszólásuk nincs, hivatásuk a bírót felük érdekének igazságosságáról meggyőzni, a bírót velük szemben a tanácskozás tartamára ugyanazok a jogok illetik meg a tanácskozás vezetése tekintetében, mint egyébként a tárgyalás során a felek irányában, egyszóval ez a megoldás nem jelentene mást, mint minden ügynek más-más képviselővel való kétszeri tárgyalását.

Hiszzen ha a bíró el akarja vagy el tudja árulni azt a kiküszöbölendő ismeretlen elemet a két tanácskozó bíró előtt, akik tegyük fel ügyvédek, miért nem árulhatná ugyanezt el a perbeli ügyvédek előtt? Erre a szerző adós maradt a válasszal.

Az tény, hogy a felek ma legjobb esetben is távol vannak a bíró-ságtól — rossz esetben pedig szemben foglalnak helyet. A közelebb hozatalra ez az út nem megfelelő.

A probléma itt van. S hogy reflektorfényvel áll előttünk, az a szerző érdeme. S ebből az érdemből mit sem von le az a körülmény, hogy a megoldásban nem tudjuk követni.

Élvezetes szép munka ez különösen azért is, mert e témakörben talán dr. Dávid István kir. kúriai bíró klasszikus szépségű tanulmányát kivéve (A bírói hatalom korlátai), ilyen frázis és bombasztmentes írást alig olvashattunk.

A munka külső megjelenése összhangban van a tartalmával.

Dr. Tóth László kir. törvényszéki bíró.

— A dr. Töreky Géza budapesti kir. büntetőtörvényszéki elnök szerkesztésében megjelenő *Magyar Törvények Zsebkönyve* című gyűjteményének három új száma hagyta el a sajtót.

I. Balás P. Elemér miniszteri tanácsos «Az uzoráról szóló 1932: VI. törvénycikk magyarázata» címen az új uzoratórvény kommentárját adja. A 136 oldalas mű gerince a törvényszöveg, melynek egyes szakaszait a szerző bő magyarázattal kíséri. Ez a magyarázat részben a törvény, részben pedig az 1903. évi uzorajavaslat miniszteri indokolására támaszkodik, e mellett sűrűn idézi a bel- és külföldi judikatúrának azokat a megállapításait, amelyek az új törvény mellett még gyakorlati jelentőséggel bírnak. Ezen a hivatalos és uzuális interpretáción túlmenően, Balás P. Elemér az uzora magán- és büntetőjogi kérdésének gazdag irodalmi anyagát is feldolgozza, sőt az egyes szakaszokhoz fűzött magyarázatokban teljesen eredeti, önálló, és pedig igen terjedelmes fejtegetésekbe is bocsájtkozik.

Ilyen körülmények között az elnevezésénél, külső alakjánál és céljánál fogva gyakorlati zsebkönyvként jelentkező mű valójában tudományos könyv, mely az uzora kérdésének élesen boncoló, mélyenjáró dogmatikáját tartalmazza. A kettős jelleg szerencsés egyesítése folytán a munka egyfelől biztos útbaigazítást nyújt a joganyag minden részlete tekintetében a gyakorlati jogász számára, másfelől mint a legnagyobb tudományos igényeket kielégítő monográfia, elméleti irodalmunknak is határozott nyeresége.

II. A «Néhány büntetőbírósi eljárásban lerovandó törvénykezési illetékekről» szóló 7400/1931. P. M. sz. rendelet áttörte az illetékjegyzék 23. tételének a bűnvádi eljárás illetékmentességére vonatkozó elvét. A szó szoros értelmében úttörő munkát végzett tehát Dr. Paulay Gyula budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró, amidőn «A bűnvádi eljárás bélyegilletékei» című művében az idézett rendelet megvilágítására vállalkozott. Illetékjogi rendszerünkkel szerves kapcsolatban álló pénzügyi jogszabályok rendszerbefoglalása is rendkívül nehéz feladat, képzelhető tehát, hány nehézséggel kellett megküzdenie a szerzőnek, hogy ezt az illetékjogi szempontból is forradalmi újításszámba menő rendeletet közelebb hozza a szakkörökhöz. Áll ez annál is inkább, mert a 7400/1931. P. M. sz. rendelet nem szabályozza közvetlenül a felőlt joganyag egészét, hanem sok tekintetben a polgári eljárásra irányadó illetékszabályok «megfelelő» alkalmazását írja elő. Ámde a bűnvádi eljárás elvi alapja, szerkezete és tételes szabályozása annyira távol áll a polgáriétól, hogy ez a «megfelelő alkalmazás» sokszor igen bonyolult, nemcsak analogia legis-t, hanem analogia juris-t feltételező következtetés útján érhető el. Találón mondja «Bevezetés»-ében a szerző, hogy sokszor csak feltevések és haszonszerűségek révén tudta a bűnvádi eljárás illetékére irányadó szabályt kihámozni.

Ebben a nehéz munkában a szerző igazán csak saját kombinatív képességére támaszkodhatott. Mert éppen az anyag újszerű voltánál fogva nem állt rendelkezésére sem az irodalom, sem a bírói gyakorlat útbaigazítása, ellenkezőleg a számos kétség között ingadozó praxis nyert a füzetben olyan biztos irányítást, amely a joggyakorlat fejlődésére előreláthatóan elhatározó befolyással lesz.

Társadalmunk rendszerint ellenszenvvel fogad új közterheket. Az adott esetben növelte ezt az idegenkedést a vonatkozó jogszabályokban való eligazodás nehézsége is. Az adómorál növelésének szempontjából sem megvetendő tehát az az érdem, melyet Dr. Paulay Gyula a bűnügyi illetékrendelet népszerűsítésével szerzett.

III. «A hitelsértésről szóló 1932: IX. törvénycikk indokolása és szövege» című munkájában Dr. Zöldy Miklós, az igazságügy-minisztériumban alkalmazott kir. ügyész a zsebkönyv eddig jól bevált rendszeréhez ragaszkodik. A törvény minden egyes szakaszát a miniszteri indokolás vonatkozó része, majd a szerző magyarázata követi, a törvény újításainak a könnyebb megértése céljából pedig a szerző bevezetésül előrebocsájtotta a fennállott jognak és a fennállott jog főbb hiányainak a miniszteri általános indokolásból vett ismertetését. A szűkreszabott magyarázaton meglátszik, hogy Dr. Zöldy Miklósnak ennél sokkal több a mondanivalója, de — nyilván helyszűke miatt — be kellett érnie néhány tömör, éles, erős elméleti diszpozícióról tanúskodó megjegyzéssel. Így ez a füzet, jóllehet szigorúan szem előtt tartja a párszakaszos törvény kommentárja számára előírt terjedelmet, a hitelezőket károsító bűncselekmények tudományos irodalma szempontjából is becses újdonság.

— **Jogtudomány és Jogpolitika Közjogtudományunkban.** (Visszonválasz Molnár Kálmánnak: *A magyar jogszemlélet néhány alapvonása* című tanulmányára. Írta *Sonntag Vilmos* egy. m. tan.)

Szerző «Közjogi problémáink szuverénitásunk szempontjából» című tanulmányában a jogfolytonosságról és a főkegyúri jogról szóló fejtegetéseit Molnár Kálmán pécsi egy. tan. bírálta és homlok-egyenest ellenkező felfogást vall az állami lét mivolta és lényege felől. Szerző szerint Molnár az állambölcselet irreális álláspontján áll, midőn a provizórium kérdésében tagadja az állam legmagasabbrendű szervének szükségképpen szuverénitását és a szuverén szerv jogi korlátolhatatlanságát. Ezzel szemben szerző a szuverénitás hangoztatásával az állambölcselet reális álláspontját foglalja el, mert a valóban érvényes jog keretén belül lehet szerinte csak tudományosan operálni. Tanulmányának második része szembe helyezkedik Molnár azon megállapításával, hogy a főkegyúri jog nem államhatalmi, hanem egyházhatalmi jogosítvány lenne, mely pápai privilégium alapján személyes jogként illeti a csak rk. vallású magyar királyt, és miután ma ilyen nincs, úgy ez a jog visszaszállt a pápára. Szerző szerint viszont ez a jog a Szent Korona joga és koronás király nemlétében a Szent Koronára szállott vissza és gyakorlása a szuverén nemzetet illeti meg. Közjogi sérelem tehát az a tényleges állapot, hogy a főkegyúri jogot a római kúria gyakorolja. Az 1920: I. tc. csak félrendszabályt alkotott, midőn megállapítja, hogy a kormányzó ezt a jogot nem gyakorolhatja, de viszont nem intézkedik a tekintetben, hogy ki gyakorolja. A főkegyúri jog ügye tételes jogilag tehát elrendezve nincs, Szerző ugyan koncessziókat tesz az irányban, hogy miután a főkegyúri jog gyökere a kánonjogban van, tehát az elrendezésnek annak megfelelőnek kell lennie, szerintünk azonban a főkegyúri jog kérdésének rendezése a szuverén nemzet, illetve annak törvényhozásának joga és feladata.

g. l.

— **A Deutsche Juristen Zeitung** egyik legutóbbi száma ismerteti a csehszlovák igazságügyminisztérium törvénytervezetét a halálbüntetés kérdésében. Ennek a tervezetnek az a célja, hogy megszüntesse azokat az eltéréseket, amelyek a mai csehszlovák állam területén fennállanak a korábban Ausztriához, illetve Magyarországhoz tartozott területek joga tekintetében. A Magyarországhoz tartozott területeken ugyanis a monarchikus időben is megvolt a bíróságoknak az a joguk, hogy az enyhítő körülmények túlnyomó jelentkezése esetén a halálbüntetés helyett szabadságvesztésbüntetést mondjanak ki. Az osztrák részeken ez a lehetőség ki volt zárva. Az enyhítő körülmények nyomóssága esetén az osztrák részeken csak a kegyelem útja maradt nyitva. Ez az állapot arra vezetett, különösen az esküdtbíráskodásnál, hogy a halálbüntetés elkerülése okából az esküdtbíráskodások helytelen döntéseket hoztak. És előadódott az az érdekes helyzet is, hogy a Magyarországtól elszakított területek bíróságai megtehették azt, ami a prágai vagy olmützi bíróságok hatáskörét meghaladta, t. i. halálbüntetés helyett szabadságvesztésbüntetést szabhattak ki. A törvényjavaslat lényege az, hogy a volt osztrák területen is a magyar jog rendelkezéseinek megfelelő rendelkezések érvényesüljenek.

Ugyanennek a folyóiratnak szept. 15-i számában *Dr. v. Karger* berlini ügyvéd a *defláció* jogi problémáival foglalkozik s arra az eredményre jut, hogy ha már az infláció következtében törvényes rendezés következett be, szükségszerű, hogy a defláció is ilyen vonjon maga után. A pénz vásárlóerejének csökkenése hozta létre a valorizációt, a vásárlóerőnek a növekedése az annak idején felmerült problémákat ellenkező előjellel veti fel. A szabatos megoldással azonban adós marad s csak a probléma megvilágítására szorítkozik.

A magyar részvényjogot *dr. Auer György* kir. ügyész, egyet. magántanár ismerteti a német jogászközönsséggel.

Szemelvények a felsőbbíróságok gyakorlatából.

1. **Társasági vagyontétel.** Ha a bírói megállapításnak az a tárgya, hogy a betéti társasággá átalakított közkereseti társaságban bennmaradó jogutód a társaságban milyen vagyoni betéttel részes, a döntésnél nem a cégbeli vagyoni illetőség értékének a tagsági minőség végleges megszűntése esetében kiszámítására vonatkozó jogszabályok, hanem felelnek erre az esetre szóló szerződési meg-

állapodása irányadó s erre vonatkozó kikötés nélkül nincs alap arra, hogy az üzlet eszmei értéke a vagyontételhez számítassék. (Kúria, 1932. jún. 7. P. IV. 5465/1932.)

2. **A mérlegnek** hírlap útján közzétételére szükség nincs, ha az alapszabályok szerint a közzététel közszemlére kitéttel történik. (Kúria, 1932. jún. 2. P. IV. 7168/1930. V. ö. 632. E. H.)

3. **Biztosítás.** Az 1929. évi január hó 17. napján életbelépett, 5460/1928. M. E. számú rendeletnek joghatálya előtt is már a bírói joggyakorlatban régen kialakult és egyöntetűen alkalmazott jogszabály volt az, hogy: a biztosító közvetítő ügynöke, az ennek útján megtett biztosítási ajánlatnak, az ajánlattevőtől az őt alkalmazó biztosítóhoz való továbbítás végetti átvétele tekintetében a biztosító megbízottjaként tekintendő; és hogy ebből következően: az ügynök által az általa átvett biztosítási ajánlatnak a biztosítóhoz való eljuttatása körül elkövetett kártokozó mulasztásért vagy késedelmeskedésért az ezt (az ügynököt) alkalmazó biztosító az ajánlattevőnek kártérítő felelősséggel tartozik. (Kúria, 1932. máj. 31. P. VII. 335/1932.)

4. **Csőd.** Ha a kereskedő az ellene vezetett kielégítési végrehajtás foganatosítását a nélkül túri, hogy a végrehajtás alapjául szolgáló követelést kiegyenlítené, ez a fizetések megszüntetésének állapotát s egyúttal azt is jelenti, hogy a végrehajtató a fizetések megszüntetéséről tudomással bírt. (Kúria, 1932. jún. 16. P. VII. 4219/1931.)

5. **A pincemester,** akinek a hatásköre a pincének és a benne levő boroknak kezelésére, azok be- és kiszállításának ellenőrzésére és a munkások felügyeletére terjed ki, nem kereskedelmi, avagy műszaki természetű szellemi tevékenységet, hanem az iparossegédi munkakörbe tartozót fejt ki. (Kúria, 1932. jún. 23. P. II. 1921/1930.)

6. **Bizalommal visszaélés.** a) A munkaadó joggal számíthat arra, hogy az alkalmazottja, főképp vezérigazgatója az adott szavát megtartja, s így az tény, hogy a felperes a joglemondó nyilatkozatát utóbb a munkaadójával szemben letagadta, bizalommal való visszaélés. A bizalommal való visszaélés azonban az 1884: XVII. tc. 94. §-ának g) pontja értelmében csak abban az esetben szolgálhat okul az azonnali elbocsájtásra, ha az alkalmazott a bizalommal való visszaélés által a munkaadó üzlete érdekeit veszélyezteti. (Kúria, 1932. jún. 28. P. II. 202/1930.) — b) Az alkalmazottnak az a ténye, hogy a munkaadójával ellenérdekű másik szerződő féltől a munkaadója érdekében kötött ügylet után jutalékot fogad el: a a köteles hűségnek megszegése és ekként a munkaadó bizalmával való olyan visszaélés, amely az üzlet érdekeit veszélyezteti, tehát az az 1884: XVII. tc. 94. §-ának g) pontjában meghatározott felmondás nélküli elbocsátásra jogosító ok. Nem döntő e tekintetben, hogy követelte-e a felperes ezt a jutalékot vagy azt a vevő cég önként ajánlotta-e fel neki; nem döntő továbbá a jutaléknak nagysága vagy csekély összege, mert a szolgálati hűség megszegésének ténye ezektől a körülményektől független. (Kúria, 1932. jún. 15. P. II. 750/1932.)

7. **Nyugdíj.** A szolgálati szerződésben az állami tisztviselőket megillető nyugdíjrautalás az özvegyet megillető nyugdíj biztosítását is magában foglalja. (Kúria 1932. jún. 2. P. II. 5149/1931.)

8. **A cégvezetői meghatalmazás,** melyet a kereskedelmi törvény 37. §-a nem köt alakszerűséghez, hallgatólagos is lehet, és ezért, ha a kereskedő túri, hogy alkalmazottja cégvezetőként jár el, azt jóhiszemű harmadik személyek irányában cégvezetőnek kell tekinteni. (Kúria, 1932. jún. 21. P. II. 3603/1930.)

9. **Biztosítás.** A kir. Kúriának a jelenlegivel azonos természetű perekben hozott többrendbeli ítéleteiben egyöntetűen kifejezett, kifejezésre hozott, már állandósultnak mondható joggyakorlata szerint az 1927: X. tc. 5. §-ának első bekezdésében a biztosító részéről megkívánt, a biztosítóhoz intézendő felhívásnak szüksége csakis olyan esetekre vonatkozatható, amikor az első biztosítási időszakra vagy olyan későbbi (folytatólagos) biztosítási időszakra eső biztosítási díjról van szó, amely folytatólagos biztosítási díjnak a megfizetésére magát a biztosított külön írásban kötelezte, mint amely biztosítási díjakat a biztosító a törvény értelmében bírói úton is érvényesíteni jogosult. (Kúria, 1932. jún. 22. P. VII. 65/1931. V. ö. H. J. Dt. 24., 127.)

10. **Kényszeregyességi eljárás.** Az 1410/1926. M. E. számú rendelet 78. §-a nem teszi külön előnyt biztosító megállapodás semmisségét függővé attól az előfeltételtől, hogy az előnynyújtás a kényszeregyességi eljárás megindítása után következzen be és nem korlátozza a semmisséget arra az esetre, amikor a hitelező belföldi

pénznemben (pengőben) kifejezett követelés tekintetében kapja a külön előnyt. A semmisség fennforgásának nem feltétele az sem, hogy a hitelezőnek biztosított külön előny a többi hitelező károsodását idézze elő. (Kúria, 1932. jún. 16. P. VII. 462/1932.)

11. **A fegyelmi eljárás** garanciális természetéből folyik, hogy mivel az elbocsátás csak fegyelmi úton történhetik, a bíróság nem pótolhatja a fegyelmi eljárás szabálytalan voltát azzal, hogy a felperes terhére rótt cselekmények fennforgását maga dönti el. Az érvénytelen fegyelmi határozattal szemben nincs helye a rendes bíróság előtt arra vonatkozó bizonyításnak, vajjon felperes a terhére rótt és az elbocsátást maguk után vonó cselekményeket elkövette-e. (Kúria, 1932. jún. 14. P. II. 1424/1930. V. ö. Hj. Dt. 25., 131.)

12. **Vasúti szolgálat.** a) A m. kir. kereskedelemügyi miniszter 28,743/1930. VI/a. K. M. számú átiratából és a m. kir. államvasutak igazgatóságának 169—123/1929. VI. számú átiratából kitűnően a magyar vasutak között nem volt és nincs oly értelmű viszonyosság, hogy a vasúti alkalmazottak az utolsó szolgálatadójukkal szemben általában mint jogot követelhetnék a szolgálatbalépésüket megelőző idegen vasúti szolgálati idő beszámítását. (Kúria, 1932. jún. 7. P. IV. 6006/1931.) — b) Az 1914: XVII. tc. 53. §-ából következik, hogy a vasút a nem évi fizetéses állandó alkalmazottját az ellátási idő elteltével sem helyezheti egyszerűen szolgálaton kívül, hanem az ellátás vagy illetmény beszüntésének napjával a szolgálat csak felmondottnak lévén tekintendő, a felmondási időre járó illetményeket kiadni tartozik. (Kúria, 1932. jún. 23. P. II. 1056/1930.)

13. **Az újabb munkakör** ellen az alkalmazott csak akkor tiltakozhatik, ha az nem felel meg előképzettségének, vagy eredeti működéséhez viszonyítva annyira alsórendű, hogy méltán sértheti önértékét. (Kúria, 1932. jún. 10. P. II. 3208/1930.)

14. **Ipari tisztviselőnek** csak azt az alkalmazottat lehet tekinteni, aki ipari vállalatnál vagy gyárszerű üzemben kereskedelmi vagy műszaki természetű szellemi irányítói vagy ellenőrzői tevékenységet fejt ki. (Kúria, 1932. jún. 7. P. II. 3339/1930.)

15. **Nyugdíj.** a) Az 1926: XVI. tc. 12. §-a és az ennek alapján kialakult bírói gyakorlat értelmében a munkaadó teljes vagyoniával felel az alkalmazottak nyugdíjért akkor is, ha a szolgálati szerződés értelmében a nyugdíj fizetésére nem maga a munkaadó, hanem az ennek anyagi hozzájárulásában részesülő és keretében külön jogi személyként alakított nyugdíjgyesület köteles. — b) Az 1926: XVI. tc. 4. §-ának a rendelkezései szerint az arányszám segítségével átértékelt nyugdíj összegének a megállapításánál az alkalmazott javadalmazásában 1914. év után bekövetkezett változásoknak jelentősége nincs. Ezért nincsen akadálya annak, hogy a felperes 1914. évre visszavetített fizetése a pengőösszegben legutoljára élvezett fizetésénél magasabb összegben állapíttassék meg. — c) Az 1926: XVI. tc. 4. §-ának második bekezdése szerint az 1914. évi július hó 1. napja után alkotott nyugdíjszabályzatnak a lakbérpótlék százalékat emelő s ekként az illetmény összegét érintő rendelkezését a nyugdíjnak arányszám segítségével történő átértékelésénél figyelembe venni nem lehet. (Kúria, 1932. jún. 23. P. II. 4272/1930.)

H. D.

Szemle.

— **Az igazságügyi program szükségessége,** amely a miniszter eddigi nyilvános kijelentéseiből megállapítható, inkább elismerést, mint kritikát érdemel. Aki keveset ígér, arról joggal tehető föl, hogy ígéreteiből többet fog megtartani. De épp ezért indokolt az is, hogy az ígéreteket beható megfontolás tárgyává tegyük. Egyik beszédében az igazságügyminiszter reámutatott a peres eljárás gyorsításának szükségére, ami alatt — remélhetőleg — nem az eljárás garanciáinak további lefaragását értette. Ezzel a szándékkal áll kapcsolatban az ügyvédi költségek függetlenítése a per tartamától. Noha az ügyvédséget általában nem lehet azzal megvádolni, hogy költségzsaporítás okából húzná az eljárást, mégis megfordítva egészséges lélektani motívumként hatna a pernek lehető megrövidítésére, ha az ügyvéd munkadíja nem a perbeli ténykedések száma, hanem az érdemleges munka jelentősége szerint nyerne megállapítást. Figyelemreméltó az

angol jog álláspontja, mely a per jelentőségét és a végzett munkát tekintve, kétféle díjszabást ismer és a nem érdemleges eljárások díját átalányösszegben állapítja meg, sőt szándékos perelhúzás (misconduct) esetében lehetővé teszi, hogy a bíróság törölje a költségeket (disallow the costs). Ha elvben a költségekre vonatkozó szabályoknak ily reformja helyesnek mutatkozik is, e pillanatban semmi esetre se járnak az ügyvédi költségek leszállításával, már csak azért sem, mert az érdemleges ügyvédi munka díjazása nálunk amúgyis túlalacsony. Nem lehet a költségeket megfelelő rekompenzáció nélkül csökkenteni s így a reformnak első feltétele volna, hogy a felsőbb bíróságok az érdemleges munka díjazását méltányosabban állapítsák meg. Csak ebben az esetben lehetne szó arról, hogy az elsőbírósági költségek ne álljanak mechanikus összefüggésben a per tartamával. Mindkét végén nem lehet égetni a gyertyát, amelynek pislákoló lángjánál az ügyvédség amúgyis szűkösen melegszik. Annál kevésbbé, mert az ügyvéd számára a költség kérdése mindinkább akadémikus jellegűvé válik azzal a gyakorlati problémával szemben, hogy a bíróság megállapított költségek miként hajthatók be. Megállapított költségekkel ugyanis se házbért, se kamarai illetéket, se kereseti vagy forgalmi adót nem lehet fizetni s a pénzügyminiszter egyelőre nem mutat készséget, hogy miként a földbirtokostól adóhátralék fejében földet, az ügyvédtől jogerős költségmegállapító ítéleteket fogadjon el. Félő azonban, hogy ennek a problémának a megoldása, akár mily jóindulattal kezeli is, meghaladja az igazságügyminiszter törvényes hatáskörét.

— **A büntetőparancs szörnyűsége jogkövetkezményeiről.** A Te. nek a büntetőparancs alkalmazásának kiterjesztéséről intézkedő 121. §-ának a kigondolói alkalmasint nem túlságosan tartották szemük előtt azt az e törvény életbeléptéig változatlanul érvényben volt elvet, hogy a hatóság van a jogkeresőért. Ellenészetben ugyanis figyelembe vették volna, hogy a magyar bíró épp annál a fanatikus tiszteletnél fogva, mellyel az Anyagi Igazság iránt nem viseltetni sohasem tudott, idegenkedett évtizedeken át a büntetőparancsnak a kibocsátásától, nem pedig azért, amit a miniszteri indoklás imputál neki, hogy csak hatósági feljelentés vagy pedig a bűnösségnek köz- vagy magánokirattal vagy más bizonyítékokkal valószínűvé tétele esetén volt szabad kibocsátani.

A Te. még a Bp.-nek a bíró által eddig elégtelennek talált korlátozásait is megszüntetve, a pénzbüntetés alkalmazásának kizárólagos feltételül azt szabta, hogy a járásbíró azt megfelelőnek tartsa.

Kisebb súlyú biztosítékoktól évezredek óta bűnösség megállapítását törvény függővé nem tette! Sem bizonyíték, de még csak valószínűsítés, a bizonyítékokra való hivatkozás sem szükséges. Elég, hogy bárki feljelentsen és a bíró, a feljelentés elolvasása után, a terhelt és a cselekmény körülményeinek ismerete nélkül egyszerűen helyét lássa és kibocsájtják a parancsot akkor is, ha a Btk. szerint fogházzal büntetendő cselekmény helyett a 92. § vagy a Bn. 4. § alkalmazásával volt csak a pénzbüntetés kiróható. De fel is függesztheti azt a Bn. 1. §-a alapján. A feleket se látja.

Szörnyűségesek ennek az intézkedésnek a következményei. Az esetleg pénzbüntetéssel már több ízben sujtott, rovottmúltú tolvaj (a Btk. 338. §-ának itt nincsen alkalmazhatósága), a feleségednek a becsületébe durván belegázolt ripók a törvény szerint büntetőparancsos pénzbüntetéssel szabadul gaztettének következményeitől, és te, akit a jogsérelem ért, aki — teszem azt a Btk. iránti tiszteletből nem vettél a helyszínén vagy társadalmi úton elégtételt a jogsértőtől — a törvényhozónak «előrelátóan bölcs» nemintézkedése folytán nemcsak hogy perorvoslati jogot nem gyakorolhatsz a büntetőparancsral szemben, de még csak azt sem követelheted, hogy értesítsenek a panaszod folytán tett intézkedésről, avagy arról, hogy a terhelt fel nem található. Az ügy tehát értesítésed nélkül, tudtodon kívül fejezhető be. Ha mégis nagyon

érdekel a tett intézkedés és hosszas utánjárás után megtalálod az iratot, akárhányszor azért tették irattárba, mert a terhelt — már t. i., hogy a kézbesítő téves jelentése szerint — nem volt található. Így hát még büntetőparanccsal sem illették.

De a Bv. által neked biztosított azon jogtól, hogy az ítéletnek a közzétételét is követelheted, a terhelt bűnösségének a kimondása esetén is hovatovább el leszel zárható, mivelhogy csak merő véletlen, hogy mindezt (ám csak abban az esetben, ha — a mire a törvény nem kötelez — már a feljelentésedben kérted az ítélet közzétételét) nem ütötték el a közzététel jogától; mivelhogy a törvény csak bűnösnek kimondó ítélet esetére adta meg ezt a jogot.

Mindezekhez járult az újrafelvétel megengedhetőségének mindeztől nemlegesen elintéztett kérdése. A Bp. 446. §-a csak bűnösnek kimondó ítélettel szemben enged az elítélt javára újrafelvételt. A büntetőparanccsal nem intézkedett, nyilván feledékenységből; mert aki szerkesztőinek jogfelfogásával tisztában van, nem kétkedhetik, hogy senkit sem akartak az Anyagi Igazsághoz való veleszületett jogától elűzni. Ma, hogy az egyszerűsítés lett a bűnperendi jogalkotás főcélja, másként áll a dolog. A perjogi biztosítékok nélkül hozott büntetőparancs hatálya a koronaügyészség szerint erősebb az ítéletnél. Azt nem veszik figyelembe, hogy, különösen falun, igen gyakran történhetik, hogy a kézbesítő nem kellőleg magyarázza meg a büntetőparanccsal sujtott terheltnek az ellenmondáshoz való jogát. De az is előfordul, hogy helytelen címezés folytán a terhelt helyett névrokona veszi át az esetleg diffamáló bűncselekmény miatt kibocsájtott büntetőparancsot. Hisz személyi pontos adatok felsorolása nem kelléke a feljelentésnek. És mi sem könnyebb, mint, hogy különösen nem a járásbírószék székelyén lakó vagy rusztikusabb műveltségű egyén azért mulasztja el az ügyvéd nélkül megszerkeszteni amúgy sem tudott ellentmondást, mert hiszen nem ő az a Nagy János, akit a Kis Péter ellen elkövetett lopás vétségéért pénzbüntetéssel sujtottak!

Az ily pórujárt aztán nem kaphat erkölcsi bizonyítványt, és pedig az élete végéig sem!

Dr. Dombóváry Géza budapesti ügyvéd.

— **Az árverések eredményességének biztosítása.** Óriási — kommerciális és ügyvédi — érdek fűződik ahhoz, hogy az árverések megtartását, illetve az árverés eredményességének biztosítását valamiképpen országosan megszervezzük, ami különösen ma, amidőn könnyen található megfelelő ember, aki szívesen utazgat ide-oda, ha néhány pengőt kereshet mellette, minden nehézség nélkül megvalósítható volna.

Egy megfelelő szervezet kiépítésére gondolok, amely a kollégáknak rendelkezésre állna és amelynek tagjai vagy éves vasúti jegy birtokában vagy esetleg III. osztályú személyvonati jegy megtérítése ellenében utazgatnának az egyes árverésekre az egész országban. Már maga az intézmény létezése is ösztökélné a hanyag adókat a fizetésre, a helyett, hogy «az árverés vevők hiányában sikertelen maradt» értesítéseket kapjuk egyre-másra. Nézetem szerint eredményesebb eljárás volna ez, mint a vidéki helyettesek igénybevétele, akik ismételt is tőlünk kérjük vevők leküldését.

A felállítandó árverési iroda gondoskodnék arról is, hogy az általa kitűzni kért árverések egyazon helyen egy napra tűzessenek ki, sőt gondoskodni lehetne arról is, hogy bizonyos körzetekben egyazon hét egymást követő napjaira tűzessenek ki az iroda által megkért árverések.

Kelemen Frigyes Ottó budapesti ügyvéd.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvéd Urak! Időmegtakarítás, költségmegtakarítás, gondmentesség: «Tempo» irodában dolgoztatni. Fordítások, sokszorosítások. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. 498

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Megjelent!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarázatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírása

Ára P 2.40

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932: VI. T.-GIKK MAGYARÁZATA

Írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

Ára 4 pengő 20 fillér

A HITELSÉRTÉSÉRŐL SZÓLÓ 1932. ÉVI IX. T.-GIKK INDOKOLÁSA ÉS SZÖVEGE

Magyarázattal összeállította

Dr. ZÖLDY MIKLÓS

az igazságügyminisztériumban alkalmazott kir. ügyész

Ára P 2.—

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

**Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bére-u. 9. (Tel.: 5-37-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Ribáry Géza budapesti ügyvéd: Az utolsó órában. — Dr. Komlós Ágost budapesti ügyvéd: A számlakivonaton alapuló jelzálogjogi előjegyzés egyoldalú törlése. — Dr. Marer László budapesti ügyvéd: Az új adósvédelmi rendelet. — Szemelvények a felsőbíróóságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 41. sz. — Közigazgatási és Pénzügyügyi Döntvénytár. XXIV. 4.

Az utolsó órában.

A Budapesti Ügyvédi Kamara legutóbbi rendkívüli közgyűlésén lezajlott események kell hogy fájdalmas szomorúsággal töltsenek el mindenkit, aki az ügyvédség sorsát őszintén szívében viseli. Sohasem hajhásztam a népszerűséget és most sem törődöm vele, hogy szavaimat szívesen fogadják-e a félrevezetett tömegek, akik a kamarai közgyűlés színvonalát döbbenetesen mélyre süllyesztették és vezetők, akik lelkiismeretlenül uszítják a tömegeket.

Talán abban egyetért velem minden kartársam, hogy a kamarai közgyűlésnek azon lármás, türelmetlen, invektívákkal teli színvonala, mely a legutóbbi közgyűlésen megnyilvánult, az ügyvédséghez nem méltó és ebből véresen komoly tanulságot kell levonni felfelé és lefelé is.

Felfelé az igazságügyi kormánynak be kell látnia azt, hogy eddig és nem tovább! Egy oly magas értelmi színvonalon álló testületből demagógiával tömegeket toborozni csak úgy lehet, ha az elkeseredés már végső fokra hágott, amidőn a mindennapi kenyérért folytatott küzdelem eszét veszi és idegeit felőrli mindazoknak, akik ezt a harcot az ügyvédi etika magaslatán évek óta eredménytelenül és a siker minden reménye nélkül folytatják. Abból a tényből, hogy az ország első kamarájának közgyűlésén a demagógtömeg dominálhatott, az igazságügyminiszter úrnak le kell vonnia azt a tanulságot, hogy *abból a száraz kenyérből, amelyből az ügyvédi kar ma tengődik, elvenni ma már semmit sem lehet!*

Igazságügyminiszter Úr! Most már nem arról van szó, hogy a kormányzat akar-e vagy nem akar segíteni azon a 6000 ügyvéden, amelynek túlnyomó része megcsontított hazánkban csak éppen hogy tengődik és rövidlátó kormánypolitika lenne az, amely annak latolgatásával vonná meg segítő karját az ügyvédségtől, hogy az ügyvédeknek nyújtott segítség csak 6000 ügyvéd rokonszenvét biztosítja a kormánynak, míg minden ütés, amely az ügyvédeket éri, millióknak rokonszenves. Végzetesen téves okoskodás! Egy magas értelmi színvonalon álló, magas etikai alapon küzdő és az ország közvéleményét irányító ügyvédi kar sokkal, de sokkal többet jelent 6000 ember megélhetésénél. Ha a magyar Nemzeti Múzeum, a Nemzeti Színház, a m. kir. Operaház vagy az ország bármely más kultúrintézménye elpusztulással fenyeget, akkor ezek megmentésénél nem lehet egyedül irányadó szempont az, hogy hány embernek ad kenyeret a szóbanforgó kultúrintézmény, sőt ez a szempont teljesen eltöri azon óriási nemzeti érdekek mellett, amelyek az elpusztulással fenyegető kultúrintézmény megmentéséhez fűződnek.

Nem azért, vagy ha úgy tetszik, nem elsősorban azért kell segíteni a magyar ügyvédségen, hogy megélhessen az a 6000 ügyvéd, aki ma történetesen ezen a pályán keresi boldogulását, hanem segíteni kell a magyar ügyvédségen legfőképpen és

halaszthatatlan sürgősséggel azért, mert ezen segítség elmulasztása komolyan fenyeget azzal a veszéllyel, hogy *megsemmisülnek azon óriási nemzeti érdekek, amelyek a helyes nemzeti közszellemet irányító, magas értelmi és erkölcsi színvonalon álló ügyvédség létezéséhez fűződnek.*

De le kell vonni a tanulságot *lefelé* is. Értsük meg jól, hogy kiabálással elérni vajmi keveset lehet, amit ezen az úton frázisoknak puffogatásával, demagóg jelszavaknak harsogtatásával elérhetünk, az az ügyvédi karnak nem hasznára, csak ártalmára lehet. Meg kell tehát találnunk az utat és módot arra, hogy kellő súllyal léphessünk fel jogos érdekeink védelméért. De gondolkodjunk csak egy kissé: *számbelileg* ezt a súlyt fellépésével az ügyvédség magának soha meg nem szerezheti, mert hisz az ügyvédség létszáma még olyankor is, amikor túlsokan vagyunk, alig egy fél-ezrelékét teszi ki az ország összlakosságának, botor hiedelem lenne tehát feltételezni, hogy 6000 ügyvéd számbeli súlya alapján tudja a saját érdekét érvényrejuttatni, az ország nyolcemillió lakosságának ezzel ellentétes érdekével szemben. *Egyesegyedül a kar értelmi színvonalának és főleg erkölcsi alapjának minél nagyobb megerősítése kölcsönözhet súlyt az ügyvédség fellépésének* és biztosíthatja az ügyvédi érdekek megvalósulását. Az ügyvédi szolidaritásnak legőszintébb és legnemesebb érzetétől áthatva, szeretettel kérem azon kartársaimat, akik a legutóbbi kamarai közgyűlésen a minden tiszteltreméltó Pap Józsefnek szemrehányást tettek azért, amiért a kamara választmányának élén megjelent az ügyvédség soraiból kinevezett igazságügyminiszter előtt, és akik nem átalították beleordítani a közgyűlési terembe, hogy *rendreutasítani az elnököt!*, mert Pap József ezen szemrehányásra önérzetesen kijelentette, hogy csak a saját lelkiismerete és a választmány akarata lehet irányadó reá arra nézve, hogy törvényes kötelességéhez képest mikor jelenik meg a kamara vezetősége élén az igazságügyminiszter előtt — szálljanak magukba!

Gondolják meg, hogy amiként Pollák Illések szava a múltban, úgy a Pap Józsefek, Kölcsey Sándorok stb., vagyis a magas értelmi és erkölcsi színvonalon álló ügyvédség reprezentánsainak szava a jelenben sokkal nagyobb súllyal fog a latba esni, mint azoké az ügyvédeké, akik a kamarai közgyűlési terem falain belül az olcsó népszerűséget a nélkülöző kartársak kedélyének felizgatásával hajhásszák, mert a kamarai közgyűlések az ügyvédek *létszámának* súlyával sohasem fognak eredményeket produkálni, hanem csakis az ott elhangzott felszólalások *magas értelmi és erkölcsi színvonala* fog súlyt adni az ügyvédség érdekképviseletének.

Az olyan közgyűlések szava, mint aminő a Budapesti Ügyvédi Kamarában legutóbb lezajlott, nem hallatszik túl a közgyűlési terem falain és ez még jószerecse, mert ha túlhallatszik, akkor ez csak az ügyvédi érdekek ártalmára szolgál.

Megcsontított hazánkban jelenleg dolgozó 6000 ügyvédet, mint fentebb kifejtettem, a kormányzatnak meg *kell* mentenie, nemcsak azért, hogy 6000 embernek kenyeret adjon, hanem elsősorban azért, hogy megmentse az országnak azon nagy nemzeti kincset, amelyet a nemzeti közvélemény irányításában egy magas értelmi és erkölcsi színvonalon álló ügyvédség reprezentál. Hacsak 6000-en leszünk a nélkül, hogy magas értelmi és erkölcsi színvonalú ügyvédséget reprezentálnánk: *akkor a kormánynak nem lesz mit megmentenie!*

Dr. Ribáry Géza.

A számlakivonaton alapuló jelzálogjogi előjegyzés egyoldalú törlése.

Közel nyolcvan esztendő óta élvezik a kereskedők és iparosok a Tkrts 88. § c) pontja alapján azt a jogot, hogy üzleti könyveikből, lejárt követelések iránt készített, hitelesített számlakivonatokra, amennyiben a könyvek bizonyító ereje még el nem enyészett, egyoldalúan tkvi zálogjogelőjegyzést szerezhetnek. A Tkrts kiadása idején ennek a jognak a kereskedelem és hitelélet fejletlensége miatt hazánkban csekély gyakorlati jelentősége volt. De nagyfotosságúvá vált ez a privilégiumnak nevezhető zálogjogszerzési mód a múlt század utolsó évtizedeiben a mezőgazdaság belterjes művelésének és a városi építkezések fejlődésével, midőn a földbirtokosok és a házépítetők az ingatlanokra első helyen biztosított törlesztéses jelzálogkölcsonökön felül nagy nyílt hitelekkel is igénybe vettek; a legnagyobb fontosságra pedig emelkedett ez az egyoldalú jelzálogjogszerzés a háború után beállott hitelválság idejében, nem csupán a kereskedő és iparosok nyílt künnlévőségeinek biztosítása, de hitelnyújtási készségük fokozása szempontjából is. Távol áll tőlem, hogy a Tkrts 88. § vonatkozó rendelkezésének közgazdasági jelentőségét az ingatlantulajdonosoknak kereskedelmi és ipari áruhitel szemponjtából kétségbe vonjam és ellenkezni célzatával, ha annak kereskedőellenes irányzat tulajdonittatnék. Csupán azt kívánom kidomborítani, hogy mennyire méltánytalan az a jogi helyzet, hogy az a kereskedő és iparos, aki a jelzálog tulajdonosának beleegyezése nélkül és az esetek túlnyomó részében tudtán kívül jelzáloghitelezőjévé vált egy scriptura propria alapján, ne legyen köteles az egyoldalúan szerzett zálogjog tkvi kitörlését ugyancsak egyoldalúan és költségmentesen eszközölni, mihelyt követelése megszűnt. Tudjuk, hogy a jelzálogjog, alapuljon az szerződésen vagy más jogcímen és vonatkozzék akár ingóságokra, akár ingatlanra, lényegileg megszűnik annak a jognak a megszűnésével, melynek biztosítására szolgál. Jóhiszemű hitelező és különösen minden tisztességtudó kereskedő és iparos adósa felszólítása nélkül is költségmentesen visszaadja az ingó zálogtárgyat, ha követelése ki van egyenlítve; ingatlan zálogtárgy esetében pedig kívánságra, kiállítja adósa részére a törlési nyilatkozatot a bélyegkötség megtérítése ellenében. E részben azonban az adós szempontjából különbség teendő a szerződéses és az egyoldalúan szerzett ingatlanzálog esetei között. Aki ingatlanát hozzájárulásával terhelte meg, ezzel a tényével hozzájárultnak tekintendő a tkvi törléssel kapcsolatos következményekhez is. Követelnie kell tehát a jelzálogadósnak a hitelezőtől a törlési nyilatkozat kiállítását és viselnie kell az avval járó kiadásokat is, mire nézve világos rendelkezést tartalmaz a Jt. 50. §-a. Más azonban a jogi helyzet a Tkrts 88. § c) pontja alapján egyoldalúan szerzett, privilegizált tkvi előjegyzés esetében, midőn a kereskedő és iparos a jelzálogtulajdonos hozzájárulása és legtöbb esetben tudta nélkül szerez jelzálogjogot, melynek törlésére nézve a Jt. 50. §-ának rendelkezése nem alkalmazható, mivel a Tkrts 88. § c) pontjában rejlő privilégium kiterjesztően nem magyarázható és mert az idézett törvényhely a számlakivonati hitelezőnek nem kívánt több jogot adni és a számlakivonati adóst nagyobb mértékben terhelni, mint amennyi a törvényben kifejezésre jut. Bírói gyakorlatunk nem ad útmutatást arra nézve, van-e joga a kereskedő és iparosnak, számlakivonati követelésének tkvi előjegyzése esetében, a követelése kiegyenlítése után bevárni azt, hogy az adós tőle törlési nyilatkozatot követeljen és — ami másodrendű kérdés — a törlési nyilatkozat bélyegkötségét is lefizesse, hogy törlést kapjon. A jelzáloghitel megóvásának érdeke és a méltányosság szempontja is azt kívánják, hogy az a jelzáloghitelező, aki a Tkrts 88. § c) pontja alapján egyoldalúan tkvi előjegyzést szerzett, köteles legyen a tkvi törlésre alkalmas minden lépést egyoldalúan és saját költségén megtenni. Támogatják ezt a nézetemet a következő gyakorlati szempontok is: 1. Számos esetben a jelzálogtulajdonos a telekkönyvi hatóságok ügykezelésének túlterheltsége miatt csak hónapok múltán tudja meg ingatlanának egyoldalú megterhelését, és így gyakran megesik, hogy számlakivonati tartozásának kifizetésekor sincs még tudomása a terhére szerzett tkvi előjegyzésről és a hitelképessége csökkenésének okáról. 2. A telekkönyvi hatóságok nem kutatják, nincs is módjukban a számlakivonatból megállapítani, lejárt-e a tkvi előjegyzéssel biztosítani kívánt számlakövetelés; az adós jelzálogtulajdonos pedig szintén nem képes az előjegyzést elrendelő végzés elleni

esetleges felfolyamodás útján — kontradiktórikus eljárás nélkül — a követelés le nem jártát tisztázni. Ha pedig a jelzálogtulajdonos eredeti érvénytelenség miatt kitörlési perrel támadná meg az előjegyzést (a kitörlési per feljegyzése tapasztalat szerint nem változtat az előjegyzéssel csorbitott hitelképesség mértékén), a bírói eljárás oly hosszú időt venne igénybe, hogy a jelzálogtulajdonos ingatlan hitelének megóvása iránti célját rendszerint csak elkésetten érhetné el. Éppúgy a legtöbb esetben gyakorlati szempontból nem aktuális az üzleti könyvek bizonyító erejének kérdése sem, mert ha a hitelező kereskedő egy nem kereskedő ingatlan-tulajdonos ellen két éven túli időben (K.T. 31. §) kívánja a zálogjog előjegyzését kérni, ez esetben módjában áll a kamatok elkönnyvelésével (K. T. 285. §) egy a kétévi bizonyító erejű időbe eső követelési tételt teremteni a könyvkivonat számára, amely esetben a tkvi hatóságok a bírói gyakorlat alapján (Pht. 440.) a számlakivonaton utolsó keletű tehertétele bejegyzésétől számítják a kétévi időt. Szabály gyanánt lehet tehát megállapítani, hogy a kereskedő és iparos minden «óvatosan» kiállított számlakivonaton tkvi előjegyzést kaphat. 3. Igaz ugyan, hogy a jelzálogtulajdonos a hitelező által javára előjegyzett jelzálogjog igazolása végett indítandó perben érvényesítheti kifogásait a követelés lejárata és a számlakivonati bizonyító erejére vonatkozóan, ez azonban az adós jelzálogtulajdonosra nézve nem megfelelő orvoslási módja az ingatlanhitel megvédésének, mert az előjegyzést rendelő végzés kézbesítése és az igazolási per lebonyolítása igen hosszú időt vesz igénybe. Ez okból az ingatlanhitelre féltékeny adós, mihelyt az egyoldalú előjegyzésről tudomást szerez, igyekszik kifizetni az előjegyzéssel biztosított összeget, és viseli a költségét a törlési nyilatkozatnak és kérvénynek, habár alapos kifogást tehetne a számlakivonati bizonyító ereje és tételeinek lejárata ellen.

Az ingatlanhitel megvédése és a tkvi törlés körüli eljárás egyszerűsítése érdekében kívánatos volna egy olyan bírói gyakorlatnak kifejlődése, mely szerint a Tkrts 88. § c) pontja alapján szerzett tkvi előjegyzés esetében a jelzáloghitelező más megállapodás hiányában köteles legyen követelése kielégítése után rövid határidő alatt az előjegyzett zálogjog tkvi kitörlését egy a telekkönyvi hatósághoz intézendő kérvénnyel saját költségén szorgalmazni. Ilyen bírói gyakorlat egyaránt megfelelne úgy a jelzálogadós, mint a kereskedők és iparosok hitelnyújtási érdekének.

Dr. Komlós Agost.

Az új adósvédelmi rendelet.

Az adósvédő-rendeletek sora egy újjal gazdagodott: a gazdaságtartozásokra, továbbá a peres és nem peres eljárásra vonatkozó egyes jogszabályok módosítása és kiegészítése tárgyában kiadott 6300/1932. M. E. számú rendelettel.

Az új rendeleten is végigvonul az eddigi, hasonló tárgyú intézkedések két főhibája: a hitelező jogos érdekeinek méltánytalan — nem egyszer minden ok nélkül — háttérbeszorítása és olyan adósvédő szabályok, amelyek a valóságban az adós számára nem védelmet, hanem súlyos hátrányt jelentenek.

A rendelet öt fejezete közül az első kettő lényegében a hatályon kívül helyezett gazdamoratórium-rendelet szabályait ismétli meg némi kiegészítésekkel és a legméltánytalanabb rendelkezések egy részének elhagyásával. A 16—18. §-ok (lényegileg a Te. 78. §-ának analógiájára) érdekes újításként lehetővé teszik egyes esetekben az ingatlanoknak árverési vétel hatályával szabad kézből való eladását. (Azon már nem is csodálkozunk, hogy a végrehajtható hitelezőknek az ilyen eladás körül felmerült költségei az adóst nem terhelik.)

A végrehajtási és csődeljárásra a negyedik fejezet vonatkozik. Itt találjuk a 24. §-nak azt az új szabályát, amely szerint váltó, kereskedelmi utalvány, kötelezőjegy és csekk alapján kibocsátandó fizetési meghagyás esetében a meghagyás iránti kérelemmel egyidejűleg lehet a végrehajtás elrendelését is kérni. E végrehajtás kéréséért a hitelezőnek költség nem jár, akár a fizetési meghagyás iránti kérvénnyel egyidejűleg terjeszti elő a kérelmet, akár később, külön kérvénnyel. E rendelkezéssel kétségkívül a költségek csökkentése útján kívánta a rendeletalkotó az adóst védelmezni. De megfeledezett arról, hogy a végrehajtás kérésének költsége nem ajándékképpen illeti a hitelezőt. Ez a költség ellenértéke mindannak a munkának, amit a hitelező (illetőleg ügyvédje) a végrehajtható

határozat meghozatalától egészen a foganatosításig végzett, ideszámítva különösen azt a sok esetben igen fáradságos, nagy körültekintést és sok utánjárást igénylő munkát is, amely a fedezet felkutatásával jár.

Bőséges melegágya lesz a visszaéléseknek a 25. §, amely szerint az olyan végrehajtási cselekményeket, ha fuvardíjuk egyenként három pengőt meghalad, a kiküldött lehetőleg csoportosan tartozik foganatosítani. A végből, hogy a foganatosítás csoportosan legyen eszközölhető, az ugyanazon helyen (vagy egymáshoz közeleső helyeken) foganatosítandó végrehajtásokat mindaddig függőben kell tartania, míg az illető helyre szóló első kiküldetés vételétől vagy az első végrehajtató jelentkezésétől legalább 15 nap el nem telt. Ez a rendelkezés egyáltalán nem illeszthető be a végrehajtási törvény rendszerébe, amely az eljárás gyors lebonyolítását tekinti mindenütt egyik legfőbb céljának. E kényelmes várakozás könnyen megfoszthatja a kielégítés lehetőségétől a korábban jelentkező végrehajtatót, aki jelentkezésekor még megfelelő fedezetet talál, de a foganatosításig az újabb kiküldetések és jelentkezések egész sora érkezik a kiküldöthöz, aki valamennyit együttesen — tehát azonos kielégítési rangsorral — fogja foganatosítani. Ha már szükség volt ennek a végrehajtási jogunk szellemétől teljesen idegen intézkedésnek a felvételére, — csak azért, hogy a végrehajtást szenvedő a fuvardíj egy részétől mentesüljön — akkor legalább ki kellett volna mondani, hogy a kielégítés sorrendje tekintetében a kiküldetések megérkezésének, illetőleg a végrehajtatók jelentkezésének sorrendje lesz irányadó.

A másik menthetetlen hibája e szakasznak, hogy nem határozza meg, meddig várhat a kiküldött a végrehajtás foganatosításával. E tekintetben csak az állapítható meg a rendelet szövegéből, hogy ha a kiküldöthöz olyan kiküldetés érkezik vagy olyan jelentkezés történik nála, amelyet a most idézett rendelkezés szerint csoportosan kell foganatosítani, *legalább 15 napig kell várnia*, hogy ugyanazon helyre más is jelentkezzen (vagy más kiküldetés is érkezzen). És mi történik, ha a 15 nap elteltével senki sem jelentkezik a kérdéses helyre? A 25. § szövegéből kiindulva azt kell válaszolnunk, hogy a kiküldötnök ilyenkor akár évekig is várnia kell a foganatosítással.

Az elhibázott intézkedések sorát megszakítja a 26. §-nak az a helyeslésreméltó újítása, amely — hatályon kívül helyezve a hitelügyi rendelet idevonatkozó szabályozását — kimondja, hogy az esetben, ha a végrehajtást szenvedő beleegyezik, a lefoglalt ingók a kikiáltási ár $\frac{2}{3}$ részén alul is elárverezhetők. Ezzel elejét veszi a rendelet annak a visszaszállás állapotnak, hogy egész üzlet- vagy lakásberendezés elárverezése után egyes, túlmagasra becsült, de valójában jelentéktelen értékű vagyontárgyak, amelyek egymagukban sem az adósérték, sem a hitelezőnek fedezetet nem jelentenek, mint eladhatatlanok, beláthatatlan ideig függő jogi sorsban maradjanak. Ugyanez a szakasz lett volna hivatva autentikusan eldönteni azt a máig sem tisztázott kérdést, amelyre nézve az ország különböző bíróságai a legellentétebb gyakorlatot folytatják: hogy t. i. van-e helye sikertelen árverés esetén előterjesztésnek a becsérték megállapítása ellen akkor is, ha a becsértéket bírói kiküldött állapította meg, vagy pedig csak akkor, ha e megállapítás helyhatósági bizonyítványon (illetőleg tőzsdei árjegyzésen) alapul.

Az adós hathatósabb védelmét célozza, de valójában az adósok érdekeire nézve katasztrofálisan hátrányos a 27. §-nak az a rendelkezése, hogy ha az ingóárverés azért maradt el, mert megtartását senki sem kívánta, a határnaptól számított két hónap eltelté előtt az adós ellen újabb árverés nem tűzhető ki. Mivel a hirdetésnyilvánításától az árverés határnapjáig 15 usque 45 napnak kell eltelnie: ez a szabály átlagban háromhavi idővesztést jelent a végrehajtató számára az árverés elhalasztása esetén. Csak természetes, hogy az a hitelező, aki a korlátozó intézkedések drótakadályain át végre eljutott az árverésig, csak a követelés teljes kiegyenlítése vagy legalább is nagyobb részének lefizetése ellenében lesz hajlandó ilyen hosszú halasztást adni. Ezzel szemben az eddigi állapot az volt, hogy az adós az esetek túlnyomó részében egész jelentéktelen összegű törlesztéssel is elérte az árverés elhalasztását s ezt is rendszerint csak azzal a hitelezővel szemben kellett teljesítenie, aki az árverés kitűzését kérte, míg a csatlakozottak az esetek túlnyomó részében fizetés nélkül is lehetővé tették az elhalasztást. Ezentúl azonban ezt nem tehetik, mert nemcsak a kitűzőt, de ők sem kérhetnek két hónap eltelté előtt újabb árverést. (Eddigi jogunkban példa nélkül álló eset: a jogviszonyon

kívül álló harmadik személy magatartása határozza meg, hogy a hitelező mely időben szorgalmazhatja követelésének kielégítését!) Nyilvánvaló, hogy e szakasz épp az ellenkezőjét fogja elérni annak, amit célzott: ezután ha egyik hitelező kitűzeti az árverést, akkor úgy ez, mint a hirdetésnyilvánításban felsorolt csatlakozottak kénytelenek lesznek ragaszkodni követelésük kiegyenlítéséhez vagy legalább oly nagy összegű törlesztéshez, amely megfelelő ellenértéke a háromhónapi halasztásnak. S mivel az adós ezt aligha lesz képes teljesíteni, sokkal több esetben kerül majd sor az árverés megtartására, mint eddig.

De a 27. § tovább is megy. Nemcsak az adóst, hanem a kiküldöttet is védi a hitelező rovására. Kimondja ugyanis, hogy ha a fenti szabály ellenére mégis két hónapon belül tűzték ki az árverést, ennek költségét az a hitelező viseli, aki a kitűzést kérte. Tehát ha az új foglaltató — nem tudva, hogy az adós ellen kitűzött árverést három nappal az ő foglalása előtt elhalasztották — árverés kitűzését kéri s ezt a kiküldött a rendelet megsértésével, az elhalasztott árverés határnapjától számított két hónapon belül tűzi ki és meg is tartja: a költségek mégsem őt fogják terhelni, aki kötelességét megszegve, hanyagul járt el, nem is a végrehajtást szenvedőt, aki előterjesztést adhatott volna be, de nem tette, hanem a végrehajtatót, akinek tudomása sem volt arról, hogy az adós ellen valaha megkíséreltek már árverést. Annak megmagyarázásával, hogy ez a szabályozás az igazságérzettel hogy egyeztethető össze, a rendelet adós maradt.

A 32. § az esetek túlnyomó részében megfosztja a hitelezőt attól a lehetőségtől is, hogy adósa ellen csődöt kérjen, mert e kérelem előterjesztésekor 200 pengő biztosítékot kell letennie. E szakasz «reformja», hogy a csődnyitási iránti kérvényhez megkívánja az ügyvédi ellenjegyzést: csak papíron új. A gyakorlatban eddig is a legritkább kivételek közé számított az ügyvédi ellenjegyzés nélkül benyújtott csődkérvény.

Ebben a rendeletben még erősebben nyilvánul meg az a súlyosan méltánytalan, eléggé nem helyteleníthető felfogás, amely erősen kiérezhető volt a júliusban kiadott gazdamoratórium-rendelet egyes intézkedéseiből is. Ez az álláspont teljesen szem elől téveszti azt, hogy a per- és egyéb eljárási költség voltaképpen kiadásainak megtérítése fejében illeti meg a hitelezőt s a költséget mindinkább ajándékszerű juttatásként kezeli, amelyet tetszés szerint bármikor megvonhat vagy belátása szerint korlátozhat. Ez nyilvánul meg különösen a rendelet 24. és 28. §-aiban. Bár ez utóbbi szakasz ezidőszere csak kisebb ügyekben lehet hátrányos, *elvileg* a legnagyobb mértékben sérelmes, hogy a rendelet már előre keretet állít fel s ezzel implicite kimondja, hogy bármennyi és bármilyen működést fejtsen is ki a hitelező (illetőleg ügyvédje), ez nem díjazható a keretként meghatározott összegen felül. Elvi okokból sérelmes ennek *szabályaként* való kimondása annak ellenére is, hogy *kivételes* esetekben e keret átlépésére módot nyújt a rendelet.

Dr. Marer László.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **A szövetkezet** alapszabálya megengedheti, hogy az üzletrészeket is meghaladó veszteség fedezésére a szövetkezet közgyűlése a tagoktól bizonyos pótbefizetéseket kívánhasson, ha e pótbefizetések azon korlátok közt maradnak, amelyeket az alapszabály a szövetkezeti tagok felelősségére megszab. (Kúria, 1932. szept. 21. Pk. IV. 3021/1932. V. ö. Hj. Dt. 25., 21.)

2. **Vállalkozási szerződés.** a) Általános jogszabály, hogy a munkavállaló nem veszti el jogát a munkabérre azzal, ha a szolgálat teljesítése olyan eset következtében vált lehetetlenné, amely a munkaadó személyében vagy érdekkörében állott elő. Ilyen esetben azonban a munkabérbe be kell tudni azt, amit a munkavállaló a szolgálatot akadályozó körülmény következtében költségben megtakarít és amit felszabadult munkaerejének értékesítésével szerzett vagy nehézség nélkül szerezhett. (Kúria, 1932. szept. 2. P. IV. 7849/1930.) — b) Nincs eltérés a magyar jog és az osztrák jog között arra nézve, hogy a vállalkozó a meg nem rendelt javítások ellenértékét mely előfeltételek mellett követelheti. (Kúria, 1932. szept. 7. P. IV. 7648/1930.)

3. **Biztosítás.** A P. H. T-ba felvett 855. sz. E. H. szerint a biztosítási szerződés feltételeinek megfelelő módon megejtett szakbizottsági becslés a kár megállapításánál a feleket kötelezi és

kizárja a kárnak utóbb bírói szemle útján való megállapítását, kivéve ha a biztosított igazolja, hogy a szakbizottsági becslésben résztvevő szakértők akár jobb tudomásuk ellenére, akár tévedésből, akár helytelen eljárás alapján becsülték fel a kárt. Ilyen eset az, amidőn az alperes részéről ajánlott szakértő kellő szakértelmével nem rendelkezik. (Kúria, 1932. szept. 14. P. VII. 6101/1931.)

4. Kényszeresség. A 4070/1915. M. E. sz. rendelet 50. §-a értelmében, amennyiben ebből a rendeletből más nem következik, semmis az adós vagy más személy és egyes hitelezők között létesült megegyezés, amely a hitelezőnek külön előnyöket ígér vagy biztosít. Ez a tilalom a rendelkezés helyes értelme szerint az egység megkötése és az eljárás befejezése közt folyó időre is kiterjed. (Kúria, 1932. szept. 16. P. V. 2758/1931.)

5. Szolgálati szerződés. *a)* A cég telepe, ahol a felperes a szolgálatot teljesítette, Görögország területén van. A munkaadó és az alkalmazott jogviszonyára tehát a görög jogszabályok irányadók. (Kúria, 1932. jún. 2. P. II. 4864/1931.) — *b)* Kereskedelmi és ipari vállalatoknak azok az alkalmazottai, akik nem kereskedelmi vagy műszaki természetű szellemi tevékenységet, hanem testi munkával egybekötött termelő, iparcikkeket előállító vagy kezelő tevékenységet fejtenek ki, nem tekinthetők sem kereskedősegedeknek, sem ipari- vagy kereskedelmi vállalatok tisztviselőinek még akkor sem, ha maga a vállalat kereskedelmi természetű, hanem munkakörük természete szerint *iparossegedeknek* vagy *munkásoknak*. (Kúria, 1932. jún. 23. P. II. 1921/1930.) — *c)* Az alkalmazottat az 1884. évi XVII. tc. 95. §-a *b)* pontnak megfelelő *felmondás nélküli azonnali hatályú kilépésre* a munkaadónak csak oly szerződésszegése jogosítja, amely teljesen kétségtelen és világos szerződési kötelezettségek nemteljesítése, amikor tehát ez a nemteljesítés nyilvánvalóan szerződésszegő szándékkal történt. Nem szolgálhat jogos kilépési okul olyan fizetés nemteljesítése, amelynek jogossága a felek között vitás lehetett. Márpedig az alperes rosszhiszeműség nélkül helyezkedhetett arra a — noha téves — álláspontra, hogy a felperes utazói beosztása folytán a korábban fizetett remuneráció többé nem jár. (Kúria, 1932. jún. 1. P. II. 5746/1931.) — *d)* A *végkielégítés* szempontjából a felmondási idő akkor is számít, ha a birtokos az alatt a gazdatiszt szolgálatát igénybe nem veszi, de csak annyiban, amennyiben számításba volna vehető akkor, ha a gazdatiszt tényleg szolgált volna. A gazdatiszt halálával azonban a szolgálat megszűnik és csak a halála napjáig teljesített szolgálat ideje számítható. A végkielégítés azonban az özvegyet saját jogán illeti, abba tehát az elhalt férj tartozása csak akkor számítható be, ha abba az özvegy beleegyezett. (Kúria, 1932. jún. 7. P. II. 4383/1931.)

Szemle.

— **Hét kemény pontokban** foglalkozik a Nemzeti Munkaterv az igazságüggyel. Nem lehet tagadni, hogy a programnak ez a része is művészi alkotás, mert ennyi szóval ily keveset mondani valóban művészet. Voltaképpen hálásnak kellene lennünk, hogy a kormány méltányolta a kodifikáció túlméretezésére és a teljesíthetetlen ígéretekre vonatkozó véleményünket, de úgy vagyunk vele, mint az egyszeri huszár, aki «segíts Isten» kiáltással pattant a nyeregbe s mikor a nagy lendülettől a paripa túlsó oldalán a földre pottyant, elszontyolodva szólalt meg: «Köszönöm, jó Isten, hogy megsegítettél, de ennyire mégse kellett volna». Ami a programba jó, az nem új s ami új, ahhoz legalább is sok szó fér. Hogy az igazságszolgáltatás gyors, olcsó és egyszerű legyen, azt mintha már hallottuk volna, de e közhely nyomban aggályossá válik, ha az «eljárási jognak ehhez szükséges átalakítása» netalán további egyszerűsítést jelent a garanciamentes kádizmus meredek lejtőjén. Savigny és a történelmi iskolának száz év előtti többi kiváló képviselője bizonyára meglepődéssel vesznek tudomást a gazdasági tör-

vények oly reformjáról, amely «a nemzet sajátos lelki tulajdonságait» óhajtja érvényesíteni. De a néplélek, sajnos, nehezen bírja el a konkretizálást és, miként Stammler oly meggyőzően bizonyítja, nem téveszthetők össze a történelem folyton változó nemzeti sajátossággal, amelynek ingatagsága éppen gazdasági területen nélkülözi a törvényekben kívánatos stabilitást. Nem is szólva arról, hogy a kényszerű gazdasági autarchia legkevésbé kívánatos forrása a jogalkotásnak. Szerencsére a munkaterv «nem törekszik mindenáron új jogszabályok alkotására» s ha ezt az ígérteit beváltja, úgy az *in sich* vallott vezérelv nem is olyan veszélyes. Két pontban is igéri a «gazdasági tilalomfák és útvesztők» kiküszöbölését a termelés útjából, de ez mint igazságügyi program elég furcsán fest abban a munkatervben, amely a kis- és közép-birtokokból hitbizományokat akar teremteni, az exportpolitikát egységes vezetés alá kívánja helyezni, termelési ágakat óhajt kezdeményezni és az állami beavatkozást «csak» a termelés irányítására s ellenőrzésére korlátozza. Sajnos, a háborúból átmentett állami beavatkozásban a jog oly törököt fogott, aki ma már, ha akarja se ereszti el. Viszont rejtelmese hangzik, hogy a program különös gondja lesz a hadsereg és az őrtestületek jogvédelmének hatályossá tétele. Eltekintve attól, hogy éppen a jog várja védelmét a hadseregtől és a rendőrségtől, nem pedig megfordítva, az 1914:XL. tc., az 1921:III. tc., az 1930:II. tc. stb. alkalmazásának hatályosságában eddig se volt hiány. Látható tehát, hogy a munkaterv sokszavúsága mögött mégis rejlik tartalom, csak éppen nem az a tartalom, amely az igazságszolgáltatás mai nehéz helyzetében várható lett volna. Micsoda munkaterv az, amelynek *egy szava sincs a bírásról és ügyvédekről*, amely egy szóval sem hirdeti, hogy legalább az igazgatási hatáskörben fog mindkét kar súlyos panaszainak orvoslására törekedni? Élőszóval ugyan megígérte az igazságügyminiszter, hogy a jogszolgáltatás terén teendő intézkedésekről az ügyvédség tanácsát mindenkor előzőleg meg fogja hallgatni, de alig száradt meg a tinta a nemzeti munkaterven, máris megjelent a gazdamoratóriummal kapcsolatos rendelet, amely az ügyvédség érdekeit súlyosan sértő intézkedéseket léptet életbe az ügyvédi kar előzetes meghallgatása nélkül. Minden program annyit ér, amennyit belőle végrehajtanak — hirdeti a nemzeti munkaterv s igazán nem vagyunk méltánytalanok, ha ezt az elvet az igazságügyminiszter ígéreteire is kiterjesztjük.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és állás keresőknek **10 fillér**. Apróhirdetésekre előre fizetendő.

Kriminalista-irodával kapcsolatot keres évtizedes, önálló, széleskörű praxissal bíró, több nyelvben jártas budapesti ügyvéd. Szíves megkeresést «*barrister és solicitor*» jelígre a kiadóba kér. 499

Ügyvéd teljes büntető és polgári gyakorlattal állást, elhelyezkedést keres Pesten vagy vidéken. Komoly, megbízható, jómegjelenésű; címe a kiadóban. Levelek: «Negyvenes, nőtlen» jelígre. 500

Ügyvéd Urak! Időmegtakarítás, költségmegtakarítás, gondmentesség: «Tempo» irodában dolgoztatni. Fordítások, sokszorosítások. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. 501

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 5-37-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Zsoldos Benő* budapesti kir. ítélőtáblai bíró: A jogi ismeretek népszerűsítésének problémája. — *Dr. Gold Simon* budapesti ügyvéd: Kisebb biztosító intézmények. — *Dr. Goltner Dénes* szegedi kir. járásbíró: A titkos és nyilvános szavazási rendszer befolyása az országgyűlési képviselőválasztások érvényességére. — *Dr. Schleiffer Pál* budapesti ügyvéd: Az új gazdamoratórium-rendelet végrehajtás-jogi és csődjogi újításai. — *Dr. Hoff György* budapesti ügyvéd: A «rendes kereskedő gondossága». — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 42. sz. — Magánjogi Döntvénytár. XXV. 9.

A jogi ismeretek népszerűsítésének problémája.

Abban a magas szárnyalású beszédben, melyet a most fennállásának negyedszázados évfordulóját ünneplő Országos Bírói és Ügyészi Egyesület októberi jubiláris díszgyűlésén mondott el a Magyar Tudományos Akadémia nagytermében a kir. Kúriának köztisztviseltes elnöke: az egyesület megoldásra váró feladatai között egy olyan kérdésre mutatott rá az illusztris előadó, amelyet eddigelé a magyar jogi irodalom és jogi szakajtó alig méltatott figyelemre, s ha itt-ott néha hallatszottak is e téren némi bátortalan hangok, ezek is mihamar visszajöhettek elenyésztek a meg nem hallgatás krematóriumában. Annál örvedetesebb jelenség, hogy a most szóváteendő kérdés körüli gondolatok a magyar Parnasszuson, az ország jogászkiválóságainak színe előtt az ország legelső bírójának szájából hangzottak el.

Ez a most már teljes jogaiha visszahelyezett kérdés pedig a jogi ismeretek népszerűsítésének problémája a napisajtó igénybevételével kapcsolatban.

Előttem, aki már több mint három évtizede vagyok némi munkatársi összeköttetésben a napisajtóval s így módomban van elég közvetlenül szemlélni a jelenségeket e téren, szinte megmagyarázhatatlannak tűnik fel az, hogy a jogi ismeretek népszerűsítésére s a bírói hivatás sokoldalúságának és felelősségteljes voltának a nagyközönséggel való megismertetésére, — melyet dr. Juhász Andor az O. B. Ü. E. harmadik feladatául jelölt meg — illetve e célnak mintegy intézményes szolgálatára nálunk eddig még alig gondolt valaki komolyan. Elvértve ugyan történtek erre is kísérletek, de ezek aztán nem is jutottak többre a kísérletnél. A nagyközönség szélesebbkörű érdeklődését felkelteni nem tudván, csirájukban megölte őket vagy a meg nem értő jogászvilág közönye vagy a kiviteli eszközök célszerűtlensége.

Újságolvasó nemzet vagyunk s amint mások mondják: szeretünk politizálni. És a sok politizálgatás közben nem vettük észre, hogy a napisajtó fejlődésének egyre nagyobb arányaival ellentétben milyen megbocsáthatatlanul el vagyunk maradva az említett irányban. A higgadt szemlélő már régesrég tudja, hogy napisajtónk (távol áll tőlem bármiként is megbántani a napilapok törvénykezési tudósítóit és rovatvezetőit) elég gyakran milyen szembetűnő tájékozatlanságot árul el, akár a bírói élet gyakorlati kérdéseinek a jogélet alapvető problémáinak, akár a tételes jogszabályok gyakorlati alkalmazásának ismerete terén, ami viszont azt eredményezi, hogy a még kevésbé tájékozott, tehát az esetleges téves fogalmakat idejében fel sem ismerhető nagyközönség sok kérdésben merőben téves felfogásra tehet szert. Hiányzik a napisajtónak az az oktató, felvilágosító szerepe, mely olvasóközönségét a mindennapi életben minduntalan előtérbe léphető jogi

ismeretek könnyebb megszerzésére képessé tegye. A jogélet szerkezetének belső rugói teljesen ismeretlenek maradnak előtte.

Hogy ezen a régen érzett hiányosságon miként lehetne legcélszerűbben segíteni; arra csalhatatlanul rávilágít a kir. Kúria elnökének a következő célkitűzése: «Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesületnek... érdemes volna foglalkoznia azzal a kérdéssel, hogy a törvénykezési életben felmerülő aktualitások számára nem lehetne-e a napilapokban egy élvezetes s a mellett tanulságos, magas színvonalú *állandó rovatot* létesíteni, amely mintegy területenkívüliséget élvezne, vagyis az illető napilap lemondana arról, hogy ezt a rovatot a saját világnézeti, felekezeti vagy politikai céljai számára harci eszközül használja s ezzel, valamint általában a bírói szempontok tiszteletbentartásával lehetővé tenné, hogy ezt a rovatot esetleg ítélőbíró is vezethesse, olyan ítélőbíró értve, akiben a jogász és az írói képességek szerencsés harmóniában vannak.»

Nem merem most már feltételezni, hogy ilyen világos és határozott célkitűzés mellett a feladat megvalósítására hivatott egyesület — mely az ország összes bírójának és ügyészeinek hatalmas és tekintélyes testülete — bármiféle szempont hangoztatásával kitérne az eléje állított probléma megoldása vagy legalább is az ezt elősegítő kezdeményezés mielőbbi fogantatásától. Más kérdés aztán az, hogy vajjon a napisajtó nagyobb publicitású orgánumai hajlandók lesznek-e egykönnyen ilyen *állandó rovatot* az egyesület rendelkezésére bocsátani s nem lesznek-e ennek akár lapszerkesztési, akár nyomdatechnikai akadályai? Ismervé azonban a napisajtó mai fejlettségét, remélhetjük, hogy ilyen állandó, jogi ismereteket népszerűsítő rovat felállítását semmi sem fogja gátolni. Fontos kérdés másfelől, hogy a napilapok ilyen rovatának az élére sikerülne-e egyhamar megfelelő számban a kívánt «jogász és írói képességek szerencsés harmóniájával» rendelkező vezető állítani. Amennyire én a napisajtót és a jogi irodalmat ismerem, ezidőszereint az egyébként nagy taglétszámú bírói karban aránylag igen kevesen vannak, akik a hasonló természetű irodalommal intenzívebben is foglalkoznának. Az ügyvédi karban, mint különben is nagyobb létszámú testületben, már tudtommal többen vannak ilyen speciális írói készséggel rendelkező egyének is.

És ebből a szempontból valóban nem is olyan könnyű ennek a szövegforgó feladatnak minden kívánalmat kielégítő szerencsés megoldása. Mert alapos jogász tudás és a mellett tiszta, világos, könnyen érthető és az olvasók legkülönbözőbb műveltségi fokú nagy tömegének figyelmét állandóan lebilincselni tudó írói stílus — sajnos — vajmi ritkán kapcsolódnak együvé. Mélabúsan tapasztalhatjuk ezt a jelenséget főleg az újabbkori törvényhozási alkotásaink terén is. Nemrégiben az egyik napilapunkban nagyon épületes és meggyőző erejű vezércikket olvastam arról, hogy újabb törvényeink micsoda kimagasló mintaképei a stílus rémületes nehézkességének és a jogszabályok ebből eredő érthetlenségének. Én magam is a multkoriban éppen ezen a helyen tettem szóvá az új uzsora- és hitelsértési törvénynek hasonló hibáját. És mi ennek a legközvetlenebb oka? Az, hogy a törvényelőkészítő osztályokban mind csupá kiváló jogi képességű, széleskörű törvénykezési ismeretekkel bíró emberek ülnek, de annál kevesebb köztük az igazi stilisztika. Olyan, akiben az írói készség nem azt jelenti, hogy a jogi fogalmakat és az ezeket szabályozó törvényszakaszokat minél nyakatekertebb körmondatokban vesse papírra, hanem aki a jogi tudás mellett egyben jó nyelvész is legyen s gyönyörűséges magyar

nyelvünk pompás szókincsét alapján ismerje s azt minden vonatkozásban alkalmazni is tudja. Akiből a hasonló képességek hiányoznak, az minden jogi képzettsége mellett is sohasem fogja tudni a sokszor elvontabb jogi ismereteket a nála csekélyebb intelligenciával bíró olvasóközönség előtt olyan eredménnyel magyarázni, hogy az a kérdéses témával hamarosan tisztában legyen és azt már az első olvasásra a legcsekélyebb nehézség nélkül megértse. A mai értelemben vett *jogászi stílus* és a népszerűsítésre alkalmas könnyed irodalmi stílus homlokegyenest ellentétben vannak egymással s bizony ember legyen a talpán, aki ezt a kettőt minden kívánalmat kielégítően össze tudja párosítani. Márpedig mint a Kúria elnöke találóan kifejezi említett beszédében: « bírósági jogesetek csak *tetszetős irodalmi csomagolásban* válhatnak keresett cikkekkel a szellemi élet nagy piacán».

A legilletékesebb helyről jött felhívás elhangzása után most már a jubiláló egyesületen a sor, hogy újabb negyedszázadának küszöbén az eléje tárt egyéb feladatainak a megvalósítása mellett a jogi ismeretek népszerűsítése terén is elhatározó lépéseket tegyen. Nincs kizárva, hogy mindjárt kezdetben akadályokra fog találni, hiszen az így szokott történni minden úttörésnél, de az a fő, hogy a látszólagos sikertelenség ne kedvetlenítse el, már egymagábanvéve az is nagy eredmény lesz, hogy végre ezen a téren is, komoly formában, illetékes helyről történni fog valami, melynek révén a napisajtó, majd a nagyközönség is felfigyel egy olyan célkitűzésre, amelyről eddig — annak teljesen elhanyagolt mivoltában — vagy egyáltalában nem volt tudomása, vagy megfelelő irányítás hiányában félreismerte azt. S bármiként fog is ez a közel jövőben kialakulni, a legfőbb érdem mindenesetre azé lesz, aki az eddig figyelemre sem méltatott gondolatot az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület lobogójára írta.

Zsoldos Benő.

Kisebb biztosító intézmények.

I. A magyar törvények és jogszabályok értelmében biztosítási ügyletekkel csakis részvénytársaságok és szövetkezetek foglalkozhatnak-e vagy egyéb alakulatok is?

Az 1923 : VIII. tc. 5. §-a előírja, hogy a cégbíróság csak a Felügyelő Hatóság előzetes engedélye alapján jegyezhet be a cégjegyzékbe kölcsönös biztosítótársaságot és az engedélyt csak részvénytársaság vagy kölcsönös biztosítótársaság mint szövetkezet részére lehet megadni. Ezt a törvényes rendelkezést megelőzte a K. T. 223. §-ának az az intézkedése, hogy a kölcsönös biztosítótársaságok szövetkezetek.

Kutasi jeles kommentárja — a biztosítási felügyeleti törvényről — helyesen jegyzi meg (19. lap), hogy a törvény itt nyilván csak a cégbejegyzést igénylő *kereskedelmi vállalatok alakjában működő* biztosítótársaságokat tartja szem előtt, minthogy a törvény a Felügyelő Hatóság által adott működési engedélyt a cégbejegyzés feltétele gyanánt említi, — ez azonban nem jelenti azt, mintha a biztosítással foglalkozó jótékony egyesületek stb. nem volnának ugyancsak engedélyhez kötve — e tekintetben a kibocsátandó külön rendelet lesz hivatva intézkedni.

A kommentár álláspontja tehát az, hogyha a biztosító kereskedelmi vállalatként alakul meg, úgy nem lehet sem egyéni cég, sem közkereseti, sem betéti társaság, hanem csakis részvénytársaság vagy szövetkezet. Ez azonban nem állja útját annak, hogy a biztosítótársulat ne alakulhasson meg oly módon, amely módozat nem tartozik a kereskedelmi vállalatok közé.

Ennek az álláspontnak helyességét megerősítik a következők :

A fentidézett 1923 : VIII. tc. 2. §-a felhatalmazza a kormányt arra, hogy a *biztosítási ügyletekkel foglalkozó jótékony egyesületekről* rendelkezéseket állapítson meg és megállapítsa azt, hogy ennek a törvénynek és az annak alapján kibocsátott rendeletnek rendelkezései minő eltérésekkel nyerjenek alkalmazást a törvény életbelépésekor már működő biztosító magánvállalatokra és egyéb ily intézményekre.

Az ezen törvény felhatalmazása alapján kibocsátott 196/1923. számú Miniszterelnöki Rendelet 1. §-a megemlékezik oly kölcsönös biztosítótársaságokról, melyek helyi jellegűek vagy a biztosítottaknak csupán zárt körére terjednek ki. A 36. § pedig intézkedik 1. bekezdésében a nyugdíjjárulékokról, betegsegélyről és hasonló jellegű jótékony egyesületekről; 2. bekezdésében a munkáspénztárakról, az alkalmazottaknak betegség és baleset elleni biztosításáról;

3. bekezdésében pedig a kisebb kölcsönös biztosítótársaságokról, ezek központjáról, továbbá *oly kölcsönös biztosítótársaságokról, melyek nem szövetkezet alakjában kívánják működésüket folytatni.* A rendelet mindezek tekintetében olyképp rendelkezik, hogy a pénzügyminisztérium *e társaságok természetének figyelembevételével* megállapíthat rendeletileg az ezen rendelet határozmányaitól eltérő szabályokat. Ez az ígért rendelet azonban máig sem jelent meg.

A 48,718/1923. sz. Pénzügyminiszteri Rendelet 2. §-ának 3. bekezdése azt állapítja meg, hogy a Felügyelő Hatóság alá nem tartoznak a most idézett 36. §-ának 2. bekezdésében felsorolt intézmények, vagyis a munkáspénztárak és az alkalmazottakat baleset és betegség ellen biztosító alakulatok, továbbá a bányatársuladák és a dohánygyári betegsegélyező pénztárak.

Ebből folyóan a Felügyelő Hatóság alá igenis tartoznak a 36. § 3. bekezdésében említett azon kölcsönös társaságok, amelyek nem szövetkezet alakjában kívánják működésüket folytatni.

Az 1923 : VIII. tc. 2. §-a, az annak alapján kibocsátott 196/1923. sz. M. E. rendelet 1., 36. §-ai és a 48,718/1923. sz. Pénzügyminiszteri Rendelet 2. §-a alapján tehát teljesen kétségtelen, hogy hazánkban biztosítási ügyleteket köthetnek oly alakulatok is, melyek sem nem részvénytársaságok, sem nem szövetkezetek.

Ugyanez a felfogás nyilvánul meg *Kutasi* kommentárjának 21. és 45. lapjain is. Ez különben a német, osztrák és svájci törvényeknek is az álláspontjuk.

II. A magyar gazdák körében sok helyütt elterjedt az a szokás, hogy arra vállalnak kötelezettséget, hogy ha valamelyik társukat tűzkár éri, úgy a károsultat segélyezi a többi szerződő gazda. Díjat előre kikötni és beszédni nem szoktak, hanem a vállalt kötelezettség arra szól, hogy kár esetén felosztó-kiróví rendszer alapján a károsultnak adnak határozott készpénzösszeget, határozott mennyiségű építési anyagot, határozott időtartamú munkát és esetleg fuvar.

Vannak ezek közt olyan alakulatok, melyeknek sem egyesületi szerveik, sem alapszabályaik nincsenek. De vannak olyanok is, melyek gyűléseket tartanak, elnököt, pénztárnokot, egyéb szerveket választanak, alapszabályokat szerkesztenek, sőt gyűjtenek és kezelnek tartaléktőkét is, tehát mint egyesületek lépnek fel.

Az a kérdés, hogy ezen alakulatok ebbeli működése tűrhető és jogos-e, és ha igen, nem tartoznak-e az állami Biztosítási Felügyelő Hatóság alá?

III. Az 1922 : XI. tc. értelmében egyesületek működésének előfeltétele, hogy alapszabályaikat a belügyminiszter jóváhagyja. Magánjogi Törvénykönyvünk javaslatának 49. §-a szerint pedig egyesületnek létesüléséhez szükséges, hogy legalább hét személy annak megalakulását elhatározza, alapszabályait megállapítsa és a szükséges egyesületi szerveket kirendelje.

Minthogy az I. pontban megállapítottuk, hogy biztosítással más alakulatok is foglalkozhatnak, nem csupán részvénytársaságok és szövetkezetek, és minthogy ennél fogva az állampolgároknak azt a szabadságjogát megnyesni nem lehet, hogy tűzbiztosítások vállalására egyesületeket alakíthassanak : ennél fogva kétségtelennek látszik, hogy egyesületeket a tűzkárok elleni biztosítások elvállalásától eltiltani nem lehet.

Az 1923 : VIII. tc. a biztosító magánvállalatokat állami felügyelet alá helyezte és annak gyakorlására megalkotta az állami Felügyeleti Hatóságot. Ebből folyólag ezen egyesületek a Felügyelő Hatóság alá tartoznak, amelynek joga és kötelessége az egyesületet működésében ellenőrizni, arra felügyelni és a célirányos tevékenység érdekében a szükséges előírásokat megtenni. Ilyképp megvédenek azoknak az érdekei, akik tűzkár ellen náluk biztosítottak és akiket elvontak attól, hogy vagyonukat a szokásos módon nagy biztosítótársulatnál biztosítsák. De egyúttal lehetővé tétetett nekik jótékonyhatású működésüknek a kifejtése is, mert fejlesztik a biztosításra irányuló hajlamot és abban a különleges helyzetben vannak, hogy nyújthatnak naturáliákat építési anyag, munka, fuvar formájában, amely helyzetbe a nagy biztosítótársulatok alig juthatnak.

IV. Mi történjen a II. pontban említett azon alakulatokkal, amelyek egyesületekké nem tömörültek?

Ezeket nem lehet sem egyesületeknek, sem vállalatoknak tekinteni. Előzetes díjfizetés náluk ki nem köttetvén, ők tulajdonképpen nem is foglalkoznak biztosítási ügyletekkel. Ők nem biztosítják egymást, hanem *önbiztosítást* eszközölnek, egymást a bajjukban kisegítik

és így nem fejtenek ki oly működést, mely akár eltiltható, akár állami felügyelet alá vonható és vonandó volna. Nem vagyok köteles vagyonomat tűzkár ellen biztosítani, a törvény engem erre nem kényszerít. Jogositva vagyok tehát arra, hogy az esetleges tűzkáromat magam viseljem vagy társaimmal együtt viseljem. E szerint arra is jogositva vagyok, hogy ezen kárt társaimmal együtt közösen viseljük vagy enyhítsük.

Más kérdés az, hogy nem-e okosabb és biztosabb valamely jól megalapozott nagy intézetnél biztosítani, amelynél károm a magam egészében biztosan megtérül, de amíg az állam a kötelező biztosítást elő nem írja, addig bele nem szólhat abba, hogy polgárai akarják-e vagyonomat biztosítani és minő módon.

V. A német 1901. május 12-i felügyeleti törvény olykép intézkedik, hogy tárgyilag, helyileg vagy személyek köre tekintetében szűkre korlátozott hatáskörű, kölcsönösségen alapuló biztosító-egyesületek a polgári törvénykönyv által szabályozott egyesületeknek tekintendők ugyan, ámde reájuk mégis alkalmazandó a felügyeleti törvénynek 24. szakasza.

Az osztrák 1896. március 5-i helyébe lépett 1921. március 7-i Versicherungsregulativ 44—53. §-ai szabályozzák a kölcsönösségen alapuló kisebb biztosítótársulatokat és őket állami felügyelet alá helyezik.

A svájci 1885. június 25-i törvény 1. §-a értelmében «Vereine mit örtlich beschränktem Geschäftsbetriebe, wie Krankenkassen, Sterbevereine usw. fallen nicht unter dieses Gesetz». A példából látható, hogy a tűzkár elleni biztosításokat vállaló helyi egyesületeket a törvény az állami felügyelet alól kivonni nem akarta.

Ezen országokra is áll tehát az, hogy magánegyesületek foglalkozhatnak tűzkár elleni biztosításokkal, azonban az állami Felügyelő Hatóság hatásköre reájuk is kiterjed. Dr. Gold Simon.

A titkos és nyilvános szavazási rendszer befolyása az országgyűlési képviselőválasztások érvényességére.

Azoknak a szenvedélyes lendületű társadalmi, politikai és publicisztikai törekvéseknek tengelyében, amelyek még napjainkban is az országgyűlési képviselőválasztások tisztasága biztosításának célzatával érvényesülnek, kétségtelenül a titkos és nyilvános szavazás kérdése áll.

Ki kell azonban emelnünk, hogy a legnagyobb óvatossággal kell hozzáfognunk a probléma megoldásának megkísérléséhez, mert nagyon helyesen látta meg már Kautz, hogy «a nyílt vagy titkos szavazás melletti agitáció rendszerint gyakorlati politikai célzatok tekintetéből történik»¹ és ez magyarázza a kiegyenlíthetetlen ellentéteket egyes, különösen publicista szerzők felfogása között,² márpedig a közvélemény igen nagy mértékben a talán nem első sorban jogirodalmi szakművek hatása alatt áll.

Jóelőre választ kell adnunk arra a kérdésre is, hogy mi a célja a szavazás technikai kérdése ily vagy oly értelmű szabályozásának, mert van szerző, aki szerint a nyilvánosság princípiumán felépülő társadalmi életben a szavazás sem történhet másként, mint nyilvánosan,³ sőt: a szavazás nyilvánossága a közerkölcsiség követelményeként jelenik meg.⁴ Van felfogás, amely szerint a kérdés megoldásában döntő az, hogy «a nyilvános szavazás... politikai műveltséget, bátorságot, tapintatot és jellemet fejlesztő...»⁵ míg «... a titkos szavazás megöli a szavazóban a kötelességérzetet... és a jellemek függetlenségét».⁶

Téves azonban gondolatunk szerint az a felfogás, amely a szavazás módjának kérdését a közélet állítólagos princípiumaival való összhang létesítése jegyében kívánja megoldani, vagy amely

a szavazás módjának meghatározásával messzemenő társadalompolitikai célokat kíván — mellékesen — megvalósítani.

Elsősorban is a közéletnek csak és kizárólag addig princípiuma a nyilvánosság, amíg az illető társadalmi és politikai intézmény célját szolgálja és nyomban megszűnik elvi követelménynek lenni, amidőn annak célját veszélyezteti. Ebből pedig az következik, hogy a közéleti nyilvánosság nem annyira elvi princípium, hanem gyakorlati megfontolás eredménye.

Az pedig egészen kétségtelen, hogy semmiképpen sem lehet a szavazás — mint a választás technikuma — elé társadalommemesítő célt kitzütni. A szavazás célja és rendeltetése az, hogy annak során a képviselő személyét a választók kijelöljék és a szavazás módja ehhez a célhoz kell hogy igazodjék. Más célja a szavazásnak, mint ilyennek — úgy gondoljuk — nincs, bár nem lehet megemlítés nélkül hagyni azt, hogy minő önkénytelen gúny van abban a célkitűzésben, amely egy, pl. a hatósági presszió jegyében lefolyó választással kíván az állampolgári lelkiültre jótékony hatást gyakorolni.

Nem azt kell tehát néznünk, hogy mily szavazási mód méltóbb «a szabad állam szabad polgárához», mert «valóban nagy balfogás volna, ha a vitába belekevernők a zárkózottság vagy gyávaság szó-járását»,⁷ ne azt nézzük, hogy a szavazás módjáról szóló mely felfogás az államerkölcsi szempontból ideálisabb, magasabban áll,⁸ hanem csak azt, hogy bizonyos adott és a szavazás technikai módjával nem orvosolható vagy orvoslandó szociális viszonyok között vajjon a titkos vagy nyilvános szavazás gyakorol-e a választások érvényességére kedvezőbb hatást.

De vajjon milyen összefüggés állapítható meg a választások tényleges körülményei és a szavazás módja között?

Erre a kérdésre nyilvánvalóvá válik a felelet, ha meggondoljuk, hogy a választókra gyakorolt, meg nem engedett befolyásolások kettős jellegűek: vagy valamely előnnyel kecsegtetik a szavazót, ha a befolyásolásnak enged, vagy valamely hátrányt helyeznek kilátásba, ha a ráhatásnak ellenszegül. Annyiban és addig kívánatos, tehát valamely választási mód, amennyiben és amíg a befolyásolások e két fajával szemben védelmet nyújt és illetve amennyiben egyik vagy másik ily visszaélés az illető társadalmi körülmények között előtérbe nyomult.

Az első kérdés tehát: Mily irányban nyujt biztosítékot a nyilvános szavazás és mi ellen véd a titkos?

Nyilvános szavazás mellett ellenőrizhető, hogy a választó kire szavaz, titkos szavazás mellett elvileg nem. Amennyiben az az ellenőrzési lehetőség a választás érvényességére kedvező, annyiban a nyilvános szavazás kívánatos.

Azonban az ellenőrzési lehetőségnek is két oldala van. Amikor a szavazó a nyilvánosság ellenőrző hatása alatt áll, esetleg meggondolja, hogy engedjen-e annak a kecsegtető befolyásolásnak, amely tőle — kis társadalmi körön belül szinte köztudomású — felfogásával valóban ellentétes szavazatot vár.⁹ Ez a teljesen erkölcsi színezetű motívum természetesen csak az előnnyel kecsegtető befolyásolásnak való engedéssel szemben képezhet gátlást, mert — hiszen a kényszernek engedés — bizonyos korlátok között és bizonyos bölcsen mérsékelt erkölcsi szigor mellett nem eshetik erkölcsileg hátrányos megítélés alá.¹⁰ Tehát a nyilvános szavazás a választásnak a kecsegtető befolyásolásoktól való mentessége tekintetében nyujthat biztosítékot,¹¹ amelynek értéke azonban attól függ, hogy a befolyásolásnak engedő választó erkölcsisége — ha erről ily esetben egyáltalában szó lehet — mennyire érzékeny.

Van azonban más oldala is a nyilvánosság ellenőrzést biztosító jellegének — mert így ellenőrzést gyakorolhat a választó felett az is, aki pl. vesztegetett — és erre való tekintettel talán nem érvényesülhet a nyilvánosság jó értelemben felfogott, erkölcsi gátlást ered-

¹ Kautz Gyula: A politikai tudomány kézikönyve. Budapest, 1877. 230. — Réz Mihály: A választói jogról. Bpest, 1913. 62—79. — Balogh Artúr: A törvényhozó hatalom. Bpest, 1899. 62—63. — ² A két véglét: Révai Mór: Magyar demokrácia, magyar választójog. Bpest, 1914. «A választók függetlenségét akkor fogjuk a leghatékonyabban biztosítani, ha a választás teljesen nyílt lesz.» 166. — Másrészt: Bolgár Elek: Választójog és választórendszerek. Bpest, 1908. «A nyilvános szavazás a korrupció melegágya, az általánosság vált vesztegetések a nyílt szavazás eredményei.» 25—26. — A helyzet éppen a fordított! — ³ Kuncz Ignác: A nemzetállam tankönyve. Kolozsvár, 1902. 274—275. — Concha Győző: Politika. Bpest, 1907. I. 459. — Mayer, Georg: Das parlamentarische Wahlrecht. Berlin, 1901. 588. — Némethy, Karl dr.: Die ungarische parlamentarische Reform. Jahrbuch des öffentlichen Rechts. 1910. IV. 178. — ⁴ Haendel Vilmos dr.: Szakvélemény a választójogi reform tárgyában. Debrecen, 1912. 28—29. — ⁵ Kautz: i. m. 229. — ⁶ Kuncz i. m. 275.

⁷ Stuart-Mill, J.: A képviselői kormány. Pest, 1867. 197. — Spira, Emil dr.: Die Wahlpflicht. Wien, 1909. 56. — ⁸ Mohl, Robert: Kritische Erörterungen über Ordnung und Gewohnheiten des deutschen Reiches. Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft. 1874. XXX. «... die für das Geheimniss angeführten Gründe mehr aus dem Leben gegriffen sind...» 592. — ⁹ «Nálunk, ahol mindenki politizál... politikai felfogásunkat... mindenki ismeri...» Országgyűlési Irományok 1910—1918. XXIV. 540. — Nemzetgyűlési Irományok 1922—25. Mell. a 750. számhoz. Indokolás. — ¹⁰ Nehéz kérdés, hogy mily követelményekkel lehet fellépni a választóval szemben. V. ö. Spira: i. m. 56. — Jaques, Heinrich: «Man darf und soll von den Menschen niemals mehr, als ein mittleres Durchschnittsmass von Moral erheischen.» Die Wahlprüfung in den modernen Staaten und ein Wahlprüfungsgerichtshof für Österreich. Wien, 1885. 57. — Országgyűlési Napló, 1892—1896. XXIII. 244. Gulmer Gyula. — ¹¹ Mayer: i. m. 588. — Némethy: i. m. 181. — Stuart-Mill: i. m. 211.

ményező hatása.¹² De ennél a kisebb jelentőségű mellékhatásnál sokszorta jelentősebb az, amit a szavazás nyilvánossága a befolyásolások másik fájával, az *agresszív* befolyásolással kapcsolatosan megenged.

A két befolyásolási eszköz között mélyreható ellentét van. A kecsgetető eszközzel befolyásolt, megvesztegetett választó valóban elhatározza magát arra, hogy a befolyásolás értelmében szavaz, tehát valóban az *ő akaratát* jelenti ki, — s egyes szerzők szerint szavazata azért megtámadhatatlan¹³ — de a kényszerített választó egy pusztán akaratkijelentést tesz, amelynek köntösében a presszionáló harmadik személy akarata érvényesül, amely az eredeti választói akarral fogalmilag ellentétes. A presszionált választó, ha a kényszer elől ki nem tér¹⁴ vagy annak ellent nem áll, kénytelen a befolyásolás szerint szavazni, mert presszionálójának éppen a *nyilvánosság* biztosította ellenőrzése alatt áll.

Ez a pont a nyilvános szavazás teherpróbája és kétségtelen, hogy a nyílt szavazás csak ott helyesíthető, ahol a választó nincs kitéve *hatalmi szóval* való befolyásolásnak. Mennyiben véd azonban e veszéllyel szemben a titkos szavazás?

Minthogy a *titkos* szavazásnál *elvíleg*¹⁵ nem ellenőrizhető, hogy a választó kire szavaz, természetes, hogy a nyilvánosság *kedvező* értelmű ellenőrző hatása elvész. A *titkos* szavazás tehát a *kecsgetető*, előnnyel biztató befolyásolással szemben *nem* nyújt biztositókat.¹⁶ Azonban nem is erre teremtődött, mert hiszen intézményi célja az, hogy valami *hátrány*, *agresszivitás* ellen védjen meg, előnnyel, haszonnal szemben (vesztegetés) nem kell védelem.

Ezzel kapcsolatosan azt az agályt támasztják egyesek, hogy így a választó több párt részére is eligérkezhetik, hisz nem állapítható meg, hogy kire szavaz.¹⁷ Ez azonban a választás érvényessége szempontjából közömbös, mert hiszen az érvénytelenségi tényálladékhhoz elég, ha csak *egy* párt részéről is enged a vesztegetésnek. Az az ellenvetés pedig, hogy titkos szavazás mellett csak a vesztegetési ellenérték esedékességi ideje változik meg, mert a választó akkor kapja csak meg azt, ha az összeredményből következtethetően csakugyan a befolyásolás szerint szavazott,¹⁸ valóban esetleg alapos lehet, de csak azt bizonyítja, amit viszont senki sem tagad, hogy t. i. a *titkos szavazás* sem valami abszolút értékű varázsszer, különösen a kecsgetető befolyásolásokkal szemben. Technikailag is lehet valóban tökéletlen a *titkos szavazás*, mert a pártok «Wahl-aufseher»-ei valóban módot találhatnak az ellenőrzésre,¹⁹ különösen oly esetben, ha pl. a választócédulát a választóhelyiségen kívül is ki lehet tölteni.²⁰

Történeti argumentum is szólhat a *titkos szavazás* ellen, hisz a hivatali presszió klasszikus korában (III. Napoleon) is *titkosan* szavaztak,²¹ lehet az is, hogy valamely jól szervezett párt üres borítékkal szavazó első választójának feláldozásával tetszése szerint kitöltött szavazócédulát tud tagjai kezébe adni,²² sőt esetleg a szavazócédulák egymásutánjából is következtetni lehet a megfigyelt sorrendben szavazó választók meggyőződésére,²³ de mindezek a tények csak azt bizonyítják, amit már megállapítottunk, hogy a *titkos szavazás* sem feltétlen hatású²⁴ és ezért kell nagy

figyelmet fordítani arra, hogy mily szavazási rendszert tesznek szükségessé az illető nemzet választási viszonyai.

Mert e tekintetben nemcsak hogy örökérvényű tételt nem lehet megállapítani, de még csak a *külföldi jogok* példáiból sem lehet feltétlenül helyes következtetést levonnunk. Ezért teljesen önállóan és a *magyar választások szociális viszonyait* szem előtt tartva foglalhatunk állást a tekintetben, hogy mily választási rendszert tesznek szükségessé a magyar választások körülményei?

* * *

Meg kell állapítanunk hogy a *magyar jog* csaknem egyedülálló helyzetet foglal el, amidőn bizonyos megszorításokkal fenntartja a *nyilvános szavazás* rendszerét (1925: XXVI. tc. 13. § 2. bekezdés, 74. és köv. §), mert tudomásunk szerint Európában csak az oroszországi Szocialista Szovjetköztársaságok alkotmánya ismeri a nyilvános szavazást.²⁵ Ez a teljesen speciális helyzet természetesen csak annyiban indokolt, amennyiben a magyar választási viszonyok teljességgel nélkülözni tudják azokat az esetleges garanciákat, amelyeket a *titkos szavazási rendszer* jelenthet.

Nagyon nehéz és nagyon kényes azonban választ adni arra a kérdésre, hogy vajjon a *kecsgetető* vagy az *agresszív* befolyásolásnak van-e nagyobb jelentősége Magyarországon, mert egyrészt könnyen szubjektívnek látszhatik a legtárgyilagabb állásfoglalás is, de nagyon nagy kritikával is kell kezelnünk az e tekintetben rendelkezésre álló adatokat, különös tekintettel az *agresszív befolyások* legjelentősebb kategóriájára: a *közhatósági presszióra*.

Valószínűleg igaza van annak a multszázadbeli parlamenti megállapításnak, hogy a népképviselői országgyűlés a *kecsgetető* választási visszaélések tömkelegét is a *rendi országgyűlésektől* örökölte,²⁶ mert az egykorú szerzők ezek állapotairól meglehetősen szomorú képet festenek²⁷ s ezt csak magyarázza, de nem menti az a körülmény, hogy *Angliában* is már III. Vilmos idejében meg kellett alkotni az első Treating Act-et a választási vesztegetőkre.²⁸

A népképviselői parlament korából: *Irányi Dániel* az 1872—1875. országgyűlésen azt állapítja meg, hogy a legszokottabb vesztegetési mód Magyarországon az etetés-itatás²⁹ és ezért volt különösen végzetes hatású az 1899: XV. tc.-nek a választók szállítását és ellátását megengedő 7. és 9. §-a. És egyben ez adja talán a legmeggyőzőbb bizonyítékot a nyilvános szavazás rendszere ellen, mert ha volna valami jelentősége állítólagos *kedvező ellenőrző* hatásának, ez a népképviselői parlament első félszázada alatt bizonyára érvényesülhetett volna. Márpedig a kir. Kúria 1901—1902. évben az összesen hat érvénytelen választás közül hármat semmisített meg az 1899: XV. tc. 3. § 6. pontjában meghatározott etetés-itatási érvénytelenségi ok miatt,³⁰ pedig nem mondható, hogy ennek az érvénytelenségi oknak teljesen megfelelő méltatását tanúsítaná a Kúria gyakorlata, tekintettel a törvény 7. és 9. §-ának méltatott rendelkezéseire.³¹

Szerepet játszik végül még napjainkban is ez az érvénytelenségi okcsoport (1925: XXVI. tc. 61. § 3. bekezdése, illetve 100. § 2. pontja), s e tekintetben a kir. Közigazgatási Biróság 4790/1927. k. számú ítéletére hivatkozunk.

A nyilvános szavazás mérséklő hatása tehát nem volna felesleges a magyar választásokban, azonban az ellenőrzés hatályosságát a mult tapasztalatai után több mint kétséges.

Az *agresszív* befolyások, a ráhatást kifejtő személyisége szerint, két nagy csoportra különülnek el. Befolyásolhat ugyanis *magán személyiség* és *közhatalmat gyakorló közhatóság* és a befolyásolás mindkét faja már a rendi országgyűléseken érvényesült.³²

¹² Schwarz Gyula: Államintézményeink és a kor igényei. Budapest, 1879. 136. — Lukács György: A választójog. Budapest, 1907. 31. — ¹³ V. ö. Ferdinándy Geyza dr.: Parlamenti vizsgálóbizottság és az országgyűlési tagok megvesztegetésének büntetethetősége. Jogállam II. 1908. 429. — Buza László dr.: A kötelező szavazás. Magyar Társadalomtudományi Szemle, 1913. VI. 25. — A kir. Kúria gyakorlatában a «nemes eszközzel való befolyásolás» problémájára az 1901-es gyakorlatból: 20/1902., 413/1902., 455/1902., 367/1092. c. b. ítéleteket. — A külföldi irodalomból: Bryce, James: Moderne Demokratien. München, 1923. II. 264. 2. j. — Byloff, Fritz dr.: Die Regierungsentwurf betreffend strafrechtliche Bestimmungen zum Schutze der Wahlfreiheit. Allg. Oesterreiche Gerichtszeitung, 1906. 354. — Geller, Leo dr.: Die Gesetze, betreffend die Reichsvertretung, die Reichswahlordnung und den Schutz der Wahl- und Versammlungsfreiheit. Wien, 1911. 97. és j. — A kúriai gyakorlatot közlik: Grecsák Károly: A választási bíraskodás a gyakorlatban. Bpest, 1903. — Gyomai Zsigmond: A Kúria bíraskodása képviselőválasztási ügyekben. Bpest, 1903. — Tetéleni Ármán dr.: A választási bíraskodás tárgyában — petíció-ügyekben — a m. kir. Kúria által hozott határozatok. Magyar Döntvénytár V. kötet. — ¹⁴ Ennek legegyszerűbb módja: a nem szavazás, nálunk az 1925: XXVI. tc. 74. § 1. bek.-re tekintettel ki van zárva. — ¹⁵ Csak elvíleg, mert gyakorlatilag nem feltétlenül. — ¹⁶ V. ö. Concha megállapítása helyes értelmét. I. m. I. 460. — ¹⁷ Országgyűlési Irományok 1910—1918. XXIV. 340. — ¹⁸ Némethy: i. m. 180. — ¹⁹ Laband: Die Wahlreform im Preussen. Deutsche Juristen Zeitung. 1910. XV. 2. — ²⁰ A régi osztrák jogban. Spira: i. m. 57. — ²¹ Némethy: i. m. 181. Orgy. Ir., 1910—1918. XXIV. 340. — ²² Nemzetgy. Irományok, 1922—25. Mell. a 750. irományhoz. — ²³ Rosenthal, Julius: Ein strafloses Wahlvergehen. Das Recht (München), 1907. XI. 179—180. — ²⁴ Eltvös József br.: A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra. Bpest, 1885. 66. — Így: Seydel, Max von: Vorträge aus dem allgemeinen Staatsrechte. Annalen des deutschen Reichs, 1899. 261. — Laband: i. m. D. J. Z. XV. 2.

²⁵ Zaitzeff, Leo: Die Verfassungsentwicklung in Russland seit dem Sturz des Zarentums. Jahrb. des öff. R. 1922. XI. 291. — Zsedényi Béla dr.: Új választójogot. Miskolc, 1931. 8. — ²⁶ Országgy. Irományok, 1881—1884. XXIV. 140—141. — ²⁷ Lásd: Kemény Zsigmond: Korteskedés és ellenszerei. Kolozsvárt, 1843—1844. I. 94. — Szalay László: Tájékozás a választási jog mezején. Pesti Hirlap, 1847. 847—929. szám. — Záborszky Alajos: Korteskedés és választási vesztegetés. Pesti Hirlap, 1847. 872. — Pap Dénes: A magyar nemzetgyűlés Pesten 1848-ban. Bpest, 1881. I. 38. — ²⁸ Blackstone's Handbuch des Englischen Rechts. — J. Gifford Esq. — H. F. E. Colditz. Schlezwig, 1822. I. 91. — Az 1774-es Hindou választásban 210 választó közül 203 volt megvesztegetve. L.: Grego, Joseph: A history a parliamentary elections and electioneering from the Stuarts to queen Victoria. London, 1892. 234. — Erre céloz Blackstone is: «... the greatest danger is the infamous practice of bribery and corruption»; Stephen, Henry John: New Commentaries on the Law of England etc. London, 1842—1845. III. 399. — ²⁹ Országgy. Napló, 1872—75. XI. 184. — ³⁰ V. ö. 10/1902., 455/1902. és 502/1902. c. b. ítéletek. Hasonló tényálladék a 409/1902. c. b. ítéletben. — ³¹ Megsemmisíti a választást egy darab kalács és egy pohárka konyak adása miatt: 10/1902. c. b., viszont nem minősíti tilosnak az ellátást *egy* községből álló kerületben sem: 346/1902. V. ö. még: 367/1902. c. b. ítéletet. — ³² Lásd

A *magánszemélyek* által kifejtett presszió azonban a változott rendészeti viszonyoknak megfelelően bizonyos átalakuláson megy keresztül, amennyiben nem annyira *fizikai*, mint inkább *gazdasági* eszközök kerülnek ugyanazon cél elérésére alkalmazásba. Jellegzetes formája ennek a *munkaadó* által alkalmazottakra gyakorolt, gazdasági hátránnyal fenyegető ráhatás, bár nálunk talán azért háttérbe szorult, mert az ilykép befolyásolható ipari munkásságot a választási törvényben éppily helyeken engedélyezett titkos szavazás védi; még mindig fenyeget azonban az agrármunkásság presszionálása. Így a magánszemély által kifejtett presszió teljes akadálytalanságban csak a rendészeti közegek bizonyos asszisztenciája mellett érvényesülhetne, azonban ekkor már mint a rendészeti közeg célzatosan passzív viselkedése valószínűleg az érvénytelenségi tényálladékokat.³³

Jelentős faja még a magánpresszió a *közhivatalnokot* felettése részéről érő befolyásolás, amely a «metus reverentialis»-on keresztül hat és a megfélemlítő szóhangzat ellenére *nem* közhatósági presszió, mert alapja nem közhatalmi, hanem felettési, függőségi viszony,³⁴ és a legtisztább ily kategória az *egyházi presszió*: befolyásolás lelki, túlvilági stb. hátrányokkal, amely befolyásolási móddal szemben — minthogy valóban az *akaratra* és nem annak kijelentésére hat — technikai védelem nincs is.³⁵

A *közhatósági presszió* megállapítása a legkényesebb feladat és az adatok legnagyobb kritikáját teszi szükségessé. Erre tekintettel — de a dolog természete szerint is — elég, ha csak a *veszélye* forog fenn annak, hogy a választó a hatóságok erőszakos befolyásolásának van kitéve, mert már ez indokoltá teszi a titkos szavazás bevezetését, tekintettel a nyílt szavazás eddigi igen relatív hatására.

Az abszolút években — jellemzően — talán nem hatott oly mértékben a közhatalmi presszió,³⁶ s különösen a Schmerling-kormány választásai voltak a pressziótól mentek,³⁷ de a sors iróniájaként az alkotmányosság visszaállításával a választások nívója a törvényhozó szerint is egyre csökken³⁸ s ezért *Irányi Dániel* már 1869-ben,³⁹ majd *Madarász József* 1872-ben törvényes intézkedést sürget a választások szabadsága érdekében.⁴⁰ *Unger Alajos* 1881-ben éppen a hatósági presszió súlyosbodását panasolja⁴¹ és *Gulner Gyula* az 1896—1901-es országgyűlésen a választási bíráskodási javaslat vitája során, a későbbi 1899: XV. tc. 3. §-ának 11. pontja kapcsán, végtelenül jellemző módosító indítványt terjeszt elő, amelyből a hatósági presszió lihetetlen változatosságú megnyilatkozási formáira lehet következtetni.⁴² *Gróf Apponyi Albert* 1892—1896-ban a köztisztviselői presszió súlyosabb pönalizálásának sürgetése mellett⁴³ kénytelen megállapítani, hogy «... éppen a jelen kormány alatt fordult elő három oly választás, mely visszaélések tekintetében még a nálunk állandóan tapasztalt mértéken felül is *fenomenális magaslatra* emelkedett»,⁴⁴ ezért sürgeti *Ugron Gábor Visontai Somával* a tisztviselők kizárását a választási harchól,⁴⁵ s ezért bélyegzi meg *Holló Lajos* 1906-ban,⁴⁶ majd pl. *Pető Sándor* 1915-ben⁴⁷ hivatali pressziót.

Maga a törvényszerkesztő is kénytelen elismerni azt, hogy a közhatósági nyomás alól még műveltebb választók sem képesek magukat mentesíteni,⁴⁸ pedig a befolyásolás ezen módja nagyon elterjedt,⁴⁹ ezt állapítja meg az irodalomban *Marczali Henrik*,⁵⁰

erre: *Kemény*: i. m. I. 48—83. — *Beöthy*: A magyar államiság fejlődése, küzdelmei. Bpest, 1906. II. r. II. k. 123—124. — *Eötvös József br.*: Reform. Lippese, 1846. 259—260. — *Beöthy*: i. m. II. r. I. k. 334. — *Pap*: i. m. I. 44. — ³³ Egyes szerzők szerint a gazdasági presszió a legveszedelmesebb. V. ö.: Staatslexicon der Görres-Gesellschaft. — *A. Bruder—J. Bachem*. Freiburg in Br. 1897. V. 1092. — ³⁴ *Nagy Olivér* (Eöttevényi): Die politische Gegenwartsfragen Ungarus. Zeitschrift für Politik, 1912. V. 589. — ³⁵ V. ö. erre: Országgy. Napló, 1892—96. XXXIII. 231. — *Orgy. Irományok*, 1892—96. XXXVII. 1209. sz. iromány. — *Szivák Imre*: Országgyűlési képviselőválasztás és kúriai bíráskodás codexe. Bpest, 1901. 231. — A német irodalomban: *Knorr, J.*: Statistik des deutschen Reichs. 1872. 354—364. — *Seydel, Max dr.*: Bayerisches Staatsrecht. Freiburg, 1887. II. 174—75. — *Az angol jogra: Hutscher, Julius dr.*: Das Parlamentsrecht des deutschen Reiches. Berlin u. Leipzig, 1915. I. 437. — ³⁶ Országgy. Napló, 1896—1901. XXXIII. 78. *Madarász J.* — ³⁷ Országgy. Napló, 1892—1896. XXXIII. 215. *Ugron G.* — ³⁸ Országgy. Ir., 1872—75. XVII. 8. (melléklet a 746. sz. ir.-hoz). — *Marczali Heinrich*: Ungarisches Verfassungsrecht. Das öff. Recht der Gegenwart. XV. Tübingen, 1911. 94. — *Schwarz Gyula*: i. m. 109. — ³⁹ Országgy. Irományok, 1869—72. XV. 283. — ⁴⁰ Országgy. Napló, 1872—75. III. 62. ülés. — ⁴¹ Országgy. Napló, 1881—1884. X. 288. — ⁴² Országgy. Napló, 1896—1901. XXXIII. 245—246. — ⁴³ Országgy. Ir., 1892—96. XXXII. 122. — ⁴⁴ Országgy. Napló, 1892—96. XXXIII. 150., 154. — ⁴⁵ Országgy. Napló, 1892. 1896. XXXIII. 386—388. — ⁴⁶ ifj. *Vutkovich Sándor*: A culturállamok választási rendszerei. Jogállam, III. 1904. 142. — ⁴⁷ Igazságügyi Javaslatok Tára, 1915. XV. 436. — ⁴⁸ Országgy. Ir., 1872—75. XVII. 365. — ⁴⁹ Országgy. Ir., 1896—1901. XXI. 425. — ⁵⁰ *Marczali*: i. m. 94. —

Balassa Imre,⁵¹ *Haendel Vilmos*,⁵² és a századforduló utáni első évtized nagy belpolitikai válságának kellett beállania, hogy lefolyjék Magyarországon az első, hogy úgy mondjuk: hivatalból tiszta választás.⁵³

(Bef. köv.)

Dr. Goltner Dénes.

Az új gazdamoratóriumi-rendelet végrehajtási és csődjogi újításai.

Dr. Marer László e lap utolsó számában kritika tárgyává tette a 6300/1932. M. E. számú adósvédő-rendeletnek elhibázott rendelkezéseit. A rendelet IV. fejezete, amely a végrehajtási és csőd eljárás szabályainak módosítását és kiegészítését tartalmazza, olyannyira sérelmes rendelkezéseket foglal magában, hogy úgy véljük, nem végzünk felesleges munkát, ha azoknak tarthatatlan voltára ezúttal is rámutatunk.

Mindenekelőtt azt sérelmezzük, hogy a végrehajtási és csőd eljárásnak a rendelet által módosított és kiegészített szabályait a kormány — a rendelet valódi célját a gazdatársadalom védelmét túlhaladóan — a gazdamoratóriumot meghosszabbító rendelet keretében alkotta meg és léptette életbe az adószok minden kategóriájára kiterjedően. Ez a rendeleti szabályozás pedig egyik nappal a másikkal deus ex machinaként lepott meg mindenkit, mert a kormány azt életbeléptette a nélkül, hogy a gyakorlati szaköröknek a tervezett rendelkezésekhez való hozzászólásra módot adott volna. Ez a nagy sietség indokolt lehetett a gazdamoratóriumi rendelkezéseket illetően, tekintettel arra, hogy a 3800/1932. M. E. számú rendelet érvényességi határideje f. évi október hó 31-ével lejárt. Ha azonban a kormány úgy látta, hogy «a gazdasági és hitelélet rendje» indokoltá teszi azt, hogy a végrehajtási és csőd eljárást illetően az 1931: XXVI. tc. 2. §-ában biztosított rendeleti jogalkotás fegyverével éljen, a gazdasági és hitelélet rendje korántsem volt annyira veszélyeztetve, hogy néhány heti előkészítés, a gyakorlati szakkörök meghallgatása periculum in mora-t jelentett volna.

Szerény nézetünk szerint a veszedelmet épp a kellő megfontolás nélkül, a praktikus szempontok figyelmen kívül hagyásával statuált új eljárási jogszabályok fogják kelteni.

A gazdasági élet rendje semmiképp sem követelhetette, hogy a rendelet 24. §-a az egzisztenciájáért keserves harcot küzdő ügyvédeknek mindinkább fogyó kenyerebből a válság legnehezebb idejében újabb darab hasítottassék le, — karéjról már nem lehet beszélni, mert az egész kenyér nem tesz ki egy karéjnyit — a gazdasági és hitelélet rendje semmiképp sem követelhetette azt, hogy a hitelező — nemcsak gazda-adósával, hanem mindenféle adósával való viszonylatában — megtérítési igény nélkül maga viselje a végrehajtás foganatosítása költségeinek egy részét (25. §), úgy a hitelezőnek, mint az adósnak a jólfelfogott érdeke szöges ellentétben áll a 27. § azon rendelkezésével, amely az elhalasztott árverést olybá tekinteti, mint a Pp. tekintette a pernek azt a tárgyalását, amelyen a felek egyike sem jelent meg és a per újrafelvételét csak két hó eltelté után engedte meg,⁵⁴ és úgy véljük, hogy a gazdasági és hitelélet rendjét a 32. §-nak azon intézkedése sem szolgálja, amely a hitelezőt arra kényszeríti, hogy 200 pengőt helyezzen letétbe, ha azt kívánja, hogy csődnyitási kérelmét a bíróság tárgyalás alá vegye.

Az alábbiakban csupán a fentjelzett módosító és kiegészítő rendelkezésekkel kívánunk foglalkozni.

A rendelet 24. §-a új intézményt statuál: a végrehajtásnak váltó, kereskedelmi utalvány, kötelezőjegy vagy csekk alapján kibocsátott fizetési meghagyás esetében kérelem nélkül, hivatalból való elrendelését. A meghagyás további kiadmány példányainak becsatolása esetén a bíróság végrehajtható kiadmányok alakjában nyilvántartásának megfelelően a kielégítési, illetőleg biztosítási végrehajtást elrendeli és nyilván abból a rövidlátó szempontból kiindulva, hogy a végrehajtható a végrehajtás elrendelését nem kérte, csupán további kiadmány példányokat «csatolt», költség nem illeti meg, csupán kiadmánydíj. Nem kell részletesen fejtegetnünk, hogy ez az intézkedés az ügyvédség mindinkább csökkenő jövedelmének további megnyirbálását jelenti. E mellett azonban ez a rendelkezés

⁵¹ *Balassa Imre*: A Bánffy-éra története (Balla Antal: A magyar országgyűlés története c. műben. Budapest, 1927.) 195. — *Szivák*: i. m. 180. — ⁵² *Haendel V.*: i. m. 34. — ⁵³ *Kemechev László*: Széll Kálmán és gróf Tisza István első kormánya (Balla A.: i. m.). 262.

zés nincs összhangzásban sem a végrehajtható kiadmányokat statuáló Te.-vel, sem pedig a gyakorlati tapasztalatokkal. Megesik ugyanis, mégpedig nem is ritkán, hogy az adós a meghagyásnak a kitűzött háromnapos határidőn belül részben eleget tesz. Ha a hitelező a 24. §-nak megfelelően a váltófizetési meghagyás kibocsátása iránti keresetlevél (a rendelet tévesen kérelemről beszél) beadásával egyidejűleg a végrehajtás elrendelésének céljából további kiadmányokat csatolt, a bíróság a teljesítési határidő leteltével a végrehajtható kiadmányt kiállítja. Kiállítja pedig a meghagyásban foglalt összegek teljes egészére akkor is, ha — amiről a bíróság tudomást nem szerezhet — az adós a teljesítési határidőn belül részfizetést teljesített. A Te. 62. §-ának második pontja kizárja a végrehajtható kiadmány alkalmazhatóságát, ha a végrehajtató a végrehajtást nem az egész marasztalási összeg erejéig kéri. Nyilván ellentétbe kerül tehát a rendelet 24. §-a a Te. intenciójával, amely a végrehajtható kiadmány alkalmazását ki akarta zárni minden olyan esetben, amikor a követelés teljes összegében nem áll fenn. Ez a rendeleti intézkedés azonban egyéb szempontból is aggálykeltő. A végrehajtás elrendelésének a menete lassúbbá fog válni, hiszen a kezelőszemélyzetnek kötelessége immár minden egyes váltóperben nyilvántartani, érkezett-e kifogás vagy jogerőre emelkedett-e a meghagyás, amely körülmény jelentékeny munkatöbbletet okozván, a hitelező sokkal későbbben jut a végrehajtás elrendeléséhez, mint eddig, hacsak ügyvédjével nem ellenőrizteti a jogerőt és nem adat be ügyvédjével a jogerőre emelkedéshez, illetőleg a kifogás benyújtásához képest külön aktussal végrehajtható kiadmányokat, amely esetben azonban a bíróság nemcsak munkadíjat nem állapít meg a ügyvédnek, hanem még a további példányokért megállapítani szokott fillérek sem járnak «neki». (Rendelet 24. §, utolsó bekezdés.)

A rendelet figyelmen kívül hagyja azt a körülményt is, hogy a gyakorlatban az ügyvédi vétív mind szélesebb körben való elterjesztése ellenére is a posta útján való kézbesítés váltófizetési meghagyásos perekben ma is nagyon gyakori, amikor is a vétív nem a bírósághoz, hanem a végrehajtató ügyvédjéhez érkezik és így a végrehajtásnak hivatalból való elrendelése nem is foghat helyt.

A rendelet 25. §-a súlyos veszélyeket rejt magában. A végrehajtató ugyanis a végrehajtó székhelyétől nem is nagy távolságra eső végrehajtás foganatosítása esetén 15 napig várni tartozik a végrehajtás foganatosításával, hogy az általa foganatosíttatni kívánt végrehajtás egyidőben legyen foganatosítható az ugyanazon vagy szomszédos helyen foganatosítandó más végrehajtásokkal. Ez a rendelkezés a rangsorelsőbbség elvének (Végreh. Törv. 21. §) áttörésére fog vezetni, mert így gyakran elő fog fordulni az az eset, hogy az a végrehajtató, aki akár 15 nappal előbb jelentkezik a végrehajtónál a végrehajtás foganatosíttatása céljából, ranghelyét kénytelen megosztani azokkal, akik ugyanazon adós ellen foganatosítandó végrehajtás céljából a végrehajtónál 15 napig terjedő későbbi időpontban jelentkeznek. A végrehajtatót ennek folytán jelentékeny joghátrány éri, amelyet csak úgy kerülhet el, ha megtérítésre való igény nélkül maga hajlandó vállalni és viselni a fuvardíjak három pengőt meghaladó részét.

A 25. § rendelkezése tehát egyfelől a rangsorelsőbbség elvén üt rést, másfelől azt az új jogelvet honosítja meg, hogy a végrehajtató, amennyiben az őt megillető rangsort biztosítani kívánja, úgy viselje maga a végrehajtás költségeinek egy részét.

A rendelet 27. §-a azt a rendelkezést tartalmazza, hogy amennyiben a végrehajtatók a kitűzött árverés megtartását nem kívánják, úgy újabb árverés a meg nem tartott árverés határnapjától számított két hónapon belül nem kérhető. Ha ezt a rendelkezést a kormány az adósok védelme, az árverések számának csökkentése érdekében statuálta, úgy alaposan tartani lehet attól, hogy nemcsak nem fogja ez a rendelkezés a kívánt célt elérni, hanem az ellenkező eredményt fogja kiváltani. Eddigél ugyanis az volt a helyzet, amint erre dr. Marer cikke helyesen rámutat, hogy a végrehajtatók épp a nehéz gazdasági viszonyokkal számolva, csekély összegű részfizetéssel beérték és megkímélték adósaikat ingóik elárverésétől. Nem hinnénk, hogy a 25. § «adósvédő» intézkedése a hitelezőket engedékeny álláspontjuk további fenntartására ösztökélné, ha méltányos magatartásukat a rendelet azzal honorálja, hogy három hónapig elzárja őket attól, hogy újabb árverés kitűzését kérhessék és ezzel további csekély összegű részletfizetés teljesítését szorgalmazzák.

Nem kell jóstehetség annak a megjövendüléséhez, hogy ez az

«adósvédő» rendelkezés a gyakorlatban arra fog vezetni, hogy a végrehajtást szenvedettek — a végrehajtatókat, akiknek részére az árverés előtt részfizetést teljesítettek és akik ennek folytán készséggel lennének hajlandók az ominózus 27. § nemlétében az árverést elhalasztani — maguk fogják kérni arra, hogy a végrehajtót küldjék ki a helyszínre az árverés foganatosításának megkísérlése céljából, amikor is annak megkísérléséről és vevők hiányában való eredménytelenségéről jegyzőkönyv fog felvételni.

Nem hagyható szó nélkül a rendelet 32. §-ának a hitelezőt sújtó az a rendelkezése sem, amely a hitelezőt 200 pengő biztosíték letételére kényszeríti az esetben, ha adósa ellen a csőd megnyitását óhajtja szorgalmazni. Ez a rendelkezés annyit jelent, hogy a hitelező anyagi áldozatot köteles hozni annak érdekében, hogy a bíróság foglalkozzék azzal a kérdéssel, vajjon fennforognak-e adósánál a fizetéseképtelenség ismérvei vagy adósának tartozásai meghaladják-e a vagyont. Gyakorlatból jól tudjuk, hogy a csődnitási kérelmek túlnyomó része nem alaptalan és hogy a csőd megnyitásának akadályául nem annak feltételei hiánya szokott szolgálni, hanem a szabadvagyon nemléte és illetőleg az a körülmény, hogy a hitelező nem hajlandó biztosítékot adni a csődnitási eljárás adatai szerint teljesen eredménytelennek látszó csődeljárási költségeinek fedezésére. A hitelezőnek arra való szorítása tehát, hogy már a csődnitási eljárás folyamatbátételekor nyújtson biztosítékot, semmiféle prakikus célt nem szolgál, mert vagyonihiány esetében a hitelező a Cs. T. 87. §-a értelmében amúgyis köteles biztosítékot adni.

Mindenesetre különös jelenségnek tartjuk azt, hogy amikor a törvény (1932 : IX. tc. 4. §) az adóst szabadságvesztésszankcióval sújtja a miatt, mert fizetéseképtelenségét be nem jelenti, a hitelezőt, aki a bíróság figyelmét felhívja az adós fizetéseképtelen állapotára, amely állapotot az adós szabadságvesztésszankció terhével felfedni tartoznak — a rendelet anyagi áldozat hozására kényszeríti.

Dr. Schleißer Pál.

A «rendes kereskedő gondossága».

Ha a jog csak az igazságot szolgálná, akkor minden felmerülő esetben tekintettel kellene lennie valamennyi objektív és szubjektív körülményre. De így az igazság keresésében elveszne a forgalom biztonsága.

A forgalmi élet rendjének a biztosítása megköveteli, hogy a jog szubjektív szempontokat sokszor figyelmen kívül hagyjon, helyel-közrel külsőségekhez tapadjon, átlagmértékekkel mérjen és átlagértékek szerint ítéljen.

A jóhiszemű forgalom érdekeinek biztosítása a kötelmek teljesítésének módja tekintetében is *objektív gondossági mérték* felállítását követeli meg. Mert hová jutnánk, ha az adós ellenőrizhetetlen és a hitelező által rendszerint nem ismert szubjektív momentumokra hivatkozva kimenthetné magát?

Az adós köteles gondosságára már a római jog is tárgyi mértéket szabott, nevezetesen a «bonus paterfamilias romanus» diligentiájában.

A postglossátorok engedtek a római kori mérték merevségéből és helyébe a «diligentia hominis eiusdem professionis et conditionis» simulékonyabb fokmérőjét tették.*

A köteles gondosságnak ez a középkori meghatározása szintén objektív alapon áll. Figyelemmel van azonban az adós társadalmi osztályára és foglalkozására is. Így közelebb jut az individuális igazsághoz, és a forgalom biztonságát nem sérti, mert ezek a *típusos szubjektív* körülmények eléggé szembeűnőek és a felek rendszerint azok ismeretében, sőt nem ritkán éppen egymás foglalkozására való tekintettel lépnek egymással jogi kapcsolatba.

A magyar magánjogi törvénykönyv javaslata szerint «az adósnak úgy kell kötelezettségét teljesítenie, amint azt, tekintettel az eset körülményeire és az élet felfogására, a méltányosság megkívánja» (1084. § 1. bek.); «gondatlanság» pedig «annak a gondosságnak az elmulasztása, amelyet az élet felfogása szerint rendes embertől az eset körülményei között el lehet várni» (1134. § 1. bek. 2. mondat). (Egészen hasonlóan rendelkezik a német BGB: «Der

* Petrus de Bellapertica, Bartolus, idézve W. Merk «Veräusserlichung u. Durchschnittlichkeit im Recht, Beiträge zum Wirtschaftsrecht» című gyűjteményes munkában 148. lapon.

Schuldner ist verpflichtet die Leistung so zu bewirken, wie Treu und Glaube mit Rücksicht auf die Verkehrssitten es erfordern» (242. §); «fahrlässig handelt, der die im Verkehr erforderliche Sorgfalt ausser acht lässt» (276. § 1. bek. 2. mondat).

Az «eset körülményei»-re, az «élet felfogása»-ra és a «méltányosság»-ra való utalás már magában foglalja, hogy a «tipikus szubjektív» mozzanatokra tekintettel kell lenni. Úgyhogy ilyen rugalmas meghatározás mellett feleslegesnek tartom annak a kiemelését, hogy a köteles gondosság mértékének az elbírálásánál figyelembe kell venni az adós foglalkozásának nemét is. (Ugyanez az álláspont tűnik ki a német Reichsgericht döntéseiből: «Die im Verkehr erforderliche Sorgfalt des § 276 BGB ist ein allgemeine Normalmass der von einem ordentlichen Menschen in dem konkreten Verhältnisse des Verkehrs anzuwendenden Sorgfalt; dieses gestattet zwar die Berücksichtigung der Verschiedenheit gewisser Gruppen von Menschen bei der Feststellung der jeweilig anzuwendenden Sorgfalt, nicht aber die der Individualität des einzelnen Menschen». (Rg. Entsch. 68. k., 423. lap; egyezően 95. k., 173. lap, 119 k., 400. lap.)

A magyar magánjogi törvénykönyv javaslata értelmében a bérlőnek mégis a «rendes gazda» gondosságával kell használnia a bérelt dolgot (1498. § 1. bek.), a kereskedelmi törvény szerint az eladó a vevő külön utasítása hiányában felhatalmazottnak tekintetik arra, hogy helyette a «rendes kereskedő» gondosságával intézkedjék (343. §), a késedelmes fuvaros pedig mentesül a felelősség alól, ha a «késedelmét a «rendes fuvarozó» gondosságával elkerülni nem lehetett» (400. §).

Kétségtelen, hogy ezek a képek nem tartalmaznak többet, mint hogy a bérlőnek az adás-vevéssel foglalkozó (vagyis az élet felfogása szerinti szűkebb értelemben vett) kereskedőnek és a fuvarozónak olyan gondossággal kell eljárniok, mint amilyent ugyanabba az életviszonyban a foglalkozásukbeli rendes ember szokott tanúsítani.

Mégsem tudom gáncsolni ezt a törvényszerkesztési technikát. Mert az élet felfogására és a méltányosságra való hivatkozás a kellő gondosság mértékét nem tapasztalati tényhez viszonyítja, hanem egy más, ugyancsak normatív szabályhoz; s a «rendes ember» fogalma is elvont és szintelen képzet. Viszont a rendes gazda alakja a szemünk előtt áll; a (szűkebb értelemben vett) «rendes kereskedő» gestióját jól ismerjük; vagy kinek ne akadt volna még dolga «rendes fuvarozó»-val? Így a köteles gondosság foka tekintetében valamely konkrét foglalkozási ág «rendes» művelőjére való utalás a törvényt igen plasztikussá teszi.

De nem tartom szerencsésnek a kereskedelmi törvény által szerkesztett, *legális értelemben vett «kereskedő»* fogalmának a szerepeltetését összehasonlítási alap gyanánt.

A törvényi értelemben vett «kereskedő» ugyanis éppúgy lehet szatócs, biztosító, bankár vagy könyvkiadó, mint altruista részvénytársaság vagy szövetkezet. Következésképpen legális értelemben vett «rendes kereskedő»-típus nincsen. A «rendes kereskedő gondossága» pedig ebben az értelemben tartalmatlan és erőszakolt absztrakció.

Pedig a K. T. 217., 369., 385. és 538. §-ai kétségkívül erről a törvény által konstruált «kereskedő»-ről szólnak; mert nyilvánvalóan nem az adás-vevéssel foglalkozó rendes kereskedő gondosságának fokát tekintik pl. az alkuszra vonatkozóan irányadónak, hanem azét a rendes emberét, aki alkuszi ügyletekkel foglalkozik, s aki ennek folytán a K. T. értelmében kereskedőnek minősül.

Bár arra is van példa, hogy a törvény a rendes kereskedő gondosságával méri olyan ember magatartását, aki még a K. T. szerint nem kereskedő.

Így pl. a K. T. 271. §-a értelmében a rendes kereskedő gondosságával tartozik eljárni az, aki olyan ügyletet köt, amely részéről kereskedelmi ügylet. Ennek folytán ha bárki tárgyi kereskedelmi ügyletet köt, — pl. ha a paraszt hadikölcsönt vett — őt ezen ügylet körében a rendes kereskedő gondossága kötelezte.

Hasonló hibába esik a korlátolt felelősségű társaságról szóló törvény, amikor az *ügyvezetőkkel* és a *felügyelőkkel* szemben «rendes kereskedő» gondosságának a követelményét állítja fel. Ugyanis sem az egyik, sem a másik nem legális értelemben vett kereskedő.

Az *ügyvezetők* tekintetében nem szolgálhat a törvény mentességül az, hogy a Kft. maga kereskedő, az *ügyvezetők* pedig a társaságnak — tehát kereskedőnek — a képviselői. Harmadik személyek irányában ugyanis éppen ennek következtében úgyis kereskedői gondosságra vannak az *ügyvezetők* kötelezve a K. T. 271. §-a értelmében. Intern viszonyban pedig kötelességeik nem a társaság képviselőjében, hanem azzal szemben állanak fenn.

A *felügyelőket* illetően meg tudom érteni, hogy a törvényhozó nem akarta őket a «rendes felügyelő» gondosságára kötelezni. Köztapasztalat szerint ugyanis a részvénytársaságok felügyelői (azaz a felügyelőbizottsági tagok) igen hanyagul szokták tisztüket ellátni. A «rendes felügyelő» gondosságának kötelezővétele az azt a látszatot kelthette volna, — habár alaptalanul — hogy a törvény a felügyelőbizottsági tagok szokásos nemtörődőségét szankcionálja.

Ha azonban a Kft. törvény a felügyelők köteles gondosságának a meghatározását egészen mellőzte volna, úgy ez a kérdés önmagától nyert volna megoldást. Mert a magánjogi szabályok alapján senki sem mentheti ki magát valamely életviszonyban vagy foglalkozási ágban *általános hanyagságra* való hivatkozással. Helyesen állapítja meg a Reichsgericht az «im Verkehr erforderliche Sorgfalt» fogalmát elemezve a következőt: «Dabei ist die Berücksichtigung der Anschauung einer bestimmten engeren Verkehrskreises nicht ausgeschlossen, sofern es sich nicht um eine im Verkehr eingerissene Nachlässigkeit und Unsitte handelt». (Rg. Entsch. 102, k., 49. lap.)

A Kft.-ről és a csendes társaságról szóló törvényt életbeléptető rendelet a rendes kereskedő gondosságára kötelezi a *hites könyvvizsgálót is* (45,000/1931. I. M. sz. r. 13. § 1. bek.) — jöllehet az szintén nem kereskedő.

A hites könyvvizsgálóval szemben egyébként fokozott kívánalmakkal lehet és kell is támasztani egyrészt szakértelmére való tekintettel, másrészt hivatása különleges természeténél fogva. Ezt a rendeletet valóban figyelembe is veszi, amikor a rendes kereskedő gondosságán kívül megköveteli azt is, hogy a hites könyvvizsgáló vállalt munkáját «legjobb tudása és szakértelme szerint lelkiismeretesen» teljesítse. Ez az utóbbi követelmény önmagában teljesen elégséges. E mellett az oda nem is illő rendes kereskedői gondosság megszabása felesleges.

A K. T. a részvénytársaság alapítóit, igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjait, a régi német, illetőleg a jelenleg is érvényben lévő osztrák K. T. az eladót, a német és az osztrák Kft. tv. az ügyvezetőt * a *rendes üzletember* gondosságára (Sorgfalt des ordentlichen Geschäftsmannes) kötelezik. Ezalatt a megjelölés alatt nyilván ugyanazt kell érteni, amit a «rendes kereskedő gondossága» is kifejezésre kíván juttatni: nevezetesen az átlagember gondosságával szemben az üzleti életben jártas egyén fokozott óvatosságát és körültekintését.

A magam részéről ugyan feleslegesnek tartanám ennek a fogalomnak az átültetését a magyar jogi nyelvbe. De még mindig helyesebb lenne, mint a rendes kereskedő gondosságára kötelezni azt, aki nem kereskedő. A «rendes üzletember gondossága» kifejezés pedig nem lenne idegenszerű jogunkban, miután a tisztességtelen versenyről szóló törvény már meghonosította az «üzleti verseny» és az «üzleti tisztesség» fogalmait.

Dr. Hoff György.

Szemle.

— **A kisközgyűlés**, ez a lombikba sűrített demokrácia, amely a reakciós boszorkánykonyha kisüstjén főtt, *nomen odiosum* az önkormányzat becsületes híveinek fülében. Ha a budapesti ügyvédi kamara legutóbbi zajos rendkívüli közgyűléséből megszületett gondolatot, hogy az ügyvédi autonómia önként vesse magát alá a törvényhatósági önkormányzatra kényszerített kasztrációjának, mégse utasíthatjuk el a *limine*, úgy erre az állásfoglalásra, akármily paradoxon hangzott is, éppen az autonómia termékenységének védelme készlet. Mint ahogy az eljárás szóbelisége és nyilvánossága, Feuerbach ismert definíciója szerint, nem pusztán a száj és az ajtó kitéréséből áll, hasonlóképpen az önkormányzat sem merül ki abban, hogy a gyakorlására jogosultak hangos jelenléttel kisebbségi uralmat érvényesíthessenek. Tapasztalat szerint a rendkívüli kamarai közgyűlésekben csak a karnak aránylag csekély része szokott megjelenni és a jelenlévők fokozott hangskálája nem alkalmas a kar többségi akaratának pótlására. Ellenben a közgyűlésen megjelenők száma mégis nagyobb, egyéni súlyuk pedig gyakran kisebb, semhogy adminisztratív jellegű kérdésekben akár az érvek higgadt vitájának folytatására, akár a kari többség akaratának autoritativ kijelentésére alkalmasak volnának. Megfontolásra érdemes tehát ez eszme, hogy a kari demokrácia szűrőkészülékébe egy közbeeső fórum iktattassék,

* HGB 202, 241, 249. §§ AD. HGB 343 §, GmbH Ges. v. 20 Apr. 1904 43 § 1. bek. GmbH Ges. v. 6 März 1906, 25 §.

amely szélesebb nyilvánosságot képvisel, mint a választmány, de amelynek többsége nem a megjelenés ötletszerűségéből alakul ki, hanem választás útján valóban a kar többségét jelenti, különösen ha megválasztása a pártoknak aránylagos képviselői rendszere alapján történik. Önként értendőik azonban, hogy a kisközgyűlés semmi esetre se járhat az önkormányzat letéteményeseként szereplő közgyűlés szuverenitásainak csorbításával, hanem legfeljebb azzal a következménnyel, hogy ne a véletlenül összetoborzott száz tagtól, hanem a kisközgyűlés többségétől, esetleg minősített többségétől függjön, hogy olyan ügy, amelyet az ügyvédi rendtartás 21. §-a nem utal kifejezetten a rendes évi közgyűlés hatáskörébe, rendkívüli közgyűlés elé terjesztessék-e? Éppen az autonómia méltósága követeli, hogy azzal kisebb csoportok vissza ne élhessenek és a megfontolás komolyságát ne pótolhassa a gyakran jogos elkeseredéstől felfokozott hangteljesítmény. Csak a tervbevevő reform részleteinek ismeretéből fogjuk megítélhetni, hogy a reform valóban ezt a célt szolgálja-e? Mert az önkormányzat nemcsak az ügyvédségnek a végvára, nemcsak a maga érdekében nem tűrheti, hogy rajta rést üssenek, hanem a keresztrefeszített közszabadságok érdekében sem. Egy keleti legenda szerint az oroszán kölyke holtan születik s csak apjának ordítása kelti életre. Ilyen tetszhalott oroszán ma a szabadság és az ügyvédi kar hangjának fontos szerepe van abban, hogy apátias álmából fölébredjen. Márpedig az autonómia érnitlensége nélkül az ügyvédség megnyilatkozásának minden szordinója a hangot nem letompító, hanem elfojtó bilincssé változik. Viszont éppen az ügyvédségnek válságos helyzetében szükséges, hogy ez a hang ne veszítsen abból az ércességéből, amelyet az érvek ereje kölcsönöz, mert a pusztá kiabálástól éppoly kevéssé ébred fel az oroszán, mint ahogy nem dőlnek össze Jericho falai sem.

— A cégjog körében az alakuló korlátolt felelősségű társaságok cégbírói bejegyzésénél gyakran felmerülő kérdés, vajjon a törvényben (5. §) megengedett «kft.» rövidítés csak ebben a formában használható-e, vagy megengedhető-e a rövidítésnek eltérő alakú használata, mint: *KFT* vagy *Kft*, vagy *k. f. t.* (*K. F. T.*). A budapesti kir. ítélőtábla megengedte csupa nagybetű használatát (1932. okt. 13. P. VI. 10,414/1932.), mert a cégszöveg egyéb szavainak nagy kezdőbetűvel írása esetében ez következetes és a K. T. 14. §-a gyakorlatának is megfelelő. Nem engedte meg ellenben a *Kft.* és *k. f. t.* (*K. F. T.*) formákat. A *Kft.*-nek nincs értelme, mert sem a csupa nagy kezdőbetűjű, sem a csupa kis kezdőbetűjű cégszövegbe nem illő (1932. okt. 28. P. VI. 6724/1932.), a *k. f. t.* (*K. F. T.*) pedig eltér a rövidítésnek törvényes formájától (*kft.*), amely egymáshoz csatolja a betűket, valamely a törvényben előírt rövidítés pedig csak abban a formában használható, amelyet a törvény megenged (1932. okt. 13. P. VI. 10,414/1932.). Felmerült az a kérdés is, vajjon a teljes toldat bejegyezhető-e nagy kezdőbetűvel, amit a kir. ítélőtábla szintén megengedett (1932. okt. 28. P. VI. 10,723/1932.).

A német törvény a rövidítést egyáltalában nem engedi meg, ami nem állta útját annak, hogy a rövidítés (*GmbH.*, *mbH.*) a cég-használatban el ne terjedjen s oly általánossá ne legyen, hogy már szokásjogról is lehessen beszélni (Teine, 86.). Az osztrák törvény ezzel szemben csak a társaság szó (*Gesellschaft*) teljes kiírását kívánja meg, míg a «korlátolt felelősségű» jelző (*mbH.*) rövidítést megengedi.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknek 10 fillér.
Apróhirdetések előre fizetendők.

Ügyvéd Urak! Időmegtakarítás, költségmegtakarítás, gondmentesség: «Tempo» irodában dolgoztatni. Fordítások, sokszorosítások. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. 502

Joghallgató, négyéves ügyvédirodai gyakorlattal, állást keres. Gép- és gyorsírni tud. Engel, Klauzál-tér 6. II. 8. 503

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkidásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Megjelent!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarzatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYÚLA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírása

Ára P 2-40

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932. VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

Írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

Ára 4 pengő 20 fillér

A HITELSÉRTÉS RŐL SZÓLÓ 1932. ÉVI IX. T.-CIKK INDOKOLÁSA ÉS SZÖVEGE

Magyarzáttal összeállította

Dr. ZÖLDY MIKLÓS

az igazságügyminisztériumban alkalmazott kir. ügyész

Ára P 2—

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

ARANY JÁNOS ÖSSZES KÖLTŐI MŰVEI

EMLÉKKIADÁS

A KÖLTŐ HALÁLÁNAK 50 ÉVES FORDULÓJÁRA

10 kötet hat kötetbe kötve

TARTALMA

- I—IV. kötet. Kisebb költemények.
V. kötet. Az elveszett alkotmány. — Rózsa és Ibolya. — Szent László füve. — Murány ostroma. — Losonczy István.
VI—VII. kötet. A Toldi trilogia.
VIII. kötet. Katalin. — Bolond Istók. — A Jókai ördöge. — A nagyidai cigányok. — Az első lopás. — Töredékek.
IX. kötet. Keveháza. — Buda halála.
X. kötet. Daliás idők. — A Csaba eposz.

Ára 32 pengő

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 5-37-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.

(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Szladits Károly egyet. ny. r. tanár: Lehetetlenült szolgáltatás választása vagyagos kötelemben. — Dr. König Endre budapesti ügyvéd: Lefoglalhatók-e a feleség ingóságai a férje ellen kiszabott pénzbüntetés behajtása során? — Dr. Rudolf Loránt, budapesti kir. törvényszéki joggyakornok: Az ügyész vagyoni felelőssége vádindítványáért. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle. *Melléklet:* Ügyvédi Közlöny 43. sz. — Perjogi Döntvénytár. XVII. 8.

Lehetetlenült szolgáltatás választása vagyagos kötelemben.

— Részlet a Grosschmid-Glossza II. kötetéből. —

Grosschmid a választási jog gyakorlásának a vagyagos kötelemben való *koncentráló* hatását kivétel nélküli posztulátumnak vitatja, mint a vagyagos kötelemben szerkezetéből folyó szükségszerű következményt. A tételes jogrendszerek ezzel szemben a koncentráció alapelvét több ponton áttörik, és pedig, amint *Grosschmid* kimutatja, éppen a kötelemben reflektív joghatásainak fel nem ismerése folytán. Jelesül: az egyik tárgynak lehetetlenülése, mely egyik félnek sem róható fel, *Grosschmid* szerint mit sem változtat azon a lehetőségen, hogy a választásra jogosult adós a lehetetlenült tárgyat válassza. A törvénykönyvek ellenben jórészt azt az álláspontot foglalják el, hogy ilyenkor a kötelemben a többi szolgáltatásra szorítkozik. (Ntk. 265., Mtj. 1144.) Ezt a tételt a Digesták (Dig. 18. 4., I. 2. § 3.) óta hagyományosan arra alapítják, hogy nem lehet megengedni, hogy az adós olyasmit válasszon, amivel — a lehetetlenülés következtében — már nem tartozik és ezáltal a kötöttségből egyoldalúan meneküljön. *Grosschmid* mesterien cáfolja ezt az érvet, ráutalva arra, hogy annak csak akkor lehetne jelentősége, ha a kötelemben kizárólag a kénytetőség elsődleges hatását tekintjük. Ámde a kötelemben nemcsak propulzív, hanem reflektív hatásokból is tevődik össze. A lehetetlenülés csak a propulzív hatások érvényesülését zárja ki, de nem a reflektívékét (átváltó szolgáltatás: residuum).

Grosschmid szerint «vagyagosan tartozni annyi, mint úgy tartozni, hogy az arra jogosult választásán dőljön el, vajjon a kötelemben kénytető és egyéb hatásainak összessége egyikből vagy másiból mint tárgyi középpontból induljon ki». Ha tehát az adós a lehetetlenült szolgáltatást választja, ez nem jelenti a kötelemből való önkényes szabadulását, hanem azt, hogy a kötelemben azokra a reflektív hatásokra koncentrálódik, amelyek a lehetetlenült tárgyra vonatkozólag állanak elő. A *Grosschmid*-féle megoldásnak e szerint nincsen jogszerkezeti akadálya.

Persze, a pusztán konstrukciós következetességnek nincsen elég meggyőző ereje ma, az érdekkutató jogtudomány (Interessenjurisprudenz) korában. A *Grosschmid*-féle álláspont helyességét sem ez a konstrukció teszi kétségtelenné, hanem az a finom különböztetés, amelyet *Grosschmid* a tárgyvagylagos és a tárgyegyetemleges között tesz. Az ellentét (sajnos, a Mtj. 1144. is) a vagyagosan vállalt kötelemben az egyik tárgy lehetetlenülése esetében tárgyegyetemlegességgé minősíti át és ezzel megsérti azt az alapelvet, hogy az adóst, vétlensége esetében, nem lehet sem többre, sem másra kötelezni, mint amire vállalkozott. A tárgyvagylagos, az adós választási joga mellett, csak arra irányul: egyik vagy másik tárgyat az adós választása szerint; s ezt nem lehet önkényesen tárgyegyetemlegességgé szigorítani, amely szerint a kitűzött tárgyak közül az egyik *mindenesetre* szolgáltatandó, amíg csak egynek a

szolgáltatása lehetséges. *Grosschmid* álláspontjának helyessége különösen akkor világlik ki, ha valamennyi tárgy lehetetlenül; ekkor sem lett tárgytalan az adós választási joga, mert a lehetetlenülésnek mindegyik tárgyra nézve más-más következménye lehet! A mellett figyelembe kell venni, hogy a választásra jogosult hitelezőnek is érdekében állhat, hogy a vétlenül lehetetlenült szolgáltatást válassza (aminek residuum esetleg ránézve nagyobb értékkel bírhat, mint bármelyik még lehetséges szolgáltatás) és így a törvény őt ok nélkül elűné attól a jogától, hogy a vagyagos kötelemben a saját érdeke szerint bonyolítsa le.

Kétségesebb és vitathatóbb a vagyagos kötelemben az a kérdés: mi lesz, ha a választásra jogosult hitelező vagy adós *hibájából* megy tönkre az egyik dolog Mtj. 1144. (e részben is követve a Ntk.-t) erre az esetre azt rendeli, hogy ha a lehetetlenülést a hitelező okozta, őt kielégítettnek kell tekinteni, ha pedig a lehetetlenülés az adósnak róható fel, az adós — amíg a többi szolgáltatás lehetséges — nem elégítheti ki a hitelezőt a lehetlenné vált szolgáltatást pótló kártérítéssel. *Grosschmid* ezekre az esetekre is a választási jog szabadságát tartja fenn: a hitelező választhatja a lehetséges szolgáltatást és a másokra nézve a tiltott cselekmény következményeit veszi magára; az adós viszont választhatja a lehetetlenült szolgáltatást és ezzel önmagát besodorja a vétkes nemteljesítés miatti kártérítési kötelezettségbe. A konstrukcióbeli következetesség kétségtelenül ezt kívánja; de kérdés, hogy ez a megoldás nem ütközik-e bele igazságossági szempontokba.

A Mtj. álláspontja ilyen esetekben voltaképpen a vétkes fél választási jogát átszállítja a másik félre, ami esetleg kerülendő magánbüntetésnek tűnhetik fel. Igen ám, de itt közbejárt az az érdekszempont is, hogy a kártérítésre átfordulás mindig azzal a rizikóval jár, hogy be lehet-e a másikon a kártérítést hajtani? Kétségtelenül megütöztető eredmény, hogy a vétkes fél a maga vétkeességéből előnyt húzzon és a másikat egyfelől a kárhitelező prekér helyzetébe sodorhassa, másfelől az eredeti kötelemben teljes érdekvédelmet igényelhesse. Ezt a bizonytalanságot megnyugtatóan a visszatartási jog hidalná át és azt hiszem, *Grosschmid* gondolatmenetének is ez felelne meg: t. i., hogy az első esetben az adós a szolgáltatást mindaddig megtagadhatja, amíg a hitelező a tönkretett tárgyért egyidejűleg kártérítést nem ad, a második esetben pedig a hitelező a lehetséges tárgyak valamelyikének szolgáltatását követelhesse ugyan, de az adóst *realis facultas* illesse arra, hogy a hitelezőt a lehetetlenült szolgáltatásért járó teljes kártérítéssel kielégíttesse.

A mondottakhoz képest a Mtj. 1144. § első bekezdését egyszerűen mellőzni kellene, második bekezdését pedig a következőleg lehetne szövegezni:

«Ha vagyagosan kötelezett többszolgáltatás közül az egyik a választásra jogosult hitelező hibájából válik lehetlenné és a hitelező a többi szolgáltatás közül választ: az adós mindaddig megtagadhatja a teljesítést, amíg a hitelező a lehetetlenült szolgáltatásért járó kártérítést nem szolgáltatja.

Ha pedig az egyik szolgáltatás a választásra jogosult adós hibájából válik lehetlenné, a hitelező követelheti, hogy az adós a többi szolgáltatások egyikét teljesítse; az adós azonban a hitelezőt, választása szerint, a lehetlenné vált szolgáltatást pótló kártérítéssel is kielégítheti.

Dr. Szladits Károly.

Lefoglalhatók-e a feleség ingóságai a férje ellen kiszabott pénzbüntetés behajtása során?

— Reflexiók a Hatásköri Bíróság 29/1932. számú határozata alkalmából. —

Felmerült a kérdés, hogy a férjjel szemben kiszabott pénzbüntetés behajtása során jogérvényesen lefoglalhatók-e a közös lakásban talált, de a feleség tulajdonát képező és utóbbinak kizárólagos birtokában lévő ingóságok. Ezzel kapcsolatban az a probléma is megoldást kívánt, vajjon olyan esetekben, midőn pénzbüntetés behajtása alkalmával a feleség tulajdonát képező és kizárólagos birtokában lévő, továbbá a feleség tulajdonát képező, de közösen, esetleg kizárólag a férj által birlalt ingóságok mégis lefoglalhatók, követelheti-e a feleség igényper útján a végrehajtás feloldását.

A fenti kérdések eldöntését egy igényper tette aktuálissá, amely arra irányult, hogy a feleség kelengyéje, mely férje ellen pénzbüntetés behajtására irányuló végrehajtás során lefoglalva lett, a végrehajtás alól mentesíttessék. A rendes bíróság az igénykeresetnek helyt is adott, és pedig azzal az indokolással, hogy a pénzbüntetés nem tartozik a 600/1927. P. M. sz. rendelet 90. §-ban felsorolt azon köztartozások közé, melyekért a közös háztartásban élő házastársat egyetemleges fizetési kötelezettség terhelné. Tekintettel arra azonban, hogy a bíróság a per során tudomást nyert arról, hogy a feleség már ezt megelőzően a közigazgatási hatóságtól kérelmezte kelengyéjének zár alóli feloldását, de kérelmével elutasított, a rendes bíróság fenti határozatának jogerejét az 1907 : LXI. tc. 10. §-nak 1. bekezdése alapján a hatásköri összeütközés eldöntéséig felfüggesztette. Az ügy a Hatásköri Bíróság elé került, mely fenti számú döntésével a hatásköri összeütközést a közigazgatási hatóság hatáskörének megállapításával szüntette meg.

A Hatásköri Bíróság döntése abból indul ki, hogy a pénzbüntetés behajtására ugyanazok a szabályok irányadók, mint általánosságban a közadók behajtására vonatkozólag. Ebből már most a Hatásköri Bíróság jogi álláspontja szerint kétségen kívül következik egyrészt, hogy a foglaláskor a hátralékos lakásán levő összes és a közadók kezelésére vonatkozó hivatalos összeállítás (KKHÖ) 59. §-ban fel nem sorolt ingóságok (ezek az iparosoknak feldolgozás, kereskedőknek eladás, fuvarosoknak, szállítmányozási és beraktározási vállalatoknak fuvarozás, illetőleg elraktározás céljából, vagy pedig ügyvédeknek és közjegyzőknek ebbeli minőségükben bármi célból átadott tárgyak) lefoglalhatók, — tehát az adott esetben a feleség kelengyéje is — másrészt, hogy a KKHÖ 59. §-a tilalma ellenére esetleg lefoglalt ingóságoktól eltekintve, a lefoglalt ingóságok zár alól való feloldása iránt igénykeresetnek nincs helye.

Kétségen kívül áll előttünk, hogy a Hatásköri Bíróság most ismertetett döntése a KKHÖ rendelkezéseinek formálisan megfelel. A formai jog nézőszögéből ugyanis feltétlenül helyesen állapította meg a Hatásköri Bíróság, hogy a KKHÖ 161. §-a minden szolgáltatást «közadók» gyűjtőneve alá foglal, mely közadók módjára, tehát közigazgatási úton hajtható be. Márpedig a Hatásköri Bíróság jogi felfogása szerint nem lehet kétséges, hogy a rendes bírói úton kirótt, de az ügyesség megkeresése folytán közigazgatási végrehajtás útjára terelt pénzbüntetésnek behajtása tekintetében a KKHÖ rendelkezései az irányadók. Mindezek folytán a Hatásköri Bíróság a KKHÖ fentismertetett, a hátralékos lakásán talált ingóságok lefoglalására és az igényperre kizárására vonatkozó intézkedéseit a pénzbüntetés behajtására irányuló eljárásra is alkalmazandóknak találta.

Dacára annak, hogy a KKHÖ rendelkezéseinek szó szerinti való értelmezése mellett a Hatásköri Bíróság más eredményre nem is juthatott volna, a mi szerény jogi felfogásunk mégis úgy érzi, hogy a Hatásköri Bíróság határozata az anyagi igazságon igen súlyos sebet ejtett. Döntése ugyanis semmivel sem jelent kevesebbet, minthogy a férj ellen kiszabott pénzbüntetés behajtásáért, a lakásban levő ingóságok erejéig felesége is felel. Teljesen illuzórius a Hatásköri Bíróság indokolásának azon kijelentése, hogy a bíróság jogi állásfoglalása nem jelenti azt, mintha a férj ellen kiszabott pénzbüntetés megfizetése az egyetemlegesség szabályai szerint feleségét is terhelné; ez ugyanis csak formailag van így, mert végeredményben a lakásban levő ingóságok erejéig a férj ellen kiszabott pénzbüntetés feleségén is behajtható. Igaz ugyan, hogy ilyen esetekben az általános jogszabályok szerint a hitvestársat a férje helyett fizetett összeg, sőt esetleg lefoglalt és elár-

vezett ingóságainak értéke erejéig visszkereseti jog illeti meg, azonban ez a lehetőség gyakorlatilag teljesen értéktelen. Ugyanis azzal a férjjel szemben, aki túrta vagy anyagi helyzete folytán kénytelen volt túrni, hogy az általa elkövetett bűncselekmény miatt kiszabott pénzbüntetés felesége ingóságainak lefoglalása által hajtassék be, polgári per útján eredményt elérni alig lehetséges. De mindettől eltekintve rébusz számunkra, hogy miképpen egyeztethető össze büntetőjogunk alaptételeivel, hogy más egyen bűnhődjön, mint az, aki a bűncselekményt elkövette. Büntetőjogilag ugyanis szabadságvesztésbüntetés és pénzbüntetés között semmi különbség nincs. Így büntetőjogilag éppen olyan abszurd helyzet áll elő, ha a férj ellen kiszabott pénzbüntetését felesége ingóságainak lefoglalása által hajtsuk be, mintha a férj helyett hitvestársával töltenék ki a szabadságvesztésbüntetést. Eddigi jogszabályaink, nevezetesen házassági törvénykönyvünk a házastársat, ha a másik fél büntetendő cselekményt követ el, igen nagy mértékben védelembe vették. Arra, hogy éppen ellenkezőleg a férjnek, illetőleg feleségnek azért, mert hitvestársa büntetendő cselekményt követett el, saját személyében is bűnhődnie kellene, mindezt semmiféle precedens nem volt.

A fentiek azért bírnak gyakorlati szempontból rendkívüli fontossággal, mivel az 1928 : X. tc. értelmében a pénzbüntetés a büntetési nemek között rendkívüli jelentőséget nyert és bíróságaink e törvény felhatalmazásával élve, a pénzbüntetést, mint főbüntetést szabadságvesztésbüntetés mellőzésével igen sok esetben valójában alkalmazzák is. Így a Hatásköri Bíróság döntésének az volna a praktikus jelentősége, hogy mindazon esetekben, melyekben az 1928 : X. tc. hatályát megelőzően a bíróság szabadságvesztésbüntetést szabott volna ki, de most pénzbüntetést alkalmaz, a közös lakásban levő ingóságok elvesztése által a tettes házastársa is bűnhődni tartoznék. Nem hisszük, hogy a törvényhozásnak az 1928 : X. tc. által az lett volna az intenciója, hogy olyan bűncselekmények miatt, melyek azelőtt kizárólag a tettest sújtó szabadságvesztéssel büntetettek, a jövőben pénzbüntetés, mint főbüntetés, alkalmazása által a tettes házastársa is felelősségre vonható legyen. Tekintettel arra, hogy — amint már említettük — a bíróságok az 1928 : X. tc. alapján szabadságvesztésbüntetés helyett pénzbüntetést, mint főbüntetést, igen gyakran szabnak ki, szerény nézetünk szerint minél előbb revízió tárgyává kellene tenni a Hatásköri Bíróság jogi álláspontját, mely végeredményben oda irányul, hogy az egyik házastárs által elkövetett bűncselekmény konzekvenciáiért annak ártatlan hitvestársa is felelősségre vonható.

Dr. Könyg Endre.

Az ügyész vagyoni felelőssége vádindítványáért.

Ezt a problémát vetette fel Supka Géza dr., a Literatura főszerkesztője a balatoni íróhét siófoki kongresszusán. Felszólalásában azt hangoztatta, hogy nem felel meg a mai jogrendi követelményeknek, hogy abban az esetben, ha a királyi ügyész felületeségből vagy gondatlanságból emel vádat, ezen vádemelés folytán megindult eljárásból származó és a vádlott védelmével járó költségeket a vádlott, illetve a felmentett viselje. Szerinte ezen költségekért a vádat emelő királyi ügyészt kell felelőssé tenni.

Minthogy Supka Gézának ez a felszólalása nélkülözötte a tételes jogi vonatkozásokat, legyen szabad nekem ezúton a kérdéshez hozzászólanom. Feladatom tehát az, hogy ismertessem a mai jogállapotot, amikor is látni fogjuk, hogy a törvény szavainak, rendelkezéseinek szigorú interpretációja szerint a királyi ügyésznek ez az egyéni vagyoni felelőssége — feltéve, ha szándékos vagy vétkezes gondatlanságból származik, hivatalos cselekménye vagy mulasztása — fenn is áll.

E végből két törvénynek, és pedig a bűnvádi perrendtartásnak és a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1881 : VIII. törvénynek idevonatkozó részeire kell figyelmünket fordítanunk. Az előbbi törvénynek 482. §-a intézkedik e tekintetben, mely szerint: «ha a bíróság a vádlottat nem mondja ki bűnösnek, — vagyis ha a bíróság az ügyészi vádindítványnak helyt nem ad — akkor a bűnügyi költségek, kivéve azokat, melyeket... a terhelt védelmével jártak, rendszerint az államkincstárt terhelik». E szerint tehát valamennyi felmentéssel befejeződő bűnügyben — tekintet nélkül arra, hogy az eljáró ügyész gondosan, avagy gondatlanul

járt-e el; avagy hogy a bíróság a vádlottat bűncselekmény vagy bizonyíték hiánya miatt, avagy a Bp. 326. §-nak 3. és 4. pontja alapján mentette-e fel — az összes bűnügyi költségeket az államkincstár viseli, kivéve azokat, melyek a vádlott védelmével merültek fel, melyekre vonatkozólag a törvény az államkincstár felelősségét kifejezetten kizárja. De Supka Géza nem is az államkincstárt kívánja felelőssé tenni a felmentett védelmével járó költségeket ügyészi gondatlanság és lelkiismeretlenség esetén, hanem magát személyileg az eljáró királyi ügyész. Hogy miért őt és nem az államkincstárt, mikor a többi bűnügyi költségek a törvény szerint az utóbbit terhelik, azt nem indokolta, de könnyen feltehető, hogy azért, mert így nagyobb garanciát vélt szándékból vagy vétkes gondatlanságból származó vádindítványok megelőzésére.

E tekintetben, vagyis a királyi ügyész egyéni vagyoni felelősségének kérdésében irányadó jogszabály a már fentebb hivatkozott 1881. VIII. tc. 66. §. Ezen szakasz első bekezdése szerint:

«Ha a bíró vagy bírósági hivatalnok hivatalos eljárásában cselekvése vagy mulasztása által valakinek akár szándékosan, akár vétkes gondatlanságból kárt okozott, — amennyiben az a törvényben meghatározott perorvoslattal nem volt elhárítható — teljes kártérítéssel tartozik.»

Ezen törvényhely alapján az eljáró, vádat emelő királyi ügyész vagyoni felelősség, és pedig teljes kártérítési kötelezettség alapító (tehát jóval többet, mint Supka Géza felszólalásában kívánatosnak célozott!) vagyoni felelősség terheli, ha vádindítványa, azaz «hivatalos eljárásában cselekvése» által valakinek akár szándékosan, akár vétkes gondatlanságból kárt okozott. Ugyanis:

1. ezen törvény 2. §, illetve 2. § b) pontja szerint bírák és bírósági hivatalnokok alatt értetnek a bíróságnál alkalmazott ügyészek is. Tehát a 66. § kétségtelenül a királyi ügyészek vagyoni felelősségéről is rendelkezik;

2. a királyi ügyész vádindítványa perorvoslattal nem támadható meg. Ugyanis a vádindítvány ellen beadható kifogás nem vitás elméleti álláspont szerint perorvoslatnak nem tekinthető, még kevésbé tekinthető pedig perorvoslatnak a főtárgyalás.*

Ezek szerint tehát amit Supka Géza dr. kívánatosnak, elrendőnek tűzött ki, már régen jogi szabályozás tárgyává tettett, sőt egyrészt egy olyan törvény szabályozta ezt a kérdést, mely már igen sok tekintetben el is avult, másrészt pedig sokkalta súlyosabb felelősséget állapít meg (a törvény teljes kártérítési jogot ad a felmentettnek, míg Supka csak a védelemmel felmerült költségeikért harcol), mint amit Supka ajánlott. Különben is ez a kérdés a magyar ügyészi kar mellett gyakorlati jelentőséggel vajmi keveset bír, de mint tárgyi jognak, mint jogrendbeli kívánalomnak értékét és jelentőségét nem szabad lebecsülnünk, mert alkotmányos jogbizonyosságot teremtő szabadságjog tiszteletbentartását és megőrzését biztosító szükségesség. Dr. Rudolf Loránt.

Szemelvények a felsőbbbíróóságok gyakorlatából.

1. **Lelki kényszer** alapján valamely jognyilatkozat rendszerint csak akkor támadható meg sikerrel, ha az a fél szabad akarat-elhatározását kizáró, jogellenes, közvetlen oly fenyegetés hatása alatt keletkezett, mely az illető fél vagy hozzátartozói testi épségét vagy lényeges vagyoni érdekét akkép veszélyezteti, hogy az a rendes törvényes eszközök igénybevételével sem hárítható el. (Kúria, 1932. szept. 23. P. IV. 995/1930.)

2. **Lehetetlenülés.** Minthogy a felperesnek a vállalt szántás teljes befejezését előre nem látott hatósági intézkedés, az, hogy a felperesnek szántásra kijelölt területből az OFB 282 m holdat igénybe vett, tette lehetetlenné, tehát olyanok, amely mindkét fél személyén és gazdasága körén kívül esett, az alperes az anyagi jog szabálya szerint nem tehető felelőssé a felperesnek azért az elmaradt hasznáért, amelyet ama terület után veszített el, amelyet fel nem szánhatott. (Kúria, 1932. szept. 28. P. IV. 1603/1930.)

3. **A szövetkezet** igazgatósága, mint a K. T. 182. és 241. §-aihoz képest a szövetkezet ügyeit intéző szerv, a K. T. 218—222. §-ai-

* Abban az esetben, ha a vádirat elleni kifogást mégis perorvoslatnak tekintenők, a királyi ügyész vagyoni felelőssége ebben is fennforogna, csak hogy nem a 66. § első, hanem a második bekezdése alapján és nem teljes kártérítéssel tartozna, hanem csupán az okozott költségekkel.

nak rendelkezéseiből következőleg, amelyek az igazgatósági tagok felelősségét nemcsak vétkességük, hanem mulasztásuk esetére is megállapítják, az ügyek intézésénél fokozott gondossággal köteles eljárni. (Kúria, 1932. okt. 13. P. IV. 2938/1932. V. ö. Hj. Dt. 25., 155.)

4. **A vállalkozási szerződés** felbontását a kiképzésbeli csekélyebb eltérés miatt, bár az gazdaságosan el nem hárítható, a rendelő nem követelheti, hanem csupán a díj aránylagos leszállítására lehet igénye; mert el nem hárítható vagy csak aránytalan költséggel elhárítható csekélyebb hiány miatt a megrendelő csak akkor bonthatja fel a vállalkozási szerződést, ha a felbontást különös érdeke kívánja. (Kúria, 1932. okt. 18. P. IV. 5750/1930.)

5. **Az állami alkalmazottakat**, akiket az állam az OGyL egyesület célja megvalósítására átengedett, a gyermekek gondozása körüli működésükben, az egyesület megbízottainak kell tekinteni, akiknek e mulasztásáért az egyesület felelősséggel tartozik. (Kúria, 1932. okt. 7. P. IV. 4950/1930.)

6. **Próbaidő** kikötése esetén az alkalmazás a próbaidő tartama alatt csak ideiglenes jellegű, s mint ilyen, bármelyik fél részéről külön okadás nélkül is bármikor megszüntethető. (Kúria, 1932. okt. 18. P. IV. 4270/1930.)

7. **A munkakör.** Az alkalmazott, amennyiben az üzleti körülmények indokolják, nemcsak egy és ugyanazon, hanem más munkakörben is foglalkoztatható s a tényleges fizetés a folyamatos szolgálat ellenértéke lévén, az alkalmazott csupán ebből az okból, külön kikötés nélkül, fizetésemelést s illetve minden egyes munkáért a rendes fizetésen felül külön díjazást nem igényelhet. (Kúria, 1932. szept. 21. P. II. 6189/1930.)

8. **Az azonnali hatályú elbocsátásra** jogosító okot haladéktalanul kell érvényesíteni, mert ellenkező esetben az megbocsátottnak tekintendő. Nem késedelmes a felbontási ok érvényesítése akkor, ha az ok felmerülte és az elbocsátás közlése közt oly rövid idő telt el, hogy annak tartama alatt a munkaadó megbocsátásra mutató magatartást nem is tanúsíthatott. (Kúria, 1932. okt. 6. P. II. 5381/1930.)

9. **Elbocsátás.** A *szolgálati viszony* természetével nem egyeztethető össze, hogy az alkalmazott, ha elbocsátását jogtalanak tartja és ebből kifolyóan munkaadója ellen jogokat kíván érvényesíteni, majdnem egy évig semmi életjelt ne adjon magáról és elmaradását ne igazolja. Az alkalmazott nem tarthatja a munkaadót huzamosabb ideig kétségben arra nézve, hogy az elbocsátást elfogadja-e vagy pedig abból eredően jogokat kíván érvényesíteni. Ily hosszú idő elteltével az elbocsátáshoz hozzájárultnak tekintendő és abból jogokat nem származtathat. (Kúria, 1932. szept. 15. P. II. 4427/1930.)

10. **Nyugdíj.** A *hitbizományi birtokon* alkalmazott és a volt hitbizományi birtokos által nyugdíjazott gazdatiszt folyamatos nyugdíja, mint a gazdálkodás rendes folytatásával járó kötelezettség, a későbbi hitbizományi birtokost az intézményes nyugdíjszabályzat nélkül történt nyugdíjazásnak a hitbizományi hatóság részéről való jóváhagyása hiányában is terheli. Ezt a kir. Kúria már 1924. P. II. 51. sz. ítéletében is kimondotta. (Kúria, 1932. okt. 7. P. IV. 4790/1930.)

11. **Kényszerfelszámolás.** A Kúriának 45. sz. polgári jogegységi határozata (Pj. Dt. 17., 34.) az 5836/1926. M. E. sz. és 920/1917. M. E. sz. rendeletek értelmében folyó kényszerfelszámolás esetében is megfelelően alkalmazandó. (Kúria, 1932. szept. 22. P. II. 3373/1931.) H. D.

Szemle.

— **Az életfogytig tartó fegyházbüntetés szigorítása**, amely *Finkey Ferenc* kúriai tanácselnöknek most megjelent jogászegyleti előadása szerint büntetési rendszerünk «égető sebei» közt az első helyet foglalja el, csak a laikus szemében látszik komikumnak. Jogászok számára nem újság, hogy az életfogytig elítélt, — nem ugyan 15 év elteltével, mint Finkey állítja (90. o.) — hanem 19 év elteltével, ha jómagaviseletű és szorgalmas, végleg szabadul, mert a feltételes szabadságon töltött idő is a büntetés végrehajtásának számít. (Finkey: Tankönyv 416.) Nem novum az a javaslat sem, amelyet már a Btk. javaslatáról tartott miniszteri érte-

kezleten Fabinyi Teofil, akkor táblai alelnök, terjesztett elő, hogy az életfogytig tartó fegyházra ítélt csak 15 év elteltével legyen közvetítő intézetbe helyezhető. (Lőw: Anyaggy. I. 316.) Hogy azonban a 15 év, mint az életfogytiglan elítélt által a letartóztatási intézetben töltött maximális tartam mégsem tekinthető elavultnak, azt éppúgy bizonyítja Van Calekernek a 26. német jogászgyűlésen (II. 258.) tett ily értelmű javaslata, mint a svájci Btk. javaslat 38. §-a és az osztrák Btk. javaslat 23. §-a, amelyek szerint az életfogytig elítélt 15 év elteltével feltételes szabadságra bocsátható. Lehet természetesen arról is szó, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés akár 20, 30, 40 évig vagy valóban életfogytig tartson, de ily biztonsági intézkedés logikusan csak a halálbüntetés eltörlésének korollariuma, amelyet Finkey tanácselnök ezidőszere szerint nem soroz a büntetési rendszer «égető sebei» közé, de amelyről már 1914-ben Finkey egyetemi tanár (Tankönyv 384.) megállapította, hogy «egy kegyetlen, durva erkölcsű korszak maradványa, durvítja az erkölcsi érzést, ellenkezik a művelődéssel, az emberi nem civilizációjával», amiért is «meddő és méltatlan dolog a halálbüntetést védelmezni». Hasonlóképp «égető sebnek» tartja Finkey az elzárásbüntetés munkakényszerének és az elzárás nélküli közmunkának meghonosítását, aminek elvi helyessége vitán felül áll, de végrehajtása némileg paradoxnak látszik e pillanatban, amikor a munkakészség a becsületes megélhetést azoknak se biztosítja, akik elfelejtettek a büntetőtörvénnyel összeütközésbe kerülni. Büntetési rendszerünk «égető sebei» közé sorozza Finkey a szabadságvesztésbüntetések leegyszerűsítését két: egy súlyosabb és egy enyhébb szabadságvesztésbüntetésre. Ez a javaslat részben elkésett, amennyiben a büntetőjog terén még folyamatban lévő világháború az 1912: LXIII. tc. segítségével az államfogházbüntetést, kevés kivétellel s talán nem is éppen kifogásolhatatlan törvényt magyarázattal, amúgyis hatályon kívül helyezte. Volna ezenkívül egy s más «égető sebe» a büntetési rendszernek, amely különösen a büntetés végrehajtásában észlelhető. Így abban az emlékiratban, amelyet a Howard-liga a Népszövetséghez nyújtott be, valamint a Népszövetség ötödik bizottságának Pella professzor tollából eredő jelentésében szó esik a rendőrségi fogdákról, a politikai büntetésekkel követett bánásmódról, a szabadságvesztésbüntetésre ítélték élelmezése, olvasmánya és fegyelmi büntetése körül tapasztalható önkényről és hiányokról is, amelyek elkerülték a tudós szerzőnek körültekintő figyelmét. Vannak ugyanis «égető sebek», amelyek elsősorban a büntetőjog passzív alanyait égetik s amelyeknek fájdalma nem mindig hatol föl a kúriai tanácselnöki szék elszigetelt magaslatáig. Minthogy azonban a tudomány nem ismer rangfokozatokat, hanem csak igazságokat annak a megállapításában, hogy mi égető, mi nem, mégis némi méltányos kompromisszumot kell találni a büntetőjog elméleti művelőinek és gyakorlati szenvedőinek álláspontja közt.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Racionalizálást szolgálják ügyvédek másolásoknak, sokszorosításoknak, idegen levelezésüknek «Tempo»-nál végeztetése által. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. Diktáló fülkék. 504

**Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkidásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Megjelent!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarázatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírása

Ára P 240

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932: VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

Írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

Ára 4 pengő 20 fillér

A HITELSÉRTÉS RŐL SZÓLÓ 1932. ÉVI IX. T.-CIKK INDOKOLÁSA ÉS SZÖVEGE

Magyarázattal összeállította

Dr. ZÖLDY MIKLÓS

az igazságügyminisztériumban alkalmazott kir. ügyész

Ára P 2

Megrendelhetők a

**Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
és minden könyvkereskedésben.**

ARANY JÁNOS ÖSSZES KÖLTŐI MŰVEI

EMLÉKKIADÁS

A KÖLTŐ HALÁLÁNAK 50 ÉVES FORDULÓJÁRA

10 kötet hat kötetbe kötve

TARTALMA

- I—IV. kötet. Kisebb költemények.
V. kötet. Az elveszett alkotmány. — Rózsa és Ibolya. — Szent László füve. — Murány ostroma. — Losonczi István.
VI—VII. kötet. A Toldi trilógia.
VIII. kötet. Katalin. — Bolond Istók. — A Jókai ördöge. — A nagyidai cigányok. — Az első lopás. — Töredékek.
IX. kötet. Keveháza. — Buda halála.
X. kötet. Daliás idők. — A Csaba eposz.

Ára 32 pengő

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Szobonya Béla kir. kúriai bírő: Kisiklás a kritikában. — Dr. Goltner Dénes szegedi kir. járásbíró: A titkos és nyilvános szavazási rendszer befolyása az országgyűlési képviselőválasztások érvényességére. — Jogirodalom. Dr. Marton Géza debreceni egyet. tanár: I. Dr. Barát Sándor, II. Dr. Vészi Máttyás: Automobilbaleseti felelősség. — Szemle.
Melléklet: Ügyvédi Közlöny 44. sz. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXV. S.

Kisiklás a kritikában.*

A kir. Kúria P. IV. 307/39/1931. sz. ítélete szerint: «A m. kir. minisztériumnak a kormányzati hatalom körében az államélet rendezésére kiterjedő törvénytörvénypótló és törvénykiegészítő, jogalkotó hivatásánál és kötelességénél fogva, de az 1914: XIV. tc. 2. §-a alapján megfelelően alkalmazandó sajtótörvény végrehajtására irányuló jogkörében is, tehát törvényes hatáskörben kiadott 8454/1920. M. E. sz. rendelet 4. §-a a mozgófényképezem folytatására jogosító mutatványengedélynek átruházását, haszonbérbeadását vagy másnak átengedését megtiltotta és a tilalom ellenére történt átruházást, haszonbérbeadást vagy átengedést hatálytalanul nyilvánította».

E lap folyó évi 39. számában közölt felszólalás a kir. Kúriának fenti tételét «kisiklásnak» minősíti, amellyel «komoly polémiába» bocsátkozni nem kíván, miután a felszólaló szerint bölcsen tudni kell, «hogy a kormánynak a magyar közjog szerint nincs törvénytörvénypótló és törvénykiegészítő, jogalkotó hivatása, hanem csak külön törvényes felhatalmazás alapján alkothat jogszabályt».

A felszólaló tehát azzal az általános szabállyal lép meg bennünket, hogy a kormánynak törvénytörvénypótló és törvénykiegészítő, jogalkotó hivatása nincsen.

Be kell vallanunk, hogy a magyar közjognak ily tantételét nem ismertük; de ezért nem restelünk, mert az idézett ítélet szerint azt, úgy látszik, a kir. Kúria sem ismeri. Sőt annak nyomaira a magyar közjog tudományában sem akadunk.

A magyar közjog ugyanis éppen ellenkezőleg azt tanítja, hogy: «Végrehajtó hatalom alatt a magyar közjogban többet kell érteni, mint amit maga a szó kifejez, azaz nemcsak a törvények végrehajtását, hanem a kormányzást is. Magában foglalja a rendeleti jogalkotást». (Ferdinándy: Alkotmányjog, 1911. 278. old.) «Kétségtelen, hogy a végrehajtó hatalom gyakorlására hivatott szerveket, a királyt, a minisztériumot és az egyes minisztereket megilleti úgy a konkrét esetekben való intézkedésnek, valamint a jogszabályt alkotó rendeletek kibocsátásának joga».

«A kormánynak kötelessége lévén az állam belső életének és a jobbiztonságnak zavartalanságáról is gondoskodni oly esetekben, amidőn a törvény bizonyos jogviszonyokat csak hézagosan vagy pedig egyáltalán nem szabályoz, a kormánynak jogában áll a törvény hézagainak kiegészítése által, vagy amennyiben törvény egyáltalán rendelkezik, törvényt helyettesítő jogszabályok kiadása által ezen jogviszonyok szabályozását rendeleti úton eszközölni. Azily rendeletek, mivel a törvény hiányát pótolják, törvénytörvénypótló rendeleteknek nevezetnek». (Ferdinándy: Közjog, 1902. 648. és 651. old.)

«A jogalkotás hatalma nincs a törvényhozó állami szerveknél koncentrálva, hanem ellentétben a hatalmak merev elválasztásá-

nak (izolálásának) hamis posztulátumával és az államélet helyes fejlődésének megfelelőleg azt találjuk, hogy alkotmányunk ismeri a kormányzatra, illetőleg elsősorban közigazgatásra rendelt szervezetnek subsidiarius jogalkotásra való hatalmát».

«A kir. végrehajtó hatalom jogalkotásának nyilvánulási alakja a kormányrendelet».

«A kormányrendelet csak akkor jogforrás, ha bizonyos életviszonyokat, melyek törvény, avagy hasonerejű szokásjog által egyáltalán nincsenek, vagy hiányosan, hézagosan vannak szabályozva, közkötelező erővel szabályoz; így törvényt helyettesít, törvényt pótol vagy kiegészít». (Kmetty: Közjog, 1911. 23., 24. old.)

«A kormányrendelet az államnak kormányhatalmi főszerve által kinyilvánított határozata»...

Vannak «1. végrehajtó rendeletek, melyek... 2. törvénytörvénypótló rendeletek, melyek a törvényeket pótolják vagy kiegészítik olyan esetekben, amidőn a törvény nem intézkedik vagy pedig csak általánosságban...»

«Bizonyos, hogy a kormánynak joga van ily hézagpótló rendeletet kibocsátani, mint ahogy azt már századok óta gyakorolta is». (Nagy Ernő: Közjog, 1912—1914. 23., 24., 362. old.)

«A kormánynak nemcsak joga, hanem kötelessége is, hogy az állami élet viszonyainak fejlődése és követelményei szerint törvényt helyettesítő, avagy pótló rendeleteket bocsásson ki». (Faluhelyi: Közjog, 1926. 23. old.)

«A törvényalkotás hosszadalmasabb útja és hézagai szükségessé teszik, hogy az államkaratot a törvények korlátai között a végrehajtó hatalom legfőbb szervei is kifejezhessék. A törvényi jogalkotás mellett így előáll a rendeleti jogalkotás».

«A végrehajtó hatalom... nem merül ki a törvények gépies alkalmazásában, hanem a törvények hézagainak kitöltésében, a törvények által nem kötött (diskrecionarius) tevékenységében, a való élet közvetlen irányításában a törvényhozással vetekedő jelentőségre emelkedett».

«Az írott jog alkotása nálunk éppen úgy, mint más államokban, nem csupán törvényhozási úton történik. Egyrészt a törvények hiányai és a folyton fejlődő élet váratlan fordulatai, másrészt a törvényhozási út nehézsége szükségessé teszi, hogy bizonyos korlátok között az országos központi kormányhatalmat ellátó minisztérium is alkothasson jogszabályokat». (Egyed: Közjogi alapismeretek, 13., 63., 67. old.)

«A magyar jogban a végrehajtó hatalomnak az alkotmány fejlődés eredményeképp széleskörű rendeletalkotási joga van». (Tomecsányi: Közjog, 1932., 80. old.)

Ily közjogi alapismeretekkel és a jogfejlődés mai nyilvánvaló helyzetével szemben a kir. Kúria ítéleti megállapításának ellenkezőjét és azt, hogy az országos kormánynak subsidiarius jogalkotásra való saját hatalma nincs, komolyan vitatni valóban nem is lehet.

Éppen ezért a felszólalónak az a szabálya sem áll, hogy az országos kormány «csak külön törvényes felhatalmazás alapján alkothat jogszabályt».

Mert igaz ugyan, hogy «ha a végrehajtó hatalom szerveinek rendeletkibocsátási jogát korlátlanul mondánók, akkor a végrehajtó hatalom fölébe emelkednék a törvényhozónak...»; de «viszont, ha a rendeletkibocsátás jogát csak a törvényekben meghatározott esetekre szorítanók, akkor a végrehajtó hatalomtól megvonók azokat az eszközöket, amelyek az államélet irányítására kell hogy megillessék...» (Ferdinándy id. m. 648. old.)

* Dr. Szobonya Béla kir. kúriai bírő úr cikkével szemben fenntartjuk álláspontunkat. A fentebb közölt cikkekre legközelebbi számunkban fogjuk a választ megadni. (Szerk.)

A kormánynek tehát «nemcsak joga, hanem alkotmány szerű kötelessége is a törvényhelyettesítő vagy pótló rendeletek kibocsátása az államélet viszonyainak fejlődése és követelményei szerint; törvényi külön felhatalmazásra e végett nem szorul». (Kmety id. m. 24. old.)

«A minisztériumnak alkotmányunk értelmében külön törvényi felhatalmazás nélkül is joga van rendeletileg szabályozni azokat a viszonyokat, amelyeket törvény még nem szabályozott». (Egyed id. m. 67. old.)

«A kormány nemcsak külön törvényi felhatalmazás alapján, hanem az alkotmány korlátai között az alkotmányban (szokásjog) gyökerező saját jogkörénél fogva is adhat ki jogalkotó rendeletet». (Tomcsányi id. m. 80. old.)

«Országos rendeleteink a régi és a közeli multból tanúsítják, hogy a kormányok folyton hivatva és kötelezve érezték magukat a törvénykiegészítő rendeletek kibocsátására és jogrendünk jelentékeny részben találta ezekben a jótékonyan fejlesztő tényezőket». (Kmety id. m. 26. old.)

A törvényhozó és a végrehajtó hatalom határvitájában azonban valóban felmerült az a kérdés, hogy a kormánynek törvény-pótló és kiegészítő rendeletkibocsátási joga az alkotmány korlátai között meddig terjed? Az erre igen kedvező és hálás ezúttali alkalmammal a felszólaló nagy szolgálatot tehetett volna a tudománynak és gyakorlatnak egyaránt, ha az eddig még soha ki nem mutatott határvonalak tárgyilagos meghatározásával egyúttal jogi felkészültségét ezen a közérdekű téren is közkinccsé teszi.

Miután ezt mellőzte, arra kell gondolnunk, hogy a kérdés kétségtelen nehézségei elől — egy ide nem illő gesztussal — kitért.

Ellenkező esetben el kellett volna ismernie, hogy a végrehajtó hatalom rendeletkibocsátási jogának szoros meghatározása csakugyan «hiú törekvés. Kiterjed ez az állami élet egész mezejére és a főelv csak az, hogy... a törvényhozó hatalom felette áll a végrehajtó hatalomnak, a törvény a rendeletnek...» (Ferdinándy id. m. 648. old.) és a helyes feleletet nem is «az egyes törvények betűiből, szavaiból, hanem csak összes törvényeink általános irányából és alkotmányunk szelleméből levonva lehet megadni». (Ferdinándy id. m. 651. old.)

Rámutathatott volna arra, hogy a törvénytől és kiegészítő kormányrendelet tárgyköre közjogunkban tételezve ugyan nincs, a kormány jogalkotó hatásköre elvileg mégsem terjedhet ki arra, amit a nemzeti jogfelfogás a törvényhozás tárgyának tekint. Az anyagi és alaki magánjognak és büntetőjognak szabályozása pedig alkotmányunk szelleme és jogelvei szerint általában véve a törvényhozás jogkörébe tartozik. (Egyed id. m. 67. old. Ferdinándy: Alkotmányjog, 1911. 190. old. Kmety id. m. 25. old.)

És habár a «tényleges gyakorlat viszont azt mutatja, hogy a kormányok a helyettesítő jogalkotásra általában jogosítottaknak tartották magukat, vagyis a törvénnyel vagy országos szokásjoggal nem szabályozott ügyek és viszonyok egész körének rendeleti szabályozására jogot formáltak» (Faluhelyi id. m. 23. old), hangozthatta volna, hogy a kormányrendeletet a magánjogban jogforrásnak elismerni mégis csak korlátok között lehet.

És e részben nem kisebb tekintélyre, mint a mi nagy kételkedő böleselőnkre, Grosschmid Bénire hivatkozhatott volna.

Azaz teljes sikerrel mégsem hivatkozhatnék.

Mert amidőn Grosschmid Béni felállítja azt a tételét, hogy a rendelet nem magánjogi jogalkotó kútfő «in thesis», azonnal be is ismeri, hogy «tényleg azonban ez még sincsen az utolsó és végső konzekvenciáig így» «in praxi». És örökbecsű munkájában (Jogszabálytan) nyolevanót nyomtatott oldalon folytat lélekzetelállító küzdelmet «a jog és a valóság között való kiegyenlítés ösvényé»-nek kutatásában, amelyet végül akként jelöl meg, hogy a rendelet magánjogi kötelező ereje 1. a törvényes felhatalmazáson kívül, 2. a kötelező erőt elfogadó szokásjog alapján is elismerendő.

«Harmadszor, s ez tulajdonképpen azonban nemcsak a legnehezebb, de egyszersmind a legsikamlósbabb pontja és illetőleg tere is az egész kérdésnek», — mondja tovább Grosschmid — «de amelynek érintése s illetőleg az arra való rá lépés nélkül az eddig előadott tételek nem csupán igen is merevek, de sőt voltaképpen hézagok is volnának... nem vonható kétségbe a rendelet törvényessége, ha ez olyan téren és körben mozog, amely nem ugyan szorosan az írott törvény, de mégis az állami, hogy úgymondjam szokás szerű jogélet vagy mondjuk az állami rend alapjainak az értelmében természetszerűleg kormányzati intézkedések általi szabályozásra van

utalva. Már e tér azonban semmi esetre sem a magánjognak, hogy úgy mondjam a közepe, vagyis dereka. Hanem értendők itt olyan ágai az állami életnek, amelyek csak közvetve hatnak által a magánjogi viszonyokra...» «Nem szenved kétséget, hogy a rendeletnek, mint kútfőnek a kérdése az állami élet egészét tekintve, nem egy s ugyanazon kérdés. Már egyfelől a magánjog és büntetőjog is, és bizonyára másfelől a közigazgatás». «Ezért a között, hogy a rendelet egyfelől a közigazgatás terén kútfő, másfelől a magánjog és büntetőjog terén mint ilyen önmagában véve... egyáltalán nem kútfő, semmi ellentmondás, sőt ez a dolog természete. A közigazgatás körébe eső rendeletektől tehát a kötelező erőt a bíró egyszerűen csak az első és második pontjainkban felállított tételek alapján meg nem tagadhatja. Csakhogy ilyen esetekben, lényegileg véve, az ily rendeletek, nem mint a bírót az ítélethozatalban kötelező kútfői a magánjognak... szerepelnek, hanem mint az állami igazgatást rendező olyan tények, amelyek mint a tényleges viszonyok alakítói, a magánjogi viszonyokban irányadó jogszabályok mikénti uralmára és ekként közvetve e viszonyok konkrét tartalmára közvetve kihatással vannak, mint az illető jogügynök voltaképpen faktikus elemei». (Jogszabálytan, 183. old.)

Az állam közigazgatási feladataiból és e feladatok jogi természetéből levont e mélyenjáró fejtegetések a mai jogászai gondolkodásnak is vezető eszméi.

A bírónak azonban ítéletében nem kell, nem is lehet mindent előadnia, amit a tárgyról mondani lehet; csak tudnia kell mindent és elég, ha ítélete az anyag leszűrt eredménye.

Annak azonban, aki a bírói ítélet megtámadását megköckéztetja, az ítélet helytelenségét ki kell mutatnia.

A komoly felszólalónak tehát igazolnia kellett volna, hogy a mozgófényképüzem rendőrhatalmági mutatóvány engedélyének és az ebből fakadó hatósági jogosítvány gyakorlásának szabályozása törvényeink tartalmánál, céljánál, jogunk szelleménél fogva kizárólag a törvényhozás tárgya, amelyre a kormánynek ex motu proprio rendeletkibocsátási joga ki nem terjed és így a magánjogi jogszabályok alkalmazásának még közvetve, tényállás eleme sem lehet.

Az elhangzott kritika mindezzel adós maradt.

Ám a bírói ítélet lehet rövid, de a kritika nem lehet megfontolatlan.

Dr. Szobonya Béla.

A titkos és nyilvános szavazási rendszer befolyása az országgyűlési képviselőválasztások érvényességére.*

A gyakorlati politikusok természetesen nem mindig ismerik el napi politikájuk kívánalmait szerint a választások tisztaságának hiányát; így pl. Bánffy miniszterelnök: épp a «fenomenális magaslatra emelkedett» választási visszaélések kormányelnöke⁵⁴ s ennél mindenestre őszintébb gróf Tisza István megállapítása, aki szerint többek között «... behördliche und geistliche Pression... sind die abstossenden Symptome unserer Wahlen».⁵⁵

A jelen század második évtizedében egyik szerző megállapítása szerint a «klinikai szempontból patológikus választás» volt a normális tünet⁵⁶ és a pressziótól ment első nemzetgyűlési választások ily jellegét — amint mondják — a titkos szavazás tudta biztosítani.⁵⁷ Az ezt követő idők választásainak lefolyására pedig még nem kell irodalmi tanúságra hivatkoznunk.

Kérdés, hogy az irodalomban és törvényhozásban ilyképp konstatált hatósági befolyásolás vajjon mily mérlegelésben részesült a választás érvényességét elbíráló szerv részéről és mily szerepet játszott az érvénytelenítés során?

Az 1899: XV. tc. előtt a Házhoz benyújtott kérvényekben sűrűn szerepelt a hatósági presszió panaszpontja,⁵⁸ de ítéleti megállapítást nem igen nyert. És ennek csak részben lehetett oka a Ház bírálóbizottságának esetleg elfogult mérlegelése, mert az első bírás-

* Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 31. számban.

⁵⁴ Országgy. Napló, 1892—96. XXVIII. 339. — ⁵⁵ Tisza, Stephan gr.: Auf der Schwelle der Wahlrechtsreform. Ungarische Rundschau. II. 1913. 17. — ⁵⁶ Lengyel Aurél: A választások tisztaságának biztosítékai a választójogi törvényjavaslatban. Jogállam, XVII. 1918. 82. — ⁵⁷ Szudy Elemér: A nemzetgyűléstől az országgyűlésig. (Balla A.: i. m.) 431. — A hatósági presszió elleni generális védelemként vetődött fel az átmeneti választási kormány intézményesítésének gondolata: Goltnér Aurél dr.: A választások tisztaságának praeventív biztosítékai, különös tekintettel az átmeneti kormányok rendszerére. Békésmegyei Jogélet, 1930. I. 5. — ⁵⁸ Lásd: Szivák: i. m. 486—493.

codási ciklusban a kir. Kúria elé benyújtott nyolc kérvényben szerepel a hatósági befolyásolás érvénytelenségi oka (1899: XV. tc. 3. § 11. p.), azonban a kir. Kúria az 1901—1902. években csak a 916/cb/1902. számú ítéletben állapította meg annak fennforgását, a többi esetekben pedig — leginkább alaki okból — nem tesz megállapítást.⁵⁹ Hasonló a helyzet a kir. Közigazgatási Bíróság 1927-es gyakorlatában, amennyiben 18 petíció közül nyolcban szerepel a hatósági presszió érvénytelenségi oka (1925: XXVI. tc. 100. § 4. és 6. pont), de a bíróság ezen az alapon egy választást sem nyilvánított érvénytelennek. Mégis épp a kir. Közigazgatási Bíróság gyakorlata adja a kulcsot ezen különös tünemény megértéséhez.

Ugyanis a *periratok* alapján egészen más meggyőződésre kell jutnunk a hatósági presszió szerepe mérlegelésében, mint az *ítéleti* megállapítások alapján. Elég e tekintetben különösen a *váci* mandátumra utalnunk, amelyet a kisebbségi párt 127/1927. k. szám alatt támadott meg és a kir. Közigazgatási Bíróság 4790/1927. k. szám alatt érvénytelenné nyilvánított. Mert a *jelölt* által elkövetett ú. n. abszolút érvénytelenségi ok fennforgása felmentette a bíróságot azon óriási arányú közhatalósági presszió konstatálása alól, ami tekintetben a bizonyítási jegyzőkönyvek megdőbentően sötét-színű vádiratot képviselnek.

A helyzet mérlegelésénél tehát szem előtt kell tartanunk azt, hogy a jelölt érvénytelenségi cselekménye — mint a számszerű eredményre való tekintet nélkül ható ok — megelőzi a vizsgálatban a számszerű hatáson keresztül érvényesülő ú. n. viszonylagos jellegű hatósági presszió érvénytelenségi okát (v. ö. 1925: XXVI. tc. 100. § 1. és 2., illetve 3. és 6. pontok), ügyelnünk kell arra, hogy a bizonyítási anyag gyűjtése képzelhető nehézségekre ütközik annak a hatóságnak uralmi területén, amely ellen az adatgyűjtés irányul, hogy nincs kizárva, hogy a hatósági presszió az érvénytelenségi eljárás rendén ismét működésbe lép azzal a céllal, hogy a választás megtámadását vagy annak eredményes vitelét akadályozza, és nagyon könnyen lehetséges, hogy ezek a tényezők együttesen vonják maguk után azt, hogy a hatósági presszióra alapított petíció sorsa elutasítás lesz.

Mindezek alapján úgy gondoljuk, hogy nem helyezkedhetünk arra az álláspontra, hogy a magyar választásokban a hatósági presszió veszélye nem forog fenn. A jelen vizsgálatokhoz pedig ennek a *nemlegességnek* megállapítása éppen elégséges, mert a titkos szavazás indokoltsága már így megvan.

Egyébként is a magyar — vármegyei — közigazgatás rendszere szinte magában hordja a hatósági befolyásolás veszélyét, hiszen egy ellenzéki mandátumnyerés már bizalmi válságot eredményez a főispánnal szemben, és ez könnyen elképzelhetővé teszi azt az eljárást, amely ezt a következményt megelőzni hivatott. A *gazdasági* viszonyok hatása sem hanyagolható el a kérdés megoldásánál, hiszen minél inkább függőnek érzi magát a választó szinte a fizikai egzisztencia határáig a közhatalóságoktól, annál inkább kerülni fog minden ütközőpontot,⁶⁰ és éppen ebben az irányban: egy erőltetett tempójú *adóbehajtási* rendelet — akár mint hallgatólagos retorzió vagy annak veszélye — hatékonyabb befolyásolás akárminél.

Hogy mily régi a törekvés Magyarországon a titkos szavazás rendszerének bevezetésére, elég *Eötvös Józsefre*⁶¹ és *Szalay Lászlóra*⁶² hivatkoznunk, s a parlamenti történelemben is már az 1869—1872. országgyűlésen nyomát látjuk a titkos szavazás sürgetésének⁶³ a közvélemény köréből. *Irányi Dániel* 1872—1875-ben terjeszt elő határozati javaslatot többek között a titkos szavazás tárgyában is,⁶⁴ s ugyanekkor állapítja meg *Schwarcz Gyula*, hogy «... titkos szavazás nélkül... a képviseleti rendszer nem egyéb, mint egy neme annak, amit a középkor teológusai *pia fraus*-nak neveztek...»;⁶⁵ a titkos szavazást javasolta az 1874: XXXIII. tc. tárgyalása során a IX. osztály különvéleménye is.⁶⁶

⁵⁹ Az ítéletet közlik: *Grecsák, Gyomai és Tetéleni* idézett munkái (itt 13. j.). — ⁶⁰ Az «etatizmus korá»-nak mondja napjainkat *Zsedényi*: i. m. 8. — ⁶¹ *Eötvös J. br.*: A XIX. század eszméi stb. 66. — ⁶² *Szalay László*: i. m. P. H. 1847. 848—929. sz. — ⁶³ Az 1869—72. országgyűlés elé Esztergom és Miskolc városok polgárai intéztek kérvényt: Országgy. Napló, 1869—72. 476., 480. ülés. — Az 1887—1892. országgyűlés alatt pedig szerte az országban tartott gyűlések a titkos szavazás bevezetését is kívánták. Országgy. Napló, 1887—92. 93., 120., 153. ülés. — ⁶⁴ Országgy. Napló, 1872—75. XI. 185., 261. ülés. — ⁶⁵ Országgy. Napló, 1872—1875. XI. 197. — ⁶⁶ Országgy. Irományok, 1782—75. XVII. 365. (A választás technikáját a központi választmány (!) határozta volna meg.)

Miután a *Fejérváry*-kormány belügyminisztere, *Kristóffy József* javaslatában a titkos szavazás rendszerét alkalmazta volna,⁶⁷ az 1910—1915. országgyűlés az 1913: XIV. tc.-ben «... éppen a függő egzisztenciák vélemény szabadságának védelmében»⁶⁸ vezette be bizonyos szűk korlátok között a titkos szavazás rendszerét.

Ez a történeti folyamat is a titkos szavazás bevezetésének szükségességét indokolja.

* * *

Az eddigi megállapítások azonban azon az előlegezett ítéleten nyugsznak, hogy a közhatalósági befolyásolás *tilos* és a választás érvényessége szempontjából meg nem engedhetővé minősítendő. Azonban úgy nálunk, mint a külföldi irodalomban találkozunk ellenkező felfogással is.

Az 1848-i országgyűlésen vita tárgya, hogy tilos-e a főispánnak határozott és nyomatékos felszólítást intézni a választókhoz arra nézve, hogy reakcionáriust ne válasszanak meg.⁶⁹ A választások érvénye felett bíraskodó Ház egyik döntése (1899-ből) megengedetté minősíti tisztviselők részvételét a korteshadjárásban, valamint a főispán — esetleg célzatos — megjelenését a választás színhelyén.⁷⁰

Bryce szerint Franciaországban ma is gyakorlat a *hivatalos* jelölt támogatása a közigazgatási hatóságok részéről, bár a helyzet a II. császárság óta sokkal enyhült.⁷¹

A *német* gyakorlat nem egységes. *Leser* szerint a Reichstag sokszor megkívánta, hogy a befolyásolás szembeszökő legyen⁷² és megengedhetőnek tartotta a hatóságok részéről ajánlások és felhívások kibocsátását.⁷³ A változó gyakorlat az 1893—1898-i Reichstag-ciklusban azonban már a későbbi (rég) Reichstagwahl-gesetz 10. §-ának szellemében⁷⁴ klasszikus megállapítást tesz: «... bei der Wahl der Volksvertretern solle die Willensmeinung des Volkes zum Ausdrucke kommen, nicht die der Regierung. Denn die Volksvertretung solle staatsrechtlich selbständig neben der Regierung stehen. Dies sei aber nicht denkbar, wenn von den Regierungen der Beamtenapparat in Bewegung gesetzt wird, um die Wahl im Sinne der Regierungen zu beeinflussen».⁷⁵

Ezzel homlokegyenest ellenkezik *Rehm* felfogása, aki szerint «wo es Oppositionspartei gibt, kann es die pflichtmässige Aufgabe der Regierung sein, für die Regierungsparteien *Stimmung zu machen*», bár maga is megállapítja, hogy egyes német államok tiltják a választók hatósági befolyásolását (de csak büntetés és nem érvénytelenítés szankciója alatt).⁷⁶

Az *angol* jog szerint a hatósági presszió mint «undue influence» szintén «corrupt practice»-ot képezett⁷⁷ és az angol választási harcokban szerepet is játszott,⁷⁸ bár az angol jog már a XVIII. században gondoskodni kívánt a választóknak a fegyveres erő útján való befolyásolása alóli mentesítéséről.⁷⁹

A régi *osztrák* parlamenti jog szintén foglalkozott a hatósági presszióval, amely különösen Galíciában hatott.⁸⁰ Vagyis lehet mondani, hogy a hatósági presszió egy általános jellegű jelenség volt s így a modern kor részére is veszélyt jelenthet.⁸¹

A hatósági befolyásolás meg vagy meg nem engedettsége tekintetében — akárcsak a fentidézett Reichstag-határozat — a kormányzat és a törvényhozás viszonyából kell kiindulnunk. *Meissner* pedig azt mondja a parlamentarizmusról: «Wir verstehen unter diesem Begriff die Verfassungsform, bei welcher das Parlament die Regierung beherrscht und durch die Regierung herrscht».⁸²

⁶⁷ *Kristóffy József*: Választójogi beszédek. Bpest, 1911. 373. — ⁶⁸ Országgy. Irományok, 1910—1918. XXIII. 76. — ⁶⁹ *Pap Dénes*: i. m. I. 121. — ⁷⁰ *Lásd*: *Szivák*: i. m. 493. — ⁷¹ *Bryce*: i. m. I. 262. — ⁷² *Leser, Guido dr.*: Untersuchungen über das Wahlprüfungsrecht des deutschen Reichstags. Leipzig, 1908. 90. — ⁷³ *Blüher*: Die Wahlprüfung des Reichstags. Deutsche Juristen Zeitung, 1910. XV. 621. — ⁷⁴ *Leser*: i. m. 145—146. — ⁷⁵ *Leser*: i. m. 83. — ⁷⁶ *Rehm dr.*: Wahlbeeinflussung. Deutsche Juristen Zeitung, 1912. XVII. 62—65. — Az új *német* jogról: v. ö.: *Hubrich Eduard dr.*: Das demokratische Verfassungsrecht des deutschen Reiches. Greifswald, 1921. 215. — *Bleyer*: Staatsbürgerrechte und Beamtenpflichten. Deutsche Juristen Zeitung, 1930. XXXV. 16. — ⁷⁷ *Hatschek*: Parlamentsrecht i. m. I. 437. — ⁷⁸ *Grego*: i. m. 235. és kk. — ⁷⁹ *Blackstone*: Handbuch i. m. I. 90. V. ö. még: *Mayer, Georg*: i. m. 545—546. — ⁸⁰ *Bauer Otto*: Wahlerichtbarkeit. Das Recht (Wien). 1908. VII. 118. — ⁸¹ Ellenkezőleg: *Meyer, M. E.*: Bekämpfung der Wahlumtriebe durch das Strafrecht. Zeitschrift für Politik, III. 117. — *Stuart Mill*: i. m. 202. — Sajnos, még mindig kivétel a *svéd* választás példája: «Vor allem... möge bemerkt werden, dass die Wahlen... von jeder Einmischung seitens der Regierung absolut frei... sind.» — *Fahlbeck, Pontus E. dr.*: Die Grundzüge der schwedischen Verfassung. Jahrbuch der internationalen Vereinigung für vergleichende Rechtswissenschaft und Volkswirtschaftslehre. VI—VII. k. I. 1903. 165. — *Leser*: i. m. 110. — *Hatschek*: i. m. I. 478. — ⁸² *Meissner, Otto*: Das Staatsrecht des Reichs und

Ez a helyzet pedig hatósági, kormányzati befolyásolás mellett merőben kizárt dolog.

Egészen téves *Rehm* felfogása is. Mert eltekintve attól, hogy a közigazgatás, mint államszerv szempontjából, helyesen nem lehet «kormányparti» és «ellenzéki» jelölt, egészen világos, hogy a kormányzatnak böles kormányintézkedéseknek a közigazgatási hatóságok által való helyes, okos foganatosítása útján kell maga mellett «hangulatot csinálnia». A helyes felfogás ismét a Reichstag-é, amely egy 1871-ben hozott ítéletében megállapítja, hogy a hatósági befolyásolás «direkter Vertrauensmissbrauch», ezért súlyosan büntetendő.⁸³

Tilos tehát mindennemű hatósági befolyásolás; kezdve a legenyhébb formától: a «hivatalos jelölt» ajánlásától a legridegebb formáig: a fizikai erőszakig. Mi legyen azonban ennek szankciója? vajjon érvénytelenségi okká minősüljön a cselekmény vagy csak büntetéssel sujtandó?

Amint láttuk *Rehm* után, a német gyakorlat a hatósági befolyásolást csak büntetendő cselekménnyé minősítette, de nem érvénytelenségi okká,⁸⁴ vagyis a lex minusquamperfecta tényállását létesítette. Kérdés azonban, hogy ez helyes megoldásnak tekinthető-e? Nem lehet, hogy a törvényhozó a parlamentarizmus erkölcsi elemekkel telített légkörében hatályosulni engedjen olyan tényező vagy magatartást, amelyet ugyanakkor büntetendőnek nyilvánít. A helyes döntés éppen a fordított. Ha úgy látja helyesnek: ne fűzzön hozzá büntető szankciót,⁸⁵ de feltétlenül és elvi okból nyilvánítsa *érvénytelenségi okká* a hatósági befolyásolásnak a népképviselői gondolatlan merőben ellentétes tényálladékát.

* * *

Meg kell még említenünk a titkos szavazás ellen irányuló azon ellenvetést, amely szerint titkos szavazás mellett elvileg nem állapítható meg, hogy a befolyásolás hatott-e vagy sem,⁸⁶ ami nemcsak bizonyítási nehézséget jelent, lévén a legtöbb esetben a választó *tanúvallomása* az egyedüli bizonyíték,⁸⁷ de az alkotmánytörvény sérelmét is jelentheti a szavazás titkának megsértése.⁸⁸

Az első pontot illetően való, hogy *gyakorlati* nehézséget jelenthet esetleg a titkosan szavazott választók szavazatának mérlegelése, de ebből a magyar törvényhozó is csak azt a következtetést vonta le,⁸⁹ hogy alkalmas általánosító jellegű szankcióval kell sujtani a szintén általánosságban, nagy vonalakban ható befolyásolást.⁹⁰ Nem lehet azonban döntő a bizonyítási nehézség sem. A befolyásolt választó nem fog késlekedni feláldozni szavazata titkosságát, hogy ha azzal a kényszerítéssel szenvedett sérelmének orvoslását várhatja; s ha valaki azzal érvel, hogy így a választó ki van téve a közigazgatási szerv retorziójának, mert szavazata iránya vagy egyébkénti meggyőződése kiderült: ellentétbe jön önmagával, mert a titkos szavazás ellen, tehát a nyilvános szavazás mellett a nyílt szavazás káros mellékhatásával érvel, ami ott rendszer, a titkos szavazásnál pedig csak esetlegesség. Az pedig egészen világos, hogy a szavazás titkának alkotmányjoga nem a bírság előtti vallomástétel kötelezettségével szenved sérelmet, hanem azzal, ha valaki jogellenesen szerez a szavazás tartalmáról tudomást (1925: XXVI. tc. 160. §).

* * *

Az eddigiek alapján tehát levonhatjuk a következtetést: a magyar választási viszonyok között igenis *szükség van a titkos szavazásra* és nincs elvi vagy jelentős gyakorlati akadály bevezetésének. Az kétségtelen, hogy nem lesz csodaszor és ellene csak ez hozható fel; de semmi esetre sem az, hogy csak «utolsó eszközként

seiner Länder. Berlin, 1923. 5. — ⁸³ *Leser*: i. m. 114. — ⁸⁴ *Rehm*: i. m. 65. — ⁸⁵ A francia jog a választási büncselekmény büntetésének kétszeresét rója ki, ha a tettes közhivatalnok. — Von *Hippel*, E.: Die Entwicklung des öffentlichen Rechts in Frankreich seit 1914. Jahrb. des öff. Rechts, XV. 1927. 167. — ⁸⁶ Reichstag des Norddeutschen Bundes. *Hatschek*: i. m. I. 655. — *Seydel*: Der deutsche Reichstag. Annalen d. d. Rechts 1880. 390. — *Mock*: Die Rechtsprechung in Wahlanfechtungssachen. Deutsche Juristen Zeitung, XVII. 308. — Nálunk: *Concha*: i. m. I. 460. — *Némethy*: i. m. 181. — ⁸⁷ *Hatschek*: i. m. I. 534—535. — *Reichel* dr.: Wahlheimnis und Zeugniszwang. D. J. Z. XV., 985—989. — *Galli*: Wahlheimnis und Zeugniszwang. D. J. Z. XV., 1226. — *Gross*, *Alfred* dr.: Strafrechtliche Bestimmungen zum Schutze der Wahlfreiheit. Allg. Oesterr. Gerichtszeitung, 1906. 356. — ⁸⁸ Az 1919. aug. 11-i német alkotmány 125. §-a. Lásd: *Anschütz*, *Gerhard* dr.: Die Verfassung des deutschen Reichs vom 11. August 1919. Berlin, 1928. 332. — *Hubrich*: i. m. 215. — ⁸⁹ Országgy. Irományok, 1910—1918. XXIII. 77. — ⁹⁰ Igazságügyi Jav. Tára, XV. 345. — VII. 284—289.: a bíráskodási novella 4. §-a, — v. ö. a defectuositas vételeme: Országgyűlési Napló, 1892—96. XXVIII. 128. gr. *Apponyi* A.

vezetendő be».⁹¹ Mert ez arra mutat, hogy az ily fenntartással élő attól tart, hogy a titkos szavazás védelme alatt a választó, bár legjobb meggyőződése szerint, de a mindenkori többségi párt ellen szavaz. Ezen az alapon nem a titkosság ellen kell védekeznie, hanem — ha azt politikailag lehetségesnek találja — választójogot nem kell adni annak, akitől a kormányzat ellene szóló szavazatot vár. Nem lehet formailag jogot adni, de a gyakorlás lehetőségétől előre megfosztani. «Das Gesetz kann den Bürgern nicht sittlichen Heldenmuth diktieren».⁹² Nem állítható a választó azon alternatíva elé, hogy vagy meggyőződése szerint szavaz és kiteszi magát a szavazatát figyelő kormányzat retorziójának, vagy lemond joga valószínűségi gyakorlásáról. Így valóban komédiává alacsonyodnék a választás és az így összeülő parlament ez okból sem volna egyéb, mint «ein feierliches und leeres Schauspiel».⁹³

Dr. Goltner Dénes.

Jogirodalom.

Automobilbaleseti felelősség.

(Dr. Barát Sándor és dr. Vészi Mátyás könyve.)

I. Hogy a gépjárműközlekedés jogi szabályozása, mely — a fejlődés különböző előhaladottsági fokán — szerte Európában folyamatban van, nálunk is mennyire magára vonja az ifjabb generáció érdeklődését, annak örvedetes bizonyosága annak a pályázatnak sikere, melyet a Magyar Jogászegylet a KMAC felkérésére és anyagi támogatásával rendezett, s melyben az automobilbalesetek magán- és büntetőjogára nézve kért a pályázótól európai áttekintéssel megalapozott s elméletileg is aláépített törvénytervezetkísérletet. A feltűnően kurtára szabott pályázati határidő ellenére is szép számmal beérkezett pályamunkák közül két dolgozat emelkedett ki s osztozott a pályadíjon, melyek a Magyar Jogászegylet kiadásában külön-külön megjelentek. Emeljük ki mindjárt örömmel: mindkettő komoly, értékes munka, nyeresége irodalmunknak, melyekre a törvényelőkészítés sok pontban fog támaszkodhatni.

A két munka kritikai ismertetését, mely az alábbi sorok célja, legelőszérűbb lesz annak a törvénytervezetnek kapcsán végezni, melyet a szerzők munkáikban — a pályázat kívánalmainak megfelelően — készítettek, mert hisz egyfelől az olvasót is ez érdekli elsősorban, meg aztán a szerzők érdemét is munkájuk eme részéből ítélhetjük meg legjobban, melybe tanulmányaiknak eredményeit összegezték. Ezt megelőzőleg azonban hadd mutassam be az olvasónak magukat a munkákat, mint irodalmi termékeket, az ő jellemző vonásaik szerint.

Barát Sándor könyve rövid, majdnem hogy szófukar dolgozat (mindössze 112 lap), mely azonban a maga megszabott terét okos és öntudatos beosztással, világos, logikus rendszerrel, nyugodt, kissé hűvös, de mindig emelkedett, világos és szabatos előadásban, kiforrott írói készséggel használja fel, olyannyira, hogy rövidségét inkább volnék hajlandó előnyére, mint hátrányára könyvelni el. Rövid általános bevezetés után (5—10. l.), melyben a gépjármű általános kulturális, gazdasági jelentőségét és ennek jogi kihatásait vázolja, tárgyalja előbb a gépjárműközlekedéssel kapcsolatos magánjogi (12—64.), majd a büntetőjogi (65—93.) felelősség kérdéseit, mindkét fejezetben leszámolva előbb az elméleti megfontolásokkal, azután áttekintést tartva a főbb külföldi szabályozásokon, végül ismertetve a hazai jelenlegi jogállapotot, függeléként a bírói gyakorlat kimerítő és rendszeres összeállításával. Könyve utolsó részében (94—112.) aztán jogalkotási javaslatát és ezeknek megokolását terjeszti elő.

Úgy elméleti fejtegetései, mint külföldi jogismertetései általában kellő tájékozottságot árulnak el, úgyhogy e tekintetben mindössze apróbb észrevételekről számolhatnánk be, ha terem engedné. De nem engedi. Így megyek tovább.

Egy nagy hiányosságát — mondhatnám: hibáját — azonban kénytelen vagyok leszögezni a dolgozatnak, mert ez nézetem szerint főbenjáró jelentőségű úgy a gyakorlati, mint az elméleti megítélésben, s ez az, hogy a szerző teljességgel mellőzi munkájában a

⁹¹ *Haendel*: i. m. 34. — Nemzetgy. Irományok, 1922—25. 837. sz. ir. — *Zsedényi*: i. m. 9. — ⁹² *Spira*: i. m. 56. — ⁹³ *Spengler*, *Oswald*: Der Untergang des Abendlandes. Wien u. München, 1918—22. II. 582.

gépjárműbaleseti felelősség jogának legmodernebb, s tegyük hozzá, legtökéletesebb hajtását: a kötelező balesetbiztosítás intézményét. Mellőzi ezt nemcsak saját törvénytervezetében, ami esetleg lehetne elvi (bár helytelen) állásfoglalás folyamánya, de a tisztán tudományos tárgyalásnál is, holott ennek igen jelentős törvényhozási előzményei vannak külföldön, melyek tanulságai egy törvényhozói probléma megoldásánál nem hagyhatók figyelmen kívül még akkor sem, ha a törvénytervező netalán bármi okból elutasítólag foglalna állást e megoldásmóddal szemben. Úgy látszik, a problémának ez a része elkerülte a szerző figyelmét, ami egyébként a túlrövidre szabott dolgozói időre tekintettel érthető is. A szerzőnek a munkában megmutatkozó józan felfogása alapján meg vagyok győződve, hogy ha e kérdést kimerítő tanulmány tárgyává tette volna, velem együtt hirdetné, hogy semmiféle megalkotandó mobilifelelősségi törvény nem épülhet fel többé a kötelező balesetbiztosítás lehetőleg minél kiadósabb alkalmazása nélkül.

Írói jellemvonások tekintetében egészen eltérő jellegű a másik munka, *Vészi Máttyás* könyve.

Az olvasót e könyvben legelőbb is az írónak rendkívül nagy gondolatbősége lepi meg, mely őt szinte akadályozza a programszerű haladásban, a munka arányos, gazdaságos felépítésében, mert sűrűn fakadó gondolatai helyet, kifejtést követelnek maguknak s ezzel nemcsak az egyes fejezeteket nehezítik el, de az író messze kitérésekre is csábítják, még a munka alaprajzbeli deformálódásának kockázataival is. Jellemző e tekintetben különösen a bevezető rész, hol a szerző igen távolról indul, merőben általános jellegű elmékedéseket tartalmazó fejezetekben («A kártérítés lélektan», «A kártérítési gondolat fejlődése», «A balesetkár») 42 sűrű nyomású lapon át juttatja el az olvasót a tulajdonképpeni, közelebbi bevezetéséhez (IV. fejelet «A veszélyes üzemek taná» stb.). Ez általános jellegű elmékedések, melyek egyébként a szerző eleven, ötletes gondolatjárásáról, nagy olvasottságáról tanúskodnak, — bár okfejtésükhöz is véleményem szerint itt-ott szó fér — helyükön valók volnának egy a kártérítési jogot a maga egészében tárgyzó elméleti monográfiában, de itt, egy gyakorlati célú, részleges tárgyú műben feleslegesen terhelik az előadást és fárasztják az olvasót.

Az író másik jellemvonása, mely talán az előbbivel kapcsolatos az, hogy — ha szabad így fejeznem ki magamat — az epikus tárgyi, nyugodt előadásmódja helyett a lírikus könnyed, szubjektív, sokszor nyugtalan, szökellő, sőt néha hézagos előadásmódjával viszi a tárgyalást. Ez a jellemvonás is inkább mutatkozik meg az első részen, hol a bevezető elméleti fejtegetések az ily szubjektív feldolgozásra alkalmasabbak, mint a szakaszokhoz kötött törvényindokolások. Az elméleti fejezetekben a kártérítési tanban uralkodó alapelvek rendszeres, objektív, kritikai taglalása helyett inkább csak a szerzőnek ezekre vonatkozó, sokszor érdekes, de mindig szubjektív reflexióit kapja az olvasó. A hézagosságra vonatkozó kifogásom illusztrálására utalok arra a kétlapnyi (67—69.) fejezetre, melyben «A közlekedési baleset büntetőjogi elvei»-ről beszél a szerző, amely nem igen tekinthető másnak, mint egy odavetett lírai akkordnak. Nem sokkal több ilyen szubjektív csevegésnél a következő fejezet (69—78.) sem, melyben a szerző a külföldi törvényhozási szabályozásokat ismerteti eléggé madártávlatból. Nem elég plasztikus még a hozzánk legközelebb álló német-osztrák jog ismertetése sem, csupán odavetett a többié. Például emlitem, hogy a francia jog ismertetésénél egy szóval sem emlékezik meg arról a kemény küzdelemről, mely a francia bírói gyakorlatban a vétkeességi és tárgyi felelősség közt épp az automobilbalesetek kapcsán folyt le és dőlt el az utóbbi javára a legutóbbi években a francia felsőbíróság energikus beavatkozásával. Másfél sorban emlékszik meg az 1926. évi svájci törvényről, mely pedig neki, ki az automobilkártérítési jogot épp a kötelező biztosítás gondolatán építi fel, elsőrendű érdekességű jelenség lett volna annak ellenére, hogy a svájci törvény nem lépett életbe (népszavazás elvetette, amiről a szerző, úgy látszik, még nem tudott). Úgyszintén «technikai okokból» (75. lap) — bizonyára, mert a pályázati határidő szűk keretei közt lehetetlen volt számára felkutatni és beszerezni a megfelelő forrásmunkákat — csak megemlíti, de nem ismerteti a dán törvényt, mely szintén a kötelező biztosítás eszközével dolgozik. Az említett «technikai ok» szubjektíve menti ugyan a szerzőt, viszont azonban megengedhetőnek s a munka érdekében állónak tartottam volna, ha e hiányokat utólag pótolta volna.

Pontosabb és tárgyiasabb a hazai magán- és büntetőjogi fejlődés és gyakorlat ismertetése (78—105.), mely a könyv első részét

befejezi. A második rész (106—248.) teljesen a szerző törvénytervezetének van szánva. A 44. §-ból álló törvénysszöveget követi előbb párlapos általános, majd igen kiterjedt részletes indokolás, melyhez egyúttal — kissé szokatlanul — minden egyes szakasznál a szakasz tartalmát apróra kifejtő kommentárszerű magyarázatok csatolkoznak. Végül függeléként a ma érvényben levő jogszabályokat közli.

Mindent összevéve, a dolgozat a kifogásoltak ellenére is érdekes, figyelemreméltó, széles látókörű vállalkozás, mely a kritika mellett az elismerést is bőven megérdemli.

II. Fentebb már bejelentett álláspontomhoz képest, mely szerint manapság már nem képzelek el automobilifelelősségi törvényt más alapon, mint a kötelező biztosítás rendszere alapján, ami viszont visszahat a törvény egész berendezkedésére: a két pályamunka konkrét törvényjavaslatának ismertetésénél a *Vészi*-féle tervezetet veszem alapul, csak ott térve ki a másik tervezet egy-egy pontjára, ahol arra különös alkalom kínálkozik.

Ezt a kötelező balesetifelelősségi biztosítást tartom én az egész kérdés sarkpontjának, hogy ezt teljes mértékben felfogta és keresztülvitte tervezetében, a szerző legnagyobb érdemének. Üres beszéd minden kártérítésre kötelező bírói ítélet ott, ahol a felelősség valóráváltása a károkozó fizetésképtelenségén megghiusul, ami az autóforgalom egyre terjedő arányai mellett a gépi közlekedésnek a *kisemberek* széles rétegei közé szemünk láttára történő lehatolása folytán egyre sűrűbb jelenség lesz. Ez a pont az épp, mely különösen a vasúti közlekedéssel szemben is eltérő szabályozást kíván a gépjármű számára. Ott rendszerint egy kártérítésre anyagilag feltétlenül képes nagyüzem áll szemben a károsulttal, így ez utóbbinak elég a maga jogi igazát kivívni s a kártérítés ezzel már biztosítva is van; emitt a legtisztább jogi igény is veszendőbe mehet a károkozó vagyontalanságán, ha csak a jogrend nem gondoskodik *preventíve* s intézményszerűen arról, hogy ez a kártérítés ott, ahol jogosultsága fennáll, a valóságban csakugyan be is következzen. Ez a gondoskodás a legegyszerűbb s legbiztosabb módon megtörténhet azzal az adminisztratív elővigyázati rendelkezéssel, hogy a közigazgatási hatóság csak azt a járművet bocsátja az utcára, melynek gazdája előzetes biztosítással megszerezte azt a garanciát, hogy az esetleg okozandó károkért — legalább a törvényes mértékig — feltétlen felelni fog tudni.

Az egyetlen, merőben önzően rideg kapitalista argumentum, melyet e gondolatnak ellene lehet vetni, az, hogy a kötelező biztosítás a maga díjterhével a gépkocsiforgalom csökkentésére s ezzel indirekte elsősorban az automobilipar virágzásának akadályozására, távolabbról egyéb termelési ágak üzemének drágítására s ezzel termelési költségeinek szaporítására visz, melyekben a gépjármű felhasználása nagyobb mértékben történik. Ez az argumentum még azokban az államokban sem állja meg a helyét, ahol az automobilipar a nemzeti termelésnek jelentékeny tényezőjét teszi. Nincs és nem is lehet oly ipara vagy gazdasági berendezkedése egy országnak, mely igényt tarthatna arra, hogy üzleti érdekei kedvéért felelőtlen elemek rászabadíttassanak a nagyközönségre, veszélyeztetve életet, testi épséget és vagyont. De egyenesen üres frázis oly országban, mint a miénk, hol az automobilipar egészen jelentéktelen, így a vagyontalanságuk folytán felelőtlen elemek által feleslegesen elpusztított vagy egész életükre nyomorékká tett áldozatok vére vagy a koldusbotra juttatott özvegyek és árvák könnye csak idegen országok iparát segítené táplálni. Hogy a gépkocsiforgalom a biztosítási teher folytán csökkenni fog? — Lehet; de csak abban a mértékben, hogy a biztosítási díjat el nem bíró, tehát rendszerint nem komoly célt szolgáló forgalom fog apadni. Ebben a tekintetben pedig nem tudom eltitkolni azt a meggyőződésemet, hogy nem látok társadalmi katasztrófát abban, ha nem minden ficsúr, sőt borbélylegény vagy rőfössegéd lesz abban a helyzetben, hogy motorjával veszélyeztessen az életbiztonságot. Az, hogy a biztosítás terhe a legitim forgalomnál is növelni fogja a termelési költségeket, ami részben vagy esetleg egészben is továbbhárul a fogyasztásra: nem akadály. Épp ez a célja minden biztosításnak, hogy az egyest agyonnyomó baleset terhét elviselhetőbbé tegye a veszteségnek ezerekre és százezerekre áthárításával, kik a balesetet előidéző vállalkozásnál érdekelve vannak s azt együttesen könnyen elbírák. Csupán egyről kell gondoskodnia a törvényhozónak: arról, hogy a kötelező biztosítás ne nyujtson alkalmat sem a nyereszkeskedő biztosítótársaságok kartelljének a kiszolgáltatott publikum kiuzsorázására, sem egy hivatalos biztosítószer-

vezet bürokratikus kényelmű és nehézkességű berendezésének, hogy ugyanezt az eredményt a maga ólomlábon járó, lélektelen adminisztrációjával idézze elő. Ezért leghelyesebb a szabad verseny megengedése a nyereszkes társaságok és az érdekeltek által felállítható szövetkezeti biztosító közt.

III. Nézzük az elmondottak után a szerző törvénytervezetét részleteiben.

1. A kötelező biztosítást a szerző rendszerének annyira tengelyévé teszi, hogy törvénytervezetében mindjárt ezt bocsátja legelőre, kimondván egyfelől, hogy e biztosítás előfeltétele a jármű üzembelyezhetőre szolgáló forgalmi engedélynek (2. §), másfelől viszont, hogy az a fél, aki e kötelezettségének eleget tett, többé a külön törvény szerinti semmiféle kártérítő felelősséggel nem tartozik (27. §), hanem a károsult kizárólag a biztosító ellen számára megnyíló direkt igényre van szorítva (5. §, 1.).

Ebből helyes az első (adminisztratív) rendelkezés, de nem helyes az utóbbi (a magánjogi).

Az a rendezés, hogy az autó gazdája minden kötelezettségének eleget tett azzal, hogy a balesetbiztosítást, mint egy harmadik javára szóló szerződést, megkötötte s ezzel az esetleg bekövetkező baleset jogi következményeinek rendezésénél saját személyében teljesen kiesik a játékból s a kártérítés marad kizárólag a sértett és a biztosító ügye: felfogásom szerint nem felel meg sem a jogi helyzetnek, amennyiben a kárkötelelem mégis csak a biztosított tényeiből vagy az ő személyével kapcsolatos tényekből fakad, sem a jogpolitikai szempontnak, amennyiben az illetén rendezés erősen aggályos a prevenció tekintetéből. Gyengébb judiciumú egyénekben (értem a gazdát is, alkalmazottat is) ugyanis könnyen keltetheti azt a felfogást, hogy a biztosítással a kocsit quasi szabadalmat nyert a károkozásokra. «*En gázolok, a biztosító fizet!*» Ezért még akkor is, ha a biztosító csakugyan fizet, mereven ragaszkodni kell ahhoz a jogi konstrukcióhoz, hogy *a biztosított felelőssége alapján fizet, amely felelősség terhétől szabadulni végső és teljesen soha, semmiképpen nem lehet, legfeljebb a biztosító — bizonyos határig — átveszi az emberről az ebből a felelősségből folyó fizetési kötelezettséget.*

Ehhez a személyes felelősséghez ragaszkodni kell már csak azért is, mert a biztosításnak természetesen ki kell terjednie minden kárra, akár véletlen baleset, akár a gazda enyhe vagy súlyos gondatlansága, sőt akár dolusza okozta is. Így van a svájci törvényben is. Ezt a szerző nem fejezi ki egész világosan, csupán «*baleset következményei ellen*» való biztosításról beszél! Márpedig világos, hogy *vétkes* felelősségtől való mentességet lehetetlen biztosítással megvásárolni. De hogy ez így helyes a vétlen felelősségre is, az mindjárt világos lesz akkor, ha azt az esetet vesszük figyelembe, amikor a biztosító *nem fizet*, azaz mikor a kár meghaladja azt a keretet, melyet a törvény leküzdhetetlen biztosítástechnikai okok miatt a biztosításnak kénytelen szabni. Semmi ok nincs rá, hogy a gépkocsi gazdájának felelősségét igénybe ne vegyük a biztosítót terhelő törvényes kártérítési maximumon túl is, ha a kár ezen túlterjed s az okozó a kártérítésre képes. Lehetetlen volna futni hagyni ily esetben az egyébként fizetesképes (esetleg talán milliomos) károkozót a többletre nézve azon ürügy alapján, hogy ő a biztosítással eleget tett kötelezettségének. Azaz a biztosítás lényegében *szavatossági biztosítás* kell hogy maradjon mindvégig, melynél alapul mindig a biztosított felelőssége szolgál és nem alakulhat át egyszerű kárbiztosítássá harmadik (a károsult) javára.

Ez utóbbi már csak azért sem, mert hisz a dolognak másik oldala is van. Ha a biztosítást egyszerűen kárbiztosításnak tekintenők, akkor annak ki kellene terjednie oly esetekre is, melyekért a gépkocsitartó *nem felel*, pl. vis maior vagy egyéb elháríthatatlan esemény okozta kár. Az ezzel szükségkép járó díjtöbblet fizetésére azonban az autó gazdáját nyilván nem volna jogos dolog igénybe venni, mert ez már nem a *felelősség*, hanem az általános népjóléti intézkedések körébe tartoznék.

En magam célszerűnek és szükségesnek látnám ezt az utóbbi jellegű biztosítást is megszervezni, mégpedig együtt a másikkal, de nem tartanám igazságosnak annak terhét egyedül a gépkocsitartók nyakába zúdítani, hanem a szavatossági biztosítás alól kieső károk viselésére szükségesnek tartanám egy külön alap létesítését, melybe valamennyi érdekelt tartoznék beszolgáltatásokat teljesíteni. Így elsősorban az automobiltartók a biztosítási díj néhány %-át tevő pótlék alakjában, melyet a biztosító szedhetne és szolgáltatna be, aztan maga a biztosító díjnyeresége bizonyos

százaléka erejéig, végül maguk a kártérítésben részesítettek is bizonyos (csékély) százalékarány szerint az élvezett kártérítési összeg után. Továbbá ide lehetne utalni az autótörvénnyel kapcsolatos bírságpénzeket s más e féle közigazgatási járulékokat stb. Ilyen alapot a francia tervezetek proponáltak. (L. a legutóbbi javaslat ismertetését Revue de droit civil, 1931. 219. l., a régebbiekre nézve *Colin et Capitant Cours II.*, 400. 2.) Ott azonban ez az alap végezte volna valamennyi károsult kártalanítását is, szóval pótolta volna a kötelező biztosítást, amit kevésbé tartok helyesnek.

Végül az életben a tiszta szavatossági biztosítás a legtöbb esetben össze lesz kötve a tulajdonosnak saját maga javára szóló kár- (vagy élet-, baleset-) biztosításával, mivelhogy az az autóbaleset, mely másnak kárt okoz, rendszerint a károkozó jármű önrongálásával és a bennülők sérülésével is szokott járnai. Lehetne gondolkodni az utóbbi biztosítás kötelezővételéről is. Ez azonban messze vinne. Ennek fejtegetésébe itt nem kívánok belemenni. (Az alkalmazottak biztosításáról már van gondoskodás.) Most itt csak annyit kell kiemelnem, hogyha ilyen saját biztosítás van is egybefoglalva a szavatossági biztosítással, a kettő egymástól élesen elkülönítendő.

Visszatérve alaptémánkra: az a kérdés, hogy direkt vagy indirekt kereset legyen a biztosító ellen, már a svájci törvény tárgyalásánál felmerült. (V. ö. *A. Schönbein: Die Haft- und Versicherungspflicht des Automobilhalters etc.* Bern, 1928. 103.) Ez a törvény — helyesen — előbb egész általánosságban leszögezi az automobiltartó felelősségét (Art. 31.) s a felelősség részletes szabályait és határait (32—40.) és csak ezután beszél a biztosítási kötelezettségről (41. s köv. sz.), mint az előbbtitől elvileg független dologról. Ez így nézetem szerint helyesebb is, logikusabb is, mert hisz fogalmilag első mégis csak a felelősség, mely egyaránt terheli a gazdát, akár biztosít, akár nem. Csak mint plusz járul ehhez a gazdának törvényes kötelezettsége a biztosításra.

Ez utóbbi nem zárja ki azt, hogy a károsultnak a biztosítási összegre direkt igény ne engedessék a biztosító ellen (törvényes keresetcesszió, törv. zálogjoggal), amit a svájci törvénynél — helytelenül, nem találó okok alapján — mellőztek. Elismerem, hogy az utóbbi megoldás és a szerző álláspontja közti különbség részben csak jogi konstrukció kérdése, de olyan konstrukcióé, amely mellett a kecske és káposzta problémája helyesebben oldódik meg.

Egyébként a szerző maga sem vonja le teljesen álláspontjának következményeit, sőt a részletekben ellentétbe kerül elvi kiindulópontjával. A 8. §-ban arról beszél, hogy a károsult a biztosítótól sem követelhet kártérítést, «*ha a kár egyedül az ő hibájából keletkezett vagy azt erőhatalom okozta*». Ennek a rendelkezésnek ki nem mondott logikai előzője nyilván az a gondolat, hogy a biztosító azért nem tartozik, mert ez esetben maga a biztosított sem volna felelős. Holott ha a biztosítottat a felelősségi láncolatból egyszerűen kikapcsolnók, akkor érthetetlen volna, hogy a biztosító miért ne feleljen pl. erőhatalom esetén, hisz *biztosításnak* ily baleset ellen is ugyancsak helye van, ha *kártérítésnek* nincs is. Ugyanígy a 9. §-ban a szerző fel akarja menteni a biztosítót a vagyonos sértettel szemben a kárfizetés kötelessége alól akkor, ha «*a balesetnél sem a gépkocsivezetőt, sem a forgalmi engedélyest vagy üzembentartót gondatlanság nem terhelte*». Hogy kerül a kocsivezető vagy gazda gondatlansága vagy ennek hiánya okozatos kapcsolatba a biztosító felelősségével másként, ha nem azon az alapon, hogy a biztosító kötelezettségének tartalmát mégis csak a biztosított köteleme adja meg. Ha pedig ez így van, akkor felesleges dolog azt mondani, hogy a biztosítottat ez a kötelelem saját személyében nem terheli. Terheli csupán a biztosító, ha ilyen van, köteles azt tőle — a törvényes mértékig — átvenni.

2. Miben áll most már az a kötelelem, mely a gépjármű gazdáját, ha törvény ellenére nem biztosított, mindvégig saját személyében terheli, ha biztosított, rajta keresztül a biztosítási határig a biztosítóra átszáll? E tekintetben mindkét tervezet — eddigi jogunk és a Mt. ujjmutatása szerint — az objektív felelősség álláspontjára helyezkedik. Helyesen. (Zárjel közt mondva, ez az elismerés nem teljesen üres bók, tekintettel arra, hogy még mindig vannak államok, hol a jogélet nem tud szabadulni a vétkekességi elv vagy legalább vétkekességi vélelem vagy fikció járszalagáról!) Csupán a fogalmazást kell kifogásolnom mindkettőjükénél, ahogy ennek a felelősségnek határait körvonalazzák.

A *Vészi*-féle tervezet fent már id. 8. §-a csak az erőhatalmat és a sértett saját hibáját ismeri el felelősségoldó körülményekül, tehát a felelősség felső határaiul. Mindegyik pont hibás.

a) Ami az *erőhatalmat* illeti, ennek fogalma nálunk a német objektív felfogáshoz alkalmazkodik, mely szerint csupán azokat a valóban — absztrakte nézve is — ellenállhatatlan, legyőzhetetlen külső behatásokat értjük alatta, melyek még a legnagyobb emberi vállalatokra (vasút, posta, gyárak, közraktárak stb.) is ilyenekül jelentkeznek, sőt, mondhatnók, e fogalom egyenesen s elsősorban ezekre a nagyvállalatokra tekintettel állított fel. A franciák, olaszok ellenben hajlamosak a fogalmat bizonyos relativitással kezelni, beleértve oda a felelős személyhez való viszonylatban elháríthatatlan külső eseményeket akkor is, ha azok magukban véve nem járnak az eget-földet rázó esemény jellegével. Világos, hogy az autózúzemre, mely lényegében s a gyakorlatban is igen gyakran csak kisüzem, a nagyüzemekre szabott abszolút erőhatalom-fogalom, mint mentesítő ok, igazságtalanul magas. Viszont ezért feladni ezt az abszolút fogalmat, felesleges, sőt káros lenne, mert ezzel csak azok a nagyüzemek kapnának indokolatlan kedvezményt a felelőségi határ leszállításában, melyekre ez a magas határ helyes és igazságos. Ezért bölcsőbb az a megoldás, mely a mi esetünkben nem *vis maiort* teszi meg határnak, hanem az adott esetben «elháríthatatlan, külső eseményt», mint ezt a *Barát*-féle tervezet is teszi. (A prevenció szempontjából ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy az üzemből rejlő ok, még ha adott esetben elháríthatatlan volt is, pl. törés, nem mentesít.) Az így nyert határjelzőkritériummal értelmesebb megoldásokra jutunk, mint a *vis maior*al. Világos pl., hogy ha a motorkerékpárost egy kereke alá futott kutya felborítja s ezzel kárt okoz, ez ránézve elháríthatatlan eseménynek fog minősülni, de azért nagyozolás volna ezt az eseményt *vis maior*nak nevezni, aminthogy a francia gyakorlat által (*Vészi* helyeslése mellett, 166.) ilyenek tekintett esetek (kavics az úton, porfelhő, hirtelen rossz út stb.) sem azok, bár persze lehetnek mentesítő okok.

b) Hibás a másik pont is, — s ebben már a *Barát*-tervezet is osztozik társával — mely szerint a sértettől eredő közrehatást csak akkor ismerik el felelősségszünetőnek, ha az *hibás* volt. Hogy az illetén fogalmazásban rációbeli és logikai hiba van, arra már más helyütt (Polg. Jog 1931., 253.) rámutattam. Ez a hiba, mely bírói gyakorlatunkban is otthonos, sőt a Mt.-be is becsúsztott a Javaslat 883. § 2. bek.-ben s a hozzá tartozó indokolásban teljesen hiánytalanul kifejtett helyes álláspont ellenére is abban van, hogy a kifogásolt szöveg ugyanazt a tényállást a benne szereplő két személy, a károkozó és a károsult (adós és hitelező) oldalán eltérő elvi szabályozás alá veti: a károkozót a tárgyi, a károsultat a vétkes felelősség alá sorozza. Jográció szempontjából ez csak úgy érthető, ha elképzeljük, hogy a törvényhozó abból a primitív és nyilván hazug feltételezésből indult ki, hogy a veszélyes üzem folytatása kvázi már önmagában vétkes, megrovandó, ezért a közönséggel szemben mintegy büntetésből, megtorlásszerűleg szigorúbb kezelés alá vetendő vállalkozás. A veszélyes üzem folytatója feleljen a Kulpán túl is, de a vele szemben álló fél felelőssége ugyanazon összetett tényállásban csak a Kulpán innen marad! Ez nyilván megokolatlan igazságtalanság, elfogultságból eredő részrehajlás. Az a veszélyes üzem folytató vállalkozó nem eo ipso gazember, sőt inkább és legtöbbször sajnálatraméltó teremtmény, hisz ő a veszélyes üzemenél elsősorban saját bőrét viszi a vásárra, rendszerint komoly életérdekekért. Tőle sem szabad és lehet tehát megtagadni az egyenlő elbírálás nagy elvét: *Quod uni iustum, alteri aequum*. Ha a veszélyes üzem folytatójára, mikor az ő felelősségéről van szó, ráhúzzuk a tárgyi mértéket, akkor nem lehet visszaugrani az ellenfélre kedvezőbb vétkeségi alapra akkor sem, mikor az ő mentesüléséről van szó a felelősség alól az ellenfél hátrányára.

De ez egyenesen logikai abszurdum is volna. Ha én a gépkocsi gazdáját felelőssé teszem a balesetért pusztán azon az alapon, mert azt ő okozta, akkor ennek a felelősségnek bennrejlő határa az, ameddig az ő okozása valóban terjed. Amit nem ő, hanem az *ellenfél* okozott, — akár vétkesen, akár vétlenül — az világos, hogy már fogalmilag kívül esik ezen a felelősségen. Ha a sértett részéről csak a *vétkes* okozást ismernők el kötelemszünetőnek, akkor a gépkocsitulajdonost felelőssé tennők azoknak a károknak egy részéért is (a vétlenül okozottakért), amelyeket éppen ellenfele idézett elő. Legvilágosabb az eset annál a szélső példánál, ha a szabályosan haladó autó elé egy örült vagy kis gyermek ugrik oda váratlanul, kivédhetetlenül, az utolsó pillanatban. Miután a sértett *hibájáról* itt jogilag nem is lehet szó, a gépkocsi gazdáját felelőssé kellene tennünk a tényleg kivédhetetlen kárért, mely a balesetből épp az örültre, gyermekre előállott, holott «elháríthatatlan esemény» címén

felmentenők őt egy harmadik keresete alól, ha ez a harmadik ugyanakkor ugyanezen tény folytán szintén kárt szenvedett. Ez nyilván logikátlan volna. Sőt ellenkezőleg: épp a gépkocsitulajdonos követelhetne kártérítést a beszámíthatatlan személy tényéből folyólag őt ért kárért az Opt. 1310. § s a Mt. 1717. § 3. bek. alapján az örült vagy gyermek vagyónából, ha ennek egyéb feltételei megvannak. De ugyanezt kell mondani a normális, épeszű ember ténykedéseiről is. A kocsi gazdája mentes, mihelyt a sértett *okozta* a kárt. Az aztán a bíróra váró feladat: disztingválni, mikor okozta az egyik, mikor a másik vagy mikor okozták együtt közösen. Csak az volna logikai botlás, egyiket *minden* okozásért, másikat csak a *vétkes* okozásért tenni felelőssé.

Még helytelenebb az osztrák törvény s utána *Barát* fogalmazása, mely még egy harmadik részéről jövő okozásnál is megkívánja a vétkeséget. Itt az abszurdum még azzal is fokozódik, hogy abban a kérdésben, hogy a gépkocsitulajdonos fizessen kártérítést vagy ne, sem az ő, sem ellenfelének magatartása, hanem egy ismeretlen harmadik lelkiállapota döntene!

Tehát a kifogásolt mondat helyesen: «ha a kárt elháríthatatlan esemény vagy a sértett magatartása okozta». Utóbbinak nem kell elháríthatatlannak lenni. A veszélyt, mely saját magatartásával jár, kiki saját maga viseli. Máskülönből előállhatna az a furcsa helyzet, hogy pl. az öngyilkosjelölt, ki a száguldó autó elé vetette magát, kártérítést követelhetne az autón, mert ez zavarodottságában nem volt elég ügyes, hogy az elgázolást elkerülje, holott annak lehetőségé valóban megvolt.

Természetesen ha a károkozásban az egyik felet (bármelyiket) hiba terheli, míg a másik hibátlan vagy kevésbé hibás, akkor a kár (egészen vagy nagyobb részében) a hibást (hibásabbat) terheli. A mi fentvitatott álláspontunk csak annyit jelent, hogy ha mindkét okozó egyformán hibátlan, nem lehet a kárt egyszerűen — sub titulo «veszélyes üzem» — mindig a gépkocsi terhére róni, hanem a bíró a két félnek az okozásban való effektív részvétele szerint dönt.

(Bef. köv.)

Dr. Marton Géza.

Szemle.

— *Quandoque bonus dormitat Homerus*, de ez a megállapítás Horáciusnak *Ars poetica*-ja szerint is csak a költő művészetének kisiklásait menti, ellenben nem alkalmazható a törvényhozás művészetében újabban sűrűn észlelhető botlásokra, amelyek azt a benyomást keltik, mintha csupa vak Homeros szerkeszteni a gombamódra termő rendeleteket. Ennek a maga nemében klasszikus példányát termelte a m. kir. minisztérium 4960/1932. M. E. sz. rendelete (Budapesti Közlöny 1932. okt. 30.), amelynek 3. §-a következőkép hangzik:

«A 4500/1931. M. E. sz. rendelet 7. §-ának 1. bekezdése a következő rendelkezéssel egészítették ki: Kijátszás minden olyan cselekmény, amelynek megállapíthatóan az a célja, hogy a rendeletben foglalt valamely tilalom vagy korlátozás érvényesülését meg-hiusítsa, így különösen a 4500/1931. M. E. sz. rendelet 2. § 1. bekezdésében foglalt tilalom tekintetében a *kijátszás kihágása be van fejezve, ha valaki az ott felsorolt valamely tárgyat vagy értéket kivinni törekszik a nélkül, hogy a kivitelt a Magyar Nemzeti Bank engedélyt adott volna.*»

Igazán nincs ok, hogy kákán csomót keresve olyan apró szépséghibára mutassunk rá, mint aminő a «kijátszás kihágása» vagy a szokatlan syntaxis szeplője, amely a kijátszás értelmezését az «így különösen» fordulattal kapcsolja a kihágás befejezésének körülírásába. Költői alkotásokban a mondat elejének és végének logikai összefüggése nem is olyan fontos. Márpedig az, hogy e szakasz költői munka, amely erejét és érvényét szerzőjének izmos képzelőtehetségéből meríti, nehezen vonható kétségbe. Hivatkozik ugyan a rendelet az 1931: XXVI. tc.-ben nyert felhatalmazásra, mint a rendeletnek jogalapjára, de e hivatkozás körül némi baj van. Ugyanis e törvény 3. §-a kifejezetten fölhatalmazza a minisztériumot a kihágási Btk. egyes meghatározott rendelkezéseinek módosítására, azonban ezek közt nincs a ki-

hágási Btk. 26. §-a, amely szerint a kihágás kísérlete nem büntethető. Ily felhatalmazás nélkül pedig a kihágási törvénykönyv általános rendelkezésének rendeleti módosítása, enyhén szólva, törvénytelen, mert az 1931:XXVI. tc. indokolása szerint a 3. § «a büntetőjog körébe vágó rendelkezések körét állapítja meg», s ha beírta azzal, hogy az elzárás maximumára, az elkobzásra és az elévülésre vonatkozó törvényes rendelkezések rendeleti módosítására adjon felhatalmazást, úgy a *contrario* a napnál világosabb, hogy a Kbt. egyéb általános rendelkezéseinek módosítására *nem* kívánt felhatalmazást adni. Még kevésbé nyert a kormány felhatalmazást új büntetőjogi fogalmak kreációjára. Mert kimondhatja ugyan a Btk. 128. §-a, hogy a felségsértés kísérlete ugyanígy büntetendő, mint a befejezett felségsértés, kimondhatta az 1879. évi XXXI. tc. is, hogy az erdei lopás kihágás, annak kísérlete büntetendő, de ebből még nem következik, hogy a törvényes alappal nem bíró rendelet egy pusztán lelki tény, amely még csak a kísérlet fogalmát sem meríti ki, merész lendülettel befejezett bűncselekménnyé nevezhessen ki. Hogy a kihágás mikor tekinthető befejezettnek, mikor nem, azt az ítélőbíróság hivatott eldönteni, természetesen csak *lege artis*, nem pedig *arte legis*, nem a jog fogalmainak mesterkélt kiforgatásával, mint a rendelet, amely a pápánál is hatalmasabbnak képzelvén magát, leányból fiút, előkészületi cselekményből kifejezett cselekményt vél faraghatni. Aki a tilalom ellenére valamely tárgyat vagy értéket kivinni «törekszik», az legrosszabb esetben előkészületi cselekményt követ el, amely mint *delictum sui generis* (pl. Btk. 222. §) poenalizálható ugyan, de egy más bűncselekmény kísérletévé vagy befejezésévé még akkor sem lenne előléptethető, ha erre a törvény kifejezetten felhatalmazást adott volna. Gyakorlati alkalmazásában sem éppen aggálytalan a «törekvés», mert oly kérdéseket vehet föl, hogy pl. az, aki a Budapest—Hegyeshalmi vonaton ezer pengőt vitt tárcájában, vajjon melyik állomáson válik gonosztevévé? Remélhetőleg a bíróság nem jut abba a helyzetbe, hogy ily kényes problémákkal foglalkozzon, mert mielőtt erre sor kerülne, megállapítja a rendeletnek nyilvánvaló törvénytelenységét, ami a forma szerint még hatályban álló 1869: IV. tc. 19. §-ának 2. bekezdése szerint nemcsak joga, de kötelessége. Hacsak a homerikus kodifikátor szunnyadásából felriadva már előbb vissza nem vonja a rendeletet, amely, miként az mostanában nem szokatlan, nyilván csak elnézésből jelent meg a hivatalos lap hasábjain. Mi a legmelegebben ajánljuk a visszavonást, mert a jog stabilitása hasonlíthatatlanul fontosabb államérvék a pengő stabilitásánál és súlyosan sérti a jogi fogalmak aranyértékét, ha azok a kodifikáció zűgforgalmában devalválódnak.

— Dr. Schwarz Tibor kir. törvényszéki bíró: *A kereskedelmi vétel jogszabályai. Különös tekintettel a bírói gyakorlatra.* Előttünk fekszik dr. Schwarz Tibornak fenti munkája, mely alig néhány nappal ezelőtt hagyta el a sajtót. A könyv futólagos áttekintése is elegendő annak megállapításához, hogy mily rendkívül nagy szolgálatot tett különben is vajmi fogyatékos kereskedelmi jogi irodalmunknak szerző e könyv megírása által. Dr. Schwarz Tibor könyve kimerítően és rendszerbe foglalva dolgozza fel a kereskedelmi vétel joganyagát és ismerteti kereskedelmi törvényünk intézkedéseit, ezirányú joggyakorlatunkat és jogirodalmunkat is. A kitűnő munka ismertetésére és méltatására egyik legközelebbi számunkban térünk vissza.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és állásukeresőknek 10 fillér. Apróhirdetések előre fizetendők.

Racionalizálást szolgálják ügyvédek másolásoknak, sokszorosításoknak, idegen levelezésüknek «Tempo»-nál végeztetése által. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. Diktáló fülkék. 505

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkidadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtvszék elnöke.

Megjelent!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarázatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírása

Ára P 2-40

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932: VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

Írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

Ára 4 pengő 20 fillér

A HITELSÉRTÉSÉRŐL SZÓLÓ 1932. ÉVI IX. T.-CIKK INDOKOLÁSA ÉS SZÖVEGE

Magyarázattal összeállította

Dr. ZÖLDY MIKLÓS

az igazságügyminisztériumban alkalmazott kir. ügyész

Ára P 2.—

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
és minden könyvkereskedésben.

ARANY JÁNOS ÖSSZES KÖLTŐI MŰVEI

EMLÉKKIADÁS

A KÖLTŐ HALÁLÁNAK 50 ÉVES FORDULÓJÁRA

10 kötet hat kötetbe kötve

TARTALMA

- I—IV. kötet. Kisebb költemények.
V. kötet. Az elveszett alkotmány. — Rózsa és Ibolya. — Szent László füve. Murány ostroma. — Losonczy István.
VI—VII. kötet. A Toldi trilógia.
VIII. kötet. Katalin. — Bolond Istók. A Jóka ördöge. — A nagyidai cigányok. Az első lopás. — Töredékek.
IX. kötet. Keveháza. — Buda halála.
X. kötet. Daliás idők. — A Csaba eposz.

Ára 32 pengő

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-8-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. A béna ellenbírálát, vagy... — Dr. Menyhárt Gyula
budapesti ügyvéd: A zárt ügyvédlétszám kérdése. — Dr. Bratmann Pál:
Akarathibás megbocsátás. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatá-
ból. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 45. sz. — Hiteljogi Döntvénytár. XXV. 10.

A béna ellenbírálát, vagy...

— Válasz dr. Szobonya Béla cikkére. —

A vallási ellenreformáció korának vitairataira emlékeztető hangon felelt a kir. Kúriának egyik bírása arra a szűkszavú megjegyzésre, amellyel e lapok a kir. Kúria 1932. szeptember 27-én kelt P. IV. 307/1931. számú ítéletének egyik tételét kísérték. Ha ez a válasz tartózkodik minden megjegyzéstől, ennek oka helyzetbeli: az a körülmény, hogy az ellenbírálát ismeretlen támadónak szól, akinek zárt sisakja ingerelt, ez a válasz pedig a legfelsőbb bíróság ismert jelesének.

Mégis szabad talán csodálkozni azon, hogy az ellenbírálát a kormány rendeletalkotó hatalmának kérdéseivel foglalkozva, említésre sem méltatta a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869: IV. tc.-et, amelyet a magyar bírói szervezet alaptörvényének szoktak nevezni (így: Grosschmid is: Jogszabálytan, 153.) és amelynek 19. §-a szerint «a bíró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek s a törvényerejű szokás szerint tartozik eljárni és ítélni».

E törvény figyelembevételénél nem kétséges, hogy csupán a törvény alapján keletkezett és kihirdetett rendeletek szolgálhatnak az ítékezés alapjául, amivel a kormánynak az ítéletben említett, az államélet rendezésére kiterjedő törvénytörő és törvénykiegészítő, jogalkotó hivatása és kötelessége helyébe máris a törvény lép, amely a kormányt rendelet kibocsátására valamely meghatározott esetben vagy bizonyos materiára általában felhatalmazza.

A rendeletkibocsátási jogosultság határaitól csak annyiban keletkezhetik komoly vita, amennyiben eltérhetnek a nézetek abban, hogy az állami kormányzat némely ágaiban kifejezett törvényszabály nélkül is a kormány rendeleti jogalkotása érvényesüljön-e s mily mértékben. Közjogról lévén szó, ismeretes, hogy a nem chartán alapuló történeti magyar alkotmánynak nem minden részlete törvénnyel szabályozott. Szó lehet arról tehát, hogy valamely kormányzati területen a rendeleti jog írott szabály nélkül is alkotmányszerűen érvényesül, ha — amint Grosschmid az ellenbírálát részéről is idézett munkájában (Jogszabálytan, 183.) mondja — «oly téren és körben mozog, amely nem ugyan szorosán az írott törvény, de mégis az állami, hogy úgy mondjam szokásszerű jogélet, vagy mondjuk: az állami rend alapjainak az értelmében természetesen kormányzati intézkedések általi szabályozásra van utalva.»

De ebben a térengedésben a rendeleti joggal szemben igen óvatosnak kell lenni és szűkre kell szabni a határvonalat. Ez ország sokat küzdött a rendeleti kormányzás ellen, e küzdelem eredményeit könnyelműen feladni nem szabad. És II. Lipót 1790. évi dekrétumának 12. cikke, mint ma is élő jog, e részben azt tartalmazza, hogy a király «sohasem fogja az országot és a kapcsolatos részeket rendeletekkel vagy úgynevezett pátensekkel kormányozni, amelyek különben is az országnak egy törvényszékén sem fogadhatók el» (quae alioquin in nullis unquam regni iudiciis acceptari possunt).

Grosschmid előbb idézett munkájában azt is mondja, hogy a «rendelet egyáltalában nem jogalkotó kútfő» (126.), hogy «míglen a tulajdonképpeni kútfőn alapuló jogszabály belső helyességétől függetlenül, tisztán egyedül a kútfőnek külső tekintélyéből meríti erejét, az a feltétlenül elismert abszolút érvénye a rendeletnek, mint jogi kútfőnek hazánkban tényleg sem volt meg sohasem és ne is legyen meg soha, mert ez a törvényhozásra vonatkozó leg-sarkalatosabb alkotmányjogi tételeinknek az aláásása lenne» s végül, hogy «a rendelet kútfői kötelező ereje, mint elvi tétel, olyan lejtő, amelyen az igazságszolgáltatás s ezzel a magánjogok biztosítékait is illetőleg könnyen a legkiáltóbb és veszesebb örvény felé vihet az út.»

Arról semmi esetre sem lehet szó, amit az ellenbíráló kíván cikke végén, mintha az ily határvonásnál azt kellene kimutatni, hogy valamely szabályozás kizárólag csak törvényhozás tárgya lehet, hanem ellenkezőleg, a bizonyítás témája az, hogy az illető matéria kivételesen a rendeleti jog körébe esik. Annak a bizonyításával vagy kimutatásával pedig adós maradt az ellenbíráló, hogy a mozgófényképüzem gyakorlásának szabályozása ilyen matéria s hogy ilyen különösen azokban a polgári perekben érdeklő részeiben, amelyekben tisztán magánjogokat szabályoz, mint az átruházást, haszonbérbeadást, társulást.

A magánjogban a rendeletnek kútfői ereje már csak sehogyan sem vitatható: «Tiszta magánjogi kérdésekben — mondja ismét Grosschmid — a rendeletnek, mint ilyennek, hogy úgy mondjam, mákszemnyi jogalkotói kútfői hatálya nincsen. Mondom, még a legkisebbszerű kérdésekben sem» (185.). Továbbá: «mondom, a legkisebb és legcsekélyebb tisztán magánjogi kérdésben a rendeleti szabályozás semmis és hatálytalan» (186.).

Ezért nem áll meg Grosschmid szerint sem az a tétel, hogy «a rendelet mint törvénytörő, vagyis olyan intézkedéseiben, amelyek a fennálló írott törvényekkel ellentétben nincsenek, már csak ezért kötelező volna», hanem «a helyes tétel az, hogy a rendelet törvényt törőként nincsen hivatva jogot alkotni» (163.). És ezért tarthatatlan mint rövid összefoglalás is az a tétel, amelyből a kir. Kúria említett ítéletében a rendelet törvényességének elbírálásánál kiindul, hanem helyes az, hogy csak törvény adhat erőt a rendeletnek.

Ne maradjon megemlítés nélkül, hogy maga a 8454/1920. M. E. számú rendeletet kibocsátó kormány sem hivatkozott — 1920-ban — általános rendeletalkotó jogára, hanem törvényi felhatalmazására. Érthetetlen, miért kellett éppen a kir. Kúriának ezt a közjogi tételt propagálni.

És ha ama szerény figyelmeztetés után, amely az ítéletet e lapokon kísérté, az ellenbírálátban jobb belátás helyett csak a megesett tévedéshez ragaszkodással találkozni, az e sorokban sokszor idézett Grosschmid ama szavaiban kell vigaszt keresni, amelyek szerint (130.): «a bíróságok tényei alkotmányjogi törvényeink sarkalatos intézkedéseit meg nem változtathatják».

A zárt ügyvédlétszám kérdése.

Ahhoz, hogy az ügyvédszervezeti törvény alapelve megváltoztatásának szükségességét mi magunk átlássuk és elhatározhassuk, szükséges, hogy feltárjuk helyzetünket, megjelöljük a bajokat, megállapítsuk a diagnózist és azután, hogy megkeressük a gyógyszert, és pedig, ha lehet, az abszolút gyógyszert.

Nem kétséges, a köztudomású tény erejével bír és husunkon érezzük, hogy a magyar ügyvédségnek gazdasági erőállapota,

szociális helyzete és etikai színképe vigasztalanul sötét. Bűnt követnék el rendem ellen, ha az ügyvédség helyzetének mai képét verisztikus módon megrajzolnám. Mindnyájan ismerjük a mai ügyvédség helyzetének mélységeit, infernóját, melynek dantei címzői csupán a verseny eldurvulása, a nyomor általánosabbá válása és kimélyülése, az etikai süppedékek és a kriminálitás örvényei.

Mik idézték elő e független, nagymultú és büszke klasszisnak ilymérvű lehanyaglását?

Nem Trianon, nem az általános világgazdasági helyzet. Ezek a végkifejldést csak siettették, a beteljesedést gyorsították, de nem idézték elő. Az ügyvédség mai helyzetének okai ezektől függetlenek és bajai nem a ma általános kenyérgondjainak piramis kövei. Az okok ugyanis sokkal régebbi keletűek, más eredetűek és speciálisak.

Egy adat mindjárt rávilágít a speciális okra és ez az: 1912-ben — tehát éppen 20 évvel ezelőtt — már több ügyvéd volt Magyarországon, mint az egész nagy Németbirodalomban. És ezt nemcsak hogy 20 évvel ezelőtt észrevették és feljegyezték, de 40 évvel ezelőtt már rámutattak a túlprodukcióna és annak veszélyeire a 90-es évek kitűnő diagnosztái. De a Reichard Zsigmondok és Pollák Illések vészkiáltásai a pusztába veszték.

Hogy pedig a gátnélküli szaporodás konzekvenciájául mi a mai helyzet, arra nézve is beszédes adatok tárulnak elénk, ha európai fővárosok ügyvédi viszonyait hasonlítjuk össze, amelyek az országos viszonylatoknak is megfelelnek.

A négymillió Berlinben 2805, a hárommillió Párizsban 2762, az egymillió lakosú Budapesten pedig 3187 ügyvéd van. Tehát Berlinben 1426 lélekre esik egy ügyvéd, Párizsban 1086-ra, Budapesten pedig 310-re. De ez nem jelent 310 gazdasági egyedet, mert ebben a hallatlanul alacsony quotiensben benne vannak a katonák, cselédek, munkások éppúgy, mint a csecsemők és aggok, akik ügyvédgazdasági szempontból semmit sem jelentenek. Hogy Budapesten is 1426 lélekre essék egy ügyvéd, mint Berlinben, ahhoz Budapesten csupán 714 ügyvédnek volna szabad lennie. És ekkor még nincs eliminálva az a különbség, amely a két város Hinterlandja és közgazdasági élete között fennforog Budapest hátrányára.

Mi volt az oka ennek a túlszaporodásnak, amely valóságos ügyvédi hipertrofia? Erre is rá kell mutatnom.

Az abszolutizmust követő politikai változás és gazdasági felendülés korában a folyton erősödő kereslet nyomában kizsendült egy új, erős és kiváló hajtásokkal bíró társadalmi réteg: az ügyvédség. Gazdag rezervoárjából meritettek az államigazgatási, gazdasági és tudományos ágak és ott látjuk ágálni őket numerikusan is igen jelentős módon a politikai élet színpadán, amelyen kimagasló reprezentánsai révén elhatározó szerepet visz.

Ez az előnyös elhelyezkedés lehetősége, mely az állami, gazdasági és társadalmi élet új berendezkedésével járt, csábítólag hatott a társadalomra, amely az Ügyvédi Rendtartásban lefektetett elv kapuin aztán mind sűrűbb rajokban eresztette be fiait erre a pályára, amely pálya nemcsak megélhetést, de a polgári vagyonosodás áldását is nyújtotta és amely függetlenséget, tekintélyt és politikai befolyást biztosított. Ámde ebben a gazdasági lendületben stagnáció kezdett beállni. A városok — mint főtelepedési empóriumok — népmozgalma mind egyenletesebb lett, az állami élet modern fejlődése pedig kifejleszti a hivatali szakszerűséget, a bürokratizmust a maga zárt hivatalnok státusával, a gazdasági élet is organizáló erő helyett szakértőket kívánt. Az ügyvédi érvényesülés gazdag és színes lehetőségeinek tündéri kapui lezárulnak lassanként, ámde a pályára túlulás gátnélküli folyama tovább hömpölyög. A társadalom eleinte nem veszi észre a beállott változást, később pedig nem akarja észrevenni, mert a szervezeti törvényünkbe írt társadalmi szabadság gondolatát, mely a pályáralépés korlátlan szabadságát jelentette, nem akarja feladni. És ez a politikai elvé súlyosodott gondolat megbabonázta még a pályán levőket is, akiknek pedig egzisztenciájuk veszélyeztetését kellett volna meglátniok a túlszaporodásban, melynek első észrevehető következménye volt, hogy a polgári vagyonosodás mind kevesebben és kevesebben teljesedett be és aztán napról-napra csökkent a kenyérük is. Kezdték kiélesedni a verseny és vele egyenes arányban fogyni az etikai erő. A vagyoni és erkölcsi erők hanyatlásával tartott lépést a társadalmi megbecsülés és tekintély csökkenése is.

Ezt elősegítette a különböző hivatalok által mesterségesen üzőtt ügyvédi tekintély rombolása, amely odafokozódott, hogy

ma már e legyengített klasszis elleni intézkedésekkel népszerűsítetek a bársonyszékből is törvényjavaslatokat és a gazdasági bajok egyik okozójául is az ügyvédséget állítják be.

Ezen pedig sürgősen változtatni kell. A diagnózis tekintetében ma már nincs nézeteltérés. A bajok okát mindenki a *túlszűfolt-ságban* látja. Tehát a túlszűfolttságot kell megszüntetni. E tekintetben nincs divergencia, csupán a megszüntetés mikéntjében. A kérdést ma már csak az osztja ketté, hogy erőteljesen és gyorsan a ma ügyvédségén is akarunk-e segíteni, avagy csak a *jövő* generáción.

Akik az egyetemi oktatás reformja, a joghallgatók vagy ügyvédjelöltek felvételének korlátozása mellett törnek lándzsát, azok a zárt létszám híveivel egy elvi alapon állanak, de a ma ügyvédségét feladják. Ez ellen pedig mi az élniakarás jogán tiltakozunk.

Nekünk a ma ügyvédségét is meg kell mentenünk, és pedig a jövő érdekében is. A jövő a mából születik. Elgennyedt anyaméhből pedig egészséges utód meg nem születik.

A segítség egyedüli módja: az *önkormányzati alapon nyugvó zárt létszám*. Le kell zárni a sorompókat. 20—30 évvel ezelőtt még lehetett volna válogatni a tetszetősebb, mert lassúbb hatású esz-közökben, ma már nem. Nem jelenti azonban ez azt, hogy a sorompó-lezárással a méltányolást érdemlő érdekek figyelmen kívül fognak hagyatni. Ezek részletkérdések, melyek a zárt létszám korrektívumaival oldhatók meg.

Sokan vannak még, akik a zárt létszám ellen foglalnak állást és a 30—40 évvel ezelőtti hangoztatott érvekkel élnek ma is. Azt mondják, hogy a zárt létszámmal megszűnik a szabad ügyvédség és az ügyvédi függetlenség, kivész a szabad verseny és a zárt létszám hatása különben is csak 30 év múlva érvényesül.

De lássuk mi a belső tartalmuk ez érveknek.

A szabad ügyvédség alatt a pályáralépés szabadságát értik és csak ezt érthetik, mert az ügyvédség közjogi szabadságát, hogy t. i. a kormánytól és hatóságoktól független, a zárt létszám nem érintheti.

Ámde a pályáralépés szabadsága nem ügyvédi kérdés, hanem társadalmi. Hogy az ügyvédi pálya korlátlanul nyitva álljon a társadalom részére, az társadalmi szabadságjog, de nem ügyvédi szabadságjog. Az ügyvédségnek ez éppen korlátja, mert az ügyvédség a társadalom minden új kiküldöttjének, minden új ügyvédnek egy darab kenyerét adja oda, szerzett és gyűjtött erkölcsi és szellemi tőkéjét osztja meg. Ez tehát nem ügyvédi, hanem társadalmi szabadság kérdése, s mint ilyen, politikai elven nyugszik.

Aki tehát az ügyvédi pályának, mint elhelyezkedési teritóriumnak a szabadságát védi, az nem az ügyvédséget védi, hanem egy társadalmi szabadságjogot véd és csupán politikai elvet képvisel, szemben éppen az ügyvédség érdekével.

Aki tehát politikai elv részére kér áldozatot még továbbra is ettől a leszegényedett ügyvédségtől, amely éppen ennek a politikai babonának áldozata: az a politikának fel akarja áldozni még a maga branche-át is, az ügyvédséget. Ebből pedig elég volt annál is inkább, mert ma már a társadalom számára sem bír jelentőséggel, hogy egy fölött mezőre korlátlanul küldhet nyomorgókat.

Az ügyvédi függetlenség féltése még érthetlenebb. Lehetetlen, hogy ne tudnók, hogy a szegénység nagyobb függést jelent, mint a jómód, márpedig kevesebb ügyvéd több kenyeret, több ügyvéd kevesebb kenyeret jelent. Ami politikai gyanakvás van pedig a függetlenség féltése alatt, azt kizárja az, amit hangsúlyoztam, hogy t. i. a zárt létszám önkormányzati alapon nyugodjék, nem pedig kinevezésen, amitől sokan félnek, de amit egyenesen elképzelhetetlennek tartok.

Hogy pedig a zárt létszám nem 30 év múlva, hanem momentán fogja éreztetni hatását, azt legjobban bizonyítom azzal, hogy számadatokkal kimutatom pl. Budapesten a zárt létszám következményeit. Budapesten az ügyvédmozgalom, vagyis a töröltek és újonnan bejegyzettek évi átlagos száma 114. Ha a sorompókat a zárt létszám eléréséig lezárjuk, akkor 10 év alatt a helyett, hogy a létszám szaporodna, 1140-nel fogy. Vagyis kb. 3500 helyett kb. 2000 ügyvéd lesz csak 10 év múlva.* Természetes a számok mutatis mutandis veendő!

* Ez csak úgy volna elérhető, ha tíz éven át egyetlen új ügyvéd nem vétetnék fel. Oly álláspont, melyet eddig a numerus clausus legtúlzóbb hívei sem foglaltak el.

Még szemléltetőbb, ha bemutatom azt, hogy mit veszítettünk azzal, hogy már előbb, pl. 1925-ben nem vezették be a zárt létszámot.

1924. dec. 31-én Budapesten bejegyezve volt 2936 ügyvéd, 1931. december 31-ig, tehát hét esztendő alatt, töröltek a kamarából 967 ügyvédet azzal a kb. 200-zal együtt, akik a Pestvidéki Kamara felállításával kiváltak. Ha a zárt létszám intézményét 1925. január 1-vel bevezették volna, akkor 1931. december 31-én a létszám 1969-re csökkent volna.* E helyett volt ténylegesen 3187 ügyvéd bejegyezve. Hét év alatt ilyen hallatlanul nagy különbség maga meggyőző, hogy a zárt létszám hatása úgyszólván azonnal jelentkezik és frappáns cáfolata annak, hogy az eredmény csak 30 év múlva fog beállni.

Nyilvánvaló, hogy mindezek csak belső tartalom nélküli jelszavak, de nem mulaszthatom el, hogy rá ne mutassak arra és ne figyelmeztessenek, hogy ne éljenek e jelszavakkal, amelyeket ezelőtt 30—40 évvel eszes ügyvédi politikusok kitaláltak, mert 30—40 évvel ezelőtt e jelszavak csak kábitottak, de ma már ölnék. 30—40 évvel ezelőtt nem akarták bevezetni a zárt létszámot azzal a jelszóval, hogy ez csak a jövő segítsége és mi most benne vagyunk jelenünkkel abban a jövőben, amelyről a minket megelőző generáció nem tartotta érdemesnek gondoskodni, holott a például szolgálható nyugati államok mind hatásos intézkedésekkel védik meg jogszolgáltatásukat és ügyvédségüket a túlszaporodástól, melyek közül nem egy sokkal súlyosabb a zárt létszám intézményénél is.

Mi ugyanezt a bűnt, amit elődeink elkövetek, sem magunkkal, sem a jövő generációval szemben nem akarjuk elkövetni. Nem akarjuk elkövetni, még ha igaz lenne is az, — amint-hogy nem igaz — hogy a zárt létszám csak a jövő generáción segít. Kötelességünk a jövőről is gondoskodni és ez maga már elegendő indok. Ha ez maga nem volna elegendő sarkalló erő, akkor az Isten kertjének élőlényei közül csak a magyar ügyvédség lenne kivétel, és ha tőle vennének példát a többi élőlények, akkor nem lennének fészekrakó madarak és akkor ez a retorikában élő klasszisunk is szegényebb lenne egy metaforával, amely a kölykét féltő oroszánt példázza.

Senki se akarja tehát ezt a *mát*, amelyben élni nyomorúság és dísztelenség, halni pedig dicstelen köznapiság, a jövő számára, a fiai számára biztosítani, mert — amíg mi csak vádolunk — ennek a jövőnek már átok fog ajkán megfoganni. Ne akarják ezt a *mát* a jövőre átmenteni, ezt a *mát*, amelyben az élet a maga kegyetlen törvényeivel maga megkezdte a rendcsinálást, mert ez a rend a temetők szomorú, nyomasztó rendje lesz.

Dr. Menyhárt Gyula.

Akarathibás megbocsátás.

A feleség a részére jogerősen megítélt ideiglenes nőtartásdíj iránt kielégítési végrehajtást vezet férje ellen Pk. IX. 901,932/932. szám alatt. A férj végrehajtásmegszüntetési keresettel él. Keresetében előadja, hogy jogerős ítélet után feleségéhez visszatért, hat hétig folytatta feleségével a házassági életközösséget és utóbb felesége hibájából költözött külön.

Nem volt vitás a felek közt, hogy az ideiglenes nőtartásdíj ügyében hozott ítélet után a férj tényleg visszatért feleségéhez és hogy néhány heti együttélésük alatt egymással nemileg érintkeztek.

Alperes bizonyítani kívánta, hogy férje kizárólag azért állította vissza a házassági életközösséget, hogy a jövőbeni végrehajtás hatályát megszüntesse. A bíróság, minden bizonyítás mellőzésével, a keresetnek helyt adott és az ideiglenes nőtartásdíj erejéig vezetett végrehajtást megszüntette, mert úgy találta, hogy a feleség azon ténye, miszerint férjét visszafogadta és vele a házassági életközösséget helyreállította, megbocsátásnak tekintendő. Megbocsátása folytán a végrehajtató elvesztette azon jogát, hogy a korábbi ítélet alapján végrehajtást vezethessen.

A bíróság ilyként nem is bocsátkozott annak vizsgálatába, hogy a megbocsátás nem a fizetésre kötelezett férj megtévesztő eljárására (arglistige Täuschung) vezethető-e vissza, hanem a

helyreállított életközösségből vélelmezett megbocsátást, mint hatályos végrehajtásmegszüntetési okot elfogadta.

Véleményem szerint helytelen a megbocsátás jogi kritériumaként egyes cselekményeket pusztán külső bevégeztségükönél fogva (pl. nemi közösülés) hatályos megbocsátásnak tekinteni. Minden megbocsátás alkateleme az akarat. Ebből következik, hogy az akarat minden fogyatékosága kihat a megbocsátásra. Akinek nincs szabad akarata, vagy akinek akaratelhatározása félelem és kényszer (jogellenes fenyegetés, vis ac metus) nyomása alatt keletkezik, annak megbocsátása *visszavonható*, mint ahogy a jogellenes fenyegetés nyomása alatt kötött jogügylet megtámadható.

Mint-hogy ilyként a megbocsátásnak alkateleme az akarat, a megbocsátás mindazon jogi betegségekben szenvedhet, mint az akarat maga. A tévedés vagy megtévesztés mint akaratfogyatékoság az ennek alapján létrejött jogügyletet megtámadhatóvá teszi. Mint-hogy a megbocsátás egyoldalú jognyilatkozat, sőt gyakran nem is nyilatkozat, hanem concludens tények alapján keletkezett vélelem, az akarat hibás megbocsátás nem megtámadható, hanem a megbocsátó által egyszerűen visszavonható.

«Eine durch Willensmängel beeinflusste Verzeihung kann zurückgenommen werden.» (Reichsgericht 4. Feber, 1929, 354/28, VIII. Celle.) Ezen álláspontot fogadta el a Reichsgericht a következő esetben:

A férj feleségének *megbocsát* és a házassági életközösséget visszaállítja. Utóbbi feleségének barátjának írott leveléből értesül, hogy felesége változatlan érzelmeikkel viselkedik korábbi barátja iránt, kivél azonban az érintkezést a férjével történt kibékülése óta megszakította. A Reichsgericht megállapítja, hogy a férj megbocsátása visszavonható, mert habár felesége a megbocsátás óta külsőleg és objektíve nem is sértette meg a házassági életközösséget, de egymagában azon tény, hogy folytonosan élt benne a házasságellenes tudat, a férj akarat hibás megbocsátását visszavonhatóvá teszi. (Juristische Wochenschrift 1932. 45—46. sz.)

Megtévesztésről ebben az esetben nem lehet szó, legfeljebb tévedésről, hogy t. i. a férj megbocsátása óta oly momentumok merültek fel, melyek tudása és helyes, nyugodt mérlegelése mellett a megbocsátó másként járt volna el, mint ahogy tette.

Amilyen szűkkeblű a magyar bíróság álláspontja az első jogeset kapcsán, annyira túlló a célon a Reichsgericht ítélete. Teljesen felesleges a német példa esetét családjogi *condictio causa data, causa non secuta* gyanánt megkonstruálni. Hiszen egymagában azon körülmény, hogy a feleség idegen férfi iránti érzelmeinek mások előtt félre nem érthető módon kifejezést adott, ok a házasság felbontására. Szükségtelen a korábbi és a megbocsátás folytán elenyészett okokra erőltetett jogi konstrukció segítségével visszanyúlni, különösen ha a konstrukció jogi hibában szenved.

Hiszen a tévedés csak akkor teszi megtámadhatóvá a jogügyletet, ha lényeges és *menthető*. Márpedig a megbocsátó férjnek igenis számolnia kellett azzal, hogy a házassági életközösséget a legsúlyosabban megsértő házastársban a megbocsátás után még élni fog rövidebb-hosszabb ideig a házasságellenes tudat.

Más a helyzet megtévesztés esetén (magyar jogeset). A megbocsátásnak fő jogterülete a családjog és az ajándékozás. Úgy a családjogban, mint az ajándékozó és ajándékozott közti jogviszonyban szükségszerűen fennálló jóhiszem és bizalom már egymagában is visszavonhatóvá teszi a megbocsátást, ha a megbocsátott a megbocsátót tévedésbe ejti vagy tévedésében megtartja, tekintet nélkül arra, hogy a megtévesztés a megtévesztett szempontjából menthető-e vagy sem. Mint-hogy a megtévesztés jogellenes cselekmény, — Kolosváry szerint magánjogi csalás — a megtévesztővel szemben kártérítési alapot is nyújt. Tévesen járt el tehát a bíróság, midőn a vitatott megtévesztés bizonyításába bele sem bocsátkozott és a talán akarat hibás megbocsátást, mint hatályos végrehajtásmegszüntetési okot értékelte.

Perökönómiai szempontból is helytelen a bíróság álláspontja. Amennyiben ugyanis a végrehajtást szenvedett részéről a megtévesztési szándék bizonyítható, úgy teljesen felesleges a felekre és a bíróságra egy újabb ideiglenes nőtartásdíj iránti per ódiumát háritani.

Dr. Bratmann Pál.

* Ez is csak úgy lett volna lehetséges, ha 1925. jan. 1. óta egyetlen új ügyvéd sem vétetett volna fel. (Szerk.)

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. **Az 1900 : XXVII. tc. 15. §-a** szerint a birtokos a szerződést a felmondási idő előtt csak úgy szüntetheti meg, ha a gazdatisztet a felmondási időre eső minden járandóságára nézve kielégíti. Az alperes tehát, aki a felperes szolgálati viszonyát nyugdíjazással megszüntette, ugyanakkor a felperesnek egyévi felmondási iránti kérelmét előre kiegyenlíteni tartozott volna. Amennyiben a felperes járandóságához földhasználat is tartozott, ennek pénzbeli egyenértéke ugyane napon vált követelhetővé. (Kúria, 1932. okt. 14. P. II. 5306/1930.)

2. **Remuneráció.** A hosszabb időn át rendszeresen adott remunerációnak kifejezett kikötés nélkül is irántjellege van; az egy évtizedet meghaladóan adott remuneráció ezért a fizetést kiegészítő, rendszeres irántménynek tekintendő s csak az összegszerű megállapítása maradhatott az alperes évenkénti elhatározásának fenntartva. (Kúria, 1932. okt. 27. P. II. 2370/1930.)

3. **Szolgálatból elbocsátás felmondás nélkül.** A kötelességteljesítés makacs megtagadásának nem minősíthető az oly eljárás, amely az utasítás teljesítésének nem nyílt megtagadása. — A főnök bizalmával való oly visszaélésnek, amely az üzlet érdekeit veszélyeztette, nem tekinthető az oly eljárás, amely a főnöknek kárt nemcsak nem okozott, de nem is okozhatott. (Kúria, 1932. szept. 28. P. II. 4712/1930. sz.)

4. **Fegyelmi eljárás.** A munkaadó jogosult a szolgálati és fegyelmi szabályzat alapján alkalmazottja szolgálati ténykedésének megvizsgálása végett a fegyelmi eljárás elrendelésére. Ez nem minősíthető jogellenes fenyegető eszközzel. (Kúria, 1932. szept. 21. P. II. 5161/1932.)

5. **Vasúti szolgálat.** Az 1920 : I. tc. 9. §-a alapján kibocsátott 4214/1920. M. E. sz. rendelet (Budapesti Közlöny 1920. évi május hó 28-i száma) az ú. n. népköztársaság kormányának 1919. évi március hó 6-án kelt és a Máv. hivatalos lapjának 1919. évi március hó 17-én megjelent számában 8941/1919. szám alatt közzétett minisztertanácsi határozata alapján engedélyezett újrafelvételeket hatálytalanoknak mondta ki és elrendelte, hogy az ilyen újrafelvetel alapján a szolgálatba visszahelyezett vasúti alkalmazottakat a szolgálatból el kell bocsátani és a létszámból törölni. (Kúria, 1932. okt. 19. P. II. 6106/1930.)

6. **Hitbizományi alkalmazottak nyugdíja.** Ha a hitbizomány előző birtokosai idejében keletkezett általános gyakorlat értelmében az uradalom szolgálatában kifogástalanul eltöltött több évtized után kiöregedett alkalmazottaknak nyugellátás jár, ennek a már korábban kialakult s így a korábbi alkalmazottakra irányadó szokásnak a megcáfolására nem alkalmas az, hogy egyes, már a jelen birtokos idejében a szolgálatól megvált alkalmazottaknak az nem ad nyugdíjat vagy nyugellátást. (Kúria, 1932. okt. 20. P. IV. 4839/1931. V. ö. Jogt. Közl. 1932. 247. Szem. 10.)

7. **Nyugdíjértékelés.** a) Ha a felek a nyugdíjjárandóság összegét az 1924. július 1. napja után a pénz értékcsökkenésének figyelembevételével egyességgel megállapították, a járandóság összegére továbbra is az egyesség irányadó. (1926 : XVI. tc. 14. § 2. bek.) — b) A munkaadó ellen polgári per folyamatbátétele durva hálátlanságnak, méltánytalanságnak, a szolgálati hűség megszegésének nem tekinthető. (Kúria, 1932. okt. 18. P. II. 5549/1930.) — c) Az alperes közforgalmú vasútnál teljesített szolgálat alapján járó nyugdíj mértékére az 1926 : XVI. tc. 2. §-a értelmében az erre vonatkozó külön jogszabályok, illetőleg ezek hiányában a törvényes felhatalmazás alapján kibocsátott kormányrendelet volna az irányadó, s minthogy az alperes társaságra vonatkozóan sem ilyen külön jogszabály nem létezik, sem kormányrendelet ki nem bocsátott, az idézett törvény 11. §-a értelmében a felperes nyugdíjjárandóságának az átértékelésére irányadó mértéket a rendes bíróság állapítja meg. (Kúria, 1932. okt. 19. P. II. 6125/1930.) — d) Az 1926 : XVI. tc. 4. § második bekezdése értelmében az átértékelés alapjául szolgáló koronaösszegnek megállapításában a nyugdíj alapjául beszámítható irántmény gyanánt azt az összeget kell számításba venni, amelyet ilyen címen a társaság-

nak az alkalmazott utóljára betöltött állásához és munkaköréhez hasonló állást és munkakört betöltő alkalmazottjai ugyanannyi szolgálat után az 1914. évben kaptak. Ilyen összehasonlításra alkalmas hasonló állású, munkakörű s szolgálati idejű tisztviselők hiányában pedig a bírói gyakorlat a nyugdíjazott tisztviselőnek 1914. évben élvezett saját irántményeiből indul ki és hozzászámítja azt a fizetésemelkedést, amelyben a felperes békeidőben és rendes pénzviszonyok között nyugdíjazásáig rés. sült volna. (Kúria, 1932. okt. 19. P. II. 5512/1930. V. ö. Hj. Dt. 24., 82.) H. D.

Szemle.

— **Az ügyvédi numerus clausus kérdésében Lázár Andor** igazságügyminiszter állást foglalt az Országos Ügyvédi Értekezlet küldöttségének fogadása alkalmából. A miniszter eléggé világosan a mai szervezet mellett és a zárt ügyvédség ellen foglalt állást. «Az ügyvédi szervezet a szabadságot, mint éltető levegőt a maga számára a legfontosabbnak tekintette.» «Én nem tudom, hogy a mai időkben, amikor a gazdasági nyomor sokkal nagyobb, mint amilyent eddig bármikor láttunk, nem kerülnek-e olyan motívumok is előtérbe a kérdés elbírálásánál, amelyek nyugodt időkben, mint motívumok nem juthattak volna szerephez. Nem tudom, hogy egy hosszabb időre szóló rendezésnél nem kell-e vigyáznunk arra, nehogy efemer értékű motívumok hatása alatt tolódjunk el ettől az elvtől.»

Mint a numerus clausus elvi ellenzői, örömmel vesszük tudomásul a miniszter állásfoglalását. Ez azonban nem zárja ki, hogy lapunkban ne engedjünk szabad teret a numerus clausus mellett állástfoglaló cikkeknek is. Megtehetjük ezt annál inkább, mert a zárt ügyvédség érdekében felhozható érvek a szabad ügyvédségnek nagy többségben levő híveit sohasem fogják reábirni arra, hogy a numerus clausus pillanatnyi jelentéktelen és bizonytalan előnyeért feláldozza a magyar ügyvédség szabadságát és függetlenségét.

— **A biztosítási jog** körében az 1927. évi novella alkalmazásának legvitásabb kérdése, hogy az életbiztosító a második vagy azt követő évi díj megfizetésének elmulasztása esetében köteles-e felhívni a biztosítottat a külön nem kötelezett díj megfizetésére a végből, hogy a szerződést megszüntnek tekinthesse, avagy már a díjfizetésnek elmulasztásából magában következik a szerződés megszűnése. Ismeretes, hogy a kir. Kúria gyakorlatában következetesen a szerződés megszűnésének álláspontjára helyezkedik (Hj. Dt. 24., 127.), amely álláspontnak az irodalomban sok a bírálója. *Ujhelyi József* tvsz. tanácselnök után legutóbb különösen *Tury Sándor Kornél* professzor fejtette ki az ellenkező álláspontot (M. J. Szemle, 1932. nov.). A jogászegyetel hiteljogi szakosztályának 1932. nov. 24-én tartott ülésén *Külley Rohrer Viktor* ítéletáblai tanácselnöknek az életbiztosítási jogi ítélekezérről tartott érdekes és tanulságos előadása kapcsán is élénk vita indult meg e témáról és mondhatni, a szakosztályülés is határozottan állást foglalt a kir. Kúria törvényértelmezésével szemben. Az előadón kívül különösen *Gold Simon* ügyvéd fejtette ki az érveket, amelyek a kir. Kúria álláspontja ellen felhozhatók és *Beck Salamon* ügyvéd is ugyanebben az értelemben szólalt fel. A támadásokkal szemben *Dávid István* kir. kúriai bíró kísérelte meg a kúriai álláspont védelmét nagy tudással és ügyességgel, de nem meggyőző erővel.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér.** Előfizetőknek és állásukerőknek **10 fillér.** Apróhirdetések előre fizetendők.

Racionalizálást szolgálják ügyvédek másolásoknak, sokszorosításoknak, idegen levelezésüknek «Tempo»-nál végeztetése által. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. Diktáló fülkék. 506

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. *Dr. Blau György* budapesti ügyvéd: A magánjogi kódexjavaslat társadalompolitikájáról. — *Dr. Barta Jenő* budapesti ügyvéd: A felhívási harc. — *Jogirodalom.* *Dr. Marton Géza* debreceni egyetemi tanár: I. Dr. Barát Sándor, II. Dr. Vészi Mátyás: Automobilbaleseti felelősség (II.). — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle. *Melléklet:* Ügyvédi Közlöny 46. sz. — Közigazgatási és Pénzügyügyi Döntvénytár. XXIV. 5.

A magánjogi kódexjavaslat társadalompolitikájáról.¹

1. Az 1928-as javaslatnak voltaképpen *nincsen* társadalompolitikája.² Lényegileg eddigi magánjogunknak, másszóval: a társadalomban már úgyis uralkodó felfogásnak a régi társadalompolitikáját tartja fenn, anélkül, hogy attól bármely irányban komolyabban eltérne. Egyes részleteket módosít ugyan, többnyire konzervatív, de szórványosan haladó szellemben is, — azonban nem lehet benne egyetlen oly nagyszabású társadalompolitikai gondolatot sem felfedezni, amely jelentősebb újításokra vezetne.

Ez magában nem lenne feltűnő, hiszen a javaslat — eltérőleg egyes előzőitől — nem akar réformkódex lenni³ s ezt nyíltan meg is mondták. De gondolkodóba ejt az a tény, hogy ugyanannak az államnak és kormányzatnak, amely magánjogilag ilyen társadalompolitikától mentes javaslatot hoz, egyébként *van*, mégpedig igen határozott irányú társadalompolitikája: így a földreform,⁴ a társadalombiztosítás⁵ stb. Nálunk a ma társadalompolitikája a magánjogon kívül zajlik le, esetleg elszakít egyes jogmatériákat a magánjogtól, sőt olykor épp a magánjog elvei *ellen* érvényesül, — de a kódex falain belül szellő se kél... Nem volna-e a többi jogterületekkel nagyobb összhang képzelhető, sőt — a magánjog jövőbeli életereje érdekében — kívánatos is?

Hogy üresen hangzó általánosságban ne maradjak, áttérek a szociálpolitika magánjogi lehetőségeinek egyes kérdéscsoportjaira. Hogy a részletek során talán többször kell arról szólni, mit *nem* rendel el a javaslat, mint meglevő intézkedéseiről, az a nem-reformálás alapelve mellett csak természetes.

¹ A Civiljogászok Vitatársaságában 1930. márc. 13-án «Elvi állásfoglalás kódexjavaslatunkhoz» címmel tartott előadásnak II. része. (Az I. rész jogtechnikai szempontokból vizsgálta a javaslatot.) — Éveikig hagyományként a kéziratot, — céltalannak látszott minden kritikai közlemény akkor, amikor a javaslatnak sürgős becikkelyezése volt programmon. Most, hogy a magánjogi kodifikáció ismét eltolódott, talán inkább képzelhető, hogy egyik vagy másik szempontom fontolóra vétecsék. Igaz, hogy míg 1930-ban elkésettnek látszott a hozzájárulás, most nyilván túlkorai, s tehát megint csak nem aktuális. De vajjon mikor időszerű, amit a magánjogi kódexről elvi általánosságban gondolunk? Ilyesmit elmondani úgy látszik vagy egyáltalán nem kell, vagy bármikor lehet.

² Ellenkező nézetten levőnek látszott Beck Salamon, a Civiljogászok Vitatársaságában 1928. nov. 29-én «A magánjogi törvénykönyv társadalompolitikájáról» c. előadásában. — Az érintendő problémák egy részével v. ö. Meszlény: Magánjog-politikai tanulmányok (1901.).

³ L. Szász Béla 1928. márc. 7-i felolvasásában (Jogászegyleti Ért. új folyam XX. k. 98. füzet): 7. lap inf.; 9. lap lent — 10. lap fent; 24. lap közepén; 31. lap ut. bek. — «Nem reformkódex», mondta a javaslatról a Jogászegyletben Fodor Ármán.

⁴ Említésre érdemes a jelzálogjogok valorizálásának megtagadása is, minek társadalompolitikai relevanciáját feltárják a «város — vidék», és a «mobiltöke — földbirtok» gondolatpárok. Említhető az állam, törvényhatóságok, községek stb. elleni átértékelés megtagadása, aminek a «fiskus — magánosok» fogalmi síkjára vetítése természetesen még nem ultima analysis társadalompolitikailag. És maradjon említetlenül számos egyéb, a magánjogtól távolabb eső jelenség.

⁵ Államszocialisztikus rendezése oly problémáknak, amelyek idáig túlnyomólag magánjogi téren maradtak. Ha a társadalom biztosítása végsőkéig megvalósulna, ez nagyjából feleslegessé tenné pl. a «rokonok tartását»: ami illusztrálja a tárgykör azonosságát.

2. Egyik legfőbb — nem egyetlen — pontja a társadalompolitikának az *osztálytagozódás, vagyoni rétegződés* kérdése.

Korszerű és emberies kiváncságot a túlságos ellentétek csökkentése, bizonyosfokú vagyonelaprózódás előmozdítása, a csekélyebb vagyonú réteg számszerű szaporodásának, a nincsetlenek kis-existenciákká fejlődésének, minél több új kis-vagyon keletkezésének elősegítése. Bizonyíték: a földreform.⁶

Mármost e szükséges tendencia megvalósítását egy jogász sem várja éppen a magánjogi kodifikációtól. De mégis korszerűtlen az olyan *örökjogi rendszernek* — ági öröklésnek, pláne az arra jogosultak köre teljes korlátlanóságának,⁷ a házastársi állagöröklés többirányú⁸ mellőzésének⁹ stb.¹⁰ — a változatlan fenntartása, amely közismerten¹¹ a már meglevő, régi vagyonok összetartását, s ezzel a felsőbb rétegek helyzetének megőrkítését célozza, — tehát kisebb erővel ugyan,¹² de sokkal szélesebb körben ugyanolyan irányban hat, mint a hitbizományi intézmény az arisztokrácia fenntartása körül.¹³ A korszerű szociálpolitikai¹⁴ céltűzés épp ellenkező: t. i. a vagyonok dispersiója.

Az *ősiségi szemléletnek*¹⁵ nemvagyoni téren mutatkozó pen-

⁶ Simons, a Reichsgericht elnöke ezt a természetesen nem speciális magyar, hanem általános közép-európai törekvést beállította a maga világtörténelmi perspektívájába, Jogászegyletünkben 1927. okt. 23-án tartott előadásában.

⁷ 1795. §: «valamelyik közös elődről...»

⁸ T. i. a) a lemenők mellett, b) az ági örökösödés körében... V. ö. ad a): BGB. 1931. § és 1924. §.

⁹ Juhász Andor (a Jogászegyletben, 1930. febr. 1-én) az özvegyi jog nehézségeire rámutatva, felvetette, hogy *ahelyett* (esetleg alternative, az özvegy választására bízva) bizonyos résznyi *állagöröklés* illesse az özvegyet. — Ellenben a mai jog fenntartása mellett szólva, Vincenti (1930. I. 18-án) azt fejtegette, hogy addig, míg az örökhagyót özvegye túléli, bizonyos provizórium van (t. i. ősiségi szemlélet szerint), a végleges rendezésnek (a vagyon továbböröklésének ugyanazon családi körön belül) azonban nem szabad elébevágni azzal, hogy az özvegynek állagrészt adnánk.

¹⁰ Említhető az is, hogy a törvényes öröklés körét a javaslat nem korlátozza (ex 1781. § 1. bek.), míg pl. a Bsz. (1535. §) az őszülői csoportnál elhatárolta, ami tartalmilag azonos az opt.-vel (az ennek 748. §-ában álló «hatodik ág» ugyanazt jelenti, miután opt. «elsőnek az ivadékokat értik, s a szülői csoportot már «második ág»-nak nevezi: 735. §).

¹¹ Grosschmid, Jogszabálytan, 644. lap: «Az opt. intestát örökösödési rendje... kétségtelenül és elismerten kevésbé kedvező a családi vagyon együttmaradására, mint a OBÉ. által az ősiség intézményéből fenntartott törvényes örökösödési... rendszer...» — V. ö. ugyanott 481—483. l. — Ugyanott 483. l.: «... nem tartanám jogosulatlanok a jogfejlődés részéről, hogy... elavultnak tekintse» az ági öröklést az «örögszülei törzson túl». — A bizottsági szöveg (1544. skk. §§) tényleg a nagyszülői parentélára akarta korlátozni az ági öröklést.

¹² Nem korlátozva az embert élők közt, — és nem contra testamentum, csupán ab intestato. Utóbbi különbségnek a súlyát a jogászok általán túlbeesülik. Az emberek túlnyomóan nem végrendeletnek, a vagyonosak és gyermektelenek sem. Bár a szabályozás csak ab intestato áll, s így minden egyes esetben félretelhető lenne: a társadalom struktúráját egészben tekintve, túlnyomólag mégis érvényesül.

¹³ A szociálpolitikai szemponton kívül az ági öröklés ellen szól a mai ember pszichológiája is, amennyiben az ági vagyont hátrahagyó örökhagyó akarataul korunkban már inkább vélelmezhető az, hogy ő a *hozzá* közelebb állóknak hagyja a vagyont (pl. házastársának, — apai ágról jött vagyonát anyjának stb.), mintsem az, hogy a *tőle távolabb, de a szerző közös őshöz közelebb álló ági jogosultaknak*. Kiütöközik itt az ági öröklés paradoxája: míg ugyanis egyébként az intestát öröklési rend (többnyire) *megfelel* az örökhagyó vélelmezhető akaratának, az ági öröklés körében azzal *ellentétes*. Érthető tehát, hogy a Kúria gyakorlata számos apróbb részletkérdésben egyre inkább visszafejleszti, korlátozza az ágiságot, — mint azt Papp István a Jogászegylet 1930. I. 11-i ülésén előadta. — Az ősiség (s tehát az ágiság) szemlélete a közös ősből indul ki, a mai felfogás ellenben az utolsó örökhagyóból, aki hiszen végrendeletileg úgyis félretelhető az ágiságot: erre az önellenmondásra rámutatott Szladits, a Jogászegylet ugyanazon ülésén.

¹⁴ S amennyiben a demokráciát tényleg a XX. század politikai irányának tiszteljük, akkor egyben: az általános politikai...

¹⁵ Mely a régi, többnyire ingatlanbirtokos családok, a vezető réteg pozícióját kívánja körülbástyázni a jövő esélyei ellenében.

dantja különben az, hogy a javaslat a *névátruházások* lehetőségeit «a közrend érdekében» korlátozni és ellenőriztetni óhajtja.¹⁶

3. Társadalompolitikai kérdés az is, mily fokig *gyámkodjon* a jog az önjogi emberek fölött is.

A javaslat ezirányban meglehetősen messze megy. Nemcsak a feltehetőleg gyöngébb munkavállalót védi,¹⁷ hanem bírói mérséklést ad jogvesztés kikötése (1065. § 3. bek.), kötbér (1060. § 1. bek.), foglaló (1052. § 3. bek.), stornódíj (1110. § 2. bek. 1. m. és 1317. § 3. bek. 2. m.), kölcsön felmondhatatlansága (1317. § 3. bek. 1. m.) tekintetében, sőt túlmagas alkuszdíj ígérésének esetére is (1605. § 1. bek.)! a deliktumok körében pedig a «rendkívüli tömegmozgalmak» részeseinek (1722. § 2. bek.). Nem lehet szerződni jövőbeli vagyronról (974. § 1. bek.), várt öröklésről (976. § 1. bek.). Csak negatív érdekessevel¹⁸ tartozik az adós, akinek szolgáltatása ab ovo lehetetlen volt vagy utóbb lehetetlenült, akkor, ha — és annak dacára, hogy — ő maga a lehetetlenséget ismerte, illetve előrelátta, vis-à-vis-ja pedig nem (971. § és 1140. §). Egyszóval a javaslat bőven, a mai jogon túlmenően is, védi az embereket a saját könnyelműségük, a meggondolatlanul magukra vett kötelezettségek ellen. Túlmessze vezetne ezúttal ugyanezt a tendenciát a nagyszámú új forma-elírás tekintetében is kimutatni. Az egész légkör meglehetősen «adósvédelmi», ez lévén a nálunk szokásos gyámkodás fő esete. Védik az embereket a kötelmi jog ellen. Itt is megemlíthető különben a telekkönyvön kívüli ingatlanszerző védelmének fenntartása, ami nyilván dologjogi pendantja az adósvédelemnek: védik a könnyelműséget és járatlanságot¹⁹ a telekkönyv jogintézménye ellen. Általában: jogszabályainknak állandó gondja, hogyan alkalmazodjanak azokhoz az emberekhez, akik nem alkalmazkodnak hozzájuk.

Nyílt kérdésnek tartom, nem volna-e indokoltabb, ha a kódex inkább szigorral, inkább önállóságra és felelősségre próbálná nevelni a gazdasági életben állókat. A gyámkodás fenntartása és kiterjesztése talán széles körben jótékony pro praesenti, de pro futuro az kívánatos, hogy feleslegessé váljék, nehogy századradszólan bekodifikáltassék. — Ezenfelül: helyes, ha a gépekhez óvberendezkedéseket készítünk a balesetek megelőzésére. De nem helyes olyan óvintézkedéseket tenni, amelyek magának a gépnek funkcionálását akadályozzák.

4. Az *öregek és fiatalok* ellentéteinek örök problémája azóta, hogy Róma ifjú harcosai a pons subliciusról a Tiberisbe taszigálták a veteránokat, eléggé elcivilizálódott máig, amikor a 70 évesek a kötelező nyugdíjazást is nehezen tűrik. A magánjog területén ez a kérdés úgyszólván kizárólag a *szülő — gyermek* fejezetében jelentkezik.²⁰ Bár ebben a kapitulumban is óriási az eltolódás attól a patria potestastól,²¹ mely ius vitae ac necis-t foglalt magában, a legújabb korig, mely állítólag már csak a *gyermek érdekében* tartotta fenn és alakítja ki ezt a jogviszonyt: ma sem egészen érdektelen

¹⁶ Az eddigi joggal szemben is: Az örökbe fogadásoknál: 216. § 1. bek. 2. m. Továbbá amikor a férj nevét feleségének nem tőle való törvénytelen gyermekére ruházná át: 246. § 3. bek. inf.; v. ö. Indokolás I. kötet (1929.) 87. l. 4. bek. végén, 88. l. 5. bek., 102. lap 3. bek. — Ide is vág, hogy a javaslat — mai jogunktól eltérve: Ind. 83. lap 3. bek. — eltiltja az örökbe fogadást annak, akinek van saját ivadék: 207. § (férfinak, csak ha törvényes leszármazója van: v. ö. 175. § és 174. §), ami alól szintén a kormányhatóság diszpenzáhat.

¹⁷ Az 1556. § szerint munkabér-vesztés kikötése (a munkás mulasztása esetére) csak okiratban vállalható érvényesen; így is csak a munkás *vétkes* mulasztása esetén áll meg, s a bíróság a hátrányt ilyenkor is mérsékelheti; egyéb a mulasztás esetére kikötött hátrányok sem érik a munkást, ha véten.

¹⁸ A javaslat a szerződés megkötéséből eredő kárnak nevezte a negatív érdekesse-t: értvén nyilván azt, hogy a másik szerződőt abba a helyzetbe kell hozni, mintha egyáltalán nem szerződött volna; és «a nemteljesítésből eredő kár»-nak nevezi a normális kártérítést, amely t. i. a másik felet abba a helyzetbe hozza, mintha a szerződés teljesített volt. — Miután az ember saját előnyére szokott szerződni s így rendszerint előnyösebb helyzetbe jut, ha a kötötte szerződés teljesedése megy, mint hogyha egyáltalán nem szerződött volna: nyilvánvaló, hogy negatív érdekesse-je *rendszerint* automaticce kisebb a közönséges kártérítésnél, amelyet a 971. és 1140. §§ korlátozásai nélkül követelhetne. De ha kivételesen nem lenne kisebb (mert t. i. a spekuláció rossz volt), arra az esetre a javaslat egyenesen maximálja a negatív érdekesse-t, hogy a pozitív meg ne halad-hassa: 1116. §.

¹⁹ Esetleg az illeték-kerülést is! (Azóta a telekkönyvön kívül szerzés problémáiról behatóbban is: Jogászegyleti Ért. új folyam XXIII. k. 125—127. füzet.)

²⁰ Más felnőttel a fiatalok, mint ilyenek, nem igen vannak jelentősebb jogviszonyban.

²¹ Szépen jellemzi Grosschmid az órómai családjogot a Jogszabálytan 452. skk. lapjain: ... a gyermek voltaképpen tulajdonában állott apjának ..., képtelenség lett volna, hogy ... valami jogot formálhasson az ő jogilag véle szemben mindenható atyjának az akarata ellenében ... nyílt szembeszállás a jogalkotás részéről az apai akarattal, a rómaiaknál ... majdnem annyit lett volna, mint az istenekkel kikezdeni akarni ... Azonban jött a kereszténység. Ezzel megváltoztak az erkölcsi és családjogi nézetek az ő alapengelyeikben ...

végigtekinteni a kapcsolat elemein, egyes ütközőpontjain, és kissé behatóbban vizsgálni, nem maradtak-e fenn mégis rudimentumokként egyes, a *szülő érdekében* ható szabályok?

Ami mindenekelőtt az intézményes kereteket illeti: javaslatunk nem szállítja le a nagykorúság 24 éves korhatárát. Ezzel immár szingulárisan konzervatív álláspontot foglal el.²²⁻²³ — Visszaszigorítja a javaslat²⁴ a gyámi törvényt (10. §-át), mikor kiterjeszti a szülő házi-fegyelmi jogát arra a gyermekre is, aki szülei nem él házi közösségben és maga gondoskodik fenntartásáról. — Ha van vagyona a kiskorú gyermeknek, azt a szülő számadás nélkül kezeli, elsősorban ugyan a gyermek érdekében, de a jövedelemfőléleg az övé.²⁵ — Senkiről nem tételezi fel a jog, hogy ingyen dolgozik, csak a gyermek munkája szülei gazdaságában vélelmeztetik ingyenesnek,²⁶⁻²⁷ és pedig nemcsak a kiskorúé! A kiskorú gyermeket egyenesen kötelezi a javaslat (281. §), míg a szülői házban él, hogy a szülő gazdaságában dolgozzon, sőt «a szülő javára» önállóan is keressen ...²⁸ És csak «fontos okból» engedheti meg a gyámhatóság a 16 éven felülieknek, hogy a szülői házat elhagyhassák oly célból, hogy életük fenntartásáról saját keresetükkel gondoskodhassanak. — Ellenben *nem* kötelezi a javaslat a vagyonos szülőt, hogy felnövekedett gyermekének önállósodását vagyoni juttatással, kezdőtőke adásával előmozdítsa, hogy fiát saját háztartáshoz, házassághoz segítse, hogy leányának hozományt adjon,²⁹ — hanem megmarad emellett, hogy *viventis nulla hereditas ...* vagyis, hogy a szülő, amíg él, nem köteles vagyonából gyermekének részt adni.³⁰⁻³¹ — Sőt általában mindkét szülő halálát meg kell várnia a gyermekeknek, mert ha (mint többnyire van) az apáé a vagyon s ő elhalt, az anya pedig túléli: ennek özvegyi haszonélvezetében esik az egész jövedelem. — Csak az özvegyi jog megszorítása juttathatja esetleg³² birtokba és jövedelemhez az állagban pedig már örökösödött

²² Ind. 21. lap 4. bek.: Európa legtöbb állama ... 21 évre szállította le.

²³ Liberális részlet-újtás, hogy a 24 éven alul kötött házassággal a férfi is nagykorúvá lesz: 16. § 2. bek., v. ö. Ind. 21. lap ut. bek. — 22. lap fent.

²⁴ Ex 278. §; v. ö. Ind. 119. lap 3. bek.

²⁵ Ma is. V. ö. Ind. 124. lap. — «Ez a jövedelemfőléleg sok esetben a szülő egyetlen jövedelmi forrása» (!): Ind. 133. lap 3. bek.

²⁶ A javaslat 1448. §-ának 2. bek.-ében tágabban van stilizálva az ajánlékoszi vélelem; a judikatúra is úgy említi az egyenes ágon rokonoknak egymás javára végzett munkáját, hogy az kölcsönösen ingyenes; de a döntvénytár tanulmányozása mutatja, hogy igazán komoly eset csak a gyermeknek szülőjénél pusztán eltartásért való munkálkodása; ez nemcsak szórványos, hanem évtizedekig tarthat, mint a gyermek kizárólagos foglalkozása. Sokszor az örökség várományában történik. — V. ö. «Munkáért fizetni kell» c. cikkemet, *Jogt. Közl.* 1928. 9. sz. — Egyenesen hátrányos lehet a munkáját adó félre, hogy őt a másik fél «mintegy gyermekszámba», «gyermek gyanánt» fogadta be: ez döntő indoka lehet annak, hogy munkája végül is kellő ellenérték nélkül maradjon. Lásd *Kúria III. 721/1929* és *III. 660/1929*. *Jogi Hírlap* 1930., 119. és 120. — Rendszerint a tartás nem teljes ellenértéke a gyermek munkájának, hanem a szülő gazdagodik azáltal, — szerintem ez a gazdagodás a való alapja annak, hogy az ekként dolgozó fiúnak apja adott esetben fia helyett köteles annak nejét (a maga menyét), vagy annak törvénytelen gyermekét eltartani, — úgy a mai gyakorlat, mint a javaslat szerint: 243. és 262. §§. Az Ind. (100. lap utolsóelőtti bek., és 107. lap utolsóelőtti bek.) más okot mond.

²⁷ Rosenstock-Hüssy professzor pesti előadásában: a mezőgazdasági (kis-)üzem mindig a gazda tulajdon gyermekeit alkalmazta munkaerőül ... *Keresk. Jog* 1929. 271. lap.

²⁸ V. ö. Ind. 120. lap 3. bek.: mely szerint e szabály a szülő érdeke mellett a gyermek munkára-szoktatását és keresetre-nevelését is szolgálja.

²⁹ Opt. 1220.—21. §§, 1231. §. — A *Jogászegylet* vitájában 1930. II. 1-én szó lévén az özvegy nő újrakiházásításának (1819. §) emeléséről, érintette Almási, hogy akkor kongruencia szempontjából kívánatos volna jogunkba felvenni, hogy a szülő is hozományt, kiházásítást tartozzék adni gyermekének. Mindamellett e követelmény nem valami abszurdum, vagy akár csak jogunk gondolatától távolálló. A jog csak jogot nem ad rá a gyermeknek, csak nem kényszeríti ki a szülőtől, — de mégis normálisnak, rendbenlövöknek tekintti, hallgatólág el is várja: amit mutat az; hogy amikor a szülő maga nem cselekvőképes, vagy távol van, a helyébe intézkedni rendelt gondnok e követelményt teljesítheti: 416. §, és 426. § 3. bek. — Mai jog: 1885: VI. tc. 12. §.

³⁰ Mégis a jog nélkül is kényszeríti az élet sokszor a kiöregedett szülőt, különösen parasztnál, hogy visszavonuljon «Altenteil»-re, s a vagyont (melyet maga már nem képes fruktifikálni, gyermeke pedig ingyen — pusztán tartásért — esetleg már nem hajlandó önként átengedje, magának csak «kikötményeket» (quasi nyugdíjat) tartson fenn.

³¹ Párja ennek a házastársak viszonyában, hogy a közszerzeményt is (csak lehet, de) nem kell kiadni a házasság fennállása alatt. Közös alapgyonddal: Akié a vagyon, azt lehetőleg haláláig tartsa kézben. Természetesen a vagyonnal együtt a hatalmat is. Pusztán *jöndulatára* marad, mennyit s mikor ad a tőle függőknek, akiket de jure legfeljebb csak tartani köteles, — és pedig rendszerint csak természetben a saját házában (113. § 2. m., — 234. § 1. bek., 236. §), tehát azoknak önállósítása nélkül, és saját magának lehető legkisebb terhelésével. (Másként a törvénytelen gyermeknél: 252. §, — és természetesen az önhibáján kívül külön-élő házastársnál: 118. §). — Egy német eset arra, mily fokig élesedhet a vagyont tartó szülő és gyermeke közt a konfliktus: apagyilkosság, mivel az apa vonakodott fiának átadni a gazdaságot, a fiú pedig enélkül nem mert megházassodni (*DJZ.* 1930. 953—4.).

³² Az özvegynek annyit kell hagyni, hogy ... illoén élhessen meg a *hagyatékából* ... (1814. §), tehát férjétől függetlenül nyert vagyona és jövedelme figyelmen kívül maradnak (ami kongruens a feleségével együttélő férjnek — szerintem ugyancsak túlajtott — tartási kötelezettségével; v. ö. alább a

gyermeket.³³ — Ezenfelül még egy komolyan praktikus esete van mai jogunknak, amelyben a gyermek már az egyik szülő halála után, tehát már a túlélő másik szülő mellett és ellenében jussol a vagyonban: ha t. i. a szülők közt szerzeményi közösség állt fenn és (mint lenni szokott) az apa a szerző fél, ő felesége halálával annak közszerzeményi illetőségét (tehát esetleg: a saját vagyona felét) kénytelen kiadni saját gyermekeinek, mint felesége örökösének.³⁴ Feltűnő, hogy a javaslat itt hozza a mai joggal szemben egyik legjelentősebb változtatását: a túlélő házastársnak «megfelelő időre, esetleg haláláig»³⁵ halasztás kedvezményét óhajtja megadni (159. §), — ami a gyermekek e révén vagyonhozjutását is praeccludálná. — Ez utóbbi kérdéseknek sok a pro-ja és contra-ja. Hiszen persze senkinek sincs joga arra, hogy vagyonosnak szülessék. Mégis annak a gyermeknek, akit vagyonos életre neveltek, sokszor keserves dolog, olykor végleges elsenyvedését is okozza, ha több évtizeden át kell várakoznia, híján minden vagyoni erőnek, amellyel a maga életét meg tudná kezdeni.

Talán sikerült a felsoroltakkal annyit demonstrálni, hogy a javaslat a «szülő-gyermek» problémáiban sem hoz korszerű társadalompolitikát.³⁶ — Természetesen tudjuk, hogy minden konzervatív irányzat különös súlyt helyez a szülői tekintélyre és túlsúlyra. Egyébként nemcsak magán-, hanem büntetőjogunkban is érvényesül ez a felfogás: tudvalevőleg a gyermeket szülőjével³⁷ szemben nem illeti meg a jogos védelem, amíg annak támadása elől módjában van kitérni vagy elmenekülni, — ez a fennálló gyakorlat,³⁸ annak dacára, hogy a Btk.-ban³⁹ erről egy szó sem áll.

(Bef. köv.)

Dr. Blau György.

A felhívási harc.

Felhívni, nem hívni, ez most a kérdés, ez hőmpolygeti széles hulláma a jogirodalomban, e felől ankéteznak és tartanak előadásokat.

A Kúria P. VII. 2047/1930. sz. elvi jelentőségű döntését annak meghozatala után a «Tőke» című biztosítási szaklap 1930. október 15-i számában, tehát aktualitása zenitjén méltattuk már s azóta ez a kérdés a feledés homályába került, viszont a Kúria következetes maradt álláspontjához, melyet számtalan ítéletben pecsételt meg.

Miért újból e nagy aktualitás, most: hatodik évében a biztosítási novellának és harmadik esztendejében a Kúria kifejecesedett, állandó gyakorlatának? De megmagyarázható-e vajjon, miért szunnyad a vulkán éveken és évtizedeken át és miért tör ki mégis váratlanul?

48. j.-nél), — s tehát csak ha ezenfelül is marad, jut tényleg valami a gyermeknek.

³³ Beck S. a Jogászegyletben 1930. I. 18-án: Az özvegyi jog megszorításának intézményével a jogalkotó öregek maguk a fiatalok mellett foglalnak állást az öregek és fiatalok konfliktusában. Kérdem azonban: vajjon nem a jogalkotó férfiak foglaltak itt állást az özvegy nők ellen? — Holitscher a Jogászegyletben, ugyanaz estén: Helyes elv, hogy a fiatal (de már nagykorú) örökösök mielőbb vagyonhoz jussanak, mellyel önállóíthatják magukat; ezért már a limine is csak *faute de mieux* áll a törvényben elsődleges elrendezésül a korlátlan özvegyi jog; a törvény igazi akarata a megszorítás; csak épp lehetetlen eleve törvényi quotát szabni, mennyire terjedjen a hagyatékban az özvegy joga, mert hisz kis hagyatékna a magas quota is kevésnek bizonyulna, nagynál esetleg a kicsiny is soknak; a törvény gondolata lényegileg: quasi nyugdíjat az özvegynek, önállóságot és vállalkozási lehetőséget a fiataloknak, — ezt jelenti a megszorítás. — Helyeslem Holitscher gondolatmenetét, csak épp tovább viszem: ugyanaz a szemlélet a fiataloknak önállósítását javallja már apjuk életében is.

³⁴ Éspedig azonnal, mivel a férfinak nincs özvegyi joga elhalt felesége vagyonán, — míg fordított esetben (ha a nő a szerző fél s a férj hal el előbb) a nőnek legalább a jövedelem marad meg özvegyi jogánál fogva... — A Jogászegylet vitájában különben Zoltán József a férj özvegyi jogának létesítését is javasolta.

³⁵ Ez régi gondolat. Eredeti formája energikusabban és aperte a «halál utánra halasztás kedvezménye» volt; már az Országbírói Értekezleten javasolták, de az elvetette! a kódex első szövegében is benne volt; v. ö. Grosschmid, Jogszabálytan 442. lap. — Zsögöd családjogi tervezetében: «A halálutánra halasztás kedvezménye», 72—74. §§. (Magánjogi Tanulmányok. I. k. 823. l., — indokolás: 886—7. l.).

³⁶ Szász-Schwarz már a háború előtt kívánta a gyermek jogállásának javítását.

³⁷ Általán felmenőjével... De nem fordítva: a szülőt a gyermekkel szemben, éppúgy a házastársat a házastársával, a testvért testvérel szemben megilleti a jogos védelem: ami mutatja, hogy nem egyszerűen a legközelebbi családi és erkölcsi kapcsolat általános következményéről van szó, hanem speciálisan gyermeki alárendeltségről. (Btk. 280. §-ban sem áll a «demenő»...!)

³⁸ Közismert és kétségtelen. Legutóbb pl.: Jogi Hírlap 1929. 23.; BD. XXIII. k. 27.; v. ö. ugyanott 28., és XXIV. k. 13. — Újabb: JH. 1932. 208. — Nem térhetett ki előle: pl. JH. 1931. 1163.

³⁹ amely pedig szintén kódex...

A kérdés, amellyel ezúttal sine ira et studio kívánunk foglalkozni és nemcsak méltatni, igen egyszerű: helyes-e a Kúria gyakorlata? És állapítsuk meg mindjárt, hogy ezt csak de lege lata tehetjük s csak abból a szempontból szólhatunk hozzá, hogy vajjon megfelel-e a fennálló törvényes rendelkezéseknek?

Ne essünk abba a hibába, hogy ha a fennálló törvényes rendelkezések hézagok és homályosak, ezt a legfelsőbb bírói döntés hibájának tudjuk be, mert hiszen mindannyian meg vagyunk győződve: felhívók és felhívásellenesek egyaránt, hogy a Kúria a jogszabályt alkalmazza és nem létesíti.

Azt kell tehát egyedül vizsgálnunk, helyesen magyarázta-e a Kúria a fennálló törvényt és nem azt, hogy a törvény rossz-e?

Lássuk a kérdést először *de lege lata*!

Az 1927: X. törvénybe cikkelyezett biztosítási novella 9. §-a kifejezetten előírja, hogy csak az első időszak díja perelhető, a továbbiak csak akkor, ha azok megfizetésére az adós magát külön külön írásban kötelezte.

Nem lehet tehát vitás, hogy az elsőévi, valamint az írásban kötelezett további díjak megfizetésére az adóst a novella 5. §-ában előírt tartalommal ajánlott levélben kell felhívni és ebben rámutatni arra, hogy ha a díjat 30 nap alatt meg nem fizeti, úgy a biztosító további 60 nap alatt perel vagy a szerződést rögtöni hatállyal felmondja. Ez világos és érthető.

De rendelkezik-e vajjon a törvény és ha igen, miként azon kérdésben, fel kell-e hívni az adóst oly további évi díj megfizetésére, melyre magát írásban *nem* kötelezte? Csak és egyedül csak ez a kérdés, amely oly nagy port ver fel újból!

Erre világosan megfelel a 9. § utolsó bekezdése, mely az 5. § szerinti felhívást csak az első időszak díja, valamint a külön kötelezett díj tekintetében írja elő, amiből következik, hogy a külön nem kötelezett díj megfizetésére a felet felhívni nem kell.

De az 5. § vizsgálata után ez a rendelkezés természetes is! Ha valaki a díj megfizetésére magát írásban nem kötelezte, mire hívassék fel? Megfenyegettsék az 5. § értelmében perindítással, amikor a 9. § szerint a díjat perelni nem lehet? Vagy talán a szerződés rögtöni hatályú felmondásával, amikor a 9. § második bekezdése értelmében a díj fizetés megszüntetésével a szerződés hatályát veszti! Hiszen nem lehet kétséges, hogy a 9. § második bekezdésében statuált szerződési bírság csak egyoldalúan megszüntetett szerződés után jár, amiből következik, hogy a díj fizetés elmulasztása felmondás nélkül is megszünteti a biztosítási szerződést. Ha tehát a további évi díj megfizetésének megszüntetése *ex lege* a szerződés megszűnését jelenti, nem volna abszurdum, ha a biztosító az ajánlott felhívásban elállással fenyegetné meg a szerződő felet, akinek biztosítása a törvény szavai szerint magával a biztosítási díj fizetés elmulasztásával már előzőleg megszűnt?

Kétségtelen tehát, hogy ily értelmetlen és jogilag meg nem konstruálható felhívás elküldésére a biztosítót kötelezni nem lehet!

Mire alapítják mégis a felhíváspártiak azt az álláspontjukat, hogy a törvényből következik a felhívási kötelezettség?

Nyilván a 10. § utolsó bekezdésére, amely szerint a szerződést felmondottnak kell tekinteni, ha a szerződő fél az első biztosítási időszakot követő valamely időszak díját a biztosítótól kitűzött utólagos határidő (5. § 1. bekezdése) elteltéig meg nem fizeti.

De elfelejtik, hogy utólagos határidőt a 9. § utolsó bekezdése szerint csak az első időszak díjának, valamint a külön kötelezett díjnak megfizetésére irányuló felhívásban kell kitűzni és így nyilvánvaló, hogy a 10. § utolsó bekezdése csak oly díjakra vonatkozik, melyeknek megfizetésére a biztosított magát írásban külön kötelezte. Ebből tehát egy általános felhívási kötelezettséget megállapítani semmi esetre sem lehet.

Koncedáljuk, hogy pongyola a 10. § utolsó bekezdésének ezen szövegezése és hogy világosabb lett volna, ha a törvényhozó a «külön kötelezett» szavakat kifejezetten felvette volna a szövegbe és nem hagyta volna értelmezésre azt a jogelvet, melyet a 9. §-ban világosan lefektetett. De hogy a törvényhozó a 30 napos utólagos teljesítési határidőt csak azon biztosítottaknak kívánta megadni, akik a törvény szerint a díj fizetésre kötelezve vannak, vagyis az elsőévi, valamint külön kötelezett díjakra nézve, az kifejezetten megállapítható a novella 12. §-ának első bekezdéséből is, amely a K. T.-nek 30 napi utólagos teljesítést megállapító 505. § 3. pontját kifejezetten hatályon kívül helyezte és így a törvényes 30 napi respirót megszüntette.

Egyébiránt a novellának nem ez az egyedüli pongyola ren-

delkezése és a Kúriának gyakorlata egyenesen hézagpótló volt, amidőn a törvényt a fentiek szerint helyesen alkalmazta és intencióját minden kétséget kizáróan magyarázta.

Lássuk végül a kérdést *de lege ferenda!*

Nem akarjuk vitatni, hogy helyes-e a biztosítottak tömegét kitenni annak a veszélynek, hogy az esedékesség napját követő első napon megszűnik a biztosítás érvénye, ha a díjat nem fizeti. Sőt tovább megyünk, magunk sem helyeseljük! De miért kötelezzük a biztosítótársaság arra, hogy az adózt ő figyelmeztesse az esedékességre, pláne ajánlott levélben nagy portóköltésekkel? Hol van még egy jogintézmény, amely ezt a kötelezettséget egyoldalúan a hitelezőre róná? A biztosított félnek is módjában áll a díjesedékességet előjegyezni és fizetni vagy magát a következő díj megfizetésére kötelezven, halasztást kérni?!

De a biztosítótársaságok ettől nem is húzódoznának, nekik is érdekük, hogy a biztosítás továbbra is fennálljon, hiszen nekik sem az a céljuk, hogy egyévi díjfizetés után megszűnjék a szerződés! Meg is tennék, sőt meg is teszik, hogy figyelmeztetik a feleket a díjfizetésre, de kötelezni őket az *életbiztosításnál* ajánlott felhívás elküldésére oly díjra nézve, melyet követelni nem áll jogukban és azzal a szankcióval, hogy ha fel nem hívják a felet, a kockázatot ex lege viselni tartoznak, jogi abszurdum.

Legfeljebb arról lehet tehát szó, hogy figyelmeztetni legyenek kötelesek az esedékességre, de a biztosított fél érdekeiről lévén szó, ez utóbbinak költségére, és pedig nem akként, hogy a felhívás portóköltését utólag behajthatja a félen, hanem akként, hogy ennek a figyelmeztetésnek portóját a kézbesítéskor maga a biztosított fél fizesse ki! Hiszen a biztosító nem hajthatja be rajta, ha a díjat nincs jogában perelni, márpedig az egyénre nézve alig észrevehető, a felek százezreit tekintve azonban a társaságokra elviselhetetlen megterhelést jelentenek az ajánlott levelek portói. A megoldás tehát vagy az lehetne, hogy a biztosítótársaság az ajánlott levelet portóköteles adhassa fel akként, hogy azt kézbesítéskor a címzett tartozik kifizetni, vagy ami még egyszerűbb és a törvény intenciójának is inkább felelne meg, hogy a biztosító a figyelmeztetést *igazolható módon* adja fel a fél címére. Attól nem kell tartani, hogy a magyar posta egy küldeményt nem kézbesít, tehát a *feladás* tényének igazolása volna a fontos, aminthogy a novella 6. §-a is erre a tényre helyezi a súlyt és nem a kézbesítésre. Az ily figyelmeztető, illetőleg fizetésre felszólító levelek, továbbá a novella 4. §-a értelmében küldendő értesítések konzignációra vezetve levelezőlap formájában volnának a postán egyszerű küldeményként feladandók és a postahivatal a konzignációt lebélyegezve igazolná egyúttal, hogy a küldemény feladatott. Ha pedig ez postai úton eszközölhető nem volna, meggyőződésünk szerint a kir. közjegyzők csekély átalányért tanúsítanak ezen küldeményeknek közbenjöttükkel történt feladását. Az ily postai küldemények portójának viselésétől nyilván a biztosítótársaságok sem vonakodnának.

De lege ferenda tehát a novella 4. és 5. §-a akként volna módosítandó, hogy az értesítés, illetve felhívás nem ajánlottan, hanem igazolhatóan postai úton küldendő el, míg az életbiztosítások külön kötelezett díja tekintetében a figyelmeztetés (és nem felhívás!) hasonló módon volna továbbítandó.

Ekként a kecske is jóllaknék, a káposzta is megmaradna és a felhívási harc zaja is elülne!

Addig is nyugodjunk bele, hogy de lege lata a Kúriának van igazusa!

Dr. Barta Jenő.

Jogirodalom.

Automobilbaleseti felelősség.*

(Dr. Barát Sándor és dr. Vészi Mátyás könyve.)

3. Külföldi törvények (német, osztrák) különbséget tesznek a kocsizáró *gazdájának* és *vezetőjének* felelőssége közt, utóbbinál némelyik (osztr. novella 1922) még a *hivatásos* és *nemhivatásos*, ú. n. *úrvezető* közt is.

a) Ami a gazda felelősségét illeti, e címen részint a *tulajdonos* (francia, olasz jog), részint az *üzembentartó* (Halter; német, osztrák, svájci jog) felelőssége értendő. Nálunk is az utóbbit fogadta be a

gyakorlat s ezt követi a *Barát-féle* tervezet, ellenben a *Vészi-é* a tulajdonos felelősségét veszi alapul, s az üzembentartó csak járulékos adósként kerül az előbbi mellé (egyetemlegesen), de csak arra az esetre, ha a biztosítás hiánya miatt a tulajdonos személyes felelőssége is a játékba kerül. Mint a szerző maga közli előszavában, a hivatalos bíráló ezt a pontot kifogásolta, helyette az üzembentartó eddigi felelősségét tartván helyesebbnek.

E ponton kénytelen vagyok a szerző álláspontját osztani a hivatalos bírálattal szemben. Más ugyanis a helyzet a szerző elképzelte kötelező biztosítás rendszerében, mint eddigi jogunkban s a német-osztrák mintajogban, mely ezt a rendszert nem ismeri. Ha az a kérdés van felvetve, ki viselje inkább a kárt: a tulajdonos-e vagy az üzembentartó? én is az utóbbihoz csatlakoznám, mert nyilván ez a közelebb simuló megoldás az élet követelményeihez. De ha így szól a kérdés: ki tartozzék a kocsi biztosítani? akkor habozás nélkül az első nézethez csapok, mindjárt üstökön ragadom a legelső és mindenkor alapérdekeltet, a tulajdonost, s az üzembentartót, ha ilyen van külön, csak járulékosan állítom az előbbi mögé az őt is terhelő biztosítási kötelezettség elmulasztásából folyó azzal a szankcióval, hogy a biztosítás hiányában a mulasztókra szakadó felelősség kifelé őt is egyetemleg terheli. (Egymásközi visszkeresetük a köztük levő magánjogi viszonytól függ.) Azt gondolom, hogy az előttem ismeretlen hivatalos bíráló ezt a szempontot nem méltatta eléggé.

b) Ami a vezető felelősségét illeti, mindkét tervezet gondolkodás nélkül lefordította a külföldi törvények fogalmazását, mely szerint a vezető csak *vétkességért* felel. Nem vették figyelembe még azt a helyes különböztetést sem, melyet az osztrák novella tett hivatásos és *úrvezető* közt. A szerzők elfeledkeztek arról a szerencsés körülményről, hogy nekünk van oly Mt.-ünk, s ezt részben már megelőzőleg is, részben épp az ő nyomán haladó oly fejlett, érett, kifejecesedett bírói gyakorlatunk, mely épp a magánjogi felelősség kérdéseiben messze előtte szárnyal valamennyi nyugati kódexnek, az Opt.-nek éppúgy, mint a BGB.-nak. Ez a Mt. és ez a gyakorlat, bár a vétkesség tradicionális alapján áll, ismeri — mégpedig rendszerként az élet mindennapi eseményei körében is — a vétlen felelősséget, így ami a németeknek újság, külön szabály, t. i. az objektív felelősség alkalmazása a balesetjogban (náluk csupán a Halter-re szorítva), az nálunk — az 1737. § feltételei közt — közönséges jog, mely adott esetben a vezetőre is kiterjed. Mikor tehát a tervezetek a német szabályt szószerint átvéve a vezető felelősségét a vétkességre korlátozzák: voltaképp lefokozzák az ő felelősségét a normális magánjogi felelősség alá, ami semmiképp sem volna megokolt, különösen az *úrvezetővel* szemben. Nem is hiszem, hogy a szerzők ezt akarták volna, hanem csupán elnézés az egész. Korrigáljuk tehát a hibát úgy, hogy a német mintát *helyesen* fordítjuk át magyarra. Ott a Halter a külön törvény alá került, a vezető az ált. magánjog alá. Mondjuk ki itt is, hogy: «A vezető az általános magánjog szerint felel.» Ezzel el lesz intéve a kérdés minden vonatkozásban. Felesleges t. i. nálunk az osztrák különbségtétel is hivatásos és nemhivatásos vezető közt. A bíró majd tudni fogja, hogy az 1737. § alapján mikor menjen át a vétlen felelősség terére is (*úrvezető*) s mikor ne (*szegény soffőr*).

4. A *Vészi-féle* tervezet 9. §-a fel akarja menteni a biztosítóintézetet a kárfizetés kötelessége alól, «ha a balesetnél sem a gépkocsivezetőt, sem a forgalmi engedélyest vagy üzembentartót gondatlanság nem terhelte és a sértett viszonyai olyanok, hogy a maga és az általa tartásra kötelezettek eddigi életmódjának sérelme nélkül a baleset következményeit viselheti».

Az ebben a javaslatban megnyilatkozó törekvést nem tudom másnak tekinteni, mint pusztán elméleti kisiklásnak: egy alapjában véve helyes gondolat, a szociális méltányosság felelősség-szünetítő vagy mérséklő gondolata fonák, torz alkalmazásának. Igenis mérsékeljük vagy akár meg is szüntetjük a moráliter kifogás alá nem eső, tehát kíméletre érdemes (vétlen vagy csak igen kicsit vétkes) károkozó felelősségét, ha ő maga a *kártérítés terhe alatt összeroskadna*, míg jómódú ellenfele könnyen, baj nélkül elviseli a kárt. De ezt tegyük a milliomos *biztosítóintézettel* szemben, pusztán azért, hogy a díj talán néhány fillérrel alacsonyabb legyen? (Alig hiszem, hogy a kedvezmény lényegesebb befolyással lenne a díjra.) A gazdag sértett, mondja a szerző (168.), ezt a kárt «éppen közérdekből» magára veheti. Miért éppen a sértett? S azért a «közérdekből», hogy a gépkocsin járó társadalom, amely

* Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 44. számban.

akárhogy vesszük, nem a nép legszegényebb rétegeiből kerül ki, valamicskével olcsóbb biztosításhoz jusson? A szociális gondolatokra vigyázni kell, nehogy azok helyükön kívül való alkalmazása magát az eszmét diszkreditálja!

Belsőleg még indokolatlanabbá teszi ezt a rendszabályt az a körülmény, hogy e szerint abban a kérdésben, hogy a biztosító fizessen-e vagy ne, egy tőle és a károsulttól teljesen független lény, a kocsi vezető vagy vezető nehezen ellenőrizhető lelki magatartása (vétkesség vagy vétlenség) döntene, amire nézve a szerző pláne még kedvezményes mentesítő vélelmeket (!) is állít fel. Eddig a bajbajutott vétkességi elmélet operált kulpa-preszumpciókkal a gyanúba fogott okozó terhére; most áttérjünk az ártatlansági vélelmekre?!

5. Ilyen vélelmekkel a szerző más vonatkozásban is bőkezűen, szinte sorozatosan él (14., 15., 30. §). Csodálatos önellenmondás ez a szerző egész tudományos lényével, amint ez könyvéből egyébként kitűnik. A szabad bírói mérlegelés századában a törvényes bizonyítási szabályok özönét zúdítani rá a bíróra! Nem gondolja a szerző, hogy ezek a sorozatos bizonyítási szabályok éppúgy, mint a régi teória preszumpciói, valóságos fikciókká kövülhetnek, melyek ütközői között az igazságot kereső bírói lélek csak felesleges akadályokra talál? Például (14. § 4.): «Ha a baleset előzés közben történt, a vélelem az előző gépkocsi vezetőjének gondatlansága mellett szól». — Vagy igaz, vagy nem! — S mit mondjunk ehhez a szabályhoz (30. § 1.): «A forgalmi engedélyes gondatlanságát állapítja meg az, ha beigazolhatóan a gépkocsi elhanyagolt vagy egyébként javításra szoruló állapota idézte elő a balesetet.» Kell erre egy magyar bírót törvényben kioktatni?

6. Feleslegesnek tartok külön rendelkezést arra az esetre, ha egyik gépkocsi a másikban tesz kárt (13. § 1.). Az a külföldön is, itthon is követett szabály, melyet a szerző is magáévá tesz, hogy ilyenkor helyreáll a közönséges jog uralma, szerintem minden logikai alapot nélkülöz. Nem bírom belátni, mennyiben lehet abból a körülményből, hogy a sértett maga is a különjog alá tartozik, azt a következményt vonni le, hogy ekkor a *sértő se essék* a különjog alá. Mintha pl. a keresk. törvény azt mondaná: ez az ügylet a keresk. jog alá esik, ha az egyik félre kereskedelmi ügylet; de ha mindkettőre az, akkor a közönséges jog irányadó! Ellenkezőleg, a logikus gondolatfűzés inkább az volna, hogy *annál inkább* alkalmazandó a különjog, ha mindkét fél alá esik. A két gépkocsi összeütközése esetén csak azt kell eldönteni, hogy a kettő közül melyik okozta, illetőleg melyik mily mértékben okozta a balesetet. De hisz ugyanez áll más sértettnél is. A francia jogban, hol a bírói gyakorlat kulpa-preszumpciókkal operált, még volt némi értelme az efféle okoskodásnak, hogy t. i. a preszumpció, mely mindkét fél terhére fennáll, egymást lerontja, tehát az ügy a közönséges (preszumpció nélküli) eldöntés alá esik vissza. (V. ö. *Lalou: La responsabilité civile, 1928, No. 597.*) Nálunk ilyesmiről szó sem lehet. Pláne nem, mikor a *biztosító* fizetési kötelezettségéről van szó. Miért szolgálna ez utóbbinak mentesítésére az, hogy a károsult maga is gépkocsitulajdonos?

7. A biztosító által fizetendő kártérítés összegét a szerző tarifaszzerűen állapítja meg körülbelül azokban az összegekben, melyeket a német törvény előír: személyt érő balesetnél 30,000 (több személy sérülésénél 90,000) pengő, esetleg 300, ill. 900 P havi járadék, dologkárnál (a szerző tévesen csak «ingók»-ról beszél!) akár egy, akár több személyt ér a kár, összesen 10,000 P maximummal.

Ebben a tarifálásban mindenesetre súlyos igazságtalanság lesz azzal a károsulttal szemben, akinek kára a maximális határt meghaladja, ami könnyen elképzelhető akár a törvényes kártérítési maximumok tíz-, húsz- vagy akár még többszöröse erejéig is. Ilyenkor a károsult voltaképp elesik a valóságos kártérítéstől. Mégis magam is kénytelen vagyok elismerni, hogy a biztosítási jog technikája szempontjából elkerülhetetlenül szükséges meg szabni azt a felső határt, ameddig a biztosító felelőssége terjed, mégpedig ezt sem túlságosan magasan, mert különben a díjtételek magassága az egész intézmény megvalósítását tenné kivihetetlené. Itt tehát csakugyan közérdekből történik a károsult kárigényének megszorítása, mert mégis csak az a társadalom nagyobb érdeke, hogy a kötelező biztosítás megvalósuljon, ha mindjárt korlátoltabb mértékben is, amely a szélső eseteknek nem tud igazságot tenni, mint sem hogy a sokat markolni akarás az egész intézmény meghiusuljon. Ez egyébként magának a sértett-

nek is érdeke, mert a biztos veréb ránézve is többet ér, mint a bizonytalan tűzok.

Szerencsére körülbelül igaz, amit a szerző erre vonatkozólag mond, hogy t. i. a túlnagy károk aránylag ritkák lesznek. Azonban mégis elő fognak fordulni elég sokszor. Ezért a most kifejtett megalkuvó lemondásban nem tudnék teljesen megnyugodni, hanem keresném a módokat, hogy ezekre az esetekre is megtaláljuk a kielégítőbb rendezést. Ezért elsősorban igénybe venném a károkozóknak (gazda, vezető) a biztosítási határon túlmenő személyes felelősségét, amennyiben az ő fizetőképességük fennforog — vétkes vagy csak kevésbé hibás okozás esetén természetesen csak a Mt. 1737. §-ának feltételei mellett (méltányosság). Mint fent már kifejtettem, semmi rációját nem látom, hogy a milliomos úrvezető a biztosítás fedezete mögül vállvonogatva szemlélhesse a sértettnek a törvényes határt meghaladó kárát, ha mindjárt ez utóbbi tönkre megy is a megtérítetlen kár súlya alatt. De egyébként is az önfegyelmzés, a hatékony prevenció szempontjából nagyon fontosnak tartom, hogy a kocsi vezető vagy tulajdonos mindenkor tudja, hogy állandóan feje felett lebeg a biztosítás összegét meghaladó felelősség s a biztosítás még nem ad szabadságot a korlátlan károkozásokra. Ahol ez a személyes felelősség meghiusul a károkozó vagyontalanságán, ott — legalább is a ritkább esetekben — igénybevehetőnek tartanám azt a fentebb (III. 1.) már említett alapot, mely éppen a biztosítás alól kieső károk lehető kiegyenlítésére volna szervezendő.

Hogy mi legyen a kötelező biztosítás felső határa, nevezetesen hogy a szerző proponálta összegek a szükségnek megfelelnek-e: ahhoz nem igen mernék hozzászólni, mert ez elsősorban az elérhető díjtételek nagyságától függ, amit én természetesen nem ismerem. Mindenesetre a biztosítási kötelezettség addig a határig terjesztendő ki, ameddig ezt az automobilforgalom egyáltalában elviselheti. A szerző proponálta maximális kártérítési összegek között azonban mindenesetre kifogásolom a dologkárra előírt 10,000 pengő határt. Ez túlalacsony. Tudom, hogy a német törvény tarifája még alacsonyabb. Ez még rosszabb. Nagyon is kéri belőle az automobilipar érdekeit védő törekvés, amire nekünk kevés okunk van. Szerintem csupán egyetlen közös határt kell szabni, ameddig minden kártérítés, akár személyi baleset, akár dologkár miatti, mehet. Ez a közös határ az, ami adva van az elviselhetőség egyedül uralkodó szempontja által. Ezen belül nem sok értelme van annak, hogy személyi kárnál feljebb menjünk, mint dolognál. A *biztosító* szempontjából nincs ennek értelme, mert hisz ránézve a kár minéműsége teljesen közömbös, hisz ez az adott esetben pusztán a véletlentől függ, valamint attól függ a konkrét kár mennyisége is: személyi kár is lehet kicsiny, dologi is lehet nagy. Ránézve csak az fontos, hogy semmiféle kárt nem fizet bizonyos határon túl. A *törvényhozóra* sem fontos az említett megkülönböztetés. Ő pedig csak azt nézi, hogy minő határokig terhelheti meg józanul a gépkocsiforgalmat a biztosítási díjjal. A határon túlmenő kár kielégítetlenül maradása ránézve egyformán sajnálatos, akár egyikről, akár másiról van szó; úgy a dologi károsultnak, mint az özvegynek, árvának csak ezt mondhatja: «sajnálom, többre nem kötelezhettem a biztosítottat». Vagyis tehát az én álláspontomban nem lehet a személyi érdekek lebecsülését látni, amit látszólag a német szabályozás, melyet a szerző is követ, jobban véd. Ellenkezőleg: én a dologi érdek védelmét is fel kívánom emelni a méltatlanul alacsony maximumról. Ha egyszer a biztosító személyi balesetnél 90,000 pengőt is fizethet, miért legyen a vagyoni kár megtérítésének maximuma az előbbinek csupán $\frac{1}{9}$ része, melyet az élet, a valóság nyilván léptenyomon túl fogna haladni?

Hasonlóképpen értelmetlen szerintem az a — megengedem, külföldön is szokásos s a szerző által is követett — rendszabály, hogy az élet vagy testi épség sérelmére megállapított kártérítési határ megháromszorozódhat, ha a kár három vagy több embert ért. Semmi logika nincs abban, hogy a biztosító esetleg 90,000 pengőt is tartozzék fizetni, ha több a károsult, de ne tartozzék 30,000-nél egy fillérrel sem többet fizetni, hacsak egy a károsult, habár bebizonyítható, hogy ennek az egynek a kára sokszorosan felülmúlja azt a kárt, melyet hasonló baleset akár tíz közönséges embernél is jelent. Pl. egy világhírű hegédűművész kezét, festő szemévilágát stb. veszti el. Még több értelme volna, ha a törvény a *sértettek* helyett a *kártérítésre szorulókat* (pl. eltartásra jogosultak) számát venné irányadóul. A szerző javaslata szerint pl. meg-

történhet, hogy három elgázoltak egy-egy hozzátartozója 300—300, összesen 900 pengő havi tartást fog kapni, ellenben egyetlen elgázoltak 8—10 hozzátartozója kénytelen lesz 300 pengőn osztzkodni, akármily nagy is az ő tényleges veszteségük. Ez így értelmetlen dolog, hisz a sérültek száma is, az eltartásra jogosultak száma is a véletlentől függ és nem tartozik a biztosítóra. Egyetlen értelmes fixpont van itt: az, melyet a kényszerhelyzet diktál s amely a biztosítóra is tartozik: neki tudnia kell, hogy felelőssége mely határig áll fenn. Ezen a határon belül aztán bármely kárt fizet, akár személyi az a kár, akár dologi, akár egy a sértett vagy érdekelt, akár több. Több érdekelt jelenléte csupán ezekre magukra bír kihatással annyiban, hogy ők egymás osztályrészét kölcsönösen korlátozzák, úgy, mint pl. a tulajdonos vagy örökösársak egymás tulajdoni vagy hagyatéki részét. Ezt a határt meg kell szabni oly magasan, ahogy csak a díjtételek elviselhetősége engedi. Magukat a díjtételeket pedig úgyszintén statisztikai számítások alapján fogja a biztosító kialakítani, aminél a különböző minőségű károk vegyesen összevissza szerepelnek.

Végül kifogásolnom kell azt a külföldön itt-ott (pl. Dánia) előforduló rendezést, melyet szerencsére a szerző nem követ, mely a kártérítési határokat a jármű neméhez is szabja. Pl. motorkerékpár felényt fizet! Ha ez a szabály tisztán gazdasági mérlegelések szerint némileg megokoltnak látszik is, amennyiben a motorforgalom rendszerint kisebb fizetőképességnek felel meg, tehát kevesebb megterhelést bír el; a társadalom védelme nem tűri, hogy itt a törvényhozó az anyagi szempontok miatt engedjen a szükséges védelemből. Tudvalevő, hogy éppen a motorforgalom, az ezt gyakorló elemek nagyobb megbízhatatlansága folytán, jelenleg szinte veszedelmesebb a személybiztonságra, mint a rendes gépkocsiforgalom. Semmi értelme, hogy ezt ok nélkül favorizáljuk. A társadalomnak csak nyeresége lesz belőle, ha a nyilván selejtes elemek a díjfizetésre képtelenségük miatt lemaradnak az utcákról és országutakról.

8. Helyeslem a szerző javaslatának azokat a rendelkezéseit, melyek a rászoruló károsult életfenntartására vagy gyógykezelésére szükséges előlegek kiutalására jogot adnak az ügy bíróságának (12. §). Ilyen szabályokat külföldi törvényekben nem ismerek. Annál elismerésemelődőbb a gondolat. Csak azt hiszem, túlzásba megy a tervezet akkor, mikor ezt a jogot, bár korlátozottan, megadja a balesetfelvétel körül eljáró közigazgatási hatóságnak (falusi bír!) is, ami alig kivihető és megnyugtató. Maradjunk csak a bíróságnál!

9. A 17. §-ban a fizetőszemély visszkeresetéről szól a szerző, nem elég pontossággal. Az 1. bekezdés szerint: «A jóvátételre kötelezettek visszkereseti joga azzal szemben, *akinek gondatlansága a balesetet előidézte*, az általános magánjog szabályai szerint bírálható el.» Ismét a felelősségnek a gondatlanságra szorítása! Mai jogunk minden kétség nélkül megadná a visszkeresetet bizonyos esetekben a visszkereset gondatlansága hiányában is, pl. a kölcsönkért autó vezetője (úrvezető!) hibáján kívül elgázol valakit, akinek a kocsis gazdája kártérítést tartozik fizetni. Miért ne lenne neki visszkeresete a kommodatárius ellen?

Én itt különböztetnék. Külön venném a *biztosító* visszkeresetét a biztosított (és a háta mögött álló személyek: vezető vagy a kocsis más szerződéses használója) ellen és külön a többi lehető visszkereseteket, nevezetesen a biztosítót más idegen károkozó ellen, vagy a kocsis gazdáját egyéb felelős személyek ellen. Utóbbi esetre alkalmaznám az általános magánjog szabályait, mint a szerző is teszi, ellenben külön rendezném az előbbi viszonyt épp a fennálló biztosítási szerződésre tekintettel. Nevezetesen a biztosítónak saját szerződő fele ellen csak ez utóbbinak dolusza vagy súlyos gondatlansága, szóval szemrehányható magatartása esetén adnék feltétlen visszkeresetet; könnyebb vétkesség esetén már csak azzal a megszorítással, hogy a bírónak joga legyen az eset körülményei szerint a csekély mértékben hibás visszkeresetet a megtérítési kötelezettség alól felmenteni; vétlenség esetén pedig — ami a gazdára akkor is fennállhat, ha az alkalmazott hibás — egyáltalában nem. Elvégre a biztosító azért biztosító, hogy viselje a rizikót, ha csak a biztosítottat magát olyan szemrehányás nem érheti a kár bekövetkezése körül, mely az ő felelősségét jogpolitikai okból feltétlenül megkívánja. Rossz vért szülne a biztosítottak körében s magának az ügynek ártana, ha a biztosítónak joga volna fizetőképességük ügyfeleit hibátlanosságuk vagy csak apró s megbocsátható hibájuk esetén is visszkeresettel zaklatni. Igaz, ez a prevencióra

némiképp lazító hatással lehet, azért adnék a dolognak olyan óvatos fogalmazást, mint fent olvasható.

Amit a szerző ugyanezen § 2. bekezdésében mondani akar, azt a szöveg elsietett fogalmazásából még az indoklás segítségével sem tudom kivenni. Mert azt, amit a szöveg szószerint mond, hogy t. i.: «A jelen törvény intézkedései nem alkalmazhatók azokra az esetekre, amikor a károkozó cselekmény valakinek szándékos magatartására vezethető vissza» (azaz tehát, hogy ekkor a biztosító fizetési kötelezettsége is elesnék!): nem hiszem, hogy a szerző mondani akarta volna. Mivel nem tudom, mit akart mondani, nem is foglalkozom vele tovább.

Ugyancsak elsietett az előző, e tárgyhoz tartozó 16. § fogalmazása is.

10. A szerző nem terjeszti ki sem a gépkocsitulajdonos (üzembentartó), illetőleg a vezető felelősségét, sem ennek megfelelőleg az előbbiektől biztosítási kötelezettségét a gépjárművön szállított személyeket vagy dolgokat ért balesetekre. Ez esetekben szerinte a károsult csak az üzembentartó és vezető ellen fordulhat, «ha igazolja ezek valamelyikének gondatlanságát (26. §, 1.). Ez is kifogás alá esik. Először is a szövegezés pontatlan. A szerző *balesetről* beszél, melyet valakinek *gondatlansága* okozott. Ez *contradictio in adjecto* lévén a baleset (*casus*) a jogi műnyelvben épp a gondosságot meghaladó esemény jelölésére fenntartva. A szöveg szerint továbbá egyiknek gondatlansága alapján a másikat is lehet perelni, tehát pl. a gazdát a vezetőé miatt is, még ha ez neki nem alkalmazottja is, s megfordítva, a vezetőt is a gazda hibája alapján! Aztán itt is elmarad a szerző mai jogunk (a Mt. joga) mögött, mely — a méltányosság feltétele mellett — nem zárja ki a kulpán túlmenő felelősséget szerződéses viszonylatokban sem (Mt. 1149. §). Kár volna egy lépést is tenni hátrafelé — épp a különjog terén. Különbséget kell tenni továbbá a szerint, hogy a károsult mi címen ült a kocsin: ingyen szívésségből-e vagy nem. Előbbi esetben enyhébb kell hogy legyen a felelős személy felelőssége (vétkesség, sőt talán csak súlyosabb gondatlanság). A *Barát*-féle tervezet ezeket az eseteket — helyesen — a rendes magánjogi felelősség alá utalja. A szerző csak a jogellenes rajtaültöt zárja el a keresettől, de ezt teljesen. A vezető dolusza vagy durva gondatlansága esetén is? (Pl. rossz tréfa, mely balesettel végződik?) Viszont a 2. bek.-ben az iparszerűen működő gépkocsifuvarozó (miért nem minden nem-ingyenes fuvarozó?) terhére ismét helyreállítja a külön törvény szerinti felelősséget, ami egyébként nagyobb részben már a K. T. 398. §-ából is folyik.

Mindezeknél lényegesebb azonban az, hogy a szerző a biztosítási kötelezettséget nem terjeszti ki a gépkocsin szállított idegen személyekre és árukra. Ok az, hogy aki önként, a maga szántából ül a gépkocsira, az önként veszi magára az ezzel járó veszélyt (194.).

Ez azonban véleményem szerint nemcsak formalisztikus okoskodás, de ide nem is egészen vág, mert itt nem arról van szó, hogy van-e az ilyennek egyáltalán kártérítési igénye, hanem arról, hogy *ha van*, — márpedig a szerző minden érvelése ellenére sok esetben mégis *van* — akkor ez is rászorul a biztosításra, mert éppúgy láthatja meghiusulni kártérítési igényét a felelős személy fizetőképességén, mint az idegen károsult. A ráció tehát megvan, ezért célszerűbb mindjárt egy füst alatt ezekről a károsultakról is gondoskodni, mint ahogy a svájci törvény is tette. Ez a biztosítási díj némi emelkedésével jár, de inkább csak azoknál a járműveknél, melyek idegenek szolgálatára vannak beállítva. Magánkocsiknál ugyanis kisebb a felelősség lehetősége, tehát kicsiny lesz a díjtöbblet is. Amaz pedig csak fizesse a nagyobb díjat, amit egyébként már az 1930: XVI. tc. szerint most is fizet, hisz ez velejár az üzembentartással.

11. A tervezet 29. §-a így szól: «Ha a baleset úgy következett be, hogy a gépkocsivezető nagyobb balesetet előzött meg, a sértettet csak mérsékelt kártérítés illeti, amely a törvény szerint járó jóvátétel felelősségének felel meg.»

E szakaszban ismét egy fonákul alkalmazott «méltányossági» rendelkezés van kodifikálva. Ha a kocsivezető az előidézett kisebb baleset árán nagyobb balesetet előzött meg, akkor a biztosító örüljön és fizesse két kézzel a *kisebb* kártérítést a *nagyobb* helyett, melyet a soffőr ügyessége tőle elhárított. Hogy jön a sértett ahhoz, hogy «közérdekből» (?), «az általános méltányossági elv alapján» ő fizesse meg fele kárának összegével azt, hogy a biztosító nyakába kevesebb kár szakadt, mint szakadt volna, ha a nagyobb baleset

előáll?! Erre az eredményre csak a gyors munkaközben néha előálló téves gondolatkapcsolás vezethette a szerzőt.

12. A szerző tervezete nem terjeszti ki a biztosítási kötelezettséget a külföldi gépkocsikra, ami a mai nagy nemzetközi forgalom mellett a védelem lényeges hiányát jelenti. A 32. §-ban foglalt intézkedések (zálogjog a külföldi itteni vagyonán) alig érnek valamit. Egyszerűen ki kell mondani, mint a svájci törvény is tette, a belépő kocsi biztosítókötelezettségét arra az időre, míg a kocsi magyar területen vannak. A megfelelő, akár napokra is szóló biztosítási kötvények a belépőállomásokon lennének kaphatók. Egyszerűsíteni a dolgot a szerződéses viszonyosság azokkal az államokkal, melyekben a kötelező biztosítás otthonos.

13. A tervezet 33—44. §-aiban az automobilforgalommal kapcsolatos büntetőjogi felelősséget tárgyalja. E szakaszok, úgy nézem, szintén több ponton igénylik még az alaposabb megbeszélést és megfontolást. Az olvasó azonban meg fogja bocsátani nekem, a civilistának, ha máris hosszúra nyúlt fejtegetéseim után e szakaszok kritikáját ráhagyom a kriminalistákra. Dr. Marton Géza.

Szemelvények a felsőbbíróságok gyakorlatából.

1. A megbízott vállalt megbízásának körében a kezéhez befolyt értékek hovaforrásáról és általában ügyvitelének az eredményéről köteles elszámolásának a teljesítését nem tagadhatja meg azon az alapon, hogy a megbízóit megillető követelések és terhelő tartozások egy része még per alatt vagy egyébként függőben van. Ez csak arra szolgálhat alapul, hogy a függőben levő tartozások kielégítésére szükséges összeg egyelőre a tartozások fedezésére készen tartassék. (Kúria, 1932. okt. 7. P. II. 2906/1930.)

2. Ügynök. a) A megbízott által a megbízás határai között teljesített jogcselekmények által, ha a másik fél a megbízásról tudott vagy a megbízotti minőséget a körülményekből felismerhette, a megbízó van jogosítva és kötelezve. — b) Hogy az 1920. évi XXXVI. tc. 97. §-ának 3. pontja s a 60,000/1921. F. M. rendelet 230., 240—242. §-ai értelmében az OFB engedélyes ügynök mással nem társulhat, fióktelep fenntartására nem jogosult, ingatlanközvetítési ügyletek lebonyolítására másnak megbízást nem adhat, hanem az ügynöki tevékenységet csak maga, személyesen gyakorolhatja, nem akadály a megbízott által teljesített közvetítésből eredő ügynöki díj magánjogi érvényesítésének, mert a kir. Kúria jogegységi tanácsának 53. sz. polgári döntvénye értelmében, ha bizonyos ügyletekkel való iparszerű foglalkozást jogszabály hatósági engedélyhez is köt, akkor az a körülmény, hogy az ügyletet olyan személy kötötte, aki hatósági engedéllyel nem rendelkezik, magának az ügyletnek érvényességét nem érinti, kivéve ha az a jogszabály az ügyletet kifejezetten semmisnek nyilvánítja, vagy ha az ügylet tartalma más jogszabályba vagy a jóerkölcsökbe ütközik. Márpedig a hivatkozott törvény és rendelet a megbízott által a törvény tilalma dacára kifejtett ügynöki tevékenység érvényességét nem érinti, mert semmisnek nem nyilvánítja s az ilyen eljárás más jogszabályba vagy jóerkölcsökbe sem ütközik. (Kúria, 1932. nov. 4. P. VII. 7997/1930.) — c) Az ügynök ellenkező megállapodás hiányában mindegyik szerződő féltől köthet ki a maga részére jutalékot. (Kúria, 1932. nov. 3. P. VII. 3533/1932.)

3. Ingyenes munka. a) A nevelt gyermeknek nevelő szülei részére akkor végzett gazdasági jelentőségű munkaerjét számottevően lekötő munkája, midőn már nem él a nevelő szülei családi körében, az ellenkezőnek világos kikötése hiányában sem vélemezhető ingyenesnek. (Kúria, 1932. nov. 8. P. IV. 1566/1931.) — b) A rokon kapcsolatban állók között az, aki a hozzátartozó háztartásában nevelkedett és eltartást nyert, ezalatt az idő alatt a háztartás és a gazdaság körében végzett munkálkodásáért külön kikötés nélkül díjazást nem követelhet. (Kúria, 1932. nov. 2. P. IV. 1046/1931.)

4. Akkordbér. A munkabér a felek a munkaeredmény szerint határozván meg, s az alperes a felperesnek az egész tevékenységét a munkaeredmény szerint alakuló munkabér ellenében kötvén le, alperesnek köteletségében állott a felperest a szolgálati szerződés szerinti munka- és hatáskörben akként foglalkoztatni, hogy a felperes a lekötött egész tevékenységét kifejttesse, értékesíttesse s ezáltal az üzlet menete szerint remélhetett megfelelő munkabér-

hez juthasson. Ha tehát való az, hogy az alperes a felperest kellőképp nem foglalkoztatta, elegendő munkával el nem látta s ezzel a felperesnek a munkaeredményéhez igazodó, jogosan várható keresményét csökkentette, felperes a szolgálati viszonyt az 1884. évi XVII. tc. 95. § b) pontja értelmében azonnali hatállyal megszüntetni jogosítva volt. (Kúria, 1932. nov. 2. P. II. 8101/1930.)

5. Nyugdíjártértelek. Az 1926 : XVI. tc. 11. §-a annak a szabályának az alkalmazásánál, hogy a bíróság állapítja meg az ártértelek mértékét akkor is, ha az a társaság, amelynél teljesített szolgálat után a nyugdíjigény megnyílt, oly részvénytársaság vagy szövetkezet, amelyre arányszám irányadó ugyan, de az az arányszámot a 3. § 6. bekezdésében meghatározott időben nem tette közzé vagy közgyűlése a megújító mérlegét ennek a törvénynek életbeléptetésétől számított három nap alatt nem állapította meg, nincs jelentősége annak, hogy az arányszám közzétételének késedelmét a társaság hibája vagy egyéb rajta kívül álló körülmény okozta-e vagy sem. (Kúria, 1932. okt. 18. P. II. 5026/1930.)

6. Egyéni cégbe a védjegy is csak akkor vehető fel, ha értelménél fogva a cégbirtokos személyének vagy üzletének megjelölésére alkalmas. A szikvízkereskedő és szikvízüzlet megjelölésére az «Adria» szó nem alkalmas. (Budapesti Tábla, 1932. okt. 27. P. VI. 11,604/1932.)

H. D.

Szemle.

— A büntetőperек tartamának leszállítása, mint cél, csak akkor hozható kapcsolatba az eljárás egyszerűsítésével, mint eszközzel, ha a reform nem veszélyezteti magának az igazságszolgáltatásnak célját: az igazság kiderítését. Ebben az alapgondolatban nem lehet eltérés *Mendélyni László* közt, aki a multheti jogászegyleti előadásában az angol bünvádi eljárásnak csábító képét csillogtatta meg és azok közt, akik a német perjogi tradíciókhoz ragaszkodva, aggodalommal fogadják az intézményes perjogi biztosítékoknak minden tervbevett lebontását. Ez az ellentét koránt sem új, sőt nem is eredeti. Visszanyúl az 1905—1910-es évek Németországába, amikor Adiches és társai, mint modern argonauták rándultak Nagy-Britanniába, hogy onnan szállítsák a német Bp. reformjához az aranygyapjút. Noha az angol jogászok közt is sokan akadnak, akik nincsenek túlságosan elragadtatva saját eljárásuk előnyeitől, — mert a benfentesek mindenütt inkább veszik észre az árnyoldalakat, mint a távoli szemlélő — mégis kétségtelen, hogy az angol igazságügyi gépezet gyorsabban, simábban és megnyugtatóbban működik, mint a kontinentális. Nem azért, mert az angol eljárás szabályai tökéletesebbek, hanem annak ellenére, hogy történelmi fejlődésüknek eredményeképp egész sereg formáságot, nehézkességet és bonyolultságot őrzött meg. Amit Pope az angol alkotmányról mondott, az igazságszolgáltatásra is vonatkozik:

For forms of government let fools contest;
Whate'er is best administered, is best.

(Hevenyészett fordításban :)

Bolondok, kik kormányformán feleselnek,
Legjobb az, mit legjobban kezelnek.)

Mielőtt arról vitatkoznánk, mit és miként lehetne az angol jog intézményeiből az eljárás reformjában értékesíteni, azt kellene vizsgálat tárgyává tenni, hogy minő fejlődési feltételek hozzák létre azt a társadalmat, amelyben az intézményeknek a lefordíthatatlan *spirit of fairness* biztosíthatja az ugyancsak lefordíthatatlan *efficiency-t*. Mert fairness nélkül, amelynek fogalmában a tisztesség, igazságosság, méltányosság egyesül, az eredményesség, hathatosság és célirányosság — szóval az eljárás efficiency-je nem vezethetne arra a megnyugvásra, amelyet az angol bíróság működése a közvéleményben kelt. Ebben éppoly része van a bíróságnak, mint a rendőrségnek és a közönségnek. A bírónak, akit nemcsak javadalmazása független minden befolyástól, hanem aki független a származás és a hivatalnoki kaszt előítéleteitől is, — a rendőrnek, aki bizonyítékokat gyűjt, de nem igyekszik a bíróságnak beismerő vádlottat szállítani, sőt a terheltet letartóztatásakor figyelmezteti, hogy ne nyilatkozzék, mielőtt védőjével nem érintkezett, — a közönségnek, amely a törvénytiszteletben érdekközösséget érez a rendőrséggel és a bírósággal. Nem az eljárási jog szabályaiban, hanem a szabályok kezelőinek személyében rejlik az angol eljárás sikerének titka, amelyet idegen nyelvre nem lehet lefordítani, sőt még angol nyelvre se mindig, miként az amerikai bírói eljárásnak számtalan

— a mienkéhez hasonló — fogyatékoságából kitűnik. Amit az angol lord amerikai milliomos látogatójának válaszolt, midőn az megkérdezte, hogyan sikerült kertjének pázsitját oly egyenletessé növelni. «Nagyon egyszerűen, csak egy-két századon át hetenként kell nyírni» — az a bíróság működésének egyenletességét is megmagyarázza. Akármilyen hasznosak lehetnek is az intézményes reformok, — és a Mendelényi László előadásában felvetett gondolatok bizonyára megfontolást érdemelnek, ezeknek is csak akkor lehet sikere, ha a kinövések nyírását ott folytatjuk, ahol Horvát Boldizsár, Szilágyi Dezső és Plósz Sándor abban hagyta.

— A Magyar Jogászegylet december 3-án, szombaton délután 6 órakor tartotta évi rendes közgyűlését. Dr. Osváld István, a Magyar Jogászegylet elnöke mindenekelőtt dr. Kollár László ügyvezető titkár elhúnytáról emlékezett meg, majd beszámolt az Egyesületnek az elmúlt esztendőben kifejtett működéséről és megállapította, hogy az Egyesület multévi munkássága az előző évek eredményével szemben némi fejlődést mutat. A jövő egyesületi évben megvalósítandó munkaterv előkészítése megtörtént és ennek keretében foglalkozott az igazgatóválasztmány azzal a kérdéssel is, mikép lehetne jogszolgáltatásunkat gyorsá, olcsóvá és egyszerűvé tenni, úgyhogy a jogszolgáltatás lépést tartson a mai gazdasági élet ütemével.

Az elnök bevezető szavai után dr. Mendelényi László kir. kúriai bíró tartott előadást a büntetőeljárás gyorsításának módjairól. Az előadó utalt arra, hogy a nemzeti munkaterv 30. program-pontja gyors, olcsó és egyszerű jogszolgáltatást ígér; az előadás e program-pont egy fontos részének megvalósítása módjaival foglalkozott. Azt a tényt, hogy büntetőigazságszolgáltatásunk mily lassú, az előadó egyes angol és magyar büntetőperrek tartamának összehasonlításával világította meg. Ez az összehasonlítás azt mutatja, hogy egy nagyobb bűnügyben a per tartama nálunk majdnem annyi év, ahány hónap Angliában. Ennek a tarthatatlan állapotnak a megszüntetése céljából az előadó háromirányú javaslatot tett. Először reformálni kell az előkészítő eljárást, meg kell szervezni az igazságügyi rendőrséget, megszüntetni a hosszas nyomozásokat, a terheltet és a tanúkat a legrövidebb idő alatt bíró által kell kihallgattatni. Másodsor az egyes bíró hatáskörét nem a cselekmények taxatív megállapításával, hanem — egyes súlyosabb bűncselekmények kivételével — minden bűncselekményre ki kell terjeszteni, de az egyesbíró egy évnél súlyosabb büntetést nem állapíthat meg, ellenkező esetben és a súlyos bűncselekmények fölött a kir. törvényszéknek egy nem szakbírákkal kiegészített nagyobb tanácsa (esküdt vagy Shöffebíróság) ítélkeznie, mégpedig egy felsőbbbíró elnöke alatt, s ennek a megerősített tanácsnak az ítélete ellen csak egyfokú perorvoslatnak volna helye a kir. Kúriához. E reformok útján — amelyek nagymérvű megtakarítással is járnának — az előadó nézete szerint a büntetőperrek jelenlegi 2—3 éves tartama felére leszállítható volna.

A közgyűlésen ezután ismertették az igazgatóválasztmánynak a Magyar Jogászegylet multévi működéséről beszámoló jelentését. A közgyűlés az igazgatóválasztmány tagjaiul dr. Fabinyi Tihamér kereskedelemügyi m. kir. minisztert, dr. vitéz Pétery Aladár m. kir. kormányfőtanácsos, budapesti ügyvédet és dr. Szalai Emil budapesti ügyvédet, ügyvezető titkárul pedig dr. Ruhmann Emil kir. kúriai elnöki tanácsost választotta meg. Három számvizsgáló választása után a közgyűlés véget ért.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és állás keresőknek 10 fillér.
Apróhirdetések előre fizetendők.

Racionalizálást szolgálják ügyvédek másolásoknak, sokszorosításoknak, idegen levelezésüknek «Tempo»-nál végeztetése által. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. Diktáló fülkék. 507

Kriminalistánál büntetőpraxis begyakorlása céljából dolgozna széleskörű civiljogi praxissal bíró, német, angol, francia, olasz nyelvtudású ügyvéd. «Megállapodás szerint» jelígre a kiadóba kér értesítést. 508

HIRDETÉSEK.

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A Franklin-Társulat zsebkiadásai

Szerkeszti: dr. TÖREKY GÉZA, a bpesti kir. büntetőtv. szék elnöke.

Megjelent!

A BÜNVÁDI ELJÁRÁS BÉLYEGILLETÉKEI

Magyarzatokkal, utalásokkal, betűrendes tárgymutatóval és illetéktáblázattal ellátta és összeállította

Dr. PAULAY GYULA

a budapesti kir. büntetőtörvényszék bírása

Ára P 2.40

AZ UZSORÁRÓL SZÓLÓ 1932: VI. T.-CIKK MAGYARÁZATA

írta

BALÁS P. ELEMÉR

miniszteri tanácsos

Ára 4 pengő 20 fillér

A HITELSÉRTÉS RŐL SZÓLÓ 1932. ÉVI IX. T.-CIKK INDOKOLÁSA ÉS SZÖVEGE

Magyarozattal összeállította

Dr. ZÖLDY MIKLÓS

az igazságügyminisztériumban alkalmazott kir. ügyész

Ára P 2.—

Megrendelhetők a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

és minden könyvkereskedésben.

ARANY JÁNOS ÖSSZES KÖLTŐI MŰVEI

EMLÉKKIADÁS

A KÖLTŐ HALÁLÁNAK 50 ÉVES FORDULÓJÁRA

10 kötet hat kötetbe kötve

TARTALMA

I—IV. kötet. Kisebb költemények.

V. kötet. Az elveszett alkotmány. — Rózsa és Ibolya. — Szent László füve.

Murány ostroma. — Losonczy István.

VI—VII. kötet. A Toldi trilogia.

VIII. kötet. Katalin. — Bolond Istók.

A Józsa ördöge. — A nagyidai cigányok.

Az első lopás. — Törödékek.

IX. kötet. Keveháza. — Buda halála.

X. kötet. Daliás idők. — A Csaba eposz.

Ára 32 pengő

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Ruzstem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)

Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.

(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Mendelényi László kir. kúriai bíró: A büntetőeljárás gyorsításának módjairól. — Dr. Geszti Andor ny. kir. kúriai bíró: A mulasztás a karteltörvényben. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 47. sz. — Büntetőjogi Döntvénytár. XXV. 9.

A büntetőeljárás gyorsításának módjairól.*

Előrebocsátván, hogy míg nálunk egy átlagos bűnper tartama két-három év, addig Angliában átlag ugyanennyi hónap.

Ezen tarthatatlan állapot megszüntetése céljából először reformálni kell az előkészítő eljárást, másodsorban a perorvoslati rendszert.

Ami az utóbbit illeti, ismertette az 1911. évi jogászgyűlés idevonatkozó tárgyalásait s arra az eredményre jut, hogy a súlyosabb bűncselekmények miatt indított (tehát nem az egyesbírói) ügyekben a fellebbezés feltétlenül eltörölendő, ez azonban csak az elsőfokon ítélező bíróságnak megerősítése mellett lehetséges.

I. Az elsőfokú bíróság megerősítése.

Egészen vitán felül állónak kell ugyanis tekinteni s éppen azért abból kell kiindulnunk, hogy a perorvoslatok és a fellebbezési fórumok immár elodázhatatlan csökkentése csakis az elsőfokú bíróságok egyidejű megerősítése mellett lehetséges. Ha egy emeletet tartó nyolc oszlopból négyet elveszünk, ez csakis a megmaradó négy oszlopnak egyidejű megerősítése mellett lehetséges. Ennek a megerősítésnek az igazságszolgáltatás épületében csak egy módja van: az elsőfokon vagy Schöffe, vagy esküdtbíróság. Mindazon országokban, amelyeknek jogrendszere lényegileg csak egyfokú perorvoslatot enged — ily módon rendezte be az elsőfokú bíróságot. Minthogy ezzel a kérdéssel a múltévi teljes-ülésem tartott előadásomban («Igazságügyi reformok a takarékoság jegyében») részletesen foglalkoztam, arra most kitérni nem fogok, nehogy ismétlésekbe s a vesszőparipáján lovagló jogász hírébe essek. Ellenben rá akarok mutatni egy megoldásra, amelyet feltétlenül szükségesnek tartok, akár bevonják a laikus elemet az elsőfokú bíróságotba, akár nem.

a) Angol minta.

Nem tehetek róla, hogy ennek is — mint majdnem valamennyi igazságszolgálati problémának — igen jó angol mintája van.

Méltóztatnak bölesen tudni, hogy az a 28 angol nagy bíró (High Justice) a mellett, hogy a londoni bírósági palotában is bíróságot, rendszeresen kijár a vidékre is, a nagy központokba, s ott a helyi esküdtekkel (assizes) azokban a vidéki központokban — kilenc ilyen circuit van — tartják a bírósági tárgyalásokat. Nagy Emil ő excellenciája egyik cikkében leírta, magam is láttam, hogy mily szertartásos ünnepélyességgel fogadják pl. York városában a Londonból kiszálló nagy bírót. Az aztán szinte természetes, hogy az ilyen — minden helyi befolyástól és pártasságtól mentes — bíró elnöklete alatt hozott ítélet ellen alig van fellebbezés. 1931-i jogászgyűlési előadásomban említettem már, hogy az elítélteknek általában csak 7%-a ad be fellebbezést. Amíg tehát nálunk szinte szabály a fellebbezés, addig Angliában egészen ki-

vételes. Ennek okaival említett előadásomban részletesen foglalkoztam, most csak annyit, hogy az angol nép gyakorlatias szelleme abban látja a büntető eljárás főfeladatát, hogy megfelelő garanciák mellett oly ítélet hozassék, mely ha nem is felel meg mindenben a szigorú jogi követelményeknek, de megfelelően a népakaratnak és emberies legyen, s ha ez a cél el van érve, — amire pedig egyik biztosíték a főbíró elnöklése — úgy idegenkedik a bizalmát élvező elsőbíró ítéletének megtámadásától. Hogy ez a bizalom nálunk nincs meg, azt ékesen bizonyítja az a tény, hogy nálunk a törvényszéki ítéleteknek 50%-át fellebbezik meg.

b) Ennek bevezetése nálunk.

A törvényszéki tanács hatáskörébe utalt ügyeknek elsőfokú elintézését — a fellebbezés eltörlése ellenében — akként lehetne tehát a laikus elem bevonása mellett vagy a nélkül megnyugtatóbbá, garantáltabbá tenni, hogy a súlyosabb bűncselekmények letárgyalása végett a kir. ítélőtáblák tanácselnökei szállnának ki a kir. törvényszékekhez s ők elnökölnének az ügyek tárgyalásán. Ez a megoldási mód — még Angliától eltekintve is — nem új még hazánkban sem. Ne feledjük, sőt tartasuk mindig szem előtt Grosschmid Béni-nek azt a megállapítását, hogy «a mai angol jogban, annak intézményi, főképpen pedig jogműveltségi jellegében több van Werbőcziből, mint sem mibennünk». A régi magyar oktavabíráskodás és a nádor vidéki bíráskodása nem hasonlítható-e a londoni főbírák circuitbíráskodásának? Sőt legújabbban a kommün utáni gyorsított büntető eljárásban is a kir. Kúria egy bírójának elnököl a budapesti kir. büntető törvényszék öttagú tanácsában azért, hogy ennek ítélete ellen ne lehessen perorvoslatnak helye. De mint legújabb jogforráspéldára, mutassunk rá az olasz kormányának 1931. március 23-án kiadott «Ordinamente delle corti d'assise»-jére, mely tudvalevőleg az esküdtbíróság helyébe minden tábla kerületében egy oly héttagú vegyesbírárságot szervezett, amely áll a kir. ítélőtábla egyik tanácselnökéből, mint elnökből, a kir. ítélőtábla egyik bírójából (vagy a törvényszék elnökéből) és öt laikus bíróból. Mint az indokolás mondja, «la corte d'assise era bensì considerata come una emanazione della corte d'appello», vagyis ez az esküdt-, helyesebben Schöffe-bíráskodás mintegy kiágazása a kir. ítélőtáblai bíráskodásnak (a közzéadás is a tábla mellett működő főügyész képviseli). Ennek a bíróságnak ítélete ellen nincs helye fellebbezésnek, hanem csak semmisségi panasz a Corte di cassazione-hez.

El vagyok készülve arra, hogy ezen megoldás, t. i. a felsőbíráknak elnökül alkalmazása ellen is aggályokat fognak támasztani. Hogy az költséges, hogy az elsőfokú tárgyalástól elszokott felsőbírák számára teher stb.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Minden reformmal szemben vannak aggályoskodók. Ennek példáját láttuk akkor, midőn e század első évtizedében a fiatalok büntetőjogát akarták nálunk reformálni — amerikai mintára. Mennyi aggályt és ellenvetést, ellenzést hallottunk, de amikor nyilvánvaló volt, hogy a miniszter e reformot mindenesetre meg fogja valósítani, az ellenkezés csökkent, a reform megvalósult s nagyon jól bevált. Hisz tudjuk, hogy a fiatalok bíróságának működése nálunk egészen kiváló és — amennyire lehetséges — eredményes is.

De komoly aggályok a fenti megoldás ellen nem is támaszthatók. A felsőbírák kiszállási költségei bőségesen megtérülnek a

* Részlet dr. Mendelényi László kir. kúriai bíró jogászgyűlési előadásából.

fellebbezés eltörlésében, amely a bírói fórumok és létszám lényeges apasztását teszi lehetővé. A felsőbbbírák pedig majd beleszoknak ismét az elsőfokú főtárgyalás vezetésébe, mely ily módon egyike lesz a legtekintélyesebb és értékesebb bírói funkcióknak. Az angol High-Justicekre igazán nem lehet ráfogni, hogy fiatalok, s mégis például 1926-ban ők ilyen circuit utakon összesen 1088 napon át tárgyaltak, tehát fejenként átlag 40 napot. A bírák ezt a munkát ott annál szívesebben vállalják, mert rendes fizetésükön felül (ami a mi viszonyaink között inkább rendkívüli, mert még a mostani 20 %-os levonás után is évi 80,000 pengő, tehát tízszer annyi, mint egy kúriai bírőé) 7 font és 10 silling, vagyis mintegy 150 pengő napi-díjat kapnak. A bírónak egyébként egy útimarsallja is van (rendszerint egy fiatalabb barrister), aki viszont 2 guinea napidíjat (mintegy 50 pengőt) kap. A kiszálló bírót a High sheriff (mondjuk alispán) nagy ünnepélyességgel fogadja és bankettekkel ünnepli, melynek költségeire a kormány a sheriffek részére évenként 20,000 fontot (vagyis közel 500,000 pengőt) utalványoz.

Természetesen és sajnos nálunk nem lehet arról szó, hogy a felsőbbbírónak a kir. törvényszék székhelyére kiszállása ily ünnepélyes és költséges külsőségek között menjen végbe. Szerényen és olcsón kell azt nekünk megoldanunk, de az a tény, hogy egy ilyen felsőbbbíró jön ki a törvényszék székhelyére a nagyobb ügyek tárgyalására, már egymagában nagy jelentőséggel fog bírni, s az az ítélet, mely az ő elnöklése alatt fog hozatni, legalább a ténykérdésben feltétlenül megnyugtató lesz.

Mert hisz azt a tényállást, amelyet eddig a kevesebb garanciájú törvényszék a főtárgyalás, a tábla pedig az iratok alapján állapított meg, meg fogja állapítani egy felsőbb bíró elnöklése alatt működő nagyobb törvényszéki tanács. Minthogy tehát ez a bíróság lényegében a törvényszéki és táblai fórumnak egyesítését jelenti (emanazione delle corta d'appello), természetesen elesik a fellebbezés szüksége is, csak semmisségi panasznak volna helye a kir. Kúriához. Ezzel a reformmal tehát máris egy félévvel megrövidíthető az átlagos kétévi pertartam. De még ez sem elég, mert átlag egy évnél nem szabad tovább tartani egy bűnvádi pernek. A következőkben rá akarok mutatni arra, hogy hol és miként lehetne még egy félévet lefaragni a bűnper tartalmából?

(Bef. köv.)

Dr. Mendelényi László.

A mulasztás a karteltörvényben.

1. A karteltörvény (1931:XX. tc.) az állami főfelügyelet hatályossága érdekében s csak meghatározott körben tulajdonít a mulasztásnak jogi jelentőséget s fűz ahhoz jogi következményeket. Nevezetesen azokban az esetekben, midőn a mulasztást a törvény 1. §-ában körülírt olyan megállapodás vagy határozat nyilvántartás végetti bemutatása tekintetében követik el, melyben a 2. § első bekezdése szerint egy kereskedelmi társaság vagy legalább egy olyan ipari vagy kereskedelmi vállalat vesz részt, amely húsznál több alkalmazottat foglalkoztat. Továbbá a 6. § 1. pontja esetében, midőn a mulasztás a közgazdaság vagy közjó érdekét veszélyeztető megállapodás vagy határozat és kartel vagy más hasonló célt szolgáló tevékenység vagy magatartás ügyállásának megvizsgálása keretében a kereskedelemügyi miniszter által intézett felhívás nem teljesítésével létesül.

Az ellenőrzés sikere érdekében ugyanis a 2. § első bekezdése alá eső megállapodásokat és határozatokat, valamint az eredeti megállapodást vagy határozatot kiegészítő vagy módosító ilyen megállapodást vagy határozatot a kereskedelemügyi miniszterhez nyilvántartás végett be kell mutatni; az idézett törvényszakasz 3. bekezdése pedig e megállapodások és határozatok érvényességéhez az 1. §-ban előírt írásbafoglaláson felül a bemutatást is szükségesnek mondja ki, a bemutatást tehát a 2. § első bekezdésében vont szűkebb körben érvényességi kellékül állapítja meg, éppen úgy, mint az 1. § az írásbafoglalást az e szakasz alá eső összes megállapodásokra és határozatokra nézve.

A bemutatásnak a megállapodás vagy határozat létrejöttétől számított 15 nap alatt, a törvény életbelépte előtt létrejött és életbeléptekor még fennálló megállapodás vagy határozat esetében pedig (16. §) a törvény életbelépésétől számított 45 nap alatt kell megtörténnie.

2. A bemutatás elmulasztása egyrészt azzal a magánjogi jogkövetkezéssel jár, hogy érvényességi kellék hiányában a meg-

állapodás vagy határozat alaki érvénytelenségét vonja maga után. Ennek következtében a szerződés hatályát elveszti s a jogügyletből ennek teljesítésére, végrehajtására vagy a létrejött alakulat működésének továbbfolytatására kötelezettség, a nem teljesítésből pedig, valamint a kartel vagy más hasonló célt szolgáló tevékenység vagy magatartás abbahagyásából jogigény nem származtatható. Ez érvénytelenség azonban a kapcsolatosan létrejött s kartel vagy más hasonló célt nem szolgáló ügyletek érvényességét nem érinti s a törvény 11. §-a szerint az érdekelt felek nincsenek elzárva attól, hogy az egymás között fennálló jogviszonyukból, nemkülönben a jogviszony érvénytelenségéből eredő jogukat a törvény rendes útján, tehát rendes vagy választottbírátság igénybevitelével érvényesítsék.

Másrészt a bemutatási határidő elmulasztása büntetőjogkövetkezéssel jár. S ugyanezt a büntetőjogkövetkezéssel eredményezi a 6. § 1. pontja esetében elkövetett mulasztás is.

A 14. § 1. és 2. pontja szerint ugyanis — az e bekezdésben megállapított előfeltétel mellett — rendbűntetésül pénzbírsággal kell büntetni azt:

1. aki az 1. § alá eső megállapodás vagy határozat bemutatását a törvény ellenére igazolatlanul elmulasztja;
2. aki a 6. § 1. pontja alapján hozzáintézett felhívásnak igazolatlanul eleget nem tesz...

A törvényes előfeltétel mindkét esetben az, hogy a rendbűntetés csak abban az esetben alkalmazható, ha ennek kezdeményezésére a kereskedelemügyi miniszter a kinestári jogügyi igazgatóságot utasítja s ez a büntetés kiszabására irányuló eljárás iránti kérelmet a miniszter utasítása alapján előterjesztette. Ez utasítás és kérelem nélkül rendbűntetésnek a tiltott cselekmény elkövetése esetében sincs helye.

3. Az 1. pontban meghatározott törvényszegés tényálladéknak lényeges eleme az 1. § alá eső megállapodás vagy határozat létezése.

Arra nézve, hogy a törvény 1. §-ának milyen megállapodás vagy határozat felel meg, különösen két szempontot kell kiemelni.

A kartel törvényszerű létesüléséhez nem elegendő, ha a megállapodás vagy határozat árura vonatkozik s a termelés, forgalom vagy áralakulás tekintetében vagy egyébként kötelezettséget állapít meg. Az elhatároló, leglényegesebb elem az, hogy a kötelezettség megalapításának közvetlen célja a gazdasági verseny korlátozása vagy más módon szabályozása legyen. Ez a cél pedig csak olyan alapítók összefogásának s csak olyan kötelezettségvállalásnak tulajdonítható, mely a gazdasági verseny szabályozására vagy korlátozására kellő gazdasági hatalommal rendelkezik s ekként a piac döntő befolyásolására s az e célból szükséges gazdasági nyomásra képes. Csak így állhat elő az a helyzet, mely a szabad versenyt kizárja. Ellenkező esetben nem lehetne szó kartelről, hanem csak száználmas kísérletezésről, ami már jelentkezésekor megsemmisítő csalogásba fulladna. Az alapítók és vállalt kötelezettségük gazdasági jelentőségét illetően a 6. § utolsó bekezdése kifejezetten irányítást ad. E szerint a törvény az egyedül álló vállalatra csak abban az esetben alkalmazható, ha az a 6. § első bekezdésében körülírt tevékenységét a piac felett uralkodó helyzetének kihasználásával folytatja.

Ez a feltétel a két vagy több vállalat (alapító) kötelezettségvállalásának megítélésénél is irányadó lévén, a gazdasági verseny korlátozásáról vagy más módon szabályozásáról az 1. § esetében is csak oly alapítók részéről lehet szó, kiknek a piac felett uralkodó helyzetük van s a gazdasági verseny szabályozását e hatalmuk kihasználásával kapcsolhatják össze. *Isay* német karteljogász bölcsen utal arra, hogy az állami ellenőrzés jog- és gazdaságpolitikai indoka és szükségszerűsége éppen abban a gazdasági hatalomban rejlik, melyet a kartel a piac felett gyakorol s a mi törvényünk a társadalomnak ezzel a hatalommal szemben való megvédését célozza. Ha tehát a megállapodás vagy határozat ezt a gazdasági jelentőséget nélkülözi, az ügylet az 1. § alá nem vonható.

Viszont abból a rendelkezésből, hogy a 16. § csakis a törvény életbelépte előtt létrejött azokra a megállapodásokra és határozatokra vonatkozik, melyek a törvény életbelépte napján fennállanak, okszerűen folyik, hogy a törvény életbelépte előtt létrejött szerződéseknek az 1. § alá tartozása szempontjából az a körülmény dönt, hogy a megállapodással vagy határozattal alapított kötelezettség a törvény életbeléptekor uralkodó gazdasági viszonyokhoz képest minő értékelésre jogosít, nevezetesen bír-e a gazda-

sági versenyt lenyűgöző s a szabad és természetes áralakulást kizáró azzal a hatóerővel, amely a gazdasági verseny korlátozását vagy más módon szabályozását eredményezhetné. Mert abban a tekintetben, hogy a megállapodás vagy határozat a törvény 1. §-a alá vonható-e, csak az a gazdasági jelentőség lehet irányadó, melylyel a megállapodás vagy határozat s az abban létesített kötelezettség a törvény életbelépte napján bír. Ha tehát ez a törvény életbeléptekor létező gazdasági körülmények közt a gazdasági verseny szabályozására való képességgel nem rendelkezik, az 1. § alá nem vonható, habár létrejött idején kartelszerű volt volna is. Amint-hogy nem esik e törvényszakasz alá a valóságos kartelmegállapodás sem akkor, ha a törvény életbeléptekor már nem áll fenn. A bemutatás szükségé és kötelezettsége ugyanis csak a törvény életbeléptekor fennálló gazdasági és jogi jelentőségre figyelemmel állapítható meg igazságosan.

4. A «mulasztás» (1. pont) vagy a felhívásnak a mulasztással egyenlő jelentőségű «eleget nem tevés» (2. pont) csak abban az esetben meríti ki a tényálladási elem teljességét, ha igazolatlanul történt. Viszont a bemutatás igazolatlan elmulasztása csak abban az esetben büntethető, ha azt «a törvény ellenére» követték el. Mint-hogy az 1. § alá eső megállapodást vagy határozatot csak a 2. § első bekezdésének esetében, vagyis akkor kell felmutatni, ha az alapítók közt legalább egy kereskedelmi társaság vagy húsznál több alkalmazottat foglalkoztató ipari vagy kereskedelmi vállalat van, a bemutatásnak a törvény ellenére való elmulasztása azzal az értelemmel bír, hogy a mulasztás csak az esetben állapíthat meg törvényszegést, ha az 1. § alá eső megállapodás vagy határozat a 2. § első bekezdése alá tartozik és ennél fogva nyilvántartás végett bemutatandó, a bemutatást azonban ezen törvényhely ellenére elmulasztották.

Az a körülmény, hogy a mulasztás vagy nemtevés szándékos-e vagy gondatlanságból eredt, a törvényszegés tényálladási szempontjából közömbös.

5. A 14. § 1. és 2. pontjának ama rendelkezéséből, hogy csak az igazolatlan mulasztás és eleget nem tevés büntethető, okszerűen következik, hogy mindkét esetben igazolásnak van helye. Nyilvánvaló ez abban az esetben is, ha a kereskedelemügyi miniszter a 2. § 4. bekezdésében adott jogával élve a bemutatásra kötelezett felet az elmulasztott bemutatás teljesítésére felhívta. A felhívás ugyan a törvény helyes értelme szerint a főfelügyelet gyakorlása érdekében történik. A törvény azonban nem zárja ki, hogy a felhívás a mulasztás igazolására is alkalmul szolgáljon. A 14. § 1. pontja ugyanis nem tesz különbséget a között, hogy a bemutatás önként vagy miniszteri felhívásra pótoltatott s a mulasztás a miniszteri felhívás előtt vagy ennek közbejötté folytán igazoltatott. Az igazolás lehetősége tehát az utóbbi esetben is a törvényen alapul.

A mulasztás igazolásának azonban csakis a rendbüntetés szempontjából van helye. Az ügylet érvényessége érdekében az igazolás nem használható s joghatállyal nem bír. A mulasztás ugyanis a megállapodás vagy határozat feltétlen érvénytelenségét idézi elő, s ezen a jogi eredményen a megszábot határidő elteltével történt bemutatás nem változtat. Nem fogadhatom el tehát *Ranschburg Nándornak* «Karteljog» című munkájában elfoglalt azt a jogi álláspontját, hogy a törvényes határidő eltelté után önként vagy felhívás folytán teljesített bemutatás az elmulasztott bemutatás hatályát pótolná s a megállapodást visszahatóan érvényesítené. Igaz ugyan, hogy a törvény az utólagos bemutatást nem tiltja. Nem is volna a tilalom az állami ellenőrzés céljával összeegyeztethető; amint-hogy — mint előbb kiemeltük — a 2. § 4. bekezdése kifejezetten feljogosítja a kereskedelemügyi minisztert, hogy az elmulasztott bemutatást pótolthassa. A törvény azonban nem is biztosítja az utólagos bemutatás esetére a mulasztás magánjogi jogkövetkezményének elengedését, az érvénytelenség megszűnését vagy az érvényesség visszaállítását. Minthogy pedig az érvénytelenség törvényes joghátrányul szabályoztatott, mely az állami ellenőrzés sikeres gyakorlásának biztosítékául szolgál és büntetés jellegével bír, annak megszűnését s a megszűnés feltételét — mint egyáltalában a visszaható erőt — csak a törvény kifejezett rendelkezése állapíthatná meg. Az a körülmény tehát, hogy nincs jogszabály, mely az utólagos bemutatás hatályát a törvényes határidőben teljesített bemutatás hatályától megkülönböztetné, nem jogosít arra a következtetésre, hogy az utólagos bemutatás a megállapodás vagy határozat érvénytelenségére visszaható erővel bírna. Ellenkezőleg az a körülmény, hogy a törvény az utólagos bemutatás hatálya felől

egyáltalában nem nyilatkozik, éppen azt bizonyítja, hogy a törvény az utólagos bemutatásnak a megállapodás vagy határozat érvényét illetően semmiféle hatályt nem tulajdonít. Abból pedig, hogy a törvény a büntetőjogkövetkezményt, vagyis a rendbüntetést illetően kifejezetten rendelkezik és ez alól igazolás esetében mentességet biztosít, viszont a magánjogi jogkövetkezmény tekintetében igazolás vagy visszaható erő felől nem rendelkezik, azt kell következtetni, hogy a megállapodás vagy határozat a bemutatás elmulasztása következtében feltétlenül érvénytelenné válik s ennek folytán érvényesíthetősége a törvény rendes útján véglegesen ki van zárva. E mellett a mulasztás okozta érvénytelenségnek nem csupán hatálytalanító hatása van, hanem az egyszersmind jogot teremt, melyet az érdekelt fél igénybe vehet és érvényesíthet. Ettől a jogtól a fél törvényes rendelkezés nélkül meg nem fosztható. Amint tehát a bemutatásra adott, de fel nem használt idő vissza nem tér, az okozat, vagyis az érvénytelenség sem hárítható el. Ekként a bemutatás elmulasztásából származó joghátrány csak az érdekeltek megegyezésével vagy a kereskedelemügyi miniszter jogkörében ellensúlyozható.

6. Hogy a törvényszegés tényálladási kérdésében ki dönt, nem lehet kétséges. Meggyőződésem szerint függetlenül és szuverénül az ítélőbíróság. Hiszen a bíróság a vétkesség kimondása nélkül nem szabhatna ki büntetést, a vétkességet pedig nem állapíthatná meg a törvényes jogalap, vagyis a tényálladék megállapítása nélkül. A törvény ugyan 15. §-ában bírság kiszabására irányuló és bírság kiszabása iránti eljárásnak jelöli a bíróság eljárását. De ha a bíróság hatásköre csak arra terjedne ki, hogy számtani műveletet végezzen, a törvény ugyanebben a szakaszában nem utalná az 1—3. pont *eseteiben*, tehát a kifejezés nyelvtani és logikai értelme szerint az e pontokban körülírt tiltott cselekmények tárgyában való eljárást annak hatáskörébe. A törvényszék eljárása tekintetében nem rendelné a kereskedelmi vétségek esetében követendő eljárás szabályait alkalmazandóknak, melyek a bíróságot a panaszolt igazoló nyilatkozatának figyelembevételére, szükség esetében a tényállás felderítése végett vizsgálat vagy szóbeli tárgyalás elrendelésére kötelezik. A törvényjavaslat miniszteri indokolása pedig nem emelné ki jogbiztosíték gyanánt, hogy az eljárási szabályok az érdekelt fél részére a védekezést biztosítván, biztosítékot nyújtanak, hogy vétlenség esetében pénzbírság nem szabható ki. Ha a törvény akarata az volna, hogy a büntetendő tényálladékot a a miniszteri utasítással megállapítottak kellene venni s a bíróság kizárólagos feladata a bírság kiszabása volna, ezt a törvény a racionalizálás szövegétől hangos korszakunkban világosan kifejezésre juttatná.

E szerint a törvényszegések elbírálása a bírói függetlenség oltalma alatt áll. A határozat tehát csak abban az esetben felel meg a törvénynek, ha azt a bírói függetlenség szellemében külső befolyás érvényesülése, személyválogatás és elfogultság nélkül, pártatlanul hozzák meg. A bírói hivatásnak törvényen és hagyományon alapuló ebben a szellemben gyakorlása annál fontosabb közérdek, mert az adott esetben az igazságszolgáltatás érdeke miniszteri utasítással, tehát kormányakarat nyilvánításával kapcsolódik; a törvényszegés megítélésénél azonban a miniszteri intézkedéssel szemben is a független bírói lelkiismeretnek és meggyőződésnek kell megnyilatkoznia.

Természetesen nem téveszthető szem elől, hogy a törvény az 1. § alá eső megállapodások és határozatok, valamint ezek bemutatása és érvényesítése tekintetében a kereskedelemügyi miniszter részére a gazdasági rend megóvása és biztosítása érdekében főfelügyeleti hatáskört biztosít, minél fogva mind az ügyletek minősége, mind a bemutatási határidő elmulasztása és a mulasztás igazolása kérdésében való határozásra kivételes jogköre van. Ha tehát a kereskedelemügyi miniszter akár a megállapodás vagy határozat minősége, akár az igazolás kérdésében határozott, a bíróság a határozat elől nem zárkozhatik el, hanem azt a törvényszegés vonatkozó elemének megítélésénél, mint bármely más hivatalos adatot (68,400/1914. I. M. számú rendelet, 26. §), mérlegelni tartozik. Nem ugyan a bűnvádi perrendtartás 7. §-ának második bekezdéséből folyó jogszabály értelmében, mert hiszen itt nem bűnvádi eljárásról és nem arról van szó, hogy a bűncselekmény megállapítása valamely közjogi kérdés előleges eldöntésétől függene. Az a szabály tehát, hogy ha a bűncselekmény megállapítása valamely közjogi kérdés előleges eldöntésétől függ, a közjogi kérdésnek az illetékes hatóság által való eldöntése a büntetőbíróságra nézve kötelező,

a szóbanlevő törvényszegés miatti eljárásban nem alkalmazható. Azonban a törvény és az eljáró hatóságok tekintélye tehát igen fontos közérdek ellen való volna s az eljárási szabályokkal ellenkezőnek, ha a bíróság mereven elzárkózva, az illetékes közigazgatási legfőbb hatóságnak kellően indokolt határozatát jogi értékelés tárgyává nem tenné, vagy éppen figyelmen kívül hagyná.

7. Felmerülhet az a kérdés, vajjon a rendbüntetés kiszabása iránt előterjesztett kérelem (indítvány) visszavonható-e. Nézetem szerint nem. A törvény e részben nem rendelkezik, ami azt jelenti, hogy a visszavonásra nem ad jogot; ez tehát a 14. § keretében alkalmazást nem nyerhet.

* * *

Nem kétséges, hogy mindezen kérdésekben, mint a törvény egész területén, csakis a törvénynek és a törvény elfogulatlan szelvényben való alkalmazásának szabad érvényesülnie.

Dr. Geszti Andor.

Szemle.

— A német-osztrák jogi közeledés tárgyában tartott bécsi konferencia, noha nem mentes az Anschluss-mozgalom politikai mellékizétől, mégis érdekes tünete a jog nemzetközi egységesítését célzó törekvéseknek. Gleispachnak a büntetőjog tárgyában táplált pesszimizmusával szemben a birodalmi törvényszék elnöke: Bumke, nemcsak az elvi ellentétek elhárításának lehetőségét hangsúlyozta, hanem az osztrák legfelső bíróság elnökével: Dinghoferrel egyetértően, a német és osztrák bírói gyakorlatnak kiegyenlítése érdekében is szót emelt. E végből kívánatos, hogy a két legfelső bíróság az egymás döntéseit állandóan figyelemmel kísérje s vezetőik is érintkezésben maradjanak. — Képmutatás nélkül nehéz volna észre nem venni, hogy a német-osztrák közeledés elsősorban nacionalista célt szolgál, de ennek ellenére, mint rendszerint minden regionális egyezmény, mégis megkönnyíti a nemzetközi törekvéseket. E törekvések akadályai ezidőszerekkor sokkal inkább a gazdasági antarchiában, mint a jogrendszerek nemzeti jellegében mutatkoznak. Ennek a túlsúlyozott nemzeti jellegnek csalókaságát eléggé bizonyítja, hogy a napoleoni kodifikáció éppen a nemzeti államok ébredésének idején árasztotta el Európa túlnyomórésztét. Így a Code Pénal éppen akkor hódította meg Németországot, amikor a német csapatok diadalmasan vonultak be Párizsba. Eltekintve a hiteljogtól, amelynek nemzetközi egysége elé éppoly kevésbé gördíthet józan akadályokat egyes államoknak hitelezői-, másoknak túlnyomóan adósi jellege, mint ahogy az államon belül sem akadály a jog egységének a hitelezők és adósok érdekeinek ellentéte, egyéb téren sem oly mélyreható az ellentétek, hogy kiegyenlítésre ne találhatnának, mihelyt a gazdasági érdekek szolgálatába állított nacionalizmus lemond arról, hogy éppen a jogi sajátosságot használja föl saját létjogosultságának bizonyítására. Alapvető jogi intézményekben az európai kultúr államok közt koránt sem oly lényeges az eltérés, mint ahogy azok állítják, akik sohasem az egyező, hanem éppen a különböző szabályokra mutatnak rá. Sokkal nagyobb jelentőségű, hogy mindenütt elsősorban a lemenők a törvényes örökösök, hogy a végrendelkezést minden állam ismeri, mintsem az, hogy egyik országban van kötelesrész, a másokban nincs, hogy minden állam bünteti az emberölést, a lopást stb., mintsem hogy különbözők a büntetté minősítő körülmények, hogy minden állam ismeri a teljeskorúságot, mintsem, hogy az egyikben a 24., a másikban a 21. év elérésével kezdődik. Igaz, hogy a gyakran mélyreható különbség történelmi fejlődés eredménye, de minden európai jogrendszer egyaránt bizonyítja, hogy a jogi sajátosság mindig tovább él, mint azok a gazdasági, kulturális, faji stb. feltételek, amelyekből született. Miként *Stammler* megállapítja (*Wesen des Rechtes* stb., X.): «die nationalen Eigentümlichkeiten gehören überhaupt nicht zu den formalen Bedingungen, unter denen der Stoff des geschichtlichen Rechtslebens einheitlich zu fassen möglich wäre: sie zählen vielmehr zu diesem Stoff selbst». Látszólag áthidalhatatlan nemzeti jogi sajátosságok rendszerint abban a pillanatban

összeomlanak, mihelyt nacionalista előítélettől, tehát ideológiai elfogultságtól menten lehetséges a gazdasági és kulturális érdeket mérlegelni, amelyek fenntartásuk mellett és ellen szólnak. Minden nemzetközi egyezménynek a nemzeti jogszabályok hekatombái esnek áldozatul, a nélkül, hogy ez az áldozat az egyes államok nemzeti szuverenitásán csorbát ejtene. Következik a gazdasági életnek nemzetközi vérkeringéséből, akármily mesterségesek is e pillanatban annak akadályai, és következik a különböző államok társadalmi osztályainak mindinkább fokozódó érdekazonosságából, akármennyire tagadja is a nacionalizmus azoknak létét, hogy az igazi nemzeti érdek — bármily paradoxul hangzik is — a jogszabályoknak minél nemzetközibb egységét követeli. Éppen a történeti, faji és gazdasági rokonság, amely Németországot és Ausztriát egybeköti, arra engedne következtetni, hogy a két államnak jogi közeledése nem járhat nehézségekkel. Ha a bécsi konferenciából mégis ennek ellenkezője tűnik ki, úgy ez eléggé bizonyítja, hogy a jog nemzeti jellegének formai léte nagyobb szerepet játszik, mint azok az érdekek, amelyek védelmét a jognak nemzeti sajátossága állítólag szolgálja. Minthogy azonban a jog nem ok, hanem csak okozat, csak posterius a politikai és gazdasági hatalom priusával szemben, a józan belátástól éppoly kevésbé remélhető eredmény, mint ahogy az európai gazdasági katasztrófa, amelyet közvetlenül és közvetve a nacionalizmus szült, csak a nacionalizmus fokozottabb tobzódásával járt. Birkák tudvalevőleg legalább vihar idején szoktak összebujni, de a kultúremlékek, úgy látszik, éppen ennek ellenkezőjével igyekeznek bizonyítani, hogy a birkáknál magasabbrendű teremtményei a természetnek.

— **Dr. Keresztes Gyula** ügyvéd: Magyar Értékpapírjog (Tébe kiadóvállalata m. sz. kiadása). Budapest, 1932. Ára 6 P. A könyv, mely a napokban hagyta el a sajtót, bevezető részében az értékpapírok fogalmát, elméletét és az alapvető szabályokat ismerteti, azután rendszeresen összefoglalva közli az értékpapírokra vonatkozó összes magyar jogszabályokat a papír megszületésétől, vagyis annak kiállításától kezdve a papír átruházásán és forgalombahozatalán keresztül egészen a papírban foglalt jognak teljesítés, elévülés vagy megsemmisítés útján való megszűnéséig. A könyvről, mely nagy tudományos felkészültséggel íródott és a tudományos irodalomnak, valamint a külföldi jogszabályoknak is kimerítő ismertetője, már lapunk ezévi 38. számában írtunk.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér**. Előfizetőknek és álláskeresőknek **10 fillér**. Apróhirdetések előre fizetendők.

Vidéki járásbírói székelyen nagyforgalmú ügyvédi iroda 1500 P készpénzért átadó. Cím kiadóhivatalban. 509

Ügyvéd Urak! «Tempo» nem körlevelez, e helyett «garancia» mellett évek óta legolcsóbb, legjobb, fordításban, másolásban, sokszorosításban. Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. 510

ARANY JÁNOS ÖSSZES KÖLTŐI MŰVEI

EMLÉKKIADÁS

A KÖLTŐ HALÁLÁNAK 50 ÉVES FORDULÓJÁRA

10 kötet hat kötetbe kötve

TARTALMA

I—IV. kötet. Kisebb költemények.

V. kötet. Az elvesztett alkotmány. — Rózsa és Ibolya. — Szent László füve. — Murány ostroma. — Losonczy István.

VI—VII. kötet. A Toldi trilógia.

VIII. kötet. Katalin. — Bolond Istók. — A Jóka ördöge. — A nagyidai cigányok. — Az első lopás. — Töredékek.

IX. kötet. Keveháza. — Buda halála.

X. kötet. Daliás idők. — A Csaba eposz.

Ára 32 pengő

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: Vállas Lajos.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: L, Béro-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Sándorfalvi Pap István kir. kúriai tanácselnök: A végrendelet megtámadásának kérdéséhez. — Dr. Löw Tibor budapesti kir. ítélőtáblai tanácselnök: A korlátozott felelősségű társaság tagjainak külön jogai. — Dr. Mendelényi László kir. kúriai bírósági elnök: A büntetőeljárás gyorsításának módjairól. (II.) — Dr. Schwartz Tibor budapesti kir. törvényszéki bírósági elnök: A perek felfüggesztése, kapcsolatban a devizakorlátozó rendelkezésekkel. — Edouard Bing strassburgi ügyvéd: A bifurkáció Franciaországban. — Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd: Leszállítható-e még az igazságügyi budget? — Törvénykezési Szemle. I. Dr. Munkácsi Ernő budapesti ügyvéd: Birtokjogi kérdések az 1932. év joggyakorlatában; II. Dr. König Endre budapesti ügyvéd: Mikor köteles az após fia helyett menyét eltartani? — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 48. sz. — Magánjogi Döntvénytár. XXV. 10.

A végrendelet megtámadásának kérdéséhez.

A magyar örökösödési jog szerint ha az örökhagyónak végrendelete maradt, az örökösödést a végrendelet szabályozza. Ha a végrendelet nem terjed ki az egész hagyatékra, úgy törvényes öröklésnek csak arra a részre van helye, amiről a végrendelet nem intézkedik.

Ha az érdekeltek a végrendeletet elfogadják vagy nem kifogásolják, a végrendelet érvényes és hatályos, tekintet nélkül arra, hogy megvannak-e az alaki kellékei * és tekintet nélkül arra, hogy vannak-e jogi akadályok, amelyek útját állhatják a végrendelet érvényesülésének, pl. hogy a végrendeletalkotó nem volt végrendeletképes (elmebajban szenvedett), vagy kényszer alatt állott, hogy nem volt joga végrendeletet készíteni (pl. korrektség hiányában) stb.; kivétel csak abban az esetben van, ha a végrendelet valamely intézkedése tiltó szabályba ütközik, pl. többszörös utóöröklést rendel, mert az ilyen rendelkezés elfogadás esetén sem lehet hatályos.

Ezekből következik: 1. hogy a végrendeletet csak azzal szemben lehet érvénytelennek nyilvánítani, aki megtámadta és 2. hogy csak annyiban, amennyiben megtámadták.

Hogy ki támadhatja meg a végrendeletet, arra az a szabály, hogy csak azok támadhatják meg, akik a megtámadott végrendelet hiányában örökölnének; tehát megtámadhatja, akit a törvényes öröklés joga illetne, vagy aki az örökhagyónak egy korábbi végrendelete alapján örökölnének; de megtámadhatja az özvegy is, ha özvegyi jogát sérti és megtámadhatja az is, aki az örökhagyó jogelődjének intézkedése alapján örökölnének, pl. az örökhagyó utóöröklési joggal terhelt kaptak a vagyont és ennek ellenére végrendeletet tesz harmadik személy javára; a jogelőd végrendeletében kijelölt utóörökös megtámadhatja az örökhagyó végrendeletét azon az alapon, hogy az ő végrendelete a jogelőd végrendeletébe ütközik.

Azt a kérdést, hogy a keresettel fellépőnek van-e joga megtámadni a végrendeletet, mindig hivatalból kell megvizsgálni (kereseti jog kérdése). Bár a kir. Kúria állandóan ezt a jogszabályt követi, mégis fordulnak elő az alsóbíróságoknál még most is — bár jóval ritkábban, mint korábban — esetek, amelyekben ezt figyelmen kívül hagyják s érvénytelennek mondanak ki végrendeletet olyan felperes keresete folytán, aki a végrendelet hiányában

nem örökölnének; előfordul ez különösen olyan esetben, amidőn ági örökös támadja meg a végrendeletet, vagy amidőn az örökhagyónak korábbi végrendelete van. Az előbbi esetben ugyanis csak úgy van kereseti joga a megtámadónak, ha a hagyatékban vagy annak egy részében ági örökösödés illeti őt, vagyis ha a felperes az örökhagyóval közös törzstől származik és ha ettől a közös törzstől hárult az örökhagyóra vagyon. Még most is vannak kúriai ítéletek, amelyeknek indokolása ezzel kezdődik: A per adataiból meg lehet állapítani, hogy a felperes az örökhagyóval közös törzstől, N. N.-től származik és hogy az örökhagyó hagyatékában van olyan érték, ami a közös törzsről hárult rá; tehát a felperesnek kereseti joga van a végrendelet megtámadására. Az ilyen indokolás azt jelenti, hogy az alsóbíróságok nem vizsgálták meg ezt a kérdést.

Ha így tisztázni lehet a kereseti jog kérdését, a kir. Kúria érdemben dönthet a végrendelet érvénye felett. Rosszabb a helyzet, mikor a per adatai alapján nem lehet ezt a kérdést tisztázni. Ilyen esetben fel kellene oldani a fellebbezési bíróság ítéletét; szigorúan véve még elutasítani is lehetne a keresetet. De ez nem szolgálna sem a felek érdekét, sem az igazságot; újabb perre, költségre adna okot, a bíróságnak is több terhet jelentene s főként azt eredményezné, hogy a kereset elutasítása folytán a hagyatéki bíróság átadná a hagyatékot, az újabb per már a hagyaték átadása után döntene el a végrendelet kérdéséről s ha a végrendelet érvénytelenítésével végződne, az átadás folytán változott helyzet újabb bonyodalmakat idézhet elő.

Azért a kir. Kúria ilyen esetekben igyekszik elkerülni a feloldást, adatokat kíván a felektől, beszerzi a korábbi örökhagyó vagy örökhagyók hagyatéki iratait, amelyekből meg lehet állapítani a vagyon háramlását, meghallgatja a feleket, ismételt tárgyalást tart, csak hogy elkerülhesse a feloldást. Megtette ezt a kir. Kúria a Te. életbelépte előtt is sok esetben; pedig gyakran nem mehet simán a dolog, mert a vérségi összeköttetés megállapításánál nem elég az ellenfél beismerése; anyakönyvi vagy a régi esetekben más hiteles adatok kellenek; azokat be kell szerezni, bemutatni; arra nézve pedig, hogy van-e ági rész, ági érték a hagyatékban, elég ugyan az ellenfél beismerése, de az ügyvéd sokszor nem ismeri a helyzetet (gyakran csak helyettes képviselő van jelen), nem tud nyilatkozatot tenni; ezek miatt el kell halasztani a tárgyalást. A 2693/1930. számú perben hosszú, költséges bizonyítást vettek fel az alsóbíróságok a végrendeletalkotó képesség és kényszer kérdésében s döntöttek a végrendelet érvényessége felől, a nélkül, hogy a kereseti jog kérdését tisztázták volna, pedig a felperesek csak ági öröklés jogán léphettek fel (a közelebbi oldalágiak, szerzeményi örökösök nem léptek fel), s mivel igen sok oldalági rokon volt a családfán, nyilvánvaló volt, hogy a kereseti jog kérdése nem egészen egyszerű dolog; de még bonyolította a kérdést az, hogy az örökhagyónak korábbi végrendelete is volt, amelyet a felperesek nem támadtak meg, márpedig, ha a megtámadott örökösök végrendelet érvénytelen, akkor nem a felperesek örökölnének, hanem a korábbi végrendelet lép hatályba. E miatt el kellett volna utasítani a keresetet. Ezt csak az a körülmény hátrította el, hogy a felek által a kir. Kúria előtt tartott felülvizsgálati tárgyalásokon előterjesztett adatok alapján meg lehetett állapítani, hogy az előbbi végrendeletben kinevezett örökös elismerte az utóbbi végrendelet érvényességét s ezzel az előbbi végrendelettel elállott.

A 3836/1931. és 3867/1931. számú perekben azonban, amelyekben hasonlóképpen hosszú és bonyolult bizonyítási eljárás volt,

* A felperesek a végrendeletet — bár nem alakszerű — elfogadták; rájuk tehát kötelező a végrendelet, az elfogadást vissza nem vonhatják. (Kúria 3621/1929.)

a kir. Kúria elutasította a keresetet, mert a felperesek a korábbi végrendeleteket nem támadták meg, tehát a felpereseknek nincs kereseti joguk.

Az 1858/1928. számú ítéletben is elutasította a kir. Kúria a keresetet, mert a felperesek az 1905. évi örökösödési szerződést csak úgy támadhatják meg, ha egyidejűleg az 1904. évi örökösödési szerződést is megtámadják, mivel ez nem ad nekik több jogot.

Ha a felperesnek van kereseti joga a végrendelet megtámadására, úgy érdemben lehet dönteni s vagy elutasítás vagy a végrendelet érvénytelenítése az eredmény.

Az utóbbi esetben azonban csak a keresettel fellépő örökösrel szemben lehet a végrendeletet érvénytelennek nyilvánítani (4003/1927., 2270/1927., 6279/1929., 2693/1930.). Aki a végrendeletet nem támadta meg, azzal szemben a végrendelet érvényben marad. Tehát ha két törvényes örökös van, akiket egyenlő arányban illet a törvényes öröklés, s az egyiknek keresete folytán a végrendelet vele szemben érvénytelen s így a hagyaték fele neki jut, a hagyaték másik felerésze a végrendelet alapján a végrendeleti örökösöt illeti.

Az alsóbíróságok gyakorlatában fordulnak elő esetek, amelyekben figyelmen kívül hagyják ezt a szabályt. Egyik törvényes örökös keresete folytán megítélik a hagyatékot olyanoknak is, akik a végrendeletet keresettel nem támadták meg, pedig lehet, hogy azért nem léptek fel, mert a végrendeleti örökössel kiegyeztek.

Aki a végrendeletet nem akarja megtámadni, azt a végrendeletet megtámadó felperesnek nem kell perbe vonnia; látunk mégis eseteket, amelyekben a felperes vagy egy-két felperes tíz-tizenöt törvényes örökösötársát vonja perbe. Ezzel költségesebbé és nehezebbé válik a per. Ezek az alperesek rendszerint nem védekeznek. Az ítélet hatálya rájuk nem terjed ki, mert az eset nem tartozik a Pp. 80. §-ának rendelkezése alá.

Néha megtörténik, hogy az így alperesként perbevont örökösötárs a perben a felpereshez csatlakozik, maga is kéri, hogy a végrendelet érvénytelenné nyilvánítsák. Ilyen esetben, ha az alperes nem ellenzi, a kir. Kúria — ezt is a dolog egyszerűsítése és a vita megoldása érdekében teszi — elfogadja ezt a kérelmet s felperesnek tekintve ezt az örökösöt — vele szemben is ítélt, vele szemben is érvénytelennek nyilvánítja a végrendeletet.

Ami már az előlemlített második szabályt illeti, hogy a végrendeletet csak annyiban lehet érvénytelennek nyilvánítani, amennyiben megtámadták, ez is abból folyik, hogy a végrendeletet meg kell támadni, különben a végrendelet hatályban van. Ha a felperes a végrendeletet csak azért támadja meg, mert állítása szerint a végrendelet nem volt végrendeletre képes állapotban, csak ezt a kérdést kell vizsgálni és eldönteni s a bíróság nem nyilváníthatja érvénytelennek a végrendeletet alaki hiány okából, bár nyilvánvaló, hogy kellékhány van, pl. csak három tanú aláírása van a végrendeleten.

És ha alaki kellékek hiányából támadja meg a felperes a végrendeletet, meg kell jelölnie, hogy mily okból tekinti érvénytelennek. Abból, hogy az érdekelt az alaki kellék hiánya miatt érvénytelen végrendeletet is elfogadhatja, következik, hogy amelyik hiányt nem jelölte meg, azt elengedte és a miatt nem lehet a végrendeletet érvénytelennek nyilvánítani.

Ha a végrendeleten nincs igazolva a felolvasás és az aláírás, a felperes azonban csak az előbbi hiány miatt támadja meg a végrendeletet, nem lehet érvénytelennek nyilvánítani az utóbbi miatt.

Fordulnak elő alsóbírósági ítéletek, amelyek megvizsgálják a végrendeletet minden oldalról, bár a felperes csak egyetlen hiányt jelölt meg, pl. hogy nincs igazolva rajta a felolvasás. Ez teljesen felesleges. A 7120/1930. számú ítélet szerint csak az az ok szolgálhat ítéleti döntés alapjául, amelyet a támadó fél felhozott; ezért a fellebbezési bíróság helytelenül nyilvánította érvénytelennek a végrendeletet olyan okból (a nuncupatio hiányából), amelyre a felperesek keresetüket a tanúk kihallgatása után sem alapították.

Itt merül fel a kérdés, hogy a keresetben meg nem jelölt hiányt fel lehet-e hozni később és mikor lehet felhozni?

A kir. Kúria állandó gyakorlata régóta az, hogy a keresetben fel nem hozott érvénytelenségi okot a per későbbi folyamában csak abban az esetben lehet felhozni, ha a felperes arról a kereset indításakor nem tudott; amit tehát a végrendelet megtekintésével látni lehetett, azt később nem lehet felhozni.

A P. I. 6192/1927. számú perben a felperes a végrendeletet azon az alapon támadta meg, hogy azt nem az örökös írtta, hogy azon nincs kellő számú tanú és a tanúk nem is voltak együttesen

jelen; ellenben az ú. n. záradék hiánya miatt nem támadta meg, ezt csak később hozta fel. Ez ellen az alperes tiltakozott. A felperes azt vitatta, hogy ez nem keresetváltogatás; a Pp. 188. §-a ezt megengedi, és amennyiben a kir. Kúria gyakorlata az érvénytelenségi oknak ilyen későbbi felhozását nem engedi meg, arra itt hivatkozni azért nem lehet, mert ez a gyakorlat a Pp. előtti időből való, most azonban a Pp. 188. §-a irányadó.

A kir. Kúria kimondta, hogy ezt az érvénytelenségi okot később felhozni nem lehet (mert ezt a hiányt a végrendeletből látni lehetett), s mivel a felperes a keresetben nem hozta fel, ennek az alapján való megtámadás jogát elvesztette; kimondta továbbá, hogy a kir. Kúriának ezt a régi és állandó gyakorlatát nem érintik a Pp.-nak a keresetváltogatásra vonatkozó rendelkezései, mert ez a gyakorlat nem perjogi szabályokon alapul, hanem az örökösödési jog elveiből folyik.

A Jogtudományi Közlöny 1930. évi 5. számában megjelent cikk (írta dr. Fuchs István) rámutat arra, hogy itt nincs keresetváltogatás (Pp. 188. § 1. p.), tehát fel lehet hozni; a magánjogban pedig nincs olyan szabály, amilyenre a kir. Kúria hivatkozik s a kódexjavaslat sem állít fel ilyen tilalmat.

Eltekintve attól, hogy a kódexjavaslatra ilyen irányban nem lehet hivatkozni, mert még nem törvény; de abból, hogy idevonatkozóan nincs benne tilalom, nem lehet következtetést vonni, mert a kódexben nem lehet minden egyes dologra szabály (nem is volna helyes, ha a magánjogi kódex mindent szabályozni akarna, mert az ilyen túlrészletező kódex megakasztaná a jogfejlődést és gyakran útjában állana a helyes ítélkezésnek, mert megkötvén a bírót, a bírót nem tudna az eset körülményeinek megfelelő igazságos ítéletet hozni). Igaz, hogy a magyar magánjogban sincs tételes tilalom, tételes szabály, de ebből csak az következik, hogy a bírót az örökösödési jog általános elvei alapján szabadon dönthet a kérdésben; márpedig a főszabály — mint a cikk elején kiemelttem — az, hogy a különben érvénytelen végrendelet is érvényes, ha az érdekelt elfogadják; ebből folyik, hogy ha megtámadják, minden támadási okot érvényesíteni kell; ellenkező esetben öt-hat pert lehetne indítani, sok évekig lehetne húzni a hagyatéki ügy befejezését, az öröklés rendezését, ami nemcsak az örökösök egymásközi viszonyában, de harmadik személyek jogaira is károsan hatna ki. A végrendeletet tehát nem lehet részletekben támadni meg, ha két látható (ismert) hiány van s csak az egyik okból támadja meg a felperes, ezzel a másikat elengedte.

A Budapesti Ügyvédi Kamara is foglalkozott a kérdéssel 1930. évi jelentésében (106. lap) s a fentebb idézett 6192/1927. sz. ítéletre utalva, felemlíti, hogy a kir. Kúria, állandó gyakorlatára hivatkozva, fenntartja régi gyakorlatát, indokolása azonban nem helytálló, mert korábbi döntései a Pp. előtti időben keletkeztek, amikor még az esetlegességi elv uralkodott, a Pp. 188. §-a azonban egyenesen jogot ad újabb tények felhozására; így a kir. Kúria tilalma élő eljárási szabályokba ütközik, anyagi örökösödési jogunknak pedig sem tételes szabályaiból, sem alapelveiből nem következik. A kir. Kúria *legutóbb* mindössze annyiban engedett szigorúságából, hogy a végrendeletből ki nem tűnő tények későbbi előterjesztését *kivételesen* megengedi (1471/1929. sz.).

Ilyen tekintélyes helyről tétetven észrevétel, indokoltnak látom részletesebben foglalkozni a kérdéssel.

Már rámutattam arra, hogy a kir. Kúria álláspontja az örökösödési jog elvein alapszik. Ezzel nem foglalkozom újra, hanem áttérek annak a kimutatására, hogy a kir. Kúria ezt a kérdést a régi perrendtartás idejében sem a perjogi szabályai alapján oldotta meg s így ebben a tekintetben az új Pp. nem változtatott a helyzeten.

A 9063/1905. számú perben a tábla nem veszi figyelembe a *végiratban* előterjesztett bizonyítékot, mert a felperes a perben nem támadta meg a végrendeletet; a kir. Kúria helybenhagyja, azonban azért, mert a felperes az átadási végzésből *tudta*, hogy végrendelet van, így nem lehet figyelembe venni azt az érvelést, hogy csak a *viszonzólásból* tudta meg. A kir. Kúria tehát nem perjogi okból döntötte el a kérdést, hanem mert a felperes már *a kereset előtt tudta*, hogy van végrendelet, amiből következik, hogy ellenkező esetben megengedte volna a végrendelet megtámadását, bár a felperes csak a végiratban hivatkozott bizonyítékra.

De a 11/1911. sz. ítélet még jellemzőbb a kérdésre: a felperesek a végrendeletet a keresetben nem támadták meg a miatt, mert a végrendelet készjegyét nem tett, ezt csak az *észrevételben* hoz-

ták fel; a kir. Kúria kimondja, hogy ezen az alapon már nem támadhatják meg, mert már a kereset előtt ismerhették ezt a hiányt (t. i. látszott a végrendeletből). Ellenben azt a hiányt, hogy a tanúk a záradékot nem a végrendeletben állították ki, csak a tanúk vallomásából tudták meg s ezt az észrevételben felhozták; e miatt a kir. Kúria a végrendeletet érvénytelennek nyilvánította.

Tehát a régi perrendtartás idejében, annak szigorú megkötöttsége ellenére, a kir. Kúria a tanúk vallomására tett észrevételben felhozott alaki okból érvénytelennek nyilvánította a végrendeletet, mert a felperesek ezt a hiányt csak a tanúk vallomásából tudták meg.

Ez az ítélet világosan mutatja, hogy a kir. Kúria a kérdést nem perjogi alapon ítélte meg, hanem örökösödési jogi alapon. Nem vette figyelembe a kézjegyre vonatkozó, később felhozott hiányt, mert a felperesek azt már a kereset előtt ismerhették, láthatták, ha megtekintették a végrendeletet, hogy nincs rajta a kézjegy; ellenben elfogadta az észrevételben felhozott azt az érvényességi hiányt és érvénytelenné is nyilvánította a végrendeletet abból az okból, hogy a tanúk a záradékot nem a végrendeletben állították ki, mert a felperesek ezt a hiányt csak a tanúk vallomásából tudták meg.

Ha a kir. Kúria perjogi alapon ítélte volna meg a kérdést, ezt nem tehetné volna, mert a régi perrendtartás kifejezetten tiltotta.

De látszik ebből az ítéletből az is, hogy téves az a megjegyzés, hogy a kir. Kúria csak legutóbb engedett szigorúságából s kivételesen megengedte a végrendeletből ki nem tűnő tények későbbi előterjesztését; mert már a régi perrendtartás idejében ez volt az álláspontja.

A 2892/1912. sz. ítélet indokolása szerint amit a felperes később hoz fel, csak akkor jöhet figyelembe, ha az alperes nem ellenzi vagy ha a felperes a miatt nem terjeszthette elő a keresetben, mert a végrendeletet előbb nem láthatta, márpedig a felperesnek módjában állott meggyőződni, hogy az örökgyó aláírása a végrendeleten van-e. Hasonló az 5981/1912. sz. ítélet.

Ezek az ítéletek arra is világot vetnek, hogy milyen álláspontot foglalt el a kir. Kúria ebben a kérdésben a perjog szempontjából. A végrendeletből kiténő hiány későbbi felhozását is megengedi, ha az alperes nem ellenezte, a végrendeletből ki nem tűnő hiány későbbi felhozását pedig megengedi az alperes ellenzése ellenére is.

Így kell érteni az 5097/1911. sz. ítéletnek azt az indokát, hogy «ha az alperes nem kifogásolja az érvénytelenségi ok későbbi felhozását, nincs perjogi akadály». (Ugyanis az alperes nem tett kifogást az ellen, hogy csak a válaszban hozta fel a felperes azt a hiányt, hogy a tanúk nem igazolják a végrendelet alírását.)

Ellenben nem azt jelenti ez az ítélet (amit az említett cikk olvas belőle), hogy a régi gyakorlat a régi perjogból folyik.

A 4583/1912. sz. ítélet szerint a felperes az észrevételben nem hozhatja fel, hogy a tanúk a nyelvet nem értették s hogy a végrendelet az örökgyónak nem valódi akarata, mert ezen az alapon nem támadta meg a végrendeletet, pedig már a kereset indítása előtt ismerte. Tehát ha nem ismerte volna, úgy megengedte volna az észrevételben való felhozást; vagyis innen is látszik, hogy a kir. Kúria sohasem perjogi alapon nézte a kérdést.

Elégnek tartok ennyi hivatkozást (ellenkezőt nem találtam) annak a kimutatására, hogy a kir. Kúria régi gyakorlata az örökösödési jog szabályaiból folyik, hogy ezen az alapon ítélte a régi perrendtartás idejében, s azért következetes, hogy az új Pp. életbe lépte óta is ezt a gyakorlatot folytatja, amely ezek szerint nem ütközik eljárás szabályainkba. Dr. Sándorfalvi Pap István.

A korlátolt felelősségű társaság tagjainak külön jogai.

Külön jog a következőkben a társasági tagnak azt a jogát jelenti, vagy jogának azt a részét, amellyel a tagnak több a joga, mint a többinek, akiknek a joga normális, vagyis a törvényben s a társasági szerződésben foglalt a tagok általános jogállására vonatkozó szabályoknak megfelelő. A külön jog nem jelenti ekkép azokat a minden tagot megillető jogokat, amelyek a tagok egyéb társasági jogaitól annyiban különböznek, hogy többségi határozattal el nem vonhatók vagy korlátozhatók s amelyeket «általános» külön jogoknak neveznek némelyek szemben az itt tárgyalt «különös» külön jogokkal. És nem jelenti természetesen azokat a hite-

lezői jogokat sem, amelyeket a tagok nem tagságukból kifolyóan, ha ezzel kapcsolatosan is, hanem mint a társasággal szemben álló harmadik személyek szereznek.

Maga a törvény 12. §-ában ebben az értelemben használja a külön jog kifejezést, amidőn azt rendeli, hogy «a cégjegyzékbe vezetendő bejegyzésben és az arról szóló közzétételben ki kell tenni» azokat a rendelkezéseket, amelyeket a társasági szerződés «az egyes tagok külön jogaira» vonatkozóan tartalmaz. Sem a többségi határozattal el nem kobozható társasági jogokat, sem a tagállással kapcsolatos hitelezői jogokat nem kell a társasági szerződésbe szükségképpen felvenni, mert az elsőik magán a törvényen alapszanak, a hitelezői jogok pedig kötelmen. E jogok léte ezért a bejegyzéstől és a közzétételtől független (75.). Így a törvénynek az a szabálya (50.), hogy legalább egy szavazat minden egyes tagot megillet, irányadó akkor is, és az ebből eredő szavazati jog el nem vonható akkor sem, ha a szavazati jog szabályozásában (3. 1. bek. 6. p.) kifejezetten nem is foglaltatik bent. S ezért e jog bejegyzésének és közzétételének sincs jelentősége.

Az ily értelemben vett külön jogok tulajdonképpen sértik az egyenlő elbánásnak a korlátolt felelősségű társaság tagjaival szemben is alkalmazandó alapelvét. Ezért csak abban az esetben van helyük, ha valamennyi tag hozzájárult a tag vagy tagok külön jogához.

Ez a hozzájárulás csak a társasági szerződésbe foglalható, és pedig vagy oly módon, hogy bizonyos üzletrészekkel ilyen előjogokat nyomban összekapcsolnak, vagy oly módon, hogy általános szabállyal bármely tag részére lehetővé teszik üzletrészenek valamely a szerződésben meghatározott módon (így pl. befizetéssel) különjogúvá változtatását. A hozzájárulás a társasági szerződés megváltoztatásával is történhetik, ha valamennyi tag hozzájárul (74. 4. bek.). E külön jogok adományozása kapcsolódhatik különösen a törzstőke felemeléséhez, amidőn, valamennyi tag hozzájárulásával, ily különjogú üzletrészek létesíthetők, ami oly módon is eszközölhető, hogy a régi üzletrész, amelynek tulajdonosa átveszi az újat, alakul át az átvétellel különjogú üzletrésszé.

A különjogos üzletrész önálló. Míg rendszerint mindegyik tagnak csak egy üzletrésze lehet s ehhez az üzletrészhez a tagnak minden eredetileg befizetett vagy később átvett törzsbetéte tartozik, a külön jogot biztosító üzletrész különállásában megmarad (20. 2. bek.).

A külön jogok tartalma igen sokféle lehet, mert néhány kényszerítő szabály keretében a szerződés szabadon állapíthatja meg a társaság szervezetét és így külön jogokat is juttathat.

E tartalmuk szerint e jogok két nagy csoportra oszthatók. Az elsőbe a társaság szervezetével kapcsolatosak, a másodikba a szorosabb értelemben vett vagyoni előjogok tartoznak.

A szervezeti külön jogok közt első helyen állanak a szavazójoggal kapcsolatosak.

A szavazati jogról a törvény csak azt a már említett kötelező szabályt tartalmazza, hogy minden egyes tagnak legalább egy szavazata van (50.), különben a szavazati jog terjedelmét a szerződésben szabadon lehet (50.) és kell (3. 1. bek. 6. p.) szabályozni. E szabályozás keretébe tartozik az is, hogy némely üzletrészhez több szavazati joga kapcsolódhatik. A szavazati előjog azonban a többes szavazaton kívül abban is állhat, hogy a tagnak tiltakozási (véő) jogot biztosít meghatározott tárgyú határozatok, különösen a társasági szerződésnek megváltoztatása ellen.

Szervezeti külön jog az is, amely a tagnak valamely kormányzati: ügyviteli, ellenőrzési előjogot biztosít. Így azt az üzletrészhez fűződő jogot, hogy ügyvivője legyen a társaságnak és esetleg azt a jogot is, hogy az ügyvitelt általában vagy bizonyos részében nagyobb önállósággal, korlátoltabb ellenőrzéssel gyakorolhassa, mint rendszerint az ügyvivő. Az ily szabályozás helyt foghat, mert a törvényből (4. 2. bek. és 52.) következik, hogy a társasági szerződés az ügyvezetőkre vonatkozó kikötéseket tartalmazhat, különösen a tagoknak ügyvezetési jogáról szólókat.

Az ügyvezetők kirendelése jogának az állam vagy más közjogi testületek részére fenntartása is külön jog, ha az állam vagy a közjogi testület tagja a társaságnak.

Az ügyviteli külön jog nem zárja ki, hogy a taggyűlés megvonhassa a megbízást, e külön joggal kapcsolatban csak az köthető ki, ami különben is kimondható, hogy a megbízás visszavonásának csak nyomós okból lehet helye (62. 2. bek.). Az ellenőrzésnek említett korlátozása pedig nem szüntetheti meg teljesen a taggyűlés ellen-

őrzési jogát s nem szoríthatja meg különösen a törvényben biztosított kisebbségi jogokat (47., 49.).

Az ellenőrzési különjogok keretébe tartozik a felügyelőbizottsági tagságnak mint előjognak a biztosítása és az is, hogy a szerződés oly ellenőrzési jogokat juttat egyes tagoknak, aminket rendszerint csak a tagoknak összesége (a taggyűlés) vagy a felügyelőbizottság gyakorol. Ezek a jogok nem korlátozhatják azonban a többi tag ellenőrzési jogát.

A szervezeti csoportjába sorozható külön jog az is, amely az egyik tagnak azt biztosítja, hogy nevét a társaság cégébe felveszik és használják (5. 1. bek.).

A képviseleti jog szabályozásában is megnyilvánulhat valamelyik tag külön joga. Így ha ügyvezető tag részére mint külön jogot kikötik, hogy a cég érvényes együttes jegyzéséhez aláírása mindig szükséges (51.), vagy ha a képviseleti jognak belső szerződési korlátozása valamelyik tag javára szól (52.). A cégvezető vagy a kereskedelmi meghatalmazott kirendelésének a szabályozása is kapcsolatos lehet tagok külön jogával (53.).

Külön joga lehet a társasági tagnak arra, hogy a társaság feloszlását a törvényes feltételek beállta nélkül is kérhesse, mert a feloszlási okok megállapításában a szerződést a törvény nem korlátozza (82. 2. bek.) és mert a törzstőke $\frac{1}{10}$ -ed részét képviselő tagoknak kisebbségi joga (83. 1. bek.) nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy egyes tag is külön jog címén ily jogot ne gyakorolhasson. Mint az ügyvivői, a felszámolói tiszt betöltése is lehet külön jog (89.).

A vagyoni külön jogoknak elseje az, amely a tagnak nagyobb nyereségrészesedést biztosít. A törvény szerint a tiszta nyereséget csak akkor kell törzsbetétek arányában a tagok közt felosztani, ha a társasági szerződés máskép nem intézkedik (31. 3. bek.). A szerződés más és oly felosztási kulcsot is megállapíthat tehát, amely valamelyik tagnak előnyösebb helyzetet ad.

A vagyoni külön jog mentességekben is állhat. Így a szerződésben megállapított pótbefizetéseket csak akkor kell a törzsbetétek arányában teljesíteni, ha a szerződés nem rendel mást (29. 2. bek.). A szerződés ekkép megállapíthatja azt is, hogy valamelyik tag a pótbefizetések alól részben vagy teljesen mentes legyen. Ugyanez áll a mellékszolgáltatásokról (3. 2. bek.), amely kötelezettségekkel szemben ugyancsak mentesség vagy korlátozás külön jogul biztosítható.

A törzstőke felemelésénél az új törzsbetétek jegyzésének elsőbbsége is lehet külön jog, mert minden régi tagot csak a szerződés más rendelkezésének híján illeti meg az elsőbbség (76. 3. bek.). Az elővételi jogra vonatkozó megállapodásokat a tagjegyzékbe is be kell vezetni, aminthogy a törzsbetételre, a pótbefizetésre és mellékszolgáltatásokra vonatkozó bejegyzések keretében is ki kell tenni a külön jogoknak (55. 1. bek.).

A tag részére a társaság feloszlásának esetére a tartozások kifizetése után fennmaradó vagyomból jutó nagyobb részesedés is kiköthető, mert a törvény a törzsbetétek arányában való felosztást csak arra az esetre írja elő, ha a társasági szerződés nem rendelkezik máskép (95. 1. bek.).

A törzsbetét vagy a pótbefizetések után határozott összegű kamatot külön jogul sem lehet kötelezni, mert az ily kamatot a törvény kizárja. Az ú. n. építési kamat biztosítása ellenben lehet külön jog (32.). A törzstőke és a tartalékok fedezésére szükséges társasági vagyomból a tagok részére fizetést teljesíteni külön jog címén sem szabad (33. 1. bek.).

Azt, hogy üzlet részét a tag a társaság engedelmével nélkül ruházhassa át, mint külön jogot sem lehet kikötni, mert a törvény az átruházáshoz megkívánja a társaság hozzájárulását és kimondja, hogy az üzlet rész átruházását a társasági szerződés nem könnyítheti meg (21.).

A versenytalalom (54.) ellenben szerződésileg akként is korlátozható, hogy a korlátozás, a tilalomnak kisebb terjedelme, valamelyik tag külön joga legyen, neki a szabadabb mozgást egyénileg biztosítsa.

A külön jogok megszüntetése a társasági szerződésnek megváltoztatásával történik, amelyhez ebben az esetben valamennyi tagnak hozzájárulása szükséges (74. 4. bek.). Elegendő volna a többségi határozathoz a jogosultak hozzájárulását megkívánni.

A külön jogokkal szemben állanak a néha nem kisebb fontosságú külön kötelezettségek. Így az az egyéni kötelezettség, hogy az ügyvezetői tisztet ellássa, hogy a törvényen túlmenő verseny-

korlátozásnak magát alávesse, külön mellékszolgáltatásokat teljesítsen (pl. hitelnyújtást, áruszállítást). Vagy állhat e külön kötelezettség a szavazati jogra, a nyereségben s a felosztásra kerülő vagyomban részesedésre vonatkozó egyéni korlátozásban is. E kötelezettségek, korlátozások is csak a terhet vállalók szerződési hozzájárulásával jöhetnek létre s csupán a szerződésnek egyhangú megváltoztatásával szűnhetnek meg.

A tagnak elvállalt külön kötelezettsége a társaság feloszlásának is indoka lehet. Mert ha oly tag, aki a társaságra lényeges jelentőségű külön szolgáltatásra kötelezte magát, e kötelezettségének teljesítését megtagadja vagy «kötelezettségét a társaságnak tetemes kárával egyébként vétkesen megsérti, vagy ha az ilyen szolgáltatás lehetetlenné válik», bármely más tag, törzsbetétek nagyságára tekintet nélkül, a társaság ellen irányuló keresettel kérheti a társaság feloszlását. A többi tag a feloszlást elháríthatja azzal, hogy a keresettel fellépni kívánó tag üzlet részét teljes értékben átvállalja. A bíróság pedig mellőzheti a feloszlás kimondását s a többi tag kérelmére az érték megtérítésének ellenében a vétkes tag üzlet részének bevonását rendelheti el (83.). Ez a feloszlási jog azonban a törvény helyes értelme szerint nemcsak a külön kötelezettségek, hanem minden lényeges jelentőségű mellékötelezettség megsértésének esetében megilleti a tagokat.

Mint minden mellékötelezettségnél, a külön kötelezettségek-nél is felmerülhet a kötelezett egyoldalú felmondása megengedhetőségének a kérdése olyan esetben, amidőn a teljesítés a kötelezett gazdasági létét fenyegetné. A német birodalmi törvényeszek (128. 16.) nem zárkóztak el az ily felmondás lehetőségétől, utalással arra a modern jogban általában érvényesülő elvre, hogy hosszú időre vállalt kötelezettségeknél (Dauerleistungsverhältnisse) némely körülmények bekövetkezésének esetében meg kell adni a kötelezetteknek a szerződésfelbontás jogát.

Dr. Löw Tibor.

A büntetőeljárás gyorsításának módjairól.*

II. Az előkészítő eljárás megrövidítése.

a) A mai rendszer.

Ott, ahol a legtöbb idő vesz kárba: az előkészítő eljárás szakában ma átlag — tehát eltekintve a foglyos, valamint az egész kicsiny és a monstre ügyektől — egy évig tart, míg a cselekmény elbírálás végett a bírói tanács elé kerül.

A rendőri nyomozás maga hónapokat vesz igénybe. Nem azért, mintha a nyomozás nem volna rövidebb idő alatt befejezhető, hanem azért, mert a rendőrségnek más dolga is van s a bűnügyek kinyomozása nem is elsődleges feladata.

Mi sem áll távolabb tőlem, mint rendőrségünk ily irányú működését leértékelni. Köztudomású, hogy a mi rendőrségünk a cselekmény tettesinek kinyomozása terén nemcsak európai színvonalon van, hanem első helyen jár. De nézetem szerint azzal, hogy a tettest kinyomozta s a bizonyítékokat egybegyűjtötte, tulajdonképeni feladata véget is ért. Ellenben — különösen a komplikált vagyoni deliktumok esetében — ezeknek minuciózus kinyomozása, a tanúk egész seregének kihallgatása már nem az ő feladata. Mégis ma ezt neki kell teljesítenie. Rövid idő alatt ezt a feladatot el nem végezheti, mert hiszen újabb aktuális bűncselekmények tettesinek kinyomozása sürgősebb és fontosabb feladat számára. Nem is tudhatja, hogy az ügyész milyen minősítés mellett foglal el majd állást. Aminek aztán az a következménye, hogy az ügyész visszaküldi hozzá az iratokat a nyomozás kiegészítése végett. Így telnek el aztán a hónapok. Ha végre a nyomozás be van fejezve, akkor még lehetséges, hogy vizsgálatra is van szükség, ami bizonyos esetekben kötelező is. A vizsgálat elrendelése esetében ez ellen egyfokú perorvoslatnak van helye — ami szintén 1—2 heti fennakadást jelent. — A vizsgálóbíró aztán kihallgatja ugyanazokat a tanúkat, akiket a rendőrség már jól-rosszul kihallgatott. Ez is 1—2 hónap, mert hisz a vizsgálóbíró a vizsgálatot befejezettnek nyilvánítja, ettől számított 15 nap alatt nem történhetik semmi, mert a felek kérhetik a vizsgálat folytatását. Végül beadja az ügyész a vádiratot. Ekkor megint két eset lehetséges. Vagy van kifogásnak helye (Te. 111. §) s ekkor jön a vádtanács előtti eljárás.

* Az előbbi közleményt lásd a 47. számban.

Rövidebb az eljárás, ha a terhelt csupán észrevételeket tehet. Mint azonban láttuk, lehetnek még egyéb kérdések, melyeknek eldöntése az előkészítő szakot meghosszabbítja. Így pl. a Bp. életbenlétében negyedik évtizedében arról folyt a vita, hogy van-e joga a vizsgálóbírónak a terheltet az ügyész hozzájárulása nélkül szabadlábra helyezni.

Ezekután nem lehet csodálkozni, ha az előkészítő eljárás egy évig eltart. Sőt úgy tudom, hogy a budapesti büntetőtörvényszéknél egy csalárd bukás büntette miatt indított vizsgálat már 1927. óta, tehát ötödik esztendeje van folyamatban.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Ügyebár ez az állapot nem tartható fenn. De hát hogy változtassunk rajta?

Vessünk tehát ismét segélyért egy pillantást a praktikus angolokra.

b) Az angol előkészítő eljárás.

Ott is a rendőrségnek kell a gyanúsított ellen minden terhelt adatot összegyűjteni, azonban a gyanúsítottnak minden, akár önkéntes, akár kikényszerített közreműködése nélkül. Ott ismeretlen fogalom a gyanúsított vallatása; a terheltet kihallgatni, faggatni nem szabad, ellene kell bizonyítani, de nem a vádlottal önmaga ellen. Ha a kellő terhelt adat már össze van gyűjtve, akkor a rendőrség a gyanúsítottat őrizetbe veszi és a legrövidebb idő alatt a magistrate (rendőr vagy békebíró, aki azonban nem rendőr, hanem valóságos bíró) elé állítja, aki a fogvatartás vagy biztosíték mellett való szabadlábrahelyezés felett minden fellebbezés kizárásával dönt. Ugyanakkor vagy igen rövid határnapon az ügyet letárgyalja, nyilvánosan, kontradiktóriusan és bizonyításfelvétellel, védő közreműködésével. Ennyi az egész preliminary examination. Ha a magistrate úgy találja, hogy nincs bűncselekmény vagy nincs elegendő bizonyíték, az eljárást megszünteti. Ellen esetben, tehát bűncselekmények fennforgása esetében, vagy maga ítélkezik az ügyben, vagy pedig, ha úgy látja, hogy oly büntetés szabandó ki, melynek kiszabása hatáskörét már meghaladja, az ügyet tárgyalás végett az esküdtek elé utalja.

Minthogy azonban Angliában — egyes igen súlyos bűncselekményektől eltekintve — nincs taxatív megállapítva, hogy mely bűncselekmények tartoznak sommásbírói s melyek esküdtszék elé s minthogy a büntetések minimuma sincs megállapítva, a sommás bíró az ő korlátlan enyhítési joga révén igen gyakran saját hatáskörében ítélkezik egyébként esküdtszék elé tartozó ügyekben, de természetesen ez esetben hat vagy kilenc hónapot meghaladó szabadságvesztésbüntetést nem állapíthat meg. Ily módon az ügyek túlnyomó része fennakad a sommás bíró retoráján, mégpedig véglegesen, mert ezen ítéletek ellen alig használnak a vádlottak fellebbezést (1925-ben = $\frac{1}{29}$).

Ha a magistrate az ügyet tárgyalásra utasítja, az ügy előzőleg a grand jury elé terjesztetik, amely dönt a vád alaposága fölött. Ha a bill-t tone-nak találja, ezzel vád alá helyezte a vádlottat, aki fölött aztán a petty jury a londoni főbíró elnöklete alatt rendszerint a következő hónapban már ítélkezik is.

Így fest az angol bűnügyi vizsgálat, amelyet a már bevezetésben ismertett példával világított meg dr. Admeto Géza. Az ily módon lefolytatott bírói vizsgálatnak köszönhető az, hogy átlag három hónap alatt minden bűnügyben meg van az elsőfokú ítélet.

Ha ezt a rekordot mi nem is érhetjük el, mert ez igazságügyi szervezetünk gyökeres átalakítását tenné szükségessé, de mégis csinálhatunk egy oly reformot, mely legalább közelebb visz az angol ideálhoz s felére csökkenti az előkészítő szak tartamát. Nem idegen palántáknak hazai földbe átültetéséről van szó, hanem tulajdonképpen visszatérésről régi magyar, az angollal rokon intézményekhez, amelyeket az osztrák-német jogbefolyás nálunk elsorvasztott.

Mert miben rejlik az oka és lényege annak, hogy az angol előkészítő eljárás oly gyors és rövid.

Abban, hogy a terhelt a cselekmény elkövetése után 1—2 nap mulva minden körülmények között bíró elé kerül s a tanúkat is bíró vagy bíróság hallgatja ki nyilvános kontradiktórius eljárás mellett. Itt lerögzítik a vallomások (esküvel) s jaj annak a tanúnak, aki a tárgyaláson egy hajszálnyit is el akarja ott térni első vallomásától. A tanút tehát akkor esketik meg, amikor még jól emlékszik a történetekre s nem is befolyásolhatták. A terheltet

nem szabad vallatni, sőt kihallgatni sem, sőt figyelmeztetni kell, hogy nem köteles vallani, de ha akar, akkor ezt írásba foglalják, felolvassák előtte, a bíró aláírja a vallomást s a vádlottnak ezt éppúgy nem ajánlatos a tárgyaláson visszavonni, mint a tanúnak. Büntett esetében a terhelt rendszerint fogságba helyeztetik s fogva marad a tárgyalásig.

c) A magyar előkészítő eljárás és történeti fejlődése.

Ezzel szemben nálunk az ügyek túlnyomó részében a terhelt szabadlábon van, őt a rendőrség hallgatja ki, mégpedig titkosan (legföljebb két hatósági tanú jelenlétében), igaz ugyan, hogy a Bp. 134. §-a értelmében, ha a vádra nézve nem kíván részletesen nyilatkozni, további kérdések nem intézendők hozzá, de ezzel szemben tény az, hogy nemcsak kérdezik, de néha hosszasan vallatják is. A tanúkat is négyszemközt hallgatják ki, sőt a vallomási jegyzőkönyveknek a terhelt vagy védő által megtekintését is megtagadhatja a rendőri hatóság. Ha ilyen előzmények után a vádlott és a tanúk, akik bíróval rendszerint csak hónapok mulva a főtárgyaláson állnak szemben először, módosítják a rendőrszobában tett vallomásukat — valóban nem csodálni való.

Köztudomású, hogy az újabb tudományos álláspont szerint mily megbízhatatlan a tanúk vallomása egyáltalában, sőt a francia irodalomban egyesek (pl. Garraud) annyira mennek, hogy nézetük szerint a tapasztalatok alapján a vélelem mindenkor a vallomás valótlansága mellett szól. Mégis nyilvánvaló, hogy a bűnvádi eljárás a büntetőjog segédtudományainak mindinkább intenzív igénybevétele dacára sem mondhat le a tanúbizonyításról.

Már ebből is következik tehát, hogy a tanúvallomásnak minél megnyugtatóbb felhasználhatása érdekében azt röviddel a cselekmény elkövetése után oly módon kell fixírozni, hogy az a főtárgyalásnak, illetve ítélkezésnek megbízható alapjául szolgáljon. Erre pedig csak egy mód van: a tanút éppúgy, mint a terheltet, minél előbb bíró által kell kihallgattatni.

Igen ám, de éppen ezt teszi lehetetlenné a mai jogállapot, mely szerint az ügyek túlnyomó részében a bűnügyet rendőri nyomozás készíti elő.

(Bef. köv.)

Dr. Mendelényi László.

A perek felfüggesztése, kapcsolatban a devizakorlátozó rendelkezésekkel.

Tudvalevő, hogy az 1931. évi XXVI. tc. 1—3. §-aiban adott felhatalmazás alapján kibocsátott devizakorlátozó rendelkezéseknek az anyagi jogba vágó rendelkezései is vannak, melyek főleg az adós késedelmével és a teljesítési lehetőséggel, valamint a K. T. 326. §-ának ama rendelkezésével kapcsolatosak, mely szerint az ott megszabott feltételek mellett — hazai jogrendszerünk álláspontja szerint — joghatályos az a kikötés, hogy az adós valamely tartozását effektív külföldi valutában köteles megfizetni.

A devizakorlátozó rendelkezéseknek azonban van olyan intézkedése is, mely belevág ama perrendi szabályba, melynek értelmében bizonyos feltételek mellett a per felfüggeszhető.

Az alábbiakban a felfüggesztés kérdésével kívánok részletesebben foglalkozni.

A perrendtartás 234. §-a az, amely lényegileg a per tárgyalásának felfüggesztéséről szól. A devizakorlátozó rendelkezésekkel kapcsolatban csak ez a szakasz jöhet tekintetbe, mert a Pp. 470—474. §-ai nem a per, hanem az eljárás felfüggesztéséről rendelkeznek.

A 4550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-ának a) pontja ugyan csak a per felfüggesztéséről szól.

Szembéállítva most már a Pp. 234. §-át a fentemlített rendelet 5. §-ával, mindenekelőtt az állapítható meg, hogy a 234. § az ott megszabott előfeltételek fennforgása mellett jogot ad az eljáró bíróságoknak arra nézve, hogy a per tárgyalását felfüggesztheti. Ezek szerint tehát nem egy cogens rendelkezésről van szó, hanem egy lehetőségről és a döntés minden kétséget kizárólag az eljáró bíróság diszkrétionális jogától függ.

A 4550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-a értelmében azonban a bíró mérlegelésétől független rendelkezés foglaltatik a tekintetben, hogy az ott megszabott előfeltételek mellett a per fel kell függeszteni.

Egyébként a kir. Kúria a Pk. IV. 3262/1932. számú határozatá

ban elvi éssel le is szögezi, hogy a 4550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-a a perelfüggesztéssel bizonyos követelések érvényesítésének kíván korlátokat szabni és ez a felfüggesztés nem vonható a Pp. 234. §-ában tárgyalt felfüggesztés fogalma alá.

Ebből a jogi álláspontból kiindulva a kir. Kúria arra az álláspontra helyezkedik, hogy a felfüggesztést megtagadó másodbíró-sági végzés elleni felfolyamodás nem utasítható vissza a Pp. 236. §-ára való hivatkozással, hanem a Pp. 551. § második bekezdésében foglalt általános felfolyamodási szabályhoz képest a felfolyamodás, megváltoztató végzészől lévén szó, megengedettnek minősül.

Felmerül a kérdés, hogy a 4550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-a értelmében elrendelt felfüggesztésre vonatkozatható-e a Pp. 236. §-ának második bekezdése, mely szerint a bíróság a felfüggesztés tárgyában hozott határozatát hivatalból is megszüntetheti. Nem lehet kétség, hogy igen, mert végeredménykép a dolog természetéből is következik, hogy a devizakorlátozó rendelkezések esetleges megszüntetése utáni időben az érdekelt felek arra irányuló külön kérése nélkül is lehetőleg tisztázandó lesz, hogy a felek az érvényesített követelést illetőleg milyen álláspontra kívánnak helyezkedni.

A devizakorlátozó rendelkezések közül főleg a 4500/1931. M. E. számú rendelet 1. §-a, a 4550/1931. M. E. számú rendelet 4. és 5. §-a, a 6900/1931. M. E. számú rendelet 4. §-a és a 4100/1932. M. E. számú rendelet 1. és 2. §-a kapcsolatos a per felfüggesztésével.

A 4500/1931. M. E. számú rendelet 1. §-a értelmében a Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül tilos a) pengőnek külföldre kifizetése (kijárlása) vagy külföldre átutalása;

b) akár pengőértékre, akár külföldi értékre szóló hitel igénybevétele külföldön lakó személytől vagy külföldi cégtől, továbbá ily hitel nyújtása vagy meghosszabbítása külföldön lakó személy vagy külföldi cég részére;

c) pengő befizetése, jóváírása vagy átutalása külföldön lakó személy vagy külföldi cég javára, kivéve a külföldi értékre szóló értékpapírok lejárt kamatát vagy osztalékát. E rendelkezések tehát csak a pengőről szólnak a tilalmakat illetőleg. A 4550/1931. M. E. sz. rendelet 4. §-a már továbbmenve kimondja, hogy a rendelet hatálya alatt külföldi fizetési eszközökben fizetéseket csak a Magyar Nemzeti Bank útján vagy hozzájárulásával szabad teljesíteni és a pengőösszegeket külföldi fizetési eszközre csak a Magyar Nemzeti Bank útján vagy hozzájárulásával szabad átváltani.

Leszögezendő, hogy ez az intézkedés semmiféle megkülönböztetést nem tesz a tekintetben, hogy a külföldi valutában eszközöndő fizetést külföldi vagy belföldi hitelező szorgalmazza-e; ennél fogva, erre való tekintet nélkül, úgy a belföldi, mint a külföldi hitelezőnek csak a Magyar Nemzeti Bank hozzájárulásával lehet külföldi valutában fizetéseket teljesíteni.

A 6900/1931. M. E. számú rendelet 4. §-a viszont azt az esetet tartja szem előtt, midőn a tartozás külföldi pénzürtékben van meghatározva és a hitelező külföldi és elrendeli, hogy amennyiben a vonatkozó követelés nem esik ugyanezen rendelet 1. §-ának 1. bekezdése vagy 3. §-a alá, pengőben is csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével szabad fizetni; és fizetést a hitelezőnek a pénzürték-nél nyitott vagy vezetett számlájára kell teljesíteni és a befizetett összeg felett csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével szabad rendelkezni.

A 4100/1932. M. E. számú rendelet értelmében a fentérintett (6900/1931. M. E. rend. 4. §-a) külföldi hitelezővel szemben fennálló belföldi pénzürtékben meghatározott tartozásokra is alkalmazandó.

A most idézett rendelkezések szerint tehát csak külföldiekkel szemben tilos a külföldi pénzürtékben meghatározott tartozásnak a Magyar Nemzeti Bank engedélye nélkül pengőben való fizetése, miből okszerűleg következik, hogy belföldi hitelezővel szemben az adós a külföldi pénzürtékben meghatározott tartozását, amennyiben az nem esik a 6900/1931. M. E. számú rendelet 1. §-ának 1. bekezdése vagy 3. §-a alá, pengőösszegben, a hitelező beleegyezésével, minden különösebb engedély nélkül lefizetheti.

Nem lehet vitás, hogy az átszámítás hasonló esetekben csak a Nemzeti Bank által jegyzett hivatalos árfolyamon történhetik. Az ellenkező kikötésnek joghatálya nem lehet, mert az nyilván beleütköznék azon alapelvebe, mely a pengő stabilitását kívánja biztosítani. A megtörtént túlfizetés alapját képezheti egy jogtalan gazdagodási keresetnek.

A 4550/1931. M. E. számú rendelet 4. §-ának 2. pontja értelmében a Magyar Nemzeti Bank olyan esetekben, melyekben a köz-

érdek megkívánja a külföldi fizetési eszközben teljesítendő fizetéseket és pengőnek külföldi fizetési eszközre való átváltását, a rendelet hatályának megszűnéséig terjedő időre elhalaszthatja vagy a halasztásra engedélyt adhat.

A 4. § 3. bekezdése pedig olyképp rendelkezik, hogy ha az adós a jelen szakaszban foglalt rendelkezések folytán fizetési kötelezettségének eleget nem tehetne, nem esik késelelembe abból az okból, mert kötelezettségét a Magyar Nemzeti Bank által adott halasztás tartama alatt nem teljesíti.

Ezzel a rendelkezéssel, mely az anyagi jogszabályokba vág, ezúttal részletesebben nem kívánok foglalkozni, utalok azonban ezzel kapcsolatban az effektivitás kérdéséről szóló fejtegetéseimre (Kereskedelmi jog, 1932. évfolyam, májusi szám).

Meg kívánom azonban jegyezni, hogy abban a kérdésben, hogy az effektivitás kikötése esetében kötelezhető-e a hitelező, figyelemmel a devizakorlátozó rendelkezésekre, a tartozás pengő értékében való elfogadására, a budapesti kir. ítélőtábla is P. XII. 7660/1932. számú döntésével arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem.

A 4550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-a szerint ha az adós kimutatja, hogy a követelést a 4500/1931. M. E. számú rendeletben foglalt tilalom folytán nem teljesítheti, vagy a teljesítést a Magyar Nemzeti Bank a 4. § második bekezdése alapján elhalasztotta, úgy a követelés iránti per a tilalom, illetőleg az elhalasztás tartamára fel kell függeszteni.

Tekintettel arra, hogy az 5. §-nak első bekezdése a per felfüggesztésének feltételül külön nem jelöli meg azt az esetet, midőn a teljesítéshez a 4. § értelmében a Magyar Nemzeti Bank nem járul hozzá és azt megtiltja, gyakran találkozunk azzal a kifogással, hogy mivel az 5. § első bekezdése csak a Magyar Nemzeti Bank által való elhalasztásra utal, ennél fogva ha az adós ilyen halasztási nyilatkozatot nem produkál, úgy a felfüggesztésnek nincsen helye.

Nem lehet kétséges, hogy ez az értelmezés nem helytálló. Igaz, hogy az 5. § első bekezdésének szövegezése szabatosabb lett volna, ha utal arra az esetre is, ha a Nemzeti Bank általában megtiltja egyelőre az effektív valutában való fizetést; azonban ha az adós egy tiltó rendelkezést produkál, a felfüggesztés elrendelendő már arra való tekintettel is, hogy egy általános tilalomban a dolog természetéből kifolyólag az elhalasztás is bennrejlőnek tekintendő.

De egyébként is az 5. § a) pontja utal a «tilalomra» is.

Gyakran találkozunk azzal a problémával is, hogy a felfüggesztéssel kapcsolatban az adósnak kell-e kimutatnia, hogy a Magyar Nemzeti Bank tilalma folytán a fizetést nem teljesítheti, avagy a hitelezőnek kell kimutatnia azt, — ugyancsak a Magyar Nemzeti Bank jóváhagyása útján — hogy adott esetben a követelés effektív valutában, avagy külföldi hitelezőtől pengőben is követelhető.

E tekintetben az 5. § első bekezdése világosan intézkedik akkor, midőn a felfüggesztéssel összefüggőleg az adósnak utal, mint akinek ki kell mutatni azt, hogy a Magyar Nemzeti Bank vagy nem adta meg az engedélyt, avagy pedig a teljesítést elhalasztotta.

Egyébként e tekintetben állást foglalt a kir. Kúria is a P. IV. 3108/1932. számú határozatában, és pedig abban a formában, hogy a felfüggesztés szempontjából nem a hitelezőnek, hanem az adósnak kell igazolnia azt, hogy a Magyar Nemzeti Bank a teljesítésre irányuló kérelmet megtagadta. Nincs ezzel ellentétben az, hogy a vonatkozó clearingmegállapodások értelmében a külföldi áruszállításból eredő követelések érvényesítésénél a hitelező, eladó fordul rendszerint a Magyar Nemzeti Bankhoz, hogy a belföldi adóstól a pengőben való fizetést elfogadhassa, vagy pedig a követelés pengő ellenértékét az adós a clearingszámla javára befizethesse. Ez a körülmény azonban nem mentesíti az adóst attól, hogy egyéb esetekben a per esetleges felfüggesztésének kieszközölhetése végett ne legyen köteles a Magyar Nemzeti Bank vonatkozó álláspontját, illetve döntését az engedélyezés vagy elhalasztás tekintetében beszerezni.

A 4550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-ának a) pontja kifejezetten a követelés iránti per felfüggesztéséről szól.

Ezek szerint tehát a rendelet értelmében, amennyiben az előfeltételek fennforognak, a per a bíróságnak fel kell függeszteni.

Tekintettel arra a körülményre, hogy a rendelkezés a követelés iránti per felfüggesztéséről szól, felmerült a kérdés, hogy fel kell-e esetleg függeszteni, ha és amennyiben megállapítási per formájában kéri a hitelező követelése fennállásának megállapítását.

A rendelet értelmében nem lehet más következtetésre jutni, minthogy a megállapítás iránti per is felfüggesztendő s e tekintet-

ben a Pk. IV. 3262/1932. számú határozatában állást foglalt a kir. Kúria is, kimondván, hogy mivel az 5. § a) pontja általában a követelés iránti per felfüggesztéséről szól, a felfüggesztés kiterjed a megállapítási perekre is.

De lege lata ez a helyzet.

Kérdés azonban, hogy de lege ferenda azokban az esetekben, melyeknél a közgazdasági adottság szükségessé és indokoltá teszi a vonatkozó korlátozásokat, a teljesítés tekintetében kell-e, hogy egyidejűleg a per is felfüggesztessék. Nézetem szerint nem, mert a tényleges behajtás és végrehajtás korlátozása és felfüggesztése mellett helyt lehetne adni annak, hogy a per, mint olyan, annak jogerős befejeztéig lefolytattassék.

Nem igen lehet vita tárgyává tenni, hogy érdekében áll és állhat a feleknek a jogvita tisztázása akkor is, ha a jogerős marasztaló ítélettel nem is jár még egyidejűleg a behajtás lehetősége.

Időbelileg hátrány hárul a hitelezőre abból, ha egy kezdő stádiumban felfüggesztett per csak a devizakorlátozó rendelkezések megszűnte után folytatódik.

Reá kell mutatni arra is, hogy vitás jogkérdéseknél, midőn nem egyszerű behajtási perről van szó, az adós joggal húzódozik a felfüggesztés előfeltételét képező engedélykérésről, egyrészt mert esetleg tarthat attól, hogy a későbbiek folyamán a felfüggesztés megszűntetése után az előbbi ténye elismerésszerű nyilatkozatnak minősül, másrészt pedig, mert jogi meggyőződése szerint elutasító ítéletre számít.

Mármost ha biztonsági coefficiensként az utóbbi esetben az adós a Nemzeti Bankhoz fordul engedélyért és igénylésével elutasítják, úgy a bíróság el van zárva az elutasító ítélet hozatalának lehetőségétől is, mert a felsőbb bíróság álláspontja szerint (kir. Kúria P. IV. 4178/1932.), amennyiben a felfüggesztés előfeltételei fennforognak, a per a felek kifejezett kérelme nélkül is *hivatalból felfüggesztendő*.

Dr. Schwartz Tibor.

A bifurkáció Franciaországban.*

A bifurkáció elleneseinek száma Franciaországban állandóan emelkedik.

Az avouék intézményét bizonyára már rég el is törölték volna, ha mintegy száz évvel ezelőtt fiskális okokból nem kapták volna meg az avouék (éppúgy, mint a közjegyzők, végrehajtók) azt a jogot, hogy utódjukat kijelölhetik és ezért díjazást köthetnek ki, vagyis irodájukat (étude) eladhatják. Ezek a vételárak gyakran igen magasak.

Az avoué-intézményt tehát csak úgy lehetne eltörölni, ha az avouékat kártalanítanák, amire az államnak nincs pénze. Itt van a baj. Ezenkívül Franciaország nagyon ragaszkodik tradícióihoz és minden újítás lassan és nehezen tör csak utat.

A tényleges helyzet az, hogy az *avocat* ma már, a törvényszékek és fellebbezési bíróságok (cours d'appel) kivételével, minden bíróságnál teljes mértékben képviselhetik feleiket.

A kettéosztás tehát tényleg csak 1. a törvényszékeknél áll fenn, (tehát 3000 frankon felüli ügyekben, kivéve a kereskedelmi ügyeket); 2. a békebírák ítéletei elleni fellebbezéseknél és néhány külön eljárás alá tartozó ügyeknél (hagyatéki eljárás, ingatlan-árverés gondnok-ság alá helyezés stb.); 3. a fellebbezési bíróságoknál (cours d'appel).

Kereskedelmi ügyekben, bűnügyekben, közigazgatási ügyekben, a békebírákénál nem kötelező az avouék közreműködése.

Míg régebben a kliensek elsősorban az avouékhoz fordultak és az avoué ajánlotta az *avocat*-t, addig most rohamosan terjed az a szokás, hogy a kliens egyenesen az *avocat*-hoz fordul, különösen mert nem is tudja, lesz-e egyáltalán szükség avouére, és jobban bizik a nagyobbképzettségű *avocat*-ban, mint az avouéban.

A bifurkáció természetesen megdrágítja a perről. Az *avocat* költségét a francia törvények szerint mindig a kliens fizeti, még pernyertesség esetén is. Az avoué költségeit a pervesztes fizeti, de csak ha kötelező az avoué részvétele.

A per tartama az elsőfokon átlag egy-két év, a fellebbezési fokon két-három év, a semmitűszék előtt ugyancsak két-három év.

Egyáltalában nem ritka, hogy egy pernek a három fórum által való elintézése tíz évig eltart.

Természetes, hogy a jogkereső közönség elégedetlen, de a francia nem nagyon szereti a gyökeres reformokat. *Edouard Bing.*

* Egyik cikkünkben rámutattunk arra, hogy az elzászi ügyvédek megmaradtak az egységes ügyvédség álláspontján és nem fogadták el a francia bifurkációt. *Szerk.*

Leszállítható-e még az igazságügyi budget?

A levegő megint tele van rémhírekkel. Újabb fizetés- és nyugdíjleszállításokról rebesgetnek.

Bennünket elsősorban az igazságügyi budget érdekel. Lehet-e a Zsitvay által «koldustárcá»-nak elkeresztelt téren további redukciokat eszközölni? Lehet-e oly reformokat életbeléptetni, melyek egyrészt nem rendítik meg alapjában igazságszolgáltatásunkat, másrészt lényeges megtakarítást jelenthetnek?

Vannak, akik erre a kérdésre azt mondják, hogy: ó igen, mert Magyarország egyáltalában nem takarékoskodott eddig igazságszolgáltatása terhére.

Ezt írta *Móra Zoltán* «Az igazságügyi költségvetés és a törvénykezési reform» című cikkében (Jogállam, 1930. évf., 161. l.).

Móra szembeállítja a magyar, osztrák, bajor, francia és olasz igazságügyi költségvetéseket és ahhoz az eredményhez jut, hogy mi költünk aránylag legtöbbet, mert ha az igazságügyi költségvetés nyers végösszegét elosztjuk a lakosság számával, akkor Magyarországon minden lakosra 7 P 34 fillér, a világ leggazdagabb országában, Franciaországban pedig minden lakosra csak 1 P 40 fillér esik.

Bevallom, hogy ez a párhuzam megdöbbentett. Hogyan lehetséges az, hogy mi aránylag ötszörannyit költünk az igazságszolgáltatásunkra, mint a leggazdagabb állam?

Móra egy előadásában részben megadta a magyarázatát annak, miért olcsóbb a francia igazságszolgáltatás: a kereskedelmi perek túlnyomórésztben laikus bírák látják el ingyen, a szegényjogot a francia állam sokkal szigorúbban kezeli (az esetek több mint ötven százalékában megtagadták a szegényjogot a Móra által közölt adatok szerint). A perek száma kisebb, mint nálunk és különösen feltűnő a fellebbezések aránylag kis száma (aminek magyarázata nézetem szerint a francia peres eljárás drágasága és — lassúsága). A Móra által felsorolt okok azonban lényeges kiegészítésre szorulnak, mert még mindig nem magyarázzák meg a nagy aránytalanságot.

Egyik legfontosabb, hogy a francia bírák fizetése oly csekély, hogy a bírói kar kiegészítése ez okból komoly nehézségekbe ütközik.

Loewel «Tableau du Palais» című könyvében azt írja: «cette magistrature qui ne trouve plus à se recruter» (mely nem tud kiegészülni), továbbá: «c'est une grand pitié, qu'un pays puisse demander à ses juges le miracle quotidien de ne pas mourir de faim» (nagyon szomorú, hogy egy ország bírától mindennap azt a csodát várja, hogy ne haljanak meg éhen).

Loewelnek e kijelentését mindenben megerősíti a legkiválóbb francia ügyvéd, *Henri Róbert* (a párizsi kamara volt elnöke, az Akadémia tagja) L'avocat című tanulmányában.

Panaszolja, hogy a törvényszéki bírónak kisebb a fizetése, mint egy utcaseprőnek (balayeur municipál). H. Róbert is megemlíti, hogy a pályázatokon már kevesebb jelölt jelentkezik, mint ahány hely betöltésre vár. «Az a bíró, akinek nincs magánvagyon, a legváltóságosabb és legkellemetlenebb helyzetben van».

Ezek után kezdem érteni, miért oly alacsony a francia igazságügyi költségvetés, de az arány még mindig érthetetlen maradt. Mórának különösen egy érve látszott meggyőzőnek. Azt olvassuk idézett cikkében: «Rendkívül tanulságos Franciaország költségvetése, amely külön tünteti fel az elsőfolyamodású törvényszékek költségeit az anyaországban és a Németországtól elfoglalt területeken; ez utóbbiak lakosságának száma kb. huszad részét teszi ki az anyaország lakosságának, ennek ellenére az elfoglalt területen felmerült költségek az összes költségeknek kb. egyhatod részét teszik ki».

Tehát Elzászban, Franciaország új részében, aránylag háromszor oly drága az igazságszolgáltatás, mint Franciaország többi részében.

Móra ebből azt a tanulságot vontta le: «Megállapíthatjuk tehát, hogy Magyarország igazságszolgáltatására lényegesen nem költ többet és kevesebbet, mint a vele hasonló jogrendszerben élő államok, ellenben aránytalanul többet költ, mint a latin államok».

Ha ez igaz volna, akkor sürgősen át kellene ültetni a francia rendszert hazánkba, mert az mégsem engedhető meg, hogy mi ötszörannyit költünk igazságszolgáltatásunkra, mint a gazdag Franciaország.

A véletlen kezembe adta a rejtély kulcsát. Amit Móra az elzászi igazságszolgáltatás drágaságáról mondott, azt elmondottam egy kütűnő elzászi ügyvédnek, dr. Bingnek (akinek a francia

bifurkációról írott cikkét egyidejűleg közli a Jogtudományi Közlöny). És dr. Bing rendkívül egyszerűen megmagyarázta, hogy hol tévedett Móra. A magyarázat oly érdekes és tanulságos, hogy szó szerint közlöm Bingnek hozzám intézett levelét:

«Annak oka, hogy az igazságügyi költségvetés alacsonynak tűnik, elsősorban abban keresendő, hogy a) a költségek egy részét a megyék (département) viselik, továbbá b) a törvényszéki irodák (greffier) sajátos rendszerében, végül c) a kereskedelmi bíróságok szervezetében.

a) A bíróságok elhelyezése, fenntartása, berendezése és folyó kisebb kiadásainak fedezéséről — éppígy a fogházak legnagyobb részéről — nem az állam, hanem a megye tartozik gondoskodni. Ezek a kiadások tehát nem az állam, hanem a megyei költségvetésben mutatkoznak.

b) A greffier sok tekintetben független és helyzete sok tekintetben hasonlít az ügyvédéhez (avoué) vagy a közjegyzőéhez. Az államtól csupán csekély fizetést kap, ezzel szemben egyes ténykedéseit a felek fizetik. Ítéletmásolatok, jogerőtanúsítványok, idézések, határidőkitűzések díjait nem az államkincstár, hanem a greffier kapja. Ezzel szemben az irodai kiadásokat (papír, tinta, írógép) és különösen az irodai alkalmazottak díjazását is a greffier viseli. Így mindez szintén nem mutatkozik az állami költségvetésben.

Ezzel szemben Elzász-Lotharingiában a törvényszéki iroda valamennyi alkalmazottját teljes egészében az állam fizeti és az irodai kiadásokat is az állam fedezi. Ennélfogva a peresfelek is minden illetéket és díjat az államnak fizetik. Így Elzász-Lotharingiában mindezek az összegek bekerülnek az állami költségvetésbe:

c) Ezenkívül Franciaországban az összes kereskedelmi per (különbség nélkül, különösen minden tekintet nélkül a per értékére) kereskedelmi bíróság (Tribunal de Commerce) elé kerül, amely három díjazás nélküli kereskedőből áll, míg Elzász-Lotharingiában (úgy mint Németországban) a kereskedelmi pereket az ú. n. kamarák intézik, amelyek egy fizetett hivatásos bíróból és két kereskedőből tevődnek össze, a mellett a kisebb pereket fizetéses egyesbírák intézik el.

A francia bíróságok költségvetésének alacsony volta tehát nem a jobb megszervezésen, hanem a más országokétól eltérő bírósági rendszer külső különbségein alapul.»

Bing leveléhez nem kell kommentár. De legnagyobbfokú óvatosságra int más államok statisztikájával szemben.

Tehát ne utánozzuk vakon a franciákat. Nemcsak azért, mert nem olcsóbb, mint a mi igazságszolgáltatásunk, de nem is jobb.

Bingnek a bifurkációról írt cikkében olvashatjuk, hogy a tízéves perek nem ritkák.

Magnusnak egy beszédében* pedig ezt olvashatjuk:

«Als nach der Annexion von Elsass-Lothringen die französischen Juristen dort ankamen, dort die Handhabung der deutschen ZPO. kennen lernten und dann in Frankreich darüber Beratungen gepflogen worden sind: wollen wir schleunigst den code de procédure civil einführen? oder wollen es zur ächst beim deutschen Recht bewenden lassen? Und da lautete die Antwort eines der ersten französischen Prozessualisten: nein, wir wollen es bei der deutschen Prozessordnung so lange lassen, bis wir die Dinge übergeführt haben. (Le code de procédure civile allemand est plus simple, plus souple, plus rapide et moins coûteuse.) Das ist gewiss ein unparteiisches Urteil, und wer das wunderbare Buch von Appleton über die profession de l'avocat kennt, der weiss, dass er der gleichen Auffassung ist und weiss, dass jetzt bei den Beratungen der Reform des französischen Zivilprozessrechts man ebenfalls sagt, man müsste sich mehr an das deutsche Vorbild anlehnen, weil der Prozess so viel schneller geht.»

Dr. Teller Miksa.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Birtokjogi kérdések az 1932. év joggyakorlatában.

A 28. sz. J. H. birtokjogunk fejlődésében nagyjelentőségű, ami nem annyira abban mutatkozik, hogy e döntvény a precaristának is birtokvédelmet biztosított, hanem e döntvény különös fontossága indokolásának jogi fejtegetéseiben nyilatkozik meg. A 28. sz. J. H. indokolása mai birtokjogunk megértésének és magyarázatá-

nak legfőbb forrása s jelentőségére jellemző, hogy Almási Dologi Joga I. kötetében széles alapokon felépített birtokjogi elméletét elsősorban e döntvény indokolásában kifejtett jogfelfogásra alapítja. A 28. sz. J. H. kétségtelenül számos irányban egyengette a magyar birtokjog területén felmerült nehézségek megoldását — de sok vitás kérdés most is tisztázatlan és a körülöttük felmerült jogviták bőven foglalkoztatták az elmúlt év joggyakorlatát.

1. A Kúria V. 587/1931. sz. ítélete szerint (1931. dec. 16-án J. H. VI. 438.): «Az állandó bírói gyakorlat hatályban levőnek tekinti az 1802: XXII. tc. 4. §-ának azt a rendelkezését, amely szerint a haszonbérlő a haszonbérbeadóval szemben birtokvédelemre csak abban az esetben jogosult, ha a haszonbérleti szerződés lényeges feltételeinek, így különösen a haszonbér megfizetése iránti kötelezettségének eleget tett.» Más használati birtokossal ellentétesen, a haszonbérlőnek feltételes és a fenti korlátok közé szorított birtokvédelmére vonatkozó jogszabály elavult voltát illetően már a 28. sz. J. H. előtt is voltak hangok. Így Raffaynál (a Magyar Magánjog kézikönyve, III. kiadás, 2. kötet, 25 és 350. oldalain). A 28. J. H. a precaristának, azaz a bármikor visszavonásig tartó használati birtokcsnak megadja a birtokvédelmet, ami arra a ratio jurisra látszott reámutatni, hogyha a jogrend a főbirtokossal szemben a precaristának, azaz a haszonbérlővel való összehasonlításban egy gyengébb használati jog birtokosának birtokvédelmet biztosít, akkor eo magis megadja egy erősebb használati jog birtokosának, a haszonbérlőnek az ő főbirtokosával a haszonbérbeadóval szemben. A döntvény életbeléptetése utáni jogirodalomban az idcvágó felfogások ellentétesek. Szladits szerint a haszonbérlő (bérlő) birtokvédelmi korlátozására vonatkozó jogtétel «a 28. J. D. után alig tartható fenn; mert ha a precaristát sem lehet a birtokból önhatalommal eltávolítani, akitől a birtoklást bármikor vissza lehet vonni, annál kevésbé lehet önszegélynek helye a bérlő ellen, akit a precaristánál erősebb jogcím illet». (Dologi Jog, 41. old.) Viszont Almási szerint (A Dologi Jog kézikönyve, 145. old.) nincs ok feltételezni, hogy a szóbanforgó jogtétel a 28. sz. J. H. következtében megváltozott volna. A nélkül, hogy e helyen a kérdés mélyebb elméleti taglalatába bocsájtkoznék,¹ reá kell mutatnom arra, hogy a Kúriát a haszonbérlő birtokvédelmi korlátozottságához való ragaszkodásánál nyilvánvalóan a haszonbérbeadó fokozott, egyenesen az önszegélyre jogosító védelme vezeti; ami végeredményében azt jelenti, hogy ha a haszonbérlő nem fizet, a bérbeadó a bíróság mellőzésével önhatalmúlag kivetheti a birtokból — ha van hozzá ereje.

Bár a 28. J. H. ama elvi álláspontjával, hogy «önhatalom gyakorlása csak azzal szemben engedhető meg, aki mást külsőleg felismerhető módon a dolog birtokától önhatalmúlag megfosztott vagy megháborított», — a haszonbérbeadónak szóbanforgó fokozott védelme nem egyeztethető össze, azonban ez mint a gazdasági politikának jogi megnyilvánulása bizonyos esetekben megérthető. Súlyosan aggályos azonban a haszonbérlő sommás visszahelyezési keresetnek elutasítása akkor, — mint ami a szóbanforgó esetben is történt — amidőn vitás, hogy a haszonbérlő tényleg nem tett-e eleget bérfizetési kötelezettségének — amikor a «haszonbérlő által a haszonbér követelésbe beszámítani kívánt, nem világos és hosszabb bizonyítást igénylő kárkövetelés tisztázása nélkül» döntött a bíróság és amikor a haszonbérlő a «haszonbér részleteket hiánytalanul meg nem fizette, hanem azokból kárkövetelés címen levonásokat gyakorolt». Ha már a haszonbérlőt az önszegélytől eltiltják, a birtokvédelmet is csak az esetben biztosítják neki, ha a haszonbér megfizetése iránti kötelezettségének eleget tett — attól a lehetőségtől azonban mégsem fosztható meg, hogy az általa indított sommás visszahelyezési per elvi jogosultságának feltételeként bizonyíthatassa, hogy bérfizetési kötelezettségének esetleg beszámítás útján² tényleg eleget tett és így a visszahelyezési igény anyagjogi feltétele fennforog. Nem indokolja ezt a sommás visszahelyezési per bizonyítási anyagának «minél szűkebb tere» való szorításának elve sem, mert ez az elv azt célozza, hogy a jogkérdés kikapcsolásával a birtokháborítás minél előbb megszüntethető legyen; de nem vezethet ez az elv ahhoz, hogy a peranyag szűk tere való szorításával a birtokháborítást elszenvedett haszonbérlőt elutasítsák és így a birtokháborítás megszüntetéséhez való jogsegélyt megtagadják.

¹ Lásd e kérdésről bővebben Jogt. Közl. 1927. jan. 1. és 15-i számaiban «Jegyzetek a Kúria 28. sz. jogegységi döntvényéhez» c. cikkben.

² G. III. 1904. Dt. 3. f. XXVI. 159. szám alatt közölt kúriai ítélet szerint a haszonbérlő jogosítva a «helyreállítás» költségeit a folyó haszonbérből levonni.

* Stenographischer Bericht über die 28. Abgeordneten Versammlung zu Leipzig (Anwaltsblatt 1933, VIII. melléklet, 63 l.).

2. Milyen jogok birtoka védhető meg sommás visszahelyezési keresettel?

Ez a kérdés a Kúria 1932. jan. 7-én hozott IV. 4480/1930. sz. ítéletében vetődött fel (J. H. VI. 170.). A tényállás az volt, hogy a felperes az alperessel közösen folytatott kereskedelmi üzletet. Alperes a felperest a közösen birtokolt üzletből kidobta és működését megakadályozta, mire felperes keresettel kérte az üzlet közös birtokába való sommás visszahelyezését és az alperesnek a további háborítástól való eltiltását. *A Kúria a keresetet elutasította és indokolásában arra hivatkozott, hogy . . . «felperes keresete . . . a közkereseti társasági, tehát — kötelmi jellegű — jogviszony helyreállítását célozza. Amde az 1802 : XXII. és az 1807 : XIII. tc.-ek rendelkezésein alapuló bírói gyakorlat értelmében sommás visszahelyezésnek csak ingó és ingatlan dolgok birtokában, vagy pedig olyan jogok birtokában történt önhatalmú háborítás ellen van helye, amely jogok mindenkivel szemben hatályosak.» Minthogy pedig a közkereseti társasági viszonyból származó és a megháborított társasági jogviszony helyreállítására irányuló jog «csakis a társasági tagok egymásközi viszonyában hatályosuló jog» — ennél fogva a sommás visszahelyezési keresetet a Kúria elutasította.*

A kérdés tehát az, vajjon a magyar jog csakis az ú. n. abszolút jogok birtokát védi-e sommás visszahelyezési keresettel?

A Mtj. 470. §-a első látszatra ezt a felfogást látszik alátámasztani: «A dolgok birtokára vonatkozó szabályok megfelelően állanak a telki szolgalmak, az építmény jog, a telki teher és egyéb jog birtokára, amely mindenkivel szemben hatályos». Mindjárt feltűnik, hogy a 470. § fenti kijelentésének szóhangzata szerint a bérleti, haszonbérleti (nem abszolút) jogok birtoka nem lenne védhető sommás úton, ami pedig ellenkezne a 456. §-al, amely szakasz a bérletnek és haszonbérletnek a feltételes birtokvédelmet kifejezetten biztosítja.

Az a tétel, hogy sommás úton csakis az abszolút jogok birtokát védi jogrendszerünk, nem áll vitatlanul a 28. J. H. utáni irodalomban. Szladits a szóbanforgó vonatkozásban (id. mű. 41. és 42. old.) nem használja a «mindenkivel szemben hatályos jog» terminológiáját, hanem a birtoklás fogalmát a «huzamos használattal járó jog» tényleges gyakorlatára terjeszti ki; de egyebekben előadása szerint birtokvédelemben részesülnek a tulajdon hasonlatosságára gyakorolt kizárólagos jogok.

E kérdéshez közel áll a Hiteljogi Dtár XX. 4. sz. a. közölt eset (C. IV. 3454/1926.), amikor a közkereseti társaság tagjának sommás visszahelyezési keresete elutasított, arra való hivatkozással, hogy az üzletben levő dolgok birtokosa maga a társaság és a társaság üzletvezető tagja az üzletben levő dolgokat a társaság nevében és részére mint ennek képviselője birtokolja. «Márpedig nem megy birtokszámba, aki a dolog feletti tényleges hatalmat, mint másnak képviselője gyakorolja; birtokosnak ilyen esetben a képviseltet kell tekinteni.» E megoldás mindenesetre erősen formalisztikus, mert a bírói gyakorlat a képviselői birtoktartónak is biztosítja a birtokvédelmet, ha az a birtok ura részére perel.³

A szóbanforgó kérdéssel foglalkozik Almási is, aki a K. 3454/1926. sz. ítéletet vizsgálva, megállapítja, hogy az «nyitva hagyja azonban, vajjon nem-e léphet fel azon a címen (a társasági tag), hogy a birtoktól való megfosztás által őt tagsági jogainak birtoklásában zavarták. Úgy látszik, hogy erre igenlő értelemben kell válaszolni». (Id. mű 153. old.)

Almási szerint a kérdés lényegét illetően pedig ugyan bírói gyakorlatunk a dologi jogok, az abszolút vagyongajok birtoklását ismeri el általában, «azonban elismeri más, különösen a huzamosabb tartamú vagyoni, bár nem dologi jogok birtokát is».

Felvetett kérdésünk megoldása mely irányban keresendő?

Tisztába kell lennünk azzal, hogy az újabb (a Mtj.-re és a 28. J. H.-ra támaszkodó) jogfelfogás a dolog birtoklásának nemcsak azt az esetet tekinti, midőn valaki azt saját nevében saját részére (animo domini), tehát sajátul birtokolja (tulajdoni birtok), hanem azt is a dolog birtoklásának tekinti, midőn más nevében, de valamelyes kihasználási lehetőségben saját hasznárá tartja az illető a dolog tényleges hatalmában (a 28. J. H. szerint ez a használati birtok). Az Optk. és annak nyomán régebbi gyakorlatunk és irodalmunk úgy tekintette az utóbbi eseteket, hogy olyankor a dolog tényleges birtoklásához egyúttal a használat mértékének megfelelő jogbirtok társul és a dolog feletti hatalmat gyakorló nem mint birtokos, hanem mint jogbirtokos

kapott birtokvédelmet. Az újabb jogfelfogás (28. J. H.) szakított ezzel a régi felfogással és a dolog birtoklásának (használati birtoknak) tekinti mindazt az esetet, amikor valaki, bár más nevében, de saját részére szóló használat végett tartja a dolog tényleges hatalmában. *A dologhoz való és a használatra jogosító jogviszony lehet dologi (abszolút) és lehet kötelmi is, — kérdésünk szempontjából az a lényeg, hogy dologbirtok és nem jogbirtok forog fenn egyformán az esetben, ha az illető a fenti körülmények mellett a dolog tényleges hatalmában tartja.* A 28. J. H. szerint: «a mai felfogás szerint birtokos az is, aki a tényleges hatalmat a dolog felett, mint haszonélvező, haszonbérlet, bérlet vagy más, a dolog használatára jogosító jogviszony alapján gyakorolja». E felfogás mellett lehet csak megérteni a Mtj. 470. §-át, amely csak az abszolút jogok birtokának ad védelmet — de viszont a bérlet és haszonbérlet dologbirtokosnak és nem jogbirtokosnak tekinti.

Már fentebb hivatkoztam arra, hogy Almási a tisztán kötelmi, a társasági jogviszonyból származó jog birtokában való megháborítás esetére a birtokvédelmet megadandónak tartja. S ez egyenesen következik abból az álláspontjából, hogy magánjogunkban nincs olyan tétel, amely a jogok birtoklását attól tenné függővé, hogy a birtoklás alapján a birtokolt jog meg is legyen szerezhető. Vagyis kötelmi jogok is birtokolhatók, dacára annak, hogy elbirtoklás alapján kötelmi jogokat nem lehet szerezni.

Nincsen tehát megalapozva az a felfogás, hogy a jogrend kötelmi jogok birtokának védelmet ne adjon. A birtokvédelem megadása indokoltnak mutatkozik általában minden huzamos gyakorlással kapcsolatos jogbirtoknál, és pedig akkor is, ha a jog nem dologi, hanem kötelmi természetű. *Ha a jogviszony kötelmi jellege nem akadály a jogvédelemnek, amikor ahhoz valamely dolog feletti közvetlen tényleges hatalom társul (pl. a bérletnél), akkor megadandó a jogvédelem akkor is, ha, mint a közkereseti társasági jogviszonynál, a huzamosan gyakorolt kötelmi jog birtokában való megháborításról van szó, amely kötelmi jog végeredményében jogtárgyak feletti tényleges hatalmat jelentett.*

3. A Kúria V. 1261/1931. sz. ítélete szerint (J. H. VI. 68. és Mjogi Dtár XXV. 133.): «Állandó bírói gyakorlat szerint sommás visszahelyezés útján való birtokvédelemben csak a tilos önhatalommal a birtoktól megfosztott vagy birtokában megháborított tényleges birtokos, vagy annak birtoklása folytatására a törvény szerint jogosított jogutóda (örököse) részesülhet. Az irányadó tényállás szerint a felperes a perbeli ingatlan birtokában nem volt és a birtokláshoz igényt az állítólagos birtokfosztó alperesi ténykedés elkövetése után vételi szerződés útján szerezte meg.» A Kúria a fenti joggyakorlatra való hivatkozással a felperest elutasította.

Az eset igen közel áll a *cessio vindicationis*hoz, amelyre vonatkozóan a Mtj. 451. §-a úgy intézkedik, hogy «ha a dolog harmadik személy tartja birtokban, a főbirtokos a birtokot átadás nélkül átruházhatja másra azzal, hogy a dolog kiadása iránt a harmadik személy ellen fennálló követelését a szerzőfelé átruházza.»

4. A 28. J. H. szerint nem illeti meg birtokvédelem azt, aki másnak nevében másnak javára gyakorolja a tényleges hatalmat a dolog felett, azzal szemben, akinek nevében is javára gyakorolja a hatalmat (v. ö. Mtj. 445. §-zal, amely szerint az ilyen tényleges hatalmat gyakorló csak «birtokos»). A Kúria V. 2750/1931. sz. ítéletében (1932. ápr. 14-én, J. H. VI. 530.) a felperest, aki a kereseti ingatlanoknak elszámolási kötelezettséggel megbízott kezelője és gondozója volt, ilyen birtokosnak tekinti és elutasítja sommás visszahelyezési keresetével, amelyet a tulajdonos-birtokos háborítása miatt indított.

Ugyanerre a jogszabályra hivatkozik a K. III. 4379/1931. sz. ítélet is (1932. márc. 18-án, J. H. VI. 437.). Itt az volt a tényállás, hogy a perbenálló házastársak osztatlan közös tulajdonát képező ingatlanokat az alperesnő hozzájárulásával éveken át egyedül a felperes férj kezelte. Utóbb alperes e kizárólagos rendelkezési és kezelési jogot megvonta férjétől, mire az sommás visszahelyezési keresetet indított, amit a Kúria azzal az indoklással utasított el, hogy «. . . felperes az alperes osztatlan ingatlanhányada felett csak alperes jogán és nevében rendelkezhetett és rendelkezésének ebben a körében az alperest csak helyettesítette, márpedig a 28. sz. J. H. indoklása szerint nem birtokos az, aki mint megbízott gyakorol a dologon tényleges hatalmat, felperest tehát nem illeti meg birtokvédelem . . .»

Dr. Munkácsi Ernő.

³ L. Szladits id. munka 41. old.

Mikor köteles az após fia helyett menyét eltartani?

(Hivatkozással a kir. Kúria P. III. 1420/1932. számú határozatára.)

Eddigi joggyakorlatunk a külön élő meny eltartásának kötelezettségét a legkivételesebb esetekre korlátozta; megkívánta ugyanis vagy a szülő vétkes magatartásának fennforgását (pl. nagyobb pénzösszeg ajándékozását a fiú kiszökésének lehetővé tétele végett) vagy pedig annak bizonyítását, hogy a szülő gyermekének ingyenes gazdasági tevékenységét számottevően igénybe veszi. A szülő azonban még vétkes magatartása esetében sem volt menytartásban marasztalható, ha bizonyítani tudta, hogy gyermeke házasságát annak megkötése alkalmával ellenezte, illetve amennyiben arról később értesült, azt helytelenítette és az ellenkezésre, illetve helytelenítésre a nő előéletére való tekintettel alapos oka volt (P. III. 7054/1924.). Oly esetekben viszont, midőn a külön élő feleség férje ingyenes szolgálati tevékenységére alapította igényét utóbbinak szüleivel szemben, a bíróság ugyancsak megkívánta annak bizonyítását, hogy a szülő menyét saját házába befogadta, avagy legalább a házasságba beleegyezett, a nélkül, hogy erre kényszerítve lett volna. Bizonyítandó volt továbbá ilyen esetekben, hogy sem a fiú, sem pedig külön élő felesége sem vagyonnal, sem pedig jövedelemmel nem rendelkezik (P. III. 103/1925.).

Mindezen esetekben azonban, a közzétett döntésekből kiűnően, a bíróság a szülőt csakis olyan mérvű menytartás fizetésére kötelezte, mely tartásra a nőnek megélhetése, vagyis illő létfenntartása céljából szüksége volt. Arra, hogy a bírói gyakorlat a szülőt a férj által szerződésben elvállalt mértékű menytartásban marasztalta volna, tudomásunk szerint eddig precedens nem volt. Ezért feltétlenül elvi jelentőségű döntésnek tekintendő a kir. Kúriának P. III. 1420/1932. számú határozata, mely az apóst oly összegű menytartás fizetésére kötelezte, mint amilyen mérvű tartást a fiú közjegyzői okiratban magára vállalt. Ez a döntés azért bír rendkívüli jelentőséggel, mivel az alapul szolgált esetben az após a fia által elvállalt tartásdíjak megfizetésére sem kifejezetten, sem pedig hallgatólagosan soha nem kötelezte magát.

Legfelsőbb bíróságunk P. III. 1420/1932. számú határozatának alapjául a következő tényállás szolgált:

Nem volt vitás a felek között, hogy a külön élő férj nőtartás fizetésére közjegyzői okiratban kötelezettséget vállalt, továbbá hogy a férjnek az apjától kapott pénzbeli segélyeken kívül sem vagyona, sem pedig jövedelme nem volt. Ugyancsak bizonyítást nyert, hogy az apa fiának kivándorlását nagyobb pénzösszeg ajándékozása által lehetővé tette. Ezen utóbbi körülmény ugyan első látásra a már ismertett eddigi joggyakorlat értelmében is elégséges lett volna az apa menytartási kötelezettségének megállapítására, ámde ha alaposan szemügyre vesszük a konkrét esetet, úgy kétségen kívül ellenkező eredményre kell jutnunk. Általános és alapvető jogelv ugyanis, hogy semmiféle vétkes magatartás sem lehet önmagában kártérítési kötelezettség alapja, hanem csakis akkor, ha a vétkes magatartás folyományaképpen kár is származik. Ámde az irányadó tényállás szerint a külön élő férjnek az apóstól nyert pénzbeli segélyezésen kívül semmiféle jövedelme nem volt, amiből kétségen kívül következik, hogy a külön élő feleség tartásdíjkövetelésére fedezetet még abban az esetben sem igen találhatott volna, ha a külön élő férj az ország területén tartózkodik, vagyis a feleség férje kivándorlása által hátrányosabb helyzetbe nem került. De ettől függetlenül sem lehet a szülő által minden kötelezettség nélkül önként nyújtott segélyezést végrehajtás útján letiltható jövedelemnek tekinteni, éspedig már azon egyszerű oknál fogva sem, mivel a szülőnek mindenkor jogában áll a vagyontalan és munkaképtelen gyermeke részére nyújtott pénzbeli segélyezést természetbeni tartással átalakítani. Mindebből kétségen kívül megállapítható, hogy az a körülmény, hogy az apa vagyontalan és keresésképtelen fiának kivándorlását lehetővé tette, a konkrét esetben a külön élő feleségre nézve károsodást aligha jelenthetett, mivel az apa által nyújtott és természetbeni tartást bármikor átalakítható segélyezésen kívül a férjnek sem vagyona, sem pedig jövedelme nem volt. Majdnem paradoxként hat, ha az apa, azért mert gyermekét pénzben segélyezi, külön élő menyét is eltartani kötelezhető volna.

Ugyancsak nem tehetjük magunkévá a kir. Kúria döntésének azon okfejtését, mely szerint az após menytartási kötelezettsége azon az alapon is megállapítható lenne, mivel fiát már akkor is rendszeresen segélyezte, midőn utóbbi a nőtartásdíj fizetésére

vonatkozó kötelezettséget magára vállalta. A kir. Kúria álláspontja szerint ugyanis nyilvánvaló volt, «hogy a férj tartásdíj fizetése iránti kötelezettségét már annak létrejöttékor csakis az alperes segélyezéséből vállalta és hogy a minden jövedelem nélkül álló fiú helyett a tartásdíj fizetése iránti kötelezettség tulajdonképpen őt terheli».

Ez a jogi álláspont ugyanis mindenképpen ellentétben áll azzal az alapvető jogelvvvel, hogy minden szerződés teljesítésére csakis az a fél kötelezhető, aki azt létesítette, avagy annak hatályát ha nem is kifejezetten, de legalább is konkludenter magára nézve kötelezőnek elismerte. Az, hogy valaknek mások között létrejött szerződés megkötéséről tudomása volt, avagy éppenséggel, hogy az egyik szerződő féllel való kapcsolata folytán a megállapodásról tudomással kellett bírnia, joggyakorlatunk értelmében teljesen irreleváns körülmény. Mindeddig ugyanis soha nem hallottunk olyan bírói döntésről, mely szerint az a tény, hogy valaki más felek között létrejött szerződés megkötése ellen nem tiltakozik, kezességnek hallgatólagos elvállalását jelentette volna. Ugyancsak teljesen közömbös körülmény, hogy milyen pénzforrásból kívánja bárki is kötelezettségeit teljesíteni, és semmiféle jogszabály vagy bírói döntés nem létezik azon álláspont alátámasztására, mely szerint harmadik személy, olyan kötelezettségeikért, melyeket szerződő felek egyike kizárólag a tőle várható pénzbeli támogatás tudatában vállalt el, azért, mert erről a körülményről tudomással bírt, saját személyében is marasztalható volna. Ilyen szigorú jogi felfogást még házastársak esetében sem ismer jogrendszerünk, mert a férj felelőssége általánosságban csakis azon megrendelések kifizetésére terjed ki, amelyeket felesége a háztartás körében, a felek társadalmi állásához és vagyoni viszonyaihoz mérten eszközöl és nem vonatkozatható a nő által saját személyében a fenti korlátokat meghaladó mértékben vállalt vagy egyéb természetű kötelezettségekre, kivéve ha az ügylethez a férj utólag kifejezetten vagy hallgatólagosan hozzájárul (Szladits: Magyar magánjog vázlata, 288. lap). Kétségen kívül áll tehát előttünk, hogy a kir. Kúria P. III. 1420/1932. számú döntésében elfoglalt jogi álláspont eddigi bírói gyakorlatunkkal összhangzásba semmiképpen sem hozható.

Kénytelenek voltunk kritika tárgyává tenni legfelsőbb bíróságunknak most ismertett határozatában megnyilvánult jogi álláspontját, mert veszélyt láttunk abban, ha a fent tárgyalt jogelvek állandó judikatúrává válnának. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy mi az erkölcsi igazság szempontjából feltétlenül csak helyeselni tudjuk a kir. Kúria döntését, mely a nagyvagyonú apóst nélkülöző menyének eltartására kötelezte, és csak azt fájjaljuk, hogy az ítélet szerény nézetünk szerint aligha helytálló jogelvek alkalmazása által jött létre.

Dr. König Endre.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

1. Beszámítás. a) Abba a munkabérbe, amely a munkavállalónak vagy vele szemben törvényes eltartásra jogosult hozzátartozóinak életfenntartására szükséges, csak az olyan kár megtérítéséből eredő ellenkövetelést lehet beszámítani, amelyet a munkavállaló a szolgálati szerződésből folyó kötelezettségei megsértésével a munkaadónak szándékosan okozott. A munkabérnek a végrehajtás alól mentes részébe csak ugyanazon jogalpból eredő követelést lehet beszámítani. — b) A beszámítási nyilatkozat visszahat arra az időpontra, amelyben a követelések kölcsönösen beszámíthatókká váltak. Ennek az a következménye, hogy ettől az időponttól fogva megszűnik a követelések kamatozása, megszűnnek mindkét részről a késedelem hatásai és a szerződési bírság, késedelmi kamat és kár, mely ezen időpont után jár le, illetőleg merült föl, nem követelhető. — c) Szabály ugyan, hogy ha a beszámított követelés az egész tartozás kiegyenlítésére nem elég, azt elsősorban a költségre, azután a kamatra, végül a tőkére kell számítani, de az ettől eltérő rendelkezés csak akkor hatálytalan, ha az az adóstól származik; nincs azonban akadálya, hogy ettől a szabálytól a felek közös rendelkezéssel eltérjenek. (Kúria, 1932. nov. 11. P. II. 1297/1932. sz.)

2. Részvénytársaság. Ha az előlegek kifizetését a társaság összes részvényei birtokában levő két főrészvényes határozta el és ekként az ő elhatározásuk, ha formailag nem is, de lényegileg a társaság összes részvényeseinek akaratkijelentése volt, ezt a részvénytársaság, mint saját tényét, ebből az alaki okból még akkor

sem támadhatja meg, ha utóbb a részvények birtokában változás állott is be. Ellenben megtámadhatná a részvénytársaság ezeket a kifizetéseket abból az anyagi okból, hogy a társaság vezetésére hivatott egyének önmaguknak, mint részvényeseknek, a tényleges nyereséget meghaladó összegeket fizettettek ki és ezzel a társaságot megkárosították és a hitelezők kielégítését is veszélyeztették. (Kúria, 1932. nov. 11. P. II. 1297/1932. sz.)

3. **Az alkalmi egyesülés** tagjának csak az alkalmi egyesülés üzleti eredménye szerint javára eső jutalékhoz lévő joga, az alkalmi egyesülés fennállása alatt az egyes tagok nem érvényesíthetnek külön egyes kiszakított tételeket. (Kúria, 1932. nov. 22. P. IV. 592/1931. sz.)

4. **A csődönkívüli kényszeregyességi eljárásról szóló 1410/1926. M. E. számú rendelet** és az ezt kiegészítő rendeletek nem tartalmaznak oly rendelkezést, amely akadályul szolgálhatna annak, hogy az adós az egyes hitelezők javára a követelések ama részének a megfizetésére, amely alól az egyesség bírói jóváhagyásával fel nem szabadul, ítélettel köteleztessék és hogy az ilyen ítélet alapján a végrehajtás elrendeltesék és foganatosítsassék, sőt a 6340/1927. M. E. számú rendelet 7. §-ának azokból a rendelkezéseiből, amelyek az egyességnek a végrehajtás elrendelése és foganatosítása alkalmával való figyelembevételéről rendelkeznek, éppen az tűnik ki, hogy az egyességben vállalt összeg erejéig az egyesség bírói jóváhagyása után is helye van végrehajtásnak. (Kúria, 1932. okt. 20. P. II. 4243/1931. sz.)

5. **Váltói kötelezéséhez** elég az írástudatlan váltóadósnak olyan magatartása, amellyel neve aláírására a néviro tanúnak a meghatalmazás megadottnak tekintendő s nem szükséges kifejezett meghatalmazás. Ilyen magatartás az, amidőn az írástudatlan abból a célból kereste fel a közjegyzőt, hogy a váltót aláírja, a váltóra kezevonását tette s jelen volt, amikor nevét az egyik ügyleti tanú a közjegyzőnek előtte történt felhívására a váltóra írta. (Kúria, 1932. nov. 3. P. VI. 1822/1931. sz.)

6. **Felmondási idő.** A posztógyártásnak csupán némely mozzanatai irányítására (a gyapjúmosóda, a műgyapjúosztály és a fonóda vezetésére s a festődérről való részleges rendelkezésre) szorító hatáskör kizárja az alkalmazott munkakörének a vállalat egész sorsára kiható azt a vezető jelleget, amely elengedhetetlen feltétele az egyévi felmondási időre irányuló igénynek. (Kúria, 1932. nov. 4. P. II. 8402/1930. sz. V. ö. 42. sz. J. D.) H. D.

Szemle.

— **Karácsony**, az emberszeretet élő szimbolumának születésnapja. Mint ilyen egyszersmind az igazságnak is ünnepe, nemcsak mert az egyházatya szava szerint: *justitia et charitas osculatae sunt*, hanem mert a jognak, mint emberi alkotásnak, nem lehet nemesebb hivatása, minthogy az emberek egyenlő szeretetében találja meg az összeütköző emberi érdekek kiegyenlítését. Ezért mondhatta Werbőczy, hogy «az igazságosság az a legdicsőbb erény, amely a halandók szemeit oly fényben ragyogtatja, milyenben sem az est-, sem a hajnalcsillag nem tündöklék». (Prol. I. 2.) Sajnos, ezt a jogot, ezt az igazságot ma, karácsony ünnepén, hiába keressük az államnak, az osztályok és egyének eszeveszett káoszában. Hiábavalónak látszik a jogszabályok alkotóinak és alkalmazóinak hősi küzdelme, hogy egy reménybeli jobb jövő számára megőrizték a jognak, mint gondolkodási formának folytonosságát, ha a tények hatalma nap nap után mindinkább meghamisítja régi tartalmát. Ultra posse nemo obligatur s legkevésbé a jogot, mint lényében konzervatív hatalmat, érheti szemrehányás, ha nincs mit konzerválnia, ha a politikai hatalomnak oktalan beavatkozása nem teszi lehetővé, hogy oly gazdasági egyensúly alakuljon ki, amely a jognak a régi formák közt új tartalmat adhatna. Végzetes tévedés azonban, mintha a szemeink előtt, szenvedő közreműködésünkkel, vajdó új gazdasági és társadalmi rend más erkölcsi alapelveit fejlethetne ki, mint az emberszereteten gyökerező igazságosságot. Sir Edward Coke, az angol jognak egyik Werbőczyje szerint: *reason is the life of law*, az értelem életi a jogot, de képzelhető-e a jognak más

értelme, minthogy a gazdasági erők és az ember küzdelmében igazságot tegyen az ember mellett? Ma, amikor az állami beavatkozás és a szabad verseny, a kapitalista és a szocialista gazdasági berendezés küzdelmében kudarc kudarcra halmozódik, mint ahogy a görög hitrege szerint a gigászok halmozták a Peliont az Ossa-ra, nincs oly messzelátó bölcs, aki megjósolhatná a jogi formákat, amelyekben a harc eredménye majdan az Olimpuszon kijegecesedik. Mégis, mint ahogy évszázadokkal a római világbirodalom bukása után, a római jognak régi tömlői szolgáltatják a formát, amelyet a hűbériség, utóbb pedig az industrializmus új borral töltött meg, éppúgy nem lehet kétség, hogy a gazdasági és társadalmi rendnek világvajudása is csak epizód a jognak folytonos és örök történetében. De a legmerészebb fantáziával se képzelhető ebben a történetben oly fordulat, amely a jogot eltéríthetné a szociális igazságosságban megnyilvánuló emberszeretet, mint változatlan eszmény felé vezető útról. Nekünk, a halandó jogászoknak, a legelembibb lét feltételeivel küzködő bírának és ügyvédeknek ez ugyan sovány vigasz, de Karácsony ünnepén éppen a jognak halandó munkását kell hogy felemelje a tudat, amely őt a halhatatlan törekvés részesévé teszi, Keats örökszép gondolata, hogy

«He ne'er is crown'd
With immortality, who fears to follow
Where airy voices lead.»

Sohasem koronázza halhatatlanság azt, aki nem meri követni a szellem hívó szavát. Ha kenyerünket elveheti is az emberi oktalanság, a hivatásunknak megadott e halhatatlanság reményétől nem foszthat meg a múló percnak legfájdóbb keserve és nyomorúsága sem.

— **Dr. Gábor Gyula**: *A kormányzói méltóság a magyar alkotmányjogban.* A 16 ív terjedelmű munka jogtörténeti alapon sürgeti az 1920 : I. tc. revízióját és a kormányzó hatáskörének olyan értelmű kiterjesztését, hogy az megfeleljen az elmúlt századok kormányzói által gyakorolt hatalomkörnek. A szerző eredeti forrásokból kimutatja, hogy a kormányzói elnevezés helyett a «fejedelem» elnevezés a «felség» címmel felel meg az alkotmányjogi gyakorlatnak. A kormányzónak megadandó a törvényszentesítés joga és a nemesítés joga. A főkegyúri jog gyakorlása tekintetében konkordátum volna létesítendő a Szentszékkal. A kormányzó felelősségrevonhatását megállapító szabályok hatálytalanítandók lennének stb. A munka az Athenaeum nyomdájában készült. Ára 4 P.

— **A kötelesrészt az általános gazdasági válság miatt csökkenteni kell**, a vagyon értéksökkenésének méltányos figyelembevételével. Ezt a nagyjelentőségű elvet mondotta ki a kir. Kúria I. tanácsa P. I. 2603/931. számú ítéletében, melynek fontos részét szószerint közöljük:

«A kötelesrész kiszabásánál az örökhagyó vagyonának az öröklés megnyíltakor, illetve — ajándékozás esetén — annak az ajándékozáskor volt értékét kell alapul venni és a kötelesrészt ennek az értéknek megfelelő hányadában kell megállapítani. Ez a szabály azonban csak a rendes gazdasági és forgalmi viszonyokra vonatkozik, de nem alkalmazható akkor, ha az öröklés megnyíltától, illetve az ajándékozástól addig az időpontig, amikor a kötelesrészt ki kell adni, a kötelesrész kiszabásának alapjául szolgáló vagyontárgyak értéke az általános gazdasági válság miatt aránytalanul nagymértékben csökken, mert ebben az esetben az öröklés megnyíltakor, illetve az ajándékozáskor volt érték alapján megállapított kötelesrészt is az alapul szolgáló vagyon értéksökkenésének méltányos figyelembevételével megfelelően csökkenteni kell. A felperes és az elsőrendű alperes által a felülvizsgálati tárgyaláson bemutatott becslési bizonyítványokból meg lehet állapítani, hogy ebben az esetben a hagyatéki vagyontárgyak értéke az öröklés megnyíltától az általános gazdasági válság következtében mintegy 60 %-kal csökkent. Erre való tekintettel a kir. Kúria a felperesnek a fellebbezési bíróság által 36,148 pengő 43 fillérben megállapított kötelesrészét 15,000 pengőre mérsékelte.»

— **Mikor jár kártérítés jogosulatlanul megtartott árverésért?** A budapesti központi kir. járásbíróság első- és negyedrendű alperesek kártérítési kötelezettségét azért, mert a kitűzött ingóárverést annak dacára, hogy az árverési hirdetményben mint

csatlakozó hitelezők nem voltak megnevezve, mégis megtartatták, megállapítja. *Indokok*: A kir. járásbíróóság megállapította a tárgyalás adataiból azon a keresettel egyező tényállást, hogy másod- és negyedrendű alperesek az árverési hirdetményben megnevezve nem voltak. Felperes az árverést kitűző hitelező ügyvédjétől kérdésére azt a választ kapta, hogy nem fogja az árverést megtartani, aminek folytán az árverésen meg nem jelent. Ennek dacára azonban másod- és negyedrendű alperesek az árverést, mint csatlakozók, megtartani kívánták, minek folytán bírósági végrehajtó az árverést megtartotta, felperes követelésére pedig fedezet nem jutott. Mivel másod- és negyedrendű hitelezők az árverést az 1930: IV. tc. 72. §-a értelmében nem tarthatták meg, mert csak azon végrehajtató csatlakozhatik, akinek neve az árverési hirdetményben benne foglaltatik, és így a bírósági végrehajtó nem volt jogosult ezen alperesi kívánságok dacára sem a törvény rendelkezései szerint az árverést megtartani, ennek következtében ezen jogtalan tényükért, melylyel felperes hitelezői érdekét sértették, kártérítési kötelezettségüket megállapítani kellett. (1932. máj. 25. P. XII. 240. 117/1931. sz.)

A budapesti kir. törvényszék az elsőbírósági ítéletet megváltoztatja és felperest másod- és negyedrendű alperesekkel szemben is keresetével elutasítja. *Indokok*: Nem fogadja el az elsőbíróság ténymegállapításának azt a részét, amely azzal foglalkozik, hogy kinek a kívánságára történt az árverés megtartása és e tekintetben a fellebbezési bíróság tényállás megállapítását mellőzi, mert ezt az ügy elbírálása szempontjából közömbösnek találja. A fellebbezési bíróság megítélése szerint a felperes már az eddigiek alapján, jogi okokból, elutasítandó még akkor is, ha a kereseti előadás, illetőleg az elsőbíróság ténymegállapításának a fentiek szerint mellőzött része helytállana.

A kir. Kúriának a Polgári Jogi Határozatok Tárába 160. sorszám alatt felvett elvi jelentőségű határozata szerint: «A törvény által előírt joglépések igénybevételeért az ezeket a joglépéseket igénybe vevő fél kártérítési kereset alá csak akkor vonható, ha az ily lépések által károsított bebizonyítja, hogy erre a joglépésre az azt kérelmezőnek jogellenes cselekménye szolgáltatott okot». A kir. Kúria 569/1928. sz. határozat ezzel kapcsolatosan kimondta, hogy a törvény által megengedett joglépések igénybevételeből akkor származik kártérítési kötelezettség, ha az igénybevett joglépés annyira alapnélküli volt, hogy jogellenesnek és a másik fél tudatos megkárosítására irányuló rosszszemű ténykedésnek minősítendő. Lényegileg hasonló álláspontot foglalt el a kir. Kúria 5545/1928. sz. határozatában is (a Jogi Hírlap III. évfolyamában 504. és IV. évfolyamában 970. sorszám alatt közölve). Ugyanez az álláspont következik a kir. Kúria 1900/1917. sz. határozatából is, amely azt mondja ki, hogy aki az őt meg nem illető jog érvényesítése iránt kielégítési végrehajtást foganatosít, a végrehajtást szenvedettnek kártérítéssel tartozik, ha az utóbb hozott jogerős ítélet szerint ahhoz nem volt joga. (Magánjogi Döntvénytár IX. 164.) Lényegileg idevág a felsőbb bíróságoknak az előzetesen végrehajtható és felsőbb fokon megváltoztatott ítélet végrehajtásából előállott károkért való felelősség körében követett joggyakorlata is, amelyhez képest a kártérítés iránti kereset elutasítandó, ha a kártérítési perben eljáró bíróság megállapíthatónak találja, hogy az előzetes végrehajtással élt fél igénye az anyagi jogszabályok szerint jogszerű volt (a marosvásárhelyi kir. ítéletábla 1914. G. 254. sz. határozata a Perjogi Döntvénytár II. évfolyamában 271. sorszám alatt és a Jogi Hírlap I. évfolyamában 1009. sorszám alatt közölt felsőbbbírói határozat). A jelen perbeli másod- és negyedrendű alperesek követelése pedig, amelynek kielégítését is célozta az árverés, az anyagi jogszabályok szerint jogszerű, valódi, lejárt és fennálló volt; az nemcsak jogerősen meg volt ítélve, hanem az említett alperesek javára a kielégítési végrehajtás is szabályszerűen el volt rendelve és foganatosítva, tehát végrehajtási joguk is fennállott; sőt annak sem lett volna akadály, hogy az árverés foganatosítását is kívánják, csupán nem a már kitűzött, hanem az azután kitűzendő határnapon. E szerint reájuk nézve csakis egyes alaki feltételek hiányoztak, amely feltételek fennforgását a bírósági végrehajtó volt hivatott és köteles vizsgálni és elbírálni. Ilyen körülmények között a másod- és negyedrendű alperesek felelőssége

megállapításának nincs helye, mégpedig olyan fokú mulasztás megállapításának sem, amely a perköltség megszüntetését indokolná.

Arra nézve, hogy a felsőbb bíróságok gyakorlata olyan esetben, amikor a kárt okozó jogcselekmény hatóság, illetve hatósági kiküldött közbenjöttével történt, a jogcselekményt kieszközölő fél felelősségét szűk körre szorítja, a bíróság utal még a kir. Kúria 5170/1928., 5447/1926. és 7431/1926. sz. határozataira (Jogi Hírlap IV. 629., II. 83. és II. 662.), amelyek szerint, ha a kilakoltatás foganatosítása a bérlő ingóságainak megrongálásával járt, a végrehajtást kérő fél, a joggal való visszaélés esetét kivéve, nem felelős; még akkor sem, ha a kárt azok a munkások okozták, akiket a végrehajtató fogadott fel a végrehajtás foganatosításánál való segédkezésre. Mindezekhez képest a fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletét megtámadott részében megváltoztatta, a felperest a másod- és negyedrendű alperesekkel szemben is elutasította és őt perköltség viselésére kötelezte. (1932. évi nov. hó 14. 42. Pf. 10,796/1932. sz.)

— **Sajtóhibakiigazítás.** A Jogtudományi Közlöny f. hó 10-én megjelent 46. számában «A felhívási harc» címen közzétett cikk utolsó hatodik sorában a «külön» és «kötelezett» szavak közül a «nem» szócska tévedésből kimaradt.

— **Angliában történt** az alábbi eset esküdtszék előtt, amelyen a High Court egy bírása elnökölt.

A vádlott beismerte bűnösségét, lopott. A verdikt tehát csak marasztaló lehetett. Az ítélet — az angol bíró egészen tágkörű diszkrecióarárius hatalma folytán — próbárbocsátásra szólott. Az elnöklő bíró meg is indokolta, hogy miért alkalmazta ezt a legenyhébb eszközt, holott vádlottat börtönbüntetésre kellett volna ítélnie.

A tárgyalás során ugyanis, angol szokás szerint, kihallgatták azt a rendőrtisztviselőt, aki vádlott ellen a nyomozást lefolytatta és ez elmondotta, hogy vádlott minden igyekezete ellenére sem jutott munkához, bár korábbi időkből munkaadói a legkedvezőbben nyilatkoztak felőle. Nyílt tárgyaláson azt a kérelmet intézte a rendőrtisztviselő a bíróhoz, adjon a vádlottnak még egyszer alkalmat a tisztességes életre, mert ő — a rendőrtisztviselő — meg van győződve róla, hogy megérdemli.

Ezzel indokolta a bíró egész kivételesen enyhe ítéletét, nem mulasztván el kiemelni, hogy az ő tapasztalata szerint a bűnbeszettek legjobb barátja az angol rendőr.

Bármily kitűnő is rendőrségünk, a fenti példából okulhat. Nem elég a bűnösöket üldözni, segíteni is kell rajtuk. H. K.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára 20 fillér. Előfizetőknek és álláskeresőknek 10 fillér.
Apróhirdetések előre fizetendők.

Karácsonyra, újévre összes üzletfeleinek, egész ügyvédi karnak boldogabb, meglegedettebb, jövedelmezőbb újesztendőt kíván: «Tempo» fordító, sokszorosító iroda. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. 511

ARANY JÁNOS ÖSSZES KÖLTŐI MŰVEI

EMLÉKKIADÁS

A KÖLTŐ HALÁLÁNAK 50 ÉVES FORDULÓJÁRA

10 kötet hat kötetbe kötve

TARTALMA

- I—IV. kötet. Kisebb költemények.
- V. kötet. Az elveszett alkotmány. — Rózsa és Ibolya. — Szent László füve. — Murány ostroma. — Losonczy István.
- VI—VII. kötet. A Toldi trilógia.
- VIII. kötet. Katalin. — Bolond Istók. — A Jóka ördöge. — A nagyidai cigányok. — Az első lopás. — Törédek.
- IX. kötet. Keveháza. — Buda halála.
- X. kötet. Daliás idők. — A Csaba eposz.

Ára 32 pengő

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Ruzstem I.**, Bérc-u. 9. (Tel.: 53-7-69.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat IV.**, Egyetem-u. 4. (Tel.: 85-6-17.)
Felelős kiadó: **Vállas Lajos.**

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3.
(Tel.: 20-3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN AZ

ÜGYVÉDI KÖZLÖNNYEL ÉS A DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I, Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden szombaton
Előfizetési ára az Ügyvédi Közlönnyel és a
Döntvénytárral együtt negyedévre 6 pengő

Egyes szám ára 60 fillér

TARTALOM. Dr. Mendelényi László kir. kúriai bíró: A büntetőeljárás gyorsításának módjairól. (III.) — Dr. Rudolf Loránt budapesti kir. törv. joggyakornok: A biztosítási végrehajtás és a jelzálogelőjegyzés kérdése az Élt. 18. §-a értelmében hozott végzések alapján. — Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából. — Szemle.

Melléklet: Ügyvédi Közlöny 49. sz. — Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1932. évfolyamához.

A büntetőeljárás gyorsításának módjairól.*

Tudvalevőleg a Bp. életbelépése előtt a nyomozás és vizsgálat egy kézben: a vizsgálóbírónál volt, sőt a legrégebb magyar bűnvádi eljárásban is, mely — mint Grosschmid helyesen kimutatta — egészen rokon volt az angollal, az ügy mindjárt bíró kezébe került. Így már III. Béla idejében a bíró kihallgatta a feleket, felvette bizonyítékaikat s nyomban ítéletet hozott. Az eljárás a vád elvén alapult. S amikor a későbbi századokban az osztrák tartományokkal létesült kapcsolat folytán a nyomozó rendszeren alapuló osztrák törvények kezdték hatásukat éreztetni, sőt III. Ferdinánd büntetőperrendtartását (praxis criminalis) is csatolták a magyar Corpus Jurishoz, a nyomozó elv mégsem tudott nálunk teljesen tért foglalni, a gyakorlat sohasem fogadta el kötelező hatályúnak a praxis criminalist, minek oka a hazai bűnvádi eljárás némely (az angollal rokon) sajátosságában s különösen a nemesek előjogainak e téren is érvényesülésében keresendő. (Balogh Jenő megállapítása.) Így pl. a nemesembert csak a megye közgyűlésének határozata alapján lehetett büntetőperbe fogni (angol nagy jury) és a nemesek előjoga kizárta azt, ami a nyomozó elv lényege, hogy vádlottat a vizsgálóbíró beismerésre szoríthassa s úgy őt magát vizsgálat tárgyává tehesse. Íme, ugyanaz az elv, amely a terhelt kihallgatásánál irányadó az angol eljárásban.

De különösen érdekesek az 1843., 1844. évi kodifikáció munkálatai: Az 1843. évi magyar büntetőjavaslat szerint, mely annyira eredeti magyar s a mellett modern javaslat volt, a vizsgálatot egészen a vizsgálóbíró vezeti. E javaslat eredetileg nem kívánta az esküdtszék behozatalát, de azért az angol vádáláhelyezési rendszert mégis meg akarta valósítani akként, hogy a perbefogás tárgyában előzetesen döntenie kellett a törvényhatóság perbefogó székének, amely 22 választott tagból állott (angol grand jury maximális száma is ennyi) és legalább héttagú tanácsban határozott, táblai ügyekben a kir. Kúria e célra választott 13 tagú tanácsa döntött; az ítélőbíráskodást pedig elsőfokon a törvényhatóságnak hét tagból álló büntetőtörvényszéke gyakorolta volna. Ez volt a többség javaslata, mellyel szemben a kisebbség az esküdtszéki szervezetre akarta alapítani a bűnvádi eljárást, a Karok és Rendek ez utóbbi álláspontra helyezkedvén, a javaslatot átdolgozták, mégpedig teljesen angol mintára. Az átdolgozott javaslat szerint minden törvényhatóságban 13 tagból álló vádeszküdtszék állítandó fel, amely minden büntett esetében a perbefogás iránt határoz (grand jury). Ha a vádeszküdtszék helyt adott a vádnak (true bill), a közváltó köteles volt három nap alatt vádlevelét benyújtani, ellenesetben az eljárást megszüntették. E határozatok ellen nem volt helye perorvoslatnak. Ezt a javaslatot a Karok és Rendek 1844-ben elfogadták, de a főrendiház — tekintettel az esküdtszék intézményére — elvetette azt.

Ezen történeti előzmények után, amelyek azért érdekesek, mert élénken bizonyítják Grosschmid azon tételének helyességét, hogy a régi magyar jog mennyire rokon volt az angollal, s hogyha mai angol példákra hivatkozunk s ezeket propagáljuk, ebben tulajdonképpen tudatalatti nosztalgia van régi magyar intézményeink irányában, — alkották meg osztrák-német befolyás alatt a Bp.-t, mely az előkészítő eljárást főleg a nyomozásra bízta, amely nyomozás inkvizitórius jellegű, írásbeli és titkos, amely megszüntette az angol és régi magyar bűnper legfőbb garanciáját: a kötelező bírói vizsgálatot és vádáláhelyezést, de némi biztosítékul mégis behozta (osztrák mintára) a fakultatív vádáláhelyezést. Betetőzte ezt az irányt a Te., amely az ügyek túlnyomórésztében még a vádirat elleni kifogásokat is s így a vádáláhelyezési eljárást is megszüntette azzal az indokolással, hogy «a bírói vádáláhelyezés elvileg nem illik bele a közhivatalnok által képviselt közvád rendszerébe s hogy a kifogások csak ritkán, átlag 10 %-ban voltak eredményesek.

Íme tehát egy teljes és radikális eltérés a régi magyar s a mai angol jog azon tételétől, amely a bírói vádáláhelyezésben a polgári szabadság egyik főgaranciáját látja annak dacára, hogy ott a grand jury a vádaknak átlag csak 6 %-át utasítja vissza. E tekintetben teljesen osztom Degré Miklósnak azt a véleményét, hogy a vádáláhelyezési eljárás jelentőségének fokmérője nem az, hogy sok esetben vétetik-e igénybe, de az, hogy beválik-e, amikor igénybevétetik s így az a tény, hogy ritkán vétetik igénybe, inkább a mellett szól, hogy a Bp. által statuált eljárás bevált, mint a mellett, hogy célját tévesztette volna.

Mit látunk tehát? Hogy Angliában, ahol a mi nyomozásunk és vizsgálatunk teljesen ismeretlen, ahol a gyanúsított nyomban bírāja elé kerül, aki vele csak nyilvános tárgyaláson érintkezhetik, ahol a büntetőeljárás elejétől fogva végig nyilvános bírói eljárást jelent, ennek a bíróságnak eljárása — az első szakban — ugyanaz, bármily kicsi vagy nagy súlya legyen is a cselekménynek, a sombásbíró a kisebb ügyekben nyomban ítéletet hoz, a súlyosabb esetekben pedig az ügyet a törvényszékhez teszi át, ahol a főtárgyalást egy — a grand jury által foganatosított — tehát bírói vádáláhelyezésnek kell megelőznie s ennek dacára, illetve éppen ezért az ügy a cselekmény elkövetésétől számított átlag három hónap alatt ítélettel fejeztetik be. Ezzel szemben nálunk a súlyosabb bűnügyekben van nyomozás, van vizsgálat, de bizonyos nehezen megérthető módon megállapított kivételektől eltekintve nincs vádáláhelyezés, ennek dacára az egész előkészítő perszak közel egy évet főlemeszt.

Itt ismét meg kell említenem a fiatalok ügyeit, amelyekben a nyomozás csak a legnélkülözhetlenebb kihallgatásokra szorítkozik, a terhelt nyomban a fiatalok bírāja elé állítatik, aki — értesülésem szerint — a cselekmény elkövetése után 4—6 héten belül már ítéletet hoz. A budapesti kir. büntetőtörvényszék területén működő fiatalok bírāja által 1931-ben hozott 4300 ítélet közül csak 33 ügyben jelentettek be fellebbezést; tehát nem is 1 % (0.8) a fellebbezések száma. Íme, ezen a jogterületen az angolhoz hasonló ideális állapot van.

III. Az egyesbírói eljárás nálunk.

Ami a kisebb bűnügyeket illeti, ezeknek elintézésére nézve a Te. 107—110. §-ok oly reformot valósítottak meg, amelyek teljesen angolizúék. Mert megtaláljuk ezekben a szakaszokban a nyomo-

* Az előbbi közleményt lásd a 47. és 48. számban.

zásnak és a vádirat formalitásainak háttérbeszorulását, megtaláljuk a cross-examinationt s az egyesbíró által vidéken tartandó törvényt napokat, sőt a járásbírósi hatáskör áttörését. Mind csupa angol idea. Azt hiszem, hogy ezen reformok jórésztben annak tulajdonítandók, hogy büntetőkodifikációnknak egyik főfaktora. Horváth Dániel tisztelt barátom künn járt Angliában s közvetlen tapasztalatból megismerte az ottani sommás büntetőeljárását. A reformnak volt is némi eredménye: az egyesbírói ügyekben a pertartam megrövidült, mégpedig úgy az előkészítő, mint a fellebbviteli szakban, ahol tulajdonképpen lényegileg már az egyfokú perorvoslat rendszere jelentkezik. De az eredmény még mindig nem kielégítő, mert mint a budapesti kir. ítélőtábla elnökségétől kapott statisztikai adatok mutatják, az e tábla területén működő egyesbírói előtt az 1931. évben folyamatban volt eljárások időtartama a következő volt:

1 hónapon alul	263
1 hónaptól 3 hónapig	773
3 hónaptól 6 hónapig	8210 (74 %)
6 hónaptól 1 évig	1283 (11 %)
1 évtől 2 évig	364
2 éven felül	127
Összesen	11,020

Az ügyek túlnyomórésztében (74 %) tehát az eljárás 3—6 hónapig tartott, ami tekintettel arra, hogy ebben sem az előkészítő, sem a fellebbviteli eljárásnak együttesen körülbelül egy évet kitevő tartama nem foglaltatik, mintegy 1½ évi összeljárástartamot ad ki. Hol vagyunk tehát még az angol sommásbírói eljárástól, amely 1—2 hét alatt rendszerint jogerős ítélettel fejezi be az ily ügyeket!

Mi tehát az oka annak, hogy bár ennek az egyesbírói reformnak alap gondolata és iránya helyes, mégis a gyakorlati eredmény ily sovány?

Ennek több oka van.

Az egyik az egyesbírói ügyeknek a Te. 101. §-ában foglalt taxatív felsorolása. E szakaszban a taxatív rendszernek minden hátránya felismerhető. Az alap gondolat ugyanis az, hogy az enyhe vagy középsúlyú, de mindenesetre egyszerűbb törvényszéki ügyek elintézése történjék egyesbíró által. Ez a gondolat azonban taxáció által nem valósítható meg, mert az, hogy valamely cselekmény egyszerű vagy pedig komplikált kérdéseket vet föl, az életben való konkrétizálódásától függ. Az a gondatlanság által okozott testi sértés, amelyet a taxisoffőr követ el, lehet nagyon egyszerű, sőt elbírálása rendszeren igen egyszerű is, mert lényegileg a kodifikált közlekedési rendszabályok megtartásáról van azokban szó, mégis ez a cselekmény tanácsi hatáskörbe tartozik. Kétfokú perorvoslatnak van helye, vagyis 11 bírót foglalozik vele, holott ha véletlenül a gázolás okozta sérülés nyolc napon belül gyógyult, az egész ügy a rendőrség elé tartozik. Ezzel szemben pl. a család vagy sikkasztás értékre és komplikáltságra tekintet nélkül, tehát a többmillióes család is egyesbíró hatáskörébe tartozik, aki ötévi fegyházra is kiszabhat, s ha a tábla helyben hagyja, nincs további perorvoslatnak helye. Ez nemcsak azért aggályos, mert túlnagy hatalmat ad az egyes bírónak (Angliában legföljebb egyévi fegyházra szabhat ki az egyesbíró), hanem mert föltartja őt a többi egyszerűbb ügy gyors elintézésében is.

Itt tehát feltétlenül reformra van szükség, mégpedig angol módra. Vagyis úgy, hogy miután helyes taxációt úgysem lehet megállapítani, súlyosabb büntetések kiszabására pedig nem szabad egyesbírói feljogosítani, azt kellene kimondani, hogy elvben és szabályként minden ügy — kivéve a legsúlyosabbakat (a kivételeket ugyanis lehet taxatív megállapítani, pl. amelyekben a vizsgálat az 1921: XXIX. tc. 8. §-a értelmében kötelező, valamint a sajtó és politikai pereket) — a törvényszéki egyesbíró elé tartozik (a járásbíró és egyesbíró közti különbség egész nyugodtan megszüntethető), aki minden ilyen ügyben tárgyalást tűz ki, azon a vádlottakat, továbbá — eskü alatt — a tanúkat kihallgatja s ha a vádlottat elítélhetőnek nem tartja, nyomban fölmentő ítéletet hoz, ellenesetben pedig vagy marasztaló ítéletet hoz (ha egy évnél hosszabb tartamú szabadságvesztésbüntetést megállapítandónak nem talál), vagy pedig ha hosszabb tartamú szabadságvesztésbüntetést tart kiszabandónak: köteles az ügyet a tanácsban döntő kir. törvényszékhez áttenni.

Az ily módon áttett ügy a kir. törvényszéknél oly kezelésben részesülne, mint a fentebb említett súlyosabb deliktumok, azzal a

különbséggel, hogy az áttett ügyekben rendszerint már nem lesz vizsgálatra szükség, mert hisz az egyesbíró a tanúkat már eskü alatt kihallgatta.

A másik hiány, ami a gyakorlatban a Te. 107—110. §-ai szerint sommásan előkészített ügyek tárgyalása körül észlelhető, az, hogy e tárgyalást sokszor el kell napolni, mert a tényvázlatba foglalt nyomozás anyaga nem nyújt megnyugtató alapot az ítélkezésre. Miként lehet ezt a bajt orvosolni? Csak az ügynevezett igazságügyi rendőrség megvalósításával, amely rendőrség közvetlen az ügyészek és a vizsgálóbírák rendelkezésére áll s a nyomozást ezeknek szóbeli utasításai szerint fogantatja.

Helyesen állapította meg ugyanis Horváth Dániel tisztelt barátom az angol büntetőigazságszolgáltatásról írt pompás tanulmányában, hogy a mi büntetőeljárásunknak a legbetegebb része a nyomozás, s hogy a rendőri hatóságok — a Bp. 83. §-ában foglalt tilalom dacára — túlbuzgóságukban a nyomozást valami öncélú intézménynek tekintik és nyomoznak, nyomoznak és nyomoznak, messze a törvény által megjelölt határon túl. Ezért Horváth Dánielnek is az a nézete, hogy a nyomozásnak bajait csupán az igazságügyi rendőrség szervezésével lehetne megszüntetni, ami nemcsak pénzbe nem kerülne, de jelentős megtakarítással járna mind munkában, mind személyzetben.

Ami mármost a valóban súlyos deliktumokat illeti, vagyis lényegileg azokat, amelyek a Bp. 15. §-ában felsorolva vannak, ezek esetében az igazságügyi rendőrség formális kihallgatásokat szintén nem teljesít, hanem a nyomozás anyagát tényvázlatszerű jelentésbe összefoglalva, a terheltet a legrövidebb időn belül a vizsgálóbíró (soros vizsgálóbíró) elé állítja s ez fogantatja a terhelt első formális kihallgatását s dönt a terhelt fogvatartása kérdésében (a fogvatartásnak szabálynak kell lennie). Ezután következnek a vizsgálat, melynek során a tanúkat a vizsgálóbíró eskü alatt hallgatja ki. Ha a vizsgálat befejezte után az ügyész vádiratot ad be, ezzel szemben mindig helye van kifogások beadásának, vagyis visszaállítandó a Bp.-ban megvalósított fakultatív vádalahelyezés rendszere. Vádalahelyezés esetében azután következnek az elsőfokú főtárgyalás a már említett módon megerősített elsőfokú tanács előtt.

E tanács ítélete ellen csak egyfokú perorvoslatnak, mégpedig semmisségi panasznak volna helye a Kúriához, amely a semmisségi panasz fölött — a visszautasítás esetét kivéve — mindig tárgyaláson s mindig védő jelenlétében, az egyesbírói ügyekben pedig mindig tanácsülésben határozná.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Ezek volnának azok a módok, amelyek segítségével a helyes igazságszolgáltatás szükségszerű garanciáinak épségbentartása mellett lényegesen gyorsítani és egyszerűsíteni lehetne bűnvádi eljárásunkat.

Tehát

- igazságügyi rendőrség;
- a hosszas nyomozások megszüntetése;
- a terheltnek és tanúknak a legsürgősebben bírót által kihallgatása;
- az egyesbíró hatáskörének — a taxáció megszüntetése útján — kiterjesztése, de egyúttal a kiszabandó büntetéshez képest megszorítása;

e) a súlyosabb bűnügyekben kötelező vizsgálat során a tanú eskü alatti kihallgatása s e bűnügyeknek egy megerősített tanács (táblai tanácselnök elnöklété alatt esküdtbíró vagy Schöffebíró vagy öt bíróból álló szaktanács) által való elsőfokú tárgyalása s e tanács ítélete elleni fellebbezés eltörlése.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Amikor két évvel ezelőtt Olaszországban Rocco igazságügy-miniszter a király elé terjesztette approbálás végett az új olasz codice di procedura penale, jelentésében hangsúlyozta, hogy a mű megalkotásával céljuk volt «ottenere la massima speditezza nei procedimenti compatibilmente con le esigenze della giustizia, eliminare tutte le superfluità ed elevare l'autorità del giudice».

Meg vagyok róla győződve, hogy az általam javasolt reform megvalósulása esetében szintén el fogjuk érni e célokat: az eljárás lehető gyorsítását a helyes igazságszolgáltatás alapeszméinek sérelme nélkül, kiküszöbölését a fölösleges dolgoknak és emelését a bírót tekintélyének.

Dr. Mendelényi László.

A biztosítási végrehajtás és a jelzálog-előjegyzés kérdése az Élt. 18. §-a értelmében hozott végzések alapján.

Allandó bírói gyakorlatunk értelmében az Élt. 18. §-a szerint hozott költségmegállapító végzések alapján biztosítási végrehajtásnak még a Pp. 50. §-a többi törvényes előfeltételeinek fennforgása esetén sincs helye. Ezen állandó bírói gyakorlatunk¹ az alábbi érveken nyugszik:

1. az Élt. 50. §-a a végrehajtás elrendelhetőségének kelleként írja elő, hogy a követelés lejárt legyen és ezen lejárati okiratilag igazoltassék.

Ezen érveléssel szemben azonban feltehetjük a kérdést: vajjon egy olyan Pp. 317. §-nak megfelelő okirat alapján elrendelhető-e a biztosítási végrehajtás, mely lejárati okiratot illetőleg csupán «fizetek bármikor» kitétele tartalmazza? A felelet, úgy hiszem, nem lehet kétséges abban, hogy a végrehajtás elrendelendő. Tehát a lejárati naptárilag az okiratban nem kell igazolni. Minthogy pedig az Élt. 18. §-a szerint az ügyvéd bármikor kérheti a már felmerült költségeinek és díjainak megállapítását, az ügyvéd díjazásra való igénye azok felmerültével és az ügyvéd erre vonatkozó felszólításával már lejárnak tekintendő és különösen lejárt már a behajtási per megindításakor, amit legjobban bizonyít az is, hogyha az ügyvéd a már felmerült díjait bármikor is — tehát azon ügy jogerős befejezése előtt is, mely ügyből igénye származik — perli, az alperes fele időelőltiség kifogásával nem élhet.

2. Ezen költségmegállapító végzések nem állapítják meg az adós fizetési kötelezettségét és jogának érvényesítése végett még külön behajtási pert kell folyamatba tennie.

Ezzel az érveléssel szemben a következő megfontolás áll: azok az okiratok, melyek alapján a Pp. 50. §-a értelmében biztosítási végrehajtásnak van helye, valamennyi olyan okirat, melyeknek kikényszeríthetősége csakis per útján történhetik. Továbbá ezek a költségmegállapító végzések a félnek fizetési kötelezettségét igenis megállapítják és csak akkor mentesül ettől a fél, ha ezen jog érvényesíthetőségével szemben olyan kifogást tud felhozni, mely ezen jog érvényesíthetőségét kizárja. Különböző az utóbbit a következő pontnál fogjuk bővebben kifejteni.

3. Ezen költségmegállapító végzések azt sem állapítják meg, hogy az így megállapított összeg tényleg terheli és hogy mennyi a felet, vagyis a követelés fennállását és összszerszerűségét nem igazolják.

Ezen utóbbi érvekkel szemben ha megfigyeljük ezen költségmegállapító végzések jogi helyzetét a behajtási perekben, a következő konzekvenciákat vonhatjuk le:

a) Ezen költségmegállapító végzések bár közvetlenül nem tartalmazzák a fél akaratkijelentését a követelés fennállása és összszerszerűsége tekintetében, de közvetve és mint factum concludens azzal, hogy az ügyvéd a fél meghatalmazása alapján járt el (egyébként nincs is költségmegállapítás!), meg van a követelés fennállása szempontjából a fél akaratkijelentése.

b) Az ügyvédnek ez a díjigénye a felmerült kiadásaira és ténykedésére ex lege az Ügyv. Rendtartásból folyik. Ezzel szemben azonban az alperesfél a behajtási perben felhozhat olyan kifogásokat, melyek az ügyvédnek ezen törvényből folyó díjigényét kizárhatják.

c) Bírói gyakorlatunk ezeket a költségmegállapító végzéseket a behajtási perben irányadónak és kötelezőnek ismerik el és e tekintetben is az alperesfélnek csak kifogási joga van, (pl. hogy olyan megegyezést kötött az ügyvéddel, hogy az 50%-ot fizeti a bírónak megállapítandó díjaknak).

A fentebb ismertetett biztosítási végrehajtás elrendelhetőségének kérdésében folytatott nemleges szigorú bírói gyakorlattal szemben ezen költségmegállapító végzések alapján bírói gyakorlatunk a jelzálog előjegyzését megengedi. Ezt a bírói gyakorlatot a Polgári Határozatok Tárába felvett 748. számú kúriai határozat juttatja legpregnánsabban kifejezésre, mely szerint ezen költségmegállapító végzések quasi közokiratba foglalt lejárt követelésekről szóló adóslevelek. A Kúriának ez a méltányos állásfoglalása annál is inkább kiemelendő, mert hisz a telekkönyv strict jog és a Kúria ennek

ellenére mégis kiterjesztő interpretációval élt. De teljesen indokolt volt a Kúriának ez a méltányos állásfoglalása, mert feltétlenül több hitele van és nagyobb bizonyító erőt képvisel egy ilyen költségmegállapító végzésnek, mint egy hiteles könyvkivonat, mely alapján pedig előjegyzésnek a telekkönyvi rendtartás értelmében más előfeltételek igazolása nélkül is helye van.

Ezen két ellentétes bírói gyakorlatot, mely tulajdonképpen practice azonos célt szolgál: a követelés biztosítását² és nagyjában egészen hasonló tartalmú intézményre vonatkoznak és melyek feltétlenül egységes elbírálást igényelnek — egységes nevezőre kellene hozni és azt hiszem, hogy a fenti megfontolás alapján bíróságainknak a biztosítási végrehajtás kérdésében is a Kúriának a jelzálog előjegyzésének kérdésében folytatott méltányosabb álláspontjára kellene helyezkedniök.

Dr. Rudolf Lóránt.

Szemelvények a felsőbb bíróságok gyakorlatából.

— **Szülői felügyelet elmulasztása.** Alpereseknek, mint szülőknek, az együttesen gyakorolni hivatott köteles felügyelet körülmulasztása a jelen esetben abban jelentkezik, hogy gyermekeik részére olyan légpuskát vettek, amelynek a veszélyt teljesen kizáró kezelése és használata gyermekeik korát (8 és 10 éves) és ebből folyó értelmi képességét meghaladó elővigyázatosságot és gondosságot igényel, továbbá hogy ezt a légpuskát lakásukban olyan helyen tartották, hogy ahhoz gyermekeik hozzájuthattak és lakásukból kihozhatták és azt kellő felügyelet és az ezzel járó gondosság és előrelátás nélkül használhatták. (Kúria, 1932. szept. 2. P. III. 5978/1930.)

— **Tartás tárgyi felelősség alapján.** Helyes alperesnek ama jogi álláspontja, hogy a veszélyes üzem tulajdonosa csak azoknak köteles a baleset következtében elvesztett tartást megtéríteni, akiknek a tartására a baleset folytán elhalt törvény vagy törvényes gyakorlatnál fogva kötelezve van, ámde téves alperesnek az a jogi érvelése, hogy a törvény vagy törvényes gyakorlaton alapuló tartásról csak akkor lehet szó, ha erre a gyermek a munkaképtelen és tényleg eltartásra szoruló szülővel szemben bírói határozattal van kötelezve, mert a törvényes kötelem tényleges teljesítése szempontjából teljesen közömbös, hogy azt a gyermek szülője részére bírói kényszer vagy szerződés alapján nyújtja, avagy erkölcsi köteleméből önként teljesíti, az önként teljesített ezen kötelem mértéke szempontjából pedig annak megítélése és eldöntése, hogy a gyermek a maga megélhetését milyen módon látja biztosítottnak, a tartást tényleg szolgáltató gyermek elhatározásától és az adott körülményektől függ. (Kúria, 1932. nov. 22. P. III. 3463/1931.)

— **Lemondás az özvegyi jogról.** Az özvegyi jogról való lemondás jogérvényessége alakszerűséghez kötve nincsen és a perenkívüli hagyatéki eljárást szabályozó 1894: XVI. tc.-nek az a rendelkezése, hogy az özvegyi jog csak a 66. §-ban meghatározott előfeltételek fennforgása esetén hagyható figyelmen kívül, a peres eljárásra nem vonatkozik. (Kúria, 1932. nov. 4. P. I. 2957/1930.)

— **Végrendelet alakszerűségei.** Az írástudatlan örökhagyó végrendeletében az örökhagyónak az a kijelentése foglaltatik: «következőkben végrendelezem», ami magában foglalja az örökhagyónak azt a kijelentését, hogy az okiratot végrendeletének tekinti. A végrendelet szövege tartalmazza továbbá azt a megállapítást is, hogy «a végrendelet felolvastatott». Másrészt a végrendeletre vezetett záradékban a végrendeleti tanúk tanúsítják, hogy a végrendelezés az ő és az örökhagyó folytonos és együttes jelenlétükben folyt le. Ezek szerint a végrendeleti okirat igazolja úgy azt, hogy a végrendeletet az örökhagyó előtt a tanúk együttes jelenlétében felolvasták, valamint azt is, hogy az örökhagyó az okiratot a tanúk együttes jelenlétében végrendeletének nyilvánította. Ilyenformán a végrendelet az 1876: XVI. tc. 6. §-ában megszabott alaki kelleknek megfelel. (Kúria, 1932. szept. 27. P. I. 1853/1930.)

— **Külön vagyon megtérítése.** A perben nincs adat arra, hogy az alperes külön vagyonát, illetve annak egy részét eltékoztolta

¹ Kúria Pk. V. 2851/1928., 2302/1931., budapesti kir. ítélőtábla: P. XIV. 6202/1931., 10.462/1932., 11.517/1932. sz. határozatai.

² A cél egyazonosságát igazolja a Kúria 7292/1916. számú határozata is, melynek értelmében, ha jelzálog már elő van jegyezve, a követelés biztosítására biztosítási végrehajtás elrendelésének ugyanazon ingatlanra már helye nincs.

vagy elajándékozta és a felperesek azt az állításukat sem bizonyították, hogy az alperes eladott ingatlanainak az ára nem a házastársaknak az örökhatóság által vezetett közös gazdálkodásába folyt be, hanem külön kezeltetett, miért is az vélelmezendő, hogy az alperesnek a férje rendelkezésére bocsátott külön vagyona, mint az örökhatóság külön vagyona is a házasság együttélés alatt a közös háztartásra fordított és hogy az alperes külön vagyonának a férj rendelkezésére bocsátásával hozzájárult ahhoz, hogy külön vagyona a háztartási szükségletek fedezésére felhasználtassék. A hiányzó külön vagyon értéke rendszerint a házasság együttélés megszűnésekor volt szerzeményi vagyonból megtérítendő, amennyiben azonban a szerzeményi vagyon a hiányzó külön vagyonok pótlásához nem elegendő, aránylagos megtérítésnek van helye. A vagyonnak a korona értékcsökkenésével kapcsolatos apadása mind a két házastárs külön vagyonát aránylagosan terheli. (Kúria, 1932. szept. 6. P. I. 2042/1932.)

— **Özvegyi jog korlátozása.** Az a tény, hogy az örökösök és az alperes eladták a felerészben örökségképpen átszállott, felerészben az alperes közszerzeményi jutalékához tartozó malmot és az özvegyi haszonélvezetre jogosult alperes kiadta az örökösöknek a kapott vételárból reájuk eső részt, kétségtelenül az özvegyi jog korlátozása ugyan, de arra nincs adat s azt az alperes sem állítja, hogy a felperes ekkor vagy más alkalommal lemondott volna az alperes özvegyi jogának a törvényes mértékig való korlátozásáról. Ilyen értelmű megegyezés hiányában a felperes nincs elzárva attól, hogy anyja özvegyi jogának a lakásra és illő tartásra való további korlátozását kérje. Az a tény, hogy az alperes a többi gyermeke javára lemondott özvegyi jogáról, a felperes korlátozási jogát nem érinti. (Kúria, 1932. szept. 15. P. I. 4420/1931.)

— **Jászok törvényes öröklése.** Az állandó bírói gyakorlat szerint (220., 565,810. számú E. H.) a jászok V. statutum 1. §-ában említett maradék alatt nemcsak leszármazó, hanem általában véve a törvényes öröklésre hivatott vérszerinti rokonok értendők. (Kúria, 1932. szept. 29. P. I. 1854/1930.)

— **Bérbeadó szavatossága.** Az anyagi jog szerint a bérbeadó köteles a bérbeadott lakást szerződésszerű használatra alkalmas állapotban a bérlőnek használatába bocsátani és gondoskodni arról, hogy a lakás a bérlet egész ideje alatt szerződésszerűen használható maradjon. Ennek megfelelően köteles a bérbeadó a bérlők közös használatára szánt helyiségeket és felszerelést, köztük a lépcsőházat is jókarban és tisztán tartani és mindazt eltávolíttatni, ami a bérlőket bérletük használatában gátolná. (Kúria, 1932. szept. 13. P. III. 792/1931.)

— **Szeckavágás, mint veszélyes üzem.** A géppel való szeckavágás veszélyes üzem s ebben a tekintetben a kézi rővel és lóval hajtott gépre nézve különbséget a bírói gyakorlat csak annyiban tesz, hogy a gépnek lóval való hajtása esetében a veszélyességet különösebben kiemeli. (Kúria, 1932. szept. 9. P. III. 8256/1930.)

— **A Ht. 100. §-ához.** A felperes azzal érvelt, hogy a Ht. 100. § és a Pp. 665. és 667. §-ainak egybevetett értelme szerint annak következtében, hogy a Ht. 100. §-ának eleget nem tett, csak attól van elzárva, hogy a perben érvényesített ok alapján kérhessen bontást, de nincs elzárva attól, hogy ezt új ok alapján szorgalmazza. A felperesnek ez az érvelése téves. A Ht. 100. §-a akként rendelkezik, hogyha a felperes az ágytól és asztaltól való külön élésre elrendelt határidő letelte után három hónap alatt a házasság felbontását nem kéri, a perben érvényesített ok alapján a házasság felbontását többé nem lehet kérni. Ennek a rendelkezésnek a helyes értelme csakis az lehet, hogy amennyiben a felperes a per folytatását nem szorgalmazta, benyújtott keresete alapján megindított perben a bontást többé már nem kérheti és a perben érvényesített ok alapján bontást többé nem szorgalmazhat. (Kúria, 1932. szept. 21. P. III. 1965/1932.)

— **Adóárverésből eredő kárigény fóruma.** A 600/1927. P. M. számú Hivatalos Összeállítás 131. §-a alapján a fellebbezési bíróság helyesen döntött aképpen, hogy az elsőrendű alperes (állami tisztviselő) ellen állítólag szabálytalan adóárverésből eredően érvényesített kárigény elbírálása nem a rendes bíróságnak, hanem a közigazgatási hatóságnak, végső fokon pedig a kir. Közigazgatási

Bíróságnak hatáskörébe tartozik. A tárgyalta szakasznak fentebb idézett rendelkezései ezt elég világosan juttatják kifejezésre, de ezt kell következtetni abból is, hogy az említett (131.) §-t közvetlenül megelőző 130. § a törvényhatósági tisztviselők tekintetében az 1881:XXI. tc. VII. fejezetében szabályozott eljárást, vagyis a rendes bíróság hatáskörét tartja fenn kifejezetten, amivel a 131. § rendelkezését szembeállítva az utóbbit nem lehet másképpen érteni, mint úgy, hogy a tárgyalta esetben, vagyis az elsőrendű alperes ellen a rendes bírói út ki van zárva. (Kúria, 1932. okt. 28. P. VI. 784/1932.)

— **Tárgyi felelősség terjedelme.** Állandó bírói gyakorlat szerint a tárgyi felelősség alapján felelős vállalat kötelezettsége csak az elhalt egyén által törvényes kötelezettség alapján teljesített és az elhalálozás következtében elmaradó tartás, nem pedig az önkéntes elhatározásból juttatott háztartási hozzájárulás pótlására is terjed ki. (Kúria, 1932. okt. 26. P. VI. 2551/1932.)

Szemle.

— **Az igazságügyminiszter karácsonyi nyilatkozatában** a polgári és a büntető eljárás egyszerűsítésére irányuló előkészítő munkálatokról emlékezett meg. Amit mondott, azt ígéretnek szánta s ha mégis fenyegetésnek hangzik, úgy ezért sokkal kevésbé a miniszter felelős, mint az 1921:XXIX., az 1928:X., az 1930:XXXIV. tc. s a velük kapcsolatos rendeletek, amelyeknek az egyszerűsítést sikerült oly bonyolult jogszolgáltatási dzsungellé komplikálni, hogy emberfia, ha csak nem kodifikátor, abban el nem igazodik. Lehet, ez az oka, hogy újabb egyszerűsítés vált szükségessé, de némileg megnyugtató, hogy a veszedelem nem imminens, hanem a miniszteri kijelentés szerint «még alapos tanulmányokat és megfontolásokat» igényel. Ha pedig a miniszter már benne van a megfontolásban, azt is fontolóra vehetné, hogy terveit az ügyvédi és bírói kar nyilvánosságának előbb árulja el, mintsem azok tárgyában végleges állást foglalja. Meg lehet ugyanis győződve, hogy a bíráló, amely nem alárendelt bürokrácia megköltötségéből, hanem az ügyvédség független légköréből származik, még soha meg nem értett valamely törvényjavaslatnak. Sőt ellenkezőleg, ha az egyszerűsítés most egyszerűsítésre szorul, azért elsősorban a kodifikáció titkossága a hibás. Végre is az igazságszolgáltatás csak a jogsértőknek ellensége, nem pedig az igazságügyminiszteré, tehát nincs ok, hogy rajtaütésszerűen kellene megtámadni. Éppen a megvalósítása előtt titokban tartott reformról méltán tehető föl, hogy nem állja ki a nyílt bírálatot. Régi mohamedán szokás szerint a vőlegény nem láthatta esküvő előtt a menyasszonyát, akiről csak a menyegzőn lebhenthetette föl a fátyolt. Viszont ha utóbb kiderült, hogy az ara tűrhetetlen rejtett hibákban szenved, elválhatott, sőt zsákba varrva a tengerbe dobhatta. Ilyen jog nem illeti meg az igazságszolgáltatást a gyakorlatban tűrhetetlenek bizonyult törvényekre vonatkozólag, amelyekkel a hatalmi szó kényszeríti a házasságba. Mindezen felül Lázár Andor igazságügyminiszter úrnak egy további oka is van, hogy a legszelesebb jogász nyilvánosságnak lehetővé tegye a tervbe vett eljárási reformok előzetes bírálatát. Erre ugyanis saját ígérete kötelezi, amelyet hivatalbalépésekor tett, s valóban nehéz volna oly közérdekű érvelést találni, amely a minisztert saját ígéretének megtartásában akadályozhatná.

APRÓHIRDETÉSEK.

Minden szó ára **20 fillér.** Előfizetőknek és állásukeresőknek **10 fillér.** Apróhirdetések előre fizetendők.

Újévre összes üzletfeleinek, egész ügyvédi karnak boldogabb, melegebb, jövedelmezőbb üjlesztendőt kíván: «Tempo» fordító, sokszorosító iroda. V., Koháry-u. 4. Tel.: 13-2-12. 512

**Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.**